13129

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 ф. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србіе нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Р.Л II 13

Бр. 1. У Земуну 4. Јануара. 1858.

Кадъ? Садъ!

Ахъ, веруй Богу,
Живити немогу
Безъ тебе, любезна,
Нек' свакій зна!
Нек' ярко сунце с'я,
Немаримъ зато я:
Дражи є погледъ твой,
Анђеле мой!

Мирисно цвеће
Пчелица облеће,
И ніє медну сласть
Премилу часть:
Твое су устне рай,
О, драга душо, знай,
Слађи є ньіовъ цветъ
Нег' цео светъ!

Повасданъ тужанъ,
Уздишемъ ко сужанъ
За тобомъ, любезна,
Нек' свакій зна!
Непитай, Мила, кадъ?
Дођи ми, дођи садъ,
Полюбацъ дай ми твой
Анђеле мой!

І. И.

Тетица Рузмариновићка

(Одъ Чоке-а.)

Тетица.

Добро по сата одъ варошице Вайблингена (Женяка) купила є удова госпоя главна саветниковица надъ порезомъ Рузмариновићка добро Нидерфаренъ за себе, по свой прилици по вольи свога брата, кои є у селу Оберфарену живіо као свештеникъ. За господина є попу то повольно испало, єръ онъ, по похвалноке обичаю християнски ду'овни пастира, ніє быо здраво башъ благословенъ са осветскимъ добрима; сестра нѣгова напротивъ съ пунимъ є правомъ држана за найбогатію господарку добара на десетъ сатій свудъ унаоколо; покойный мужъ нѣнъ лепо є иманѣ изсаветовао и изпорезао, па иза себе оставіо. Господинъ попа є дакле, као што є и право, готово свакій данъ быо у кући и за асталомъ своє тетице Рузмариновићке, као што є сестру свою звао.

Звао є пакъ ню тако изъ милогъ обичая, єръ се яко быо одао на воспитаніє єдне мале сестричине, коя є была кодъ госпоє главне саветниковице, звала се Сосана и наречена, да по времену наслѣди сва Рузмариновићкина добра. Како Сосана свою тетку (материну сестру) ніє другчіє звала него тетицомъ, то и господинъ попа усвои име то и неприметно. А почемъ є то попа чиніо, ослободи се такође и господинъ управитель на добрима, Мачићъ, али опетъ не предъ госпоіомъ саветниковицомъ, но само кадъ о ньой што говори. Изъ истогъ узрока и слуге и служкинѣ онде у Нидерфарену, па найпосле и сви селяци по Оберфарену, уобичає то име тако, да госпоя главна саветниковица найпосле целомъ свету постане тетица.

Она є име то обистомъ заслуживала, єръ є была материнска пріятельница, утешителька и помоћь свима онима, кои су у домашай нѣнъ допирали; была є найболя, наймилостивія госпоя; смотрена є была кодъ свачіи слабостій, ако се и слабости само почитую. Тако є она радо крозъ прсте прогледала неке особености свога дуовногъ брата, коє бы починіо кадъ се нешто занесе; ніє тела ништа говорити о томе', што є господинъ управитель Мачићъ свою мудрость сувише трошіо и, ако є найманый шлюнакъ какавъ съ пута уклонити 'тео, на ма' є справу (машину) дизаня и превртаня употребляваo; а ніє іой ни то противно было, што є Сосана безазлено проста была, но само бы, кадъ найвећій нередъ наће, рекла: „кадъ бы се само свуда по свимъ частима пазило на државный, домоводный, станя и кућный поредакъ.“

Єръ уредность є тетица особито имала у вольи. Свачемъ се знало време и место, све є имало свой распоредъ и нѣму приличеће име. По собама, по дрвекарія, ніє се смело ту єдне прашльике видити; у кунни є морало быти све чистоп у ређено као у каквой собици за гиздане Муве собне морале су до последнѣ све быти потучене и истеране домаћомъ полиціомъ, кодъ коє никаква молба непомаже; блатно и мочарно време животъ є тетици вадило; како ће се изутра, како на подне а како увече поздрави чинити, све є то и за свако станѣ прописано было, исто како ће се главомъ климнути и коленомъ цецнути, што є чинѣно кадъ како прилика донесе. Тетица є и кућу и польска добра, све собомъ уређивала. Она є была кральица одъ Нидерфарена. Свакога є мисли саслушала, но свакій є после са поштованимъ покораванѣмъ чиніо онако, како є она нашла да є добро да остане. Знаногъ любимца каквогъ ніє имала окромъ Сосане. Но Сосана є была любимацъ целогъ и Обер- и Нидерфарена, а и целогъ бы света была, само кадъ бы се савъ светъ могао ѣскупити и живити у Обер- и Нидерфарену. Єръ є Сосана была єдно умилно дете, и то дете одъ седамнаестъ до осамнаестъ година, лепа створа, косе црне, очію плава — у кратко рећи, на што васданъ отегнуто описиванѣ? — одприлике є тако лепа была, какве су обычно лепе девойке у седамнаестой години.

Тетица бы на сваку руку имала право слутити, да се съ такимъ дететомъ у кући, ма како строгъ редъ домаћій, та пре та после мора пореметити; да у кући неможемо опаснієга госта имати, нег' што є девойка, коя са беззлобнимъ очима своима свакога рекао бы пыта, да д' осимъ овы свакидашньи по кући послова, нема гдегодъ и друго што за радъ? — Али тетица заслеплѣна поузданѣмъ у свою мудрость, ніє на то мислила и пре бы веровала да ће се цео овай светъ превринути, него да ће се нѣнъ живота и обычая редъ побркати и узнемирити.

Па опетъ є найпосле морала о томе мислити и веровати, као што показує то ев' ово причанѣ найчудноватіи догађаєва, кои су се икадъ догодити могли, и коє є дакле вредно сачувати за садашньій и удућій светъ.

Писмо.

Было є подне и яка жега, кадъ господинъ попа уђе у собу са своимъ уобичаєнимъ по-

здравомъ: „Добаръ данъ, тетица, — добаръ данъ, Сосана!“

Тетка климне главомъ добровольно; а Сосана, коя є поредъ нѣ на софи седила и плела беле чарапе, устане, цуцне поверитено єдномъ ногомъ и одговори му француски: „Votre servante (ваша службеница) течо.“

„Но, Боже мой, како си се то обукао и овамо дошао опетъ, господине попа?“ рече госпоя Рузмариновићка.

„Како то?“ запыта господинъ попа, кои є по сви цепови тражіо мараму, да се одъ зноя убрише.

„Ямачно ти є,“ рече тетка, „парока у цепу, єръ ето ти мараме по глави.“

„По глави?“ повиче попа, па се маши и нађе є. — „Молимъ, тетице, ты можешъ имати право; єръ є данасъ страшна жега и врућина; мозакъ ми одъ врућине узаврео, сунце пече; изнѣемъ изъ вароши, па онда, да бы разладіо мало главу, скинемъ пароку, покріємъ се одозго по глави марамомъ и тако легнемъ подъ єдну пшеницу.“

Па онда почне изнова опетъ тражити око себе, а међутимъ му Сосана начини место на софи и оде да уяку донесе воде и сирупа одъ малина, да се мало разлади.

„Шта тражишъ ты, господине попа?“ запита тетица.

„Ако се неварамъ, я самъ донео теби єдно писмо изъ вароши, али кудъ га є врагъ однео, то я незнамъ. Мислимъ да є одъ господина управителя вароши. Тражите, па ћете га наћи.“

„Али, господине попо, прођ'те се свега, па найпре метните пароку на главу, єръ то є сасвимъ неуредно. Кадъ си ћелавъ, целой си обштини на подсмей.“

„Томе се немогу надати. А на тай случай наће се іошъ медведа, кои ће ми покорни быти, као пророку Елиссею, па ће злу децу прождерати, коя и мене као нѣга буду заєдала. Него, опетъ да кажемъ, парока, тетице, куд' сте є сдели?“

„Я кудъ самъ є сдела? Ты ми є ниси ни дао. Да є ниси путемъ изгубіо?“

„Недай боже да то буде, оно ми є была моя найновія парока. — Да, имашъ право ты, тетице, іошъ є она на миру и чиста на трави заєдно съ управителѣвимъ писмомъ и то онде, где самъ пре четвртъ сата лежкаріо у ладу подъ пшеницомъ.“

Тетица зграби за звонце. Служкиня дође; господинъ дворoуправитель буде дозванъ и заповеђено, да пароку и писмо нареди тражити — и то брзо, што брже може быти. Тетица є єдва чекала и да главу ћелаву господина попе што пре покріє, а и писмо господина управителя варошкогъ прочита. Пошто є господинъ Мачићъ и изгледъ пароке и брою и надписъ писма себи до найманѣ ситнице описати дао, пошлѣ одма два сеиза, два млатіоца а и єдногъ кравара на све путове и путанѣ, кое бы се нашле између Нидерфарена и Вайдлинга. Онъ пакъ заузме место на ветреномъ млину и мотріо є на дурбинъ кудъ иду и шта раде изасланици. За по сата вратише се петъ посланика господарской кући, са парокомъ, писмомъ и господиномъ дворoуправителѣмъ.

Писмо є заиста было одъ господина управителя вароши, па іошъ нѣговомъ рукомъ написано. Ништа манѣ ніє садржавало, него позивъ, да госпоя главна саветниковица, заєдно са господиномъ братомъ, господичномъ Сосаномъ и господиномъ дворoуправителѣмъ Мачићемъ, найстаріой ћерки господина управителя вароши буду на свадби. Свадба ће после шестъ неделя быти а позивъ ће заручници поновити.

Мале сметнѣ.

Тетица є примила за велико подвлаченѣ позорность ту господина варошкогъ управителя, съ коимъ є она „Помозъ Богъ,“ — „Богъ ти помого,“ живила. А и пазенѣ на приличећу форму некако іой се допало. Но преко свега тога опетъ нису быле уклонѣне све тегобе. О томе є требало домаћій саветъ држати.

Тетки се то єсть ніє никако то на чисто свидило, да се Сосана ма каквомъ было приликомъ позна са младомъ господомъ изъ Вайблингена. Єръ єдно, Сосана є имала преко седамнаєсть година, у комъ времену девойче истина ніє ни о каквомъ невалялству мислило, ал' съ тимъ већма се бояло нѣна брижльива тетка. Друго, Сосана є была лепа, лепша одъ свію Сосана, кое су досадъ на свету быле, не изузимлюћи на страну башъ ни опу, што є у старомъ завету светогъ писма споминю Треће, она се има надати замашноме и масномъ миразу, а тетка ніє рада была свою поћерку првомъ приликомъ отиснути само као лико низъ воду. Четврто, никакве лукавштине Сосана ніє знала, као годъ овца, ако и єсте рада была ново и лепо што чути. — Са свимъ тимъ врло рђаво под'ударали су се млади господичићи у Вайблингену; єръ прво међу ньима є б ло доста лепы, што се сасвимъ непод'удара; друго сви су они радо имали театре и романе, имали су за себе „театеръ дилетанта,“ а у Вайблингену два книговезца имали су уживлѣнѣ само одъ библиотеке за позаймльиванѣ и читанѣ — рђавъ знакъ за наше време! треће, да се ньинимъ улюднимъ особама и читаню романа и опрости, али ій є мало, кои имаю иманя, кое бы се са рузмариновићкинимъ мерити могло, или кои су оногъ станя, кое бы се могло испоредити са титуломъ главногъ саветника надъ порезомъ. Єръ и самъ управитель вароши Вайблингена — благій Боже! како то нешто ниско показує; а сви други званичници, трговчићи, ситничари, саветници, имућніє занатліє, надгледаћи на царинама, секретари, адвокати стаяли су на нижемъ степену іошъ негъ што є варошкій управитель.

Тако є премеравала тетица сама у своме уму, па по томе се после управляла спрамъ помодногъ света у Вайблингену. Сосана є онамо редко одлазила, а редко є опетъ посета каквогъ младића одонудъ у Нидерференъ до'одила.

После дугогъ размишляня и договараня одређено буде найпосле у домаћемъ савету, у кои є и дворoуправитель позватъ, да се управителѣвой ћерки иде на свадбу, али да се добро очи отворе.

Пре свега є тетки оставлѣно было, да Сосану учини позорну на опасности срдца, и покаже іой стене, о кое се безазленость обично лако спотакне. Єръ дотле су у саветованю дошли: Сосана є у онимъ годинама, у коима є сакрушенѣ брода могућно; и у такимъ годинама у коима се нема волѣ съ мачкама и лутками сиграти. Кукавно девойче морало є дакле и о таквимъ стварима науку слушати, о коима одпре ни у сну снило ніє. Преко свега тога морало се свету показати, да буде виђено, ако ніє наумно было быти калуђерица. То є знала тетица тако исто добро као и свака мати, кои одрастлу ћерку има на удаю, и найпосле желити мора да є уда.

Съ друге стране опетъ ни господинъ попа ніє изостао са ду'овнимъ опоменама. Господинъ дворoуправитель, кои є, вели, у младимъ своимъ годинама добаръ играчъ было, а садъ на жалость петдесет-шесто-годишнѣ момче постао, обрече се да Сосану поучи у играню. На свадби кадъ буду, обреку се єдно другомъ, да ће сви троє изъ петны жила упети се, да девойче на очима имаю и чуваю.

Поучаванѣ за свадбу.

И само се по себи разуме, да су се кроячи, чизмари, машамодкинѣ и т. д. у посао задали были и тако што пре уживлѣнѣ заслуживали. Тетица є рада была предъ Вайблингерцима показати се онако, као што нѣномъ стаю приличи, а и тай іой се малый поносъ могао опростити, што оће са Сосаномъ лепотомъ да се продичи.

Сосана се здраво радовала спреману на свадбу, — єръ и непамти готово кадъ є была у каквомъ веселю. Добро се дочепавала она свога учителя играча и желила є само, што нѣгове петдесет-шесто-годишнѣ ноге нису онако лаке, као што су нѣне одъ седамнаєстъ година. Радость и наравь учили є играти; господинъ є Мачићъ пакъ све то узимао у свой рачунъ. И нѣму самомъ врло се допадало, што се у племенитой, у пола заборавлѣной вештини спетъ поучава, почемъ по одредби домаћегъ савета, на свадби само онъ, па нико другій више са Сосаномъ ће морати играти.

На несрећу одъ овогъ последнѣгъ неможе быти ништа и то изъ ев' овогъ узрока. На данъ пре веселя одређено буде да се све игре у єданъ путъ повторе. Па како су господинъ попа и тетка сами своимъ очима ради были осведочити се о Сосаниномъ напредку у играню, упесе господинъ Мачићъ и колико ніє могао, пре него што су гледаоци дошли, да баръ рђавіє неигра одъ своє окретніє ученице. Она є летила весело овамо-онамо као лептиръ, и у оной радости правила є по-декои скокъ, кои ніє было рђавъ, ако и ніє башъ по правилама учинѣнъ. Господинъ Мачићъ све веселіи постаюћу, ніє се тео више промишляти, него — мисленѣ као у неко

време што є могао, да учини анттр'ша (вештъ укрштенъ скокъ) — тео є и найвишій врх своє вештине показати. Упакрстанъ є скокъ учиніо био; првый є упола, другій сасвимъ рѣавъ био. Дуге нѣгове сувоняве ноге, коє другчіє нису заслуживале да имъ се подсмева, заплету се то єсть єдна за другу тако необично, да се у продуженомъ покретаню трупине, морала башъ несрећа догодити. Онъ падне на найнеучительскій начинъ на патосъ, па, као што падаюћа єла шибранѣ око себе оборн, тако и онъ одвуче за собомъ и Сосану, ову непрестано іошъ обгрлаваюћи га Силфиду.

Како є господинъ попа, кои є башъ у онай ма' тео врата отворити да уђе, чуо где нешто паде, одъ чега се, рекао бы, сва кућа затресе изъ темеля, утрчи брзо унутра. Кова брзина, коє свештениковъ природно кратакъ видъ, буду узрокъ другой несрећи. Онъ стане учителю играня на ногу, кою овай брзо тргне себи а тимъ господину попи сво равновесѣ одузме, па пре него што є овай онога могао замолити за опроштенѣ, обоица су лежали єданъ поредъ другога. Докъ є попина бело-посута парока, због нѣговогъ изне адногъ а якогъ потреса главе, чакъ подъ софу одскочила, ноге су му сасвимъ чудновато дошле тако, да су табани издигнути были горе небу, као да му се моле за помоћь.

Сва ова сцена, болѣ рѣчи, цело ово изданіє, кратко є было. Свештеникъ ђипи найпре на ноге, па како є одъ Сосанине, као снегъ беле и пуне бора капе помисліо да є нѣгова парока, зграби є и негледећи у ню, па брзо покріє ньоме свою главу, єръ є главну саветниковицу чуо већъ на врати. И Сосана є была већъ на ногама пре нег' што є тетица ушла. Алъ є господинъ Мачићъ седіо іошъ на патосу спуждено погледаюћи, єръ є нагнѣчіо было кукъ.

„Благій Боже, шта є то садъ!" повиче тетица Рузмариновићка, па склопи руке, гледећи часъ у тужне погледе своги управителя, часъ у главу свога брата, на коіой є женска капа была: „Изигравате ли ту комендію? Заръ сте заборавили и сваку пристойность? зове л' се то паметовати? А особито ты, господине попо . . . ."

„А зашто я башъ особито?" запыта онъ сасвимъ озбильно и готово увређенъ, єръ се нѣму нису башъ допадале оштре проповеди нѣгове сестре.

Садъ добыє редъ Сосана да говори и на ма' све умири, почемъ зачуђеной тетки каже све по редомъ како є было, и капу свою узме а пароку да.

Овай самъ по себи незнатанъ чинећи бе догађай было є првый узрокъ свимъ другимъ несрећама, коє су се после догодиле. Єръ є господинъ Мачићъ неколико дана рамао и тако ніє могао на свадби играти.

Опомене.

Оногъ дана кадъ кадъ ће свадба быти, Сосана є устала чимъ се сунце родило. Одъ радости ніє могла ни спавати. И тетица є Рузмариновићка такође са сунцемъ заєдно устала; одъ бриге ніє могла спавати. Кадъ се већъ неможе већъ на путъ стати, да Сосана неигра са драгимъ господичићима изъ Вайблингена, наумила є да девойчетово несачувано срдце укрепи баръ новимъ опоменама противу свію искушеня любави, или, као што є покадкадъ у християнской ревности звала, сатане.

„Садъ ти є седамнаесть година, драга Сосано!" рече она.

— Молимъ за опроштенѣ, тетице, седамнаесть година и седамъ месецій.

„Тимъ горе."

— Како то?

„Гле садъ, што си у годинама, кадъ се већъ можешъ удати."

— Ахъ, па то небы было никакво велико зло. Вы сте ми казивали, да сте и вы некадъ были удати; па и моя є покойна мати была удата. А заръ вы незнате, у Вайблингу и Оберфарену ни єдна неделя непроће безъ сватова'.

„То є све добро."

— Па єсть, тетице, єсте, съ тимъ є нешто сасвимъ наше. Сећате ли се іошъ, како се наша Лизета томе радовала. Како се нѣнъ садашній човекъ, онай младый шумаръ у Штайнфелду, за ньомъ све прекрадо? Како су се то двоє волели, како су они . . .

„Сосано, ты си свеєднако дете. Слушай ме. Ты си млада, доста си и на гласу, изъ доброгъ дома, отацъ ти є бы судейскій саветникъ, имашъ имана, и свога а може быти іошъ и на коє се изгледа и исчекує. У облеталама нећешъ быти оскудна. Улагиваня ћешъ и преко-више наслушати се. Гледаће само, да ти се подъ кожу подвуку, па како си ты непромотрена и невешта, може ты се, може быти, и найрђавія, найспромашнія кукавица найболѣ допасти. Управо данасъ у сватови у Вайблингену, метаће се, може быти, замке твоме срдцу. Кажемъ ти дакле и опоминѣмъ те, буди промотрена. Неверуй ни єдноме одъ младе господе, па ма ти се онъ како лепо показивао."

— А зашто да неверуємъ?

„Што су улагивачи, лаже єданъ као другій, кои на то иду, да безазленомъ девойчету мозакъ преокрену."

— А како они могу то учинити? Мени неможе ни єданъ мозакъ преокренути, кадъ я немамъ волѣ, да га преокренути допустимъ.

„Боимъ се ти имашъ врло велику волю!"

— А да незнамъ.

„Кадъ ти се десетъ пута у єдномъ тренутку каже: ты заслужуєшъ да будешъ люблѣна, обчараваюћа си, и као што су данашньи помодни разговори обични."

— Разговори по моди обично су учтиви. Заръ вы неналазите да є тако, тетице?

„Калъ ти се куне, да те люби, — да неможе безъ тебе живити."

— Ахъ, то неће ни єдномъ пасти на умъ.

„А ако бы коме пало, бы ли ты то онда веровала?"

— Кадъ бы то заклетвомъ тврдіо, тетице? Али, ћерко, нема ту истине у томе. Млади люди на свашто ће ти се заклети, па ти се после смею, што си толико проста была и веровала имъ. Ово га се само држи, ко ти се удвара, намеранъ є да те доведе дотле, да ти се светъ после смеє."

— Шта бы добыли будале одтуда, кадъ бы тако чинили?

„Свою шалу, ништа друго до свою шалу. Такви су они."

— Сви?

„Колико є ньи девойка себе несрећило тимъ, што су се поцустиле и поверовале! Колико є ньи изгубило свой миръ, свою честь и тишину — често пакъ и невиность због тога, што су своє удвараче усрдно воледе."

— Па и невиность? Како є то са невиности, тетице?

„Са невиности?"

— Да!

„Ты неразумешъ іошъ шта є то, а тако што неда се тако одма протолковати."

— Разумемъ добро, та стварь мора быти тежка, єръ ни уя попа ніє знао одпре казати, шта є то невиность, кадъ ми є 'тео истолковати. Нетреба да разбіямо главу о томе.

„Пре свега на свету, Сосано, угледай се на мене са покорности. Чувай се одъ людскога подвлаченя и удвараня — чувай се, да єдногъ не држишъ да є больій одъ други; сви некъ су далѣ одъ тебе у стра'опочитаню; а слободи л' се кои одъ ньи, па ти и найтишію речь изусти с обожаваню, любави и таковимъ мазалицама, одма изъ оны стопа окрени му съ презиранѣмъ леђа. Врло си добра ты за каквогъ Вайблингена."

— Али, тетице, ако оно небуде башъ Вайблингеръ.

„Кадъ буде време већъ, я ћу ти дати човека. Тако ћу га изабрати, да ћешъ ме и у гробу момъ благосиляти. На то се ослони. Обећавашъ ли се ты мени напротивъ покорна быти?"

— Ахъ, тетице, та вы знате, я самъ то увекъ и безъ обрицаня.

„Добро дакле, — мотрићу я врло добро, како ћешъ се ти владати у сватови."

Свадба.

Тетица є Рузмариновићка мислила, да є наредила све као што треба, па се смири. Како се люди ипакъ радо вараю! Тетица є врло добро знала сама по себи и по младимъ своимъ годинама, да наравь и любавь своє право траже, и пркосъ свимъ опоминањама и наукама, па є опетъ држала, да ће са Сосаномъ морати другчіє ньи, него съ другимъ девойкама; не што є Сосана одъ другогъ блата слеплѣна, него што є одъ тетице Рузмариновићке воспитана и образована.

Поседаю дакле у кола и одоше, светчано обучени и окићени у сватове лованъ и баштованъ у новимъ диврама были су острагу.

*

Госпоя главна саветниковица примлѣна є съ великимъ церемоніяма, и све што є умъ ню было, претоварено є са учтивостима тако, да є она пливала у найвеѣемъ задовольству, па тако и своіой намери неверна постане, да непрестано узъ Сосану буде. Господинъ попа наѣе неколико разговорна другара, а господинъ Мачнѣъ штулецао є овамо-онамо са господомъ саветницима. Сосана, испочетка врло плашльива и стидльива, постане у друштву млады девояка, коє су є обколиле, найпре слободнія па после и поверителнія тако, као да се одъ толико година познаю.

Кадъ є найпосле по срѣчно свршеномъ ручку до игре дошло, па Сосана часъ ономъ часъ овомъ младиѣу у руке полети, и съ ньимъ у таласе гласова крозъ сяйне редове играюѣи заплива, онда і й се савъ животъ раствори у блаженство. Сосана є была лепа; задовольство є начини іошъ лепша да є. Найбольи играчи купили су се око нѣ, а та є позорность ньой была ласкавія него све сладости, коє су іой научена господа обеѣавала. Живила є само да игра и да є у радости; о како є то другчіє было о рамену ови младиѣа, него на рукама оцмолѣногъ господина двороуправителя. „То се зове єданпутъ игранѣ!“ рекла бы она сама у себи полако, колико бы годъ пута кадъ се умори своѣъ седалишту поведена была.

Тако и ноѣь доѣе. Тетица Розмариновиѣка тврдо є наумила была додуше, да се іошъ пре правога мрака врати у Нидерфаренъ; али она то заборави поредъ оны ласканя и удвараня, коя су іой са свію страна чинѣна, коє збогъ нѣ саме и нѣне важне личности, коє збогъ тогъ што є Сосана онако любави вредна. Са опіяюѣимъ ласканѣмъ, сдружи се іоштъ и стра' одъ рѣавогъ времена, коє се као пламенъ одъ запада приближавало. Тетица Рузмариновиѣка ніє могла ни кодъ куѣе рѣаво време да трпи, и ньой є лето само збогъ грмлявине и тутня, найнеповольніє годишнѣ време было.

Заостане дакле и збогъ рѣавогъ времена, и то у некомъ немиру, за асталомъ на коме се сигра, где су господинъ попа, господинъ двороуправитель а и господинъ управитель вароши съ ньоме се сиграли. А то ніє было добро!

Прва несреѣа.

Сосана се рѣавомъ времену іошъ одъ срца радовала. Желила є да се сва рѣава времена по свету надъ Вайблингеномъ склопе, и да целу ноѣь грми и тресесе, тимъ бы поузданіє она чашу, ньой редко поднешеногъ задовольства оваквогъ, башъ до каплѣ изпразнити могла.

Вино, свирка, игранѣ и радость сасвимъ су є другчіомъ учинили были. Образи су іой буктили, мутне очи нѣне зрачно су се светлиле, прси су іой яко одскакале. Да іой се іошъ какавъ младъ господинъ изъ Вайблингена заклео да є люби — єдино іошъ чега се оно збогъ тетичини опоминяня найгоре плашила — она бы му опростила то садъ у раю, у комъ є садъ дисао. На срѣу нико іой ни речи ніє споменуо о любави; али ни єданъ ніє играо съ ньоме, а да іой верно неизяви, да є она анѣео, богиня, што она, да богме, ніє тела веровати, али опетъ зато ніє рѣаво примала. Измѣу енглески и француски игрій, было є уздисаня и руку стискивания; а у играню опетъ уздисаня и доста казуюѣи застанути погледа, кои су се лепоти нѣной удварали, а у валцерима притиснула є гдекоя рука снажніє узъ здраво одскакаюѣе прси, него што є то другчіє могла чинити рука ньиногъ двороуправителя.

Несреѣнимъ случаємъ како є она ожеднила, даду іой пунча. Напіє га се и почне опетъ далѣ играти. Али уєданпутъ почне се око нѣ сва соба окретати. Мислила є, да іой се онако у глави узвртило, па се томе смеала. Али наскоро іой у нагломъ покретаню небуде добро. Потужи се своѣъ играчу, некомъ младомъ човеку, кои є са найвеѣомъ учтивости изведе изъ сале исподъ руке, како бы мало данути могла. Боеѣи се да се небы разладила, єръ є врло угреяна была, одведе є у прву празну собу, у коіой є єдна заборавлѣна свеѣа веѣъ догоревала.

Сосана се уморна и упола у несвести пруѣи по старомъ некомъ кревету, и єдва є ди'ала. Пратіоцъ нѣнъ, кои се у великомъ чуду и запари нашао было, замоли є да се раскопча сва, докъ онъ отрчи по єдну чашу ладне воде. У муки пакъ заборави онъ на воду и ніє могао оставити свою заморену играчицу, коя се онако уморна ніє могла сама одкопчати.

На полю є грмило; а изъ сале є меѣутимъ бруяла свирка. Сосана и нѣнъ лекаръ ништа одъ тога чули нису, ни земну ни небесну свирку. Нико ніє ни спазіо, да ньи двога нема, єръ є свако то было опоєно одъ радости. Текъ после читавогъ сата наѣу они да є добро, да иду опетъ у играньку.

Сосана ніє више была нелагодна; помеша се опетъ меѣу весело друштво. Сва се была узпламтила и преобразила. Ишла є съ руке на руку. Лекаръ се нѣнъ изгуби у мложини други; ніє му могла ни благодарити на труду, кога є имао.

Найпосле сети се веѣъ, да и тетицу Рузмариновиѣку потражи. Ослаблѣна оде изъ сале у коіой се игра, у собу где се сигра, и башъ онда тамо приспе, кадъ се око тетичиногъ астала подигла нека сасвимъ необична вика.

Друга несреѣа.

Тетица Рузмариновиѣка є све дотле врло срѣна была у игри, напротивъ господинъ управитель варошкій све є губіо. Али имъ се срѣа у єданпутъ измене. Съ тога є Сосана заборавлѣна была. Црвеный дечко у картама найвеѣу є несреѣу чиніо; да є Сосана сву драгу ноѣь преиграла са Вайблингенцима, тетици то небы ни на умъ пало. А то є было зло!

Што є найгоре, у томъ тренутку догоди се. Тетица є мислила да има црвеногъ дечка и да га изиграва; господинъ попа є пакъ доказивао, да є онъ веѣъ прошао крозъ нѣгове руке. У жестокомъ ономъ разговору онако краткови-дый попа ніє ни приметіо, да се са высокою зачешляномъ парокомъ найпре свеѣи, па после са запалѣномъ парокомъ, прекрасной, новой, помодной капи господе главне саветниковице врло близу прикучіо. — У єданпутъ є буктила на обоме ньинимъ главама.

У првый ма сви су се укочили были одъ стра', па пусте некъ испламти оно, што оѣе да букти. Затимъ пакъ зграби тетица Рузмариновиѣка онако у невольи нашавша се, свою капу, счупа є съ главе и баци є одъ себе и негледеѣи куда. Прегорела свеза єдна падне на разпавунану пароку господина варошкогъ управителя, и за тилый часакъ распростре пожаръ іошъ далѣ. Кадъ господинъ Мачнѣъ, као четврто лице за асталомъ, види где три главе гору, за добро наѣе да устане и покріє дланови свою главу, да бы є одъ таке несреѣе сачувао па уклони се брзо одандe. Господинъ попа ніє пре спазіо ни осетіо свою несреѣу, докъ огорело праменѣ непоче му падати на карте. Гледао є у нѣга сасвимъ зачуѣено као у неко нечувено появленѣ природе, па погледи у собный таванъ, да види одкудъ та ватрена киша. Меѣутимъ су одъ свію други астала поскакали были са страхомъ, и потрчали коє да помажу гасити, а коє и да гледе запалѣне. Нико ніє могао одгонетути ту загонетку, како су се могле три главе у єдномъ ока тренутку тако одма запалити.

У ту вику доѣе и Сосана. Наѣе огорела парчадъ само одъ єдне врло помодне капе и две некадъ бывше пароке. Свакій є свою штету жаліо; Сосана ніє имала ништа жалити, а она є найвеѣу штету претрпила.

(Продужиѣе се.)

Войничко обилазенѣ на коню.

(По приповеданю єдногъ официра.)

Прекрасно летнѣ вече было є и месецъ є осветлявай пределъ са тако господственимъ нацртаима, какви се само у южной Африки могу видити, где є бреговита земля обрасла са овде онде разделѣнимъ умилно цветаюѣимъ и миришлявимъ шипрагомъ и дрвима, тако да човекъ мисли да є усредъ какве найлепше градине (баште).

Но месецъ є и на другчіє предмете сіяо, кои су се слабо под'ударали са онимъ лепимъ зеленимъ листницима и миришлявимъ цвеѣемъ, на пирамиде одъ пушака и друге воєне потребе, што є све на крваве послове показивало. Поредъ тога смуцала є црвена униформа крозъ шумаракъ, а овде онде лежали су войници око ватре наложене на стражи, коє црвенъ пламенъ чудновато є изгледао спрамъ светлости одъ месеца.

То є было слободно подъ оружѣмъ станиште єдногъ одделеня енглезке войске, коя є лежала на граници. Мы смо се покадкадъ само съ ньима умешали, и нисмо ни познавали іошъ живлѣнѣ по стаништама (логорима), као ни понайвише наши' другара, официра. Разговоръ се дакле обично врзо око землѣ и оны кои ону-

да живе, и свакій є казивао шта є найболѣ видіо и препатіо онде.

„О чудняченю,“ запытамъ я на то, „нема заръ ништа у Африки?“

„Има те како,“ одговори єданъ официръ. „Што се мене тиче, я самь овде найопасніи данъ мога живота прекужіо.“

„Е, то намъ морате приповедити, Мердену,“ проговори другій,“ то є особита лепа прича.“

„Па добро, дела!“ повиче ньи десетъ-дванаестъ.

„Слабо и умемъ приповедати.“

„Ништа то. Съ тимъ радіє слушаѣемо мы вашу причу.“

„Е, па добро,“ одпочне на то подпоручикъ Мерденъ.

„Има башъ три године одъ то доба. Было є право време каферско, то єсть непрестано є магла была тако, да се ништа ніє могло видити, а то є проклетимъ Црницима на руку ишло, да могу свой наймилiи занатъ радити, стоку красти, Онда су башъ марву покрали одъ некогъ населѣника на граници и нѣга ранили, па зато изашлѣ се воинство да поврати марву. Тимъ поводомъ доспемъ я на води Рей-Копсъ да стоимъ, и нареде ме да идемъ у проматранѣ. Самномъ є ишао єданъ войникъ Хотентотъ, некій онизакъ, подмукао угурсузъ, кои є на читавъ сатъ ода далѣ могао што угледати, него я.

„Ено три Кафра, господине, съ пушкама,“ повиче онъ.

„Я немого видити на Кафре ни ньини пушака, ал' нађо да онъ има право, єръ кадъ самь управо онамо одя'ао, зацело нађемъ Кафре, а и по ньинимъ мрдаюћимъ погледима, познавао самь, да су пушке посакривали, но я нисамь имао кадъ тражити ій.

„Прво иза тога што є Пиєтъ приметіо, было є іошъ чудноватіє. „Мой є конь оромiо, господине,“ рече онъ.

„Ніє него іошъ нешто!“ повичемъ я, „айд' далѣ.“ Алъ ту ніє было іошъ штогодъ, єръ є конь све вѣма рамао, па найпосле неможе се маћи далѣ. Морао самь казати му да одяше, коня пошлѣмъ кући, и я самъ далѣ пођемъ.

„Наскоро затимъ чуємъ я єданъ пуцань, алъ нисамь за то башъ толико ни маріо, єръ самь мислiо да є какавъ населѣникъ у ловъ изишао.

„То є морало и быти, єръ ни триесть коракляй нисамь напредъ было измакао, а уєданпутъ видимъ предъ собомъ великогъ, прекрасногъ тигра, то єсть ону животиню, кою тако зову у южной Африки. То є было великій леопардъ, кои онуда живи, и найлепши какавъ се видити може.

„Подуго самь гледао само у нѣга, єръ знао самь, да та животиня, колико є дивля, редко ће напасти на човека, алъ ніє дуго траяло а мени пођу мрави низъ леђа, єръ видимъ где башъ управо къ мену упутіо се, као да ће да нападне на мене. Зграбимъ дакле мою двоцевку, алъ вѣна єдна цевь само са танетомъ напунѣна є была, као што самь се одма сетіо. Нанишанимъ колико самь у брзомъ трку животинѣ могао, и ударимъ га у слабину, но то є нѣму за мало удило, и онъ се іошъ вѣма налети на мене са изкеженимъ зубма и стра'овито издраченимъ очима. Зграбимъ пушку и ма'ао самь ньоме око моє главе, да бы налетанѣ нѣгово пресрео, ако бы тео напасти на мене. Конь мой међутимъ є окренуо было другчіє него я, онъ се да у бежанѣ, да утече одъ непріятеля.

„Бежанѣ то траяло є пакъ само за неколико тренутака, а я по стеняню коньскомъ познамъ да се догодило оно што самь іошъ напредъ знао да ће се догодити. Тигаръ є на насъ скочіо, левомъ шапомъ заквачіо се было коню за слабину, а десну є гледао да заквачи за мою слабину.

„Конь є садъ све узпропиньце скакао и овамо-онамо вртло се, да бы непріятеля са себе збаціо, а кадъ то ніє помогло, онъ га є онда ударао стражньимъ ногама, но ни съ тимъ ніє могао ништа учинити. Тигаръ се све болѣ заквачавао.

„То є само за неколико тренутака траяло, а то є мени доста было, да ме мало попроће онай првый стра' што ме є спопао было. Видимъ да є тигаръ на мою срећу рђавъ скокъ учиніо. Ніє добро горе узскочіо было, па є мучно држао се єръ стражнѣ ноге висиле су му, а ударанѣ коньски' копита' здраво му є сметало.

„А кудъ су, пытаѣете ме, дотле лепо любећи зуби дивлѣ те животинѣ? И я самь самъ себе тако пытао, єръ прво чему самь се я надао было є то, да ће леђа моя прогризти потрудити се. Чудновато пакъ шмрканѣ, кркнѣ и режанѣ иза мене увериме, да се онъ око нечегъ другогъ у послу нашао.

„Имао самь обичай, као и сви коньици, повелику кутію одъ якогъ плеха (тенеѣета) за леђи носити, у кой самь носіо барутъ, олово и друге ситнаріє. У ову є тигаръ зубе своє заглабао было, а што є у ньой нашао, то єсть барутъ, нѣговимъ устима ніє башъ пріяо, зато є гледао да га се курталише кашлѣмъ, а овамо кутія на зубе натакла му се.

„То га за некій часъ забавило, но докле ће то траяти? Морао самь чекати па докле было.

„Узъ то помамный мой конь чини ми се да є добіо было волю да легне, па тако да се куртлише и тигра и мене, ако узможе. Тигаръ за некій тренутакъ измакне своє челюсти натрагъ, али зато да добіє ма' мене зграбити и себи болѣ привући, Єли то показивало, да є онъ напредовао?

„У такомъ случаю вредніи є човеку єданъ ока тренутакъ него цео четврть сата, а мука и стра кои осећамо, ужасна є. Но хвала Богу, што таке прилике нетраю дуго.

„Промислимъ се дакле, шта да чинимъ. Да самь се освриуо и одъ нѣга бранио, ту бы ми край живота было; скочити нисамь могао, єръ ме є животиня добро држала, єдну само помоћь іошъ имао самь: не далеко одъ мене была є мрка вода Реи-копсъ, и та мисао планне у мени, да она може мене спасти. Ньой дакле управимъ коня, кои кадъ се истой упутіо, чинило се да ме є разумео, єръ є као слепъ трчао онамо. Дивлячкій ловацъ неможе брже я'ати.

„Све є стаяло за брзиномъ коня. Да є могао до воде доспети, пре него што є дивльій онай зверъ зубе своє ослободіо одъ плекана кутіє, могао бы се заръ и надати да ћу се избавити, ако небы обоица вратъ сломили; на то самь слабо и помишляо. Само о томе мислiо самь, дал' ће се тигаръ моћи іошъ више успети, и дал' ће се моћи онъ дуго промучити са кутіомъ натакнутомъ на зубе. Конь се вешто владао; онъ є покадкадъ стражньимъ ногама тукао, и тако тигру сметао да се неможе на више успети. Кадъ бы главу свою урлаюћи тео да уздигне, тако бы ме гурнуо, да самь мислiо да ћу на вратъ пасти, алъ ме є чврсто држала нѣгова шапа, кою є заквачіо было за мою слабину. Найпосле доспемо до воде, само іошъ до тридесетъ коракляй, па самь у ньой. Знао самь да є врло дубока и брза — а то є іошъ болѣ было за мене, єръ тако ме ю могла избавити одъ претеће смрти непріятеля иза мене. Време є вѣчъ было онда или никадъ, єръ самь познао да є тигаръ зубе своє курталисао и ужасне челюсти разглавіо вѣчъ.

„Конь мой ніє ми дао да о томе размишлямъ, него єднимъ скокомъ скочи у воду. За тилый часъ бысмо подъ водомъ, где задржимо се єданъ тренутакъ, па онда насъ вода избаци, я онда брже болѣ латимъ се да опробамъ срећу и извршимъ оно што самь было смисліо. Претегнемъ што самь болѣ могао коню главу горе, па тако да я сасвимъ у воду могу отићи. Вода насъ є съ якомъ брзиномъ носила на ниже, и одма чу' я где мой за леђи я'ачъ кашлѣ, шмрче и задавлює се, као да му є вода врло неповольна. Погледимъ натрагъ преко рамена, и видимъ где се тежко съ водомъ мучи и кишу горе уздиже.

„Но зверъ онай држао се іошъ тврдо, и гледао є да се на више узпуже. На то тргнемъ я іошъ болѣ коня за узду, кои се пропне тако да є готово узправо стаяо, али и я такавъ ударацъ добіємъ по глави, да самь у пола онесвеснуо. То положенѣ пакъ учини те тигаръ сасвимъ оде подъ воду, и я чуємъ га яче него одпре кашляти и шмркати. Морао є садъ старати се о своме животу, съ тога пусти шапу. Каква радость за мене кадъ самь то осетіо и видіо га затимъ одма где проплива поредъ мене.

„Чинило се да є врло несрећанъ у елементу наметнутомъ му и у великой врло запари нашао се, кадъ га вода као муня брзо однесе.

„И мой конь оставіо се было вѣчъ пливання и пустіо се те га вода носи; а то, ако бы се онъ уморіо или на какву стену ударіо, какви є у води наодило се, могло га є упропастити, съ тога промислимъ се я како бы се могао спасти пливаюћи, єръ самь пливачъ добаръ и могао самь се поуздати да ћу испливати на брегъ. Кадъ самь пакъ съ коня скочіо и окушао да пливамъ, нађемъ да ми кутія млого смета, съ коіомъ нисамь было радъ растати се, єръ

ми є была споменъ одъ єдногъ сладкогъ пріятеля, кои є у Сиріи гробъ себи нашао.

„Морао самъ дакле здраво мучити се съ водомъ и у толико редій побояо самъ се да ће ме савладати, но я савладамъ ню и испадне ми за рукомъ те испливамъ на суво, али дабогме далеко ниже него где смо скочили у воду.

„Тако самъ се быо уморіо, да самъ морао за неко време као мртавъ полежати. Али кадъ самъ се почео разабирати, угледимъ нешто, што ми у єданъ ма крвь у жиле натера. Одприлике на десетъ коракляій одъ мене стаяо є онай проклетый тигаръ, кои се такође на истомъ месту спасао. Истина да є невольно и упола задавлѣнъ изгледао, алъ очи су му севале као варнице, кадъ се къ мени обрнуо. Я пакъ нисамъ га се страшіо као одпре. Садъ смо я и онъ єднакій были и могао самъ се съ ньиме поъвати. Промотримъ дакле мирно око себе, алъ самъ врло рђаве волѣ быо.

„Ніє дуго траяло а онъ легне као што обично мачке леже и управи своє усіяне очи у мене. Ніє требало више двоумити, да онъ ніє познао свога непріятеля у мени. Затимъ подигне се и ричући скочи на мене. Я пакъ дочекамъ га съ пушкомъ, коіомъ га у по главе лупимъ и тако оборимъ.

„Каква рика заори се садъ око оне воде! Но ако и єсте теменяча нѣгова знатно потрешенѣ претрпила, онъ зато ніє быо мртавъ, него подигне се да се наново бори. Пре негъ што є то учинити могао, додамъ му я іошъ два нова ударца, съ коима га оборимъ, па онда одма ножъ мой напипа нѣговъ душникъ и тако га савладамъ, дабогме пошто су руке моє нѣговимъ шапама здраво изгребене.

„Кадъ то све прође тако и однесемъ мейданъ, наново ме нападне нека слабость и я готово обнезнанѣнъ стропоштамъ се на неку гомилу каменя. Онде бы може быти дуго лежао безъ помоћи, али на мою срећу риканѣ тигрово домами два хотентотска ловца, кои су изишли биволе ловити.

„Прикуче се ближе да виде шта се догодило, и помогну ми те отидемъ до куће.

„Но найпре скинемо кожу съ тигра. Была є лепа да є я нисамъ лепше видіо, и я є касніє пошлѣмъ кући где садъ ньой припадаюће место запрема. Кадъ смо кожу скидали нађемо тане, коє га є ранило пре мене. Ранѣнъ є онда кадъ самъ я пуцанъ чуо, и то є быо узрокъ, те є онъ у ярость дошао и на мене напао.

„Я пакъ одъ рана и греботина, коє ми є проклета животиня она задала, толико самъ патіо, да є више месецій прошло докъ самъ ій залечіо, и да є покрадена стока и казнь Кафрима за то наменѣна, давно и давно заборавлѣна, па онда самъ я текъ могао дужности моє примити се.

АВВ.

Книжевне вѣсти.

(Животъ и дѣла србскогъ просветителя, св. Симеона Мироточивогъ иначе Стевана Неманѣ, описана нѣговимъ синовима св. Стефаномъ прповенчанимъ и св. Савомъ I. — Іоксима Новића стогодишня слава ордена Маріє Терезіє. — Матица Србска. — Шумадинка. — Србске новине.)

Увѣрени смо да свакій Србинъ радостно и нестрпельиво изгледа на книгу оглашену одъ хвално-познатогъ намъ списателя Г. Сергіє Николића, професора у Београду, подъ насловомъ „Животъ и дѣла Србскогъ Просветителя св. Симеона Мироточивогъ, иначе Стефана Неманѣ, првогъ Србскогъ краля; описана нѣговимъ сыновима св. Стефаномъ прповенчанимъ кралѣмъ Србскимъ и св. Саввомъ србскимъ првимъ Архіепископомъ и Просветителѣмъ.“ Мы можемо наше читателѣ увѣрити, да се ово врло важно дѣло већъ у велико штампа, и да ће скоримъ готово изподъ штампе изићи. Тегоба велика, коя є са преводомъ овогъ велеважногъ дѣла скопчана, у томъ, што садашньій нашъ книжевный єзикъ не дорастао до оне виспрености, на коіой се старый Србскій подлинниковъ єзыкъ налази, и то у 12. столѣтію, — ова дакле са великомъ точностію превода скопчана тегоба узрокъ є, што се са излаванѣмъ дѣла мало задоцнило. У толико ће га надамо се сви предуписници са већомъ радостію у наручія своя примити, као оно важно дѣло коє є као чудотворномъ вишомъ силомъ изъ стари они срећни времена, одъ два найвећа савремена Србина, два славна мужа о найважніой србской повѣстной особи, Стеф. сирѣчь Неманьомъ, на светъ изишло. У овомъ су дѣлу, као што се красно Г. Сергіє Николићъ изражава, мысли и чувствованя душевный бисеръ и драго каменѣ. Мы смо заиста срећни, што се тако драгоцѣнимъ благомъ србске полѣстнице поносити можемо, што се нашегъ доба догодило да се после седамъ столѣтія изъ тамне мрачности появи повѣстница славногъ Неманѣ Стефана као дѣло одъ нѣгови синова прповенчаногъ краля Стефана и св. Саве, виспренимъ слогомъ написано. Чувство ово може свакій родолюбацъ у грудма своима осећати, али се речима изразити никако недає. Одъ како познає себе и свою повѣстницу Србскій народъ ніє већегъ ни заслужніегъ за свой народъ Србина было, одъ Стефана Неманѣ I. Пре нѣга были су Србльи разсеяни подъ разнимъ поглаварима. Онъ є народъ пробудіо, државу Србску првый основао у єдно независимо народно тѣло, и тако є постао основатель србске самосталне државе. Онъ є кралѣвско достоинство на свою славну породицу пренео, коя є после неко време као сяйно сунце на небу србске повѣстнице сіяла. — Само толико засадъ читательима няшима являмо, да се ово важно дѣло у штампарія нашой у Земуну већъ у велико штампа, и скоримъ ће светъ угледати. — Овомъ приликомъ неможемо пропустити, да не напоменемо: како желъно изгледамо на издавакѣ Исторіє Србскога Народа списане одъ Георгія Бранковића последнѣгъ Деспота Србскогъ. Онъ є списао ово дѣло, кадъ є быо у заточенію у Єгри. И данасъ є ова нѣгова Исторія у рукопису у Карловачкой библіотеци. Єданъ се преписъ одъ нѣ налази у монастиру Крушедолу. Већъ смо имали одъ Исторіє Бранковићеве и латинскій преводъ печатанъ у Архиву Югославенске повѣстнице и то у изводу, а дѣло само у подлинику іошъ неможе досадъ света угледати. Разумели смо да ће Митрополитско-гимназіялна типографія Бранковићевомъ Исторіомъ као првимъ своимъ дѣломъ србскій народъ обрадовати. —

У штампаріи нашой у Земуну налази се подъ штампомъ вештимъ перомъ познатогъ нашегъ Лазарице пѣсника Г. Іоксима Новића написанъ спѣвъ: „Стогодишня Слава Ордена Маріє Терезіє.“ Само име г. списателя, кои є духъ народны наши пѣсама добро схватіо и кои се у свакой нѣговой пѣсми ясно огледа, препоручує ово дѣло довольно, да бы свака наша препорука излишна была.

Матица є Србска у Пешти за свога Секретара, кои ће уєдно быти и учредникъ Србскогъ Лѣтописа, изабрала досадашнѣгъ професора гимназіє Новосадске Господина Ђорђевића. Мы се одъ свега срдца радуємо избору овомъ Србске Матице, съ єдне стране, што се надамо да ће овай новый учредникъ Лѣтописа очекиваню нашемъ савестно одговорити, и себи, кои є по своимъ положеню и кругу дѣланя досадъ у народу нашемъ лепо име задобіо, у овомъ обштенародномъ дѣланю нове заслуге стећи, а съ друге пакъ стране радуємо се што Матица Србска већъ одъ десетакъ година никако ніє могла до сталногъ учредника доћи, и тако покрай неуредности издаваня, Лѣтописъ є и по важности предмета своіой и по самой величини своіой доста мршавъ роду своимъ долазіо. Мы смо далеко удалѣни одъ намере, да ревность досадашньи учредника одъ последньи неколико година у сумню доведемо, алъ опетъ веће намъ ємство дає на свакій начинъ єданъ стално и добро плаћеный учредникъ, коме ће позывъ и найважніє заниманѣ быти, да Србскій Лѣтописъ достоянъ органъ оногъ народа буде, кога онъ кодъ свію Славяна представля єръ по народнимъ органима, у коима се книжевный животъ огледа, цѣни се и уважава станѣ книжевности оногъ народа и у найдальимъ краєвима. Съ ове точке сматраюћи поздравлямо новогъ учредника Лѣтописа Србскогъ, и желимо Матици Србской изъ свегъ срдца срећанъ напредакъ, и ново препорођенѣ изъ дуготраюће летаргіє. —

У Београду већъ одъ шесть година досадъ излазећій листъ хумористично-белетристичный подъ насловомъ „Шумадинка,“ когъ є Г. Любомиръ П. Ненадовићъ, нашъ славнопознатый пѣсникъ уређивао и издавао, престао є концемъ ланске године излазити. Учредникъ нѣговъ, кои є службенимъ пословима обтерећенъ быо, и у дужности своіой више времена преко године на путу се налазіо,*) принуђенъ є быо, да престане одъ издаваня овогъ листа. Онъ є са особитомъ вештиномъ учређиванъ быо првы година, да є учредникъ нѣговъ и онако познатый у народу пѣсникъ, велику за-

---

*) И садъ се Г Любомиръ Ненадовићъ у Црной гори налази и намѣрава одатле ићи у Грчку. —

слугу и лепо име кодъ свога народа себи задобіо. — У последнѣмъ брою Србски Београдски Новина учредникъ ньовъ господинъ Милошъ Поповићъ явля, да ако се већи брой предуписника неяви, да ће принуђенъ быти са издаванѣмъ листа престати; мы се надамо и очекуємо одъ родолюбаца Србски, да неће равнодушно ову жалбу госп. учредника примити.

Др. Р.

СМЕСИЦЕ.

Єсена паучина или свила.

Познато є, да се съ наступанѣмъ єсени появлюю неки свили подобни бели кончићи, кое ветаръ разноси, и кои често у великой множини по воздуху плове. Ове кончиће зове нашъ народъ свила, а у новіє време дознало се, да су тій кончићи права паучина, кою неки прикасти мали пауци (aranea abiextrix) праве. Ови живе у месецу Септембру и Октобру по стрникама, па ту и презиме, те да се у пролеће опетъ разбуде и по новимъ полянама, ливадама и висинама разпростру. Овакавъ є паукъ, као што Буше доказує, у младости т. є. прве године єдну до две линіє дугачакъ, мркъ є, одоздо сивастъ, на леѣма има често две беличасте рашлясте црте, и фарбе є променльиве. Онъ живи нарочито на земльи и кріє се преконоће и зими по шиблю и стрникама. У пріятне єсенѣ и пролетнѣ дане, пошто є сунце росу осушило, излазе млади ови пауци тисуѣама и посиплю ливаде и поля своіомъ паучиномъ, тако да овако полѣ, кадъ га човекъ према сунцу сматра, као сребрно изгледа. Често ову паучину ветаръ одкида и онда ова често у пламенима по воздуху лети, те тако и пауке нередко са собомъ односи. Друге године своє старости праве ови вчу мрежу, међу шиблѣмъ, у трави и т. д. и онда већъ више непроизводе свилу. Они су полю и градинама одъ велике ползе, што мале инсекте троше.

Анекдоте.

Фридрихъ великій возіо се у Потсдамъ, но кочіашъ нѣговъ, кои є было мало напитъ, изврне га. „Магарацъ, быѣешъ упшенъ,“ претеѣи му рече Фридрихъ. Но овай сасвимъ ладнокрвно примети кралю: „Та немойте се лютити, валяда сте и Вы већъ битку изгубили, могу дакле и я єдаредъ фалити.“

— Предъ судіомъ некимъ буде єданъ злочинацъ доведенъ да му се суди, судія просмотри га и после неколико тренутака запыта: „Чини ми се да се ты зовешъ Іонъ Х. и да смо заєдно ишли у школу?“ „Тако є, господине.“ „А гди су други наши коншколари, єсу ли живи?“ „Незнамъ како имъ тамо иде, сви су одъ нашегъ друштва обешени, осимъ васъ и мене.“

— Великашъ се шетао єдно вече доцканъ по шеталишту. Никогъ тамо више было ніє, кадъ му у єдаредъ лоповъ путъ препречи пруживши му пиштоль на прса. „Одкупите ми овай пиштоль, господине, ако вамъ є животъ міо!“ Великашъ видивши да нема вайде противити се извади сатъ, прстенѣ и новце, и даде ій лопову, кои му заиста уклонивши се пиштоль преда. „Стой! єръ ћу те садъ убитити!“ рече садъ великашъ, почемъ є у нѣга оружіє было. Но лоповъ смешеѣи се одговори: „Да, кадъ бы пиштоль пунъ было, могли бы ме убити.

— Некій видаръ изъ неке варошице радо се оніло. Єдаредъ му заповеди власть, да се у Среду кадъ є недельный вашаръ уздржи одъ пиѣа и бекріяня, єръ ће долазити паори на піяци, и быѣе безъ сумнѣ разбіяны глава. Али видаръ замоли власть, да паорима заповеди, да се преподне туку, єръ неможе никако цео данъ быти трезанъ!

Скокъ коньицкій

ло,	я	ле	се	ве	вой	не	у
ди	лю	се	ми	дар'	ве	ло	де
бу	Ты	я	де	ко	мо	ван	изъ
ћа	бу	ме	до	бу	на,	Ой	ко
си	ку,	ку!	у	де	Да	Дай	ло
не	во	на,	ло!	Тако	єде	ты	руку.
у	мени	ви	ну	ме	се	Ми	руку,
лан.	Ты	єде	пре	че	за	за	Ой

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

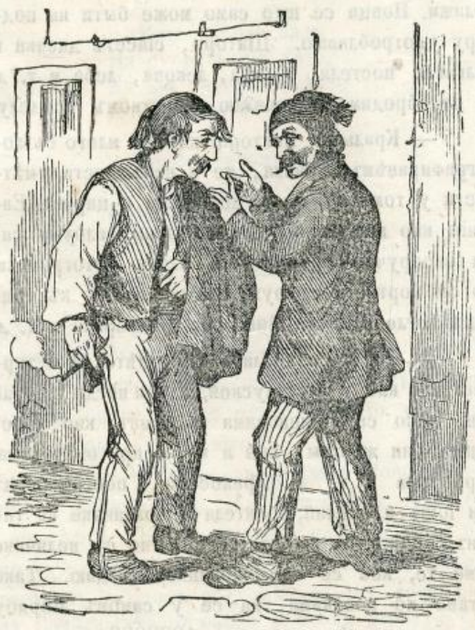

Еракъ. Шта є са нашимъ негдашньимъ обиталиштемъ.

Петакъ. Порушило се.

Еракъ. Мого самь разумети, да є было дато подъ корію?

Петакъ. Тако є было, но садъ неће нико да га држи.

Еракъ. Цаба ти таквогъ царованя.

Петакъ. Каквогъ?

Еракъ. Заръ писи чуо?

Петакъ. Нисамъ; шта се збыло.

Еракъ. Опетъ су пуцали на цара францускогъ.

Петакъ. Шта! — Ко! — Єл' убієнъ?

Еракъ. Ніє; тане му є ударило крозъ шеширъ.

Петакъ. Хвала Богу; докъ му є стричевогъ шешира, нема се ничег' бояти.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА БЕОГРАД

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Было є бурно време. Народъ є нашъ устао, да брани цара свогъ, народность и веру свою. Но непріятельи су были силніи; небройне войске непріятельске, снабдѣвене свимъ потребама ратнимъ и новчанимъ, обколише браништа народа србскогъ, коме є у свачемъ оскудѣвало, што годъ є за ратованѣ нуждно было. Све већма и већма растла є опасность, све яча постану нападаня непріятельска, кои є и погоме силанъ быо, што су се савезници нѣгови за нѣга борили и по равницама Ломбардіе и по другимъ местима. А напротивъ мы безъ оружія, новаца и безъ воѣе имали смо предъ собомъ мрачну будућность, само осећанѣмъ осветлѣну, да є наша стварь праведна и предъ Богомъ и предъ царемъ. Но кадъ є нужда найвећа, онда є и помоћь Божія найближа. Тако є было и кодъ насъ, кадъ стиже радостна вѣсть о битки кодъ Сомакампанѣ и Кустоце, у коима є Радецкій спасао Аустрію и нѣне народе. — Али, ево жалости, тога избавителя нашегъ данасъ више нема; онъ се на первый данъ Божића преселио у вѣчность. У слѣдъ тога по височайшой заповести Нѣговогъ Величества Цара нашегъ обдржанъ є по свой Монархіи парастосъ за преминушегъ славногъ Радецкогъ. Такавъ є и у нашой вароши быо, комъ су осимъ званичника воєны и грађански — међу коима аустрійскій и рускій Генералный Конзулъ — и многи одъ грађанства присуствовали. По свомъ царству а и изванъ нѣга є вѣсть о смрти славнога воѣе, овогъ непорушимогъ слемена Аустріє у бурномъ времену, найвеће саучастіє пробудило; самъ царъ и царска породица као и народи аустрійски оплакую мужа овогъ, когъ є име скоро крозъ цео єданъ векъ на славу и дику цару и држави служило. А мы Срби у толико више осећамо великій губитакъ у Радецкомъ, єръ у колико є онъ быо крѣпка подпора аустрійске армаде, у толико є онъ као отацъ быо нашимъ граничарима, кои и данасъ радостно споминю, како є покойникъ на миломъ србскомъ єзику съ ньима беседио. — Лака му буди земльица!

— У Крайнской была є пре неколико дана страшна веявица тако, да є железници путъ препречила, те є млогогъ новца стало, докъ су ю очистити могли. Напротивъ у Генфу и околини, кои у комшилуку найвећегъ европейскогъ брда — Монтбланка — лежи, єсенъ съ пролећемъ се рукує. У млогимъ у заветрини лежећимъ баштама чаробне околице Генфа цветаю іошъ данасъ руже и любичице, кое су у касной єсени већъ єданпутъ цвале, ево ій и данасъ опетъ у найумилніемъ цвету. Тога ради о Божићу видит' є на піяци ротквице, и другогъ пролетногъ зеля.

— Кодъ Манхайма у Немачкой убіо є некій ловацъ овы дана рогатогъ зеца. Два су му рожчића на челу израстла одъ величине прста были. Природоиспитатель єданъ купіо є зеца тогъ за 20 луйдора и намѣрава га надевати и у музеуму оставити.

— У Аугсбургу догађаю се одъ некогъ времена необична нека предступленя, коя су кадра свой вароши, а особито лепоме полу страхъ задати, а коима у трагъ уђи полиція досадъ залудъ потрудила се, макаръ да є немала награда ономе обећана, кои ће злочинца обелоданити. Кадъ сунце заће и мракъ наступи приближи се некій злочинацъ девойчицама или младимъ женама, поздравля ій учтиво и маомъ имъ одсече — косу По свой прилици є шпекулація поводъ той необичной крађи, и гдикоя дама у Паризу поносиће се съ таковимъ фаличнимъ накитомъ, кои є сирочади онако безобразно одузетъ.

— Г. Алфредъ Кремеръ, гласовитый познаватель восточни єзика, досадъ первый долмачъ аустр. конзулата у Александріи, наименованъ є аустрійскимъ конзуломъ у Каиріи. Наученъ светъ може се томъ наименованю радовати, почемъ се є надати, да ће истый свой положай на користь источны наука употребити. Већъ садъ приправля за Академію бечку дѣло єдно изъ свога изворнога „Вакида" (ратованѣ Пророка Муамеда) кое се у Калкути печата. Овай рукописъ єсть єдиный, кои само Г. Кремеръ притяжава.

— Потресъ у Неаплу. Грозне вѣсти стижу намъ о послѣдицама скорашнѣгъ потреса овогъ. Место Пола само брои 2000 мртви. У Вале-Діана погибоше близо 2600, а изъ развалина села Кастелеана досадъ є више одъ 400 мртви телеса ископано. Целе породице нађоше подъ развалинама кућа смрть, и цела места показую грозну слику развалина. Брой мртвы износи до 10,000. Иакъ и неволя по свомъ є кралѣвству. Краль све жертвує, да несрећу по могућству ублажи. Новци се што само може быти на подпору употребляваю. Шатори, сіясетъ дасака и балвана, постеля, альина, лекова, леба и т. д. на паробродима одправляю несретномъ пределу.

— Кральица Викторія коя се млого съ фотографиранѣмъ забавля, те є већъ доста умѣтности у томъ показала, посветила є царици Евгеніи као новолѣтный даръ красный албумъ самы своєручно произведены слика фотографски. То су портрети супруга и деце нѣне, къ томе іошъ погледи двора Винсора, Белморала и т. д.

— Нигди се неслави ново лѣто тако торжествено као у Француской, алъ и нигди ніє тай данъ тако са трошковима скопчанъ као тамо; осимъ они жертвы, кое и мы н. пр. оцачарима, берберима и т. д. приносимо, постои кодъ ньи іошъ и обичай, пріятеля и познанике на тай данъ обдарити, и одъ невероятне су величине суме те, кое се томъ приликомъ издаю. Тако читамо по новинама, да се у самомъ Бордоу садъ на ново лѣто више одъ 1000000 франака на такове поклоне потрошило, и да у Паризу само поєдини посластичари до 50000 франака пре новогъ лѣта за данъ пазару. А колико ій има у той грдной вароши? Осимъ тога одправляла є местна паризка пошта око 2000000 билета за честитанѣ у тай данъ.

— У француской варошици Турно умреше скоро три сестре, одъ кое є єдна 87, друга 84 а треће 80 година стара была. Прва є преминула 3, друга 5, и треће 7. Декембра; што є заиста редакъ случай у умирающимъ протоколима.

— У Паризу є куплѣнъ єданъ пресъ за некогъ Рибард-ефендію, коега супруга намѣрава француске и енглеске романе на турски єзикъ преводити, како да се могу и кадуне съ овимъ умнимъ производима увеселявати. Дакле има међу Туркиняма и Списательки. —

— По францускимъ новинама страдали су у прошастой години 104 пароброда одъ кои су неки изгорели, неки потопљени. Међу овимъ налазе се 45 енглески, 13 француски, 17 американски и 21, кои су пловили подъ разнимъ заставама.

— Славна Актерка Рахелъ умрла є овы дана у 37. години. Она є за време представляваня нѣны око 12.0000 00 франка заслужила. Одъ самогъ єдногъ париског театра примила є 4,000000 франака. Толико заиста славный Радецкій за седамдесетгодишню службу примити ніє могао. Рахелъ ніє была удата, већъ є безбрачно живила са некимъ великашима, найпре са графомъ Валѣвскимъ, коме є и родила сина. Нѣму и другомъ сину оставила є наследство одъ 2000000 франака. Кадъ телеграфъ весть ту смрту донесе свію се срдца тугомъ напунише. Надали се нѣни пріятельи до последнѣгъ часа, да ће славна умѣтница іошъ оздравити. Господична Рахелъ умре у Канету кодъ Тулона, гди є презимовати хтела. Она є была Еврейкиня, и зато є и Рабинеръ позванъ быо, да самртне молитве одчита. Сумня се, да ли є иста вѣри своіой вѣрна остала или се покрстила, почемъ є сву децу свою у римскомъ вѣроисповеданію воспитовати дала. Али то се за цело зна, да є Рахелъ у последнѣ своє време млого се набожнимъ стварма забавляла, и у Монпелѣру сходне кораке учинила, да у римску вѣру пређе. Рахелъ се родила год. 1820. у некой меани у Швайцерской, гди се родительи нѣни, као путуюћи свирци бавише. Први десеть година детинства пробави као права Циганка по сокаци певаюћи и свираюћи. У Карона, утемельителя некогъ музикалногъ друштва, таквомъ приликомъ позорность пробуди. Али почемъ нѣно умно дарованѣ выше драматично быяше, заго ю препоручи некомъ Паньону, кои є драматичку школу држао. 1837. год. ступи Рахелъ у конзерваторіумъ. Первый путъ ступи на позориште у Сали Шатиренъ. али безъ успѣха. Но настоянѣмъ некогъ актера Самсона буде изображена и препоручена за первый Паризкій театръ са платомъ годишньомъ одъ 4000 франака. Овде се нѣнъ умъ тако брзо развіо, да є како у Паризу, тако и у Немачкой и Русіи гласовитомъ постала. Театер-франсе само ньой има захвалити своє ново процветанѣ.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопронау Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 ф. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србиє пека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 2. У Земуну 12. Januara. 1858.

Ноћь.

Ноћь се дивна блиста,
Мѣсецъ сія красно,
А свѣтила триста
Ките небо ясно.

По небесномъ двору
Кано бисеръ, злато,
У пламеномъ мору
Звѣзда трепти ято.

Ту, милине свете,
Гдѣ се вѣчно баве,
Творцу вѣнацъ плете
Кћи небесне славе!

Шири крила сяйна
Уздужъ и попреко,
У мѣста безкрайна
Далеко, далеко.

Лети, мила, лети
По безкрайномъ плавну.
Летомъ да прелети
Сву пучину равну.

И кріоца лака
Докъ пружи и склопи,
У милiонъ зрака
Прелива с' и топи!

Часъ се тихо сяи
И све лѣпша быва,
А часъ се притаи
Ко да санакъ снива.

Часъ надъ моремъ стане
И лице огледа,
А часъ огнѣмъ плане
И сгледат' се неда.

Часъ крозъ гору сійне
Поносна и красна.
Часъ се хитро війне
У небеса ясна.

И рек'о бы оде,
Оде у висъ горе,
Гдѣ анђели ходе
У божіє дворе!

На танаиы крилы
Игра, игра, игра,
Кано зефиръ милый
Кадъ се съ листкомъ сигра. —

Виле см+рно єзде
На сусретъ іой хите,
Да іой бисеръ — звѣзде
По нѣдрима ките.

Цвѣће миромъ мири
Са ливаде шарне,
Вѣтрићъ тихо пири
Изъ горице чарне.

Славуй усну міо
Шапуће и збори,
А поточићъ тіо
Жубори, жубори!

У надземномъ сяю
Свѣтла кола плове - -
Небесномъ є раю
Гласъ анђела зове.

О, нехити, мила,
Стани, незаходи!
На бисерна крила
Сна ми неодводи.

Савъ одъ желѣ гинемъ
У срдашцу моме,
Тихо да починемъ
На нѣдарцу твоме.

Да с' насладимъ санка
На твомъ дичномъ крилу,
До бѣла осванка
Грлећи те милу!

А кадъ зора блага
Ступи руйномъ ногомъ:
Онда, с' Богомъ, драга,
С' Богомъ! с' Богомъ! с' Богомъ! —

І. И.

Тетица Рузмариновићка

(Продуженѣ.)

Каянѣ.

Кадъ су сутра данъ у Нидерфарену радости и жалости проспаване, примети тетка, да бы велика дружтва требало проклиняти, єръ є редко она у комъ была, а да іой се у нѣму што неповольно ніє догодило. Сосана пакъ ніє ни найманѣ одрицала, да є она до неба задовольна была и да бы желила свакій данъ у сватове нѣи.

После неколико неделя у Нидерфарену се заборави на свадбу; само є Сосана и на ньи и у сну о ньой саняла Была є весела као и одпре, али текъ некако одъ оно доба, одкако є на свадби была, падала є изненада у ти'а бунованя узъ свой редъ, потомъ бы пустила плетиво да іой падне изъ руку на крило, и мислила є — ко бы знао на што?

Тетица Рузмариновићка имала є оштро око; потайно замишлаванѣ нѣне сестричине было іой є непознато. Као сумнюћи нешто, баци она око на ню текъ одъ некогъ дана; затимъ наведе разговоръ о овомъ о ономъ младомъ господину изъ Вайблингена, о овомъ о ономъ играчу; Сосана іой є одговарала, ни найманѣ непроменюћи се. Тетица дозна найпосле, да су се Сосани сви играчи єднако допали, али ни єданъ одъ ньи башъ особито. Тимъ є тетица была вѣчъ задовольна, єръ є знала, да се Сосана неуме претварати.

Али после неколико месецій поче Сосана нешто оболешавати; напале су є неке муке и зубобоља, и кукавно дете до плача є невесело и снуждено было, а овамо ніє знало за што.

Тетица Рузмариновићка гледала є, да своє любимче разоноди са различнимъ шалывивимъ разговорима, па у томе є, дабогме, долазила покадкъ у разговору и о Сосаниномъ станю кадъ се уда, чинило се да мисли о томе имаю нешто особито весело за младо девойче.

Сосана є радо и побожно слушала, кадъ є тетица Рузмариновићка са млогимъ речима валила и узносила рай супружескогъ живота. Най-

пре є 'валила оне дане, у коє є девойка подъ прстеномъ, после прве дане после венчаня, затимъ радости и тегобе надъ колевкомъ, найпосле величину бабине (пуничине) важности, а найпосле животъ бабинъ међу зановетанѣмъ и сигранѣмъ унука'.

„О тетице," рече девойче, „я се найвећма радуємъ радостима и тегобама надъ колевкомъ. Како є то лепо быти мати, и єдно сладко створенѣ, анѣела безъ крила, на рукама имати. Кам' среће да самь я то већъ!"

„Некъ иде све своимъ редомъ!" рече тетка: „найпре прстенованѣ, па онда венчанѣ, па онда крстенѣ детета — дотле ће проуяти іошъ нетолико година!"

„Іошъ неколико година!" уздане Сосана полако, па клоне главомъ на мараму, што іой є была око врата.

„Найпре мора младоженя быти."

„Али, тетице, вы ћете ми га набавити. То сте ми већъ обећали. Гледайте да што скоріє одржите речь."

„Дакле ты га ниси іошъ сама изабрала, Сосано? Заръ ти се ни єданъ ніє особито допао у Вайблингену?"

„То сте већъ толико пута пытали. Дайте ми га вы, ако оћете; само — лепъ свакояко мора онъ быти."

„Стараћемо се већъ за то', Сосано. То ти неће погинути."

Оваки су се разговори и самой тетки некако допадали, па іой се ніє дало некако, да ій непонавля, за нѣну врстноћу отвори се ту ново, непрегледано полѣ, на коме се болѣ іошъ науми показати, него што бы се показала невеста праштаюћа се. Но пре него што є са изборомъ на чисто была — єръ є ту требало преко млоги и дуги писама известія набавити — све се у єданпутъ измени. Сосана є была у томъ станю, да постане мати и безъ младоженѣ.

Све наопачке.

Нашли су то єсть за добро, да добаве лекара изъ вароши, єръ ій є сосанино здравлѣ све више у мисли задавало. Лице прекрасногъ девойчета готово є сасвимъ изгубило было ону лепу румень.

Господинъ докторъ изъ Вайблингена мисліо є и овако и онако, и ніє могао болесть докучити. После неколико месецій пакъ изиђе онъ предъ госпою тетицу Рузмариновићку са постоянимъ погледомъ и рече: „я самь осимъ свакогъ двоумлѣня осведоченъ, да се господина наоди у доброй надежди матерински радостій."

Тетка Рузмариновићка тако доће изванъ себе, кадъ іой є докторъ то казао, да у онай првый ма' ніє знала, пл' ће у несвесть пасти, или лекара збогъ нѣговогъ безобразлука шакомъ преко уста лупити, или се нѣговой лудости сита насмеяти. Одъ свегъ тогъ трога небуде ни єдно. Застане за изманутомъ рукомъ, са отворенимъ устима и очима, предъ чудноватимъ човекомъ стоећи — стиша се мало, и разстане се съ ньиме єданпутъ за навекъ са найгадніомъ неотесаности.

Лекаръ є было валянъ и озбилянъ човекъ, па добро знао, да се єдна речь какве женске немора башъ здраво на умъ узимати, замоли є, да се она пре нег' што нѣга тако на свагда одбіє, найпре са господичномъ Сосаномъ озбильно разговори; онъ ће сутра данъ опетъ онуда проћи.

Озбилянъ разговоръ морао се дакле повести.

„Знашъ ли ты шта онай лудый лекаръ о теби доказує?" запыта она у вече насамо свою сестричину.

„Незнамъ ништа!" одговори Сосана.

„Да ћешъ ты, да постанешъ мати!"

„Истина!

„Ніє л' истина Сосано, онай є човекъ будала?"

„Е да, тетице, готово є дотле самномъ дошло. Али я нисамь знала башъ за-цело. Кадъ онъ такъ каже — —"

„Лудость! пре бы я мислила, да ће се небо срушити. Одкудъ бы ты до тога дошла?"

„То я додуше незнамъ, тетице, но мислимъ да се вы у томе болѣ разумете."

„Ты немашъ никаквогъ любезника?"

„Немамъ."

„Немашъ никаквогъ тайногъ шурованя са людма?"

„То за-цело не."

„Дакле я држимъ, да те є на проклетой оной свадби врагъ однео. Кам' среће, да о той свадби ни чули нисмо, па небы ону спрдню са моіомъ капомъ доживила."

„И я такође држимъ. Вы знате, я самь вамъ казивала, тетице, іошъ на свадби нападне ме нека несвестица тако, да самь се морала на страну уклонити. Єданъ одъ господе ишао є самномъ у найближу собу."

„Ты си была ямачно врло угреяна, — па ти є онъ дао, може быти, ладне воде, те си пила?"

„Ніє, напоминяо є истина воду, ал' ми є ніє донео."

„Ил' те є извео ноћу на ладноћу — на отворенъ прозоръ — где яка промая биє?"

„Ніє," рече Сосана, па исприча у кратко и неразговетно, како се младый господинъ око нѣ трудіо. Тетица Рузмариновићка испытивала є све далѣ и далѣ . . . у єданпутъ прекрсти она руке са тужнимъ уздисаємъ и повиче: „Несрећницо, то є опоминанѣ моє было за-луду!"

„Шта вамъ є, тетице, вы сте сасвимъ изванъ себе?"

„То веруємъ!"

„О, тетице, утишайте се. Несрећа ямачно ніє велико!"

„Ніє велика, несрећницо, — ніє велика!"

Тетка Рузмариновићка заиста се нашла была у чуду, и была є неутешна. Говорила є о томе колико є то срамота, како ће є се светъ одбацити, и Богъ зна о чему ніє говорила? па поредъ свега тога ніє могла затаяти, да є целой той несрећи она сама крива, зато, што є Сосану оставила, те є у сасвимъ слепоме незнаню одрасла. Ядно дете преварено є, а ніє ни знало за ту превару.

После неколико дана морала се тетица опетъ смирити — єръ є залуду было савъ плачъ и сво тугованѣ, нит' є несрећу ону могло опетъ поправити: а поредъ тога свак' є признавао, да є Сосана іошъ онако што безазлена и невина, каква є и пре те погрешке была. Господинъ лекаръ умолѣнъ є за опроштенѣ, и тайна, кою є дознао, одкривена и показана, па нека далѣ помаже.

„То да ме снаће! мене у моіой кући, у моіой фамиліи!" викала є тетица. „Савъ редъ поремећенъ и натражке иде! Іошъ неудата, па већъ да є бабиняра — то ће ме у гробъ отерати."

Но опетъ она съ тога ніє отишла у гробъ; тетица Рузмариновићка была є здрава као дреновина.

Парница.

Найтежа загонетка пакъ ніє іошъ была одгоненута. Сосана то єсть никако ніє знала ни умела казати, ко є и шта є онай, што є ню преварао. По целомъ нѣномъ казиваню, было є онъ младъ човекъ одъ двадесетъ и неколико година, врло добаръ играчъ и имао є плаве или зелене очи, носіо є лойнѣ альине беле и т. д.

Тетице є и за то сестричини своіой збогъ те непажнѣ найвећа пребацивана чинила: „Иди само и трчи, а небрини се ништа далѣ, као и остала стока по полю!"

„Томе є кривъ твой начинъ воспитаванъ, тетице," рече господинъ свештеникъ кои пожалюћи и право мислећи, прими се Сосанине стране: „Я самь додуше пріятель невиности, али све има свою меру и време. Ева є у раю опоменута и дрво є познаня описано іой. Ты си то заборавила. Ты си крива, а Сосана некъ пати и трпи. Помози іой ты у нѣной патньи и губитку, ова ће ти добровольно олакшати доста твою кривицу. — Веруй ты мени, тетица има неки врста невиности, коя є само незрео поводъ гре'у, а има напротивъ гдекои гре', кои є одъ сунце ясніи сведокъ праве невиности."

Тетица Рузмариновићка ніє могла додуше последньимъ речма свога брата за право дати, али ипакъ іой є было, и ако є проповедъ нѣгову одъ слова до слова обарала, некако на нѣномъ срдцу, као да онъ сасвимъ има право. Одъ дана на данъ преда се она своіой судбини; она є држала ово племенито равнодушіє, да є плодъ законогъ основа, што є найпосле моћь навичая было, као што навичай такође и кодъ други людій често заузме место философіє, племенитогъ осећаня, величине душе, али никадъ оно право име носити несме. Са Сосаномъ се блажіє поступало, найпосле опетъ нѣжніє, и тетичина сва ярость управи свой пламенъ противу непознатогъ онога у лекаріи вештака на свадби у Вайблингену.

Господинъ попа и господинъ Мачићъ кадъ

єданъ кадъ другій свакій су данъ у варошь пошли, да бы име оногъ мира нарушителя проклювили. Али є ду'овный пастиръ одъ Обер- и Нидерфарена свакій путъ долазіо ништа несвршивши, єръ докъ оде у варошь, онъ ил' є заборавіо порадъ шта є отишао, ил' є заборавіо казиване му знаке, по коима се онай може познати. У толико є срећніи было господинъ Мачићъ, али се упустіо было у сасвимъ детиньске ситнаріє! — Одъ Сосане є дознао толико поєдиностій, коє се тичу нѣногъ обманителя, — као да има рупицу на брадп, какве му є боє коса, очи, да има четири прстена съ каменѣмъ на прстима, подбрадникъ и т. д., да ніє могло промашити Свакогъ є редомъ проматрао, кои є годъ было на свадбу у Вайблингену: као што є описанъ, у Вайблингену се ніє такавъ могао наћи, — морао є дакле быти осимъ Вайблингена. Са стране господе пакъ ніє было, осимъ што є было некій старый господинъ што прима акцизе изъ суседне прве вароши, и осимъ господина Барона одъ Малценъ, одприлике да му има двадесетъ и осамъ година. Како є пакъ господинъ Баронъ одъ Малценъ три сата одъ Вайблингена на своимъ добрима живіо, и све женскиће, коє су играле съ ньиме и коє нису, опомињале су се врло точно и добро подбрадника, рупице на брадп и т. д., па и сјайнога прстеня, одъ коє неке доказиваше да є имао седамъ, неке да ій є имао три: то є стварь была ясна, съ тимъ већма, што сасвимъ случайно нека мала, грбава ћерка апотекарова, коя є неиграюћи стаяла само и гледала, наведе, да є Сосана већъ кадъ су у пола изиграли енглеску игру, изъ друштва отсила се са младимъ господиномъ Барономъ и отишла изъ сале.

Тетица Рузмариновићка скакала є одъ радости, што се то пронашло, па шта ћешъ више да є то было іошъ баронъ, кои є несрећу ту заподео. Изъ оны стопа после држаногъ домаћегъ савета, буде послато писмо у Малцендорфъ и младый господинъ баронъ Помпей одъ Малценъ учтиво позватъ, да изволи доћи у Нидерфаренъ, где ће се съ ньиме о врло итнимъ пословима разговарати. Посланикъ оде па се и натрагъ врати. Прођоше четрнаестъ дана. Ни ту одговора ни барона.

Оклеванѣ то врло рђаво прими тетица, коя є млоге незгоде мислила уклонити тимъ, што ће зета имати барона. Држанъ є опетъ наново домаћій саветъ, и господинъ Мачићъ наименованъ буде за изванредногъ посланика у Малцендорфъ, кои ће стварь староме отцу бароновомъ предложити, ако младый буде шта околишіо. Поредъ тога добыє онъ пуномоћіє, да може найважніи документъ госпоє главне саветниковице прегледати дати, съ тимъ уверенѣмъ, да є Сосана єдина наслѣдница. На свакій случай пакъ, да мора онъ уговорити венчанѣ, и то што годь пре може.

Господинъ управитель укочи се у каруце госпоє Рузмариновићке, у коима су была два дората, и тако оде у Малцендорфъ.

Съ великимъ нестрплѣнѣмъ чекали су, да се онъ врати. Яко су се уздали у речитость господина Мачића тако, да нико ніє двоумио, да ће онъ съ подбрадникомъ Помпея своимъ речма дотле довести, да ће овай као везанъ доћи и предъ Сосану пасти.

Найпосле ето ти га, али самъ. Одговоръ є донео, али горій него што га є ико очекивати могао. Младый баронъ было є — место у Малцендорфу, — у Венеціи. Старый господинъ баронъ имао є подагру, и на посланство господина двороуправителя тако се разлютіо, да є попретіо, ако се онъ іошъ кои путъ тимъ посломъ у замку Малценъ появи, да ће напустити псе на нѣга, да га наполѣ изюре. Кадъ є пакъ господинъ двороуправитель оштріє мало окренуо и сасвимъ понизно са великомъ парницомъ попретіо, да му подагршта ово известно заключително изясненѣ: прво, онъ ће своимъ сину писати о томъ послу, па ако овай призна да є поклизнуо и съ єдномъ грађанскомъ девойкомъ заборавіо се, или се іошъ упутіо и у разговоръ о венчаню, онда се неће узтезати, да накнаду чести издаду у онолико, колико закони доносе; о венчаню и другимъ коєкаквимъ такимъ будалаштинама, нема ни разговора; треће, съ тимъ некъ се господинъ управитель одма до ђавола торня и т. д.

Сосана є то чула, па ћутала. Господинъ свештеникъ ніє знао другога савета, него каже, да се стварь узме у разсуђенѣ. Тетица Рузмариновићка да се гуши одъ суза; ништа ніє тела говорити єръ є жалила Сосану, али є овамо у срцу изъ узбунѣногъ поноса гордоме барону иляду клетвій на вратъ слала. Господинъ двороуправитель предложи, да се стварь одма преда адвокату и парница одпочне; у осталомъ є тешіо тетку тимъ, да є све то по божіой наредби. „Ништа одъ тога небы было,“ рече онъ, „да я нисамь онда у играню мой кукъ нагнѣчіо.“

Сутра данъ дође адвокатъ Кратконогићъ изъ Вайблингена, єданъ одъ найжешћи извртача права, кои одъ белога црно, а одъ црногъ бело може начинити, а осимъ личномъ осветомъ противу куће Малценове дисао є, што є пре више године напразно се моліо са место правобранителя, коє є место нѣму, дато єдномъ нѣговомъ найвећемъ непріятелю.

„Допустите ми да приметимъ,“ рече онъ тетици, „ако ваша господична сестричина за годину дана небуде бароница одъ Малценъ, я ћу изъ моє кесе платити све парничне трошкове.“

Озбильно лице, коимъ є онъ ово изговоріо, улиє тетки опетъ добру волю, а парница се одма одпочне и жестоко є вођена.

Малый Помпей.

Но преко све те адвокатове ревности, парница є споро ишла зато, што се обтуженый прошетао по Венеціи и Риму, а нуждно є было очекивати одъ нѣга изясненѣ на оно, зашто є обтуженъ.

Међутимъ се умложи фамилія у Нидерфарену са єдимъ малимъ богомъ любави, кои одпре онде никадъ ніє было, рупицу на брадп имао є као и некій познатый прошећивало и по казиваню они кои се у томе разумеваю, на овога є сасвимъ наликъ было, само му є требало іошъ четиръ, петъ или седамъ прстена' и подбрадникъ. Сосана є была милостива майка и пливала є у блаженству, гледећи у своє дете. Што є найвећма желила, желя іой се испунила. Она се никадъ ніє толико радовала да добыє човека, колико є желила да постане мати. Одъ тетке пакъ поставша баба, држала є то да є сасвимъ осимъ правога реда; ніє могла башъ кадъ помисли да є бабомъ постала покадкадъ у лицу страшно да се ненаканьи — али што бы бы', и тако мало по мало съ временомъ и она огугла, или, као што є она имала обичай казати, буде савладана моћь нѣны основа.

Деда свештеникъ крстіо є унуче. Договоре се, да га у светомъ крштеню назову по крштеномъ имену нѣговогъ отца Помпей, а презиме да се међу тимъ неузимлѣ іошъ дотле, докле се не сврши парница и съ ньоме то, оће ли се тай малый звати Помпей одъ Малцена или Нидирфарена?

Докле се Помпей малый како кои данъ у снаги и разумности крепіо, дотле стигне и одговоръ изъ Рима одъ Помпея великогъ. Писмо нѣгово ніє было по жельи и вольи старогъ господина барона, али іошъ манѣ є повольно было тетки Рузмариновићки. Но опетъ є зато оно, изъ тогъ узрока башъ може быти, додато актама, и адвокатъ Кратконогићъ, а и правобранитель одъ Малцендорфа, нѣговъ крвный непріятель, наодили су у нѣму доста вуне кою су чупали и разтезали, па тако парницу ньима по вольи дугачку прели и усукивали.

Младый є баронъ то єсть у Риму изявіо безъ икаквогъ околишеня и повише пута, што ніє было по вольи староме господину и нѣговомъ правобранителю, да се врло добро сећа, да се съ некомъ девойкомъ на свадби у Вайблингену сувише изблиза познао, али признає, да є она пре нѣга преварила и намамила, него што є онъ ню; да онъ ту женску ни пре ни после видіо ни познавао ніє; да онъ о той истой женской и нѣной ћурастой смерности и доброти врло сумня; да нѣму іошъ ніє доказано, да є онъ или ко другій ономе детету отацъ; найпосле пакъ: да се онъ тогъ случая до зла бога стиди и жели, да се она женска што пре тимъ болѣ са новцемъ подмири, само да непуца покоръ.

По томе є писму дакле, коє є найважнію стварь садржавало, парница съ найвећимъ огорченѣмъ продужена. Тетка Рузмариновићка є сву свою гордость у томе разапела. Она є старомъ господину барону, кои се у више редій нудіо да се поравнаю, одговорила: да ньой ніє стало за тимъ, да се утрпа у породицу старогъ господина барона, него є она наумила сестричини своіой честь предъ светомъ повратити, а унучету своимъ пристойно име набавити, па башъ ако ће є то и неколико иляда дуката стати. Она ніє ни мислила сестричину свою удати за господина барона, кои є, окромъ нѣгове на артіи

дипломе, више дуга него добара имао. Она є сматрала то за свой домъ као право несрећно супружество, а онъ небы было првый племићъ, коме бы се може быти проктело, у дружтву своій шестнаестъ предака пецати пуне сандуке єдне богате и лепе грађанске ћерке. Зна се у данашнѣ време врло добро, шта вреди племство у сиротиньи; на пергаментный родословія регистеръ, кои се до Адама и Еве опружіо, неће нико дати у заямъ ни две пребієне паре, а овамо се напротивъ за неколико стотина тричави форинтій племићка диплома купити и найдеблѣ племена своръ дрво нашарати дати може. Изъ тій и други узрока, она є тврдо наумила, да се господинъ Помпей одъ Малценъ мора како тако форме ради венчати са нѣномъ сестричиномъ, а на три дана после да се у целой форми судейски одъ нѣ растави тако, да и єдна и друга страна, ако имъ є и кадъ имъ є воля, може опетъ у новъ бракъ ступити.

Опоръ овай гласъ, кои є одъ тетице Рузмариновићка излазіо, доводіо є старогъ господина до беснила тимъ већма, што є добро приличіо, да ова госпа, о коіой онъ одпре у своме замку ништа ни чуо ніє, имаштиномъ своіомъ судіє већма него онъ на своіой страни има. Онъ бы, кадъ се већъ о господарки одъ Нидерфарена болѣ известіо само да се стварь на лепо сврши и силомъ се весео показао, и — како є Малцендорфъ и доиста яко задуженъ было — пристао, да нѣговъ синъ обичая ради узме ту имућну грађанску ћерку. Али заедаюће и отровне поруке оне, што му є тетица слала, и онай грађанско-гордый додатакъ, да она тако супрожество држи да є несрећно, па зато на три дана после венчаня, развенчанѣ захтева — ту му є пркоса и сувише было.

Колико є игда живъ дакле упнесе, да покварі намеру своє парничарке. Разсипао є новацъ на све стране; али є тетица двоиномъ ополико давала, колико онъ. Поредъ важности нѣны основа, стварь, по излазку єдне године, кодъ два суда съ нѣне стране буде пресуђена. Парница оде и на трећій судъ. Господинъ адвокатъ Кратконогићъ ругао се смешенѣмъ правобранителю.

(Продужи'ће се.)

Паденіє слободе србске.

(По Ранке-у.)

Некада су быле, и то подъ источно-римскомъ владомъ — подъ царемъ Иракліомъ — у кое исторично предаванѣ ставля долазакъ Славена у подунавске землѣ, азіатске провинціє византійско-римскогъ царства одъ Аравлина поплавлѣне и у део припале оной вѣроисповѣди, коя є половину света одъ христіянства одтргла. Срећа є іошъ была, што и Цариградъ у ранінмъ столѣтіяма насрећаю исты подлегао ніє. А садъ є већъ Исламъ у средньой Азіи, у непосредномъ сусѣдству столичне вароши имао, непріятель єданъ силніи него што є игда кои было. Самымъ Кантакузеномъ доведены Турцы, почели су садъ тракійску околину упознавати. И данасъ се зову поляне оне калиполиса, где су год. 1357. самосталность заузели, по првымъ Турцыма, кои су онде са целомъ жестиномъ муамеданскогъ фанатизма христіянску веру победивши, тако названу мученическу смрть свою нашли.

Могло се за срећну судбину сматрати, што се башъ у томъ ока тренутку съ ове стране устроила Србска држава, такође и у войни яка и на све стране побѣдоносна.

Слабачка се влада, на кою є пала титула и наслѣдіє римскогъ царства, доовда єдной страни а помоћу друге опучавати мыслило; садъ пакъ морале су се све те стране єдна съ другомъ у непосредну войну упустити.

Срби се садъ нађу у крайньой нужди, да са своимъ снагомъ своіомъ Турцыма противстану. Они су морали или ньи одбити, или свою собствену пропасть очекивати. Садъ се догоди, те у томъ ока тренутку, кадъ се томе на путъ стати могло, силный Србскій владатель Стефанъ Душанъ пре него є довршіо тврдинѣ, кое є подизати почео и пре — ако смемо при гатки остати — него што є нуждне потребе къ одбрани подигнуты већъ одбрана употребіо, умре.

Разлика између Србске и Турске државе поглавито є у томе была, што є ова веће єдинство, строго склоплѣне ратне другаре, где су сви слуге єдногъ господара, представляла; тамо су напротивъ войводе, по западнѣмъ начину, увекъ известно участіє у владаню имали.

Самъ Стефанъ Душанъ было є одъ ньи, може быти и противъ своє волѣ, пре времена на престолъ поставлѣнъ! И у самымъ политическимъ отношенама имали су они у свако време решително участіє. Онъ є іошъ успе , те є осеćанѣ непокорности угушіо, чега ніє недостаяло: по смрти пакъ нѣговой букне неслога у кући нѣговой између нѣгове жене, сына и брата, коя є неслога вр'овну власть растурила и войводама прилику дала, да покорность према свыма ньима одказую.

Тако су наскоро предъ тымъ и босански великани умышлявали републику благородства установити. Распре о наслѣдію и съ тымъ у свези стоєће заузиманѣ снажніегъ положая, быле су у обычаю по Европи у оно време.

Одъ располаганя османскогъ царства имали су напротивъ они, кои су правый печатъ варварства, арсмъ и братоубійство, найвећма сносили, башъ то слѣдство, да таковимъ замѣшателствама на путъ стану.

Ніє задуго неизвестно было, коя ће страна одъ тій двею сраженію побѣду одржати.

Турски лѣтописи описую битке, кое се у западнимъ неналазе, Србски пакъ памте друге, кое Турски неспоминиу; побѣде сматраю се за поразе, порази за побѣде, али у колико су намъ и несавршено догађаи тіи познати постали, они намъ кажу да є сынъ Стефана Душана изгубіо већъ было грчке области, кое су предцы нѣгови освоили были; велики вазали подчинили су се већъ Турцыма.

И старосрбске землѣ нису се већъ задуго одупирати могле.

У неколико велики боєва разви се већъ више неизбежна судбина.

Система Турска, по коіой су они завладане пределе съ воєнымъ населбинама заузимали, да одводе жителѣ кое затекну, произвела є год 1389. велико народно супротивленѣ.

На высини оной где є Србско царство прву свою столицу имало, на полю Косову, стали су іошъ єданпутъ Османима насупротъ сдружени: Срби, Бошняцы — кои су по смрти Душановой опетъ независни были — и Албанези. Али су Османи были ячи, него сви они скупа. И ова є битка помрачила све оно, што є предходило народнимъ причама; али безъ сваке сумнѣ послѣдица є: да одъ овогъ дана Србско име Турскомъ служити почело.

Оба, и султанъ Османскій и царъ Србскій, у бою су пали; шіови наслѣдницы Баязитъ и Стефанъ Лазаревићъ лепимъ су се начиномъ поравнали, кое подчинѣна отношеня Срба формално утврдило. Лазаревићъ є дао султану сестру свою за жену и обећао му є, у свымъ нѣговымъ воєнымъ походима войске у помоћь давати. Онъ є то пштено испуняваo, догодъ є живъ было. У великимъ биткама, где се судбина османскогъ царства решила, кодъ Никополиса и Анціра, было є на страни свога зета. Онъ є, као што се чини, заклетвомъ султану привезанъ было, и ревностно є участвовао збогъ крвногъ сродства при застрањиваня несогласія, кое се напоследку іошъ єданпутъ у османской породици появило. Но онъ є тымъ истымъ, као што се разуме утврдіо само подчинѣность свога рођеногъ народа. Докъ є онъ живіо, дотле су ствари како тако ишле; али по нѣговой смрти нису османи оклевали, да и сама наслѣдна права коя су по сродству съ ньимъ доводили, обрате на землю, а наскоро подигне се, о чему є досада манѣ говора было, нигда неизмирена борба о верозакону. Да єданъ Србскій владалацъ тако богате рудокопнѣ и тако яке тврдинѣ у своіой власти има, толковали су Турцы то за недозволѣно зато, што бы се онъ напоследку тыме само служіо, да напредованю вере пророкове на путъ стане. Лакомство своє успале съ побуђеняма вере. Око 1438. год. наодимо цанію у Крушевцу подигнуту; османске войске заузеле су подунавске тврдинѣ: Голубацъ, Смедерево и матеръ Србски вароши, коя ніє далеко одъ плодоносне рудокопнѣ была, Новобрдо. Међутимъ є Босна одъ Шкупе амо освоєна была; одъ Аргірокастрона и Кроє разпростирала се влада Османа преко южне и северне Албаніє.

Тимъ се тако далеко дошло, да бы се избавили текъ само туђомъ помоћи, и то само помоћи запада.

Па како се небы напоследку противу ньи подигао и светъ латинске цркве, кои є самъ одъ Турака у Мађарской већъ нападнутъ, у Италіи угрожаванъ было?

И као што су іошъ Латини недвоумно на своіой страни имали надмоћіє на мору, тако се

исто и на европскомъ истоку — где су Ягелонцы, кои су Литванію съ Польскомъ саединѣну имали, и садъ опетъ Мађарской краља дали — сувоземна сила устроила, коя се склона показала, да се противъ Турака одапре. Владаоци Србски и босански се нису ни єданъ часакъ оклевали, него су се съ последньима удружили.

И тако се на силу появи тыме устроєнъ и тада особыто настояванѣмъ србскогъ владаоца Ђорђа Бранковића — коє є преко све своє несреће, име мудрогъ и поштеногъ мужа одржао, и кои ни садъ ніє штедіо блага, што є у срећна времена стекао, — животворенъ савезъ, когъ су — особито збогъ оны дуговремени ратова, у коима є Іованъ Хуњади праздникъ Божества Христова на освоєнымъ и снегомъ покривенымъ полянама Хемуса празновао — тако срећне и рѣшителне последнице быле, да су Турцы сбогъ несигурности своє, у слѣдству Сегединскогъ мира (Юлія 1444.) сву Србію повратили.

Могло бы се мислити, кадъ бы западне силе подпомагале мале оне деспотовине, коє су се іошъ у той земльи наодиле, и одъ кои є єдна садъ само царство цариградско саставляла, а у исто време кадъ бы султана кодъ мора забавляле и у опасность га довести хтеле, да бы затымъ овде придобыле іошъ удобніє станѣ, у комъ бы се на згоду, ради обште поправке очекивати могло.

Али є у Италіи была желя, да се турске опасности ослободе наєдаредъ и то поглавито новымъ упинянѣмъ источны сила, кои су већъ на побѣду намеру имали. Папа римскій по своме архіпастирскомъ уваженю хтео є, да се заключеный уговоръ опетъ уништи; напротивъ тога была су предчувствованя боля, али посланикъ римске цркве ніє хтео ни єдно средство оставити неупотреблѣно, да само заповесть свога господара испуни, па не само да ніє Србе, кои дѣлу томъ ни су ни веровали, већъ ніє ни Мађаре ни Поляке къ новомъ предузетку одвукао.

И да є онда баръ морска сила, коя се доиста на Хелеспонту указала, султана, кои є тада у Азію отишао быо, тамо задржала! Али, или є была немарность, или плашня, или издайство, текъ су га пустили, те се на миру вратіо.

Тако се догоди, да мађарско-польске войске изненада и на рѣавомъ месту, кодъ Варне, одъ претежніє силе надпаднуте буду. Непріятельски имъ се коняницы учине, као крилати да на ньи юрише; а око султана се укажу непобедиме чете пешака. Христіяни буду сасвимъ надбієни. (Нов. 1444.)

У толико столѣтія ніє се тако несрећногъ значая боя догодила. И данъ данашньій іошъ живе они народи подъ закономъ, кои имъ є после те битке наметнутъ.

Деспотовине у Грчкой и Албаніи, коє саставляю царство, буду єдна за другомъ погажене. Ньово одиранѣ могло є неизбѣжну пропасть текъ за кои тренутакъ задржати. Како су дакле могла славенска краљевства постояти? Жалостна є то судбина, што є ньино паденіє испуньено іошъ съ распромъ црковны странка. Србска єдна песма приповеда: да є Ђорђе Бранковићъ єданпутъ Іована Хуньдія запытао, шта мысли съ вѣромъ чинити, ако онъ надвлада; Хуньдій да ніє одрицао, да мысли землю учинити римокатолическомъ; — на то да є Ђорђе то исто пытанѣ и султану предложіо, а овай да є одговоріо, да ће поредъ сваке џаміє и цркву подићи и урођеницима допуститм, или да кланяю, као што є тамо, или да се крсте, као што є овде у обичаю. По крайньой мери тако се уобште мислило да радіє стану подъ Турцыма у утврђеной вѣри своіой, него да се придруже вѣроисповеди латинской. Ђорђе коме су и у нѣговой деветдесетой години неупутна захтевания на прелазакъ у римску веру чинили, постояно ій є одбіио; но по нѣговой смрти женске одъ нѣгове породице, коє су се на то склониле, само су текъ тыме пропасть свою ускориле. Последня владѣтелька Єлена Палеолога, подносила є право владаня съ державомъ своіомъ столицы римской, но збогъ тога побуни се противу нѣ собствена нѣна околина; Срби сами собомъ позову Турке у своє тврдинѣ, само да невиде, да се ове предаю кардиналу римске цркве. Краль босанскій, кои є намеру имао, да се съ єдномъ србскомъ владѣтельскомъ ћери венча, и да те обе землѣ стои подъ покровителствомъ папе, подносіо є исто уступленѣ свога права, али и нѣга оно исто постигне. Патаріискій редъ, когъ є Босна пуна была, съ коимъ се Римъ одъ столѣтія боріо, и противъ кога су више пута крсть проповѣдали, быо є такође тога мнѣнія, да пре подъ владѣтелствомъ турскимъ, него румскимъ обстати може. У последнѣмъ нападаню турскомъ, ни су се више бранили присталице истогъ: за осамъ дана седамдесетъ тврдиня предати су Турцыма, а и самъ є краль пао у ньове руке.

Врло є могуће, да се та судбина мимонѣи могла, да су се те землѣ изранiє системи западни земаля придружиле, али се уобште сасвымъ другимъ путемъ до тога доћи морао.

Ипакъ и Срби и Бошняцы, кои су радіє пристали, да се подчине Турцыма нису напредъ размислили, што чине, и какова ій судба очекує подъ томъ владомъ.

Последньій владаоцъ босанскій, кои є за читавъ свой векъ обезбеђенъ быо, ипакъ є на основу томе, што є изрекао, да се невѣрницыма дана речь одржати немора, одъ фанатическогъ старешине єдне турске гарде, собственомъ рукомъ убієнъ быо.

Наскоро су земальски великаши, коє су уништавати почели, као и владѣтелска фамилія, єдинствено своє спасеніє видили у самомъ пріиманю муамеданства. Завештай последнѣ владательке, коя є у Римъ одбѣгла и тамо на смрти наслѣдно право своє на землю папи римскомъ поднела, коє є овай приміо додирнувши мачъ и папучу, што му є у име тога донешено было, оснива се на томе, да су нѣна деца, синъ и кћи, коя су у исламъ прешли, тыме се неспособнима учинили, да нѣнымъ наслѣдницыма буду. Овай примеръ владательке ако се на єдной страни опасность ніє погазила, а на другой ако се показывао изгледъ на участіє у явной власти, одвео є мало помало найславнія племена истомъ кораку. Постали су наслѣдни у своимъ дворовима и задржали су, докъ су се годъ у савезу држали, найвећій утицай у провинціи: шта више, понекадъ имъ є и урођенацъ за везира допуштенъ быо. Но овымъ поступкомъ раздваяли су се одъ свога народа, кои є ньима у пркосъ у старой своіой вѣри постоянъ остао, па збогъ тога одъ државе и оружія исключени, постали су раіомъ, као што се то догодило и са свыма христіянима у царству турскомъ.

У Ерцеговини была є та система тымъ умекшана, што су се неколико христіянски поглавици съ єднымъ числомъ оружаны жителя у целости одржали, и што су одъ времена на време добывали потврђеня закона султанскимъ бератима; и паше су морали имати призреніє на исте поглавице.

У правой Србіи на Морави, Колубари и Дунаву была є система напротивъ у свой своіой строгости уведена. Овде куда є войска султанова одъ године на годину мађарскимъ границама на завоєваня пролазила, ніє се могла самосталность одржати мы іошъ наодимо, да су простацы одъ Београда у Цариградъ одвоєни, те су тамо на султанскимъ ливадама кулукомъ сено косили. Земля є была спаіяма поделѣна, коима су жительи личнымъ и стварнымъ радняма найстрожіє обвезани были. Оружіє нису смели носити; у покушаванѣмъ покретима наодимо ій само дугачкимъ батинама наоружане. Конѣ држати нису смели, єръ су имъ Турцы такове одузимали. Єданъ путникъ шестнаестогъ столѣтія, представля ій као убоге робове, одъ коій ни єданъ главе дићи ніє смео. Сваке пете године узиманъ данакъ на главе дечине, кою су као цветакъ и надежду народа у непосредну службу султанску одводили, и свою снагу противу себе самь обртали.

Мало по мало наступи садъ полетъ у судбини света.

С'єдиненѣ Мађарске са Аустріомъ и тимъ съ царствомъ и воєномъ силомъ немачкомъ, коє є напредованю Османа нарочно границу поставило, издѣйствовало є напоследку, почемъ су истина вѣрозакона цепаня, силе и духове раздвоила, али ій и развила, а и то такође не безъ живогъ саучастія и протестански владателя, ослобођенѣ ове землѣ одъ Турака. Великій єданъ део србскогъ народа, кои се іошъ изранiє преселіо у пределе старе Мађарске, быо є тыме непосредно одъ Турака одчупанъ. Изгледъ є овай одъ прочи сродника испреко Саве радостно свађенъ. Они су подносили цару Леополду помоћь своога народа, и зна се, колико є та привела напредованю царске войске: у слѣдству пожаревачкогъ мира остао є великій део Србіє у рукама царскимъ, и правителство є бригу водило, да просвету землѣ тыме узвыси, што є селяне одъ воєногъ терета ослободило и нѣмачку населбину подпомогло.

Мы немамо овде шта разчленявати, како є

то было, да такови предузетци не само у примирю ни су остали, већъ да су іошъ натрашке пошли, и да су после двадесетъ година и сама освоєна Србска окружія опетъ уступлѣна быти морала; свакъ зна да се то догодило више збогъ замршая европейске политике, него збогъ Турскогъ осиленя, али ћемо приметити, да є та нова катастрофа станѣ тамошньи христіянски народа у млого више погоршала.

Не само да су се надъ поданицыма, кои избегли нису, збогъ своє пропасти, освѣнивали, већъ су и велике пределе у туђе руке дали: найвећи и найбеднiи уштрбъ показао се у свештеничкой свези.

Доовда се подъ Турцыма Србско патріяршество са Србскимъ епископима іошъ одржало. Іошъ є имао народъ баръ што се тиче цркве у явной управи известно участіє своє, и имала є рая наспрамъ султана своє представництво, коє іошъ ніє посве презрено было.

По себи и за себе было є врло удесанъ планъ цара Леополда I., да важно ово црковно достоинство задобіє и у своє царско покровителство узме га. Цео илирическій народъ пређе тимъ цару у неку врсту заштите. Башъ збогъ тога, што є патріярхъ Арсеніє Чарноєвићъ народу предходіо примѣромъ своимъ, овай се добровольно год. 1689. у ползу цара подигао. Патріярхъ се съ неколико хиляда своій єдиновераца, кои су сви крстомъ означени были, царскомъ табору приключи.

Само бы требало, да су се садъ ти планови у целомъ ньиовомъ простору морали такође испунити.

Али већъ Арсеніє Чарноєвићъ нађе се принуђенъ збогъ течая ствари, стару архіепископску столицу оставити и преселити се у Аустрію. Онъ є то учиніо као великій народа поглаваръ. Тридесетъ и седамъ иляда фамилія прешло є съ ньиме и населе се у пределе Мађарске, гди имъ є царъ црковну ньиову независимость важнымъ привилегіяма обезбѣдіо.

Нетреба се чудити, што Турцы дѣйствованѣ тако явногъ имъ непріятельскогъ поглавице црковногъ у своіой области трпити ни су хтели. Старали су се, да сваку свезу съ ньимъ немогућномъ учине, и сами су собомъ поставили патріярха Србскогъ у Ипеку.

До каковы се унутрашньи немира узъ то дошло, види се изъ догађая, кои є за Црну Гору решителанъ было. Даніилъ, одъ фамиліє Петровића изъ племена Нѣгушъ, когъ є изселѣный патріярхъ за митрополита црногорскогъ посветіо, было є зароблѣнъ одъ Турака, текъ што се одъ своігъ предела отисну, и текъ по великомъ одкупу пуштенъ. Исламъ по желѣи правителства продре већъ и у Црну Гору. Даніило да бы баръ на дому своме обезбеђенъ было, наговори христіянске Црногорце, да се одъ му'амеданске браће своє силомъ ослободе. Сви, кои нису у христіянство прешли, или се ни су бегствомъ спасли, были су у єданъ данъ нападнути и потучени. Некъ се нико невара: ніє се другчіє тамо грчко-христіянска вера недотакнута одржала. Одъ тога є времена поглаваръ свога народа Владика, кои є упражнивао то право да себи іошъ за живота свога наслѣдника наименує, — као што є тамо и достоинство свештеника и протопопа наслѣдно.

Народно є свештенство было не незнатно средство противу борства.

Іошъ єданпутъ у новомъ напредованю Аустріанаца, год. 1737., подигну се Албанези и Срби у великомъ брою, рачуне ій на 20,000; али буду одъ Османа на Колубари пристигнути и сви до єднога посечени.

За кратко време показало се, да овако велики покрети, као што су были ови ратови, посве нису ни нуждни были, да се овде црковно паданѣ произведе.

Єдномъ є лажи, кои се за Петра III. издао, испало за рукомъ, те є у Црной Гори поверенѣ и уваженѣ задобіо, коє се далеко по турской држави распрострло. Владике су га припознале, оногъ времена патріярхъ србске цркве у Ипеку послао му є на даръ скупоценогъ коня. На то се везири босански и румелійски противу нѣга дигну, и по крайньой мери уваженѣ нѣгово ограничe на саму Црну Гору: патріярхъ самъ морао є избеći отуда у Црну Гору.

Порта є заключила, да одъ то доба Србима патріятха више бирати недопусти: достоинство овога присаєдинила є патріяршеству цариградскомъ, надъ коимъ є недвоумну моћь упражнивала; а ово є после слало грчке владике, да са србскомъ црквомъ управляю.

Ово є пакъ за народъ было великій губитакъ. Съ црковномъ самосталности надокнађавао є онъ іошъ последнѣ участіє у явномъ животу, коє є заключавало у себи побуђенѣ већой просвети. Садъ є пакъ подпао Цариграду, кои є сасвимъ турскій было.

Гвожђе и углѣнъ.

Ніедна руда на свету ніє тако полезна и неналази се у толикой множини, као гвожђе. Сви народи, чимъ су у образованости до вышегъ степена дошли, радили су на произвођеню и обраћиваню гвожђа. Као што данасъ яко употреблює, тако се и особито и изванредно производи. До 100 и 120 миліона центій потребно є нѣга данасъ на годину, па одъ те грдне множине долази половина само на Енглезку. — Мы смо были у Мертир-Тидфилу у южномъ Велсу, главной вароши за гвожђарску радиность.

Путуюћи крозъ пріятне и дивно обделане пределе у Енглезкой, дошли смо до єдне долине, гди насъ є спопао ужасъ и нека єза. Неизказана смеза дима и пепела са огорцима была є предъ нама, као да є какавъ вулканъ сво пріятно зеленило затрло и за собомъ оставіо самъ огоракъ и чађь. То є была долина Тофъ, изъ коє се густый димъ віо; у ньой є лежао Мертир-Тидфилъ у своіой вечно димећой се и горећой, скоро у пословицу прешавшой узвишености. Іошъ є было данъ, но све као да намъ є што шапутало, да чекамо на ноћь, па онда са высине да гледамо гвожђаре и фуруне у ньиовой пустой и страшной изванредности. Светлость се дана угасила у хаосу црногъ, густогъ дима и ватрены стубова, и што смо се већма приближавали овой великой вароши, то су све страшніє быле планине одъ огорака, и све су се болѣ опажале фуруне, изъ кои као изъ вулкана пламенъ и силна ватра куля.

Мертир-Тидфилъ іошъ године 1831. имао є 22 иляде обиталеля, а сада раде 54000 раденика, (исключуюћи старце и децу) у великимъ топіоницима гвожђа, коє су имаовина петъ друштва. Єдино друштво Довлай до 12000 раденика има, рачунаюћи и жене и децу, и 19 свои велики пећи, изъ кои изиђе на годину по 90.000 тона (1,080,000 центій) гвожђа. То є друштво найбогатіє, но и остала друштва такође су з а т н а, и само на брзой црной реки у Тофу, поредъ коє се варошь пружа, избацую 12 пећи непрестано, и даню и ноћу, и с' почеткомъ и свршеткомъ године даню дкмъ, а ноћу ватрене стубове, коисе уздижу к' сакривеномъ небу. Осимъ тога цео є предѣлъ пунъ топіоница, а долина, брежулякъ, све є испресецано рекама, коє валяю своє црне, чађаве таласе у море. И ако варошь изгледа тако страшно, то опетъ айдмо у нутра. Дужъ реке пружаю се пусти, чађави редови кућа; по маньимъ сокацима стоє читаве гомиле ђубрета, на коима се прлява деца играю. Све штогодъ човекъ погледи, додирне, па и само дисанѣ, пуно є чађи. Подобно каквой течности тече река Товъ крозъ варошь, и на своме ушћу у море бояднше таласе истогъ. Ма кудъ да се човекъ окрене, неможе ништа друго видити, него саме одъ угарака гомиле црне, пусте и жалосне, коє тамане сво зеленило биля, и текъ после векова, кадъ бы вештина плодномъ земльомъ покрила ову пустару одъ чађавогъ ђубрета могло би билѣ прорастити. Но гди бы се нашла толика земля кадъ є свудъ подъ нашимъ ногама гвожђе и углѣнъ, гаръ и ђубре! Само се у пећима друштва Довлай потроши свакій данъ 1700 до 1800 тона углѣна, дакле на годину 560.000 тона углѣна и 900 000 тона гвожђа, одъ чега изиђу после читаве планине. Ватрена єдна кола носе безъ престанка гвожђе и углѣнъ на море, одакле се после богатство Велса разноси на све стране. Єданъ енглезскій надзиратель, кои насъ є свуда спроводіо, па и самъ знаюћи много о топленю и тамошнѣмъ раду, приповедіо намъ є, како се одъ Понтипола источно одъ Мертир-Тидфила до Сванзее налазе слоєви гвожђа и углѣна узмешани, па то трає читавы 10 миля. Кадъ є видіо како га мы радо слушамо, одведе насъ до єдне пећи за топленѣ. Свака пећь истопи на данъ єдно на друго 1000 центій суровогъ гвожђа изъ смешаногъ гвожђа с' каменѣмъ, и пуни се часъ слоєвима одъ углѣна, часъ креча и гвожђа помешаногъ с' каменѣмъ. Пламенъ высоко лиже излазећи изъ пећи, коя има у высину 40 до 50 стопа, а у пречнику 11 стопа. Она има видъ четвороуголне пирамиде и сазидана є одъ камена и иловаче. Пећъ се пуни одозго, па є чудно видити, како раденици долазе до саме

одушке и одатле бацаю углѣнъ и гвожђе са каменѣмъ, па после изъ ладнога воздуха паде нове масе. На 15 корака далеко єдва смо мы могли издржати ову зажарену атмосферу, а раденици већъ одъ толико година и даню и ноћу и раднимъ даномъ и празникомъ, носе гвожђе и углѣнъ на колици до саме одушке! На читавы 5 сатій далеко види се ватреный стубъ излазећій изъ грла. Преко целе године ради фуруна, да растопи другій металъ съ гвожђемъ смешанъ. Па да бы се ускоріо тай посао, воздухъ се у страшной одушки напунѣной усіянимъ масама све већма зажарує парномъ єдномъ машиномъ, коя се на дну пећи за топленѣ метне; па кадъ се метална маса разлучи одъ друге смессе а на дну пећи скупи, онда се точи; ово є дело, кога изванредна особитость нити се може изказати нит' представити. Цриъ кои раденикъ тури помоћу гвоздене полуге славину у судъ, напунѣнъ течномъ масомъ гвожђа, и крозъ ню наєданпутъ полети густъ златанъ таласъ и напуни све канале повучене у чистомъ песку. Тако поставше нове гвоздене масе пречишћаваю се после у другой пећи и добію изгледъ лепинѣ, и пошто се грднимъ чекићима истуку на машини и на парчета разбію, да имъ се видъ полуга. Чисто ме мрави подилазе, кадъ се сетимъ, како су неки раденици дотле мешали растопљено течно гвожђе у пећима за топленѣ, догодъ се ніє згрудвало и постало опрумно, а после се помоћу велики маша метне у валяонице и ту се претиснуто згусне и добіє видъ полуга, коє су обично дугачке 12 стопа а дебеле 3 палца. Доиста ђаволски є изгледало, како су ћутећи тамне гомиле людій, обколѣне грднимъ машинама и растопљенимъ текућимъ гвожђемъ, радили око свакогъ посла, па и ако є было и самъ животъ у опасности, то су они опетъ свлаћивали гвоздене масе у найвећемъ поредку и найвећой тишини. Тій вальци праве и секу и шиле за гвоздене путове, и то тако лако као да є гвожђе артія. Макако да є руда тврда и чврста, то се она опетъ послушно покорава вольи людской.

Но айдмо наполѣ гди є светлость, воздухъ, зеленило! Сви су люди овде тако црны одъ дима и чађи као и цела варошь; све ти є ту некако опоро, тупо и незграпно, и одма насъ опомене на гвожђе, коє се ту ради. Па и саме жене никако намъ недаю лепоту женскога пола; и оне понайвише раде у гвожђарама, и даню и ноћу возе на колици гвожђе у ненаситиме топіонице; па шта више и деца, — клице будући раденика — у гвожђарама, іошъ одъ 10 и 12 година раде разне послове око фуруна. Сви грамзе само за новцемъ немислећи колко се у томъ ђаволскомъ раду изгуби одъ благородне човечности. Али и доодакъ одъ ти подземны сокровишта врло є великій. Тако є само 1854. године отишло у Кардифъ 10 миліона центій углѣна и 3 миліоне центій гвожђа, неузимаюћи у рачунъ што є по рекама и каналима отишло изъ южногъ Велса у Бристолъ. Врло є знаменито скочила и цена земльи око Мертир-Тидфила; єръ што се одприлике пре 250 година продавало за 27 фунтій штер. то садъ доноси годишнѣгъ прихода 1000 фун. — Великій део величине, богатства и силе Енглезске има своге основа у подземнимъ сокровиштима.

СМЕСИЦЕ.

Бой измеђ' два кита.

Близу морске варошице Нипстеръ у Шкотской, две иляде корачая одъ обале, побише се два кита, коєгъ боя млоги рибари и други люди сведоци беше. Оба кита ударише найвећомъ брзиномъ више путій єданъ на другогъ, а єданъ одъ ньихъ до двадесетъ стопа у высъ пручи се пакъ се баци сатираюћомъ беснећу на своге непріятеля. Затимъ се ударише съ репови да є све одецало, а око ньихъ замало бела пена одъ таласа зацрвенила се. Бой тай траяо є три пуна сата, докъ єданъ одъ ньихъ недвижимъ неоста, а другій лагано одплови. Убієногъ кита извукоше на суво. Онъ є было 60 стопа дугачакъ, савъ изубіянъ и горня вилица быяше му сломлѣна.

Жене као войници.

Очевидацъ приповеда у некимъ французскимъ новинама следеће о чудноватой войсци Сіамскогъ краля, коя се за бывшій индійско-персійскій ратъ на ноге дигла; а то є єданъ баталіонъ женскиня, кои тѣлохрану гарду истогъ краля сачинява. Имаде ій четири стотине женскиня, найвећомъ пазльивосћу изъ найлепши и найздравіи девояка избрани. У тринайстой години ступаю ти женски гардисти у ту чету, а стигавши двадесетпету сачиняваю резерву. После бываю одпуштене изъ особне службе краљеве, те се до смрти као чуварице краљевски дворова употребляваю. При ступлѣну у войску полажу заклетву . . . . ., кою порушити само онда смеду, ако кою годъ краль за свою жену изабере, што кад-кадъ и быва. У таковомъ случаю негледа краль увекъ на лепоту, него шта више на вештину у оружію. Одѣла тій женски войника яко є скупоцено; парадна альина єсте одъ беле фине вуне, богато златомъ уткана и до колена допирућа; преко те носе лакій, — гипкій и позлаћенъ панциръ; на глави носе врло лепъ позлаћенъ клобукъ. Оружіє имъ є обично коплѣ и пушка, коє вешто употреблявати знаду. Баталіонъ тай састои се изъ четири кумпаніє, свака по сто женскихъ, съ коіомъ свакомъ єдна капетаница управля. Кадъ капетаница умре, скупи се кумпанія нѣна и вежба се у оружію предъ краљемъ, кои томъ приликомъ найвештію за капетаницу изабере. Већъ одъ петъ година постои тай баталіонъ подъ управлянѣмъ єдне госпое, коя є 1851. год. при лову тигра кралю животъ спасла, и зато є яко почитована и одъ краля и одъ свои подчинѣни. Оне краля и у бою и у лову прате, єръ су му яко миле. А свака одъ ньихъ има петъ робкиня за свою послугу.

Анекдоте.

— Прошавше године єданъ є трговацъ свою трговину тако водіо, да є уєдаредъ банкротирао. Кадъ є сутра данъ по сокаку ишао, сусретне га єданъ пріятель, кои му є нешто новаца на саму поштену речь позаймио было. „Кадъ ћешъ ми моє новце вратити?“ запита га пріятель. „Какве новце?“ „Те врагъ те однео! оне новце, коє самъ ти узаймио.“ „О томъ немой ни мислити“ настави онай трговацъ смешећи се, „я ти нисамъ ништа дужанъ.“ — „Шта ни си ништа дужанъ?“ „Заръ іошъ ништа незнашъ?“ рекне му трговацъ. „Шта то?“ „Та я самъ юче банкротирао.“ „Та немой се шалити?“ „Тако ми моє чести, цела є истина,“ рекне трговацъ, „я самъ юче банкротирао.“

— У Банату оцепи се ноћу съ неколико момака єданъ официръ србскій и пође да патролира по околини, да нема гди близу Мађарске войске. У мраку набаса заиста на Мађаре, кои нападну на нѣга и онда є морао или погинути, или се предати. Али се онъ у той големой невольи нађе, и громовито повиче: „Єданъ баталіонъ граничара и две кумпаніє Србіянца напредъ! ватру изъ плотуна!“ Мађари поплаше се одъ толике силе и повуку се натрагъ, а тай официръ са граничарима и Србіянцыма здраво и весело дође у србскій логоръ

— Пре неколико година запали се єдна велика палата у Дрезди. Была є яка зима, вода у бунарима смрзнула, ніє было помоћи. Было є доста света кои су само гледали. Међу людма стаяо є и єдань дебео човекъ кои є у ватру само гледао као у какву игру. „Ей господине, повиче єданъ човекъ кои є воду носіо, помозите ми ову воду носити.“ — „Я самъ советникъ Н**, одговори му дебелко.“ — „А я самъ опетъ Ерцогъ Курландскій,“ одговори му водоноша, и изруђи сву воду на главу советникову.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Дакле паклена машина у Паризу?

Петакъ. Да, бацили су неке гранате исподъ царски кола, но промисао ніє допустио, да имъ се намѣра испуни. Злочинци су већиномъ ухваћени.

Еракъ. Кои су ти?

Петакъ. Колико є познато, сви су Таліяни. Єдногъ су затворили пре нег' што ће напасти на цара, єръ га є полиція одавно за яко опасногъ човека познала. И, гле, ніє се преварила; нашли су кодъ нѣга оружіє, и єдну гранату. Међу злочинцима налази се и єданъ, когъ є име и по Београду познато. Дал' є то тай истый, кои є пре седамъ година у Београду живіо, и због кога су се онда два србска листа ипатили. Я се сећамъ, да се онда по народу гунѣало, да є онъ поводъ было, што є зданіє изгорело. К. є у Београду уживао француску заштиту.

Еракъ. Ако є онъ тай истый, онда є наопако показао благодарность свою.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. У вароши нашой сложило се дилетанско друштво, те намъ своінмъ свиранѣмъ и певанѣмъ ево већъ трећій путъ угодно вече прибавише. Г. Ями, овдашній наставникъ музике управля тимъ концертима, кои су свагда многобройнимъ и отменымъ светомъ посѣћивани. Намѣра наша ніє о тимъ концертима рецензію написати или претерано ій хвалити, већъ сматрамо за дужность нашу, да онымъ лепотицама и Господи, кои насъ вештиномъ ньовомъ увеселяваю, благодарность свію присуствуећихъ изявити.

— Цариградскій француски Дневникъ явля, да є банкеръ Камондо добіо допуштенѣ за пароброд ску пловидбу по Марици и ньнимъ порекама одъ Єдрене до Еноса. То ће быти за Бугаре веома хасновито.

— По французкимъ новинама наставляю се у Хини грозовита прогнанства христіяна. У месецу Октобру убише на піяци у главной вароши Тукіанъ ньи деветъ. У провинціи Хотшонгу дадоше Мандарини хотимице христіяне ватати. Владика Мелхіоръ, наследникъ узбієногъ владике Діацъ побеже на чудноватый начинъ своимъ тражећимъ убоицама. И по другимъ пределима Хине была су прогнанства страшна; многе изъ найплеменитіи породица постадоше жертвама тога тиранства.

— Великій везиръ, Решид-паша умро є у Цариграду, одъ каплѣ ударенъ. Покойникъ родіо се 6. Фебруара 1802, постао є 1820, год. Секретаромъ великогъ везира, потомъ посланикъ и год. 1837—41 было є министеръ иностранѣ дѣла. Первый путъ было є за великогъ везира 1845. наименованъ; по четири пута овогъ достоинства лишенъ повери му опетъ неколико месецій пре смрћій нѣгове Султанъ овай великій чинъ, и у томъ достоинству снашла га є смрть.

— Пре неколико година побегао є изъ Пеште єданъ трговацъ у Америку оставивши око 200000 фр. дугова за собомъ. Тамо є отворіо на ново трговину, и среća га послужи, да се обогати. Прошастогъ месеца стигне у Пешту писмо одъ нѣга, у коме онъ кредиторима своима явля, да ће имъ половину своги дуга платити, на што су кредитори и пристали.

— Не само у Аугсбургу већъ и по другимъ баварскимъ местима повтораваю се злочинства одсеченя косе. У Минхену и у Нирнбергу догађаю се често кососече, а никако се кривцу іошъ у трагъ ући не може. Воєный командантъ обрекао є 100 ф. награде ономе войнику, кои га ухвати. Бадава су се неки солдати преобличили у женско одело, и наместили фалічну косу; види се да злочинацъ уме разликовати свой еспапъ, и зна ловку избегавати.

— Како се іошъ у нашемъ веку нечовечно поступа, може се изъ овогъ случая видити кои се 15. Новембра пр. г. на предгорію добре надежде догодіо. Познато є, да Енглезка по мору Атлантическомъ између Африке и Америке увекъ воєне лађе издржава, коима є задатакъ, трговини съ робовима на путъ стати. Такова єдна лађа спази у тай данъ неку лађу сасвимъ подозрителну, и намѣри гонити ю. Лађа є была занста робска, и како види, да іой одъ Енглеза опасность грози, реши се у плиткой води при обали остати, куда енглезка дубокогазећа лађа допирати неможе. Али Енглези нехтедоше плѣнъ свой пустити, већъ поседаю у чамце, па юрише на робскогъ трговца, кои, да му лађа іошъ манѣ гази и да се ближе обали привуећи може, две трећине своги терета — 800 живы людій, прици оковани — у воду баци. Нечовечно поступанѣ то ніє га опетъ спасло; Енглези су освовли лађу, и злочинацъ буде строгомъ суду преданъ.

— Француській академикеръ Бабине обяви у некимъ новинама, да одъ два помраченя сунца, коя ће се у идућой години кодъ насъ видити, оно ће 3. Марта тако знатно быти, каквогъ у овомъ веку іошъ было ніє. А за велику репату звезду, коя се лане бадава чекало, вели, да ће занста доћи, и да є то иста та, коя є пре триста година видима была.

— Друштву, кое телеграфомъ намѣрава Европу съ Америкомъ саюзти, буде одъ рускогъ правителства налогъ, да телегравску жицу и у Беринскомъ мореузу намести, како бы се тыме Азія съ Америкомъ свезала.

— Као што смо явили, было є у Неаполу страшанъ земльотресъ, кои є илядама людства сараніо. Али осимъ тій силны жертва текла є тамо у следству тога іошъ млого крви, почемъ у Неаполитанаца тай чудноватый обичай постои, да свакій после земльотреса крвь пустити мора, ако жели здравъ остати.

— Француській Саветникъ Гаряде убіенъ є изъ любоморности одъ некогъ фризера, кои га є кодъ своє жене нашао.

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопронау Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предбрости се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србіе пека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 3. У Земуну 18. Јануара. 1858.

Кадъ є шта болѣ.

„Ой на ове дуге ноћи:
Хоћешъ ли ми драгій, доћи?“
„„Како ћу ти, драга, доћи,
Кадъ немогу, юнакъ, проћи,
Одъ мириса любичице,
Одъ мѣсеца издаице?
Любичица миромъ мири:
По срцу ми яде шири!
Сиянъ мѣсецъ с' неба гледа:
Твоме двору доћ' ми неда!
Ой, вы яди, вельи яди,
Пожал'те насъ двоє млади:
Младость нашу погледайте,
На срце намъ непадайте!
Сяй — мѣсече, за облаке
Сакри твоє бледе зраке:
Тавна ноћь є за насъ двоє,
Миловане за обоє!
А када намъ дођу свати,
Онда ћешъ нам' лѣпо сяти.—““

І. И.

Тетица Рузмариновића

(Продуженѣ.)

Победа надъ Помпеіомъ великимъ.

Кадъ є старый господинъ баронъ парницу кодъ два суда вѣчъ изгубіо было, ніє га могао човекъ вѣчъ онда подносити. Ударао є и тукао и слуге и псе све преко врата тако, да се ниєданъ слуга ніє могао кодъ нѣга задржати. Правобранителю є претіо, да ће му протерати тане крозъ главу, ако се упусти, па та ђаволска парница и на трећемъ суду буде изгублѣна, а сину є своме слао опоро заповедаюћа писма єдна за другимъ, пуна претнѣ и грднѣ, да на особитомъ подвозу што пре изъ Рима у Малцендорфъ иде.

Помпей великій, докъ є међу древностима талиянскимъ повестницу старогъ света учіо, и око вешты дела и умештина завиривао, слабо се кидао збогъ догађая у Малцендорфу, Вайблингену и Нидерфарену. Наканьіо є додуше было лице, кадъ му є явлѣно „позната женска усудила се своме сину додати име Помпей“, но опетъ се после утиша збогъ тога присваяня; єръ Помпей ніє было Малценъ, а крштена су имена обшта целомъ ришћанству, но нису баронства. Кадъ є пакъ чуо, да є парница кодъ два суда изгублѣна, па се побои, да ће му се „она женска са нѣнимъ копилетомъ“ моћи іошъ натурити, помамльивао се око гроба Цестіусовогъ и кипа Траяновогъ збогъ до-бога велике заслеплѣности и неправде судія, писао є васъ данъ отегнута писма, у коима є изяснявао све како се и шта догодило, да бы свою невиность доказао и засведочіо. Сосанино є поштенѣ ту рѣаво описивано; єръ нѣна безазленость извртана є на примамльиванѣ, нѣна простота на непоштено подвлаченѣ. Више пута вѣчъ падало му є на умъ, да собомъ пoити у Немачку, надаюћи се, да ће стварє на свою страну моћи преокренути, кадъ самъ онде буде. Кадъ га пакъ отацъ позове, одма сутра данъ кренесе и оде изъ Рима.

Путованѣ пакъ одъ Рима до Малцендорфа подуго є; узъ то іошъ господину барону скромно станѣ нѣгове кесе недопусти, да на особитомъ подвозу може путовати. Парница є међутимъ ишла своимъ редомъ и путемъ, и у овай ма кодъ трећегъ суда на правомъ особитомъ подвозу, особито за старогъ господина барона. Пресуда изиђе. Као што є првостепеный судъ пресудіо, онако буде потврђено; господинъ баронъ Помпей одъ Малцена осуђенъ, да честь женске о коіой є речь, венчанѣмъ поврати, али є странама поредъ тога допуштено, да после свршеногъ венчаня, супружеску свезу одма опетъ обичнимъ, закону сходнимъ начиномъ раскинути могу.

Лукавый правобранитель одъ Малцендорфа, кои на тане, коимъ му є попрećено, ніє заборавіо, добро се чувао, да тай прный гласъ собомъ однесе, него яви о нѣму писмено старомъ господину, и у истый ма' замоли, да га одпусти изъ службе и браненя права. Старый баронъ прочита то немило писмо; занеми одъ чуда и ніє више ни речи о томе проговоріо, єръ га є одма у ономъ часу ударъ постигао, и съ писмомъ у руци мртавъ изврати се.

Кадъ є Помпей великій у дворъ Малценъ стигао, отацъ му є вѣчъ было укопанъ.

Венчанѣ.

Младый господинъ одъ Малцена было є добаръ човекъ, имао є знаня и волѣ. Смрть га є отчина врло понизила, а пресуда судейска іошъ вѣчма. Нико га ніє могао видити, и живіо є у замку своій старій као какавъ пустиньикъ, само о томе радећи, да новчано станѣ поправи, коє є староплемићскимъ трошковима нѣговогъ отца, путованѣмъ по талиянской и напоследку великимъ трошковима парничнимъ, доста заплетено было. Трошкове одбаци на страну, путованя се мане, а парница є срећно или несрећно свршена. Поредъ штеденя промишляо є онъ како ће добра своя валяно обрађивати и большимъ употребленѣмъ пространы шума губитакъ опетъ накрмити, па тако дугове подмирити. Онъ є добро осећао, да є сиромашанъ баронъ — и доиста сиромашанъ баронъ, а то онъ ніє 'тео быти. Онъ є было толико паметанъ, да є могао видити и познати доондашнѣ неуредно управлянѣ; смисли како унапредъ да ради; вѣчъ после по године могао є онъ пробитачнимъ продаванѣмъ дрва знатанъ део своій дугова измирити, а тимъ є осећавао тетичине злобне умишляє. Єръ тетица є као у десной руци држала, да Малценъ са замкомъ и добрима, мора па ма како было одъ наслѣдника продатъ быти; па ће она баронство за себе и Сосану, изъ обадва иманя, купити и поносно са венчаномъ и развенчаномъ госпоіомъ баронцомъ одъ Малценъ у старинскомъ двору Малцену живити.

Како пакъ одъ тога ништа небуде, а силомъ младоженя и пола година пропусти и несећаюћи се да изврши судейску пресуду, нађе тетица Рузмариновића да ће быти добро, да припомогне рѣавомъ памтеню младогъ господина барона. Господинъ дворoуправитель Мачићъ морао є дакле опоминюће писмо сачинити; како пакъ онъ то ніє доста заедаюће написао, то є петъ-шестъ пута дотеривано, па онда га она текъ

подпише. Младоженьи є добро позната пресуда судейска напоменута, не зато, што бы ко чезнуо за свезомъ са господиномъ барономъ, него што се єдва чека срећанъ онай часъ развенчаваня, коє ће се после учинити.

Као одговоръ дошле су само ове речи: „Госпо, я нисамь никадъ ни помисліо, да се на нѣжность осећаня вашегъ ослонимъ; међутимъ молимъ васъ одгодите те гадне обичая форме баръ пристойности ради, ако другчіє осећанѣ за то имате, докъ несрећный синъ црно одело са себе не скине, коє носи за отцемъ, кога є смрть вашимъ тврдоглавствомъ ускорена.“

Тетица Рузмариновићка да є и парницу изгубила, небы толико горко понижена была, као што є ово неколико речій понизило. Єръ прво, баронъ ніє имао сасвимъ неправо, а то є оно было, што є ню найвећма єдило; друго, онъ се сумня о нѣномъ нѣжномъ осећаню, а треће, што є найгоре было; баронъ єданъ да є опоминѣ на правила пристойности. Исцепа писамце на иляду парчета, да нико никадъ, па ни єдне речце изъ нѣга што недозна; па онда сва поцрвенила одъ стида, однесе парчета у куину собомъ, баци ій своіомъ рукомъ у ватру и чекала є докъ се и последнѣ ніє у пепео претворило.

На онда са узпларенимъ погледима и силомъ се смири, а своимъ домаћима каже, као добровольно, да є баронъ яко моли, да се та стварь збогъ нѣгови млоги послова мало одгоди, па да она, да се небы сасвимъ проста показала, неможе башъ да се несклони, да му то одобри. Но колико є она као изъ ти'а то говорила, толико є вѣма кипила у срдцу одъ єда. Никадъ незаборавлѣна мржна постане у ньой противъ барона, и закуне се да догодъ є жива, неће заборавити оно писмо.

На три месеца после, яви баронъ да є готовъ венчати се, и, као што се сасвимъ неучтиво изразіо, муке претрпити. Онъ и данъ одреди и договоре се, да обичай тай сврше у цркви алтенштайнгской, у єдномъ селу, коє є управо на по пута было између Пидерфарена и Малцена.

У одређенъ данъ оде Сосана онамо са своіомъ теткомъ и двороуправителѣмъ, и то у свечаномъ оделу; кочіяшъ у скупоценой ливри; баштованъ и ловацъ такође лепо обучени. Тетица є то наумила, да се онай данъ покаже господствена предъ барономъ, и, само ако се узможе, да га осетно понизи. Сосана, лепа као анѣео, кою є блага тегоба на срдцу и на лицу нѣномъ, лепшомъ чинила него скупоцено, и ако просто венчано одело, седила є ћутећи у коли поредъ своє говорльиве тетке, и на оно што бы є ова запытала, одговарала є са полазадржаванимъ уздисапма. Данасъ се вѣма него икадъ сетила своє особите среће, како она невеста и удовица у истый ма, иде да се венча съ човекомъ, на кога є мрзила и съ коимъ ће се за то само венчати, да се што пре съ ньиме разстави.

Доћу у крчму у Алтенштайгу. Младоженѣ іошъ ніє было. У целомъ селу ономъ ніє друге крчме было. Тетку є то врло єдило; и како су четврти сата єданъ по єданъ пролазили а младоженѣ нема, местный попа пакъ обычну, недельну службу ніє могао на-далѣ одгађати, то се немиръ теткинъ тако умножи, да се она нађе у запари. „Ето ми опетъ поруге и презираня! Тай човекъ у пркосъ башъ оће, да мы овде останемо и седимо!“ говорила є она час-по-часъ, и свакій часъ є трчала на прозоръ; Сосана є седила, у краю и тио плакала.

Звона зазвоне. У томъ се укаже крозъ село єданъ коняникъ, одяше кодъ крчме и уђе унутра. Было є лепъ младъ човекъ, смеђе косе и лика, плавы очію, држанѣ и у оду показивао се пунъ племените пристойности. На себи є имао скромногъ кроя пепелясто-мркъ фракъ, округао шеширъ. Ниє было нужно да каже, да є онъ баронъ одъ Малцена; подбрадникъ и ямица на бради уштедили су тай трудъ. Сосана сва поцрвени као крвь. Она се іошъ вѣма уклони и скуписе у єданъ буцакъ у соби, у коіой є седила. Ахъ да є могла жива бы се у землю укопала!

Баронъ по учтивомъ поклону запыта некако немарльивимъ гласомъ: „Коя одъ васъ, моє госпе, треба или оће да буде за кои ока тренутакъ моя невеста?“

Са осећанѣмъ у погледу, но опетъ ништа неговорећи, покаже тетица на ону усамћеницу у буцаку, коя є очи своє састиђено у землю упрла была. Баронъ и нечекаюћи ништа више, приступи невести, а кадъ види, да іой сузе низъ образъ каплю, на єзику му остало што ніє рекао: „Вама иду беле, мени су ишле крваве сузе!“ но пребациванѣ то заустави му се део чуда у усти. Све што є путемъ было смисліо, да ій испрескаче и заєда, да бы поминяня своґъ отца, колико се може, онай данъ маломъ осветомъ смиріо, — свега се тога садъ ніє могао сетити. Онъ се додуше по некимъ гласовима, коє є могао добыти, чуо, да є Сосана не само богата, него и врло лепа девойчица: али є, као што є онъ себи уображавао, високе главе и покварена женска; да она одкако є кодъ своє тетке, живи као у манастиру, и паметна є, као што су женске изъ Вайблингена по своимъ християнскомъ суђеню говориле, „као права гуска.“ Али Сосану таку застати, какву є садъ нашао, то му се чинило нешто волшебно. Онай племенитый створъ, пунъ умилятости и важности; око прекрасно, округло лице страдаюће Магдалине; онай душепуный погледъ безазлености, кои му се крозъ сузе подкрао; она света румень застиђеня — — ничему томе ніє се онъ надао.

„Боже мой, какво є то девойче!“ помисли а ніє могао ништа даљ мислити; у такой се забуни умъ нѣговъ нашао.

„Господине бароне, имате л' волю?“ проговори тетка, и покаже на врата, коя є двороуправитель отворіо. „Чекаю насъ да идему у цркву.“

Баронъ понуди свою невесту са рукомъ. Сосана се испочетка предомишляла оће ли є узети, или не, па є найпосле узме, само да буде што оманѣ речій. Тетица Рузмариновићка ишла є за ћутећимъ младоженьомъ и невестомъ, и сва є као паприка поцрвенила была одъ єда, єръ є умела себи добро толковати, зашто є баронъ са своіомъ невестомъ ишао исподъ руке. Измеяти, ништа друго него измеяти наумавъ светчано обучену несрећницу, узъ кою є са прашльивимъ чизмама и мамузама, сивомъ фраку и округломъ шеширу ишао, и више прилачіо за каквогъ дворишницу него за барона.

Ахъ, доброме Помпею докъ се ишао у цркву нису падали на умъ ни шеширъ ни мамузе. Онъ є дркћући и крадомъ погледао у ти'о плачућу, и ніє могао затаяти, да онъ исподъ руке иде са найлепшомъ невестомъ у оной околини.

Све є тишіє и лакше ишао, да бы задовольство, коме се ніє надао, за кои тренутакъ дуже уживао. А кадъ бы по-кадкадъ са стране у ню погледао, што є често чиніо — лепа пакъ и млада страдалница са своимъ безазленимъ погледима непрестано є гледала смерно у онай пра', што є испредъ нѣ — онда му є было, као да се саветъ нѣгова подиже и оће да каже: „тай си прекрасный цветакъ ты преломіо.“

Да се кає чинило му се нешто мало, што онъ, као осећаня пунъ човекъ, чинити може. Додирне є своіомъ десномъ рукомъ у нѣну полако, коя є као у облаку стоєће перо на нѣговой левой была, и рекне іой: „господична моя, я самъ врло несрећанъ, што се предъ вама као злочинацъ указуємъ, кога морате презирати. Я самъ за-ямачно врло несрећанъ.“

„Благо мени, да нисте крозъ мене!“ одговори му Сосана са умилномъ озбильношћу и сузама. Єръ и у туги іой се видило добровольно, ти'о осмеиванѣ на усти, кадъ бы проговорила.

Одговоръ тай пакъ было є за барона правый убодъ мача; она му є у єданцутъ показала, колика є велика нѣгова кривица и нѣговъ губитакъ. И ніє было онай умилный гласъ нѣногъ говора, было є онай тешкій, млогозначећій смисао оно мало нѣны речій, што га є уздрмао. Окретногъ човека одъ света, одговоръ просте єдне девойке тако є збуніо, да ніє знао шта даљ да започне. Уђу у цркву, а одма за тимъ оду и предъ олтаръ.

Тетица бы Рузмариновићка, кадъ є то само видила, за чимъ є освета нѣна одавна чезнула, яснимъ гласомъ и торжествено запоя „тебе Бога хвалимъ;“ Сосана є плакала ти'о. Барону є сасвимъ необично было у памети; рука му є дрктала у руци лепе невесте. Полако є изговорила она свештенику речь „оћу;“ баронъ пакъ, као да бы єднимъ єдинимъ гласомъ олакшанѣ и миръ срдцу своимъ дати 'тео, кадъ є рекао „оћу“ сва є црква заечала; а кадъ є прстенѣ изменьивано, изнађе онъ кои є найскупоценіи имао на руци, да га непріятельской лепойки даде, коя ће чудноватомъ судбиномъ одма онде іошъ на месту одъ нѣга отронута быти, где се обично на веки састає.

Мало побожности.

После свршеногъ венчаня одстояли су службу божію у цркви, као што иде по реду. Свеште-

никъ є по свой прилици говоріо прекрасно слово, єръ є и онъ самъ често плакао, а овамо су млоги селяци осећаня своя за ти'и санъ закланяли — баронъ пакъ нитъ є што чуо ни видіо, єръ є онъ само у Сосану гледао, кои є на десетъ корачаій одъ нѣга подалѣ испрека, седила.

Имао є времена да є се нагледи каква є у лицу. Шта, Рафаилови анђели и мадоне, были су предъ ньимъ окореле дрльотине спрамъ овогъ лица, на коме су се туга и доброта, женско уваженѣ а смерность за чудо избарабарили были. Никако ніє могао на миру седити на своме месту, но се часъ тамо часъ онамо накретао; стидъ, себе презиранѣ, любовь, лютня и срдня, наданѣ и иляду други умишляя дизали су га и покретали.

Докъ є свештеникъ говоріо о царству божіємъ и о смрти грешника, баронъ є себи сасвимъ другчіє казненя слово говоріо. Покушавао є да буде господаръ своій осећаня, сети се смрти свога родителя, на будалаштину, што є нашао, да є оно девойче любави вредно, збогъ кога є више одъ годину дана парницу имао. Алъ све залуду, чимъ очи окрене и погледи у Сосану, заборави и отца, и парницу, и будалаштину.

„Али, бароне, да те ніє пакао заслепіо?“ говоріо є онъ самъ у себи (имао є обичай пристойніє говорити, него мислити): „У осталомъ она є правый анђео божій, ты си пакъ ђаво, кои си онога анђела упропастіо, па онда толико предуго време на найбезсраснiи начинъ съ ньиме поступао. Што си є се одрицао пре негъ што си є познавао — добро, то ти се праштa. Што си повода парници противу нѣ дао, и то ти праштамъ; єръ твой отацъ и проклетый правобранитель описивали су ту свету душу, као просту девойчуру. Али што ты ниси 'тео веровати, ниси тео видити, кадъ си се у постойбину вратіо и изъ свію поштены уста ню чуо хвалити, што нѣну изредность ниси разумео изъ тога већъ, што су є малоумне девойке изъ Вайблингена изъ пакости називале да є ћурка, — што ниси самъ отишао у Нидерфаренъ, самъ собомъ ню видіо, себе о болѣмъ уверіо — то ти Богъ неће опростити, и ты заслужуєшъ, да у паклу твоій осећаня чамишъ.“

Тетица є са повольнимъ іой допаданѣмъ и светенѣмъ читала на лицу кукавнога Помпея немиръ и лютню. Али є она зловольность нѣгову сасвимъ другчіє толковала. Она є себи замислила, да се онъ оће да разнадне одъ єда, што є нѣна воля старія. Да є тетица знала, шта є управо у срдцу бароновомъ, она се небы радовала, єръ є на нѣга мрзила тако, да се неможе већма на човека мрзити.

И Сосана ніє была у маломъ немиру. Садъ іой се текъ учинило да є изишла свету на подсмей, и мислила є све живо у ню гледи, као на обезчешћену, осуђену, кою су некомъ вештиномъ наумили опетъ начинити да є поштена. Она ни речце ніє чула ни разумела шта свештеникъ говори, и опетъ іой се чинило, да онъ говори само о нѣной срамоти. Затимъ се са материнскомъ милиномъ сети свога одъ две године Помпея кодъ куће, оногъ сладкогъ по отцу сиротногъ детета. У томе се найвећа туга пусти на нѣну душу. Она се почне Богу молити за своє дете.

А — новожельности се може и опростити — бацала є она покадкадъ око и на свога младоженю, о коме се єдва текъ сећала какавъ є и какавъ изгледа. Лепъ човекъ было є онъ — то се ніє дало порећи — и доста є было наликъ на малога Помпея, и тако се ніє могло лице нѣгово неповольно наћи. Затимъ се сети они речій што є онъ говоріо кадъ су у цркву ишли „Шта є онда мисліо, кадъ є онако говоріо?“ помисли она па опетъ у нѣга погледи, као да є по лицу нѣговомъ 'тела прочитати, шта є онъ онда могао мислити? Па онда, кадъ бы се нѣгове мутне а ватрене очи съ нѣнимъ сусреле, было іой є као да ће земља подъ ньомъ да се провали и да є прогута.

Доста, Сосана є мало была побожна, па и прекрасный онай брилиянтскій прстенъ, кога іой онъ дао, млого іой є мисли разбацао. То іой се некако чудновато чинило, да носи она онай прстенъ, кога є онъ на своіой руци носіо. После тій мислій уздрма се уздисай єданъ изъ найдублѣ дубльине нѣны прсію.

Ако и єсте свештеникъ говоріо слово найдуже одъ свію у години, опетъ є зато свима време кратко чинило се, изузимаюћи оне, кои су га башъ обистомъ слушали.

Растанакъ.

Тетица Рузмариновићка мане главомъ съ врата црквены на дворoуправителя, да се са Сосаномъ узме исподъ руке. Али у єданпутъ ето ти младоженѣ, па отиште господина дворoуправителя учтиво на страну съ речма: „допустите, да мою невесту одпратимъ до крчме.“

„Тай є човекъ сасвимъ безобразанъ!“ рече тетка управителю. „Што сте се дали на страну отиснути? Онъ то чини само мени у пркосъ, да покаже свету, да се онъ ни найманѣ непечали, што є моя воля старія. Но онъ се вара. Видила самъ я то врло добро у цркви. Мене неможе за цело преварити. Одъ єда и одъ муке оће да свисне готово.

Баронъ пакъ пореда Сосане ніє было другчіє него као да є мртавъ. „Смемъ ли се усудити,“ прешапне онъ, „да руку мое любави вредне супруге узмемъ, кою я за мало дана само своіомъ звати могу?“ Онъ є узме и нечекаюћи допуштенѣ, и тео є іошъ млого коешта говорити; алъ су већъ дошли были до крчме пре нег' што су знали, како су управо изъ цркве изишли.

Тетка заповеди да се одма коньи прежу и натрагъ иде; баронъ, да бы ій мало задржао, нареди да се за госпе донесе, да се чимъ заложе; али у ядной оной крчми ништа се друго ніє могло наћи до ускисла пива, слабе ракіє и добре бунарске воде, и тетица Рузмариновићка заповеди са поклецивaнѣмъ и высоко дигнутимъ носомъ, да се тога ради ни найманѣ нетруде.

„Онъ мисли,“ говорила є она одъ єда смешећи се дворoуправителю у єдномъ ћошку собе: „онъ ямачно мисли да ме са своимъ увіянѣмъ и мазанѣмъ понизи. У такой сеоской траћари тражи да се послужи; као да онъ ніє и пре знао, да се овде єдва добыє и зоби за конѣ. Но онъ се и опетъ вара. Морамъ се само смеяти нѣговой простоти.

Сосана є опетъ была села у онай свой буцачнѣ, и ћутећи у себи є туговала. Свакій іой се ока тренутакъ дужій одъ године чиніо, докъ се ніє на кола попела. Тетица се учини као да се нѣ ништа и ни найманѣ нетиче онде стоећій баронъ одъ Малцена, па се съ дворoуправителѣмъ и своіомъ сестричиномъ сасвимъ равнодушно разговарала.

Помпей є пакъ стаяо узъ зидъ са рукама доле спуштенимъ и сневеселѣно гледао є у Сосану. Найпосле изиђе асталу, у кои є тетица Рузмариновићка са штитомъ куцкала, па запыта: „госпо главна саветниковице надъ порезомъ, дай да признамо искрено, да ми сви овде играмо єдећу насъ, приморану ролу, а я на жалость найрђавію.“

„Чини ми се, господине бароне,“ одговори тетка, „ваша се савесть пробуђує, ако и приприлично доцне.“

„Имате право. Пробуђує се. Я самъ преваренъ, самъ самъ себе преварао. Веруйте ми, да я желимъ, да бы се за кривицу, кою самъ учиніо, покаяо. Но осећамъ, да каянѣ догодъ самъ живъ, неможе ми у томе помоћи; а то ме доводи до отчаяня.“

Колико є честанъ изгледао Помпей докъ є ово говоріо, толико се тетки учинило, да ій онъ тимъ измеява, и наличила є у томе скривену или као што є она имала обичай рећи, ђаволску срдню.

„Господине бароне,“ рече она, „допада ми се, да ваше речи за готову збилю примимъ. И заиста да се каєте догодъ сте живи, неможете уништити пеге вашегъ непоштеногъ дела, и ако обистомъ осећате у себи знаке очаяваня, я ћу такође држати, да вы нисте сасвимъ покварени. У осталомъ молимъ васъ, да тай разговоръ прекинемо. Вы бы могли само старимъ злочинствама нове увреде послати. Несмећите стра'опочитанѣ, кое є и найнеотесаніи женскиняма дужанъ.“

„Госпо саветниковице, вы имате право, што самномъ тако поступате. Но само васъ за єдно молимъ и то ће быти и прво и последнѣ пре него што се растанемо! Допустите ми да съ моіомъ — смемъ ли казати супругомъ? само неколико речій на само проговоримъ.“

„Господине бароне, жао ми є, што немамо времена — коньи су већъ упрегнути . . . .“

„Али само за єданъ тренутакъ молимъ да ми то одобрите.“

„Неможе быти.“

„А заръ я оно што молимъ, несмемъ као мужъ захтевати?“

„За ню можемо већъ казати, да є одъ васъ раставлѣна.“

„Тако є морамъ я сматрати. Алъ башъ зато па може быти мога а и ове мое супруге

мира ради захтевамъ я, да се єданъ часакъ на само разговоримъ съ ньоме.“

„Некъ она у томе пресуди!“ рече тетка.

Баронъ съ почитанѣмъ приступи своіой невести пружіо іой ћутећи са мутнимъ погледима руку и непытаюћи є, одведе є изъ оне собе у другу. Сосана єишла и незатежући се, дркћући и полако. Ни сама ніє знала шта є чинила, или шта бы требало да чини.

Онъ заключа врата одъ собе у кою су ушли, па се онда врати оной плашльивици. „Госпо баронице . . .“ проговори іой онъ, ни самъ незна каквимъ гласомъ.

Сосана сва поцрвени одъ стида као ракъ, кадъ іой онъ поче тако говорити. „Немойте ме тако звати, господине бароне. Я ћу да останемъ у ономъ станю, у коме самь. Церемоніє (обреди), коє су насъ свезале, недаю ни вама дужность ни мени права.“

„Ал' моє приступленѣ неможе да трпи то припадаюће право, да вамъ то сладко име недамъ, на што ми є црква право дала.“

„Господине бароне, мы имамо мало времена. Ако имате волю кажите ми, шта имате да се самномъ на само разговарате?“

„Вы нисте, госпо баронице; но молимъ васъ и преклинѣмъ да ми праву истину кажете, садъ овомъ приликомъ истину кажите! вы сте крозъ мене изгубили поверенѣ у свима людма?“

„Я веруємъ човечіємъ срцу, єръ веруємъ Бога.“

На то се баронъ прући испредъ нѣны ногу и са сузнимъ очима проговори іой: „О то веруйте и мени у овоме ока тренутку — я самь надъ вама учиніо преступленѣ, али опетъ зато нисамь было нити самь садъ злочинацъ. Мрзите на мене, гадите ме се, я самь то заслужіо. Али веруйте, да я нисамь нити самь было злочинацъ и нитковъ.

„Шта бы вама могло помоћи моє верованѣ, господине бароне?“

„Неколико бы ме смирило, млого бы ме смирило. О вы сте млого претрпили, али я — я самь више изгубіо, него вы.“

„Устайте, господине бароне, па айд' да идемо.“

„Немойте — будите и данасъ правый анђео. Одобрите ми іошъ нешто, за што ћу васъ молити.

Она є ћутала.

Онъ є съ найвећимъ усрдіємъ полюби у руку, кою є узео было, ако се и єсть она противила, и са оборенимъ погледомъ доле стидећи се заръ да гледи у ню, и загушльивимъ гласомъ рече іой: „Вы сте мати, я самь отацъ — молимъ васъ да ми допустите, да само єданпутъ видимъ мога сина.“

Она му ніє ништа одговорила, а ніє ни могла, єръ є гласно плакала.

„Незаслужуємъ, да видимъ сина, съ кога самь матеромъ нечовечно поступіо . . .“ рече онъ по некомъ ћутаню, са прекидаюћимъ гласомъ, а сузе му се валяле низъ образе, незаслужуємъ. Али є срца вашегъ вредно, госпоя баронице, великодушѣ спроћу єдногъ несрећника. — Смемъ ли я єданъ данъ, у кои вы оћете, доћи у Нидерфаренъ и дете моє пригрлити срцу коє є пуно каяня?“

„Кадъ оћете!“ рече єцаюћи невеста, па пошти вратима.

„Тетица Рузмариновићка избечи сасвимъ очи, кадъ іой види да изиђоше са плачнимъ очима, єдно другоме исподъ руке.

„Моліо є,“ рече Сосана, „да нашегъ малогъ Помпея єданпутъ види.

„И госпоя є бароница то одобрила!“ придода онъ брже болѣ.

Тетица се намрштн. Коньи су были упрегнути. Поседаю у кола; баронъ є женскиняма помогао попети се. Оне оду. Онъ є гледао за ньима крозъ село, догодъ іой є могао видити.

Промишлянѣ.

„Свршено!“ повиче тетица, кадъ су кола изишла была већъ иза села: „начисто свршено, моя драга баронице! Садъ самь весела!“

„Ахъ, тетице,“ проговори Сосана, „зовите ме као што сте ме и дояко звали. Мени се чинило као да ми се неко руга, кадъ ми є баронъ давао свою титулу.“

„То є была нѣгова дужность. Ты се зовешъ садъ бароница; съ ньиме си венчана. Помпей нашъ имаће пуно право по времену, на наслѣдіє добара одъ Малцена. Но о томе морамъ я іошъ са господиномъ адвокатомъ Кратконогиѣмъ поразговорити се. Явіо се де ће прексутра доћи. Па онда ћемо се договорити о парници збогъ развенчаваня. Но, парнице, мислимъ да неће ни быти; обею страна саизволенѣ а узъ то іошъ пресуда судейска — стварь ће ускорити. Али прексутра, велимъ, морамъ упутити, одвоката, а крозъ осамъ дана мора стварь быти предата суду. Господинъ баронъ, твой мужъ, и сва нѣгова околина, и савъ светъ мора дознати, да є нама стало само за твоіомъ чешћу, само да казнимо нитковa, а не да намъ є стало за нѣговимъ баронствомъ. Мы ћемо му га подъ ноге бацити. А ако бы онъ противъ развенчаня — то само велимъ на случай — 'тео протестирати (онъ бы быо у станю добро мене лютити), да знашъ, па макаръ ме иляду дуката то стало — развенчати се вы морате. Морате! Велимъ. — Хмъ! истина да нама ніє стало было да се само сродимо са кућомъ одъ Малцена. Я ниподъ-а-шта држимъ осиромашеногъ племића, и нѣговъ высокоблагородный грбъ небы я узела ни да ньиме покріємъ лонацъ одъ масти. Боже сачувай, ніє мени іошъ врана мозакъ попила. Али какавъ є садъ светъ, онъ то неће веровати. Но треба да искуси. Я бы рада была, да оно, што ће быти єсенасъ, буде вечерасъ. Али се мораю форме наблюдавати. Данасъ венчанѣ, прексутра развенчанѣ. Тако є право. Ты си му ипакъ казала? — Ал' да, што сте вы онда обоє плакали? Какве є онъ тайне имао съ тобомъ да говори?“

Овимъ є тономъ говорила тетица Рузмариновићка са редкомъ жестиномъ, іошъ читаво по сата непрестано. Радость є оживлявала и одушевлявала, што стои на дуго изчекиваной тежньи нѣне мржнѣ. Сосана, или ново венчана бароница, єръ преко свега морамо є опетъ тако звати, морала є доброй, говорльивой госпи све приповедити, шта є съ ньиме на-само говорила.

„Видишъ да се я неварамъ. Тай є човекъ, ако ты немислишъ другчіє, єръ сте и ты и онъ пуне очи суза имали, или найвећа будала, а то бы было лудасто, или є найвећій нитковъ, што бы было ђаволско и сатанско!“ — ніє нуждно іошъ додавати, да є приметбу ову тетка учинила.

Докъ є тако говорила о томе шта є напредъ речено, нешто се сама тргне. Чело намрди, очи усветли, погледи у управителя рекао бы ће га пресећи, кажипутъ свой дигне, као да савъ светъ сазивлѣ да є слуша и покорава іой се, па онда рече са нешто загушльивимъ гласомъ, у коме є ипакъ нешто грозовито было: „Я самь сасвимъ изванъ себе! Мисли ми долазе одозго съ неба. Чуй, ћерко, само ако бы тако было? Ако си га ты, може быти у срце дирнула, ако те є онай витловъ заиста башъ заволео, онда . . . онда . . . я сва стрепимъ што самь радостна!“

„Шта онда, тетице?“ запыта млада бароница, коя се готово уплашила и брза руменъ прелети іой преко образа.

„Па и ако небуде, тебе бы стало само да улято погледишъ у нѣга, па бы онай безобразникъ лежао предъ твоимъ ногама . . . па онда да се развенчате и тако да му дашъ корпу! Онда бы мы предъ светомъ были оправдани.“

„Боже сачувай, тетице, у такій посао да се упуштамъ, нећу да дамъ никакавъ умилятъ погледъ.

Згоћене и наглость свою поправляюћи, стисне тетка свою сестричину за руку и рече іой: „имашъ право.“

У томъ разговору уђу кола већъ и у Нидерфаренъ. Тамо є было цвећемъ обмотаны и окићены победны врата; гостію изъ Вайблингена позваты одъ тетке и да и незна Сосана, на нѣнъ данъ чести, то єсть за светкованѣ добывеногъ права; све породице изъ Оберфарена свечано обучене; предъ коима є было господинъ попа. Честитаня са свію страна. Господственъ ручакъ, у тетичиной кући. У шеталишту поставлѣнъ асталъ за селяке и селянке; свирке и играньке до неко доба ноћи.

(Продужиће се.)

Луда.

(По Петефи-у *)

— — — — — смирите се,
Скинте ми се с' врата!
У послу самь, журити се морамъ:
Бирамъ зраке врелогъ сунца —
Плетемъ бичъ —
Да изшибамъ овай светъ.

*) Овай смо преводъ песме Мађарскогъ песника извадили изъ „Невена“ год. 1855., што намъ се онъ веома допао.

Смеятъ ћу се кадъ га стане дрека,
Ка' што се онъ смѣо кадъ самь плако я —
Ха ха ха!
Иукъ и смеянѣ — то є овай светъ,
Докгодь смрть недоће и невикне: Миръ!
Да, и я самь єдномъ умро,
Отрова ми даше
Башъ изъ оне чаше
Изъ коє су вино моє попили.
Па убице шта чинише
Да и нико неокриви:
Чело главе моє дошли,
Над-а-мномъ су сузе лили.
Хтѣдо веће да се дигнемъ,
Да имъ носе поодгризамъ —
Али опетъ висамь . . . .
Нека носа, некъ имаду
Некъ скапаю сви у смраду,
Кадъ трунути станемъ я . . .
Ха ха ха!
Пакъ где су ме саранили? у Африци.
То є была срећа.
Хієна ме єдна изъ гроба изрила,
Ова звѣрь є првый добротворъ ми была:
Па зато самь и ню преваріо люто,
Руку ми є изесть хтела
Алъ я срдце подметнемъ —
Морало є горко быти,
Єръ є таки скапала —
Ха ха ха!
Вишъ овако свако проће,
Ко човеку добра чини.
Шта є човекъ?
Некій веле: коренъ цвѣта
Кои' у небу цвета.
А я велимъ, светъ є човекъ
Алъ му коренъ
У паклу є створенъ.
Одъ мудраца єдногъ то самь научіо,
Одъ мудраца єдногъ, што є луда быо,
Луда быо зато што є одъ глада скапо,
Зашто ніє клао, убияо, крао?
То га питамъ я,
Ха ха ха!
Гле сад' мене, я се смеєм, а плакат' ми треба,
Оплакиватъ овай хрѣавъ, худый светъ.
Та и самь Богъ често крозъ облаке плаче,
Плаче, єръ се кає што га є створіо.
Алъ коя є вайда одъ божій суза?
На землю падаю, на ту худу землю,
Где безбожни люди ногама ій тлаче,
Па шта изъ ньи буде, видіо самь я,
Блато буде света суза божія — —
Ха ха ха!
Даворъ небо, старый одпуштенъ вояче!
На грудима твоимъ сунце є колайна.
Издрпано тужно облакъ ти є руо,
Хмъ! 'вако се враћа дотраяо войникъ —
После горки мука, крвави заслуга
Награда є сва:
Са издртогъ руа колайна ти ся —
Ха ха ха!
А знате ли шта то значи
Кадъ запева препелица:
Моли люде и преклинѣ
Да бегамо одъ женскинѣ,
Та оне насъ себи маме,
Мы хитамо као слепи —
Тако море рѣке бере
Да ій строши и прождере.
Женско, женско, звѣрь є лепа,
Тежко лепа, тежко строшна,
Лютый отровъ дана наши
У найлепшой златной чаши.
О любави! о любави!
Я самь тебе жеданъ піо.
Єдна є твоя капля слађа
Него море самогъ меда,
Єдна є капля отровіа
Него море самогъ єда.
Де ми кажте єсте л' видли
Оно грдно, силно море
По нѣмъ бура кадъ заоре
И посеє семе смртій.
А єсте ли буру видли —
То страшило овогъ света
Кадъ по тами лови
Съ муням' и громови —
Знате л' шта є стра'? —
Ха ха ха!
Кадъ ябука сазре, са дрвета падне;
Падай земльо, падай, ты си давно зрела!
Я немогу више чекат',
Іоштъ до сутра само —
Небуде ли страшный судъ
Нећу жалитъ трудъ:
Прокопатъ ћу пола землѣ,
Напунитъ ћу праомъ —
Поджеći ћу маомъ,
Некъ се распе све у пра,
Да с' осветимъ я — —
Ха ха ха!

І Іовановићъ.

Нешто о србскимъ споменицима.

I.

Споменици народни преминувшій вѣкова найјасніи су извори народне повѣстнице. Кои се радо бави са повѣстницомъ народа нашегъ поздравиће радостно сваку, изъ тамне прошлости, просіявајућу лучу, коя є просинула, да врсна дѣла славны праотаца наши болѣ осветли. Истина, да се наше доба неможе похвалити са особитомъ ревношћу и напредкомъ душевнимъ, а и какоће, кадъ су они люди, кои су на посао позвани, скрстили руке и пали у летаргію, боля времена изчекујући; матеріализамъ є свуда међу нама обладао са свима па и найтаньимъ живцима живота народногъ! Уобште дакле наше доба неможе се сматрати као напредно у душевномъ животу; али намъ опетъ срдце ублажава и болю будућность обриче она похвална ревность поедины редкій мужева, кои се у истраживаню старина за нашу повѣстницу народну, — кои су найчистіи извори нѣни, — свойски труде; и само у овомъ обзиру наше доба може се назвати напредно; єръ у последнѣ време, трудомъ родолюбивы и учены мужева, — као што є у Загребу Г. Иванъ Кукулѣвићъ Сакцинскій, ц. кр. архиваръ кралѣвине Хрватско-Сиавенско-Далматинске, и у Београду Г. Дръ Јанко Шафарикъ, професоръ у лицеуму кнежевине Србіє, — многи споменици одъ найвеће важности за србску повѣстницу одъ части су на светло произишли, а одъ части ће іошъ светъ угледати. Ова ће вѣсть свако родолюбиво срдце радошћу и задовольствомъ испунити!

А гдѣ се ти важни споменици за србску повѣстницу налазе? запита ће насъ читательи наши. Они се осимъ оны земаля, коє су негда србску државу сачиняване, и коє су подъ владаоцима србскимъ быле, и у свима онимъ државама налазе, съ коима су србски владаоци сношенія имали, а то су понаособъ оне землѣ, коє су са србскомъ негда државомъ граничиле. Тако се налазе дан-данашньи многи, за србску повѣстницу одъ непрецѣниме важности споменици, іошъ врло мало свету нашемъ досадъ познати, у Млеткама, у Дубровнику, у Бечу, у Загребу, у Будиму, у сремскимъ Карловцима, у Руссіи, Напулю, Риму, а и по многимъ другимъ местима у приватнимъ збиркама сакривени. Између свію овы досадъ се показало, да є Млетачка архива у обзиру старина србски, што су у ньима сачуване, єдна одъ найзнаменитіи. Дужди одъ Млетака были су у великомъ сношеню и добромъ пріятельству, шта више и у сродству са србскимъ кралѣвима и царевима, а и после паденія царства са владаоцима земаля србски. Изъ Млетака су Србльи добіяли разне скупоцѣне робе и еспапе, одатле су добавляли печате за своє новце и друга дѣла умѣтности; одавде, као одъ првогъ тада на свету трговачкогъ места, куповали су оружѣ и галіє, па више пута узимали и ћерке нѣгови господара себи за супруге и кральице.

Дакле у Млетцима, у овой благайници србски споменика, започетъ є похвалный посао истраживаня и скупляня старина одъ Г. Ивана Кукулѣвића у години 1853, кои є обрадовао књижевнике, у Архиву за повѣстницу Югославенску 1854, тимъ извѣстіємъ, како є нашао и преписао у Млетачкой архиви — у овомъ великомъ заведенію, коє има 300 разне величине соба, сали, и ходника, до 14 миліона свезака акта, коя обузимаю време одъ год. 883 до нашега доба — многе споменике изъ 11, 12 и 13. вѣка, односеће се на історію Хрвата и Срба, а међу ньима и 12 комада важны повеля и писама србски кралѣва и царева изъ 14. века, латински писани. На тай радостанъ гласъ послало є Правителство Србско по добивеномъ одобреню одъ Аустріиске владе на препоруку Друштва Србске Словесности нашегъ ревностногъ, и за повѣстницу Србску, а понаособъ у разясняваню нумизматике Србске многозаслуженогъ списателя, Г. Дра Јанка Шафарика у Млетке, на два месеца дана, ради прикупляня Србски историски споменика. Господинъ Дръ Шафарикъ прибавіо є себи у Млетцима регистаръ одъ найманѣ 1800 комада найразличитіи акта, манѣ-више важны, къ історіи, Србской принадлежећи, кои сви спадаю у време одъ год. 1200 до 1520, премда има и старіи чакъ изъ 10-тогъ столѣтія. Помоћу овогъ регистра извадіо є онъ 130 комада акта у цѣлости. Сва ова акта писана су на латинскомъ єзику среднѣгъ вѣка. „Кадъ бы се овако трудомъ учены мужева, србски споменици по свуда скупили, каква бы то была богата граћа за србску історію, да бы се одъ нѣ могло подићи дѣло, коє бы светъ о прошлости и о важности Србства много важніє мислити и достойніє судити научило.“ Овако вели нашъ ревностный списатель Г. Дръ Шафарикъ у своме извѣстію о путу у Млетачку Архиву.*)

*) Види Гласникъ Д. С. С. Св. IX.

Господинъ Иванъ Кукулѣвићъ Сакцински путовао є ради исте цѣли по другій путъ, и то крозъ Далмацію у Напуль и Римъ прошасте године,*) да тражи податке и изворе за исторію хрватску и србску, и знаменитости тичуће се народа славенскогъ. У граду Дубровнику найважнія є за Югославенску повѣстницу писмохранилица окружна, у коіой се налази скоро цела архива бывше републике Дубровачке, у колико ніє у Бечъ премештена. Повелѣ коє су овде одъ найвеће знаменитости за насъ, наводи Г. Кукулѣвићъ слѣдеће, између многи други:

1. Царъ Стефанъ Душанъ дає Дубровчанима слободу, да ходаю съ тргомъ по нѣговой земльи, и да кралѣвъ доходакъ безъ забаве даю. Ако любе ићи у ину землю съ тргомъ, дозволява имъ, да иду слободно по земльи царской и кралѣвской безъ забаве, само оружія да не носе ни у градъ, ни у Басаровину землю, ни на Угре, ни у Босну, ни у Грке ни инамо у туђу землю, єдино у землю нѣгова царства и кралѣвства. Дне 20 Февр. год. 1348.

2. Царъ Стефанъ Душанъ Србльмъ, Гркомъ, Босни, Арбаніи и западной страни, съ царицомъ Єленомъ, и са синомъ кралѣмъ Урошемъ, сазидавши у Єрусалиму храмъ св. Архістратига Михаила и Гаврила, одрѣдує за издржаванѣ истога храма петъ стотина перпера Млетачки, одъ доходка Дубровачкога. У Мелници у Герцієхъ на Романію, дне 8 Марта 1350 године.

3. Србскій кнезъ Лазаръ потврђує Дубровчанима законъ цара Душана. У Крушевцу дне 9 Януарія 1365 год.

4. Стефанъ Дабиша краль Босанскій потврђує Дубровчанима увѣте, и законе и слободе, коє су имали одъ родителя и прародителя нѣгови, господе Србске, Рашке и Босанске. Дне 16 Юлія 1392 године.

5. Єлена кральица Босанска, супруга Дабише краля, дає повелю и записъ Дубровчанама, да неплаћаю ни єдну царину на Стону и на Сланомъ, како и одпре плаћали нису. У Сутесци, дне 16 Мая 1397.

6. Великій султанъ Амиръ-Мурат-бегъ, заклинѣ се Дубровчанима, да имъ неће чинити никакве штете у Дубровнику, или земльи, или владаню, или трговцима, или людима или иманю ньіовомъ, и дає имъ милость, да трговци ньіови съ трговиномъ и съ иманѣмъ могу ходати по мору и по суву, безъ икакве забране по Натоліи и по Романіи, по Бугарской и по Влашкой земльи, по Срблехъ, по Арбанасехъ, по Босни и по иніхъ мѣсти, земля и градови. Године 1442.

Ови преписи рисовуля, повеля одъ царева, кралѣва, кнезова, и войвода србски, босански и турски у нашемъ србскомъ єзику на пергаменти у 15 веку преписани, налазе се у великой книги. Овде су и оне рисовулѣ и повелѣ, коє су год. 1840. подъ именомъ Србски споменици у Београду штампане. —

Одъ споменика умѣтности, знаменитъ є у Дубровнику у римской цркви св. Доминика єданъ старинскій, патріархалный крстъ одъ чистога сребра, кои се овде чува међу св. мошти, и когъ є начинити дао у 14. столѣтію, око године 1310 србскій краль Милутинъ Стефанъ Урошъ VII.*) сынъ вел. Уроша, а отацъ Стефана Дечанскогъ (а не цара Душана, као што се у Аркиву наводи) и Григуръ другій епископъ Рашкій, съ помоћу неке удовице, коя є две цете**) у помоћь дала.

Овай крстъ, у комъ є уковано свето дрво частнога крста Исуса Христа, было є чуванъ до године 1618. у гружкомъ монастиру Доминикана, гдѣ є год. 1548 поправлянъ было. Речене год 1618 ради веће сигурности, пренели су га Доминикани, у дубровачкій самостанъ, и имали су обичай све до год. 1812, сваке године на празникъ крстова дна носити га у Гружъ, излажући га ради обште побожности у цркви. Године 1697. украо є томъ приликомъ некій гружкій фратаръ, комадъ одъ св. дрвета, поклонивши га тадашнѣмъ посланику цесара Леополда, барону Филипу Сапонару, Напуляниу, кои се тада бавіо у Дубровнику, а овай поклони опетъ истый комадъ св. дрвета царици Амаліи, супруги цара Іосифа, коя га даде оковати у злато; те настояванѣмъ Дубровачкогъ властелина и кнеза Франѣ Гундулића, царскогъ генерала, добіє одъ самостана доминиканскогъ изъ Дубровника године 1716. писмено потврђенѣ, да є овай нѣзинъ комадъ одкинутъ заиста одъ св. дрвета, што се у реченомъ св. крсту налази.

Када и како є овай крстъ доспео у самостанъ Гружкій, то се незна, єръ нѣму ніє заиста поклонѣнъ одъ краля Милутина, будући да надписъ вели, да є дарованъ дому св. Петра и Павла. Єдни мисле да є приликомъ разореня босанскога кралѣвства одъ дубровачки трговаца донешенъ у Дубровникъ. Но ово мнѣніє неможе се дотле потврдити, докъ се небуде знало, гдѣ є лежала, споменута на напису црква св. Петра и Павла. Г. Кукулѣвићъ мисли, да є она по свой прилици была негдѣ у Србіи или у Херцеговини, па є валяда одонудъ донешенъ и крстъ. Читавъ крстъ высокъ є преко 19 палаца, у ширини има одъ горе 8 а одъ доле $11\frac{1}{2}$ палаца. Украшенъ є съ лица са осамъ звездица, а исто такове звездице има и на краєвима. Съ лица одъ горе стои написъ:

ис. хс. ника.

си чьстьни крьсть сткори. гнь. краль стефань. урошь. и снь. великаго. кра. уроша. домь стих. апль. петръ. и павьлъ. ѣко даль є. на здравіє. и на спасеніє. и на ѿтпущеніє. грѣховь.

и крсть сткори єпскупь рашки григорие кьторн. ѣко нова. вьдовица дне цете дадуще. кто кьсхоще си крсть ѹзети ѿ стихь апстаь или ѿ чьстного древа да к проклет.

*) Види Аркивъ за повѣстницу югославенску. Кн. IV.

*) Краљовао є одъ год. 1275 — 1322.

**) Врста млетачкогъ новца

СМЕСИЦЕ.

Како є жена мужа своегъ одъ піянства одучила.

Лордъ Херъ одликовао се у рату збогъ шпанскогъ наследія вођеномъ у прошастомъ веку тако, да є одъ краля енглезкогъ Георгія I., великимъ адмираломъ Шкотске наименованъ было. Край свегъ тогъ великогъ достоинства было є онъ яко пићу поданъ, докъ га ніє случай єданъ одъ те страсти излечіо, а то се догоди овако. Онъ се залюбіо было у лепу младу грофицу Елеонору, али она за нѣга ніє хтела поћи; но онъ смисли, кадъ нећешъ миломъ, а ты ћешъ силомъ, те се крадомъ увуче у спаваћу нѣну собу, безъ да є грофица о томе и слутила. Ту є онъ рано у утро полуобученъ на прозору показао се. Почемъ є грофичина кућа у найживлѣмъ сокаку стаяла, то су га могли опазити, и тако изгуби речена грофица добаръ гласъ, тога ради за тогъ безобразника поћи мораде. Премда га она изпрва любила ніє, то ипакъ съ временомъ упознавши добра свойства нѣгова облюби га. Само єдну грдну ману нађе на нѣму, а та быяше піянство. Лордъ се обичавао скоро свакій данъ до несвести опіяти се, и грофица є скоро свакій путъ томъ приликомъ модрице поднела. Таковомъ поступаню одлучи она край учинити. Кадъ є Лордъ єдно вече опетъ піянъ дошао, и ступивши у собу жене своє ню тако песницомъ по лицу ударіо, да іой є крвь преко чела и образа на вратъ и нѣдра лоптила. После тогъ окрутногъ поступка леже Лордъ у креветъ, али грофица оста целу ноћь будна, и сутра кадъ се Лордъ пробуди, доће онако крвава предъ нѣга. Погледъ тай у толико гану Лорда, да се заклео, нигда више спиритуозногъ пића неокусити, осимъ ако му грофица сама наточи. — На тай є начинъ грофица победу одржала, и да ће онъ заклетву свою држати, зацело є знала. - -

Судейско поступаніє противъ вештица.

У мрачномъ среднѣмъ вѣку, па іошъ по кадкадъ и у прошастомъ столећу се догодило

постоіо є грозный обичай, тако назване вештице ухватити, мучити и убіяти, а то є чешће бывало по протестанскимъ, него л' по католическимъ земляма. Тако читамо, да су іошъ 1659. год у Хановерской неколико стари жена спалили, єръ су быле обтужене, да су сунце обчарале. У Хенебергу была є єдна стара жена крозъ 12 сатій мучена, докъ найпосле не умре, а то збогъ тога, што су є обтужили, да є она вода реке у крвь претворила. Год. 1592. быле у єданъ данъ 12 таковы несретны жена погублене, опетъ само збогъ такове будалаштине. Грофица Папенхаймъ, седамдесетогодишня, жена ніє се хтела у пазару преварити дати, зато ню убтужи трговацъ суду, да є кумовала ђавола, и да є она и нѣга зато была позвала. Сирота буде уапшена, и текъ великомъ упливу своє родбине и грднимъ новчанимъ трошковима могла є захвалити, да су ю после три године пустили. У Мидену была є єдна 93-годишня стара са ватренимъ клештама мучена и найпосле спалѣна зато, што є была обтужена, да є помраченіє месеца проузроковала. Страшный судія вештица Балтазар Фосъ хваліо се да є за време своѓъ званія више одъ 700 вештица спалити дао, и надао се, да ће суму ту іошъ до 1000 дотерати моћи.

Велике войске.

У стара времена много су веће войске быле скупляне и у ратовима много є више крви было проливано, него у данашнѣ време, а то є зато, што онда ніє было барута, топова и пушака, и што су се онда ратницы прси у прси тукли и у коштацъ ватали.

Цимбри и Теутони пређу съ три стотине иляда войске преко алписки гора и спусте се у Италію. Марій, войвода римскій, изиђе предъ ньи и побіє ій тако да є 100000 сами мртви на бойшту остало.

Кадъ є Бренусъ са 300000 войске изъ Французске у Италію дошао потуче га войвода римскій Камилъ тако, да се одъ тій 300000 войника ни єданъ ніє у Француску вратіо.

У првомъ пуническомъ рату, кога су Римляни са Картагинезима водили, пало є мртви са обадве стране преко єданъ миліонъ войника и 1200 лађа морски пропали су.

Али и ове войске нису ништа према іошъ старіимъ войскама. Онда є свакі кои є године и снагу имао было войникъ. Тако є Нинусъ, краль асирскій єданъ миліонъ и седамъ стотина иляда пешака и две стотине иляда коняника имао. — Нѣгова жена Семирамисъ пође да Индію освои са три миліона пешака, по миліона коняника и сто иляда натоварени войника на Елефантима, али краль Индискій изиђе предъ ню іошъ съ већомъ войскомъ и тако є са обадве стране седамъ до осамъ миліона войника было. — Сезострисъ краль Египетски освоіо є Азію и Европу са 300.000 и 24.000 коняника, имао є 1700 войвода, кои су се съ ньиме у єданъ данъ родили и зато были воспитавани.

Анекдоте.

— Некій трговацъ у Филаделфіи, кои є са свимъ могућимъ стварма трговао, сети се єдногъ вечера, да є седло на вересію продао, ал' несети се коме. Незнаюћи како бы своѓъ дужника нашао, упише онъ у тефтеръ свакомъ одъ свои муштерія по єдно седло, мислећи, да ће се они по свой прилици явити, кои га добили нису. Рокъ плаћеня дође; онъ новце покупи, и гле чуда! тридесетъ и два одъ свои муштерія платише оно єдно седло, єръ су заборавили датъ имъ рачунъ добро прегледати.

— Некомъ старомъ официру читала су нѣгова деца сваке Неделѣ после подне главу єдну изъ Библіє. Кадъ су у книзи о кралѣвима дошла деца донде, како є Небузараданъ, капетанъ страже, дошао у Єрусалимъ, прекине официръ читанѣ и повиче: „Боже мой! Та заръ є тай човекъ іошъ капетанъ? Іошъ кадъ самъ я мало дете быо, онъ є іошъ и онда быо капетанъ.“

— „Дошо самъ къ вами, да ми опростите; оћу да се пречестимъ,“ рече некій дужникъ своѓъ кредитору. „Оћу, брате, драговольно; праштамъ ти све,“ одговори кредиторъ радостно, єръ є помисліо, да су кодъ таковогъ религіозногъ дужника новци му сигурни. „Дайте ми дакле квиту, кадъ сте ми све опростили, єръ смо смртни люди,“ примети на то лукави дужникъ.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Разишли су се Хрцеговци?

Петакъ. Да, а на само то обеćанѣ, да ће имъ болѣ быти.

Еракъ. Валяда на оно писмо, што имъ є Архіерей ньіовъ писао?

Петакъ. Іокъ, — већъ на речь некогъ чиновника єдногъ страногъ конзулата.

Еракъ. Пре си ми рекао, да Енглези другчіє пишу, а да речи другчіє изговараю; како є то?

Петакъ. Тако; они пишу н. пр. Невтонъ па изговараю Нютнъ; пишу Валесъ па каже Велсъ; пишу Ямесъ, а изговараю Жемсъ; пишу Сепоисъ па веле — пропасть.

ЛОГОГРИФЪ.

(Изъ осамъ писмена.)

32435: Наћићешъ ме свуда, и међу людма и кодъ животиня, у органичной природи као и у неорганичной; кадкадъ самъ душевна, а кадкадъ телесна, макаръ да немамъ ни душе ни тела. — 874: Пређашньой самъ противоположенъ, и сроданъ самъ смрти. — 3456: Текъ што самъ постао што єсамъ, морадоше ме убійцомъ назвати. — 62432: Потребна самъ стварь, и Сремацъ безъ мене на путъ неиде. — 456: Сроданъ самъ првой, но много крволочніи одъ нѣ. — 374: Свештеницима самъ міо, али не селяцима. — 423: Жертва людскогъ насилія и неправде. — 85456: Име єдногъ човека крволочнієгъ одъ тигра и хієне. Онъ є у води погинуо.

Цела речь назначує понятіє особите любави, съ коимъ се веома Славени диче.

Разрешенѣ логогрифа у 33. и 35. бр. лапьске Подунавке:

„Порека;“ рак, пра, рок, река, реп, пара, порок, прокоп.

„Єрусалим;“ сила, мисли, Исус, слама, Алма Лина, Самуил.

Следеća су намъ лица разрешеня тій логогрифа приполала: Г. Ђорђе Марковићъ, пар. администраторъ у Грегуревцу; Г. Савва Брановачкій, трговацъ у Сенти; Г. Никола Станковићъ, трговацъ у Бачахиду; Г. Н. Н. у Београду; Г. Светозаръ Савићъ, у Ягодини; Г. М. Радуловъ у Софіи.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Пре четрдесетъ и петъ година предузео є тадашнь й Протопресвитеръ Земунскій Евтиміє Ивановићъ ту родолюбиву мисао, да се у Земуну оснує фондъ за народне школе. Томъ народномъ предпріятію приключило се одма више родолюбиви Земунски Србаля, и по примѣру свога протоєрея принеше на благородну ту цѣль знатне новчане жертве, опредѣливши, да се сваке године држи на данъ Просветителя србскогъ Св. Савве, свечаность, когъ су светца за школскогъ патрона изабрали. Како су отцеви наредили и упражнявали, тако поступаю синови и данданасъ, и сваке године скупи се на тай данъ светъ у школскомъ зданію, славећи светковину изображеня и наука, и жертвуюћи на олтаръ просвете.

И ове године быяше такова свечаность држана. Пре литургіє скупио се многобройный светъ у сали школскогъ зданія, да прослави тай празникъ свечано, и самъ Господинъ Генерал-Маіоръ Юнгбауеръ удостоио є, свечаности той присуствовати. По обичаєномъ за ту славу сходне песме одпоянію, говорило є єдно мушко и женско дете пристойно слово. По томе прочита Г. протопресвитеръ Лазаръ Саввићъ штатуте фонда школскогъ и Г. парохъ Авраамъ Живановићъ списакъ свію основателя и приложника, позиваюћи при свршетку присуствующе на добровольне прилоге; и заиста ніє ни садъ позивъ тай остао безъ одзива.

— Рокъ за банке одъ 10 кр. ср. продуженъ є до конца Априла ове године по римскомъ.

— Кћи некогъ бечкогъ банкера и директора єдногъ заведенія за кредитъ, спремила се ови дана за балъ, но судбина є хтела, да іой се радость обрати у жалость. Кадъ се обукла, приближи се съ альиномъ свећняку, иста се за часъ сва упали, и сирота тако є страшно одъ ватре оштећена, да ће тешко остати жива.

— Данъ, у комъ є маршалъ Радецкій преминуо, быо є за породицу нѣгову и по томе жалостанъ, што мал' да нису му и унуци страдали. Старіи возећи се са гувернанкиньомъ своіомъ, паде изъ каруца и сломи руку, млађи сиграюћи се на прозору паде безъ да су га задржати могли крозъ пенцеръ с' другогъ ката на калдрму, али на свою срећу, безъ да му є и шта было.

— На єдной лицитаціи книга у Паризу купио є пре неколико дана некій любитель старина „Псалтиръ" єданъ, кои є 1461. године у Майнцу одъ Гутенберга штампанъ — за 15000 франка. И самъ Ротшилдъ лицитирао є на ту книгу, но нехтеде више одъ 14.000 фр. за ню дати. Пре петъ година продавала се такође у Паризу одъ Гутенберга штампана книга „Католиконъ," и на исту лицитирао є онда Ротшилдъ али безъ успѣха, почемъ га є некій Г. Соларъ у цени надвисио. Одъ Гутенберговогъ Псалтира познати су само 4, а одъ Католикона 3 екземплара. — Наша є прва штампана книга Октоихъ одъ године 1493 по налогу войводе Зетскогъ Ђурђа Црноєвића; дакле онай за 15000 франака проданый Псалтиръ само є 32 године стари и тако су га високо уважавали французи. Да ли бы се и у нашемъ народу родолюбаца нашло, кои бы за споменике наше изъ прошли векова овакове сумме жертвовали! Да бы іой Богъ дао и нашему народу такови!

— Альина, у коіой ће се енглезка принцеза венчати, кошта 600 фунт. шт. (6000 фр.) На ньой су петдесетъ девояка годину дана радиле.

— У варошици Гисхибелъ у Ческой догодио се скоро овай невероятный случай. Єдна жена слуша ноћомъ, како нѣно дете, девойчица одъ 6 година, стенѣ и яуче. Жена устане изъ кревета, да види шта є, но како се уплашила, кадъ опази, да се у усти детета — єданъ мишъ налази. Она хтеде у првомъ страу извући ухвативши га за репъ; али репъ се одкине и мишъ се провуће у стомакъ. Но одма дошавшій лекаръ нареди прочишћаваюћа средства, и тако буде дете после 36 сатій одъ овогъ немилогъ госта, кои є посету ту животомъ платио, ослобођено.

— Найславніи садашньій песмотворацъ турскій, Али-Ефендія, умрло є прошастогъ месеца у Цариграду. Онъ є быо єданъ одъ воспитателя царски принцева.

— Русія наместила є у Єрусалиму єдногъ Архи-Епископа, кои ће се старати и надгледати тамошнѣ православно богословско заведеніє, коє є руско правителство скоро у Єрусалиму основало.

— Вѣсти изъ Наполя описую іошъ єдако грозне послѣдице скорашнѣгъ потреса. Нико себи неможе представити, веле, жалость и опустошенѣ оны предѣла, кои су были позориште тогъ разореня. Кудъ годь око погледи, свуда развалина, свуда пропасть; многимъ развалинама човекъ се неможе ни приближити, єръ смрадъ и трулежь мртви телеса, коя су подъ развалинама саранѣна — трую воздухъ. Рачуна се, да су ноћу одъ 4. на 5. Декембра, кадъ є земльотресъ быо, више одъ 30.000 людій животъ изгубили. Цела су окружія опустошена, а предѣли дивне лепоте постали су садъ пустиньомъ.

— У Сардиніи (острову) ухваћенъ є скоро убійца єданъ, кога су одъ 20 година непрестано свебадава тражили. Нѣму се више одъ 25 убійства приписує, међу коима се и нѣговъ стрицъ налази.

— У француской вароши 'Авръ наоди се єданъ Енглезъ, за кога веле, да є 7 стопа и 6 палаца высокъ, и да є 500 фунтій тежакъ, и кои, шетаюћи се вечеромъ, обичай има, цигару свою на газ-лампама по ћошкови улица палити, почемъ се само малко на прсте подигне.

— У Букурешту догодио се пре некогъ времена слѣдећій случай. Гркъ сирома водио є дуго времена парницу са некимъ бояромъ, и макаръ да му є стварь праведна была то опетъ рѣшенѣ угледати могао ніє, єръ му є противникъ быо богатъ и упливанъ. Пре два месеца изиће єдва одъ суда, па гле, Гркъ є изгубио парницу, те мораде платити 3000 гроша. Онъ буде екзеквиранъ, єръ новаца ніє имао. У той беди своіой напуни Гркъ пиштоль, па оде управо тражити противника свога, кога у самомъ суду нашавши уби, рекавши: „Кадъ правде не'ма, ево я самъ ти то скропо!" Убица буде пре нег' што се самъ убити могао у затворъ одведенъ.

— Єдне ердельске новине являю, да є скоро у Карлсбургъ некій човекъ — негдашньій хонведъ, дошао, кои є одъ год. 1849., одъ оногъ доба, кадъ є градъ Деваскій порушенъ, у подземномъ простору покривеномъ развалинама истогъ града обитавати морао. Онъ изкаже, да се за то време цвибакомъ и виномъ раніо, кога се по подруму налазило, и да су спочетка ньи троица были, но остали умреше. Случаємъ некимъ нашли су люди изкопавши цигле изъ развалина на овогъ несретника, когъ су ослепљеногъ и брадатотъ нашли.

— У Русіи почело се свойски радити о подизаню унутрашнѣгъ саобраштая. У текућой години почеће следећа друштва деловати: пароповско друштво на Капійскомъ мору и на Кури; друштво за грађенѣ железнице одъ Ривинкса до Бологоя; друштво за устроєнѣ поште по целомъ царству осимъ Полске, Финландіє, Кавказа, и Лифланда. Друштва су та снабдѣвена са фондовима одъ 10—30 миліона рубаля. Потомъ радиће друштво єдно са шлеповима на Волги, Оки и Коми, съ капиталомъ одъ 500.000 р.; друго пароповско друштво се устроило за єзера Ладога и Онега, за Волгу, Неву, Свиръ и Шекену, са 5 мил. фонда.

☞ Кои бы радъ подпуне броєве Подунавке имати, нека се изволи што пре явити, єръ врло смо мало екземплара више печатали.

Цена є Подунаки одъ Януара до конца Юнію 3 фр., до конца Декембра 6 фр. ср. са поштариномъ.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрока у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 ф. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предбронти се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србиє нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 4. У Земуну 25. Януара. 1858.

Тетица Рузмариновићка

(Продуженѣ.)

Промишляня одъ друге руке.

Баронъ одъ Малцена провео є онай данъ напротивъ у жалости. Одаши натрагъ у Малцендорфъ са невесело обореномъ главомъ. Све му є предъ очи излазила Сосана непрестано є повторавао себи, и то кадкадъ башъ гласно: „Небесно створенѣ: никадъ са онакомъ женскомъ као што є она, нећу стати предъ олтаръ!“ Све му се чинило да чує нѣнъ онай умилятый гласъ да говори; да гледи нѣнъ пунъ говора пунъ суза погледъ, нѣно преображенѣ са румениломъ. „Боже мой, и ова є света женска моя жена, а я є несмемъ моіомъ звати!“ говоріо бы онъ опетъ.

Врло се радовао томе, што се надао, да ће є смети опетъ видити. Ніє се ни уздао већъ, да ће она быти нѣгова, али се ніє могао опростити са срећомъ, да ће є смети обожавати. Да ће га она любити, томе се ніє могао ни надати, но само да ће га трпити свога сина ради. Заблуди у мислима, па онда тргне се опетъ изъ сладкогъ тугованя, кадъ се сети парнице и повода ньойзи, и своій упорны и опадаюћи писама.

Кукавный коньнѣговъ морао є осетити и плаћати сва осећаня, коя су нападала нѣговогъ господара. Кадъ дође у очаяніє, терао є коня тако, да є овай 'тео вратъ сломити; кадъ се сећао прелепе своє супруге, онда є яшіо полако; оштримъ одомъ терао га є, кадъ се бояо и надао.

Тако дође своме дедовскомъ двору, а ніє ни знао како є дошао. Тамо му є было све пусто и празно. 'Тео є читати, рачунати, чертати, нѣи да се про'ода, нѣи да по'оди свештеника, или да коме одъ околны племића изненада оде — ништа му се ніє дало, све му се чинило ништа. Срдце га є нѣгово вукло лепойки оной, коя му се указала была; радъ бы было да може Нидерфаренъ издалека видити.

Лудованѣ то, као и свако лудованѣ, іошъ већма га нападне, кадъ се супце смири. Никога ніє себи пуштао, смишляо се ковита, правіо стихове и писао писма своіой любезной, коя су после опетъ морала быти спаљивана.

Треба стварь какву преставити, ако ћемо башъ зрело о ньой да се промислимо. Добрый Помпей наће сутра кадъ се испавао и одъ буцаня отезніо све сасвимъ другчіє; савъ светъ, кои се прошлогъ дана изъ чивія своій рекао бы померіо было, стаяо є садъ тврдо на своме путу. Заиста се чудіо своме ючерашнѣмъ бенѣелуку, и самъ се себе стидіо.

„Шта ти то радишъ?“ мисліо є онъ, и срдито поцепа све стихове, кои су іошъ на асталу были, „єси ли ты сишао было съ памети? — Та да, твоя тако названа супруга учтива є, али каква є то лудость да се збогъ тога толико кидамъ? Какавъ є то лудъ романъ было? Девойку найпре себи бацити съ врата парницомъ, свету на подсмей постати, церемоніомъ некомъ съ ньоме се свезати дати, да тако названу честь повратимъ, па онда се опетъ у ню залюбити. Но 'вала Богу, Помпеє, што си ты опетъ своє очи добыо. Свакій човекъ може понекадъ у своме животу свернути съ пута у страну, и ты си то юче учиніо, и владао си се онде у крчми као какво мало дете.“

Оде на свой польскій посао, радіо є и усталанъ было изъ дана у данъ као и пре што є; а да бы се башъ собомъ осведочіо, да му є паметь дошла на свою меру, науми да за петнаестъ дана нейде у Нидерфаренъ, да свога сина види. И одржао є речь, а ніє га великога труда стало.

Баронница.

У Нидерфарену се опетъ понешто изменило у обичномъ домаћемъ реду. Тако є 'тела тетица. Све є морало быти по надлежећой пристойности,

Младой госпои баронници распремлѣна буде особита єдна страна господарскога двора; она добыє слободно разполаганѣ са до'оцима оне стране иманя; добыє неколико слушкиня за послуживанѣ; пасловъ баронница ніє смео изоставлѣнъ быти: само тетица іошъ и унѣкъ могли су є іошъ поверителнимъ старимъ именомъ Сосана звати.

После овы првы наредбій, кое є Сосана држала да су сасвимъ излишне, тетица пакъ, да оне нису могле никако изостати, господинъ адвокатъ Кратконогићъ снабдѣвенъ буде са свачимъ што є нуждно, да се тужба преда поради развенчаваня. После осамъ дана донесе адвокатъ тужбу збогъ развенчаня на-писмено — тетка поумеће іошъ неке своє опоре приметбе противу господина барона, кое є она звала свимъ обичнимъ говоромъ „биберомъ и зачиномъ;“ Сосана то подпише.

Међутимъ са Сосаномъ є некако чудновато ишло. Она ніє могла никадъ у младогъ Помпея последати, а да се несети великогъ Помпея. И кадгодъ є мати дете своє полюбила, свагда є помислила, да є она жена безъ мужа. — Найгора пакъ одъ свію была є та околность, да она колико є труда себи давала, да тетици по вольи чини и на барона мрзи, опетъ зато ніє могла на тогъ човека гадити се, кои є на дете нѣно сасвимъ налічіо. — Па кадъ се зрело размисли о ономе, што є баронъ у малой оной крчми говоріо, и о начину, како се онъ владао, и о истини, съ ко'омъ є онъ плачући предъ ньоме клечао, неможе се онда онъ ни издалека назвати, да є заслужіо, да га презира и да се на нѣга гади.

Она се шта више у неколико радовала, што ће онъ доћи и нѣногъ сина видити. Навальиванѣ оно, съ коимъ є онъ за допуштенѣ на то моліо, давало є мислити, да ће онъ одма доћи. — Она є разгледала покадкадъ онай прстенъ одъ бриліянта, кога іой є онъ дао. Сутраданъ є отишла, а трећій данъ іошъ и четће ишла є ковченићу, где стоє накити, у коме є онъ было; четвртый га є данъ натакла и на прстъ, и носила га у своіой соби — єръ бы наопако прошла, да га тетица смотри на нѣной руци.

Кадъ пакъ осамъ, па и петнаестъ дана проће, а барона ни ту чути ни видити, тетица пакъ и вече и ютро повторавала бы: „Видишъ ли садъ шта значе оне нѣгове сладке отчинско-

крокодилске сузе? Онъ те є 'тео само тимъ измеяти! Мене пакъ неможе онъ обманути!" па онда є и она была у великой сумньи. Претенъ оде опетъ у ковченићъ међу осталый накитъ. Ређе є у нѣга погледала и постане тишія и замишлѣнія:

Посета.

Као што є казано, баронъ є одъ Малцена одржао свою речь: треће неделѣ пакъ науми онъ да и госпама одржи речь. Отиде са своимъ ловцемъ у Нидерфаренъ.

Кадъ є съ по' пута угледао цркву села Алтенштайга, у коіой се венчао са Сосаномъ, почне му срдце некако само одъ себе чешће куцати. Кадъ є было предъ крчмомъ, одише управо зато, да се са крчмаромъ узгредъ разговори о коньскомъ некомъ пазару; но опетъ зато онъ некако радо уђе у собу оне крчме и све є гледао у онай буцакъ, где є она седила, и тако одъ пазара коньскогъ небуде ништа. — Кадъ найпосле издалека преко зелены ливада бела господарска зданія одъ Нидерфарена спрамъ сунчаны зрака светлити се угледи, морао є сасвимъ полако коня терати, єръ му є нешто недостояло — а ни самъ незна шта, или дияня, или одважности, или тако што.

Зло є све веће постаяло, жиле ударци учестаю, што є ближе месту одъ Нидерфарена ишао. Само є толико іошъ имао свести, да се могао самоме себи чудити и полако у себи гунђорити: „Помпеє, но садъ башъ заиста видимъ, да си ти залюблѣнъ и изгублѣнъ тако, да ти нема спасенія." Тако є онъ мисліо, а тако є и было.

Господинъ двороуправитель Мачићъ дочека га на вратима. Тетица се поздрави съ ньимъ сасвимъ ладно, но опетъ зато са учтивимъ погледима и лицемъ, у обичной соби.

„Госпо главна саветниковице," проговори онъ, „я употреблюємъ оно милостиво допуштенѣ, да Вама и госпи баронници моє подворенѣ учинимъ, и да могъ сина видимъ."

Тетица се учини као да се нешто промишля; па онда рече: „Баронница є са своимъ синомъ у нѣнимъ собама. Молимъ да се потрудите и онамо одете. Двороуправитель мой имаће честь да васъ одведе и пріяви." Цуцне коленомъ и тимъ му покаже, да се она съ ньимъ пратта.

Сосана га є видила кадъ є дошао и одъ бриге и стра' была се готово онесвестила. Трчала є брзо по соби овамо-онамо и ніє знала, шта оће да тражи. У томъ га прияви већъ собарица и уђе унутра.

„Госпо баронице," проговори онъ, а овамо є и бледіо и црвеніо, и само му є срдце нѣгово говорило: бадава є! она то єсте! — „Госпо баронице, ваше милостиво одобренѣ дало ми є слободу . . ." На више ніє могао говорити, єръ ніє могао далѣ у свету задржати се.

Сосана є нешто промрмляла у найвећой забуни, што ни она сама ніє разумела, а онъ є на-бога ніє чуо, єръ се савъ претворіо было само у очи.

Морао се спустити на єдну столицу.

Садъ се текъ почне правдати, што за толико дана и неделя ніє дошао. Немо климанѣ главомъ, было є савъ нѣнъ одговоръ.

„Не," проговори нешто слободніє, „немойте судити о мени по томе како се я владамъ. Владанѣ моє ніє было равнодушно, оно самъ я провео у борби са смрћу! Савъ стрепимъ, што васъ опетъ видимъ. Уздамъ се, да ћу моћи самогъ себе савладати. Али — я самъ већъ єданпутъ несрећанъ."

„Кадъ видите ваше дете, разгалиће вамъ се."

„Ахъ', премила, мени се разгалити! мени! кадъ видимъ дете, коє ме на миліоне пребацивання у мени узбуђує, — дете, коє место да насъ састави, оно насъ раздвая! Помислите у себи, ако само можете, станѣ єдногъ злочинца, кои бы животъ свой за то само дао, да бы оправданъ предъ вама могао стаяти."

„Стишайте се. Боимъ се да у той ватри можете заплашити и одъ васъ одбити оногъ малогъ анђела."

Баронъ є дуго ћутао; по очію ніє сметао одъ омилѣногъ предмета. У томъ собарка донесе малога Помпея, кои разширенимъ рукама полети своіой майки.

Баронъ као мртавъ пребледи, кадъ здрано, лепо дете види; па немъ и укоченъ као кипъ одъ камена остане и немичући се на столици.

Баронница са стра'омъ смотри како є онъ пребледіо. Дрктаюћи запыта, да му ніє што зло? Онъ мане истія главомъ и да знакъ рукомъ, да ништа незактева. Єдва єданпутъ устане, да се детету прикучи.

Млада майка прегнесе доле своме любимчету и проговори му: „Помпеє, подай ручицу овоме господину, онъ ти є отацъ." Но ове последнѣ речи могла є она изговорити готово да се немогу разумети, єръ є у гласъ плакала.

Баронъ клекне поредъ детета, полюби му найпре ручицу, кою му є оно было пружило, па онда одгрли сладко оно детенце у своя наручя. Баронъ се у лицу додуше ніє изменіо, али су му се сузе валяле низъ образе.

„Ты, ты?" пытао є зачуђено смешећи се малый, па се превати сиграюћи за бароновъ сяйный ланацъ одъ сата. Овай извади изъ чпага скупоценый сатъ свой, да га детету и рекне: „Ево, то є твоє!" полюби іошъ єданпутъ дете, па устане говорећи: „Ето ту видимъ мой изгублѣный рай."

Отиде на пенцеръ и гледао є горе у небо. Малый Помпей оде своіой матери, покаже іой златанъ сатъ и проговори: „Мати!" — Но Сосана му се ніє одозвала, него є све већма плакала.

Баронъ є дуго ћутао, дирнутъ у срдце снагомъ єдно другомъ противны осећаня. Найпосле отиде полако до баронице, стане предъ ню, као да є имао неку страшну тайну да исповеди; очи су му быле укочене и пуне суза; устне су дрктале, као да ій є 'тео отворити да говори, али ій є туга затварала; прси су му се якимъ ди'анѣмъ разлетале. — Сосана є окренула была одъ нѣга лице и марамомъ заклонила, а левомъ є рукомъ пипольила по злаћаной кошци свога сина.

„Немойте вы плакати, госпо баронице!" проговори найпосле господаръ одъ Малцена: „Я треба само да плачемъ. Я самъ човекъ; я и незнамъ за сузе одкако ме є детиньство прошло; али данасъ овде предъ вама, я ій се нестидимъ. Преклинѣмъ васъ, мила моя, немойте плакати. Свака є та суза нова кривица моя; свако єцанѣ срдце моє раздире. Немойте ми несрећу мою претерећавати. Я самъ злочинацъ. Немогу се ни поумати, да ме вы почитуєте, єръ и я самъ себе презиремъ. Я се, шта више, неусуђуємъ, више молити, да ми опростите; єръ кадъ бы и могли вы анђео быти: заръ бы я самъ себи могао опростити? Заръ бы могао ону учинѣну тугу учинити да ніє учинѣна, кою самъ я вашой младости нанео? Заръ бы могао учинити, да нису текле оне сузе, коє сте збогъ мене пролили! Само єдно — само єдно немойте ми одрећи, о заклинѣмъ васъ вашомъ небескомъ добротомъ, кою ни просяку на путу нисте одказали, — допустите ми, да се могу надати, да тугу вашу съ вама делимъ. Богъ се смилує на каюћегъ се грешника."

Она є ћутала. Єдва є и чула, шта онъ говори.

На то падне онъ предъ ньоме на колена и проговори: „Обожаєма женска! — ахъ я несмемъ казати: моя жено! Немогу, нит' оћу я то кадгодъ казати. Но немойте ми сасвимъ одбіяти. Допустите ми, да се покадкадъ овой околини — овомъ месту невиности и любави приближити — да я несрећный отацъ кад'якадъ мога Помпея, мога сина — — о Боже! Али —"

Гласъ му застане. Последнѣ речи говорећи, загрли дете у своя наручя и нигде места ніє остало, где га ніє полюбіо.

„Господине бароне," одговори Сосана тіо „я вамъ допуштенѣ то небы одказала, да детету овоме долазите, ако вамъ є оно тако мило, као што велите. Али то стои до моє тетке, господарице одъ ове куће и овы добара, кою я као свою другу майку почитуємъ. Извол'те се дакле поради тога ньой явити. Я несмемъ ништа допуштати."

„А ако ваша друга мати одобри ту мою молбу — — вы ћете онда вальда допуштеню томе ваше придодати?"

„Я самъ учила само моіой матери покоравати се?"

Баронъ зграби нѣну руку, любіо є са занешеномъ ватромъ — загимъ свога сина, устане узме свой шеширъ и оде, почемъ є благодаріо на допуштеню за онай ма'.

Онъ є на то ишао, да одма изъ оны стопа изкука жельно оно допуштенѣ. Али кадъ є ишао доле низъ басамаке, изиђе му предъ очи она озбиљно лице тетичино, па се побои да га неодбіє. „Болѣ є писмено него устмено," помисли у себи; єръ є осетіо, да бы у садашнѣмъ станю своимъ слаборечивъ было. Тако є дошао до тетичины врата — опетъ почне премишляти,

да л' да иде унутра, ил' да прође и оде? Но, пре нег' што є самоме себи одговоріо, већъ є было на своме коню и отиде оданде све у касъ.

Друга парница. Договоръ преко писама.

Са црвенимъ и уплаканимъ очима отиде Сосани тетици Рузмариновићки. Млада є баронница морала садъ све поредомъ показати. Малый Помпей устане радостно са златнимъ сатомъ свога бабе. Тетица є на све само ма'ала главомъ.

„Да є нѣга," проговори она, „у срдце дирнуло кадъ є видіо дете, то могу веровати, добра моя Сосано. Морао бы, дабогме, одъ стене быти, кадъ бы анѣела тога видіо, а небы га на прси свою прегрліо као митари у еванѣелію и рекао: Боже, буди милостивъ мени грешноме. — Што є онъ детету златанъ сатъ дао — е, и то є было по нарави. А што є онъ предъ тобомъ на колена пао, то іошъ несведочава, да се за свой безобразлукъ одъ срдца кає. Єръ, сладка моя Сосана, онакимъ людма врло є лако на колена пасти, каогодъ женама заплакати се. У осталомъ мени бы миліє было, да си ты нѣга са већимъ себеуваженѣмъ предсрела. Ніє онъ заслужіо, да те види, да плачешъ. Требало бы да си витлову озбильну судейску величину и строгость показала. Озбильность твоя, нѣга бы поразила. Да самъ я само на твомъ месту была, Па да ме видишъ само! У осталомъ онъ остає, што є было, и као и нѣговъ покойный отацъ: грдный безобразникъ, безъ начина живота. Учтивость є заквевала, да онъ пре нег' што изъ ове куће оде, за господарицу одъ исте запита, и съ ньоме се опрости, па и допуштенѣ изиште. Я тражимъ само наблюдаванѣ сваке и найманѣ учтивости. А то момъ господину барону ніє ни на умъ пало. Ћерко, я самъ седила, и башъ се сасвимъ была спремила, како да га примимъ и одпустимъ. Па одъ тога не бы ништа. Видимъ я добро на што то иде. Онъ є видіо да си ты врло добра и блага. Па бы се могла обкладити, да се онъ у то узда, па да после може свету казати: видите ли, вы люди, да самъ я имао право. Она є была, коя ме є некадъ на рђаво дело навратила; па и салъ є іошъ то рада. О, Сосано, непознаєшъ ты іошъ злобу людску! — на то є потребно нѣму допуштенѣ, да ти поћешће долази. Но зашто онъ недоће и изиска допуштенѣ одъ мене? Я самъ овде седила и чекала га. Знамъ я већъ шта онъ оће. Зла савесть нѣгова запалила се. Онъ се побояо мога оштрогъ погледа, кои є провидіо нѣгове гдекое умишляє. Одъ допуштеня, господине бароне, неће быти ништа, садъ па ни до-века."

Сосана є 'тела додуше гдекое приметбе тетичине ублажити, и чинила се, да ніє нинайманѣ ненаклоњена, милосрђе за право утакмице дати; али є то было залуду. Тетица Рузмариновићка, другчіє найболя женска на свету, права блага душа, была є противъ барона непомирльива, сумняюћа, любави лишена и нову увреду ніє могла заборавити, што є она на софи и рукомъ и ногомъ и лицемъ преправна седила да прими споменутогъ ветропира, па є опетъ морала устати, а высочество своє ніє показала.

Сутра-данъ доће изъ Малцена посланикъ єданъ на коню, са писмомъ бароновимъ на госпою главну саветниковицу Рузмариновићку. Онъ є овимъ речма одпочео:

„Да ме нису юче найсилнія осећаня спопала была, я бы Васъ, почитаня вредна госпо, устмено замоліо, што ми є садъ само писмено допуштено чинити, а то є да доброту имате допустити, да я покадкадъ мога сладкогъ сина у Нидерфарену видити и отчиномъ срдцу пригрлити смемъ, што є єдва вредно овога блаженства.

— Шта -- помислила є тетица: а што є неотесанъ было да се правда, што ми се на полазку ни явіо ніє — тога се господинъ ни найманѣ несећа? —

Тимъ є све прекинуто было.

„Высокородный господине бароне," стаяло є у писменомъ одговору, кои є у Рузмариновићкиномъ државномъ савету сутра-данъ заключенъ было: „по ономе, што се између насъ догодило, и после безчестія пуны година, кое сте вы нашой кући дали, ваше ће высокородіє само премерити важность, да бы то одъ насъ врло неупутно было, да безъ наймучителніи осећаня, у кругу нашемъ гледимо проузрокователя толике несреће. У осталомъ будите освѣдочени, да ће дете, кое сте вы, неуштрблюћи богатство ваши нѣжны отчински осећаня, у писмама своимъ изъ Талиянске често копилетомъ називали, и у несрећнимъ парничнимъ актама називати давали, воспитанѣ добыти, кое ће вредно быти нѣговога станя."

Одговоръ отиде. Сосана бы на-само понешто поправити желила саставъ тога — али є тетицу врло волела и почитовала, па речце противне ніє 'тела изустити. И она є то већъ увечбала была, да се тетица, коя є иначе попуштала и човеколюбива была у свачемъ, ако іой се и найблажіє рекне каква противна речь, кои є са стране баронове, само већа огорчи и озловеди на нѣга. Ћутати є дакле найпаметніє было.

Међутимъ є парница о развенчаваню започета была. Съ тимъ є ишло кодъ суда обично величанственимъ разтезанѣмъ. Тетица се надала, да ће стварь за четири неделѣ видити свршену; место тога пакъ дело то повуче се и четири године. Єръ сасвимъ изненадно доће одъ господина адвоката Кратковогића ев' овай огласъ:

„Наши противници почели су одскора на сваку руку да изврђу права, како бы насъ ако не победили, а оно намъ победу отештали. Имамъ честь, Вама, благородна госпо главна саветниковице, явити, да правобранитель барона одъ Малценъ у име свога клиента околишећи протестира противу развенчаваня, ако се и чини, да исто познатимъ путемъ у пресуди последнѣ парнице, ніє башъ сасвимъ неясно изречено. Али ће те нове 'итрине реченоме господину барону мало помоћи, и я молимъ Ваше благородіє, да се съ тога нелютите, башъ зато, што я у горепаменутой протестаціи ништа друго невидимъ, него на брзу руку учинѣно покушенѣ, да Ваше благородіє наново єди."

Кадъ є ово писмо у државномъ савету прочитано, тетица се здраво наканьи; господинъ Мачићъ шмркне єданпукъ бурмута, да пробуди умну снагу; господинъ попа вртіо є главомъ и убіє єдну мушицу; Сосана сва црвени као паприка и окрене се', те погледи у сатъ, да види кое є већъ доба?

„Пркосъ иза пркоса!" повиче тетка, па баци писмо; „Нове злоће! али се господинъ баронъ вара у себи. Прва му є парница испразнила сандукъ съ новци; ова ће му кућу коцемъ затворити."

Аветиня.

Никоме се догађаи тіи нису чудноватіи чинили, него младой баронници. Она отиде у свою собу, па кадъ є прошло поредъ великогъ огледала — другчіє є радо она са стране у нѣга погледала у пролазку — обори очи доле, да се немора у нѣму огледати. Отвори пенцеръ, да новогъ воздуха ужива, или да се диви лепоти околине спрамъ осиваня сунчаногъ, кое є већъ скоро на за'оду было. Али є найболя околина была она страна, на коіой є Малценъ; и ніє могла у ону страну погледати где є Малценъ, а да не помисли на господара одъ Малцена, о коме є и окромъ тога премлого мишлѣно.

„Неће дакле да се са мномъ раставля!" мислила є она, па се наслони на пенцеръ, прекрасну природу и слободанъ воздухъ ни на умъ неузимаюћи: „онъ држи да є башъ обистамъ мой правый мужъ." Црвень већма обаспе нѣне ружичне образе узъ речи „мой правый мужъ." Тако што башъ да каже, іошъ іой ніє на умъ падало, єръ она себе никако ніє држала, да є супруга баронова. У томе є за ню толико чудногъ поверованя было, да съ речма „мой мужъ" ніє могла быти готова, и на тетичинъ гнѣвъ и Кратконогићеву парницу, спрамъ тога є заборавила была.

„Я нѣму, дабогме, нит' смемъ нит' могу управо опростити, ако є и могуће, да се онъ мене одрекао пре него што ме є познао!" мислила є Сосана далѣ: „но и то є опетъ истина, што є было было є и опетъ поправлѣно, и ако противу нѣгове волѣ; но опетъ є противу нѣгове волѣ было само дотле, докле ме ніє познавао. Садъ онъ недопушта, да се са-мномъ растави — благій Боже, шта ће то онда быти, ако се онъ одапре, па остане на томе? Опетъ зато ни на кою руку немогу я быти нѣгова жена, ако му и єсамъ жена. Стварь є некако чудновата. Па ако онъ добыє парницу противу тетице Рузмариновићке: я бы рада само знати, шта бы изъ тога после было? Кукавный Малценъ, одъ свегъ срдца ми га є жао. Онъ за-цело немисли рђаво. Но я му немогу помоћи. Међу тимъ га морамъ држати, да ми є мужъ догодъ траје парница."

Речца „мужъ“ тако іой се омилила, да є више пута єдно за другимъ говорила, и то више нег' што є нуждно было, а себи є замислила, као да є она млада госпа. Златанъ онай сатъ свогъ „мужа“ метне кодъ прстена, кога є добила одъ свога „мужа“; а увече кадъ є пошла да легне и сво прстенѣ са своій прстію поскидала, ипакъ натакне онай прстенъ свога „мужа“ и преко ноћь іой є на срдци было. И у ти'ой молитви увече споменула є свога „мужа,“ єръ треба да се молимо Богу и за своє непріятелѣ, некамо ли за свога „мужа.“ Па ни парницу о развенчаваню она ніє држала да є нѣна, него као послове теткине, и тако іой се чинило, као да ће се тетка само р ставити са барономъ.

Самоћа іой се све већма допадала, єръ онда ніє ништа слушала о парници, него се могла са малимъ Помпеіомъ забавляти, а у мислима неузнемирено такоће и са своимъ „мужемъ.“ Доста є редій до великогъ сутона стаяла замишлѣна на пенцеру, и задавала се у повольна іой промишляня.

До оне стране господарскога зданія, у коіой є она живила, допирао є паркъ (увеселяваюћа шумица) одъ високи, стогодишньи' букава и бреза. Па кадъ бы она увече на пенцеру наслѣна стаяла и у паркъ доле гледала, ишло є обично некакво створенѣ по шуми овамо-онамо, па бы га нестало. Она ніє могла, дабогме, у помрчини добро познати оно створенѣ, но опетъ зато срдце іой почне лупати, кадгодъ бы свако вече, готово у єдно и исто доба оно исто створенѣ угледала. То є могла быти и каква аветиня, а може быти такоће да є и посланикъ нѣногъ „мужа,“ кои іой вальда има писмо донети, па несме да се усуди, да у кућу уђе.

(Продужи'ће се.)

О селећимъ се птицама.

Преселиванѣ птица селица за-цело є єдно одъ найзнаменитіи появленя у природи тимъ више, што се збыва по целой земльи, по свакомъ земальскомъ поясу (Zone). Занимиво є за свакогъ пріятеля природе ово появленѣ; зато ће, можебытъ, свакомъ читателю овогъ листа мило быти, ако поближе промотримо ово появленѣ. Покушатъ ћу разяснити га учинѣнимъ у томъ обзиру изкуствама изпитателя природе.

У обште незна се іошъ много о преселиваню птица селица, и требало бы точніегъ пажненя и савршеніегъ проматраня и изпитиваня одъ стране изпитателя природе. Колике птице пѣвачице, штулаче и пловице оду у єсень одъ насъ и одселе се на зимину, а одъ мало ньихъ знамо точно и за-цело казати, куда се одселе и гдѣ презиме; да ли пошавши на путъ непрекидно путую, докъ стигну на мѣсто оно, гдѣ имъ є божѣ провиђенѣ приправило топло поднебіе и нуждну храну, или може-быть оне по разнима предѣлима тумараю, докъ онамо стигну; далѣ незнамо за-цело, како оне тамо гдѣ призимую живе; да ли певаю, поединце или сдружене живе. —

Предѣли око Днѣпра, Натолія, Палестина или света земля и Грчка, особито Африка найобичнія су прибѣжишта за птице селице изъ нашихъ предѣла и уобште изъ европскихъ земаля. Видити є у єсень велика, неизмѣрна ята летећа преко Средиземногъ мора и преко Хелеспонта. Кадъ се птице селеће се уморе, одпочиваю, одмараю се по адама. Особито є Египетъ за многа, безбройна ята овы селица птица станъ зимованя, єрбо онде имаде око рѣке Нила и по адама доста мочвара, ритина, доста амфибія и зглавкара. Већа часть овихъ птица путуюћи лети високо и ноћомъ. Канда бы іой ко позвао следе птице селице невидимомъ прсту Божіемъ и по нагону природе, те се подигну у єсень силна ята хитећи у топліе предѣле, гди іой чека зимный станъ и храна; исто тако враћаю се оне у пролеће у милу свою домовину.

У чему се пакъ састои тай природный нагонъ, кои птице селице позива и нуди да се селе изъ свога дома и опетъ натрагъ да се враћаю? Ово питанѣ пада за-цело свакоме на умъ, кадъ то появлѣнѣ природе разсматра; исто тако као и остала у царству животиня. Ко учи кукавицу, да подмеће своя яя у гнѣзда другихъ птица? Нагонъ онай природный, когъ є невидима рука божя поставила, засадила є то у душу овогъ рода и реда птица. Само осећанѣ неугодна времена, мећаве и зиме и оскудица у храни неможе быти узрокъ селеня ньіова, то само неможе ове птице склонити, да се селе изъ своє домовине; иначе бы за-цело и све оне птице одселиле се одъ насъ, коє худо и кукавно по нашимъ предѣлима животараю зими. Како худо и кукавно живе кодъ насъ по лютой зими врабци, вране, чавке, гаврани, гачићи, свраке и многе друге птице, ипакъ непадне ни єдной одъ ньихъ на умъ одселити се одъ насъ кудгодъ на зимину.

Кадъ у єсень доће оно опредѣлено време селеня птица селица, онда ништа іой неможе зауставити, да неоду было време будикако лепо и угодно, и премда имъ неоскудѣва храна, — то оне ипакъ оду. Затворене у кавезу птице треба проматрати, и осведочићемо се, како є силанъ тай нагонъ природный. Ове у заточеню чамеће птице осећаю у оно време, кадъ ньіове сродница поћу одъ насъ, крозъ више дана немиръ, лепећу крилма особито ноћу по кавезу, изъ чега се ясно види, да и оне у топлой соби, ни гладне ни жедне радо бы некуда ишле, путовале бы, селиле бы се. Кадъ опетъ приближавати се почне оно доба пролећа, у коє се птице селице почну повраћати къ нами изъ далека света, опетъ бываю немирне, као и при полазку ньіовомъ одъ насъ. Ко има у кавезу препелицу, може на ньой приметити, како по двапутъ у години, у време одлазка ньезиних сродница одъ насъ у месецу Септембру, и у време повратка ньіовогъ къ нами, у Априлу, показуе особитый немиръ, како несташно лепеће по кавезу и крилма удара. Тако чини скоро пунихъ 30 дана и то обично по єданъ сатъ пре запада сунца; лети у то време изъ єдногъ буцака кавеза свогъ у другій, полета често къ покрову кавеза. Често є препелица тако немирна и по целу ноћь, а до идућій данъ спава, и чини се, као да є утрућена и невесела.

Чини се, као да птице селице боре се саме собомъ одлучуюћи, да поћу на путъ; єрбо прво него се крену, чешће се скупляю, вѣжбаю се у летеню, докъ конечно оду. Кадъ човекъ слуша силно пиштанѣ, цврлюганѣ и прижелькованѣ ласта при ньіовомъ поласку на путъ, чини се, кано да єдна другу наговара и ободрава, као да старіе ласте млађима казую, како ће и куда путовати, а ове іой опетъ као да запиткую и туже имъ се, како се боє тогъ далекогъ пута. Вивци съ почеткомъ Октобра появлюю се око села при тихой и ведрой ноћи, найпре поедини, а по томъ огласе се многи, докъ найпосле постане грая одъ ньихъ.

Мало є врсти птица селица, коє поединце путую, већа часть путуе у друштву, лете или само по дану, или само по ведрой ноћи; неке лете уредно, друге ятомице безъ реда. Жерави, роде, дивѣ гуске и патке лете у реду на рогаль, кулуки и вивци у реду на пошикъ.

Путъ є често далекъ. Многе птице оду 600 сатій далеко, на примѣръ роде, жерави и ласте оду изъ Шведске чакъ до Сенегала, славульи у Перзію, а изъ Исланда доћу к' нами патке и друге, изъ Сибиріе бравеняци, шлюке и друге птице. Одлазакъ и долазакъ селица птица пада кодъ разнихъ родова у разно време, али у прилично редовито доба быва. Раніе одпутую старке птице, коє неизлегу младе, или коє су іой изгубили, те іой невеже никаква брига за ове. Првипутъ селеће се младе птице обично се закасну, буде зато, што нагонъ природный нетишти іой колико старке, буде зато, што су ове иза тибаня дуго боловале, пакъ чекаю, докъ се подпуно опораве. Найпре оду одъ насъ смрдивране, жуне и кукавице. Тако се и натрагъ повраћаю, само обично снажніи мужаци присподу пре, него слабіе женке. Шеве доћу натрагъ найраніе, пакъ іой кадшто зло и хладно време опетъ заплаши. У Фебруару већъ су ту кодъ насъ.

Поразмѣрно узамши мало имаде птица станица (сталны птица), далеко є већій брой селица. Што ближе поларномъ поясу, то манѣ налази се станица. Некоє птице, коє су кодъ насъ скиталице, остаю сталне по южнима земляма, по Португальской, Шпаніи и Италіи; а опетъ по сѣвернимъ земляма као што є Шведска и Русія многе су птице селице оне исте, коє кодъ насъ то нису, као што су крстоклюнци, дивѣ патке, чавке и дивѣ кокошке.

Наше птице селице ове су: ривій, орао, канюгъ, осашъ, мишаръ, голубашъ (кобацъ), шевскій кобацъ, кулскій кобацъ, сврачакъ, кигара, смрдиврана, крея, ласта, брегуница, дебъ, кукавица, віоглавка, жуна, чворакъ, дроздъ, миваръ, говедарка, жута плиска, трептелька, самотнякъ, славуль, плава подволька, червеноволька, црвенрепка, погрмуша, мећарица, трнячица, листарка, ракитняча, ритскій дроздъ, ритача, трстеняра, ро-

гозара, шеварка, шева (шумска), рода, чапля и многе друге птице, одъ коіихъ многе одселе се одъ насъ у есень, а долазе къ нами у пролеће; друге опетъ долазе къ нама предъ зиму, а одлазе одъ насъ съ почеткомъ пролеће.

Польска е шева права птица селица, коя у цриу есень са сѣвера сели се на югъ и то овако: оне шеве польске, што се лежу по Нѣмачкой селе се до Средоземногъ мора, а оне лежуће се по южной Европи селе се у Африку. Путую понайвише даню одъ ютра до подне, пакъ онда почиваю и траже си храну. Кадъ е месечина путую и по целу ноћь.

Славуй оставля наше предѣле съ концемъ Августа, путуе чакъ у Перзію и Хину.

Препелица покрай снега тога, што изгледа трома и буцмаста, дебела и пуста, пресели се чакъ преко Средоземногъ мора, а путуе ноћомъ у друштву.

Ласте одселе се сдружене у великимъ ятама чакъ до Сенегала.

Рода досели се къ нами у Марту, и кадъ ю у то доба види земльодѣлацъ радуе се, ербо зна, да е настало благо пролеће. Рода одсели се одъ насъ у Августу у Азію или Африку, да онде презими. Пре него поћу на путъ скупе се многе роде. Све клепећу, амо-тамо лете, и чини се као да се међусобно траже и познаваю, пакъ клепетанѣмъ као да се за путъ договараю, кадъ ће, куда и како поћи? Понайвише ноћу одпутую роде, и дошавши тако у Египетъ опетъ леже яя као и кодъ насъ; проће му година у непрестаномъ лету, зато и имаде толико рода.

Дивя гуска (сивка и усевка) селице су птице само за найсѣверніе землѣ. Кодъ насъ и повише по южнимъ земляма зимую, а у Априлу повраћаю се натрагъ у сѣверне землѣ, на своя легла.

Наше чаплѣ и многе друге ритске птице шгуляче оду у Египетъ или у Азію, и тамо по адама морскимъ, или по обалама Нила презиме.

У Карловцима. М. Стояновићъ.

Нешто о србскимъ споменицима.

II.

У околини Которской има више за исторію србску важны написа. Тако на старинской цркви св. Петра, сада римокатолицима принадлежећой у селу Богдашићу, стои кодъ врата, на левой страни следећи написъ:

вь име ѿца и сна. и стго дха и сте .бце. и стыхь и крховнихь. апль мастню бжиѡвь ѥппьс . . твуѕи теофить сьздахь храмь сні. вьѡбласть стго михаила. вь дни бгоустнаго и бгомь дрьжавнаго и стород . . аго гна крала стѣфана оурошь сна прьковѣнуаннаго кралѧ стѣфана вноука стго снмеѡна неманє. вь лто: ѕ ѯ ѕ. ж. . ѕ индиктиѡнь. бї.

лѣта 6757 — 6777 — 1249 — 1269.

Ова црква была е одпріе по свой прилици православна, а садъ се у ньой чита миса глагольска. Ту ће дакле быти и найдальна граница глагольского обреда.

У монастиру Баньи, кодъ Рисна, налази се старинскій петрахилъ одъ свиле, искићенъ бисеромъ, и изатканъ златномъ и сребрномъ жицомъ. На нѣму има много извезены слика светаца, а на долнѣмъ краю виде се две клечеће слике, нѣкогъ жупана Строе, и жупанице Евросиме съ годиномъ 1114. То бы дакле было, кадъ бы се іошъ точно изъ ближе ствар ова испитала, еданъ између найсгаріи умотворны славенски споменика.

У монастиру Савини кодъ Новога, има у већой цркви више редки црквены предмета. Међу ове спада: 1. Петохлѣбница сребрна, добро позлаћена, одъ врло лепогъ и финогъ дѣла, съ ћирилскимъ написомъ. 2. Две рипиде, каменѣмъ украшене, начинѣне године 1637. одъ Ивана Милића, повелѣніемъ еромонаха Тимотея. 3. Штака одъ финике, митрополита Стефана Любибратића одъ год. 1731. 4. Сребрна шкатуля, съ рукомъ србске царице Елене, съ написомъ:

сїю рѹкѹ стїа елени цръцы сербскїа. ѡкова софронїи видаковну еромонахь саввински л. ѯ. н. ѳ. (1759.)

5. Лепа плаштаница одъ црвеногъ дамаска. Ту има много везены слика са златомъ, сребромъ и свиломъ, а наоколо стои ћирилскій написъ, кои сведочи, да е начинѣна, одъ грѣшне рабе Десне у Београду, год. 1659, а трудомъ проигумана Іоаникіе, еромонаха монастира требиньского. 6. Омофоръ, на комъ стои са златомъ уткано, да е створенъ „на служенѣ преосвештеному киръ отцу Никодиму, Митрополиту призренскому год. 1672, одъ рабе божіе Ирине Стефановне, за отпуштенѣ грѣховъ своихъ.“

У истой цркви савинской сликане су царске двери, и иконе на хору одъ херцеговачки живописаца Симеона и Алексіе Лазовића изъ Бѣлополя, кои су и у окружію Которскомъ више црквій сликаріомъ украсили. *)

При далѣмъ свомъ путованю на бурноме мору ступио е родолюбивый нашъ путнинъ, Господинъ Кукулѣвићъ, на землю таліанску, у кралѣвину напульску, гдѣ е 15. Новем. 1856. год. дошао у онай, за све Славене велеважный градъ Баръ, гдѣ се светогъ отца и чудотворца Николая мощти са краснимъ србскимъ споменицима налазе. Овай градъ са 24,000 становника знаменитъ е у многомъ обзиру за све Славене, а особито за насъ Срблѣ. У овомъ се граду хрватска поморска войска іошъ у 10. и 11. вѣку вишепута извозила, воюћи противу Сарацена и Нормана. Одовудъ е концемъ 11. вѣка Бодинъ, краль южне Далмаціе и Захолміе, одвео свою жену, лѣпу Яквинту барску. А найзнаменитіе е за насъ Срблѣ, што су у овай градъ у 13. и 14. вѣку србски кралѣви долазили, да се поклоне светимъ моштима св. отца и чудотворца Николая. Ту е године 1460. славный юнакъ Скендербегъ Кастріотићъ съ войскомъ своіомъ славенско-арбанаскомъ одъ тешке обсаде ослободіо свога пріятеля Фердинанда, краля напульскога. Овде е подъ папомъ Урбаномъ II. држанъ великій црквеный саборъ, ради сѣдинѣня цркве римске са православномъ. Овамо се досельивао нашъ народъ и Арбанаси, кои су после паденія србске државе одъ турскогъ тиранства гонѣни, прибежиште тражили.

Напрема овоме напульскоме граду Бару, подъ высокима динарскимъ планинама лежи преко мора, у тако названой Краини, градъ овогъ истога имена, кои е некада у державу србску спадао. Сада има око 4000 становника, одъ кои су 3500 Србльи, а прочи Арнаути и Цигани. Одъ стары споменика овде се много неналази, еръ кудъ годъ е турска нога ступила, ту су се знатніи споменици србски порушили. Іошъ едина налази се овде порушена црква св. отца Николая, и еданъ градићъ, у полу разоренъ; а не далеко одъ града прекрасна, у византійскомъ штилу саграђена монастирска црква, коя садъ францишканима принадлежи, а задушбина е србске кральице Маріе, супруге Уроша великогъ. Али су и ову Турци упалили.

У напольскоме граду Бару найзнаменитія е стародревна, величествена црква св. Николая съ гробомъ истога светителя, кои се, као великій чудотворацъ слави по свему славенству. Реченый гробъ стои у подземной, красной капели (Criptoporticum) исте цркве. Ту се види надъ гробомъ, иконостасъ одъ сребра, когъ е године 1319. дао начинити србскій краль Стефанъ Урошъ Милутинъ. Али штета, што се овай красный споменикъ нашега краля невиди већъ више у првобитноме стаю своме; будући су истый олтаръ двапута у касніе време пренаправляти дали. Старинскій написъ одъ краля Милутина, са латинскогъ езика преведенъ, овако е гласіо:

„Године господнѣ тисућу три сто деветнайсте, месеца Юнія, втор. индикта, Урошъ краль Расіе и Діоклие, Албаніе, Болгаріе, и цѣлога приморя адріатскога, до рѣке великога Дунава, ово дѣло олтара велику икону одъ сребра, кубе надъ овимъ олтаромъ, одъ сребра, кандила и свећняке велике одъ сребра дао е начинити, у славу Божію и блаженѣйшега св. отца Николая и пр. — Овай олтаръ было е скваренъ већъ године 1649. кадъ е списатель Антонъ Беатило свою важну книгу на светъ издао, на таліянскомъ езику: „Историю о животу св. Николая патрона Барскогъ.“ Овай таліянскій списатель потанко описуе, како е за нѣгово време овай лепый споменикъ србскога краля Милутина изгледао, и вели, да е дугачакъ было 9 педаля и полъ, широкъ 6, а високъ 4 педля. Было е украшенъ многимъ светцима, съ написима, кои су гласили о кралю Милутину и о нѣговоме сину Константину. Икона светителѣва надъ ол-

---

*) При читаню овы нашы красни споменика прошасты лепы времена, коме небы родолюбива мисао дошла, да бы одъ неоцѣниме важности было описъ наши Фрушкогорски монастира, и ньіовы лепы споменика, коима се свакій Србинъ съ поносним чувствама побожно приближава. Ко бы ово за нашу народну повѣстницу велеважно дѣло извршио, учиніо бы роду гласъ! —

таромъ была є высока 6, а широка 14 педаля, и око нѣ стаяше икона св. Николая, са чудесама изъ нѣговога живота, а наоколо 13 икона, одъ разны светителя. Кандила, свећняци и сребрно кубе надъ олтаромъ, іошъ за време горенаведеногъ списателя Беатила т. є. год. 1649. већъ ніе ту было.

Осимъ овогъ сребрногъ олтара, даровао є краль Милутинъ икону св. Николая на дрвету изображену, високу 8, а широку 4 педля. Светитель є у православно-патріархалной одежди. Одоздо клечи съ десне стране самъ краль Милутинъ са прекрштенимъ рукама, и съ круномъ на глави, а съ леве стране, кральица Єлена нѣгова супруга, а кћи Угарскогъ краля Андріє III. *) Осимъ образа и руку, цело є изображеніє ово самимъ сребрнимъ плочама и златномъ тканиномъ украшено. Са обе стране главе светителя Николая, налазе се малене слике Исуса Христа и матере Божіє. Ова икона сада се налази у благайни црквеной управъ у среди капеле на найодличніємъ месту. Врсный нашъ старина испитатель, Господинъ Кукулѣвићъ умоліо є конзула Аустріанскогъ у Барлету, да му ову икону даде снимити.

Осимъ ове иконе даровала є истомъ св. храму, гореспоменута србска кральица Єлена, са своя два сина Милутиномъ и Стефаномъ іошъ єдну маню икону св. Николе. Одоздо клечи Єлена са своя два сина, наиме съ десне стране, Стефанъ Урошъ Дечански съ написомъ латинскимъ:

REX VROSIVS FILIVS VSOSII REGIS SERVIE.

(Краль Урошъ сынъ Уроша краля србскогъ)

а съ леве стране Стефанъ съ написомъ:

REX STEPHANVS FILIVS VROSII REGIS SERVIE.

(Краль Стефанъ сынъ Уроша краля србскогъ.)

а у среди сама кральица Єлена съ написомъ:

MEMEMTO DOMINE FAMVLE TVE HELENE DEI GRATIA REGINE SERVIE, VXORIS MAGNI REGIS VROSII, MATRIS VROSII ET STEPHANI SVPRASCRIPTORVM REGVM. HANC YCONAM AD HONOREM SANCTI NICOLAI ORDINAVIT.

коє значи на србски:

Спомени Господе рабу твою Єлену, божіомъ милошћу кральицу србску, супругу великогъ краля Уроша, матерь Уроша и Стефана гореписаны кралѣва; ову икону на честь светога Николе даровавшу.

Вишеспоменутый краль србскій, Урошъ Милутинъ осимъ ови драгоцености, даровао є такође за капелу и гробъ св. Николе барскога на вѣчна времена іошъ 1200 шкуда годишнѣгъ доходка, на издржаванѣ св. гроба и на молитве за свою душу. Касніє пакъ, године 1346. дне 20 Августа учини за овай истый гробъ задушбину царъ Душанъ силный, са годишный 200 перпера, одъ данка, што су му плаћали Дубровчани, и наредіо є, да се одъ овы новаца купує потребный восакъ и свеће за светый гробъ.

Овай св. гробъ са капеломъ обдаріо є такође краль польскій Сигисмундъ и нѣгова жена Бона и кћи Ана Ягелонска.

Овдѣ се налазе и многи русски дарови, међу осталима лепа икона св. Богородице. Сада се очекує одъ самога сребра кивотъ св. Николе, кои дарова русскій єдавъ велможа. —

У великой архиви напульской, нашао є горехвалѣный Г. Кукулѣвићъ, за нашу србску повѣстницу одъ времена владаня анжовинске линіє, а особито одъ краля Карла I., кои є са србскомъ кралѣвиномъ у великомъ спошенію было, осимъ многи други ове повелѣ:

1. Год. 1274. дне 3. Септембра, кодъ єзера Пезула. Краль Карль I. пише судцу покраине барске, будући да се кнезъ Ђорђе, посланикъ славнога краля србскога, любљеногъ пріятеля нѣговогъ, враћа кући, съ тога, да има истога кнеза са 18 нѣговы другова, подворити са 3 коня особитогъ соя, и са 2 коня за оружіє, што собомъ изъ Напульске са допуштенѣмъ кралѣвскимъ носи. Да му даље прибави у луци града Трана или Барула (Barlette) са свима потребнимъ стварима снабдѣвеный бродъ, кои ће ій трошкомъ кралѣвскимъ, преко мора до Задра, или куда буде кнезъ Ђорђе хтео, превести, и ако небы было у споменуты лука' приправногa брода, да таковогъ прибави одкуда годъ, на рачунъ кралѣвскій.

2. Год. 1296. краль напульскій Карлъ II. пише србскомъ кралю Стефану (Милутину) своме шури (Magnifico principi Domino Stephano Dei gratia Illustri Regi Servie, Carissimo sororio suo) и Єлисави старіой кральици Угарской, и своіой матери. Али шта є писао, неможе се знати, будући є єдна књига акта овогъ краля изгублѣна, те се само ово може сазнати.

3. Год. 1306. дне 24. Марта у Напулю. Краль Карлъ II. потврђує све оне уговоре, коє є учиніо сынъ нѣговъ Филипъ, принципъ одъ Тарента, съ кралѣмъ србскимъ, приликомъ завладаня Романіє. —

4. Год. 1403. дне 26. Януара у Напулю. Краль Владиславъ дарує воєводи Петру Павловићу село Чубринъ, коє є припадлежало преће бунтовнику Ивану Чубрину, и нека села у жупаніи дубичкой, што су имали синови Роймића.

5. Исте год. и дана, опрашта краль Владиславъ сваку казнь збогъ издайства и буне задарскомъ племићу Дамяну Нашићу и нѣговимъ синовима.

*) Краль србскій Милутинъ, кога се споменъ светкує сваке године 29. Октомбра, и кога нашъ народъ као своГъ достойногъ народногъ светителя слави, имао є две супруге: Єлену, кѣерь краля угарскогъ Андріє III, и Симониду, кѣерь цара грчкогъ Андроника. Незна се управо, кою одъ ове две кральице представля споменута слика. Таліяни држе, да є то образъ Єлене; но списатель Беатило сведочи, да су написи на олтару споминяли о Константину сину Милутиновомъ и Симонидиномъ. Могуће є дакле, да є краль Милутинъ ову слику онда поклоніо, кадъ се већъ са Симонидомъ оженіо. —

Смесице.

Владанѣ.

Римскій сенаторъ Овиній Камилъ зажели, да буде царъ. Было є одъ прве класе мекушацъ, али богатъ и скоро одъ прве фамиліє. Чимъ є дознао царъ Александеръ Северъ, да младый Овиній подиже буну, да се докопа владе, одма га да звати у свой царскій дворъ. Ту му лепо благодари, што є науміо, тешкій теретъ владаня добровольно на себе примити, кадъ се друкчіє поштени люди силомъ и основанимъ доказиванѣмъ єдва даю на то склонити; онда га узме са собомъ, дође съ ньиме у саветъ, и ту га прогласи за свога ортака у цароваию. — Овинію се изнайпре яко допало у двору царскомъ живити, све царске знакове носити, и сво царско одликованѣ имати. Али га брзо царъ Александеръ претовари съ пословима, тако, да є єдва могао мало оданути. Овако живити не допадне му се нити му є єло и пиће пріяло. — Появи се и ратъ. Овиній помисли, да ће садъ оданути одъ послова, коє є као владалацъ у мирно доба морао радити, ако пође за войскомъ. „И то да како,“ рекне му Александеръ, „цару доликує, кадъ своє царство брани.“ Александеръ є понайвише съ войскомъ пешачіо, и замоли Овинія, да и онъ као добаръ солдатъ свимъ войницыма за примеръ съ ньимъ заедно пешачи. Овиніусъ бы се радо на то изговарао было, али ніє тео да заостане за Александромъ своимъ ортакомъ. єрбо є римскій войникъ на то яко држао. И онъ дакле пође съ войскомъ пешачити, али дуже одъ петъ сатій ніє могао ићи. Александеръ му каже да узяше на коня. — Али само два марша, па ніє могао ни на коню ићи. Онда му да Александеръ кола, али како єи то было, данъ ноћь возити се, известія примати са свію страна, заповести на све стране издавати! Непріятель было є близу. Овиній и Александеръ єднако предняче; кукаванъ Овиній већъ ніє могао даље подносити ове муке. Стра одъ смрти већу му є муку задавала, него и сама смрть. И іошъ томе трудъ и мука безъ края. Боля є просячка торба у доброй сигурносси, него царска круна, и узъ ню убиство, помисли Овиній, и каже Александру да воле радіє умрети, него іошъ дуже на престолу седити. Александеръ му испуни желю. Овиній врати се натрагъ у Римъ, и као приватанъ човекъ на своимъ добрама живећи заборави на царску нужду и кадкадъ є само сапяо претрпѣно зло найвишегъ достоинства.

Войске Наполеона I.

Сенатъ француски издао є Наполеону за 10 година, и то одъ 10. Мая 1805. па до 3. Априла 1814. ове войнике: 1805: 80.000; 1807: 80.000; 1808: 240.000; 1809: 76.000; 1810: 120.000; 1811: 160.000; 1812: 237.000; 1813: 1.030.000, свега дакле 2.023.000 люди. — Овима войницима додаю се обашка слободнаци, департаментална гарда, 1813. год. подигнути сасвимъ наоружани 17.000 коњника, и у почетку 1814. год. организирата войска (Ауфгеботъ) коя є 143.000 люди броила. Одъ свію ови войника было є 1814. год. у животу само 802.600 людій, дакле є Наполеонъ у свима своима ратовима 2 миліона и петъ стотина иляда француски солдати потрошіо; онъ є у 83. баталіє было, и у овима се 219.000.000 фунти барута попуцало.

Майкина кћи.

(По Биргеру.)

Ахъ, та глед'те чедо красно!
Нежне, златне іой витице,
Очи живе, к'о у птице.
Има л' іошъ ко тако што?
Нико нема благо то!

Ахъ, та глед'те чедо сладко!
Пуно као наливено,
Слатко к'о зашећерено.
Има л' іошъ ко тако што?
Нико нема благо то!

Ахъ, та глед'те дете мило!
Никадъ сетно невесело,
Увекъ благо и весело.
Има л' іошъ ко тако што?
Нико нема благо то!

Ахъ, та глед'те дете добро!
Тако свою майку люби,
Да се за њомъ чисто губи.
Има л' іошъ ко тако што?
Нико нема благо то!

Ой трговче, оди амо!
Сто иляда дай дуката
И гомилу чиста злата,
Алъ кћерь нећешъ добит', не,
Другомъ подай новце те!

Д. Павловићъ.

Анекдоте.

— Єданъ генералъ шетаюћи се са военимъ свештеникомъ дође до єдни вешала, коя се одъ врана нису ни видила. Генералъ да дирне свештеника у прнмъ альинама рекне: „Гле како вране одма познадоше црну альину и како є весело поздравляю.“ „Да, да, одговори свештеникъ, оне мисле, да имъ я штогодъ носимъ.“

— Єдногa лопова доведу до вешала. Іошъ на мердевинама запште чашу воде ил' вина. Донесу му чашу вина и кадъ є искапіо упусти чашу коя се разбія. „Боже мой, рекне, мене ће данасъ зацело каква несреће снаћи, єръ никадъ нисамъ чашу разбіо, да ми се ніє тай данъ каква несреће догодила.“

— „Коє доба може быти?“ запита єданъ путникъ на коню єдногъ селяка кадъ є крозъ село ишао. „Садъ є башъ доба, одговори му селякъ, кадъ се волови на воду тераю.“ „А ты іошъ ту стоишъ?“ рекне путникъ и ободе коня.

— Єданъ богатъ селякъ имао є на продаю доста дебели волова. Єданъ касапинъ дође и запита: може ли видити найвећега вола. Селякъ є увекъ самъ собомъ ценіо волове и погађао се, и башъ кадъ є у тай паръ провиріо крозъ пенцеръ, викне слуга: „Господару! изиђите наполћ, овай човекъ овде оће да види найвећега вола.“

— Шпаньолскій немешъ Веласко преда кралю Филипу V. єдну писмену молбу, али недобіє одъ нѣга никаквогъ одговора. Преда другу молбу кардиналу Порвокарери, али га овай ніє 'тео ни саслушати. Дође президенту одъ Кастиліє, кои му рекне: да неможе за нѣга ништа учинити; найпосле оде францускомъ посланику, кои му одговори: да се неће мешати у ту стварь. „Лепа влада, господо моя,“ рекне Веласко своимъ пріятельима, „краль, кои не говори; кардиналъ, кои не чує; президентъ одъ Кастиліє, кои не може. и францускій посланикъ кои неће!“

— Єданъ енглескій занатлія изъ подозрения да му се жена поштено невлада, тако се здраво на ню разлюти, да є спопао єдно уже, замакао жени за вратъ и обесіо є. Чимъ се она стала копрцати, одма му се разжали, што є то крвно дело учиніо, и съ места пресече уже и жену іошъ живу спасе. Она му то што є съ њомъ учиніо, опрости, али подъ тимъ условіємъ, да іой купи нову альину.

— Некій апатекаръ продавао є труло дрво као средство, коє буве тамани; овай є прашакъ пролазіо є као алва, и онъ є одъ нѣга много продао. Найпосле дође єдна баба, да купи одъ тога прашка, и кадъ іой є дао апатекаръ запита га баба: „како треба терати буве са овимъ прашкомъ?“ А онъ іой одговори: „О то є найлакше, найпре морашъ буву уватити, и онда іой отвори уста, саспи унутра мало прашка, и одма ће одъ тога скапати.“

ЗАГОНЕТКА.

Познаєшъ ли землю песковиту,
Красну око гди невиди липу,
Палме расту, гди камиле дрече,
Сокъ се нађе, съ чимъ се люди лече?
Тамо, брате, тамо самъ ти сталанъ,
Зато самъ и напредъ самогласанъ.

* * *

Да самъ яча и одъ самогъ лава,
Макаръ зуби фале ми и глава,
Сви ће признат', кои мене гледу
По еврейскомъ стародревномъ реду:
Онда вид'ешъ да самъ врло снажна
И одъ острагъ да самъ самогласна.

Разрешенѣ историчны задашака

у 34. брою л. Подунавке:

Киръ, краль персійскій. — Фридрихъ I. царъ немачкій. — Урошъ, краль србскій. — Галилео Галилеи.

Разрешеня машемашичны задашака

у 34. и 35. бр. л. Подунавке:

Лумповъ є пошао у 12 сатій куће. — Требало бы 90.000 месеца, да земля њима осветлена као сунцемъ быде.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Шта има новогъ?

Петакъ. Синоћъ є было балъ кодъ . . . .

Еракъ. Не питамъ те я за балове; шта раде Турци? они баръ немаю балова.

Петакъ. Кодъ њи є увекъ балъ, єръ непрестано играю, како имъ други свираю. Како се говори, дошо намъ є у комшилукъ некій господинъ.

Еракъ. Да прегледи на ново парницу?

Петакъ. Іокъ.

Еракъ. Дакле збогъ чега є долазіо?

Петакъ. Валяда збогъ скотоводства, да насъ научи, како музти треба.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Месоеђе, весело ово доба, за кое Турчинъ вели, да онда сви полудимо, установило е и у нашой вароши владу свою. Балова и подобни веселя има доста, можебытъ и одвише; по свимъ ћошковима видит' е позива на такове забаве: данасъ е балъ кодъ орла, сутра кодъ вола а прекосутра кодъ елена, и само іошъ краль животиня, лафъ, гласъ свой чути дао ніе. Найлепши су намъ балови кодъ орла; тамо се скупи отменіи светъ нашъ, кои тада заиста сяйно и весело друштво сачинява, како га е редко но маньимъ местима видити. И музика е достойна таковоме лепоме друштву, што г. Шеде-у захвалити умамо, кои е у ово зимнѣ доба чакъ изъ Златиога Прага овамо дошао, да намъ свиркомъ свое банде балове украшава.

— Сѣверо-американско правителство дае садъ еданъ на мору пловећій градъ правити. По плану быће градъ тай 400 стопа дугачакъ, и носиће до 300 найвећи' топова. На њему ће быти штала за 800 коня и обаталишта за 3000 войника. Тымъ пловећимъ градомъ управљаће два кормана, и имаће осимъ исполински машина за пару, іошъ и изванредно велика вѣтрила. Заузимаће просторъ одъ 18.000 квадратны стопа, и та грдна величина проузроковаће, да му таласи немогу шкодити, почемъ ће се увекъ на површини одъ ньи више налазити, и люлянѣ само у-мало осећати. — Шта неће іошъ човекъ све измислити! —

— Спочеткомъ Марта излази ће у Милану новине подъ именомъ „Космополита," на талиянскомъ, француском, енглезкомъ и немачкомъ езику. — А зашто не и на некомъ славенскомъ? болѣ бы наслову своме одговарале.

— Прошасте године умре богатъ еданъ Енглезъ; у тестаменту свомъ наредіо е, да га имаду после смрти нѣгове балсамирати и у седећемъ положеню у богато обученомъ руву у костурници нѣгове фамиліе наместити. Томъ чудноватомъ разположеню было е и ово іошъ чудноватіе додано, да се ономе 100.000 франака има одъ нѣговогъ имаия исплатити, кои ће кодъ нѣга мртвогъ у костурници годину дана обитавати. 100.000 франака е заиста яко примамльива сума, те су се зато и више ньи нашли, кои бы ю заслужити хтели. Али балава, ни еданъ одъ ньи немогаше дуго кодъ овогъ немогъ домаћина издржати. Талианацъ се некій найдуже у костурници бавити могао — 14 дана — но едногъ ютра изтрча и онъ рекавши: „Іошъ еданъ данъ да останемъ у томъ паклу или бы морао полудити, или самоубицомъ постати; цаба му новаца нѣгови!" —

— Познато е читательима нашима, да славный француский списатель и негдашный министаръ подъ Луй-Филипомъ, г. Тѣръ, пише исторію велике революціе и царства француского подъ Наполеономъ I. Одъ те книге досадъ е већъ више части на светъ изишло, и све су за повѣстницу оногъ времена веленажне и темельне, еръ е едно г. сачинитель. као министаръ едне велике европске државе то свое положенѣ на разсматранѣ тайны аркива за свой посао употребити могао, а друго му е велико нѣгово званіе допустило, ступити у одношенѣ са онаковимъ лицама, кои су у оно време, когъ е онъ исторіописацъ, решителне роле играли. Но при свемъ томъ има у той книзи и недостатака, а особито е у описиваню руско-француского рата г. Тѣръ на више места погрешио. То е побудило руско правительство, те е наредило, да се по званичнимъ актама изради и изда дѣло едно о томъ предмету, кое ће погрешке Тѣрове обсоладанити и поправити. Дѣло ће то скоримъ светъ угледати.

— Баронъ Сина давао е ови дана балъ, кои е у Бечу ове године найсяйніи было.

— Некогъ чизмарскогъ калфу у Хамбургу послужила е скоро изненадна срећа. Едногъ ютра буде истый на судъ позватъ, и немало уплашенъ пође онъ тамо, еръ му савесть збогъ данъ пре држаногъ блаумонтага сасвимъ чиста была ніе. Но ко ће описати упрепаштай нѣговъ, кадъ му явлено буде, да е велико наслѣдіе добіо, и да су новци већъ ту. Али то іошъ ніе све, што е сирома чизмаръ богатошемъ постао, већъ морамо га и племићемъ назвати, еръ му е отацъ было грофъ польскій. — Пре двадесетъ и три годкне доће у Хамбургъ некій бегунацъ польскій са сипругомъ своіомъ, коя е трудна была. Грофъ е было намѣранъ у Америку изселити се, но станѣ супруге свое ніе му то допустило, и текъ по порођаю могао е мислити, да ће намѣру свою извршити моћи. Онъ преда некомъ познанику сиричћа свогъ съ тимъ обећанѣмъ, да ће по нѣга доћи, како буде дете у толико одрастло, да морско путованѣ издржати може. Но године пролазише а одъ Поляка ни трага ни гласа, а познаникъ, самъ сирома човекъ, было е принуђенъ поверено му дете едномъ чизмару за шегрта дати, безъ да е знао, да е дете одъ племићске куће, што му е Полякъ при полазку свомъ затаіо. Дете буде момакъ, временомъ и калфа чизмарскій. Међутымъ тумарао е грофъ по беломе свету на западу, стекавши благо са женомъ своіомъ, и немислећи на сироче безъ отца и майке на оной страни мора. Немила смрть одузе му супругу, коіой е наскоро и онъ самъ слѣдовао, сетивши се на самртной постельи свога сина единца, оставивши му благо и племићко име.

— У едномъ местанцу у Баварской умрла е ови дана нека стара жена, коя е 105. годину доживила; за ньомъ е остало 11 деце, 13 унучадій, 10 праунучадій и 8 прапраунучадій. Каже се, да е та стара до последнѣгъ часа ведрогъ ума была, и да е безъ наочари унуцима и праунуцима своима крпила альине. За живота нѣногъ изменули су се 6 аустрійски царева, 5 прайски краљева као и 7 француски владаоца на престолу.

— Венчанѣ прайскогъ престолонаслѣдника са найстаріомъ кѣери енглезке краљице было е 9. о. м. у Лондону. Све су новине пуне съ описиванѣмъ те свечаности, коя е заиста сяйна была. Младоженя Фридрихъ Вилхелмъ, родіо се 1831. год.; онъ е единый синъ Принца одъ Пруске, кои е владаюћегъ краля прускогъ братъ, комъ ће и на престолъ слѣдити, почемъ краль деце не'ма Невеста, Викторія, найстарія е кћи краљице енглезке, и родила се 1840. год.; дакле е садъ 18 година стара.

— Међу путници, кои су съ последньимъ паробродомъ изъ Индіе у Лондонъ дошли, налази се и холандезацъ еданъ, кои е морскій капетанъ. Онъ е имао неволю, да му се лађа на обали Хине скруши. Хинези оплячкаше га до голе душе, и само тиме е могло живогъ свой спасти, што е доказао, да ніе Енглезъ.

— И у Русіи почело се трговачка кризисъ появльивати; осимъ неколико банкротлука у Петерсбургу, пала е садъ скоро и у Москви една велика трговачка кућа, са више одъ едногъ миліона рубаля дугова.

— На Цердапу ради се башъ свойски одъ стране пароповскогъ друштва, да се Дунавъ по могућности одъ стѣна очисти, кои е ра'дъ ове две године збогъ тога олакшанъ, што е вода мала была. Излазъ и Цердапъ су найвећи противници оной точки паризкогъ мира, коя о слободной пловидби на Дунаву говори.

— У Паризу е умрла индійска краљица одъ Ода, коя е пре некогъ времена са синомъ нѣнимъ збогъ неке парнице у Енглезку дошла. Она е была 53 године стара, и видило се на ньой, да е морала у младости врло лепа быти. Издахнула е у средини нѣны служительки и сународница, а индійскій еданъ свештеникъ одчиташе молитве по браманскомъ закону. Синъ нѣнъ налазіо се у Лондону, и было е телеграфомъ у Паризъ позватъ. Краљица е саранѣна на обштемъ гроблю. — Краљевство Одъ лежи у восточной Индіи, и было е пре зависно одъ Енглеза, но у садашньой буни сачинява средиште бунтовника, кои іошъ нису побеђени. Велико е 10—1100 кв. миля, а има око 6 миліона жителя.

Кои бы радъ подпупе броеве Подунавке имати, нека се изволи што пре явити, еръ врло смо мало екземплара више печатали.

Цена е Подунаки одъ Януара до конца Юнію 3 фр., до конца Декембра 6 фр. ср. са поштариномъ.

Печата, издае и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 ф. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброяти се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србиє нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на книжару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 5. У Земуну 1. Февруара. 1858.

Заборавит' ме немой.

Заборавит' ме немой!
Душо слатка, коіой пѣвамъ,
На разстанку сузе лѣвамъ,
Я жалостанъ драгій твой,
Заборавит' ме немой!

Заборавит' ме немой!
Кадъ, ахъ! слатка єдинице,
Небудешъ ми вид'ла лице,
Што самь от'шо, драгій твой,
Заборавит' ме немой!

Заборавит' ме немой!
Кадъ у друштву и разговори,
Кои ти младиѣъ слатко двори,
Онда верна, стално стой,
Заборавит' ме немой!

Заборавит' ме немой!
Ако бы те страсть занела,
Па бы другогъ любит' хтела,
Смисли тад' на завѣтъ твой,
Заборавит' ме немой!

Заборавит' ме немой!
Задржи л' ме судба клета,
Задуго средъ дальна света,
Остат' векъ ћу драгій твой,
Заборавит' ме немой!

Заборавит' ме немой!
Ако л' нађе смрть ме прѣка
Па невратимъ се до вѣка,
Задньій уздихъ быт' ће твой:
Заборавит' ме немой!

Заборавит' ме немой!
Тад' кодъ Бога за те горе —
Гди га чисти дуси дворе,
Молит' ће се драгій твой:
Заборавит' ме немой!

Заборавит' ме немой!
А кадъ дођешъ и ти къ мени
Те будемо сѣдинѣни,
Стат' ће молит' драгій твой:
Заборавит' ме немой!

и—миле.

Тетица Рузмариновићка

(Продуженѣ.)

Обясненѣ.

Сосана є была додуше мало плашљива, али є опетъ и рада была дознати шта є оно. За то є была толико освешћена, да се аветиньи никадъ непода, єръ є добро познато, да су аветинѣ найпосле све одъ меса и крви као и мы. Науми дакле да пронађе, шта се то виђа по парку, и отиде у ту шумицу, чимъ є Помпей са за'одомъ сунца у кревету было.

Докъ є двaестъ — триестъ кораклій у веселу шумицу заишла, а на нѣнъ найвећій ужасъ изиђе предъ ню аветиня, скине шеширъ съ почитанѣмъ, и ценіо є себе срећнимъ, што є саму ню нашао.

Сосана се ніє преправила была за тако аветиньске учтивости, па є сва као прутъ дрктала, и желила бы да є далеко далѣ оданде, баръ кодъ тетице Рузмариновићке на софи. То є пакъ вѣкъ касно было.

„Госпа главна саветниковица одбила ме є, да недолазимъ у нѣну кућу. Я незамерамъ той строгости яко увређене госпе. Заслужіо самь є. Али немойте се вы лютити, што се я усудимъ, да се поближе васъ нађемъ — то ми є све, што ме разонађава. Я се ипакъ надахъ, да, може быти васъ, госпо баронице, ако и издалека, или мое дете видимъ. Немойте ми одузети то мало радости. Я се напротивъ заричемъ, да съ вама противъ ваше волѣ никадъ више проговорити нећу. Да вы знате шта я патимъ — вы бы ми за-цело опростили.“

„Господине бароне,“ промуца Сосана „као што є тетка моя изрикомъ казала . . .“

„Нек' буде. Я се покоравамъ. Я ћу ћутати. Я ћу быти несрећникъ. Али, милостива госпо, чуйте само іошъ єдну єдину мою речь. Я се морамъ кодъ васъ правдати — извинявати збогъ тога поступка у новой парници. — Госпо баронице, вы заклетвате да се развенчамо; а на опасность ваше мржнѣ — я немогу пристати. Тако ми Творца небесногъ, немогу. Никаква сила на овоме свету неможе мене раставити одъ оногъ адиђара, коп ми є и незнаући шта самь добыо, необичномъ свезомъ догађаєва у део пао.

„Господине бароне, вы видите да самь се я збунила. Нинайманѣ нисамь желила, да ми вы то устмено обясньуєте. Остав'те вы ту ствар адвокатима и судиама. Я вамъ немамъ шта договорити.“

„Али самь я морао то вама казати, милостива госпо. Судбина нека пресуди о мени како ће быти, како она оће, остайте вы на томе да чекате парницу, па ако є я изгубимъ, то ће и мой животъ съ ньоме быти изгублѣнъ. Я непристаємъ да се развенчавамъ. Иляду ћу пута я радіє умрети, него кадъ се станемо развенчавати одговорити „да.“ Вы на мене мрзите, я васъ обожавамъ; неудостоявайте ме догодъ сте живи ни єдногъ погледа, нити што више мислите о мени, али я васъ обожавамъ. Я то имамъ на уму, да ми є супруга дата предъ божіимъ олтаромъ; па самь у своимъ обманама тако срећанъ, као онай коп сиђе с' ума.“

„Морамъ васъ врло лепо молити, господине бароне . . .“

„Садъ ми є олакшано, милостива госпо, єръ самь се изговоріо. Вы садъ знате, да васъ я любимъ. — Я ћу васъ оставити, али ћу васъ любити; я ћу се вама покоравати, крићу се да ме негледити, али ћу издалека вребаући гледати и любити васъ. — Ахъ, па ако ме одъ свега одбієте — онда допустите отцу ту єдину сладку желю, да сина своги покадкадъ може видити. Несмемъ се усудити, да то преко суда тражимъ, али се усуђуємъ то заклетвати одъ ваше благости и доброте.“

Овако є онъ іошъ подуго говоріо, а спебиваюћа се Сосана была є толико човечна, па га є слушала, и іошъ обећала му, да ће онъ моћи свога сина покадкадъ видити.

„Покадкадъ!“ проговори баронъ, съ тужномъ жестиномъ и сузнимъ очима: „ахъ, текъ покадкадъ, отацъ сме свое дете покадкадъ видити! Па и ту милостиню благодарно примамъ одъ ваше доброте. — Покадкадъ! — Ако мене пакъ мой синъ редко узвиђа, заръ я нећу предъ ньимъ стаяти као какавъ туђинъ? Ахъ госпо, молимъ — ево имамъ оба чпага пуна сладкиша и сиграчкій, одъ олова войника и галія, круглій и єдну книжицу съ фигурама — то самь донео Помпею. Молимъ васъ, предобра

госпа, подайте то моме детету — кажите му, да му є то отацъ послао.“

Докъ є брже-болѣ чпагове своє истресао и Сосанину плетећу котарицу напуніо, добрый бы баронъ подвикивао одъ радости и Сосана бы му то яснимъ гласомъ радо опростила. Но они су обоє єдно одъ другога ћутали држећи се праве пристойности, и задржали су онакій гласъ, кои редко са викомъ природе у ньиимъ прсима у противности стои.

Баронъ се маши опетъ брзо у свой чпагъ и извади у артіи замотанъ свой ликъ, кои є на слоновой кости было измолованъ, окруженъ са златнимъ окрайкомъ и ситнимъ бисеромъ окићенъ. „А да небы синъ мой заборавіо како я изгледамъ, подайте му овай ликъ. Подайте му некъ се сигра съ ньиме. Кажите му почесто: то є ликъ твога отца, кои тебе врло милує. Ахъ, ако ме онъ само покадкадъ узвиди, неће ми се моћи тако лако приволети и радо ме имати. Молимъ васъ, подайте му то.“ — Ликъ є было већъ у котарици са осталимъ стварима.

Проће имъ тако сатъ у разговору, као єданъ тренутакъ; свако бы се одъ ньи двога зато обкладило, да су текъ єданъ секундъ заєдно были.

„Па кадъ, милостива госпо, кадъ смемъ видити Помпея?“ Запита онъ на разстанку.

„Господине бароне, я морамъ гледати да мою тетку почитуємъ, као што самь дужна. Но на свакій случай бићете извештени башъ у кои данъ и сатъ.“

Тако се разстану. Баронъ по'ити своме ловцу на край шумице, скочи на коня и потера га обичнимъ путемъ у свой замакъ далѣ. Сосана однесе оне сиграчке у свою собу, склони ій добро; па є за вечеромъ седила замишлѣна тако, да се вечера оладила, ако є и єсу господинъ Мачићъ и тетица Рузмариновићка чешће нудили да єде.

Нова извртаня са правицомъ.

Тетица Рузмариновићка непрестано є была весела, єръ су іой како кои данъ све больи гласови долазили одъ адвоката Кратконогића. Само іой се то сасвимъ чудно чинило, што Сосана за парницу ту ніє марила ил' є было ил' небыло. „Та то ніє моя парница, него твоя!“ рекла бы по десетъ пута преко данъ. А то є ню єдило, кадъ бы се доброћудна сестричина усудила, у разговоръ о томе кою речь утрпати, коя бы се могла узети као благо пресуђенѣ на страну баронову.

Но у сосаниной є глави сасвимъ другчіє садъ стаяло, него што є было пре. Познато появльиванѣ аветинѣ, ню є сасвимъ другчіє преокренуло; и онай чисто прожижући умилный гласъ, коимъ є у шумици изговарао оно клето „али и васъ обожавамъ,“ ніє могла никако заборавити. Прстенъ є свакуноћь было на руци и мати се много више него синъ сиграла са ликомъ бароновимъ, ако и єсте овоме датъ. И управо господинъ супругъ ніє могао ништа опасніє своіой супруги поклонити, нег' онай намамльивый ликъ, єръ є и было башъ лепо погођенъ, и ниси га могао лако изъ руку оставити, само кадъ га узмешъ.

И само се зна, да тетица Рузмариновићка ніє могла ни мислити о томъ нереду, кога є баронъ починіо, и ніє іой могло ни на паметь пасти, да се Сосана приятелски разговора са ликомъ истогъ човека, съ коимъ господинъ Кратконогићъ и крвь и ножъ живи. У томе бы она одкрила одъ свію найвећи извртаня правице найгоре, какво є кадъ противникъ у парници чиніо.

Да є господинъ баронъ доста вештине имао у такимъ, на често што просеянимъ доскаканяма, показує ев'ова прилика, коя є и самый на гласу умъ адвоката Кратконогића у приличанъ теснацъ стерала.

„Морамъ вамъ, госпо главна саветниковице надъ порезомъ, єдну сасвимъ необичну причу явити, коя се мени у парницу догодила!“ писао є онъ. „Како я, не безъ надежде да ће нашъ посао по насъ добро испасти, напредъ ступамъ, яве ми, да є господинъ баронъ одъ Малцена формалнимъ актомъ свою супругу, высокородну госпою бароницу одъ Малценъ, а у случаю ако она пре умре, младогъ господина барона Помпея одъ Малценъ, кога онъ за свогъ правогъ и за наслѣдіє способногъ сина признає, за єдиногъ наслѣдника свію своій добара и имовина' учиніо, и све то одма сасвимъ уступа, како се пресуда кодъ суда изрече, да се онъ развенча. Поменутый, врло редакъ актъ, ако и неможе управо узнемирити што течай парнице о развенчаваню, алъ се изъ нѣга види да є господинъ баронъ найопаснію вештину употребіо, да явно мнѣніє преокрене на высокородну госпою бароницу. Молимъ дакле да ми явите, како да се владамъ у овомъ погледу. И како се онай актъ сматрати има као поклонъ између жива, за тимъ іошъ стои, оће ли они, коима є што поклонѣно, поклонъ онай примити, у случаю, ако се развенчанѣ одобри и одъ найвишегъ суда потврди.“

„Я то неразумемъ. Мозакъ ми се завртіо!“ рекла є тетица Рузмариновићка, кадъ є писмо то прочитано у нѣномъ тайномъ државномъ савету.

„Мени богме ніє!“ рече господинъ свештеникъ „я бы поклонъ приміо. Тако што неодбіясе радо.“

„И я самь сасвимъ тогъ найпокорніегъ мнѣнія, кога є и господинъ свештеникъ!“ придода господинъ дворoуправитель Мачићъ.

„А како ты мислишъ, Сосано? запыта тетка: „єръ я држимъ, да є господинъ баронъ права будала, или ту сакривена лежи каква безбожна превара, чимъ насъ є у клопку намамити радъ. Єръ како бы то за нѣга было, кадъ се съ тобомъ разстави, да се опрости свію своій добара и притяжанѣ.“

Сосана се сети оны бароновы речій у шумици, па засузи очима. У наглой намери той позна она баронову чисту любавь и да онъ безъ Сосане за животъ немари. То и ню садъ у срдце дирне, и она се толико избезуми или ослободи, да тетки одговори: „Мой мужъ сасвимъ племенито мисли, тако ми Бога, сасвимъ племенито! Нећу я нѣга да поарамъ; болѣ є и одъ парница о развенчаваню одустати. Мой мужъ заслужує да се поштує.“

Тетицу су ове речи као стрела у срдце ударили. Она є зачуђено погледала у господина свештеника и управителя, па онда и у Сосану, и кадъ се мало повратила рече: „Твой мужъ? шта твой мужъ? сасвимъ племенито? Парницу прекинути? Но ты си право дете, Сосано.“

Господинъ попа, кои є преко свега свога овосветскогъ краткогъ вида, умный погледъ єданъ у сосанино срдце пустіо было, осмене се и проговори: „Ты, сестро, имашъ право; Сосана мора быти право дете, него є дете одъ иляду неделя.“

„Башъ добро погођено!“ рече господинъ управитель: „иляду неделя чине деветнаестъ година и дванаестъ неделя.“

Договоръ.

У самой ствари господинъ є попа болѣ погодіо, нег' што є и самъ мисліо.

Сосана, истина, ніє више ништа одговарала, а ніє се такође противила томе, што су у државномъ савету изрекли, да госпоя бароница одъ малценски добара ништа друго неће захтевати нити примити, до онолико, колико закони досуђую ньой или нѣномъ сину; нити є мужа свогъ више споменула предъ теткомъ, само да неповреди стра'опочитанѣ спрамъ нѣ, нити є пакъ изъ уобичаєне покорности говорила више о томе, да се одустане одъ парнице збогъ развенчаваня: али є опетъ зато на-само у своіой соби клечала предъ малимъ Помпеіомъ, показивала му ликъ бароновъ и са усрдномъ милиномъ говорила: „Видишъ, то є твой сладкій, сладкій отацъ. Волешъ ли га и ты?“ — Затимъ промоли свезчицу крозъ окраякъ одъ бисера и метне ликъ онай себи на вратъ, па іой є врло мило было кадъ бы малый Помпей пытао за тай ликъ, кои є нѣму датъ. Често є сама у себи и на-само барона звала „своимъ мужемъ“, и кадъ є тетица у прву неделю отишла посете ради у Вайблингенъ, Сосана є писала барону: „У неделю увече наћи ћете вашегъ сина у шумици.“ И ню у неделю обистомъ тако яко заболе глава, да ни на кою руку ніє могла ићи съ тетицомъ у Вайблингенъ.

Баронъ є такође са за'одомъ сунчевимъ у пустой шумици было, и Сосана дрѣтаюћи оде у первый сутонь са малимъ Помпеіомъ на руци, у ону верну шуму. Нађу се; поздрави се; баронъ одма счепа дете у своя наручя, грліо га є, миловао и любіо, и како га ніє коекаквимъ умилятимъ именима називао; повади изъ своій чпагове сиграчке на єдну одъ дрвета клупу, коя є была у средъ шумице, подъ єдномъ найматоріомъ буквомъ.

Сосана седне на клупу и помагала є детету рећати оне лепе ствари. Баронъ є радостанъ и весео ћутећи стаіо предъ младомъ майкомъ и нѣнимъ дететомъ.

Єдва єданпутъ дигне она очи горе, погледи

у нѣга и проговори му: „Господине бароне, вы сте, као што самь дознала, и мени наумили учинити єданъ поклонъ, кои є позамашанъ. Благодарећи вамъ на вашой доброти, морамъ васъ молити, да одъ тога одустанете. Поклонъ такавъ немогу я ни на кою руку примити, као што и сами можете о томе проразсудити.“

Баронъ обори очи доле и мало поћути, па онда проговори, али негледећи горе: „Што вы данасъ одъ себе одбіяте, оно ће вамъ, како се парница сврши, у свакомъ случаю по праву припасти. На што ми є моє иманѣ и мой животъ? — Вы ме презирете — то самь заслужіо. Вы чекате развенчанѣ, то єсть вы изгледате мою пропасть. Па некъ буде!“

„Н є тако, господине бароне,“ одговори Сосана, „пропасть вашу немогу я желити.“

„Бы л' ми могли вы кадгодъ опростити мою кривицу?“ рече онъ поштро па погледи у ню, и надаюћи се и ненадаюћи нечему, а ніє смео ни ди'ати, само да може добро чути, шта ће она одговорити.

Сосана є помислила на тетку, па є покорность и срдце нѣно претераю у теснацъ. Пре нег' што є могла одговорити, скочи ньой малый Помпей па повиче, пошто є сиграчке своє оставіо на страни: „Айде метни садъ кодъ овы лепы стварій и ону иконицу! оћешъ майко?“ А узъ то дете тргне за свезу и извуче матери изъ недара бароновъ ликъ.

Млада бароница да у землю пропадне одъ стида. „Шта то радишъ, ты безобразниче?“ промуца она. Али є безобразникъ тврдо држао оно што є извукао и ніє се 'теo смирити, морала му є дати ликъ, кога онъ метне међу оловне топове и коњанике.

Срећна слутня пробіє барона, кадъ є видіо свой ликъ, да се изъ нѣны недара извади. Паде доле предъ Сосану!, притисне нѣну руку на своя ватрена уста и проговори: „О Боже, я самь помилованъ!“

У забуни оной, ніє му могла бароница башъ ни речи одговорити. Издая є учинѣна. Ни сама ніє знала, како іой є было; али є природа заштевала своє свето право, любавь победу. Постисне га рукомъ за руку, па то є было и не'отичный одговоръ. А онъ дигне главу, као да є 'теo у погледима сосанимъ наћи разрешай своє сумнѣ. Затымъ скрсти руке, као кадъ се Богу моли; изъ образа му є ватра пламтила. Но лепа као анѣео, пуна смерности и важности, любави и туге, седила є предъ ньимъ Сосана; древна она клупа боля є была одъ икаква трона, а люлюшкаюће се гране високе букве у вечернѣмъ сумрачку, исплеле су быле кадъ ньима балдахинъ, лепшій нег' што бы га икакавъ вештакъ на свету, одъ злата и свиле за свога владателя начиніо.

„Вы сте ми опростили?“ запыта онъ двоумећимъ ти'имъ гласомъ, као да се плашіо, да га ко нечуе са стране — но ніє га нико чуо осимъ Сосане, єръ ни малый Помпей ніє быо онде, него є одскакао по шумици на своммъ итапу као на коню.

„Я веруємъ вашемъ срдцу!“ одговори Сосана, такође полако. На то зграби онъ нѣну руку, притисне є на своє яко куцаюће срдце, па проговори: „О веруйте! Навеки веруйте! И да васъ ово срдце люби неисказанимъ любавлю догодъ у гробъ неоде, веруйте! — „О довека!“ рече онъ, па є обгрли обема рукама и онако уздрктану притисне на своє срдце, о коме є говоріо. Сва клонула одъ осећаня, за коя одпре никадъ ніє знала, падне му она у наручя. Ту ти се садъ ніє знало ни за шумицу, ни за овай ни онай светъ. Полюбце нѣгове пресретале су враћаюће му ій устне нѣгове супруге; нѣговимъ обрицаняма верне любави, она є своя на сусретъ слала.

Ко зна докле бы они онако радостни као у раю, заклетве и душе изменьивали и опетъ меняли, да ніє малый Помпей весело вичући дотрчао на своме дрвеномъ коню. Узми обоє заєдно красно оно дете међу се у наручя, излюбе му румене образчиће тако, да они іошъ руменіи буду, а оно є као богъ любави са умилнимъ осмеиванѣмъ обоє загрлило было, па є привлачило устне оны обога усрећены, да се любе.

Но већъ є была помрчина. Требало є раставляти се. Алъ докъ су се разстали, прошло є іошъ по' сата. Єръ су єдно съ другимъ исподъ руке ишли крозъ шумицу овамо-онамо и поговарали су єдно другомъ дата обећаня и утврђиваня, као да су изгубили были памтенѣ. И о томе су такође договоре, у коє дане и сате да се виђаю онде у шумици, или како бы кадъ є рђаво време, єдно другомъ послужителѣ могло слати, а и писма писати. Шуплѣ неко дрво, на коє є шумаръ мрзіо као на врага, одъ любећи се доста є благослова добыло. Оно є и Сосани и барону было као каква светиня, и одређено, да у нѣга међу писма, коя єдно другомъ узшилю.

Промишляня послѣдице.

Да су они єдно другомъ заиста башъ често писали, чували се и писма однешена; да су се сваке неделѣ по єданпутъ у шумици виђали и састаяли, то се и само по себи разуме. Да су се збогъ прикучуюће се зиме забринули были зато, што имъ се преко све ватре у срцу разклоктане, руке, уши и ноге могу смрзнути, кадъ се съ вечера прошећу, — то се може мислити. Да су се договарали о одустаяню одъ проклете оне парнице, коя бы двоє раздвоила а они єдно безъ другога немаре за животъ колико ни за шаку землѣ; да су се тужили на самовольство тетице Рузмариновићке, али да є нису 'тели єдити ни лютити каквимъ неповольнимъ коракомъ, него, да су се надали, да є пресудомъ найвишегъ суда изведу на правый путъ. — безъ тога ніє могла быти. И єдна и друга страна дакле изчекивала є на срећный излазакъ парнице о развенчаваню, и узъ то іошъ оно наймиліє „па што Богъ да.“

И то є опетъ обично было, да є тетица Рузмариновићка свакояке неупутности намиривала, гледећи то єсть како є некій путъ Сосана радостна прерадостна, па онда опетъ ућути се и плачна сама у себи замисли; па є шта више понекадъ морала чути, како є Сосана на опасность „великимъ дететомъ“ названа о „своме мужу“ говорила, и то све са чудноватимъ и особитимъ изговоромъ, гласомъ и лицемъ; како се она и то іошъ усудила, да га одговара и брани, но само исти'а, као да бы 'тела тетицу Рузмариновићку мало по-мало навикнути на необичне и неповольне гласове; или кадъ є тетица спазила, како є Сосана свако вече готова у шумици, па кадъ се преко свію улога, (реуматизамъ) одъ коій є патила, за ньомъ прикрадала, увекъ бы ню саму застаяла.

Тетица є климала главомъ и говорила своммъ брату: „Я држимъ, господине попо, да є наша мала бароница залюблѣна.“ — Она є погодила, али на младога барона ніє оштроумной тетици ни на край памети падала. „Мы морамо пазити на то чудно, неки потайности пуно дете; єръ она неће 'тети ништа казати. Но то є предузетакъ чуданъ; я сама, за то самь некако тежка, да свакій данъ трчкарамъ по шумици. А ты знашъ, господине попо, да є то сасвимъ осимъ реда и важности, кадъ бы се у такомъ послу на млађе ослонила, или ньима то само и казала. Па опетъ се мора на ню у шумици вребати — єръ, што она, ово одъ петнаестъ дана онамо све одлази, то мора добаръ темель имати.“

„Пусти мене да то чинимъ, тетице!“ рече господинъ попа: „Пусти мене само, да я то чинимъ. Я ћу шумицу чувати, као какавъ шумаровъ обилазачъ. Томе се мора у трагъ ући. Нико ніє за тай посао, као што самь я.“

Догађаи са свештеникомъ и по суву и по води.

Планови су врло вешто смишлѣни. Сосани су се сасвимъ невешти чинили, па одма сутраданъ о за'оду сунчевомъ оде господинъ попа, да вреба.

Онъ є у томе врло срећанъ быо, єръ є баронъ башъ онай данъ дошао было у шумицу. И іошъ є быо срећніи, єръ є ударіо ономъ страномъ шумице, одъ коє є шума висока была, и одкудъ є господинъ баронъ имао обичай улазити. Као обично, баронъ сяше съ коня и да га своммъ ловцу, да га чува.

Ловацъ, по свой прилици што му є дуго време было, свеже томъ приликомъ узду бароновогъ коня за єдну младу брезу, па се зада у друге послове. Господинъ є свештеникъ подуго и са свію страна прегледао лепогъ оногъ, лепо оседланогъ коня, дрмне радостно главомъ, одреши га и помисліо є: „Оћу да га одведемъ у нашу конюшницу; чій буде, тражиће га, па онда ће се све изнаћи. Заиста, заиста, кажемъ вамъ, то є штогодъ вешто измишлѣно!“

Єдно само было є противно. Конь є рекао бы у тайномъ договору было са своммъ госомъ, єръ се ніє дао никако за узду водити; нит' є томе могло помоћи гладенѣ ни лаганѣ, ни опетъ трзанѣ и чупанѣ, конь се одапр'о на предне, ноге па вуче натрагъ.

„Приятко,“ проговори господинъ свешто-

никъ, „та ты єси и остаєшъ скотъ и немашъ очію острагу. Иѣи ѣешъ ты, знамъ я то добро!“ Говорећи тако, преметне коню узду, па узяши на нѣга, и овай є то стрпљиво подносіо. Истина да господинъ свештеникъ одъ триестъ година овамо, ніє на коня узя'ао — то єсть одкако є быо у свеучилишту — а опетъ и ноге су му быле кратке, па читаво три прста ніє могао домашити ньима бакрачліє; но онъ ће само минутъ-два на коню быти, и требало є тетици Рузмариновићки показати, да онъ поредъ своє богословіє, у юначкимъ пословима ніє невештъ. Но ніє добро было ту оклевати.

Ободе дакле коня у слабине, а овай, поплашенъ одъ тога, што се съ ньиме чини, одскаче одма путемъ крозъ шуму, упути се преко ньива главномъ друму уобичаєнимъ и добро увечбанимъ путемъ, єръ за неколико неделя никадъ на другу страну ніє баронъ на нѣму отишао. Свештеникъ, боєћи се да како неспадне, дочепа се спочетка рукама за гриву свога пегаза. Кадъ види пакъ уєданпутъ, да є место подъ тетичинимъ пенцерима на главноме друму, гледао є да се дочепа како узде, но у томе му се измакну изподъ ногу обе бакарліє. Кадъ є ове опетъ напипао и у ньи стао, проће се узде. Докъ є овако часъ єдно часъ друго радіо, проће прилично времена, а међутимъ є утишавао и шишкао коня, небы ли стао. Алъ залуду. Іошъ шта више, кадъ є онъ онако у невольи узду уєданпутъ себи тргао, а овамо опетъ коня стегао ногама по ребрима да небы спао, почне овай на нѣгову велику муку на стражньимъ ногама иѣи, као човекъ, и овамо-онамо вртити се и чинити коєкакве вештине, за коє господинъ попа у невольи своіой ніє ни найманѣ маріо.

За тимъ се преда своіой судбини и коню, за кога се и рукама и ногама укрлѣпіо быо, и кои є у скокъ ишао, па нит' є шта чуо ни видіо. „У найвећой нужди зовемъ те!“ уздане онъ: „ово ти є у коня претвореный сатана! Да самъ змая овогъ оставіо на миру 'нек' стои где є и быо, о колико бы далеко болѣ за мене было!“

У томе догоди се, да су на путу быле просте вратнице, коима су селяци потесъ затварали.

„Тебе Бога хвалимъ!“ повиче господинъ свештеникъ: „овде се мора зауставити.“ Алъ конь єднимъ скокомъ прелети као крилатъ преко ниски вратница, тако, да господину попи мрави подъ кожу под'ньу, а шеширъ и парока слете съ главе. „Вы сте се іошъ рѣавіє научили яшити; я баръ седимъ іошъ тврдо!“ говоріо є добрый свештеникъ са христіанскимъ равнодушѣмъ, онима што су одлетили, па се ніє окренуо ни да у ньи погледи.

Ако Богъ да, у име Божіє, кудъ ће ова животиня? Ако тако іошъ двапутъ по дзаестъ и четири сата узиде, я ћу обићи на нѣму цео кругъ земный, па ће ме опетъ одъ оне друге стране Нидерфарена угледати.“ Докъ є онъ тако мисліо, дође близу неке ћуприє. Боєћи се попа да конь онако у слепой разярености, непромаши ћуприю и съ ньиме нескочи у воду, тргне рукомъ узду одъ оне стране, кудъ се свртало ћуприи. Но онъ є яко повукао за узду; редкій конь онай дакле остави ћуприю на страни, па оде у воду. Свештеника є готово была несвесть уватила, кадъ се видіо међу водомъ и небомъ, и кадъ таласи найпре свилене чарапе, па онда одма затимъ и чакшире одъ сомота, па найпосле и нѣгове слабине окваса.

Конь є быо врло добаръ пливачъ, па одма преће на другу страну, наиће опетъ на друмъ, па оде у скокъ далѣ до двора Малцена, где онако съ попомъ радостно утрчи у отворену кошару, и заустави се са я'ачемъ предъ нѣму милимъ яслама.

Слуге домаће, коє су потрчале за коняникомъ у кошару, помогну му те се опрости леђа доратовы, па су га онда забринуто пытали, одкудъ нѣму конь господина барона.

(Свршетакъ слѣдує.)

Момакъ и славуй.

Ахъ! славую любкогъ мая,
Ком' ли певашъ свакій данъ,
Разносећи милѣ рая,
Стваравећи среће станъ?
Ахъ! то мени ніє, знамъ;
Єръ я драге неимамъ.

„Мою песму нѣне гласе
И пролећа дивный чаръ,
Што на глави диже власе,
Срце буди, пали жаръ;
Текъ чувствує моме грудъ,
Сладке любве златный судъ.“

А заръ наше срце ніє
Кадро понят' среће часъ,
Кои природа одъ насъ кріє
Као нева нагый стасъ;
Но младић' є свакій робъ
И рая му дверъ є гробъ. —

„Ахъ! младићу неунивай,
Већ' у гору айде вам',
Пакъ у сласти све уживай,
Што ћу неякъ да ти дамъ;
Цветъ и за те спреми Богъ
Край извора ев' овогъ.“ —

„Гле какавъ є красанъ — ено!“
О хвала ти Боже мой! —
Ты си красна — о Єлено!
Стан' живота раю мой! —
Стан'! — загрляй єданъ дай, —
Да ми туги буде край. —

Светозаръ.

Нешто о србскимъ споменицима.

III.

Пролазећи крозъ различна места Италіє, дошао є Г. Кукулѣвићъ дне 20. Декембра 1856. у Римъ. Овде є прегледао Ватиканску архиву на препоруку ц. к. аустріанскогъ посланика у Риму, грофа Колореда и употребіо ову прилику за преписиванѣ писама изъ найстаріи регеста, што говоре о славенскимъ предметима. Прегледао є и све знаменитіє книжнице и цркве; али међу найвећимъ драгоценостима и светиняма што се чуваю у величанственой Басилики св. Петра у Риму, налази се у црквеной храніоници светихъ моштій престара икона св. Петра и Павла, о коіой побожно преданіє и казалиште св. моштій цркве св. Петра говоре: да є то грчка икона, кою є царъ Константинъ поклоніо римской цркви св. Петра; да су на ньой изображена одозго права лица речены св. апостола Петра и Павла, како се у сну єданпутъ появише истомъ цару Константину великомъ, а одоздо да є ликъ цара Константина, како у пратньи одъ два племића прима благословъ одъ св. Силвестра, папе рискогъ.

Тражећи у Риму Г. Кукулѣвићъ кодъ разны продаваоца старина книге, рукописе, слике и т. д. наиће случайно на єданъ у бакру резанъ снимакъ споменуте иконе, одъ године 1771., на коіой стои у слѣдећемъ смислу латинскій подписъ. „Светы апостола Петра и Павла слике, по изображеной икони представлѣне, коя се у св. Ватиканской Басилики међу св. моштима побожно сахранява. Преданіє гласи, да су у виду овы слика свети апостоли великомъ Константину приказали се.“ Одозго надъ светительскимъ главама стои ћирилскимъ писменима написано: СТЫ ПЕТЬРЬ И ПАВЬЛЬ а подъ овимъ писмомъ латинскій написъ: S. Petrus, S. Paulus. Овай ћирилскій надписъ одма є нашемъ вредномъ старина испитателю, у очи пао, те науми што пре потражити оригиналъ.

Съ тешкомъ мукомъ могло се текъ добити дозволенѣ ради улазка у тайну капелу, гдѣ се чуваю свете мошти съ горе поменутомъ икономъ св. Петра и Павла.

У єдной дубокой уложници са стакленимъ вратима, са свакоякимъ златнимъ и сребрнимъ посуђемъ, са св. мошти, украшенъ драгимъ каменѣмъ, бисеромъ и т. д. угледа Г. Кукулѣвићъ одъ старине већъ сасвимъ поцрнѣну слику, кою є тражіо, а даде ю, негледећи на остале предмете извадити изъ своґъ места у юглу, одъ кудъ може быти, крозъ више столѣтія, ни помакнута ніє была.

Иста є драгоцѣна икона ставлѣна у великомъ сребрномъ оквиру, и тако є тешка была, да ю єдва двоица могоше држати. Неможемо доста захвалити быти Г. Кукулѣвићу што му є тако срећно за рукомъ испало, да ову икону, за насъ Србе одъ неоцѣнѣне важности, коя є валяда више столѣтія у тами овде лежала, на светло изнесе, и нашъ светъ са овимъ драгоцѣнимъ споменикомъ потанѣ упозна. Онъ ю описує у далѣмъ своме разлаганю овако:

Слика є ова начинѣна у византискомъ слогу, на дрвету. Одозго мало попрсіє спасителѣво, кои десницомъ пруженомъ поделює благословъ. У среди виде се два велика лика св. Петра и Павла. Петаръ, по начину, како га у найстарія времена изображаваю, место ключа, у левой руци умотанъ папиръ држи. Св. Павле носи у левой руци книгу. На долнѣмъ разделеню слике, подъ св. Петромъ и Павломъ, представлѣнъ є подъ лу'комъ црквены врата, клечећи свештеникъ, кога

некій папа благосиля, а изванъ лука са обе стране, по єданъ стоећій калуђеръ православне цркве, молећи се са склопљенимъ рукама споменутимъ светительима св. Петру и Павлу. Надъ спасителѣвомъ главомъ стои и съ десна и съ лева са ћирилскимъ писменима написъ: Їс. Хр., а надъ св. апостолима, повећимъ златнимъ ћирилскимъ писменима, съ десна: СТЫ ПЕТЬРЬ, — а съ лева: СТЫ ПАВЛЬ. Овде нема ни трага каквомъ грчкомъ или латинскомъ надпису.

Дакле оно преданіе римскы свештеника, као да є ову икону самъ царъ Константинъ великій римской цркви поклоніо, неможе никако овде места имати, почемъ у оно доба, кадъ є царъ грчкій Константинъ живіо, іошъ ћирилски слова ніє было.

Овде настає питанѣ:

1. Шта представля ова икона у смотренію предмета долнѣ стране, гдѣ є папа изображенъ, благосиляюћи некогъ свештеника, са два калуђера православне цркве са стране?

2. Како є ова икона са ћирилскимъ словима у стилу византискомъ православне наше цркве, у главну цркву у Риму приспети могла; и то у тайну хранилницу светиня западне цркве?

Мнѣніє Г. Кукулѣвића ово є:

Овай свештеникъ, што предъ папомъ клечи, примаюћи одъ нѣга благословъ, неће быти нитко другій, него или светый Методъ, или ткогодъ одъ нѣговы свештеника, и пратіоца, кое є папа Адріанъ II. у Риму за епископе канонске посветіо; а она два калуђера православне цркве, што се изванъ црквенога лука св. Петру и Павлу моле, быћеду два брата св. Ћирилъ и Методъ, што су год. 867. донели мошти св. Климента у Римъ, поклонивши се папи Адріану II. и добивши одъ нѣга благословъ и велике чести.

Ако признамо могућность, да є у реченомъ предмету заиста изображенъ споменъ похода у Римъ, славенски апостола св. Метода и нѣговогъ брата Константина, названогъ Ћирила; онда можемо са вероятношћу наше мнѣніє изрећи; да є исто изображеніє одъ єдногъ или другогъ славенскогъ апостола, на споменъ своГъ првогъ похода у Римъ, поклонѣно римской цркви св. Петра. Ово бы се мнѣніє могло сложити са онимъ побожнимъ преданіємъ, да є ова икона поклонѣна одъ Константина, али не одъ цара Константина великогъ, него одъ светогъ Константина философа, названогъ Ћирила. А далѣ, могло бы се и то узети, да є исту икону самъ св. Методъ изобразіо, єрбо и тако се потврђує изъ неки легенда, да є са своимъ изображеніємъ последнѣга суда св. Методъ обратіо бугарскогъ цара Бориса на вѣру христіянску, дакле да є быо вештый живописацъ.

Говорећи о овомъ предмету морамо напоменути о преданію, што причаю многи Византинци. Ево тогъ преданія: бугарскій царъ Борисъ или Богорисъ, желіо є изобразити свой домъ иза вароши и зато заповѣди дозвати єдногъ римскогъ (ромейскогъ) живописца инока Методія. Овай живописацъ коме є было речено, да изобрази нешто, што бы уображенѣ могло застрашити изобрази страшный судъ. Ово изображенѣ то є учинило, те се є царъ одма после тога крстіо. Овай догађай, по мишлѣню учены людій, случіо се после 860. године. Многи мисле, да є овай калуђеръ Методіє быо братъ Константиновъ.

Но ако и ніє Ћирилъ и Методъ поклоніо ову икону цркви св. Петра у Риму, и ако св. Методъ и ніє изобразіо ову икону, за споменъ ньіовогъ долазка у Римъ, опетъ ради предмета, остає увѣкъ вѣроятно, да є иста икона за споменъ ньіовогъ долазка у Римъ изображена, и ако се и неможе сматрати за найстаріи споменикъ славенскогъ христіянства, опетъ по своме слогу и виду међу найстаріє христіянско-славенске умотворе спада.

Примѣтба Свакомъ Србину, кои се са старимъ споменицима изближе упознати жели, препоручуємо, да себи набави „Аркивъ за Югослав. повѣстницу" когъ уређує Г. Кукулѣвићъ. Досадъ су 4 книге изишле. У ньима има за Србску повѣстницу много са великимъ трудомъ скуплѣни, неоцѣнѣны података. Овай великій трудъ Г. Кукулѣвића достойно уважаваюћи, желимо, да у овомъ свойски предузетомъ, родолюбивомъ деловаию, на ползу цѣлога славенства, успѣшанъ напредакъ има. Мы нећемо пропустити, да наше читателѣ неупознамо и са дальимъ успѣсима, у изтраживаню и испитиваню старина, овогъ хвалѣногъ родолюбца.

Др. М. Р.

Желѣзница у воздуху.

Кадъ бы какавъ човекъ, кои се пре двадесетъ и три до четири године вечнимъ сномъ успавао, данасъ изъ гроба устао, па видіо чуда невиђена, коя є човечіи разумъ за тако кратко време починіо, тай бы се морао одъ чуда занети, нити бы собственимъ чулама веровао, као да є у какавъ обчараный светъ пренешенъ. Желѣзнице, парни бродови, електрични телеграфи, справе за шивенѣ, живописанѣ са сунчанимъ зрацима, толика електрич а, галванична, микроскопска и телескопска, хемична, физикална и механична измишлѣня — сва та и друга чуда мораю некима и данасъ живећимъ людма мозакъ завртети и єзикъ укочити. Тако приповеда єданъ путникъ, да се готово тако исто и нѣму пре некогъ времена у Лондону случило, кадъ є чуо о желѣзници у воздуху, о коіой су му причали, да се у Волвичу налази.

„Шта?" пытао є онъ самогъ себе, „желѣзница одъ воздуха или крозъ воздухъ? Да нису то летећи воздушни балони, Икаръ одъ желѣза, окрилѣна чудовишта, што крозъ воздухъ шумећи пролећу, или су желѣзне шине у воздуху безъ подупирача намештене — шта ли є то? Желѣзница у воздуху! како изгледа то чудовиште? То морамъ видети, макаръ ме шта стало.

И заиста ме є много стало, єръ енглезско правительство за чудо у тайности држи свою дипломацію у желѣзу и течномъ огню у Волвичу, али самь опетъ найпосле по многимъ препорукама добіо приступа у ову одъ єдне милѣ дугачку, редку, страовиту радіоницу за ратъ, у коіой се налазе читава брда одъ желѣзны шибкій, свакояки' за пушке и топове зрна, безчислене бомбе, топови, кумбаре, грдне бомбе, кое са сто и више фунтій пушчаногъ пра'а напунѣне читаву немачку милю далеко лете, па онда истомъ падну и распрсну се, бомбе у бомбама, кое некимъ новимъ огнѣмъ напунѣне, могу, као што веле, читавъ градъ за тренутакъ запалити; у коіой преко 9000 раденика, механика, ковача, хемика и т. д. са парномъ снагомъ одъ толико тисућа коня и съ механичнимъ подизалама (ћускіама) посвакиданъ раде. — Показаше ми и желѣну желѣзницу. Ништа ти простіє одъ тогъ нема. Свакій ће є читатель моћи себе одприлике представити, кои є видео, како човекъ по нанижемъ конопцу склизи. Проста справа, али є управо збогъ те своє простоте врло практична и одъ велике важности. Данасъ се већъ немораю, ако иначе ніє нуждно и полезно, брда провальивати, долине насипати, ни мостови преко река градити, већъ се преко ньи намести желѣзница у воздуху по законима тежине на косой поляни, па ако желимо, да іошъ и далѣ какавъ теретъ пребацимо, то на последньой штаціи (станишту), где коса поляна престає быти коса, подигнемо га опетъ у висину, докле га найпосле съ последнѣ такве висине доле неспустимо.

Найболѣ бы было, кадъ бы се ова желѣзница у нацртаномъ образу могла представити, но кадъ намъ то збогъ трошкова ніє могуће, то ћемо се потрудити, да є нашимъ читательима, колико є могуће речма опишемо.

На ономъ месту, съ когъ се теретъ на брдо какво н. пр. пребацити има утврђенъ є високъ дирекъ, на подобіє каквогъ ђерма или мерила, почемъ є на нѣму горе греда на своіой средини углавлѣна. Ова греда има съ оба края пружену желѣзну жицу, по коіой се теретъ, дизанѣмъ єднога края ђерма узвиси а после по истой жици, пруженой до на вр'ъ брега на ниже склизи, єрбо є ђерамъ съ подигнутимъ своимъ краємъ вишій одъ брега према нѣму лежећегъ. Где є веће и подуже брдо, ту се на више места поставе такви ђермови, тако, да се после теретъ на слѣдуюћемъ ђерму навише диже, а после съ нѣга наниже пада и т. д. Ову є желѣзницу измисліо француській енженѣръ М. Баланъ.

Она є постала у Криму, где є између бреговa, стена, теснаца и у блату толико тисућа людій животомъ платило, где є толика рана, толико топова, коня и други войнички потреба пропало, почемъ се поредъ све чудноване механике ніє могло преći ни пренети.

Комети или репате звезде.

Поредъ многи планета са 20 ньиовы пратилаца, путує іошъ око нашегъ сунца много већа множина звезда, кое се зову комети, или репате звезде, овако зато, што за собомъ некакавъ репъ вуку. Подъ именомъ комета означавала су се іошъ у седой древности небесна тела, коя су своимъ особитимъ изгледомъ и необичномъ величиномъ, као и своимъ тайственимъ путомъ и изненаднимъ появомъ и одлазкомъ вниманѣ на себе привлачила. Іошъ одъ вайкада др-

жало се, да комети имаю упливъ на судбину целогъ рода човечієгъ, а и на поедине особе; они су были гласници гнѣва Богова; ньіовъ появъ быо є претећегъ значеня. У найстарія времена мислило се, да комети нису звезде, него само появи воздуха. Известно є, да имаде међу раніимъ философима врло много замешателства у мнѣнію, па да се тада неможе замерити Сократу, што є онъ целу астрономію, као безнадежну одбаціо. Она є дотле много више служила суевѣрю, него ли науки. Александриска школа прва є почела комете другоячіимъ очима сматрати. Славный Сенека овако говори о кометима: Нетреба да се чудимо, што нисмо испитали законе путова комета. Мы невидимо ни почетакъ ни свршетакъ ньиови стаза, коима они изъ неизмерне дальине къ нама долазе. Текъ є 1500 година како Грчка звезде брои и имена имъ дає. Осванує некада давъ, кадъ ће се после толико столећа испитиваня ясно сазнати оно, што є нама засадъ сакривено.

Но овай є данъ осваную много доцніє, него што є великій Римлянинъ мисліо; єръ ако неполажемо велику важность у поедине мрачне податке Хинеза и Арава, онда су были текъ Турбахъ и Регіомонталъ први, кои су у средини 15. века свою пажню на комете обратили, и површно определенѣ ньиови места испитали. Но іошъ є врло много оскудевало, те су ій найславніи астрономи 16. и 17. века размишлявали о правой ньиовой природи и о правомъ виду ньиови стаза. И самъ Галилей, Тихо-Брахъ, Кеплеръ и Хеферъ држали су ій одъ части за воздушна появленя, а одъ части за изпареня планетски атмосфера. Дерфелъ, проповедникъ у Плои у Немачой, дао намъ є првый приближно представлянѣ кометскогъ пута. При появу великогъ комета 1681, да онъ своє мнѣніє, да є стаза тогъ комета порабола, коє є жиша у среди сунца. Мало затимъ появи се Нютонъ са своимъ системомъ, и у овомъ нађе Дерфелово мнѣнѣ о кометима своє теоретично потврђенѣ и у исто доба точніє определенѣ. Одъ овогъ су доба комети права и известна собстеность науке, докъ су пређе само суевѣрію и заблуђеню служили. Прословлѣный кометъ 1680, кога є стазу израчунао професоръ Енке, изнашао є 2. Новембра Готфридъ Кирхъ у Кобургу. Рачунъ Енкеовъ показує, да є истый кометъ 5. Декембра само 32.000 миля одъ површя сунца удалѣнъ быо. У овой овако изванредной близини, морало се сунце съ комета тогъ видети 32.400 пута веће, него съ наше землѣ, па и светлость у толико бы была яча. Нѣговъ чудноватый репъ быо є найманѣ 80° (степена) мниме дужине (15 немачкій миля иде на 1°), и на више места пре му се угледао репъ, него глава; притомъ быо є танакъ, дугоопруженъ и правъ; а права нѣгова дужина морала є износити найманѣ 10 миліона миля.

Кругъ, Елипса, Парабола и Ипарбола єсу могуће стазе, по коима се небесна тела око свои главни средоточни тела движу. — Докъ се планети и ньіови месеци у скоро круговидной елипси покрећу, и при ньіовой малой ексцентричности, не своимъ већимъ удаленѣмъ, него, и то за кратко време, своимъ положаємъ према земльи и сунцу, нашемъ погледу измакну, и докъ ій ми и при найдужемъ времену ньіовогъ пута на свима точкама ньіове стазе видимо —: движу се комети по стазама, коє истина нису праве параболе, али се баръ, некъ су као елипсе или иперболе, параболама приближую, чиме показую знатну ексцентричность и за найдуже време свога пута задржаваю се на таквой дальини, где имъ ни наоружано око неможе слѣдовати. Ако се пакъ стаза уобште само мало одъ параболе одвая, то ће се тимъ више она нѣна часть, коя є сунцу найближа, показати, као да одъ параболе неодступа; єръ се найвећа часть комета само неколико месеци пре и после перихела може сматрати. Затимъ іошъ магловитъ неограниченъ, у часъ меняюћи се изгледъ ньіовъ много више сматраня отешчава, него подобно при непокретнима и планетима; одтудъ долази да є и само разликованѣ, при кометима у найновіє доба сматранимъ, еда ли се по елипси, параболи или иперболи движу, често немогуће, на а свакій начинъ трудно, и да се точно определенѣ елиптичности текъ повраткомъ комета добити може. —

У обште може се рећи, свакій кометъ састои се изъ три части: зрно, глава и репъ. Ово тако названо зрно увія споля гушћа и гушћа у неограничность губећа се магла, кою зовемо главомъ. Комети овогъ рода обично се невиде голимъ окомъ, или показую ликъ, кои се неразликує приметно одъ обичне звезде. Но са кометима, кои имаю репъ, другачіє є. И при овима увія нека мутна магла светло зрно, но ова се у єдну страну продужава, и увекъ у ону, коя є одъ сунца одкренута, и то є репъ, кои є самъ 60—90° мнимо, а у истини више миліона миля дугачакъ, неимаюћи одсечно ограниченый край. Овай є репъ врло различитогъ вида: правъ, лепезастъ, савіенъ, а и двогубъ и вишегубъ. Комети су провидни и непреламаю сунчане зраке и то ни репъ ни глава ни зрно. Овай важный у обзиру репа давно познатый резултатъ, нарочито є изнашао Бесселъ при сматраню Халеовогъ, и Струве при сматраню Бѣловогъ комета.

Они су видили непокретницу само неколико секунда одъ средоточя иза зрна, коє є преко нѣ прелазило. па нити ю є учинило невидльивомъ, нити є само ослабило. Маса дакле, изъ коє се кометъ састои, ніє гасовидна, него бы се морала састояти изъ дискретны празнихъ међу-просторомъ одвоєны частій. Исто є тако несумнѣно и то, да комети сунчану светлость одбіаю и нешто мало, као и планети светле собственомъ светлости. Ово већъ доказує већа ясность, кою добиваю комети при приближаваню къ сунцу (а у исто време, но не свагда, и къ земльи), далѣ и то, што при удаляваню одъ сунца изчезну у оно време, кадъ бы, судећи по ньіовомъ пречнику, дакле по величини, требало, да се іошъ дуго добро видити могу, и найпосле, ово потврђує и Араго, кои є светлость Халейовогъ комета поларизирао, и уверіо се, да є она рефлектираюћа (одбієна), докле узаимлѣна, а не у найвећой дольини собствена кометова. — О маси и густини комета само се то зна, да су обе неприметно малене и, нарочито ова последня, много тисућа пута мора быти рећа, него найрећій воздухъ; єръ при свой прекомерной величини главе и репа, коя често сунчевъ пречникъ далеко превазилази, ніє іошъ никои кометъ и найманый трагъ каквогъ дѣйства на другомъ комъ небесномъ телу произвео, па ни онда, кадъ коме планету найближе дође.

За сасвимъ нематеріалне немогу се сматрати, єръ онда небы были подвргнути законима тежкоће и небы се око сунца движали онимъ пређе реченимъ путовима, нит' бы икакве сметнѣ одъ планета трпили. Комети нити су гасовидни, нити тврди као планети. Ова различность међу кометима и планетима произвела є мнѣнѣ то, да су комети светска тела, коя су іоштъ у првой епохи своги образованя, дакле постаюћи планети. Има мнѣня и узъ ово и противъ овога. — Ако су комети определени, да буду негда планети, онда се пораћа сасвимъ наравно питанѣ: одкудъ ће доћи та маса, коя планете образує, кадъ є кометъ тако слабъ, као да масе и нема? Они, кои су противни томе мнѣню да ће комети постати планети, рећи ће: Ни єданъ одъ ближе познати намъ комета ніє нигда ни найманый трагъ каквогъ дѣйства показао, коє бы морало быти у некимъ случаєвима, н. пр. при комету одъ 1769 год. кои се на 360.000 миля земльи приближио. А они, кои су противни опетъ овомъ одбациваню, каза ће: комети нису безъ матеріє, и ако є ова прекомерно фина, они притомъ имаю врло велики обимъ, и могу се, као што є и наша земля чинила, мало по мало све више сгуснути и найпосле тврдо тело постати. —

Ова препирка образує само малу часть много обширніегъ и важніегъ питаня, тогъ: да ли се светъ у станю быћа, или у станю постанка налази. — Мы се нећемо занимати са претресанѣмъ разни мненя: еда ли є светъ у Богу или Богъ у свету, и тако далѣ; овакво претресанѣ ніє за овакавъ листъ; но само велимо, да є разрешенѣ овакви и подобны питаня найважніи задатакъ философіє.

Драгашевићъ.

СМЕСИЦЕ.

Августъ римскій царъ.

Овай владатель заслужує заиста царско име у истории. Премда є было господаръ одъ полакъ света, за то опетъ ніє никадъ дирао у правду и правицу, нити є икада заповедао судіяма, да суде онако како онъ оће. Єдаредъ га замоли єданъ старъ войникъ, да рекне за нѣга кою добру речь судіяма у своме процесу. Царъ га одбіє и рекне му, да узме себи єдногъ адвоката, кои ће му процесъ тай водити. Али му войникъ на то одговори: „Єсамь ли се и я у бою кодъ Акціє, кадъ си царство задобіо, преко адвоката за тебе тукао?“ Цару се ове речи яко допадну, за то се прими нѣговогъ процеса, дође самъ собомъ у судъ, и добіє процесъ.

Принцъ одъ Велса.

У Енглеской зовесе свакій престолонаследникъ Принцъ одъ Велса и то іошъ одъ владе Едуарда I. Овай є краль водіо жестокій ратъ съ народомъ у Велсу, али му се онъ ніє тео никако да покори. Године 1263. понуди онъ те Велзере да се помире съ ньиме, и да ій преко свога човека запитати: оће ли признати за свога господара єдногъ принца, кои є ньинъ землякъ, кои сасвимъ безгрешанъ животъ води, и кои незна казати ни єдну речь енглески? И кадъ му они одговоре да оће такогъ принца признати за свога господара, онда имъ представи краль нѣговогъ новороѣеногъ сына принца, когъ є мало часъ родила кральица у граду Велискомъ Ганмарвону. Ово є дете было ньинъ землякъ, єрбо се у ньиной земльи родіо, было є безгрешанъ и ніє знао енглески говорити, єрбо се мало часъ было родіо. Велзери по обеѣанію одма положе заклетву верности овомъ принцу, покоре му се и ратъ се прекине. — Садашньій Принцъ одъ Велса родіо се 1841. год. дакле є у 18. години.

Топли предѣли.

У онимъ краєвима наше землѣ, у коима є яко врућина, као у Африци, люди брзо сазру, али брзо и остаре. Тако у Египту женске у десетой години свога живота сасвимъ су зреле и онда се удаю. У єданаєстой години рађаю децу, у двадесетой почину опадати, а у тридесетой престаю рађати. Мушкарцы у дванаестой години већъ су оцеви. У Хабешу іошъ раніє люди сазреваю. Тако су девойке у деветой години свога живота већъ сасвимъ зреле, и онда се удаю и децу рађаю. — У Паризу є 1828-ме године показао єданъ пекаръ изъ шпаньолске, колику врућину може човекъ издржати. Найпре се четири сата непрестано єдна пећка жарила, шпаньолацъ тай обученъ у кабаницу одъ дебеле вуне и у чакшире одъ црвена фланера уђе у пећку и у ньой є на шамлици седіо четриаєсть минута а предъ нѣгови ногу кувао се єданъ петао; врућина є была у пећки 50 гради; чимъ є изъ пећке изишао, опетъ є на ново стану жарити, шпаньолацъ опетъ уђе у ню, у здравлѣ свои гледаоца попіє єдну флашу вина и петла оногъ поеде, а кадъ є на полѣ изишао врућина є была 60 града. И трећій путъ положе Шпаньолца на єдну даску, око нѣга упале свеће, туре га у пећку и затворе за ньимъ врата и одушку. Три минута стало є тако у пећки, и сви с' поля повичу: „доста! доста!“ и извуку га на полѣ, свеће су быле истопљене и пара є тако рѣава куляла изъ пећке, да є 'тела све подавити. Шпаньолацъ тай одма скочи у ладну воду и изиђе здравъ читавъ изъ нѣ. Али овомъ се не треба нимало чудити, човекъ може велику и зиму и врућину поднети; у горньой Сибиріи зима расте до 50 гради Р. и ту люди живе у пределима око Екватора у Африцы, особыто у Сенегамбіи врућина є у ладовини 35 гради, а у долини око реке Нигре расте врућина у ладовини и до 48 гради; врућина є овде толика, да се у песку яя обаре, и да човекъ неможе босъ ићи, єръ ноге као да су му у ключалой води, тако жеже песакъ; и опетъ и ту люди живе. Али за кратко време може човекъ іошъ већу врућину него што є ова африканска поднети.

Анекдоте.

— Кицошъ некій изиђе изъ єдне велике куће и на сокаку спази селяка, гди мери очима ту велику кућу. Онъ се упусти са селякомъ у разговоръ и овай га найпосле запита: „Каква є то кућа?“ — кицошъ одговори: „То є кралѣва воловска штала.“ — „О, па како сте ви умакли наполѣ?“ одговори му селякъ.

— Некій човекъ кои ніє знао читати добіє однекудъ важно писмо, коє се нѣговы кућевны ствари тицало. Радъ є было знати шта є у писму, а радъ є опетъ было, да онай кои му узчита писмо не сазна шта писмо каже. Шта є дакле чиніо? Зовне єдногъ ђака, да му писмо, и овай почне изъ нѣга читати, а онъ му є дотле држао запушене уши, догодъ ніє прочитао писмо.

— Єданъ пустія рекне своме другу: „Нашъ бы занатъ было врло добаръ, само кадъ не бы было вешала.“ „Лудо єдна, рекне му другъ, башъ управо вешала и држе намъ занатъ. Да нема вешала, имали бы толико другова, да бы морао єданъ одъ другога красти.“

— Єднога зликовца осуде да га обесе. Али уєдаредъ яко се поболе, вешанѣ одложи се и даду га доктору да га лечи. После неколико неделя да докторъ суду ово известіє: „Подписаный явля понизно славномъ суду криминалному, да є осуђеникъ Н. Н. садъ сасвимъ издравіо, и да се безъ повређеня свога здравля може оправити са овога на онай.“

Математичный задатакъ.

Сила коіомъ се смрзнута вода разтеже нашао є Мушенбрекъ у єдномъ опиту или киселини, равну више центій, и брой овы центій такавъ да се $^1/_{18}$ нѣгова часть има као $^1/_{12}$ истогъ броя умалѣногъ са 36 према $^1/_{14}$. Колика є дакле разтежућа сила?

Разрешенѣ коньицкогъ скока

у бр. 1. Подунавке.

Ой ты коло весело,
Ты си мени пресело!
Дадо моми ябуку,
Уеде ме за руку.
Ой девойко медена,
Ты небуди ледена,
Уедену за руку
Дай изъ недар' ябуку!

(Изъ Сватова.)

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

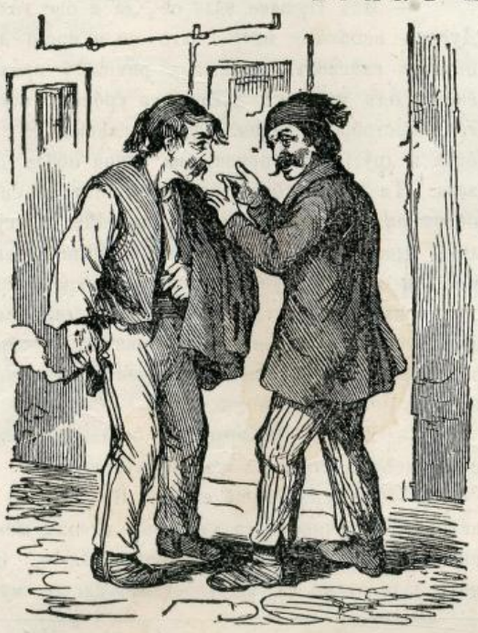

Петакъ. Бадава, Ераче, ако смо ради, да у свету чувени будемо, то морамо у вароши заводе подизати.

Еракъ. Одкудъ ти то на паметъ дође — заръ нема свака кућа заводъ — заръ ће іошъ и до тога доћи, да ће се заводи на средъ пiяце правити, а не као што су наши стари у краю и — —.

Петакъ. Уђути єданпутъ, кадъ си простакъ и ништа неразумешъ — читай само неке новине, па ћешъ добити у томе заснова и видити, да су заводи садъ школе, шпитальи и т. д.

Еракъ. Е гле — шта ти нећеду мудре и паметне главе изрећи.

Еракъ. Ево већъ и покладе, а ты ниси се іошъ оженіо.

Петакъ. Нећу ни да се женимъ.

Еракъ. А зашто?

Петакъ. Зато, што неке жене спадаю у птичій редъ: у друштву су голубови, на сокаку паунови а кодъ куће — . . :

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Ономадъ сараписмо Госпођу Анку Іоанновићъ одъ Мораче, удовицу нашегъ славногъ юнака капетана Михла Іовановића, кои є у борби са Мађарима прерану смрть свою нашао. Преминувша пробавила є последній вѣкъ свой у тихой самоћи, посвештаваюћи се негованю и воспитаваню деце своє. Лака іой земльица была!

— Изъ Турина явля се, да є пре две неделѣ некій великашъ, кои є у целомъ кралѣвству као страстанъ ловацъ познатъ было, буди изъ блудне, или изъ незнаня, на неку у яруги вребаюћу кудраву животиню пушку наперіо, и као добаръ ловацъ убіо. У истый ма скочи на нѣга съ буцомъ газда убієне животинѣ псуюћи и ружећи га, хотећи іошъ и буцу употребити; но збогъ чега буде уапшенъ. По закону земальскомъ морао є тешко казненъ быти, и вѣчъ га є судъ на десетогодишню робію одсудіо было, кадъ му локай былету донесе, на коіой су речи ове стояле: „Помилованє одъ краля.“ Великашъ, кои є пса убіо, было є краль сардинскій Викторъ Емануилъ, кога селякъ познавао ніє.

— Изванредну обкладу учини пре неколико дана у Минхену єданъ зубатъ простакъ съ некимъ човекомъ, хвалећи се, да пре єдногъ сата може мерицу орая своимъ зубма разлупати. Ораси буду донешени; онъ поче свой посао тако вешто, да є за време одъ по сата вѣчъ велика гомила ораови люсака предъ ньимъ лежала, одъ коихъ є кадкадъ човеку се у лице бацао, кои се не-мало збогъ губитка обкладе побояо. Кадъ три врталя сата проће, мерица поста празна, а зубанъ доби обкладу. У мерици было є 1500 орая.

— Ове се године и по южной Европи зима веома строга появила. По свой Италіи има снега и мраза доста, и по самой околини Неапола су брда съ снегомъ покривена. У Анкони спао є термометеръ на 10° исподъ нуле, а друмови, кои у ту варошь воде, тако су високо са снегомъ покривени, како одъ тридесетъ година были нису. Изъ Цариграда такође явля се, да є тамо хрђаво време, снегъ и мразъ.

— Великій войвода Баденскій, Лудвигъ, умрло є. Онъ се было родіо год. 1824., и по смрти отчиной, 1852. год. — ступіо є на владу, но ніє се никадъ државногъ кормила прихватіо, почемъ га є неизлечима болесть, одъ кое є вѣчъ одъ год. 1846. патіо — приморавала, млађемъ му брату, Фридриху, владу предати.

— У Куру у Швайцерской видло се 15. пр. м. неко особито появленє природе. После подне око 4 сата опазно се при ведромъ небу сиянъ метеоръ, кои са брзиномъ мунѣ одъ сѣвера къ югу крозъ воздухъ леташе. Светлость, истогъ метеора была є тако яка, да ю ни сунце ослабити ніє могло.

— У Златноме Прагу преминуо є ови дана князъ Франя Лобковицъ, одъ каплѣ ударенъ, башъ кадъ се на литургіи у цркви наодіо.

— Аленсандеръ Дима, найплодніи французкій списатель, когъ є дело „Монте-Христо“ и на србскій єзикъ преведено — уплетенъ є у некой особитой парници. Тужіо га є некій Маке за 60.000 франака, кою суму истый одъ А. Дима зато тражити има, што су они одъ некогъ времена у ортаклуку дѣла радили, коя су подъ именомъ Александра Дима на светъ изишла.

— Десетогодишньій дечакъ єданъ учиніо є скоро у прайзской Шлезіи грозно злочинство, кое намъ се невероятно чини, кадъ на младость тогъ несреćника помислимо. Нека деца одъ 3 до 8 година сиграше се у єдномъ сандуку, како то споменутый дечакъ опази приближивши се онъ сандуку, заклопи га, и тако у нѣму налазећа се деца угуше се. Младый тай злочинацъ изкаже при испиту, да є онъ то збогъ тога учиніо, єръ є єдно одъ те деце пре некогъ времена сестрицу нѣгову тукло. Дечакъ буде на 5 година затвора осуђенъ.

— Шпекулативна нека глава у Паризу дошла є на ту идею, да шпекулира са поштанскимъ маркама. Онъ дає своимъ муштеріяма такове марке за полу цену, а узъ ньи іошъ и бадава завитке за писма. Како є то могуће, питаће читательи наши, почемъ се зна, да пошта никакове проценте недає? Да нису те марке фаличне? Не, не! Шпекулантъ тай поступа сасвимъ по закону. На завитцима, кое онъ продає, налазе се посвуда огласи ситно штампани, само є за адресъ оставлено празно место. Онъ зна, да свакій данъ у Паризу око 100.000 писама одправлено быва, дакле да ће доста муштерія имати, кои су ради по овомъ начину огласивати свой еспапъ, и зато и добро платити.

— Изъ Оршаве явля се, да є ове године Дунавъ необично опао, зато се и могло далѣ остатке каменогъ моста изъ римскогъ времена наћи, одъ когъ се досада на србской страни само мостобранъ виђао. Садъ є нађено 18 стубова и другій мостобранъ на левой обали Дунава. Ти су стубови зидани цигломъ а споля обложени тешкимъ изсеченимъ каменѣмъ. У средини єдногъ стуба према левой обали Дунава узиданъ є растъ, коега краєви пресецаю средину одъ оба мостобрана, чини се да є служіо за линію управляня при зиданю. По заповести правителства снимиће се точанъ планъ овогъ памтеня достойногъ моста.

— Варошь Накарлеви у филандской постаде вѣчомъ страномъ жертвомъ пожара.

— У американской вароши Коку ожени се некій младый човекъ са умилномъ єдномъ женскиньомъ, съ коіомъ є врло сретно живіо. Єдногъ дана стиже на ню управлено писмо; мужъ прими и отвори га, и на свою жалость сазна, да жена нѣгова вѣчъ у другомъ єдномъ месту мужа имаде. Кадъ онъ збогъ тога жену запита, дал' є то истина, одговори она сасвимъ мирно, да она іошъ и у Филаделфіи єдногъ мужа има, и примећава му, да ништа изъ тогъ добро неследи, кадъ човекъ женина писма отвара.

— Докле є луксусъ нашегъ века вѣчъ дотерао, показую следећа. Досадъ су женске своє косе, рукавице и мараме съ коекакви мириси натапали, но сада у Америки изнађоше миришаве столице, кое почемъ се човекъ на ньима люлюшка, мирисъ шпуштаю. Овакова столица у леве руке наслону имаде гибку трску, коя крозъ драгоценъ мирисъ (parfum) пролазећи, ветрићъ мирисавый седећемъ у столици у лице душе, како овай люлюшканѣмъ меове подъ столицомъ се наодеће у движеніе приведе.

— У Нимъ у Француской изнашао є некій звездоиспитатель новый планетъ манѣгъ реда, комъ є име Некаузъ дато.

— Грозный призоръ имадоше путници на железници у Нирнбергу, почемъ некій поручикъ и адютантъ коняничке регименте, у єданъ ма изъ сокака железномъ путу прискочи и главу свою на шине стави, гди му нагло-юреће локомотива одма главу съ врата сруби. Што га є но то самоубійство натерало, незна се.

— У Вансину близу Париза покушавали су, топове одъ челика лити, и изъ ньи пуцати, пакъ се осведочило, да такови топови пре се разпукну, згоћени одъ противны ђулета. На супротъ пакъ, да су много пробитачніи за яча набіяня, него ли топови одъ бронза.

— Лондонскій некій трговацъ прими скоро одъ свога пріятеля изъ Нюіорка следеће писмо: „Госп. Н. Н. у Лондону. По приманю овогъ писма пошљите ми за мой рачунъ: 10 центій просте свиле; 100 туцета добри игала; 1 девойку одъ 18-22 године, лепу и непокварену, одъ поштени родителя и благе нарави, кою намеравамъ за жену узети, єръ одъ овдашньи девояка недопада ми се ни єдна. Постарайте се, да ми тай савъ еспапъ у найболѣмъ стаю пошалѣте.“ —

— Писаръ єданъ у некой банкерской кући у Бечу ухваћенъ є ови дана у превари правлѣнѣмъ фаличны вексли одъ више иляда форинтій.

☞ Кои бы радъ подпуне броєве Подунавке имати, нека се изволи што пре явити, єръ врло смо мало екземплара више печатали.

Цена є Подунаки одъ Януара до конца Юнію 3 фр., до конца Декембра 6 фр. ср. са поштарипоомъ.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предбројти се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр 6. У Земуну 8. Февруара. 1858.

З л о!

Я'а коня бедевію
Крозъ ту землю Семберію,
Занесе ме на далеко,
На далеко, упріеко,
Преко Кома, вратолома,
Преко Дуге, моторуге,
А кадъ бія' у Косову
На злу мѣсту Ядикову,
Ђе бауцы даню ходе,
Гвоздензубе коло воде,
Баукъ викну: „хозайдени!"
Гвоздензуба: „дай га мени!"
Па се на ме загоните,
Низъ полѣ ме погоните:
„Стан', курвићу, хоћешъ стати?
Морашъ пола срца дати,
Што си драгой обећао
Кадъ с' полюбацъ излагао."
„„Ахъ немогу, юнакъ, стати
Немогу вамъ срце дати!
Да є драга она иста
А у мене срца триста,
Да броите на четворо,
На четворо и петоро:
За полюбце дао све бы,
Мен' остало ништа небы.""

І. И.

Тетица Рузмариновићка

(Свршетакъ.)

Савле постає Павле.

Нит' се може описати нит' изказати, како є радостанъ было млогопытльивый свештеникъ, кадъ су се табани нѣгови само землѣ дочепали. Истина да є было и безъ пароке и безъ шешира, и одъ пояса до доле цедила се вода съ нѣга, далеко одъ куће, ноћь већъ увелико была, а овамо є на добру и земльи найвећегъ непріятеля одъ Нидерфарена — коє су быле богле околности, за коє се неможе рећи да су башъ повольне; али кадъ є само избавіо животъ, па ма за колико было.

Докъ су слуге іошъ овогъ замореногъ господина солетали съ пытанѣмъ, изиђе бароновъ дворoуправитель и силомъ га готово одвуче у госто- и човеколюбивый дворацъ. И кадъ му на нѣгову молбу буде обречено, да ће добити кола, коя ће га одвести натрагъ до Нидерфарена, склони се и оде у дворацъ до полазка кући. — Међутимъ є и око два сата протекло; кола небы' никаквы и свештеникъ почне сумняти, да га онде задржаваю као ємца или заложника, збогъ одведеногъ коня, ако ій и єсте онъ толико путій уверавао, да є конь нѣга одвео, кадъ га є онъ шале ради узя'ао. После дугогъ промишляня, науми да утече. Устане и 'тео є отворити врата, а бароръ одъ Малцена дође, кои є на коню свога ловца дояао, а у бригу задатый ловацъ ишао є, те баронова коня тражіо по свомъ Обер- и Нидерфарену.

Баронъ чимъ позна уяка своє миле супруге — іошъ на улици є чуо, да є некій гологлавъ и безъ пароке, савъ мокаръ свештеникъ дошао на коню —, одведе га одма у болю собу, заповеди те се донесу сува преобука и альина, у што се господинъ свештеникъ преобуче. Затимъ ни разговору ніє было, да се онъ по ноћи враћа кући. Баронъ ніє 'тео то чинити, да непріятелю своме жао за срамоту враћа, него га є господски дочекао и сасвимъ учтивъ съ ньиме быо.

Добротомъ томъ бароновомъ изненађенъ уякъ сосанинъ охрабри се и развесели одма топлимъ печенѣмъ и бургундеромъ. Но ако и єсте добро претискао было собомъ меко поставлѣну столицу, на коіой є седіо, опетъ му се све некако цело оно вече чинило, као да проклетогъ оногъ коня међ' ногама има.

„Међутимъ я незнамъ како да довольно благодаримъ ономъ добромъ живинчету," рече баронъ, „што ми є донела уяка моє миле супруге. Одавно желимъ я да се съ вама познамъ, и молимъ васъ, да будете посредникъ. Я супругу мою обожавамъ, а они ме оће одъ нѣ да разставе. Супруга є моя мени опростила — па и то, она ме люби — нетражи развенчаваня, па опетъ . . ."

„Люби васъ? Неће да се развенча?" повиче господинъ свештеникъ вртећи главомъ, на коіой є баронова найлепша памучна капа была.

„Оћете вы сведочанства?" запыта баронъ. „Да, я могу искренъ быти спрамъ мога сладкогъ уяка. Онъ треба све да зна. У такомъ се часу пресуђує о срећи целога живота." Съ тимъ отиде и донесе сосанина писма.

Господинъ се свештеникъ у своме благодарномъ срдцу одавно већъ са племенитимъ домаћиномъ помиріо, и іошъ му се овай допадао. Єръ баронъ є тако штедећъ было, па га ніє 'тео ни за узрокъ пытати, зашто є онъ коня одвео; онъ є было тако добаръ, тако поволнъ у забавляню, тако усрданъ, да већъ ніє могло другчіє быти, него се морао човеку допасти. Кодъ нѣга си было као у своіой кући. Онъ се управо одпре заратіо као нападнута страна одъ тетице Рузмариновићке и Сосане. Да є Сосана сама покварила ону тропну алиянцію и сама за себе миръ учинила, шта бы онда остало савезницима?

И обистомъ види господинъ свештеникъ изъ писама своє нећаке, да є између нѣ и барона, не само вечный миръ, него и далѣ одъ века заведенъ. Читао є єдно по єдно писмо: найчистія нѣжность изъ свакога є дн'ала, а узъ то найштедльивіє стра'опочитанѣ спроћу тетке и уяка.

Дирнутъ у срдце господинъ свештеникъ, спусти артіє оне поредъ себе, пружи руку преко астала и рече: „господинъ бароне, ево вамъ моє руке — я ћу съ моє стране направити миръ. Сосана мора быти ваша. Нема ту ништа одъ парнице. Но опетъ зато морамо мало лагати и мазати, и све благо поступати са тетицомъ Рузмариновићкомъ. Она є добра и блага жена, али є у некимъ стварима тврдоглава и самовольна. Я самъ до-яко было беснећій Савле, а одяко ћу быти пріятельски Павле, и дело преобраћаня почећу са тетицомъ.

Баронъ скочи, загрли и почне любити ватрено и радостно одважнога Павла.

Вртенѣ главомъ.

Доцне сутра данъ текъ врати се господинъ свештеникъ натрагъ у Нидерфаренъ, кадъ су му нешто одъ нѣгови альина донели изъ нѣговогъ

парохіалнога дома. На међи рузмариновићски добара, врати натрагъ баронова кола, па оде оданде пешке. Сосана є изишла была, те се проодала са малимъ Помпеіомъ, па се сретне съ попомъ.

„Где сте вы были, сладкій уіо?

„Кодъ господина барона. Онъ те є преко мене усрдно поздравіо.“

Сосана сва као ракъ поцрвени па промуца: „Баронъ одъ Малцена?“

„Па дабогме. Онъ ти є поштенъ човекъ. Непримамъ ти за зло, што га тако любишъ, као што показую твоя писма.“

„Моя писма, уіо?“

„Што си му ій ты писала — коя є онъ примао изъ шуплѣгъ дрвета.“

„Я нѣму писала? Шта мислите вы!“

„Да си ты мала, лажлива грешница, коя бы рада была да се претвара.“

Сосана ніє имала кудъ далѣ. Види да є издата зграби брижно руку свештеникову и молила га є са умилятимъ гласомъ: „По Богу да сте ми отацъ, уяче, немойте ме, тако вамъ єдинога Бога, издати тетици. А вама ћу я све показати.“

„Добро. Али немой ни ты мене да издашъ тетки. Єръ ево чуй, како се са-мномъ сасвимъ чудно догодило. Я самъ се съ барономъ сасвимъ помиріо. Ево самъ ти донео одъ нѣга єдно писмо. Прочитай га', али ништа неказуй тетки.“

Сосана є одъ чуда ма'ала главомъ узме и прочита писмо, па бы свештеника радо загрлила, само да ніє пуно полѣ было радника, кои бы то могли видити. Она отиде, или управо као на крили одлети кући узъ свога уяка. Е садъ є имала єднога вернога, коме су све мисли и желѣ нѣне были познате, и кои є любавь нѣну одобравао. Дода дете єдной собарки, заключа се у свою собу, клекне на колена, прекрсти руке на прси и благодарно се Богу молила.

У томъ є тетица Рузмариновићка већъ дознала одъ свога брата, како є онъ прошао. — Кадъ є казивао како є коня нашао, пуне су іой очи были радости, што ће да се изнађе оно што тражи. Кадъ є казао, да є коня узя'ао, она на то уђе му у речь: „Та ты неумешъ яшити. Што ніє за твой чинъ, прођи се ты онога.“ Кадъ є пакъ приповедао, како є съ конѣмъ у облакъ скакао и по води пливао, она ђипи, зграби брижно обе руке своги брате и повика: „За име божіє, у што си ты загазіо было!“ И ніє се могла утишати догодъ ніє казао, како се кодъ ясала заубавіо. Како є пакъ баронъ дошао, забезекне се она. Што є свештеникъ онога живлѣ 'валіо, тетица є све ладнія бывала. Кадъ онъ іошъ и ово дода: „Види се да Сосана немрзи на барона; я мислимъ, да мы одъ парнице одустанемо, па оставимо стварь некъ иде своимъ путемъ,“ продрма тетица главомъ, брата свога одъ пете до главе издраченимъ очима мерећи.

„Знашъ шта є, господине свештениче!“ проговори она, „боимъ се да ты яшенѣ и стра'нису што нашкодили. Што те баронъ ніє истерао на-полѣ у помрчину, него те є задржао на вечери и конаку, тимъ є онъ оно учиніо, што бы учинили и сви незнабожци и варвари. За печенѣ и бургундеръ нѣговъ, немогу му я іошъ Сосану дати. Башъ си ты правый млаконя, кадъ своє основе и сву срамоту и сву нужду, кою є баронъ нашой кући нанео, жертвуєшъ за єдну само тричаву вечеру.“

Свештеникъ се на то разлюти и рекне: „Шта, тетице, заръ ты ни найманѣ више немашъ у срдцу христанске любави? То бы я желіо, да си ты место мене я'ала на бароновомъ коню, да си у облаке скакати и преко бруећи таласа пливати морала, па да се познашъ са онимъ поштенимъ човекомъ. Онда бы ты другчіє говорила.“

Тетица Рузмариновићка на'одила є у овой необичной жельи свога брата, колико непристойности толико и увреде. Три сата му є чантрала, и све є изишло на ово: „Нећу да чуємъ више ни речце о барону. Я ћу сама одяко да радимъ како я знамъ.“

Завера.

И доиста є тетица морала сама радити, єръ су Сосана и господинъ свештеникъ на єдну страну прешли, а господинъ дворoуправитель Мачићъ, кадъ є дознао да се државный саветъ неслаже, гледао є да се држи средине, како ни єдно небы увредіо.

Тетица одъ то є доба ни речце ніє проговорила ни о барону ни о парници, было са своимъ братомъ или са Сосаномъ. Ако бы Сосана почела што о томе, тетица се наканьи и отиде оданде.

Тимъ снажніє є стварь рађена са господиномъ адвокатомъ Кратконогићемъ. Тетица ніє штедила новацъ. „Да се само єданпутъ развенчанѣ сврши, па онда ће свему быти край и баронъ ће се заборавити!“ мислила є она.

После петнаестъ дана дође іой одъ господина Кратконогића весело писмо: „Наша є стварь већъ близу цѣли,“ писао є онъ, „победа є наша. Идуће неделѣ изиђи ће пресуда одъ найвышегъ суда, да се развенчанѣ сврши.“ — Тетица є скалала одъ радости, но опетъ є одъ брата и сестричине крила ту свою победу.

Но Сосана дозна у шумици за ту несрећу. Баронъ є одъ туге сасвимъ изванъ себе было. „Ништа насъ неможе избавити,“ говоріо є онъ, „єръ писмено заклетванѣ супруге, предъ судомъ є, коя є съ мужемъ своимъ само форме ради венчана, па чека да се растави са онимъ, кои є убилацъ нѣне чести постао. Ништа насъ неможе избавити, о мила, о єдина моя! него само твоє, опозванѣ. Нужда є близу; данъ решеня єто ту. Отвори срдце предъ твоіомъ неумолимомъ теткомъ. Заръ ће се учовечати. Ты си моя жена, предъ Богомъ и людма моя жена — ко те може дакле изъ овы наручя отети, ако ты сама нећешъ, да се пустишъ изъ ньи?“

Сосана обе руке склопи око своги драгога и одговори: „Боже сачувай, я те нећу оставити!“ Одма данасъ іошъ говорићу са теткомъ; показаћу іой да те любимъ, да парницу проклинѣмъ, и да оћу, да се она прекине и одъ нѣ одустане.“

„Є ли то све?“

„А шта треба іошъ да радимъ?“

„Сосано, ты си моя жена! Кажи тетки, да ты, као супруга барона одъ Малценъ, оћешъ да живишъ у нѣговомъ двору — да є то твоя дужность, да одъ нѣга ниси раздвоєна, да є отчина дужность, своє дете издржавати и воспитати. Зашт' да морамъ я самъ живити и безъ тебе и безъ нашегъ Помпея?“

Бароница сакріє своє лице у недра баронова. Ахъ, шта онъ заклетва, то она ніє смела никадъ ни помислити. Єдва є имала толико храбрости, да и помисли о томе. Стисне га за руку и обећа говорити са теткомъ.

„И я ћу да идемъ съ тобомъ ньойзи.“

„Немой, сладкій мой, я ћу сама; али заедно са уякомъ.“

„Ал' ако се она одапре, па остане и чему є? Како ће онда быти, Сосано?“

„То Богъ зна!“

„Оћу ли сутра на-вече добыти одъ тебе одговоръ?“

„За-цело.“

„Па ако тетка у мислима непопусти, оћешъ ли ми дати ты одъ своє стране писмено, да є парница о развенчаваню противу твоє волѣ вођена?“

„Нећу, али ћу дати писмено, коє ће кодъ суда важити, да самъ се я помирила съ моимъ мужемъ, и да одустаємъ одъ заклетваня, да се развенчавамъ.“

„И то є добро. Но можешъ ли ты после такога писмена, и єданъ часъ задржавати се у Нидерфарену, а да писмено твоє неназову да є лажно? Заръ светъ неће онда рећи: кадъ се она помирила съ мужемъ, што опетъ живи осимъ нѣга, а недржи се права праве венчане жене? — Сосана, сутра ће кола моя доћи овде до шумице; понеси нашегъ сина са собомъ. Изъ Малцена правдай се после тетки, што си тако учинила. То ніє никаква кривица. Мы смо торжествено венчани. Тетица ће се, може быти, съ почетка лютити; уякъ ће є смирити.“

Сосана ніє могла ништа противно одговорити. Врло є была збунѣна, а и полюбци су іой некако ватрениі были, него одпре.

Последня борба.

Сосана одгоди до сутра изютра онай прекидаюћій разговоръ са теткомъ; єръ є господина свештеника требало найпре упутити, па онда да буде сведокъ.

„Ћерко, прекини то єданпутъ!“ говоріо іой є уякъ: „и мене є то већъ почело єдити. Ты си баронова супруга; нећешъ да се одъ нѣга разстаєшъ? Добро! Седи у кола, па иди съ ньиме и своимъ дететомъ у Малценъ; онде ти є место. Тетица Рузмариновићка неможе противу тога писнути. Она ће, дабогме, наопаку вику и буку подићи; я ћу првый морати претрпити нѣну олую; па ће се после изведрити.“

Сосана и господинъ свештеникъ отиду дакле тетки, и єдно и друго тврдо наумно, да се башъ оштро одупру. Али, чимъ су видили тетицу, да седи у нѣной обичной теткиной величествености, обоє се збуне. Господинъ свештеникъ шмркао є бурмутъ више пута; Сосана се сиграла са єднимъ цветомъ у рукама.

„Сладка и мила тетице,“ почне єдва єданпутъ баронница, а овамо сва пребледи, „имамъ нешто да вамъ кажемъ, но немойте се налютити. Парница она, мени ніє по вольи. Я самъ рада да останемъ баронова жена.

Тетица Рузмариновићка промени се у лицу и подуго є гледала у Сосану са издраченимъ очима. „Шта є теби?“

„Она то башъ озбильномъ говори,“ проговори господинъ свештеникъ, „и я бы рекао тетица, да бы тай посао найболѣ было на ту руку свршити.“

„Тако? тебе, мене, све насъ предъ светомъ осрамотити? Кадъ си тако мислила, Сосано, што си починяла парницу?“

„Я є нисамъ ни почела, сладка тетице.“

„Та ты си тужбу о развенчаню подписала.“

„Зато, што барона нисамъ онда іошъ познавала.“

„Ядна ћерко, ты мислишъ дакле садъ, да познаєшъ оногъ човека?“

„Онъ ме люби.“

„И ты то озбильномъ веруєшъ?“

„Я га врло уважавамъ — онъ є мой мужъ.“

„Было ти є, мила ћерице, бы о некадъ! — Незнамъ додуше, шта те є навратило, да садъ другчіє мислишъ, али ако бы ты основе, пристойность и честь обистомъ ногама газити 'тела, то бы на срећу за нашъ домъ, доцне было. Развенчанѣ є судъ дояко за-цело изрекао; я самъ о томе іоче добыла сасвимъ умирующу весть одъ господина Кратконогића.“

„Ніє тако, тетице, имамъ я іошъ времена, да могу опозвати. Я ћу казати', да самъ се съ барономъ помирила. Я га волемъ — я само са отцемъ мога детета могу быти срећна.“

„Госпоя баронице,“ рече тетка гласомъ и погледомъ пунимъ озбильности тако, како Сосана онако што никадъ іошъ ніє приметила, „ямачно сте вы нашло да є добро, да се иза леђа своє тетке, ваше праве матере, романа сиграте. Ямачно є мой на услугу потрчанъ братъ вама пружіо свою руку помоћи, само за любавь єдне вечере. Кажемъ, да ме те ваше речи и у чудо доведе и понижаваю. Допушта ли вама ваша вера, и ваше разумеванѣ благодарности, да се титрате са-мномъ као съ каквимъ балавчетомъ — како є ваша воля. Вы сте сама одъ себе господарица. Жертвуйте вы само честь и науку своє друге матере єдномъ страномъ човеку, кои васъ є найпре обезчестіо предъ светомъ, васъ назвао да сте проста девойчурина, вашегъ сина да є копиле, а мене, да самъ подводница, па му се онда може быти проктело, да своє рђаво станѣ поправи вашимъ изманѣмъ. Друга коя девойка изъ доброгъ дома, добро бы се у паметъ узела, па да за нѣга неполази. За васъ є онъ, Богъ нека му суди, доста добаръ. — Чините дакле, како се вама допада, ако се судіяма допадне, да вамъ се смею као луди каквой. Я се моій основа нећу никадъ одрећи, и доказаћу, да ми є честь драгоценія, него све друго.“

То изговори, па 'теде отићи. Али Сосана яко и управо детиньски уцвелѣна, повиче гласно, изиђе предъ ню и загрли є: „Не, не, то неговори моя єдина, сладка тетка, моя мила майка.“

„Я то кажемъ. — И казаћу. Свиди л' ти се да нашу честь жертвуєшъ, то ты за любавь мою слабо маришъ. Нећешъ ли да се раставишъ съ барономъ, то ме пусти да идемъ.“

„Али, тетице, онъ є сасвимъ другчіи, него што га вы познаєте. Онъ є отацъ мога детета, онъ ми є мужъ кои ме люби — тетице, тетице, кога я неисказано любимъ.“

„Желимъ вамъ сваку срећу, госпо баронице; да сте ми то баръ на три дана после венчаня одкрили.“

„Тетице, єсте ли ради вы да ме онесрећите, тимъ необичнимъ, опоримъ речма?“

„Како ћешъ крозъ мене быти несрећна, кадъ тебе усрећава лоповъ наше чести, нашегъ домаћегъ мира? Гледай некъ ти онъ попуни моє и тако незнатно место.“

„Доста!“ повиче господинъ свештеникъ, коме є већъ дотужало было слушати тетичино набрекиванѣ, а Сосанино тугованѣ; „Доста, престани, Сосано! ты готово немашъ колико треба одважности, да любавь тврдогъ срдца тетке, любави єдногъ честитогъ човека жертвуєшъ; а тетица жертвує твою срећу и твою любавь, безъ икакве нужде, своіой ћуди, своме гордоме самовольству. Ньой є више стало за собомъ, него за тобомъ и твоіомъ срећомъ. Твоя бы срећа морала нѣной сувети само име позаймити. Съ тога престани, Сосано, са твоимъ тугованѣмъ. Иди онамо, Богъ нек' те благослови! Жена треба до остави отца и матерь за любавь свога мужа, а где ли да неостави єдну тетку? Пођи онамо, Сосано, куда те зову Богъ и природа. — И Богъ некъ те благослови!“

Тетица се Рузмариновићка уплаши одъ овы речій свога брата; єръ ій є онъ говоріо у жестини тако, да се она ніє надала, да онъ може онако жестокъ быти.

„Господине попо!“ проговори она са узетимъ опетъ высочествомъ, „задржите твоє венчаваюће рећи, па ій говори у цркви, али ій я забранюємъ говорити у моіой соби.“

„Ніє тако, тетице, овде є ньино место и ты ій морашъ саслушати! То є доста зло, што сте вы люди уобичаили, да само одъ цркве начините неко позориште, где сте садъ гледаоци а садъ опетъ сапграчи, а наполю чините опетъ што є вама по ћуди, као да вера и законъ нису нуждни и осимъ цркве. — Ты, тетице, немашъ право, сама се промисли. Допусти Сосани, за што те моли. Познай барона, па му опрости. Онъ є човекъ поштенъ.“

„Тетица се сасвимъ немарно вртне на страну одъ свога брата, па рече: „Сосано, я се одъ тебе надамъ, да ћешъ ты быти паметна, па чинити онако, као што те я саветуємъ. Стара самъ я већъ врло, па немогу своє основе изменити са твоіомъ девоячкомъ вольомъ. То є моя последня речь. Одяко ни речце више да небуде о томе између насъ. Чуєшъ ли?“

Па онда оде тетка изъ собе; господинъ свештеникъ оде опетъ са Сосаномъ у ньну собу. 'Тео є тешити. Но она се была утишала. Последнѣ речи тетичине сасвимъ су є на другчіє преокренуле, кое су сасвимъ противне быле ономе, на што є тетица ишла.

„Я самъ се склонила све чинити,“ проговори Сосана: „я већъ видимъ, да се тетица неће да остави своє ћуди; та нѣна ћудь онесрећава мене, моє дете и барона. Я самъ већъ толико дорастла, да могу сама собомъ управляти. Я неуправлямъ собомъ; дужность своме детету и миру моій будући дана, управила є са-мномъ.“

„Садъ паметно говоришъ, Сосано!“ рече господинъ свештеникъ: „Иди ты своме човеку. Тетица ће са своимъ гвозденимъ мислима „около-около, па на мала врата,“ іошъ докъ ова зима трає.“

Одводенѣ.

Дрктаюћи и съ плачемъ опрости се Сосана у самый мракъ оно вече са ономъ миломъ іой кућомъ, и отиде са своимъ уякомъ и собарицомъ, носећи малога Помпея; єръ є баронъ чекао већъ у шумици. Но дрктанѣ и плачъ престану, кадъ се загрли са своимъ милимъ и драгимъ.

Ћутећи ишли су сви шумицомъ, иза кои су кола баронова была. Господинъ свештеникъ собомъ помогне Сосани попети се, пошто є іошъ єданпутъ усрдно загрліо.

„Богъ да те благослови, сладко дете!“ говоріо є онъ: „Я идемъ садъ натрагъ, да преповедимъ тетици Рузмариновићки, како те є господинъ баронъ одвео. Сутра или преко-сутра по'одићу те у Малцену; само томъ приликомъ нећу доћи на коню.“

Благодарно загрли радостный баронъ доброга уяка и опрости се съ ньимъ, па седне поредъ своє драге и узме дете на крило. Собарици се некако врло допало то романтично одводенѣ. Лизета є трляла руку о руку и уверавала, да бы се она на ту руку кадгодъ ко оће дала одвести, само кадъ бы на ню редъ дошао.

„Тетице!“ рекао є господинъ свештеникъ, кадъ є дошао у собу госпоє Рузмариновићке: „имамъ нешто ново да ти кажемъ. Господинъ баронъ одъ Малцена одвео є Сосану, малогъ Помпея и собарицу.“

„Одвео!“ повиче тетица упрепашћено, па ћипи са софе и стаяла є као лотова жена: „неможе то быти!“

„То я болѣ знамъ одъ тебе, тетице, єръ я самъ собомъ башъ пре неколико тренутака помогао Сосани, те се попела у кола.“

„Ты, господине попо! — Шта? па то се усудіо баронъ учинити на моимъ добрима? съ

моіомъ сестричиномъ? И ты си у договору такогъ насилія?

„Я невидимъ ту никакво башъ велико насиліє; єръ Сосана є отишла радостна, кадъ кодъ тебе ніє могла наћи никаквогъ смилованя.“

Садъ се тетица изврати натрагъ на софу и плачући и єцаюћи говорила є: „Таку срамоту нисамь я заслужила. Шта ће светъ о нама да говори? Сва ће намъ се околина ова смеяти и съ нама уста измивати. И пристойность, и редъ, и поштиванѣ, све оде у Содомъ. Светъ ми се преокренуо. Найпре крштенѣ детета, онда венчанѣ, па онда се залюбише — па онда є одведе — и све то да се догоди у моіой кући. — Я то немогу трпити. Я ћу съ барономъ нову парницу повести. Онъ є узнемиріо сву ову околину.“

Докъ се господинъ свештеникъ пророчкивао са тетицомъ, оно су двоє већъ стигли были у бароновъ дворъ. Онамо су се све собе блистале одъ осветленя; сви послужительи изъ двора у свечанимъ альинама обколе кола, па новой госпои повичу „живила.“ Управитель и други званичници оданде изъ Малцена, дошли су были на подворенѣ и честитанѣ. Сосану су са свію страна пресретали са добросрећницомъ и чести указиванѣмъ тако, да є єдва чекала, да єданпутъ са своимъ супругомъ сама буде.

„Прва ми є брига садъ,“ рекао є баронъ, „да малогъ саногъ Помпея наместимъ да спава.“ Никоме другомъ ніє допустіо, него га є самъ свукао, па у сасвимъ новъ, одавно іошъ за то спремлѣнъ креветићъ спустіо. „О ал' самь я срећанъ!“ радостно повиче онъ: „данасъ текъ осећамъ сасвимъ праву радость, кою отацъ има.“ За тимъ проведе бароницу крозъ све собе и покаже іой оне, коє су за ню одређене, коє су найболѣ были у своимъ двору, найлепше намештене и са иляду ситнарія и потреба спремне.

Парнице се сврши.

Сосани є было у малценскомъ двору, као да є у каквомъ лепомъ сну. И готово ніє могла веровати, да є она срећа нѣна башъ истинита. Само кадъ се сети тетице Рузмариновићке, нападне є нека туга; но то є ніє уздржало, него є одма сутра-данъ найпречимъ путемъ послала изясненѣ и найвышемъ суду и господину адвокату Кратконогићу, да она живи са своимъ мужемъ, па да одъ развенчаваня одустає.

После три дана и господинъ свештеникъ одржи речь. Дође да по'оди оне найсрећніє. „Децо, немойте се поплашити,“ проговори онъ, „ето за-мномъ иде седамъ кола пуны сандука, ормана и покућства; кочіяши су сви піяни; на прсима имъ позадеване читаве гране одъ цвећа; на шеширима и камціяма поимаю пантљике свакояке боє. И я самъ готово самь мало накренутъ, али одъ радости. Тетица Рузмариновићка шиле дарове своіой Сосани и поздравля є са наканѣнимъ лицемъ.

„Є л' ми тетица опростила? Люби ли ме опетъ?“ пытала є Сосана, и грлећи и любећи уяка, готово ніє дала овоме говорити.

„Заръ ты незнашъ, да нѣна честь и основи све превазилази? Каква бы срамота то было за ню, кадъ бы светъ дознао, да є саставлянѣ то было противу нѣне волѣ! Она є ударила садъ сасвимъ другимъ путемъ, па се искида 'валећи, да васъ є она помирила; іошъ прекюче є пре зоре послала човека господину Кратконогићу; позиве у Вайблингенъ; прима честитаня, и савъ светъ већъ држи, да є она дело помиреня учинила. Кадъ є пакъ сама, плаче; а я кадгодъ іой изнѣемъ предъ очи, грди ме. Но преко свію нѣны слабостій, она є опетъ зато найболя подъ небомъ тетица Рузмариновићка.

Сосана засузи очима.

„А вы, драгій бароне,“ продужи далѣ господинъ свештеникъ, „одма напишите єдно сасвимъ покорно писмо тетици, у коме є замолите, да вамъ опрости, што сте жену украли; благодарите іой на скупоценимъ даровима и миразу, и признайте нѣну материнску нѣжность и старанѣ; затимъ се потужите, да безъ нѣне помоћи никако неможете ново покућство уредно сместити и понамештити; да су нѣнъ материнскій саветъ и помоћь свакояко нуждни; да ћете съ вашомъ госпомъ сутра отићи у Нидерфаренъ, ню за благословъ молити, кодъ нѣ преноћити, ню прексутра на неколико неделя овамо довести, и тако коєшта. Ако мене послушате, онда ће све добро за рукомъ испасти. Я вамъ за то добаръ стоимъ. Млада наша бароница пакъ, нека дотле да стоварити и поодваяти дарове.

Како су се сви радо покоравали миломе уяку! -- А и ні было рђавъ нѣговъ саветъ. Єръ чимъ є тетица добила оно у срдце дирајоће, учтиво писмо свога барошскогъ зета, одма іой се разгалило на срдцу; нареди, да се добро спреми за дочекъ оно двоє млады, и неколико є пута преко данъ рекла господину двороуправителю Мачићу: „Я самь и сама држала, да ће то тако испасти. Садъ є нужда кудгодъ се окренешъ, а добаръ саветъ скупъ; оно двоє млады неуму да се помогну; онде нема онога, онде оно неуредно стои, па ето ти ій тетки да є моле. Шта да радимъ? Добра самь, и невалямъ одъ добра! Морамъ онамо отићи и колико-толико редъ учинити. Тако є то, кадъ се што почиће а одъ мене кріє. Онда све быти наопачке.“

А Б В.

Женитба

Луке Сенчевића и Алил-ага Боићъ.

(Народна песма.)

Женіо се Сенчевићу Лука,
На далеко тражіо девойку
На далеко преко синя мора.
Онъ путує одъ града до града
Свагди троши сто жути дуката 5
Али нигди ненађе девойке.
Па се враћа двору біелому
Да упыта своє миле майке,
Што бы юнакъ тужанъ започео.
Кадъ є ишо двору біелому 10
На путу га срећа намирила,
Онъ сусрете Фатиму девойку
Гди на Сави стамбулъ платно бели.
Лепо ю є Лука поздравляо
Поздравляо Бога називао: 15
„Божя помоћь лієпа девойко
„Были мени водице додала
„И были ми коня напоила
„Я самь юнакъ изъ далеке землѣ
„Тражимъ любу, да се младъ удомимъ.“ 20
Проговара Фатима девойка:
„Богомъ брате, незнана деліо,
„Я ћу теби водице додати
„И коньица напоитъ ћу твога
„Ако ћешъ ме за любу узети 25
„Ял' за любу я ли за сестрицу.
„У мене є бабо свовольница
„Свовольница Боићъ Алил-ага
„Онъ ме младу за недрага дає
„За недрага и глуба и стара, 30
„Већъ ти айде у біеле дворе
„И донеси благо неброєно
„Па ты айде к' моєму бабайку
„И пій съ ньиме три неделѣ дана
„Докъ я млада одъ нѣга утекнемъ.“ 35
Кадъ то чуо Сенчевићу Лука
Кадъ то чуо што девойка збори,
Оде юнакъ двору біелому
И онъ купи благо неброєно
Па онъ седа на своєгъ кулаша, 40
Ал' му вели стара мила майка
„Даворъ єси, мой єдиный сыне,
„Кудъ ћешъ сада на кою ли страну
„Кудъ ли съ благомъ, куда ли съ оружємъ?
„Я се боимъ, да те видит' нећу 45
„Ты ћешъ, млађанъ, заметнути кавгу
„Па ће тебе погубити Турци
„И мене ће стару уцвилити.
„Већъ ты узми слугу Радована
„Радованъ є срдца мылостива 50
„Онъ ће тебе подучити млада
„Да неидешъ съ Турци у меану
„Нити съ Турци, нит' шумски айдуци.“
Кадъ то чуо Сенчевићу Лука
Што му збори и говори майка, 55
Онъ є майки лепо одговаро:
„Небрини се, моя стара майко,
„Я неидемъ съ Турци у меану
„Већъ я идемъ просити девойку
„У дворове Боићъ Алил-аге; 60
„У нѣг' има лієпа Фатима
„Ни удата нити є люблѣна.
„Већъ ты майко приправи вечеру
„За Фатиму мою верну любу.“
Одговара Сенчевића майка: 65
„Небудали, мой єдиный сыне,
„Небудали изгубит' ћешъ главу
„Ніє Фата за тебе девойка,
„Фата штує свеца Муамеда
„А ты славишъ име Исусово. 70
„У Фате су слуге неброєне
„И два брата два сива сокола,
„Боятъ се є да ніє превара
„Ил' превара или за те замка;
„Неиди, сыне, изгубитъ ћешъ главу 75
„И разцвелитъ мене стару майку.
Зато Лука хає и нехає,
Већъ дозивлѣ слугу Радована:
„Радоване верна слуго моя,
„Седлай коня и паши оруже, 80
„Па ты айде Боићъ Алил-аги,
„Па ты айде просити девойку
„Просит' ћемо три неделѣ дана
„И пійт' ћемо са Турцима вино
„Кадъ четврта настане неделя 85
„Красти ћемо Фатиму девойку
„И водити двору біелому
„Нека двори стару милу майку.“
Кадъ разуме слуга Радоване,
Кадъ разуме што беседи Лука 90

Седла коня и паше оружє
Па одоше Бонїћ Алил-аги
Па туд' просе Фатиму девойку.
Просили су три неделє дана
И пїли су са Турцима вино. 95
Туде се є заметнула кавга;
Ал' беседи слуга Радоване
Ал' беседи Сенчевићу Луки:
„Даворъ єси, господару Лука,
„Непуштай се са Турци у кавгу, 100
„Єръ ћешъ лудо изгубити главу
„И оставит' Фатиму девойку,
„Већъ ты пушћай, и попушћай Туркомъ
„Докъ се Турци понапію вина
„И докле ій необали вино, 105
„А кадъ буде ноћи по полъ ноћи,
„Узет' ћемо Фатиму девойку
„И одвести у бієле дворе.“
Послушао Сенчевићу Лука,
Послушао слугу Радована 110
Па онъ пушћа и попушћа Туркомъ,
Докъ се Турци понапише вина
И докле ій необали вино
И докле имъ санъ очи несклопи
Кадъ є было ноћи по полъ ноћи 115
Иде Лука к' Фатими девойки
Па ю фата по дивномъ поясу
И носи є на добра коньица
Па онъ иде к' двору бієлому
Певаюћи, и коньицъ играюћи. 120

(Свршетакъ у идућемъ листу.)

Таласи.

(Слика изъ природе)

Возіо самъ се Дунавомъ. Было є лепъ данъ; жарко сунце сяше и угреваше природу. Плавєтне дунавске таласе обсеваше сунце своима зрацима, и кадъ ій гледа, чиняше ми се, као да изъ таласа смеши се на мене лепо, мило и драго лице. Таласъ грляше и любляше, целиваше свога друга, а нїга опетъ други, и множтво таласа и таласака валяюћихъ се и люляюћихъ, таласаюћихъ се — опоминє човека, како є сва лепота у нашемъ животу прилична таласу, кои се за часакъ подигне надъ водомъ и зася на сунцу, и плавєтно беласне се, пакъ брзо опетъ потоне у тмасту дубльину, и тако у множини воде изгуби се. Тако и наша лепота: трає десетакъ, двадесетъ година, блиста се на сунашцу младости и снаге, пакъ онда нестане є! Али човекъ има у себи и другу лепоту. Све у човеку оснива се на вековитомъ темелю, на коме се исте пролазеће ствари заувекъ даду учврстити. Ако по изречби Господньой исто богатство променути се даде у небескій миразъ, у небеско благо, то мора іошъ лагше быти, да се телесна лепота даде променити у вечну, почемъ є лепота быствено скопчана съ човекомъ. Телесна лепота ипакъ є найпосле само прилика душевне, моралне лепоте; но не тако, како да є душа човечія онакове слике, какво є тело, него да бы могла и имала одговарати той лепоти. Човекъ є кадаръ религіознима и моралнима помислима у себи телесну лепоту принети на свою душу, као што кипотворацъ са калупа начинѣна изъ садре пренесе слику на мраморъ, и тако є кадаръ учинити ю вѣковитомъ. Иста тѣлесна лепота учврсти се и оплемени, штогодъ више човекъ као умѣтникъ изображава свой духъ. Право изображенъ, и облагороѣенъ духъ блиста се и ся као жарко сунце у найвећой старости са лица и погледа. На свакій начинъ пакъ престаће при воскресенію пустый несклад између душе и тѣла, и какогодъ што се добродѣтель и блаженство сѣдинюю и сѣдинѣни остаю, тако и душа преобразит' ће тѣло тако, да ће оно постати право, чисто очитованѣ душе.

Н. Стояновићъ.

Османска устроєнія у Србіи.

(По Ранке-у.)

Задатакъ бы было повѣстнице вѣроисповѣдне не само да изслѣдує идеє, обычає, єрархійска заведенія, већъ и политическій упливъ, кои су ови кодъ различиты народа имали.

За толико столѣтія были су исламъ и христіянство єдно съ другимъ у борби, и єдно се према другомъ развіяло. Коя є дакле у политичномъ смыслу найзнатнія разлика свію околностій, коє су одъ дѣйствованя ньіовогъ произишле?

Могло бы се одъ течая, когъ су ствари у западномъ христіянству узеле, млого на страну оставити и одбацыти; али то се одреći неможе, да є црква къ изображеню свію народностій неизмерно млого принела.

Како бы се кодъ различиты елемента народны, да поставимо примѣръ, кои су у старо време у Галліи постояли, поредъ свію доселяваня и завлада, коя є ова земля у среднѣмъ веку претрпила, основъ тако якогъ народногъ єдинства, као што є француско, и помислити дао безъ утицая христіянске вере и цркве? . . . . . Почемъ є єданпутъ народность тврдо утемелѣна была, ніє се могла она никаквомъ разликомъ мислій више разрушити, коє є текъ у самомъ почетку могло быти.

Сасвимъ є другчіє на истоку!

Као негда подъ калифима, као у монголскомъ царству у Индіи, тако свуда у пространымъ предѣлима, и коима су Турци завладали, наодимо противоположай између правовѣрника, коима вѣра дає право на владу, и неверника, кои су, такоће по сили вере, на робство осуђени.

Исламъ подкреплява право владаюћи войника уображенѣмъ, да они исключително истиниту веру имаю; онъ се никако ніє могао, како су се већъ ствари разредиле, постоєня подчинѣногъ му невѣрногъ народа лишавати, и онъ є тымъ поредъ све у осталоме ревности, уобште задоволянъ: „єръ кога Богъ заблуди преда,“ говори, „за тога неможешъ ты никакво средство просвештеня изнаћи.“ Ако є доиста, као што се потврђує, некада султанъ, кои ту мисао у себы неговао, да своє христіянске поданике утамани, то є онъ одъ тога уздржанъ представленѣмъ, да су му службе ньіове неизбежно нуждне. У противположаю томъ вере и невере, сва се државна дела распадаю; оба основоположеня исты, вечито ће се између себе борити; на изображенѣ народа ни мислити ніє.

Нећемо дублѣ изтраживати, како се то слаже съ начелима оба верозакона у томе, што є место заузело христіянство по свой унутрашньой суштности природе народне, и што є оно у противположаю наспрамъ безбожничке државне власти, у народу дотле, докъ є исламъ одъ почетка оружѣмъ, распространѣнъ было, — са првоначалномъ, само кадшто сакривеномъ, али увекъ съ дѣйствуюћомъ истиномъ єдне, а неистиномъ друге вере; доста є да є тако, и да то обема системама ньіовъ карактеръ дає.

Христіянство тражи, да народе себи окрене, а исламъ да землѣ освои: „земля є Божія, и онъ є уделює, коме хоће.“

Што се у староримскомъ царству више него хипотеза — предполаганѣ — показує, да собственость землѣ држави или цару, а поєдинымъ людма само притяжанѣ и уживанѣ припада, то є у Османскомъ царству на вѣрозакономъ представленю савршеніє основана озбильность. „Цела земля принадлежи калифи, сенки и местозаступнику божіємъ на земльи.“

Некада, кадъ є испуняваo волю Божію и пророкову, да чисту вѣру распространи, поделіо є землю, кою є освоіо, између правовѣрни войника, кои су му у томе услуге чинили; и то некима наслѣдно, а найвећой частій одъ ньи као плату, у виду дарованогъ или пренешеногъ добра.

Колико бы промене у мирніимъ временима и наступити могле, опетъ є свагда у обштемъ постояло онако, као што є у почетку уређено было.

Цела турска држава была є у осамнаестомъ стосѣтію, као и у шестнаестомъ, између тимара и спаія поделѣна. Брою ій око 132,000 душа.

Яничарска войска, коя се рачунала на стопедесетъ хиляда, по уписанима, ако и єсте наравно далеко манѣ дѣлателны сачленова у себи имала, представляла є велику, све предѣле царства у скупи држаюћу обштность. Израніє іошъ имаюћи право ордаша изъ одѣленія џамата, были су по твардиняма поредъ паша и ключеви твардиня ньима су поверени были.

Да се одржи и двори настанѣна правоверна войска — воєный редъ —, коє преимућство у вѣрозакону почива, было є то како у свыма другима предѣлима, тако и у Србіи определенѣ рає; она є имала землю обдѣлавати и терете носити. Да видимо, какви су то терети были.

Поданикъ, кои бы осуђенъ было збогъ упорства на казнь смрти или на робство, плаћа султану кораномъ опредѣлену главницу. „Удручавайте ій — разумева се тамо о невѣрницыма — докъ главницу неплате и укрочани не буду.“ На ово су се правило излично позивали Османски султани, кадъ су као Ахметъ II., случаіомъ наведени были, да су порезъ изнова разређивати морали; сви су мушкарцы одъ седме године до дубоке старости главницу ту плаћати обвезани были. Тескере — жигосане признанице — коє су изъ Цариграда шиляне, служиле су онима, кои ій приме, и за доказъ припознате покорности, и за обезбедителне цедулѣ и пасоше.

У Србскимъ предѣлима было є іошъ понеки срезова, кои су стаяли подъ христіянскимъ кнезовима, као Краина подъ наслѣдномъ управомъ Карапанцића, кои су, уживаюћи видъ нѣкій владарскогъ уважаваня, ако башъ и не — као што се говори — повластницу, да никадъ подкованъ Турскій конь на ньову землю наступити несме, а оно баремъ право имали, да спаію, и населяванѣ рођеногъ Турчина когъ, у своимъ предѣлима нетрпе; єдномъ су бегу, кои є у Кладову живіо, припадаюћій данакъ плаћали. Ни Рашковићи нису млого болѣ за неко време Старый Вла подъ собомъ имали. Ключъ — предѣлъ — управлянъ є было одъ меняюћи се кнезова. Али у правомъ пашалуку београдскомъ, преимуѣствено тако названомъ Сефвіялети, спаіє были су одликовани, као притяжателни села. Према раніємъ имали су тай добытакъ, што су права ньова мало-по-мало наслѣдна постала, а изъ тогъ є такође то произићи могло, да су такова и точніє него пре, определѣна была. Спаіє су прінмали десетакъ одъ свега, што су доносила поля или виногради или кошнице, и малый порезъ одъ сваке марвене главе. А и они су одъ своє стране имали захтевати порезъ, кои се главница називао, одъ свакогъ брачногъ пара два гроша. Да се по приходу противна истраживаня избегну, вѣчъ се часть єдна одъ десетка главницы придода. Было є предѣла, у коима се узимаюћи єдно на друго, одъ свакогъ брачногъ пара, было богатогъ было сиромашногъ, имало спаіи за све нѣгове данке 10 гроша годишнѣ плаћати, а то є и нѣму такође повольно было, єръ є садъ знао, на што се ослонити може. Врло се неприродно могу само спаіє сматрати за благородство. По селима нити су они имали станишта своій, нити каквогъ одвоєногъ добра; никаква права имали нису на судейску власть и на роботе; не само да нису могли самовластно поданике отерати, него имъ нису могли ни забранити, да се неизселе и да се у друго коє мѣсто неодселе. Што су потраживати имали, было имъ є као наслѣдна плата, збогъ коє се постояно продужавала и дужность, да на ратъ иду. Никадъ имъ ніє было свойствено право собствености дозволѣно; за определѣну службу давала имъ се и определѣна користь.

Некій є брой села' и самъ султанъ за себе задржао.

Осимъ тога имао се и паша издржавати, а и управителству пашалука потребни су были неки обшти приходи.

Као што су кулуци спочетка врло теретни были уобште, тако наодимо, да су селяни у Србіи изъ свакогъ села паши по 100 дана годишнѣ кулучити морали. У Цариграду се водіо списакъ роботны кућа у царству. О тако теретнымъ дужностима вѣчъ око конца прошлогъ столѣтія више ништа нечуємо. Престао є и онай порезъ у рани, когъ є паша пређе предъ Божићъ узимао. Напротивъ имао є извѣстну суму новаца годишнѣ одъ свію предѣла захтевати. Та є была самымъ постанкомъ нѣнымъ уобштемъ утврђена, али ако се за добро нашло, могла се и увећати. У договору съ кнезовима была є разрезана на различите срезове, а у тыме после на села, на куће. Утврђеногъ прописа ніє было, него су се управляли по обштимъ и по познатымъ мучнымъ отношеняма.

Одъ прихода тога слата є єдна часть у Цариградъ, а понайвише се ньиме подмиривале предѣлне потребе, између осталогъ исплаћивали и яничара, кои су се, почемъ имъ є користь одъ ђумрука уступлѣна, трговаю оддали, и найодличніи и найбогатіи люди у земльи были.

Садъ вѣчъ султанъ ніє было само глава ратованя, него, као калифа пророковъ, и извршитель корана, коимъ вера и законъ цѣль достижу. Кадъ се год. 1784. светске владе надъ Кримомъ одреći морао, задржао є ипакъ себи духовну владу и ніє престао онамо слати молу и кадію, ради рукованя съ истыма. У Србіи є єданъ мола другогъ реда имао свою столицу у Београду; по маньимъ местима кадіє су судили распре између Турака и Христіяна. Ради издржаня свога, кадіє су упућени были поглавито на последнѣ, као и на случаєве, коє су у правосудно-административнымъ дужностима на смрти старешине кућевногъ, или при пресуднымъ продаяма и куповинама извршивали, а и на ситне доодке одъ распрій, коє су предъ ньи долазиле. Види се, да имъ є повольно было, кадъ су се распре догађали. Поредъ кадіє было є одъ паше поставлѣнъ извршитель пресуда, муселимъ, кои є често збогъ своій насиліи веће уваженіє имао, него миролюбивый судія

О христіянскимъ вѣрозаконымъ пословима бринуо се владика, али и тай, одкако є епископство на Грке прешло, болѣ прінтельовао држави него своимъ стаду.

И у самомъ своимъ сполашнѣмъ обхођеню више се онъ придружавао Турцыма. Могло се видити, како парадно прояхує са знацыма власти, коє му се султанскимъ бератомъ даю, и коє су съ мачемъ и буздованомъ обдарене.

Али што є положенію нѣговомъ ньовъ карактеръ дало, то є финансіалный интересъ.

Патріяршія цариградска, света црква, установила є у исто време заведеніє займа, комъ богатоши радо своє новце подъ интересъ даю. Тымъ подмирує, уреднымъ ил' неуреднымъ начиномъ, данакъ порти, и знатне дарове, коима є уобичаіо благоволенѣ членова правительства подкупльивати. Интереси расту како одъ други прихода, тако поглавито и изъ приноса епископски. Свакій новопоставлѣный владика мора се признати за дужника известне сумме новаца, коя се определює по приходима нѣгове епархіє, и мора ємствовати за точно исплаћиванѣ интереса на исту суму. Обвезанице, коє онъ на то издає — обвезанице дворскогъ дуга назване — као некогъ рода државни папири, иду одъ руке до руке и врло се уважаваю, почемъ местозаступникъ патріярховъ или владичинъ, на кога име оне гласе, никако на страну забацити несме, да интересе неисплаћує. Владикама се небы могло советовати, да исплате капиталъ дуга, когъ су признали: они бы управителство свете цркве тымъ само пре у забуну поставили: за истый дугъ по смрти ньиной добро стои црква. Почемъ су садъ владике и осимъ тога не незнатне трошкове чинити морали, да достоинство своє у реду съ другомъ господомъ обдрже, то є вѣчъ ньина управа за источне вере раю теретна была, а за Србску іошъ колико више, колъ коє се као странна появила. Они се нису само дали подплаћивати одъ попова, коє су рукополагали такође новцемъ, кои є на парохіалне приходе прибележенъ бывао, вѣчъ су подигли у Србіи и собственъ порезъ на сваку кућу, названъ димница — порезъ на димнякъ — по сили фермана, коимъ є ньима сабиранѣ истога преко оружаны служителя допуштено, и одъ сваки произлазећи спаійски насртая закланяно было.

Познато є, да є дуго времена новацъ и о попуняваню пашалука, найяче призреніє имао, и да су богати фанаріоти или єрменски мѣнячи за плачанѣ порти принадлежећегъ предѣлногъ новца ємчећи, на наименованѣ паше найвеће участіє чинили, и онда да є управлянѣ ньово надгледано одъ секретара, коє су имъ придодавали; — одъ Шеик-ислама куповали су стотинама отворена писма — патенте — на кадилуке, и после су ій съ великимъ добыткомъ продавали оныма, кои су правдословну школу до нуждногъ степена изучили. Разлика за епископска места поглавито є у томе была, што су фанаріоти, на ова собствене своє єдноверце поставляти могли.

Кадъ разсудимо, да се за три званія: паше, кадіє и владике, коима се администрація, судейска и свештеническа власть представля, за новацъ имати могу, и да се имаоци таковы упућую, да штету ту накнађаю, коє имаю надъ народомъ, да су и дужности спаійске плата за известне службе: то земля и люди државоекономично изгледаю, као некій великій капиталъ, когъ интереси у найвышемъ одношеню принадлеже правителству, па ій є ово некима као плату, а другимъ чиновницыма скоро као подъ заямъ поклонило.

Рая, коя се у явну власть никако ніє смела мешати, изгледа іошъ текъ као предметъ управе, као средство коимъ се удѣствовава држава, коя ю є съ издржаванѣмъ своги воинства, свои чиновника, да, и своги двора, подярмила.

Ако и ніє за навекъ, текъ є за онда тай редъ ствари подпуно утврђенъ было.

Често видимо Османе између себе у свађи. Спаіє, кои се увекъ у земльи задржаваю, имаю сасвимъ другчіє интереса одъ паша, коє се текъ за кратко време тамо баве; яничари, кои су свезомъ целогъ тела, коя се преко читавогъ царства простире, яки, стоє съ обоима у противуречію; и среће є, докъ се тако узаймно подъ уздомъ држе! А где, тога нема, ту свакій своє првенство, своє лично право са свакимъ насиліемъ у уваженѣ доводи.

А и на христіянской страни неподчинява се свакій, кои ніє хтео кадіи предстати, кадъ су Турцы, было да є онъ што погрешіо, было да су му противъ правичногъ нѣговогъ извиненя да бы му досадили, смрћу претили: тай є бегао у

у планину и постаяо пустаія, айдукъ. Айдуцы се ови испоредити могу съ таліянскимъ, и са бандитима неки шпански предела. А што су то невѣрницы были, противъ кои є држава устала, то имъ є давало іошъ снажніє чувство правичности, него што су имати могли. Они су вребали Турке, кои су по друмови ишли, а особито новце, кои су за Цариградъ шиляни; а то имъ ніє сметало, да задобію право на похвалу честности и вѣрности. Ни двоица се никадъ сдружили нису, да ніє єданъ одъ ньи постао капетаномъ — арамбашомъ — а често су се у мале чете скупляли. Имали су своє ятаке, кодъ коій су зими поєдинце дочекъ имали или као надничари и пастири служили ій. У пролеће одметну се опетъ у планине и скупе се у своє чете; па ако когъ изъ броя ньиногъ нема, то сви други у скупу држе да су дужни, да смрть нѣгову освете.

Безъ сваке є сумнѣ, да є оваково айдукованѣ известанъ покретъ у народу производило и подгижало опомену, коя желю рату одржава, али є то донде іошъ све на страну оставляно. По правилу и христіянскій народъ, кои самъ ніє саветно поштеђиванъ, и кои є починѣне штете свакій путъ морао подмиривати, постане томе противанъ.

Упркосъ свымъ тымъ наредима остало є и далѣ у свему на уведеномъ вѣкъ станю: Турцы да владаю, Христіяни да робую.

Тымъ вѣка є была разлика, кою є вѣрозаконъ чиніо, што се ніє умалявала разликомъ порекла. Спаіє баръ, кои 'нису никако одъ старогъ земальскогъ благородства постаяли, понайвише су были одъ србскогъ порекла и єзыка.

Никоме се ніє чинила то самовластна неправда, коя одъ личны страстій постає, кадъ су христіянски поданицы одъ државе, и воєваня, и явногъ живота истиснути были: тако є то увекъ было; то є, као што є речено, стаяло у свези са начелима ислама.

У книги султански наредба, кою є списао єданъ вр'овный судія у Багдаду у петомъ столѣтію жеджра, наводе се срезке дужности т. є. нетурски поданика: „Они се мораю одѣномъ своіомъ разликовати; ньине куће несмеду выше быти него османске; несме се гласъ ньиовогъ звона чути; они несмеду ни коня, ни єдногрбу камилу яшити.“ И у осамнаестомъ є столѣтію заповесть Омара поновлѣна, коіомъ є неверницыма забранѣно было, да се у знаняма арапскимъ непоучаваю, или да ньина деца коранъ неуче. Али особито што се и одъ себе самогъ врло добро разуме, да се вѣкъ више ни споминяти немора, нису смели носити оружѣ. Они су безоружана гомила рая, коима у дужность спадаю покорность и низке ствари.

Тако є дакле у другой половини осамнаестогъ столѣтія уобште у Србіи было.

Турцы у земльи, како побольи тако и простіи, кои су се мало-по-мало око нѣ скупили, важили су текъ гомиломъ као господари надъ раіомъ. Како ратъ, тако и занате, кои су съ ратомъ у свези были, за себе су задржали, наликъ на наше северне или на ньине собствене источне предке, међъ коима є ковачевъ сынъ за навекъ династію у томъ основао.

Понекій се видіо, како свой свиленый рукавъ засуче и коня подкива: а овамо се опетъ поносіо, као некогъ реда благородникъ. Друге су занате съ презренѣмъ оставляли христіянскимъ рукодѣлцыма: ни єданъ Турчинъ н. пр. ніє ћурчія было. На све, што є добро и што є повольно украшено: оружіє, богато одело, велике куће, они су само имали право; зелену бою задржали су за себе.

Найтеретніє є было у путу сусретанѣ. Никадъ ніє смео Србинъ у варошь доћи, допуштено му є было да се само пешице има показати и свакомъ є чувеніємъ Турчину морао на услуги быти. Сусретне ли Турчина у полю, то морао стати, на страну уклонити се, и ако овай никаково оружіє уз-а-се ніє имао, да бы се баяги одъ айдука бранити могао, морао га є пратити. Увреде пріимати, была му є дужность; вратити ій, казни заслужено преступленѣ.

На срећу земальско є устроєніє разлучило ова два народа. Кадъ є око конца прошлогъ столѣтія кои странацъ у Србію наступіо, ништа му ніє могло тако у очи пасти, као разлика између варошій и села. По варошима, вѣкимъ и маньимъ, твардиняма и паланкама, живили су Турцы, по селима Срби.

Као што паша збогъ своє користи ніє трпіо, да поєдини Турци по земльи тумараю; тако су Срби имали доста побуђуюћи узрока, да се вароши клоне. По некій є Србинъ и 60. годину доживіо, а ніє видіо варошь.

А то є причинило, да се у той удалѣности образовати могао начинъ живота, кои є народный духъ непоклѣнъ и оживлѣнъ одржао.

Историчне ситнице.

— У равницама Каталонскимъ састану се две велике войске Атиле, краля Хунскогъ и войска савезна римска подъ вођомъ Ецыусомъ и Вестготска подъ своимъ кралѣмъ Теодорикомъ. У Европи є ова битка была найкрвавія, єрбо є по некимъ историцыма остало у полю 160.000, а по другимъ опетъ 300.000 сами мртвы людій.

— После смрти овогъ Хунскогъ краля ни су се могли нѣгови сынови Чаба и Аладаръ у деоби великогъ своогъ царства братски намирити. За то дође до рата. Немцы и други одъ Атиле надвладани народи прећу на страну Аладарину, а Хуни остану са Чабомъ. Обадве войске изиђу у полѣ кодъ Сикамбріє, или кодъ старогъ Будима, да деле мегданъ. Бой и сеча была є страшна. Петнаестъ дана узастопце тукли су се и крвь лили, и као што приповедаю историцы, крвь се толика пролила, да є вода дунавска одъ Сикамбріє па до Потенціє (данашнѣ Пантеліє) была црвена одъ крви людске.

— Римскій царъ Адріянъ пошлѣ 135. године после Христа єдну римску населбину у пустъ градъ Єрусалимъ. Чивути се побуне, да стресу са себе ярамъ римскій. Адріянъ дође съ великомъ войскомъ да умири побунѣне Чивуте. Войске се жестоко потуку, три дана безъ престанка траяо є крвавый бой и пало є одъ обадве стране мртви 580.000 людій. Крвь є по водоважама текла као буица и валяла є каменѣ одъ четири фунте.

— Бой кодъ Лайбцига траяо є три дана. Одъ Француза остало є 15.000 мртви, 30.000 ранѣни, 15,000 зароблѣни (преко 20.000 болести и лако ранѣни); окромъ тога изгубили су Французи 300 топова и преко 900 кола што барутъ носе; имали су четири мртва ђенерала, осамъ су были ранѣни а 24 зароблѣни. И савезницы су скупо платили ову борбу. Брояли су коє мртви коє пакъ ранѣни и 21 ђенерала, 1793 офицыра и 30.000, а по некима 40.000 войника.

Книжевне вѣсти.

— Ови дана изиђе позивъ на предплату на періодично дѣло, подъ именомъ „Широко полѣ за книжевне процене“ коє ће у двомесечнимъ свезкама светъ угледати. О задатку тогъ новогъ появленя у нашой литератури ревный господинъ Учредникъ у програму своомъ овако вели:

„I. Широко полѣ быће, сходно своомъ називу, свакоме не само преступно него и широко, колико годъ допуштаю земальски закони држава, у коима ће се читати.

II. Оно ће быти полѣ само за книжевне процене, то єстъ не личне него стварне процене. У ньима ће се одпредѣльивати вредность книжевны дѣла, а не особа, коє ій производе, као што быва и у процени стварны добара и т. д.“

Широко Полѣ за книжевне процене, издаваће се у Београду.

— Садъ се штампа у нашой земунской печатньи: „Описаніє светогъ града Єрусалима,“ съ грчкогъ преведено.

— У рускомъ царству излазе изванъ Польске и Финске, 189 періодичны листа; године 1845 излазило є ій само 136. Найвећма су се умножили у главнимъ градовима, као у Петрограду одъ 57 на 82, и Москви одъ 10 на 15. На рускомъ єзику излазе садъ 132, на рускомъ и немачкомъ 3, на рускомъ и польскомъ 1, на францускомъ 8, на немачкомъ 26, на енглескомъ 3, на таліянскомъ 1, на латинскомъ 1, и на грузинскомъ 1.

— Професоръ Валенбахъ издао є у Вратиславі дело о славенской литургіи у Ческой и о старо-руской легенди св. Венцеслава на немачкомъ єзику.

— Целовцу у Крайнской излази на крайнскомъ єзику листъ за литературу и уметность подъ именомъ „Гласникъ,“ свакогъ месеца по єданъ свезакъ, кога уређує господинъ Янежићъ.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Зима іошъ ніє попустила; ледъ іошъ єднако држи поносный Дунавъ окованъ, и ни изгледа нема, да ће га се скоро ослободити моћи, тимъ више, што є вода тако мала, како є найстаріи люди єдва памте. Притомъ мало снега, што некима поводъ дає, коєшта о неплодной години и подобнимъ стварма гатати. Низко станѣ воде іошъ єсенасъ ніє допустило, да паробродн на обичный ньіовъ зимный станъ у Тамишъ одплове, вѣчъ су морали у дунавцу кодъ Борче прибѣжиште себи тражити. Дунавацъ є тай савъ одъ парброда и шлепова заузетъ, тако, да више такови — међу коима и нашъ местный паробродъ „Београдъ“ — на ушћу Саве наспрамъ Београда зимовати морадоше, кои ће у доста опасномъ положеню быти, кадъ ледъ одлазити почне. Одъ стране паропловскогъ друштва чини се све могуће, да се опасности той предупреди, и одъ познате енергіє и искуства Г. Инспектора Ивановића, кои съ тимъ посломъ управля, очекивати є, да неће быти безъ успеха. Истый є Господинъ наредіо, да се ледоломъ намести, кои є доста якъ да нагртаюћемъ леду другій правацъ дати може. — У идућу Суботу 15. Фебруара, быће у 10 сатій у вече помраченѣ месеца кодъ насъ видимо.

— У Вршцу, 1. Фебруара. Пре некогъ времена примимъ одъ зета могъ, изъ Башняке, овде приложенъ печатъ, за кои ми онъ следеће пише: „Быо самъ ти скоро у Оршави у гости, гди намъ пріятель нашъ г. Л. И. приповеди, да се одъ Оршаве идући къ Дренкови єданъ и по сата далеко у єдномъ лугу, по сата одъ великогъ друма удалѣно, развалина, одъ Турака порушеногъ монастира Люботине налази. Ко є тай монастиръ сазидао, у коє є то време было, и кадъ є порушенъ, незна се. Ни име се тогъ монастира ніє знало, докъ се ніє гореспоменутый печатъ нашао, на комъ се види у среди слика брадата, држећи на левой руци као дете, вальда Исуса Христа, єръ нузъ брадатый ликъ стои: ꙗс. нузъ детиньій пакъ: хс. Подъ овимъ види се лежећи женскій ликъ као мртвацъ; около пакъ съ десна и лева три брадата светца. А око свега тога види се надписъ овай: сї печат монастїра любостїне храма успеи. пресвтеї бцї 1735 ✝. Тай є Печатъ нађенъ пре некогъ времена єдимъ Влаомъ, кои є нешто тражіо по развалини, изкопавши међу другимъ древностима одъ гвожђа и тай печатъ, кои є одъ бакра. Г. Исиръ купіо є истый печатъ одъ Влаа, и чува га као стародревность.“ ђ. ст. п.

— При последньой конскрипціи у Целовцу изишло є на видило, да су се два мужа са своимъ женама меняли, то имъ є тимъ лакше за рукомъ испало, што су жене єднаки имена быле.

— Швайдерскій калфа некій добіо є ови дана на лутріи 2500 фр. Како калфи велика сума исплаћена бы', паде онъ одъ радости у несвесть, да су га морали у болницу однети, гди іошъ у леченю се налази.

— Особыта парница збыла се скоро међу польскимъ некимъ селякомъ и єдимъ чивутомъ, коя бы судію каквогъ ласно у смемтню довести могла. Селякъ са Чивутиномъ піући у меани понуди му три талира, ако бы хтео дугу чивутску браду обріяти дати. Чивутинъ одговори: „Дађу ти браду мою и три талира, ако си дашъ два кутня зуба извући.“ Селякъ приволи, те съ Чивутиномъ управо берберину, па се даде два здрава зуба извући. Чивутинъ неостаде при речи; нит' плати три талира, нит' обрія браде. — Лютитъ селякъ подиже парницу противъ Чивутина, али пресуда о той изванредной парници іошъ изишла ніє.

— Кральици Христини, матери владаюће кральице шпанске, украли су у Риму драгоцѣный нѣнъ адиђаръ, кои є у вредности одъ єдногъ миліона франака.

— Дне 7. Януара о. г. родила се у Словачкомъ Комлошу чудна наказа имаюћи главу, руке, прса и трбу наравски; но место ногу нешто на форму прасета. Обликъ іой изгледао као у тридесетогодишнѣгъ човека. Уда сполны као стражньице ніє имала. Као што се видило, то є быо раный породъ, и плодъ овай наказный рођенъ є мртавъ. Наказа є у Пешту испитиваня ради послана.

— Као што вели француский званичный листъ Монитеръ налази се у целомъ свету 1200 миліона франака златны новаца у течаю, одъ кои се сваке године три и по на сто троши. За адиђаре и друге ствари потроши се у години 150 миліона франака.

— У Цариграду налазило се у последнѣ време особито много фаличны турски банака у течаю, а полиціи ніє дуго испало за рукомъ да производителю исты у трагъ уђе. Почемъ є найвећа сумня на єдногъ таліянскогъ литографа была, кои є француску заштиту уживао, то су се решили, изтраживати му кућу. Полицайни служительи обколише му обиталиште, али захтеваню чиновника, ніє се одма одговорило, и неко є време траяло, докъ су были у кућу Таліянца пуштени. Тражило се по свимъ собама, но ништа подозрително ніє се могло наћи, осимъ єдногъ камена, на комъ се приметити дало, да є на нѣму скоро нешто избрисано. Само єдна собица ніє прегледана, у коіой по казиваню литографа нѣгова трудна жена, свакій часъ порођай нѣнъ очекиваюћи, лежала. Али полиція ніє се дала заблудити, вѣчъ є послала за бабицу, коіой се благодарити имало, да се Таліянова жена одма породи. Чедо іой быяше 280.000 гроша у фаличнымъ банкама, съ коима іой є трбу обмотанъ быо.

— Пунимъ правомъ могли бы казати да є Бечъ средиште свію аустрійски народности, то намъ доказує Г. Н. К. Церинг у своіой Етнографіи (државопису) царства аустрійскогъ. По нѣму у Бечу станує 362.000 Нѣмаца, 83.000 Чеха, Моравана и Словака, 6000 Поляка и Русина, 10.000 Срба, Хорвата и Далматинаца, 3000 Словенаца, 6000 Мађара, 3000 Влаха, 6000 Таліяна, и 3500 одъ други народности.

— У Киштелеку у Мађарской родила є скоро нека селянка дете єдно, у кога су бркови и брада као у возрастногъ човека. Цела є околина као на неко чудо ишла, да то дете види.

— Прошаста година остаће жалостно знаменита епоха у повѣстници трговине, особито за Америку, одкуда є управо и изишла та новчана криза. У сѣдинѣнимъ државама было є лане свега 5123 банкротлука; међу коима 337 збогъ преваре са сумомъ 5.222.500 долара; 512 фирми банкротирало є, кодъ кои су кредитори све изгубили, и то у суми одъ 20.309.000 дол.; одъ оны кои могу 40—50 на сто платити, има 3839 фирми, а ньіовъ дугъ износи 197.080.000 долара; найпосле има іошъ фалимента, кодъ кои кредитори ништа негубе, 435 са сумомъ одъ 77 миліона 189.000. Дакле износи дугъ одъ свію фалимента у Америки грдну суму одъ 299.801.000 долара, одъ кои су 143.780.000 за-цело изгублѣни.

— Іосифъ Франьо Шумавскій, познатъ у найновіе доба своимъ свеславенскимъ речникомъ, одъ кога су досадъ само три свезке на светъ изишле, умро є скоро у Зл Прагу.

— Одъ некогъ отменогъ Руса, налазећегъ се сада у Паризу, приповеда се, да носи на руци єданъ необичанъ великъ прстенъ, за кои веле, да се у нѣму земни остатци нѣгове покойне супруге налазе. Приповеда се, да му є жена была Таліянка и да іой се на самртной постельи мужъ нѣнъ заклети морао, да ню мртву неда у гробъ сарапити, вѣчъ да є даде спалити, како бы могао пепео увекъ при себи имати. Помоћю славногъ Кемикера некогъ испало є Русу за рукомъ, пепео тай онако сабити, да га у споменутомъ прстену носити може.

☞ Кои бы радъ подпуне броєве Подунавке имати, нека се изволи што пре явити, єръ врло смо мало екземплара више печатали.

Цена є Подунаки одъ Януара до конца Юнія 3 фр., до конца Декембра 6 фр. ср. са поштариномъ.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброшти се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр 7. У Земуну 15. Февруара. 1858.

Ружа.

Ой ружо мила,
Ружице моя,
Што тако вене
Лепота твоя?

Заръ тебе, мила,
Роса нероси,
Да ми те мома
За фесакъ носи?

Или те окце
Устрели жарко,
Што ньиме светли
Сунашце ярко?

Ахъ, душо драга,
Непитай мене,
Што моє лице
Млађано вене.

Сунце ми сія,
Роса ме роси:
Ал' немамъ драгог'
Кой да ме носи!

Коя б' ме драга
Носила, ядна,
Ню ми садъ крієє
Земльица ладна!

Кои б' се драги
Дичіо мноме,
Тай сада лежи
У гробу с' ньоме!

І. И.

Страшна ноћь.

Посрбіо Н. Бибићъ, парохъ.

Прилично широкъ просторъ, са неколико чбунова, и цветни лея, украшенъ са уметномъ укомъ, на коіой се єданъ одъ летава кіоскъ доста вешто склопіо, окруженъ зидовима суседни кућа, све то — у суседству єдне праздне авлиє, и єдногъ суморногъ изгледа хотела улице Шерш-Миди, или друге какве, близу палате Луксенбуржке у Паризу — зове се тамо башта или место увеселеня за неко число млади женски, коє Госпоя Балзамина воспитава.

Госпоя Балзамина была є — као обично све њене другарице — некадъ єдногъ храброгъ официра супруга. Племенитый мужъ њенъ ніє до маршала, па ни до бригаде-генерала дотерао, а већъ овай светъ са онимъ променуо, пре него што су заслуге његове достойно награђене биле. И будући да є удовици његовой на тай начинъ пензія врло скромна была, то се она морала другимъ начиномъ за себе старати. Отвори дакле пензіонатъ или воспитателный заводъ, за одрастне девойке отмени породица.

Њенъ є трудъ успѣхомъ увенчанъ быо. Число питомица њени износило є увекъ тридесетъ до четрдесетъ лица, понайвише изъ благородни кућа, неколико само быле су кћери богати грађана. Кућа Г. Балзамине была є за питомице њене, као нека предуготовничка школа за скору самосталность. Отношенє ньино къ госпои Балзамини быяше пріятельско: строго поступанє съ младимъ девойкама, коє су на прагу брака, на прагу независимости стояле, већъ ніє у реду было; зато су све воспитателницу свою срдечно любиле, и њенъ рођеня данъ быяше праздникъ, и данъ веселя за целу кућу, тако, да су се обично тай данъ ревениле, и у описаной башти у кіоску за честь тога дана частиле.

Тако су опетъ єдномъ при запари паризкогъ летногъ вечера скупа у башти при асталу седиле, на комъ су была два почестна места намештена, одликована цветнимъ венцима. Госпоя Балзамина, и лепа Корина, дика и поносъ пензіоната, заузеле су та места, єръ су єдногъ и истогъ дана угледале обадве овай светъ, съ томъ само разликомъ, што є Госпоя Балзамина већъ четрдесетъ пута тай данъ доживила, а Корина само осамнаестъ.

Корина быяше чудноватый цветъ, ни народнє гатке о вилама нису у станю быле што лепше приповедити. Ради байне силе лепоте њене, она се силомъ као каква царица другарицама своимъ намећала. Свака желя њена быяше заповесть, али никадъ ніє тако што желила, што бы гордости њеной уштрбъ нанело. Корина є одъ нарави горда была, а не што се тако навикла. Она као да є изъ какве аристократичке матеріє створена была. Тайна, коіомъ є рођенє њено застрто было, као да є почитанє, коє су проче питомице према ньой имале, іоштъ умножавала. Горда Марквиза одъ Сент-Тропецъ, коя се Корине, као кћери неке далеко у сиромаштву умерше рођаке примила, значила є уобште, гди се годь о ньой речь повела, за нешто више, нежели за помайку Коринину. Она се брижльиво о ньой старала, у детинству є у своимъ крилу тако рећи одранила, одъ неколико година съ ньомъ се разстала, да бы се у Паризу савршено изобразила; али ніє пропуштала свака три месеца дугій путъ до Париза учинити, своігъ любимца поодити, загрлити, и богато обдарити, и за будућій животъ веће іой надежде уливати. Корина сама у себи ніє другчіє држала, него да ће ю кадгодъ Марквиза съ речма: „Я самъ твоя рођена мати,“ къ срдцу своимъ пригрлити.

Какогодъ што често човекъ неке слутнє има — коє се кадгодъ догоде, но чешће не-- тако є и Корина одъ некогъ времена себи у главу уврстила, да ће се са осамнаестимъ рођеня даномъ све тайне, што се рођеня њеногъ тиче, одкрити. Помайка њена пропуштала ніє, питомицу свою на данъ рођеня њеногъ са срдачнимъ честитанѣмъ, и пунимъ рукама поодити. Пре єдне године пустила іой є ове знатне за ню речи у уши: „До године, срдце моє, быћу можда у станю, штогодъ важно ти саобштити, чему се ты и ненадашъ.“ И Корина кріући у срдцу своме оно, што є одавна слутила, само се поклони, насмеши и ућути. Али є одъ оно доба свакій тренутакъ нестрпельиво брояла, и често є пожелила, кадъ бы ову дугу годину прискочити могла, да што брже оно дозна, што є по своимъ мнѣнію већъ одавно знала. Младость, кадъ очекує да іой се желя каква испуни, єдну годину ни на умъ неузима, то іой є толико као потура у руци єдногъ разпикуће.

Али нема на свету твердоглавіегъ друга одъ календара, види се да су га сувопарни, седи звездоиспитательи створили, єръ ни найманѣ галантеріє у себи нема. Онъ само оно допушта, што башъ одређи неможе, и неће єдной лепотици за любавь ни єданъ данъ изъ године да из-

брише. Зато є и Корнинина година своимъ обичнымъ путемъ ишла, одъ дана на данъ, одъ недеље до недеље, месецъ за месецомъ, и нимало се ніє бринула, што є Корина са свакимъ даномъ нестрпельивія бывала. —

Єдва єдаредъ — но морала є већъ єдаредъ къ цѣли приспети, морала є данъ рођеня дочекати, и никадъ се ніє за тай данъ величественіє приправляла. Али главна особа светковине ове, Марквиза, коя є обично са зоромъ на тай данъ долазила, скањивала се у овай паръ указати се. И Божія се служба већъ сврши, тако исто и одморни часови, тако исто певаню и и играню опредѣлено време. Прође и ручакъ — безъ веселя — а вечера є само зато веселія была, што се та светковина и Госпоє Балзамине тицала, коіой за честь и сама се Корина усилявала облаке са чела своґъ разтерати, и веселомъ се показати.

Али є Госпоя Балзамина делила тугу своґъ любимца, и зато іой, докъ су се друге питомице шалиле и смеяле, рекла: „Скоро ћемо устати, па нећу те приморавати да игри и веселю далѣ присуствуєшъ, єръ мисли су твоє, као што лако поняти могу, кодъ твоє матере, и самой ми є жао, што на ову светковину ніє дошла. При свемъ томъ неслутимъ никакву несрећу. Случай, кои се могу у дугомъ путу догодити, одложе често рокъ долазка, али ніє увекъ несрећа каква узрокъ, што намъ очекивана люблѣна особа дошла ніє. Небой ми се дакле, Корино! и садъ само о томъ мысли, како ћешъ време разтерати. Колико те я познаємъ, налазимъ да ће ти самоћа у твоіой соби болѣ чинити, него наше веселѣ.

„Добро ме познаєте, добра учителько моя“ одговори Корина, съ благодарносћу одпустъ примаюћи. Отиде у свою красну собицу, тужна, суморна и уморена одъ душевногъ напрезаня, коє є целый данъ мучило. Али неостане дуго у самоћи. На скоро є єдна другарица дође. „Ахъ Елмиро!“ проговори Корина улазећой виткой девойци, „а шта ћешъ ты, срце моє, тако доцканъ?“

Елмира извади єдно писманце изъ нѣдара шапутаюћи: „Голубъ є већъ после подне донео, ни за єданъ тренутакъ нисамь те насамо видити могла, да ти га предамъ. —“

„Ахъ одъ нѣга?“ прошапће Корина, и отвори мирисный листъ, а Емира преко рамена читаюћи гледећа, буде сотимъ довольно награђена за услугу, кою є Корини учинила. Писмо є овако гласило:

„Обожаєма Корино! Прочитао самь оно, што є пріятельица Ваша момъ пернатомъ посланику поверила, млого ми є красоте о Вама писала. Дивіо самь се писманцу ономъ, хиляду самь га вальда пута читао, и съ благодарносћу целивао, али ма да є како оно писмо пуно важности было, опетъ бы ми млого миліє было, одъ Ваше руке єданъ врстъ — єдна речь, — єдно писмо. Али Вы сте тако уздржателни, драга Корино! Већъ се одъ почетка пролећа познаємо, — па ніє ли то грозно за болно срце моє, да ни єдну речь досадъ съ Вама проговорити нисамь мого? Зашто ми баръ найманѣ непишете? Данасъ є Вашъ рођеня данъ! шта я чувствуємъ, и шта се Богу молимъ, изказати немогу! По свой прилици є Ваша мати дошла — — — ако Васъ она, као што ми Ваша пріятельица пише, одведе? — — О то ми онда поручите, и дозволите ми знати место Вашегъ будућегъ пребываня; на крили любави долетићу тамо, да Васъ видимъ, и да се госпоіомъ матеромъ Вашомъ упознаємъ. Ласкамъ себи, да ће племенито порекло моє, и велика любавь моя къ вама г. Марквиза у призреніє узети, и за сына ме примити. Но теже ће ми быти Корину заслужити! — Гди су ми толика добра свойства, съ коима бы смео толике любведостойности ваше пожелити? Само о моіой дубокой любави говорити, и на ню мою надежду ослонити смемъ. —

Еугенъ Викомтъ Гаридуеській.

„Викомъ є племенитогъ срдца човекъ,“ рекне Корина смешећи се.

„О лепъ, прекрасанъ младићъ“ дода Елмира.

„Погледай овай лепый грбъ у печату, Елмиро! то є грбъ стародревногъ порекла.“

„А кажу да є и богатъ! Наша собна служавка Маріета слушала є чуда о богатству нѣговомъ приповедати.“

„А шта ме се тичу нѣгова богатства, Елмиро? нѣгово племенито и благородно срдце, коє се изъ сваке врсте писма нѣговогъ видити може — нѣгово старо порекло, нѣгова скромна любавь, драгоцѣніє ми є нег' сво благо Харуна, оногъ богатогъ калифе! Та я ћу кадгодъ у излишеству живити, на што ми дакле богатство моє матере, ако га нећу са Еугеномъ делити?“

„Заиста, Корино, ты си у свему величествена, племенита и штедра! Мы друге девойке другчіє мислимо. И я самь изъ добре куће, и нисамь сирота, али у садашнѣмъ времену неможе човекъ никадъ доста новаца имати, ако неће да оскудно живи.“

Съ гордимъ погледомъ одговори Корина: „Тако є кадъ се племенитогъ своґъ урођеногъ наслѣдства одрекне, да се у гунгули варошкогъ живота изгуби. — Тамо на польскомъ добру, тамо є племеничеству на своме месту, на своме престолу; у вароши га ма кой диванджія изтисне.“

„На жалость“ одговори Емира уздишући, „єдва се изпредъ трговачкогъ реда може утећи. Ніє ли се она дундаста Манделона, оногъ дуванджіє кћи, овде утиснула? шта ће та неотесана девойка овде међу племенићкимъ девойкама?“

„Хмъ! она насъ увеселява са нѣнимъ, срећу и задовольство изражаваюћимъ лицемъ, а другого, скоро, сутра можда, ил' прексутра ћемо є се курталисати. Она се враћа у кућу родительску, коима ће доста посла задати, єръ тако на себе држи та луда, као да є одъ породице Монтморанса, — па видишъ, Елмиро! и та є срећнія нег' я! — Она ће се скоро у кућу свою повратити, а мене? ахъ, мене є оставила мати моя у овой пустиньи парижкой.“

„Та немой тужити, Корино, што ти є єдаредъ, — првый путъ у твомъ веку — случай желю покваріо; за-цело ће госпоя Марквиза сутра доћи, и пре ћешъ насъ оставити, нег' што желимо!“

„Међутимъ, да опетъ на Маллону дођемо — я бы волела видити, како ће целу родительску кућу превернути? Садъ одкадъ є выше изображеніє и разкошъ отмѣногъ света познала, стиди ће се дућана, и старогъ кућевногъ реда своґъ честногъ отца, стародревногъ покућства своє матере, рођене неке Хомардъ одъ Ст.-Манде.

„То є гадно одъ Мадлоне“ упадне срдито у речь Корина. „Зато є и немогу да трпимъ, премда ме нѣне лудости увеселяваю. Заиста є велика срећа налазити се на вр'у човечіегъ дружтва, племенито порекло, то є найлепшій миразъ, кои намъ є Провидѣнѣ дати могло. У висини чисто сунце сія, изподъ ногу наши пузи црвъ Али — да є Провидѣнѣ другачіє заключило — да намъ є у праву међу пукомъ место одредило? небы было иляду пута паметніє приклонити главу, и судбину свою равнодушно сносити, неже ли се за станѣ и место єдно грабити, коє доцніє ніє само да намъ на честь неслужи, него намъ іоштъ и безчестіє и подсмей наноси. А дужности детинске любави — коє се, као што каже, и у найнижемъ кругу човечанства налазе — заръ нису оне свете? Заиста, Елмиро! Да ми є отацъ, надничаръ, а мати праля, я ій небы оставила, нити бы се ньи икадъ стидила! Одъ ньи люблѣна, и я бы ньи безъ свакогъ затезаня любила. Али нашто ми ово одушевленѣ, кадъ ми ніє у станю мою рођену матерь довести. — Чуєшъ ли, Елмиро, веселу свирку, кою є Хелоиза на піяну вешто удесила? Или, сдружи се са веселима, добра Елмиро! Мени ће дуге и празне ноћи быти, можда ће писманце ово, съ коимъ си ме обрадовала, зле мисли разтерати.“

„А оћешъ ли већъ єдаредъ Викомту своручно одговорити?“ запыта Елмира при разстанку. „Онъ то збогъ постоянства своґъ заслужує, а колико самь приметити могла, ниси ни ты спрамъ нѣга равнодушна!“

Корина сакріє зажарено лице своє у мараму, и накратко одговори: „Я ћу се промислити, та шала, и лакомислено игранѣ са чувствама мора престати. Долазакъ матере моє, тайне, коє ми она одкрити има, нека пресуде, шта ми чинити валя.“

При овимъ речма, — коє нису толико показивале пламтећу любавь, колико срдце, коє є разуму и пристойности слѣдовало, — узме Корина іоштъ єдаредъ, по одлазку Елмире, викомтово писманце, и кадъ га іоштъ неколико пута прочита, савіє га, и остави кодъ она друга два или три писма, коя су одъ нѣгове руке до Корине допрла, отвори затимъ прозоръ, да снѣжегъ воздуха добіє, и да погледъ свой преко баште на она два усамлѣна прозора баци, коя су съ друге стране у башту гледала, и на коима се светлость видила.

Тамо є обытавао Викомтъ одъ Гаридуесъ. Онъ се тамо у цветномъ месецу доселіо; па є

са своїъ прозора изъ ята любки питомица свой изборъ учиніо. Нашто обширно описати, како є Корнинно вниманіє на себе обратіо; како є єдногъ Елмировогъ голуба уватіо, и прву депешу іой послао? Обште є познато, да смѣле залюбленє младиѣ срећа узастопце прати, — доста, да су се они познали, и Викомтъ є озбиљно желіо, Корину: богату наслѣдницу — коє є Корина заиста и была, чимъ бы ю Марквиза за кѣерь признала — изъ куће господе Балзамине управо у свою одвести. Онъ є Марієту умео задобити, коя є мислила, да се наклоность Викомтова плаве Елмире тиче. Елмири є дакле све приповедила, што є о викомтовомъ богатству, племиѣству и господству чула. По нѣномъ приповеданю, быле су нѣгове готовости у банки незнатна часть богатства нѣговогъ, премда су неколико стотина хиляда износиле. Али лежеће добра, и замци у западной и Француской лежеѣи, фабрике, лаће на мору, коє су нѣговогъ отца миліоне, премда не нѣгово стародревно име носиле; найпосле нѣгова добра на американскомъ острову Гваделупу, и — но ко ће све преброити, ко ли запамтити? и сва та княжеска богатства была су опредѣлена, да ій єдинацъ — нашъ Викомтъ — наслѣди, кои є садъ као слушатель права у Паризу живіо, као сынъ ма когъ обичногъ човека, съ томъ само разликомъ, да є онъ онамо одлазіо, куда су други пешке иѣи морали, да є онъ — ако се сусѣдма веровати могло, — и различни еквипажа имао.

Што є годъ Елмира дознала, саобштавала є одма Корини. Телесне дражести нѣгове и сама є видила; светло-црну косу, пламтеће очи, бледость лица — сведокъ великогъ духа — несташно смешеѣа се уста, аристократичне зубе безъ сваке мане, кавалерско-намештену браду, беле руке, прекрасно скупоцено одело, све є племиѣство, лепоту и младость на Еугена показало. По лицу коє се често на прозору указивало, судеѣи, морао є обично съ отменимъ светомъ обходити, а о дивномъ гласу нѣговомъ, могле су све питомице Балзамининогъ заведенія приповедати, єръ су прилику при тихой ноћи имале, дивне песме нѣгове слушати.

О, шта бы Корина дала, да се онъ у ономъ магновеню, кадъ се на прозору указала, чути дао? гласъ бы нѣговъ тужно срдце нѣно излечіо, и нестрпленѣ утишао. А и како бы онда на тугу и на помайку свою мислити могла кадъ іой драгій пева. Али башъ данасъ, у овой тихой ноћи, ніє му се песма чути дала, па ни саме прозоре ніє отварао, кои су врло осветлѣни были, и крозъ кои се свакояки сенка видити могло. Викомтъ є морао — ніє о томъ Корина двоумила — весело дружтво кодъ себе имати, у исто време, кадъ му є пріятельица усамлѣна, као сироче, у собици своіой уздисала. Безъ да є зато Викомту што пребацивати могла, опетъ му є то нѣгово веселѣ за зло примила. Напрасно прозоръ затвори, и у креветъ легне. Али се Морфей дуго изгледати дао. Хелиозини валцери и полке дуго су є неуморимо мучиле. Мѣутимъ и є и самый слухъ несташно варао. Текъ да заспи — али іой се учини, као да топотъ коня, звеку кола, и пуцняву бича чує, ђипи съ кревета мислеѣи, да неможе нико други быти, но сама Марквиза — али увекъ узалудъ се Корина уздисала, плакаюѣи, и Богу се за благодатный санъ молеѣи — и єдва єдаредъ, али доста доцканъ, буде услишана.

Напрасно ю Марієта пробуди; већъ су зраци сунчани собицу іой осветлили. Марієта іой писмо пружи. „Овогъ є часа приспело“ рекне іой девойка са некимъ чудновато тужнимъ гласомъ, и затимъ изиће.

Корина се уплаши, познавши руку Марквизе. — У место помайке доће писмо, ладно, мртво писмо! — Но могло є при свемъ томъ пріятногъ садржая быти, али є Корина башъ несрећу слутила. Печатъ є лепъ, црвенъ быо, но ньой се црнъ чиняше; и душа нѣна ніє узалудъ несрећу слутила, єръ исподъ црвеногъ печата на белой артіи стояле су ове речи:

„Любезна Корина! Примите равнодушно ове речи, єръ помислите шта ме є стало, докъ самь ій написала . . . . .

„Ахъ шта є то!“ викне Корина упропашћена, оно свойско „ты“ окренуло се у ледено „вы,“ шта ће далѣ быти? узме писмо и почне далѣ читати:

„Оно, што ово писмо у себи садржи, устмено вамъ казати, ніє ми могућно! Знайте дакле да се я удаємъ; мой будућій мужъ само то захтева, да се одъ васъ растанемъ, и то самь му морала обећати! И тако васъ съ овимъ одъ свакогъ обвезателства према мени рѣшавамъ; вы сте садъ савршено слободна. У неко време, кадъ самь поредъ могъ покойногъ мужа — кои любови моє ніє достоянъ быо — безъ деце, безъ радости живити морала, узела самь васъ као забаву у мою кућу; вы систе моя кћи, вы сте кћи некогъ Бернарда, зидарскогъ калфе изъ Пантина, ваша є мати праля. Колико ми є познато, родитељи су вамъ живи; но почемъ самь я надъ вама дѣло христіянске милости учинила, и васъ брижљиво, отмѣно воспитала и изобразила, то сте вы садъ у станю, сами себи помоћи, безъ да сиротимъ родитељма вашимъ досаћивати морате, кои и онако за васъ више не приличе. Вы ће те се безъ сумнѣ у честиту какву кућу, као воспитателница, умети сместити, па ће те се ма кадъ може быти и добро удати. — К' тому оћу да вамъ последній знакъ моє наклоности покажемъ: я вамъ покланямъ шестъ хиляда франака; Госпоа Балзамина, коіой такоћеръ данасъ пишемъ, исплатиће вам ій. Немойте ми писати, ни благодарити. Я самь за оно, што самь къ срећи, и изображеню вашемъ принела, већъ награћена. Моли є доста моя савесть, коя ме уверава, да самь дѣло милости учинила. Будите здрава и срећна, и ако васъ и више невидимъ, опетъ ћу вамъ увекъ быти пріятельица.

Марквиза одъ Сен.-Тропесъ.

Какавъ гласъ, какавъ даръ на данъ рођеня? Бледа као смрть съ писмомъ у руци полети Корина Госпои Балзамини, коіой є све познато было и зато є са ладнимъ саучастіемъ предусретне.

„Недайте се одъ те несреће надвладати, има ій доста коима се іоштъ већа несрећа догодила — могла бы вамъ башъ и о самой мени доста приповедити — но ніє садъ овде о мени разговоръ. А несрећа ваша и ніє тако велика, као што се чини, осимъ они осуећени изгледа, коима сте се и вы, а и мы сви надали. Многе немаю та знаня: вы се можете као воспитателница усрећити; многе немаю ту лепоту и талентъ као вы: вы бы на позоришту чуда чинили, а наше француско младо племиѣство има пламтеѣегъ и чувствуюћегъ срдца; оно лудо предрасужденѣ, коє є племиѣству на путъ стаяло, себи невесту изъ нижегъ реда изабрати, одъ дана на данъ све више изчезава. Многе осимъ тога немаю ово, што вы поредъ толики лепи свойства имате, а то су шестъ хиляда франака, коє ево изволите примити, и квитирати. А вы знате, како самь вамъ я пріятельски, и, ахъ, да се небоимъ ранне вамъ позлединти, могла бы казати матерински — наклоѣна, и зато ми неће те за зло примити, кадъ вамъ кажемъ, да ћете ме врло обвезати, ако іоштъ данасъ мою кућу напустите, ако ни зашто друго, а оно да любопитство прочи питомица избегнете, а особито — — но моя вамъ є кућа свагда отворена, — — али башъ садъ ми се єдногъ херцога кћи явила, коя бы желила у овомъ заведенію примлѣна быти, а други празни соба немамъ осимъ ваши, и тако, мила моя, вальда нећемо єдна другой на путу быти, него ћемо се разстати, — растати, пре него насъ жалость надвлада — єлте, мила, добра Корина?! —

(Свршетакъ слѣдує.)

Стара и нова времена.

I.

Иде ли у свету све на горе?

Има людій, кои себи уображиваю, да є светъ све коє године гори и хрђавіи. У овомъ ядикованю ніє ништа новога; налазе се места и у найстаріимъ књигама, одъ две и три тисуће године, где стари люди іошъ тада ядиковаше, и увѣраваше, да нема више тако крепки и мудры и тако поштены людій, као што ій є было за ньова млада доба. Овако се исто поговарало и у каснiимъ временима. Да є овако у свету єднако потраяло, да се у єдномъ веку човечіемъ приметити могло, како родъ човечій све гори быва, какве бы морале садъ разлике быти међу людима, кои пре двадесетъ, тридесетъ и више столѣтія живише, и међу нама, кои данасъ живимо! Мы бы морали ядна створеня быти према ньима! Ако бы ово потврђенѣ истинито было, да є светъ све коє године гори и хрђавіи, онда бы се мы узалудъ томе одупирали, и себе за болѣ држали, него управо што смо — ако ли напротивъ ово ніє истинито, то онда морамо се на умъ узети, да оваково што неверуемо, што станѣ човечіе тако яко понижава.

Често се догађа, да се гдешто хвали и у звезде диже, и нама се на угледъ ставля само зато, што є породъ стары времена, ако ми дакле

*

у томъ уображеню живимо, да є све у старія времена болѣ было, онда не бы оно, што є старо, ни испитивали, єли добро или зло, него бы слепо свачемъ слѣдовали, што є изъ стары времена до насъ дошло.

Зато ћемо сада да испитамо, да ли су стара времена боля была одъ нашегъ данашнѣгъ; Єли се воздушна топлота променула? Єсу ли люди у стара времена много већи и ячи были? Єсу ли стари много дуже живили и єсу ли здравіи были? Єли родъ човечій у обзиру душевногъ живота много заостао, или є што напредовао? Ова ћемо сва питаня потанѣ разложити читательима нашимъ; єръ и тако є већъ данашнѣгъ дана у обичай ушло, да се стара времена у звезде преузносе, да су люди много болѣ живили; а увѣренъ самъ да є многи одъ наши читателя слушао стару баку, како своє младо доба хвали, како є стидаъ тада у полу првенъ био, како су и саме руже у нѣно младо доба болѣ мирисале, а немислећи, да су руже и садъ онако исто краснога мириса, али се напротивъ осећанѣ нѣно већъ затрпило. Разлаганѣ наше почећемо дакле одъ воздушне топлоте:

Топлота воздуха ніє се променула.

Овде ћемо найпріє говорити о промени воздушной, коя се по мнѣнію многій догодила, и коя бы великій упливъ на родъ човечій имати морала. Многи држе дакле, да є топлота воздушна у течаю времена и много попустила. Има ій више, што држе, да све коє године помало топліє быва; али мы ћемо одма мало далѣ доказати, да ни єдна, ни друга страна подпуно право има. Истина да проће много година єдна за другомъ, коє су или необично ладне, или прекомерно топле, али ово ніє постояно правило. Овде оставляно питанѣ, да ли є у стара времена топліє или ладніє было, него сада у наше доба, или башъ управо велике какве примѣтне промене ніє ни было?

Познато ће нашимъ читательима быти, да є Гренландія єданъ врло ладанъ предѣлъ, самимъ, ледомъ обасутимъ бреговима изпрекрштанъ; ледъ се овай никадъ и нетопи; а са стране приморя тако є ледомъ овай предѣлъ обколѣнъ, да є и у само летнѣ доба пловидба тамо врло отешчана. О овомъ дакле леденомъ предѣлу, говорено є, да є у пређашня стара времена много умереню климу имао, и да є много плодоносніи био, тако, да є у време кральице Маргарете пре четири стотине године врло плодоносанъ био, да є одавде рана у Шведску донашала се. Када су овакови гласови потанѣ испитани, увидило се, да су сва ова потврђеня на єдноме неспоразумнѣнію основана; о напротивъ се пронашло у єдной старой книзи, што є у Норвегской пре петъ или шестъ столѣтія писана, да є ледъ Гренландскій тако исто описанъ, да се ни найманя промена међу тадашньимъ и саданьимъ станѣмъ овогъ предѣла не види.

Другій єданъ примѣръ можемо изъ саме библіє узети. Она намъ каже, да є земля обѣтована у време нашегъ Спасителя Исуса Христа имала и винове лозе, и сладкога плода, кои се урмомъ зове; али кадъ разсудимо, да ни єданъ предѣлъ, кои манѣ топлоте има, него што є у обѣтованой земльи зрео плодъ одъ урме произвести неможе; а напротивъ ни у єдномъ предѣлу, у комъ є већа топлота, грожђе у той множини неможе родити: онда се дає заключити, да земля обѣтована у време Исуса Христа нити є топлія, ни ладнія быти могла, него што є у данашнѣмъ времену. Али мы можемо и у даля времена машити се и посведочити, да ни у време Мойсеово, коє спада око 1500 година пре Христа, дакле више одъ 3300 година пре нашегъ времена, у земльи обѣтованой ніє топліє было, него садъ; єръ люди, коє є Мойсей послао, да землю, пре ньіовогъ долазка, промотре, докучише, да є та земля родна виновомъ, и необично велике гроздове собомъ донесоше; да є тада већа топлота овде царовала, онда, као што горе рекосмо, небы ова земля могла тако виномъ уродити.

У некимъ монастирима сѣверны предѣла налазе се старе привилегіє одъ папа римски, у коима се о винодѣлію споминѣ, а данасъ у тима предѣлима вино нероди; одатле неки заключую, да є у старо доба ту винодѣліє цветало, данасъ га нема; али се ово тимъ разяснява, што су писари папини оваке исте привилегіє одъ слова до слова за монастире у различитимъ предѣлима подельивали, не узимаюћи на умъ, да ладни сѣверни предѣли виномъ уродити немогу.

У найтопліимъ предѣлима европейскимъ, као што є Грчка, Италія, и нека часть Француске, расте маслина; одъ нѣ зейтинъ добіямо. У ладніимъ предѣлима маслина нерасте. Одъ ученогъ єдногъ мужа старога века, по имену Штрабо, имаму стару грчку книгу, у коіой онъ у време Христово пише, да преко француски гора, Севене названы, већъ маслина не расте; дакле є ту и пре 1800 год. ніє было.

Могло бы се много више овде примера изъ стары списателя навести, да земля нити є топлія, ни ладнія одъ тогъ времена была, одъ како люди своя природна испитаня писмомъ означише, коя до насъ могоше доспети. Оваке є примере професоръ Шоуфъ много скупіо и ученомъ дружтву кралѣв. Шведске дао. —

Люди нису ни већи, ни ячи были у стара времена.

Наши стари много знаду преповедати, како су люди некада голіяти были, и мы да смо према ньима, као неки пузавци; али у овомъ ньіовомъ преповеданю нема никакве основане истине. Ово може быти кодъ єдни само уображенѣ, кодъ други пакъ нагатанѣ безъ свакогъ основа и увереня. Истина да су се на млогимъ местима старе кости нашле, коє су неки голіятима приписивали; али кадъ су ове кости изблизе по науку анатоміє изпитане быле, пронашло се, да оне нису быле човечіє кости, него одъ велики четвороножны животиня. Напротивъ догодило се више пута, да су се цели човечіи скелети, изпитивали, кои су одъ више стотина година, па и две тисуће година стари были, и уверило се, да люди уобште, нити су већи ни маньи были, одъ данашнѣгъ нараштая.

У Египту, као што се више пута у светомъ писму споминѣ, было є у обичай уведено, да су мртване тако вешто умели балзамирати, да се целокупно могли сачувати крозъ толика столѣтія. Ове тако назване мумиє египетске, или су одъ сродника упокоєны, као неке стетинѣ кодъ себе сачуване, или су пакъ у явнымъ великимъ зданіяма, или костурницама положене быле, коє су у самимъ каменитимъ стѣнама изкопане быле. И дан-данашньій има ій сіясетъ таковы добро сачуваны мумія. Кадъ ове мумиє изъ дубоке древностій изблизе промотримо, уверићемо се, да нема разлике никакве међу людима, кои су пре две и три хиляде година живили и међу данашньимъ светомъ. Ове мумиє морале су се іошъ чрезъ многостолѣтно сушенѣ и сманяти, зато, кои небы ову околность знао, мысліо бы да су тада люди іошъ маньи были. Али, као што рекосмо, кадъ по науки анатоміє ове кости изъ ближе изпитамо, уверићемо се, да люди у Египту нису тада ни већи, ни маньи были, одъ данашнѣгъ у Египту живећегъ света. Египтяни су уобште у нечемъ маньи, него на сѣверу живећи народи.

Па не само у Египту, него и по многимъ другимъ земляма налазе се скелети, или кости човечіє одъ преминувши іошъ пре толико столѣтія, што више, пре две хиляде година, и при изпитиваню ньіовомъ видило се, да люди нису већи были у стара времена, него ли дан-данашньій. — Други опетъ потврђую то, да су люди у стара времена ячи и снажніи были него данасъ; али є и ово потврђенѣ, на тако исто слабомъ темелю основано, као и оно предидуће. Наводи се то, што се често налазе оклопи и оружія стары делія и юнака, кои су тако тешки, да се у овимъ грдимъ оклопима нашъ войникъ небы ни мицати могао. На ово се дає по-найпріє приметити, што изъ стари повестница дознаємо, да су оклопи у старомъ времену врло теретни за войника были, и коняницима тако яко сметали, да су ій лаки пешаци увекъ надбили и потукли, кадъ имъ є за рукомъ испало, да ньіове редове пробію; а и то се мора у призреніє узети, да су се дуготрайнимъ вечбанѣмъ извештали, оваке теретне оклопе и оружія носити. Знамо изъ искуства, да люди, кои снагу свою у каквомъ годъ послу дуго упражняваю, необичну често ячину добіяю. Има примера, како се некій чуваръ єдне оружнице, кои є иначе обичну снагу имао, дугимъ вечбанѣмъ тако извештіо, старе оклопе и оружія носити, да є и у своіой осамдесетой іошъ години вештину свою могао показивати, да се свакій дивити морао. Найпосле и то приметити морамо, да нису оклопи, ни оружія слабіи люди, него одъ они, кои су по изборъ юнаци были, до данасъ сачувани задржали. Има и стари, тако велики мачева, да небы войникъ нашега доба, съ ньима лако ни заманьивати могао; али намъ ово ни найманѣ ніє чудно, кадъ знамо, да пре, него што се пушчаный прахъ пронашао, юнаци су

мачевима ньіовима са обема рукама заманьивали. Садъ будући да тешки оклопи и шлемови нису већъ у обичаю, єръ бы само сметали, садашнѣмъ начину, по комъ се садъ ратъ води. Могу се видити и старе велике саблѣ, коє су за угледъ приликомъ неки светковина напредъ ношене, али ове саблѣ нису у рату употребльиване, и тко бы ове за ратно оружія држао, тай бы дабогме чудно себи представляо величину и снагу стары ратника. Напротивъ оружія коя се често у гробовима стари Хуна налазе, и уобште оружія стары времена, довольно сведоче, да снага люди прошасты времена ніє већа была него дан-данашньій.

Женитба

Луке Сенчевића и Алил-ага Боићъ.

(Свршетакъ.)

Кадъ су были на полъ равна поля
Ал' беседи Фатима девойка:
„Душо моя Сенчевићу Лука,
„Чини ми се да се земља тресе.“
Одговара Сенчевићу Лука: 125
„Небудали, Фатимо девойко,
„Та како се небы земља тресла
„Подъ мноиме добріємъ коньицемъ.“
Опетъ вели Фатима девойка:
„Душо моя Сенчевићу Лука, 130
„Нешто виче у гори зеленой
„Ил' є вила ил' є кукавица
„Ил' чобанче кодъ руни оваца
„Ил' є Боићъ у потеру иде?“
Истомъ Фата у рієчи была, 135
Проговара слуга Радоване:
„Нит' є вила. нит' є кукавица
„Ни чобанче кодъ руни оваца,
„Већъ є Боићъ у потеру иде,
„Зато біежи, господару Луко, 140
„Єръ ћешъ лудо изгубити главу
„И уцвелитъ твою стару майку.“
Кадъ то чуо Сенчевићу Лука,
Кадъ то чуо што Раде говори,
Онъ устави доброга коньица 145
И Фатиму дає Радовану:
„Радоване, верна слуго моя,
„Ево теби Фатима девойка
„Па ты бѣжи у біеле дворе
„Изручи ю моіой старой майки, 150
„Я ћу, юнакъ, агу пречекати
„И проситъ ћу одъ њега девойку
„Ил' изпроситъ, или га погубитъ.“
Кадъ разуме слуга Радоване
Што беседи господару Лука, 155
Онъ узима Фатиму девойку
И мѣне ю пред'се на коньица,
Па онъ бѣжи крозъ прну горицу
У дворове Сенчевића Луке
И Фатиму изручує майки. 160
Пыта майка Фатиму девойку:
„Ой Фатимо, моя снао млада,
„Гди остаде Сенчевићу Лука
„Гди остаде зашт' съ тобомъ недоће.“
Одговара слуга Радоване 165
Одговара старой милой майки:
„Ой старице, Сенчевића майко,
„Оста Лука на Косовомъ полю,
„Оста Лука съ Турци на дивану,
„Сутра ће те, майку, походити.“ 170
Кадъ є слуга рієчи довршио,
Онъ се враћа господару своме
На то полѣ где онъ чека агу
Да изпроси ил' да га погуби.
Доће ага, а доће и слуга 175
Подъ меану крчмарице Маре,
Туде седи Сенчевићу Лука,
Туде седи и с' виномъ говори:
„Руйно винце, румени ми лице,
„Да ме Фата радіє имаде.“ 180
Кадъ то чуо Боићъ Алил-ага
Што беседи Сенчевићу Лука,
Трже саблю да му сече главу.
Ал' беседи Сенчевићу Лука:
„Немой аго, одсѣчи ми главе 185
„Я самъ просацъ, просит' ћу Фатиму.“
Лука проси, ага се поноси
Ал' се Лука оканити неће.
Кадъ су аги рієчи додіале
Онъ говори Сенчевићу Луки: 190
„Курво кучко Сенчевићу Луко,
„Враћай мени Фатиму девойку,
„Єръ ћу тебе млада погубити
„И твоє ћу уништитъ колено
„Палитъ ћу ти біеле градове 195
„И рушитъ ћу куле камените,
„Докъ ненађемъ мою мезиницу
„Докъ ненађемъ те кѣери Фатиме.“
Одговара Лука Сенчевићу
Одговара Боићъ Алил-аги: 200
„Курво кучко свовольицо єдна,
„Я самъ иско одъ тебе Фатиму,
„Ако л' ми ю ты дариват' нећешъ,
„Одсеѣ' ћу ти русу главу твою,
„Єръ я нисамъ убога сирота 205
„Да я просимъ а ништъ неизпросимъ,
„Већъ самъ юнакъ да се огледамо,
„Чія ѣ' быти Фатима девойка.“
Па онъ трже саблю одъ пояса
Па замаху до два до три пута 210
Паде ага покойна му душа
Паде ага у зелену траву.
Оде Лука горомъ певаюћи
Певаюћи, коньицъ играюћи.
Кадъ є дошо у біеле дворе 215
Онъ дозива до три калуђера;
Єданъ крсти Фатиму девойку
Другій Фати грієхъ одрешава
Трећій венча Луку и Фатиму.
У томе є слуга Радоване 220
У томе є свате покупіо
Сакупіо хиляду сватова.
Када су се свати сакупили
И руйнога винца понапили
Сви одоше у гору зелену
Сви одоше проганяти Турке,
Вама песма мени чаша вина. 227

Приметба. Ову самъ песму изписао одъ селяка Іозе Памуклића, пожешке градомеђе, єръ ми се видило да се оснива на повестници сремско-славонской, почемъ „Швеаръ угледало Илиріє“ (кн. 4. ст. 432) овако приповеда: „Ове є исте године (1598) Лука Сенчевићъ 5. Октобра предъ вече, турски обученъ у агину се кућу у Земуну увукао. Ага (у песми Алил-ага Боићъ) мислеѣи, да и онъ припада воєне чете, заключа врата изнутра, тако, да се ласно отворити могу, ништа зла немислеѣи. Чимъ є све у дубокомъ сну было, нашъ се юнакъ дигне и ступи полагано у собу нѣгове кѣери Фатиме. Ова свога любезника, премда Христіянина, лепо дочека, и после краткогъ договора, све драгоцености и блага отца своґъ покупивши, съ ньиме и два слуге (у песми є само єданъ), коє є Сенчевићъ довео, сретно измакне. Кадъє ютро освануло, ага опази, да му не'ма єдинице, и полети у потеру. Достигне ій на по пута између Земуна и Карловаца, и као разяренъ лавъ на Сенчевића насрне. Но нашъ се юнакъ небои: седеѣи на коню држи левомъ любезницу, а десномъ стаде се юначки бранити, докъ ага на землю непаде. Два слуге агине такођеръ падну, а трећій измакне у Карловце, гди Турке побуни. То зачує нашъ юнакъ, изручи любезницу своимъ слугама, а онъ побуни Христіяне, коима є турскій ярамъ додіяо, и побіє се съ Турцима. Турака преко 120 пало, а други се разбегну. После є и далѣ Турке гоніо, докъ ніє у замку кодъ Осека пао, но ипакъ измакне съ любезницомъ преко Драве.“

Изъ наведеногъ се види, да се песма скоро подпуно са Швеаровомъ повестницомъ слаже. — Добро бы было, да се све наше народне песме са повестницомъ узпореде.

Л. И. О

Станѣ, мисли и поезія народа Србскогъ.

(По Ранке-у.)

I.

Унутра сасвимъ по яругама и долинама, коє реке и потоци просецаю, и по густимъ шумама разштркана су села по Србіи; ако 40—50 кућа имаю, заузимаю толико места, колико и Бечъ са своимъ предградіяма.

Обиталиште стоє понаособъ, єдно одъ другогъ одвоєна; свака сочинява за себе особиту обштность. Око праве куће, коя є єдномъ плетеромъ ограђено, лубиномъ и сеномъ покривено празно место, на средъ когъ є огньиште и ватра, поправлѣне су коморе — клієти или ваяти — коє су понайвише отесанымъ даскама изнутра изшаране, али у ньима нема огньишта. Кућа є управо само за старешину и старешицу, и понегде имаю и преграђену одъ куће собу, у коіой они ноћую; ваяти су за млађе супружнике. Све душе єдне фамиліє саставляю єдну саму за себе задругу, раде и ране се сви заєдно, а у зимно време искупе се у вече око ватре. А кадъ отацъ умре, браћа, коя су остала, єдногa кои є и найстаріи и найпаметніи за старешину изберу, и тако то остає дотле, докъ имъ збогъ врло велике задруге не буде деоба нуждна. Често одъ єдне куће читава маала постане.

Туђе помоћи врло мало требаю. Люди подижу сами себи зграде, праве онако како є у обичаю кола и плугъ, ору са своіомъ стокомъ, праве и обручаю бурадъ, и справляю себи обућу одъ пресне коже. За остало одело стараю се жене, коє вуну и ланъ преду, платно и сукно ткаю, и броћомъ боядисати увештиле су. Ране, колико требаю, дає имъ земља. Тако они ништа некупую, осимъ нешто соли. Одъ занатлія потребанъ є селяцима само ковачъ, кои алате израђує. Воденице припадаю некимъ кућама заєднички, и свака кућа има у ньой свой редъ.

Овако само са своимъ потребама задовольно и само за себе живеће тежачко станѣ — коє є и подъ Турцыма збогъ тогъ трплѣно, да му се већи намети натоваре — было є основъ продужуюћегъ се народногъ живота. Личности као да є предъ тымъ нестаяло. Нико непразнує данъ свога имена или рођеня, но свака кућа има своє крстно име, и тай се данъ проведе у светкованю и гостеню.

Кодъ стары Германа порекло се обично доводило по материнскомъ сродству, коє фами-

лію садржава, и уякъ є у старомъ обычаю прво лице было; у Славено-Србскомъ пакъ племену више претеже особито живо осећанѣ браће одъ стрица. Братъ кои сестру има, съ ньомъ се поноси; сестра се заклинѣ именомъ брата свога. Умрлогъ неоплакує нѣгова жена, већъ га оплакую мати и сестре, и оне се стараю о укопу нѣговомъ. У некимъ є местима особитый обичай провођенъ, кадъ одъ два брата, коима дани рођеня у єданъ месецъ падаю (єдномесечићи) єданъ умре, да оногъ живогъ за мртвогъ привезана држе дотле, докъ онъ страногъ когъ младића недозове, па га побратими, те га овай одреши.

Тымъ мислима одговара найчешће Србско побратимство. Црковный благословъ, истина у правой Србіи ніє у обичаю, али у име Божіє и св. Іоана закуну се, да ће єданъ другоме и у помоћи быти догодъ су живи. И то држе, да є найболѣ побратимити онога, на кога у сну сни, да га є ма у каковой нужди моліо да му помогне. Саєдинѣни зову се по Богу браћа — побратими —. У старой Оршави и Неготини имаю обичай у другій Понедельникъ по Ускрсу изъ ютра бусенѣ по гробовима понавляти; а затимъ после подне скупля се тамо младежь и плете зелене венце. Па онда се два момка, или две девойке, измеђъ себе побратиме или посестриме, кадъ се крозъ те венце полюбе, па после међу собомъ промене. Инакъ ньова свеза зато што су они іошъ млади, важи само за годину дана; іошъ ніє побратимство до века, него само почетакъ томе; па по првомъ Ускрсу, ако су се дотле измеђъ себе добро пазили, таково или понавляю или променюю.

Ако се та свеза тиче само оногъ, кои є учини, то се напротивъ друга, женитба, сматра тымъ више као заєдничка стварь фамиліє. То свршую домаће старешине, одъ обе стране између себе, и то не безъ дарова, кои су кадшто врло замашни, и тако се, на неку врсту куповине, полезанъ сачленъ фамиліє, одрастла девойка, одъ єдне фамиліє другой предає. Братъ предає удавачу сватовима, кои су дошли да є туђой кући одведу; а овде є прими заова или єтрва. Дете накитити; преслицомъ дуваръ додирнути — да є дуварови често гледе како іой све преслица за поясомъ —; лебацъ, вино и воду — о чему ће она бригу имати — подъ пазуима и у рукама до астала пренети: символичне су церемоніє (мислени обреди), съ коима она у нову фамилію прелази. Уста іой, да бы мало а само добро говорила парчетомъ шећера затворе. Іошъ се зове туђинка и крозъ читаву годину невеста. Забранимъ, изъ обычая израженіемъ продужаваюће се стидливости и одъ самогъ є свогъ мужа раздвоєна. У друштву међу другима готово и неговори съ ньимъ, а камо ли да бы се шалити усудила. Текъ после неколико година, кадъ узима одрастлу децу, постає раванъ сачленъ фамиліє, у кою є ушла.

Узъ яко осећанѣ сродства по крви, коє є овде овладало, примећує се, да овде ніє у обичаю оно израженѣ освете крви, коє ніє необично и кодъ други народа ньима подобногъ станя, и коє є кодъ найближегъ имъ по племену сродства, кодъ Црногораца, тако яко у обичаю. Лако може быти, да є то одтуда, што се овде уобште ненаоди велики породица, племена, или може быти, што оно овде збогъ тегобногъ станя ніє могло постати или одржати. Саставлянѣ више кућа у єдну обштину, више є политическогъ рода, него што су оне по заєдничкомъ племену и пореклу, основане быле. Село где се убійство догодило, натеривано є одъ Турака, кои су у томе више губитакъ свой него преступленѣ сматрали, на накнаду — плаћанѣ крвногъ новца, названогъ крвнина — коя є на 1000 гроша определѣна была. Кадъ се то већъ исплати, обштина є допуштала убійцы, да се слободно врати. Доста є већъ было, ако се онъ съ фамиліомъ убиєногъ помиріо, коє у тымъ околностима ніє врло тешко быти могло, єръ бы освета нове штете обштини нанела.

Но узъ то є врло строга была свеза, кою є село завело.

Оно є имало право своє кметове, своє сеоске кнезове само бирати; и ови се онда и уважава, и имаю повереня. Пореза є была обштый теретъ, и разрезиванѣ исте чинѣно є у правичномъ између свію ньи договору.

Као годъ што кућа свой домаћій, тако исто и село свой обшты праздникъ уважава. О нѣговомъ празднику скупля се народъ на какво пространо место, на брдашце предъ селомъ. Свештеницы изиђу и освете воду и масло, па онда ови напредъ а селяци за ньима, съ крстовима и съ иконама иду преко поля, а на некимъ местима и одъ куће до куће.

Тако су села тымъ надокнађавала цркве, коій по основима Турскимъ понайвише ньи ніє имало.

Може быти башъ зато, што црквій ніє было, попови онда никакавъ другій посао имали нису, него да се при крштаваню, венчаваню, сараньиваню по правилама Богу моле, и да имъ изъ календара празднике казую, далеко одъ уживаня оногъ уваженя были удалѣни, до когъ є ниже свештенство на западу лако дошло.

Прописана такса, кою су попови за извршиванѣ своій дужностій пріимали, ніє ій могла издржавати; среća є была, ако су у свомъ селу и наслеђена добра своя имали, где су као и други косили, орали, дрва секли; другчіє бы имъ доста траляво было. „Отче! — запитало є єдно дете попа — „заръ и ты чувашъ говеда?“ „Е мой сынко“ — одговори му овай — „іошъ да су моя!“

Напротивъ тога обште почитанѣ обратло се калуђерима и манастирима. Уобичаєно є было, те су исповеданѣ — коє безъ сумнѣ одъ свію црковны дѣланя найвише свештеника у покрету одржава, упливъ му прибавля на миряне — све сами калуђери свршивали. Скупляли су се у определѣне на то дане у скривене зачкульине планинске, где манастыри усамлѣни стоє. При томе, ніє се ту мыслило само на верозакона дѣла: дани су ти у исто време служили и за светчане саборе читаве околине, коя є томъ манастиру одлазила. Доста редій су іошъ уочи тогъ дана долазили и ту ноћь кодъ ватре проводили. Кадъ проће ютренѣ време, коє є за изповеданѣ и причешће одређено, долази затимъ после подне вашаръ и састанцу єдно съ другимъ, а младежь се увати у коло и игра — ту є прилика, те понекій момакъ себи девойку наће — старешине пакъ заєдно седе и међутимъ се договараю и разговараю.

Но ни калуђери нису были башъ сами свои господари нити су имали тако якъ упливъ свой. Они су нешто болѣ научени одъ попова, али опетъ безъ праве науке а и безъ свезе са управляюћимъ старешинама, или безъ тешнѣ свезе са целимъ своимъ калуђерскимъ чиномъ ил' редомъ; они живе одъ милостинѣ єдновераца; кнезови мораю ньове цркве у добромъ станю обдржавати. Безъ примера є може быти, да зато и кнезови, кои одъ постанка управо свога ништа друго нису него найотмѣніи селяни, обычайно право имаю єдногъ између калуђера за настоятеля наименовати, кои се зове или Игуманъ или Архимандритъ.

Ніє ли то, као да се оно начело народне цркве, коє є подъ старымъ кралѣвима постало, баръ у овымъ дольнымъ срезовима постояно одржало?

У колико се повестница млогобройнымъ заводима манастыра одъ Србски кралѣва подсмевала: — али кадъ є резрушена држава, кою су они основали, то су у исто време заводи ови найвише помогли томе, да се народность и вѣрозаконъ одрже у поставлѣномъ већъ узаймичномъ одношеню. Не съ неправдомъ се и презазакъ Бошняка у Исламъ одовудъ доводи, што се тамо манѣ таковы заведеня наодило.

Почемъ є патріяршество Ипекско уништено, манастири су стари кралѣва, особито онай недалеко одъ Ипека лежећій манастыръ Дечани, где є отацъ Стефана Душана ону цркву одъ мермера сазидати дао, уживали свію Србски племена почитанѣ. Кадшто су Турци башъ збогъ тога, будући и вѣру сматраю они као изворъ освоєня, тешке намете на исте ударали, да ій само у дугъ увале, што су знали, да ће ій издашньи єдноверци подмирити.

О народности цркве и то є єданъ доказъ, што су се овде стародревна имена увекъ истинито обдржала, докъ су у другимъ Славенскимъ народима имена светаца изъ календара владала.

А съ тымъ дакле може и то у свези быти, да тамо ніє црковно-христіянско разсматранѣ света савршено до владе доспело.

У народномъ мишлѣню свію европейски земаля, наоде се слѣди стари природопочитанія, али найвише само као разсуте развалине безъ савеза, неразумне и неразумителне.

Историчне ситнице.

— Нарзесъ, славный грчкій вожда, быо є одъ царице византинске Софіє увређенъ, и да бы се ньой осветіо, позове Лонгобарде у Италію. За кратко време были су ови сву северну часть

ове землѣ освоили, само нису могли градъ Павію задобити, што є ньиногъ краля Албіона тако огорчило, да се зарекао, да ће све жителѣ посѣћи и градъ до темеля порушити дати, ако га освои. Албіонъ после три године задоби Павію, но ніє намѣру свою извршіо, єръ кадъ по освоєню у градъ уяха, посрне му конь, што є старацъ некій као срдитость Божію толковао, кою є Албіонъ збогъ тога, што є намѣравао Павію разрушити, на се привукао. — Но Албіонъ ніє дуго побѣде нѣгове уживати могао, єръ скоро после освоєня Павіє буде убієнъ — (573 год.). Дала га є убити нѣгова супруга Розамунда, кою онъ єдаредъ при вечери съ мачемъ у руци нуђаше, да она изъ лобанѣ нѣногъ отца ніє, кои є одъ Албіона убієнъ было.

— Подъ владомъ грчкогъ цара Константина Порфирогенита дошло є византиско посланичество Калифи Моктадеру у Багдадъ (917 год.) Калифатъ є было у оно доба вѣчъ мало одъ негдашнѣ своє сяйности изгубіо, но є инакъ намѣравао Моктадеръ, посланике торжествено дочекати, и богатство и силу свою имъ показати. Ньима на честь быяше прегледъ войске одъ 150000 войника у Багдаду држанъ; предъ палатомъ стаяу при свечаной аудієнціи 7000 хадума и 7000 вратны стражара. Палатни служительи быше найдрагоценіимъ одѣломъ, златомъ и каменѣмъ драгимъ накиćени; за украшенѣ палате потрошило се 12500 комадій свиле, златомъ извезене. У двору стаяу 100 лавова на ланци и изванъ други украшенія поставлѣно быяше у сали за аудієнцію дрво одъ сувога злата за 18 велики грана покривени съ млогимъ златнимъ и сребрнимъ птицама, кое по некой справи певаше.

— Ни єданъ између людій, установителѣ светски верозакона изузамши, неимаде тако великій утицай у душевный животъ целогъ човечанства, као Аристотелесъ, учитель Александра великогъ. У сваку струку човечія знаня утичући и своіомъ философіомъ дао є не само западу и христіянскомъ вереисповеду, него и целомъ истоку, дакле и самомъ Исламу, законе. Тай великій мудрацъ родіо се 384. год. пре Христа, у Македонской вароши Стагири и оде у седамнайстой години у Атину, да буде ученикъ славногъ Платона. По смрти свога учителя живіо є у Малой Азіи, докъ га Филипъ II. у Македонію не позва, да буде воспитатель Александра, сина нѣговогъ. Основатель великогъ македонскогъ царства подпуно є увидіо великій одъ сваке саняріє простый духъ тога мужа, и зато пунимъ правомъ даде га сину своимъ као воспитателя, на комъ ће то велико царство остати и іошъ вѣма се разпространити имати. Аристотелесъ дође одъ прилике у оно доба у дворъ македонскій, кадъ є Александеръ четрнаесту годину довршіо было, и оддели се одъ свога ученика, кадъ овай свою азіятску войну започе. Затимъ оде у Атину, гди свою школу мудрословну установи. Одъ сенатогъ шеталишта, што се грчкій зове „Перипатой,“ т. є. шетанѣ, или одъ Аристотеловогъ обичая: своє ученике шетаюћи се обучавати, названа є та мудрословна школа, „перипатетичномъ.“ После смрти Александра окривише га непріятельи нѣгови невѣрствомъ и злочинцемъ противъ државне вѣре, што га є натерало, Атину оставити, и скоро затимъ умре у вароши Калцисъ 322. год. пре Христа.

Девойка тужи.

(По словачкомъ.)

Стѣно мила, стѣно тврда
Како с' ниси разпрснула
Кадъ є мене люта судба
Одъ милога разставила.

Са суєтне землѣ ове,
Творче, узми к' себи мене,
Кадъ ми оногъ узимаду
За коимъ ми срдце вене.

О сумрачи, Боже благій!
Некъ позове скоро вече,
У сумрачку подай томе
И мой животъ да изтече.

О славую! и ты тужи
Твоимъ гласомъ у дубрави,
Одлакшай ми срдцу моме,
Когъ ће туга да удави.

Срдце моє мени лежи
Као каменъ у грудима,
Нити више на томъ свету
Нѣга радость обузима.

Я другоме руку пружамъ
За когъ срдце незна ниште,
До да моя мати, отацъ,
То одъ мене, тужне, иште.

Гласу отца и матере
А не срдца, я слѣдуємъ,
Съ тога тако горко сада
Одъ свегъ срдца ядикуємъ.

и. с.

Книжевне вѣсти.

* У нашой печатньи штампа се книжевный огласъ за книгу: „Слике изъ домаћегъ живота нашега славонскога народа, и слике изъ природе,“ са додаткомъ: „Славонске пучке сигре,“ одъ Міята Стояновића. Книги ће той быти цена 36 кр. ср. и надати се є, да ће до конца Юнія светъ угледати.

* У Брну излазе одъ скоро Моравске Новине, кое уређує Л. Ханзманъ. Листъ є тай политичанъ и забаванъ, доносећи и вѣсти трговачке и господарске.

* У Златномъ Прагу изашло є: православно старо-славенско Еванђеліє и Псалтиръ. Како што се чує, изићи ће скоро онде іошъ и друге црквене книге старо-славенске.

* Съ 15. Февруара починѣ у Петрограду излазити новый „Хумористичкій часописъ“ на рускомъ єзику, когъ є учредникъ познатый списатель Григорієвъ.

* У Паризу изишла є книга подъ насловомъ „Козачина“ одъ Седикъ-паше, познатогъ славногъ списателя польскогъ Чайковскогъ.

Анекдоте.

— Некій нашъ землякъ, кога є богиня среће мимоишла, кадъ є своє дарове разделила, было є єдномъ позватъ, да буде кумъ, чега се ніє мого одрећи, єръ є фамилія нѣгова одъ старина кодъ те породице кумовала. Ніє га мала брига заузела, кадъ є на дарове и на празанъ свой цепъ помисліо, но опетъ му є за рукомъ испало, да све спреми, и на ситне новце ніє заборавіо, кои деци по обичаю бацати треба. „Дай ми за єдну форинту ситни новаца у заямъ, пріятелю.“ „На што ће ти толико крайцара?“ запыта га пріятель. „Та кумъ самъ у селу **, а крайцаре ми требаю за бацанѣ.“ „Али си лудъ; заръ незнашъ да є у томъ селу обичай, да деца бацаю новце, а кумъ да купи,“ рече му утешительно лукавый пріятель.

— Єданъ є селянинъ яшіо на магарцу, пролазећи покрай єдне школе у време, кадъ су ђацы изъ нѣ излазили. Магарацъ започе тада дерати се изъ све своє снаге. Ово ђацы чувши, рекоше му: „Грубый угурсузе, незнашъ болѣ обучити твога скота, да буде учтивіи?“ „Господо! одговори селянинъ, овай магарацъ, кадъ види толико свои другова тако є весео, да одъ радости пева.“ —

Разрешенѣ логогрифа у 3. брою.

Побратимъ, борба, мир, брат, торба, рат, бир, роб, Марат.

Следећа су намъ Господа разрешенѣ послала: Г. Ђорђе Марковићъ, у Грегуревцу; Г. Урошъ Лазаревићъ, Парохъ у Войки; Г. Савва Брановачкій у Сенти; Іосифъ Ройка у Араду.

Разрешенѣ загонетке у 4. брою.

Арап — Пара.

ЛОГОГРИФЪ.

(Изъ седамъ писмена.)

72367: Уливало ме є Провидѣнѣ у срдце створеня', да будемъ калаузъ крозъ животъ. — 14547: Све бывамъ рѣчи у ономъ положеню, за кое самъ створенъ. Цивилизація учинила є човека слободніимъ, а мене обдарила є съ робствомъ. — 5252: Невина кћи природе као што самъ, милимъ се човеку гледећи ме. У Холандіи су ме найвећма неговали и любили. — 5652: Болестна грана на дрвету моралногъ живота. — 27345: Хранитель добродѣтели и невиности бдіємъ надъ колевкомъ. — 32512: Я самъ отачбина оногъ вожда, кога су гуске издале. — 7652: Римска варошь. — 7632: Ако ме аустрійскій войникъ у битки изгуби, постає са 10 година старіи.

Цело є: име некогъ владателя, кои є было основатель славне династіє, владаюће са славенскимъ народомъ.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Одъ десетакъ дана влада кодъ насъ якій ветаръ, назватъ Кошава. Немилый овай гостъ са Црнога мора доведе намъ у пратньи своіой не само іошъ већу ладноћу, већъ држи насъ непрестано и у страу збогъ ватре. Тако су насъ прошастогъ Вторника у 2 сата после полноћи пуцанѣ и звона изъ сна тргла. Ватра се была у єдномъ дућану появила. Найвећій є страхъ свакога заузео, єръ ветаръ є дувао као што быти може; при томъ ширкови смрзнути и бунари збогъ велике суше безъ воде. Опасность быяше грозна, тимъ више, кадъ се помисли, да се ватра башъ на таковомъ месту появила, гди су суседне куће као и она, у коіой є горело, са даскомъ и шиндромъ покривене. Но чувао насъ є Свевышньій; Нѣму и неуморномъ раду нашегъ жителства при гашеню благодарити имамо, да є ватра угашена, пре него што ће се кровъ упалити.

— Као да є нашъ предѣлъ постао Енглескомъ, и као да бы се самоубиство кодъ насъ удомити хтело, єръ се за неколико месецій већъ трећій случай догодіо, да се некій свогъ живота лишити намѣравао. Ономадъ око петъ сатій у вече у овдашньой єдной гостіоници извриши некій младый Сомборацъ, трговачкій калфа, овако самоубійство. Онъ є петъ путій избаціо пиштоль да се убіє, али само два су му тапета у прса продрла, и кадъ є полиція врата силомъ отворити дала, нађоше га у крви лежећегъ, но іошъ жива. Несретникъ буде у болницу оправлѣнъ, но ране су му смртне, и тешко да ће ій преболети моћи.

— „Срб. Днев.“ одъ 6. о. м. явля, да се єдна Србкиня 28. Ян. породила у селу Грабову (у сремскомъ подунавлю) и родила троє мушке дѣце, одъ коихъ є єдно умрло, а остала два дѣтета остала су у животу и особито су крѣпкогъ тѣлесногъ састава.

— Изъ Загреба являю, да се и тамо самоубійства умножаваю. Узрокъ єсу найвећма сиромашна обстоятелства, коя у злочестомъ кредиту леже. Онде неможешъ као по други мести за 20, 30 или 40 на сто новаца добити, него 100 на 100 узимаю; кои є пакъ у нужди новчаной, тай се и тога жалостногъ средства лаћа, а край нѣговъ остає хитацъ пиштоля или скокъ у Саву. Тако се скоро догодило, да є некій поштенъ човекъ тражіо смрть свою у Сави изъ горереченогъ узрока.

— Изъ Верове пишу, да су изъ тамошнѣгъ криминалногъ затвора три уапшеника вратоломнимъ начиномъ побегла. Они претестерисаше гвожђе на прозору, кои є повысокъ, пакъ се спустише на надвезани комади одъ подерани понява доле. Тавна ноћь была имъ є на руци. Двоица овы были су већъ одсуђени на тешку робію, трећій пакъ чекао є іошъ свою одсуду. Но близу налазећа се стража препречила є іошъ срећомъ бегство и четвртогъ, да є ніє было, сви бы у томъ апсу затворени тако побегли.

— Петроградске званичне новине пишу слѣдеће: „Дошло є до знаня владе, да є дворскій саветникъ Мухинъ неку изванъ Русіє изишавшу забранѣну книгу явно читао. Почемъ є по испитиваню и собственомъ признаню Мухина то доказано, буде онъ затворенъ и подъ стражомъ у дальный гувернама посланъ.

— У некомъ селу близу Тисе, кадъ обштинскій касиръ порезне новце одъ неколико стотина хилада у срезку касу однети хтеде, саветовао му є кнезъ, да те новце кући своіой понесе, да тимъ раніє сутра одпутовати може. Касиръ послуша кнеза, алъ бы ноћу скоро свою лакоумность горко платіо было, да є троици лоповомъ за рукомъ испало, нѣга поробити. На нѣгову вику дотрчаше жандарми; двоицу убише, а трећегъ у апсъ одведоше. Убієни были су кнезъ и кметъ сеоскій, трећега пакъ, кои є капуташъ, іошъ непознаємо.

— Г зный случай, да є живъ човекъ саранѣнъ было, пре три неделѣ дана се у Райхенбергу осведочило, кадъ є некога пре десетъ година у зиданомъ гробу саранѣногъ трговца жена умрла. Кадъ су гробъ отворили, да у истый жену метну, нађоше, да изъ сандука, на страну покренутогъ, ноге вирише, а покойникъ лежао є потрбушке. Живіо є лакле тай несретникъ іошъ онда, кадъ су га зазиђивали.

— Изъ Егре являю, да є супруга тамошнѣгъ столара, кои се пре тридесетъ година изгубіо было, и коега су скоро кости у єдномъ бунару нађене, особито желила дотле живити, докъ за свогъ мужа судбину несазна. Провиђенѣ услишало є желю нѣну, текъ што кости мужа нѣногъ нађоше, разболи се и умре, те тако нѣно тѣло съ костима свога мужа саранѣно буде.

— Ове године имамо три комета очекивати; Енкешовъ види ће се при концу године, Фаєшовъ о половини године; и Вицошевъ очекує се трећій путъ да се укаже, но незна се кадъ.

— У народномъ казалишту загребачкомъ представлѣна є съ великомъ похваломъ драма: „Састанакъ на граду Зриньи,“ кою и списао Людевитъ Вукотиновићъ.

— У Москви є 17. о. м. преминуо Петаръ Кудрявцевъ, професоръ свеобште исторіє у тамошнѣмъ свеучилишту. Онъ є было познатъ са своихъ књижевнихъ дѣла и было є єданъ одъ уредника „Русскога Вѣстника.“

— За Султана се наручило у Лондо у осамъ огледала одъ присма, одъ коихъ свако стои 10,000 ф. ср. Она ће се понамѣштати у двѣ сале, у кое се немогу употребити огледала обична, будући су дуварови округли. Присме су одъ найфиніегъ куисталовога стаклета и нарочито кажу да за чудо лѣпо издаю спрамъ свѣћа. У свакомъ огледалу има 40 центи.

— Французкій списатель Александеръ Дыма, кои є већъ више пута изванредногъ што предузео, купіо є у Марселю єданъ пароброд. на комъ намѣрава печатню установити. Онъ мисли на томъ броду све части света обићи, стране землѣ и народе спознати и описивати, матеріє за нова дѣла скупити, и иста одма на броду и печатати. Више су млади списателя у намѣри, Александра Дима на чудномъ путованю пратити.

— Овакову строгу зиму, као што є овогодишня у Цариграду, непамте найстаріи люди; и може быти, да є тамо никадъ было ніє, да су люди такове патнѣ претрпити морали, као што ове године. Снегъ є по улицама по фата високъ и у пуномъ смислу речій може се казати, да люди одъ зиме умиру. Притомъ оскудѣва жителству цариградскомъ у свему, што є у зимно доба необходимо нужно; нема ни дрвета ни углѣвля, а какве су куће по Турской то свакій зна. За єдну оку углѣвля плаћа се 10 гроша, и по той цени продаваюћи было є више трговаца зато одъ народа убієно. По мору влада буря, те мораде зато пловидба престати и лаће дрва и углѣвля донети могле нису. Да бы се жалость и патня у іошъ већемъ степену указала, приспѣли су у предградіяма Цариграда и чопоромъ куряци, коихъ прождрльивости већъ више людій жертвомъ постадоше.

— У Кенигсбергу позвао є 3. о. м. генералъ Клеве младогъ коняничкогъ подпоручника на двобой, у комъ є подпоручикъ генерала на месту убіо.

— Како є срећа непостояна, показує намъ слѣдеће. Скоро є умро єданъ човекъ у Ипсу кодъ Беча у 95. години живота свогъ. Сматрали су га іошъ пре 12 година за врло богатогъ човека, кои є было са 3 ордена одликованъ, узъ то іошъ и командиръ єдне регементе грађана у Бечу. Онъ є обитавао некада у врло лепой кући, у коіой є свой собственый приватный театръ обдржавао, а на последку є самъ у шпиталь доспео гди є и умро.

Доставлямо до знаня, да съ броєви Подунавке одъ 1. до 6. више неможемо служити, зато отварамо одъ 15. Фебр. (7. брои) нову предплату до конца Юнія са ценомъ одъ 2 фр. 15 кр. ср. съ поштариномъ,

Уєдно умолявамо, да свакій, кои или за Подунавку или печатньи нашой дугує, незадржано дугъ свой одужи.

І. К. Сопронъ.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може код сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србіе нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр 8. У Земуну 23. Февруара. 1858.

Пѣсникъ.

У горици виты ела,
Край лађане воде врела,
Пре освитка зоре руйна,
Средъ пролетня чара буйна,
А узъ пѣвку милу птица
Да одече сва горица,
Породила
Чедо Вила.
Чедо — редко — было синакъ,
Нѣнъ првенацъ и єдинакъ,
С' тога Вила у милина
Тоне мила гледећ' сина.
У вилинско своє врело
Окупа му нѣжно тѣло,
Рони нѣга до три пута
Пакъ у бела брише скута,
Умива му лице росомъ,
А утире дугомъ косомъ,
Па вилинско билѣ бере,
У кріоце подъ нѣг' стере,
Те вилинскимъ тад' га дои
Млекомъ снежна груди своій.
Часъ га Вила мило гледи, —
Часъ му свил'ну косу реди, —
Садъ му глади чело гладко, —
Садъ му лице люби слатко, —
Часъ га грли, часъ га нія, —
Часъ га срдцу своимъ привія, —
Реч'ю: Вила у милина
Тони мила гледећ' сина.

Место песме успавайке,
Пѣва пѣсму праве майке,
У ньой поће тако синка
Благосиват' своїъ єдинка:
„Здравъ ми было
„Сине міо!
„Было права
„Майке слава!
„Мудрошћу се осиліо!
„С' учености надкриліо.
„Све синове света тога,
„Духомъ ума вилинскога!
„Речь свимъ твоя некъ угађа,
„И одъ меда буде слађа,
„А говоръ ти увекъ теко
„Слађанъ као моє млеко!
„Къ томъ да пѣвашъ, милый сине,
„Да свакъ гине
„Одъ милине!
„Каменъ мртвый некъ оживи,
„Некъ те слуша, некъ се диви!
„Горица ти омилила,
„Ой! горица станакъ вила!
„Съ ньомъ потоци што жуборе
„Гдено с' Вила пѣсме оре;
„И извори гдѣ с' находе
„Гдено Виле коло воде;
„И славульи где у хвою
„Милу свою
„Пѣсму пою;
„Мени майци и ньимъ слично
„Пѣвай, сине, пѣсме дично.

„Любавь некъ ти срдце кити,
„И жаръ нѣзинъ огнѣвитый;
„Прам' свем' што є истинито,
„Добро, лепо, племенито!
„С' любави те, сине, роди,
„Любавь некъ те руководи! —

„Кадъ ти срдце слатко миломъ
„Прама драгой плане силомъ,
„Некъ тад' твоє слатко пѣнѣ
„Срдца тврдогъ тврђе стѣне
„Гане твоіой драгой Вили,
„Да ти мора да се смили!
„А свакъ кой те пѣсме чита,
„Некъ се сластѣу райскомъ пита!"

„А кадъ пѣвнешъ пѣсме свому
„Миломъ роду, драгомъ дому,
„Ил' на славу, ил' за срећу, —
„Ил' побуду на іошъ већу, —
„Да се поспанъ одъ сна прене, —
„Слепомъ съ очі' спадну мрене, —
„Или млакъ да огнѣмъ плане, —
„Лень на посао да устане, —
„Реч'ю: сви кои то чату,
„Некъ ти мисао твою свату,
„Къ томъ некъ пѣсанъ твоіи одъ жара,
„Срдце имъ игра у нѣдара,
„Шаптућ' вѣкомъ: Сретна л' была
„Майка, што га породила!"

„А кадъ душманъ прати силомъ
„Са поразомъ дому миломъ,
„Илъ правице илъ слободу
„Кани опетъ миломъ роду,
„Онда Даворъ пѣсме твоє
„Нека духомъ све опоє
„Юначкіємъ, Кралѣвића
„И Милоша Обилића!
„Тако, сине, то ти дає
„Майка докъ ти животъ трає,
„Къ томъ заштиту и обрану,
„У свачему поуздану!
„Пакъ садъ хайде чедо, мило,
„Ты у туђе майке крило!"

То изрекав' полюбила
У чеоце синка Вила,
На съ ньимъ прну као стрела
До првога ближнѣгъ села,
Те родильи у кревету
За сна синка своїъ подмету.
Као опетъ птица прну,
У гору се свою врну. — — *)

* * *

Свы дарова измеђ' божій,
Съ кимъ дарива Вѣчный люде
Полегъ вѣчне своє одсуде —
За да Му се слава множи,
Єсте само даръ пѣсника,
И рекао бы говорника;
Пѣсникъ самъ вѣчъ у замету
Єстъ то, што ће быт' у свету.
У пѣснику духъ одсѣва
Божій, када пѣсникъ пѣва.
Више духъ негъ створъ тѣлесный,
Када своє склада пѣсни;
С' мечта крили повр' свѣта
По простори зрачны лета;
Тамо гдѣ су звѣзде сяйне
Читаюћи бож'є тайне;
Гледаюћ' крозъ ту копрену,
Съ комъ будућность Богъ одѣну;
Као намѣстникъ Бога прави,
Духъ пѣсника свудъ борави;
Пѣсниковъ є овай цѣлый
Васколикій свіетъ бѣлый;
Бога носи праву слику
Силномъ моћу на єзику;
Кадъ онъ пѣва, поюћ' збори,
Као Богъ людма да говори,
Реч'ю єдномъ као Богъ ствара,
Илъ све руши и обара;
Єдномъ реч'ю све очара,
Овай свѣтъ у рай претвара;
Кадъ догрди свѣтъ му овый,
Свѣтъ у себи створи новый.
С' чувста и мечта духъ му плоданъ,
Независно єсть слободанъ,
Нитко сньимъ негосподари,
За опадаче онъ немари,
Па ма божякъ было одметанъ,
С' пѣсничтва є богатъ, срѣтанъ,
Счимъ му срдце ћутъ напуни,
Оно пѣсмомъ онъ окруни;
Выо Богъ то, илъ природа,
Или лугъ, ил' изворъ вода,
Быле птице, или цвѣће,
Ил' пчелице, ил' пролће,

Была ноћ'ца, или данакъ,
Была вечерь, или санакъ,
Быо мѣсецъ илъ звездице,
Быо вѣтрићъ изъ горице,
Или быле
Горске Виле,
Или было ютро рано,
Илъ сунашце огреяно,
Была седмобойна дуга,
Или любавь вѣрна друга,
Была младость,
Или радость,
Была туга,
Илъ поруга,
Была якость,
Или пакость,
Была красна мила дѣва,
Илъ жаръ што іой с' ока сѣва,
Илъ съ растанка съ ньоме боли,
Илъ што неће да га воли,
Илъ домъ быо,
Илъ родъ міо,
Илъ слобода
Милогъ рода,
Или слава домовине,
Илъ што бѣдна съ робства гине,
Илъ побуда на душмане,
Илъ просвѣта да іой сване,
Или слава одъ юнака
Или хладногъ гроба рака,
Или данакъ какавъ славный,
Илъ за драгимъ плачъ кукавный,
Реч'ю: што му срдце згрѣва,
Одъ свегъ тога пѣсникъ пѣва.

Зато штуйте сви пѣсника,
Духа вышегъ навѣстника! —

илк—милк.

Страшна ноћь.

(Свршетакъ.)

Премда є дубоку жалость осећала, ніє зато Корина ни єдну речь одъ Г. Балзаминине утѣхе пречула. Грозно увређена, али пристойности се држећи, само є ово одговорила: „Госпоіо! Срећа є врло непостояна, то самь и у школи увекъ учила, зашто небы дакле на свашта справна была? Зашто да се судбини моіой не предамъ? Я ћу вашу желю испунити, и овога часа вашъ домъ оставити. Ваша кућа, обиталиште толики отмѣногъ рода девояка, неприличи єдной прогнатой, оставлѣной! Шта ће у будуће одъ мене быти? я незнамъ. Тежко ћу се гди као воспитателница сместити моћи, єръ самь млада, неискусна, ненаучена. Богатой каквой кући служити, неће ми гордость моя дозволити, да монастиру животъ мой посветимъ, неосећамъ у себи доста побожности, — а волемъ по сокаци просити, него се позоришту жертвовати, да тимъ начиномъ каквогъ младогъ господичића у мрежу недостойногъ брака уловимъ. Никадъ ништа! Богъ нека плати Марквизи за оно, што ми є чинила, а претворна любавь къ ближнѣму нека іой поступакъ овай оправда. По момъ мнѣнію, болѣ бы было, да ме є у праву оставила, гди небы богатство познала, когъ се садъ напрасно лишити морамъ — лишити, као єдно несретно сироче, коє ничіє ніє, коє нико нелюби.“

После овы речій удалисе Корина стенюћи подъ теретомъ несреће своє, да оно мало стварій, што є имала, покупи, єръ найскупоценіє дарове Марквизине ніє собомъ понети хтела, да бы се сатимъ одъ разкошства господскогъ света ослободила пре, него што бы ю нужда на то приморала. Кадъ у свою собу дође, осети на руци вреле сузе, чує Маріетногъ гласъ, и види сироте девойке печално лице, коя се предъ ньомъ поклони, говорећи: „Немойте се туги предати, добра Господично! нисте вы тако усамлѣна на овомъ свету као што мислите, млоги васъ любе, и ако ми дозволите: я ћу оно учинити, што млоге друге у станю нису учинити: я ћу съ вама ићи, и никадъ васъ оставити нећу.“

Те су речи быле мелемъ за ранѣно срдце коринино. Првый путъ є почувствовала, да є та девойка єдне крви съ ньомъ. Загрли є обећавши іой желю испунити, и тако се заєдно почну за одлазакъ спремати. А кадъ є време разстанка приспело, — — ахъ ніє се дала Госпоя Балзамина ни видити, а проче пензіонаткинѣ стояле су издалека, и гледале церекаюћи се, одлазакъ корининъ. Велика ова промена коринине судбине грдну є пропасть између нѣ и свои другарица отворила. Елмира боязливо поредъ Корине пролазећи, да небы другарице нѣне приметиле, запыта ю шапутаюћи: „Оћули му писати, како вамъ зло ствари стоє?“ „Можете“ одговори Корина озбильно, и оде. Али текъ наполю є жалость обузме при помислу да се и одъ драгогъ свогъ вечито разстати мора, пусти сузе да теку, одъ кои ништа видити ніє могла, ни улице паризке, ни пролазећій светъ, но само є іошъ чула вику, лупу и тресакъ. Усредъ ове гукгуле опетъ се усамлѣна осећала са разцеплѣнимъ срдцемъ, — али се напротивъ научила судбину свою равнодушно сносити.

„Гди ћемо обытавати, Господично?“ запыта ю Марієта.

„Гди годъ ты оћешъ“ одговори Корина.

„Ево насъ башъ на врати єдногъ меблираногъ хотела.“ —

„Па хайд' да уђемо, Марієто.“

Хотелъ быяше великъ и блисталелно намештенъ. Корина навикнута на найболѣ, найскупоценіє и найлепше у животу свомъ, съ грозомъ се окрене одъ сиромашніє намештени соба, коє су іой изпрва показивали. Кућевна газдарица за овима болѣ іой покаже, али и съ овима се незадовольи. Мало по-мало прегледи све собе, коє су за даванѣ подъ кирію быле, и избере найпосле найскупоценіє. „Баръ ћемо у богатимъ и пространимъ собама обытавати, докъ намъ наше богатство трає,“ рекне горко смешећи се Корина Марієти.

Садъ є опетъ была у крилу навикнутогъ богатства, окружена съ хиляду фелій сиграчка отмѣногъ света, и тако се чинило, као да то станѣ никадъ престати неће. Марієта є баръ тврдо у вечито постоянство ове красоте веровала: шестъ хиляда франака, коє є Марієта на разположенѣ добила, чиняу се овой доброй сиротой девойци неизцрними новчани извори. „Ахъ ала ћемо задовольно живити, Господична Корино!“ рекне она смешећи се, и Корина се смешила, али са смрћу у грудима.

Корина є на меканой столици седила, окружена свиленимъ застирачима, до нѣ се у златномъ кавезу лепршао Папагай, кодъ ногу іой лежало прекрасно псетанце на ястуку одъ кадифе, коє се за — само — двеста франака купило, и самимъ се сладкишемъ ранило. Накићена, као да є у намери првый салонъ у Паризу са своіомъ посѣтомъ почествовати, гледала є крозъ прозоръ гунгулу на улици, гди гладь за лебомъ, лупежь за градежомъ, раденъ за посломъ, а богатый безпосличаръ за увеселенѣмъ, а сви къ гробу хите. Шта ће одъ мене быти? тужно сама себе запыта. О Марквизо! шта си одъ мене учинила? Ты се дичишъ, да си добро дѣло самномъ учинила, а несрећно благодѣланѣ твоє одвестће ме у пропасть нужде или безчестія. — Безчестія? Не, не — одъ безчестія ће ме благій Богъ сачувати, и тако ћешъ и ты, Марквиза, кадгодъ мирно умрети моћи.“

Сиграюћи се са прстенѣмъ и драгоцѣнимъ сатомъ, кои іой є о поясу висіо, рекне: „Све ће ме ово оставити скоро — — — ахъ врло скоро! Марієта ће єдну банкноту за другомъ менити; злато и сребро неостає кодъ сиромаха, оно се слива у сандуке богатираца . . . . Драгоценый металъ овай топиће се нагло у моимъ сиромашнимъ рукама. Зима ће ме, безъ новца, безъ дрва, безъ свеће, безъ леба наћи . . . . . Шта ћу онда? куда ћу се окренути у овой грдной варошн, куда путовати по пространой Француской? . . . . Погинути одъ глади у Паризу, у Храму богатства срушити се — и скончати — — то ме чека, єръ я ни зашта нисамь, но само за велику даму — — како дакле да кору леба себи заслужимъ? Или да пустимъ Марієту, коя тако великодушно мою горку судбину самномъ дели, да за мене као робкиня ради? Но-пако — та заслуга є данасъ тако мала, да єдва єдна вредна женска сама себе издржавати може! Могла бы и я радити, — — али другомъ радити? радити као моя мати, коя є туђа праля?...“

Ово є доведе на друге мисли; „Та я имамъ іоштъ матерь . . . . она мора већъ стара быти? . . . . но у толико утѣшителніє морало бы за ню быти, кадъ бы я кодъ нѣ была — — а кадъ бы ю потражила. . . . ?“

Корина баци погледъ свой на небо, па онда спусти на кровъ преколежеће куће. Тамо є утврђивао съ ненагодномъ вольомъ єданъ проседъ човекъ олукъ, и ту се догоди, да є на страну погледао уместо у свою радню, оклизне, и у мало што ніє са страшне висине пао. — Корина дрекне. Човекъ пребледи, и брзо се у прорезану у крову яму повуче. Корина заповеди Марієти, да іой тогъ човека доведе, и кадъ овай дође, обдари га, и замоли, да се на таква опасна места непенѣ, и да свой животъ чува.

Раденикъ тай насмеши се, и одговори: „Вы

---

*) Народъ нашъ о горскимъ Вилама приповѣда: да оне обичаю и мушко чедо родити, но редко, али то буде мудріє и ученіє одъ синова свѣта овогъ, почемъ га родильи каквой подметне, и то буде вѣномъ страномъ пѣсникъ.

сте, Господично, врло милостиви, али треба да знате, да мы сиромашни люди морамо нашъ животъ свакій часъ на коцку мећати, да можемо нашу породицу обдржавати. Имамъ стару жену, коя ніе у станю радити, и кіметъ ситне деце, то све оће да еде, а одъ четрдесетъ суа немогу се седамъ трбуа наситити."

„Четрдесетъ суа? Боже мой, каква е то жалость!" уздане Корина, „но я ћу гледати да вамъ што учинимъ. Я ћу васъ посетити, како вамъ е име?"

„Я се зовемъ Яковъ Бернардъ," одговори раденикъ, „и дуго самь у Пантину обитавао, пре две, три године преселимъ се у Паризъ — у предградія Ст.-Маркъ, и већъ свако дете познае тамо старогъ Бернарда и нѣгову жену пралю."

Корина скочи, и запыта: „Бернардъ изъ Пантина, о Боже! А есте ли вы кадгодъ едну кѣерь имали, коя се Корина звала?" Бернардъ е ćвртіо главомъ, „кою е Мавквиза одъ Сен-Тропецъ подъ свое узела?"

„Да, да, хмъ, хмъ, опоминѣмъ се нешто, есть, есть, имате право! едва се сећамъ." —

„Шта? е едва се сећате?"

„Ей, лепа Господично! то е одавно было; мы смо увекъ млого деце имали, а я самь млого коешта друго у глави имао, — него баба моя, она ће знати, она, што се деце тиче, добро памти, я ћу е пытати — — —"

Потокъ суза покуля изъ коринини очію, кадъ е своГъ отца, своГъ рођеногъ отца тако говорити чула. Покріе лице рукама, и окрене се одъ нѣга, међутимъ се зидаръ удали.

„Башъ добро" рекне Корина видећи да се удаліо, „и онако небы томъ безчувственомъ човеку у овай паръ казати могла, шта ми е онъ, и шта самь му я! Него ћу кодъ матере срећу кушати. И у найпростиіой жени материнско срдце куца, и гласъ природе болѣ мати свагда разуме, него отацъ. Идемъ одма да Бернардово обиталиште потражимъ, одма — айде самномъ, Маріето!"

Полети одма тако, да іой е Марієта едва слѣдовати могла. Премда се сутонъ ватао, нађе опетъ Корина — зачудо — назначеный путъ, као да е већъ често туда пролазила, кадъ на савитку едномъ, сретне дебелу Маделону, коя врло накићена быяше. Трговачка та кћи поздрави Корину пріятельски, и са речма дубокочувствующегъ сажаленя и нѣжне любави забадала е ножъ у срдце оной, коя се често съ ньоме подсмевала. „Ваша се судбина на зло окренула," рекне она на последку, „али ћете вы, надамъ се, пакость судбине надвладати умети. Был' вамъ я могла у чему услужна быти? я самь се къ родительима вратила, и вы бы ми радость учинили, кадъ бы се кодъ насъ сместити хтели, донде баръ, докъ намъ небы за рукомъ испало, лепшу и пріятнію будућность вамъ приуготовити."

Корина, коя се нерадо задржавала, и коя се пређашнѣгъ владаня своГъ у пензіонату спрамъ Мадлоне стидила, рекне неколико благодарителны речій, обећа е посетити, — но речь држати ніе мислила — опрости се брзо, и свой путъ далѣ настави.

Едно детенце, скоро у самой кошульици стояше на улици. „Небы ли знало, дете мое, гди Бернардъ и нѣгова жена — праля — обитаваю?"

„Мой отацъ и мати," рекне дете, „да богме да знамъ, одите само за мномъ." Корина за дететомъ у мрачный еданъ ходникъ пође, преко силни стрмени басамака пужаюћи се, и дође найпосле у едну малу, подъ кровомъ собицу. Сиромашство се одма видити могло; покућства се врло мало налазило, но у толико више сламе, на коіой се чопоръ деце валяло и жижакъ е тиняло на земляномъ свећнаку.

Една баба крпила е спрамъ слабе светлости разне одрпанице.

Погледи на Корину, и зачуђено запыта: „Кога тражите, Господично?" Дркћућимъ гласомъ запыта ю Корина оно исто, што е и зидара пытала, за малу Корину, кою е Марквиза подъ свое узела, и воспитала. — Стара се замысли, па онда одговори: „Мы смо већъ четворо деце благодећелнимъ людма продали, за олакшати нама а за усрећити децу нашу, и будући, да е измећу ньи трое мужки было, — Лука е служитель у Ліону, — дебели Максимъ учи занатъ у Вердину — а Баптистъ — честито дете — онъ е — Богъ да га прости, — у Африки умро — и една девойка, тако вы дакле сигурно за ню пытате. Ал' се она ніе звала, каошто вы кажете, Корина, него Якота, съ вашимъ дозволенѣмъ, и една е госпоя узела къ себи, тако каошто вы кажете, али я већъ незнамъ, ко е та госпоя была, ерь намъ е одъ толико година само едареднъ писала, па е и то писмо исето наше, заедно съ кобасицомъ, коя е у нѣму замотана была, поело."

„Якота! за име Бога! я се дакле зовемъ Якота?" промумла уплашена Корина. Затимъ запыта стару. „Па сећате л' се кадъ ваше кѣери, онако да тужите за ньомъ?" „Е, да богме" одговори ова, „а како не? колико самь пута помислила, како она добро живи? у радости, и богатству као каква отомѣна дангуба, а мы? нѣни родительи, морамо и прсте изкрвавити, докъ себи кору леба, и то доста црногъ, заслужимо; то моя Якота заиста ніе заслужила, али Богъ и срећа увекъ луде чува."

Са некомъ ярошћу, и опетъ нѣжно проговори Корина: „Мати! ево ти кѣери твое! али у место да у коринина наручя полети, поче баба уступати мумљући: „Ахъ, неплашите ме, добра Господично! Есте ли вы при себи? да нисте мало више на овой врућини пили? О Боже мой! да е баръ Бернардъ кодъ куће, да ову луду одведе!"

Но Корина се ніе оканути хтела; „мати" викне она, „ты ме злоставишъ, ты тако самномъ поступашъ, као да самь съ ума сишла, а я ты кажемъ, да е све то гола истина, што самь ти рекла, мати, мила мати моя, загрли мене, твою кѣерь!

И кадъ іой се Корина приближавати почела, стаде бабу дрека за помоћь. На ту вику пођипаю деца, и юрише деруући се као и мати ньина, на Корину а кадъ ова бледа и мршава лица ова несретника угледи, пагне наполѣ, и доспе на улицу безъ да и сама зна како? Мракъ се сасвимъ већъ спустіо было; издалека угледи еданъ осветлѣнъ фенѣръ. Марієта већъ ніе ту была. „Ей тужна!" рекне Корина, „како ћу у той помрчини кућу наћи?"

„Ако ми дозволите, я ћу васъ одпратити" рекне познатый мужкій гласъ! Радостно и опетъ боязливо прими она понуду Викомта Еугена, коя на заиста кавалерскій начинъ пружи Корини руку. „Я знамъ, гди вы обытавате," рекне онъ, „и я ћу васъ одвести. „Пуна радости нѣаше Корина съ ньомъ, и премда се првый путъ тако близу нѣга налазила, опетъ се тако съ ньимъ обходила, као да се Богъ зна одкадъ познаю. „Я самь млого коешта слушао, што се васъ тиче: Елмира ми е писала, али я то неверуемъ. Та господична, канда бы сама желила оно место у срдцу моме заузети, кое само вама припада.

„Елмира?" запыта Корина сумняћисе.

„Каошто вамъ кажемъ, драга Корино! Вы небы веровали, колико опасности срдцу моме одъ паризкогъ насртаня грози!

„Господинъ Викомтъ?!"

„Небойте се да ћу се я у подробности упуштати, зато самь врло скроманъ; а ко се мене у свету тиче?... я само лепу Корину познаемъ!"

Речи су му као медъ изъ уста текле. Корина усрећена, ћутала е и слушала, и онъ продужи: „Дакле ми е Елмира лажи писала? као да е мати ваша одъ васъ одустала? — — и шта знамъ я? да сте садъ сами себи оставлѣна сирота? а я, луда, веровао самь одъ речи до речи, но одкадъ самь дознао ваше обыталиште, кое една княгиня лепше и богатіе заиста нема, сасвимъ самь као новорођенъ. Мое срдце, моя любавь, и штогодъ имамъ — наравно — све е ваше, и ако сте се изъ каквогъ неспоразумѣня са матеромъ раздвоили, то вамъ моя каса, мой упливъ, а и я самь на служби стоимъ, да васъ измиримъ."

„Благодаримъ вамъ срдачно," одговори Корина, „ваше саучастіе дубоко се срдца могъ коснуло, а и чіе бы ми саучастіе миліе быти могло?! уверена о искреной наклоности вашой, небы се у другимъ околностима устручавала вашу помоћь примити; да я миліона имамъ? како бы іой радо съ вама делила, я самь уверена да бы и вы — - - —"

„Заиста," рекне Викомтъ, „да е сво драго каменѣ овогъ света мое, я бы — — —"

„Да манемо драго каменѣ, Г. Викомтъ. Каошто е чисто оно драго каменѣ, онако треба и моя искреность да буде. Я нећу, а и несмемъ васъ варати. Што вамъ е годъ Елмира писала, цело е истина. Я самь кћи сиромашни родителя, мой отацъ Яковъ Бернардъ надничаръ е, а мати ми е праля, ни ово лепо име „Корина" ніе мое, мени се име — о да грозне судбине — мени се име Якота."

„Якота! Якота Бернардъ," повтори као некій жалостный одекъ Викомтъ, „то е зло, то е велика несрећа!"

*

„Нећете ли се вы садъ каяти, што сте срце ваше єдной просякиньи поклонили?“ запыта Корина страшльиво и опетъ надаюћи се, да ће повольно „нећу“ чути. Али на велику страоту нѣну и чудо одговори Викомтъ: „Дакле и опетъ преваренъ? Каква искуства морадо учинити? Заръ дакле већъ нема више на свету богати наслѣдница, съ коіомъ бы се єданъ младъ, лепъ, изображенъ човекъ усрећити мого? пакъ шта остає садъ іоштъ срдцу моме у той ствари, Господична Якота? — — Могу ли одъ нѣга злато ковати? да насъ обоє ранимъ? нисамь ли и самъ сирома момакъ, чіи замци у воздуху, чіє фабрике нигди на свету, чіє лаће у месецу се налазе! Моя добра Мамзелъ Якота! мы смо се обоє у рачуну преварили. Па и кадъ бы се заєдно упрегли у кола лакомислене любави, шта бы одтуда изишло? жалость, сиротиня, омраза, злочинство, и у найболѣмъ случаю двоструко самоубиство са каменимъ углѣномъ. Него да кажемо єдно другомъ съ Богомъ. Ево вамъ обиталиште, Якото. Желимъ вамъ срећу, а мени іоштъ болю.“

Кадъ є тако самъ себи наличіє скинуо, остави заиста свою пріятельицу саму, коя є чувши то у срдцу своме найвеће гнушенѣ на животъ и велику желю за смрћу, као избавителѣмъ свію зала, осећала. Тадъ се Корина съ грозомъ опомене на жалостне оне случає, коє є у новинама читала, и кои су се са очаянѣмъ упочели, а са самоубиствомъ свршили. Тадъ су іой све више и више падале на умъ последнѣ грозне речи Викомта, кои є подсмевателно нешто наговестіо о самоубиству као последнѣмъ средству. — Корина науми умрети, — умрети безъ одлаганя, почемъ ніє могла далѣ живити безъ любави.“ „Ако одма умремъ, то ће Марієта моћи іоштъ штогодъ наслѣдити,“ судила є она сама у себи, „одложимъ ли пакъ іоштъ коє време, то ћемо донде све потрошити што имамо, — него одма овогъ часа треба да буде. Никадъ већма нисамь оставлѣна была и одъ Бога, и одъ людій, него садъ. Само горчину у моіой души осећамъ, а не побожности, не поверенѣ, а оћу да умремъ по пропису викомтовомъ, съ углѣномъ; та смрть као да є съ маньимъ мукама скопчана, него она у таласима Сене. — А и немамъ толико смѣлости у Сени скончити, у руке простимъ рибарма доспети, и на угледъ изложена быти; ху — каква є то срамота! али гдићу наћи, што ми є нуждно? Марієта спава, а я ю небы рада была на то сумнително дѣло будити.“

Тражећи по орманима нѣни соба, наиће Корина на оно, што іой є за извршити намеренѣ своє нуждно было, єданъ за углѣвлѣ тичанъ, и нешто угля. Заключа и затвори врата, и прозоре, што є болѣ могла, обучесе сасвимъ у бело, и запали угаль. Посади се на свиломъ застрти креветъ, и хтеде писати Марквизи, и нѣномъ отцу — — али се перо тоциляло преко беле артіє, безъ да се и єдно писмо написати дало.

„Да ли є већъ то смрть, коя ми прсте кочи?“ промумла она већъ збунѣна одъ дима, „о како брзо грозна долази. И опетъ можда бы ми се іоштъ животъ миліо?“ и тако іой се садъ чинило, као да се лепше наполю зелени, и да лепше цвета све, него икадъ, и као да є светъ пунъ любави, и као да хилядама за ню пытаю, за люблѣну Корину. „О кадъ бы само прозоръ отворити могла?“ стенюћи одъ тежкогъ смртногъ страа прогов ри она. Али лагака отворна смрть спуштала се као олово на ню, она се изврне — — — предъ очи су іой изилазила бледа лица оне зидарске деце као толико скелета, грозно коло играюћи, очи су іой укочене у глави стаяле — — све є теже и теже дисала, изъ дубльине свести своє появлывала іой се кадикадъ мисао, и молитва: „Свршуй Боже! похити смрти, да ме избавишъ!“

Али на єданпутъ чує умирућа неку вику око себе, и то све већу, врата се отворе, крозъ прозоре златный зракъ сунца у собу продре, и као у бунилу чує найслаћій гласъ, кои є икадъ чула: „Та пробуди се, дете моє, доћи къ себи Корино, душо моя.“ —

И да є већъ на прагу другогъ света была, тай бы є гласъ у животъ повратіо было, єръ на Марквизинимъ вернимъ прсима пробуди се Корина изъ тежкогъ сна найстрашніє ноћи живота нѣногъ, да чує ове драгоцѣне речи:

„Сва су претпятствія уклонѣна, дете моє, садъ те смемъ предъ целимъ светомъ моіомъ кѣеромъ назвати. Да бы све формалитете испунила, морала самь се єданъ данъ дуже задржати, негъ што самь мислила, и зато те съ єдним даномъ доцніє твоя мати грли али тако да се никадъ више съ тобомъ неразстанемъ, єръ оћу да те одведемъ на моя — на твоя добра, у мирный польскій животъ, кои се теби тако допада.“

„Добро ютро, Корино! Єси ли садъ задовольна?“ пыташе є Госпоя Балзамина, а Марієта гладила є запурено чело Коринино, шаптаюћи іой: „Ахъ Господична, ала сте вы сретни.“

Изчезоше сви нечисти духови ноћни, кои су є тако немилостиво целу ноћь мучили, и кои су се изъ нестрплѣня родили. Шта су се више Бернардъ, шта ли Якота лепе Корине тицали, како ли є радо заборавности предала овай страшный санъ. Али спрамъ Викомта ніє више ону наклоностъ осећала, већъ неко подозренѣ, сумню, и готово мрзость. Забрани Елмири више му писати, или му нѣно будуће обиталиште на знанѣ дати. Елмира іой желю испуни, и радовала се доцніє тому, єръ за кратко време тако названый Викомтъ буде као злочинацъ уваћенъ и суду преданъ, кои га у Брестъ на галеру оправи, одкуда ће се тешко скоро вратити.

Стара и нова времена.

II.

Єли векъ човечіи было дужи у старо доба?

Као годъ што смо у прошастомъ листу доказали, да люди у преминувшимъ вековима одъ две, до три тисуће година у напредъ, нису теломъ већи, ни снагомъ ячи были, одъ данашнѣгъ нараштая, различности поднебія у обзиръ узимаюћи; тако ћемо се потрудити, да разяснимо нашимъ читательима потанко, да люди у стара времена ни су дуже, па ни здравіє живили, него дан-данасъ. Мы ћемо се и у овомъ обзиру вратити умомъ у прошаста времена пре три и више тисућа година. И у овомъ нашемъ потврђеню, да є векъ човечіи онако исто кратакъ негда было, као што є и у наше време, найбольи ће намъ сведокъ быти свето писмо, коє насъ и у найстаріє векове и у найтамніє пучине преминувши столѣтія найсигурніє води! У 89. псалму стои: „Лѣта наша яко паучина поучахся, дніє лѣтъ нашихъ, въ нихже седмдесять лѣтъ, аще же въ силахъ, осмдесять лѣтъ, и множа є ихъ трудъ и болѣзнь.“

Ясно се дакле вели овде, да векъ човечіи трає седамдесетъ година, и ако є у снаги, осамдесетъ. И други, найстаріи списатели векъ човечіи у ове године ставляю. Мудрость створителѣва, као у свачемъ, тако и у овомъ нѣговомъ лепомъ рукосаду показує се, и мы іой се дивимо и кланямо побожно, коя є природу тако савршено створила и уредила, да она, не као рукотворъ човечій, опада и сманява се, него се крозъ тисуће векова у своме првобытномъ стању одржава!

Я ћу овде найзнаменитіє примере навести одъ найстаріи людій, коє є повѣстница човеческа у нѣдрама своима сачувала, и мы ћемо се отудъ поучити моћи, у комъ поднебію, у каквимъ срећнимъ околностима, у каквомъ положаю, и каквогъ душевногъ станя и телесногъ састава люди найдужи су векъ преживили? Прегледъ овай показаће намъ честие Несторе свію времена и народа! Са найвећомъ вероятношћу доказало се, да є до Аврама година само 3 месеца имала, затимъ осамъ месецій, и текъ после Іосифовогъ времена рачунало се у єдну годину 12 месецій. Ово, учены людій доказиванѣ у толико є вероятніє, што се и дан-данашный у истоку народа налази, кои у години само три месеца рачуне. Кадъ се ово тако разясни, онда ће многій лепый санъ одъ дуги, стары векова одлетити! Матузалемовъ 900-годишный векъ, спашће текъ на 200 година, векъ, комъ се гдекоє у Русіи природе чедо, и у найновіимъ временима приближило, и коє ни найманѣ неспада међу немогућности, кадъ умереность живота, кадъ онай чистый, свѣжегъ воздуха, номадичный животъ, стары патріарха у обзиръ узмемо. Повестница еврейска каже намъ, да є Аврамъ великій мужъ, одважногъ духа, коме є све срећно за рукомъ ишло, доживіо 175 година; нѣговъ синъ Исакъ миранъ, скроманъ, целомудренъ животъ одъ 180 година имао є. Яковъ тако исто миролюбивъ, али лукавъ, живіо є 147 година, ратникъ Исмаилъ 137. Само о єдной, єдинитой жени старога века знамо колико є живила, и то є Сара, 127 година стара; Іосифъ богатъ мудрошћу и политикомъ умереномъ, у своіой младости гонѣнъ, а у старости у звезде славлѣнъ, живіо є 110 година. — Мойсей, особитогъ духа и

снаге, неуморанъ у делованю, али слабъ беседомъ, доживио є у своме трудномъ и брижномъ животу старость, одъ 120 година. Али онъ вечъ ядикує, „да нашъ векъ 70 година трає.“ Отудъ дакле видимо, да пре 3000 година иста се тужна пѣсма чула, као што се чує и дан-данасъ! Ратоборный и неуморный Іозуа было є 110 година старъ. А у каслія времена државе Юдине одликовао се пророкъ Симеонъ, пунъ надежде и увереня у Бога, старошћу одъ 90 година.

Повестница грчка богата є славнимъ людима и великимъ ньовимъ дѣлима; ево намъ изъ нѣ примера и о найстаріимъ славнимъ мужевима. Мудрый Солонъ, мужъ великогъ духа, дубоке промишльивости и жаркогъ родолюбія, али не равнодушанъ према пріятностима живота, доживио є векъ одъ 80 година. Онай свагда веселѣмъ опоєный пѣсникъ Анакреонъ, живио є 80 година, толико є живио и Пиндаръ и Софоклесъ. Великій говорникъ Протогорасъ изъ Абдере, 90 година; Исократъ, мужъ одъ велике умерености и смерности, 98 год.; Демокритъ, испитатель природе, свагда весео, шаливацъ и добро разположенъ, 109 година; умереный Діогенъ 90 год.; Плато, овай божественый женій, кои се редко у свету появлює, пріятель тишине и дубокогъ сматраня и испитиваня природе, 81 год. живио є; Зено, основатель стоичне философіє, узоръ некористолюбя, и Питагорасъ, учитель умерености и обуздаваня страстій, препоручуюћій покрай умереногъ живота, гимнастику за младежь, збогъ оячаня тела, доживили су обоица дубоку старость.

Међу Римлянима споминѣ повестница, да су дубоку старость доживили: М. Валерій Корвинъ, мужъ яко одважанъ и храбаръ, одъ народа облюблѣнъ и одъ среће никадъ изневереньъ, живио є преко 100 година; Орбилій, найпре войникъ, а затимъ педагогъ, али іоштъ єднако са строгошћу войничкомъ, имао є 100 година. Онай мудрый Като, очеличеногъ тела и душе, пріятель природе и непріятель лекарства, преко 90 год. живио є. Одъ жена римскій напоминѣ се Теренція, супруга Цицеронова, доста у своме животу несрећна, доста туге и жалости претрпивша, а покрай тога доста и одъ костоболѣ патеће, опетъ є 103 године доживила. Ливія, ова горда, властолюбива, и одъ среће обгрлѣна Ливія, доживила є 90 година. — У време цара Веспазіяна, наводи повестнице писацъ Плиніє, изъ сасвимъ вероватногъ извора, да є у оной части Италіє, коя међу Апенинима и рѣкомъ По лежи, у години 76. после Христа 124 душе было, кои су 100 или више година живили, и то 54 одъ 100 год.; 57 одъ 110 год. 2 одъ 125 год.; 4 одъ 130; 4 одъ 135 до 137; 3 одъ 140 год. Осимъ овы, нашло се іоштъ у Парми 5 людій, одъ кои су 3 до 120 год., а двоица 130 год. стари были. У Піаченци єдна жена одъ 130. год. —

Изъ овогъ краткогъ извода, можемо се уверити, да векъ човечій у време Мойсеово, у време Грка и Римляна ніє дужи было, него данасъ; старина дакле планете наше, ніє ни мало на векъ човечій уплива имала, изузимаюћи ону околность, кою є обдѣлаванѣ површія землѣ наше, и отудъ произлазећа различность поднебія произвести могла.

Тако є известно данасъ, да у Таліанской садъ нема тако много, и тако яко стары людій, као што ій є было у време Веспазіяново; али є тада клима збогъ шума была много ладнія, коя люде ячимъ и снажніимъ чини.

Садъ ћемо мало промотрити векъ човечій, по станю и достоянству людій, и то одъ найстаріи до найновіи времена. Почнимо дакле одъ владаоца. — Да ли є ньима природа, кадъ имъ є сва преимућства и све радости овогъ живота поклонила, и свой найлепшій даръ подарила, а то є, дугій животъ? На ово питанѣ морамо одговорити, да имъ природа овай свой даръ подарила ніє. Бацимо погледъ у повестницу и стару и нову. Врло мало владаоца има, кои су 80 година преживили. У целоме реду римски царева одъ Августа починяюћи, па до найновіегъ доба, было є преко 200 царева, и осимъ Августа и Тиберія, само су четири осамдесету годину преживили.

Августъ є 76 година было старъ, мужъ врло промотреногъ и умереногъ духа, али одвећъ решителанъ у предузетому послу; умеренъ у єлу и пићу, и яко заузетъ за науку и уметность. Онъ є само проста єла єо, и то само да гладъ засити, піо є умерено, али є волео веселѣ и лепо друштво.

Удиль є было веселе нарави и срећа га нигда изневерила ніє. Предъ саму свою смрть казао є своимъ пріятельима: „Радуйте, се пріятельи, драма є вечъ свршена.“ Свакій є онай срећанъ, кои тако веселу наравь има крозъ цео свой векъ; у своіой 30. години, опасно є было Августъ оболео, да су га вечъ и оплакали сви нѣгови пріятельи. Онъ є имао врућицу, коя се топлимъ купатилама іошъ горе позледила и узбунила. Некій вештъ лекаръ, по имену Антоніє Муза, излечи га ладномъ водомъ и ладнимъ купатилама. И Августъ постане одъ тога доба, употребляваюћи ладна купатила, много ячій и снажніи. — Овде укратко и то можемо приметити, да онай свакій неправо има, кои ладноводну лекарію као неко ново енглезко изобретенѣ држи. *)

И найновіегъ времена владаоци редко дубоку старость доживе. Кралѣви французки, одъ бурбонскогъ дома у томъ су неко мало изузеће, где троица єданъ за другимъ 70 година доживише.

При овой прилици нећемо изоставити, да Фридриха великогъ неспоменемо. У свачемъ є было Фридрихъ великогъ духа. Онъ є вечъ, што є међу владаоцима ређе, доживио 76 година и то доживио є у своме животу, пуномъ бриге и великога труда, што є редко кои човекъ преживио; онъ є 29 година у средъ рата провео све тегобе єдногъ простогъ войника подносећи, и ноћу о срећномъ извршеню своій планова размишляюћи. Весело друштво, при обилной трпези радо є у подне имао, али у вече ништа єо ніє, рано є у постелю легао, и удиль є было на ногама, лети у 5, а зими у 6 сатій. Свой животъ услађавао є музикомъ, лепимъ наукама и умнѣтностима; свакій данъ излазио є на свѣжный воздухъ.

Ни они духовници нису дугога века, кои найвећа црквена достоянства уживаю. Одъ 300 папа, кои су досадъ живили, само су ньи петорица векъ одъ 80 година преживили. Али више примера дугога века налазимо међу пустиньицима и међу простимъ калуђерима манастирскима, кои су любили найвећу умерность, одъ свію се людски страстій уздржавали, и саобраштая са женскимъ поломъ, кои су природу любили и нѣне божествене законе испитивали. Тако є апостолъ Іованъ 93 године живио, пустиньикъ Павле, покрай превелике и скоро невероватне умерености у єлу, живећи у пештери, 113 година; св. Антоніє 105 год.; св. Атанасіє и Єронамъ такође су 80 год. преживили. У садашнѣ доба, гдѣ се слабіє люди придржаваю природе и умерености ови су примери много ређи. —

Тако су се исто мудраци одликовали дугимъ векомъ, особито кадъ имъ є предметъ мудрованя сама природа была, кадъ су нѣне законе испитивали и оно божествено услађенѣ природе уживали, да вечите истине пронађу. Испитиванѣ природе види се, да є найсигурніє и наймоћніє средство, коимъ се животъ людски продужити може. Найдужи векъ налазимо међу Питагореима и Стоицима, кодъ кои є обуздаванѣ страстій и умереность у свачемъ сматрала се за поглавито свойство єдногъ мудраца. Аполоніє изъ Тіяне, лепъ, савршенъ, умеренъ у душевнима и телеснима свойствама особеный мужъ, когъ су Христіяни за чаровника, Римляни и Грци за божіегъ посланика држали, доживио є 100 година. И самогъ новіегъ доба мудраци дуго живе. Кеплеръ, Бако, и Нютнъ живили су преко 90 година. Кантъ є посведочио животомъ своимъ да философія не само животъ продужава, него да є и у старости найвернія сапутница живота и изворъ блаженства. Кантъ є при чистой своіой свести, почемъ су му све више и више силе малаксавале, у 81. год. умро.

И међу учительима и пѣсницима налазимо многе примере дугогъ живота, да бы заиста мислити се дало, да непрестаный саобраштай са младимъ нараштаємъ и са природомъ, животъ подмлађує.

Међу баштованима, ловцима, войницима, морнарима, земљеделцима налазимо примере дубоке старости, єръ они покрай телесногъ рада простъ, природанъ животъ воде у чистомъ воздуху. Дакле што више човекъ природи, и нѣнимъ законима веранъ остає, то ће дуже живити; што се више одъ природе удалява, то му є краћи векъ.

Овде надамъ се никомъ ни на умъ пасти неће, да ми у изображеню напредуюћи, одъ природе удалявамо се; него напротивъ што више

*) Ово є лепо доказао у последньой, пре две године у Бечу држаной скупштини природе испитателя, рускій саветникъ др. Цицуринъ кои є тада предсѣдовао у сѣдници, као одговоръ на дисертацію єдногъ немачкогъ лекара. —

у изображеню напредуємо, то све више свете природе законе све то болѣ познавати учимо се. Овде предпоставлямъ и то, да нико зажелити неће, да се нашемъ честитомъ народу у своме млађаномъ душевному развитку, накадами запада цивилизація, са нѣнимъ пороцима и страстима, него да бы Богъ дао нашемъ народу, да се не стрмоглавце, него полагано на темелю природе, нѣны вечиты закона и првобитногъ, чистогъ свога завичая, изъ самогъ себе, изъ своє непокварени, унутарности у наукама и умѣтностима, развія, очеличенъ у поштеню и честитости!

Вѣнацъ.

Сунце съ даномъ опроштасе
И за гору залази
Са последньи тихи зраци
На ливаду силази.

У ливади средъ горице
Айдук-чесма жубори,
Съ тиме любко сдружава се
Гласъ славуя у гори.

У средъ ове миле сцѣне
Зеленъ вѣнацъ віємъ я;
Вѣнацъ віємъ, намѣнуємъ
Челу єдногъ пѣсника.

Кога музе съ неба любе,
И му даю дивный гласъ,
Коимъ любко очарава
Слушаоце свуда насъ.

Нека прими овай вѣнацъ
На овоме мѣсту садъ,
Гди га небо често слуша,
Гди борави пѣсникъ радъ.

Да кадъ овде опетъ буде
Нека чесма жубори,
И шуштанѣ горскогъ лишћа
Нека духу говори:

Кол'ко листка бы у вѣнцу
Што си овде приміо,
Іоштъ толико ты стотина
Пѣсам' Роду створіо М. С.

Станѣ, мисли и поезія народа Србскогъ.

(По Ранке-у.)

II.

У Србіи се читава година провлачи са обичаима, кои се на тайну свезу односе, у коіой човекъ, особито узъ тако простъ польскій животъ, съ природомъ стои. Да се упутимо нашимъ разсматранѣмъ за кои тренутакъ течаю исты.

Зими, найпосле предъ покладе, држе се задушнице: свакій празнує споменъ свои мртвы; а како Цвети доју сећаю се обновлѣногъ живота. Предъ тымъ у Суботу скупе се девойке на єданъ брежулякъ и певаю песме о Лазару, како є изъ мртвы дигнутъ; у Неделю пре излазка сунца скупе се око извора, где воду заитаю; ту се увате у коло па играю и певаю песму, како ће вода мутна быти одъ рогова єленски, а како ће бистра быти одъ ока нѣговога. Съ тымъ обявима, као што видимо, започиню: вода ослобоѣена одъ леда и отоплѣногъ снега првый є вестникъ помлаѣене године.

У очи Ђурђева дана — съ концемъ Априла, — траже вѣчъ женскинѣ младо цвеће и зелѣ, ватаю воду, коя съ воденичкогъ точка пада, оно обоє у ню мећу и оставе да преноћи, да се у той у ютру купаю. Ніє ли то, као да се сами предаю дѣланю пробуѣене природе? Мысле да съ тымъ буду здравіи.

Наскоро доће Тройчинъ данъ, праздникъ кральица. Десетъ до петнаестъ девояка, одъ коій є єдна баряктаръ, єдна краль, а єдна покривена, кою опетъ єдна дворянка послужує, кральиць, — иду певаюћи и играюћи крозъ село, и предъ сваку кућу стану. Садржай є найвећма ньіовы песама тай, кои се односи на женидбу и и удадбу, изборъ, срећно виђенѣ и радость у деци; припѣвъ свакогъ ньіовогъ стиха „Лѣльо," речь, коя означава име старославенске богинѣ любави, а и сама песма, съ коіомъ иду певаюћи о вилама, како оне подъ дорастломъ воћкомъ играю, и о Радини — по свой прилици мушкогъ рода некомъ демону, као што є она женскогъ — како овай тресући росу съ лишћа и цветова воћке те предъ вилама, єдну одъ ньи мами „да кодъ нѣгове майке у ладняку седећи са златне преслице свилу преде": — све то дише скорашньомъ пролетномъ радости и обмотанымъ и скромнымъ осећанѣмъ любави, коя се пита са самоосећанѣмъ садъ вѣчъ у свомъ цвету стоєће природе.

Садъ вѣчъ развитакъ године доноси найдуже дане, време сунчаногъ повратка, коє є негда светъ у читавой Европи праздновати радо имао. У Србіи се држи збогъ тога, да є празникъ св. Іоана тако великій, да сунце одъ страхопочитаня трипутъ у свомъ оду стане. У вече предъ тай данъ овако празную пастири: свежу одъ брезове коре буктиню и съ горећомъ обиђу найпре стада оваца, а затымъ кошаре, где имъ волови стоє, па се онда попну на брегъ и докле годъ оне неизгору, они тамо игре своє проводе.

Ту се само одъ двояке несреће поради сабираня летине плаше: прекомерне суше и бурногъ рѣавогъ времена. У време суше ма коя девойка, лишћемъ, травомъ и цвећемъ тако се окити, да іой се одъ лица нѣногъ скоро ништа невиди. Она представля путуюћу траву и иде одъ куће до куће; зове се „Додола." Символично саспе газдарица одъ куће на ню ведрицу воде: оне што є воде певаю молитву за кишу; и то є кодъ ньи стварь известна, песма є єдна изрично за то удешена, да облацы токъ свой престигну, и пре нѣга винову лозу и жито поквасе.

За кишу се моле. И непогоди є такође найвећій светацъ у талъ пао: Илія, кога узлазакъ библія споминѣ, овде є на некій начинъ постао богъ грома и грмлявине: зове се громовникъ; Огнѣна Марія шилѣ мунѣ; Пантелія управля олує. Дани, кои су светкованю овы светаца нарочно посвећени, падаю измѣђъ 20—28. Юлія.

Затымъ су по усевима и баштама у послу да саберу плодъ, когъ є година донела, настане л' зима, то се вѣчъ мысли на идућу годину. Па и онда има моћи, коє се скупляю, и за коима стои доодеће напредованѣ. Уочи св. Варваре кува се у лонцу свакояко жито (рана) и остави се преко целе ноћи кодъ ватре; у ютру се прегледи, съ коє се стране лонца кувано више уздигло, па съ те стране почну угарену землю орати.

На ту руку види се да є народъ себе подчинио природнимъ силама. Іошъ што више, куне се сунцемъ и земльомъ, и то є врло уобичаєна заклетва: „Тако ми сунца, тако ми землѣ."

Притомъ пакъ сумнѣ нема, да све непосредно зависи одъ Бога; ни єданъ се посао лако непочне безъ имена Божієгъ. За грѣхъ бы се сматрало штогодъ обећати безъ изреченя: „Ако Богъ оће!" Єзикъ се самъ у томе изобразіо, и мы примећуємо єдно одъ найчудноватіи изоставланя. Путникъ се непыта: куда ћешъ ты? нити: куда ћешъ ты, ако Богъ да? него се само рекне: „Ако Богъ да?" а право се пытанѣ сасвымъ изоставля. Кадъ се тридневна молитва у ютру, предъ вечеромъ и предъ спаванѣмъ, свршує, неслуже се уобичаєнимъ формама, и узъ саму трпезу немисли се о пріяню єла, него свакій тражи да найвышемъ суштеству свою бригу, свою нарочну желю са собственымъ речма предложи. Наздравица Срба гласи: „У славу Божію!" ни у каквой гостби несме се ни єданъ усудити, да у зачелѣ седне, кои не бы лепу молитву изговорити знао. Међутимъ увекъ свакій мисли, да є подъ особитымъ покровителствомъ свога домаћегъ патрона. На празникъ крстногъ имена позываю се овымъ речма: „И ваша є кућа Божія, мы васъ молимо, да на вечеру дођете, што є светый донео, мы нећемо укрити."

Човекъ кои тамо у тегоби живи, и себе одъ тврдице и насилника, што є изванъ нѣга, сатымъ више зависнымъ види, у колико манѣ природу познає, принуђенъ є на непосредну помоћь выше власти у колико є могуће, у толико мислити. Узъ то остає врло могућно, да се надъ суєверіємъ и заблуђенѣмъ, здравъ умъ одъ найвышегъ суштества, коє мы сви почитуємо и обожавамо, живостанъ и дѣлателанъ одржи. Я наодимъ разсматреня достойно, како се оба та елемента о србскомъ божићу одпочиню.

На бадньій данъ, кадъ се послови посвршую, оде старешина кућный у шуму и одсече єданъ правъ растићъ. Тай растићъ унесе у кућу съ поздравомъ: „добро вече и срећанъ вамъ бадньій данъ." Они му одговоре: „Богъ те съ ньимъ срећногъ и честитогъ дариваo;" и поспу га житомъ. Затымъ метну дрво, коє се бадняк зове, на ватру. У ютру, коє съ пуцанѣмъ изъ пушака поздраве, покаже се вѣчъ изнапредъ за сваку кућу одређеный*) полаженикъ; изъ єдне рука-

---

*) Овде є погрешка. Полаженикъ се неназначує кои ће башъ быти. Преводитель.

вице баци онъ крозъ врата жито и викне: „Христосъ се роди!“ Изъ куће одговори єданъ, кои такође на нѣга жито баци: „Воистину роди!“ На то ступи онай ближе, и кадъ ватралѣмъ по іошъ лежећемъ на углѣвлю бадняку тако удари, да варнице одъ нѣга на све стране одскакати стану, повикне: „Колико искрій, толико говеда, коня, коза, оваца, свиня, кошница, толико среће и благослова!“ Газдарица заогрне полаженика покривачемъ съ кревета (губеромъ), а остатакъ одъ бадняка однесе се у воћнякъ. У цркву се неиде; али о ручку поређаю се сви и држе у рукама гореће воштане свеће. Држећи такове, моле се Богу, и полюбе єданъ другогъ съ тимъ речма: „Миръ Божій (вальда у славу Божію) Воистину Христосъ роди! Мы му се молимо!“ Као да бы се 'тело тесно с'єдинѣнѣ членова куће представити; старешина скупи све іошъ гореће свеће, састави ій уєдно и забоде ій у чинію, коя є са честницомъ и свакоякомъ раномъ напунѣна умешена, и са житомъ погаси ій. Честница є некисела погача у обычаєной форми, и кои изъ нѣ, кадъ се раскине, добыє новацъ, кои є унутуа умешенъ, за нѣга држе, да ће осимъ свію найсрећнію годину имати. Са астала се ништа нескида, нит' се соба чисти; за три дана гостба є за свакогъ, кои ту дође. До нове године остає поздравъ: „Христосъ се роди!“ а одпоздравъ: „Воистину роди!“

Тако се празнує Божићъ. Да оставимо нерешено, да ли мало по-мало изгорелый баднякъ одъ почетка непреставля противположай спрамъ оне св. Іоана ватре на брегу, оба символичногъ значая за течай године, за сунце, кое као што песма єдна каже, такође речь свою недржи, и зими тако дуго не грее, као лети; и да неизтражуємо, да ли жита, коима се старешина кућный дочекує и свеће гасе, коима полаженикъ добру свою весть обявлює, неозначаваю сва добра дарованя, за коя се Богу благодари; али є на свакій начинъ знатно, како овде човекъ найвећій догађай, у комъ му верозаконъ одношенѣ Бога къ свету представля, са своимъ незнатнимъ потребама и са своимъ посве светскимъ желяма у свезу ставля, и то тако да се тыме достоинство празника неповрећує. Съ известномъ єдностручности и величиномъ ступа са срединомъ у ту ограничену бытность. Узбудили то желѣ, то се ипакъ саглашаваю гостинскомъ дочеку; божествено появленѣ свезує кућевне членове къ єднодушномъ почитаню и обожаваной слоги.

Поредъ тій обдржаваюћи се моћій, кое почитую, припознаю такође несрећна послованя непріятельски моћій.

Врло є чудно, како се те моћи кодъ толикій народа антропоморфозиране — у жива човека претворене — скитаюћимъ се духовима мртваца приписую и съ аветиняма и вештицама у свезу доводе.

У Србіи є было укоренѣно веровапѣ вампира. Неда се сумняти, да то нестои у свези съ онимъ у грчкой цркви уобычаєнымъ представленѣмъ, да тѣла оны людій, кои у одлученю одъ цркве помру, иструнути немогу, па да се одъ нечистогъ духа заузму, на усамлѣнымъ се местима появлюю и люде убіяю. При свемъ томъ у Србіи се већъ више ніє мыслило на црковно одношенѣ, а и на то не, да вампиръ самъ за грешанъ животъ свой казнь трпи, као што є стихотворацъ єданъ идею ту изобразіо; него само на опасность, коя живима одтудъ прети. Зато се држи, да вампиръ ноћу изъ своогъ гроба устає, у обыталишта людій продире, и ту сиса крвь одъ спаваюћи, коіомъ се рани. Отудъ є прека смрть неизоставна послѣдица, да свакій, кои тако умре, повампири се: они прете, да ће своя пребывалишта оставити, ако имъ се неодобри, да се они сами познатымъ ньима начиномъ одъ тога необезбѣде. Они поредъ тога немисле на абсолуцію (ослобођенѣ) као Грци: старешине сеоске даду гробове отворити, ту срце, кое іошъ крви има съ колцемъ одъ белогъ глога прободу, тѣло сажегу у пепео, и овай у реку баце.

У безопасномъ путу тесно съ природомъ скопчаногъ живота, ништа више пажню непобуђує као случаєви напрасне смрти, кои брзо на све ньи нанђу, и уображенѣ є ньино дѣлателно, то то за дѣланѣ съ оне стране гроба протолкує.

О вештицама мисле, да оне своя тела остављаю и ватрено, као духови уобште, одлетаю. Невиђено приближе се спаваюћима, кое су одредиле да мораю умрети, и съ волшебнымъ штапићемъ отворе имъ леву страну прсію, па кадъ имъ извѣстанъ данъ смрти намену, изваде имъ срце и прождеру. Прси се опетъ затворе; и повређеный само іошъ за толико може живити, колико му є вештица, прождеравши срце, одобрити хтела; а онда се изворъ нѣговогъ ди'аня ненакнадно засуши.

И кугу држе Срби као и Литванцы и Грцы, да є жива. Да изгледа као женска у белимъ покривалу па носи болесть одъ места до места, одъ куће до куће, и многи се кужни свачемъ на свету куну, да су є, на жалость, видили па іошъ съ ньоме и говорили: таке женскинѣ саме значе кугу. Па іошъ ньинъ появъ неприписує се ньиной злой вольи или случаю, или другомъ некомъ злочестомъ дѣйствованю; већъ се верує, да ій самъ Богъ, кадъ грѣ'ови сасвимъ велики постану, изъ далеке землѣ шилѣ.

Іошъ се сасвымъ на другой страни, онамо, где се токъ природе раскида неуобичаима, превидима или правимъ дѣланѣмъ, призива чудовиште у помоћь. Найвећма су се утврдиле у србскомъ уображеню Виле. Брзе и лепе, са лепршаюћомъ се у воздуху косомъ, виђене су; оне се наоде по густымъ луговима и по потоцима. Незна се управо, да л' се за безсмртне толкую, или се држи да и оне могу умрети; али су силніи одъ людій, и знаду казати шта ће быти. Има ій, кои се съ ньима дружити могу; іошъ на рођеню обележени су; они више знаду, него други люди. Они, кои су дванаєстъ школа свршили, одъ ньи се посвећую на врзиномъ колу; онда могу непогоду чинити и облаке водити. И юнака народногъ налазимо, да є съ виломъ побратимлѣнъ. Други пакъ обычни люди мораю се одъ ньи клонити. Нагази ли човекъ на место, где оне, и да се невиди, играю у колу или вечераю, мора се ньине освете бояти. Одъ самы ученика, кое они посвештаваю, ньима дванаєстый припада, и одма га задрже о посвећиваню.

Сама замишляня и суєверія, али у истый ма поприродно осећанѣ и богатоумна поезія. —

Књижевне вѣсти.

* Овихъ дана изишла є у Београду књижица: „Србскій царъ Степане, или смрть Душанова,“ одъ Г. М. Т. Янковића, професора при Лицею Кн. Србіє, за кою неможемо пропустити, да неколико речій о ньой непробеседимо. Песничко дѣлце ово, слогомъ народны песама спевано, не само што служи Г. песнику на честь и славу, него є и књижевность нашу са краснимъ цветкомъ украсило. Читаюћи исто, ширило намъ се срце у грудма одъ милине, єръ є Г. песникъ подпуно схватіо красный и умилный духъ нашегъ народногъ песничтва. Полетъ му є занста песничкій, и тай малый, рекао бы епосъ, савъ преплетенъ є краснымъ цвећемъ оны умилны слика, кое наше народне песме толико силно украшаваю. Нефали у нѣму ни сунашца жаркогъ, што се краде крозъ ябланово лишће и гране, да се нагледа лепоте Роксандине и три камена драга, што но сяу у пуцету царъ Степану подъ гріоцемъ; нефали ту красногъ описа собета, што га чини царъ Степане своимъ многобройнимъ гостима, славнымъ юнакомъ србскимъ, да съ ньима пође супротъ неверномъ Цариграду. Ніє ту изостало ни вила планинкиня, нити светителя, нит' лабуда, нити утве златокриле, па нит' књиге Судбенице. Особито утешльиво є прорицанѣ будућности народа србскогъ и царства нѣговогъ, што ће ускрснути после претрпѣны мука, слично Спасителю нашему. Песникъ скончава красанъ свой спѣвъ овако:

Сунце заће ма се неугаси,
Већъ се лепше на истоку рађа:
Али тебе, мила славо стара!
Кадъ ће србска подигнути вила?

Мы неможемо пропустити, да прекрасну ову књижицу читаюћемъ свету найтопліє непрепоручимо, уєдно песнику желећи, да насъ опетъ што скоріє оваковимъ плодомъ на славу рода нашегъ усрећи. Ѣ

* Познатый хорватскій песникъ, грофъ Орсатъ Почићъ, дао є у печатньи аустрискога Лойда у Трієсту штампати овай преводъ: „Platonova lira, ili Razgovori ljubavi“ Преводъ є тай валянъ, класичкій и духомъ народнимъ наданутъ, као што смо га могли очекивати одъ засада найболѣгъ епигона (наследника) стары дубровачки песника. (Лум.)

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Лане месеца Юлія*) нађе некій човекъ у єдномъ винограду на страшно изсечену, и као што му се чиняше мртву женску, што є одма полиціи явіо, коіой, приспѣвши на означеномъ месту, грозно позорѣ видити се дало. Млада и необичне лепоте девойчица лежаше ту у своіой крви іошъ стењући, макаръ да іой є глава млогимъ ударцима одъ сикире грозно изубіяна была. Несрећница буде у болницу одправлѣна и ту наскоро издану. — Овай є случай онда у нашой вароши велико огорченѣ побудио, єръ свакій є честиту и вредну девойчицу познавао и почитовао, и да се у оно време надъ злочинцемъ и найстрожія пресуда извршила, небы никомъ на паметь пало, кои бы желіо, да истый помилованъ буде. Сумняло се одма на онегъ истогъ, кои є првый гласъ о убиству донео. Онъ буди у затворъ ставлѣнъ, и скоро се самъ издао за кривца грозногъ дѣла, и тако буде, почемъ му є пресуда на смрть гласила, данасъ казнь та на нѣму вешанѣмъ извршена. Несретникъ є двадесетъ и седамъ година старъ, оженѣнъ и отацъ двоє деце.

— Єданъ енглезки молеръ, Аткинсонъ, кои є путовао по Сибиріи, каже, да є на грдимъ добрима кнеза Демидова излила природа богато своє дарове. Гвожђа и бакра има толико, да се чини неисцрпливи су. Платине и злата има такоѣеръ, као и много малахита, порфира и лѣпога веписа и различна шарена мрамора. Кнезъ Демидовъ има шума више стотина четвороугалнихъ врста. У двору кнежовскомъ несѣди нико одъ породице, али сваки данъ дає се тамо странцима богатъ обѣдъ. И други властели тераю великъ луксусъ на своимъ добрима. Некакавъ Зелемерской има читавъ вртъ подъ стаклетомъ, на гони наранце, трешнѣ, шљиве и брескве, да у Сибиріи сазрѣваю. Сви люди у Сибиріи добри су ловци, али особито се одликує некаква млада, лепа госпођа Ана Петровна, коя страшно тамане медведе и убила ихъ є вѣчъ 16 комада.

— Найстаріи човекъ, кои є умро године 1857. было є руски мужикъ Михаило Кавелкинъ; онъ є доживео 137 година 10 месеци и 11 дана.

— Американци ће временомъ ямачно изнаћи и средство, како ће се вечито живети. Садъ су вѣчъ изнашли неку воду одъ коє се подмлади кожа. Кодъ женской опали сунце лице, кадъ се збаба кожа, само треба да се намаже томъ водомъ пакъ за двадесетъ дана ево є опетъ да се подмлади као финиксъ изъ пепела. Одсада ће женске моћи тако исто свою кожу мѣняти, као што су хальине мѣняле. Дакле рѣшено є питанѣ одъ вѣчите младости!

— Баронъ Сина, за кога се говори, да є намѣранъ престати бавит' се съ банкерскимъ пословима и да ће постати грчкимъ посланикомъ у Бечу, обећао є сваке године 4129 фр. за преміє и школске књиге давати, коя ће се учительима и деци на своимъ спаплуцима, у Мађарской се наодѣнима, имат' се разделити. Министеръ Просвете благодаріо му є писмено на томъ великодушю нѣговомъ.

— Вѣчъ одъ неколико година намѣравало се, железницу у Влашкой градити. Аустриски су инжинери, коима є испитиванѣ предѣла, крозъ коє ће та железница водити, поверено было, вѣчъ готови. Гвозденый тай путъ водиће одъ Ђуђева преко Букурешта, Плоєшта до ерделске границе, гди ће се скопчати са аустрискомъ железницомъ.

— У Бараньи и Толни разглашенъ є прекій судъ за пустаіє, убице и за оне кои пале.

— Трестианске новине одъ 8. о. м. доносе изъ Цариграда овай дописъ: Смрть Ахмет-Фети паше ніє никога тако ожалостила као Султана, кои є по собственомъ изясненю, у истоме правогъ пріятеля и верногъ совѣтника башъ садъ, кадъ се започето дѣло реформе у найвећемъ замршаю налази, изгубіо. Поуздано могу вамъ явити, да є Султанъ ове неделѣ двапутъ ноћу по своіой новой палати у Долмабашчи ходао, и склопленимъ рукама Аманъ! Аманъ! викао, наредивши одма да се собе у коима онъ седи, сасвимъ другчіє наместе, и самъ патосъ црно боядише. Преко свега тога, што се смрть Фети-паше заиста природно догодила, ипакъ пада у очи, да є истый нагло за Решидомъ отишао, и крозъ то Султанъ за врло кратко време, два своя наиболя пріятеля и найвернія савѣтника, изгубіо. Єдна гатка, о коіой вамъ досадъ писати нисамъ хтео, починѣ садъ да важна буде, и я мыслимъ, да вамъ садъ саобштити могу, у толико више, што се о истой вѣчъ явно разговара. Одма после смрти Решидъ-паше буде єданъ мађарскій бегунацъ, кои є године 1848. немалу ролу играо, и одъ више година, на поругу свои другара — овде бавіо се, одъ турскогъ свештенства са месечномъ платомъ одъ 1800 гроша у дервише примлѣнъ, и то само изъ тогъ єдинитогъ узрока, што є онъ често, напунивши преко мере главу, скоро понавлянѣ јаничарства пророковао. Ово є истинитый догађай, кои се порећи неда, почемъ скоро свако овдашне дете мађарскогъ Грофа Сп . . . . познає, кои є често босоногъ сокакомъ ишао, имавши на глави дервишку капу, явно преповедао. Но текъ што є Грофъ у дервише примлѣнъ было, прогласи га турско свештенство за светца, и да му речену плату. Поставши овако светъ, прво є пророковао, да ће у Решидъ-паши после краткогъ времена двадесетъ други важни паша у гробъ слѣдовати и да ће у тому Ахмет-Фети паша почетакъ учинити. Далѣ є лети болазніо о некомъ догађаю, кои ће 21 данъ после смрти Ахмет-Фети Султанову палату на таковый начинъ посѣтити, да ће крозъ исти како турскогъ царства тако и целе остале Европе немило коснути. Истина да се оваковимъ будалаштинама никакова важность недає, но ипакъ се примѣчава, да садъ овде велика забуна влада, єръ осимъ тога што су ове неделѣ, осимъ Ахмет-паши два друга паше саранѣна, леже іошъ петъ други велики чиновника болесни. Синоћъ є по други путъ пуко гласъ, да є Мехмедъ-паша, попечитель полиціє, умро, и да станѣ здравља великогъ везира Али-паше лекарима бригу задає. Осимъ ове двоице, леже болесни: Фуадъ-паша, попечитель иностр. дѣла, Хасли-паша, попеч. финансіє, Мехмедъ-паша, попечит. марине, Кепрезли-паша, президентъ танзимата и Капуда паша. Самъ Ризапаша, попечитель войске, налази се здравъ, и ради неуморно у своіой канцеларіи.

— 13 Февруара у 11 сатій пре подне умрла є удовица славнога и кодъ Срба познатогъ списателя Чокеа у Ара-у у Швайцерской. Она є врло спокойно свой последній часъ живота очекивала, радуюћи се, да ће се са своимъ супругомъ на ономъ свету састати. Знаменито є, да є онай истый данъ и онай истый часъ, кадъ се пре 53 године венчала, овай светъ оставила.

— У Петерсбурга су два позоришна дѣла представлѣна была, коя су велику позорность на себе обратила, особито оно подъ насловомъ: „Свѣтъ не безъ доброгъ людей," коя представля борбу єдногъ поштеногъ, честитогъ, али хрђаво наплаћеногъ чиновника нижегъ реда, противу покушеня у подплаћаню. Ово се дѣло тридесетъ пута на Петерсбургскомъ театру са найвећимъ задовольствомъ давало. Изъ овогъ се примера види, како слобода штампе и явногъ живота у Руссіи напредує.

— Изъ Сициліє явля се са свію страна, да є тамо тако силанъ снегъ пао, да є у гдекоимъ местима было човеку више паса. Као да се снегъ преселіо на югъ, а тако исто и цича, єръ ми смо добыли изъ Петрограда писма, по коима ніє тамо было веће зиме до Февруара, него текъ 17 степена, што є заиста необично. С. Д.

— Чиновници у стутгартской пошти у великой су запари. Добили су єданъ пакетъ и на нѣму адресъ: „найлепшой госпођи у мѣсту." Наравно незна се, шта є у пакету, али подъ рукомъ меканъ є и као да є у нѣму има свиле и чипка. Садъ поштански чиновници незнаю шта да раде. Никако да се сложе, коя є госпођа найлѣпша у Стутгарду. Мора ће се єдна комисія саставити, коя ће сазвати све жене, и тамо ће се рѣшити, коя є найлѣпша, и то ће се тимъ пре морати чинити, што стутгартске даме и саме яко навалюю на рѣшенѣ.

— Изъ Ђенове являю, да тамо у по дана биваю отиманя и краће. Светъ се яко уплашіо, єръ мысли, да се увукла читава чета лупежа у варошь.

*) Види брой 11. л. П.

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 ф. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србиє нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр 9. У Земуну 1. Марта. 1858.

Србскій Царъ Стѣпане,

или:

Смрть Душанова.

Лепа књижевность наша добила є, као што є у прошломъ брою Подунавке явлѣно, єдну принову у епопеи: „Србскій Царъ Стѣпане“ опеваной у духу простонародне наше поезіє, мромъ нетостопномъ. Главный є чинъ у овой поезіи: полазакъ Душановъ на Цариградъ и смрть нѣгова. Да бы читаоце листа овогъ са овимъ новимъ появомъ у књижевности нашой изближе упознали, изложићемо главніє црте нѣгове у изводу.

Почетакъ, кои є уєдно и уводъ главноме певаню, описує намъ лепу градину украй двора царевога, красотама цветне природе богато окићену, и по њойзи дивне стазе „надкривене ладомъ одъ лимуна“ „подсађене руменомъ ружицомъ.“ Ветаръ дува са Шаре планине а сунце се крозъ лишће краде

„Те погледа води у єзеро
Кадъ царъ съ госпомъ край єзера шеће,
Да сагледа ђерданъ на царицы
И біело исподъ перя лице,
Цар-Стѣпану пуце подъ гръоцемъ
У ком' гору три камена драга,
Међ' њимъ обликъ Светителя Саве
Диванъ споменъ лозе Неманића.“ —

Овуда се и сада царъ са царицомъ шеће, али „сѣтанъ невесео!“ Бригомъ нѣговомъ заплашена царица, моли га, да іой каже: коя є то голема неволя те є тако брижанъ и невесео, кодъ толике силе и славе нѣгове? Поминѣ му задушбине, славу праотаца нѣговихъ и славу нѣгову:

„Све са тебе сретно и весело,
Самъ ты єданъ црне бриге бринешъ,
Самъ ты єданъ тужанъ и неволянъ:
Казуй, царе, какве су неволѣ?“

Царъ ожалошѣенъ тугомъ и раздраганъ любави нѣномъ:

„Одъ милости сузу испустіо,
Те с' низъ лице у кріоце сниза
Кано бисеръ низъ бієлу свилу,
Жао цару своє миле любе,
А њойзи є чедо подъ срдашцемъ:
Како ће іой бриге казивати
И страхоту што є науміо?
Па се царе на зоръ осмѣнуо,
Своіой люби тихо беседіо:
„Небой ми се, моє ярко сунце!
Я неимамъ никакве неволѣ,
Нит' се боимъ никога до Бога,
А онъ ме є обдаріо лепо,
И менека сваку срећу дао,
Онъ менека, я народу своме,
Те с' у моіой србской царевини,
На земльицы диванъ рай саздао:
Али царъ самъ, те се бринут' морамъ!
Валя добру болѣ приновити,
Валя добро земльи очувати
И по смрти млађемъ оставити.“

Довде почетакъ. Одавде настає главна песма. Царъ слави крсно име своє, светогъ Аранђела, и позива сву господу на славу, али не као досада, већъ: „С' собомъ силну да поведу войску.“ Войводе долазе и войска за њима „Све Косово полѣ притиснула.“ Царъ имъ части оправля, „понайвише винца руменога.“ Ту се описує прославлянѣ у войсцы и у двору цареву верно наоружанимъ обичаима, господа су за златнимъ столовима поређана, као што ихъ обично народъ ређа:

„Само нема Кралѣвића Марка,
Одлећао юнакъ по земльама.
Те онъ пише цареве градове
Да су цару землѣ на препису.“

Усредъ части и веселогъ разговора, царъ узима златанъ пеаръ вина и наздравивши гостима, правда се, што мора „прекинути збора господскога, па завршит' заповешћу царскомъ,“ єрбо є вели: „Преча земля, него госпоштина!“ Садъ имъ почне царъ набраяти, каква добра има царевина нѣгова:

„Што є пукла међ' три мора сиња,
Кано море сред' біела свѣта;“

какве се државе, градови и войводе у њой налазе; казує околне пріятельске државе съ коима у любави живи; па онда прелази на Цариградъ и овако описує красоту нѣгову:

„На два мора поносито сѣди,
Те га ладе, умиваю лепо,
Дика му є што с' у њи огледа:
А камо ли да с' њихъ заповеда!“

А за свету Софію, „Чудо одъ свієта,“ овако царъ далѣ говори:

„Нит' се може писат' ни казиват',
Ни смислити, ол' у санакъ снити!
Што с' небеске сићане звездице,
Све нека се прометну у сунца,
Па у єдно окитє сунашце:
И оно бы стазу оставило,
Трипутъ бы се мору силазило,
Трипутъ своє умивало лице,
А по трипутъ небу подизало,
Надъ Совіомъ боравило б' црквомъ
До божѣга суђеного данка!“

После казує, како се у њой налазе „Превелика ришћанска знаменя:“

„Єдно круна цара Костадина,
Друго крсти царице Єлена,
Трће штака Неманића Саве,
И одежда светога Іована;“

Па онда овако о Цариграау завршує:

„Ал' му залудъ свеколико благо,
Залудъ нѣму мора поносита,
Залуду му ключи одъ свієта“

— — — — —

„Кадъ у грешне допао є руке,
Грешне руке, Грка невѣрника,
Што є божій законъ погазіо,
Свету вѣру цара Костадина,
А у тешко пао сагрешенѣ,
Те намъ спрема големе неволѣ:
Да претвори землю у тамницу,
А юнаке у сужне робове,
Свештенике у божѣ просяке!
Ев' дозива вѣру некрштену,
Одъ Озіє, преко мора Турке,
Да имъ преда града Цариграда,
И у нѣму ключе одъ свієта.“

— — — — — — — —

„Ну почуйте, ђецо моя драга!
Вѣра зове, а я заповедамъ:
Да г' у наше приватимо руке,
Да недамо велика знаменя,
Безъ коиво бит' неможе царство,
Нит' се славит' вѣра православна!“ —

Тако царъ. Войводе распалѣне беседомъ царевомъ, а готове слушати заповести нѣгове, плануше гнѣвомъ:

„Кадъ то зачу господа ришћанска,
Ускипѣше срдца у прсима,
Запали се пламенъ на образу,
Посѣваше очи у юнака
Исподъ они' густіехъ обрва,

Кано мунѣ изъ мрка облака!
Тресну рука мачу по балчаку,
Голи мачи до пола излѣчу,
Сама с' рієчь єзику окида:
„Недай, царе, сви нек' изгинемо!
Болѣ намъ є неносити главе,
Него л' живѣт' свѣту на срамоту!“
— — — — —
Па се лаки коня доватаю,
Одлѣчаше войсци у Косово.“

(Свршиће се)

Догађай у Паризу.

(Истинито.)

Ноћу, између седамнаестогъ и осамнаестогъ Септембра 1819. године, чує се у сокаку „три брата“ у Паризу, и то близу гостіонице истогъ имена, коя є у томъ сокаку, тако страшанъ яукъ, да є све живо изъ оближньи кућа поћипало, и онако шта є коє на себи имало, па и изъ кревета устало, на пенцеръ, а млого и на сокакъ потрчало, да види какво є то тако страшно яуканѣ. Кои су у првый ма' са ноћномъ патроломъ онамо на место стигли, нађу човека єдногъ, свогъ уваляногъ у крви, око кога є устао другій єданъ у найвећемъ стра'у и забуни. На истраживанѣ, пытанѣ и съ коима се на овога са свію страна навальивало, ніє онъ испочетка ништа одговарао, а после є нешто неразборито и врло замршено говоріо. „На нѣга и знанца нѣговогъ Алфреда Готѣа, съ коимъ є ишао съ некогъ веселѣ одъ єдне куће,“ тако є приповедао онай застайкуюћи и мутаюћи, „напао є некакавъ преобученъ и савъ умотанъ човекъ, онде у помрчини на сокаку, и онай є, као што се види, прободенъ у прси. Шта є онога нападача на то навело, онъ то незна,“ придодао є онай, „нит' може докучити, єръ є Алхредъ Готѣ єдна добричина човекъ, кои никоме на свету ніє кадъ што назлобіо ни натруніо. Ту мора быти каква несрећна превара и да се онай, кои є то учиніо, ніє добро разумео!“ говоріо є онъ плачући, а овамо є лекара, кои є по'итіо, са склопленнимъ рукама яучући моліо: „О брже 'одити, господине, помозите іошъ докъ се може!“

Пожаляваюћи неколико людій, дигли су были и узправо држали крвавогъ оногъ човека, по коиме се видило, да є іошъ живъ, али ништа о себи ніє знао нити є собомъ мицати могао, кога кадъ є лекаръ прегледао и рану му свезао па га метну на єдна съ найближе страже донешена носила, онда истый лекаръ мане замишлѣно главомъ и полако погунђори тужне ове речи: „доцне є!“

Кадъ дигну носила, да ранѣногъ носе у шпиталь, а другъ нѣговъ пође да иде за ньимъ, изиђе предъ нѣга некій одъ већи полицайны званичника, съ тимъ умеренимъ, али озбильно изговоренимъ зактеванѣмъ, да онъ за ньимъ иде до найближе страже, да и даље покаже и обясни, како се тай тако заплетенъ случай догодіо.

Онай, коме є то говорено, и кои є више пута, ма да га нико ніє ни пытао, за себе казао да є онъ грофъ Лукнеръ, с' почетка се забезекне, што є онай званичникъ то зактео и као да є 'тео почети томе противити се. Но кадъ се мало промисліо, дође му вальда друго што на паметь, єръ съ речма: „Я самь покоранъ кудгодъ оћете са-мномъ, господине мой,“ пође за полицаіомъ, кои, кадъ нареди, да єданъ одъ нѣговы млађи догодъ несване чува оно место, на коме є оно крвно дело учинѣно, оде оданде са своимъ апсеникомъ.

На првой стражи искаже истый све оно што смо већъ чули, на протоколу, што є, дабогме, слабо осветлило оно ужасно дело, нити є уклонило оно покривало, коимъ є оно покривено и заклонѣно было. Кадъ є запытанъ о узаконѣню своє личности, чудный овай странацъ покаже, да то неможе нит' има чимъ доказати. Ніє имао ни обявленія ни билета пребываня, него є место ньи имао врло велику суму новаца у енглескимъ банкама и путный листъ за границу, кои є изваћенъ на име Мياчинскій, и, што є редко было видити, прилично се под'ударао съ ньиме личный описъ онога.

Кадъ є запытанъ нашто су му те ствари и одкудъ му оне, олговоріо є, да ій є добыо одъ Готѣа на причуванѣ, а у осталомъ ништа друго неможе о ньима показати. Колико є то само већъ было у подозреню, толико є већма было мачъ єданъ, кои є онай на месту убилственогъ нападаня заоставшій стражаръ, кадъ се разсвануло нашао, и предао ономе судіи, кои є ствар ту испытивао. Мачъ овай, кои се сасвимъ подударао са раномъ ономъ, одъ коє є Алфредъ Готѣ умрло іошъ оне исте ноћи, кадъ є убоденъ, не само да є имао на себи грофовску круну и грбъ лукнерове породице, него є грофъ такође признао, да є онъ нѣговъ.

Већъ и збогъ самогъ оногъ првогъ по околностима подозреня, нађено є да є нуждно, да се онъ причува, а садъ опетъ ніє остало ни найманѣ сумнѣ, него да се онъ озбильомъ башъ узме подъ строгъ затворъ. Ако и єсте онъ доста и често доказивао да є правъ у томе послу, сва є прилика опетъ зато на нѣга то набацала тако, да ніє могао никако башъ быти одпуштенъ. Морао се дакле и на то склонити, да се парница съ ньиме поведе.

Известія о нѣму набавлѣна была су врло неповольна. Емилъ грофъ одъ Лукнеръ ніє имао за-собомъ башъ поштене гласове. Порекломъ одъ оногъ несрећногъ ђенерала, кои є у првой революціи (побуни) француской на шафоту погинуо, младъ іошъ, пропастномъ болешћу некомъ по отцу и матери рано сиротанъ оставши, ода се прилично распуштеномъ и раскалашномъ живлѣню. Съ доста женскиня было се свезао, млого є пута излазіо на двобой и у друге, чести тичуће се послове уплетао се, коє му ніє башъ све лепо доликовало; сигре и обкладе више су га пута упропашћавале, у дугове заплетенъ и то почесто, милошћу неке своє тетке одъ материне стране, избавлянъ є одъ срамне пропасти, па и садъ, као што се доказивало, на'одіо се у врло тескобнимъ и неповольнимъ околностима.

Морамо додуше одобрити, да є онъ было врло умилятъ, одрешитъ, и срдце човечіє на свою страну привлачећъ. Онда у оно време было му є башъ пуне двадесетъ и четири године, а у тимъ є годинама изгледао высокъ, витакъ, налицканъ и право изгледаюћій помодаръ, коме су коченѣ и аристократичный изгледъ врло са стране были. Руке и ноге особито є имао лепе и мале: лице нѣгово, ако є и было нешто мало бледо и сбабано, опетъ є зато изгледало привлачеће и обчиняваюће своіомъ нѣжношћу одъ бистрогъ ума, кога высокотежећій духъ и слободна воля, и самимъ онимъ нацртаима упечатити обичай имао, кои другчіє раскалашнимъ проу'инѣмъ младости, нѣжнію лепоту и блажію умилятость исты сбришу.

Кадъ у бледо-плаве, велике, из'окола понешто црвене, обично уморне и ноћу несклапаюће се, но опетъ зато чисте, отворене и пуне незлобія изгледаюће очи грофа Лукнера погледимо, кадъ нѣговъ немаранъ и нешто мало загушльивъ, али опетъ зато умилято и топло звечећи гласъ чуємо, нѣга нешто ватрено, али свагда отворено смешити се видимо, нѣгово слободно, велико смеђомъ косомъ попало чело, у нѣгова прелепа, ђаволасто прорезана уста са развлачећмъ, коє є и безбрижно и презируће, понайвише пакъ добровольно изгледало, погледимо: онда и ако намъ се неће ал' некако дође намъ овай изговоръ: овай човекъ неможо быти тако подлый лоповъ и убилацъ, као што се потврђує ту кодъ суда. Кадъ пакъ разлаганя и послѣдице тога истогъ суда чуємо, онда намъ се кривица грофа Лукнера тако доказує, тако ясна види, да неможемо тамо-овамо, него башъ да морамо држати, да є онъ извршіо оно стра'овито дело.

Алфредъ Готѣ, кои є на чудну руку тако погинуо, као што су доказивала сва сведочанства и набавлѣна истраживаня, было є са сваке стране честитъ, улюданъ и поштенъ човекъ, кои є, ако ћемо то тако да узмемо, само ту єдну слабость имао, што є грофа Емила одъ Лукнеръ сасвимъ слепо любіо. Онъ се съ ньиме познао пре неколико година у Ници и одъ то доба свуда и у свако време владао се съ ньиме као са своимъ рођенимъ братомъ, новаца му доста пута позаймльивао и друге таке услуге чиніо, и то су све ствари, коє є обтуженый одъ речи до речи признао и за ньи є найискренію благодарность у срдцу своме непрестано іошъ осећао. Онъ є было синъ некогъ одъ маньи рукоделаца, кога є овай родіо съ некомъ пральомъ, коя є наскоро по порођаю умрла. Отацъ, кои испочетка ніє признавао, да є дете то нѣгово, после смрти материне прими се опетъ зато нѣга, съ мукомъ га одрани и да га на трговину, у коіой се младый тай човекъ касніє тако вртанъ и срећно употребльивъ покаже, да є после десетъ година постао ортакомъ у трговини и тако се помогао и обогатіо, да є могао лепо уживлѣнѣ давати своме отцу и целой породици, кою є овай имао, кадъ се оженіо по другій путъ.

Да є такогъ човека, кадъ га є нагла и испотає смрть нашла, двапутъ и трипутъ већма светина жалила, и само се по себи разуме, па

тимъ вećма, што ћемо овде напоменути, што се онда, кадъ се прегледано онога тело, показала єдна околность, или да болѣ кажемо, ствар нека, коя є и нѣга и смрть нѣгову іошъ чудніє и необичніє замршавала. Нађена є то єсть у недрима умрлога на танкомъ златномъ ланчићу пола єдногъ прстена, кои є ямачно нешто значіо ал' се ніє могло дознати шта, єръ отацъ ніє о томе ништа знао, а грофъ Лукнеръ сећао се само, да є одъ покойника слушао, да є прстенъ тай одъ нѣгове матере, да му га є добра женска нека чакъ после смрти материне, заєдно са некомъ цедульицомъ дала, коя ће му по-времену важно нешто показати моћи.

Како се пакъ ни цедуля ни она знаница материна нису могли наћи, то цела та ствар остане у тами, и на грофу Лукнеру и после тога, као што є и пре была, остане сумня.

И по себи се разуме, да су узъ друге сведоке, сведочанства ради позивани и они, што су на веселю ономъ были, съ кога є Алфредъ Готѣ ишао са грофомъ Лукнеромъ и у путу погинуо. Сви, а особито єданъ Таліянацъ, Кнезъ одъ Беневента, осведочени су были, да є окривлѣный невинъ, и гледали су, колико су годъ могли, да скину съ нѣга ту сумню. 'Валили су нѣгово добро срдце, нѣговъ особитый карактеръ, некористолюбіє, а особито су напоминяли, да онъ негине толико за новцемъ.

„Приятель овай, грофъ Лукнеръ," ясно є говоріо онай Таліянацъ што є споменутъ, кадъ су га на протоколъ узимали, „ніє никако учиніо то преступленѣ, коє є на нѣга набачено. Ако и єсте истина да є онъ задуженъ, па и садъ се башъ у неповольнимъ околностима на'оди, ал' онъ врло добро зна, да смо я и сви нѣгови знанци готови нѣга изъ ове, као и изъ сваке друге неволѣ избавити, а да немора онъ тражити, да се помогне тако непоштенимъ деломъ и тако до новца доће."

Но преко свега тог' тако усрдногъ правданя, морао є дабогме и Кнезъ одъ Беневента онако исто као и остали они, кои су съ грофомъ Емиломъ Лукнеромъ на части и веселю были, признати, да су мачъ онай, коимъ є убилство учинѣно, онай данъ башъ, кадъ є злочинство учинѣно, видили у обтуженога. Наређено є те су се у грофа Лукнера обиталиште искупили да иду на веселѣ, па томъ приликомъ видили су сви, кои су онде были, да є оружѣ оно на своимъ обичномъ месту, и грофъ Лукнеръ такође призна, да є оно видіо; ко га є и како оданде однео, изговарао се онъ да незна.

Обтуженый и Алфредъ Готѣ заєдно су и то први одъ свію отишли съ веселя, сви пакъ остали были су онамо до-годъ ніє свануло. Само є Кнезъ одъ Беневента, за мало само време, докъ су онако заєдно были, на страну отишао было, али и то нужде ради, чега ради є морао отићи доле у авлію, одкудъ се, као што и гостилникъ и неке нѣгове слуге засведочаваю, за мало време вратіо и дошао своме друштву,

Ту се дакле ніє имало за што посумняти. Сви они, кои су заєдно были, могли су и морали узети быти као пріятельи оногъ убієнога. Никога онъ ніє увредіо, нити оштетіо, никоме одъ целогъ оногъ друштва смрть нѣгова ніє могла помоћь какву донети. Само онай кога є мачъ было, кои є самъ са Готѣомъ кући ишао, дуговао є убієноме у новцу и повелику суму одъ тога имао є уз-а-се, па є могао интересъ какавъ имати нагломъ смрћу свога пріятеля.

Судія у тужби то є особито напоменуо, да є то необично, како ни єданъ одъ остали пріятеля Готѣови ніє знао за оне новце, коє є онъ грофу Лукнеру дао на причуванѣ, вели, а и путный листъ онай пао є врло у очи, кои є окривлѣный имао кодъ себе и поради кога се, преко свега явно чинѣногъ позива, нико приявіо ніє, него се іошъ по нѣму познавало да є лажльивъ и обманльивъ, єръ подписи званични и виза посланика' нису были прави, но лажни.

Грофъ Лукнеръ ніє на то ништа одговоріо, него само да онъ ништа више неможе казати о тимъ стварма.

„Готѣ му є," потврђивао є онъ, „путный листъ и банкноте дао съ томъ приметбомъ, да ће му доцніє казати, шта ће съ тимъ стварма да чини. Чини ми се," рече онъ томъ приликомъ, „као да є Готѣ споменуо нешто име Кнеза одъ Беневента, али то незнамъ башъ зацело. Было самъ уморанъ и ломанъ одъ веселя, и ніє ми глава башъ чиста была, тако ніє никакво чуда дакле, ако будемъ то само пречуо."

„Тай є случай, жали боже, могао и быти," одговоріо є кнезъ одъ Беневента, кадъ є позватъ да одговори на оно, потврђуюћи међутимъ: „да онъ ни о новцима ни о пасошу што зна."

Одъ свега друштва грофа Лукнера, овай се таліянскій Кнезъ найвећма было упео, да бы како-годъ кривлѣнога курталисао. Где годъ є дошао, онога є 'валіо и одъ свег' срдца башъ устао є око онога, што бы набачену кривицу на кою было руку ослабити могло. Онъ є у прилики той казао: „да небы грофъ Лукнеръ тако лако остао и задржао се кодъ Готѣа, да га є онъ убіо. Па и то се некако чудно види, што є мачъ нѣговъ, ако є онъ заисто оно дело учиніо, на читавъ пушкометъ одъ нѣга далеко нађенъ."

„Све то," одговори судія, „ни найманѣ необара кривицу. Грофъ є по свой прилици найпре почео бегати, па се зато само вратіо убієноме, што є мачъ свой изгубіо, кои є 'тео тражити, но у томъ се светъ искупіо а онъ онда ніє имао куда. Треба узети на умъ оно, како се грофъ Лукнеръ нашао у запари и како є оклевао, кадъ су га 'тели затворити, као што є то полицайный званичникъ по дужности своіой овамо явіо. Кадъ бы у окривлѣногъ чиста савесть была, што бы се онъ плашіо и бояо затвора?"

„Доста има коєшта, што противу мене сведочи," одговоріо є грофъ Лукнеръ на протоколу, „и по свези свію околностій, као што се овде предъ очи ставляю, я сасвимъ на-чисто видимъ, да ми валя признати, да самъ кривъ. Често ми се чини да є тако све погођено и удешено, да доћемъ у искушенѣ и целой противу мене изявляюћой се кривици за-право дамъ. Господинъ судія рече, да самъ я у првый ма' почео бегати, па у томъ бежаню да самъ мачъ изгубіо. Наводъ тай, као што морамъ признати, прилично се подудара. Єръ кадъ самъ видіо, да є пріятель мой изненада нападнутъ нисамъ могао мислити, да ће онъ смртну рану добити. Прво є было што ми є пало на умъ, да злочинца, кои є одма побегао уватимъ, и задржимъ, како бы га суду и казни предао. Съ томъ намеромъ потрчао самъ за онимъ нитковомъ, и то што є чудно, одприлике башъ донде, где веле, да є мачъ нађенъ. Да я немамъ обичай нѣга носити уз-а-се само кадъ куда путуємъ, и да се ніє крвь по нѣму познавала, я бы готово онда признао, да самъ га изгубіо онда кадъ самъ у єданъ ма' застао у трчаню. Видећи да за-луду трчимъ а овамо тужно яуканѣ пріятеля мога чуюћи, вратимъ се натрагъ. Кадъ самъ дошао нѣму, нађемъ га где є савъ крвавъ пао и ништа о себи незна, мало затимъ стрчи се и искупи око насъ радозналый светъ. Да самъ се забезекнуо и препао, кадъ є полицайный званичникъ дошао, да ми неда ићи за моимъ несрећнимъ пріятелѣмъ, то нит' могу нит' оћу порицати. Забринуо самъ се, да се неће наћи ко ће око нѣга свесрдо устаяти, и чини ми се да самъ о томе до прве страже и говоріо нешто ономе што ме є пратіо, ал' опетъ немогу утврдо казати, єръ морамъ признати, да ме є догађай онай, после онакоу веселю проведеногъ вечера, сасвимъ бы збуніо."

Полицайный онай званичникъ кадъ є позватъ, да то посведочи, изговарао се, да се неможе сетити, да му є грофъ о томе исто говоріо, но само є сведчіо: да се грофъ онда было уплашіо и снуждіо.

Овай и остали такви међуслучаєви, ствар ову нису могли дакле изменити, и пошто є парница скоро петнаестъ дана траяла, пресуда є изречена, да є затвореный кривъ, и тако є осуђенъ на вечито заточеніє на галіяма.

Кадъ є пресуда ова прочитана грофу Лукнеру, тога є яко у срце дирнуло. Бледъ и ліюћи сузе, дигао є руку горе и клео се говорећи:

„Я нисамъ кривъ, найвышемъ судіи небескомъ то є познато. Што се тиче пакъ моій судія, я се на ньи нелютимъ. Они су по дужности и по савести чинили. Богъ нека имъ опрости. Онъ ме є ошинуо своіомъ камціомъ. Онъ ме зато садъ казни, што самъ младость свою провео у нерадньи и раскалашности. Да самъ се я спрамъ гласа и уваженя мога имена, за чистоћу владаня болѣ освртао, онда бы се манѣ данасъ склоности показало, да се на мене тако опака сумня небаци. Мой одпређашньій животъ устао є противу мене. Морамъ се склонити и трпити."

Нѣгова лепота, племенито држанѣ и живъ, ясанъ гласъ, коимъ є онъ ово каюће се признанѣ у суду изговоріо, све є готово, кои су онде были, на нѣгову страно привукло. И кои су найтврђегъ срца были, жалили су га; женске су крозъ плачъ єдале, а између ньи особито єдна, коя є свакій путъ у суду была, кадъ годъ

є грофъ Лукнеръ испытиванъ, и све є у овога гледала.

А господична ова, о коіой се по свой вароши готово говорило, шта она обтуженогъ онако пожалява, и у кою су сви готово гледали у последньой овой седници, была є єдиница кћи познатогъ бонапартичногъ ђенерала Легранжа, бароница Стефанія, кою є позната нека породица позвала, те є са истомъ отишла у судъ чимъ є прва седница была, па є одма у себи осетила жестоку страсть за тимъ тако страшно окривлѣнимъ.

Одма после прве седнице писала є она Емилу Лукнеру али тако да се незна ко му пише, и явила му, како є она сасвимъ на-чисто уверена о нѣговой невиности, и за-цело се нада да ће онъ быти оправданъ. После треће, четврте и пете седнице свакій путъ га є о томе уверавала, у чему кадъ се преварила, то є за срце уело. Сва уморана одъ суза, изиђе изъ судница, да одма онай часъ иде са Емиломъ у затворъ.

Грофъ Лукнеръ ніє ню никадъ видіо, па се зачуди, кадъ види, да са онима, кои су му као жалећи га пріятельи по'итили, такође и неку непознату женску са одличнимъ изгледомъ и споляшношћу, коя га замоли, да неколико речи съ ньиме на-само проговори.

Кадъ се знанци и пріятельи онога са уверавајућимъ сажаленѣмъ разиђу, онда покаже ова женска, да му є она писала она писма безъ подписа, уверавајући га узъ то, да преко свега тога што є судъ нашао да є онъ крівъ, она верує, да є онъ правъ, па да є готова съ ньиме заедно ићи у Брестъ, да му онамо колико може олакшава стра'овиту нѣгову срећу и чека онай данъ, у кои ће се кадъ было скинути морати съ нѣга та теретно набачена кривица.

Можемо и сами мислити, како су яко у срдце дирнуле грофа Лукнера ове речи и владанѣ те женске, и како є онъ ню одъ свегъ срдца моліо, да одустане одъ онога што є наумила, и нѣга остави, да се пати онако, каку му є суђено. Како є пакъ све то за-луду было, то є найболѣ осведочило, што су видили, а бароница Стефанія заедно са прикупленимъ робовима отиде изъ Париза у Брестъ.

Писма и дописи по новинама изъ ове после споменуте вароши наскоро являли су, како се свакій данъ лепа нека и господски обучена женска у време одмора робіяшкога вића, да иде међу ньи и онамо се све разговора са єдинимъ младимъ у оковима човекомъ, кои є збогъ убилства и краће осуђенъ, да докъ є живъ робує на галіи. Найвећма у срдце дирајући описивано є старанѣ и любавь, кою є она злочинцу чинила, ал' ніє узъ то изостало жаленѣ, што се то тако редко юнаштво ніє посветило каквомъ достойніємъ предмету.

Како су париске новине, кое су такимъ и ньима подобнимъ писмама узбуђене, добыле повода, да стварь опишу онако башъ као што єсте, то є одма дошло, те є савъ светъ чуо и дознао како є то было, и да тай осуђенай нико другій ніє, него негдашный грофъ Лукнеръ, а женска опетъ, да є она лепа и умомъ богата бароница Лагранжъ.

Доста ньи поета лате се те матеріє, и спишу изъ те новеле и песме. Па и Жоржъ Сандъ она є навратила, те є о той найлепшій романъ написао. Но све то и іошъ друго ніє могло спречити, да се на то чудно двоє найпосле сасвимъ незаборави и пажню свою необрне другимъ причама и свагдашньимъ новинама. У години 1827. ямачно ій є врло мало было, кои бы се сећао онога, што є онда писано и онога двога, о коима є онда говорено. Па опетъ се зато башъ у то време догодило, да они изненада опетъ почну излазити свету предъ очи.

(Свршетакъ слѣдує.)

Молитва.

Ово сунце красно кое сіи,
Ово цвеће што по полю клія,
Светлый месецъ и сяйне звездице
И времена све ове мѣнице,
Ты си, Боже, створіо уредно!
Да Те хвали природа усрдно. —

Буйне реке а са бесни вали
И плодове дрва, кое с' дали; —
Стрмне стѣне, пакъ и страшна мора,
Чудовишта у нѣм' разна створа;
Грдне горе и кривудне доле
Све се Теби као Творцу моле!

Планине се у висину дижу,
Рекао бы до облака стижу;
Кадъ є воля благій твоя Боже!
Наоблачи с' што нико неможе; —
Зора небо на истоку шара
А кадъ грми, муня г' посредъ пара! —

Кадъ огреякъ данка се появи,
Птица крилма по воздуху плави,
Славуй, шева песмицу Ты пое,
А пчеле се и безъ броя рое; —
Четир' доћу времена годишня,
Све то сила ради твоя вышня! —

Но найпосле преко тога свега
Ты менека створи изъ ничега,
Духомъ твоимъ Ты у мене ду'ну,
И животъ ми овай сада су'ну. —
Као мравакъ я предъ Тобомъ падамъ,
Услишит' ми молбу я се надамъ:

Хвала Теби на свемъ дару Твоме
Ты помози рабу понизноме,
И сачувай одъ свакіє беда
Окомъ Твоимъ, што далек' догледа,
Да ми іоште како съ правогъ пута
Душа млада некуд' незалута! —

Л. Стефановићъ.

Црква св. Софіє у Цариграду.

Ако є истина што Гете вели, да изъ развалина стары Грка и Римляна ньовъ духъ говори, у колико морамо то живлѣ осећати, кадъ величествена дѣла овы славны народа непорушена — у целости, гледамо. Два су зданія изъ стары времена сачувана; оба су была сведоци како найвеће сяйности, тако и пропасти римскога царства; оба неслуже данасъ више првоме опредѣленю ньовомъ: єдно — Пантеонъ у Риму — постао є одъ дома идолопоклонства христіянска црква, друго — Ая Софія — морадоше крстъ Спасителѣвъ са полумесецомъ променути. О овой последньой пробеседнѣмо кою речь.

Саборна црква, кою є основатель Цариграда Константинъ великій, св. Софіи или вечитой мудрости посветіо, двапутъ є ватромъ порушена; после изгнаня Іоана Златоуста и за време буне циркусны партая подъ владомъ Юстиніяна I. Одма после уталожене побуне ове сожалѣвало є христіянско жителство ньим' учинѣно безчестно дѣло, но оно бы се радовало овой несрећи, да є сяйность новогъ зданія, кое ће четрдесетъ дана доцніє смиреный царъ Юстиніянъ започети да зида, предвидити могло. Развалине старогъ зданія буду уклонѣне, и одма зиданѣ новогъ по величественомъ плану и подъ управомъ двоице одъ найискусніи неимара Антеміа тралянина и Исидора Милетскогъ са десетъ хиляда раденика предузето, к има су надницe свакій данъ сребромъ исплаћиване. Огрнутъ туникомъ одъ платна надгледао є самъ царъ свакій данъ живо напредованѣ овогъ зданія и ободравао є хитреность раденика са своіомъ благошћу и даровима, а у шестнайстой години довршіо є започето ово величествено дѣло.

Изъ свію краєва римскогъ царства доносиванъ є за зиданѣ ове цркве найскупоценіи марморъ и гранитъ, а на острову Родосу правлѣне су одъ креде особене врло лаке циглѣ за сводове найвеличественіи кубета на свету са слѣдуюћимъ угнутимъ надписомъ: „Богъ ю є основао, неће се потрести; Богъ ће іой быти свагда у помоћи.“ Приповеда се да є анђео цару у сну планъ за зиданѣ показао, и кадъ су раденици одпочивали, храмъ чувао, и да є истый анђео кадъ є за позлату кубетски сводова злата нестало, 80 центій злата донео; и на последку, кадъ се између цара и неимара неспоразумленѣ збогъ тога породило, оће ли у кубе крозъ єданъ или два прозрака светлостъ долазити, опетъ се указао и рѣшіо, да се у славу Свете Троице три прозрака начинити имаю. При зиданю кубета полагане су између свакій дванайстъ цигаля свете Мошти, а свештеници пояли су тропаре за дуговечностъ овогъ зданія. Света трапеза была є саливена одъ злата, сребра, бисера и драгогъ каменя, выше нѣ узвышавао се као торонъ са златнимъ осамнайстъ центій тешкимъ кубетомъ, опасанъ златнимъ криномъ између коегъ є златній 75 фунт. тежакъ крстъ обасутъ драгимъ каменѣмъ особито блистао. Певнице и патріаршескій престолъ были су одъ позлаћеногъ сребра, а иконостасъ, кои є изъ различный найскупоценіи дрвля изрезанъ быо, украшавале су особито красне иконе. Предня часть цркве была є узвышена, а на подножію исте стояла є предикаоница покривена златнимъ небомъ, надъ коимъ є великій, сто фунтій тешкій, са драгимъ каменѣмъ обасутъ крстъ высіо. Другій єданъ чудотворанъ, сребрнъ и позлаћенъ крстъ, раванъ ономе у Єрусалиму, поставлѣнъ є быо у олтару заедно са мложиномъ златны, сребрны и иначе скупоцены посуђа, 42000 скупоцены убруса, 24 по 2 центе тешки Евангелія и 6000 као гроздъ начинѣны кандила. Мале двери быле су одъ кедровогъ дрвета уметуте сло-

новомъ костѣу и янтаромъ, а царске двери одъ сребра саливене. Оградомъ самаріанскогъ источника заграђенъ є было светый црквеный источникъ, а выше нѣга трубили су четири анѣела, одъ коихъ звукова градъ се Єрихо срушіо. Патосъ было є одъ различитогъ мармора поставлѣнъ; у предворію налазіо се єданъ легенъ одъ драгогъ камена, а у цркви одъ десне стране женске преграте, стаяла є свештеничка умиваоница, у кою се изъ дванайстъ школьки кишна вода сливала, а крозъ 12 лавовы уста, 12 пантерскы и 12 єленскы изливала.

Године 538 на бадньій данъ дошао є царъ Юстиніянъ првый путъ у цркву св. Софіє, дочеканъ одъ патріярха Евтихіа и ставши у свой престолъ подигао є руке к' небу и одао є свемогућноме благодареніє повикнувши смиренимъ гласомъ: „Слава буди Богу, кои ме є удостіо, да совршимъ ово велико дѣло; Соломе я самь тебе надвысіо!“ За увеличаніє ове светковине дао є царъ знатно количество раане и три центе злата међу народъ поделити, и наредіо є да се четриесть дана благодареніє држати има. Али непрођоше ни двадесетъ година а поносъ римскогъ Соломона буде трусомъ, кои є восточну страну зданія порушіо, пониженъ. Неимари приписиваше узрокъ тому, да су скеле рано уклонѣне. Но сяйность овогъ поноса понови сталный владатель кои у тридесетой години свогъ владаня второ освештаванѣ овогъ храма славляше, кои и после хиляду и три стотине година величественъ споменъ нѣгове славе остає.

(Свршетакъ слѣдує.)

Станѣ, мисли и поезія народа Србскогъ.

III.

Мы се већъ наодимо у царству србске поезіє, о коіой говорити садъ долазимо; она почива на мислима народа, кое и изяснява.

Она є, као што су и сама замишляня, сасвымъ народна; као да су неизвѣстни производи обшты расположеня и управляня. И одъ найновіи песама небы нико знао ньиногъ сачинителя показати; шта више, свакій се и укланя, да се за таковогъ држи, а у самой се ствари мало о томе и пыта. Па и на то се толико млого негледи, ако оне и постояне преображає садржаваю, єръ песма, коя се скоро небы допала зато што є одъ манѣ обдаренога сачинѣна, опетъ изъ уста срећніегъ певача, у комъ є народно чуство и духъ живлыи, у срце дирне. Приметило се, као да є у србской Унгаріи (Мађарской) школа было, у коима су слепци такове песме учили; али садъ већъ више ніє то истина. По горама Србіє и Ерцеговине нетребаю ій задуго учити; свакій ій одъ младости знаде.

У планини скоро у свакой кући наоде се гусле, съ коима се песма спроводи. Зими, кадъ се око ватре у вече скупе а жене преду, запева онай, кои найболѣ певати зна. Старцы, кои одрастле синове имаю и одъ потежегъ рада чувати се мораю, пуштаю унуке да певаю, кои се онда радостно примаю тога посла, кои имъ прву светску науку доноси. И самъ игуманъ манастирскій нестиди се узъ гусле певати. Али то є више преповедка, него песма: єднозвучанъ гласъ гусала, кое су жице све уєдно свезане, кодъ последнѣгъ текъ стиха зачує се. У шумадіи, где су люди простіи, већи и неотесаніи, чує се юначка песма, непроменѣно у сви петъ трохеа са опредѣленымъ засекомъ на другой стопи; скоро у свакомъ стиху има за себе смисао. Што се дублѣ Дунаву и Сави наниже доће, што є село између себе густѣе, што є механіи, любавніи а и маньи човечіи родъ, тымъ су све реће гусле, а наступа окретніє и течніє, особито за игру, любавна песма: єръ се дактилъ на разне начине трохею споява; у своме роду не мане народна.

У већимъ друштвама чую се само юначке песме; по механама, где се іошъ за игранѣ картій незна, даю оне найвећу забаву, и онай пева кои пре гусле счепа, или найболѣ узъ ньи певати зна. О праздницыма и о манастирскимъ саборима они имаю првенство, кои су се одали само на певанѣ песама; и у Србіи безъ сумнѣ слепцы, кои су понайвише распространители него сачинители песама, и понеки су, као Филипъ Вишнићъ изъ Босне, правогъ поетичногъ дара. Светъ охо ньи у наокругъ постає и често до суза доће.

И они Срби, кои су у Исламъ прешли, ни су се могли іошъ отргнути склоности поезіи. Често имаю обе стране єдну юначку песму, само што свака своє єдноверне пева. Господа се истина песмомъ незабавляю, али є опетъ радо слушаю; у Сараєву су єданпутъ єдногъ зароблѣногъ Христіянина само зато измолили одъ кадіє, што су имъ се нѣгове песме допале. Разлику вѣрозакона надвлађує поезія: она скопчава читаво поколенѣ, она живи у укупномъ народу. Планине, где момче марву пасе; равнице, где се рана жнѣ; шуме, крозъ кое путникъ путує, оре се одъ песама. Оне узъ свакій посао иду.

А какавъ є предметъ овы песма, кое су тако млогоструко у животъ уплетене, и скоро се неприметно изъ истогъ уздижу?

Шта човекъ осеѣа, о томъ и говори. Овде, где се ни на какавъ туђъ угледъ мислити нема, развія се у собственомъ постанку и у слову унутрашнѣ умно быће, одъ когъ сва нѣгова дѣла произлазе. У светлости обште као рођене мисли, коя є основъ живота, свата поезія появленя исте и изнова ій верно природи изображенѣ, у чистіимъ само формама, и разумителніє, али опетъ персонално и символически производи.

Србска насъ песма найближе уводи у домаће станѣ народа.

Она ратару доноси честь: „црне руке има али бео лебъ єде;“ она се кодъ старца забави како му се брада почитаня достойно таласа, и како му є душа, кадъ изъ цркве доће, тако чисто расположена, да се уподоби дианю цвета, пари; а понайвише се забавля она са вольомъ, кое породице саставляю и одржаваю. Певацъ овесели се разсматранѣмъ станя девоячкогъ, коя се іошъ игра и сигра, и у цвету є; онъ прати нѣну одъ магновеня ничућу наклоность, у коіой она саму себе пре свега позна, и само се венцу поверн, когъ у потокъ бацы, до те наклоности, у коіой се она младићу исповеди и на нѣга гледаюћи высока израсте, па после до саме задовольности састанка, кое се све на ненадвышеный начинъ опише. Дражестна представленя слабо познате землѣ єдне, чисто изведена. Управо овде, где се животъ необразованъ показує, съ бригомъ узвышує поезія сакривене тренутке, кое не бы се припознати усудили. Ипакъ намъ се неће сакрити, како ће то после другчіє быти: како домаћица киту цвећа, кою є одпре съ вечера у воду метнула, где се оно расцветало, детету дає, да є на ђубре баци; како су маћіє врло пакостне; свађу сная, єтрва и заова: ласта држи да є кукавица срећна, што она кавгу ту неслуша. Узпоређиваня различны наклоностій, има читава гомила. Любезникъ є пречій одъ брата, а братъ одъ мужа; завиђенѣ снає заови, видимо, да се до убійства и стра'оте продужава. Живо намъ се представля светиня побратимства: тешко томе, кои бы се усудіо посестриму свою подвести, или у подобномъ савезу кумства нечистимъ намерама послужити! Све што у животу свойствено наступи, свадба и свадбеный даръ, светковина у селу, где люди седе и пію, момци се камена међу, девойке коло играю, овде намъ се представля. Одношеня кућевна односе се на небесну фамилію.

Потомъ се уздиже песма къ славлѣню юнаштва, па и то на свакій начинъ неможе никаково друго быти — єръ се за друго и незна — него айдучко. Съ тымъ є оправдано, што се оно противъ Турака управля, кои су не само лажноверни, непоуздани, пуни превара, него што су и неправеднимъ начиномъ до притяжанія дошли. „Отиманѣ є, веле, нагомилало имъ благо, отиманѣ ће га и одузети. На граници живи айдукъ као соко, кои по воздуху лети; наєданпутъ се появи хилядустручна опасность у коіой онъ живи, у кршу, иза когъ преслужкує, у сакриваню, у комъ скоро до скапаваня одъ глади време издржи, и у нѣговомъ побѣдоносномъ отуда продираню. Описую га, како пушку — коя тимъ певцима, као што є старимъ стихотворцима лукъ, сасвимъ поетійску услугу чини, по средини вата, на десно колено пала, пушку на леву руку насланя, окомъ на известно нишани: рана намъ са нештедльивомъ анатоміомъ (умѣшность расчленяваня сеченя) одкрива: те су песме пуне неотесаногъ изгледа. Поредъ свега тога садржаваю оне такође іошъ и што друго. Тамо где се любавь описує, то се неслучава, а да, поредъ дубоке нѣжности за вѣрность, и найжешће проклетство за невѣрногъ неисцрпльиво у псовки ненаступи; као што тамо завиђеню у любави, тако се исто овде, али у преокренутомъ одношеню, суровости мекость придружава. Често се и побеђеномъ лепа пажня покланя. Господаръ узме свога роба, изведе га наполѣ да се на сунцу огреє, и напоследку, као што се каже, пріимивши єдинствено ємство Божіє за нѣговъ одкупъ, одпусти га. Млада су-

пруга, кою кући доведе, несилази пре съ коня, него кадъ іой се ключеви апсане преаду, изъ коє она жели робове ослободити. (Та мисао, коіой се противположеность придружує — у коіой одприлике побратими заєдно заводу мачеве своє у тело Туркинѣ, кою обоица любе, да се збогъ нѣ нераздвоє — у коіой старацъ, кадъ му се донесе глава онога, кои є нѣговогъ сина убіо, ускликне: „Утешенъ самь данасъ и вавекъ!“ — и спокоянъ премине, са своимъ намъ се своіомъ необмотаномъ истиномъ предъ очи ставля.) Такавъ є човекъ на томъ степену развитка, такавъ є човекъ тога порекла; какавъ юнакъ, такавъ и нѣговъ певацъ. Поезія се као некій сродавъ елементъ стагля око живота, и осветлява намъ появленя истога, ако и не сва и свако, али узвишенія, у найствойственіой ньіовой природи, коя што су замешателствама манѣ покварена тимъ су яснія.

Расматраня є сасвимъ вредно, како є повестница народа, стихотворствомъ сваѣена, у народно имаоство текъ тиме преобраѣена, и за живый споменикъ сачувана.

Прѣашня су времена скоро заборавлѣна: опоминанѣ є тврдо привезано последньой слави народа и нѣговомъ паденію, коє и мы поглавито расматрамо. То ѣе намъ се у некимъ великимъ деловима песама описати.

Пре свега представля намъ се Стефанъ Душанъ: и то сасвимъ онако, као што га повестница показує: у среди неколико велики фамилія, съ коима се сасвимъ штедльиво владао. Те се одма покажу у карактеру, кога слѣдуюѣій развитакъ изискує: Юговиѣи поносити и силни, Мрнячевиѣи съ демонима, съ вилама у свези. Ове последнѣ видимо, да су после смрти Душанове непосредно найвеѣу власть себи присвоили. Повестница извештава, да є све то збогъ неспособности слабогъ Уроша было; а песма га представля као дете одъ 40 дана на смрти отца свога. Па се опетъ насиліє то непреписує свима изъ оне фамиліє. Изъ исте башъ произлази юнакъ народа Марко Кралѣвиѣъ, кои се никога небои, осимъ єдногъ истинитогъ Бога. Тай одриче отцу и стричевима царство, а дає га ономе, комъ припада. Може ли се больій юнакъ навести? Збогъ тога ніє найшло проклетство и благословъ, коя се оба испуняваю, и башъ са тимъ ѣе намъ се дальій развитакъ наниже показати.

Было му є попреѣено, да ѣе Турке дворити: друга часть песама, Лазарица, описує, како є земля у руке исты пала. Како повестница тако и стихотворство опоминѣ унутрашню неслогу и издайство, коє є той найвеѣой несреѣи узрокъ было. А у исто време жалостно осеѣанѣ неизбѣжности тога свршетка надъ стихотворствомъ почива. Найправедніи, найлепшій и найблагородніи одъ юнака Лазарови, Милошъ, то на знанѣ дає; кралю се то преко небесны вестника явля и онъ предъ биткомъ народъ свой обавешѣує; — ништа манѣ, опетъ се храбрость бораця у звезде кує, а издайникъ проклинѣ. Трогателно се освештава смрть изгинувши.

Марко ніє было у бою; зашто ніє, остає намъ сакривено; нѣму є треѣа часть тій песама посвеѣена. Не као човекъ, раванъ осталимъ юнацима, него се чудно описує: онъ живи 160 година, и толико исто своігъ коня яши, — кога виномъ пои изъ леѣеня, изъ когъ и самъ піє, — на комъ седи, као змай на змаю; нѣга неможе никакова сабля посеѣи, никакавъ буздованъ убити; за виломъ, коя му другара на смрть рани, пусти онъ съ коня свога коплѣ у высъ, домаши є са своимъ топузомъ и неодпусти є пре, докле га за побратимство незамоли, докле му у свакой нужди помоѣь необеѣа, и докле му побратима неизвида. Како є пріича тога юнака тако чудно наоружата, што му оставля да изврши? Служи кодъ Турака. Мы налазимо, да се онъ одъ други сусѣдны кралѣва у то исто ока тренуѣе на славу позыва, кадъ га и султанъ на ратъ зове: опоминяюѣи се своє наслѣдне дужности, иде на ратъ. Притомъ онъ недопушта, да се нѣму као и другима, неправде чине: онъ убія везира заєдно съ нѣгови 12 пратіоца зато, што є нѣговомъ соколу крило одбіо; онъ се освеѣує крвнику за смрть свога отца, затымъ іошъ у ярости съ преобрнутимъ ѣуркомъ и топузомъ своимъ улази у шаторъ султановъ, кои ужаснутъ предъ ньимъ натрагъ уступа, и съ речма га и съ даровима одобровольити покушава. Али ма како было, онъ служи; и то намъ се у многостручнимъ чудноватимъ догаѣаима повторава. Часъ є то Арапинъ, кои султану данакъ и кѣерь отима, часъ є Албанезацъ, ѣаволски наоружанъ кои изъ своє куле бродарство, ацилукъ и приношенѣ данка препречує; съ коима є Марко такавъ бой делити морао, какавъ нико другій делити неѣе; онъ иде за турскомъ войскомъ до Арапске. То є, као да є народъ у томъ юнаку свою собствену услугу онога времена представити 'тео, у комъ є србска войска после косове бытке скоро сваке године у ратове баязитове ишла, али опетъ самостално и не безъ нѣга, да свакій ока тренутакъ іошъ страовитіимъ покаже. Народъ є было пунъ непремерене снаге, неповреѣене одважности; али є робовао. То представля онъ у своимъ юнаку, кога є са свима чертама народногъ мышлѣня, а и крвавогъ са сребролюбіемъ смешаногъ варварскогъ свирѣпства снабдѣо, и на комъ є може быти славу старіи юнака прибрао. Догаѣай, кои є собомъ паденіє нѣгово донео, могао є на некій повѣстници сродніи начинъ представити; станѣ испуняваюѣе просторъ толикогодишнѣгъ робства, може народъ само измышлѣно показати. Неки измишляваю, како є онай, кои никадъ ніє могао ранѣнъ быти, напоследку убієнъ одъ Бога „старогъ крвника;“ стихотворство є пуно безазлености и узвышеногъ осеѣаня єдинства. Неки држе да Марко іошъ живи. Кадъ є Марко прву пушку видіо и о правой моѣи нѣной осведочіо се, склоніо се у неку пеѣину, тамо выси нѣговъ мачъ, конь нѣговъ єде маовину, а онъ спава: изпадне л' нѣговъ мачъ, и кадъ нѣговъ конь неузима више маовине, онъ ѣе се онда пробудити и устати.

Све ове прійче несусретаю насъ у скопчаномъ послѣдованю, єдна за другомъ, веѣъ у песмама, одъ коій свака свою средине точку има и коє нигда нису одъ познатогъ духа єдногъ єдиногъ песмотворца посаставляне и сложене. И опетъ є у свима єданъ звукъ, єдна мысао, єдно єдино а то поетійско и народно света расматранѣ, и выше єдинство обште басне, неможе се непознати. Она садржава у себи овога народа споменъ о нѣговой величини и о паденію нѣгове самосталности у живомъ и увекъ новомъ представленю.

А и понекій поздніи догаѣай на ту исту руку спеванъ. О дѣлима Хунядія, кога Срби своимъ землякомъ називаю, сачуванъ є споменъ у некимъ песмама, коє су пуне поетійскогъ жара. На найстаріѣгъ айдука заборавлѣно ніє: Ускоцима, колико су воєвали противъ Турака, єръ о ньиномъ бродарству ненаодимо ништа, неколико є песама посвеѣено; побѣде Црногораца место повестнице песма є пратила.

Калъ є у земльи смирило, ипакъ се види да се духъ народа непрестано забавляо съ представленяма рата противъ оны исты коима є служіо. Напоследку дође време, да є и тай воєно дишуѣій духъ опетъ позванъ было собственой дѣлательности, у слѣдству случаєва, кои су позивали на другой сасвимъ свези, поглавито на променѣнимъ одношеняма оснажена, како у себи, тако и осталомъ свету.

Историчне ситнице.

— Царство грчко одъ постанка свога, до освоєнія Цариграда одъ Турака 1058 год. траяло є; найпре у своіой слави и величію, а затимъ у паданю и малаксаваню сила своій. Слава и богатство Цариграда далеко є надвисило сяйность и славу богате Персіє! Светый Іов. Хризостомъ вели о сяйности грчкій царева ово: „Царъ є на глави носіо или діадему, или златну круну украшену драгимъ каменѣмъ, кои се преценити не могу. Само є онъ єданъ ове украсе са пурпуромъ носіо, и на оделу нѣговомъ одъ свиле, быле су златне аждає злаѣаномъ жицомъ уткане. Престолъ є нѣговъ одъ самогъ сувога злата. Излазіо є само у пратньи своій дворяна и своій служителя. Ньіови мачеви, штитови, оклопи, узде отъ коня блистале су се одъ злата и драгогъ каменя. У среди велики штитова сяила се златомъ уткана слика ока Свевидеѣегъ. Две мазге, коє су кола царева вукле, быле су чисто беле и сасвимъ у самомъ злату одевене. Са свію краєва света скупляо се любопитливъ светъ да сяйность грчкій царева своимъ очима угледа и да се диви нѣговомъ величію. Кола царева одъ злата блистаюѣа, была су пурпуромъ покривена, снѣжно бели ѣилими свуда су застрти были, на врхъ кола блистао се найвеѣіи алемъ каменъ драгій, кои є у одблеску сунца на све стране светлость разсипао. У палати се могле видити слике царева беломъ боіомъ на плавоме полю живописане; цареве на престолу своимъ седеѣе, около

нѣга оружія, украси државне, и гарда; побеђени непріятельи лежали су ланцима оковани подъ ногама ньиовима.“ Положенѣ є Цариграда таково, да є крозъ толика столѣтія, покрай разкошногъ свога народа, суровимъ варварима пркосіо. Просторъ се ове царевине ширіо одъ Адріатскогъ мора до Тигриса, одъ ледени поляна Скита до жаркій предѣла Етіопіє. Ова найлепша царевина овога света беше прибежиште високимъ наукама и лепимъ умѣтностима, беше изворъ обилне раскошности и великогъ богатства. Жительи, кои єзикъ и обичає грчке присвоише, кадъ су се у овой красной земльи станили, поносомъ народнимъ одушевлѣни, себе за найизображеніи народъ сматраше. Државна управа была є просто монархична. Каква разлика међу тадашньимъ и данашньимъ станѣмъ Цариграда; међу славомъ и величіємъ први на свету христіянски владѣтеля, и међу бледимъ светиломъ полумесеца!

— Авренг-Зибъ, великій могулъ, т. є. царъ индійскій, рођенъ 1619. год. — было є єданъ одъ найславніи владалаца на Истоку. До двадесете године живота свога сматраше га сви за слабогъ духа и за младића, само за веру муамеданску заузетогъ, кои никакве друге страсте осимъ читаня корана нема, и онъ свою побожну ролу тако є верно играти умео, да найпосле и у редъ факира (индійски дервиша) ступити ніє пропустіо. Али наскоро скинуо є маску побожности с' лица; побунивше се противъ рођеногъ отца, кога савладавши и ископати му давши очи у затворъ стави, и преко мртвы телеса своє браће латіо се престола. Ако се и Авренг-Зибъ на тако крвавъ начинъ на престолу сместіо, то се онъ као владалацъ веома мударъ и благъ показао, и 48-годишня влада нѣгова была є за Индію епоха среће и благостаня, какве та несретна земля ни пре ни после нѣга више доживила ніє. Онъ є умрьо године 1707. Одъ нѣга се приповеда да му є, кадъ се са братомъ своимъ было заратіо, требало новаца, да є томъ поводомъ позвао факире на часть и да имъ тиме као баяги любавь и пріятельство своє укаже. Ту ій премора да своє старе альине скину и друге нове и пристойніє навуку. Они дуго нису хтели то учинити, ал' найпосле склоне се и испуне му волю и заповесть. Авренг-Зибъ заповесть изда, да се ове старе альине одма спале, и томъ приликомъ нађе у ньима толика злата и сребра, да му є доцніє то одъ велике помоћи было. Тако є вешто знао одъ ньи богатство ньино измамити.

— У савезу са царомъ немачкимъ Максиміліаномъ I. уђе енглескій краль Хайнрикъ VIII с' войскомъ у Француску и притисне Тероуане варошь. Француска войска срамно се разбегне нити су є могла воће нѣне зауставити. Баярдъ, юнакъ безъ страа и мане, бадава се самъ противъ непріятеля држао. Нѣга и нѣгове люде, кои су око нѣга были, надвлада непріятель, и већъ хтедоше нѣгови люди да положе оружѣ. Баярдъ спази мало подалѣ єдногъ Енглескогъ официра, доєзди до нѣга, мете му мачъ на прса, и викне: „Предай се, ил' ћу те садъ пробити!“ Енглезъ му преда свой мачъ, а Баярдъ му пружи опетъ нѣговъ и рекне: „Я самъ Баярдъ, вашъ робъ, као што сте и вы мой!“ ово досетльиво и куражно дело докажу цару немачкомъ и кралю енглескомъ, и ови реше, да за Баярда нетреба одкупа, и да су обадва роба одъ своє узаймице дате речи одрешени.

— Народъ у Атини скуписе, да истера изъ землѣ Аристида. Єданъ простакъ, кои га ніє познавао, дође самомъ нѣму и замоли га, да му напише на таблицы име аристидово; єръ є и онъ было за то, да се овай човекъ истера изъ Атине. „А какво ти є зло учиніо Аристидъ, кадъ си и ты за то, да се онъ истера изъ Атине?“ запыта га самъ Аристидъ. „Ніє ми додуше ништа учиніо“ одговори му простакъ, „ал' немогу да трпимъ, што га сви люди зову праведнимъ човекомъ.“ Аристидъ на то оћути и напише на таблицы своє име.

Књижевне вѣсти.

* Изъ печатнѣ кн. Србіє изишло є скоро за бугарску младежь: Таблицы чтенія и писанія за взаймны тѣ училишта, очинены одъ Савва Илію Доброплоднаго,“ 100 таб. у 4-тини.

* У истой печатньи сврши се: „Сборникъ закона' и уредба и уредбены указа, изданы у княжеству Србіи. IX часть (одъ почетка до конца 1857. год.)

* Тако исто и: „Священа Исторія на ветхый и новый завѣтъ съ прибавленія отъ црквенѫ-тѫ Исторіѫ, израдилъ I. Груевъ. У 8-ни.

* И на бугарскомъ єзику изишло є у Београду овы дана поетично єдно дѣлце подъ насловомъ: „Гуслица или новы пѣсны“ нагласны отъ I. Г. у 12-ини, 36 стр.

* У Кронштату у Ерделю изишла є скоро Шематизамъ свію больи трговаца и занатлія у Влашкой, Молдавіи и Бугарской.

Анекдоте.

— Єданъ є шегртъ бывао често біенъ зато што є было тупоглавъ. У єдну неделю ишао є са своимъ майсторомъ у шуму, да се проћу, и кадъ су у шуми были, рекне онъ майстору, да є у шуми сасвимъ жалостиво и тужно, и кадъ га майсторъ запыта зашто? одговори му: „єръ у шуми расту батине.“

— Госпою некогъ померанскогъ немеша стану уєдаредъ грчеви ватати. Мужъ се яко поплаши и зовне слугу. Ханзъ! оседлай брже сиву кобилу, ићићешъ у градъ, да зовешъ додоктора, буди човекъ докъ я писмо напишемъ. Докъ є онъ писмо писао, жену попусти грчеви и буде сасвимъ болѣ и лакше. Ханзъ дође по писмо, да иде у варошь. „Господине!“ рекне „Кобила є оседлана.“ — „Пречекай мало, имамъ само іошъ неколико речій да напишемъ,“ рекне господинъ немешъ, и у писму коє є доктору оправляо, напише іошъ ове речи: „Моіой є жени сасвимъ садъ болѣ, и зато нетребате да долазите!“ Онда запечати писмо, да га Ханзу, и овай доєзди у градъ с' ньиме, и преда га доктору.

ЛОГОГРИФЪ

изъ деветъ писмена безъ єръ (ъ).

7893 : Да нема сталнога на свету, могу и я потврдити, кои се налазимъ далеко одъ людске сплетке. — 56789 : Нити самъ кньига, нити што написано, ипакъ уче люди мноме найверніє повѣстницу овога света. — 78539 : Макаръ да самъ садъ противоположенъ пређашнѣму, то є онъ кадгодъ тако нето было као што самъ я садъ. — 12673 : Мене секу, газе, туку, пале, и само кадъ є найвећій праздникъ уживамъ мало чести. — 169: Мноме су Евреи до велике славе дошли, зато є о мени и у Библіи на више места разговоръ. — 234 : Расћенѣ, на коє злочинци веома мрзе. — 132373953 : Я самъ позната варошь, у коіой велики школа има.

Цело є име некогъ места и у повѣстници народа србскогъ споменутогъ.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ

Петакъ. Камо се, Ераче, нисмо одавна наше мудре разговоре проводили?

Еракъ. Было самъ ти преко.

Петакъ. А шта си тамо радіо?

Еракъ. Тражіо самъ правителствену службу; та и я самъ се тамо родіо.

Петакъ. Ты! . . . . правителствену службу? . . . мени се чини, да си полудіо.

Еракъ. Како то? . . . Нисамъ ли доста старъ? . . . неумемъ ли име подписати? . . . отечественый самъ синъ, ... и . . . име ми є — Ера!

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Зима канда неће више ни престати! Ове смо неделѣ имали іошъ якъ мразъ, а снегъ пада свакій данъ. Дунавъ и Сава іошъ су ледомъ оковани, и тешко ће се на Дунаву пре 15 дана кренути, ако небуде воде више долазило него досадъ. Извѣстія коя изъ Посавине долазе, веле, да є Сава до Раче одъ леда чиста, и кодъ Београда є доста трошанъ; надати се можемо, да ће скоро та река сасвимъ одъ леда очишћена быти.

— Изъ Фрушке горе. Желіо бы да Вамъ изъ нашегъ предѣла занимльиве али притомъ и радостне вѣсти явимъ, али на жалость станѣ є наше у свакомъ обзиру таково, да Вамъ ништа радостнога и утешителнога явити немогу. Допиру намъ до ушію свакій данъ тужни гласови, да се разбойничества и краће на све краєве распростиру, шта више, да є судейской власти до руке дошло, и саме организирате разбойничске чете произнаѣи. Тако намъ гласъ ово дана стиже, да є у Иригу єданъ свештеникъ ноћу одъ такови немили гостію посеѣенъ быо, али на срећу нѣгову зарана се одкрило, онъ є како своє иманѣ тако и свой животъ, кои є у опасности быо, спасао. Тако намъ гласови допиру и с' оне стране Дунава, да се и тамо безбедность иминя и живота пореметила. — При овой прилици немогу пропустити, да топлу желю свакогъ грађанина државногъ неизявимъ, да бы преко нуждно было, да се добродѣтель, честитость и поштенѣ укорени; а чимъ бы се могло ово болѣ достиѣи, него добримъ школама, и поучителнимъ проповедима одъ стране свештенства! — ж.

— Београдъ. Пре неколико дана появи се и кодъ насъ намѣра самоубиства. Некій младиѣъ, кои своимъ кредиторима у раскошію му помажуѣима неимаде дугъ исплатити, а одъ родителя недобивши, да небы ту срамоту преживіо, убоде се ножемъ. Но види се, да му є среѣа на страни была, єръ очаянѣ ніє было у найвеѣемъ степену, да му смртну рану зада. Редкій догађай, да се єдна Србкиня подъ именомъ девойке за живота мужа по другій путъ удала, осведочило се є пре некій данъ у Београду, кадъ є єданъ човекъ изъ Ягодине дошао и свою за другогъ удату жену нашао. Иста Србкиня пре годину дана уда се (као девойка) за реченогъ Ягодинца, но после осамъ месецій тайно одъ куће побегне, куда, мужъ ніє знао. Али она, почемъ є име и место рођеня променула, дође у Београдъ, гди се за сироту девойку издавала. Єданъ овдашньи грађанинъ изъ сажаленя прими є се, и по указаной прилики подъ именомъ своє ћерке, познаюћи ништа о нѣномъ лукавству, за єдногъ човека уда. Како ће се садъ ова два мужа поравнати, консисторія ће рѣшити. — Одъ стране Паше београдскогъ одправлѣно є неколико каруца до Алексинца, на коима ће се отоманскій комесаръ, Етем-Паша и нѣгова пратня овамо довести. Ст.

— Руске Новине являю, да се тамо єдногъ дана у 5 и по сатій уутру видео десно одъ месеца великій тамноцрвеный крстъ са плавимъ порубомъ око краєва. Ово появленѣ траяло є 10 минутій и было є врло красно. Веле, да се исто появленѣ чешће появля у южнозападнимъ странама Русіє. Да смо суєвѣрни, могли бы у томъ появленю видети мигъ Провиѣеня, показиваюћегъ страну, на коіой ће Русія найвеѣу светско-историску ролу, а то средствомъ крста играти.

— Южни предели Европе имаю заиста ове зиме велике патнѣ претрпити. Свака пошта изъ ты краєва донеси новогъ што. Тако се садъ изъ Грчке пише: Овде се осетіо 9. т. м. поякъ землѣтресъ око 11 сатій у ютру. Другій данъ стиже овамо тужанъ гласъ, да є Коринтъ пропао. Коринтъ, кои є овы последньи година почео цвѣтати и у свакой струци напредовати, срушіо се савъ одъ велике силе землѣтреса. — Текъ по гдикоя куѣа одржала се, но ни у овима се несме становати. Влада чувши за ову несрећу, таки є послала тамо єдногъ министарскегъ чиновника са лѣкарскомъ помоѣи, као и шаторе и хлеба и што є одъ потребе. Єдно 20 душа погинуло є, а 50 є ранѣно. Но не само Коринтъ да є пропао, но много су пострадала одъ труса и мѣсто Хексамилія, Каламаки и друга села. Влада є помогла и помаже колико може, да бы се ублажила туга овы страдалаца; али бояти се, да ће зима садашня десетковати кукавный народъ, кои подъ шаторима борави.

— Канда бы се прорицанѣ мађарско-турскогъ дервиша заиста испунити хтело, има се опетъ явити, да су два паше умрли. Єданъ є Сали-паша а другій Мехмед-паша.

— Явлѣно є читательима нашима, да є скоро Удска кральица у Паризу умрла. Она є была тамо дошла да се лечи, и пратили су ю у ту варошь више индиске женскинѣ као придворне даме или служавке. Те су женскинѣ после смрти кральичине обратиле велику любитность одъ стране Паризія на се, и сама є царица Евгенія желила ій видити. Она имъ є дала поручити, да бы ій рада у царскомъ двору, видити, али индиске даме нису могле іой желю испунити, почемъ имъ ньовъ законъ забрањує, странцима показати се. Царъ Наполеонъ приметивши да є тай одговоръ іошъ веѣма ту желю у царици пробудіо, нареди, да се изъ Театра царскогъ донесе найскупоценія одела индиска, коя морадоше придворне даме француске царице обучити, и тако преобучене буду єдним аѣутантомъ царскимъ, кои є као толмачъ фунгирао, царици представлѣне. Царъ се єдва одъ смея могао уздржати, кадъ є толмачъ царицу дугачкимъ говоромъ поздравіо, съ коимъ є она веома задовольна была. Найпосле желила, да даме и покривала скину, како бы имъ и лице видити могла, што ове испрва нехтедоше учинити, но найпосле опетъ на данъ имъ одъ цара знакъ испунише іой желю. Како се царица нашла у чуду, кадъ у индискимъ женскиняма своє собствене придворне даме упознала. Ова сцена яко увеселявала како цара тако и царицу, коя ту шалу нимало нѣномъ супругу замерала ніє.

— Пре месецъ дана была є у Ла-Валети главной вароши острова Малте, редка светковина држана, а то є было у споменъ што є пре 1800 година св. Апостолъ Павао овай островъ посетіо, и што се при долазку одъ страшногъ бродокрша спасао. Малтези су ову свечаность и у прошастимъ вековима славили, али се ове године светковини той іошъ и друга приключила, коя є такође памтеня достойна. Кадъ су у прошастомъ столећу славу у смоменъ светога Павла славили, венчало се на тай данъ и двоє мили и драги, кои су іоштъ живи, и Богъ имъ є допустіо, да узъ славу стогодишнѣгъ спомена св. Павла и ньово стогодишнѣ супружество славити могу. Мужъ є 120, а жена 119 год. стара.

— 13. Фебруара владала є на ядранскомъ мору тако яка олуина, да є више лађа пострадало, међу коима и єданъ данскій бродъ, кои є у Сеньскомъ пристаништу дуге (за бурадъ) товаріо. Ова є лађа, почемъ іой є ветромъ ленгеръ одкинутъ, была олуйномъ на средъ мора терана, гди се, безъ да іой є млогобройный на обали стоєћій светъ у помоћь притеѣи могао утопила. 12 су лица у таласима мора гробъ свой нашли међ' коима є и бродскій капетанъ.

— У Швайцерской вароши Ст. Галену разнео се быо гласъ, да є тамо єдна млада Енглезкиня приспела, коіой су Индіянци у последньой буни носъ и уши одсекли. Она є дошла збогъ тога у споменуту варошь да се тамо уда, и да ће онай, кои бы ю за жену узети хтео, добити съ ньоме млого блага. Више се младиѣа нашло, кои бы пристали на женитбу са безноскиньомъ само богатству за любавь; али на жалость, нико ніє могао казати, гди она обитава, и макаръ да ніє Ст. Галенъ велика варошь, то су ти за благо лебдеѣи младоженѣ више дана узалудъ безноскиню тражили. Нису є ни могли наѣи, почемъ є гласъ быо неистинитъ, одъ некогъ шальивца разнешенъ.

— Како мађарско книжество напредує, може се изъ тога видити, што су лане о трошку само єдногъ книгопродавца 153 дѣла на мађарскомъ єзику изишла, одъ кои найманя часть забавной литератури припада. Остала су дѣла само поучногъ и побожногъ садржя. —

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Полунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 ф. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. више.

Предброни се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутренности Србиє нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на книжару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 10. *У Земуну 8. Марта.* **1858.**

Србскій Царъ Стѣпане,

(Свршетакъ.)

У врло лепой фигури представља намъ се царевъ полазакъ и растанакъ са царицомъ. Сунце се купа у мору закривено тананомъ магломъ;

„Нѣга чека край мора зорица,
У крилу іой одъ злата ябука,
По ябуцы бисер-роса пала,
Ето сунца предъ зорицу шета,
Зорица се зарумени стидомъ,
Загрли є оно ярко сунце
И целива одъ злата ябуку.“

Но то ніє ярко сунце што се у мору купа, већъ се то царъ Душанъ облачи у царско-войничко одело; магла, то су бели двори цареви; зорица са златномъ ябукомъ: то є царица Роксанда са чедомъ своимъ неякимъ Урошемъ;

„Ніє роса по Урошу пала,
Веће сузе царице Роксанде!“

Царъ опраштаюћи се съ любомъ овако іой на походу говори:

„Чувай мене неяка Уроша.
Земльи буди мати, ка Урошу,
Да на майку чеда незаплачу,
Ако Богъ да и срећа юначка,
— — — — — — — —
Лепимъ ћу те даривати даромъ,
Златномъ круномъ одъ пола свіета,
Бићешъ мене поносна царица,
У Стамболу раю земальскоме!“

И съ тужнимъ срцемъ іошъ тужнію любу оставляюћи, одлази, а за ньимъ краль Вукашинъ и остали великаши. Дошавши у Косово, царъ Душанъ поздравля войску свою, каже іой, како Цариградъ мора пропасти а са пропашћу нѣговомъ скопчана є и пропасть царства србскогъ, и ако се они непотруде на време Цариградъ у своє руке прихватити, Турцы ће га зацело освоити. Верна и на победе навикнута войска овако цару своме одговара:

„Недай, царе, сви некъ изгинемо
А за вѣру и за србско царство,
Да намъ споменъ неостане клетвомъ!“

Даворіє заєче, войска се почне кретати с' Косова:

„Залюля се по Косову войска
Кано страшни по мору таласи,
Войводе се предъ войске ставише,
Свакій свою войску поведоше,
— — — — — — — —
Повайпріедъ србскій царъ Стѣпане,
Одлећеше граду Цариграду.“

Овде салъ долази єдна врло лепа народномъ духу одговараюћа епизода, како виле издалека войску гледаю а немогу да погоде шта є?

„Милый Боже, чуда големога!
Што ли се є расрдило сунце,
Те є свою стазу оставило,
Одъ запада къ истоку се креће,
С' собомъ води змає и облаке,
А у ньима мунѣ и громове?
Одъ грмляве уши заглунуше,
А одъ мунѣ очи засѣнуше:
Да л' се закле землю проломити,
Диванъ свіетъ у прахъ развеяти?“

Тако се виле међу собомъ разговараю и мисле да ихъ нечує нико:

„Ал' то чуше до три светителя,
Светый Петаръ и светый Никола,
И са ньима громовникъ Илія;“

Па имъ казує све по реду шта є и како є:

„Што л' ће царе свѣта порушити,
Кадъ му мисли дивномъ царовати?“

Одвећъ є любопитанъ и онай появъ, где се свецы између себе разговараю. Светый Никола пита:

„Браћо моя, до два светиля!
Я самъ путникъ, те путнике примамъ,
Да се ньима у невольи наћемъ;
Илія ће громе уставляти,
Плаху кишу и огнѣне мунѣ;
Ал' ты, брате, Петре светителю!
Што л' остави часногъ рая двери?“

А светый Петаръ имъ одговара, како є и онъ пошао „полъ Цариградъ за царевомъ войскомъ,“

„Градъ безъ крви узети се неће,
Да се нађемъ полю на ограшю,
Да прибирамъ сиротице душе,
Да ихъ водимъ раю небескоме.“

Певацъ као да бы радъ овде живо намъ предъ очи ставити силу и свенадмоћну власть божанску;

„Виле зборе како оне мисле,
Свецы мисле како є прилика,
А самъ Господъ свою волю знаде.“

Садъ се уеданпутъ небо наоблачи и удари киша са снегомъ:

„За снієгомъ мразъ притеже лютый,
Пріонуше токе за єлеке,
А єлецы за танке кошулѣ,
А кошулѣ за плеча юначка.“

Али войска нехає зато, єръ є „огань срце у юнака“

„Огань гори, снієгъ се растапа,
Те с' одъ паре густа магла даже,
Па є густа помрчала сунце,
Бієлъ данакъ у ноћь претворила,
Неможъ виђетъ перна буздована,
Ни злаћене гриве у коньица,
А некмо ли другъ познати друга!“

Угледавши желѣнимъ очима полѣ Давор-полѣ, овако юнакъ изъ цареве войске одъ радости попева:

„Ой давори, полѣ Давор-полѣ!
Ниси ваке госте дочекало,
Одкако си на светъ постануло!
А што те є магла притиснула,
Твоє дивне госте посакрила:
Ты нетужи полѣ племенито,
Сутра ће ти лѣпше гранут' сунце,
Тебе єдно, нама два сунашца,
Єдно с' неба, друго са земльице,
Те насъ оћешъ лѣпше угледати.“

„Истомъ юнакъ пѣсму довршує,
Другій му се грломъ одазива,
Братацъ брата пѣсмомъ разговара,
Те с' весели сва царева войска.“

Усредъ веселя и песама наеданцутъ гласъ дође, да се царъ тешко разболѣо:

„Люто га є заболѣла глава,
Те є боланъ на постелю пао,
А у срдцу авазъ изгубіо.“

Войска упрепашћена гласомъ овимъ пита виле: Хоће ли іой царъ преболѣти? А виле одговараю:

„У гори намъ нестануло биля,
Нема лека, преболѣти неће!“
„Кадъ то зачу сва царева войска“
Сва є войска Богу протужала.

На ову прекомерну тугу явля се светый аранђео у виду лабуда, кои лети „одъ светинѣ одъ Єрусалима,“

„Онъ неноси утву златокрилу,
Већъ подъ криломъ книгу судбеницу,
Право иде цару подъ шатора
Пакъ му книгу на колѣно спушта,
Сама книга цару проговара.“

А о чему книга судбеница говори? Она говори о гресима србскимъ; каже како ће Турцы нагр-

нути и преузети града Цариграда и како ће народъ србскій муке Исусове претрпити, докъ се наново удостои благослова Божѣгъ —

„А кадъ муке Богу додіяю,
И превршe турска сагрешеня,
Тадъ ће опетъ време настанути
С' греха царство да с' по другомъ меня,
Удриће се вѣра и невѣра,
Отимат' се цари и кралѣви,"

Али се божѣ обеćанѣ испунити мора:

„На Србину остану ће царство!"

Царъ дознавши волю божю, дозива „Протопопъ Неделька," исповеди му грехе и причести се;

„У то стиже Кралѣвићу Марко,
Изъ честите Србске царевине,
Зове царе Кралѣвића Марка,
И дозива бане и кнезове
Те имъ божѣ казує суђенѣ,
Марко дає землѣ на препису,
Дає цару оне ситне књиге,
Єдне дає, друге брже пише,
Марко пише како царе каже,
Царъ казує по закону редомъ,
А за землю наручує мудро."

Предаюћи куму своме царевину и сина свогъ Уроша, овако му говори:

„Милый куме, кралю Вукашине!
Аманетъ ти моя царевина!
И аманетъ мой неякъ Уроше!
Царуй, куме, за седамъ година,
Осме подай мом' Урошу сыну!"

Найпосле пошто є царицу поздравіо и благословъ свему народу Србскомъ одъ Бога запросіо, умре. Данъ сваньива, тужанъ заиста данъ по цео народъ србскій. Войска оборивши лице земльи, носи мртво тело цара свога, „са онога Давор-поля клета"

„А прима є света задужбина,
Задужбина високи Дечани; —"
— — — — — —
„Сва є войска цара целивала,
Купала га сузомъ одъ очію,
Прекадила уздисаємъ тешкимъ,
Па га тужна у земльицу спушта,
А с' ньимъ свою саранює снагу. —
Кадъ то виће оно ярко сунце,
Сакри лице за горицу чарну."

А певацъ и самъ тронутъ овимъ позорѣмъ овако спевъ свой завршує:

„Сунце заће, ма се неугаси,
Већъ се лѣпше на истоку рађа:
Али тебе, мила славо стара,
Кадъ ће србска подигнути вила?"

Овакимъ гласомъ и овако срдце задоволяваюћимъ чувствомъ заиста намъ одавно србска вила запевала ніє, и нама єдино остає зомолити г. певца да изради кодъ дотичне власти, како бы се и у ову страну прекрасанъ спевъ овай пренети допустіо, или баръ да разашлѣ преводъ ове песме на немачкомъ єзику, кои є у Берлину печатанъ. И.

Догађай у Паризу.

(Свршетакъ.)

Кнезъ одъ Беневента то єсть, кога є отацъ напрасно умрло одъ удара, іошъ за време лукнерове парнице, кадъ є приміо своє ботато наслѣдіє у Таліянской и неколико година по Истоку пропутовао, доће у Паризъ, где у нискомъ сокаку узме велику кућу єдну подъ кирію и почне по вольи живити. И само се по себи разуме, да є оно одпређашнѣ друштво грофа Лукнера, опетъ ономе одлазило, али некако є за-чудо было, да ніє тако свесрдо и као одпре поверено примано. Него на-противъ тога нађу, да онъ своє некадашнѣ другове веселы дана узгредъ примао и колико є могао само клоніо ій, зато да се о нѣму што непосумняю. Како є кнезъ добро пазећи владао се, и оне, кои се на-само клоніо, кадъ є веселѣ или часть какву чиніо, уредно позивао, то су люди вишегъ реда и друштва слабіє опажали нѣгово одвраћанѣ одъ овы нѣговы одпре набрзу руку тражены пріятеля, него што су то познали ови, кои, видећи да онай нема у ньима верованя, здраво су и на ньинъ великій єдъ опазили, да су важность и наклоность кодъ нѣга яко изгубили.

Найвећма є пакъ то узео на зло было некій Едмондъ Лавале, великій єданъ разпикућа, али є узъ то было човекъ наученъ и блага срдца. Овай, да бы ушао у трагъ томе туђеню, коимъ се Кнезъ одъ Беневента спрамъ нѣга и своій добры пріятеля показивао, вештиномъ некомъ почне се улагивати око старогъ дворишице, кога є онай заєдно са наслѣдіємъ себи у службу узео.

Дворишица овай, као правый Таліянацъ, было є лукавъ и подмукао човекъ, кои є шта є 'тео могао израдити кодъ свога господара. Како є онъ пакъ, као што су понайвише Таліяни, у истый ма суєтанъ и готово до смея честолюбивъ было, то є онъ имао волю предъ господомъ овомъ поносити се са своимъ господиномъ и о одличномъ владаню онога неку пажню навраћати. Тимъ узрокомъ дошло є до тога, да є онай трудъ кои є Едмондъ Лавале себи дао приликомъ, како бы овога на свою страну задобыо, заиста на добро было, єръ се онай увелико покаже овоме попуштаюћъ. Нѣму се допадало бенетанѣ овога господина и радо бы чимъ было послужіо како бы после приликомъ каквомъ што противу нѣга, као што се просто каже, измамити могао.

Кадъ є у томе тако по-доста времена прошло, доће Едмондъ Лавале єдно ютро у кућу кнежеву, да види како є овай. Па како господина куће оне незастане, а дворишицу опетъ нађе да има волю разговарати се, то се упусти са овимъ у коєкакве безпосличке разговоре, и међу тимъ приповеди му о некой шали, кою є онъ науманъ съ некимъ своимъ знанцима провести, и за кою му є потребно повише туђомъ рукомъ а безъ подписа написаны билета.

На сваку сплетку и досаду изъ преваре готовъ Таліянацъ, каже да ће га онъ у томъ послужити, па да се покаже како є онъ у томе вештъ, напише неколико различиты писмена са извнутомъ рукомъ, по некой артіи, коя се онде десила. Едмондъ Лавале благодарећи му и обричући, да ће посао тай гледати съ ньиме далѣ да почне, случийно некако метне у чпагъ ону дату му, огледаня ради написану артію на оде.

Тогъ истогъ дана увече кадъ се свлачіо, извади Лавале ону артію и, у кревету лежећи, стане є изнова проматрати, само да му пре време проће. Докъ є то тако прегледао, заустави му се, ни самъ незна зашто, погледъ на некимъ написанимъ речима. Мало по-мало кадъ є іошъ болѣ промотріо, учини му се, као да є онакій истый рукописъ видіо некадъ на некомъ акту, али се никако ніє могао сетити, на коме. Пошто є дуго тако и овако и онако мисліо, угаси найпосле свећу, окрене се поребарке и помисли самъ у себи смеюћи се: „Да, тако ће быти! рукописъ овай виђао самъ я по свой прилици на позивима кнежевимъ!"

Тимъ важнимъ речма 'тео є онъ край учинити своме истраживаню и размишляню, и тако се смирити да заспи. И заиста є было већъ почео да за'рче, кадъ у єданпутъ, као да га нешто убоде, ђипи, свећу упали и изнова почне проматрати онай рукописъ. Докъ є бацio очи на нѣга, скочи изъ кревета, гласно говорећи:

„Рукописъ овай видіо самъ на ономъ путномъ листу, што є нађенъ кодъ грофа Лукнера!"

Кадъ є то пронашао, онда є, ни самъ незна зашто, сасвимъ є некако другчіи постао и санъ му ни на очи падао ніє, и како є доцне было, да бы што могао починяти о той ствари, седне на столицу, да пунчъ и цигару направи.

Пошто є ону ноћь више седећи нег' лежећи прокуняо, рано сутра-данъ отиде некомъ своимъ другару, кои є као сведокъ у лукнеровой парници, такође онда позиванъ. Омишлянѣ своє казуюћи овоме, покаже му ону артію, коя га доводи у сумню, па како є и овай нашао, да є рукописъ овай наликъ на онай у путномъ листу, то обоица оду у судницу, где архивара придобію на свою страну, кои съ ньима заєдно преметне регистре и приключене доказе изнађе, те испореде рукописе.

Послѣдица тогъ посла тако є знатна и важна была, да є архиваръ нашао да є нуждно, да о томе яви председнику, и предложи му, да се лукнерова парница изнова расмотри. Да небы то коме яко у очи пало, предметъ се тай предузме сасвимъ у тишини, и, као што су рекли, само збогъ некогъ накнадно нуждногъ уређеня те ствари.

Сведоци, кои су были са грофа лукнерове стране, изнова су испытивани, али и то све у тишини и тайности, и, кадъ се само єданпутъ посумняло, одма сасвимъ другчія и болѣ него одпре обтерећаваюћа светлость падне на владанѣ Кнеза одъ Беневента. Найпре є то нађено, да се онъ онда ніє башъ за тако кратко време између' друштва уклоніо было, као што се у оной ноћной талабуки мислило, па онда є опетъ и то нађено, кадъ є ствар іошъ далѣ и болѣ истраживана, да є кнезъ онда, кадъ є некудъ было смукнуо изговараюћи се на нужду, съ оногъ места куда є отишао было, кадъ преће само преко два зида, лако могао доћи до излазка на сокакъ.

Кадъ се у истраживаню дотле већъ до-

шло, нужно є было, да се и то изнаће, у каквой свези съ тимъ стои онай путный листъ, па кадъ є судъ дознао, да є Кнезъ одъ Бенвента одъ куће на неколико дана у ловъ отишао, нашао є да ништа прече ніє, него да дворишицу нѣговомъ домами, а да се нико и несети, па да га строго испыта.

Свиме тимъ што се одпре догодило забезекнутъ и сметенъ, одма на првомъ показиваню тако се заплете у очевидне лажи, противречя и делу неисправности, да є после неки мршавы додатака, найпосле попустіо и на завршетку испыта признао, да є путный онай листъ за кнеза написао у Болоньи, где се у оно време са отцемъ кнеза наодіо, па га у Паризъ послао.

Кадъ є дотле већъ дошло пусте овога сазлочинца єдногъ крвногъ дела, кога наводи нису могли быти превиђени, да за-време иде опетъ куће кнежевой, али ніє пропуштено око исте куће са свію страна страже понамештати тако, да нико ніє могао изъ нѣ изићи ни кнезу показати шта се овамо догађа.

Ништа несумняюћи, врати се онъ другій данъ предъ вече куће, па чимъ є ушао унутра, стража є кућу тайно обколила и нит' є коме дала изъ нѣ изићи ни у ню ући.

Одређено буде, да кнеза сутра-данъ рано затворе. Но пре нег' што є до тога дошло, и то ону ноћь, преда тай, тако у своіой куће подъ затворъ ставлѣный, преко єдногъ одъ своій служителя, неко повелико писмо, кое є на председателя суда ишло, єдномъ одъ полицайны званичника, да га одма носи кудъ треба.

Председатель устане, прими оно што му є донешено, одпечати и читао є ово:

„Высокопочитаемый господине!

„Одъ дворишице мога извештенъ шта се догодило, на животъ свой омрзнувъ и одъ гриже савести своє узъ край претеранъ, до'одимъ овимъ, да вамъ укратко и безъ околиша и заплетаваня признамъ оно злочинство, збогъ кога самъ кривъ, и кое, као што садъ већъ добро видимъ, неможе и далѣ остати сакривено. Како пакъ ніє лако прегледати ову стварь, и у основима своимъ сасвимъ є она чудна, то морате одобрити, да мало по-издалѣ почнемъ и таке вамъ ствари предъ очи ставимъ, за кое ћете рећи испочетка, да се тога ни-мало нетичу, али ће на завршетку изићи, да су оне важне. — Отацъ мой пре нег' што се оженіо, имао є баштована некогъ изъ Сорента ћерку као милостиницу, съ коіомъ є родіо мушко єдно дете. Дете се ово башъ оны дана родило, кадъ се мой отацъ венчао съ моіомъ матеромъ, и ова мрзећи на ову свою ортаковицу, и боећи се, да дете то ћеной рођеной деци, коіой се нада, иманѣ неокрньи, умела є удесити, да куће она, у коіой є женска она у бабиня лежала, запалѣна а ова заедно с дететомъ под-крадомъ у Француску одведена буде, докъ се остали светъ забуніо око гашеня ватре. Престашена и одъ насилногъ путованя заморена кукавна она женска, и пре суђеногъ дана умре онако постойбине и добротвора свога лишена. Дете ћено дато буде некой сиротой пральи, коя є са крномъ некимъ невенчана живила, и своє дете на-скоро чимъ га є родила изгубила, па се сиротногъ оногъ детета прими, као да га є родила, ал' за добру плату.

„Отацъ мой, кои дабогме ништа ніє знао одъ онога, што є пре срочено, и кои є, као и сви кои су ватру ону гледали, држао, да є любезна нѣгова заедно са дететомъ своимъ онде и смрть нашла, пошто є по-дуго узалудъ настояо, да се башъ о томе увери, проће се найпосле тогъ истраживаня, а тимъ болѣ и пре, што венчана жена нѣгова роди мене и тако добіє себи правогъ наслѣдника. Одъ тогъ времена ніє више ни разбирао за оне затрпане, него є задовольно живіо са своіомъ супругомъ. Башъ кадъ ми се осамнаесть година навршило, па самъ науманъ было у Паризъ ићи, разболе ми се мати и пред-што ће умрети исповеди моме отцу све шта є учинила са нѣговомъ любезницомъ у младости. Одма чимъ є матерь мою укопао, отиде отацъ мой у Паризъ, да потражи оногъ своігъ сина. Како є пакъ она, коя є матери моіой у помоћи была, те є ортаковица нѣна у любави онако одведена, іошъ пре нѣ давно умрла была, а нико ніє знао за име где живи она праля и шта є съ ньомъ далѣ было, то онъ преко свега своігъ устанка и труда, ніє могао ући у трагъ своме сину, нити за нѣга разабрати.

„Дворишица єданъ могъ отца, у кога се онъ найболѣ поверавао, желећи обстанакъ свой у куће нашой кодъ мене осигурати, каже ми за ту тайну наше фамиліє и узъ то ми напомене, да се я, ако желимъ, да велико оно иманѣ старогъ кнеза мени самомъ припадне, о томе морамъ постарати, да се братъ мой никако непронаће. Као што ми є онъ показао, то самъ могао учинити само помоћу єдногъ златногъ обруча бурме, кои є отацъ мой на двоє пребіо онда кадъ се братъ мой родіо, па єдну полу себи задржао, а другу дао матери оногъ детета, да за ово чува.

„Кадъ се отацъ мой врати са свога пута ништа недознавши, онда поћемъ я, и то, као што се већъ разуме, упутимъ се найпре у Паризъ. Овде се случайно познамъ кодъ грофа Емила Лукнера са некимъ Алфредомъ Готѣомъ, и сиграюћи се єданпутъ съ ньиме биліяра, смотримъ где му изъ прслука о златномъ ланчићу виси иста онако половина обруча, какву є мени показивао дворишица онай могъ отца. И само се разуме, да самъ я одма смисліо шта ћу радити.

„Гледао самъ те се на-само састанемъ єданпутъ са Алфредомъ Готѣомъ, замолимъ га те ми исприча свою исторію и покаже ми знакъ онай и писмено одъ своє матере, кое га є извештавало о постанку нѣговомъ, кои є сасвимъ тайнъ было, па му онда покажемъ, да я могу и ћу одвести га правомъ отцу нѣговомъ, само ако се онъ може склонити, да ми стварь ону да а да о тайни той никоме на свету речце єдне непрослови. Поштеный, ни на што неслутећи Готѣ, кои се посломъ своимъ онда у Америки десіо, кадъ є отацъ мой за нѣга по Паризу разбирао, пристане радо на то, даде ми своє писмено и све є чиніо, што годъ самъ я 'тео.

„Пошто самъ му дакле казао, да до 17. Септембра доста новаца себи прибави, како бы се имао чимъ на подалый путъ отиснути, давъ му пасошъ єданъ, кои ми є онай дворишица могъ отца, што є са-мномъ у договору было, лажно написао, и кажемъ му, да пасошъ онай и новце даде грофу Лукнеру, съ коимъ ћу се я после разговорити, шта намъ валя далѣ чинити, єръ знамъ, да є ово нѣговъ найболый пріятель.

„Договорили смо се были да се онай данъ башъ, седамнаестогъ Септембра, съ грофомъ Лукнеромъ и іошъ некимъ знанцима провеселимо мало у гостиници некой у таліянскомъ сокаку, и то тако, да се искупимо у обиталишту именованогъ грофа. Томъ приликомъ умео самъ я украсти мачъ грофа Лукнера, кои ми є требао у моіой крвничкой намери.

„Око поноћи башъ, изазовемъ я Готѣа на страну изъ друштва, кадъ смо се у найвећій єкъ развеселили были, и кажемъ му, да съ грофомъ Лукнеромъ иде куће онимъ путемъ, коимъ самъ му казао да иде. У сокаку „три брата.“ близу гостилнице „кодъ три брата,“ я ћу се съ ньима двоипомъ састати и ту се разговорити, шта треба далѣ радити. Али онъ да неспомиње дотле ништа пріятелю своимъ о томе послу. Знао самъ да є Готѣ поштенъ и поводльивъ, па самъ се могао ослонити на нѣгово обећанѣ.

„Текъ што су грофъ Лукнеръ и Готѣ мало поодмакли были, а я, изговараюћи се на телесну нужду, изићемъ у авлію, па онако у помрчини прескочимъ преко єдногъ зида, и крозъ другу авлію изићемъ, па сокачићемъ єдномъ опречимъ и башъ онда изићемъ у сокакъ „три брата,“ кадъ є онай, кога самъ науміо убити, у истый сокакъ наишао. Метнемъ на главу спаваћу капу, да ме небы познали, искочимъ исподъ єдне капіє, па мачъ онай у Готѣа съ леве стране тако яко забодемъ, да самъ се уплашіо было, мислећи нећу га моћи изчупати. Но чимъ самъ га добро тргао, извучемъ га и тако умакнемъ одъ грофа Лукнера, кои є за-мномъ потрчао.

„Кадъ самъ видіо да самъ добро понизмакао одъ онога што є за-мномъ трчао, онда бацимъ мачъ и утечемъ. Спаваћу капу мою свежемъ узъ єданъ каменъ и бацимъ у Сену, па онда побрзамъ онимъ истимъ трагомъ и вратимъ се у авлію и моме друштву', кое ніє ни на око узело, да самъ я кудъ одлазіо, па тако ніє ни у сумню о мени што долазило.

„Сва кривица крвногъ дела тога падне, као што самъ я то іошъ напредъ знао и прорачунао, на грофа Лукнера, кодъ кога су се нашле готѣове банке и мой лажльивый путный листъ, кое су ствари, найвећу сумню на нѣга навукле.

„Као што се можемо сетити, несрећникъ є онай съ почеткомъ друге године осуђенъ на вечито заточеніє, у коме се, као што знамъ, и садъ на'оди, ал' ће га ово моє признаванѣ єдва єданпутъ тога ослободити.

„Отацъ мой, кои є, читаюћи испыте судейске, познао, да є половина она прстена, о

коіой горе речь, нѣговогъ сина, и онъ єданъ вальда на целомъ свету быо, кои є држао да самь я убилацъ, на-срећу мою умро є одъ каплѣ (удара). По нѣговой смрти наслѣдимъ я самь сво нѣгово иманѣ а нико ни речце противне прословіо ніє; али ме то на-жалость, ніє могло никадъ и никако усрећити.

„Окаляна савесть моя ніє ми дала мирна станка, па никадъ посве радостна ни мирна часа нисамь имао. Одъ каяня гонѣнъ, а одъ гриже савести мученъ, предаємъ се ево садъ после неколико у ненаѣеномъ задовольству проведены година, па и то што самъ тако за-право налазимъ, у руке правосудія, коме се радо и одъ мучеће ме желѣ тако гонѣнъ подлажемъ, да самь пресуду судова претичући, пиштолѣ напуніо и спреміо, кои ће ме, кадъ будемъ готовъ са овимъ писменимъ признанѣмъ, на онай светъ послати.

„Ако, Высокопочитаємый Господине, после прочитаня овы моій речій, у кућу мою доћи изволите, наћи ћете само у своіой крви пливаюћу лешину єдногъ несрећногъ кривца, кои по изгубленомъ спасеню своє душе, а да є исповесть ова нѣгова истинита, заклинюћи се, душу свою предає казни свемогућегъ Бога.

У Паризу 10. Октобра 1827.

Алфонзо Кнезъ одъ Беневента.“

Кадъ є председникъ то писмо прочитао, па онда што є брже могао поитіо гостіоници у пискомъ сокаку, нађе онамо и слуге и полицайну стражу у великомъ жубору. Чуюћи пуцань у соби кнежевой, коя є изнутра заключана была, обили су врата и текъ ушли унутра, а на то доћу судци са іошъ некима, и оногъ одъ окаляне савести у одчаянѣ доведеногъ злочинца, нађу мртва на патосу, са распрснутомъ главомъ.

На неколико сатій само после тога, отиде телеграфомъ наредба одъ француского правительства у Брестъ, да се грофъ Емилъ Лукнеръ одма ослободи и пусти, єръ є сасвимъ осведочено, да є онъ невинъ, и краль є у намери, да му честь нѣгову предъ целимъ светомъ оправда и опере.

Кадъ є као съ некомъ славомъ у Паризъ приспео, и онъ и она юначна женскиня, коя му є тужно и теретно станѣ нѣгово, колико є годъ само могла, олакшавала, одъ владателя су у двору примлѣни и съ таквомъ, каква се само помислити може, милости одликовани. Шта ћемо више, кадъ є єднимъ одъ найвећи дворски званія понуђенъ.

Грофъ Лукнеръ пакъ, кои є тешка искушенія претрпіо, и онимъ што є препатіо озбилянъ и на светъ овай мрзећъ постао, отресе се свію одличія и милостій, венча се сасвимъ у тишини са Баронцомъ одъ Лагранжъ и одсели се у Швайцерску, где є, ни онъ коме ни ко нѣму недосаѣуюћи, доста година задовольно и у миру проживіо.

А Б В. —

Граѣа за Србску повѣстницу.

Родолюбивый господинъ Александеръ Николићъ, парохъ, послао намъ є за повѣстницу Србску велеважный єданъ дописъ, кога непропуштамо читаюћемъ свету нашемъ саобштити. Овай ће дописъ одъ толико веће важности быти за наше историописце, што намъ светлость баца на оно тамно доба србске повѣстнице пре времена Пасманцина, „кои поставши царскій противникъ, ніє маріо за краинске правице и берате, него у Неготину начини малый гладнѣ и у нѣму намѣсти Турке, кои су по Краини владали као и по осталоме нѣговомъ подручю.“ За ово време быо є башкнезъ краинскій, Перча Станковићъ Карапанца, кои є на своє име као наслѣдственый кнезъ одъ колена Карапанцића добіо бератъ Султановъ. Онъ є седіо у Неготину. И како онъ, тако и другій башкнезъ Ключкій имали су таке фермане одъ цара, „да несме Турчинъ съ подкованимъ конѣмъ наступити на ту землю.*)“ Ови су башкнезови купили порезе и остале данке, па су новце давали бегу, кои є изъ Цариграда долазіо, и сѣдіо у Кладову, а бегъ є далѣ у Цариградъ слао. Кадъ Срби на даие устану 1804. године овай последный башкнезъ краинскій Петаръ Станковићъ Карапанцићъ, са своимъ братомъ Міяиломъ пребегне 1807. год. у Поречъ, тако се свршe краинске правице.

Мы горехвалѣномъ нашемъ дописнику имамо захвалити, што намъ явля у своимъ допису, да є онъ бератъ дарованый башкнезу Илии Карапанци у оригиналу у рукама имао, єдномъ одъ Перчетовы предака; будући є дуго у овой породици наслѣдствено ово достоянство было, одъ прилике одъ год. 1736. до 1804.; да є целу архиву овогъ знаменитогъ обркнеза акта и кореспонденціє, тапіє и тескере видио, и што више нѣговъ властитомъ рукомъ написаный тестаментъ**).

Споменутый дописъ овако гласи:

Читаюћи у 6. числу „Подунавке“ о османскимъ устроєніяма у Србіи, преводъ изъ Г. Ранке-а, гди се измеѣу осталогъ наводи о старой и сяйной породици србской „Карапанцића“ коя є наслѣдствено у Краини обркнезовала, даваюћи блистателной Порти Отоманской известный наменѣный арачъ. Да бы се осветлила Повѣстница Србска нашимъ историописцима о славной той и за историю Србства многоважной породици, ево доставлямъ што самь изъ извора саме суште истине поцрпіо, и радостно читаюћемъ Србству саобштавамъ. Долуписаный є прилику имао при єдно отличной особи видити величественый султанскій Бератъ и Фермaнъ у оригиналу, съ коима се сяйной породици Карапанића наслѣдно обркнежство дарива надъ цѣломъ Краиномъ. Истый є бератъ на Арапско-Турскомъ єзику писанъ, по турскомъ обичаю златомъ и разнобойнимъ цвећемъ изкићенъ и изданъ є одъ прилике у време царованя Махмуда I. после Пожаревачкогъ мира 1718. г. 18. Юлія, при коємъ є нека часть Србіє окромъ Краине Аустріи припала. Кои одъ наши наученика савршено Арапско-Турскій єзикъ разуме, дознао бы како садржай, тако и годину и важность нѣгову, коє бы за повѣстницу нашу одъ велике користи было.

Друго видио самь и цѣлу архиву знаменитога наслѣдственога Господара и Обркнеза Иліє Карапанце, одъ коє су акта и кореспонденціє, као и различите тапіє, тескере и проча, све на турскомъ єзику писане, само є озгоръ на свакомъ акту чисто и красно Србски собственоручно реченый Господаръ унутрашный садржай означіо.

Треће. Имао самь прилику видити и реченога обркнеза србскогъ єдну, разнобойнимъ драгоцѣнимъ каменѣмъ обасуту бурмутицу, на коіой съ друге стране надписъ гравиранъ овако гласи кирилскимъ словима: „Господаръ Илїа Окрєшъ Кнєзъ.“ Ову ће бурмутицу родолюбивый притяжатель Княжеско-Србскомъ Музеуму Београдскомъ као редку старину за успомену подарити.

Речена обркнежевина простирала се по простору своме одъ прилике 150 квадратны миля и садржавала є у себи ова знаменита места: Неготинъ као столица обркнежева, Тимокъ (варошица) у комъ є у оно време резидирао Владика, доцніє є у Заєчаръ, а сада у Неготинъ преселѣна епископія; Заєчаръ, Кладово, Гургусовацъ, Радуєвацъ, Алексинацъ, садашный Сврљичкій, Поречко-Рієчкій, Ражаньскій и Баньскій срезъ т. є. одъ Пореча (Милановца) до рѣке Тимока десно Брда къ малой Морави, Алексинцу и Нишу.

Юначкогъ овогъ поглавара, у колико су Срби као отца и витеза почитовали и любили, у толико су га се Турци, по казиваню лично познаваюћи га пре много година живећи старца, люто бояли. А да бы ово печатомъ светле истине потврдіо, ево нека ова черта живота нѣговогъ сведочи: Єдномъ пенюћи се Господаръ на чардакъ, гдѣ се савѣтоваше, неколико Турака ту на близу бавећи се, учинили су се піяни; єданъ измеѣу ньи опали баяги неотице на Господара пиштоль, но срећомъ србскомъ и Божіимъ мановенѣмъ, погоди куршумъ управо у срмомъ обасуте пиштолѣ и дивитъ за поясомъ обркнезовимъ налазећи се. На то се Срби сви листомъ дигну, закте̂ваюћи одъ Турака кривца, кои є у ономъ трепутку утекао у кулу, коя се и садъ у Неготину наоди. Турци да небы га живогъ дали, и да небы гнѣвъ Србаля и Господара искусили, реченогъ Турчина кривца у кули удаве и наполѣ баце, показавши съ тимъ да є Туре за дрзновенѣ своє главомъ платило. — Обркнезъ є подъ собомъ имао по два войводе, у вилаєту су му већи и маньи кметови были; како войводе тако и кметове плаћао є вилаєтъ (народъ); а Господаръ є одъ свои собствены велики добара живіо.

Гледаюћи съ усхићенѣмъ и умилносћу у пуномъ реду налазећу се архиву и акта, а такоѣеръ и знаменитогъ овогъ Србина на актама означеный садржай, но понайвише ме є троную

*) Види Српски Рјечник Г. Вука Караџића, 1852.

**) Умолявамо нашегъ ревностногъ Г. Дописника, да намъ што пре вѣрне препише изъ ове за повѣстницу важне архиве, а особито препису тестамента пошлѣ.

његовъ собственоручный тестаментъ. Нема тога православногъ Србина, коме сузе умилности потекле небы, кадъ између осталогъ видимо да оставля целу свою господштину своме потомству, увиђа се да є правый каменъ православне вѣре было: єръ є оставіо успомене своє ради, дарове светой цркви єрусалимской, као матери свію цркви; црквама на светой Гори Синайской; св. Атонскомъ Хилендару као прастарой Немањна вѣковима блистаюћой се задушбини; светогъ краля Студеницы; Лазаревой дивной Раваници; светомъ Іовану Рильскомъ; Зографу; монастиру Даници, Вратни, Букову, Сиколской цркви Симариновачкой; Владикиномъ Монастиру и на остале 22 светогорске знамените задушбине.

Почетакъ владаня ове сјајне породице знасе одъ године 1736. но она є и пре морала знаменита быти, на свакій начинъ, єръ безъ велики заслуга личны и безъ волѣ Султанове ніє наслѣдство получено, знаменита є дакле свакояко морала быти, и може быти ће се гдигодъ каковый старый документъ у коємъ манастиру или цркви Краине доцніє наћи. Заслужный овай мужъ, коега ће се доцніє біографія свѣту саобштити и изъ коє ће се велика дѣла његова увидити, преминуо є године 1785. но владало є потомство све до године 1804. У той години подигне се Пасманъ Оглу, везиръ Видинско-Бугарскій на Султана, гди се обшти метежъ подигне. Млади потомци ове породице прећу у Аустрію гди и данасъ живе. Вредно є и то споменути, да є реченый Обркнезъ Илія съ бератомъ купно и са скупоценимъ кафтаномъ и калпакомъ обдаренъ. Млађій синъ његовъ Міаило, у цвету младости своє чувши, да се народъ србскій подъ Леонидомъ своимъ безсмртнимъ Караџорђемъ подигао, пређе у Србію и боріо се подъ своимъ войводомъ србскимъ Айдук-Велькомъ, гди се ньимъ заедно у єданъ данъ као вредни жетаоци на пожнѣвене снопове падне, и за вѣру христіанску драгоцѣцу крвь проліє, указавши се достоянъ, да є потомакъ свои дѣдова. Братъ Міиловъ старіи остао є у Аустріи, коега дѣца и унуци и данасъ живе. Нашъ вредный старина Г. Вукъ Караџићъ поменуо є о овой породици и о ненимъ посве знаменитимъ повластицама, и вели да бы добро было да Княжеско-Србскій капућехая у Цариграду се потруди, да умоленѣмъ претресе у онимъ годинама акте, гди бы и берата садржай видити могао; но то є што се тиче берата, садъ излишно, єръ самъ га у оригиналу и у свой красоти своіой видіо. У последнѣмъ пункту собственоручногъ тестамента наредіо є и то реченый Господаръ да се сиротиньи за подушіє његово одъ Богомъ стеченогъ му имана 100 оваца, 5 крава, 10 возова вина, 1 возъ ракіє зготови и подари.

А. Николићъ парохъ.

Образи пролећа.

Чедо зоре и милине,
Што одгаи неба рай,
Сиђе къ нама са висина',
На крилма га снесе Май.

Преду животъ, радость кличе,
Свой природа просу чаръ,
Свуда животъ новъ истиче
За мртвило дивный даръ.
Чарне горе венацъ кити,
Руйный истокъ самъ є сяй.
Комъ ту неће срдце бити,
Где милиномъ дише гай?! —
Ой некъ пева и припева,
Комъ живота цвета цветъ;
Нека весео сладко снева,
Єръ ће за'ћи жизни светъ! —

Райско доба детинство є мило,
Годинице када маомъ лете,
И векова кадъ нестає чило,
Кадъ се радость свудъ око насъ плете,
Ютро своє када чаре ліє;
Ал' и вече препуно є сластій,
Кадъ уокругъ све се любко сміє,
Кадъ є срећа сва у нашой власти.
Детинство є као цветићъ лепый,
Свудъ се віє, єръ є слабъ у снаги,
Цветићъ роса и снажи и крепи,
А детинство наставници драги.
Штедра, блага земля, свію мати
Малаксале цвету враћа силе,
А детинству ко ће дати силе,
Гди ће наћи штедре майке миле?
Родительско то є нѣму недро,
Природа га сама тамо вуче;
Ту є нѣму безоблачно, недро,
Ту му срдце текъ радостно туче.
Тако иде, напредує,
Весели се и радує,
Докъ се лице наоблачи,
И нагони ступе ячи. —
Нема данка безъ облака,
Нит' корена безъ семена,
Грдне моћи безъ помоћи,
Велики су нуждни труди
Докъ посао незаруди!
Детинство се пређи мора,
Да се дође до зрелости.
Пре деланя треба збора,
Єръ другчіє яда' дости
Свудъ почетка мора быти,
Безъ почетка ништа ніє,
Нит' будућность къ нама ити,
Садашньость се докъ нескріє
Ал' садашньость ако лепо блиста,
И будућность мора быти чиста.

Теби, Роде, садъ пролеће свану,
Са истока сунце ти се роди;
Радоват' се можешъ лепомъ дану,
Кадъ се беру труда лепи плоди.
После зиме пролеће засине,
Данакъ плавый после црне тмине.
Тама, зима, Косово є полѣ,
Гди намъ душманъ мила брата колѣ,
А да съ чега, већъ съ неслоге наше,
Коя нали многе горке чаше.
Четиръ века! (срце єза вата)
Србе драгій сносіо си яде,
Четиръ века затворена врата
Была су ти, коя даю наде. —
Тежка школа, ал' наука боля,
Страданѣ насъ болѣ ценит' учи;
Само єдна некъ є свуда воля,
Обште гди є, ту некъ своє мучи.
Трудногъ безъ зноя нема покоя,
Нит' радости сваке руке
Безъ велике, тежке муке.
Четиръ века дугачка є зима,
Ал' пролеће слаће намъ є тиме.
Пролеће є сада срећнимъ свима,
Гди се єзикъ, србско чує име.
Берте цвеће, што дає пролеће,
Срећа йвеће роси,
Да се Србъ поносп.
Уживайте красно време,
Єсень лепша іоштъ ће быт':
Кадъ є 'вако красно семе,
Ту плодъ мора красанъ быт'!
Некъ надежда прси грее,
Съ ньомъ се здружи ал' и трудъ;
Благо семе кои сее,
Томъ є вавекъ сретна грудъ.

Д. Павловићъ.

Хелисейскій пастиръ.

(Сказка.)

Досадъ се іоштъ у ніедномъ тако на висини лежећемъ предѣлу Швайцерске остатци одъ твердиня, гробова и обиталишта, какви одавна изчезлы и заборавлѣны людій примѣтили нису, као кодъ селца Елисрида у берискомъ окружію. Да су ту и Римляни обитавали, увераваю насъ многобройна парчета цигаля по римскомъ начину, коя се не башъ дубоко исподъ землѣ разбацана налазе. Положенѣ места баръ нити є было за трговину нити пакъ за ратну какву свезу згодно; єръ нити има реке, нити великогъ єзера, нити какавъ друмъ преко планине. Па башъ и по самомъ округломъ преобрану и шанцу єдва се познає да є то посао Римляна.

Ничимъ манѣ постои іошъ изъ прастары времена прича у овомъ предѣлу, да є ту некадъ варошь была, као што се и садъ тамо шумама окружено єдно єзеро види. Оно є названо Хелисейско, као и варошь. А и єзеро, коє ніє тако велико ни было, нестало є, по свой прилици збогъ извора, кои су некадъ утицали у нѣга.

У време, кадъ є христіянство већъ примлѣно было, наће некій младый пастиръ, кога су лепимъ Ерномъ звали, у єдномъ маломъ подземномъ своду, єданъ марморскій две стопе високъ ликъ. Пастиръ є было синъ неке сироте удовице, коіой є козе и две краве чувао, и по чіой є заповести онъ морао сурвине зидова, коє су се подъ травомъ єдногъ одвоєногъ брежулька налазиле, чистити, ямачно да бы какво сакривено благо нашао. Марморскій є ликъ представляо нѣжно женско лице необичне милокрвности, са изгледомъ чисто детиньскимъ и величественимъ. Єдна дугачка врло убрана альина, одъ полу голи рамена до ногу се простирала, коє ноге одъ краєва за ову особу врло дугачке альине, као подъ каквимъ холмомъ убора покривене лежа'у. Око виткогъ тѣла опасанъ є было широкій поясъ, у средини кога видіо се ликъ сунца. Камена ова штатуа почивала є на єдномъ црномъ камену, на комъ су нетъ писмена урезана была.

Ерни, кога є необична лепота овогъ девоячкогъ лика скоро до обожаваня узбудила ніє сумняо да є то ликъ какве светительке. Онъ то претаи, па и самой своіой майки о томъ ніє говоріо, изъ страа да му милу штатуу не узму Али црный каменъ однесе валерискомъ пароху, да бы изъ надписа име нѣгове светительке дознао. Овай му прочита име „Хелва“ маше гла-

вомъ, увераваше га, да то ніє никаква светителька и каменъ задржи.

Светителька или не, Ерни є често усхићенъ предъ овомъ као дете лепомъ Хелвомъ клечао, срдачно се Богу моліо и читао колико є годъ молитви знао; у почетку є само убрану ивицу нѣне одеће страопочитателно любіо, затимъ поверителніє и саму нѣжну главицу и ако є у чертама исте величество и достопиство лежало. Найлепша између лепи Гугиски загоркиня ніє га никадъ тако побудила, ма како да є шарену мараму лепо око главе везала и ма како да су іой се колена исподъ краєва нѣне кратке альине прозрила. Онъ є найопаснію 25. годину имао а ніє знао гди му срце лежи. Докъ є по кадкадъ живе девойчице, коє су га лепимъ Ерномъ звале равнодушно погледао, као да су одъ камена, любіо є онъ садъ марморскій каменъ у пастирской усамлѣности као да є живъ. Често бы нѣжанъ ликъ у своя наручія узео као да бы га угрело, и по кадкадъ є држао да се истогъ млада недра одъ дисаня дижу и спуштаю.

Тако є при вечернѣмъ сутоню и холмићу на єдной одвалѣной стѣни лежао, кадъ кодъ нѣговы ногу єдногъ малогъ ружногъ човечулька са снежнобеломъ косомъ угледа. Овай се насмеши на нѣга и рече: Небой се, єръ самь я Мунгъ Хелвинъ братъ. Дай ми ликъ моє сестре, за нѣга ћу ти дати найлепшу девойку, коя у планини живи.

Али Ерни повикне лютито: „Одлази одъ мене. Месецъ и сунце не осветляваю ништа што бы се са лепотомъ моє светителке успоредити могло. Старацъ послуша и смешећи се оде одатле. Ал' гле, садъ дође другій єдва три стопе високъ, кои на руцы єдну котарицу носаше одъ кристала исплетену, напуњену драгимъ благороднимъ каменѣмъ, кои све боє просипа'у. И онъ се умилно насмеши и рече: „Небой се єръ самь я Айгеръ Хелвинъ братъ. Дай ми ликъ моє сестре, а зато ћу ти дати ове діяманте, рубине и safire, скупоценіє нег' сво царево благо.“ Али Ерни незадовольно одговори: „Одлази одъ мене, єръ сунце и месецъ не осветлява ништа, што бы се съ драгоценошћу моє светителке успоредило.“ И овай старацъ оде смешећи се али послушно далѣ и у шибляку се изгуби. Ерни пакъ обувати люблѣный ликъ само съ већомъ срдачношћу у своя наручія, и као да бы хтео нечувствителанъ каменъ у своимъ сновима оживити, затвори очи.

Али му чудновато у ушима заєчи некій гласъ, чистъ, продируѣъ, нѣжанъ и мекъ, као у ветру гласъ харфене жице: „Небой се, єръ самь я Хелва, алпійска кральица. Дай ми ликъ и саму ме люби. Осимъ Бога не треба човекъ никакве богове да има.“

Онъ отвори очи, и мысліо є да отворено небо предъ собомъ гледа. Лишѣе чбунова и дрва сіяло є око нѣга у некой благой светлости, кою нити данъ нити пакъ ноћь производи. Са свію страна угледа онъ у овомъ блеску светлости нѣжна, чудна девоячка лица, истина сва велика као петогодишня деца, али не као она недорасла него у найфиніємъ сразмерію девоячкогъ возраста изображена. Као што живописацъ ангеле на небу измеђъ облака представля тако су лебдиле ове лепе граціє међъ разцветанимъ цбуновима, или су се ніяле у милимъ покретима седећи или идући на гранама исты. Одело свію падало є умотаваюћи ій и набрано далеко преко ногу доле, ускупа бело и петъ многоразлично часъ црвено плаво, зелено и у друге боє преливаюће се. Матерія іймъ се ніє могла распознати, ткана ніє была, наличила є води, као кадъ се светли, миче и преко стена као віюће се покривало лебдећи пада. Свака поєдинце одъ ови девояка была є за себе тако лепа, да се ништа са нѣномъ особносћу сравнити небы могло; а у средини ньиовой стаяла є алпійска кральица као да бы само она лепа была. Кринови и каранфили, лала и руже, любичице и зумбули сви су поєдинце за чудо лепи и опетъ у скупу цвећа блистала се ружа, као волшебна, као да є само она измеђъ свію дивленя найдостойнія.

Ерни падне предъ ньомъ на колена и повикне: „Хелво, светителько моя!“ Она одговори „Само є Богъ светъ, мы смо дѣла нѣгови руку, као и люди, и ако смо суштества друге врсте нег' они. Некадъ самь волела са смртнима обходити се, ньима видима и у помоћи быти овде на светомъ єзеру, докгодъ они створеня место створителя почитую. Младићу! раздроби тай ликъ, люби мене, обожавай Бога.“

Онъ разбіє ликъ и рече: „како те смемъ я любити, ты суштество вышегъ реда?“ Девойка одговори: „као што голубъ или ягнѣ или верно псето човека као выше суштество люби, тако ме люби, тако ћу и я тебе любити. Ако можешъ слѣдуй ми у моя обиталишта и безгрѣшанъ кодъ мене живи. Я ћу ти вечна чуда свемогућства показати. Тешко теби ако у грѣхъ паднешъ.“

Овде проће Ерніа крозъ чланове нека єза и онъ запыта: „Што є грѣхъ у томъ обиталишту?“ Она одговори: „Што є на небу и земльи, побуна противъ єстества, зато се у законима и црквама за грешника човека тако много стара, збогъ препирке са природомъ, и зато се кодъ смртны за живота толико беда налази. Ако човекъ какву животиню скотскимъ начиномъ возлюби онъ є грешникъ; и ты ћешъ тай быти ако ме човечески као какву земну девойку возлюбишъ! опоминѣмъ те!“

„О ты надземна, ал' како бы те могао другче любити, но какво више божество викне Ерни; узми ме къ себи. Неоставляй ме.“

Тада мете она нѣжно нѣне руке на нѣгова рамена и рече: „Єсть я те любимъ.“ А спроводителке Хелвине радостно обкружише ньи двоє као лебдећи у воздуху и узвикива'у сладкимъ гласовима. Хелва пакъ приклони нѣну главу къ глави блаженогъ младића, нѣне устне къ нѣговима. Дрктаюћи є полюби, и опетъ као да бы хтео цело нѣно суштество удисати и испити. Нѣнъ пакъ полюбацъ беше као уздисай благогъ пролетнѣгъ воздуха, дисанѣ спроћу унутрашньости нѣгови устій. Онъ га пробіє као другій животъ.

„Слѣдуй ми.“ рече она и окрену се спроћу єдне пукотине стѣне, у кою светлећи се уђе. Хелисейскій пастиръ оклеваше мало; али незнаюћи, да ли се онъ спроћъ пукотине сманьіо илъ ова спроћъ нѣга распространила: онъ нађе места, и слѣдоваше іой као и сви одъ пратнѣ алписке кральице.

Наскоро изъ влажне ове бездне пређу у светлеће се кристалне пећине, а одъ пећина су се одваяли ходници на све стране. Чули су жубореће потоке, видили су высоке ходнока зидове и дућане са величественимъ степенима одъ сребра, злата и платине, бакара и калая гди поредъ ньи пролеташе. Алъ све ово ніє у Ернію возбудило удивленѣ, као то, што Хелва и нѣне дражестне другарице нису више овде мале быле него високе девойке одъ найблагороднієгъ узраста и што су му у висини скоро равне быле. И самъ ніє знао погодити да нису у овомъ дольнѣмъ свету выше израстле или да се онъ ніє къ ньіовой нѣжной малоћи подмладіо, єръ му є садъ свака сравняюћа мера недостаяла.

(Свршетакъ слѣдує.)

Црква св. Софіє у Царинграду.

(Свршетакъ.)

Храмъ св. Софіє у кои крозъ 24 прозрака светлость улази, тако є непримѣтно кривудастъ, да дублина нѣгова само шесту часть попречника, кои 115 стопа има заузима, а средоточна высина, на коіой садъ полумесецъ св. крстъ заступа, има 180 стопа перпендикуларно одъ патоса. Цео сводъ почива на четири яка стуба снабдѣвена на восточной и сѣверной страни са толико подупирача одъ египетскогъ гранита. Єданъ четвороугольный крстъ представля цео саставъ овогъ зданія, коє 243 стопе ширине, а 269 стопа одъ олтара до деветъ западны врата у предворію дужине има.

Народъ є средину цркве заузимао, но люди су одъ жена одвоєно стояли, почемъ су жене на галеріє ишле. У простору између двери и престолны столова стаяли су свештеници и пѣвци, олтаръ є быо у некой малой долини на восточной страни округласто начинѣнъ, и стояо є крозъ више врата са св. трапезомъ, црквицомъ за крштенѣ, и осталимъ за увеличанѣ богослуженія, или потребу свештеничку, храму непосредно присаюженимъ зданіяма, у саюзу. Опоменувши се пређашньи несретны случаєва, наложіо є Юстиніянъ, да се осимъ врата иначе у цело зданіє нигди дрвлѣ неупотреби, и изборъ целогъ матеріала одговарао є како величини тако и сяйности оны части, коима є принадлежао. Грдни стубови на коима су кубета начинѣна, были су изъ четвороугольны или троугольны, гвозденимъ обручима стегнуты, оловомъ или кречомъ заливены плоча; но тежина исты кубета была є незнатна, почемъ су съ плавцима или съ врло лаки, на острову Родосу начинѣны цигаля зидани. Цело зданіє зидано є са цигльомъ, али ову сакрива марморска одѣна, съ коіомъ є она обложена и унутра-

шньій украшай како цркве тако и кубета усхишћаня и саме варваре нѣговимъ разновиднимъ бояма. Стихотворацъ некій кои є прилику имао св. Софію у првобитной сяйности нѣной видити, нашао є одъ дванайстъ врстій различите боє, коє мармори и јаспидъ у себи имаю, и коє є природа разликуюћи раскошно єдну одъ друге, као одъ каквогъ искусногъ живописца врло вкусно сложила. Найвећа часть овы скупоцены каменя донешена є изъ мале Азіє, Грчке, Египета, Африке и Галіє. Осамъ стубова одъ црвеногъ мармора, коє є Аурелиє у храму сунца подигао быо, посветила є єдна смирена Римлянка св. Софіи, други осамъ одъ зеленогъ мармора добыла є ова црква одъ честолюбиви надлежателства Ефезуса на поклонъ; обадва ова поклона што се ньове величине и лепоте тиче єсу заиста удивлѣня достойни. Хоръ, стубови, врата и галеріє быле су са позлаћенимъ тучомъ искићени. Рачуна се да є цело ово зданіє заєдно са унутрашньимъ украшаємъ десетъ миліона форинтій садашнѣгъ новца коштати могло.

После освоєня Цариграда улети Мухамедъ II. на коню у св. Софію и продревши крозъ множину народа, кои се тражећи спасеніє у ню стекао быо, стане предъ св. олтаръ и повикне: „Нема Бога осимъ Бога, а Мухамедъ є нѣговъ пророкъ.“ Ове речи быле су жалосный знакъ за оскверненѣ св. храма и убіянѣ у нѣму сохранивши се, а іошъ истый данъ преобрази Мухамедъ исту цркву у Ая-Софію — турску џамію. Одъ тогъ доба ніє Христіянима слободно у ню улазити. Одъ Мурата III. подигнути 50 рифій у попречнику имаюћи полумесецъ стои садъ на кубету овогъ величественогъ зданія место крста; истый полумесецъ коштао є 75000 дуката и види се неколико миля изъ дальине. У овомъ зданію налази се много знаменитости; Турци и садъ показую Христове ясле одъ црвеногъ мармора; судъ у кои є мати Божія Спасителя купала; зноєћи се стубъ одма кодъ улазка на сѣверо-восточной страни; ладный прозракъ и светлећій се каменъ одъ персійскогъ мармора.

Архитектури у џамію преображене цркве св. Софіє подражавали су турски владаоци и ово величествено зданіє іошъ єднако побуђує усхићенѣ Грка и любопитность европейски путника. На првый погледъ обманюю гледаоца у нѣговомъ очекиваню неуредна маня кубета и косасти кровови; а западномъ лицу на главнимъ улазку оскудѣваю єдноструччность и величественостъ. Но неимаръ кои є прво кубе подигао, заслужує похвалу, што є смѣле своє мысли вешто извршио.

Турци сматраю Ая-Софію за ньову найвећу светиню. За време Рамазана мораю се кубета седамъ ноћи крозъ више хиляда кандила осветлити. У ове ноћи долази и самъ Султанъ са целомъ нѣговомъ пратньомъ у Ая-Софію, одкуда помоливши се Мухамеду и праћенъ множиномъ разнобойны фенѣра у Сарай одлази.

Посрбіо Д.

Исторична ситница.

— Родитељи Александра великогъ были су Филипъ, царъ Македонскій, и царица Олимпіяда. Іошъ као детету дође неко Александру и каже му, да є отацъ нѣговъ Филипъ много градова освоіо, и онда рекне Алекеандеръ децы, съ коіомъ се башъ тада играо: „Мой ће отацъ све освоити, а нама неће ништа оставити, да и мы штогодъ мушки задобіємо.“ После смрти отца свога Филипа постане царемъ Македонскимъ у двадесетой години своєгъ живота.

Брада.

— Кадъ є царъ Рудолфъ одъ Хабсбурга єдаредъ у Шпаєру судъ држао, дође му варошкій посланикъ и замоли га, да єданъ важанъ процесъ, кои се ніє могао далѣ одложити, што пре сврши. Царъ опази да овай посланикъ има црну пуштену браду, а седу косу, и зато му рекне: „та вальда можешъ за толико чекати, докъ ми не кажешъ, зашто ти є брада црна, а коса седа.“ Посланикъ се у почетку черезъ овогъ смешногъ питаня збуни, али се одма прибере и смело одговори: „Милостивый царе, моя є брада млого млађа одъ моє косе, и зато є морала ова пре и оседити.“ Цару се овай одговоръ здраво допадне, и кадъ се ситъ насмеяо, изпуни му желю.

— Мода носити као чивути браду одъ то є доба уобичаила се, одъ кадъ є у Паризу єданъ чувутинъ єдномъ кицошу, кои му є быо дужанъ, само подъ тимъ условіємъ рокъ плаћаня продужіо, да пусти и да носи браду као чивути. И овай є морао то учинити.

— Португискій войвода, освоитель Индіє, Албукверке, имао є тако дугачку браду, да є ню свецемъ и у другимъ славама неколико пута око паса опасао, и само за нѣно неговане држао є неколико слугу.

— Брада Андріє Еберхарда Райтера, военогъ саветника цара римсколъ Максимиліана I. была є до ногу дугачка, и одатле се опетъ пружала до пояса.

— Хансъ Штайнингеръ, пургермайстеръ вароши Браунау, имао є браду три и по рифа дугачку и морао є кадъ є кудъ излазіо, трипутъ око ноге обавити, али єдаредъ роди се у вароши ватра, онъ заборави свою браду око ноге обмотати, потрчи на полѣ, стане на ню на басамацима, преметне се и умре.

— И за несрећногъ Ђорђа Бранковића, последнѣгъ деспота србскогъ, кои є у заточенію у Егри векъ свой пробавити морао, зна се, да є имао одвећъ дугачку браду.

Књижевне вѣсти.

* У Новом-Саду изишло є овы дана изъ Каулицине печатнѣ дѣлце єдно подъ насловомъ: „Славопѣвъ къ милой браћи Заєдалу М. и Стршу Ћуковачкомъ,“ одъ Василія Суботића. Ово є дѣлце у стиховима писано.

* У Бечу на русинскомъ єзику излазећій „вѣстникъ“ постао є званичнимъ листомъ, те му нетреба више ни кауціє, нит' мора жигосанъ быти.

* У печатньи Кн. Србіє штампа се садъ следећа дѣла: 1. Србска Синтакса Ђорђа Даничића; 2. Грчка христоматія, одъ Єфте Аврамовића; 3. Любомиръ у Елисіуму, Милована Видаковића, II. часть; 4. Начела выше Математике, одъ Професора Емиліяна Іосимовића; 5. Проєктъ казнителногъ законика за Княжество Србіє.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

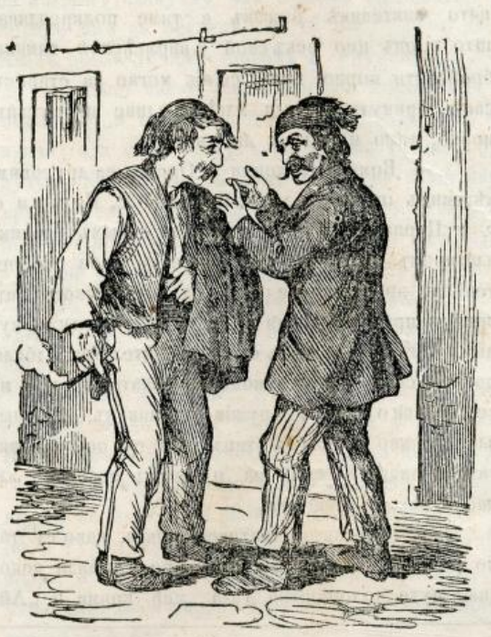

Еракъ. Дакле є Орсини платіо главомъ?

Петакъ. Да, погубише га.

Еракъ. Може л' се іошъ изъ тога ратъ између западника породити?

Петакъ. Та они већъ воду ратъ, али у тишини, и то перетомъ.

Еракъ. Чини ми се, да ће се тако и у нашой домовини ратовати, кадъ дуго очекиваный приспѣ.

Петакъ. По свой прилици, само съ томъ разликомъ, да Енглези са Французима пишући и у тишини ратую, а кодъ насъ ће броєна и звечећа борба быти.

Еракъ. Нећу я то да трпимъ; . . . и — демъ у судъ, да се тужимъ!

Петакъ. Шта є, Ераче?

Еракъ. Усудіо се некій, да намъ друга имена намеће, вели: да самъ я Заєдало а да си ты Стршъ!

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Земунъ. Ледъ на Сави ніє се могао безъ штете отиснути; на ушћу те реке, тако назване Бурме страдале су три лађе, одъ коє су две са дрви натоваране быле, а трећа праздна стояла. Єдна є са великимъ напрезанѣмъ снаге и вештине єдва избавлѣна; за другу надати се, да ће се іошъ данасъ моћи избавити, но за трећу слабъ є изгледъ, да ће се спасти моћи. — Одъ неколико дана имамо пролетно време, али преко свега тога леда іошъ по Дунаву има.

— Изъ Фрушке горе. Изгледъ є, да ћемо се скоро ове заиста већъ предуго траюће зиме опростити, коя осимъ други неволя, найвећма и землѣделцу у нѣговимъ польскимъ пословима смета. У колико се радуємо, блажіє наступаюћемъ времену, у толико се туже путници на хрђаве путове како у Срему тако и у Бачкой. Єданъ трговацъ, кои є у Вторникъ изютра изъ Митровице у Варадинъ пошао, приспѣо є текъ у Среду у подне у Карловце, тако є и дилижансъ изъ Земуна до Карловаца 16 сатій путовати морао. — Немогу пропустити, да вамъ неявимъ за книжицу єдну, коя є овы дана изъ печатнѣ Каулицине у Новомсаду изишла. У великомъ посту, у ово побожности посвећено доба, кадъ свакомъ свештенику се валя старати, да народъ обучава, и да му обрати мисли на побожность и добротѣтель — усудіо се некій — нећу да кажемъ ни како се зове ни каквогъ є чина, макаръ да сачинитель ніє пропустіо име своє штампати — печатати и издати дѣлце єдно, коє доиста найстрожіє осуђенѣ заслужує. Дѣлце є то у стиховима списано и богато є съ мотама снабдѣвено, а садржай є вѣговъ — — правый памфлетъ — да не рекнемо пасквила. — Сачинитель ніє се латіо перета, да у духу св. Писма читателѣ своє забавля, као што бы се томе одъ таковогъ писца очекивати дало; нити є онъ у ово доба године умомъ своимъ обдѣлавао полѣ морала и побожности, већъ є списао онаково дѣлце, коє бы болѣ было да ніє списао. „Даждь намъ въ молитвахъ же прилѣжати, и всѣми добродѣтельми тебѣ во вся дни живота своего благоугождати“ и т. д. С.

— Београдъ. Одъ два месеца и четири дана на Сави и Дунавъ већъ постоећій ледъ 3. Марта после подне нагомилами сантама съ горнѣ стране Саве потиснутъ крену се у присутству и пратньи многобройни, овдашньи, кодъ ђумрука стекавши' се грађана, гледаюћи, како се овай одъ више година незапамћеный и дуготраюћій гостъ гордо гомила, рекао бы градъ ће на ушћу изъ темеля потрести. Сутра данъ средина Саве гдикою санту проносила є само се на краєвима съ єдне и съ друге стране као бедемъ нагомилане санте видиле. И тако надамо се да ће крозъ десетъ дана, судећи по лепомъ кодъ насъ наступившемъ времену, ове две рѣке одъ леда сасвимъ очишћене быти, и саобраштай трговине између Србіє и Аустріє, кои є дуго строгомъ зимомъ прекинутъ быо, одпочети се. Но съ друге стране сама є безбѣдность наши грађана поремећена, као да ће се варварско време повратити. Пре некій данъ появише се лопови. Ови немили гости, плаштама обмотани, посѣтише неколико кућа, коє безъ штете на миру оставили нису, штогодъ имъ є до руку дошло, то су и однели. Ето, шта нечовечность, сурово и неизображено срдце чини! Да човекъ и у самомъ слободномъ времену мора одъ зликоваца стрепити, и одъ толико година трудомъ и зноємъ стеченогъ имања лишити се, па у противномъ случаю, ни животъ небы поштедили. Свакій є овде свою предосторожность удвоіо а и полицайна власть предузела є тимъ невалялцима у трагъ ући. — Као што є свуда ове године строга и одъ найстаріи незапамтена зима была, тако и изъ Ћупріє являю намъ да одъ 4. Јануара на Морави постоећій ледъ єдва се съ найвећомъ праскома 2. Марта отиснуо, али не безъ икакве жертве. У томъ тренутку догоде се два човека на леду и немогући се спасти, нађу подъ овимъ немилимъ гостомъ гробъ. Ту исту судбину и поштоноша бы искусіо, да му се у помоћь ніє притекло. Остатцы моста изчезли су сасвимъ, али у томъ немала є штета претрпѣна, єръ є ледъ сво гвожђе, коимъ є мостъ окованъ быо, потиснуо. Увидили су грађани, да є іоштъ летосъ, кадъ є мала вода была, требало исто гвожђе изнети.

— На пустари између Сегедина и Кечкемета убили су скоро у лову петъ птица, одъ кои ни єдна у Европи неживи. Те су птице изъ южне Азіє, гди имъ є станиште овамо залутале.

— У Столномъ Београду дође некій остаръ божякъ власти, зактевавши, да га у будуће издржава, єръ нема одкудъ да живи. Ово чудновато зактеванѣ божякъ є тиме подкреплявао, што є онъ цео векъ свой у вармеђеской тамници бробавити морао, дакле се ніє могао за старость свою бринути, а гди млађе године пропустити морао, тамо є радъ и да умре.

— Бомбе съ коима є Орсини са друговима нѣговимъ онако грозно злочинство 2. Јануара о. г. у Паризу учиніо, изнађене су єднымъ младимъ златаромъ у Штутгарду, кои є то своє изобретенѣ у време последнѣгъ руско-турскогъ рата некимъ правителствама ради одкупа узалудъ нудіо. Онъ є — кадъ су га правителства одбили, продао свою тайну некоме непознатомъ, кои му се издавао, да є оружія продавацъ. Младый златаръ као и нѣговъ отацъ были су после атентата паризкогъ суду на одговоръ позвани, али као невини одпуштени.

— Гласникъ далматинскій явля, како су тамо римо-католички клирици представляли неколико пута позоришна дѣла, међ' коима и „Ајдуке“ нашегъ почившегъ славногъ пѣсника И. С. Поповића. Истый листъ примети, да є самъ Г. Намѣстникъ Мамула удостоіо се за два вечера овомъ театралномъ представляню присуствовати.

— Некій наученикъ израчунао є, да у Француской има 1.700.833 лѣкара, али у єдной години само 1.400.000 болестника; исто тако є израчунао, да у Француской 1.900.403 адвоката живе, и да є год. 1857. по званичнимъ извѣстіяма само 998.000 процеса было.

— Делхискій краль, Нана-Сахибъ, кои є садъ поглаваръ бунтовника индиски, баціо є — кадъ є морао изъ Битура одъ Енглеза побећи, своя блага у єданъ бунаръ. Кадъ є енглеска войска ту варошъ заузела, буде іой то явлѣно, те су почели воду изъ означеногъ бунара пити, и нађоше у нѣму много разны златны и сребрны стварій, коє се цене на више одъ 100000 талира.

— У Риму изкопана є скоро мермерна штатуа, коя представля Далматикуса, синовца великогъ Константина. Далматикусъ быо є одъ стрица свога, цара Константина за Цезара проглашенъ (год. 335. после Христа), но ніє никадъ велику ролу играо. — Ову су штатуу нашли, кадъ су темель за єдно ново зидаюће зданіє копали.

— И у самой Палестини, у южномъ томъ предѣлу, была є зима строга; снегъ быяше покривао крозъ неколико недеља сву землю, и мраза быяше тако якогъ, да су 10000 маслинови дрвета промрзла. И у Цариграду пао є снегъ, и съ ньиме появіо се опетъ и лоповлукъ и друга злочинства. При томъ налазе се іошъ у течаю кіяметъ фаличны турски банака, што купуюћій и продаваюћій светъ немало забуни, и почемъ се никадъ само єдно зло непоказує, то появи се и ватра, и више одъ 300 кућа постану развалиномъ.

— Као што бечке новине являю, имамо се идућегъ Мая среће надати, да ће Нѣгово Величество нашъ царъ Войводство Србіє посетити.

— У Суботу, 1. Марта п. н. пао є преко ноћь у Линцу и околини снегъ 4 стопе высокъ.

☞ Съ концемъ Марта скончавасе многимъ нашимъ предплатницима пренумерація ньова; да небы принуђени были, са шиљанѣмъ нашегъ листа престати, умоляваво свакогъ коме се предплата свршава, да се што пре на ново пренумерира, єръ кои се небуде пріявіо, томе нећемо листъ нашъ шиљати.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. више.

Предбронти се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србие нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 11. У Земуну 15. Марша. 1858.

Арамбаша.

Приповесть одъ М. Стояновића.

I. Коситба.

У потоку Босни спличала вода и избистрила се, те шуми и жубори преко врлети и шљунка постаюћи све тишіомъ и тишіомъ, како се спушта са брегова у посавску равницу. Обале потока украшаваю шарене ливаде, пуно буйне за косу дорастле траве, и њиве засеяне кукурузомъ, одъ кога є свако стабло седамъ стопа високо са своіомъ китнястомъ перяницомъ, и на свакомъ су по 2—3 класа одъ величине малы пушака, што є живъ и ясанъ доказъ, како є плодна ова земля. Ресе и ките жале потока и шуме растове, букове, брестове и ягнѣдове са гаєвима и шикарѣмъ врбовимъ и ракитовимъ. Орао сурій клокоће надъ шумомъ пловећи исподъ облака; соко сивый седи на врху раста, цвокоће грбавимъ клюномъ и стреля оштримъ окомъ по густомъ шикарю, гдѣ се гньизде голубови; вивакъ лети више потока вребаюћи рибе, коє се кадкадъ плюскаюћи появлюю на површини бистре воде; поветарце тихо и благо нише травомъ ливадскомъ, по коима птичице цврлюгаю и бубице цмрчу, зує и цврчу, а величанствено сунце упира снажне своє зраке у теме налазећи се у полю раденика, єрбо є управо подне.

У сенки подъ гранатомъ липомъ у забитной поляни узъ потокъ Босну седе два човека, а узъ њи бритке косе, по чему се познає, да су косачи. Єданъ є одъ њи младъ човекъ око двадесетъ и петъ година, узрастанъ и крупанъ, и мрка лица; власи су му вране као перѣ гавраново, пустіо ій є низъ рамена; око прио и ватрено креси се као ясеновъ живъ углѣнъ, лице спалѣно сунчанимъ жаромъ, пакъ тамно и озбиљно; руке замашне и пуне жулѣва, као што су у раденика. Одевенъ є просто: у кошулю и гаће платнене, опасанъ црвенимъ вуненимъ поясомъ, вратъ и груди голе и спалѣне, као лице и наустнице обрастле прима малама; на плећима му камизолъ изношенъ и одъ модра сукна; на ногама дебеле шарене чарапе и опанци, а узъ нѣга црвена капа, кою є олъ запарне врућине скинуо. Другій є постаръ човекъ, мало нижи, сува, спрлѣна лица, костчастъ, рђи власи, црвены бркова, а одевенъ као и првый, само му є све старіє и лошіє, и поясъ око паса модре вуне, путранци опанци на ногама, а никаква камизола на плећима.

Седе и почиваю одъ посла разговаюћи се.

„Стриче Доминко!“ рече млађи старіему, „кудъ среће, ако будемо прости одъ беглука іошъ само крозъ два три дана, те при овомъ угодномъ времену срушимо велику ову ливаду, да сено ухватимо.“

„Мой Иване!“ одговори старіи, „само што ніє грунуо Кихая Копчићъ у село, да косимо бегове полянице, главаче, млаке и друге чаере, пакъ ће остати наше ливаде, те ћемо косити голу коньокризъ у невреме, кадъ опадне цветъ и листъ съ траве.“

„Тако є, мой стриче, было и пролетосъ са усевима и кукурузнымъ копанѣмъ, и тако ти то быва увекъ; кадгодъ буде удобно време, буди за кой посао, морамо оставити своє послове, ако ће ватромъ планути, или водомъ одпловити, па морамо ићи на беглукъ. И то бы,“ рече даље Иванъ посве тихимъ гласомъ и удушенимъ, као да се плаши издає одъ слободны птица, коє ій облетаю, „и то бы човекъ поднео, кадъ већъ ніє иначе; али нашъ беглукъ пати іошъ сувише одъ зулума Копчићева. Бесный потурица изпія намъ крвь у свако доба. На посао гони до сунца, съ посла пушћа иза сунца, починка неда ни на найжешћой лѣтной в сданици. Ако бере беговъ харачъ, или биръ и десетакъ, полови съ нама лѣтину, и све што є болѣ граби за себе и бега.“

„Богъ и душа, Иване, тако ти є све; али шта знамо, кадъ смо се нашли у томъ злу. Небо є высоко, земля тврда, помоћи ни одкуда; суда и правде ни кодъ бега, ни паше, ни кодъ кадіє, ни везира, а царъ є далеко преко света, пакъ Турци царую овде надъ нами по своіой вольи, и смею се надъ царовимъ верманима — како што зову цареву заповесть, штоно ій прима везиръ изъ Стамбола.“

„Мой стриче! имаде свако зло свой утукъ и свему бы се турскомъ зулуму колико толико кодъ насъ могло доскочити, кадъ бы само међу нама было, као што нема — праве слоге и єднодушности, зато расту Турчину све ячи рогови. Несложна браћа, пропала кућа!“

„Али добаръ човече! шта бы могла и сложна рая противъ Турчина, господара, урадити?“ запита Доминко.

„Видишъ ли ове птице, што лете по зраку, снажне су у своме гньизду, а видіо си звѣрадъ, гдѣ пролазе слободно шумомъ, а мы смо сапети у ланце клетогъ робства, и служимо невѣрника, некршћеника, десетъ єдномъ; у своіой смо земльи туђи, те оремо своє ньиве, и пунимо туђе коше и хамбаре, наши жульи туркомъ су сласть, нашъ трудъ и зной ньима разкошлукъ и разкалашность; па іошъ и немислимо на избавленѣ. Тежка укора! Тежке срамоте!“ Ово говорећи ужегло се Ивану лице као пламенитый огань; изъ очію кресе се мунѣ, набрекнуле му жиле око врата, што несме изрећи гласно, чега му є пуна грудъ.

„Ћути Иво! неговори таково, што бы те могло главе стати, а и здравлю ти, синко, шкоди. Ето си се упаліо као ясенова жеравица, пламтишъ као бакля луча, и на целомъ стрепишъ тѣлу, као шиба на бурной води.“

„Слушай, стриче! теби смемъ казати што іошъ никомъ реко нисамъ, макаръ да ми одавно срце ћути; што мисліо, домисліо самъ се и тврдо самъ одлучіо учинити.“

„Шта?“

„Осветит' се Туркомъ, осветит' се Копчићу!“

„Освета є, синко, сладка, алъ ко се свети редко се посвети!“

„Стриче! гди нема суда и правде, онде ко ячи тай квачи! Избіати ћу клинъ клиномъ, повраћати заямъ — шило за огньило, жао за срамоту!“

„Соколе мой! како ћешъ се бости съ воловима, кадъ ниси рогатъ, како ли улетати са кобцима и капюзима, кадъ ниси крилатъ? како ћешъ се конобати са Турци?“

„Стриче! знашъ шта: снажне моє мишице надоместит' ће ми рогове, а хитре ноге крила

соколова; горске шуме моє су прибѣжиште, ноћь ми є помоћь, солъ у глави савѣтъ и поука, а юначко срце у нѣдрима добра ће ми быти снага свуда на свакоме месту.“

„Яданъ Иво! заръ си одлучіо поћи у айдуке?“

„Стриче мой, на то ме виче судбина рода и верозакона, судбина браће и горка судбина вѣренице покойногъ брата Тадіє, кою Турци уграбише уморивши брата, докъ самь я іошъ быо дете; то самь дакле дужанъ учинити.“

„Али како ћешъ насъ стричеве и стару матерь оставити у ноктима турскимъ, и поћи у айдуке? Незнашъ ли, да ће Турци надъ нами калити срце?“

„Тимъ ће ме подбадати на люћу освету!“

„Немой, Иване, соколе! немой! стрплѣнъ спасенъ, спасенъ божій!“

„Нисамь првъ ни скотъ, да пузимъ по праху тражећи спасъ у проклетиньи, срећу у робству, миръ у патньи, рай у паклу! Айдукъ є, стриче, слободанъ као онай надъ нами сурый орао, и просто као мркій вуче пролази горомъ крозъ кланце и богазе; айдукъ ћу быти, айдукъ морамъ быти!“

„Немой, Иво, чедо моє! патит' ће намъ сва родбина; Турци ће насъ прогонити; валяда знашъ што є турска освета.“

„Ніє люћа одъ айдучке,“ рече Иванъ свршивши разговоръ стрицу, и устадоше одъ починка, погладише и пооштрише косе, и стадоше по ливади наставити кошенѣ.

Сунце заће за гору журећи се къ покойномъ западу; сенке одъ стабла, планина и шума постадоше веће; шумъ потока шумити непрестає, певанѣ птица по грмлю и трню постає живлѣ, као да пое вечерню захвалу своме створителю; сумракъ се поче ширити долинама, као да природа починѣ простирати свимъ живимъ створовима, деци своіой наймилиіой, простирку меку за покой ноћный.

Іошъ врхови оближньи брда блистаю се у руменилу седаюћегъ за гору сунца. Наши косачи престадоше косити, и заметнувши косе на рамена повратише се дома, у свою убогу колебу сграђену на обали Босне. Колеба имъ є сграђена кукавна и лоша, безъ димняка и ваята. Али ніє зато тако худа, што становници небы вольни и кадри были саградити себи болый станъ, него што то несмеду чинити одъ страха и зулума турскогъ.

Докъ су трудни косачи стигли дома, ноћь є у велико настала и вечерньи петли већъ су давно одпевали вечерницу; небо се окитило звездама, као кадъ руна стада у неброєной множини застру поляне, и међу неброєнымъ звездама као пастиръ међу стадомъ сяйный месецъ бледимъ своимъ пунимъ лицемъ настои разсветлити што болѣ ноћну таму, небы ли тавна ноћь у колико баръ наличила беломъ данку. Бадава му напоръ безъ сунца, єръ нема дана, као ни Босни среће безъ слободе — помисліо є и нашъ Иванъ идући изъ поля дома и проматраюћи красну вечерь и угодну летню ноћь.

Иванъ о томъ увекъ мисли, и у полю и у дому, и на путу и кодъ куће, мисли яданъ о слободи; али незна средство изумети, како да скрши робства ланце, у кое су ій оковали Турци. Ништа му — мисли — друго неостає, него поћи у айдуке.

Али друге мысли опетъ мисли: Ко ће ми ранити стару майку, коя ме є одранила сладкомъ раномъ груди своій, удовица у невольи и тешкоћи беглучећи и робуюћи? Обраћуюћи турске ньиве на глави є своіой мене носила у колевки трудно бреме; сузама ме є често умила, кадъ на ньиви турской робуюћи ніє смела за кой часакъ попустити српъ или мотику изъ руке, докъ бы неячко на вратинама плачеће гладно чедо задоила. Пакъ ту майку да оставимъ у старости безъ покоя, у слабости безъ подпоре? — — Кадъ ли ће яду нашемъ конацъ быти, кадъ свануги Босни данъ слободе?! О! да баремъ могу поћи у айдуке, — алъ ме и у томе пречи света дужность детиня прама остареле майке! — — Него трпити? — Незнамъ! Скупъ є добаръ савѣтъ, и тежко є наћи мелемъ старимъ ранама.

II. Беглукъ.

Мурат-бегъ є богатъ међу босанскимъ спаиями. Ньиве су му дуге и широке, шуме густе и велике, а ливаде и пашници поляне, кое се немогу окомъ прегледати; беглукъ му є између првы у Босни.

Мурат-бегъ є гордъ и бесанъ Турчинъ, као што су све босанске потурице, исти пуки цебраци, кои ни грудве властите землѣ немаю. Но Мурат-бега нема дома, онъ є на царевой войсци. зато су му настойници и дворяны горопадніи, гордіи и бесніи, особито некій Копчић-Кихая, надзиратель бегови добара и беговъ у свему намѣстникъ, и найвећи зулумчаръ одъ свію. Што є сурый орао пловећи изподъ облака надъ шумомъ, кога су ономадъ косачи чули клокотати, за мирну живадь по становима, то є Копчићъ бедной раи; што є соко сивый, што є ономадъ седіо на расту и цвокоће грбавимъ клюномъ и стрела оштримъ окомъ по трню, гди се гньизде голубови, за ове, то є Копчићъ за поданике Мурат-бегове.

Текъ се забеліо божій данакъ; зора свиће, ноћь се губи бежећи хитро са гора у долине; истокъ се зарудіо позлаћенъ жаркимъ зрацима летньогъ раћаюћегъ се сунца; громкій жуборъ по гаєви, по дубравама и шумама певаюћи птица поздравля белый данакъ; окићена свака травица у ливади са бисернимъ капльицама ютренѣ росице и весело диже главицу у высъ и шири лишће неплашећи се бритке косе, коя већъ посећа ливаде.

Што косачи већъ до сунца слегоше се на бегове полянице, да покосе буйну траву. Сто косача заватило сву ливаду по ширини, сто одкоса буйне траве паде по ливади. Косачи текъ су почели косити, а изъ села стиже међу ньи клетый Копчићъ, змія люта. Яши Турчинъ коня бедевію, одъ кога є текъ мало маньій. Людина є Копчићъ, высокъ и плећастъ као какавъ чворовъ ягнѣдъ. Лице му є старо, црно, изтрошено и рапаво, брада беличаста и бркови куштрави, неуломни, знакъ пакостне нѣгове ћуди. Око му є чудне боє — скупа жуто, тамно и зелено као у шумске люте звери, обрве му срастле се у єдно, стрше као четке, уста му накривлѣна одъ гордости и пакости. Димліє му одъ скерлета, на глави му бела чалма, а на плећима зелена долама, за поясомъ две мале пушке оковане у чисто сребро, и ятаганъ позамашанъ, воларица кожна камція виси коню о ункашу наменѣна поленикомъ, кои или пре сунца недолазе на беглукъ, или онако нераде како жели бесанъ Турчинъ.

Косачи косе непрестано, на челу имъ є косбаша (предводитель) Иванъ Томићъ, добаръ косачъ, понайболый између сто косача, а Копчићъ ій обткрує на бедевіи, као кобацъ голубове, као курякъ руно стадо, и дере се садъ на єдногъ, садъ на другогъ, што ил' ко коси повисоко, ил' му одкосъ широкъ ніє, ил' што има слабію косу, или што є самъ слабіи, пакъ неможе као косбаша одпачавати дебео одкосъ.

Тако ій є облетао, докъ га жаркость летногъ дана одтера подъ шаторъ плaндовати, пушити лулу, єркати каву, єсти пусту ягнѣтину заоблицу, чимъ га рая частити мора по реду свака кућа докгодъ се бави у селу. По обѣду опетъ Копчићъ са бичемъ у руци тумара око косача, и садъ му већъ ніє доста сама псовка, него и шиба лютимъ бичемъ утрућене косаче, као скотове, єрбо му нису, вели, доста покосили. Попреко га са стране погледа Иванъ Томићъ, косбаша; лице му є зажарено, живый огань, и одъ посла и одъ єда; око му се узпламтило као пламенъ люти огня, зубма шкрипи, мукло стенѣ као да га тишти тежакъ теретъ; косомъ маше горопадно, коя звижди по воздуху и по трави као люта у процѣпу гуя. Али ништа Иванъ неговори, него отима мозгу мисли: како бы се осветіо бесномъ Турчину за толику нѣгову пакость.

Давно є већъ сунце зашло, али Копчићъ іошъ гони раю, нека коси; вечерь є видна, вели, могу іоште доста покосити; садъ є истомъ шала косити, кадъ є таква ладовина, а по ноћи мѣсечина.

Косачи веће скапаваю одъ труда, сумракъ се поче ватати, већъ се невиди зеленило траве, све є црно, єдва Турчинъ рече: „Хуя! чули ме вы косачи, тепци, дангубице! мало сте срушили траве, на ливади се и непознає да сте косили, єрбо касно, ніедне вере, долазите на коситбу. Пре зоре да сте сутра овде. Ко недоће, воштит' ћу га овимъ бичемъ као вола у купусу, а штапомъ ћу дати га подковати, табане му изоштрити, да се брже пожури къ послу беговоме, къ послу свога господара, на когъ мѣсту я самь сада. Чули ме вы, штоно реко? Ко се опре, яо нѣму! Садъ сте чули, пакъ одлазте, зоромъ овде сви да сте ми!“

Копчићъ оде подъ свой шаторъ, гдѣ га опетъ чека вечера. Чека га пилавъ, пита, шербетъ, кава, чибукъ, и меки душеки: а бѣдна га рая служи као свога господара.

И косачи се разнѣоше са ливаде кое камо;

ал' ій мало оде дома, него падоше утруђени косећи васданъ безъ одмора и починка; падоше по међама безъ вечере и окрепе; постеля имъ є зелена трава, узглавѣ грудва землѣ тврде, а покривачъ ведро небо. —

Иванъ Томићъ оде дома, єръ зна да га чека стара майка на вечеру, и мекій му креветъ стере; а млада му вріє крвь у жилама, пакъ се узда у снажне ноге, да ће моћи дома доћи, и сутра се рано повратити, да предњећи међу косачи.

III. Ускоченѣ.

Зоро бела, зоро красна! жао ми є и на тебе, што си тако несмислена, пакъ се вече появлюєшъ, нити нехаєшъ што утруђени косачи текъ су у првомъ сладкомъ санку. Дай, стрпи се, нека проспаваю!

Ты, данице, звездо ясна! што намъ являшъ долазакъ зорице, немой тако ићи небомъ журно, пусти косаче утруђене, нека санакъ проспаваю!

Ярко сунце! немой данасъ рано доћи, небыли се косачи одморили малко дуже спаваюћи.

Вы птичице по шикарю! немойте се данасъ будити рано, нити рано пояти, почивайте, нека се одморе косачи утруђени, а кои су отишли синоћъ дома, небыли могли доћи амо на време. Непевайте данасъ рано, могле бы пробудити Копчића.

Али бадава молимъ зору, она неће да ме слуша, само чини божю волю: лети се рано появлює, ено веће она свиће, появля се на истоку, украшена бедимъ и руменимъ ружама и бисеромъ, али є лепа и дивна, а ипакъ тако несмислена!

Ни данница ме нечує, него иде своіомъ стазомъ непрестано, коіомъ іой ићи заповедіо вишньій Богъ.

Сунце іошъ манѣ прима молбу, већъ ено га починѣ позлаћивати горе и пожаривати небо жаромъ своимъ.

Нити птице по шушняру неће да ме послушаю, него већъ починю певати, поздравляюћи белу зору и ярко сунце, поздравляюћи божій данакъ!

Већъ сви косачи слегли се на ливаду, окиваю и брусе косе, починю косити росну траву, само имъ нема косбаше Ивана Томића.

„Или га є санакъ преваріо?“ упитиваю косачи єданъ другогъ, „или се є Иванъ поболіо косећи ючеръ као да ватра пали, или вода носи? Или є момакъ іогуница, силеція, пакъ є рада заквачити се као и лане о жетви са Копчићемъ, те ће га се Турчинъ намлатити!“

Косачи у той речи, а Копчићъ међу ньи на коню, пуцка камціомъ и брои косаче. Єданъ му фали, зато запыта:

„Кога угурсуза не'ма?“

Косачи косе и мукомъ муче, докъ ій те овогъ, те оногъ лати ударати, да му каже кога не'ма.

„Ивана Томића, косбаше нема,“ найкасніє погоди самъ Турчинъ погледавши добро на чело косача. „Гле, кіимета єдногъ! чекай угурсузе єданъ, научиг' ћу те како се слуша моя заповесть и како се лижу штапови!“

Ивана є санъ преваріо, а майки нѣговой жао было пробудити синка пре зоре, кадъ є видила како сладко спава. Но кадъ є већъ почела пуцати зора, ніє могла ино учинити, него га пробуди велећи: „Устани Иво, устани, чедо моє! знашъ, да морашъ быти до сунца на беглуку, а ливаде су подалеко.“

Кадъ се Иванъ пренуо одъ сна и видіо, да већъ свиће данъ, жалећи се на майку, што га раніє ніє пробудила, скочи изъ постелѣ, обує се и уміє, прекрсти се частнимъ крстомъ, узме у торбу погачу подпепельку са сувимъ сиромъ и тиквомъ за воду, косу и пушку заметне на раме пакъ полюби свою стару майку у десницу руку, а она синка у чело юначко. При полазку питала га майка:

„Чедо моє, зашто носишъ данасъ шарку, кадъ знашъ да несмешъ съ ньоме предъ Копчића, да ти ю неотме на силу?“

„Непитай ме, майко! може быти треба ће ми данасъ шарка, ако стигнемъ покасно на беглукъ, те ме Копчићъ окупи злоставляти.“

„Немой, Иво, заметати кавгу, и болѣ неноси са собомъ шарку: неће быти добро.“

„Прости, майко, немогу ићи безъ шарке. Данасъ ми се срце разиграло чимъ самъ шарку латіо у руке и чини ми се, као да ми она вели: носи ме, носи, требат' ћешъ ме!“

Иванъ тако, што му знаде майка, него: „Срећно!“ рече на разстанку, и изручи га и препоручи у обрану божю и подъ заштиту майке богородице.

Копчићъ смотріо долазећегъ Ивана изъ далека, пакъ се намршіо, на челу му облачина, изъ очію скачу искре одъ лютине и пакости, раздувао брке а устнице искривіо, пене му се уста одъ єда. Пуцка бичемъ, скаче предъ Ивана, пакъ се продера као во кадъ рикне:

„Гди си досадъ, пашче єдно?“

„Ючеръ самъ се яко утрудіо, те ме є малко санъ преваріо, али, ага, я ћу то надокнадити,“ вели Иванъ.

„Бре, тогъ ніє доста, Томићу! Єси ли ты чуо синоћъ мою претню?“

„Єсамъ, ага, алъ опрости, ніє было съ іогунлука.“

„Бре, ты си іогуница, ето то каже ти и шарка на рамену; ал' ћешъ познати руку мою,“ и рекавши ово залети се бесно Туре, да ошине Ивана камціомъ по голеници. Иванъ скочи и поскочи у висину и на страну, баци се бриткомъ косомъ на Копчића, и подъ ньимъ люто рани коня, кои скочи у вретенъ, ашіоца сметне, и овай онесвештенъ падне у траву.

Иванъ ніє часа почасіо, него лати шарку круће, притисне ю подъ пазуо, пакъ полети низъ равно полѣ бегаюћи къ оной страни, гдѣ се у далини виде крше горе, у коима живе вуци и айдуци. Ни стрела га небы стигла како момакъ журно бега, као звезда преко ведра неба.

Хелисейскій пастиръ.

(Свршетакъ.)

Кадъ є овай сну подобный путуюћій походъ подъ високе сводове храма одъ гранита, сяйношћу бисера светлеће се дошао было, дркташе Ерни поредъ алпійске кральице; єръ є кадшто подъ своимъ ногама осећао само воздухъ у место тврде землѣ. „Небой се, єръ самъ я Хелва,“ говораше она; „гди є воздухъ гушћи тежина као лако што, плива у нѣму као дрво у води.“ И при овимъ речма обавіє лепойка подземногъ царства нѣну руку око нѣга, тіо притисне младића на нѣне прси, и нѣнимъ га нѣжнимъ полюбцемъ задану. „Небой се“ рече му она при излазку изъ стена, гди се безгранична провал'я предъ ньима и горе и доле показа: „Мы стоимо на шупльой унутрашности земногъ света!“ затимъ га іоштъ єдномъ на нѣне прси притисну, и отисну се съ ньимъ у неосетиму празнину, у мирну ништность, као у какво небо ноћи. Али у дубльини доле, као и горе у висини, светлили су се плави, црвени, бели светняцы као миліони звезда. И Хелвине другарице светлиле су се у свойственой светлости певаюћи песме крозъ ово звездано небо, као чудновати метеори. Садъ више ніє Ерніово срдце страшльиво куцало, али задовольно, почемъ є онъ, као и Хелва нѣга, нѣно божествено тѣло своіомъ рукомъ обавіо.

Изненада се опетъ на тврдой земльи нађу. И опетъ іймъ на сусретъ изиђу ходницы одъ стубова, високо сведени и осветлѣни као да су одъ сами зракова сазидани. Кадъ су после подужегъ времена у пространый ходникъ на сводъ дошли были, гди су се съ лева и десна широке кристалне улице простирале рече Хелва: „Погле, лево води путъ к' обиталишту мога брата, Мунга, десно к' палати Айгера могъ брата, у средини є тамо моя девоячка соба, коя ће те на конакъ примити. Наше вечне куће пружаю се преко земаля людски чакъ до небесны облака, и наши су кровови одъ вечногъ гвожђа начинѣни. Смести се у мой дворъ, о мой смртный любимче! кои ми є отацъ направіо и украсіо, мой Отацъ, свевладаюћій, свепокрећућій Іолъ, сынъ Етера, вечна светлость.“

Приповеда се, да є Ерни у палати девойке неизказана блаженства уживао; али нико незна у чему су се састояла, башъ заго, што се изказати нису могла. И сигурно му є задаємъ Алпійске кральице къ нѣговимъ петъ чувствама іоштъ и шесто и придодато, т. є. да є онъ, ма гди у свету у мыслима было, све дознавао шта є тамо было и догађало се. Нѣму є показао Айгеръ, Хелвинъ братъ, игру матерія и сила, како невидими гасови у каменѣ, кристали и руде у тѣла прелазе, показао му є грдна мора долнѣгъ света, изъ кои засушени и майски студенцы као непреодни извори горнѣгъ света протичу, тако исто и чудновате радіонице, у коима се цѣлителна вода и врели извори справляю или како землѣтресенія бываю. Овде є было другчій светъ, другче великолѣпіє створеня, другчія ве-

*

личина єстества, а не као горе на површини землѣ. Духови пакъ оба уживаю. Али у горнѣмъ свету куда често иду, потребую другій начинъ живота и рану. Мунгъ, Хелвинъ братъ, показа лепомъ Ерніу на врховима свои ледены брегова стада дивльи коза, ярчева, кртица; гнѣзда свои горски орлова и у висини и друге дивлячи, кое духовима тамо на увеселенѣ и рану служе.

Свакій данъ питаше дражестна Алпійска кральица нѣногъ любимца: „Како ти є кодъ мене!“ а онъ свакій данъ одговараше: „О кадъ бы за навекъ кодъ тебе остати могао.“

„Бедный човече“ рече она, ты си као несавршено суштество далеко бржимъ променама подложанъ, него мы, кои смо на вишемъ степену у реду суштества. Твоя є година нашъ данъ. Твое обиталиште тамо на кругу земномъ са свимъ нѣговимъ земляма и светскимъ морама, свимъ раємъ и пустиняма, єсть само малый оделякъ нашегъ собственогъ обиталишта, кое како споляшность тако и унутрашньость земногъ круга обувата. Све є како унутра тако и споля живо, све є вечно у држави безконечности; суштества не умиру, єръ кодъ Бога смрти нема.

„Ахъ!“ уздисаше Ерни, „кадъ бы ты смртна была или кадъ бы я было као ты.“

Хелва му одговори: „Твоя є желя као човека врло дрзка и чини ми се да є будаласта. Шта бы ты о твомъ верномъ домаћемъ псу казао, кадъ бы онъ хтео, да те Богъ за нѣму равногъ створи. И као што животно саньиво и мутно у своимъ представама спроћу човека стои, тако стои човекъ са нѣговимъ досеткама и оштроумієм спроћу насъ. Нѣговъ духъ сматра исподъ себе дубльину природе или преко себе надземность, па свуда наилази таму и неразрешиме загонетке, и у место распознаня остає му слутня и вера. Мы пакъ, кадъ постепено средствомъ душе живота єстествены сила и матерія доле погледимо, ясно увиђамо и поносимо се знанѣмъ, гди смртный само слутню у себи носи. Али и за насъ, кадъ преко себе у светлость и величество божієгъ царства погледимо, онда намъ само мирна слутня остає и онда увидимо колико смо удалѣни.

Одъ свега што є она говорила ніє лепый Ерни ни словца разумео, а зато є башъ слабо и маріо. Онъ є само на умилна кретаня устній пазіо, кадъ є говорила, на свето сіянѣ нѣны очію, на нѣжно смешенѣ кое є у нѣномъ лицу као видимо блаженство обитавало. Затимъ є нѣговимъ рукама обгрли, па любляше ове устне, ове очи, ово смешенѣ, а самъ ніє знао како му є притомъ было, ніє знао да є нѣгову светиню свакій данъ као човекъ любіо. А и како бы могао другче, сиромашакъ!

Увекъ є съ ньомъ ишао; непрестано є она цветала предъ ньимъ као дражестнія. Само се свакій данъ по єданъ єдиный сатъ одъ нѣга удалявала да бы се, као што говораше, купала. Тамо іой ніє смео слѣдовати.

Петъ є дана надвладао себе изъ стра, збогъ хелвиногъ гнѣва, да на купатило у пештери и непомысли. Али шестогъ дана премести се онъ у мыслима тамо, єръ надъ овимъ мыслима и ньіовой дивльой наклоности ніє више могао управляти. Шта я мыслимъ неможе она знати, мысліо є онъ, „а — мыслити ніє никакво злочинство“ придода онъ къ томе.

Тада се као у сну нађе на путу къ пештери и предъ истомъ неку као ватра црвену завесу нађе, али унутра ништа ніє видіо, шта се иза ове збывало. Садъ се текъ онъ сети да помоћу нѣговогъ шестогъ чувства истина све земальско, свакій предѣлъ, свакій радъ и дѣланѣ како людій тако и животиня предстоєћимъ обчинити може, али никадъ ніє было у станю одсуствуюћи змаєва и духова радню и животъ посмотрити. То га садъ ожалостило. Ту є седіо смућенъ и мирно, кадъ му опетъ Алписка кральица приступи, любведостойнія, него што є никадъ пре видіо. Она примѣти нѣгову тугу. Она се бояла да га не мучи дуго време и туга за людскомъ постойбиномъ. Она се приклони къ нѣму милуюћи га, и умиляваше му се пуна найнѣжніегъ саучастія. Али ова милованя у место да жаръ тайный нѣгове унутрашньости угасе, тимъ га іоштъ снажніе распалює.

И кадъ є Хелва седмогъ дана к' светой пештери отишла была, ніє се више могао уздржати. Онъ се за ньомъ подкраде. Стаяо є кодъ ватро-црвене завесе. Дрктао є. Онъ подигне зрачный покривачъ и погледа у светилиште гди є лепа Хелва у купатилу седила. Али є ово купатило было само облакъ, као ружа црвенъ, у коме є девойка до половине загнюрена нѣму као алабастеръ бела леђа нѣна окренула, докъ су два служеча духа єдну изъ облака пружену ногу ньове кральице любили. Ова нога кою іоштъ никадъ исподъ дуге набране альине видіо ніє, ніє была обична нога девоячка, него є некако необично наличила, као на неку лепезу са светлеćимъ се пераима.

Духови угледаю смртногъ грешника, и пуни одвраćеня ясно повичу, замоче ньове руке у ружичный облакъ, и отудъ га попрскаю. На очи му падне као оштре варнице. Ништа више ніє видіо. У своіой слепоћи посртао є ужасно и напредъ и натрагъ. Око нѣга є грмило и праскало као да бы се великій светъ надъ нѣговомъ главомъ кршіо. Дрктаюћи се ніяо и напоследку падне доле. Срећомъ га увате две човечіе мишице и некій суровый човечіи гласъ говораше: „Леньштино, гди се скиташъ одъ седамъ година и садъ долазишъ, несрећниче, као просякъ какавъ у Елифидъ у овимъ одрпанимъ и иструленимъ альинама.“

„Ко си ты? я те не видимъ. О! я самъ слепъ“ повиче Ерни.

„Я самъ братъ твое майке, коя є одъ печали и туге пре шесть година умрла.“

Тада є Ерни горко плакао, и у село га одведу. Девойке нису већъ више лепогъ Ернія познавале, наличіо є каквой осушеной аветиньи. И кадъ є о изванреднимъ догађаима приповедао, кои су му се збыли, єдва су му веровали. Увекъ є пакъ уздисао име Хелва, презрео є ело и пиће, и после три дана умре уздишући: „Хелва.“

Ђ. М. Пав.

Милорадъ.

(По Уланду.)

У пламену и у рову
Ено лежи гордый градъ,
И предъ кралѣмъ у окову
Стои срдаръ Милорадъ.
„Ты ли с' онай што си знао
Песмомъ раздоръ дизат' свудъ,
И на отца подизао
Злоковарну деце грудъ?

Ты ли с' онай што но смело
Уверава цео светъ:
Да т' на свако подло дело
Пола нуждна текъ паметъ?
Но заманъ ти пола оде,
Но призови целу садъ,
Да те робства ослободе
И подигну опетъ градъ!“

„„Я самъ срдаръ Милораде,
Ко што велишъ кралю мой,
Крвникъ, кои песмомъ знаде
Свудъ замећат' крвный бой.
Я самъ она — веля беда
У очима краля свогъ,
Комъ за любавь нѣг'ва чеда
Презреше отца рођеногъ.

Млада нева, ћерка твоя
Текъ да стане предъ олтаръ,
Кадъ предъ ньоме мой запоя
Изасланый поклисаръ.
Опъ певаше чимъ с' поноси
Нѣно срдце, певца жудъ,
Докъ іой суза не ороси
Невесничку белу грудъ.

А кадъ певну я ратъ — Бога
И заметну крвный бой,
Изъ дремежа вечитога
Први уста синакъ твой.
Трубну труба, све с' заори
Кадъ прнусмо мы напредъ
Ко Монфорту, — где г' обори
Смртоносне стреле вредъ.

Клону доле, поста жртвомъ,
Алъ не мачъ, нит' топузъ крутъ —
Што умире съ твоіомъ клетвомъ,
То му беше ударъ лютъ.
Преко мора теби диже
Іошъ єдаредъ десницу,
Алъ када те недостиже
Стисну мою — издану.

Тадъ и моя снага хола
Прсну кано истый градъ,
Нит' ми цела, нит' ми пола
Оста струна, нити шпадъ.
Ласно свеза мишцу мою
Єръ ми і' духъ мой отргнутъ;
Єдномъ само тугопою
Іошъ с' напрегну моя грудъ.““

А краль диже мутно чело:
Сина си ми обмануо,
Обчарао ћерку смело —
Садъ с' и мене тровуо.

Прими руку мртвогъ друже!
Што праштаюћ' пружамъ вамъ.
Далѣ съ ланци, твое дуже
И мене се косну пламъ.

ђ. в.

Цариградскій Сарай.

Сарай цариградскій Мухамедъ е II. основао, и као царску државну палату на оно место, на коемъ е пре стара византійска тврђава была, премештенъ. Овай Сарай разставля Султана одъ свои подайника. Обычай тай, кои се кодъ свію наместника провинціялны тако исто налази, ніе башъ излишна брига у држави едной, у коіой неограничный владалацъ свакогъ часа у опасности е бывао за свой престолъ и животъ. За оваке случаеве побринуло се Сарай утврдити, а к' Боспору пазило се на могућность, како бы брзо на море побеће се могло.

Сарай има 8 капія: 3 велике скопчаваю га съ вароши, а 5 малы капія воде на Боспоръ, међу коима есу и оне, крозъ кои гдекоя лепотица прошета, докъ у валовима морскимъ свой гробъ ненађе.

Главна е капія Сарайска „Баби Хумаюмъ" — высока порта — како што се обично двору цариградскомъ придева. Она е украшена са два мермерска стуба, но ништа манѣ изгледа као улазакъ у какву тврђаву, и у незграпномъ е штилу озидана. Са обадве су стране у зидови урези, у коима су се главе низале, кое су по заповести Султана нѣговимъ великашима съ рамена скидане.

Изъ те капіе долази се у дворану, коя е неправилно озидана и древнѣима засађена. У ньой су станови Девтердаръ Ефендіе, Везнедаръ Аге; Болница за служителѣ Сарайске и станъ Султанове тѣлесне страже; на последку оружница, у зданію негда цркве, кою е царица Ерина за христіянскій храмъ сазидала. У ову оружницу есте улазакъ свакоме, кои ніе Мухамеданацъ оштро забранѣнъ, и у ньой чуваю се оружія изъ различны времена као турска светиня. Овде се налази серсамъ и сабля Милоша Обилића погинувшегъ на Косову. После оружнице долази ковница; на страни одъ нѣ има неколико станова за чиновнике. На роглю ове дворане на лево има капія, коя води къ слугама Сарайскимъ; одавде иде се къ конюшницама Султановимъ; мало далѣ долази се къ палати Кизларъ Аге, или поглавару надъ црнымъ ушкоплѣницыма. После иде благайница, у коіой су одъ више столеѣа нагомилани поклони, и плодови срећны ратованя. У зданію благайничкомъ има и богомоля, и купатила; Библіотека; мала капела, у овой света Мухамедова застава са осталимъ пророковимъ светиняма, и напоследку иду собе принцева и Султанове.

Сада долази унутрашня светиня надъ светиньомъ т. е Харемъ. У овай се 5 до 600 робиньица изъ млоги земаля одъ три части света за рачунъ Султана набавляю, али бы мы свакога лепо саветовали, да се оканє далѣга радознаня о овымъ становницыма, еръ има примѣра, да они, кои су се изъ Галате превозили, и на дурбинъ овамо погледали, да су свою радозналость главомъ платили.

О пролетнѣмъ и есенѣмъ Харему гласало се подоста, али у зимскій Харемъ, или тако названый великій Буюкъ Харемъ, ніе іошъ туђа душа завирила. Овай е дебелимъ зидомъ обграђенъ, и има само еданъ единцатъ улазакъ, и овай единцатъ четыри капіе, две одъ туча и две гвоздене забравляю. Преко свега овако тешка затвора стои данъ ноћь и стража коптійски дервиша — Завіетъ елъ Деира — кои бы свакога одма утаманили, кои бы се усудіо на ту светиню и погледъ бацыти. Ни самъ Кизларъ Ага, поглавица црны ушкоплѣника, кои е и самъ ушкоплѣникъ, несме безъ особите заповести Султанове у нѣга ићи.

У средини зимскогъ Харема налази се павилонъ Султановъ, у коимъ су величанствене одае, а и спаваћа нѣгова соба. У овай е мало напоузвишено креветъ са свиленима златомъ и бисеромъ украшенимъ завѣсима. У овомъ е павилону и престолна сала, где Султанъ пріима царске принцезе и кадуне, и обичне политичне и верозаконе светковине држи. Зидови ове сале уметнити су златомъ, и имаю у свакомъ роглю по еданъ одъ злата и драгогъ каменя блистаюћи престолъ.

Почетакъ новіи покрета у Турской.

(По Ранке-у.)

Колико се веѣъ времена изъ тога прорицало, и како се често мыслило, да е дошло време распаданю турскогъ царства на различите пашалуке!

И у самомъ дѣлу нису врло редко осилѣне паше у Багдаду, Акри, Видину, Яньини, данакъ слати одказали, или су се явно узбуньивали. Неки су се предели, као Египетъ или Босна, дуго време одржати умели у независимомъ до некогъ извѣстногъ степена унутрашнѣмъ расположеню. Примѣръ. кои су дали Варварескцы, наравно близу, и иначе подъ другимъ некимъ одношеніяма, изгледао е, да ће се и други на нѣга угледати морати.

Међутимъ се свакій путъ налазило, да султанъ средства у власти има, да буне утиша и целость царства одржи.

Уважаванѣ едне династіе, съ коіомъ за толико столѣтія никадъ ни една друга у онымъ земляма саревновала ніе; саюженѣ духовне и светске власти у едной руцы, коя никаковой противности у духовима подићи се неда; свеза воены установленя одъ едногъ края царства до другога; не несоразмерно уређенѣ садъ веѣъ изображеногъ размишляваня православны и духовны надлежателства; само утврђенѣ едногъ, скоро наслѣдственымъ поставшегъ уплива неколицыне велики улема-фамалія: — све то дѣйствуе, да се немогу тако лако раскинути свезе, кое едну провинцію съ другомъ, а све са средоточіемъ скопчаваю.

Унутрашня могућность измене у турскомъ царству зависила е далеко више одъ друге сасвымъ стране.

На примеру Србіе добро видимо, какве е противположае онъ у себи садржавао: народе неутаманѣногъ само осећаня, обично якогъ расположеня духа, животъ опоминяня на прошлу величину, коя е найраніимъ основоположенѣмъ државе, одъ тога исключуюћи се, на робованѣ осуђена, — а напротивъ ньи верозаконъ, кои нѣговимъ исповедательима право на господарство дае, съ презрителнымъ ій поносомъ испунява, и насилію ій принуђава.

Можно подярмлѣна рая ніе у себи ни за себе на то ни мыслила, да се ослободи: за то е она врло слаба была; поделѣна, и на свакомъ месту врло добро на оку држана одъ непріятеля, кои су іой у исто време господари были.

А како е онда, кадъ су наумиле веѣъ христіянске силе, — кое су се са саревнуюћимъ развиткомъ власти забавляле, и мало помало се къ веѣъ више недвоумномъ надмоћію наспрамъ турски стварій подигле быле — Христіянима одъ Турака подярмлѣнымъ руку помоћи пружити?

Зато е оснажаванѣ рускога царства Османе онако застрашило было. Само постоенѣ грчко-правоверне силе, испредъ кое одъ узвышаваюће се свѣтлости полумесецъ побледи, покорность е рае у сумню доводила.

Кадъ се год. 1770. прва руска флота на егейскомъ мору показала, подигоше се Грцы — единствено са слободнымъ и ватренымъ одважаемъ — на островима и на сувой земльи. Име Атине, кое е дотле споминяно само одъ оны, кои су о древности знаня имали, добы опетъ значай и за политику и за савременике.

Али е іошъ више обште, наиме за околне Христіяне славенскогъ порекла, и знатніе изгледе отворіо ратъ, кои се год. 1788. появіо.

Аустрія, коя е србско патріяршество себи пріимила, и подъ сносимымъ Іосифомъ све терете одъ стране уніе противъ грчко-правовѣрны одкланяла, саюзила се съ Русіомъ, ради нападаня на Порту, и нѣна намера, да господарству Турскомъ у Европи край учини, и човечество, као што каза царъ Іосифъ „на тимъ варварима освети," никако ніе утаена была, него се заиста у свакомъ военомъ по'оду све опасніе развіяла.

И тада неосташе Грцы безъ покрета: една понайвише одъ ньи опремлѣна и наоружана флота подъ Лампросомъ Катцонисомъ указала се на мору; у Албаніи и Македоніи примѣтили су се покрети; али у найодсуднiемъ времену узеше Срби участіе.

Царъ Іосифъ имао е добру мысао, да одъ Срба, кои бы узъ нѣгову войску пристали, фрайкоръ — чету слободняка — установи; и наскоро е овай фрайкоръ нарастіо до изредногъ коняничкогъ и пешачкогъ воинства, кое е найболѣ услуге чинило у рату, па и при обсади Београда год. 1789. и іошъ више, кадъ е варошь освоена и земльомъ завладано. Полковникъ Мія-

лѣвиѣ, кои є надъ фрайкоромъ српски емиграната — бегунаца — заповедао, намести се кодъ Ягодине и Ћуприє; са путова, гди іошъ никадъ войска пролазила или топови вучени нису, продерао є на Карановацъ и одъ Турака га є отео; у Јануару 1790. указао се предъ Крушевцомъ, поставіо є своє люде у време и турске и аустрінске свирке у редъ битке, и освоіо варошь; старе цркве, коє сведоче о слави кнеза Лазара, кои є овде прву свою столицу имао, и коє су у турско време за арове ньіовы коня служити морале, буду очишћене, освећене и опетъ се христіянскимъ пѣніємъ ориле. Не съ неправдомъ се царевцы у своимъ извѣстіяма поносе, да су они велику часть старогъ српскогъ кралѣвства освоили были. Жительи су држали зацело, да ће овомъ приликомъ подпасти подъ цара бечкогъ: свуда су се съ поузданѣмъ искупляли, већій део ньіовы окружія преданость є свою одала, овде онде су завоєвана места заєдно са царскимъ войскама противъ садъ већъ обштегъ непріятеля одбранити предузимали.

Но ни у тай ма' ніє се могло толико успѣти, колико се желило.

Како се то опазило, као да ће се намере царски дворова испунити, изроди се у осталой Европи брига, да ће се тако изгледнымъ распространиванѣмъ ньіовы областій, обшта равнотежа нарушити: старо саревнованѣ, коє се увекъ противи ономе, кои добыва, подиже се на ползу Османа, и наскоро се показати, да се немогу пустити да пропадну.

Подъ сумньомъ є было, да ли ће имъ се и ньине старе границе повратити. Одъ европейски сила ніє была на то сагласна баръ она, коя є єдностраномъ увеличаваню аустрінскомъ понайвише противно говорила, Пруска. Принадлежало є идеи тадашнѣ пруске политике, коя се подъ владомъ Херцберга іошъ тврдо придржавала онога правца, кои іой є Фридрихъ II. дао, да збогъ неки припознаваня на польской границы у ползу Пруске, и збогъ други съ тымъ скопчаны пременьиваня областій, моћь Аустріє на Дунаву распространи, Молдаву іой и Влашку опетъ прибави, и ако то ніє могуће, а оно баръ српске предѣле, коє є по пожаревачкомъ миру притяжавала.

Али при овомъ Пруска ненаће подупираня ни кодъ свои собствены саюзника, Холандіє и Енглезке; дуго су времена кабинети посла имали око пытаня о обновленю старога status quo или допуштеня неки пременьиваня, но кадъ є опасность, коя є одъ Француске свой европейской политики грозила, како кои часъ све неодложніа постаяла, то напоследку нареде, како бы се што пре само до мира дошло, да се одъ свакогъ пременьиваня одустане, и да се Србія сасвымъ Турцыма поврати.

Имаюћи само посла са државнимъ одношаима, ніє се на то ни мыслило, да се тамо христіянско жителство обштегъ саучастія достойнымъ показало. Задовольили су се, да утврде амнестію — обштый опроштай — за све оне, кои су одавде, или ма изъ коє друге турске провинціє одъ султана одпали, и на царску страну прешли, да се могу мирно вратити на своя добра. Тако се Србія са свымъ градовима султану поврати.

Али нико неће веровати, да є тымъ и старо станѣ собомъ самомъ повраћено.

Турски комисари, кои су землю пріимали, поредъ тога што су се поплашили за свршетакъ ствари, кои бы изъ тога произићи могао, и зачудили су се, кадъ су видили у єдной твердиньи, коя имъ се предати имала, српску чету са своимъ оправомъ наоружану, и воєно упражненіє царске войске съ вештиномъ извршуюћу. „Комшіє" викне єданъ између ньи, „шта учинисте вы одъ наше рає." Незнамъ є л' истина шта се говори, да су Срби напоследку умышлявали, да се подигну подъ єднымъ официромъ одъ фрайкора, или да га за свога князя задрже: млада єдна Србкиня, кою є онай радо имао, у брзолетной шали као будућа княгиня поздравлѣна є; — али є то већъ познато да већъ єданпутъ изазваный духъ народне независности ніє текъ тако лако опетъ угашенъ быти могао. Они, кои су побѣдоносно оружіє противу Турака носили, са опоминанѣмъ на то, своє су самоосећанѣ подраньивали.

Како садъ и Русія одъ своє стране оныма уговорима, кои су у слѣдству Јашкогъ мира, у ползу христіянски жителя Молдавіє и Влашке и острова Архипелага, раніє іошъ узаконѣни, нову важность даде, то се види, како се снажно умножише елементи противборства и независности христіянски народа у европской Турской, у слѣдству оногъ рата.

(Свршетакъ слѣдує)

Великій Четвртакъ.

Великій Четвртакъ године 1812. быяше за варошь Каракасъ данъ ужаса и пропасти; у тай є данъ лепо и живо ово место постао побунѣномъ природомъ сурвинама; у тай су данъ више одъ 19000 душа у развалинама ове вароши гробъ свой нашли.

Каракасъ є главна варошь южно-американске републике Венецуеле. Была є лепа и жива варошь, и имала 40—45000 жителя, но године 1812. была є земльотресомъ за єдно магновенѣ ока у гомилу сурвина преображена. Велика часть жителя подъ овима саранѣна є, и у провинціи преко 20000 людій у истомъ тренутку нашло є смрть: многи быяу ранѣни и осакаћени, а спашени обузети тугомъ за своима.

Іошъ месеца Декембра 1811. год. было є Каракасъ у нѣговой безбедности прилично якимъ потресомъ поплашенъ. Затимъ се опетъ у крило покоя преда. Одъ тогъ времена протеку три месеца, а да се и найманьи потресъ появіо. Текъ 26. Марта 1812. год. кадъ є сунце своє одсудне зраке на куле одъ Каракаса бацило, залазакъ овога ніє се дао видити. Тогъ дана быяше велика врућина; воздухъ тихъ а небо ведро. Па како є великій Четвртакъ было, народъ є гомилама у цркву врвіо. Нико одъ побожны' ніє се своимъ последнѣмъ часу надао. Было є четири сата после подне. Наєданпутъ зазвоне звона. Но то небыяше човечія рука, коя гробъ людма возвѣштаваше. Одъ 10—12 секунда траюћій потресъ упрепастіо є народъ; земля почне као каква течность кипити. Већъ се све надало опасности, єръ се страшна са..ъ подземна грмлявина зачу, и то яча и ужаснія и одъ саме найвеће олує у овой години. Непосредствено за овомъ грмлявиномъ послѣдовао є єданъ отѣсанъ три до четири секунда траюћій потресъ, а у исто време одъ таквогъ хоризонталногъ — таласима подобногъ праћенъ. Сви ударци произишли су изъ два унакрстна управленя, одъ сѣвера къ югу и одъ истока къ западу. Оваквой удвоєной сили ништа ніє могло противстати; за четвртъ минута было є Каракасъ развалина, коя є 19—20000 нѣговы' жителя саранила. Іоштъ ово позорѣ ніє толику пропасть причинило, као провала кодъ цркве, коя є 3—4000 жителя подъ нѣнимъ зидинама прогутала.

Найужаснія потресъ догодіо се на сѣверной страни вароши. Одъ цркве св. Троице и Алте Граціє, коє є средна часть стубовима 15 стопа дебльине украшена была, лежау саме развалине, коє єдва 5 стопа у высини имаху, и срушенѣ то тако быяше снажно, да одъ стубова и украса никаква трага више ніє было. Касарна Сан-Карла быяше сасвимъ изчезла. Ту є стаяла єдна регемента войника у париди подъ оружѣмъ спремаюћи се за свечаность; одъ ове само неколико ньи спасли су се, а остали были су жертва овогъ позоря. Девета или десета часть ове вароши пропала є. Куће, коє нису пропале, быяу тако поабане, да се ніє могло више у ньима обытавати. За вр о среће могли су се ньи 9—10000 сматрати, коє є по већой части побожности и молитвомъ занимаюће се, наєданпутъ смрть свію мука ослободила Али злочеста судба быяше оны', кои ранѣни и осакаћени бывши, іоштъ кои месецъ морадоше своє преживити, и у оскудицы рана за издржаванѣ полако угинути.

Ноћь између великогъ Четвртка и Петка давала є видъ найужасніє бѣде и неволѣ. При пропасти вароши подигао се густый облакъ одъ пра'а и воздухъ є као густомъ магломъ испуненъ и помраченъ было. Предвече прашина се стишала; воздухъ се изчистіо, земля быяше тврда и мирна, а ноћь тако исто тія и лепа, као и пре. Пунъ месецъ лепо є сіяо, а веселый видъ неба изображавао є верный снимакъ жалости и ауканя людій и мрачну землю, лешинама и развалинама покривену. Тужне породице обилазиле су развалине, коє су преће у ютру веселу и живу варошь сачинявале, да бы брата или пріятеля потражили, кои' судбина іоштъ неизвѣстна быяше. Овде онде чули су се промукли гласови изъ развалина, кои су за помоћь викали. Преко 2000 ранѣни быяу извађени. Притомъ што се орудіємъ къ очишћеню развалина ніє могло, то се голимъ рукама морало учинити. Ранѣни и болестни были су на обали рѣке Гвира смештени; сѣнаста дрва быяху ньима єдиный кровъ; постеље, платно за везиванѣ ранна', лѣкови, све потребе за необходиму нужду пропале су у бездну; у вароши єдва се чиста вода могла наћи.

Мртва тѣлеса како по закону тако и збогъ паштеня за здравлѣ принуѣени су были саранити. Но почемъ є немогуће было све поєдинце погребсти, то є комисія опредѣлила нека за спаљиванѣ. Ово тужно дѣло траяло є више дана. Притомъ скупило се више гомила людій ставши у редъ торжествено, певали су мртвачке песме. Други, кои су душевно згрешили, исповедали су се садъ явно на улици. Люди обєћавали су садъ онима накнаде, кои нису ни знали за украђено имъ. Породице, коє су дуго време у непріятелству живиле, помириле су се у осєћаню заєдничке несреће.

Л. Стефановићъ.

Тежакъ.

Мени врло мало треба,
Хладне воде, тврда хлѣба,
И то ми є обѣдъ мой!
А шта онай богатирацъ?
И при свадби весео свирацъ?
Не сипа у трбу свой.

Краля возу златна кола,
Я се служимъ са два вола,
И води ме вѣрный штапъ!
Шта се горди яхачъ тамо?
Мысли, да онъ живи само?
Кад' му мила крвца капъ.

У животу сва промена,
Само єсте водна пена,
Свогъ иманя свакъ є робъ.
Нѣга чека свакояко,
Ма се држао како яко,
Као и мене мрачный гробъ! —

У Вршцу. Цветковићъ.

Богати люди.

— О богатству краля Лидискогъ по имену Крезуса, кои є 450 година пре Христа живіо, много се преповеда. Премда нема никаквогъ правогъ известія о богатству овогъ краля, алъ се може одъ прилике заключити одъ дарова, коє є храму делфискомъ послао, да є морао имати много благо. Као што Херодотъ каже, ови су дарови вредили 4000 таланта сребра и 240 таланта злата, а то износи 30 миліона фор. ср. Кодъ Херодота читамо и ову смешну преповедку: Кадъ є Крезусъ своє люде оправіо у Делфу, да питаю за нешто ораклъ, онда фамилія Алкмеонидова у Атини дочека ове Крезусове люде и лепо ій угости. Крезусъ зовне потомъ єдногъ Алкмеонида у госте, и кадъ му онъ дође, покаже му сво благо своє и рекне му, да одатле узме толико, колико може са собомъ понети. Алкмеонъ обуче здраво пространу альину и назує найпространіє ципеле и дође у кралѣву благайницу. Ту натрпа найпре у ципеле златне шипке, онда натрпа злата гдигодъ є могло стати у альине, найпосле напраши главу са златнимъ прахомъ, и іошъ съ ньимъ напуни и уста. Єдва є овай синый теретъ носіо, одъ златногъ праха, кои га є было попао, єдва се могао познати, ко є. Крезусъ се дуго смеяо, кадъ га є такогъ видіо, и не само да му є то што є са собомъ имао поклоніо, него га є іошъ и другимъ лепимъ даровима даривао.

— Римскій войвода Красъ было є врло богатъ. Єдаредъ є давао велику часть народу, и о своме трошку частіо є народъ, кои є было поседао за 10000 астала, и окромъ тога дао є свима толико ране, да се могла свака фамилія три месеца ранити.

— Велико благо имао є трговацъ И. Коєуръ у Француской. Онъ є водіо трговину по целоме свету; онъ є самъ водіо лепшу и већу трговину него сви француски и талїански трговцы ускупу. Онъ є 1448-ме године помогао краљу Карлу VII. да є могао освоити Нормандію, єрбо му є толико новаца позайміо, да є съ тимъ новцыма могао издржавати четыри велике войске.

Анекдоте.

— Некій злочестъ живописацъ, похвали се у друштву, да ће своє собе да окречи, пакъ онда да ій измала; а неко му изъ друштва одговори: „Немойте тако, него ій найпре измалайте, пакъ ій онда окречити дайте.“

— Седећи две селякинѣ у долини, шаљиво запытаю некогъ седогъ селяка, кои є край ньи прошао, да л' є горе на брегу снегъ падао? „Мора быти да є падао, одговори селякъ: кадъ су се краве у долину сишле.“

— Єданъ селякъ уђе у дућанъ некогъ мѣничара, и запыта га, съ чимъ онъ тргує?“ Са магаренимъ главама одговори мѣничаръ.“ „Но! то мора быти, да вамъ посао, врло добро иде, рекне на то селякъ: кадъ вамъ є само іоштъ єдна остала.“

— „Кадъ ће быти хазене (удатба) твоє кѣери, Шмиле?“ „Кадъ будемъ имао 1000 фор. за дати іой неданъ (миразъ),“ одговори Шмиле Исаку. „Имашъ ли већъ колко новаца за ту цѣль?“ „Имамъ половину.“ „А ты подай хозену (младоженьи) засадъ половину, а за остале нека те чека.“ „Да, али я имамъ текъ ону половину, кою бы му радо остао дужанъ,“ одговори забринутый Шмиле.

РЕБУСЪ.

У
КА
В

с.

ЛОГОГРИФЪ

изъ осамъ писмена.

868, 6868, 86578, 8648, 6568, єсу имена єдне исте женске особе. — 32, 328 означує єдно исто воће. — Кадъ се 275, 36, и 4843 сабере, то постає 234 коє означує єданъ опредѣлѣнъ део времена. — Кадъ се одъ речи 4285 одузме 4843 то остає 285. —

Кадъ се одъ речи 13432 одбіє 13435 и 275 то остає 343, коє ако є мушко, то означує станиште юнака, ако є среднѣгъ рода, найсавршеніє чудо природе у човеку. — Шта є 782 међу людима, то є 3283 међу птицама. —

12348, 123431, 12343158 єсу имена єдногъ мужа, кога се жена 12345678 зове. с.

Разрешенѣ логогрифа у 9. брою.

Сланкаменъ, мена, камен, мекан, слама, сан, лан, Саламанка.

Разрешенѣ истогъ логогрифа послано намъ є одъ Г. Ђорђа Марковића, у Грегоревцу; Г. Светозара Савића у Ягодини; Г. Михайла Р. у Крушевцу; Г. Теодора Н. у Београду.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

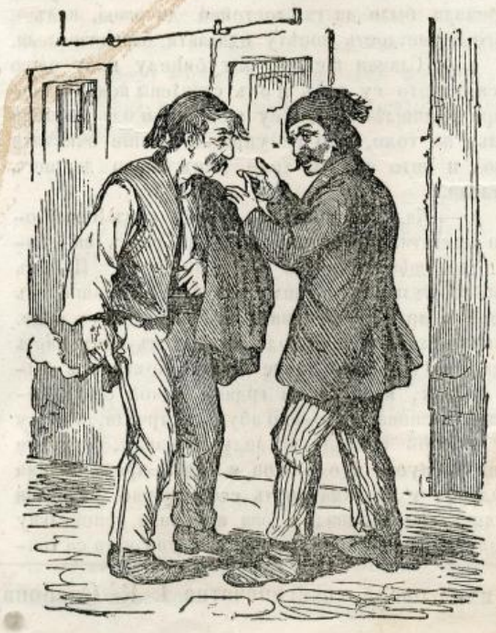

Петакъ. Знашъ ли шта Ераче! да ми дашъ мало новаца изъ касе, коіомъ ты руководишъ.

Еракъ. Немогу ти дати; новци нису мои.

Петакъ. Шта? . . . Неможешъ . . . а мени су новци одвећъ нужни.

Еракъ. Нашто ти новци.

Петакъ. Та иде Ускрсъ, па радъ самъ поновити се, єръ альина ми є одвише тесна и несносна, коя є већъ пре двадесетъ година правлѣна; . . . а доћи ће ми сутра-прексутра майсторъ, кога ми валя добро и унапредъ платити, єръ безъ новаца ће ми онъ само капу кроити.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Земунъ. Пловитба пароброда на све стране како за путнике тако и за еспапе отворена є. Сваке Недељ, Среде и Петка у подне одлазиће єданъ пароброд изъ Земуна у Пешту; свакогъ Понедельника и Петка у 6 сатій изютра у Сегединъ; Четвртком у подне у Сисакъ, а свакогъ Петка, по долазку пештанскогъ брода, у Оршаву.

— Изъ Вршца. Првогъ Марта по нашемъ приспѣо є ц. к. училиштный совѣтникъ и докторъ господинъ Натошевићъ и кодъ насъ. По свой прилицы збогъ тога, да визитацію школску прави, те є тако и вршачка училишта, кои деветъ броимо, посѣтіо. Чимъ є приспѣо, одма се постарао себе представити овде првымъ и начелнымъ особама; посѣтіо є и овдашнѣ реалне школе, кои су га учительи заєдно съ ньовымъ директоромъ отмѣно и пристойно дочекали. Свакъ є изъ свогъ предаваногъ предмѣта за дужность држао успѣхъ дѣчинъ крозъ три године учинѣнъ показати му, као: изъ чертаня, правописанія и краснописанія, и други осталы предмѣта. Нашъ пакъ преосвештеный господинъ Епископъ познаваюћи га за врстна и на полю просвете дѣятелна човека, а особито за великогъ пріятеля училиштне младежи, као што є и самъ великій добротворъ, да бы прилике имао више пута съ ньиме састати се, и о напредку и среће училиштне младежи поразговорити се: замоли га, да бы му на обѣдъ свакій данъ долазіо, докле се годъ буде овде бавіо, као што є тако и было. По уредбама училиштнымъ, сваке године се у ово доба полгодишньи испыти праве, и будући, да су већъ заказани были, где ће се кои, и кадъ држати, тако є реченый г. училиштный совѣтникъ башъ како треба дошао. У Понедельникъ 3-ћегъ Марта започну се испыти, и тако є два дана неутрујено радіо. Ту ніє онъ тражіо толико знанє дѣчино, колико да види: Єли є учитель по нѣговомъ методу, коимъ га є обучавао, дѣцу руководіо, и да ли га увѣжбао. Познато є, да є истый господинъ училиштный совѣтникъ іоштъ почеткомъ училиштне године при краю месеца Октобра све учителѣ изъ Темишварскогъ окружія у Темишвару скупіо и тамо три дана, отъ ютра до мрака новъ свой методъ, по коимъ ћеду младежь училиштну руководити, толковао, после, ради ньиовогъ олакшаня у предаваню и штампати дао, сада пакъ за доћи къ своіой благородной намѣри, пошао є по школама, да и практично учительима методъ свой покаже, радећи самъ съ училиштнымъ дѣцама. У Среду 5-га Марта, рано отишао є далѣ по селима Богъ нека му благослови неоценѣный радъ нѣговъ, а мы му одъ срдца желимо добаръ успѣхъ.*)

— Вршацъ 7-га Марта. Юче су испыти у овдашнѣмъ богословскомъ заведенію завршени. Валянъ успѣхъ питомаца богословски у наукама и пѣнію црковномъ, подпуно є оправдао савѣстно дѣланє учителя ньиовы. Вредно бы было, и одвећъ користно за обштый напредакъ црковногъ и духовногъ живота нашегъ, коме є срце већъ ископнило и увело, да духовни достойнственицы наши озбильско вниманіє обрате на духовне нужде и потребе народа свога. Време є већъ да се зна, ко є зашто; вальда неће коє ко имати веће цѣне и заслуге одъ оны людій, кои се непосредно стараю, и управо труде и муче за лѣпшій развитакъ питомости людске, и религіозне свѣсти. Кадъ поєдини удови и чланцы тѣла малакшу, клоне и пропада цѣло тѣло; а у цѣломъ смо цѣли сви. —

— Београдъ. Одъ неколико дана — можемо съ поузданѣмъ речи — наступило є кодъ насъ право пролетнѣ време. Люди, кои су збогъ строге зиме толико времена пробавили само у своимъ мрачнимъ собама, гледаюћи зидине овы', као у затвору, могу се сада по Кали-Мейдану видити, како се съ усхиѣенѣмъ шетаю, бацаюћи погледъ свой часъ на Саву часъ на Дунавъ, како буйно тече, а часъ на долазеће пароброде, како се поносито часъ узводу а часъ низводу овы' рѣка покрећу. Но при свемъ томъ опетъ се понекадъ и ветаръ появи, кои насъ у немалый стра збогъ ватре баца. Тако є насъ прошастогъ Вторника у 2 сата после полноћи пуцанѣ пушака, ударанѣ добоша и гласъ звона изъ сна тргла. Ватра се была появила на Врачару недалеко одъ войничке болнице, где се сено запалило, и почемъ су три пласта изгорела, ватра є угашена была. Опасность заиста грозна бы была, да се є ватра на таковомъ месту появила, где су куће густе, несматраюћи на то што є време тіо было. Пре некій данъ учинѣно є кодъ насъ єдно беззаконѣ. Ньи четворо лукавимъ начиномъ напастовали су єдну женску у тако званой батал-џамій угађаюћи своимъ скотскомъ нагону. Заиста, кои и найманѣ чувства човечности у себи има, тай неће оваковомъ безаконію опростити, но свагда съ презренѣмъ прати ће га у ону пропасть, у кою ће ма кадъ было пасти; єръ и ако є избегао одъ людске власти, неће одъ Божієгъ правосудія, коє свакогъ по нѣговимъ дѣлима награђує. — Изъ Алексинца 12. о. м. телеграфирано є да є отоманскій комесаръ Етем-паша са своіомъ пратньомъ већъ на Вршкой Чуки было, дакле прешао у Србію; крозъ неколико дана надамо се, да ће и овде у приуготовлѣный му квартиръ у зданію кодъ круне приспѣти. — Ономадъ мислило се, да ће Нѣгова Светлость князъ Александеръ грданъ пароброд подунавскогъ аустрискогъ друштва „Понтусъ" по'одити, кои се садъ на оностранской обали Саве налази. Већъ су се спремили были да га достойно дочекаю, кадъ є Нѣгова Светлость посѣту одказати благоизволела.

— Сламни шешири изгубићеду цену свою одсадъ, што су већъ и одъ стаклены конаца шешири измишлѣни. Ови су шешири и одъ свилени больи по томе, што се упрляни лакше очистити даю, и што су къ томе іошъ млого лепшегъ изгледа.

— Кадъ се ледъ на Дунаву кодъ Беча почео кретати, было є многобройный светъ на обали, гледаюћи природно то позориште. И самъ Нѣгово Величество нашъ царъ было є дошао, съ ньиме и други принцеви и великаши да то виде. Осимъ велике ћупріє, одъ коє є ледъ єдну часть порушіо, ніє было друге штете. Комично є было видити, како су на грдной єдной санти неколико зецова, тамо-амо збунѣни трчали, кои су се по свой прилици на леду налазили, кадъ се овай кренуо, и одъ кои є єданъ предъ очима гледаоца у волнама смрть свою нашао. Сретнія быяше видра єдна; и ова є морала неповольну возитбу на санти искусити, али упозната са течнимъ елементомъ опазила є згодну прилику, те скочи у воду и пливанѣмъ себе избави.

— Синъ покойногъ Радецкогъ поклоніо є фелдцайгмайстеру Хесу командирскій крстъ Маріє Терезіє, кои є славный нѣговъ отацъ о врату носіо, докъ га ніє царска милость са великимъ крстомъ истогъ ордена обдарила. Крстъ є тай онай истый, кои є у прошастомъ столећу генералъ Лоудонъ, а после нѣга маршалъ Шварценбергъ, побѣдитель великогъ Наполеона кодъ Лайпцига, носіо.

— У Столном-Београду повешани су пре осамъ дана прекимъ судомъ збогъ разни убиства и краће деветъ разбойника. Што є найчудніє, између ови разбойника, было є седамъ Чивута, а само два Христіянина.

Г. Павле І. Шафарикъ издао є овы дана о трошку некогъ прашкогъ књижара ново за повѣстницу нашу важно дѣло на немачкомъ єзику, у коме доказує, да є глаголитицу измислio св. Кирилъ, тако названый философъ Константинъ; а тако звану кирилицу, да є измислio св. Климентъ, епископъ врличкій, кои є было ученикъ св. Кирила; а за домовину глаголитице вели, да є то была нѣкадашня држава князя славенскогъ Коцела, око єзера блатнога (Балатона) лежећа.

— Єли мужу дозволѣно писма своє жене отварати? Овай се садъ задатакъ налази кодъ некогъ прайскогъ суда да се реши, а то збогъ следећегъ. Некій Н. сумняо є већъ одъ некогъ доба о верности своє жене, а та нѣгова сумня обратила се у истину, кадъ онъ єдномъ одъ писмоноше донешено и на нѣгову супругу управлѣно писмо узме, исто отвори, и у нѣму непоречна доказателства о невѣрности нѣгове жене нађе. Онъ ніє дуго оклевао, већъ предаде суду молбу на развенчанѣ; судіє нађу му тужбу за праведну, и тако буде онъ одъ неверинце разведенъ, почемъ су писмена доказателства такова была, коя нису никакве сумнѣ допуштала. Неверница кадъ є увидила, да є одпуштеницомъ постала, тужи бывшегъ мужа нѣногъ збогъ тога, што се овай усудіо на ню упућена и запечаћена писма отварати, што є забранѣно и казни подпада. Бадава се браніо мужъ тиме да є онъ само отваранѣмъ писма нѣгове жене до доказателства доћи мого, коя су нѣну кривицу обелоданила. Онъ буде осуђенъ да плати 10 тал.

— У Бечу є умрло овы дана у 70. години Ћопеки, првый контуариста барона Сине. Покойникъ є родъ са Наполеоновомъ породицомъ, єръ є баба Наполеона І. была рођена Ћопеки. И данданашньи има те породице у Корзики, а отацъ є преминувшегъ пре неки година умрло у Грчкой 104 године старъ.

— Секретара друштва таліянске желѣзнице, и супругу некогъ банкера изъ Майланда, нашли су ово дана у Верони изъ пиштоля убієне. А у Майланду пробо є ножемъ мужъ єданъ свою супругу и свога таста, и то на басамацима Архіепископскогъ двора.

Съ концемъ Марта скончавасе многимъ нашимъ предплатницима пренумерація ньова; да небы принуђени были, са шилянѣмъ нашегъ листа престати, умоляваво свакогъ коме се предплата свршава, да се што пре на ново пренумерира.

*) Нѣговъ методъ подъ насловомъ „Кратко упутство за србске народне учителѣ" може се добити у Печатньи Г. Данила Медаковића.

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 ф. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

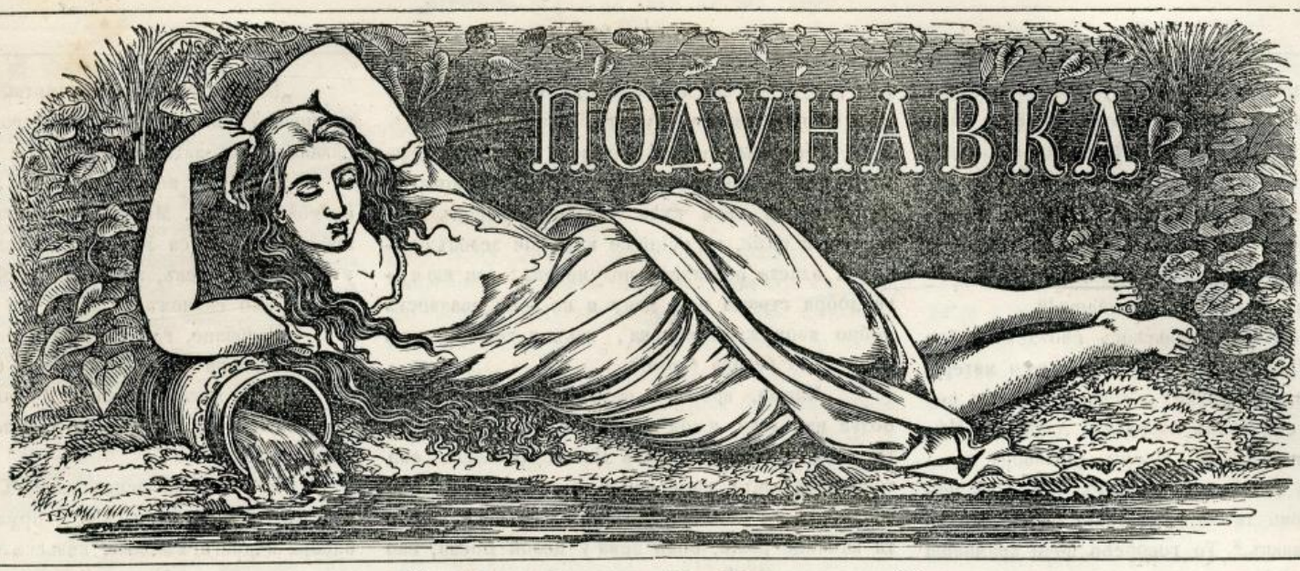

Предбрости се може водъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србие пека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на книжару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 12. *У Земуну 22. Марта.* **1858.**

Арамбаша.

IV. Почетакъ айдукованя.

Босански су предѣли скупа кршни и врлетны, пуни дражестны и романтичны, али дивы и грозовиты планина, пуни страховиты кланаца, яза и стрмина, преко кои само птице могу прелетати; пуне су оне планине величанствены дугова и густы грмова, пуне яруга и пролома, крозъ кое редко пролазе и горске звери, а камо ли люди, осимъ ако ій гони люта неволя.

У тимъ кланцима и шумама имаде доста люти зверова, змія присойкиня, гуя и гуштера, дробногъ гада и безъ броя, а народъ іошъ и то приповеда, да имаде онде доста места, гдѣ станую горске виле и ноћне утворе. Али є све то ситнарія спроћу други места у овимъ планинама, одъ кои се свакій Турчинъ преза и стрепи путуюћи крозъ проломе, кланце и богазе, а то су — айдуци. То су люди, кои су поради зулума турскогъ оставили куће своє и серміє, своє ньиве и ливаде, старе родителѣ, браћу и сестрице, кумове и пріятелѣ, и побегли у горе, гдѣ су имъ пећине станови, сводъ небескій кровъ домаћій; где ій киша и роса міє, ветаръ суши, пушка храни; где кукавно и крваво животаре у слободи безъ слободе.

Иванъ Томићъ побего са беглука у горе, пакъ се шеће по овимъ горама као птица по воздуху, ни самъ незна кудъ-ли и како-ли; само бежи одъ Турака кудъ га очи воде. Небои се ничега до Бога, нити звѣри, нити вила, нити айдука, одъ кои добро познає некогъ Ерка Брдарова, а у срцу носи Иванъ две бриге. Єдна му є тежка брига: кудъ ће му безъ нѣга нѣгова остарела майка? Друга брига, како се осветити Туркомъ, особито Копчићу Кихаи.

Онъ у горе, а сунце за горе. Целый летный данъ є путовао безъ одмора тежећи само дохватити се кршны гора и густы лугова. Онъ се вере крозъ кршне планине и крозъ шипраке, као мркій вуче, и непази што данъ изчезава а ноћна тама све већа наступа; онъ се жури и све одважніє напредъ ступа, као да є онуда често пролазіо. У шуми є настала тишина, само што се чує топотъ корака одъ ускока и прасканѣ шушня и гранчица подъ опанци путуюћегъ, и по гдѣкои пута изађе иза грма по пека зверь или полетну птице по граню, поплашене одъ путника, или се появи коя совуляга, ил' залає лисица, или заурла изъ дубльине луга мркій вукъ, или зауи шумъ са стрма планинскогъ.

Стигнуо є ускокъ у дубльину густе шуме гдѣ се даде мракъ ватати рукама, кадъ се єдномъ устави, наслони се на растъ, скине шарку са рамена, запне оросъ и одапне; на чанку пушке плану огань, пушка састави и громъ се яви, одъ когъ одзивъ разлеже се по гори одъ дрвета до дрвета, одъ камена до камена крозъ кланце и проломе, као по облацима гласъ силне грмлявине. Истомъ што є пушку избаціо, већъ ю брзо напуніо, избаціо и опетъ брзо напуніо. Кадъ є тако учиніо до три пута, одазва му се друга пушка изъ горе. Иванъ свою поуздану шарку опетъ набіо огнѣвита праха и тежка олова, пакъ обесіо о раме, те сео на пань онде се десившій, а у шуму надао уши; чини се нешто очекує.

Ноћь є ведра, ал' у шуми ніє видно поради дебеле шумске сѣнке. Седи ускокъ, немиче се, а на єдномъ шушню шушань и прасну гранчице подъ кораци изъ шипрака долазећегъ човека. Овай изрони иза грма већи одъ грма као каква ноћна аветиня, те приступи тихо къ Ивану; овай маомъ устаде и упита:

„Ерко, ты ли?“

„Я самь Иване!“ и съ тимъ се руковаше.

„Гди су ти другови?“ упыта Иванъ дошавшегъ.

Овай му одговори: „Скитаю се по гори као стадо безъ пастира, као пчеле безъ матице. Свакій є за себе, ербо немамо старешине одъ како смо изгубили на Дрини арамбашу Лютицу.“

„Има ли васъ колико?“ упыта далѣ Иванъ.

„Быће насъ, да све есапимъ, око тридесетъ айдука тамо до црногорске и хрцеговачке границе, пакъ до Саве, и бирали смо већъ више арамбаша, али се свакій изговара да намъ неможе глава быти, и тако смо іошъ до сада безъ вође и начелника.“

„Я ћу да вамъ будемъ арамбаша!“ рече Иванъ, и у томе разговору изчезнуше обадва у гудуру крозъ кршеве и грмѣ.

V. Ђурђевъ данакъ, айдучкій састанакъ.

Шара планина, коя се пружа одъ истока међу Македоніомъ, Србіомъ и Босномъ, те се шири по овима покраинама, пуна є куряка и айдука, као што є пуна клисура и грозны яза.

Пре давны година, лицемъ на Ђурђевъ данъ кадъ су већъ листали лузи и планине покриле се пролетнимъ зеленіломъ, сунце зашло за горе и мрка ноћь прострла се по земльи, у забитномъ богазу узъ врлетну планину гори живый огань подъ огромнимъ дубомъ, у заклону одъ стѣна и шипрака. Просторъ є около ватре лединакъ одъ величине добра гувна. Узъ ватру седи дружина одъ прилике тридесетъ друга чудногъ изгледа. Сви су одевени просто босански: у гаће и дугачку кошулю до преко колена, опасанъ свакій црвенымъ или модримъ вуненимъ поясомъ, съ краткимъ зубуномъ, и свакій о плећима има црну или белу кабаницу одъ проста сукна, у свакогъ на глави црвена капа, а плетени опанци на ногама, кубуре пиштольи и ханцаръ за поясомъ, дуга пушка о рамену. Лица су имъ свима тамна и опалѣна одъ летногъ сунца и пролетногъ ветра, дуге косе пале по плећима, а бркови у неки висе доле до малы пушака, а у други текъ обрубили устнице, изъ чега се види, да су неки врло млади момци; али међу ньима ніеданъ ніє премашіо четрдесетъ година. Дружина седи око ватре и диване се тихо сусѣдъ са сусѣдомъ и дуванъ пуше.

Айдуци тако, а наедапутъ ступи изъ мрака и планинскогъ пролома међу ньи познатый намъ Иванъ Томићъ. Іошъ му є шарка пушка на рамену, али одећа променѣна крозъ годину дана, одъ како смо га последньій путъ видили. Има на ногама беле чарапе са сребрнимъ копчама и месте и опанке, црвену капу са челенкомъ и белимъ перѣмъ на глави, на модрой єчерми токе коване одъ чиста сребра, црвенъ широкъ поясъ и оружіє око пояса, за коимъ вири ятаганъ и

две мале пушке, све оковано у сребро и злато. Око му є много живлѣ и ватреніє, него лане, кадъ смо га видили, брци вѣни, лице озбильніє, плеѣа шира.

„Помозъ Богъ, юнаци!“ прва му быяше речь, кадъ ступи међу дружбу. Сви се момци подигоше и одговорише єднимъ гласомъ:

„Богъ ти у помоѣь, арамбаша!“

„Браѣо айдуци! ланьскогъ смо лета добро одмастили Туркомъ, осветили неки отца и матерь, неки любу или заручницу, неки брата или сестру. Лепъ смо заямъ повратили Хусеину, Ибрайму, Муяги, Саліаги, Омеру, Дилаверу и — ко бы ій све памтіо. Слога насъ є у томъ помагала. — Єсмо ли сви на састанку? данасъ намъ є ѣурѣевъ данакъ.“ То говореѣи поче арамбаша прегледати айдуке све по реду, са свакимъ се рукуюѣи и свакогъ питаюѣи за здравлѣ.

Кадъ виѣаше да су сви ту, рече єдномъ:

„Матеа, донеси лебъ, со и вино!“ То рекавши одложи арамбаша шарку и прислони узъ дубъ, скиде са себе диванъ кабаницу и удари ньомъ по ледини недалеко одъ ватре, кою даде спотакнути да може видити болѣ; узе предасе лебъ, со и вино, те овако поче скинувши капу заклиняти се:

„Браѣо айдуци, тако ми овогъ леба, ове соли и овогъ вина! быти ѣу вамъ и овогъ лета веранъ воѣа; до капи крви неѣу васъ оставити у нієдной нужди и невольи. Како велимъ право онако ми здраво было!

Узе садъ леба залогай и штипетакъ соли, те заложи, наточи купу вина — црвеногъ далматинскогъ кременяка — и изпи.

Тадъ айдуци сви по реду приступише къ арамбаши, и заклеше се лебомъ, солю и виномъ, да ѣе верни и послушни быти своме арамбаши, и да неѣе браѣи своіой никакво насиліє нити штету чинити, само ѣе Туркомъ повраѣати заямъ, и на то свакій одъ ньи окуси леба, соли и вина.

Кадъ се ово сврши, устале арамбаша, огрну се кабаницомъ, шарку баци на плеѣа; устадоше и айдуци, онъ на челу сви за ньиме, само остадоше два друга кодъ ватре.

Спустише се у чети айдуци са планине Шаре у равницу.

Кудъ-ли оде чудна дружба по тавной ноѣи?

Пытай кудъ ѣе мрки вуци оставивши кршне горе кадъ се сиѣу на поляне.

Намерише се айдуци некій данъ по томъ на Уроша, чобанина одъ оваца, пакъ га пита арамбаша: „Ядниче дрпавый, чіє чувашъ овце?“

„Кихає Копчиѣа,“ одговори чобанинъ.

„Пакъ заръ те тако одева Копчиѣъ?“

Чобанина на то питанѣ арамбаше облише сузе, и крозъ плачъ одговори:

„Хей, юначе незнаный! я ти служимъ немила господара, кои ме рани просеницомъ а одѣва ритама, што се бацаю на буниште.“

„Чуєшъ ли, Уроше! честитимъ ѣу тебе учинити, ако ми будешъ ишо на руку, те ми помогнешъ увуѣи се у дворе Мурат-бегове што ій има овде око Виря. Ту му, чуємъ, садъ станує кадуна госпоя са харемомъ и са благомъ у оной тврдой горской кули.“

„Незнаный юначе! одговори чобанинъ, тежко є уѣи у бегове дворе. Беговица конакує у найвишіой оной кули чардакліи усредъ калдрмисане авліє, на коіой се кули віє зеленъ барякъ и блиста позлаѣенъ полумесецъ; али ню чува добра стража и по дану и по ноѣи дванаестъ добро наоружаны момака, пакъ є тешко до нѣ доѣи и до бегова блага.“

„Ништа, ништа,“ вели арамбаша, „и той больи има лека, и той препони има одпона; чули ты мене, чобанине! я самь Иванъ арамбаша, ево теби кеса злата, пакъ неробуй у Копчиѣа, само чини, што ти речемъ: закольи гойна овна, а ево ти жганице ракіє, болѣ нема у целой Босни, ево пуне три чобанѣ, пакъ настои сутра на вечерь да опоишъ стражу беговичину, а я ѣу се онде склонити, докъ ты свршишъ твоє дѣло. Ако ли ме неѣешъ послушати, неѣешъ живити ни носити главе.“

Учини чобанинъ како му заповѣди арамбаша и после є обрлатіо и нараніо стражаре дебеломъ ягнѣтиномъ, примаче имъ жганицу вргомъ изъ тикава.

Опише се Турци као малюге, одрвенише се, попадаше као сноплѣ по блазинама у стражари, те поспаше као поклани.

Око по ноѣи доведе чобанинъ арамбашу са нѣговы дванаестъ найпоузданіи айдука подъ бегову кулу на капію. Иванъ арамбаша поче притворенимъ гласомъ цвилити као гуя у процепу, поче прижельковати танкимъ гласомъ као да є млаѣана девойка, како бы то чинила каква прогнана робиня.

„Нису ли ово двори Мурат-бега силногъ? Небы ли могла у ньима наѣи прибѣжиште и заштиту одъ горски айдука?“

„Можешъ, бѣдна робиньо!“ одговори гласъ са чардака, „немой само цвилити тако, могла бы пробудити госпою кадуну.“

Међу тимъ чула є иста беговица ядиковане подъ куломъ и разумела, да нека бедна девойка тражи прибежиште у кули; зато заповеди своіой служавки Кумріи да иде маомъ къ вратару, нека отвори позорно капію и пусти сироту унутра.

Али Кумрія поче се изговарати: „Госпоіо, пошто су ми моє очи у глави, несміємъ садъ сиѣи са чардака, єрбо кажу, да ноѣомъ клате се неке авети по тремовима.“

Разлюти се беговица, скочи сама са меки душека, ѣуркомъ се заогрну и упали лучъ мирисный, те поѣе доле низъ чардакъ; али кадъ стиже у ванскій тремъ, првый нѣзинъ погледъ паде на сртеѣе пушке айдучке. Айдуци веѣъ ушли у првый тремъ. Поплаши се беговица као срна одъ люта риса и лативши скуте у руку почме бегати натрагъ; али арамбаша хитаръ као огнѣна муня прискочи къ беговици, и лативши ю за руку проговори:

„Лепа кадуно! да си ючеръ полетила, данасъ бы те стиго. Брзо казуй, гдѣ є бегово благо; казуй, нешали се своіомъ главомъ!“

„Благо є,“ одговори самртнымъ гласомъ поплашена Туркиня, „благо є у горнѣмъ ваяту у ризници подъ затворомъ.“

„Садъ ме води у ризницу,“ оштро рече арамбаша. „Ты, Милане, чувай капію и пази на пiяне стражаре са Урошемъ! Коста са троицомъ у станъ Копчиѣевъ, знате гдѣ є; Франько, Тошо, Матео, амо самномъ!“

„Беговице, гдѣ су ключи одъ ваята?“

Беговица ни жива ни мртва одъ стра уручи му ключе и арамбаша преда Туркиню подъ надзоръ єдномъ айдуку, а са осталима уѣе у ризницу.

Онде є нашо осимъ силногъ новца, сребра и злата, скупоцены альина и оружія свакоякогъ, бисера и драгогъ каменя, коньски серсана, абайлія, уздица, сребрны ибрика, сребрны и златны купа и пр.

Покупи арамбаша са айдуцима све новце и скупоцене ствари, што ій є бегъ стеко глобеѣи бедну раю, говореѣи: „Носимо, браѣо, све, то су сузе бедне рає!“ Однесу айдуци, осимъ бегове хазне, и скупоцене уресе женске.

Међу тимъ остала дружба Ивана арамбаше поарала станъ, конакъ Копчиѣа; овогъ уватили главомъ жива и сина му Хусейна, повезали у конопце, и веѣъ умакли у горе, гдѣ су се на уреченомъ месту састали айдуци, скоро сви здрави и весели, до ньи неколико, што су у конаку Копчиѣевомъ допали рана.

Починувши на срочишту целу васданицу, чимъ є замакло сунце за горе наставе айдуци свой путъ къ Шари планини, у коіой су имали сигуранъ станъ, и зароблѣне Копчиѣе поведу са собомъ.

Дошавши онамо поделили су айдуци пленъ између себе: капомъ, шакомъ, а нешто и на комадъ, мереѣи платно не на аршинъ или лакатъ, него одъ дуба до дуба по три юначка корака, а много и одъ ока.

Западе арамбаши одъ свега трѣина, али онъ вели дружби: „Чуєлте ме, другови! ето вами савъ пленъ, што смо запленили у Мурат-бега и у дому Копчиѣеву, я вамъ даємъ све до труна, само узимамъ обадва Копчиѣа да имъ могу судити и чинити съ ньима што ми є мило.“

„Арамбаша!“ рекоше айдуци, „што то говоришъ, а знашъ да желя твоя наша воля, ты окомъ а мы скокомъ; твоя се речь непориче, али твою страну плена неможемо узимати; гдѣ бы намъ быо образъ, ако смо и айдуци, нисмо збиля мрки вуци.“ Арамбаша оста при своіой вольи, и тада спремише айдуци нѣговъ пленъ у обшту хазну, коя се нахоѣаше у некой пеѣини, што се и садъ зове айдучка пеѣина.

„Гдѣ су Копчиѣи, зміє люте?“ упита далѣ арамбаша.

„Горе у пеѣини!“ одговоре му айдуци, „Лука и Младенъ чуваю ій.“

„Нека ій! неѣу до сутра да ій видимъ, сутра ѣу имъ судъ судити, и по драму дугъ имъ платити и давнашный повратити заямъ.“

Стара и нова времена. *)

III.

Кадъ сравнимо найстаріє црквене книге одъ рођены и умрлы оны времена, дознаємо, да у новіємъ времену одъ равногъ броя рођены, не умиру толико као пређе, и да више ньи дубоку старость доживе. Истина, да векъ човечіи ніє дужи, али є брой већій одъ оны, кои су дубоку старость доживили. Природа остає непремѣна; али су се устроєнія людска, и начинъ живота у велико променули. Найпоглавитіи су узроци ови:

1. Што се люди у обште већой чистоти навикли. Не више, него да се вратимо петъ до шестъ стогина година натрагъ, па ћемо наћи, да є у варошима у обште тада велика нечистота была: калдрме было ніє, улице узке и мрачне. Куће мрачне безъ довольне светлости и свѣжегъ зрака: зато су и быле у старія времена по већимъ местима многе кужне болести, кое су множину света рано у тамный гробъ сараниле. Постепено у колико є годъ чистота у варошима и домовима напредовала, быле су и ове млогостручне прилѣпчиве болести рѣже, и у снаги су своіой убиточной све већма малаксавале. Сиротиньи є и садъ по свуда тешко и чемерно, али є тада за ню много горе было; све струке благотворны завода породъ су новієгъ времена. Платно, ово преко нуждно изобретеніє за чистоту тѣла нашегъ, небыяше простомъ свету на услуги. Отудъ многи недузи међу людима. — Чистота є дакле преко нуждна за здравлѣ и продуженѣ живота. Чистота є за децу пола живота ньиовогъ. Што се деца чистіє држе, то имъ свашта све болѣ прія. У кратко време, врло умереномъ рааномъ, покрай чистоте, постаю деца яка, здрава и весела, а напротивъ и нейбольомъ раномъ, покрай нечистоте, постаю сува, и бледа. Ово є онай главный узрокъ, кои се лако превиди, што многа деца и кодъ насъ вену, а незнамо одкудъ. Прости люди мисле да су то уроци; да є то дете устрелѣно, и овимъ подобна. Али є управо нечистота онай нечастивый, кои детету и само срдце гризе, докъ га и до тамномъ гроба не одпрати!

2. Што су люди у обште умереніи у свачему. Люди су у обште и данасъ доста неумерени у єлу, а особито у пићу; али су у стара времена на жалость іошъ много неумереніи были, него данасъ. Човекъ се грозити мора, кадъ чита оне разкошне части римске да се по неколико дана нису трезнили, и у пићу многе будалаштине и сама убиства чинили. Разкошность и неумереность у єлу и пићу учинила є, да су найславніи, крепки и витежки народи ослабили, малаксали, разнѣжили се, и сотимъ свою пропасть проузроковали! Кадъ дакле силни народи одъ разкошства и неумерености пропадаю, да шта ће мали, слаби и неяки народи, шта ће одъ поєдины породица быти, кадъ се овомъ грозномъ непріятелю разкошности и неумерености предаду? Благо ономъ народу, и благо оной породици, коя, у почетку развитка свога, ове опасне непріятелѣ, као што є разкошность и неумереность као кугу одъ себе одбаци; тай є народъ онда свою лепу будућность на якомъ темелю основао, да га никакве непогоде и непріятелска нападаня лако порушити неће!

Я ћу даномъ приликомъ, навести правила умерености по коима бы човекъ владати се имао, да срећанъ и дугъ векъ има. — Само толико ћу за садъ напоменути, да установлѣна дружства умѣрености нашемъ времену на честь служе и да ревностни проповедници слова божієгъ народе съ найбольимъ успѣхомъ одъ неумерености у пићу одвраћаю, и сотимъ люде одъ очевидне пропасти уздржаваю.

3. Наука лекарска досадъ є много више усавршенствована, и садъ имамо више учены и вешты лекара. Средства суєвѣрія и врачарія већъ мало по мало престаяти починю, почемъ су народи изображеніи, и само онде владаю, где зраци просвете іошъ нису допрли благотворномъ своіомъ снагомъ. Много є наука лекарска учинила, да су опасне прилѣпчиве болести, одъ кои су миліонима жертве падале, уздржане у своомъ течаю, и мало по мало изъ Европе ій нестало. Колико є само невини жертва падало одъ богиня, сада се овомъ злу доскочило, и миліонима новорођене дечице, кои бы овомъ грозномъ непріятелю подлећи морали, животъ се каламленѣмъ богиня спасава.

Да ли смо сада у просвети напредніи?

Мы смо у пређашньимъ чланцима навели да люди у физичномъ обзиру, нису у стара времена были напредніи; да нису стасомъ већи, ни снагомъ много ячи были; да се воздушна топлота одъ тисућу година ніє променула; и да люди уобште у стара времена нису много дуже живили а нису ни здравіи были. Дай садъ да бацимо єданъ погледъ и на душевный животъ стары времена. И овде видимо да зраци просвете текъ се крозъ густу маглу появлюю, а на противъ блескъ оружія свуда се види. Но ніє чудо што су наши стари у просвети далеко за нама были. Оно су іошъ времена ратоборна была, гди су страсти многе владале. Наравно є, да као годъ што поєдини люди годинама постаю паметніи, и вештіи у свачему, тако є и уобште са народима, тако є и са целимъ човечествомъ. Све кое године нешто се ново изобретава. Синъ учи одъ отца, и уобште млађи одъ старієга. И тако у свету духъ човечіи напредъ у просвети ступа, благайнице знаня и умѣтности гомилаю се дотле, докле годъ духъ крепакъ у снаги своіой остає, и страсти народима не обвладаю. Свакій народъ треба да се на овомъ светломе полю просвете наће, и да свою снагу и силе употреби. Већи народи нека већомъ снагомъ предняче, а мали народи слабе своє силе нека упражняваю, да далеко незаостаю.

Кодъ стари наши найвећа є врлина была юнаштво. И нашъ се народъ своимъ великимъ юнацима поносіо; ньиовъ поносъ и ньиове врлине чуле се и у найдалѣ краєве; и да намъ є тада перо тако оштро было, као што су намъ мачеви были, сунце бы намъ просвете досадъ већъ високо одскочило, и мы бы на овомъ светломе полю први борци были. Што ніє тада могло быти, нека буде сада; садъ треба да се свойски постарамо, да се у нашемъ садашнѣмъ просвештеномъ веку непостидимо, и да после себе лепъ споменъ потомцима нашима оставимо.

Сада су прошла већъ она времена гдѣ су люди у непрестанимъ борбама и ратовима живили; гдѣ су страсти людске, ярошћу разпалѣне, на освету мамиле. Наше доба пашти се да страсти людске разумомъ заузда, и больи закони, болѣ уредбе свуда се манѣ више налазе. Садъ се ратови тако слепо незапочиню водити, гдѣ се толики народа срећа и благостанѣ на коцку ставля. Осветленѣ ума, и поштенѣ срдца найглавнія су средства, да се глупость и суровость искорени, коя свакоякимъ неваялимъ страстима повода даю. Кадъ само посмотримо неиспитане путове божієгъ промисла у распространяваню вѣре христіянске, онда се дивити морамо, како є све то лепо удешено, да родъ човечій себи науке живота прибавля; да о ньима размишля, и са тимъ да у свима струкама просвете лепо напредує. Али когодъ о овомъ предмету дублѣ размишля, неможе таити, да су люди, паштећи се да у просвети напредую, често у велике и штетне блуднѣ и странпутице забасали; али кадъ многи поштени люди овой племенитой цѣли теже, да вечиту истину испитаю, онда и ови заблуђеня нестає.

Єдно є одъ найвећи заблуђеня стары времена суєвѣріє, когъ се трагови и данъ данашньи іошъ кодъ непросвештени народа манѣ више повлаче. У тамнимъ преминувшимъ временима неко се неограничено поверенѣ имало у испитательима звезда, кои су судбину людій и знамените догађає изъ звезда предсказивали, и текъ мало по мало, кадъ є просвета таму ову разсветлила, почели су люди увиђати, да ова прорицаня ништа друго нису, него или сама уображеня, или преваре. Пре 200 година іоштъ є ово и кодъ найпросвештеніи сада народа владало. Просвета є у многимъ догађаима христіянству путаню прокрчила. Она є допринела, да су люди одъ осветолюбя, одъ суровости и високоумя одустали. Тежнѣ за осветомъ све више међу людима нестає. Ону пословицу „осветићу се ма се непосветіо“ наше ће просвећено доба сасвимъ искоренити и утаманити. Престає она гордость и високоумѣ коимъ су силніи слабіє предусретали, и съ веселимъ срдцемъ сматрамо наше столѣће, у комъ є великій напредакъ за цело човечество учинѣнъ. Што годъ су люди просвештеніи, то манѣ радости налазе у томъ, да свога ближнѣга гледе, да по праху пузи предъ ньимъ. Ово ослобођенѣ одъ робскогъ станя бадава ћемо тражити у старимъ тамнимъ временима. Ово су благотворна слѣдства просвете и науке еванђелске. Дай Боже! да просвете животворни зраци и до оны краєва, гдѣ нашъ тужный, крозъ толико столѣтія у сужанству налазећи се народъ живи, допру, и да светло сунце еванђелске науке по свима краєвима овлада,

*

*) Види 7. и 8. брой Подунавке.

да нестане предъ ньомъ бледила месеца. Ово є красный задатакъ нашега времена, когъ ће лепа слѣдства наше потомство, а и цѣло човечество вечито благосиляти.

Др. Р.

Маслина.

„Идущи идоша древа помазати себѣ царя, и рѣша масличинѣ. буди намъ царь: И рече имъ масличина: Єда оставивши тучность мою, юже во мнѣ прослави Богъ и человѣцы, пойду владѣти древа ми?“ (Книга судія 9, 8.)

Маслина, коя се за много цени, на Югу є богатство. У южной Француской, у Шпаніи и Италіи и Грчкой живе сви народи готово само одъ нѣногъ плода. Као што се наше трешнѣ и шљиве радо съ нашимъ обиталиштама друже, тако є и у онимъ топлимъ предѣлима маслина любезный другъ и найсиромашніой колеби; по каменитимъ стѣнама пакъ и пространимъ брегoвима образує маслина читаве шуме, коє широколистнате смокве обкружаваю. Наравно, лишће маслине неможе се успоредити са смоквенимъ, єръ нѣно узко врбовомъ подобно лишће више є сиво него зелено. Танке и виткасте гране нису башъ тако лепе, єръ на све стране неуредно се разпростиру. Стабла су по већой части крива, чворновита, и разцеплѣна, као да су ій мунѣ ударале. Али опетъ зато у овомъ благословеномъ дрвету лежи непорушима сила; ватра може га до корена сатрти, и опетъ избіє оно нову младицу, и наскоро израсте читаво дрво. Зато є и пророкъ Хозей свой несрећомъ порушеный народъ тѣшіо, представляюћи му за образацъ маслину; како ова наново изникне и новъ плодъ принесе. Ово дрво са найгоромъ земльомъ задоволява се. У сувой каменитой земльи успѣва тай плодъ заиста найболѣ, као што є Іовъ певао: „Горы же мои обливахуся млекомъ:“ (глава 29, 6.). Збогъ тога є то дрво за оне топле предѣле, кои' брегови лишаваю се землѣ, неоценимый благодѣтель.

На краєвима лишћа избіяю бели цветићи у малимъ китицама гроздасти, и донесе дугуласто яястъ плодъ, маслинку, коя тврду кошчицу садржава. Величина маслинкій различна є. Єдне су подобне дреньинама, друге опетъ тако велике, као наше шљиве, нарочито шпанске маслинке. Нѣна боя прелива се изъ отворено-зелено у затворено-зелену, а и у затворено-црвену. Месо є нѣно мекано и има горакъ и непріятанъ вкусъ, съ тога се сирове и неизрађене маслинке немогу єсти. Но оне се међу найпре у цеђъ и негашенъ кречъ или само у саламуру, па почемъ ту за 24 сата одмекшаю, мету се у студену фришку воду, и ту неколико дана постоє, и напоследку съ копаромъ, коріандоромъ и другимъ зачиномъ наслагаю се у судове или се у флашама држе. У Италіи и у южной Француской такове учинѣне маслинке износе на асталъ као прво єло или међуєло при главномъ єстиву. Доказує се, да оне апетитъ къ єлу отвараю и сваренѣ подпомажу. То є наравно маня полза; главный добитъ кодъ насъ єсть онай тако званый финый, драгоцѣный „зейтинъ“ познатый зейтинъ одъ маслинке. Плодови за то служећи мораю савршено зрели быти. Они се найпре у єдной за то опредѣленой воденици смелю а потомъ у тисакъ мету. Первый умереный притисакъ дає найбольи и найчистіи зейтинъ. Онъ є беле боє, благогъ и сладкогъ вкуса и каплѣ само изъ меса. За первымъ слѣдує другій ячій притисакъ, подъ коимъ и изъ коштичице и изъ люске зейтинъ потече. Непокажел' се више зейтинъ, улиє се врела вода у кашу, промеша се и наново притисне. Овимъ начиномъ добія се помешана вода са зейтиномъ. Последньи плива по вр'у и може се лако поцрпити, али є зелене боє и прилично нечистъ. Провансалскій зейтинъ, кои изъ Прованс-а (у южной Француской) долази, носіо є кодъ насъ називъ найболѣгъ и найфиніегъ зейтина; мы добіямо тай истый у трговини, као обште познатый зейтинъ одъ маслинке, али ніє сасвимъ чистъ: єръ мешаю га другимъ зейтиномъ, као одъ буковогъ жира, маковогъ семена и т. д. Ово мешанѣ може се по меуриćима при мућканю познати, кои меурићи на чистомъ одъ маслинке зейтину непримѣчаваю се.

Зейтинъ є найважніи трговачкій чланакъ, кои съ великомъ сумомъ новаца у отечеству маслине ролу игра. Зейтинъ є лекарству збогъ своє благе разлучуюће силе одъ найвеће ползе, онъ є особито за то удесанъ, да убиточный и гризећій отровъ у човечіємъ тѣлу недѣйствоюћимъ учини. У топлимъ предѣлима заменює масло, и тамо мало има єла, у коима небы се онъ употребіо. Као што плодоносна роса на суву землю пада, да ову подкрепи, тако исто мора се брашну додати масть (зейтинъ) да се вкусно и подкрепляваюће єло начини. Збогъ тоге кодъ стары' Еврея при приношенію жертве ніє смео зейтинъ оскудѣвати. „Ако каква душа жели Богу жертву принети, то мора быти одъ белога брашна, зейтиномъ посутогъ, а къ томе и тамнянъ мора се придодати.“ Па будући у топлимъ предѣлима кожа човечієгъ тѣла збогъ зейтина мека и яка постає, послужую се истимъ при помазанію, ради подкрепленя и утврђеня небесногъ благослова. Тако є Мойсей Аарона као первосвештеника помазао, онъ є, узевши миро, и целу скинію помазао и све, што се у ньой налазило. У светомъ Кандилу скиніє горео є самъ зейтинъ. И као што є Самуилъ, напунивши свой рогъ зейтиномъ, Саула за цара помазао, тако є и француской краль Хлодвигъ на самый данъ Рождества Христовогъ год. 496. одъ Епископа Ремигіус-а за христіянскогъ краля помазанъ. Єданъ голубъ — као што се прича — донео є съ неба стакленце зейтинско, ово стакленце хранило се у цркви Реймской, да бы садржай овога на помазиванѣ свію француски' краљева служіо. Смиренимъ и побожнимъ срдцемъ пои псаломникъ: „Ты помазуєшъ ньову главу и точишъ обилно. Побожный стаяће као зелено маслиново дрво у Божіой кући, а нѣгова деца, подобна маслиновимъ гранама, око престола.“ Потоме и найсиромашніи небы мого трпити оскудицу у зейтину. Мойсей вели: „Ако си ты твою маслину вѣчъ єдаредъ отресао, немой є повторително трести; то є свойствено само странцу, сирочету и удовици.“

По примеру ученика Христовы', кои су се по целомъ скоро свету разсеяли, и „помазивали болне миромъ и ове изцѣливали“ и западна црква помазує смртноболнима руке и ноге освећенимъ миромъ, а у источной цркви ово помазаніє свршава се не само надъ умирућима, него и болнима свакога рода ради поправленя здравля и опроштенія грѣхова.

Отечество примѣчанія достойне маслине єсть Сирія; особито Палестина была є у време старогъ саюза богато обдарена тимъ драгоцѣнимъ плодомъ. И садъ расту тамо дивлѣ маслине, и то у великой множини, око Алеппо и на Либанон-у; Крозъ Финикію може се маслина у Грчку, изъ Сиріє у Италію, Француску и Шпанію донети. По верованю стары' Грка каже се да є богиня Палас-Атене сама маслину у Грчкой посадила. Она се съ Нептуномъ богомъ мора сагласила, да, кои бы одъ ньи двоє главной вароши Атике найлепшій поклонъ принео, исту своимъ именомъ назове. Нептунъ заповеди, да єданъ великій конь изъ землѣ изиће, Палас-Атене пакъ да маслина израсте, и ово растенѣ, као вѣстникъ миролюбивогъ благонравія, быяше по совѣту богова за полезніє примлѣно, него ратный конь, когъ є Нептунъ принео. Тако дакле ова варошь Атиномъ се назове, на брегу, где света маслина стояше, подигнутъ є красанъ храмъ (Parthenon), у комъ су штатує драгоцѣне и лепе, славнимъ Фидіємъ *) одъ самогъ злата и слонове кости израђене, богиньи посвећене стояле. Али већу славу одъ ове штатує притяжаваше іоштъ „Съ неба падша“ изъ маслиновогъ дрвета изрезанъ ликъ богинѣ, светиня изъ старогъ времена.

Где маслина расте и негує се, ту успѣва и влада миръ. Кадъ є Ной по другій путъ послао голуба, да види, ніє ли іоштъ сва вода усанула, врати се птица носећи у клюну зеленъ маслиновъ листъ. Овай листъ было є Ною радостанъ знакъ добивеногъ помиреня између Бога и людій, и врло паметно први христіяни за споменъ као символъ мира изрезали су на камену ньовогъ храма верногъ голуба у клюну овай листъ мира носећегъ. Гране маслинове сматране су као знакъ мира и дружевногъ саобраштая. Богиня мира кодъ Грка држала є у десной руци маслинову грану, у левой рогъ пунъ зейтина. Тако исто и Викторія кодъ Римляна маслиновъ венацъ на глави є носила.

Маслину у древности тако су высокопочитовали, да су найстрожію казнь прописивали ономе, кой бы є заплѣніо или и найманѣ оштетіо. Кадъ су Лакедемоняни Атиняне у рату побѣдили, и у непріятельской земльи све ватри и мачу предали, поштедили су маслине изъ уну-

---

*) Славный образорѣзацъ, кои є особито одъ слонове кости найкраснѣ послове израђивао.

трашнѣгъ побуђеня и страхопочитаня, боећи се гнѣва богова. Сматрало бы се за преступленіе, кадъ бы ко маслиново дрво на ватру метуо; оно ніе се спаљивало башъ ни као жертва на олтару богова. Кадъ су Атиняни Епименида изъ Крете позвали, да Солону у сачиняваню закона, ради новогъ уређеня државе, помогне, обећавали су му после свршеногъ дѣла богату награду а сувышъ и найвећу честь указати; али онъ є све одбіо и захтевао є само єдну гранчицу свете маслине изъ храма богинѣ Палас-Атене. Овимъ украсомъ вратіо се онъ у своє отечество. Тако и побѣдители на олимпискимъ играма нису за већу честь знали, него крунисанѣ маслиновимъ венцемъ. Такође при римскомъ тріумфу служиле су маслинове круне; но опетъ ню ніе носіо самъ тріумфаторъ, него и херолди, кои су нѣгову пратню украшавали.

Л. Стефановићъ.

Добра кћи.

Густавъ III. краль шведскій, ишећи крозъ неко мало одъ престолногъ града не далеко лежеће село, сретне єдну младу, лепу земледѣлску девойчицу, коя воду съ єдногъ бунара ношаше, и заиште одъ нѣ воде да се напіє. Девойчица му пружи крчагъ съ водомъ, са ономъ безазленомъ умилношћу, съ коіомъ природа своє найкрасніе производе обично украшава. Монарха є то коснуло, пакъ іой рекне: Красна девойчице ако ты за мномъ у Штокхолмъ дођешъ, то ћу се я за твою срећу побринути. О! господине, одговори ова, кадъ бы я вашимъ речма и веровати смела, то ми опетъ небы могуће было, са тимъ се ползовати. Моя є майка сирота и болна, она нема никою другу подпору до мене, и ништа на овомъ свету небы ме преволети могло, да іой мою помоћь укинемъ. Гди є твоя мати? запита монархъ. У оной кућици, господине! што се онамо види. — Густавъ сиђе съ коня и отиде съ девойчицомъ у ту кућицу.

О! какво позориште за очи, коє нису вичне страдаюће човечество видити! Онъ види прляву постелю, на коіой єдна болна, сва укочена, стара жена, коя ни єднимъ прегомъ маћи се немогаше, лежи. Ахъ! бѣдна стара! рекне ужаснутый владѣтель, каколи си сожаленія достойна! О! іоштъ бы више была, одговори болестница, да ми ніе ове добре кћери, коя се съ найвећомъ брижльивошћу труди, мою болю олакшати ми. Богъ нека ю благослови?

Ћене сузе учине да се и краль заплаче, кои єдну кесицу у креветъ болестнице спусти, и девойчици рекне „потруди се те ову невольницу утѣши, а я ћу се побринути, да неволю изъ ове куће удалимъ; и ты си збогъ твоє доброте заслужна, да найболѣгъ човека у краљевству за мужа добіешъ; я самъ Густавъ!

Ово рекавши отиде краль, безъ да є одговоръ дочекао, и кадъ у Штокхолмъ дође, одма сутра данъ опредѣли той бѣдной жени, лепъ ужитакъ, кои є после и на кћерь преći имао. —

Девойчица и смрть.

Дев. Немой мене, смрти мила,
Ты узети у станъ твой,
Іоште ни самъ ни живила,
Нит' знамъ цѣнит' животъ мой.

Смрть. Небрини се, девойчице,
Пођи само у станъ мой,
И кодъ мене лепотице,
Мило воде животъ свой.

Дев. Прођ' се мене, смрти мила,
Ты отъ врлогъ стана твогъ;
Како бы се раставила,
Отъ краснога врта могъ?

Смрть. Лако ћешъ ты, душо плава,
Заборавит' на врт' твой,
Докъ ты видишъ каква слава,
Украшава и вртъ мой.

Дев. Неће быти врло рано
Преселит' се у станъ твой?
Моє цвеће, росомъ прано,
Ко ће гледат' у вртъ мой?

Смрть. Твоє цвеће увенуло,
Коє си ты садила,
И све широмъ угинуло,
Чимъ си се ты сладила!

Дев. Већъ далеко више ніе,
Край живота мога садъ;
Ахъ, како ми срдце біе,
Сад' силніе негъ и кадъ.

Смрть. Ты си већемъ, моя мила,
Пошла у мой вечный станъ;
Єръ си скоро охладнила,
Доживит' ми нећешъ данъ.

Дев. Мене майка єдну има.
Ко ће тѣшит' болну ню?
Она немож' са живима,
Више стати на землю!

Смрть. На гробу ће ружичицу
Майка твоя садити,
Пакъ ће у ню єдиницу,
Свагда свою видити. —

Дев. Ружица є увенула,
Другу неће садити;
Душа іой є сва клонула,
Више немож' живити? —

Смрть. Неће сада, мила моя,
Него на нашъ Петров-данъ;
Доћи ће и майка твоя,
У нашъ мирный вечный станъ!!

Цветковићъ.

Почетакъ новіи покрета у Турской.

(Свршетакъ.)

Али є онъ имао и іошъ єдно друго, сасвымъ различитіегъ, могло бы се скоро казати, противположеногъ рода дѣйство.

Одъ некогъ є времена турско правителство познало већъ моћь своій сусѣда, а своє незнанѣ у тадашнѣмъ своємъ стању, да истыма противстане. Іошъ су скоро очаявали, да сами себи помоћи могу. Султанъ Мустафа III. узвикнуо є: „Пропало є царство: немыслите, да ће се оно подъ нами поправити.“ И за найнесрећніи догађай спремлѣнъ, изразіо се Абдуламидовъ везиръ: „и у Азіи има ладовиты шума, гди се кіоске — чардацы, ладняцы, — саградити могу.“

Доцніе мало народъ є цариградскій стару свою срећу одбаціо. Држали су, да претрплѣне несреће произишле одъ личне неспособности своій воћа, а съ надежде пунымъ очекиванѣмъ упрли су очи своє на престолонаслѣдника Селима, комъ су приписиване све честитости, коє коранъ уважує: на явнымъ местима слушало се где вичу: „то є онай, кои ће царство у пређашню славу опетъ довести.“

И заиста є Селимъ сватіо ту мысао, како се попео на престолъ. Надмоћіе нѣговы христіянски сусѣда, коє се такође у овой години — 1789 — недвоумніе него икада раніе показало, напоменуло є, да се на то учини покушенѣ такође брже, него є игда раніе было. Само є онъ сасвымъ другчіе предузео ствар, него што є мнѣніе нѣговогъ народа было.

Народъ є желіо, да онъ предъ яничарима и спаіяма, као какавъ одъ стары султана, на войску иде и видити све, да непріятелѣ, по смыслу светы книга и правовѣрны муселима, побѣђує. Селимъ напротивъ, кои є видіо основъ несреће у надмашаю воєны потреба и воєногъ увечаваня своій непріятеля, науми да найпре османске войске са оныма упореди, како бы іой кадъ у напредакъ съ большомъ поузданости опетъ на бой извести могао.

Да се то мора догодити, одавно се іошъ мислило оне европейске силе, коє су у султану, ако само онъ препоне надвладати кадаръ буде, полезногъ савезника имати желиле противъ аустрійске, а нарочно руске силе. А наиме, Француска є ово мнѣніе неговала.

Мы нећемо овде опоминяти покушай Боневала и Тота, кои є у прагньи францускогъ посланика у Цариградъ дошао; важніе є, што мы у години 1785. великій брой француски официра подъ непрестаномъ платомъ свога двора и съ ревности видимо, где воєне поправке онамо уводе.

Они су лили Турцыма топове и учили іой управляти съ ньима и пуцати; подигнути су были мали обкопи, да се на истима у нападаню и одбрани упражняваю, нове су лађе пограђене по францускомъ начину, али са задржаємъ онога, шта є кодъ Турака употребително было; іошъ се памти, съ каковомъ є ревности окретно участвовао Капудан-паша, Гази-Хассанъ, у оно време найславніи мужъ у Леванти, на свему, што є турскомъ морепловству припомоћи могло. Кадъ су већъ у оно време Французи на то найвише гледали, да воєну силу руску на Црномъ мору ограничe, то су построили Турцыма два градића са обе стране канала, у Кили и у Риви — као што се каже Цариградски ведети (предъ стража на коньма) —, и на самомъ улазку подигли су батерію єдну. Ньова є намера была, да цела турска вештина у граћевини оживи.

Како є миръ наступіо, султанъ є Селимъ тымъ покушеніяма поправке своє скопчао.

Ради морепловства купи онъ за образацъ лађе изъ Енглезке, но опетъ рукодѣлцы тій нѣговы лађа повећой части были су Французи. За кратко време оживе реде (недалеко одъ обала лежећій предѣлъ у мору, где лађе безбѣдно на ленгеру лежати могу) одъ Синопе, Родуса и Цариграда.

Цела є Топана была преображена, и премераваня су по француским топовима особито за польске топове примлѣна.

Чуванѣ граница покушавало се поправкомъ тврдиня, као што и єдногъ енглескогъ генерала у Исмаилу дѣлателна наодимо, и іошъ болѣ преправити образованости землѣмера. Нередко є по'одіо самъ Селимъ III. и училиште у Сулице, коє є ту установлѣно было, планове є и оруђа предлагао и ученика поштравао. Понека є валяна француска књига, међ' коима и писма Вобана, на турскій єзыкъ преведена и печатана была, па такође є и учитель єданъ францускій намештенъ было, и у књижници између осталогъ наодила се и енциклопедія.

Колико се то све наслеђенимъ мыслима мусулманскимъ противно чинило опетъ су трпили, єръ то заведенія, на коима є ныина држава утврђена, непосредно ненарушава.

Али већма имъ є у очи пало, кадъ є султанъ своє топціє — чета єдна, коя є у ближемъ одношеню яничарима стояла — преобразити предузео; а наскоро се покаже, да онъ неће ни на томъ само остати.

Приповеда се, да є пре свега єданъ рускій зароблѣникъ, рођенѣмъ Турчинъ, кои є прилично доста руску службу сватіо, на задовольство великогъ везира, чету єдну воєну одъ одметника на европейскій начинъ изучіо. Напоследку, да є и султанъ дошао, да види, како невѣрницы обичай имаю борити се, и да є на првый погледъ врло яко обрадованъ было.

Омеръ є име тогъ османскогъ Лефорта. Онъ є за неко време имао вр'овну власть надъ четомъ туфенци, кою є самъ завео.

Успѣхъ, кои є Омер-ага имао, подкрепіо є Селима у намери, да се европско упражняванѣ уведе у турской войсци и то найпре кодъ регуларны пешака, яничара. Єдно млетачко известіє уверава изрикомъ, да се свр' тога год. 1793. у дивану озбильно саветовало.

Садъ є пакъ очевидно, шта є принео предузетакъ тога рода.

Яничаре, кои су положенѣ своє као свештеницы свой при'одъ црковный сматрали и само се у време пріймaня плате у реду показивали, а по местима, где су становали, текъ господарство упражнивали и трговине водили, на ныово првобытно определенѣ свести, и нагону европейске службе подчинити ій: было є предузетакъ не само одъ безкрайне тегобе, већъ и найвећегъ политичногъ значая.

У влади, коє обште станѣ освояванѣмъ и насилнымъ притяжаніємъ основано, почемъ на непосредномъ господарству ратногъ станя почива, мора свака воєна промена безъ сумнѣ у исто време и политична быти.

Управо су яничари представляли знатне членове за ратъ и миръ у ланцу староосманскогъ уређеня.

Али и у свымъ другимъ струкама мыслило се такође на измене, коє се свойски предузети имаю. Наследнымъ поставша велика, дарована или пренешена добра, да престану и ныини доходцы у првомъ случаю смрти, да уђу у државну кассу, да бы се одовудъ на исплаћиванѣ други воєны чета окрећати могли. Паша да небуде више господаръ у свомъ пределу: поставленѣ нѣгово само на три године да гласи, и да се неможе поновити, ако се не бы потрудіо, да жителѣ предѣла узадовольи. Єдна се мысао утопила, коє бы произвеђенѣ целой той ствари другій изгледъ дало было: т. є. са застраньиванѣмъ свію закупа (арендій), да се управлянѣ султански при'ода преко чиновника правителствены уведе.

Моћь везирскогъ савета была є већъ ограничена, и диванъ у виду европскогъ тайногъ државногъ савѣта саставлѣнъ. Онъ се састояо изъ 12 выши чиновника, коє є великій везиръ у свымъ важнымъ пытаняма на саветованѣ позывати имао. Члена совѣта наодимо особито съ налозима обтерећена, да исвѣстна непосредна налаганя посвршує, коя су служити имала издржаню новоустроєны воєны чета, коє су мало помало и коняничствомъ умножене быле, и єдну не неугледну чету образовале.

У напредованѣ тогъ устроєня нећу далѣ да улазимъ. Съ временомъ ће се већъ и кодъ насъ дело државногъ повѣстописца Нури о онимъ годинама на читанѣ добыти, у комъ ће, као што чуємо, о нѣговымъ уређеніяма (низамцедидъ) обширанъ говоръ быти. Тада ће се свеза истогъ ясніє познати, него што є то могућно изъ извѣстія европски путника и посланика.

За насъ є доста, кадъ приметимо, како є садъ приморано, и права мослимска часть турскогъ државія — господареће побожно-воєно садружество — начертаємъ Селима III., кои є (нечертай) изъ послѣдица последнѣгъ рата произишао, одъ почетка нѣговогъ владаня у покретъ поставлѣна была.

Духъ промена, кои є 18. столѣтіє оживіо, дочепао є и Турску.

У томъ се погледу Селимъ са владаоцыма, као: Густавомъ III., Климентомъ XIV., Іосифомъ II, или съ државницыма, као: Помбаломъ, Арандомъ, Струенсеемъ, више или манѣ своимъ современицыма испоредити може.

Успоминѣмо л' имена као што су ова, то нетребамо далѣ изводити, какове су опасности свезане са предузетцима овогъ рода за державу, коє се тичу, и за лица, коя се одважаваю.

У Турской су оне быле одъ двояке снаге. Обште колебанѣ господареће класе, морало є изнова намере независности у подчинѣнымъ народима подпомоћи. Замршай сасвымъ новогъ рода морали су отудъ постати, и одтуда су произишла. Обшта новія повестница Турске на тыма почива. Томъ се приписує и покретъ у Србіи. —

О брзини.

Орао найбрже лети одъ свію птица; онъ за єданъ минутъ прелети 937 фати и 4 стопе, или онъ за єданъ сатъ пређе више одъ 22 сата. — Друге веће птице могу за єданъ данъ 250 сати прећи. Кадъ є Хайнрикъ II. краль францускій, у Фонтенеблоу ловъ ловіо, одлети му єданъ соко и после 24 сата увате га у Малги, одъ оногъ места где є краль ловіо, 270 сати далеко; познаду га у Малти по огрльици. Єданъ соко изъ Канариски острова, кои є было послатъ у Шпанію Херцогу одъ Лерме, одлети изъ Шпаніє натрагъ у Тенерифу и тако є за 16 сати 150 миля прешао. — Ласта и ястребъ врло брзо лете, брегуница лети іошъ брже. Кобацъ прелети за єданъ сатъ 150 енглески миля. — Сврака пређе за єданъ сатъ скоро 25 нем. миля.

Исето може за двaестъ минута прећи єдну милю, и іошъ више одъ єдне милѣ пређе.

У сѣверной Европи вуку сѣверни єлени саонице. Кадъ се ныи два упрегну у саонице, лако пређу за єданъ данъ 21 немач. милю, а кадъ трче, онда пређу преко 30 миля нем.

Камила са 12 до 15 центи терета на себи у полакомъ касу пређе данасъ 12 до 16 миля немачки; єдна є изъ Сенегала у Могадоръ дошла за 7 дана, а те су две вароши єдна одъ друге далеко 217 сати.

Преповеда се, да мишъ за єданъ секундъ 500 корачаи, а за єданъ минутъ 30000 корачаи учини.

Коньи су брзи као ветаръ. Обичанъ коньъ кавалерискій у єдномъ минуту начини кадъ корача 120 корачаи, у касу начини 240 корачаи, у трку 480 а у калампиру 600. Особито су коньи енглески врло брзи. Тамо има коня, кои за єданъ секундъ пређу 88 енг. стопа. Године 1777. обклади се єданъ польскій немешъ съ другимъ опетъ немешомъ за 100000 талира, да ће изъ Вратиславе у Хамбургъ писмо єдно за 24 сата послати. Онъ у целомъ томъ путу одъ Вратиславе до Хамбурга намести конѣ съ добримъ ямачима, $^1/_4$ или $^1/_2$ милѣ єдногъ одъ другогъ, и кодъ свакогъ овогъ коньица іошъ по єдногъ човека намести, да му буде у помоћи, кадъ писмо дође до нѣга. По свимъ варошима и армиціяма учини се наредба, да ове улаке нико незадржава. Сви су были добро плаћени, посао се започне и писмо дође изъ Вратиславе у Хамбургъ за 17 сати; а одъ Вратиславе до Хамбурга има 82 милѣ поштанске. Дакле су ови коньи свакогъ сата єдно на друго више одъ 4 милѣ прелазили.

Нигди се тако брзо не путує на колима као у Руссіи. Одъ Петрограда до Москве путовао є царъ за 36 сати, а Петроградъ одстои одъ Москве 104 географичне милѣ. Официрь, кои є царици Катарини донео гласъ, да є Очаковъ освоєнъ, прешао є за 5 дана и 5 ноћи 260 немачки

миля. У Руссіи є маленкость путовати на колима 100 или 200 миля. Особито у зиму путує се брзо на саоницама у Русіи; тако изъ Тоболска доће се у Москву на балъ за 8 дана, а Тоболскъ одъ Москве одстои 2330 врсти (єдна врста руска има 563 бечка фата).

И Курири врло брзо путую. Татаринъ може на коню за чудо много преći. Изъ Цариграда до Багдада има 300 миля нем., овай путъ пређе на коню єданъ татаринъ за 9 найдалѣ 10 дана. Преповеда се, да є овай путъ прешао єдаредъ татаринъ єданъ за 7 дана, и кадъ є дошао у Цариградъ, одма му є дао Султанъ одсеći главу, єрбо є мисліо, да є морало доста коня подъ тимъ татариномъ одъ умора угинути. И татаринъ, кои є донео гласъ Омерпаши у Влашку да є Севастополь пао, врло є брзо до нѣга дошао (!?) Єданъ рускій куриръ дошао є изъ Пекинга у Петроградъ за 57 дана, а одъ Пекинга до Петрограда има преко 1000 нем. миля. Єданъ трговацъ чивутинъ дошао є на своимъ колима изъ Одессе у Лайпцигъ за 15 дана, и само є єдаредъ у Броди конѣ меняо; Одеса одъ Лайпцига одстои 290 миля.

И човекъ може кадъ се научи врло брзо ићи. Хемородроми кодъ стари Грка могли су цео данъ трчати. У половини осамнаестогъ века живіо є у Айзенаху єданъ човекъ, по имену Антонъ Фоке. Онъ є быо родомъ Чехъ и служіо є кодъ херцогинѣ одъ Ваймара као улакъ. Овай човекъ могао є у трку зеца уватити. Године 1767. быо є херцогиньинъ министаръ Вицлебенъ у Карлсбаду, она му є морала нешто важно явити, и Фоке буде съ книгомъ у 2 сата после подне изъ Ваймара оправлѣнъ и сутра данъ у 12 сати преда министру у Карлсбаду писмо, башъ кадъ є онъ быо у шетньи. После неколико сати оправи га министаръ натрагъ и онъ доће сутра данъ у осамъ сати у Ваймаръ. Ваймаръ одстои одъ Карлсбада 22 милѣ. Кадъ човекъ иде обичнимъ коракомъ по равници, онда може за єданъ сатъ 3000 фати преći. Єданъ пешакъ солдатъ начини за єданъ минутъ 75 корачаій кадъ лагано иде, 120 корачаи кадъ брзо иде, а 150 кадъ трчи.

Луфтбалонъ може, кадъ є доста якъ ветаръ, за єданъ сатъ преći 5 немачки миля (дакле 120 миля за данъ и за ноћь). Са овакомъ брзиномъ могао бы луфтбалонъ за 6 до 8 дана изъ Порцмута у Америку доći. Године 1806. пуштенъ є єданъ луфтбалонъ изъ Париза, и после 22 сата пао є близу Рима у Талиянской; прешао є дакле за 22 сата преко гора алписки и апенински више одъ 300 миля француски.

Обичанъ ветаръ кадъ душе, онъ може за єданъ секундъ 8 до 10 стопа преći. Ветрови, кои се меняю, ти су вѣчъ бржи. Ветаръ, кои пређе за єданъ секундъ 24 стопе, онда єдва може човекъ узъ нѣга ићи. Ветаръ, кои за єданъ секундъ 30 или 32 стопе пређе, тай вѣчъ найяча дрва извалює. Найяча олуя прешла є за єданъ секундъ 123 стопе (преко 20 фати).

Тане изъ топа врло брзо иде. Кадъ се єдна кугла одъ єдне фунте съ по фунте барута избаци изъ топа, онда за єданъ секундъ пређе одъ прилике 100 фати. Кадъ се тане изъ пушке у полу напунѣне избаци, онда пређе за єданъ секундъ 216 до 233 фата. Бомба баца тане за 15 секунда 554 фата далеко.

Гласъ иде врло брзо, али не као ветаръ само на єдну страну, него на све стране звони; онъ є много бржи одъ ветра. Гласъ може преći за єданъ секундъ 178 бечки фати, дакле може преći за 22 секунда єдну милю. У води є много бржи гласъ, него у воздуху; у воздуху пређе обично за єданъ секундъ 193 до 195 фати, а у води 785 фати. Гласъ иде єднако, быо слабъ, быо якъ, была зима, была врућина, быо данъ, была ноћь, само єданъ ветаръ тера га брже, или слабіє. Іошъ се неможе знати, до колике дальине може допрети гласъ. Има примера, да су се топови на 21 нем. милю далеко чули. Гласъ може одъ землѣ наше до сунца доći за 13 година, 311 дана, 8 сати, 33 мин. и 4 секунда; а тане изъ топа може доći одъ землѣ до сунца за 24 године, 324 дана, 10 сати, 13 мин. и 14 секунда.

Кадъ каква стварь пада, она у првомъ секунду пређе 2 фата, 3 стопе, 5 палаца и 7 линія, а свакогъ далѣгъ секунда брже иде съ 5 фати, 11 палаца и 2 линіє као 1 3 5 7 тако, да єдно тело, кое пада, вѣчъ у десетомъ секунду 49 фати, а у двадесетомъ секунду преко 100 фати пређе.

И небесна тела врло су брза. Наша земля окреће се око сунца, и за єданъ секундъ пређе 4 милѣ, и та є брзина шестдесетъ пута већа одъ брзине танета изъ топа. Меркуръ пређе за єданъ секундъ преко 7 миля; Венусъ пређе 5 миля, Марсъ преко 3 милѣ, Юпитеръ скоро 2 милѣ, Уранусъ 1 милю и т. д.

Светлость є найбржа. Она доће одъ сунца на землю за 7 минута, дакле светлость пређе за єданъ секундъ 41100 миля; и тако бы тане изъ топа морало єдну неделю дана преći оно, што светлость за єданъ секундъ пређе. Светлость є бржа одъ гласа 967000 пута, и зато видимо пре муню, кадъ сене, него што чуємо грмлявину. Найяча грмлявина чує се само 4 милѣ далеко а севанѣ мунѣ види се ноћу преко 30 миля.

О електричномъ телеграфу, овомъ чудноватомъ появленю нашегъ времена, говорићемо другій путъ.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

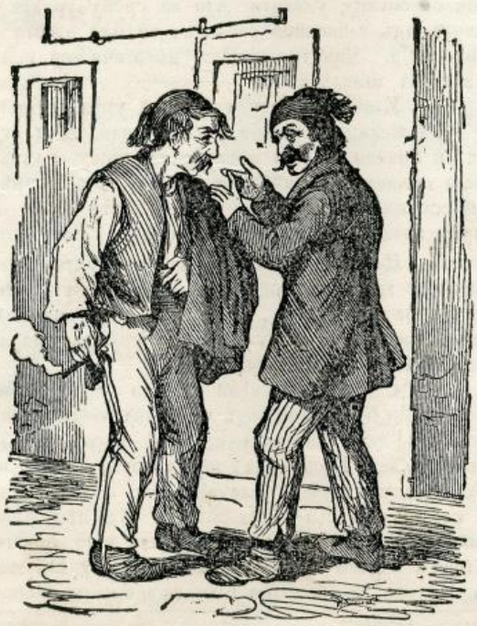

Еракъ. Имамъ нешто да ти кажемъ, али само у четиръ ока.

Петакъ. Дедъ, кажи; шта є?

Еракъ. Онъ є на првой конференціи . . . но боимъ се да ме ко неслуша . . . . . трипутъ кинуо.

Петакъ. Шта!? па шта су му на то попечительи рекли?

Еракъ. Рекли су му . . . на здравлѣ.

Петакъ. Бога ми, право имашъ, Ераче! што то крієшъ, єръ у Земуну бы се томъ догађаю съ пунимъ правомъ найважніє слѣдство приписало.

Еракъ. Дакле у Лондону новъ францускій посланикъ?

Петакъ. Да, па іошъ некій на „кофъ" као и онай некадъ у Цариграду.

Еракъ. Чини ми се да ће тако и поступати као онай.

Петакъ. И мени се чини, само съ томъ разликомъ, да є у Цариграду палето играо ролу, а у Лондону ће пелисѣ.

Еракъ. Што се тако зноишъ, Петаче? и чини ми се канда си и невесео.

Петакъ. Моріо ме є тежакъ санъ.

Еракъ. А шта си тако ружно саняо?

Петакъ. Та саняо самъ ти, да самъ постао попечителѣмъ иностраны дѣла.

Еракъ. Одъ кое си ты партає?

Петакъ. Я? — Одъ народне.

Еракъ. Добро, али одъ кое народне?

Петакъ. Одъ оне, коя само тежи за народно благостанѣ.

Еракъ. Мой Петаче! видимъ, да ты ниси ни одъ кое партає.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Поводомъ наступаюће велике светковине Воскресенія Христовогъ желимо нашимъ читательима, да благе ове дане у здравлю и задовольству проводе упражняваюћи се у побожности по науци свете наше цркве. Єръ є Воскресеніе Христово великій онай праздникъ, у коме светкуємо победу Спасителя нашегъ Исуса Христа надъ смрћу, жертвуюћегъ се, да наше грешне душе избави одъ вечите пропасти. Воскресеніємъ Христовимъ престала є смрть быти страшило рода човеческогъ; Воскресеніємъ Христовимъ задобисмо сведочанство о вечитомъ животу наши душа! — †

Изъ Вршца 12. Марта. Данасъ се башъ кодъ насъ ускршный вашаръ завршио. Туже се люди са сваке стране пореръ овогъ прилично лепогъ времена, да гори неможъ быти. Трговцы и майстори нису ни толико пазарили, колико да су само за подвозъ, што су еспапе своє износили и уносили, платити могли. Ране, нити є кои износио, нит' є кои тражио, а манѣ кои куповао. Даклемъ ніє могао, ни себе, нити своє омлаће за овай благъ данъ поновити. Марве є было сувише, и доста се продало, у слѣдъ чега бирташи могу али само мало подићи гласъ свой и съ вашаромъ похвалити се. По свой прилицы, рекао бы, да се марва овогъ вашара зато више гледала, што су Г. Г. житари рану збогъ мале цѣне, а и неимаюћи съ ньоме башъ никаква изгледа натрагъ оставили, пакъ на марву напали и целебціяма постали. За сада су богме нове целебціє валянъ куражъ показали, како ће ихъ срећа послужити? То ће се видити. — Пре неколико година, пожели цунфтъ чизмарскій, кои є брой до 300 душа, єдно знаменѣ у виду светогъ крста, на коме и иконица неколико ради украшенія намалана да буду, подићи; и тако башъ на малой піяци къ Темишварскомъ путу преко пута отъ „златногъ бурета" подигну. Онда само за обелѣжити мѣсто, и даномъ приликомъ добывши отъ надлежне власти дозволенѣ подигну, али дрвенъ — садъ пакъ жаромъ православія и одушевленя, журе се да на мѣсто овогъ дрвеногъ — другій отъ мермера великолѣпный, онакій истый, као што се на средъ наше піяце крстъ налази — украсе и подигну. Да ће то быти, о томъ ніє сумня, єръ, што се годъ ште, као: на барякъ, или на буди какве друге потребе црковне, све ће дати, само да се лепше украси. Да ће, да се и црква іоште лепша и већа сазида, него сада што є, али у ню неће ићи. Викаће да се осимъ овы деветъ школа, што ій имамо, іоште деветъ други отворе, али своє дете неће да шилѣ. А шта є іоште горе: Викаће и на попове и на учителѣ. А кадъ тамо, не познає ни єдне, ни друге! —

Београдъ. Давно очекиваный отоманскій комесаръ Етем-паша у пратньи многобройни коњника србски и турски, кои су му на сусретъ ишли, приспѣо є 17. о. м. у Београдъ. Кодъ тако зване батал-џаміє торжествено є гомиломъ народа и войницима србскимъ, изъ три роте састоѣнимъ се дочеканъ и бандомъ и пуцанѣмъ топова пропраћенъ. Одавде некимъ числомъ турски войника и србски коњника праћенъ приспѣо є на кале-мейданъ, гди га є такође многочисленый народъ и турска войска предъ градскомъ капіомъ дочекала, и овде пуцанѣмъ топова и бандомъ турскомъ пресретнутъ ушао є величествено у градъ, гди му є квартиръ приуготовлѣнъ. Одушевленѣ у народу заиста є велико, свакій є трчао, да види онога, кои ямачно долази зато, да Гордієвъ чворъ разрѣши. Свакій онай, кои ни понятія о некимъ стварма ніє имао, садъ се съ истимъ ревностно занима, изводећи самъ себи заключеня и послѣдице часъ добре часъ зле, како му кадъ уши зазвоне. Сутра данъ благоволила є Нѣгова Светлость Князъ Александеръ Етем-паши посѣту учинити, кою и совѣтници у опредѣлено имъ време нису пропустили, а тако и конзули страни држава, овде станюћи. — Но ипакъ ніє се могло безъ осветленя свршити; исто вече у очи 18. о. м. появи се ватра опетъ на Врачару и то на ономъ истомъ месту, где и пре; одъ пређашнѣгъ пожара сачувана сена, была су сада жертва ватре. — Телеграфирано є изъ Алексинца 18. о. м. да се одъ осуђеника у Гургусовцу Рая Дамняновићъ на жалость нѣгове родбине у вѣчность преселіо. На парастосу, кои му є іоче у четвртакъ у овдашньой катедралной цркви држанъ, присуствовао є многобройный и отменый светъ. — Башъ садъ, кадъ ово писмо свршавамъ, чуємъ, да є Нѣтова Светлость осуђенике у Гургусовцу помиловати изволела.

— Изъ Петрограда явля се, да царъ Александеръ често иде у лѣвъ. Тако є пре неколико дана опетъ у лову на медведе было, што му є скоро єдиный одморъ, кои себи кодъ свои радня допушта. Царъ Александеръ, веле, добаръ є ловацъ и редко му дивлячъ измакне. Ловъ є на медведе, особито како га царъ лови, доста опасанъ, єръ да ловацъ непогоди добро медведа, кадъ се овай подигне на стражнѣ ноге да пође противъ противнику своме, могла бы се догодити велика незгода.

— Мађарске новине являю изъ Сегедина, да се тамо зло неко намеренѣ одкрило, коє бы, да се испунило, єдну госпођу живота стало. Млада нека чивутка была є у кући Госпође Хорватъ, єдне у Сегедину живеће спаньице увекъ лепо примлѣна и дочекана уживаюћи у той кући много добра. Изъ благодарности договорила се она са некимъ хрђавимъ людма, да спаньицу — удаве. Она є на тай конацъ већъ и спремила штрангу, єръ, рекавши, неможе крвь гледати, зато валя спаньицу удавити. Али на срећу гризла є єдногъ одъ зликованца савѣсть, те оде власти и све одкріє. Чивутка и нѣни помагачи су већъ у затворъ ставлѣни.

— У некомъ селу у Ческой умрла є скоро єдна жена, коя є себи уображавала, да є гуска, и никако се ніє могло несретници одъ те мисли одвратити. Найпосле нађу ю мртву у нѣной собици иза фуруне, на одъ жуте землѣ на форму яєта начинѣне кугле лежећу.

— Немачке новине являю изъ Трста, да є познатый трговацъ Гопчевићъ сишао с' ума, почемъ себи уображава, да є онъ царъ японскій. Веле, да є у болницу за луде у Бечъ одправлѣнъ. Жалостна судбина!

— Следећій догађай читамо у странимъ новинама. На єдной изъ Америке у Енглеску пловећой лађи налазила се међ' пасажерима и нека врло лепа Госпођица, коя є петъ, такође на томъ броду путуюћи младића тако обчарала, да се свакій одъ ньи у ню залюбио и за нѣну руку просіо. Сви су ти петъ младића были лепи, богати, учтиви и єднако су се потрудили, сваку іой желю испуняватн. Тешко є было за лепотицу решити се, кога ће одличити и у той нѣной сметни обрати се на капетана лађе моллећи га за савѣтъ. Капетанъ, старый некій шаљивацъ, рече іой, да с' лађе у море скочи, и да за онога пође, кои ће за ньоме, да є избави. Госпођица послушавши капетана, скочи у воду, почемъ є овай за свакій случай дао спремити чамацъ. Али гле! четворица ньи скочише за лепотицомъ у намѣри, да ю спасу. „Шта ћу садъ?" рече госпођица капетану, кадъ се опетъ на лађи налазила. „За сва четири немогу поћи." „А вы пођите за петогъ, єръ є овай найпаметніє поступао" рекне іой капетанъ. Тако є она и урадила; єръ се после краткогъ времена съ ньиме венчала, кои є уєдно и найбогатіи одъ ньи было.

— Енглеска войска, коя є узела Делхи, веома є незадовольна, што іой є влада дозволила само награду одъ полугодишнѣ плате. Она є мислила да ће се васколикъ плѣнъ, кои є учинѣнъ было, кадъ є речени градъ узетъ было, међу ньи разделити, єрбо іой є было забранѣно плачкати и сваки войникъ морао є свой плѣнъ вратити своіой предпоставлѣной власти. Свакій подофициръ добіо є само 70 фунт. штер. награде а мисліо є да ће добити баремъ 400 фунтій.

— У саюзнимъ државама американскимъ често се догађа коешта, о чему мы и несанямо. Тако являю об. новине, да су пре два месеца у нароши Кентуки єдногъ принца збогъ дуга екзеквирали, и почемъ онъ ніє имао ништа своєгъ, продали су му жену као робкиню, и одъ тогъ се пазара наплатише кредитори.

— Султанъ дао є у палати Долма-Богчеу за честь баварскогъ принца, кои се пре месецъ дана у Цариграду наодіо, велику часть, на коіой су сви иностранни посланици као и турски великаши присуствовали. Кадъ су се были сви гости искупили, уђе Султанъ у богато украшену салу, свакогъ лепо поздравляюћи, и почемъ се онъ са принцомъ баварскимъ неко време разговарао, врати се затимъ у своє собе, єръ етикета турска непушта падиши, да съ кимъ другимъ ручава.

— Изъ напольске іошъ непрестано долазе гласови о трусима, кои велику штету проузрокую.

— Услѣдъ писама изъ Шираса преко Багдата потукла є персійска войска одъ Корасана подъ князомъ Мурат-Мирзомъ међу рекама Оиу Дарія и Сіръ Дарія многобройне чете Карачки племена, коє су ишле у Корасанъ и хтели су да оплене Мешедъ и Сипоима у Індіи доју у помоћь.

— Како є іошъ у прастаримъ временима у Хини просвета цветала, види се изъ тога, што су Хинези већъ на 2250 год. пр. Хр. животный кругъ на небу познавали; и што су 2278 год. пр. Хр. већъ у Хини канали и насипи на обали река правили. Магнетну иглу познавали су такође пре Христа, као што су онда већъ и астрономичну кулу имали. Исто су тако барутъ, топове, книгопечатню, порцуланъ и друге ствари пре насъ имали и употребляваи.

Съ концемъ Марта скончавасе многимъ нашимъ предплатницима пренумерація ньова; да небы принуђени были, са шилянѣмъ нашегъ листа престати, умолавамо свакогъ коме се предплата свршава, да се што пре на ново пренумерира.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и коштa за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштаринoмъ 1 ф. више.

Предбрoити се може кодъ свакe ц. к. поште. Изъ внутрености Србиє нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на кньижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 13. У Земуну 29. Марта. 1858.

Съ овимъ броємъ излази време предплате свію оны пріятеля Подунавке, кои су се само до конца Марта пренумерирали. Да небы преморани были са шиљанѣмъ нашегъ листа престати, умолявамо ій, да се што пре наново пріаве. Цена є Подунавки досадашня, т. є. до конца Юнія 1 фр. 30 кр., до конца Октобра 3 фр. а до конца Декембра 4 фр. 30 кр. ср.

Любавь после смрти.

Ты животе срдца мога,
Милко! душо живота!
Безъ тебе ми, ахъ! убога
Душа, срдце сирота!

Безъ тебе ми младость вене
У найлепшемъ свомъ цвету,
Немамъ сласти я милене
У целоме томъ свету!

Кудгодъ око моє гледа
Невиди те садъ више,
Одзива ми гласъ свой неда,
Залудъ гласъ мой уздише —

Заборавит' ахъ! немогу
Тебе, Милко, никада,
Ты єдина бы по Богу
Радость срдца могъ млада!

Докъ край тебе я борави'
Сретанъ быях' безъ края,
Верномъ любеѣ' те любави
Могъ анђела изъ рая.

'Векъ ту любавь споминят' ћу
Ма где быо у свету,
Сладко име твоє зват' ћу
И на смртномъ кревету.

Ахъ! сети се и ты мене
Спомени се кадкада,
Ты, за комъ мы срдце вене
Докгодъ смрть га несвлада.

Овде тебе своіомъ звати
Суђено ми, ахъ! ніє, —
Ал' смрть ће намъ све да врати,
И гробъ кадъ насъ покріє;

Онда, Милко, горе тамо,
Где насъ райска сласть чека, —
Моя ты ћешъ быти само!
Любит' ћу те довека! —

и — Миле.

Арамбаша.

VI. Судъ айдучкій.

Узъ врлетну стѣну Шаре планине, у забитномъ и грозовитомъ пролому узанъ є и маюшанъ лединакъ на брежульку, названъ „Вилинско коло.“ Кудгодъ човекъ съ тогъ брежулька погледа, невиди ништа до голи стѣна и яза, свуда густе шипраке а малко подалѣ високе до облака планине, а надъ овыма разапетъ сводъ небескій као плаветный шаторъ.

Истомъ што є зора забелила, а на лединку седи дружина око тридесетъ айдука, и међу ньима арамбаша Иванъ Томићъ. Свакій се айдукъ посадіо на свою сукнену кабаницу; сви су добро наоружани и добро одевени по турскомъ обичаю као какве аге, а арамбаша као какавъ паша, у гримизу и скерлету.

„Доведите ми амо Копчиће да имъ судимо!“ заповеди арамбаша.

Устадоше два айдука, да обслуже заповесть арамбаше, и за часъ доведоше старогъ Копчића и сина му Хусеина.

Обадвоица су оковани у ланци, а на рукама имъ лисичине; стрепе кривци као одъ ветра лишће на тополи, лица су имъ као смрть бледа, очи одъ стра стале у глави, а подъ ньима стрепе ноге, да єдва могу корачати.

„Познашъ ли мене, Копчићу?“ поведе речь арамбаша.

„Вала познаємъ те, Томићу!“ одговори Турчинъ непоузданимъ гласомъ.

„Єси ли познавао и мога брата Тадію, што си му на данъ нѣгова венчаня и пира уграбіо любу, а нѣга убіо у нѣговой кући за пирнимъ асталомъ?“

На ово питанѣ немогаше Турчинъ одговорити, само што му бледо лице постаде блеђе и позелени, а очи му као да поскочише изъ главе, тако ій є избуљіо.

„Казуйте вы айдуци, браћо, по реду шта є коме учиніо,“ рече арамбаша обративши се айдуцима.

Миланъ Серовчевъ, єданъ одъ дружбе, рече: „Могъ є отца баціо Копчићъ у тамницу, где є бедный старацъ морао скапати, а да бы зашто было, него што се потужіо кодъ бега на Копчића, да бере двострукъ арачъ.“

Франьо Корићъ, айдукъ: „Моме брату Гойку дао є Копчићъ одцепити петъ стотина штапова, збогъ чега є наскоро умро, а то само зато даде га дегенисати, што му братъ мой ніє хтео уступити свога добра коня, кога є касніє самъ бегъ на силу присвоіо.“

Коста Спанићъ: „Одъ мене и мои кућана поотимао є Копчићъ све болѣ ньиве крчевине за себе и бега, пакъ смо морали побећи у другу нахію и у другій беглукъ, са Босне къ Дрини.“

Тоша Зечевићъ: „Синъ Копчића, овай ту Хусеинъ, злоставіо є мою сестру Кату, и девойка є скапала одъ срамоте.“

Живанъ Цветковићъ: „Истый є Хусеинъ моме стричевићу Янку живомъ изкопао очи ножемъ са іошъ неколико турски дерана, те садъ сирома Янко тепа се као просякъ са гуслама одъ немила до недрага, и тако се кукавно лебомъ рани, а невиди ярка сунца, ни бела света, а за ништа, него изъ пука беспила, што є синъ кихая-аге.“

Павле Драгашъ: „То є исто и овай старый курякъ, Копчићъ, учиніо моме уяку, докъ є быо іошъ Туре голобрадо.

„Доста, доста, браћо!“ рече арамбаша. Копчићъ є другима людма правимъ, здравимъ, ни кривимъ, ни дужнимъ, изкопао очи; ты Живане и ты Драгашу узмите га на страну, пакъ вы нѣму изкопайте оба ока изъ главе. Далѣ, онъ є грабіо своимъ курячкимъ ноктима и отимао туђе иманѣ и туђе любе, зато одсеците му обе руке до лаката: а овоме вашчету Хусеину изкопайте єдно око и одсеците му десну руку, пакъ ій онда пустите, нека спаъ води слепа отца по беломъ свету; а одсада нека знаду, да ћемо іимъ

мы айдуци таманити и арати свакій ньіовъ домлукъ, и освећивати се свакому оному, ко бы ій се приваћао, да тако буду морали одсадъ просити, пакъ се лебомъ ранити!“

Такову оштру пресуду изрече арамбаша надъ Копчићима, и тако учинише айдуци. Грозный судъ се сврши, и потомъ наложише айдуци велику ватру, изпекоше више заоблица, два млада овна и неколико ярића управо одъ стада Копчићева, и после обѣда легоше почивати, да се окрепе санкомъ за долазеће ноћно четованѣ. Само Иванъ арамбаша нити леже, нити заспа, него седи на лединку, дуванъ пушећи у мисли удублѣнъ: како ли є моіой старой майки, моимъ стричевима, стрин ма и деци дома?! Побегли су у Дрвенску нахію, у беглукъ Мустай-бега у Посавини, то самк чуо по поруци, и добро су учинили уклонивши се одъ Копчића. — О, кадъ ли ће срећный свануги данакъ, у комъ ћу ій очима видити? Свега имамъ као айдукъ, али огньишта немамъ свога, майку ми мою ране туђе руке, а време бы већъ было, да имадемъ верну любу. — Само іоште до Миоля дана, пакъ ћу видити, шта ће быти; нисамь радъ да ме Ђурђевъ данъ опетъ нађе у горама.

Такве Иванъ мисли мисліо, а кадъ наста мрачна ноћь, подигоше се у чети айдуци, те одоше повраћати Туркомъ заямъ.

VII. Човечность айдучка.

Єданъ данъ по обѣду айдуци у своіой пећини седећи диванише о коєчему, а єданъ другъ уђе съ поля къ ньима и рече арамбаши: „Наши стражари нашли су доле у к анцу неку жену одевену просто, као што се одеваю наше селянке, и на питанѣ: што тумара по планинама? одговори, да є рада тебе наћи, и умолити те за неку милость.“

„Доведите ю овамо!“ заповеди арамбаша а вы сви идите дублѣ унутра у пећину, оставите ме самогъ.“

Тако учинише айдуци, а унутра ступи млада жена, црномањаста, ониска и крупна, коса іой врана као перѣ гавраново и сплетена у плетенице, очи велике, прне и ватрене, лице пуно, зажарено, погледъ узплаиренъ, а држанѣ слободно и одважно, и цела нѣзина слика издає, да є рода циганскога, и ако ніє управо подпуна циганка, мелезкиня є за цело.

„Ко си ты, и шта си рада? запита ю арамбаша, „говори, небойсе!“

„Я самь, господару арамбаша, Перса, посестрима Мурат-беговице, кадуне Фатиме. Беговица те поздравля и Богомъ братими, да іой повратишъ нѣзинъ адиђаръ; єрбо ако іой то неповратишъ, она несме жива чекати Мурат-бега, свога господара, кои се како чуємо, повраћа са цареве войске. Бегъ іой неће веровати, да су айдуци пограбили само нѣзинъ уресъ и руво, него ће мислити, да си іой ты, арамбаша, и лице облюбіо, кадъ си му поарао кулу, пакъ ће ю прогнати одъ себе, или погубити. Ако ли іой повратишъ нѣзине уресе, она ће се изговорити, да се є онда сакрила у кулу, боећи се за свой животъ, кадъ сте арали, и да ю ни ты ни твои айдуци ни видили нисте. И я ти се молимъ, арамбаша, ако верує шъ Бога и душу, смилуй се кадуни, коя ме є зато посестримила, што самь се усудила и дрзнула къ теби ићи, и тебе є побратимила, зато смилуй се!“ и то рекавши паде девойка предъ Ивана арамбашу на колена.

„Устай, девойко!“ рече арамбаша, „само предъ Богомъ се човекъ тако понижує. Све ћешъ добити, што си желила, само платно и одећу неможешъ добити, то су момци разделили и покроили на кошуле.“

Арамбаша одржа свою задату речь, и девойка поврати се къ своіой госпои и посестрими. Ова кадъ ю угледа и виђаше свой адиђаръ, немогаше се начудити айдучкой човечности и милости, говорећи: „И ђаури верую Бога и душу и примаю побратимство, нису збиля дивлѣ звери, као што іій наши зову.“

„Ой, госпоіо посестримо!“ рече на то девойка, „ніє то толико чудо великодушія айдучкогъ, али ето они мене здраву и читаву пустише изъ свои ноката, а томе се я надала нисамь, него самь ишла међу ньи у горе метнувши главу у торбу теби за атаръ. Осимъ тога чула самь на моме путу приповедати много примера, гдѣ су айдуци плачећимъ утрли сузе, помогли страдавше, заштитили слабе и немоћне, окрепили малаксавше, утѣшили бедне и невольне. Они се само освећую гордимъ зулумћаромъ и насилникомъ родбине и браће своє.“

„Девойко посестримо! неговори о томъ ни речице предъ никимъ, єръ бы могла ограисати, а айдуци сви и нису такви, него имаде іій гори одъ шумске звѣради; многи су убоице, одмичари, лупежи и угурсузи. Свакако тешко Туркомъ докгодъ по Шари планини чеутю айдуци; немине ни єданъ данъ, да кои Турчинъ одъ ньи незаглави, и већъ су тако дрзовити постали и осилили се, да по беломъ дану подъ барякомъ силазе са планина, посѣћую села и вароше, и задаю стра у кости.“

Іошъ су се дуго до неко доба ноћи о томъ предмету диваниле две посестриме, а наєданпутъ повиче стражаръ са куле: „Ватра, ватра! изгоре станъ Копчића доле подъ селомъ, изгоре! Ено све є већъ у пламену: камаре житне, пластова сена, и све стає око стана.“

„Ето, Персо,“ рече беговица, „и то ти є вальда доказъ човечности айдучке, єлъ?“

„Госпоіо, чуємъ досудили су айдуци и заклели се, да ће таманити Копчића иманѣ докгодъ му є рода и корена, зато гори ватромъ станъ Копчића.„

Тако су айдуци и чинили, а Копчићъ-Кихая слепъ тепа се одъ немила до недрага, ніє га се нико смео приватити одъ айдучкогъ стра'а. Свака злоћа себе казни, тако се и Копчићу догодило, дошла ако и покасно, али тимъ люћа каштига и на нѣга.

VIII. Забава айдучка.

При суду айдучкомъ и у нѣму представило намъ се ужасно и грозовито позориште разузданы страсти людски — мржнѣ и освете подстрекаване нечовечнымъ поступанѣмъ босански Турака и Потурица са бедномъ раіомъ, и кадъ смо то видили, судили смо како є коме воля о поступаню айдука са Турцима. Я одъ моє стране небранимъ поступанѣ айдучко, али іошъ манѣ турскій зулумъ, и камо среће, да є цела ова приповесть гола измишльотина, али у ньой има пуно живе истине. Кадъ смо, видили строгій судъ айдучкій, айдемо да видимо, како се айдуци у дивльой своіой слободи у згодно време забавляю. Наймилія айдучка забава быяше подъ Иваномъ Томићемъ арамбашомъ слушати узъ яворове гусле народне юначке песме.

Быо є у чети айдучкой некій айдукъ Главашъ, кои є умео вешто и лепо узъ гусле певати.

„Дедеръ, Главашу! попевай намъ!“ рекао є Иванъ арамбаша, а айдукъ бы маомъ сео, гусле пригрліо левомъ рукомъ у крило, очи бы малко затворіо, пакъ запевао буди кою песму, на примеръ о неякомъ Ненаду:

Майка рани неяка Ненада,
Паше нѣга бабиним поясомъ,
Одѣва га бабиномъ доламомъ,
Бабинимъ га кити белимъ перѣмъ,
Бабину му саблю припасує,
На бабина коня посађує;
Удара га смилѣмъ и ковилѣмъ,
Удара га по руменомъ лицу,
И овако говори му майка:
„Ой Ненаде м'а велика надо!
„Расти болѣ, моє чедо драго,
„Да отмемо твою очевину
„Силномъ цару полакъ царевине.
Майка мысли то нико нечує
До нѣзина неяка Ненада;
Ал' то чуле две цареве слуге,
Иду слуге цару господару,
Пакъ беседе до две верне слуге:
„Ой бора ти царе господаре!
„Майка рани неяка Ненада,
„Паше нѣга бабинимъ поясомъ,
„Одѣва га бабиномъ доламомъ,
„Бабинимъ га кити белимъ перѣмъ,
„Бабину му саблю припасує,
„На бабина коня посађує,
„Удара га смилѣмъ и ковилѣмъ,
„Удара га по руменомъ лицу,
„Па овако говори му майка:
„„Ой Ненаде, м'а велика надо!
„„Расти болѣ моє чедо драго,
„„Да отмемо твою отчевину,
„„Силномъ цару полакъ царевине.“ “
Вели слугамъ царе господине:
„Бора вами, моє верне слуге!
„Вы идите къ Ненадовой майци,
„Савежите неяка Ненада,
„Предъ мене га амо доведите,
„Да я видимъ душманина свога.“
Послушаше до две верне слуге,
Савезаше неяка Ненада,
Доведоше предъ цара султана.
Кадъ га виђе царе господаре,

Какова су прса у детета,
Какова су плећа у Ненада,
Каква глава и юначке руке,
Образъ лепши него у девойке,
Груди ече него у айдука;
Савъ прониче царе господаре,
Савъ прониче одъ стра и одъ чуда,
Пакъ онъ баца неяка Ненада,
Баци нѣга у тавницу клету,
У коіой є вода до пояса,
А юначке кости до колѣна,
Где се лежу гує и гуштери,
И отворие зміє крилатице.
Кадъ є прошло деветъ годинъ дана
Беседіо царе господаре:
„Бора вами моє верне слуге!
„Вы идите доле у тавницу,
„Извадите кости Ненадове,
„Некъ ій жарко обагреє сунце,
„Жао ми є што самъ учиніо,
„Погубіо ђеђерна юнака,
„И стару му уцвиліо майку.
Послушаше до две верне слуге,
Па одоше доле у тавницу,
Отворише на тавници врата,
И єдва су врата отворили,
Єръ су врата яко захрђала.
Када слуге отворише врата,
Али Ненадъ ситну књигу пише,
На колену юначкомъ ню везе,
А пише ю крвцомъ одъ образа,
На рамени неяка Ненада,
На рамену седи голубъ белый,
Голубъ белый, нѣговъ књигоноша,
Кои писма носи старой майци,
И одъ майке бедномъ тавничару.
Цареве се поплашише слуге,
Побѣгоше къ цару господару,
Казаше му чудо нечувено,
Нечувено, досадъ невиђено.
Да Ненаде ніє погинуо,
Него ено ситну књигу пише,
На юначкомъ колену ню везе
На рамену бѣлый голубъ седи,
Бѣлый голубъ, нѣговъ књигоноша,
Кои писма носи къ старой майци,
И одъ майке бедномъ тавничару.
Кадъ то чуо царе господаре,
То є цару врло мило было,
Па онъ шалѣ по Ненада слуге.
Ал' говори сужань у тавници:
„Бора вама две цареве слуге!
„Кажите вы цару господару:
„Нокти су ми к'о ораће гвожђе,
„Брада ми є, да већъ на њой спавамъ
„Коса ми є, њоме се покривамъ,
„Па како ћу предъ цара изићи?“
Затимъ мало постояло време,
Ето иду три хитра бербера,
Єданъ стриже и браду му бріє,
Другій чешља и лице му міє,
А трећій му нокте обрезує;
Съ нѣг' скидоше тешке букагіє,
И скидоше тешке лисичине.
Сину лице кано жарко сунце.
Кадъ устаде неякій Ненаде,
Витакъ стасъ му као зеленъ боре,
Милина є нѣга погледати!
Кадъ га виђе царе господаре,
Посади та къ себи узъ колѣно,
Люби нѣга у чело юначко,
А онъ цара у десницу руку;
Пакъ беседи царе господине:
„Ой Ненаде, ой юначкій сине!
Дат' ћу теби свою єдиницу,
Лепу Фату за верну любавцу,
Ако ми се оћешъ потурчити,
И познати свеца Муамеда.“
Ништъ нестаде неякій Ненаде,
Већъ онъ вели цару господару:
„Волянъ єси царе на милости,
Волемъ иђи натрагъ у тавницу,
Волемъ исту главу изгубити,
Него частномъ Христу забавити.“
На то цару врло жао было,
Али се є царе претало;
Пакъ онъ посла юнака Ненада
Къ єдиници Фатими девойци,
Небы л' Фата нѣга придобила,
И на турску веру приволила.
Дође Ненадъ къ лепоти девойци,
Бре каква є, да іой друге ніє,
Лепша Фата одъ біеле виле.
Лати Фата мамити Ненада,
Небы ли га како потурчила;
Ал' се неда Ненадъ потурчити,
Већъ онъ вели Фатими девойци.
„Ой бора ти Фатима девойка!
„Волемъ данасъ изгубити главу,
„Него мою огрѣшити душу.“
Кадъ то чула Фатима девойко,
Ненада є она братимила,
Некъ ю води къ своіой старой майци:
„Да іой, вели, будемъ замѣница,
„Одъ метлице и ладне водице,
„Єръ безъ тебе живити немогу,
„И веру ћу мою оставити,
„Али тебе оставити нећу.“
То рекоше, то и учинише;
Побегоше у по ноћи тавне,
И до зоре горе пріездише,
Къ Ненадовой побегоше майци. —
Ко зна болѣ, широко му полѣ!
Сви весело, браћо моя драга,
Єда бы насъ и Богъ веселіо
И турскога избавіо ярма.
То є найвећа забава айдучка, и кадъ имъ се срдце разигра одъ гусала и певаня, често увате юначко коло и сити се наиграю.

Али се често спомину дома и родбине, и тадъ многи одъ њи горко уздане и желѣ га понесу изъ горе у крило миле родбине. —

IX. Конацъ.

Данъ по данъ и лето проће, єсенъ настаде и Миіоль-данъ освану. — Миіоль-данакъ, айдучкій разстанакъ. И Николѣ освануло. У прозорѣ истогъ дана привезе се шайка мала преко Саве, стаде узъ обалу цесарску близу села Штитара у садашньой бродской Крайни, коя за онда іошъ ніє обстояла. У шайки су два средовечна човека, и єданъ снажанъ у найболѣмъ живота доба, две старице и єдна млада и красна жена съ малимъ чедомъ у наручю. У шайки є осимъ споменуты особа пуно свежаня постельине и одеће, оружя и оруђа свакоякогъ. Кадъ шайка стаде узъ обалу, изкрпаше се изъ нѣ сви и изнесоше ствари на обалу, само оста младый човекъ на кормилу, и чимъ се изпразни шайка отисне ю одъ обале, одвезе се опетъ преко на босанску страну, самъ корманећи и самъ возећи показа се особито вештъ у томъ послу, и засведочи силну снагу свои мишица. Малый є часакъ почасіо, ето опетъ пуне шайке, у њой ствари свакояки, опетъ стаде узъ край где и пре, и тако є младый човекъ неколико пута пребродіо Саву и преважао на цесарску страну. Текъ се зора указала.

Изъ свега тога видило се на првый погледъ, да босанска рая бежи одъ турскогъ зулума, селе се изъ Босне у Славонію.

Тако є и было. Ово є была породица Томића, коя се населила у село Б. у Посавини, и самъ главомъ Иванъ арамбаша са своя два стрица — Доминкомъ и Іосифомъ, са стриномъ и своіомъ старомъ майкомъ, и са младомъ своіомъ любомъ, коіомъ се оженіо пре годину дана. Осимъ ове породице прибегло є исте године изъ Босне у Славонію десетакъ и више други породица, и у свакой наођаше се по єданъ айдукъ изъ чете Ивана Томића са Шаре планине.

Иванъ є после као поданикъ цесарскій воєвао као слободнякъ у турскомъ рату, стекао є юначко име и златну колайну, чини ми се и племићство; доживіо є срећну старость и унуке одъ унука. О њему се приповедало, да є пренео са собомъ изъ Босне силно благо, те є у оно време было єданъ одъ найимућніи люди у Посавини славонской; али є, кажу, было и добродѣтеланъ човекъ спроћу сиротиће.*)

Црный домино (маска).

Млада грофица Шарлота Ф. лепа и оштроумна госпоя у Паризу была є текъ две године дана удата, а већъ є на своме мужу неку ладнокрвность спрамъ нѣ опажавала, коя іой є тугу и любоморину задавала. Кадъ є грофъ, као што є онъ говоріо, своя друштва посѣшћавао, остаяла є грофица, коя є иначе радо съ њиме време проводила, сама у своме великомъ зданію.

„Оћемо ли на маскиранъ балъ, кои ће се идућегъ четвртка у опери давати, иђи,“ запита грофица єданпутъ за ручкомъ свогъ мужа.

„Идућій четвртакъ? Тай балъ, моя любезна, пада башъ у онай данъ, у кои моє друштво скупштину држати намѣрава, одъ коє я никако

*) Ова приповѣсть была є пре неколико година у Невену штампана, но Госп. Сачинитель благоволео є са цирилицомъ преписати и допустити, да є и мы нашимъ читательима саобштити можемо. У.

*

изостати немогу, почемъ самъ членъ одбора истогъ друштва.“

„Небы ли могао мене за любовь тай данъ изостати одъ скупштине?“ примѣти грофица.

Грофъ є тако важне узроке наводіо, да грофица ніє хтела више навальивати него є ћутала. Одъ преће є она свагда мужу за любовь на истый балъ, на кои се обично найотмѣніє друштво паризко скупля, ишла, а садъ ніє онъ хтео нѣну желю испунити. Сирота госпоя мислила є да ће грофъ безъ нѣ на балъ, кои онъ иначе никако пропуштао ніє, иѣи. Шта є любоморна грофица само посумняла, то є нѣна другарица, Хермина С. за извѣстну стварь представляла.

„Я се смемъ обкладити“ рекне Хермина, „да ће твой мужъ на балу быти. Нѣгово друштво нескупля се у такове дане, єръ сви чланови истога радо иду на маскиранъ балъ.“

„То бы было хрђаво,“ одговори грофица жалостнимъ гласомъ: „О! кадъ бы я то само известно знала.“

„То докучити ніє тешко, моя Шарлота.“

„Како?“

„Ты познаєшъ твогъ мужа по ходу и стасу ма како да се обуче, я ћу се побринути да два билета за улазакъ добіємъ, па ћемо иѣи као простъ домино на балъ. За єданъ сатъ прегледа ћемо целу салу, невидишъ ли га, онда се можешъ премирити, єрбо ти є истину казао.“

„Побрини се дакле за одело и билете за улазакъ.“

Дође четвртакъ. После обѣда, кои є после петъ сати свршенъ, опрости се грофъ са женомъ и оде своме друштву. Шарлота оставши сама пусти сузе за ньимъ. Боєћи се да ће мужа на балу наћи, разжалила се была яко. У десетъ сати дође Хермина, а у єданайстъ одвезе интовъ обадве као домино маскиране госпоє на балъ, на коимъ є многобройно друштво было. Лепе маске шетале су по сяйно осветлѣной сали. Шарлота узевши свою другу подъ руку мотрила є на све стране и мислила, да ће у свакой маски своги неверногъ мужа познати. Обадве ове женске маске, коє су одцеплѣне одъ осталогъ друштва по сали лутале, обрате одма на себе обшту пажню. Єдна као паша обучена маска ишла є застопце за ньима.

„Хермина“ пришапне грофица, „овай Турчинъ, што єднако на насъ мотри, чини ми се да є мой мужъ, погледай му само стасъ и ходъ. Може быти да ме є познао.“

„То бы ти само могло мило быти“ одговори Хермина, „у томъ случаю знаће, да су ти нѣгови тайни трагови познати; кадъ онъ иде безъ тебе на балъ, имашъ и ты право безъ нѣга иѣи. Но погледай само, приближує се оной множини госпоя — ено почиће са кадуномъ разговарати — айдемо ближе да чуємо шта говори.“

Паша узме кадуну за руку и одведши є међу играюће, почне съ ньомъ мазурку играти, коя є башъ на реду была. Шарлота бы се заклела, да є онай, што є пашу представляо нѣнъ мужъ, и да є онъ само за любовь нѣгове играчице турско одѣло изабрао. Нѣна туга неда се описати; што є више пашу гледала, то є све тврће држала, да є то нѣнъ мужъ. Начинъ играня смеђа чакъ на леђа падаюћа кокорава коса; лепа исподъ лорфе виреће брада; съ єдномъ речю цео саставъ тѣла и обхожденѣ утврђивала су є у томъ мнѣнію. У єданпутъ изгуби се играчъ са играчицомъ.

„Оди, оди,“ шапне Хермина и повуче свою другарицу за собомъ.

„Куда?“

„У онай урезъ тамо, у кои є паша садъ отишао.“

Невольно є Шарлота слѣдовала овомъ позиву. Пре него што су другарице до уреза, кои є у буцаку у сали начинѣнъ было, дошле, обколи ій множина харлекина, кои су тукуће се на найраспуштеніи начинъ слободу маскирання уживали. Друга єдна гомила маски умножила є забуну и после неколико минута быле су другарице, єдна одъ друге удалѣне. Сирота Шарлота остане сама обколѣна одъ немирны харлекина, кои су кривеће се, око нѣ играли. Ясно смеянѣ осталы маски пратило є овай као што се чини, хотимице проузрокованый догађай. Боєћи се да ће ду є познати, или да су є већъ познали, почела є Шарлоту несвесть обузимати; што се она више лютила, то су се око нѣ стоєћи све више смеяли. Гунгула є све већа бывала, особито кадъ су неке нове маске у салу ступиле. Но у тай ма прекине єдна мужка маска коло; иста маска была є као црнъ домино отмѣно обучена, имала є фину лорфу и црну капу са белимъ перѣмъ, коє є чакъ на леђи висило.

„Натрагъ!“ повикне домино якимъ гласомъ; „ову госпою узимамъ я подъ мою заштиту;“ при овимъ речима гурне харлекине на страну; збогъ чега се неко гунђанѣ у сали породи, но домино ніє се на то освртао.

„Дайте ми руку, госпоя,“ рекне лагано домино.

„Водите ме изъ сале ако бога знате,“ одговори у неприлики налазећа се госпоя.

Домино недаде се ово двапутъ казати, после петъ минута стояли су обадвоє предъ оперомъ. Шарлота држећи своги избавителя подъ руку дрктала є тако яко, да є єдва стояла. Збогъ яке мећаве была є ноћь врло непріятна и ладна.

„Узмите єданъ интовъ,“ пришапне сирота госпоя, „єръ я самъ тако изнемогла, да иѣи немогу.“

Домино викао є фіакера, но на несрећу небыяше у оно магновеніє башъ никаковы кола. Ладанъ ветаръ наносіо є яко снегъ на Шарлоту, коя є, као обично кадъ се на балъ иде, врло танко обучена была.

„Овде неможемо остати“ примѣти Домино сожалителнимъ гласомъ.

„Немойте ме само натрагъ у салу водити.“

„Ал' вы сте, госпоя, болесни. Куда ћемо садъ? Ха! ено преко пута кафана є отворена, одите за мномъ, па ћу гледати, да добіємо кола.“

Грофица прими овай позывъ, глибаюћи у свиленимъ ципелама по снегу и дрктаюћи одъ зиме дође у кафану и падне немоћна на столицу. Домино є лебдіо надъ ньомъ што є више могао.

„Госпоя! вы тако неможете куће иѣи, него морате закуске узети, да бы сте се опоравили. Допустите ми да се тога ради за васъ побринемъ. Седите за асталъ. Дечко! дай єловникъ и две флаше шампанѣра.“

Шарлота хтеде ову понуду одбити, но заштититель недаде іой проговорити.“

„Да вечерамо заєдно“ рече домино, „па ћу онда довести интовъ, кои ће васъ куће одвезти.“

Обхожденѣ црногъ домина было є тако умилято, да є Шарлота и ову нѣгову понуду примила, мислеће у себи, да то у толико пре учинити може, што є доста повода имала држати, да непознатый пратіоцъ отмѣномъ реду принадлежати мора. За вечеромъ разговарали су се о разкалашности, коя є на балу владала, преко чега є домино яко разяренъ было, но преко свега тога, єо є неуморно, сва она єла, коя су добра и скупа была, заливши ій са неколико флаша шампанѣра. Сирота грофица окусила є само по нешто одъ свакогъ єла, и то само збогъ тога, да се небы неблагодарна показала. После полъ сата сврши домино вечеру.

„Како се осећате, госпоя?“ запита онъ.

„Болѣ ми є.“

„Кадъ є тако идемъ по интовъ.“

„Ахъ! съ чиме ћу вамъ на свему благодарити моћи.“

„Съ тимъ, да сматрате као да вамъ нисамъ никакову услугу указао. Ово што самъ я чиніо, чиніо бы свакій кавалѣръ на мое место.“

„О! онда крунишите дѣло вашегъ великодушія тиме, да ми што пре интовъ пошлѣте.“

„Нећете ни шольицу теа попити, а я ћу се већъ вратити. Дечко! донеси єдну шольицу теа.“ Убрисавши са пешкиромъ уста, оде домино по интовъ. Шарлота чекала є за луду полъ сата, єръ кавалѣръ недоће. Стра да ће нѣнъ мужъ пре нѣ куће доћи, принуди є, да пешке куће поће.

„Мой добротворъ по свой прилици неможе кола да добіє,“ помисли Шарлота у себи, „но онъ ће ми ямачно опростити, ако ме овде не наће.“

Замотавши се у маску, поће на врата, но служитель стане предъ ню.

„Драгій мой!“ проговори Шарлота, „кадъ онай господинъ, кои є у домино обученъ, натрагъ доће, кажите му, некъ ми опрости што га дочекала нисамъ; куће ми є далеко па се морамъ журити.“

„Драге волѣ,“ было є одговоръ, „но найпре платите рачунъ.“

Грофица се поплаши, сетивши се да никаковы новаца кодъ себе нема, єрбо є Хермина за све бригу водила.

„Ево рачунъ,“ продужи служитель „онай господинъ упутіо ме є при полазку тога ради на васъ.“

„На мене?“

„Моя ће госпоя платити, рекао є онъ.“

Да ніє лорфа грофицино лице покрила, могао бы служитель лако видити, да є она одъ

срамоте поцрвенила, єрбо є одма осетила, да є некой протуви у руке пала, кои є на нѣнъ рачунъ по вольи вечерао. Рачунъ є износио 65 франака. Служитель погледао є госпою са сожаленѣмъ.

„Узмите, узмите,“ рекне грофица, скинувши дрктаюћи съ єдне руке гривну. „Рачунъ ћу сутра платити, и овай накитъ натрагъ узети.“

Изишавши изъ кафане одане мало Шарлота. Множина фіакера стояла є предъ оперомъ, у коіой є іошъ єднако музика свирала. Седнувши у питовъ да се кући одвезти, гди є капиђія подвозъ платіо. Но текъ што є у собу ступила, дође и нѣнъ мужъ кући, што є она крозъ отваранѣ и затваранѣ врата осетила. Незнаюћи єли и онъ на балу био, провела є целу ноћь врло немирно. У ютру рано дође Хермина, да види шта іой другарица ради. Шарлота приповеди іой све, шта є препатила, и замоли є, будући се иначе никоме поверити несмеде, да нѣну гривну изкупи. Хермина узме рачунъ и оде, но после єдногъ сата дође кодъ Шарлоте натрагъ, коя ю є желио изчекивала.

„Гди є мой накитъ?“

„Служитель ми рече зачуђенъ, да є онай господинъ, кои є ноћасъ съ вама у кафани био, накитъ пре єдногъ сата за нѣгову жену са 65 франака изкупіо.“

Грофица пребледи, єръ є гривну изгубила, коя є петнайстъ хиляда франака вредности имала. Да небы чудный овай догађай познатъ био, морала є штету у тайности сносити.

„То су следства любоморине,“ викне графица.

После неколико дана дочує, да є нѣнъ мужъ оне исте ноћи десетъ хиляда франака прокоцкао.

„То є была скупа ноћь,“ рекне Хермина, коя є ову последню вѣсть донела.

„Радо є плаћамъ,“ одговори Шарлота смешећи се, „єръ самъ садъ уверена, да є онай лепый паша неко сасвимъ непознато лице было.“

Црный домино ніє се више чути ни видити дао.

Девойче и момче.

Сунце лепо сія,
Своє зраке шири: —
А трава се нія,
Малый ветрићъ пири. —

Измеђ' чбуна красног'
Дала с' стаза лепа;
Црног' ока ясног'
Туде мома шета. —

У руцы іой кита
Мирисавог' цвећа,
Момче супротъ 'ита
И мирисъ осећа:

„Дай ми, селе, цвећа!
Ако Бога знадешъ; —
Мыс'о ме подсећа
Да м' радо имадешъ.“

Момче с' стазомъ врну,
Са куцанѣмъ срдца,
Девойче претрну,
И поче да грца;

Изъ руке іой ружа
На земльицу паде,
Обузе є стужа,
Каде на ию стаде;

Ноге нѣне сташе,
Потавиште очи,
Срдце іой куцаше,
Оће да искочи.

„О! . . лієпа момка
А . . и . . витка стаса! —
Іоште прио-ока;
Превія с' к'о саса! —

„Да . . ми га є овде
Іоште єдномъ наћи,
О небесный своде!
Я бы с' знала наћи.“

Л. Стефановићъ.

Ноћный животъ.

Често намъ людма, кои смо се навикли, да само даню радимо, чини се, као да є сва природа съ мама заєдно будна, па желио, као и мы, за покоємъ тежи. Али изъ искуства зна се, да гдикои водоземцы и насѣкома, па нека и одъ птичієгъ рода по целу су ноћь будна. Има неки' занимання, коя башъ изискую да су люди на опрези, као рибари, усамлѣна стража на мору, у шуми, у полю или изъ любопытства бде, да бы у природи што искусили, и тиме умъ и чувства изоштравали, или овде збогъ добытка, онде пакъ изъ любови и ревность къ науки. Ньиовимъ усамлѣномъ живленю свакій є знакъ живота у мрачной тишини. Па премда се при одкритію чега врло бодри показую, то опетъ, и то врло често, съ ньима и стра' участвує.

Ноћный светъ обычно се сматра за почиваюћій светъ; много пута су песмотворцы ово мнѣніє народа у стиховима изразили: „Све почива мирно, уморный душе мой, садъ почивай и ты!“ у обште узевши те речи имаю право; но пытанѣ є, да ли природа ноћу особитый каковый видъ дає. Наравно, то є већъ друго, єръ почемъ ніє све сладкимъ сномъ опієно, то се у свакомъ роду животиня будны' чувара налази.

Чимъ сунце заће, већъ настає и влада другій светъ, певци своіомъ дневномъ песмомъ престаю, тама свою мрачну завѣсу распростире, а светлость избегаваюће животинѣ садъ слободно по бреговима и доляма тумараю. Изъ найкрайньи чбунова, узки долина и мрачны развалина, починю животна кретати се. Као што се у тропискимъ земляма неке врсте маймуна налазе, кое су ноћу живостне и веселе; тако и кодъ насъ слепи мишеви весело изъ свои' рупа излећу. Што се тога тиче, мы врло добро знамо, зашто су они, а и многа друга животна будна. Цела є природа єданъ изреданъ орланъ, кои постои; царство животиня, биля, ископаємы — све є то єдно съ другимъ скопчано и постепено єдно друго у овомъ кругу покреће. Тамо свѣжа, нађубрена земля принуђава цветъ, чимъ светлость на нѣг' падне, да се развіє; онде опетъ неко растѣніє, као: силене и артичокъ (cactos) свой цветъ ноћу развія, и овай последньи држи се за краля своги ноћногъ цвећа. Роса пада, землю освѣжава и растѣніє подкреплява. — Множина малы животиня бежи, да небы велики' грабежь была. И то є нагонъ за раномъ, кои слепе мишеве, ноћне ласте и друге принуђава на таковый начинъ живота. Другій узрокъ, што неке животинѣ светлость избегаваю, єсть саставъ очію, као у сови, до кое сѣнице светлость допрети неможе. Одъ дневны птица само крагуй у изятіє спада. Кодъ други' пакъ животиня, као мишева, рчкова и други', што ноћу и предъ зору коекуда тумараю, узрокъ є страхъ.

Међу прве спада слепый мишъ, кои у сумрачку излеће и по целу ноћь тумара; но многи одъ ньи збогъ своє пепеляве боє оддаю се. По површини баре могу се читава ята слапинара (велики пепеляви слепи мишеви) наћи. Єли всѣъ и последньи зракъ сунца клоную, слепый мишъ, кои є желио то време очекивао, излети, а касніє лети за инсектима, као: кокицама, вештицама, комарцима и мувама. Кржлявый слепый мишъ изилази изъ сувогъ граня или изъ стреє землѣдѣлске куће, нека врста одъ овы съ найвыши' кула, или изъ пукотина какогъ зданія, а неки тако названый кепецъ (слепый мишъ) съ торня црквеногъ или изъ ходника каквогъ замка, гди су се често, као у Дрездену, у читавимъ колоніяма єдно поредъ другогъ начичкали. У исто време и мачке скроивши планъ о плѣну подмукло се извуку, па овде на миша, онде на какву задоцнившу се жабу или на птичіє гньиздо нападну. У планини рисови даве зечеве, срне и дивлѣ кокоши; медведи, лисице и дивлѣ мачке подмукло се крозъ чбунове провлаче или око усамлѣны' землѣдѣлски' селаша свой плѣнъ вребаю; а курякъ тумара по друмовима, нарочито онде, гди поштанска кола угоєнимъ коньма мораю проћи. Куне нападаю на житнице, счепаю съ места што имъ треба, радо єду воће или изсисаю птичія яя, али гвожђе паметно умеду избећи. Творови и ласице не само даню, него ноћу іоштъ више за плѣномъ грамзе. Найнеотесаніи између ноћньика есть єжъ, о коме су пре мыслили, да се накострешн и воће на бодляма натакнувши у себе увлачи. Онъ излази или изъ подземне рупе или изъ шуплѣгъ каквогъ дрвета, кадъ бы єдномъ миша надхитріо, врло бы радостанъ было; онъ се рани іоштъ и младимъ жабама, црвима и воћемъ, онъ є истребитель инсекта и пужева, па съ тога су га нимфе богинѣ Флоре радо имале, кадъ бы каково гньиздо птичіє разтуріо. У тай родъ спада іоштъ тако названый „свинскій єжъ“, кои се одъ змія, осимъ шарана (Kreuzotter) неплаши.

Изъ подобны влажны места, гди лишће трули, ђубре лежи и єжъ радо гмиже, изилази такође нека врста мишева (Spitmaus). Они ждеру не само ноћне инсекте, него и врло вешто, као предосторожный полицай у природи, требе мртве мишеве, одъ чега и дебляю. Нека врста пакъ радо чепрка по иверю, или плива по

БИБЛИОТЕКА ГРАДСКА БЕОГРАД

води, или се радо гнора тражећи себи тако зване „кржљаве мишиће“, одъ рибе икру, маниће, па често се са великимъ піявицама боре. Ноћу шумски мишеви ждеру „жиръ и жито“, кућевни мишеви и пацови єлу у своимъ рупама увучену сланину и сиръ; питомый зецъ, єленъ, срна, гемза и зецъ найдѣлателніи су ноћу, а даню што су већма сакривеніи тымъ више себе за срећніє и безбѣдніє држе. Сове, кое се преко данъ, плашећи се одъ врана, сакриваю, изилазе ноћу и много мишева и змія позатиру, често узлећу узъ прозоръ, гди бы светлость спазиле, па ако се човекъ болестанъ или за асталомъ размишляваюћи нашао, трго бы се одъ стра'а. Шарене сове полако сиђу у поле и нагло на свой плѣнъ нападну. И даню оштаръ видъ имаюће, бульина своимъ страшнимъ ноктима счепа плѣнъ; нѣнъ ноћный гласъ „пуху“ ясно се на све стране крозъ шуму разлеже; а притомъ женка и младо тако ужасно кричу, да дивлячъ мысли, да они, каогодъ и керови што лаю, мораю узрока имати. Съ овимъ тако названимъ уволажама у исто време иду у ловъ даньосиваче или ноћне ласте, ове су птице примѣчанія достойне збогъ великогъ ньиовогъ клюна, коимъ, као коловратомъ, чегртаю. Оне ждеру свакогъ рода насѣкома, поћне жукавце, кокице, пужеве, прве и т. д. изузимаюћи она, коя ноћу у балегама сисаюћи' животиня врло ревностно раде, као: гундеваль, лавра и овимъ подобна. Польскій пиперъ, придаћъ, славуй и великій славуй пуштаю ноћу своє любке гласове, подобно песмотверцу, кои своє остварене песме ноћу радо пева.

Яребице и препелице у сумрачку изилазе, тумараю по поляма и ньивама ране ради, гди често и на замку наиђу. Ноћу лѣштарке звижде, барске кокоши лепршаю се по бари, као и ньиовъ родъ, наше польске кокоши такође су ноћу дѣлателне. Богатъ животъ на бари влада: водене, польске и барске кокоши пролећу преко воде, у томъ вивци при лепой месечини надъ ньима лабде а шлюке, на засѣду лежећегъ ловца несумняюћи, дигну се у высъ и по воздуху се носе. Гуске, патке, ждралови, роде и друге многобройне певачице крећу се ноћу удалѣна поля и цео онай предѣлъ оживляваю. — Тако исто и рибе немирне су по целу ноћь; оне плюскаю по води, икру бацаю и скачу. Єгуля ноћу, нарочито у пролеће после кише, изаће гамижуећи као змія на суво, на полане и ньиве, и тражи глисте и пужеве.

И подземне животинѣ ноћу раде. Жабе, краставе жабе и саламандри добіяю дрзновенѣ; особито сива польска жаба скаче тражећи насѣкома по запуштенимъ баштама и влажнимъ поляма, у комъ случаю свою мокраћу далеко прска. Овде падне іой у руке харпале. тамо у труломъ дрвету жижакъ. То є она буба, коя при своимъ ноћномъ бушеню куцанѣ, подобно сату, производи, кое суеверни за смртный часъ или за вѣстника смрти сматраю. Уваћенъ претвара се, као да є мртавъ, недвижимъ и непокретанъ, осимъ кадъ се на пламену жеже. Мольци, у апотеки травни крадльивци, ноћу су найдѣлателніи. Многе ђубрене бубе само су у мрачной тишини на путовима и друмовима спокойне; светле бубице, кое располажу са целомъ фамиліомъ, имаю на вратномъ стражнѣмъ штиту две округласте флеке, кое у мраку сипаю светлость. Светлость происходи одъ некакве фосфорне матеріє на прстенима, и та може се съ бубе скинути. Уваћена живи доникле, алъ іой є светлость слабія. Грабльиве бубе трче у мраку съ одкривеномъ, высокоузвишеномъ стражньомъ части тѣла, попцы, оне велике црне бубе, оставляю коньску шталу или шупльикавый поабаный патосъ; тако и водене бубе мало и велико, оставляю ноћу свою бару, подижуећи своя трома крила. Говедаре и древенере, стрижи бубе и єленяцы, пре свега лете на зелень, такође досадни буачи, мале бубе, у мраку су найвише распуштени. И мрави по целу ноћь немирую. Онъ изилазе у читавомъ рою и држе іой завѣстнике среће. Близу лампе или у соби при отвореномъ прозору дебелокрилци, шареніи, названи зміовидни лептири трче на светлость. Има кадифены, бледоцрвены и зелены лептирова, млечны, и вински и други лептирова, али одъ свію ты пуна красоте, тавно-мермерисана, у страу као мало дете дречућа мртва глава улази крозъ прозоръ.

Тако се паунацъ, ковачкій чекићъ (буба), као и шарене прелѣ, появлюю само ноћу, светлеће одъ ньи єсу оне, кое слепимъ мишевима осветляваю стазу. Тако исто и нека врста липариса, као польска преля, коя око слезоваче лепрша, златна буба и златномъ посутый лабудъ. Єдной врсти одъ овы лептарова природа є одказала. Крила и женка седи само увече светлуцкаюћи и очекуюћи повратакъ супруга, као што се уобште међу овыма ноћнимъ протувама, ясеновцима, налази врећоноша и невеста. Сове, тако назване збогъ дебеломъ опономъ обрасле главе, лете по воћу у шумама и баштама. Колико само покваренога и изгриженогъ растѣнія баштованъ у ютру наће незнаюћи тогъ правогъ крадльивца. Онъ бы га могао доцніє увече фенѣромъ наћи; єръ светлость є свагда животиньскимъ ноћнимъ протувама любопытство, и тако по гдѣкое харинге сваке године збогъ осветленя изгубе слободу и животъ. При светлости травске, купусне и штавол-сове лепршаю по лишћу; гусенице и друге овима подобне изгризу усеве и сакриваю се у лишћу. И светлећи мольци єсу лептири, мали дугоноги, кои коже, кньиге. сланину и масло нагризу; ньима се приближує кваръ чинећій шваба, малый моляцъ, кои кожу, чою, тапетъ и ястукъ изгризе, и съ концемъ Мая често ноћу у читавомъ дружеству по соби шврля. Скакавцы и швабе, сва уобште гнусна животна предузму ноћу своє тумаранѣ и нагризу польско воће, приготовлѣна єла, последня пакъ само коже и суву рибу.

Између найгадніи и по форми и по задаю и начину живота єсу она два ноћна рода стенице; у первый родъ спадаю наше креветне стенице, кое свакогъ лепогъ мириса лишене, съ покривача сиђу доле на ноћу или предзору спаваюћегъ нападаю и слободно свуда пузе. Светлость имъ є тако мрзка, да одма бежу натрагъ у своє рупе, зна се, да стенице више недеља проведу безъ ране. Ньима се приближава трипутъ већа барска стеница, коя такође гомиле ђубрета ноћу оставля. Многе прелѣ (паукы, мольцы и скорпіє) ноћу су дѣлателне; у ютру наћу се многе изаткане мреже. И рацы изилазе на полѣ; бабуре и подрумаре трче у неизбройной множини по путу. Могу се съ ноћу тумараюћимъ баштенимъ пужевима врло лако у множини наватати, ако се влажный свежляй маовине, издублѣне тикве или говеђій папакъ на путу стави; почемъ ове животиньице траже, да се тай часъ у нађена скривалишта увуку. Уобште углови, гди велико каменѣ или влажна дрва наслагана леже, или лишће трули, єсу зачкульине овы ноћу у гомили тумараюћи животиньица.

Са шаренимъ бабурама и кишнимъ црвима пузи и „права стонога,“ лиспара и сколопендре, кое се редко на дану видити могу, и збогъ ньиовогъ редкогъ, тайногъ суштества добыле су баснословно име. Оне найвише у дружству иду, ньима у томъ начину живота подобне уволаже преко главе трче у мрачне зачкульине.

Тако є овай светъ осимъ насъ богатъ. А човекъ? — Тако и онъ подлеже другомъ вліянію. Онъ є ноћу другчіи него на дану. Променомъ уплива и пріятности човекъ є другій данъ другчіи. Ноћь є време одпочиваня за насъ, гди чувство найизредніє своє место (Spielraum) оставля. Свесть, разликованѣ, особито душевно напрезанѣ уступа природномъ закону. Словесный животъ уступа натрагъ, али непрестає; вештествена є промена леньивія а животиньска животнія Чимъ данъ престане, дѣйство у нашимъ органима живо одпочне. Лакше а богатіє слѣдує свариванѣ; лакшій а живльи свакій дисай, свако куцанѣ живца. Тѣлесна топлота съ почетка є маня тако да соразмѣрность, коя за време дана одъ испаренія проистиче, єсть: 100: 125—130. У полноћи спаванѣ є найдублѣ, найяче; болести „постое,“ смртни случаєви редки су. Предзору найпре започну живци снажніє куцати а топлота растити; лакій потъ (зной), кризисъ, рађанѣ и умиранѣ догађаю се по већой части у мирно доба зоре, докъ се на подне другій престанакъ у човечіємъ тѣлу появи. —

Л. С.

Бео кринакъ.

Посредъ врта беговога
Процватіо кринакъ бео,
Процватіо, а васцео
Светъ невиђе таковога.

Фалила се беговица:
А тако ми неба мога
Недамъ крина убавога
За савъ уресъ свихъ кральица.

* * *

Посредъ врта беговога
Укопнео кринакъ бео,
Укопнео, а васпео
Светъ невиђе таковога.

Протужила беговица,
Лото тужи безъ престанка,
Што іой свену за уранка
Ахъ — кадунка кукавица.

ђ. в.

Човечія снага.

Зна се, да су Петаръ Великій и нѣговъ саюзникъ Августъ, краль польскій, имали необичну, скоро надчовечну снагу. Єдногъ вечера налазіо се Петаръ кодъ Августа у єдной малой твردиньи на курландской граници. При вечери, примѣти Августъ, да му є сребрнъ таньиръ, кои су му дали, нечистъ быо; зато га таки као фишекъ артіє савіє и на страну баци. Петаръ мислећи, да краль жели предъ ньимъ као якъ човекъ хвалити се. Узме свой таньиръ, увіє га као бокалъ и преда се мете. Августъ се разлюти, и єдну чинію голимъ рукама раздроби; али и у овомъ опиту неостане Петаръ назадъ, и онъ то исто учини съ другомъ чиніомъ. И већъ су обоица хтели сво посуђе упропастити, да ніє томе Петаръ край учиніо, рекавши: „Братъ Августе, мы сасвимъ лепо сребро увіямо, али бы много болѣ было, кадъ бы мы кушали Шведско гвожђе да савіямо.“ (Єръ су са Шведима ратъ имали.) — Другій путъ, кадъ су оба монарха у вароши Торну были, и гледали борбу бикова, хтео є Августъ цару показати, да онъ осимъ юначке снаге, и юначко срце притяжава. Онъ довати єдномъ рукомъ беснећегъ бика за рогъ, и другомъ му єдинмъ ударцемъ мача главу одъ трупа одвои. „Чекай, братъ Августе, и я се у нечемъ разумемъ,“ рекне му Петаръ — „заповеди да ми се єдна лопта одъ чоє донесе!“ — Лопта се донесе; Петаръ є баци у воздухъ, извуче брзиномъ муньи свойственомъ нѣгову палошину, и куглу, пре него што є на землю пала, тако снажно удари, да є на два парчета доле пала. Краль Августъ напрезао є сву силу и окретность, да што подобно учини, и премда є гдикою лопту покваріо: опетъ є у воздуху никако разсећи ніє могао. —

Кликъ пастыра.

Пастыръ песму бира,
Да у фрулу свира,
Весела га та твори,
И єлена у гори.

Нѣму фрула прія,
Ягнѣ кадъ се вія;
Єчи гора и доля,
Само кадъ му є воля.

Нѣму станѣ своє,
Благо єсть найболѣ;
По ливади кадъ ходи,
А стадо му се плоди.

Желѣ, светско благо,
И каменѣ драго:
На часть свакомъ те ствари,
За то пастыръ немари.

Цветковићъ.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Башъ неможе човекъ овде ништа известногъ изпрека чути, а у садашньой кризи быће тамо свакій данъ што новогъ.

Петакъ. А како ћешъ што испрека чути, кадъ нечиташъ београдске новине.

Еракъ. Море Петаче! одкако прећосмо у Земунъ, ты ме никако нечасти.

Петакъ. А што да те частимъ? — вальда си ми женинъ братъ.

Еракъ. Ако нисамъ тай, а оно самъ заслужіо.

Петакъ. Будало! заръ ты незнашъ да се почело по сродству а не по заслуги награђивати?

Еракъ. Дакле несамо великаши и чиновници, имаю кодъ нѣга у граду приступъ, него и трговци.

Петакъ. Тако самъ и я мого разумети.

Еракъ. А шта имаю трговци кодъ нѣга посла?

Петакъ. Валяда имъ шконтира вексле, што бы садъ заиста найважніи политичный поступакъ быо.

Петакъ. Опетъ ће быти парастосъ у Београду.

Еракъ. Ко є садъ опетъ умрло?

Петакъ. Умрли су некима хиляде талира, кои се яко оплакую.

Анекдоте.

— Господинъ некій, кои своіой Госпои ништа ніє могао одказати, него є све нѣне будалаштине и досетке испунити морао, стаяо є съ ньоме на прозору. Госпоя сматраше вечернячу съ великимъ задовольствомъ. „Сладка моя,“ наєданпутъ повиче мужъ, „немой є тако дуго гледати, єръ ти є никако добавити немогу, и ако ти се допада. —

— Воякъ єданъ извуче батине, али ніє ни писнуо. Кадъ є устао, упита га єданъ другъ како є могао толике батине издржати, а да не викне? „Па шта,“ одговори онъ, „я увекъ слабо маримъ за онимъ што, се иза мене догађа. —

— Єданъ официръ, иначе добаръ яшачъ, падне съ коня. „То се мени небы догодило,“ примѣти єданъ присуствуюћій.“ Официръ разяренъ, заповеди му, да онъ тогъ коня узяши. „Башъ зато, што никадъ неяшимъ, нећу никадъ ни пасти,“ одговори овай. —

— Међу дамама налазаше се єданъ младићъ ћуталица. (Заиста редкость у наше доба.) „Зашто вы ништа не говорите?“ упита га газдарица после дужегъ ћутаня. „Милостива Госпо“ одговори ћуталица, „међу толикимъ самогласнима мораю се и безгласна писмена налазити.“ —

— „Дете,“ говораше отацъ своимъ сину, „я самъ много тебе ради патіо, немой никадъ то заборавити, немой быти неблагодаранъ, на тебе сву надежду полажемъ, да ћешъ ми животъ у старости засладити. „Е добро, я ћу быти шећерція,“ одговори дете. —

Еракъ. Бога ми, како є лепо време наступило, скоро ће светъ одлазити у купатила.

Петакъ. Да, вальда се већъ и спрема за Мехадію.

Еракъ. По свой прилици; али кажи ми, зашто одлазе тамо и онаковы, кои нису болесни.

Петакъ. То быва опетъ здравля ради, єръ имъ домаћій воздухъ лако шкодити може, те иду у Мехадію, докъ се кодъ куће атмосфера малко неочисти.

Еракъ. Гле, како си се изкаляо, Петаче

Петакъ. Како се небы изкаляо, кадъ ми є квартиръ чакъ на Гардошу.

Еракъ. Шта! а одкадъ то?

Петакъ. Одкадъ су они 4000 войнака заузевши све квартире, у Земунъ дошли, коє намъ є паметный онай београдскій дописникъ 69 послао.

Еракъ. Та добро є на Гардошу становати, єръ како су времена наступила тамо є єдиный изгледъ за Земунце.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Садъ имамо прилику овде на Дунаву и другій онай исполинскій бродъ гледати, одъ коихъ пароповско друштво аустрійско два имаде, „Понтусъ“ и „Европу.“ Ове лађе имаю снаге одъ 400 коня, и съ лакошћу плове свакій са 20 теретны шлепова узъ воду. На броду „Европи“ видимо брой 94., дакле деветдесетъ и четири парны бродова притяжава ово друштво, а гди су при томъ іошъ друге лађе као што су шлепови, пропелери и т. д. Овако яко средствама снабдѣвено може наше друштво сваку конкуренцію очекивати, съ тимъ више кадъ му држава добитакъ одъ 8% гарантира. Осимъ у Енглеской нема по свой Европи овако великодруштво.

— Изъ Вршца. И ове године дочекали смо Воскресеніе Христово, па и пропратисмо. Свакій се постарао, како ће га дочекати, съ чимъ ће га, и како ће га провести. Ако дође какавъ великій праздникъ, онъ се съ ничимъ другимъ, но само єломъ и пићемъ празднує, ако є свадба, тако исто, ако се самртникъ преко године у кући догоди, тай се мора єломъ и пићемъ ожалити. А како не уобичаисмо съ другимъ чимъ полезнимъ и душеспасителнимъ стварима оваке свете дане провести? Кодъ насъ є обичай на великій Петакъ ићи на брегъ кулу, или на мису, и како дође тай данъ, листомъ младежь наша отрасла, просто и воспитано иде тамо. Познато є, да на великій Петакъ, по уредбама црквенымъ држи се и пре и после подне богомоленіе, и какво богомоленіе? чита се страданіе Христово, дає се слово о томе, свештеницы у црнымъ одѣяніима пристойно и благоговѣйно служе, а и самъ унутрашній свете цркве изгледъ показує намъ жалостно представленѣ, и опоминѣ насъ на оно страшно време, кадъ є спаситель нашъ насъ ради страдао, и на крсту распетъ было, и умро, пакъ како не уобичаисмо на тай данъ ићи у цркву, него на мису и на кулу, и то съ дозволенѣмъ наши родителя? Стране вере люди долазе и другій, а особито на тай данъ у нашу цркву, а насъ нема! Немци имаю на миси цркву ньіову, пакъ иду те се Богу моле. А шта ће наша младежь тамо? Наши стари препоручивали су своіой отраслой младежи, да се іоште зарана обикне радити, да буде смирена, учтива, разборита, уздржана и побожна; Бога бояти се а предъ людма стидити се; држали су, да є ово найблагородніи миразъ, непокреный темель и стаза углаћена за младежь, коя срећноме, ако не башъ сяйноме, а оно извѣстно мирніемъ и задовольніемъ животу води. — Али то валяда сада ніе по моди? Истина, лицемъ на свето Воскресеніе, была є пуна наша црква людій, алъ то быва само двапута у години: на Божићъ и на Ускрсъ! Него, као што већъ ево доякошнѣ ношиво, и остало понашанѣ излази изъ моде, тако є и то морало изићи. Тако се уобште доказує, да прости люди иду у цркву, и Богу се моле, а поблесъ не! По свой прилици є и то саданя просвета са собомъ донела. —

Београдъ. Свето Воскресеніе, као данъ жертвованя нашегъ Искупителя, да насъ одъ грѣха избави, у найвећой побожности по правилама и науки наше цркве, у найвећой светковини пропратисмо. — Недалеко одъ Београда у єдномъ селу догодило се и ово: Некій селянинъ путујући ноћу изъ єдногъ села у своє, нађе у путу близу гробля на некаквогъ овна, съ коимъ се увати у коштацъ, и после неке борбе испадне му за рукомъ те га узяши; но на велико нѣгово чудо нађе се уутру на єдномъ пашю яшећи. Полумртавъ оде кући, пошто є своима испривповедао, издане. — На шта су отудъ нѣгови толковали? — да су га виле омеле и овимъ подобна. Ето суевѣріе до чега човека довести може! прерану му смрть проузрокує па и друге неволѣ нанесе. Нѣгова уобразителна сила іошъ одъ детинства страшилама и бауцима родительима напунѣна, представила му є овна, коє ништа друго ніе было, него дрво. У овой борби са дрветомъ, прво є сыле своє снаге изцрпіо, а друго и самъ стра задао му є смрть. Овакво суевѣріе само добримъ школама, наставницима и самимъ проповедима свештенства могло бы се и то одъ младости почевши искоренити! —

У Београду. Данасъ однесоше одавде изъ воєногъ арсенала 100 комади пушака питомцима школе землѣдѣлске у топчидеру. Познато є свакоме да су єсенасъ приликомъ догодившегъ се атентата одъ питомаца исте одузете, и млоги су мислили да ій више добити неће, и да ће се ово полезно и важно упражнѣнѣ питомаца сасвимъ да забатали; но данасъ као што видимо ова се мисао опровргава и питомци ће по досадашнѣмъ обичаю опетъ да се у воєномъ ексерциру обучаваю. Могуће да питомци іошъ пушака добили небы, да имъ годишньи испитъ кои ће се око средине Априла држати, приближіо ніе, при комъ ће они не само испитъ изъ землѣдѣлія, него и изъ воєни обученія полагати. — По свршетку испита држаће се благодареніе, при комъ ће као и досадъ Нѣгово Высокопреосвештенство Госп. Митрополитъ при богослуженію участвовати, и по свршенимъ обредима у храму налазеће се, нарочито питомце, своимъ садржая пунимъ говоромъ у вѣри утврђавати и станѣ землѣдѣлца узвишавати. По свршеномъ богослуженію износиће се литія на житна поля. Млоги се овой светковини радую съ тимъ више, што є ове године Топчидеръ са єднимъ лепимъ салономъ украшенъ у комъ ће се свагда отмѣный светъ сакупити моћи. — У исто време морамо на жалость примѣтити, да неки изображеной класи припадлежећи люди, плодове, коє та землѣдѣлска школа садъ већъ приноси неувиђаю. Доћи ће време кадъ ће и они те плодове увидити морати.

— О регулираню Дунава на Ђердапу почело се свойски радити; има већъ више за тай посао начинѣни планова, неки одъ аустрійски, а неки одъ енглески и прайски инценира. Одъ аустрійске стране препоручує се, да се на србской страни копа каналъ, крозъ кои бы лађе могле ђердапъ мимоићи; напротивъ Енглези препоручую, да се стѣне развалюю барутомъ, како се то съ добримъ успѣхомъ по американскимъ рекама употреблява. Люди, кои су вешти у таковомъ послу, веле да є енглескій планъ найпробитачніи, и да ће се по свой прилици по нѣму у своє време и поступати.

— Одкако се у Русіи почела радиность тако яко развіяти, непроће скоро ни єданъ месецъ да се неко ново природно благо неодкріє. Тако су у Киргиской пустиньи, на реки Аргусъ, 50 миля одъ Семипатинска одстоєћой, нашли на великій слой одъ графита, на комъ є досадъ Русія оскудѣвала. Ірайске новине, коє то являю, веле, да су се Руси у последньи 50 година у томъ предѣлу яко населили, те да има тамо лепы варошій. и велики села, и да є земля згодна землѣдѣлію.

— У театру марсельскомъ давало се скоро єдно позоришно дѣло, коє є Александеръ Дима за четири дана списао. Прво представленѣ врло є было посећено, и како се чинило, было є комадъ одъ публике добро примлѣнъ, єръ є списатель више путій позванъ и плѣсканѣмъ похвалѣнъ было. При свршетку игре позове публика списателя іошъ єданпутъ; онъ се покаже на бини благодарећи на доказано му задовольство; и да бы му се найвећа честь учинила, венча га директоръ театра са лавровимъ венцемъ одъ злата, на свакомъ листу насловъ єдногъ дѣла списателѣвогъ показиваюћи. Найпосле су гледаоци Александра Дима до обиталишта нѣговогъ одпратили, кадъ се овай изъ театра кући вратіо. Али сва та похвала была є неистинита, како се то после доказало; єръ се истый комадъ іошъ неколико путій представлено, и показало се да ништа невреди, и да є сачинитель гледаоце при првомъ представленю подлатіо, да га хвале. Тако є исто и златный лавровый венацъ самъ купіо, съ коимъ га є директоръ венчао.

— Како Енглези у Индіи строго поступаю види се изъ слѣдећегъ: Генералъ енглескій, кои є Ратгуръ освоіо, дао є две стотине Инда повешати, за коє є мисліо, да су и они криви, што є некій Енглезъ одъ Сепоа убіенъ было. Іошъ строжіе се поступало са трећомъ пешачкомъ региментомъ урођеника, коя се хтела побунити и своіой браћи пребећи; но Енглези су то дознали, и — обезоружаваюћи ій, повешаю сву регементу.

— Енглезкимъ новинама пишу изъ Хине, да су западняци єдногъ хинезца, Пи-Квейа, за управителя вароши Кантона, у коіой по найновіимъ изворима 1 000.000 жителя станує, наименовали. Истый ништа другогъ нерадн, само диктира писарима писма на цара хинезкогъ. или прима известія, и то врло редко быва; кадъ є безпослеп седи васцелый данъ на столици, нити говореći нити читаюћи; єръ се онъ сматра за врло отменогъ човека, коме не приличи са таковимъ простимъ стварма занимати се, као што є читанѣ, писанѣ и разговаранѣ. А кадъ су га неки Енглези питали, зашто нечита; одговоріо є онъ: „Я никадъ нечитамъ, єръ ми є срдце тешко; немогу се смеяти читаюћи романе, а кадъ важнію книгу започнемъ читати, онда одма заспимъ.“ — Исто су то и заробленогъ кралѣвскогъ заступника кантонскогъ Єа питали, кои є одговоріо: „Шта да радимъ съ книгама? Све книге коє су читаня достойне, прочитао самъ и знамъ на паметъ.“

— Руска литература има великій губитакъ сажалѣвати. Умрло є єданъ одъ найврстніи раденика на полю книжества, а то є бывшій професоръ арабскогъ єзика при свеучилишту Петерсбуржкомъ, г. Сенкарскій, кои є по оставки своіой на државну службу, дуге године „Библіотеку для чтенія“ уређивао, коя є найбольи одъ свію поучны часописа руски. Кадъ се 1828. год. о миру између Русіє и Персіє радило, моліо є Сенкарскій цара Николу, да се међ' осталимъ условіама мира іошъ и ово домете, да имаду Персіянци и неке драгоцене книге пуномоћнику рускомъ предати. Царъ Никола послуша Сенкарскогъ, и наложи му, да те книге назначи. Онъ є іошъ ону ноћь написао списакъ одъ тій книга кои є одма посланику рускомъ посланъ было. Но персійски улеми нису на то пристали и сматраше ово захтеванѣ одъ стране Руса као ствар, коя у веру муамеданску дира, и ако се те книге рекли су, Русима даду, и ови буду изъ ньи сву тайну мудрость востока дознали, освоће ду не само сву Персію, већъ и целу Азію.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. без поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутренности Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 14. У Земуну 5. Априла. 1858.

30. Мартъ у Београду.

„Ніє више што є было
Чуй Србине брате мой!“
(П. Протић Соколићанинъ)

К'о што ветаръ буйне вале
Реке гони, и све слива —
Мрачна ноћца као што бежи,
Зора лице кадъ умива; —
К'о што облакъ путъ отвара,
Сунце када светъ озара,
А зелени с' буйный гай,
Кадъ наступи любкій Май; —
К'о што муня када сѣне
Явля с' страшанъ тада громъ,
Смѣлъ се юнакъ одъ сна прене,
Кадъ му милый горе домъ; —
К'о што с' цветићъ любко сміє,
Када ветрићъ на нѣг' віє,
А природа сеє чаръ,
Съ неба даный благій даръ:
— Так' неслоге ланце са се
Сурва данасъ Србъ у гробъ,
И заори ясне гласе,
Да неслоги ніє робъ! —
Мрачна ноћца да изчезе
И наступи белый данъ,
Обновише с' сложке свезе,
Ніє више лажный санъ! —

Векъ є златный Душанова доба,
Кадъ — но трубе на све стране гласе:
Треба врага гонити до гроба,
И те бурне одклонит' таласе! —
Место тужно то Косово-полѣ,
Коєг' споменъ дражи Србства грудь,
Оно Србе! противъ твоє волѣ
Страшный онай — ахъ! — изрече судъ. —
Вековима у претежкой ноћи
Ты стеняше безъ икакве моћи.

Ево сада зора Теби сину!
И озбильный вечемъ куца часъ,
Свака страва, што є было мину,
И новъ животъ ступи Теби васъ.
Србскій Роде и свієтла звездо!
Ты сачувай свагда редке главе!
Да по свѣту србско свуда гнѣздо
Чистимъ духомъ те на вѣки славе,
Слога цвати — обште твоє благо,
Коє свакомъ у души є драго. —

„Напредъ!“ виче свак' и свудъ се віє,
„Напредъ!“ виче цео земный светъ,
За напредкомъ сваког' срдце біє,
Докъ несвене бодрогъ жића цветъ.
Напредъ Роде! Богъ то свагда иште
По побѣди умно на боиште,
Лавровъ венацъ окићеный най!
Да се дичишъ и ньиме поносишъ;
Много труда за напредкомъ дай!
Отечеству ползу да приносишъ. —

А силеный Ты на небу Боже!
Кои облачишъ па іоштъ пушташъ громъ,
Па разведришъ, што нико неможе,
Ты осветли овай Србскій домъ!
Светимъ штитомъ Владаца закрили!
Подъ ньимъ некъ се умность свуда шири,
Да одъ срдца Србъ заори гласъ;
„Живіо! живіо! србскогъ Рода Князъ!“ —

Л. Ст.

Орао киразира.

На Чигрину, пространомъ добру кнеза Оспѣва, владала є са свимъ необична живость. Старый управитель Андрей изгледао є као каква са своє стазе покренута звезда, коя више ніє у станю пређашньимъ правцемъ ићи, но некой неправилной средсредной сили покораваюћи се, часъ овде часъ онде лупи и одскочи, да бы могла у іоштъ луђимъ вртлозима далѣ ићи. Нѣму самомъ истина да ніє ово сравненѣ ясно было, но ипакъ є слутіо о той известности и ако ништа ніє знао о звездознанству. Младый кнезъ Иванъ Александровићъ доће ненадно као репата звезда, и намести се на среду, съ коє є Андрей Павловићъ дотле сунце представляо. Као ветаръ летиле су заповести єдна за другомъ, и ако се прва іоштъ ніє была извршила, то є младый маіоръ козачке гарде у владаню съ камціомъ тако вештъ и озбилянъ био, да се бачушка Андрей о томе дивити морао; єръ є знао да є самъ у той вештини далеко дотерао, но нађе да га є кнезъ у томе много претеко. Збогъ тога є та тежня, да средсреду избегне, збогъ тога є та журна слепа итня, то силно лупанѣ о све и свашто, што му є замршену путаню препречивало.

Мученикъ овай єздіо є по пространой травомъ обраслой равници, коя є на мађарске пустаре изгледала, и тако се у мисли удубіо, да су му се и незнано у речи подкрадале. „О светый Андреа!“ повиче гласно, „и ты си вальда зацело био вештъ коњаникъ, иначе небы био заштитникъ тако многогъ и честитогъ козака у овой земльи; мораћешъ ми одобрити, да ніє мало напрезанѣ цео данъ на коню я'ати, но да се то безъ икаквогъ опоравленя издржати неможе. О Светителю, ако те є икадъ чашица водке окрепила, то у нешто опамети кнеза Ивана, да се одма за злосретну найгу не маша, када само мисли да на мени мирисъ одъ водке осећа!“

„Све конѣ, што овде на целой пространой степи пасу, ваља садъ у гомилу сагнати, єр' кнезъ хоће да ій прегледа. Где ћу ждрепцъ само пастире наћи, и учинити да вольно заповесть тако брзо површе, као што то Ванъ Иванъ хоће! Никада ніє тако живо ишло, докъ годъ є старый кнелъ Александеръ Грегоревићъ овде владао. Свагда се знало напредъ месецъ дана, када ће онъ доћи, и онда є налазіо све у найболѣмъ реду. Ни копека ніє нестала; рачунъ и кеса была'у за дјаку точни. Добре, добре, Андрей! рекао є онда, и пуна прегршъ рубаля летила ми є у капу! Да, тада беше другчіє! —

„Стой! доиста, ено каса єданъ одъ тій лупежа, и ако нѣга дочепамъ, наћи ћу брзо и друге!“ Мане камціомъ и потера коня тркомъ, вичући притомъ изъ свегъ грла. На скоро се обрадує, єр' га пастиръ опази и брзо до нѣга доспе. Покорно и мирно, не мичући се съ места слушао є човекъ дивлю псовку, коіомъ га є управитель пресипао, докъ найпосле безазлено не упита: „Пане, шта да чинимъ?“ — „Да друге пастире амо доведешъ.“ — „Добро, но онда морашъ престати съ проповешћу; иначе ћу є слушати.“

„Не, Истване Ивановићу, болѣ єзди, братко, єзди!“

„Одма; но бачушка, имашъ ли найпре што за пиће?“

„Ни канльице, ништа осимъ жеђи, коя ме мори.“

„Но, но,“ одговори добродушный пастиръ, „одма за ономъ међомъ є моя земуница, као што

знашъ; иди тамо, и баръ ћешъ наћи кисела млека задоста. Я ћу друге звати.“

Као сенка одлети чобанинъ, и по кадшто му се чула дивља вика, коя се надалеко разлегала, и коіой є одма одговарао далекій лавежъ великій руидова, кои непрестано прате и чуваю чопоре коня што на степи пасу. Іоштъ ніє ни сатъ прошао чекаюћемъ управителю, а тай се знакъ на далеко на све стране распростре и са свію страна по'ите къ њему дивљи сынови степе. Покорно се приближе своме старіємъ, саслушаю његове заповести безъ поговора, полюбе му скутъ одъ альине и поите опетъ на све стране преко поля.

Текъ у неко доба у вече врати се у замакъ и приповеди младомъ кнезу съ каковимъ є мукама и теготама израдіо да се коньи у єдну гомилу сагоне. Кнезъ му захвали манувши ладно главомъ и онда му заповеди, да іоштъ добро промотри оборъ за затваранѣ оны коня што ће се изабрати. Много пута преклонивши колена дође натражке до врата, потужи се своме светомъ покровителю на новый наменутый му теретъ, кои пакъ одма на туђа плећа навали, па онда пошто се довольно опорави, потражи и нађе одмора іоштъ одъ подне желѣна. Но за мало га є уживао, єръ већъ га у свануће пробуди усклик и вика пастира, кои су прве чопоре догнаны коня пратили, дивлѣ рзанѣ ждребаца, и потмулый лавежъ паса. Ништа му непомогне, мораде се извући изъ топла пушћи се овчіи кожа, єръ ларма є по свой прилици и кнеза пробудила, и онда є за цело было онде, где га његовъ верный управитель никако радо негледаше, єръ никада не беше безъ проклете пайге.

Када се Андрей іоштъ сањивъ помоли, кнезъ є већъ доиста спреманъ стаяо на прозору и викне му ободравајуће: „Ступай!“ кое свою намеру никако непромаши. Ядный управитель скочи журно на оседланогъ коня и поюри као слепъ къ чобанима, кои се поединце са своимъ псима трудише да уморне конѣ протераю у пространу ограду крозъ улазакъ, кои се као левакъ сужавао. Животиня коя ніє ни за каково укроћенѣ знала, съ дивлѣ накострешеномъ гривомъ трудили су се коньи обрнути и слободу на степи опетъ задобити; но узалудъ беше свако покушенѣ изъ густе гомиле умаћи. У клупче сбіенъ, кое се єднако напредъ турало, ни найнеобузданіи ждребацъ немогаше се никако вурати и у прошнице предньимъ копитама ударати: єръ мораде за наваломъ ићи, коя се непрестано умножавала ново догнанимъ гомилама. Сада се наеданпутъ разшири просторъ у широкъ четвороугаль; дивљци осете да су опетъ господари свои удова и поюре као ветаръ напредъ, докъ ій високъ зидъ опетъ не спречи и непримора обрнути се. Упрепашћено одскочи животиня натрагъ и гледа да скоро оставлѣну кратку стазу дочепа, но други му бесно юре у кобъ; и овде његова никада неукроћена воля мора подлећи немогућности, и найпосле збуђенъ стане. Као да бы се одъ пада сачувао, раскорачи ноге, спусти главу и дубоко и тешко дисанѣ чує му се изъ прсію.

Већъ двадесетъ и четири сата стои тако уплашена животиня у обору; гладъ као да єдва осећа, но знаци тешке жеђи появлюю се да човекъ мора сажалити. Мркъ и сувъ єзикъ виси изъ уста, по кадшто подигне мучена племенита животиня красну главу, мотри плашљиво окомъ у наоколо и дивлѣ дува на простране ноздрве. Ясанъ гласъ одъ трубе тргне є найпосле изъ забуне: младый кнезъ у пратньи више другара пође узъ ограду, и оштримъ разпознаваня окомъ мотре официри уваћене конѣ. Окретни козаци навале са своимъ дебеле главе суровимъ коньима у гомиму и баце изабраномъ коню замку око врата, коя се, при свакомъ покушеню противити се, стегне да удави. Но врло редко се кои усуди противити; коњаници седе на мокримъ покровцима, и скапаваюћа животиня пође за мамльивомъ влагомъ, умилнимъ речима вештога воће у другу, пространію ограду, где се за ясле веже и смотрено водомъ и сеномъ снабдѣ, што съ умилномъ понудомъ быва.

На тай начинъ буде сто и петдесетъ валяны коня избрано одъ прилике изъ иляду уваћены, и срдито погледа господаръ на остатакъ. — „Ядна кржльива стварь!“ промумла у густу браду; „ключадь за просте козаке!“

„Или за Евреє!“ насмеє се веселый коняничкій капетанъ Оповъ. „Гле, маіоре, ено већъ тумараю двоица; они ти доносе дукате, кои ће ти по свой прилици требати за опрему новога звода.

„Доиста бы ми сивци и жућаци добродошли,“ одговори кнезъ, „а жалибогъ готовъ новацъ може се само у ови лупежа наћи. О, ти клети Французи! какову беду нанеше старой, благословеной Русіи!“

„Мани се садъ тога, друже,“ шапне полковникъ „но гледай, како ћешъ се съ чивутиномъ погодити. Ено га води твой управитель.“

Съ пузећомъ понизношћу приближи се чивутинъ и понуди се за свакогъ ухваћеногъ коня по дукатъ платити. Но ма да се та понуда намамльива чинила, и покрай свега подпомаганя управителѣвогъ — маіоръ остане при томе, да ће се текъ сутра решати, и врати се съ официрима натрагъ у замакъ, гди ручакъ већъ поставлѣнъ нађу.

Истина да є живо ютренѣ напрезанѣ гладъ здравимъ коњаницима поострило, но у толико се брже главный део обеда свршио, и са спромъ, айваромъ и орасима започне се живо ћеретанѣ, као што Старорусъ свакога станя воли. Фине ракіє изъ трешаня, малина и т. д. волело є ово друштво више него странска вина, премда є и ньи богата гостолюбивость домаћа у отворенимъ сандуцима и котарицама изнела; само польскій полковникъ графъ Липинскій піо є бордо.

Као што се може помислити овде се на ново повео разговоръ о свакомъ ютрошнѣмъ догађаю, и найпосле сва су господа єдногласно мислила, да є сой домаћи новы коня надалеко найплеменитіи и да ће трудъ кнеза Александра и његовогъ сина богато наплатити. Но кнезъ Иванъ коме се тако ласкало, гледао є жалостиво у свою чашу пустивши мирисну вишновку (одъ вишаня ракію) да ветри.

Найпосле почне дубокимъ гласомъ: „Види ли сте данасъ одприлике трећину мои коня, и то найболѣ. Вы држите да су добри, и хвала вамъ, моя господо и другови, на пріятельской пресуди. Но какови бы могли мои коньи быти броємъ и добротомъ, безъ овогъ злосретногъ рата, безъ ови трипутъ клети Француза!“

„Смемъ ли упитати,“ започне полковникъ Липинскій, учтиво поклонивши се, „зашто є башъ на Французе толика мржня нашегъ поштованогъ домаћина?“

„Ево одговора,“ одговори кнезъ Иванъ: „єръ су по другій путъ за нашегъ живота Русію пустошнимъ ратомъ поплавили. Они су истина оба пута нѣнимъ светимъ чуварима съ грдномъ штетомъ одбіени: но мы смо, нѣна деца, морали неизказане, тежке жертве чинити, кое намъ ніє натоваріо нашъ отацъ, царъ, но тай лакоумный, мрскій народъ.“

„А заръ вамъ се чини, да су Енглези манѣ криви?“

„Да богме, г. графе. Они су трговци и боре се у користь своє трговине; они дакле имаю узрока, премда тай ніє достоянъ. Ньова ће трговина ма и полако накнадити Русіи новчану штету, кою су іой учинили. Па онда є у ньовой радньи увекъ нешто племенито.

„Я нећу никада племенито чувство Енглезке, особито нѣно центлменство кулити,“ увераваше полковникъ, „но смемъ рећи, да ніеданъ народъ на свету непревазилази Французе у високой юначкой честитости.“

„По сполашньимъ приликама — истина,“ попусти домаћинъ; „но инакъ сумнямъ, да ли є изворъ таковогъ деланя са свимъ чистъ. Я држимъ юначну радну Француза за изванъ ньове прекомерне суєте, коя сама себи ласка, докъ се чини племенита. Єдва држимъ да є Французъ кадаръ правогъ пожертвованя, безъ икаквогъ изгледа на похвалу и признанѣ.

„Миръ є заключенъ,“ викне капетанъ, „и тако ћемо тежко прилику наћи да ученѣ народногъ карактера Енглескогъ и Францускогъ наставимо. Обои су се добро борили! то можемо сви, кои смо према ньима стаяли, посведочити. — Међутимъ, маіоре Осипѣву, и я бы те нешто упитао: зашто ниси на понуду чивутинову одма пристао, него си одложио до сутра, а сигуранъ си, да ће се дотле съ Андреомъ погодити, да те превари?“

„Морамъ найпре съ Федоромъ Ивановићемъ говорити,“ одговори кнезъ постояно.

„Съ Федоромъ?“ упита Оповъ — „Хмъ — а ко є тай Федоръ?“

„Найверніи човекъ на моимъ добрима, и іоштъ надалеко у околини,“ рече упитаный, „на жалость є по свой прилици и найстаріи, тако да се несмемъ уздати, да ћу га іоштъ за дуго имати.“

„Я самъ мисліо, да ты ниси іошъ тако дуго на Чигрину,“ насмеши се капетанъ. „Заръ си

довольно времена имао, да єдногъ старогъ козака познашъ?“

„То є већъ учиніо мой отацъ, кога онъ ніє оставляо одъ похода 1812. године. Онъ сада има сто и шестъ година, но тако є окретанъ, као да му є шестдесетъ, и надамъ се као предводителя мои козака показати га цару, када се стане у Москви крунисати.

„Свагда ме є занимало,“ рече полковникъ Липинскій, „када самъ мого такове почитованѣ побуђуєће остатке прећашнѣгъ времена видити и съ њима говорити. Моліо бы васъ, г. маіоре, да ми зато прилику дате.“

„Ако ми дозволите, овде съ њимъ говорити,“ рече кнезъ, „то ћу вамъ благодарити.“

Одма заповеди патріярха дозвати, па онда настави. „Онъ є стаяо іоштъ на смртной постельи мога деда, кои є умрьо одъ рана задобивены одъ єдногъ медведа; и да ніє Федоръ, кои є онда было момче одъ осамнаєсть година, коплѣмъ у грло погодіо медведа, овай бы га свладао. Онъ є изнео могъ тешко ранѣногъ отца изъ сече кодъ Мохилева, и има да покаже четрнаєсть почитованя достойны рана одъ Французски мачева. Нетражећи хвале живи мирно у своіой кућици, и мы неможо ништа болѣ чинити, но старати се, да му ништа неоскудева. Мой отацъ у свима важніимъ приликама питао є за саветъ овогъ верногъ у бою друга, и было му є добро; нећу ни я, докъ годъ узмогу, другчіе радити.“

Слуга сада яви, да є Федоръ некудъ на коню отишо, но да ће доћи, чимъ се врати Официри се іоштъ неко време разговараше о живости такове старости да іой човекъ мора завидити, докъ найпосле не устану, и домаћинъ оде да іоштъ єдномъ промотри конюшнице, а Липинскій и Оповъ заседну играти шаха.

Већъ се почело смрачивати, кадъ маіоръ Осипѣвъ уђе и за њимъ єданъ старый козакъ, кога бы официри држали да му є шестдесетъ година, да га ніє одма кнезъ Иванъ представіо было као своігъ верногъ Ивана. „Помислите само,“ рече кнезъ лютито, „Федоръ є дознао, да є мой лупешкій управитель съ єднимъ другаромъ чивутиновимъ пазаріо и да є доиста шестдесетъ коня одведено. Федоръ є за њима у потеру ишо и задржао є воћу съ коньима у Уману. Коньи су већъ на степи, чивути умакли и сада ми само остає съ бѣгушкомъ Андреомъ прорачунити се, кое ће одма свршено быти.“

„Пусти га, Душнико,“ замоли Федоръ; „видишъ, свакога властела краду, свакіи управитель краде — то є старо право, одкада є Кремла. Помисли, да муженикъ (лупежъ) за сву муку сада башъ ништа нема, осимъ сто камція, за што ћешъ се већъ постарати. Отерашли га, то ће те іошъ ваше оштетити.“

„Имашъ право, старино,“ рече срдито кнезъ, „некъ буде, као што велишъ. За остале конѣ погоди се съ чивутиномъ, єръ га безъ лютине немогу гледати, и донеси ми новце.“

„Добро, кнеже,“ мане Федоръ главомъ; „но сада морашъ заповедити, да се све за риболовъ спреми. Андрей ће неколико дана болестанъ быти; кадъ оздрави, можемо већъ єсетру очекивати. За три дана є Днѣстаръ тако якъ као млатило: и онда мораю бурадъ за айваръ и кесо већъ спремна быти.“

Графъ Липинскій приступи. „Смемъ ли питати, о коме є риболову говоръ?“ упита. „Єли о ономъ што целу Русію айваромъ снабдѣва?“

„Да богме,“ одговори кнезъ пріятельски. „Чимъ се наше велике реке заледе, изађе све, што ћи може на ледъ; люди управо лове, жене и деца поре рибу, уде, одваю икру у велику бурадъ, ваде бешику и чисте є. Све ради, смеє се, пева, єде и ніє колико коє може, што знате да у Русіи ніє маленкость.“

„А како се лови?“

„Найпре се яме у леду пробію, и на сваку се по човекъ намести, држећи на дну оствe, коє су на врьу оштре и яке. Гомилама исподъ леда поћу узъ реку подну єсетре, моруне и маньи но вкусніи стерлети тражећи згодно место да икру проспу и радо иду за светлости а такође и воздухомъ, што яме на леду пропуштаю. Оне иду у дугимъ редовима, кои кадъ имъ се кои другаръ извуче, мало на страну скрену, но то ій никако неузнемирує. — Надамъ се, да ћете и вы своимъ присуствомъ ову южноруску свечаность почествовати.“

„Радо! ако ми дозволите, чимъ му драго при томе одъ користи быти,“ одговори графъ, и приближи се старцу Федору, съ коимъ на скоро поведе живъ разговоръ по походу 1812. године.

(Свершетакъ слѣдує.)

Пѣсмъ далѣнице.

Ахъ, у ономъ света краю! —
Удалѣнъ одъ когъ самъ я,
Гдѣ све красно к'о у раю,
И умилно сунце ся;
Гдѣ све кити цвеће само,
Поля, брда, гай и долъ;
Ахъ, да садъ самъ тамо, тамо,
Престо бы ми срдца болъ!

Ахъ, у ономъ света краю! —
Гдѣ ми грудва свака светъ,
Гдѣ ме сва, сва споминяю
На могъ жића райскій цветъ;
Гдѣ рѣчь нашу чуєшъ само,
Гдѣ є милый родъ и домъ;
Ахъ, да садъ самъ тамо, тамо,
Лекъ бы нашо срдцу момъ.

Ахъ, у ономъ света краю! —
Гдѣ є драга моя садъ,
Кою любеѣ, к'о у раю,
Я спроведохъ животъ младъ;
Коя ми є была само,
Єдно благо света тогъ;
Ахъ, да садъ самъ тамо, тамо,
Ядъ бы престо срдца могъ!

Ахъ, вратите том' ме краю! —
Гдѣ є благій неба зракъ.
Да опетъ живимъ к'о у раю,
Да ми срдца мине мракъ;
Ахъ, врат'те ми любу само,
Па ма-сыо сужанъ робъ, —
Ахъ! пуст'те ме тамо, тамо,
Онде нек' мой буде гробъ!

Иле — Миле.

Индія и нѣна садашня революція.

Изъ Индіє, те баснословне и обчараваюће землѣ по природи, закону и поезіи, найстаріє учености, найизредніи стихотвореня съ углађенимъ, прноманястимъ девоячкимъ оригиналомъ свію женски' любови, Саконтала, дрктала є лане телеграфска жица, крозъ Европу и Енглеску, доносећи ужасне вѣсти о хилядоструччномъ убиству и хилядоструччномъ пожару. Црноманясти, сувоняви урођеницы одъ хиляде година по Брами и Буди самоуништенѣ душевно и тѣлесно као найвећу ньову цѣль у изкуственой пропасти и утопленю тражећи, саняюћи и живећи у леньости, као ньова найвыша божества, коя на плавомъ лотовомъ*) цвећу спаваю, пуна милосрдія и сажаленя по ньовомъ будическомъ моралу, кои найвыше о христіянству положене дужности непріятельской любови, а распетіє самолюбію на хиляду начина представля, исти урођеницы устали су противъ Енглеза, кои су ій одъ сто година почели цивилизирати и у христіянскій законъ обраћати, и то съ тигровомъ ярости и слоновимъ беспиломъ тако, да су савъ европскій народъ, кои су тамо нашли, нештедећи ни жену ни дете безъ сажаленя мачу, а све европейске куће и зграде, до кои су само допрети могли, пламену предали. Стара главна варошъ индискогъ народа, Делхи, са нѣнимъ великимъ Могуломъ, пала є у руке бунтовника и у окололежећимъ варошима иста ярость противъ света енглескогъ беснила є. Што ніє могло у бѣгству спасеніє наћи, нашло є у рукама беснећи смрть, старо и младо, жена и дете.

Како ли су морали Енглези за овы сто година цивилизирати и у христіянство обраћати, те су єдно одъ хиляде година самосиліємъ, закономъ душевно и тѣлесно изнурено, къ слабомъ безсловесномъ, баровито-бильномъ животу привезано жительство за ово зверско убиство побудили и подигли!

Одкудъ є то произишло и шта се особито догодило? — Покушаћу да укратко, у колико ми силе допуштаю, на то одговоръ дамъ.

На южномъ краю высоколежеће или Средвѣ Азіє подиже се найвышій вр', Хималая, вечитимъ снегомъ и ледомъ покривенъ; Немцы га називаю „Снежна палата (Schneepalast).“ Южно одавде далѣ подижу се други снежни брегови са страшнимъ провалама; много далѣ одавде подиже се и трећій брегъ шумама єловимъ, растовимъ, чамовимъ и т. д. покривенъ, а разнимъ, изобилнимъ плодородіємъ обкруженъ; западно подижу се многи брежуљцы, источно пакъ протежу се баре и многе долине, пуне разны растѣнія, одъ кои многа добыла су имена енглезки. Одъ животинѣ налази се овде крокодила, змія

*) Лотъ дрво у Африци са врло сладкимъ плодомъ.

*

шарены и дебелы; маймуна, слонова, леопарда, дебелоглавы и шарены тигрова и др.

Грдна та „Снежна палата (Хималая)“ 350 географически миля у дужину а 40—50. м. од запада къ Истоку у ширину заузимаюћи протеже се до мора, гди се губи и у Европу непрелази; она опредѣлама климу и физичный земльописъ; далѣ заштићава землѣ у Азіи од Сибирскогъ ветра. Съ овогъ брега произтичу найвеће реке у южной Азіи: Индусъ, Брамапутра и светый Гангесъ са 58 велики лађоносны и многобройны маньи рѣка. Светый Гангесъ (света „Ганга“) тече срединомъ рая (Paradies), наводњава и оплодороћава многе долине и поля, у коима пириначъ, памукъ, шећерна трска и тако назване гигантиске смокве расту Изъ нѣговы споредны бара окићенъ є рай плавимъ лотовимъ цвећемъ. На єдномъ рукаву Гангеса съ горнѣ стране (рѣке Юмна *) лежи стара варошь Аріеръ, у коіой црни староседіоцы живе. Стара главна варошь Аріерскогъ царства, Делхи, некада столица велики могула или владателя свію други индиски држава, а сада іоштъ седиште последнѣ великогъ могула фамиліє, была є такође главный узрокъ садашнѣ революціє, коя се овде о убиству свію Енглеза и избору єдногъ од потомаке великогъ могула за владателя Индіє породила. Делхи заузима іоштъ и садъ просторъ од седамъ географически миля, али негдашньи миліонъ жителя спао є на 300 000 а подъ Енглезима єдва на 200 000 тако, да су многе развалине, пустинѣ и пештере у средъ вароши постале; у коима се отровне зміє и дивльи зверови легу. Одъ половине XII. века као столица авганиски господара постала є она єдна красна и великолѣпна варошь, гди текъ што є почела цветати, кадъ у половини XVI века са Бабуромъ столица велики могула постане. Последньи одъ овы мораде є, почемъ є одъ Марата и Авгана притеснѣнъ было, Енглезима, кои су и онако многимъ земляма индискимъ обвладали, уступити. Онъ буде са званія свргнутъ, као што су одъ тогъ времена многе противне кралѣве и княжеве индиске сбацили, но то су чинили, не што бы Индіянцима болѣ господаре желили, єръ на то нису ни мислили, него прихода ради, кои су изцеђиванѣмъ и мученѣмъ народа добіяли, а толи на „цивилизацію и христіянизиранѣ.“

Кромѣ тога на готово поенглезенимъ и по новомъ начину устроєнимъ прибрежіяма морскимъ, подигнуте велике вароши, пристаништа, лађе, трговине и дѣлаонице свакe струке давале су трезвеніи и обычніи видъ. Велике рѣке у многимъ, широкимъ, уплетенимъ руковима крозъ блатне или сунцемъ осушене равнице продиру и на єдну милю у Бенгалскій морскій заливъ утичу, само Индусъ и іоштъ неке реке у Индискій Океанъ; више ньи, кое неизвиру изъ Хималая, него са западны планина Бомбая, источно упадаю. Особито географическо исторично изображено єзгро Индіє лежи око Гангеса, кои тече крозъ топле, влажне, плодородне, често наводнѣне и одъ великогъ оркана порушене долине Бенгала, у коега топлой и жаркой клими высокопоетскій, снажный, природый законъ Индра, стары Аріера, влада, кои є Индіянце у мученѣмъ, школастичномъ духовенству Брамина и протестанскомъ Евангелію Буда, у закону самоуништеня и избавленія одъ сваке обмане и превере, избавленія одъ безсмртія и препороћеня утврдіо; по представляню ньовомъ на плавомъ лотовомъ лишћу топлы барски вода богъ Висну, спаваюћи, трску, рогозъ, бамбусову трску, кокос-палме и шуме дарчинове тако высоко подиже и тако густо надъ круномъ уплетенимъ растѣніємъ затвара, да никаква човечія сила неможе тамо допрети, и само носорогъ, слонъ и бенгалскій тигаръ крозъ провале и пролазе продрети, са зміяма и крокодилима пребывати и између себе крвити се могу.

Осимъ два главна племена, кавкаскогъ, отворено-црны Аріера и другогъ затворено-црны, суровы уроћеника (названы Кудра или Судра или Паріа) има и други многобройны племена, кастій, сектій и одлука. Брамини гоне ове одлуке до несносиме многостручности, да бы се одъ закона и церемоніє разликовали, да бы изъ побожности наймучителнію на земльи беду подносили, съ коіомъ се само спасеніє и опроштеніє получава одъ найвышегъ надземногъ Бога богова и людій, Браме. Све истинито и постоєће кодъ ньи є сѣнъ, обмана, превара и лажь. Брамини уче, да ко на исто поверує или се томе ода или безъ икаквогъ узрока противу закона и догмата устане, тай се за казнь после смрти сто пута, хилядупута и у слѣдству какве погрешке тако често као шакалъ *) или као негдашньи зверови препороћава, постане рутавъ и т. д. Тако дакле стра' о препороћеню после смрти принуђава да найвеће муке на земльи подносе. Затимъ долазе чудноване церемоніє жертвоприношенія, кое у гдѣкоимъ случаєвима пуны 15 месецы траe, данизданъ ливаюћи масло на ватру. Многе предмете нису смели єсти, а многобройны башъ ни коснути се, подъ тимъ свинска масть, кою су Енглези при правленю фишека употреблявали, и ньове индиске трупе силомъ нагонили да истима се служе што є особитый и найпречій узрокъ революціє.

Духовне и светске муке законо-строгогъ државногъ и духовногъ самосилія, мученѣ у борби са попуштаюћемъ климомъ, отровнимъ испареніяма и прождрльивимъ животинама, мртва суша, беснећа олуя, хилядо-стручный страхъ о хилядогодишнѣмъ препороћеню — све то побуђує Индіянца, да ће после ове муке доћи у блаженство. Религія, кою є као просякъ по свету идући кралѣвскій синъ Буда проповедао, до безумія є узвышена и найснажнія религія Азіє, коя много више верны има, него христіянство. Она є безбожна и све што є истинито одриче. Она учи, да є све превара и обмана осимъ найвышегъ божества. Има само єдногъ суштественогъ и истинитогъ а то є ништоћа. Све истинито и право нѣно єсть мука Овако узвышено безуміє заиста небы народъ къ себи привукло, да ніє Буда уништіо богове, касте и церемоніялно мученѣ. У место тога пакъ дао є найкрасніи моралъ о любови и сажаленя спрамъ свакогъ створеня, коме се у несрећи, као што є уобште, іоштъ више досађивати, и путъ къ избавленію у ништоћи досадомъ и страсти отежчати несме. Цѣломудреность, стрпѣніє, милосрдіє равнодушность спрамъ свію болова, одлученѣ одъ сваке истинитости и нѣне обмане, уништенѣ тѣла и душе постепено до абсолутне ништоће, стра' одъ свега истинитогъ и човечієгъ дѣланя т. є. слобода живота и радо ть паштеня — све є то было и єсть дражесть и милина Будизма.

„У практичномъ животу,“ вели М. Дункеръ, „Индіянцима ніє ништа друго, до дугоупражняваногъ юнаштва у стрпленю, стало. Премда є стара система вере и науке у Индіи одъ хиляде година постояна остала (после енглескогъ стогодишнѣгъ цивилизираня єдва се лане єдна удовица ніє дала спалити, него се удала), опетъ се у Индіянаца она упорность развила, кою дуго и тежко угнѣтаванѣ принуђава, да се у первобытне и снажне нрави поврати, она сила противности, коя се савія, али неломи, она хитрость и лукавство, коима угнѣтеный угнѣтателю накнађує штету, томе онъ силомъ ништа неможе наудити. (И ако онъ напослѣдку у очаяню силомъ проба — тежко угнѣтательима!) Навичай одрицаня и мученя, надежда са смрћу сваке обмане и свію окова ослободити се, и найбеснѣ тирянство Ис ама и Монгола допустило є Индіянцима противити се, іоштъ и данасъ зна малодушный Бенгалацъ, ако икако другчіє неможе быти, а оно баръ мирно и спокойно умрети.

Што се ньовы угнѣтателя тиче, о коима самъ Таймсъ говори, да они никадъ небы тако поступали, него хтели су са интересъ Индіє радити, али о ньима президентъ садашнѣ источне компаніє явно истраживши рачуне, изясніо є, да су они за овы последньи четрнаесть година 2,000,000,000 талира (200,000,000 фун.) изъ Индіє изнели, а само 1,400,000 за исто издали, Г. Нортонъ у своме дѣлу о президентству у Мадрасу слѣдуюћій резултатъ сто одишнѣгъ цивилизираня изводи: „Єдно осиромашено, понижено жительство, тежко путове упознавши, приходе пренебрегнувши, землѣ неишаюћи на продаю, добру землю оставивши збогъ безъ труда задобивеногъ данка, хилядама ньива пусто лежећи, притомъ никаква побольшанѣ прихода, воспитаванѣ пренебрегава, право слободе є шала.“ — Што се овы угнѣтателя тиче, народъ є и то у своіой за Енглеске интересе войнички изученой трупи на убиство и пожаръ противъ ньи устао.

Л. Ст.

*) Цеменъ, овомъ рѣкомъ често србске майке децу проклиню.

*) Спада у родъ спаса прождрльива зверка, живи у Индіи наликъ є на куряка.

Болесть на горама.

Каогодъ што на мору свакогъ поготову путника морска болесть спопада, тако исто осећа готово свакій, кои се на високе горе пенѣ, повређеня свога здравля, где више, где манѣ. Такво

пагубно утицанѣ на човечіє тело зову Шпаньски Креолци Vetо или mareo. Іоштъ године 1600. страдао є некій Акоста одъ те болести приликомъ пеняня на брдо Періякака. На ослу седећа нападне га болно штуцанѣ, давлѣнѣ и блюванѣ, тако да є изпрва само єло, бале и єдъ, а касніє и крвь избацивао. Тако су исто и нѣгови пратіоци страдали, па неки су одъ ньи и тако разслаблѣни были, да су сажелели изповедати се и причестити, докъ су другій поредъ блюваня и проливъ добили. Єданъ є одъ ньи у беснилу збогъ претрплѣны мука бесно ногомъ ударао.

Уобште се примечава, да на перуанскимъ Андима готово свакій дошлякъ одъ те болести страда. (Ово брдо често по'оде Европляни збогъ нѣговы теснаца, а нарочито збогъ тако-званогъ Cerro de Pasco, кои є 14,280, високъ.) Текъ што се путникъ почне на ово брдо пети, ал' га већъ чудный некій уморъ нападне, па ако се іоштъ и далѣ узъ стрменито место почне пети, обузме га мучително тежко діянѣ, мала главоболя, па и само стремлѣнѣ крви къ прсима. Нека се човекъ ма колико усили, да се према растућой болести равнодушнимъ покаже, опетъ ће наскоро тело надъ духомъ победу одржати, и найача сила волѣ мора іой подлећи. Подобно силномъ нападаню морске болести страда ту духъ у таквомъ степену, да човека обузме зловоля и хипохондриско малодушіє, те тако и найживостніегъ сасвимъ разстрои и поремети. Но и страданѣ тела ніє манѣ; єръ често се догађа, да болестника, каквогъ є кадъ телесногъ састава, много већа и многоструччнія боля нападне, него што то у морской болести быва. Ако є страданѣ манѣ, онда се ограничава са самимъ тежкимъ діянѣмъ. При оду човекъ є принуђенъ, после свакогъ корака одмарати се, и залудъ ће покушавати, да якимъ увлаченѣмъ воздуха и ширенѣмъ прсію цигерицу воздухомъ напуни. Рекао бы човекъ, да є у праздномъ простору, и чувство стра'а расте съ осуећенимъ свакимъ покушенѣмъ; колена клецаю, и свака є прилика за одмаранѣ, па и ако се ова после неколико корака укаже, добро дошла. Пенянѣ узъ какву стрмениту улицу постає намъ правимъ мученѣмъ, што се трудно покрай куће вучемо, радуюћи се, што се можемо на врата или углове одмора ради наслонити. Само у станю савршеногъ покоя умаляваю се тегобе; али опетъ уверенѣмъ о неизбежности неволѣ, и што смо неспособни за свако духовно напрезанѣ, постаємо малодушни, те и найчій човекъ постає слабомоћно дете Ако є болесть у већемъ степену, онда наступа и несвестица; нагомилана крвь устремлює се къ цигерици и глави, а то производи неописану муку, и жила, безъ велике ватре (као што то н. пр. у огнѣвици быва), па често и при унутрашньой ладноћи и при изумираню руку и ногу, куца 108—110 пута у єдномъ минуту. Покрай свега непобедимогъ умора и покрай сапльивости неможе човекъ ока склопити и заспати, єръ нигде покоя неналази; напротивъ, ноћни су часови найтежи, што найяче притесньиванѣ у грудима са собомъ доносе, те тако су прави часови мученя. Немогући дуже сносити оризонтално положенѣ, тражимо олакшице кодъ огня, те ту іоштъ найпре у воздуху углѣнимъ димомъ напунѣномъ олакшице налазимо. Очи су тако осетльиве, да човекъ неможе читати; неки іоштъ имаю и малу главоболю, а други опетъ муку збогъ слабогъ свариваня єла, каогодъ у морской болести. Често се на устнама появлюю красте, изъ кои' при говору крвь потече, и болестникъ трпи несносне болѣ, съ коима се іоштъ и на различнимъ члановима тела оспе придружую: Ако є болесть свой найвишій степенъ достигла, онда наступа и само бацанѣ крви и лудило. После шестодневногъ или дванаєстодневногъ страданя повратисе и опорави већа часть болестника, али могу и неделѣ проћи, докъ прећу болови. разслаблѣность и тежко діянѣ. Узъ ове неволѣ являю се іоштъ и друге. Таква є она страшна окоболя, кою Surumpe називаю, и кою одбіянѣ сунчаны зракова одъ снега производи, те често найжешћи болови у лудило прелазе. Друга є неволя, коя речену болесть на брдима прати, та, што кожа, поводомъ прелаза изъ топлогъ воздушногъ слоя у ладанъ, на различнимъ частима тела попуца, изъ кое после крвь тече, докъ се найпосле незагнои.

Тако се исто и на свима горама подобна болесть появлює, а нарочито се лице яко наружи Славный Швайцерскій єстествоизпытатель Сосиръ, пенюћи се године 1787. са своимъ синомъ на Монтбланкъ, покріо є было лице, и тако га є сачувао, докъ се нѣговомъ слуги, кои є такво чуванѣ као излишно сматрао, цело лице надуло, а нарочито устне, добивши притомъ и врло опасне пукотине. То є исто изкусіо и Дръ Хамелъ године 1820. приликомъ пеняня на исту гору. Онъ се узпео на висину одъ 12,744 стопе, и на неколико дана после овогъ опасногъ пеняня олюштила му се кожа на целомъ телу, а єдномъ су одъ нѣговы слугу, кои ніє хтео лице умотати, бешике по истоме поискакале. Цумштайнъ са своимъ пратіоцима, пошто се године 1819. съ висине на гори „Monte Rosa" одъ 14,428. стопа сишао, дошао є съ надувеномъ главомъ.

Почетакъ немира у Србіи.

(По Ранке-у.)

Између свію яничара у царству, нису могли ни єдни султану досадніи быти, одъ оны у Београду.

Осимъ други одъ сваке руке злоупотребленя, коя су овде тако яко као нигде, у обычай ушла, упустили су се у неку врсту борбе са осталымъ Турцыма, съ пашомъ и спаіяма, коя є ово исключуюћи, а ньи са тымъ силніємъ господареню надъ земльомъ видити приморанома изгледала. Већъ су се ньіови предводительи назвали Даіяма по примеру варварески Даи (Дай, врховный судія, обладатель Триполиса у северной Африки), кои су се у Триполису не башъ тако одавно, такође узвисили у борби са пашама изъ своє бунтовне чете. Поредъ яничарски ага, као Ахмета, кои є збогъ своє продрзльивости названъ Дели-Ахметъ, кои є надъ четомъ одъ 1000 людій заповедао, паша ніє ништа значіо: зна се да є царъ Іосифъ радіє съ агама, него са пашомъ уговоре чиніо. Наскоро предъ появленѣмъ рата, буде Мехметъ-Али Сеймоновићъ, са 14 други спаія, одъ яничара Ахмета погублѣнъ, и нико се ніє усудіо, да га зато на казнь или одговоръ повуче а опетъ се показао у турской войсци кодъ Ћупріє, коя є у помоћь Београду опрлделѣна была.

Међутимъ Београдъ нит' є было съ нѣговомъ помоћи обсаде ослобођенъ, нит' одъ нѣговы другова бранѣнъ.

Кадъ є посредованѣмъ европски сила, Београдъ опетъ у турске руке дошао, мысліо є султанъ, да се понайпре избави овде одъ овы теретны саучастника у власти.

За Београдъ определѣный новый паша Ебу-Бекиръ, было є ферманомъ снабдѣнъ, кои є яничарима заповедао, да се одъ Београда и целогъ пашалука удале. Али ови су и у првомъ ока тренутку опетъ толико снажни были, да су унутра продрли, те се заповесть та само превароматъ и силомъ извршити дала. Пре нег' што се Ебу-Бекиръ смео усудити, да текъ само ферманъ обяви, морао се одъ овог' насилногъ поглавице ньиногъ ослободити. Кадъ є на границу пашалука у Нишъ приспео, поитаю спаіє, да га поздраве. И други раніи властници одъ земаля показали су се тамо, а међу ньима и Дели-Ахметъ. Онъ є толику чету око себе искуплѣну имао, да се ніє могло на нѣга одма напасти. Текъ кадъ се ради друге посете съ маломъ пратньомъ на степене попео, одваже се, да на нѣга нападну, али и онда никако другчіє, но тайноубійствомъ. Єданъ слуга пашинъ, вребаюћи, убіє га съ леђа. Съ места се ферманъ онай обнародує и садъ већъ буде извршенъ. Спаіє се врате да уживаю свой десетакъ и главнице; изселѣни Срби могли су садъ већъ на извршенѣ у ползу ньіову наређеногъ определенія рачунати, и заузели су опетъ стара своя добра; напротивъ имовине яничарске сматране су као држави принадлежећа добра; они су сами потражили заштите у сусѣднымъ пределима.

Другчіє ніє было: само превароматъ и крвавимъ насиліємъ могла є правица важность свою добыти.

Тымъ манѣ можемо се чудити, кадъ су се онда и найкривльи противили, и овде онде разлогъ права своій, кодъ саучастника наодили. Яничарима є устанакъ Пасван-Оглуа у Видину добродошао.

Истина неможе се башъ известно доказати, да є овай почетакъ свой отуда узео.

Колико знамо, Османъ Пасван-Оглу найпре се у рату год. 1788. на челу єдне чете доброволяца одликовао, па после є силомъ повратіо своя добра, изъ коій є іошъ нѣговъ отацъ истеранъ было.

Найпре су были други ратницы, съ коима се онъ сдружіо: — Войничке чете, Крцаліє на-

звани, кои су после мира изъ службе портине одпуштени были, а никаку волю имали нису, да се за далѣ оружія оставе, и кои су потомъ Македонію и Бугарску несигурномъ учинили, своє су службе подносили свуда, где се паша кои са султаномъ, пределъ кои съ пашомъ завадіо, или су такоѣе сами за себе плячкали и данакъ наметали. Почемъ су найпре неке одъ найвеѣи варошій Македоніє (Москополисъ и Воскополисъ) разорили; то поитаю друге вароши, те се съ ньима намире давши имъ некій наметъ. Они су се тиме поносили што могу яшити на лепымъ коньма, у сребру и злату, са скупоцѣнымъ оружіемъ, у ньовой су пратньи были робкинѣ — цувенди — у мушкомъ оделу, коє су ій не само у време одмора игранѣмъ и певанѣмъ задоволявале, него су и у бой ишле съ ньима, да имъ конѣ држе, кадъ се они пешице туку; почемъ ове войске никакве вере готово нису были, то су примали свакога, христіянина као и муамеданца. Они су стояли као и други войницы, уредно подъ своимъ бимбашама, предводительима хиляда, и булюкбашама, подкапетанима; свакоме кои се на силу 'тео погосподарити, были су на руцы, као и онъ ньима.

Съ тыма се обычно свезао было Пасван-Оглу; онъ имъ є казао: Ваша нека буде плячка, а моя слава. Кадъ є за неко време єдного пашу уза се водіо, отерао га є, а закгевао є за себе самога три туга. У Видину є искупіо око себе 10.000 крцалія.

Узъ то се пакъ неможе одречи, да се — као човекъ, кои є дарована, пренешена добра натрагъ поискавао — као противникъ свію обновленя поставіо, протеране изъ Србіє яничаре себи приміо и ньову стварь своіомъ учиніо; онъ є дао име своє у списакъ ньинъ увести.

Може быти то стои съ тымъ у звези, што є заповедникъ яничара у Видину, измеѣ' свію тій Серхад-ага, найвеѣій степенъ имао за споменъ турнаци-баше, когъ є негда Баязитъ I. по 68. орту цемаата тамо поставіо. То се име онде непрестано као насловъ — титула — наслѣивало.

Но сврхъ тога такоѣе честолюбивомъ властнику велико положенѣ дало є противленѣ спрамъ поновленя, коя су скоро одма одъ османски народа као противна вѣрозакону сматрана была, — као што бы се собственимъ писменомъ и доказати морало, да баіонети и лако топційство, нису противъ корана. —

Оливеръ, кои се тада у Цариграду задржавао, уверава: да є одъ ондашньи яничара формално одречено было, противъ Пасвана на ратъ иѣи.

Залуду є Порта год. 1798. другу войску изъ азіатски и европски чета, противъ нѣга слала. Говори се да є казао, да и онъ може 100,000 людій кренути, али само са 10.000 да излази да побѣди. Заиста є манѣ имао, алъ є више добыо. Меѣу дошавшимъ пашама, мало є слоге было: онъ є благонакловый тренутакъ са своимъ снагомъ на ползу употребити могао; кадъ є єданпутъ дуго траюћа киша подъ колебама и чадорима лежеѣе непріятелѣ ослабила, навале крцаліє, кои су се у добро састараной вароши бодри и весели одржали, и малаксале кудъ коє растераю. Одъ то є доба было Пасванъ-Оглу по свой околини своимъ сусѣдима страшанъ. Господаріо є по Чернецу, Никополю и Краіову, па и ако є онъ опетъ та места изгубіо, то ніє могло быти безъ великогъ напрезаня Турака и Вла'а. Млоги су изъ мале Влашке утекли у Ердель, неки су збогъ споразумленя съ ньимъ држани за подозрителне, па зато и казнѣни. У Бугарской све є дошло у забуну и узаймно огорченѣ докъ се напоследку Порта ніє одважила да миръ учини, и докъ ніє Пасвану заиста три туга послала.

А съ тымъ є догаѣаима садъ и судба Србіє у многоструком одношенію стояла.

Ебу-Бекиръ и нѣговъ послѣдователь Аци-Мустафа, кои яничарима нису допустили да се врате, управляли су са земльомъ сасвимъ на другу руку, него што є было яничарско насиліє. Мирно є живила рая: срећно вѣкъ єданпутъ стоєћи подъ праведномъ и благомъ управомъ.

Земля є цветала и стока се у ньой намножи — овай истый расплодъ свиня, кои є пре него што су шуме прокрчене, и пре него се боля земальска просвета увела, и у Енглезской и Нѣмачкой было —: израчунано є, да є само трговиномъ съ Аустріомъ годишнѣ преко 1.300.000 фор. добывано. Хаци-Мустафа толико є доброжелеѣе бриге показивао, да су га „србскомъ майкомъ“ назвали. Никоме ніє шкодило, што є у фрайкору у царской служби было. Алекса Ненадовиѣъ, кои є тамо официрску службу одправляо, ипакъ є за обркнеза поставлѣнъ. Кадъ є Пасван-Оглу и Србію, може быти наговоромъ яничара, утеснявати почео, Кладово заузео, острово Поречъ освоити кушао, ніє се Хаци-Мустафа нимало затезао, Србе саме на оружіє позвати. Онъ имъ є представіо, да имъ є болѣ, да неку часть своє стоке продаду и отудъ себи оружіє набаве, него да имъ непріятель све пограби. Іошъ є много оружія одъ последнѣгъ рата у земльи было, и съ радости оно є поваѣено. Садъ добыє духъ, кои се подъ Аустріомъ пробудіо было, храну свою подъ предвоѣенѣмъ турскогъ паше. Кнезови су сами єдну чету наоружали, за коє є бимбашу Станко Арамбашиѣъ, синъ єдногъ арамбаше, себе прогласіо. Изнова су Срби побѣдили Турке, іошъ на страни други Турака, али овима ни на кою руку сасвимъ неподпадаюћи. Станко ніє уступао турскимъ заповедницима у овой войсци; єдноме, кои му є негда роба посекао, вратіо є то съ подобнимъ дѣломъ. Паша и жителство, коимъ є обома у рачунъ ишло, сложно су се бранили одъ Пасван-Оглуа и съ ньимъ с'єдинѣни яничара.

Какавъ є знакъ ту было, да се Порта не само побуѣеномъ нашла, да се са Пасван-Оглуомъ на лепъ начинъ поравна, него да є узъ то одобрила и условіє на ползу изъ Београда отерани яничара. Гордость се Османа при помислу побунила', да су правовѣрни стари мослеми изъ пашалука удалѣни, а да се тамо напротивъ христіянски поданици подижу. Муфтія се изясніо: да є то противъ закона, што се правовѣрни на ползу рає изъ ньове собственості истерую. На то є диванъ паши заповедіо, да опетъ прими яничаре, ако и єсу они ферманомъ истерани, и ако и єсу бунтовницима у овой буни помагали. Хаци-Мустафа бы са своіомъ закономъ управо на противорѣчіє наишао, и подъ тежій укоръ подпао, кадъ бы се томе 'тео противити. Яничари се врате натрагъ.

Може се мислити, шта є изъ тога постати после морало; у томъ є было изворъ велике несреће.

Съ почетка, истина, нису яничари тако млого кодъ паше за повраћай добара своій навальивали, нису ни силомъ претили, были су задовольни съ добыткомъ одъ ђумрука и што добіяю службе. Али наскоро почну по старимъ обичаю немировати; найпре є, као што є наравно, рая то спазила.

У Свилеуци, шабачкомъ окружію, живіо є поштенъ човекъ, обркнезъ своє кнежевине, именомъ Ранко. Кадъ се єданпутъ порезъ разрезивао, пошите яничаръ изъ Шабца, Бего-Новлянинъ одъ нѣга, да порезъ са двеста гроша на нѣгову ползу повиси. И само поискаванѣ показує вѣкъ, у каквомъ су се положеню наодили. Ранко є б о слободанъ, па є повишенѣ одрекао. Али яничаръ науми, да то неостави неодмаштено. У селу се ніє усудити смео, да кнеза потражи, ал' како се овай у Шабцу показао, то є онай съ неколико присталица до меане за ньимъ ишао, и ту га убіо. Садъ є паша намислио, да то нетрпи, и да недопусти, да се стари нереди опетъ заподену. Онъ є послао малу єдну чету одъ 600 людій яку противъ яничара, — кои є дотле са оними, кои су му свакій данъ у помоѣь долазили градъ Шабацъ заузео, — и тамо га є обесити дао. Бего Новлянинъ избави се беганѣмъ у Босну. Али упиняня, коя є Хаци-Мустафа чиніо, да истогъ казни, навукла су садъ омразу и беснило целогъ тогъ людства, противъ нѣга самогъ.

(Свршетакъ слѣдує)

Анекдоте.

— Єдногъ послужителя краля Фридриха великогъ снаѣе та несреѣа, да одъ краля шамаръ добіє. У найвеѣой равнодушности стане послужитель у присуству краля предъ огледало, и одъ краля у нередъ доведену фризуру стане намештати. „Ниткове єданъ, како се усуѣуєшъ? упита краль. Сасвимъ мирно одговори упитаный, „Ваше величество, ови у предньой соби нетреба ништа да знаю, шта се измеѣу насъ догодило.“ Краль се насме, и оде у другу собу. —

— Єдна госпоя напише на гробу свога мужа ово: „Овде почива мой любезный супругъ; Господе! подари му вечный миръ!“ А єданъ шальивацъ дода: „кои (миръ) кодъ мене ніє имао.“

Разрешенѣ ребуса у 11. брою.

Подунавка.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. То ти є было веселѣ; — шампанѣра и сладкиша беше задоста.

Петакъ. Тако мора быти.

Еракъ. Како?

Петакъ. Та валяда знашъ, да се на горку медецину узима мало шећера, а пилуле су быле заиста горке, коє су се у последнѣ време прогутати морале.

Еракъ. А зашто су узимали те пилуле?

Петакъ. Вальда за чишћенѣ.

Петакъ. Ты си пре реко, да копамо новце.

Еракъ. Да, но ніє томе време было.

Петакъ. Зашто? да намъ є за рукомъ испало, да се обогатимо, могло се лако іошъ и до круне доћи.

Еракъ. О, будало! По твомъ мудрованю морао бы и Ротшилдъ кралѣмъ еврейскимъ постати.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Изъ Вршца. Са свію страна у новинама нашима трубе люди, како су воскресеніє Христово свечано прославили; и мы Вршчани, коихъ є брой до 10 хиляда православныхъ Срба, у одправляню таковимъ христіянскимъ дужностима последньи писмо. Мы се можемо пуним уверенѣмъ пофалити, да смо светле дане, страданіє и воскресеніє Христово тако, како є мало коє српско общество држали и прославили, а съ тымъ болѣ мы овде, гдѣ є столица Г. Епископа, кои неуморамо о томъ ради, и настои, да се по црквенимъ уставима, не само овимъ великимъ празданицима, већъ и свакомъ у години светителю слава достойно увелича и украси. Нашъ преосвештеный Г. Епископъ, како є почео съ бденіємъ очи великогъ Петка служити кодъ светогъ алтара свемогућемъ Богу — изясняваући намъ страшна и грозна страданія Христовгъ — пакъ ніє престао, докъ ніє свету литургію трећегъ дана воскресенія, у комъ су заедно и Благовести быле, — весело и побѣдоносно светло воскресеніє Христово по прописанимъ правилама читаући и поясући — довршио. Првый данъ дао є и слово, у комъ є вештимъ и озбильно истинимъ путемъ къ православію водећимъ поучио народъ свой. Другій данъ є преповедао слово Божіє и у успенской цркви као добаръ и добротворный архирей. Лицемъ на воскресеніє првогъ дана на ютренѣ, писмо мы око цркве обносили Христа, него преко пінце наше, коіомъ приликомъ су быле све куће различнимъ украшеніяма светлости осветлѣне, а клирици су тако удесно, скромно и по наставленію свога врстногъ пѣнія учителя право Карловачки пояли, да се свакомъ веселѣ, задовольство, и пуно побожности осећанѣ на лицу видити могло. У обште да речемъ, да се само тако уредно, побожно, свечано дужности христіянске и свете службе Божіє одправляти, и уредити може. —

— Београдъ. . . . . После учинѣногъ мира 31. Марта Нѣгово превосходителство ч. Етем-паша и ч. Кабулъ-Ефенди благоволели су изъ града изићи и у іошъ пре пріуготовлѣный квартиръ кодъ „Српске круне“ доћи. Єдимъ оделенѣмъ Српске кавалѣріє праћени, поздравлѣни су были одъ на Кале-мейдану уређене Турске войске, а одъ войске Српске свиркомъ и другимъ военимъ начиномъ кодъ реченогъ стана дочекани. Одма после преселеня ч. Етем-паша посѣтіо є светлогъ князя. Сутра данъ Г. председатель совѣта и ГГ. нови попечительи посѣтили су речене високе госте, а тако и ГГ. конзули страны' држава овде станујући. 1. Априла ч. Етем-паша благоволіо є учинити посѣту Г. садашнѣмъ попечителю правосудія и просвештенія, Димитрію Цриобарцу . . . . . — 3. Априла. За честь Нѣговогъ превосходителства ч. Етем-паше благоволила є Нѣгова Светлость данасъ у 7 сатій после подне давати часть, на коіой су осимъ великогъ госта са своіомъ пратиьомъ присутствовали и: Г. председатель совѣта, ГГ. чланови совѣта, како у служби тако и у пензіи налазећи се, ГГ. попечительи и конзули велики' сила овде станујући. Ова часть пропраћена є войничкомъ свиркомъ и у найботѣмъ веселю високи' гостію.

— Баронъ Симеонъ Сина постао є грчкимъ посланикомъ, но зато неће се банкерске послове прекинути, што є съ циркуларомъ трговачкомъ свету саобштено было.

— У Трієсту є полиціи за рукомъ испало, да некимъ злочинцима, кои су фаличне банке одъ пегъ форинти правила, у трагъ уђе. Ови су злочинци странци.

— Пароброди аустрискогъ дунавскогъ друштва за парну пловитбу плове и по Моришу међу Сегединомъ и Арадомъ.

— Политичне новине су манѣ-више доста сувопарне; врло редко се у ньима занимльивогъ што налази. То се односи особито на странe, а найвише на енглеске новине, коихъ грдно-великій табакъ свакій данъ напунити, заиста лако ніє, кадъ се тако редко занимльиви случаєви догађаю. Зато и нису енглезке, и по ньима и друге новине пропустиле следећій случай обнародовати. У некой енглеской вароши побегла є скоро 17 годишня кћи некогъ полковника са любезникомъ нѣнимъ, некимъ адвокатомъ, кои є већъ одавно прешо оне године живота, у коима се таково што обично догађа. Отацъ є нѣнъ дознао за нѣну любовь, и ніє хтео допустити, да нѣгова кћи за младоженю пође, кои бы могао нѣнъ отацъ быти. Полковникъ држао є кћерь свою подъ строгимъ затворомъ, да се девойка никако са любезникомъ своимъ састати неможе. Али ко ће залюблѣну девойку чувати? Єдно вече запали она завесе нѣне собе: „Ватра, ватра!“ узвикне она. Служительи съ полковникомъ заедно дотрчаше, да гасе; девойка употреби згодну прилику, избегне на сокакъ, гди ю є нѣнъ любезникъ чекао. Друго югро венчао ій є у наближнѣмъ селу свештеникъ.

— Изъ Брусе у Анадоліи явля се, да є тамошньій паша издао заповѣсть, да се за 60 дана сви у нѣговомъ пашалуку наодећи се Грци изселити мораю. Страни су га хтели конзули одъ овогъ нечовечногъ поступка одвратити, но одъ паше добію одговоръ, кои є сасвимъ по старо-турскомъ адету гласіо: „Славный є Султанъ Махмудъ опростіо у Цариграду само єдномъ јаничару животъ, али я нећу у момъ пашалуку ниедногъ Грка живогъ оставити.“ И два су отмена Грка кодъ паше ишли, да га моле; да свою строгу заповесть натрагъ узме. Али ови су несретници іоштъ горе прошли, почемъ су ій пашине слуге после неколико сатій мртве изъ конака изнели, рекавши, да ій є у конаку капля ударила.

— Єданъ Енглезъ, кои болує одъ енглеске народне болести „сплина“, обкладіо се за 50,000 фунти стерлинга, да ће за шестъ година дана пропутовати пешке целу Француску, Пруску, Русію, Татарску, дужъ китайскога зида, па после се вратити преко Индіє, Персіє, южне Русіє; Цариграда, Грчке, Италіє и Француске, паравно опетъ пешице. 1. Ян. 1859 кренуће се на путъ, а 1. Ян. 1865 мора быти кодъ куће.

— Митрополитъ Солунскій наименованъ є за Патріярха Александрійскогъ. — Као што быва сваке године, тако є и ове године высока Порта наредила, да се на Ускрсъ сви у Цариграду збогъ дуга или маньи преступленя у затвору налазећи се Христіяни пуштаю, како бы могли на ове благе дане верозакона дужности испунити.

— Као што П. Лойдъ явля, дигну ће се скоримъ конкурсъ, у кои є есенасъ велика еврейска кућа Г. Л. Босковицъ и другъ пала.

— У Мадриту догодило се скоро велика несрећа тиме, што су у некомъ обиталишту цеви

одъ гаса пукле, гасъ се упали и за часъ бияше цела кућа у пламену. Сви, кои су у той кући становали, деветъ њи на брою, постали жертвомъ.

— Скоро у Млетцима преминувшій ц. к. фелдцайгмайсторъ графъ Горковскій оставіо є после себе иманє, найвише у непокретнимъ добрама, у вредности одъ 4 миліона.

— Изъ Париза явля се, да є турскій царъ кодъ тамошнѣгъ єдногъ ювелира следеће ствари наручіо, као: 1. єданъ адиђаръ за царицу, на форму мреже начинѣнъ, у вредности одъ 250000 франака; 2. єданъ паръ папуча за султава у вредности одъ 25.000 фр.; 3. єданъ бичъ за 25.000 фр.; 4. десетъ филцана, по 70.000 фр; 5. єданъ дивитъ за 60.000 фр.; 6. неколико колайна по 40.000, 60.000, 100.000 фр. Притомъ іошъ различита оружія и друге ствари, све одъ невероятне вредности. Кадъ султанъ за овакове ствари толике суме издати може, мора онъ заиста неизмеримогъ блага имати! —

— Путници изъ горњи предѣла приповедаю, да є овы дана по Пешти и околини якій снегъ пао.

— Млоги су случаєви показали, да се често санъ испуни, као што то и следеће доказує. Некій тежакъ у селу Валендорфу у Прайской санио є, да му є єданъ француській солдатъ изъ времена Наполеона I. казао, да се у єдной кући, кою су рушити почели, у зиду иза огњишта новци налазе. Како се тежакъ пробуди, оде онъ са єднимъ раденикомъ означеномъ месту, и нису дуго копали, а већъ нађоше єдну кесу, у коіой су се 50 талира налазили.

— Француска полиція издржава у Лондону млоге тайне агенте. Таковогъ агента послужила є срећа, да великомъ созаклетію Орлеанистичкомъ у трагъ уђе, а то на следећій начинъ. Изъ писама, коя су на парижкой пошти отварали, дознало се, да то созаклетіє постои и да у томе некій младый списатель са єднимъ богатимъ Енглезомъ найвећу ролу игра. Агентъ, изображенъ човекъ отменогъ изгледа, упути се у Лондонъ, и скоро му за рукомъ испадне, да са списателѣмъ у познанство ступи, издаваюћи се такође за човека, кои Орлеанистима држи страну. У єдномъ дружтву, у коє є агентъ списателя одвео, опіє се овай тако яко, да га морадоше други у нѣгово обиталиште одвести, гди, текъ се у кревету осећаюћи одма и заспи. Кадъ се друго ютро пробуди, има шта и видити; орманъ, у коме є онъ своє папире држао, быо є отворенъ, и папири садржаваюћи тайне, были су однешени. Списатель потражи пріятелѣ своє, съ коима є оно вече пробавіо, али њи нема: нико му немогаше казати, кудъ и камо су. То га є яко ожалостило, тимъ више што є та стварь и до ушію богатогъ Енглеза дошла, кодъ кога є у служби младый списатель стаяо, и кои га є збогъ тога одма одпустіо. Списатель безъ новаца, безъ службе, и свакій часъ очекиваюћи, да ће іоштъ и затворенъ быти, горко се є збогъ своє лакоумности каяо. У таковомъ положеню посети га после неколико дана агентъ, али не као Орлеаниста, већъ као членъ француске полиціє, изявлююћи му, да ће обезбеђенъ притомъ іошъ и добро награђенъ быти, ако членове созаклетія изда, што се изъ украђены папира дознати ніє. могло. Списатель после дужегъ натезаня пристане на то, да ће све издати, ако му се 25.000 франака плати, и да ће по приманю новаца све документе и доказателства у руке француске полиціє предати. Новци му буду исплаћени, и онъ преда агенту єданъ пакетъ, у коме быяу документи, изъ кои се видило, да су созаклетници намеравали, оружіємъ у Француской буну дићи, подъ предвођенѣмъ неки познати орлеанистичны генерала. Агентъ є већъ прорачунао, како ће награђенъ быти, што є ово опасно созаклетіє одкріо. Али гле! документи су были фалични, цела стварь измишлѣна, єръ су се неки лупежи сложили, да агента преваре, и да му излажу 25.000 франака.

— Др. Лутеръ у Билку нашао є 23. Марта єдну нову планету.

— Пре некогъ су времена руске новине предлагале, да се юліянскій и грегоріянскій календаръ сѣдини, а да бы то по степену быти могло, препоручиле су, да се до год. 1912. 14 путій єданъ данъ у преступнимъ годинама изоставля. Єръ ако не буде то уређено, онда ће разлика оба календара, коя садъ, као што є познато 12 дана износи, одъ год. 1882. починяюћи на 13 дана изнети.

— Г. Левиди намѣрава установити ново паробродско друштво за пловитбу на Дунаву, да носи жито изъ Влашке у Браилу.

— Како се сада турскій телеграфъ са србскимъ кодъ Алексинца саставіо, то се могу телеграфске депеше управо изъ Аустріє у Турску преко Србіє слати. Одъ аустриске границе плаћа се за просту телеграфску депешу у Адріянополь, Шуменъ и Варну 5 ф., Цариградъ 6 ф., у Пловдивъ и Рушчукъ 4 ф.

— Изъ Ягодине намъ являю, да су онуда супруге заточеника прошле одлазећи своимъ мужевима у Нишъ. Исто є тако и воинство, коє є заточенике у Гургусевцу чувало, крозъ ту варошъ натрагъ у Београдъ прошло.

— Єданъ одъ найславніи хероя грчки, Кондуріоти преминуо є у Хидри, у месту рођеня нѣговогъ, 65 година старъ. Покойникъ умрло є сирома, макаръ да су негда морепловци о богатству нѣгове породице као о некомъ неизцрпимомъ благу саняли. Цело ньово богатсво коє є више миліона износило, жертвовали су браћа Кондуріоти на користь отечества, и толико су за ту цѣль давали, да є Ђорђе Кондуріоти, — братъ му Лазар є неколико година пре нѣга умр'о — у последнѣ време оскудно живити морао.

— У Штутгарту банкротирао є єсенасъ некій банкеръ по имену Вайсъ. Кадъ є већъ видіо, да неможе далѣ, потрудіо се, да што више готовъ новацъ добити може. Тако є и некомъ трговцу у Улму єдну лутрійску лозу одъ 250 ф. наметуо, кою овай никако примити ніє хтео, но даде се найпосле опетъ наговорити, те купи лозу, а то на нѣгову срећу, єръ є томъ лозомъ овы дана добіо 200000 ф.

— Путници являю изъ Галаца, да тамо найвећа несигурность влада; крађе и убиства догађа се често, и одъ стране власти позвато є житељство; да се наоружа, како бы се само мого одъ напасти злы людій бранити.

— По вестима изъ Хонкона одъ 17. Јануара блокада Кантона имала се укинути. У Кантону є уређена строга войничка полиція, нашло се у граду много оружя; утврђеня сва изванъ вароши дали су саюзници разорити. Є се іошъ налази као заробљеникъ на лађи „Инфелсиблъ.“

— У Нирнбергу умрла є скоро найбогатія тамошня госпоя, за кою преповеда се, да є више миліона притяжавала. Ова, иначе изображена женска была є тако сребролюбива, да є често одъ родбине нѣне милостинѣ примала, коє су іой драговольно делили, єръ су се одъ нѣ великогъ наслѣдства надали.

— Єданъ енглезкій кемикъ испитивао є, да се у морской води налази сребра, и то по свимъ морама у количеству одъ 40.000.000 центій; кои неверує, нека покуша мора анализирати, па ће се осведочити, да наученикъ тай право има.

— Некій Французъ шета єдно вече у Флоренцу, кадъ га наєданпутъ четири злочинца нападну и тако ножемъ убоду, да є одма мртавъ остао. Поводъ быяше томе грозномъ дѣлу тай, што се быо Французъ съ некимъ Талиянцима мало пре у кафани збогъ єдне маленкости свадіо.

Съ овимъ броємъ починѣ нова предплата на Подунавку. Мы умолявамо све оне, кои се на овай листъ пренумерирати желе, да се што пре пріяве, како бы имъ могли све листове доставити. — Цена є Подунавки досадашня, т. є. до конца Юнія 1 фр. 30 кр., до конца Октобра 3 фр. а до конца Декембра 4 фр. 30 кр. ср.

Лађе пролазеће покрай Земуна:

29 Марта: Лађа Г. Андреа Кеча, натоварена са 5000 мер. пшенице, 2000 мер. наполице, 2000 мер. зоби, изъ Бечея за Сисакъ. Лађа Г. Леополда Райгера, са 8600 мер. пшен., изъ Титела у Сисакъ.

30 Марта: Лађа Г. Гавре Бучака, изъ Бечкерека са 3650 мер. пшен. и 2580 мер. зоби, у Сисакъ.

31 Марта: Лађа Г. Васе Буковале, са дрви изъ Сиска у Бечкерекъ. Лађа Г. Ђорђа Николаєвића, празна, изъ Панчева у Митровицу.

1 Априла: Лађа Г. Тоше Хргешићъ, са дрви изъ Сиска у Бечкерекъ.

2 Априла: Лађа Г. Гавре Бужака, са 4000 мер. пшен., изъ Бечкерека у Сисакъ.

3 Апр. Лађа Г. Морица Кона, са дрви, изъ Сиска у Сегедин.

4 Апр. Лађа Г. Таубертъ Раритона, са дрви, изъ Сиска у Бечкерекъ.

4 Ап: Лађа Г. Іована Копаса, са дрви, изъ Сиска у Сегединъ.

4 Ап: Лађа Г. Франца Зотера, са дрви, изъ Сиска у Сегединъ.

4 Ап: Лађа Г. Иштвана Пяри, за дрви, изъ Сиска у Сегединъ.

Станѣ воде.

На Дунаву . . . . . —

На Сави . . . . . —

Течай на бечкой берзи.		31 Марта	1	2	3	4	5
			Априла				
Државный заямъ одъ год. 1851. . .	по 5 %	—	—	—	—	—	—
Народный заямъ	„ 5 „	84 1/16	84 1/16	84 1/16	84 1/8	84 3/16	84 3/16
Лутрійскій заямъ одъ год. 1834. .	за 100 фр.	314	—	—	—	—	—
„ „ „ „ 1839. .	за 100 фр	127 1/4	127 1/2	12 1/2	130 1/4	131 3/4	130 3/4
„ „ „ „ 1854. .	за 100 фр	107 5/8	107 3/4	108	108	108 1/8	—
Акціє Аустрійске банке		977	974	973	974 1/2	973	973
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ	по 200 фр	243 3/4	241	242	243 1/2	243 3/4	245 3/4
„ друштва аустр. гвозд. путова	по 200 фр	294 1/2	—	290 3/8	291 1/2	190 3/4	289 3/8
„ подунавскогъ паробр. друштва	по 500 фр.	544	542	538	539	—	544
Мѣнице за Аугсбургъ		105 7/8	105 7/8	105 7/8	105 7/8	105 7/8	106 1/8
„ за Лайпцигъ		152 3/4	—	—	—	—	—
„ за Трієстъ		—	—	—	—	—	—
„ за Букурештъ 1 фор. . .	добри пара	264 1/2	264 1/2	264	264 1/2	264 1/2	264
„ за Цариградъ 1 фор. . .	турс пара	475	475	475	—	373	—
Злато		108	108	107 7/8	107 3/8	107 7/8	107 7/8
Сребро		—	—	—	—	—	—

Печата, издає и одговара кньигопечатня I. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за пол 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. без поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутренности Србіе нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на книжару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 15. У Земуну 12. Априла. 1858.

Стрицъ и синовацъ.

(Съ Немачкогъ.)

I.

„Іосифе, єси ли однео оно писмо на пошту, коє самъ синоћъ написао?“

„Єсамъ, господинъ конзулъ; оно є овогъ ютра іоштъ у деветъ сатій отишло.“

„У деветъ сатій — коє є садъ време?“

„Єданаестъ сатій, господинъ конзулъ. Кадъ ћете да доручкуєте?“

„Срећный човече, кои се само о єлу и пићу бринешъ! Ахъ, я пакъ себе тако слаба осећамъ, да морамъ о другимъ стварма мислити. Ако ми до сутра небуде болѣ, я морамъ тестаментъ правити.“

„О, господинъ конзулъ!“

„Ту непомаже никакво Ахъ нити О, мой любезный Іосифе; кадъ природа захтева, да іой се дугъ плати, нико неможе одрећи. Иди и донеси ми кафу.“

„Таки, г. конзулъ!“

Іосифъ, високъ сувонявъ човекъ съ великомъ ћелавомъ главомъ у загасито-плавой ливреи остави собу као какавъ автоматъ, кои се механизму повинує. Конзулъ, кои међутимъ іоштъ у кревету лежаше, подигне се горе, мете ястукъ иза леђа, да бы угодніє сео, и тако чекаше. При свемъ томъ, као што реко, да себе яко болестна осећа, опетъ се надеждомъ питаше да ће оздравити; онъ є было пуногъ руменогъ лица, коє є Іосифъ у вече пређе лепо обріно, и чврсте црне косе, коя подъ свилено-беломъ ноћномъ капомъ видъ венца даваше. Нѣгове широке прси и яке мишице покривала є єдна реклія одъ свиле месне боє. Конзулова спаваћа соба была є изредно и раскошно намештена, креветъ скупоцѣнимъ засторомъ покривенъ, кои се о чврстомъ свиленомъ гайтану држаше, быяше узоръ. Одма до кревета стаяше єданъ асталъ са цигарама и кресивомъ. Завѣсе на прозирима быяху спуштене; съ тавана высаше єданъ полиелей, подъ коєга плавимъ стакломъ ноћно кандило іоштъ гораше. Докъ єсенѣ сунце своє зраке на све стране простираше, владаше у соби слабый сумракъ.

Іосифъ дође съ кафомъ.

„Г. Конзулъ,“ рече онъ.

„Шта има?“

„Младый онай Господинъ, кои є юче овде было, пыта за васъ.“

„Нека му се одкаже.“

„Я самъ му казао, да сте вы болестни, но онъ постояно жели, да съ вама говори.“

„Єл' казао своє име?“ упыта болестный мирно кафу піюћи.

„Александеръ одъ Виндхаймъ.“

„Дакле благородникъ!“

„Да, Г. Конзулъ!“ одговори верный слуга главомъ потврђуюћи.

„Іосифе, єдногъ благородника несмемо одбити?“ упыта болестный, почемъ му празну шолю пружи.

„Оћете ли устати Г. Конзулъ?“

„Нећу, посѣту ћу овако лежећи да примимъ. Кадъ благородникъ види, да самъ болестанъ, неће се дуго задржавати. Пусти га некъ уђе.“

После два минута уведе високій Іосифъ єдногъ младогъ човека, коєга цео изгледъ благородногъ човека издаваше. На себи имаћаше изредно коняничко одело а у руци одъ слонове кости бичъ. На нѣговомъ бледомъ лицу читала се озбильность, коя нѣговимъ годинама — видило се да є 25—26 година имао — ніє ни найманѣ одговарала. Нѣговъ намештай одѣла быяше изреданъ и по новой моди; ніє было тежко познати, да є особито старанѣ на то употребіо. Нѣгови красно усукани бркови и прва коса яко су га красили

Конзулъ сеђаше усправлѣнъ у кревету; нѣгово пуно лице показивало є невеселость и тугу.

„Опростите,“ проговори онъ, „што васъ у овомъ положеню примамъ; єръ жалостно расположеніє мога тѣла налаже ми, да се одъ ладногъ времена чувамъ. Господинъ Александеръ одъ Виндхаймъ добро ми дошао. Я молимъ, седите и изясните ми укратко и подробно узрокъ ваше посѣте.“

Іосифъ намести єдну столицу поредъ кревета и удали се. Александеръ одъ Виндхаймъ седе.

„Господинъ конзулъ“ започне онъ, „десетъ минута одавде на улазку шуме лежи єданъ дворацъ —“

„То є моя ловачка кућа“

„Єдна ловачка кућа безъ шумара, необитаєма, пуста, пропасти близу!“ повиче Александеръ.

„Што се то васъ тиче?“ промрмля конзулъ испитуюћій погледъ на госта бацивши.

„Та ловачка кућа мени се допада.“

„Мени не!“

„Ахъ, то є прекрасно!“

„Зашто?“

„Я самъ дош'о, да васъ пытамъ, был' вы кућу, коя се вамъ недопада, продали?“

„А кои є купацъ?“

„Вы га гледате предъ собомъ!“ одговори благородникъ поклонивши се.

Конзулъ промрмля у себи неколико неразумителны' речій. Потомъ накриви свою капу мало натрагъ, тако да се є кратка црна коса у высь разперяла, и рече:

„За какву цѣль желите, да ловачку кућу купите?“

„Да самъ у ньой обитавамъ, мой господине, и лети и зими, докле годъ узживимъ, обитаваћу у ньой. Опали зидови са шкрипећимъ канцима, напуштена башта, жалостна єлова шума, коя ню обкружава, удаленѣ одъ саобраштая отменогъ света — све то дражи ме, да мой животъ у овомъ предѣлу свршимъ. Захтевайте цену, г. конзулъ, я ћу платити — съ места!“

Болестный удивлѣнъ сматраше чудноватогъ купца. У смотреню тога чинило му се као да шалу съ ньимъ проводи. Али бледо лице Г. одъ Виндхаймъ быяше тако озбильно, нѣгове велике прне очи тако искрене, да се свака сумня морала уклонити.

„Любезный господине,“ промрмля конзулъ, „ствар ште размишляваня.“

„Нашто размишляванѣ, кадъ я сваку цену исплаћуємъ? При купованю главна є ствар цена — ештите, ештите! Шта вамъ милякъ вреди?“

„Конзулъ промене се мало у лицу, па наедапутъ запыта:

„Єсте ли ту ловачку кућу гледали?“

„Само съ поля; али є то довольно.“

„Ніє л' вамъ што у очи пало?“

„Ништа више, мой господине, него да є безъ икаквогъ обитателя.“

„Послушайте ме само, Г. одъ Виндхаймъ,“ рече конзулъ озбильно. „Кадъ самь пре две године ову польску кућу купіо, у коіой се налазимо, желіо самь єданъ красанъ ладникъ имати, и зато дадемъ є оправити.“

„Но, говоримо ли о ловачкой кући?“

„Причекайте само, доћи ћу и на ню Онда нисамь мисліо, да ћу икада у ово положенѣ доћи да се одъ света удалимъ. Я дакле купимъ ову польску кућу и шуму, две квадратне милѣ заватаюћу, заєдно са двема великимъ барама, желећи, да дружству, кое бы ме овде посѣтило, радость како у зверо- тако и риболову причинимъ. Грофъ одъ Зефардъ, тако се зваше пређашньи притяжатель ови добара — напрасно умре, а нѣгови наслѣдницы, да бы лакше оставлѣно имъ иманѣ између себе подѣлили, продаду. У реченой кући обитаваше онда старый шумаръ Сиболдъ, иначе подъ именомъ піянца познатъ, єръ увекъ быяше одъ ютра до мрака одъ пића изванъ себе. Притомъ ніє имао више одъ седамъ синова, сурови, неотесани дерани, кои скупа и то кодъ отца живляу. Я уступимъ старомъ Сиболду управлянѣ надъ моіомъ шумомъ, докъ самь пре две године овде, гди се садъ налазимъ, мени место обитаваня за свагда изабрао, да са светомъ, на кога я найвише мрзимъ, никаква сношенія немамъ. Са здравлѣмъ самь слабъ, глава тако бунована, да самь се одъ узпаленія мозга бояо Тежіо самь за покоємъ, управо, да гробну тишину око мене имамъ, и зато прибегнемъ овой усамлѣности. Али како самь се преваріо! шумарова фамилія производила є паклену вику. Докторъ ми є наложіо, да движеня у слободномъ и свѣжемъ воздуху чинимъ, и то много движеня, мой любезный господине; изнѣемъ ли наполѣ, сретне ме єданъ одъ овы' дерана дизаюћи буку за ловомъ — лютіо самь се; останемъ ли кодъ куће, чуємъ пуцанѣ пушака, одъ кои никакавъ зецъ, никаква птица небыяше мирна. Па и у самой ноћи терали су ньіову хуку, буку, као дивлѣ стадо — накратко, мой господине, ове госте нисамь могао више сносити, и преко суда дамъ момъ шумару на знанѣ, да ми кућу испразни. Збогъ тога дође старый дотле у очаяню, да є самь себе у башти иза куће живота лишіо. Свакоме одъ нѣговы' синова дамъ по две стотине талира — они су у Америку одпутовали. Видите колико ме є труда стало, докъ самь ловачку кућу у станѣ покоя довео, у комъ се сада налази.“

„Башъ тай покой мени кућу драгоцѣномъ чини!“ повиче благородникъ. „Животъ у дружству несносанъ ми є, я желимъ, да самь сасвимъ самъ као и вы! Ніє нуждно ніедномъ човеку, осимъ васъ знати, да я у старой кући обытавамъ.“

„Єсте ли оженѣни!“ упита Конзулъ са многозначећимъ прекимъ погледомъ.

„Оженѣнъ? Боже ме сачувай!“ повиче узбуђенъ Александеръ одъ Виндхаймъ. „После толики изкуства, коя самь о женскиняма чиніо, остао самь момакъ, па дотле су и моє очи отворене и трезвене. Нећу ніедногъ човека, а толи какву женскиню да видимъ, па была она лепа као Венусъ, а цѣломудрена као света дѣва Марія. Я оженѣнъ! Г. Конзулъ, у вашемъ пытаню види се, да лежи велика иронія! Кадъ бы приморанъ было да одъ ово двога, женидбе и отрова бирамъ, одавна бы было мртавъ.“

„Лепо, лепо!“ повиче конзулъ, почемъ се мало узправи; „то я радо слушамъ. Како ми се чини, васъ любовь гони, да себе у усамлѣности сараните.“

„Не, већъ мрзость, мой господине!“ повиче Александеръ огорченъ. „Я мрзимъ и презиремъ себе самогъ, єръ самь тако лудъ было, да се єдной женской поверимъ.“

„Да, да, жене!“ рекне, уздисаюћи Конзулъ.

Конзулъ тужно сагне главу, као да бы хтео рећи: и я знамъ єдну жалостну песму о томе изпевати.

„Мой любезный Господине,“ промрмля онъ тада, „я самь постао философъ; истина немрзимъ на жене, єръ оне су у свету исто тако нуждне, као и мы — али я сажалѣвамъ ова слаба створеня. Оканимо се тога!“ прекине говоръ наеданпутъ.

„Шта, слаба створеня кажете? Е онда самь морао само са пакостнимъ посла имати, те ми се такова несрећа догодила.“

„Изражай здраво снажанъ, Г. одъ Виндхаймъ!“ рече конзулъ.

Господину одъ Виндхаймъ, чинило се да є савъ у ватри.

„Врло снажанъ,“ повиче онъ. „Разсудите сами! я могу себи ласкати, да єдну ролу у свету играмъ, єръ моя споляшность ніє башъ тако непріятна и моє иманѣ доста є повелико, баръ да могу єдну сяйну кућу направити. Я самь єдинацъ мога отца, Генерала одъ Виндхаймъ. Треба и то знати, да самь последньи одъ ове светле фамиліє. Почемъ самь одъ свію женскиня одбієнъ было, кома самь се приближавао, напослѣдку имао самь срећу єдну наћи, коя ме є онако любила, као што самь я ню — мало се тако налази. Али за несрећу имала є отца.“

„О небо, имала отца!“ повиче болестный. „Сирома Господинъ одъ Виндхаймъ, я васъ сажалѣвамъ!“

„Сажалюєте? То є врло мало — оплакуйте ме, господинъ Конзулъ! Овай отацъ мою любезницу обећао є другоме.“

„Како є обычно! то є стара повѣсть!“ повиче Конзулъ, кои сада живльи постаде.

„То є стара повѣсть, но ипакъ остає довека нова.“

„Кога се ова нарочито тиче, томе срце на двоє раздире!“ настави болестный мрмляюћи, почемъ свою спаваюћу капу скину, и єдну сузу низъ біело лице пусти. „Кадъ Хайнрихъ Хайне ништа више небы писао, ова єдина мысао безсмртнимъ бы га учинила.“

„Право имате; али саслушайте далѣ. Обећанѣ свирѣпогъ отца ніє ме толико уплашило. Я замолимъ мою любезницу да се састанемо, и то буде. Прећемъ преко єдногъ потока, прескочимъ зидъ и ту нађемъ мою любезницу, коя ме желно на детелини очекиваше. У тихой ноћи при бледой светлости звезда, подъ божіомъ песмомъ славуя, кои надъ нама на єдной великой букви стояше, закунемо се, да ћемо свезу любави верно до века хранити. Хтели смо тиранскомъ отцу дрзновено, постояно и, ако бы то морало быти, и силомъ противстати. Іоштъ трипутъ имадо срећу и неописану радость, да се съ обвладательницомъ мога срдца насамо поразговарамъ, єръ наскоро одазва ме писмо у Флоренцъ, гди є мой отацъ на путу у Италію, кои є предузео ради поболшаня здравля, напрасно у болесть пао. Я приспѣмъ тамо. Мой отацъ лежаше у кревету. „Остани кодъ мене, сладкій сыне, докле я оздравимъ или умремъ!“ рече ми онъ. Я самь морао остати; али є и болесть остала, као што є и была — поболшаня ніє было никаквогъ. Ахъ, мой господине, я самь жалостно проживіо! Скоро 50 пута писао самь обвладательници мои' мислій; па ніедно одъ пламтећи' мои писама ніє се удостоило одговора. После петъ месецій погребемъ могъ отца у двору црквеномъ у Флоренцу, одъ свегъ срдца оплакавши га. Болъ за умрлимъ отцемъ и чезня за любезницомъ съ равномъ горкосћу гризли су и раздирали моє срдце. На крилма любови летіо самь у мою постаибину. Ту дознамъ, да є отацъ моє любезнице умро, да є она сама одъ некогъ времена посѣту некогъ младогъ човека примала и єдногъ прекрасногъ дана варошь съ ньимъ заєдно оставила. То є све што самь дознати могао — виши никаквогъ трага ніє было, тада остао самь самъ, сасвимъ самъ на свету. Мой отацъ дакле умре, и она, у коє любови надао самь се утѣху збогъ горкогъ губитка наћи, изчезла є съ некимъ младимъ човекомъ, премда ми се на вечиту любовь заклела.“

„То є немилостиво!“ промрмля Конзулъ, „да, то є нешто вяше одъ немилостивогъ!“ —

„Я самь проклео женскинѣ, отчеве, младиће, цео светъ — све ми є несносно, теретно, омрзло. Я прибегнемъ овомъ брегу, да бы усамлѣну какву кућу у пустой долини нашао. Онда смотримъ ову празну ловачку кућу — покажу ми притяжателя и нисамь оклевао, а да вамъ непредстанемъ. Господине, продайте ми кућу — вы заиста нећете се на мене потужити, живићу мирно као какавъ пустиньикъ, и само ћу се съ тимъ занимати, чимъ бы моє живленѣ на ползу и користь потомству служило.“

„Господине одъ Виндхаймъ!“ рече Конзулъ, почемъ му узбуђенъ руку пружи, „сажалюємъ васъ тако искрено, єръ я више могу, него ико другій о вашемъ расположеню духа судити. Узмите ловачку кућу и израђуйте у ньой ваше споменике.“

„Опредѣлите ми цену Г. Конзулъ!“

„Говорићемо о томе касніє. Нисмо ли мы люди єднакогъ животосматраня и єдиакогъ расположенія духа?“

„Безъ сумнѣ!“

„Зато наћићемо утѣху, ако се съ часа на часъ састаяли будемо.“

Благородникъ устане.

„Чекайте!“ повиче болестный. „Идите у споредну собу. Я ћу устати; доручковаћемо заѥдно, потомъ ћу васъ самъ собомъ одвести ловачкой кући.“

„Вы ћете ме одвести єлте?“ упыта зачуђеный Александеръ.

„Движенѣ у слободномъ и свѣжомъ воздуху мени и полезно. Останите, господине, морамо се изближе упознати.“

Онъ счепа за звонце, коє на асталу стояше, и зазвони здраво. Іосифъ се появи.

„Води господина у споредну собу! спреми у кући добаръ доручакъ! затимъ дођи да ме обучешъ! айдъ!“

Узбуђенѣ овогъ господина ніє высокогъ служителя у удивленѣ довело; мирно и пристойно отвори врата одъ споредне собе и спусти госта унутра. Почемъ єдоручакъ у кући спреміо, помогне своме господину те се обуче. После четврть сата седили су Конзулъ и Г. одъ Виндхаймъ при доручку, а после четвртъ сата предузму путъ къ ловачкой кући.

Орао киразира.

(Свршетакъ.)

Ловъ є вѣчъ десетъ дана траяо и прилично є издашанъ быо. Сви зато одређени судови были су посолѣномъ рибомъ напунѣни, и у другимъ редовима стаяла су икромъ напунѣна бурадъ, одъ коє ће се доцніє, кадъ є ю пробіє, на тенани айваръ правити. Примамльивости као изъ почетка нестаде, и што се одпре ревностно и весело чинило, постаде сада посао. Кликћућа гомила деце се разишла, и усамлѣно стаяше Козакъ на одушцы, притискующи мирно остве на дно реке, док' не осети да є преко ньи риба прешла, кою є онда своимъ снагомъ горе повукао; оштро гвожђе дубоко уђе у трбухъ у кога нема штитова као на леђима, и потребна є сва снага мушка, да се яка єсетра и необуздана моруна горе дигне и наполѣ извуче, єр' ранѣна рыба свагда на дно и напредъ тежи.

Косо преко све реке быле су одушке изсечене; на првой край обале стаяше старый Федоръ, држећи остве у чврстой песницы и непрестано мотрећи у бистру свр'ъ човека дубоку воду. Туда, близу обале, милує пливати финый и траженый стерлетъ, кои — редко преко четиръ стопе дугъ — ніє одъ старца прекомерну снагу захтевао. Тако стоећи мисліо є старина на пређашнѣ доба, када є на средъ валовитогъ Днѣстра место избирао и снажномъ мишицомъ моруне више центій тешке хитро на ледъ извлачіо. — —

„Издайниче, пасій сыне!“ загрми уѥданпутъ за ньимъ, и неко га силно отисне у одушку. За тренутакъ га исподъ леда нестане. Но исто тако брзо скочи за ньимъ єданъ човекъ, кои є одъ бурадій заклопѣнъ, у тай ма на то место дошао. То беше графъ Липинскій, кои є єдва япунце сбаціо. Првимъ скокомъ є вештый пливачъ и гнюрацъ старца дочепао, и густа помрчина га окружи исподъ дебелогъ леда; на тридесетъ корака одприлике видило се ясно — друга одушка — тамо га є носила река, тамо є тежіо и онъ, своимъ снагомъ пливаюћи. Сада доспе, и човекъ, кои є онде остве држао, осети да є се за мотку нешто силно ухватило. Онъ є извуче, и почне призивати све свеце, кадъ се два човека у место рибе помоле.

Єдна стражара была є близу, на ньномъ споду беше доста сламе, а велика пећъ одъ калѣва беше добро наложена. У ову стражару одвуче полковникъ старца съ Козакомъ на чію є одушку изишао, и после четвртъ сата радовао се видити га тако окретна, као да се ніє ништа догодило было. Графъ почне проматрати свой сатъ и са задовольствомъ нађе, да вода у ньга ніє пробила, кадъ наѥданпутъ осети да му неко руку узе и полюби. Федоръ беше, кои є предъ ньимъ клечао. „Панъ Офицѣръ,“ рече тихо и нѣжно, „оно мало дана, што си ми сачувао, небы заслуживало много хвале, но ты ниси збогъ мене штедео свои у найболѣмъ добу животъ; то є врло много, више, него што казати умемъ: ал' ты не разумешъ — ніє л' истина, душинко? — И іоштъ бы те за нешто моліо: — Єси л' онога човека видіо и познао, што ме є у воду гурнуо?“

„Єсамъ, было є Андрей Управитель!“

„Ты си га казао, но сада га немой више казивати. Кнезъ Иванъ бы га на мртво шибати дао, а онъ има шесторо деце! Разумешъ ли ме Панъ Офицѣръ?“

„Єсть, разумемъ те, старино! Я самъ тебе 'тео зато молити што ты сада одъ мене иштешъ. Айде, оче, устани и огрни ово япунце; я ћу одъ оне стране у замакъ яшити, да насъ у друштву невиде. Съ Богомъ!“

Предъ колибомъ были су коньи везали, обоица узяшу и свакъ на свою страну оде. Сутра-данъ су бадава тражили управителя; ньга є нестало и никада га више нису видили. — Кнезъ Иванъ на молбу Федорову побринуо се за сироте бесъ оца. —

Вѣчъ є почела степа зеленити, и официри, кои су за продуженѣ своє одпустке молили, науме добро кнежево, а особито ньгове границе колико є могуће точно премерити и одредити. Вѣчъ є све, што є за то потребно было, изъ Москве приспело, када кнезъ Иванъ єдно вече весело у собу графову уђе; кога затече где се за премераванѣ спрема. „Васъ зову!“ рекне онъ весело, „іоштъ овога лета мысли се царъ у старой светой Москви курнисати, и Господа одъ женійкора ће дотле наћи доста посла у припремама. Као дете радуємъ се овой великолѣпной, гордой свечаности, коя ће предъ своимъ Европомъ нашу Русію у ньной сяйности показати, правой, доста богатой сяйности, а не французскомъ блистаню и позлаћеномъ блеску.“

Преко высокогъ чела полковниковогъ прелети као сенка при овымъ последньимъ речма, и ако га є известанъ изгледъ на крунисанѣ поштованогъ цара испуніо очевидномъ радости. Онъ устане и скупи спокойно и брижльиво своє артіє, као што є у ньга обичай было, премда га є Кнезъ нестрпльиво на 'итню гоніо. „Одите“ викне єдно за другимъ, „вы морате самъ читати указъ, кои програмъ садржи; царица мати ће се іоштъ найпре у каквомъ немачкомъ купатилу окрепити, да бы могла по старомъ обичаю, на торжеству присуствовати, онда ће, до конца Августа, све готово быти, да све народе одъ црногъ до белогъ мора, одъ Беринговогъ пута до Висле у Москви седини и ньима ньовогъ царскогъ господара покаже.“

Липинскій стаяше немо предъ изумлѣнымъ одъ радости. „Господинъ друже,“ започне найпосле озбильно, „я никако недржимъ, да ме оѣете съ намеромъ врећати, ипакъ држимъ за уместно, казати вамъ, да я нисамъ Полякъ, него родомъ Французъ.“

Кнезъ погледа говорника зачуђено. „И ако є доиста ваша колевка у Француской,“ започне, „то зна цела войска, то знамъ я, да верніє срце одъ вашега подъ нашимъ заставама некуца; то намъ є показало много частно, храбро дело, многа славно добивена рана. Но моліо бы васъ за изясненѣ.“

„Мой отацъ,“ почне преповедати Графъ, „было є полковникъ гвардейски киразира Наполеона I. и ніє се вратіо съ похода одъ 1812. године; моя мати беше Полькиня и умре одъ туге. Да бы ми своя добра одржала, донесу ме у Варшаву и одъ то доба узмемъ и ньно име. Съ четрнаестомъ годиномъ ступимъ у нашу войску, и мыслимъ да самъ се до данасъ као честитъ войникъ на Кавказу и Херзону боріо.“

„То ће посведочити свакій официръ, кои васъ познає,“ упадне му Кнезъ у речь.

„Сада,“ настави полковникъ, „нећете ми заиста замерити, што немогу безъ узбуђеня слушати грдню на народъ, изъ кога беше мой отацъ.“

„Шта више я поштуємъ то чувство,“ рече Кнезъ Иванъ пруживши своимъ у бою другару руку, „но ипакъ мораћете признати, да има доиста оны погрешака, коє самъ чешће на французскомъ народу кудіо.“

„Башъ и ако не у тако гадньмъ бояма, као што вы наводите,“ одговори Графъ. „Оне спадаю у быће Француза, као што непоколебльива, крута покорность, спада у быће Руса, што свако само размишлyванѣ и суђенѣ исключує.“

„То є субординація, душа свакогъ воинства,“ шаліо се противникъ. „Одите сада, милый друже, и помозите мя, іоштъ за ово кратко време коє ми є съ вама радити дозволѣно, мой козачкій полкъ уредити и све спремити, што крунисанѣ Александра II. одъ Кнеза Осипѣва може искати и очекивати.“

„Господинъ друже,“ насмеє се Липинскій, „вы сте исто тако суетанъ као и Французъ.“

„У маленкостима, коє се съ неколико иляда рубаля извршити могу, вѣчъ се може то дозволити,“ одговори Кнезъ Иванъ, „али покажите ми каковога Француза, кои тело и животъ по-

лаже и жертвує, ненадаюћи се за то ни наймањой признателности, коме є у дубини срца и у самой смрти довольна свесть племенитогъ, верногъ деланя.

„Такови нису башъ тако редки, као што мислите," завши полковникъ, саблю опасуюћи; „но было бы обезсвећенѣ, износити таково дело на виделo пресуде. Одите." —

Неколико є дана протекло после овога разговора, када су официри на широкой равни вецбали ново оделенѣ козачко, кое є Кнезъ Иванъ мисліо собомъ повести на крунисанѣ. Дабогме да су найвише посла чинили скоро уваћени коньи, но природный даръ козачкій у владаню съ овимъ животиньма, кои се осива на точномъ познаню ньове целе природе, као и срдачна любавь къ ньима, помогне лако свима сметнями. Са истымъ надмоћіємъ духа, као што коняникъ съ конѣмъ, поступали су официри съ дивльимъ, но у свакомъ одношеню непокваренымъ синовима степе, кои су съ одушевленѣмъ и любави на ньи погледали.

Недалеко одъ равнице, на коіой се вецбанѣ држало, подъ сивозеленымъ кровомъ некогъ старогъ чама наслоніо се патріярхъ Федоръ на ногаре, на коима є буренце водке стаяло. Поредъ нѣга стаяше комаће суве моруне, дебеле као сланина, и по начину пексимита умешенъ лебацъ за опоравленѣ людства, кое є у тай ма' труба на одморъ сазивала. Съ дивномъ брзиномъ буде конѣ побієно, єдно уже између нѣга припето, и за преднѣ ноге свезани коньи за исто привезали. Кратко време, што є коньима требало да одану, употребе коняницы, да попію по чашицу, и текъ се онда коньима зобница метне. Одма за тымъ свакій добіє свой део леба и меса, и гледао є тако угодно наместити се као што се могло, само тако звана, конюшарска стража, коя є раненѣ коня надгледала, величествено є одала съ голомъ палошиномъ предъ своимъ зводомъ.

На єдномъ мало узвишеніємъ месту, седила су оба официра; коняничкій капетанъ Оповъ већъ є одазванъ было у свой дальный гарнизонъ. Са задовольствомъ гледау на живо, шарено позоріє, кое се предъ ньима непрестано меняло: одмараюћи се войницы, кои безъ обичне фруле небыя'у, и кои су у живописномъ ношиву свога колена, у гомилице скуплѣни, єдну одъ оны нѣжны песама у хору понавляли, кою имъ є найвештіи живимъ тактомъ певао. Кратко, ясно свиранѣ чуло се на знакъ почетника издаваюћи нешто дивлѣ и туће, што бы могло на страовите Ските подсетити, кои су пре толико стотина година по овимъ степама лутали.

„Погледайте само г. друже," почне полако Кнезъ, „съ каквомъ озбильномъ критикомъ мой Федоръ трупу сматра."

„Чини ми се да се види жалость на нѣговомъ лицу," одговори Липинскій — „погледайте, доиста, — онъ утире очи!"

Князъ скочи и погледа съ жестокимъ узбуђенѣмъ старца. „Федоре," викне нѣжно, „оче, говори! шта тишти твое старо, верно срдце?"

„Кнеже," одговори старацъ, „сетіо самъ се оны, што међу Москвомъ и Нѣменомъ почиваю!"

„Истина да є много честито срце руско онде последньій путъ кунуло," рече жалостивимъ гласомъ Кнезъ Иванъ, „но свака є наша душа повела десетъ наши непріятеля на онай светъ."

„И међу ньима беше по некій племенитый мужъ;" климне старацъ.

„Ко ти є то преповедіо?" хтеде нѣговъ господаръ подругльиво упытати, но нѣговъ погледъ сретне се съ полковниковимъ, те пође напредъ къ коняницима, ћутећи гледаше Федоръ за ньимъ, а графъ међутымъ погледа тавнимъ окомъ на небо, на комъ су прве звезде почеле блистати. „Ты си дакле познавао и племените Французе, Федоре?" упыта по дужемъ ћутаню.

„Зашто да нису и међу ньима честита срца была," одговори старацъ. „Они су ишли за своимъ господаромъ, као и мы за нашимъ царемъ; зашто є онъ страовитый ратъ започео, они несмедоше пытати: єръ само господаръ одговара Богу онога дана за крвь свои войника и за сузе ньовы матера и жена."

Липинскій се згрози. Просте речи старчеве, што є мукло и єдногласно безъ узбуђеня изговоріо, дубоко потресу овогъ иначе чврстогъ човека. Было му є, као да види у колебаню магле, што се тихимъ вечерньимъ ветромъ одъ Дньстра дизала, утваре на бойномъ полю саранѣны, где се изъ неосвећене гробнице подижу, и къ некомъ озбильномъ бледомъ мужу навалюю, кои ій гледа укоченымъ окомъ искрштенымъ рукама. — —

Ниже чую заповедничкій гласъ кнежевъ, за коимъ су разлежући се гласови трубе слѣдовали. То є было знакъ престанка, и велика окретность настане у маломъ стану. Неколико слугу притрче брзо и разапну шаторъ, у комъ су две просте войничке постелѣ места имале. Предъ ньимъ буктила є ватра, коя се и предъ другій дванаестъ покаже. Графъ сеђаше на польской столицы и као да се у позоріє предъ ньимъ удубіо. Кнезъ Иванъ врати се и посади пріятельски поредъ нѣга. Єданъ служитель понуди цигаре и ватре, а Федоръ немарећи за седенѣ простре дебелый медведћій кожу съ плеча и прући се по нѣму.

„Єли тако, кнеже Иване," упыта онда, „као што козацы веле, да ій за крунисанѣ царево вецбашъ?"

„Дабогме," одговори господаръ, — „кадъ жито сазре то ће быти."

Старацъ прогунђа неколико неразговетны речій, па онда се исправи. „Кнеже," климне, „твой отацъ Александеръ Грегоревићъ ми є іоштъ на крвавой Березини две ствари предао на чуванѣ, док' ій опетъ одъ мене незаште. Но како ты велишъ, да кнезъ Александеръ неће више амо доћи; то ћу ій теби предати, єръ ћешъ ій можда цару понудити. Я самъ ій извадіо и одма ћу ій донети, ако дозволишъ; — ноћь є дуга и ладна кадъ се нема шта ћерегати.

„Гле, мы смо непріятелю спремили на Березини грданъ, страшанъ данъ, као што обоица знате."

За одговоръ кнезъ мане главомъ, а графъ дубоко уздане.

„Садъ смо безъ одмора пошли за оделѣнима, нѣгове разбієне войске. Предводительи нису насъ морали ободравати: дивля мржня у свачіимъ прсима обадала є наше конѣ. Они бедни бегунцы были су пре неколико месецій наши надувени мучительи; Свету Москву мораде имъ Ростопчинъ жертвовати: єръ су се благословеной богоматери, Маріи Донской, безобразно ругали и нѣну светиню оскврнили. — Па ипакъ — наскоро беше яда сувише и гнѣвъ се готово окренуо у сажаленѣ: што є жестока зима іоштъ у животу оставила, што зрна, мачъ и коплѣ нису стигли, што гладь ніє поела, то се одсада штедило; кланѣ и давленѣ престаде. Шго смо стизали, то се заробило, и, колико смо могли, подкрепило; но кодъ већине ньи беше наше сажаленѣ касно, Богъ нехтеде да се спасу, они угину."

Мутно ютро осване, кадъ се опетъ кренемо за страовитымъ трагомъ некадашнѣ „велике войске." Беше широко мртвачко полѣ крозъ кое смо я'али. Топови, іоштъ упрегнути, кола съ цебаномъ и прилягомъ, пешаци гомилама смрзнути, поєдини коняници, и по два, по три, како се друштво држало, тако ій є смрть у снегу стигла. — Мы се на ове страоте мало по мало навикнемо и готово ій нисмо ни сматрали, када є опетъ гомила лешева конѣ нагонила, съ пута скренути; на єданпутъ застане твой отацъ: єданъ мртвацъ лежаше са стране, кога є по свой прилицы мразъ текъ прошле ноћи уморіо. Іошъ му беше сабля у руцы — сигурно се ньоме одъ вукова браніо — златосјанъ оклопъ лежаше му чело ногу поредъ пояса, озбильно му и лепо лице тако спокойно, тако гордо.— мислимъ да га іоштъ гледамъ, када тебе, панъ офицѣръ, погледимъ. Тавне боє капуце покриваше му плеча и прси и скрштене руке су га тако чврсто држале, као да є хтео умирући іоштъ нешто бранити и сакрити. Кнезъ се пригне, узме капуце и извуче га изъ укочене руке — коя є држала златногъ орла нѣговогъ полка, а подъ ньимъ, у крпама богате униформе, єданъ буђеларъ съ лепымъ женскимъ ликомъ; реснате полковничке палете сјаше му на плећима. — —

„Кнезъ ми заповеди, орла и буђеларъ къ себи узети, и само нѣму дати, када ій заште. Другій походъ у Франнуску, нѣгова доцнія рана и дуга болесть, у кою га є рана бацила, можда су учинили да є тай догађай съ ума смео, и я мыслимъ, да чинимъ право, да сада те ствари теби предамъ, кнеже Иване. Ты ћешъ вальда, као што држимъ, орла цару однети, а можда ћешъ моћи у Паризу разпитати, коме буђеларъ принадлежи."

Старый Козакъ иввади єданъ завежлай, кои є у више свилени марама умотанъ было. Орао се сјо као новъ; буђеларъ, одъ везене кадифе, было є жућкастъ и побеліо, но ликъ се у тежкомъ златномъ оквиру сачувао. На нѣму се из-

резано ясно читати могло Anna: Comtesse Lipinska (Анна грофица Липинска).

Сутра-данъ стаяше кнезъ Иванъ предъ постельомъ полковникомъ. „Буђеларъ є безъ сумнѣ ваша имовина, господинъ друже, драгоцено наслѣдіє вашегъ храброгъ, племенитотъ оца: ево та! Орла ћу изъ Федрове руке предати при крунисаню нашемъ милостивомъ цару. То є єданъ одъ найлепши трофеа, што Русія има: єръ изъ верніє руке ніє ни єданъ добивенъ. Радо се при томе изјаснявамъ, да самъ у вама и вашемъ безсмртномъ оцу два племенита, верна Француза безъ свике суєте познао, то показує овай орао и Федорово избавленѣ, коє ми є ове ноћи приповедіо.“

Радъ пастира*).

Лѣто, када прође,
Онда єсенъ дође,
Польска радня престає,
Само дижу се стає.

Пастиръ о томъ ради,
Наслонъ да загради,
И преправи зимницу,
Да сачува овчицу.

Овцу онъ надгледа',
Да не трпи вреда;
Найвећма се онъ брине,
Да не гине одъ зиме.

Кадъ пролеће стане,
Већемъ да осване;
Нову ствзу по трави,
Спрема се да онъ прави.

Иде пастира.

Да л' се види на бѣломе свету?
Кол'ко рада у пастира има?
Кол'ко муке и неволѣ тежке?
Киша буйна кваси га до грла,
Нѣга прља блато смоловито,
Угушава помрчина црна.
Ту подъ небомъ у муки той тежкой,
На древномъ наслонѣнъ є штапу,
Очи упро на све стране поля,
Да му бѣсанъ недолети вуче,
И распуди свеколико стадо,
Коє му є одъ Бабе остало,
А и вредномъ зарадіо рукомъ.
Кадъ пролеће, па и єсень дође,
И забели са небеса зора.
Па радостно сва прогледи гора,
Сва растеня кадъ промоле главе,
А и друге већъ оживе траве.
Мило стадо, кадъ с' плодити зачне,
И поляна яганьци забели.
Преодница, када се на небу,
Изъ постелѣ непрегледногъ мора,
Да другій данъ понови, укаже;
И текъ што се на небу заруди,
Будно око вреднога пастира,
На све стране поляну допире.
Ал' се сили на путъ стати неда;
Аргусове да бы имао очи,
И сто вредни башъ имао руку,
И толико богме брояо ногу;
Све видит' урадит' па сачуват',
Одъ бѣсны и невалялы вука;
Поредъ своє постояне волѣ,
Душа валя, никако се неда! —

У Врнцу. Цветковићъ.

*) Види 13. бр. Подунавке.

Предели среднѣ Америке.

Средня Америка и нѣни петъ држава Гватемала, Хондурасъ, Сан-Салвадоръ, Никарагва, Коста Рика и Москитско приморѣ представляю высокій земный мостъ, дигнутъ снагомъ унутрашнѣ земне ватре, за саюженѣ оба велика Американска тврда.

Овай край землѣ образує путъ, кои подпомаже саобраштай између оба океана, и постао є за путнике єдна одъ найважніи на свету земаля одъ доба населяваня и изналазка златны майдана у Калифорніи.

Узъ реку Сан-Хуанъ и Сарапиги появлює се билѣ жаркогъ пояса, величественіє и многостручніє него што се єдва гдегодъ налази у средньой Америцы. Одъ обала реке Сарапиги преко висина и провалія Кордилерски даю се узке планинске стазе къ великой узвышеной равницы Коста Риканской, где у чаробномъ пределу леже обе вароши Хозе и Картага, окружене пизанговымъ баштама, ливадама и кафенимъ садовима, надъ коима се уздижу найвеличественіи горски предели. Горскій кланацъ 8000 стопа высокъ оделює ову као лазуръ зелену равницу одъ планински предела реке Сарапиги. Найвыше брдо овога венца єсть ватромета гора Ирацу, подъ коіомъ лежи главна варошь Картага. Овай 12,000 стопа высокій вулканъ има два кратера, и на пукотине єдногa одъ ньи избияю обично редки облацы дима. Съ врха нѣговогъ показує се тако величественъ изгледъ, да се описати неможе. Кадъ су дани сасвимъ ведри: може се прегледати съ єдне стране атланскій а съ друге тихій океанъ. На овымъ высинама незна се да досаћує мразъ и врућина. Средня дневна температура редко пада исподъ + 13° R. а не диже се преко + 20°. Овде є постойбина вечитогъ пролећа за коє се незна ни у найпріятніимъ пределима южне Европе. Но земльотресъ по'оди овай земный рай; године 1841. была є варошь Картага до основа порушена.

Найважнія међу државама овогъ земльоуза среднѣ Америке єсте Никарагва, и нѣно велико єзеро можда є найзнаменитіє на земльи. Найвећій део горски вода скупля се у овомъ єзерномъ кориту, коєга просторъ грданъ изгледа према узкости землѣ. Притисакъ нѣгове велике водене количине стреми къ югоисточномъ єзичцу, те тако є подкопаваюћа и подлокаваюћа снага воде начинила у рецы Сан-Хуанъ природанъ каналъ између єзера и караибскогъ мора, а то є место где су заиста савршено пробіени Кордилери у своме грдномъ пружаню одъ више него 120 степена ширине. Овде є дакле природомъ означенъ путъ, кои бы се мог'о начинити за саобраштай између атлантскогъ и тихогъ океана. Исполинскій планъ да се начини каналъ за пловитбу између оба светска мора неће се моћи извршити, ако не узводи крозъ єзеро Никарагву употребивши гдешто и корито Сан-Хуана, за коє ће дабогме требати знамениты хидрауличны справа, да бы се пролазку велики лађа уклониле све сметнѣ постоећи водопада, узина и прудова. Крозъ овай трговачкій друмъ пловили бы бродови светске трговине не само на западноприморѣ Америке, но и у Хину и Японъ, у златомъ богату Аустралію и цео островный светъ южнога мора. Морепловству бы се тыме уштедило дуго и опасно путованѣ око гребена Хорна съ нѣговимъ вечитимъ бурама, и онда бы заливъ Фонзека, найлепше одъ свію познаты природны пристаништа, постао найвеће стоваришће на свету, где бы петъ частій света променьивале своє благо.

Съ плавозеленогъ, и провидногъ кристалногъ дна єзера Никарагве подиже се Омопетехъ, найлепшій вулканъ среднѣ Америке, кои се одликує симетріомъ свога створа. Овай сада прегорелый вулканъ издалека, съ обале гледаюћи, показує се као єдна одъ пирамида староегипетски Фараона у свой правилности. Но найвеће людске грађевине изгледаю само као маюшне гомилице према овой у єзеру Никарагви вулканской пирамиди, десетъ пута већой природной грађевини, коя се овде украшена палмама и ліанама изъ светлогъ воденогъ огледала подиже до ясно плавы небеса.

Єданъ одъ найчаробніи предела среднѣ Америке єсте и онай одъ Нидири, правый рай покрай „пакла одъ Массає.“ Заиста се неможе нигде наћи лепша красота биля, и оно живописно поделенѣ перясти и лепезасти палмій, коє се ломе одъ грдны кокусовы ора'а и изредногъ рода Mauritia flexuosa. У высокимъ долинама Кордилера Хондураски и Гватемалски, као и у тропійскимъ планинскимъ пределима оба океана, истина да се налазе далеко величественіи предели; но найумилніи ликъ природе у маломъ отвора се у овомъ пределу одъ Нидири, између варошій Гранаде и Манагве, само неколико легва (миля) одъ пусте и найстраовитіє вулканске дивлячности, тако званогъ „пакла одъ Массає,“ на средъ коєга стои и самъ равноименый вулканъ са своимъ уздигнутимъ кратеромъ. Грдный строй кратера окружава бездна врлетны стена. Бездну изпунява мало єзеро одъ Массає, коє знаменито ниже лежи одъ морске површине. Стременымъ зидовима стена, кои као циклопске зидине, обимаю кратеръ, може се само на мало места прићи, съ кои узке путанѣ воде къ обали єзера. Одовудъ мораю мучно узносити воду за пиће жительи вароши Массає. Изнадъ северозападне обале кратерскогъ єзера уздиже се више широка него высока округлина Массая-вулкана са затубастимъ врхомъ. Широка іоштъ сасвимъ гола поля лаве спуштаю се по югоисточномъ одкосу. Напротивъ су стеновите обале єзера окићене шумама, у коима се у суво доба године покрай све неприступности налази многобройный животиньскій светъ.

Одъ године 1772. до 1852., дакле пуны 80 година, было є овай вулканъ безъ икаквогъ знака своє унутрашнѣ ватре. Држало се да є

вѣчъ „пакао одъ Массае“ прегорео. Године 1852. 8-гъ Юнія, опазило се у езерной води неко чудно куванѣ и ключанѣ, произведено часовима, кои су се съ великомъ снагомъ изъ дубльине дизали. 29-гъ Юнія чула се подземна рика, као потмула грмлявина, ясанъ знакъ, да е вулканъ започео свою радню Но текъ 9-гъ Априла 1853. почне изметати; на западномъ одкосу отвори се новъ кратеръ, изъ коега одъ то доба налазе силни облаци паре.

Одъ езера Манагве па готово до Фонзеказалива пружа се косо читавъ редъ ватрометы гора Марабіосъ, кои се савршуе Козагвиномъ, найстрашніимъ одъ свію познаты ватрометы брегова. Нѣгово последнѣ избациванѣ у години 1835. было е съ таковимъ стра'отама, као ни еданъ таковый догађай у повествицы. Овде е заиста найбогатіе место на земльи у ватрометымъ горама. На великой равницы Леонской, на простору одъ едва петнаестъ немачки миля, брои око едно за другимъ четрнаестъ вулкана. У очи Ускрса 1854. была е главна варошь Сан-Салвадоръ земльотресомъ до основа порушена.

У сравненю съ пределима Антилскимъ и при свой красоти и дражести западноиндискогъ бильногъ живота, билѣ е среднѣ Америке инакъ величественіе у одношеню на многоструччность формій, редова и врста, у смотреню высине и красоте различногъ дрвля, особито пакъ у смотреню богатства паразита (биля, кое на другомъ билю расте) и пужавогъ биля. Истина да се вѣчъ на Антилама показуе найяча разлика између жалостне еднообразности природе на северу и тропійски предела, када путникъ у наше доба за осамъ дана изъ Квебека у британской северной Америцы на Кубу доће. Докъ подъ 49 или 50° северне ширине, у Канадскимъ равницама или на обалама Горнѣгъ езера често земля 7—8 месецій лежи подъ снегомъ саранѣна, докъ се онде само таково билѣ развія кое може поднети да му се одузме знаменита топлота и кое е у станю за дуго прекинути животну радню, овде напротивъ у тропійскимъ краевима види се човекъ у средъ бильногъ света пуногъ вечите младости, снаге и живота. У сасвимъ чудной противности према ономъ нискомъ кржлявомъ билю у шумама севера, према нагибаню грана къ земльи, стреми раньше у тропійскимъ пределима у высину. Палма, найвыше одъ свію дрвета, зелени се само на високомъ врху; Неброено пужаво билѣ, слабо, да своіомъ снагомъ достигне высину, пужа се туђомъ помоћи, или му више никако земля нетреба. Овде се понайвише бильный светъ уздиже надъ земльомъ; но што е више къ северу, тымъ се ниже спушта. Найкрасніе цвеће са своимъ пужавымъ билѣмъ развія се у тропійской Америцы на дрвлю, высоко изнадъ себе види човекъ цветне баште природе. У умереномъ поясу шиблѣ носи наймногобройніе цвеће; на северу пакъ, вѣчъ одъ 46. степена ширине су найшареніе бое по ливадама распрострте.

Почетакъ немира у Србіи.

(Свршетакъ.)

Ямачно се то ньинимъ поводомъ догодило, што е Пасван-Оглу своя непріятельства противъ, пашалука опетъ поновіо. Паша е было принуђенъ да бы границе одбраніо, свое найболѣ люде и Турке и Србе са своимъ рођенимъ синомъ Дервиш-бегомъ на войну послати. А то су башъ яничари и желили. Они уграбе ту згодну прилику, овладаю Београдомъ и пашу у горньи градъ затворе. Овде бы се могао онъ држати, докъ бы му се повратіо синъ, кога е одма известіо, да ніе булюкбаша еданъ нѣгови крцалія — еръ е и онъ такове имао — одъ яничара подплаћенъ ове крозъ прокопанъ шанацъ у тврдиню увео. У онай данъ, кадъ е Дервиш-бегъ са своіомъ войскомъ у Гроцку дошао, отацъ му е уваћенъ. Найпре е садъ Хаци-Мустафа приморанъ одъ яничара, да своіомъ собственомъ заповести ту войску удали; и текъ што су се Срби разишли и Турци у Нишъ отишли были, нѣга у тврдиньи убію. Яничари су явили порти: Хаци-Мустафа е постао было нетурчинъ, кои се рае држао, па шта е тражіо, то е и нашао. Молили су за новогъ пашу.

Не, као да они мисле да се томъ болѣ покораваю. Они су убійство учинили, да власть на себе саме пренесу. Четири поглавице яничарске: Мехмет-Ага Фочићъ, Агаилія, Муса-Ю-суфъ и Кучук-Алія, поделе вр'овну власть и узму наново називъ даія. Свакомъ е было особитый део землѣ одређенъ; али опетъ су седили сви заедно и одаде заедници заповедали. Не редко произилазеће распре, морао е увекъ отацъ Мехмет-агинъ, старый Фочо, утишавати. Новодошавшемъ паши, Ага-Хасану, дали су само толико власти, колико су они за добро нашли: они су определявали и повишавали порезъ и друге данке и постановили су нову управу.

Яничари сами, кои су зацело око ньи были нису имъ се довольньи чинили: они су сакупили око себе и другу оружану силу. Силни Бошняци и Албанези потрче на гласъ ньіовогъ узвышеня. Пола голи люди, кои су пре тога лаће вукли, садъ су пакъ яшили на арапскимъ 'атовима, у кадифи, сребро и злато обучени, спрамъ свакогъ поносити, само своимъ господарима сасвимъ покорни. Они нису никадъ толико у биткама колико за одправлянѣ господарства, употреблявани.

Даіе су шиляле ньине одличніе другове, особито яничаре, подъ именомъ кабадаія, у окружне вароши, где су узду власти — еръ ніеданъ се кадія ніе усудити смео бела зуба помолити — чвршће затезали и као господари се пренемагали. По селима су се появльивале субаше као извршители судейски и правителствены налога: често е такавъ еданъ босанскій последный човекъ, садъ вѣчъ право надъ животомъ и смрти управлявао, селяци га ранили и обогаћавали, а на првый знакъ заповедницима своима прибегавао е. Управо скоро као у Египту, где су Мамлуци у Каиру здружени, землю по окружіима између себе поделили были, и преко ньини кіафа владали, а за пашу, кои е изъ Цариграда посланъ было, нису млого ни марили.

Но овде се іошъ далѣ ишло. Може быти найвећа е промена у Србіи была, што су яничари умышлявали, да се учине спаіима у земльи. Подъ називомъ читлуксаибія узели су право на имовину земльишта по селима: мало помало подигну себи тамо лепе польске куће. Осимъ ранія терета потраживали су іошъ деветакъ до'одка и принуђавали су жителѣ на кулукъ. Спаіе, буду отеране, кое се нису съ ньима сложили и изравнали.

Што се досадъ по сили стари уређеня царства брижльиво укланяло, то се е утемельило: земля и люди постану као имовина поедины людій. И скоро е изгледало, као да бы се основало начело противъ законогъ осваяня — узурпаціе — у свымъ тимъ предѣлима. На тай се истый начинъ Пасван-Оглу утврдіо: онъ е учиніо, те су субаше постале. У Босни е Али-Бегъ Видаићъ изъ Зворника подобне предузетке почео чинити. Онъ е обишао села, давао е жителѣ везати и везане ій натеривати, да предъ сведоцима кажу, да су му баштине продали; тымъ називомъ законости снабдѣнъ, показао се самъ као читлуксаибія и намештао е по селима субаше. С'единенѣ самовластны поглавица, кое се садъ у Србіи поставило, стаяло е са обоима у найтешньой свези. Као што су даіе подъ Пасван-Оглуомъ служили, тако доће и Али-бегъ у Београдъ и у ньіово се дружество увести даде.

Наспрамъ обновленя султановы, коя су у смыслу самовладе предузета была, овде се показало, да се образуе друга система сасвимъ противногъ рода, на основу злоупотребленя и личногъ насилія, кою е оно управо сатрти хтело. И тешко томе, кои се у домашаю ньиномъ усудіо, да имъ насупротъ стане.

Али-Бегъ Видаићъ узбудіо е саревнованѣ своій собствены сродника, и они су подигли окружіе Спреча противу нѣга. Но съ некомъ помоћи даія, было е онъ доста якъ, те е себе одржао и побунивше се казніо. После тога е: плячкати и глобити, робити и давити, тамо е вѣчъ зарећено было.

У београдскомъ окружію Асам-бегъ, старый чиновникъ Хаци-Мустафинъ, раніе Тефтерћія — повереникъ казначейства — намисли да се противъ даія подигне са своимъ пріятельима и спаіима, али и съ помоћу рае. Спреміо е вѣчъ было цебане, и по народу раздао; но еданъ одъ нѣговы повереника, нѣговъ рођеный братъ, насрне пре времена, и све буде покварено. Затимъ се догоди, што се по зло испадшимъ бунама обично догађа: зулумъ е іошъ тежи постао. Све су спаіе садъ морале укланяти се. Покадкадъ само на границама понекій се усудіо као бегунацъ да у свое село доће. Субаше су чиниле свако насиліе. Често су узимали селяняну свећану альину, па съ ньомъ своігъ коня покривали; узнемиривали су богослуженіе; приморавали су женске да предъ ньиномъ кућомъ у колу играю, па кое су найлепше, на силу су отимали.

Урођена неотесаность некадъ протераны а

садъ опетъ на имовину дошавши, была є осветолюбіємъ умножена; было є као у грађанскомъ рату, гди се каква и найвыша власть више неуважує.

Растеране спаіє потраживали су истина у Цариграду помоћь; а и кнезови су толико одважности имали, да су се у єдномъ манастиру скупили и прошеніє на султана сачинили. Жалили су му се: да су одъ даія сасвимъ пороблѣни и до тога вѣчъ доведени, да се са самомъ ликомъ опасивати мораю; па да силеціє и съ тымъ іошъ нису задовольни: да имъ насрѣу на ньіову душу законъ и честь, да ни єданъ мужъ ніє одъ своє жене, ни єданъ отацъ одъ своє кѣери, ни єданъ братъ одъ своє сестре господаръ: манастиръ, црква, калуђеръ, попъ, све да є оскверньено; „єсилъ ты іошъ нашъ царъ,“ казали су му они, „то доћи и ослободи насъ одъ злочинаца; нећешъ ли насъ ослободити, то намъ баръ яви, па да се склонимо, да у горе и планине бежимо, или да животъ нашъ у рекама окончамо.“ Тужбе ньине нису остале несаслушане; єръ су у то време Ибраимъ-ага Видавићъ, кои є одъ своєгъ синовца Али-бега ранѣнъ было, и онай Асам-бегъ коме буна ніє за рукомъ испала, обоица у Цариградъ добегли были, и народне тужбе подпомагали. Но тимъ су само већа зла на себе навучена. Одма є — као да султанъ ништа друго нема до претнѣ на ползу своій поданика — даіє извѣстіо, да ће онъ, ако се они у ньиномъ владаню неокрену другчіє войску на ньи послати, и то не турску войску — єръ є правовѣрномъ противъ правовѣрногъ борити се греота — него люде другогъ народа и другогъ закона; и да ће надъ ньима учинити оно, што іошъ ни одъ єдногъ Турчина учинѣно ніє. Зна се, да су на то даіє међу собомъ размишлявали: кою войску султанъ мислити може: аустрійску или руску? неможе се веровати, да ће онъ стране у своє царство дозвати. Тако намъ Бога! рекну они, раю мисли онъ. Они су мислили, да ће Дервиш-бега, сина Мустафиногъ, или Асам-бега послати, да ови Србе подъ ньіовимъ кметовима и ратнимъ поглавицама противъ ньи предводе. Они смисле да томъ доскоче, да у наіє оду, и да побію све оне, кои бы имъ опасни быти могли.

То є было у Фебруару 1804., кадъ су томъ найгрозніємъ делу корачили, свакій у своємъ предѣлу. Съ почетка су то извршивали безъ сваке тегобе. Како су, было они сами, было ньіове кабадаіє, у село ков дошли, изилазили су имъ жительи као обычно на сусретъ, да ій послужи съ раномъ, или да се за ньине конѣ постараю. — Тако су имали добру прилику, кога су 'тели зграбити. Ніє имъ доста было са кнезовима и кметовима, него кои имъ се годъ угледніи видіо и одличніи было да є онъ то ратнимъ дѣломъ, или краснорѣчіємъ, или богатствомъ себи придобіо, тога нису пуштали. Первый, кога су убили, было є кнезъ Станоє изъ Бегальице; иза нѣга су посекли: Марка Чарапића, Стевана изъ Зеока, Теофана изъ Орашца, недалеко одъ Смедерева, све кметове; бывшій булюкбаша Янко Гагићъ изъ Болеча, Матія изъ Крагуєвца, игуманъ манастира Мораваца Хаци Ђеро: єръ ни одъ чега ни су свештенической редъ штедили. Архимандритъ манастира Боговаће, Рувимъ, утекао было заранiє, зато є Алекса Ненадовићъ, кои є у подозреню было збогъ некогъ о несносной земальской неволи у Аустрію писаногъ писма, коє є Турцима у руке пало, баціо кривицу на архимандрита, за кога є мисліо да га немогу Турци у руке добыти кадъ є утекао. У тай ма' овай несрећомъ своіомъ врати се. Алекса му є казао шта ће одъ нѣга быти. Рувимъ одговори: „незна Алекса шта є туђа земля и туђа кућа, на нѣга є садъ редъ да то опроба.“ Обоица су се надали, да ће се избавити: Алекса што су га уверавали, да му се неће за оно писмо никадъ више преговорити; Рувимъ, што є синовацъ нѣговъ, молеръ, у кући єдногъ даіє радіо. Но опетъ зато обоица, ако и єсу народне поглавице, Алекса одъ Фочића, а Рувимъ подъ ужаснимъ мукама одъ Агаліє убієни буду. Кнезови: Илія Бирчанинъ, Петаръ изъ Ресаве, Раица изъ Забрда, и млоги други — ко бы ій све именовати могао? — проћу истимъ ньинимъ трагомъ. Ужасъ є у земльи было. Почемъ се ніє знало, кои є на смрть опредѣленъ, а гласъ се распростирао, да ће савъ народъ быти истреблѣнъ, то се и найсиромашніи за свой животъ плашіо. По селима изилазили су предъ Турке само старцы и деца: снажніи су се крили по шумама и айдучкимъ пећинама.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Петакъ. Оћешъ ли добити службу, кою си пре тражіо?

Еракъ. Іокъ, одбієнъ самъ.

Петакъ. А зашто?

Еракъ. Кажу да немамъ способности.

Петакъ. Какве способности?

Еракъ. Полицай, веле, немогу быти, што самъ одвише брблявъ, професуру философіє ми недаду, што непіємъ изъ Крчага, а за надзирателя грађевине нисамъ свршіо преписане науке.

Петакъ. Како садъ иде трговина у Београду.

Еракъ. Врло добро, єръ некій еспапъ продає се за скупе новце.

Петакъ. Какавъ є то еспапъ?

Еракъ. Миликерцъ, одъ кои садъ фунта єданъ дукатъ кошта.

Еракъ. Радо бы знао, зашто є башъ Херцогъ Малаковъ за францускогъ посланика наименованъ?

Петакъ. Єръ другій ніє тако властанъ ономъ єзику, коимъ ће се одсадъ конферирати.

Еракъ. А какавъ ће быти то єзикъ; я знамъ да се досадъ у дипломаціи францускій єзикъ употреблявало?

Петакъ. А одсадъ ће се малаковски говорити, т. є. єзикомъ, у комъ се свака речь са енглескимъ падежомъ склоня.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Пре некій данъ имали смо прилику, царско-отоманскогъ комисара, ч. Етем-пашу у нашой вароши видити. Онъ є на ову страну прешао да испрати свога сина и ч. Кабули-Ефендію, кои су на пештанскомъ пароброду за Бечъ одпутовали. Долазакъ Нѣговогъ Превосходителства у Земунъ было є приватанъ, те ніє зато никакве званичне визите правіо, само є са Г. Маіоромъ, Мишомъ Анастасієвићемъ, кои є сньиме заєдно изъ Београда овамо прешо, Господина Благородника одъ Спирта посетіо, и по томъ вратіо се на местномъ пароброду натрагъ у Београдъ. — Съ последньимъ брзобродомъ прошли су овуда неки членови европске комисіє изъ Влашке. — На истомъ є пароброду и супруга єдногъ професора београдске гимназіє овамо приспела, коіой є некій угурсузъ златанъ сатъ са ланцемъ украо, кои 50 дуката вредности има.

Београдъ. 5. Априла. Г. Попечитель просвештенія, Димитріє Црнобарацъ, чимъ се званія приміо, постарао се, да се истогъ достоянъ

покаже; колико за напредкомъ и просветомъ тежи, види се изъ слѣдуюћегъ: данасъ є по налогу нѣговомъ одличный мужъ г. Любомиръ Ненадовићъ пре подне Гимназію а после подне Лицеумъ посѣтіо. Г. Миланъ Симићъ после подне осимъ поменута два заведенія посѣтіо є и трговачко училиште. Професори заедно са своимъ управителѣмъ отмѣно и пристойно дочекали су ове мужеве. Свакъ изъ своръ предаваногъ предмета на захтеванѣ поменуте господе прозв о є єдногъ или двоицу одъ ученика, кои су пристойно на питанѣ професора одговарали. Заиста свакій Србинъ, кои за напредкомъ тежи може се сада поносити имаюћи на врѣу просвете знаменитогъ и врлогъ мужа, каквогъ одъ времена Доситея у томъ кругу ніє имала. — 8. Априла. Нѣгово превосходителство ч. Етем-паша благоволило є данасъ давати балъ, на комъ су осимъ Нѣгове Светлости и гг. совѣтници, попечительи, страны' држава конзули и чиновници нижегъ али отмѣногъ реда и цветъ грађанства са своимъ фамиліяма участвовали. Часть є была величествена. Десетакъ войника турски' стояло є предъ станомъ и долазећима презентирало. Одъ реченогъ стана па до г. маіора Мише куће было є тако осветлѣно, да є човекъ — што-но кажу — пару могао наћи. Почемъ никакавъ балъ безъ свирке неможе быти, то и овде турска войничка свирка забавно време гостію у играню пратила є. Сутра данъ ч. Кабул-Ефенди са Етем-пашиним синомъ одпутовао є у Бечъ, до десетакъ дана вратиће се. — Догодило се овде и ово. Око 8 сатій у вече текъ што самъ сео за асталъ чуемъ наедаиутъ пуцанъ пушке, одма отворимъ прозоръ и на улици спазимъ младића, кои у єдной руци држаше пиштолъ, а другу руку носаше крваву, у исто време протрчи нагло єдна женскиня. Сутра данъ разумемъ да є истый опіеный любовю хтео любезницу убити, но она срећомъ у бѣгству спасеніе нађе, а онъ случайно некако себе рани. Одма є полиція съ ньимъ имала посла.

— Баронъ Сика, овай великодушный меценатъ за просвету, опетъ є знатну суму одъ 36.000 франака за ту цѣль поклоніо, да се двоици младића подели, кои ће астромію да уче.

— По многимъ местима постои обичай, да се у римскимъ црквама у великомъ посту иконе са црнимъ завесама покріє. Тако се и у Велетри, єдной варошици у Папиной држави, радило, где є олтаръ са велелепномъ и скупоценомъ икономъ, задужбиномъ неке отмене Полкинѣ, украшенъ было. Кадъ су на Ускрсъ завесе скинули, опазило се на немало упрепашћенѣ, да се икона на своръ месту неналази већъ да є нестала. Велетричане, у той икони найвећій поносъ ньове вароши сматраюћи, тронуло є то яко, и гомилама хитише у цркву, да се о краћи осведоче. Огорченѣ є ньово іошъ већма растло, кадъ се разнео гласъ, да су Єзуити икону сакрили. Наоружаный народъ обколи овію манастиръ, заузме га изтраживши по нѣму све буџаке и злоставивши калуђере, кои, незнаюћи за икону, у приватнимъ кућама морадоше прибежиште тражити. Но сцена се промени; некій човекъ рекавши народу да онъ за икону зна, води га у цркву, где се на предикаонику попне. Ту се онъ изда за крадльивца иконе, и ако обрекну, знатну му суму новаца дати, при томъ іошъ и да небуде казнѣнъ, предаће икону. У првомъ ма'у буде му захтеванѣ нѣгово одобрено, али кадъ є икона повраћена была, буде онъ ухваћенъ и у затворъ ставлѣнъ.

— На свеучилишту пражкомъ предає сада некій Г. Риделъ мађарску литературу, коя су предаваня одъ стране ческе младежи многобройно посећавана.

— У Байруту у Азіи, излазе на арабскомъ єзику новине подъ насловомъ „баштна новости,“ кое уређує младый Маронита Калимъ Ефенди Алкари. Задатакъ є тій новина, да упознаваю своє читателѣ съ Европомъ, а Европляне са Азіомъ. Цена є тимъ новинама 144 гроша годишнѣ.

— У Радихошту, єдноме селу у Ческой, убіо є на великій четвртакъ селянинъ свога старієгъ сина.

— Кадъ є Омер-паша, кои є скоро за губернатора Арабистана наименованъ, у Багдадъ уђи хтео, противише се томе Аравляни, и пре ніє могао столицу свою заузети, докъ се ніє съ ньима потукао, при коіой му є прилици ађутантъ нѣговъ, Нури-бей, погинуо.

— И у Сири у Грчкой изнашла се фабрика фаличны турски кайма. То є већъ ове године четвртый случай, да су се овакова злочинства одкрила.

— Ламартинъ, єданъ одъ найславніи списателя француски, истый овай, кои є и о Србіи писао, тако се задужіо, да му имовина ни десету часть нѣгови дугова неизноси. Да, небы подъ старость оскудицу трпіо, и да бы се могли кредиторе намирити скупляю се по Француской за нѣга прилози, и самъ є царъ Наполеонъ одъ своє стране знатну суму новаца на ту цѣль поклоніо.

— Изъ Броди у Галиціи пише се: Некій Доминикъ Делита Б . . . и, привремено одпуштеный стражмештеръ пешачке регименте Б*, кои є збогъ тешке кривице већъ неколико година робовати морао, дошао є 1. о. м. изъ Тарнопола, где му имућна нѣгова фамилія станує, и онъ самъ кућу има, у Броди. Присневши у ову варошь разпитивао є одма за кућу господара Хаузнера, богатогъ и отменогъ трговца. Дознавши где овай седи, дође онъ око 7 сатій у вече, кадъ є іошъ све живо на сокаку и дућани отворени были, у канцеларію Хаузнера, и ни речь непроговоривши прободе истогъ ножемъ. У годинама већъ трговацъ потражи прибежиште на дивану, на комъ се са убицемъ борити морао, єръ су контрафе, огледала и сатъ на дувару висећи разбієни нашли. Несретный старацъ, одъ седамъ убода на смрть ранѣнъ, пузао є іошъ до басамака, где єдушу испустіо. Истуе судбину и єданъ писаръ Хаузнеровъ, некій Освалдъ, съ ньиме деліо, кога є убица такође ножемъ пробо. Овомъ є хтео єданъ еврейскій раденикъ у помоћь прискочити, али и нѣга є нашло смртоносно гвожђе, као и старогъ служителя, кои є на смрть ранѣнъ. Кадъ є злочинацъ крвна дѣла своя свршіо, мало да ніє іошъ и пожаръ проузроковао запаливши канцерію, по свой прилици зато, да бы се у побуни збогъ ватре спасти могао. Али му се намѣра ніє извршила; — два жандаря, опазивши ватру, праћени одъ многогъ света, скочише у кућу. Кадъ ій спази злочинацъ незнаюћи кудъ и камо, покушо є, самъ себе изъ пиштоля убити, но то му неиспадне за рукомъ, макаръ да га є тане у прси ранило, но лѣкари надаю се, да ће га моћи излечити. — Хаузнеръ было є изображен и уобште почитованъ човекъ, родомъ изъ Хамбурга, но много година у Броди живећи. Онъ є оставіо иза себе велико иманѣ.

— У Илави близу Тренчина побунише се апсеници намеравши ослободити се; войничка стража, коя є апсенике чувала, морала є оружіє употребити, и єдва іой за рукомъ непадне, да злочинце победи, одъ кои су у той прилици десеторо ньи погинули.

— Кадъ се овогъ пролећа у кантону Граубиндену (у Швайцерской) почело винограде резати, дознали су на жалость, да су лозе опетъ болестне. Тамо излазеће новине донесоше тай гласъ у црной облози.

— Изъ Париза являю, да є тамо овы дана єдна осамдесетогодишня бака нѣнога супруга, старца више одъ 80 година, удавила. Ови су супружници доскоро у слоги живили, притомъ были су и богати, и бака є грозно то дѣло само изъ любоморности учинила, што є мислила, да іой є мужъ неверанъ.

Съ 14. броємъ почела є нова предплата на Подунавку. Мы умолявамо све оне, кои се на овай листъ пренумерирати желе, да се што пре пріяве, како бы имъ могли све листове доставити. — Цена є Подунавки досадашня, т. є. до конца Юнія 1 фр. 30 кр., до конца Октобра 3 фр. а до конца Декембра 4 фр. 30 кр. ср.

☞ Повтораваюћи молбу нашу, опоминѣмо све, кои намъ за прошасту четврть дугую, да новце што пре припослати изволе. Молба та се особито на гг. скупителѣ односи.

Лађе пролазеће покрай Земуна:

7. Априла: Изъ Сегедина у Сисакъ: Лађа Г. Франѣ Копаша, са 1465 и по пшен., 1345 и по наполице, 1375 и по чиста жита, 719 и по кукур. 1071 єчма и 76 и по мерова пасуля.
8. Априла: Изъ Бечкерека у Сисакъ: Лађа Г. Васе Барака са 5600 пшенице, 2800 мерова кукуруза; и Лађа Г. Николе Милошевића са 4100 пшен. 4300 кукуруза, 20 єчма, 165 проє и 200 мерова зоби. — Изъ Бечея у Сисакъ: Лађа Г. Іосифа Милера, са 3000 пшен. и 1000 мерова наполице. — Изъ Моача у Београдъ: лађа Г Матіє Липокотића, са судовима. — Изъ Сиска у Сегединъ: лађа Г. Ђитвана Копаћа, са дрви. — Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа г. г Іоце Форовића и Стефана Костовића, са 10 000 мер. пшен.
12. Априла. Изъ Сиска у Сегединъ: 3 лађе Г. Іосифа Теркеша и Морица Вайнера, са дрви. — Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа Николе Николића, са 2672 пшен., 120 напол. и 900 м. кукуруза — Изъ Сегедина у Градишку: лађа Іов. Жотера, са 8013 центи соли. — Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа князя Липса, са 3800 м. пшен. — Изъ Идвора у Сисакъ: лађа Алекс. Радоєвића, са 900 напол, 700 кукуруза, 184 єчма, 55 с. проє и 1111 м. зоби.

Станѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву	13 ст.	— п.
На Сави	опала є	3½ „

Течай на бечкой берзи.

		7	8	9	10	11	12
		Априла					
Народный заимъ	„ 5 „	84 1/16	84 1/8	84 1/8	84 1/2	84 3/16	84 3/16
Лутрійскій заимъ одъ год. 1834. .	за 100 фр.	—	—	302 1/2	—	—	304
„ „ „ „ 1839. .	за 100 фр	130 1/2	130 1/8	130	130	—	129 3/8
„ „ „ „ 1854. .	за 100 фр	108	108	108 1/8	108 3/8	108 1/8	108 1/8
Акціє Аустрійске банке		973 1/2	971 1/2	974 1/2	974	973 1/2	984
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ	по 200 фр	243	244 1/8	244 1/4	244 1/4	242 3/4	245 1/4
„ друштва аустр. гвозд. путова	по 200 фр	285 1/2	286	287 3/4	288 1/4	285 3/4	289 3/4
„ подунавскогъ паробр. друштва	по 500 фр	542 1/2	543	543	543	542	543
„ вост. Франц-Іозеф-гвозд. пута . . .		—	—	186 1/2	—	—	—
Мѣнице за Аугсбургъ		106 1/8	106 1/4	106 1/4	106 1/2	106 1/2	106 1/8
„ за Лайпцигъ		—	—	—	—	—	—
„ за Трієстъ		—	—	—	—	—	—
„ за Букурештъ 1 фор. . .	добри пара	264	264 1/2	264 1/2	264 1/2	261	—
„ за Цариградъ 1 фор. . .	турс. пара	—	—	480	—	476	466
Злато		107 7/8	108	107 7/8	108	108	108
Сребро		—	—	—	—	—	—

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. више.

Предброшти се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутренности Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на кньижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 16. У Земуну 19. Априла. 1858.

Не! Немой!

Негледай ме, дѣво красна!
Одври' очи плаве твоє;
Єръ ньихъ ватра жарко-ясна
Кано муня неугасна
Увекъ раня младо срдце моє.
Негледай ме дѣво красна!

Негрли ме, дѣво драга!
Далѣ беле руке твоє;
Єръ наручю у твомъ снага
Сва ми тѣла изнемага,
И задркће младо срдце моє.
Негрли ме, дѣво драга!

Не целуй ме, дѣво мила!
Далѣ сластне устне твоє;
Єръ ньихъ райско-сластна сила
Онія ме до мртвила,
И обумре младо срдце моє.
Не целуй ме, дѣво мила!

Не люби ме, дѣво блага!
Негуб' младе данке твоє;
Тражи себи другогъ драга,
Дост' што вене моя снага
Єръ те несме любит' срдце моє,
Нелюби ме, дѣво блага!

О.

Стрицъ и синовацъ.

(Съ Немачкогъ.)

II.

Ладна єсеня ноћь прострла є своя крила надъ Бременомъ. Было є три сата предъ зору кадъ є єданъ писмоноша брзо крозъ тиху улицу ове републиканске вароши хитіо, и предъ єдномъ отмѣномъ кућомъ стане и здраво за звонце повуче. Ніє трајало дуго, докъ єдна служавка отвори врата. Писмоноша упита за господина Вилхелма Девалда.

„Господинъ Девалдъ обитава на првомъ спрату,“ было є одговоръ.

„Я морамъ съ ньимъ говорити.“

„Одма?

„Съ места!“

Служавка одведе писмоношу узъ степене горе и покаже му обиталиште траженога.

„Єл' то тако хитно?“ упыта одъ лакогъ ютренћегъ сна пробуђена.

„Врло хитно; оставите кућна врата отворена, єръ се морамъ одма вратити.“

Окъ повуче за звонце. Єдна друга служавка отвори одма врата; она быяше сасвимъ обучена, а у руци носаше свећу.

„Тражимъ Господина Девалда!“

„И я га очекуємъ, отишао є съ госпоіомъ на балъ.“

У истомъ трепутку зачуше се кораци и весели гласови на степенима.

„Ето господе!“ повиче служавка, почемъ є са свећомъ на найвышій степенъ стала.

Єданъ господинъ и две госпоє сасвимъ у капуцету обмотане показаше се. Они быяху яко удивлѣни, што писмоношу у ово време овде виде.

„Господинъ Вилхелмъ Девалдъ?“

„Я самъ.“

„Изволте єдно препоручително писмо. Я молимъ, подпишите се!“

Додавши съ бала згледаю се зачуђени. Вилхелмъ Девалдъ оде брзо у свою собу, подпише се у єдну кньигу, како є приміо, и пошлѣ кньигу съ бакшишомъ доносителю. Врата се затворе, писмоноша остави кућу и ноћна тишина опетъ наступи. Девалдъ, изреданъ младићъ одъ двадесетъ и шестъ година, збаци брзо са себе капуце, приступи къ свећи, упрепашћено смотри црнъ печатъ, раздере завіютакъ и почне жельно читати. У његовой дрктаћой руци листъ садржавао є слѣдующе:

„Любезный синовче!

Я осећамъ, да се већъ мой последньи часъ приближава. Садашнѣ писмо пишемъ ти у момъ болестномъ станю. Ты си ми свагда добаръ синовацъ было, зато се смемъ поуздати, да ћешъ ми последню волю испунити. Налажемъ ти нарочито то, да се са Луйзомъ Бронеръ, коіой си ты свагда искренъ и наклонѣнъ было, съ места оженишъ, да бы ми є као твою супругу представіо, пре него што овай светъ за вавекъ оставимъ. Луйза є лепа, добронравна девойчица, а ньенъ отацъ, мой старый пріятель, красне ми є услуге чиніо, я управо могу рећи, да ньему имамъ благодарити, што самъ богатство стеко. Сирома пакъ было є одвећъ несрећанъ, и кадъ є пре две године умрло, обећао самъ му се на самртной ньеговой постельи, да ћу се о будућности єдине ньегове кћери постарати. Пріятель Броперъ однео є то мое обећанѣ са собомъ у гробъ и я морамъ то одржати. Свадбеный трошакъ я плаћамъ. Свакояко гледай, да ми што пре одговора дашъ о твомъ одваженю. Найпосле даємъ ти на знанѣ да самъ се за судъ спремио, и да сачиненѣ тестамента єдино одъ твогъ одважая зависи. Очекує те съ чезньомъ

твой стрицъ
Л. Девалдъ, конзулъ.

П. П. Умремъ ли случайно пре твога долазка, нека те ништа неузпокоява, бриную самъ се о свему, све самъ преправіо; бы ћешъ самномъ задоволянъ.

Пунъ дивленя и смешећи се сматраше младый човекъ іоштъ тай листъ, кадъ су обадве госпоє у собу уше. Оне су быле іоштъ у балномъ одѣлу; любопитство гонило ій, да дознаду какве є вѣсти ово особито писмо донело.

„Црнъ печатъ!“ повиче црноманаста женскиня, почемъ є завіютакъ у руке узела.

„Ко є умрло?“ запита плава женскиня, єдна дражестна пуна милине, млада девойчица одъ двадесетъ година.

„Нико!“ одговори Вилхелмъ смешећи се. „Прочитай писмо велегласно, любезна Албертино, да бы господична Луйза садржай, кои се на ню односи, сватити могла.“

Млада госпоя — Албертина была є супруга Девалда — читаше писмо. Онда погледи пріятельицу, коя се сва запрвенила быяше.

„То є оригиналный стрицъ!“ повиче Албертина.

„Безъ икаквогъ изговора!“ поклонивши се Девалдъ на то, „моя любезна жено, мы се налазимо у врло необичномъ положеню. Старый стрицъ є єданъ валянъ човекъ, али уєдно твердоглавъ и занешенъ. Мора се съ ньимъ особито поступати.“

„Шта треба чинити?“ упыта млада госпоя.

„Да, шта треба чинити?“ упыта Луйза.

Девалдъ одаше по соби горе и доле. Наєданпутъ стане и окренувши се женскинама запыта:

„Єсте ли уморне?“

„Писмо ми є санъ разтерало!“ одговори Албертина.

„И я небы могла заспати, па макаръ бы и легла,“ рече Луйза.

„На тай начинъ предлажемъ, да съ места савѣтъ држимо. Седите и саслушайте ме, я ћу као правдословъ све да разлажемъ, како бы заключенѣ извести могли.“

Госпоє поседаю на софи, а Вилхелмъ, кои небыняше башъ тако добре волѣ, седе предъ ньима на столицу.

„Господична Луйза,“ одпочне онъ, „вы сте моіой Албертини верна пріятельница, а притомъ и полезни у овомъ важномъ дѣлу тако, да слободно овде на среди предъ вама смемъ говорити. Мой покойный отацъ, братъ чудноватогъ конзула, оставіо ми є после смрти незнатну часть иманя, коя се на неколико стотина талира ценила. Я признаємъ явно, да самъ се до моє женидбе у могъ безчадногъ стрица уздао. Садъ ми прети, да ће ме изъ наслѣдства изключити, ако се са Луйзомъ, кѣерю нѣговогъ пріятеля, неоженимъ. У колико га познаємъ онъ є господаръ одъ своє речи. Вѣчъ одъ три године живи на своимъ польскимъ добрима, коя онъ пустиньомъ назива; онъ се ніє о мени, па нисамъ се ни я о нѣму бриную, и тако се догодило, да о моіой пре шесть неделя свршеной женидби ништа незна.“

„Єси ли твомъ стрицу о женидби явіо?“ запыта Албертина.

„Нисамъ; онъ є истина често съ великимъ почитаніємъ говоріо о своме пріятелю Бронеру, али никада о удадби нѣгове любведостойне кѣери.“

„Я немогу чисто да понямъ, шта є вашъ стрицъ съ тимъ хтео,“ рече Луйза, „одъ три године ніє се о мени старао, а садъ изненадно оће да ме уда. Мора быти да є яко болестанъ, кадъ се тако одрешно изражава и велику итню препоручує.“

„Зацело! зацело!“ промумля Девалдъ. „Онъ се оддао своєвольномъ животу. Учинили ме нѣговимъ свеобштимъ наслѣдникомъ подъ условіємъ, да господучни Бролеровой извѣстну часть иманя уступимъ, то ћу я све лепо изнаћи — —“

Плавокоса Луйза счепа руку младе госпоє.

„Моя любезна пріятельице,“ шапуташе съ некимъ узбуђенѣмъ, „ты си се мене, као убогогъ сирочета, тако великодушно примила, а садъ да морамъ, ако и нећу, твоіой срећи противстати!“

„Приписуємъ ли ти кривицу, Луйза?“

„Господине Девалдъ, шта морамъ чинити, да вамъ одъ ползе будемъ?“ упыта Луйза чистосрдачно.“

Садъ наступи мала тишина.

„Мой є стрицъ особитый будала,“ повиче Девалдъ, „и мы морамо съ ньимъ као съ таквимъ поступати! Я неверуємъ, да є башъ тако яко болестанъ. Господична Луйза, мени є єдна дрзка, али практична мысао на паметь пала — оћете л' ми у извршеню те у помоћь притећи?“

„Ослоните се на мене!“ ревностно рече млада господична.

„Ніеданъ неможе чудноватогъ стрица болѣ знати, до мене, и зато га умемъ предусрести. Мы морамо съ ньимъ єдну малу ролу играти. Ако пакъ неиспадне за рукомъ — више одъ лишенія наслѣдства неће насъ постићи. У осталомъ моя намѣра иде на то и само очекує згодну прилику, да Конзулъ мою Албертину точно позна и возлюби.“

„Али ако му у томъ смрть препречи?“ упыта млада госпоя.

„Я немыслимъ нити на нѣгову болесть нити на смрть.“

„Али ако му се я недопаднемъ?“

„То є немогуће!“ повиче Луйза.

„Но ослонимо се на случай!“

„Онда нећу му се ни я допасти!“ повиче Луйза: „Господине Девалдъ, предложите намъ вашъ планъ.“

„Онъ є простъ, и то тай што ћу садъ овде написати: Любезный стриче, я самъ срећанъ, што се вашой заповести покоравати могу — Луйза Бронеръ вѣчъ одъ осамъ дана моя є супруга.“

„О Боже!“ повичу обадве госпоє.

„Сутра спремаймо се, да бы прекосутра предузели путъ у тако названу пустиню.“

„Свршено!“ повиче Луйза. „Я ћу дотле супруга Девалдова быти, докле годъ нужно буде.“

„А коє си место супруги твоіой опредѣліо?“ запыта Албертина

„Ты си Албертина неразлучима пріятельица моє госпоє.“

„Я ћу мою ролу понайболѣ играти!“ повиче весела Луйза. „Неће ни 24 сата проћи и вѣчъ ће стрицъ основно незадовольство у госпою Девалда наћи — т. є. притворну госпою Девалда!“ рече на то смешећи се. „Я ћу избегавати све маане, коє бы єдну жену несносномъ чиниле, као старанѣ допасти се, надмѣность, гордость и будалаштина. А ты, моя любезна Албертино, уступашъ ли себе, као што си, наравно више се и неиште, да побѣду одржимъ. Разлютилъ се стрицъ на мене, онда се заръ можемо ослонити на признаванѣ, и онда смо постигли цѣль!“

„О, како си добра, Луйзо!“

„Я ћу испуняватн само мою дужность. Мой господине супруже!“ окренувши се Девалду, „вы ћете учтиви нѣжни и внимателни спрамъ ваше госпоє быти, незаборавивши, да вы само називъ мога супруга носите. Будите мили и благопристойни у обхођеню да небы се никакво подозренѣ примѣтило. А ты Албертино, одбаци любоморность, кадъ нѣжность мога мужа примѣтила будешъ! Ты вѣчъ знашъ, да моє срдце ніє слободно.“

Обадве женскинѣ оду у свою спаваћу собу. Вилхелмъ Девалдъ напише стрицу писмо и одма овогъ ютра рано пошлѣ на пошту.

III.

Пустиня, као што є Конзулъ назвао своє польско добро, лежала є у усамлѣномъ єдномъ предѣлу Вестфаліє. Одавде до найближегъ гвозденогъ пута рачунало се петъ миля, а до найближи' села манѣ одъ єдногъ сата. Тавна єлова шума обкружаваше овай милякъ, коє съ правомъ име пустинѣ заслужує, єръ овай лежаше тако мирно и одъ света удалѣнъ, да се обитатель могао поносити, што є самъ, особито кадъ бы Іосифа не као човека него као какву справу посматрао. Госпоя Катарина, домостроительница, служи кодъ Конзула вѣчъ одъ петнаестъ година; она о нѣномъ мужу, съ коимъ се разставила, жалостна дѣла изкусила, и почемъ є нѣно срдце было пуно мрзостій спрамъ людій, слѣдовала є своме господину изъ Бремена у ову усамлѣность. Іосифъ, собный служитель, ніє никада имао срећу супружества уживати; онъ є было у сиротинской кући воспитанъ, и отацъ конзула, честитый дуанція, прими се четрнаесто годишнѣгъ детета, да бы єдно благоугодно дѣло извршіо, а уєдно и себи доброгъ шегрта набавіо. Сиромашный шегртъ добіно є више сира него леба. Боязливость спрамъ людій детету є съ почетка строгимъ поступанѣмъ уливена, и Іосифъ мало по мало постаде справа, коя се точно заповести повинує а не погледу. Конзулу є потребна была таква справа, кою после смрти отца и задржи за далѣ употребленѣ. Послужитель овай было є толико старъ, колико и нѣговъ господинъ, и проживіо є, може се управо рећи, у будаластомъ навичаю истога. Добаръ тай човекъ быняше скоро єдиный на свету кои вероваше да є Конзулъ болестанъ. Катарина, коя се за куйну старала, сумняла є по негда, єръ изъ прекомѣрне охоте господина къ єлу могло се заключити, да є савршено здравъ. Случай є дакле овде три човека саставіо, кои се заєдници єданъ за другогъ стараю и заузимаю, а можда и узрока имаю, што су тако своєвольно ову усамлѣность избрали.

Зашто се Конзулъ кодъ свію нѣговы изванредностій тако ревностно за користь Луйзе Бронеръ заузима? Да л' є нуждно да су саме дужности, коє онъ у писму своме синовцу напоминѣ, узрокъ томе? Сачинитель познає єдну тайну изъ живота овогъ човека, кои ће своимъ читательима овде саобштити, да бы тако своіой приповедки унутрашню свезу прибавіо.

Господинъ Девалдъ было є трговацъ; онъ є одъ своґъ отца, дуанціє, красно иманѣ наслѣдіо, съ коимъ є трговину отворіо. Конзулъ Девалдъ имао є іоштъ єдногъ брата, коме є дао повода, да найвећу часть своґа отчинскогъ имана у трговини уложи. Оба брата быяу смирена и побожна, ишли су сваке неделѣ у цркву, и да бы ньіова трговина цветала, приносили су найтопліє молитве къ Богу. При свемъ томъ Конзулъ, на чіє є име радила трговина, ніє имао среће, сва нѣгова предузећа рђаво су испадала за рукомъ, найпосле поравна се са своимъ поверительима, и нѣговъ братъ штетує неку малу суму новаца. У то време у смиреномъ младићу одъ 28 година распали се любавь къ Мети Мелеръ, честной кѣери заповедника на лаћи, о коіой се говорило, да има миразъ одъ сто хиляда талира. Конзулъ посѣштаваше часове поученія, коє є веома побожный заповедникъ три вечера преко

неделѣ у своіой кући држао, онъ є пояо и моліо се Богу ватреніє и ясніє одъ свію остали чланова тогъ сабранія, и напоследку придобіє наклоность отца, докъ Мета ништа о нѣму ніє знала. У Конзула породи се меланхолія и ливао є често потоке топлы суза, у присуству пакъ отца показиваo се природанъ. Али у исто време дозна, да Мета люби єдногъ младогъ фактора, кои є кодъ банкера радіо. Овай факторъ звао се Бронеръ. Конзулъ ніє оклевао, да ово горко одкровенѣ побожномъ заповеднику неяви. Садъ између отца и кѣери появи се жестока сцена. Кѣи остаде постояна у своіой любови, а отацъ се одъ єда разболе. Конзулъ бдіо є и даню и ноћу надъ болестникомъ, моліо се Богу са заповедникомъ, и направи съ ньиме тестаментъ. Овай тестаментъ преда се суду на аманетъ съ наредбомъ, да се на свадбеный данъ Мете отвори.

Болестный заповедникъ умре, и буде съ великомъ пратньомъ саранѣнъ. На годину дана касніє уда се Мета за Бронеромъ. Младый супругъ отвори тестаментъ. Завѣштатель опредѣліо є, да Мета наслѣдница целогъ имана онда буде, ако руку Конзулу Девалду пружи, ако ли са другимъ предъ олтаромъ ступи, да миразъ одъ петъ хиляда талира наслѣди. Бронеръ започне парницу противъ наслѣдника целогъ имана, кога є онъ за лажногъ обтужіо; али Девалдъ добіє парницу, будући є дознао, да є Мета подъ своє узето дете заповедника, Мелера, слѣдовательно никакво законо поискиванѣ нема. Гласило се, да є Мета кѣи єдногъ изселѣника, кои є у рудокопу у Бремену душу испустіо. Мелеръ великодушно прими се четири годишнѣгъ девойчета, почемъ отацъ пребивену пару ніє оставіо, съ чимъ бы се дете у свою постойбину оправило.

Бронеръ имао є садъ истина сироту, али лепу и любови достойну супругу, коя му роди лепу кѣерчицу, ону Луйзу, съ коіомъ смо вѣчъ єдномъ упознати кодъ Вилхелма Девалда. Бронеръ остане и далѣ факторъ, али после десетъ година изгуби своє место, єръ, кадъ банкеръ умре, наслѣдници посао оставе и раздвоє се. Садъ наступи жалостно време за ову малу фамилію. Остаривши факторъ ніє могао никакво згодно место за нѣга наћи, ніедногъ дѣла ніє се могао постояно примити, єръ є непрестано болестанъ био. Мета пакъ умре одъ вручице. Станѣ Бронера быяше тако жалостно, да є помоћь кодъ свои ближньи просити морао. Онъ се обрати Девалду, кои є међутимъ великій трговацъ постао. Конзулъ доиста подпомагао га є некомъ сумомъ новаца, докъ ніє старый факторъ умро. Луйза наће прибѣжиште кодъ нѣне пріятельице Албертине, съ коіомъ се касніє Вилхелмъ Девалдъ, синовацъ конзуловъ оженіо.

После смрти Бронерове, коя се на петъ година одъ почетка наше приповедке догодила, Конзулъ се мало задржавао у месту свога рођеня. Онъ є съ дугачкимъ Іосифомъ много странствовао, докъ ніє напослѣдку ову пустиню за одпочиванѣ купіо. Називъ конзула добіо є отуда, што є єдаредъ дѣла конзулска у єдной приморской земльи одправляо. У Бремену говорило се іоштъ мало о Девалду, єръ онъ ніє имао никакве пріятелѣ, кои бы га любили, нити икакве непріятелѣ, кои бы га мрзили; онъ є съ временомъ было сасвимъ заборавлѣнъ.

Како се види, конзулъ є имао намѣру, подобанъ Мелеровимъ условіяма подвргнутъ тестаментъ правити. Дали га опоминянѣ на лепу Мету побуђує, или се онъ заиста обећао Бронеру, да се за нѣгову кѣерь стара?

Но, да се обратимо на тогъ особитогъ човека.

(Продуженѣ слѣдує.)

Црна гора.

Црна горо! свака твоя стена,
Монументъ є србскога имена.
Ты си олтаръ на комъ жертве вечне,
Гору свагда за Србе несрећне!
На србскоме небу сунце ты си
Коє нигда поставило ниси.
Црна горо, зоро нашегъ дана,
Царевино србска безъ фермана!

Л. П. Ненадовићъ.

Братъ и сестра.

(Црта живота изъ год. 1645.)

Мутно небо лежало є надъ земльомъ као оловна люска. По пустимъ высокомъ травомъ и младимъ дрвлѣмъ зараслимъ ньивама лепога Риса, оногъ сада тако красногъ и родногъ предела Барварске около Нердлинга, све є поплавлѣно лежало одъ силне кише, коя є ноћу пала, и одъ сваке бразде на ньиви начинила на дугачко пружену бару, у коіой є поплавлѣна трава пливала. Далеко къ югу вирила є иза пусте шуме крозъ магловитый воздухъ высока, танка црквена кула, около коє се начичкала мала, пуста и несретна варошь Нердлингенъ, кою су вѣчъ по другій путъ, у найдужемъ и найужаснѣмъ одъ свію ратова, потресли громови одъ топова, и поплашили и разорили бесни и нечовечни войници. Богата села, коя су овде іоштъ пре єданаестъ година цветала, была су сада попалѣне маовиномъ обрасле зидине, у коима расте младо дрвлѣ и коровъ, и коя изнова подићи нико ніє више мысліо. Но да бы се овомъ месту ужасногъ опустошеня дао последньій и найстраовитіи изгледъ, лежале су овде онде у средъ шушня лешине, неке съ оружіємъ, неке безъ нѣга, неке іоштъ у оделу, у комъ су предъ непріятелѣмъ у жестокой и страшной битцы стаяле, неке пакъ поаране, опленѣне и обезчешѣене, како се тумараюћемъ изроду плячкаша учинило да се іоштъ што могло одъ погинувши узети. Па ипакъ беше место, што описасмо, далеко одъ села Алерсхайма, где є битка была; то є само означавало повратакъ потучене войске Барварацa и Ћесареваца, коє су Французи и Шведи разбили. Дубоке бразде одъ точкова показиваше пругу, коіомъ су се топови валяли; а дубоке, неброєне стопе масной иловачи, да су іоштъ многи и храбри мужеви умакли изъ челюсти смртне, да найкрвавіє пожертвованѣ людско іоштъ имъ ніє родъ затрло. И самоћа є предела сведочила, да су победительи были слаби и безъ снаге и нису могли сакупити плодъ своє победе.

Тишина беше у овомъ пределу, крозъ кои се као вали пружа'у брежульцы, тишина смртна, не као она на гроблю, єръ овде ніє нико више копао гробъ лешинама; ньи уклонити старао се вукъ, кои є у великимъ кучницама по земльи тумарао и гопо се као хієна жертвама, коє му є неситый ратъ давао. Никакво ютренѣ звонце ніє се више разлегало по воздуху; само дальна рика громова тутньила є на югу и црни облацы вукли су се полако и тежко преко неба. Сада шушне нешто у чбуну, некій младъ коняникъ смотрено изведе на чистину свога коня и погледа на небо, на лешине, на дальну кулу, коя се одъ юга прозирала, и на смутну околину. Съ коняника као и коня му цурила є киша; онъ є, закаснѣный бегунацъ, ову неповольну ноћь провео у полю. Нѣговъ напрсникъ показиваше многобройне трагове одъ крви, нѣговъ широкъ шеширъ стаяше му отоболѣно надъ руменимъ лицемъ; пауново перѣ, за гвозденый прстенъ на шеширу заденуто, беше одъ влаге као гайтанъ усукано, тешке коняничке чизме невидеше се одъ блата, пиштольи и пушка — све показиваше нечистоћу и нередъ, трагове бегства и беде. Па ипакъ беше іоштъ снаге у овомъ до коже прокисломъ човеку; изъ ока му іоштъ севаше храбрость и дркость; пола изгублѣный, разбієный, безъ помоћи, безъ савета и пріятеля, самъ међу мртвыма у пространой пустиньи, съ првымъ освиткомъ дана добіо є опетъ надежде и срдца и покушао є првый коракъ къ спасеню.

Но нѣговъ ядный красный конь немогаше га вѣчъ после неколико корачая служити, єръ є дубоко упадао у землю, и када є съ коняникомъ за єданъ четвртъ саата измако было, стенюћи застане.

Забринуто сяше коняникъ, почне га пажльиво проматрати, но ненаће да є повређенъ; животиня є само малаксала и гладь ю є морила. За тымъ є свеже за дрво и поће по околини, да — стра'овито средство спасеня — на путу лежеће лешине прогледа, еда ли се налази при каквой іоштъ коя мрвица леба и соли. Єръ у оно доба є войникъ єднако собомъ носіо повешто одъ свога житка. Кодъ многи и многи нагрѣени мртваца беше траженѣ узалудъ, єръ су, да бы се могли избавити, свой пртлягъ побацали, или су вѣчъ были опленѣни или нису ништа више ни имали. Найпосле смотри младый човекъ у чбуну єдногъ мртвогъ войника, у чіой се торби іоштъ леба и покисле соли налазило. Брзо пресекавши ремене, кои су држали торбу на лећима мртваца, грозећи се по'пти а да свога коня нарани. Жельно є ждерао ядный скотъ, што му є госа пружао, и овай се неусуди, одузети ковю ни мрвице. Затымъ га узме за воће и по'пта колико є мого къ северу, непрестано по лешинама се управляюћи, коє су му страовито путъ казивале, куда су разбієне войске отишле.

Наскоро за тымъ доће на єданъ потокъ, где наће претурена кола. Одсечени ководцы на

*

руди показивали су да су кочіаши съ коньима умакли. Коњаникъ имъ брзо приђе, отвори сандукъ и нађе, да су кола за барутъ истина празна, но да има у њима іоштъ нешто житка, као зоби, соли, леба, неколико стакала пуны пива и т. п., што су бегунцы или заборавили или нису држали за важно. Кличући одъ радости, понесе врећу са зобію своме коню, кои є на ню желно рзао, а самъ заседне на развалинама колскимъ за ручакъ, кои му є болѣ пріяо, него многомъ Кнезу његова раскошна софра. У радости заборави бедникъ свою обичну смотреность; єръ пушку ніє напуніо, и само му є мачъ єдино оружіє узанъ было, и прокисао шеширъ лежаше кодъ коня, кои є журно зобь єо. На єданпутъ чує неко шушканѣ; и погледавши горе, види єдногъ коњаника и два войника где скочише съ одсека поточногъ у коме є онъ седіо, и єдва є мого іоштъ мачъ потегнути за свою обрану, єръ су у истый ма' оба войника стаяла између њега и коня му.

„Предай се!“ викне му єданъ опоро, упревши мачь у прси младогъ човека.

„Єсте л' Власи, Французи или Ћесаревцы?“ упыта овай и спреми се за обрану.

„Ћесаревцы!“ одговоре му; „но шта ти помаже, морашъ намъ свогъ коня дати!“

„Никако! радіє животъ!“

„То путуй!“ викну нападачи дивльимъ гласомъ и насрну на њега. Звека мачева, псовка и стенанѣ бораца испуне провалу. Младый се коњаникъ истина храбро браніо, но, іоштъ яко малаксао, небеше у станю, дуже се одупирати сили насрћући, кои су га очайно нападали. Већъ му єданъ зађе са стране, и найближій тренутакъ решаваше смрть и животъ. У тай ма дође коњаникъ кои є текъ съ мукомъ свогъ коня у провалію свео, и викне кадъ предъ борце стане: „съ пута! шта врага чините? Та то є нашинацъ!“

Борцы задувани престану а коњаникъ, упревши очи на младогъ човека, приступи ближе и упознавши га викне изъ гласа.

„Єси л' ты Максу или є твой духъ?“

„Я самъ, Леополде, главомъ; но ты си кадъ валя дошао, єръ бы ме ови оладили. Проклети лупежи!“ прида, показуући песницу войницима, кои му іоштъ пређа'у.

Бесило борбе ніє се іоштъ было слегло у нечовечнымъ войницыма, и текъ што смотре претню разлућеногъ младогъ човека, на ново на њега навале, и сада се мораде самъ коњаникъ међу њи умешати, да и развади. У томе найпосле и успе, наговоривши свога пріятеля да се сасвымъ помири. Обоицы войника заповеди, да се уклоне и своє мачеве у корице врате, запретивши имъ, да ће првомъ, кои бы іоштъ непріятельство покушао, зрно крозъ главу прошишати. Да бы свою претню іоштъ више пооштріо, мете нову трудъ на чанакъ своє пушке и напуни и Максову пушку и пиштолѣ. За тымъ седне до свога пріятеля, почне съ њимъ єсти и пружи іоштъ єднако претећимъ войницыма купу пуну пива и што є одъ єстива претекло. Оба коня пакъ поделе зобь изъ врће.

„Но говори, пріятелю,“ рече Максъ, „како є то да ме нападосте?“

„Мы смо те држали за шведскогъ плачкаша и смерали смо на твогъ коня, єръ су ови баварски войницы своє изгубили у битци,“ одговори другій.

„Заръ тумараю Шведи чакъ довде? Я самъ мысліо, да они небы то смели, и юче нисамъ никаквогъ видіо, а можда самъ последный одъ наше войске было.“

„А како си се оддвоіо одъ полка?“

„При последнѣмъ нашемъ юришу на Шведске оклопнике будемъ ударенъ у главу, што ме сбуни. Но самъ се по свой прилицы чврсто и механично држао на коню; єръ када дођемъ къ себи, нађемъ се на коню у средъ шуме, где ми є конь мирно пас'о. Я се зачудимъ, почнемъ пипати по глави, коя ме болела, но ненађемъ ране, него само ову велику чворугу.“ — Онъ метне Леополдову руку на позлеђено место свога потилька.

„Єси л' доиста самъ было? Заръ те ніє нико држао на коню?“

„Не видо' никога; само неко женско лице у страномъ оделу као да є крозъ шиблѣ ишло. Но када самъ за њимъ поитао, приметимъ, да су ме очи варале.“

„Єл' была већъ ноћь, кадъ си се освестіо?“

„Іоштъ є было данъ; текъ се доцніє за по сата смркло.“

„То є чудно. Заръ ниси видіо никакавъ трагъ коньскій на земльи?“

„Никакавъ до одъ мога коня. Но како ты дође амо.“

„Надванѣ, трага одъ тебе нађи, гоняше ме натрагъ. Тебе є нестало и држе да си међу мртвима или зароблѣнима. Хтео самъ се пошто по то о томе уверити.“

Максъ пружи верномъ пріятелю руку и рече: „Како є кодъ васъ драгонаца? Єсу л' многи изгинули?“

„Готово половина полка. Одъ деветъ капетана само самъ я єданъ, што га полкъ има.“

„Ни ты нећешъ више задуго быти.“

„Е!“ рече Леополдъ Бухъ. „Но твой коњаничкій полкъ, у коме ты као капетанъ служишъ, готово є до десетогъ човека изсеченъ. Ты можешъ брже одъ мене на авансованѣ изгледати.“

„Мани то, ратъ доноси честь или смрть, као што среће оће. Нек' є жива!“

„Можда є она была овай ликъ, што си видіо, да тумара крозъ шиблѣ?“ рече Леополдъ Бухъ смешећи се.

„Ако є она была, то є одъ нѣ было врло немилостиво, што ме є тако брзо оставила. Баръ бы ме могла ове ноћи подъ кровъ одвести, уместо што ме є у средъ шуме оставила, где самъ као мишъ покис'о.“

„Као честита жена она ће вальда своє любимце крстити, пре него што своя крила надъ њима разшири!“

„Зато некъ іой рече хвала ђаво!. Я неизгледамъ као дете среће! Но айде да пођемо!“

Ове речи опомену храброгъ капетана, да станѣ његовогъ пріятеля ніє никако тако пріятно, да бы се валяло и далѣ съ њимъ шалити. Оба млада човека болѣ оседлаю своє коньѣ, уреде кајсе и своє оружіє и смотрено пођу, водећи коньѣ за узде а праћени обоицомъ войника, узъ стрмень преко одъ проваліє. Грозный изгледъ! Пространа пустара таласала се предъ њима. На земльи исподъ высоке траве свуда се показивале бразде одъ ораня; но іоштъ одъ толико година ніє ту плугъ заплужіо. Свуда беше порасло дивлѣ дрвлѣ у масной земльи, и где су развалине показивале место каквога пређашнѣгъ села, ту є гдешто понеко старо дрво ябуково или ораово упорно отресало своє лишће, као да є хтело викати: „О рате, све ипакъ неможешъ искоренити!“ Но люди се немогоше нигде више видити; никакавъ тежакъ не'одаше усамлѣнъ по пространомъ пустомъ пределу; само су лешине лежале по земльи расуте, лешине людске и коньске; развалине одъ кола, топова, оружя и ратне опреме сваке врсте показива'у страшну путаню, коіомъ су се быле побеђене, и разбієне войске Бавараца и Аустріянаца повраћале. Густымъ облацыма извучено небо висило є мутно и тавно надъ пустомъ земльомъ и поєдини нижи облацы изливали су се на равницу, као да су беле чаршаве простирали по зеленой земльи.

Оба млада официра неотице стану; у ньіовымъ грудима іоштъ небеша оне ладноће што човека понижаваше, што ништа несматраше, осимъ само оружіє и човека кои га носаше; жалостиво гледали су у дальину, када Леополдъ Бухъ викне: „Гле, Максе, кодъ лешине овога Мушкетирца цвети црвеный макъ!“

„Тай макъ можда има особите мысли гледећи на снопъ поредъ њега!“

„Ху, то є ужасно сравненѣ!“ викне првый стрешавши се. „Но твоє речи покрећу у мени жалостиву слутню. Оће ли се икада више златни усеви люляти по овомъ полю? Оће л' тежакъ плугомъ бразде за усевъ повлачити, оће ли се смети жетви безъ стра'а надати? Да ли ће се икада изъ овы маовиномъ обрасли развалина нова села подићи, надъ коима ће се црквена кула уздизати, съ коє ће се звонце по воздуху разлегати ютромъ и вечеромъ, на молитву позивлећи?“

„То бы было ликъ мира!“ рече Максъ жалостиво. „Но већъ є двадесетъ и осамъ година протекло, одкако се єка звона заслушава рикомъ топова. Мени є текъ двадесетъ и седамъ година. Шта є миръ Леополде? кажи ми га.“

То є златно време, Максе! ко га є окусіо, мора врло старъ быти, ко оће да га окуси, мораће врло остарити!“

„Они оће миръ да учине. Та сада седе заєдно у Мынстеру, да миръ учине.“

„О неверуй томе. То се већъ чешће догађало за време рата, па се само тымъ страшніє ратъ распольивао, када га є хтео конгресъ прекинути. Шта ћемо мы чинити съ миромъ? Мы, я, ты и ови — показуући на войнике, кои су подалѣ одмакли — мы можемо мачемъ сећи та-

ково сноплѣ, као што є сада по земльи расуто; но плугъ и српъ држати неће научити наше руке!“

„Када се миръ учини, наћиће се и руку, кое ће обраћивати ова крв ю наквашена полю!“

(Свршиће се)

Пролеће.

Изъ мртвила природа се буди,
У радости нѣжно срдце плива
Зора блага весне єрбо руди
Сласть, — милина свуда се разлива.

Плаво небо на землю се смеє
Да уленша миле весне чара
Жаромъ любкимъ, коя срдце греє,
И милине райске му отвара.

Све оживи ведро диже лице
Потокъ опетъ потіо жубори
Умилято запеваше птице
Те лугъ зеленъ одъ песме се ори.

Мека трава озелени поля,
Цвеће мило виту изви главу,
Нетишти га люта више боля
Пролеће му радость носи праву.

Чарну гору тама већъ не кріє.
Но се дичи са зеленимъ листомъ,
По ньой лакій лаорићъ се віє
И игра се у воздуху чистомъ.

Све пролећа обаяно красомъ
Кои чиста душа само тражи
Створителя хвали смернымъ гласомъ
Да у груд'ма чувства света блажи.

Срдце пламти чисто да изгоре
Чувство силно до небеса лети,
Лети горе у пламене дворе
Творцу пламенъ єръ га диже светый! —

Тако весна срдца драки мила
Разнѣжена у милини купа
Єръ є блага свише прати сила
Да са смртнимъ раю земномъ ступа.

Алъ ахъ! сладость текъ за мало трає
Явис', — пророче, — к'о да была ніє, —
Зато весна мало ће да сяє
Па у прошлость мрачну да се скріє.

М. Н. Стояновићъ.

Арабскій конь.

Арабскій конь одликує се красномъ главомъ са шилястимъ ушима, музкулознимъ, али фино нараслимъ члановима, виткимъ но не великимъ стасомъ и крупнимъ живостнимъ очима, кое, као у псету, оно разумеванѣ издаю, кое изъ дуготраюћегъ заедничкогъ живленя са свога господара фамиліомъ произлази; заиста и ручакъ съ ньомъ у опредѣлено време дели. Дозволе му понегда, као псету, да слободно коекуда скаче; другій путъ опетъ поставе га предъ шаторомъ као стражу. У свако време изложенъ є погоди и у сравненію са нѣговимъ европейскимъ равнороднимъ друговима врло се оскудно рани. После залазка сунца добія у некимъ предѣлима єчамъ, у другимъ камилско млеко или кашу одъ урме и воде. коя се іоштъ са сувомъ детелиномъ или другимъ зелѣмъ помешa. Єли здраво уморанъ, дає му се месо, сирово или кувано.

Бедуини броє петъ благородны' родова, али кои порекло своє одъ Неца воде, сирѣчь танайзе, манекай, кохаилъ или коклани, саклавіє и юлфа, одъ кои последньи и коклани найвыше се цене. Юлфа конь, мало животно, кое велика напрезаня подносити може, принадлежи провинціи Ел-Ахза, другій мало већій, провинціи Єменъ или особито Нецъ. Но има више грана одъ овы' главны' родова и други' одъ другогъ реда, наравно, свака кобила одъ благородне крви, ако є брза и лепа, може ново колено основати. Пописъ овы' различны' поколеня заиста є безграничанъ, єръ племе свакогъ поєдиногъ коня писменомъ сведочбомъ се доказує, коя поколеня одъ отца на сина прелазе и врло ій брижльиво чуваю. Обично принадлеже више него єдной фамиліи, єръ има много дружства, коя кобиле притяжаваю. Збогъ тога тежко се могу таковы' добыти. Међутимъ и то се зна, да се арабски коньи изгубе чимъ ій у стране државе пренесу, осимъ ако отацъ и мати особитомъ племену принадлеже. Аравляни опредѣлюю племе по матери. Брой коня у Арапской ніє башъ тако великій; у путованю заступа камилу.

О брзини и стрпельивости арабски' коня много се приповеда. Мы ћемо навести овде две анекдоте, кое су манѣ обштепознате.

Єданъ рѣаво обученъ, мршавогъ коня яшећій Аравлянинъ дође къ Исет-паши, кои є великій любитель коня было.

„Я знамъ,“ рече Аравлянинъ, „да ты за твою конюшницу лепа животна тражишъ. Погледай ово кое яшимъ; продаємъ га и захтевамъ за нѣга 45.000. гроша.“

Кодъ све нѣгове природне озбильности насмея се Исетъ гласно и одговори: „Ты си будала, хуля; твой є конь мрцина, за когъ небы дао више одъ 500 гроша.“

„Даћешъ ми 45.000 гроша онда, кадъ видишъ нѣгове способности,“ одговори мирно Аравлянинъ. „Заповеди, некъ се найбольи твои коньи изведу, да се на два сата дальине самномъ утркую; я ћу се обкладити, да ће ій све у по сата мой претећи.“

Утрканѣ буде одређено и арабскій конь превазиђе све тако, да паша више ніє двоумио него одма 45.000. гр. исплатіо.

„То ніє све,“ рече Аравлянинъ, почемъ є свога хитронога опетъ узяо. „Заповеди твоимъ солдатима, да ме као непріятеля гоне и на мене пуцаю; ты ћешъ видити, какву способность іошъ ово животно притяжава.

То буде дозволено, што є захтевао. Гонили су га пуцаюћи и нико га ніє могао погодити. Наєданпутъ учини се као да є ослабіо, испусти узду изъ руку, и стропошта се на землю гди претвараюћи се да є мртавъ, лежаше. Конь одма стане као укопанъ, сматраше и нюшаше свога господара; потомъ га почне бранити, ударао є ногама и хтео є солдате уєсти, чимъ бы се приближили. Почемъ є одагнао нападаче, понюши свога господара на ново, обрне тѣло губицомъ, напоследку примакне уво къ устма коньника, као да заповесть очекиваше. Наєданпутъ усправи се на стражнѣ ноге, страшно зарже, счепа тѣло предосторожно за вратъ и одвуче га тако неколико стотина корака далѣ.

Паша при позорю овогъ догађая быяше усхићенъ о своіой куповини; наравно, нѣгова совѣсть пребацивала му є, да є цена у сразмерію съ вредности истога веома мала. Но появъ наєданпутъ промени се. Аравлянинъ устаде, скочи лако у седло, гладіо є своє животно рукомъ и пресецаюћимъ гласомъ узвикне. То є заповедаюћій гласъ было, у слѣдству коегъ конь, почемъ є сумомъ новаца натоваренъ было, као стрела полети къ пустиньи, у томъ свой тркъ предузме крозъ єдну долину, гди свима погледима изчезе.

Турчинъ истина тежко одкрива своє унутрашнѣ узбуђенѣ, али є и осветолюбивъ. Може се садъ лако представити, какво се огорченѣ морало у Исету породити, кои є у исто време и коня и новаца лишенъ было, а притомъ измеянъ и преваренъ. Онъ одма разашилѣ у найвећой хитньи коньнике у потеру за одбегшимъ. Осамъ дана протеку безъ икаквогъ слѣдства. Исетъ већъ є то было и заборавіо, кадъ алъ сасвимъ изненада Аравлянинъ са своимъ дугомъ и єдномъ камиломъ предъ ньимъ ступи.

Аравлянинъ га поздрави страхопочитательно и рече: „Ты си ме сматрао за безчестногъ; я ти морамъ разяснити моє поведеніє. Пустиня лежи између овогъ места и моє породице. Почемъ самъ се са одъ тебе исплаћенимъ новцемъ бѣгству оддао, избегао самъ опасность, оплячканъ мож' да бы и убієнъ, или жертва борбе было тамо амо тумараюћи' разбойнички' чета. Одъ ове опасности могао ме є єдино мой конь своіомъ брзиномъ спасти. Чимъ самъ кући дошао, одма самъ се постарао, да мой новацъ обезбѣдимъ. Садъ враћамъ се, да ти тобомъ стечену собственость, надъ коіомъ я никакво право немамъ, предамъ.“ На то потеку сузе Аравлянину. „Опрости моіой слабости, пашо!“ рече онъ, „я губимъ данасъ єдногъ пріятеля; ова камила предъ моимъ є очима само слуга, кои ће ме натрагъ момъ шатору однети.“

Као што є познато, да Енглези много — и то одвећъ много съ некимъ правомъ — држе на своє конѣ; опетъ се немогу они са изреднимъ арабскимъ соємъ сравнити, као што се изъ слѣдуюће анекдоте види. За време Куршид-паше, гувернера Неца, неки Енглези, кои су пунокрвне конѣ имали, предложили су Аравлянина, да се съ ньима утркую. Ови одобре, али Енглези захтевали су срокъ на 40 дана, да бы своє конѣ преправили. Аравляни, кои' брзоноги свагда су готови, нису хтели знати за никаканъ срокъ, него у опредѣленый данъ доју заедно. Бедуини допустили су Енглезима да бираю међу ньове конѣ, кои ће да трчати, и пытали колико дана мора траяти то утрканѣ. Енглези упрепашћени одговоре: „Мы се утркуємо само єданъ сатъ.“

Бедуини се томе гроотомъ насмею и помисле, то є рѣава награда, да се коньи найпре

40 дана спремаю, а после да само єданъ сатъ трче. Али Енглези се изясне, да є то у ньіовомъ обичаю, и да ће после толикогъ спремаия одъ 40 дана, енглески коньи и саме арабске надвисити, као што су и све европейске превазишли. Бедуини су се смеяли; кадъ су пакъ два слаба енглеска служителя, коя се єдва човечіимъ створенѣмъ назвати могу, водили къ ньима два одъ главе до ногу вуненомъ матеріомъ обмотана животна, смеяли су се іошъ више овимъ дугоногимъ мршавимъ животнама, и помисле у себи, заиста садъ ће да ій раздраже, но нуждно є, да ій Куршид-паша отрчаню увери. Докъ є сувонявый енглескій служитель (Groom) свога готово тако исто мршавогъ коня узяо, якій Бедуинъ съ коплѣмъ у руци баци се на коня обычне величине. Уговорено буде, да три сата трчанѣ трає и на даный знакъ одпочне се. У првой половини сата Енглези претекну своє противнике; али наскоро Нецъ достиже ій, претече и умаче тако, да су Енглези текъ после некогъ времена на опредѣлено место после Аравляна приспѣли. Енглески коньи быяху безъ душе и стояу као укопани, докъ Неци весели и нестрпельиви землю подъ собомъ копау, и чинило се као да ньіове противнике на борбу позивлю. Аравляни сами саживали су раменима чудећи се таквимъ коньма, кои нису кадри тркъ одъ три сата одржати.

Л. С.

Светъ птица.

Срећне птице станую и сиграю се весело у вековитой дворани небескога отца! за све ньи доста є простора; ніедной ніє назначена стаза, гибаю и движу се слободно и просто по воздуху велике и мале. Весело являю се надъ моіомъ главомъ, и срдце моє чезне чудновато полетити къ ньима горе.

Птице и Сисавци већъ у споляшнѣмъ своммъ лику наличе много на човека: Глава, вратъ, прси, дольный трупъ тѣла, ноге съ прстима, и све што се лако разпознає, то и оне имаю. Што су у човека руке, то су у сисавца преднѣ ноге, а то є остало у птице крила. Али и у крилима кадъ се ова очисте одъ перя и мишица, познаю се кости, што сачиняваю крила, као неки прсти. Очупана, мало само на човека налична птица поради тога што стои узправно на две ноге, више є наликъ на човека, него сисавацъ кадъ стои на своє четири ноге. Већъ Плато успореди човека съ таквомъ птицомъ, поради чега ћакнути шаливацъ Діогенъ баци єдномъ изъ шале у Платонову школску дворану у средъ ученика очупана петла говорећи: ето Платоновъ човекъ!

Само птицама свойствено є перѣ. Унутри у себи имаю такоѣеръ све удове као и люди, и као люди првену, топлу крвь, коя у ньима као и у нами тече. Живе као люди. Спаваю свакій данъ, кодъ ньи незна се за зимный санъ као ни кодъ люди. Носе яя. Разлика пакъ измеѣу лежеия яя и рађаия живи младића ніє биствена. Топлина излеже у тѣлу и изванъ тѣла. Птице живе у воздуху, и могу се назвати животинѣ воздуха. Одъ преображаваия нема говора, оне се излегу такве, какве имаю быти, само што имаду іошъ растити. Немораю се ни свлачити, али се церутаю. Кодъ неки птица одевени су младе другчіе него старе, и у мужака другчіе є перѣ него у женке, по чему се ови лако разпознаю. Многе су птице врло леногъ перя, и у тому наликъ на лептире. На югу су найлепше птице. Топлота и ясна светлость чине, да имъ се жарко блиста перѣ. На особитый начинъ устроєна су грла птица за певанѣ, и овогъ промена, якость и траянѣ. Противъ природе човека певаю понайвише само мужаци. Све птице оглашую се: голубъ гуче, гавранъ гракће, врана грче, гуска таче, патка паче, кукавица кука. Некоє изражаваю ясно своє гласове, и већъ употребляваю наймекше или полугласнике. То є нека врста финогъ лаяня Тадъ се вели: Зеба єцка, препелица пуѣнурика — удара. Свака птица има свой особитый гласъ. Многе птице кече гадно, ако су и лепа перя, на примеръ смрдиврана и крештальица, а друге у простой одеѣи певаю прелепо, на примеръ славуль. Песма имъ є ньіова душа, ньіова радость и жалость. Скоро све птице веште су градительице; граде гнѣзда, многе одъ ньи яко умѣтна, као на примеръ вуга. Некоє граде добро и певаю лепо, друге опетъ нити єдно нити друго. Свако є гнѣздо укочена, мртва складность, певанѣ є гибльива и жива складность, прва односи се на правилность броя, а друга на речь. Броєнѣ или очевидно рачунанѣ дає споляшну слику, коя є као броєнѣ или рачунанѣ душевна; речь є чувство, духъ, унутрашность. Можемо рећи, да є у некима птицама изображенъ ћутъ техничкій, градительскій, ћутъ естетичкій; да є постао брой речи, рачунанѣ чувстомъ, гнѣздо певанѣмъ. Све єдва є икоіой птици дато, као што ніеданъ човекъ ніє добіо све дарове! Игра се природа на многоструканъ начинъ и воле смесе и разлике. Она є дала и лептирима лепу одећу уместо ћута вешине, што га имаю гусенице!

Мужакъ и женка кодъ многи птица држе се круто єдно другога. Већъ знаду за неко кућанство. Птице уче своє младиће свашта, и многе птице даду се коєшта научити, као да имаю людску ћудь. Многе уче се искуствомъ и показую силу разума и мишленя. Многе памте, представляю и уображаваю себи. Неке уче се лако, друге тежко, а неке науче се нове напѣве и поговарати речи. До становите висине чине све као и люди, и као да су люди. Тада дакако пенѣ се човекъ, оставивши ій, далеко више горе, премда му тѣло нелети горе подъ облаке. Стари су народи само изъ животиня и птица пророковали, и увекъ у овымъ и онымъ сматрали нешто велико и пытали се, да ли су птице савршеніє или сисавци? Сисавци су паметніи, али птице лете. Свакій полетъ птица тайнственъ є. У тайни сматра се увекъ найвећій разумъ, разумъ целокупне природе.

Птице су или станице или селице, ритске или штулаче и пловице. Ако водене животинѣ имаю манѣ разума, него животинѣ копна, то можемо потегнути ову разлику и на птице; али ніедна птица неживи у води, него на води само. Ньіова великоћа одъ колибра до великогъ канюга разна є, као и ньіова рана. У затвору даду се све приучити на разну рану, кою и люди єду; све се даду припитомити, али недаю се све научити коіой вештини.

Птице расту брзо, и опетъ остаре яко, на примеръ папагай изъ южны предѣла, гаврани са сѣвера. Ноге и клюнъ яко су различни. По томе се обично разрећую. Свакояке, свемогуће ћуди налазе се меѣу ньима. Такова многоструканость неналази се у ніедномъ нижемъ раздѣлу животиня.

М. Стоиновићъ.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Французи и Енглези узеше неку часть Кине; зашто су то учинили, Петаче?

Петакъ. Валяда зато, што имъ є одъ неко доба аліянцію напопала ладноћа, па се боє да небуде іошъ и грозница.

Еракъ. Како збыля оно назваше онай новый книжевный листъ, што ће излазити у Београду?

Петакъ. Зове се „Родолюбацъ“

Еракъ. А зашто башъ да се тако зове?

Петакъ. Валяда зато, што и онъ тежи за обштимъ благомъ.

Еракъ. Зашто се тужи „Дневникъ“ на неке професоре?

Петакъ. Што су на велику суботу єли шунке.

Еракъ. Та морали су се онда ладнимъ єломъ служити, кадъ се на тай данъ ништа не кува.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Његова Ексцеленція Господинъ ф. м. л. и Дивизіонеръ Марціани, кои є прошастогъ Четвртка званичнимъ пословима овамо дошао, бавиће се, као што смо разумети могли, само неколико дана у нашой средини. — На последњемъ пароброду приспѣла є Госпоя Дамяновићка удовица н. Србскога Сенатора Рав Дамяновића. Она є іошъ истогъ дана прешла у Београдъ. — Одъ Понедельника (21. Априла) почиће новый редъ пловидбе за парне путничке лађе по Дунаву. На Сави и Тиси пловиће по досадашњемъ реду.

У Земуну. Кадъ човекъ буди у каквомъ послу замеће трагъ, явни є знакъ, да є пунъ непоштене подмуклости, и шкодљивогъ притворства. Овако характеризира себе онай — баяги — изъ Фрушке горе дописникъ, кои є свой чланакъ са подписомъ С. штампати дао у Подунавке числу 10. за т. год.

Као одговоръ поврмно явля се Г. дописнику истомъ, да књижица она, о коіой онъ онако халдейску пресуду изриче, за цело ніе писана узъ частный пость. Кадъ є пакъ штампана, нека изволи упитати штампара. — Али, Г. дописниче, како се ово разумѣ? Вы говорите, да є писацъ речене књижице требао да се узъ време поста само у молитвама упражнява, па то нечинећи, но писаюћи ону књижицу сгрешио є, и достоянъ є вашегъ осуђеня — добро: кадъ се онъ ніе моліо, зашто нисте вы? — Зашто вы у време поста писасте мирянствующе и злотолкующе чланке? Вы ако сте свештеникъ, кадъ онако говорите, сѣтите се Христовыхъ рѣчи: „Начатъ Исусъ творити же и учити.“ — Ако ли нисте свештеникъ, заръ можете мислити, да вы немате христіянски дужностій узъ частне посте? Заръ вы држите, да се другій ко за васъ молити мора, а вы да претресате што ко чини? Но писацъ оне књижице има на памети Христове рѣчи: „Горе, єгда добрѣ рекутъ вамъ вси человѣцы,“ па вамъ, были вы кому драго, на дару, но пропустити неможе, да васъ неупита: кажели вамъ совѣсть, и срце ваше, зашто башъ вы на то невино дѣлце повикасте? —

Вы упуђуєте писца на Св. Писмо! а читатели га вы? — Изъ вашегъ дописа судили бы мы, да га нечитате; єръ да сте га читали, и да га читате, вы за цело не бы превидили, да є књижица та башъ са основоположенма Св. писма препуњена, и не бы ясна пакость, освета, злоба и опаданѣ изъ вашегъ дописа киптила! „Даждь намъ во молитвахъ прилѣжати“ виче вамъ самимъ „врачу исцѣли ся самъ.“ —

На све друго одговара вамъ се укратко, вы виспрену тежню оне књижице и неразумѣте. Вы вашъ дописъ противу сваке логике, морала, да и саме граматике написасте. Вы казасте у нѣму да незнате ни шта є памфлетъ ни пасквила, ни сатира. Словомъ вы Г. дописниче, у нѣму и саму свою ћудъ показасте. Вы одкристе, да много незнате. Субботићъ.

≏ Београдъ. Његово превосходителство ч. Етем-паша 15. о. м. одпутовао є водомъ у Видинъ, гди ће се са заточеницима видити и као што се каже са собомъ у Цариградъ одвести. Као годъ што є дочеканъ, кадъ є у Србію дошао, тако исто величествено испраћенъ. Єдно одѣленіе кавалѣріе србске и пешака турски' пратило га є до Саве, гди га є србско воинство подъ заставомъ обично войничкимъ начиномъ поздравило и испратило у присутству многобройны' чиновника и грађана; пуцанѣ топова како съ Врачара тако и съ бедема пробіло є воздухъ. — Желіо бы іоштъ нешто повольно изъ нашегъ предѣла читательима саобштити, ал' на жалость има и неповольности. 8. о. м. побегли су изъ касарне єданъ баталіоный писаръ и три каплара, почемъ су изъ канцеларіе 100 дуката узели, єръ више ніе ни было; но одма су ій не далеко одъ Смедерева поватали. У путу некако се лукавствомъ изъ руку пандура измакну и побегну, одъ кои' писара одма увате, а остала три каплара, оставши безъ предводителя, дођу сутра данъ сами. Да су се збогъ новаца полакомили, ніе могуће, єръ ніе была тако знатна сума, па нису ни прости солдати, да су се изъ преваре къ бѣгству склонили; већъ види се да су опаку намѣру имали, почемъ и самъ пасошъ, кои су они средствомъ писара печатомъ и подписомъ снабдѣвенъ добили, гласіо за прелазакъ преко турске границе. Сви су сада у затвору оковани, тежко да ће ій найстрожія казнь войничкогъ закона мимоићи. — Пре некій данъ лопови посѣтише єдну кућу, у коіой су обитавала два ученика, и почемъ су у собу ушли, све аљине у коима се нешто и новаца налазило, за време њиновогъ спаваня тайно извукли тако, да ій нико ніе могао сазити. — Као што є нашимъ читательима пре явлено да ће питомци землѣдѣлске школе у Топчидеру око половине о. м. испитъ држати, одпочео се данасъ и после три дана оконча ће се. По свршетку држаће се благодареніе у тамошньой цркви, гди ће и Његово Высокопреосвященство присуствовати. — Али у исто време морамъ примѣтити, да се питомцима овима, по свршетку овогъ заведенія, учительства и практиканства даю, за кое ако и нису опредѣлени. Ньова є цѣль, мыслимъ, да по свршетку ове науке своє селяке, као учительи народни, у послу землѣдѣлію, кое кодъ насъ на врло нискомъ степену, обучаваю, а не децу у читаню и писаню, за кое су већъ други опредѣлени. Но доћи ће време, кадъ ће препоставлѣну имъ цѣль точно сватити. —

— По странимъ новинама быяше лане често разговоръ о некомъ плаветномъ човеку, Американцу, кои є по главнимъ европскимъ варошима тумарао. Плаветный є овай човекъ скоро и у Златный Прагъ дошао, да се тамо, као што Пражке новине веле, лечи одъ велике болести. Истый є запста по целомъ телу плаветанъ, и чисто се човекъ сгрози гледаюћи га онако модрогъ, као што є онъ. По казиваню његовомъ ніе се онъ тако родио, већъ су американски лекари лечећи га са такозванимъ пакленимъ каменомъ, тако оплаветнили, и то іошъ безъ успѣха.

— Некій поштанскій чиновникъ изнашао є новъ начинъ, по коме се могу завитци за писма тако направити, да ій нико отворити неуме, а да ій неподере. —

— Актеръ Формесъ, кога смо пре десетакъ одъ прилике година и у бечкой опери слушали певати, налази се сада у Филаделфіи, где ће се петъ месецій бавити, и за ово време 18.000 долара, т. є. 104.000 цванцика плате примити!

— У Познанію хтели су славномъ пѣснику польскомъ Мицкіевићу споменикъ подићи, али начальникъ прайскій ніе имъ то допустіо.

— Руси, кои већъ одъ неколико столећа са Хинезима, али само одъ западне стране тргую, почели су сада ради тога ту землю и одъ морске стране посѣћавати, и већъ єдна лађа, „Цесаровићъ,“ у Шангайскомъ пристаништу товари теа.

— У Главной вароши Норвегіе, Христианіи, изгорела су скоро найлепша зданія. Штета тимъ пожаромъ приузкована износи више одъ миліона форинтій.

— У колико су техничка средства у Енглеской већа одъ оны' у Француской види се изъ следећегъ. Године 1855. наручило є енглеско правителство кодъ домаћи свои фабриканта више одъ 100 велики машина за воєне парне лађе, а грдна ова наручбина была є за годину дана извршена. У исто време є и француско правителство такову наручбину чинило кодъ француски фабрика, али французи нису были кадри за годину дана више одъ осамъ израдити. Тако баръ являю енглеске новине.

— Изъ Цариграда пишу: У Тифлису у Грузіи (руска провинція на югу Кавказа) синъ некогъ мингрелскогъ князя тако се разаріо, кадъ є чуо да му є отацъ збогъ убиства князя Гагарина на смрть осуђенъ, да є у злости своіой єдногъ одъ свои учителя убити хтео; кадъ є видіо да то учинити неможе, забоде самомъ себи ножъ у прси.

— У Єрусалиму често се догађаю међу христіянима случаєви, за кое се предъ Муамеданцима стидити морамо, кадъ такове гледе. Кои ніе слушао или читао за оне препирке, свађе и кавге, кое су се у самомъ св. храму пре неке године често догодиле, и кое су тако жестоке быле, да су морали Турци посредствовати и партае раздвоити. Али ове године догодіо се найгадніи случай, кои є Турцима прилику дао да виде, како є єданъ христіянскій конзулъ христіянскогъ епископа уапсити хтео. Енглескій конзулъ позваше збогъ неке маленкости, ни спомена вредне, протестанскогъ епископа у Єрусалиму стануюћегъ у конзулатъ његовъ на одговоръ. Епископъ нехтеде томъ позиву следовати, а конзулъ изда заповѣсть, да га затворе, и извршила бы се та нечувена заповѣсть, да ніе прайскій конзулъ епископа у свою заштиту узео, и тиме шкандалу край учиніо. — Ове године су око 12.000 людій у Єрусалимъ дошли, да праздникъ Воскресенія Христова у светой той вароши проведу.

— И у Брайли быо є скоро опасанъ пожаръ, кои бы неизмериму штету учинити могао, да ніе срећомъ якій ветаръ пламенъ къ Дунаву терао, те є само неколико кућа изгорело, међ' коима и єдна фабрика за свеће, у коіой се пожаръ и появіо быо.

— У Мадриту догодіо се велике недѣлѣ следећій случай. У средъ подне, кадъ се много света на сокаку налазило, быо є полковникъ Вердуга, членъ народне скупштине, ножемъ прободенъ, а то одъ некогъ Рибера, агента тайне полиціе, кои є већъ више злочинства произвео, но увекъ одъ кральице помилованъ быяше. Полковникъ ніе остао на месту мртавъ, макаръ да му є ножъ белу цигерицу повредіо, али тешко ће добивену рану преболети. Вердуго є обште почитованъ и љубљенъ мужъ, зато є и грозно то дѣло найвеће саучастіе у Мадриду пробудило. Онъ се пре две године са графицомъ Авеландомъ, найславніомъ садашньомъ списателькомъ шпанскомъ венчао.

— Ево опетъ новый примеръ о несрећи піанствомъ проузрокующой. Преко Пештанско-Сегединскогъ гвозденогъ пута, близу треће на нѣму штаціе, намераваше 3. о. м. некій опитъ тежакъ своє конѣ, упрегнуте у коли, у коима су осимъ нѣга іошъ четворица њи седили, терати, нема-

рећи, што се већъ локомотива са брзиномъ ветра приближує. Парна кола стигну несретнике и маомъ были су двоица острагъ седећи мртви а двоица, кои су напредъ седили, яко рањени, но кочіашу и коньма, кои су се већъ изванъ железнице налазили, недогоди се ништа.

— Ове године долазиће многе руске и енглеске фамиліе у Дрезденъ, да тамо лето пробаве, кое су досадъ обично Паризъ и Француску преко лета посећавале, али због нове уредбе у смотренію пасоша и други препрека у Француской ову варошъ изабрале.

— Изъ Варшаве се явля, да су тамо овогъ пролећа млоги людій, особито войници, одъ тифуса поумирали.

— У неаполской вароши Капуи было е овы дана єданъ убица погублѣнъ. Истый е жену и 7-могодишню кѣерь свою на грозный начинъ убіо. Кадъ су му пресуду одчитали и дознао, да за њега милости нема, нудіо се власти за фраймана, кое е место садъ упразнено, ако му животъ опросте. Понуда његова ніе была послушана.

— Пре месецъ дана уђе у Бриелу єданъ странацъ у неку берберницу да се бріе. Берберинъ имао е у онай часъ тако млоге муштеріе послуживати, да е морао своіой супруги наложити, да странца бріе. Берберка почне посао, и башъ е на грлу бріяла, кадъ странацъ уєдаредъ одъ нѣ бритву одузе, и себи тако яко преко грклана превуче, да е одма крвь потекла. Како берберка то види тако се уплаши, да е одма у несвесть пала. Такође уплашеный безбринъ незнаде у првомъ ма'у коме ће пре у помоћь притећи, жени или самоубици, и у іоштъ већемъ чуду се наођаше, кадъ странацъ са столице устаде, сасвимъ мирно га запита шта е дужанъ платити и оде, а на нѣму се ништа приметити ніе могло, єръ е све обсена была. Странацъ е было познатый обсенаръ Херманъ, кои е у берберници шалу провести хтео, но шала та могла е лако за берберку и зла следства имати.

— Познато е, да е царъ нашъ заповесть издао, да се бедеми Беча сруше, како би се тиме варошъ са предградіяма сѣдинити могла. Започело се већъ бедеме рушити почевши са Дунавске стране, и као што бечке новине веле, већъ е капія водећа Леополдштату порушена (Rothenthurmthor). Са овомъ капіомъ нестало е споменика изъ стары времена, гледаоцъ многи исторійски догађая, кои су се у той старой вароши за толико столећа збыли. Капію е као и прве бедеме Беча херцоргъ Леополлъ Добродѣтелный сазидао, и то са онимъ новцима, кое е морао одъ њега заробљеный краль енглескій Рихардъ, као одкупъ изъ робства, платити. Крозъ ову капію пролазила е 1096. год. прва крстоносна войска подъ предвођенѣмъ графа Артоа и Іована Бургундскога. Изванъ исте капіе было е краль мађарскій Матія побеђенъ, кои е пре Бечъ освоіо и у нѣму стануюћи и умрео (год. 1490). У време прве турске обсаде (1529.) бранили су ту капію одъ Турака чески пешаци; и крозъ ню пролазіо е польскій краль Собіескій, кадъ е на войну противъ Турака у Мађарску отишо.

— Левіатанъ зове се бродъ досадъ найвећій на свету, кои е овогъ лета у Енглеской сграђенъ; дугачакъ е 120 хвати, има 6 ядрила, обичне точкове са стране, и іошъ точакъ на свердао одострагъ и т. д.; — али Американци помислише, што Енглезъ, то іошъ болѣ може Американацъ, и они садъ праве бродъ, кои ће за четврть быти дужи. Доиста како светъ напредує, а то иде страовито, доживити можемо да ће се читави градови селити по мору, па онда ко може, путоваће са читавимъ градомъ; али ко неможе? — Нека се помаже како може. (Н.)

— Мађари скупише за породицу покойнога свога пѣсника Мих. Верешмартіа 100,000 фр. А колико бы се кодъ насъ сакупило у таквомъ случаю? пита Невенъ.

— Године 1858. изнашло се у Аустріи 715 нови изобретеня. Ако се међу овима само њи неколико полезны налазе, можемо се похвалити.

— У пристаништу Ливерпулскомъ изгорела е єдна велика лађа, коя се онай истый данъ изъ Индіе, куда е войску одвезла, вратила. Велика срећа быяше, да се при пожару непояви ветаръ, єръ онда бы се могле и друге лађе упалити, одъ кое е пристаниште препуно было.

— На Ускрсъ приспеше у Хамбургъ три млада човека, кои су на хамбуржкой лађи „Поза“ были, кадъ е ова бродокршъ претрпити морала. Они приповедаю ужасне сцене, кое су се при той несрећи догодиле Сви су се пасажери и найвећа часть матроза после бродокрша на чамцима спасти хтели; али нађоше смрть свою у океану. Само та троица спасоше се пливаюћи на єдномъ балвану на некій островъ, на коме су неколико месецій међ' дивляцима живили. Ньово е приповеданѣ наликъ на Робинзона.

— Близу Кирхайма у Виртенбержской горе већъ одъ 4 месеца (угльовита) земля, и сва средства досадъ употребљена была су излишна.

— Његова експеленція графъ Буол-Шауенштайнъ као и аустрійскій посланикъ у Паризу, баронъ Хибнеръ, добили су персійскій орденъ сунца.

— Абди-паша, бывши паша филипополскій, кои е због свои преступленя на заточенѣ осуђенъ было, умрео е на лађи, одлазећи у заточеніе.

— У селу Сакачи, у Ерделю, догодіо се овы дана следећій жалостный случай. Нека сеоска девойка добила е на лутріи незнатну суму новаца и примивши новце у вароши, врати се у свое село. После неколико сатій проће истимъ путемъ жандарска патрола, коя приспевши до неке ћупріе, сироту девойку съ ножемъ у прси мртву нађе. Жандари однесоше мртво тело и ножъ, коимъ е девойка проболена была, у кућу кнеза, и штекъ што су тамо дошли, овази ій мало неко дете и повиче: „Гле, та то е нашъ ножъ!“ Овако изданъ кнезъ и његова слушкиня буду одма подъ затворъ ставлени.

— У Европи, осимъ Енглеске, има већъ више одъ 2000 телеграфични штація.

— Г. Гвидо Карачоньи поклонио е сада мађарскомъ народномъ музею 2000 ф. ср. на библіотеку.

— У Темишвару ће почети овога лета излазити єдне мађарске новине подъ насловомъ „Delejtü“ (магнетска игла). Уредникъ ће быти г. Фридрихъ Пешти.

— У Трсту се очекивао изъ Одесе 10. о. м. први руски паробродъ трговачки „Великиъ кнезъ Константинъ.

Пролазеће лађе.

покрай Земуна:

12 Априла. Изъ Идвора у Сисакъ: лађа г. Алексе Радоєчића, са 900 наполице, 700 кукуруза, 184 єчма, 55 с. проє и 1111 мер. зоби.

13 Априла Изъ Бечея у Сисакъ: лађа г. Игната Сайболда, са 5000 пшенице и 3000 мер. зоби.

14. Априла. Изъ Панчева у Сисакъ: лађа г. Іована Крстића, са 3000 кукуруза, 3000 пшен. 2000 мер. зоби.

14. Априла Изъ Панчева у Сисак: лађа Янка Лазара, са 5479 пшен. и 1475 мер. кукуруза.

14. Априла. Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Іов. Копаса, са 5595½ мер. пше.

15. Априла. Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Аврама Іозефа, са 1600 єчма, 1585½ жита и 307 м. пасуля.

15. Априла. Изъ Ђура у Базіящъ: празна лађа г. Іосифа Ковачића.

16. Априла. Изъ Земуна у Митровицу: две празне лађе г. Теуша.

17. Арила. Изъ Бечея у Сисакъ: лађа г. Петра Аресића, са 3000 напол.. 1000 єчма, 1000 с. проє и 2000 мер. зоби.

17. Априла. Изъ Ст. Бановаца у Сисакъ: лађа г. Матіе Іовановића, са 2700 напол.. 3300 кукур. 2500 мер. зоби.

18. Априла. Изъ Сегедина у Сисакъ. лађа г. Стевана Шари, са 3819 мер. пшен

18. Априла. Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Семетана Јайтелеса, са 1100 пшен. и 2918 мер. кукуруза.

18 Априла Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Іована Копаса, са 1317 пшен.. 2000 напол. и 700 жита.

18. Априла Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Стевана Копаса, са 2000 пшен., 1000¾ напол. и 1250 мер. кукур.

Станѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву . . . . 11 ст. — п.
На Сави . . . опада е 16 „
На Тиси (Кодъ Титела 18. Априла) . . . 12 „ — „

Течай на бечкой берзи.

	14	15	16	17	18	19
	Априла					
Народный заямъ . . . . . „ 5 „	84 3/16	84 3/16	84¼	84¼	84 3/16	84 1/16
Лутрійскій заямъ одъ год. 1834.. за 100 фр.	—	—	—	—	—	—
„ „ „ „ 1839. . за 100 фр.	—	—	129¼	—	—	—
„ „ „ „ 1854. . за 100 фр	108½	108½	—	108¾	108¾	108¾
Акціе Аустрійске банке	973½	972½	—	972	973	973
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ по 200 фр	243½	243¼	244⅝	245⅜	244¼	242
„ друштва аустр. гвозд. путова по 200 фр	287½	287¾	288¾	—	288¼	286
„ подунавскогъ паробр. друштва по 500 фр.	540	—	—	—	540	540½
„ вост. Франц-Іозеф-гвозд. пута . . .	187	—	—	189¼	—	—
Мѣнице за Аугсбургъ	106¼	106⅛	106	106	105	105⅞
„ за Лайпцигъ	—	—	—	—	—	—
„ за Трієстъ	—	—	—	—	—	—
„ за Букурештъ 1 фор. . . добри пара	263½	263½	—	264	263½	263½
„ за Цариградъ 1 фор. . . турс. пара	467	—	466	—	467	—
Злато	108	108	108	107⅞	107⅞	107⅞
Сребро	—	—	—	—	—	—

Парна пловидба.

Изъ Земуна у Пешту, сваке Недеље, Понеденика, Среде, Четвртка и Петка у 4 сата изютра.

„ Пеште у Земунъ, сваке Недеље, Понеденика, Среде Четвртка и Суботе у 7 сати изютра.

„ Изъ Земуна у Оршаву, Четвртковъ и Недельомъ, по долазку Пештанскогъ брода.

Изъ Оршаве у Земунъ, свакогъ Вторника и Суботе у зору.

„ Земуна у Сегединъ, свакогъ Понеденика и Петка у 6 сати уютру.

„ Сегедина у Земунъ, сваке Недеље и Среде изютра.

„ Земуна у Сисакъ, свакогъ Понеденика и Четвртка у 12 сати у подне.

„ Изъ Сиска у Земунъ, свакогъ Вторника и Петка у 6 сати уютру.

Пловидба мѣстног' пароброда.

Изъ Земуна у Београдъ, 6½, 7½ и 11 сати пре подне, 2½ и 6½ после подне.

„ Земуна у Београдъ и Панчево, 7½ пре, и 2½ сата по подне.

„ Панчева у Београдъ и Земунъ, у 9 пре, и у 4½ сата по подне.

„ Београда у Земунъ, у 7, 10½ и 11½ сат. пре подне, и у 6 и 7 сати у вече.

„ Београда у Панчево у 8 пре, и 3 с.п. под.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и пошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштаринoмъ 1 ф. више.

Предбројити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 17. У Земуну 26. Априла. 1858.

Силный царъ Стѣпанъ посвни Милоша Обилића.

Санъ борави силанъ царъ Стѣпане
У камену Ковилячи граду,
Санъ борави, у сану му дође,
Да онъ хода по Церу планини
Ловъ ловећи по гори зеленой, 5
И да ништа уловит' не мога
Изванъ єдногъ тића соколића,
Соколићъ му самъ на рамо сѣде.
Іошъ царъ саня, и у санку виђе,
Да онъ виђе войводу Лазара 10
Одъ Срієма и одъ Посавине,
Гђе на њега нагазила гуя,
Голема є, што є ніє живе,
Спавећива притиснула Лаза,
Обмотала одъ пете до главе, 15
Да се яданъ крочит' не могаше.
Но соколићъ слеће са рамена,
И разчупа гую страховиту,
Те опрости Грбляновићъ Лаза.
Царъ у сану іоште чудо виђе 20
На Лазару свою круну златну,
На Лазу се ніє задржала,
Е подъ њомъ є и извѣковао.
Гуя га є оставила грдна,
Сва му ребра поломила была, 25
Изломила и ноге и руке.
По томе є киша ударила,
Црна крвца изъ неба ведрога,
У њойзи се утопи соколићъ.
Страшанъ санакъ цара разбудіо, 30
Отѣра му дріємъ са очию.
Довія се силанъ и домишља,
Я како ће сану разумети,
Но томе се довит' не могаше,
Е санъ грданъ толковати грдно 35
Ніє, брате, нико по се кадаръ.
Тадъ царъ зовну протопоп' Недељка,
(Узъ цара є вазда прото было),
Те му санакъ казиваше редомъ.
Учевна є было прото глава, 40
Чудну муку одъ сна извађаше.
Овако є цару толковао:
„Волянъ буди царе господине!
„Зао санакъ, а горе ће быти,
„Ніє добра, нити ће намъ доћи, 45
„Такавъ санакъ кадъ се глави яви.
„Послушай ме, хоћу да погатамъ:
„Што с' усніо тића соколића
„Гђе ти сієде на рамо јуначко,
„То ћешъ наћи голема јунака; 50
„Што на Лаза нагазила гуя
„Необична страшна и голема,
„Лежећива што га притиснула,
„И утегла одъ пете до главе,
„То ће уд'рит' Турци изненада, 55
„Та они су крсту гуе люте,
„Предъ њима є султанъ Отмановићъ
„Са свихъ страна што ће сколит' Лаза,
„Да му Лазо одолѣти неће.
„А што соко потргао гую, 60
„То ће јунакъ цара уморити.
„А што виђе круну на Лазару,
„И на њему што се не задржа,
„То ће царство остати на Лазу,
„Но неће му быти дуговѣчно, 65
„И Лазо ти хоће погинути.
„А што Лазу ребра поломлѣна,
„Изломлѣне и ноге и руке,
„То Хришћанлукъ хоће пострадати,
„И нико му ни помоћи неће. 70
„Што с' одъ неба отворила крвца
„Меште росе, меште дажде ладне,
„То се на насъ небо расрдило,
„Пакъ ће пустит' страшну погибао,
„Да се свієтъ кає и покає; 75
„Што се соко утопи у крви,
„То ће јунакъ, што ће ти се дати,
„Прву муку мучит' одъ Србаля,
„И на муци хоће умрієти.
„Ето, царе, санакъ какавъ ти є, 80
„Нама коби, а и догодиће,
„Е Хришћанлукъ чини безаконѣ
„Ягмећи се о земальско благо.
„Те є гори Богу одъ Турчина!"
Тако цара разумлює прото, 85
Но царъ силанъ томе не вѣрує,
Єръ не мога сила помислити
Да ће пасти, или посрнути.
Свака сила мисли силовито,
И сама є себи поузданѣ. 90
Царъ силеный сану не вѣрує,
Али истекъ по рієчи старца
Оде ловит' по Церу планини,
А намѣри свакой є мукаетъ,
Еда б' штогоѣъ данасъ запазіо, 95
По несретну да се сану явля.
Царъ ходао три біела дана,
Не улови ни тице ни звѣрке;
То му санакъ прво погодіо.
А када се баци низъ планину, 100
Намѣра га на чудо нанієла,
На чобанче єдно кодъ оваца,
Чобанъ лежи подъ грмомъ у хладу,
Кадъ дієте изъ травице дихне,
Одъ грма се узвіаше гране, 105
Кадъ дієте у се пару вуче,
Долѣ су се повіяле гране.
Спавећиву царъ се зачудіо,
Е виђе се маліехъ година,
Узрастъ бы му доликова' момку 110
Свакомъ момку одъ двадесетъ лѣта;
Разгранало было се дієте,
Бѣше лудо врло наозито
А главито како и дѣвойка;
Господъ га є украсіо дивно, 115
Те удари у очи цареве.
А войводе царски пратіоци,
Што се овѣе были придесили,
Међу собомъ говоре шапатомъ:
„Нуто санакъ хоће да догоди, 120
„Нуто цару голема јунака."
Чобанъ спава ништа неопажа,
А стадо му око нѣга пасе.
Царъ опази сѣкиру у паню,
И о њойзи обѣшену торбу; 125
Царъ хотія сѣкиру измаћи,
Па пробудит' млађано чобанче,
Да му види бриге за сѣкиромъ.
Царъ се пови са коньица свога,
Да одвои сѣкиру одъ паня; 130
Но да видишъ чуда големога!
Царъ є силанъ помѣрит' не мога.
Кадъ видѣше цареве войводе,
Са добрієхъ поскакаше коня,
Свою срећу окушаше редомъ, 135
Предъ своимъ се царемъ обрукаше,
Єръ сѣкира оста у дрвету,
Ни одъ єдне не мече се руке.
Кадъ то виђе силанъ царъ Стѣпане,
Самъ пробуди млађано чобанче, 140
Те га моли, да нхъ дома води,
Хоће царе да очима види,
Шта ће чобанъ са сѣкиромъ своіомъ.
Хоће ли є опростити паня,
Или ће є 'нако оставити, 145
Чинило се, у дрво і' урасла.
Дієте се цару изговара:
Да му немож' навршити хатаръ,
И на пусто оставити овце.
Тадъ царъ рече своимъ войводама, 150
Да му крену са попаска овце.
Виђе чобанъ, нема кудъ ни камо,
Немарльиво до сѣкире дође,
Докъ є на ню наслоніо руку,
Опрости є паня, и не шкрипну, 155
Те на рамо заврже є съ торбомъ,
Пакъ предъ царемъ за овцама пође.
А кадъ чобанъ своме дође двору,

Оставіо и госте и овце,
И замаче болѣ међу зграде. 160
Царъ се бои да му не измакне,
Те ся съ коня да га брже нађе,
Нашао га кодъ нѣгове майке,
А майка му чудна женска глава,
Висиномъ є цара надмашила, 165
Прекрстивши истурила дойке
На рамена, те іой се єдинацъ,
А она се надъ нѣве надвела,
Те шенична хлѣба закухава.
Кадъ то виђе силанъ царъ Стѣпане, 170
Дланъ лієви десномъ ошинуо,
А одъ чуда проговори друштву:
„Обила є породила майка
„Цару своме обила юнака.“
Пита майку: „како му є име.“ 175
Она каже: „Милошъ му є име.“
Царъ Милоша тадъ є посиніо,
И даде му благо и господство
У Поцерю гђе му были двори.
И по тадай Обилићъ се назва, 180
А Обилићъ какавъ юнакъ бѣше,
Казує се и садъ по свієту,
И неће му име погинути,
Докъ є люди на овомъ свієту. *) 184

Стрицъ и синовацъ.

(Продуженѣ.)

У онай данъ после посѣте Александра одъ Виндхаймъ ишао є Конзулъ, у бунди увієнъ, ловачкой кући. Єсеный данъ быяше ведаръ и лепъ, макар мало и поладанъ. Старо зданіє у пустомъ положеню лежаше у найсяйніємъ сунчаномъ осветленю. Конзулъ ніє га одавна видіо, онъ быяше зачуђенъ, кадъ смотри поабане капке и кровъ, и съ дувара опалый кречъ.

„Овде намѣрава благородникъ да обитава?“ промрмля онъ у себи. „Заиста мора быти, да се яко са светомъ завадіо. Ахъ, и мож' да є срећніи одъ мене!“

Онъ хтеде врата отворити, али быяу затворена. На нѣгово куцанѣ отвори се єданъ прозоръ на првомъ спрату, и брадато лице служителя помоли се наполѣ.

„Єли господинъ Александеръ одъ Виндхаймъ кодъ куће?“

„Єсте, господине!“

„Могу ли съ ньимъ говорити?“

„Онъ лежи іоштъ у кревету. Кога имамъ честь пріавити?“

„Конзула Девалда.“

„По налогу мога господина дужанъ самъ Господина Конзула свагда пустити, кадгодъ буде дошао. Молимъ причекайте мало.“

„Овай човекъ налази задовольство у мени као и я у нѣму!“ помисли Конзулъ.

Изнутра чули су се кораци служителя, како низъ степене иде. Одма се и врата, коя готово изглавлѣна быяу, отворе. Онай глувый и потмулый воздухъ задане улазеће. Главомъ тресући Конзулъ пеняо се узъ блатомъ пуне степене.

„Како се зовешъ, пріятелю?“ упыта служителя.

„Товія, Г. Конзулъ!“

„Библическо име. Допада ми се.“

„Мени не, Г. Конзулъ!“ промрмля старый служитель.

„Зашто?“

„Будући є мой старый именякъ слепъ было, па мож'да и я делимъ съ ньимъ ту судбу. Што самъ старіи, тимъ су ми очи слабіє.“

„Ослони се на волю Божію.“

„И морамъ, Г. Конзулъ.“

„Но, быћешъ мударъ као Товія.“

„Погледайте само гди смо дошли.“

Товія отвори єдна врата. Конзулъ уђе у начелну собу, коя іошъ прилично сачувана быяше. Малый намештай, кои є пре єдногъ дана изъ оближнѣ варошице набавлѣнъ, чиніо ю є обитаємомъ. Александеръ одъ Виндхаймъ устао є было; прими госта у спаваћой альини, коя, као и све нѣгове альине, уредна быяше. Мужеви поздраве се као стари пріятельи, ништа зато, што су се пре єдногъ дана упознали.

„Овде дакле желите обытавати?“ упыта Конзулъ.

„Колико годъ буде могуће, толико ћу овде живити!“ одговори Александеръ, почемъ є цигару запаліо, кою є изъ єдногъ путничкогъ сандучића извадіо. „Животъ међу людма тако ми є досаданъ, да ми ова усамлѣность опоравленѣ здравля приноси. Господинъ Конзулъ, усуђуємъ се да васъ за нешто пытамъ.“

„Шта желите знати?“

„Има ли жена у овомъ предѣлу?“

„Осимъ моє домостроительице, старе єдне жене, никакове нема.“

„Може ли се до найближе шуме доћи, а да неморамъ наићи на какво женско створенѣ, коє є за казнь людій створено?“

„Поуздано, господине.“

„Добро; дакле є стра уклонѣнъ, кои ме є целу ноћь мучіо.“

„Боите л' се женскиня?“

„Као вештица, као ђавола. Често ми се являю у сну, и я се уплашенъ пробудимъ. Єдна пружа руку на мене; друга ми прети прстомъ, као да самъ є у нечемъ увредіо; трећа ми се руга и цери; четврта оће да ме загрли; пета смеє се као Сирена, а притомъ и пева — господине Конзулъ, я могу вамъ педесетъ таковы' изброяти, и све су за чудо лепе. Ніє ли то чудновато? И што ми више досађую, тимъ више на ньи мрзимъ и презиремъ ій. У другій редъ спадаю младићи. Боже мой, какво жалостно дружство образую ови люди! Они немаю нити нрави, нити поштеня; па ни учено ни дружствено изображенѣ — што више іоштъ су лажльиви и неверни, као жене!“

При последнѣмъ изреченю осмену се конзулъ непримѣтно. Па онда рече:

„Драго ми є, што васъ чуємъ, да тако говорите. Мой господине, я самъ стара стѣна, на коіой таласи живота бесне — т. є. мой є духъ збогъ философіє стѣномъ постао; моє є сирого тѣло трошно, као трска, коя се и одъ найманѣгъ ветра повія. У одношаю на люде, я управо онако мислимъ као и вы; али жене нећу да кудимъ, єръ оне притяжаваю за мене извѣстно нешто — како ћу рећи? Жене су — садъ ћете ме већъ разумети!“

„Савршено, савршено, Господинъ Конзулъ! я самъ сасвимъ вашегъ мнѣнія; нема правила безъ изятія, између осталогъ налази се и добродѣтельи у гдикоє жене. Али цео є родъ слабъ, и лако се поведе странпутицомъ.“

„Неговоримо више о томъ предмету!“ рекне узнемиренъ конзулъ. „То є истинито, да светъ съ нама рђаво поступа, и зато ћемо се одъ нѣга удалити. Позовели ме Богъ, быћу готовъ, да нѣговомъ позиву слѣдуємъ.“

Александеръ понуди свога госта єдномъ цигаромъ. Конзулъ узме и запали, и почне съ великимъ задовольствомъ пушити.

„Я самъ намѣранъ, да тестаментъ правимъ,“ рече димећи. „Почемъ самъ увѣренъ, да сте се рѣшили овде живити, то молимъ да куповину заключимо.“

То є была предосторожность Конзула, кои є знати хтео, какво свойство овай благородникъ притяжава. Новацъ му є и данасъ играо у свему ролу, каса є была нѣговъ барометеръ.

„Заключимо дакле,“ рече Александеръ бодро. „Колико иштете за ову кућу и ньой принадлежећу башту?“

„Петъ хиляда талира.“

„Ево петъ хиляда талира!“

Младый човекъ донесе єдну кесицу, кою є изъ путничкогъ сандука извадіо, и изброи поискану суму у банкнотама.

„Добро, Господине одъ Виндхаймъ. Сутра ћу вамъ донети признаницу и тапію.“

Обоица руковаше се као знакъ да су посао свршили.

„Я очекуємъ васъ сутра на доручакъ, господине; после доручка ићићемо у ловъ! Добро оружѣ наћићете.“

Конзулъ мете новце у цепъ, опрости се и оде кући.

„Овай благородникъ пита се мнѣніима о свету, коя ме тѣше!“ промрмля у себи. „Люди су рђави, изъ основа рђави, а нарочито мужеви. Доиста, ово саглашаванѣ наши мнѣнія чини ми човека любкимъ и милимъ.“

Истогъ вечера донесе писмоноша писмо Вилхелма Девалда. Конзулъ читаше га съ особитимъ задовольствомъ.

„Онъ се са кћери Мете и Бронера већъ оженіо!“ рече у себи, „я самъ се томе и надао, єръ Вилхелмъ увекъ є лепе девойчице радо имао. То є добро, врло добро! Ахъ да нисамъ іошъ тако болестанъ, провео бы баръ ове моє старе дане у задовольству.“

Размишляваюћи одао є по соби горе и доле. Нѣгово лице побледило є и више пута грицкао є устнице, као да бы хтео дубоку мрзость угушити.

„Не, добро є тако, врло добро!“ повиче. „Ђаво неће ме за кике вући, да ме съ преду-

---

*) Ову смо песму извадили изъ повећегъ рукописа „Юначкихъ песама одъ год 1336. до 1389. по исторіи народа србскогъ“ спѣваны обште познатимъ песникомъ Лазарицe Іоксимомъ Новићемъ, коє ће скорим светъ угледати.

У. П.

зетогъ пута одврати Шта ми помаже тако велико иманѣ, кадъ немогу да спавамъ? Благородику появлюю се жене, да га на свою несрећну любавь примаме, а мени се появлюю да — —."

Узме библію съ астала, отвори єдно забележено место, и почне читати велегласно:

„Мы смо грешници и лишавамо се славе, кою бы требало да имамо у Бога!"

Затимъ седне за асталъ и почне съ особитомъ охотомъ ручати. После ручка заметне пушку на раме, домами єдногъ повеликогъ кера и оде у шуму. Конзулъ є данасъ имао срећу у лову: после єдногъ сата већъ є имао у кожной торби єдногъ зеца и две кокоши. Овако натоваренъ корачао є бодро къ єдномъ селу, коєга мале куће по шуми распрострте лежау. Єданъ мостъ, кои обале потока саставляше, водіо є къ гроблю. Брзо, као да бы се мирногъ места мртвы' бояо обиђе црквицу, коє бели зидови сунчанимъ зрапима обасути, блистау; одавде хитіо є къ пароховой кући, коя сто корака одъ цркве лежаше. Парохъ, честитъ човекъ, прими га у своє обиталиште.

„Господинъ отче," рече Конзулъ, „пре него што седнемъ дозволите ми, да идемъ у кућу и матери Єлени мой ловъ изъ торбе изручимъ. Преко сутра є неделя, домостроительница моћиће зеца употребити."

„Вы сте врло честити, господинъ Конзулъ, одговори жалостно свештеникъ; „али Єлена неће ми више нієдногъ зеца изпећи."

„Зашто? зашто?"

„Она є врло болестна."

„Сирота жена!"

„Лѣкаръ, кои садъ текъ што изиђе, каже ми, да овай данъ неће преживити.

Поколебанъ Конзулъ остави пушку у єдномъ углу.

„Мож' да ћу іой и я скоро слѣдовати!" промрмля онъ. „Да, да, г. отче, рѣаво самъ са здравлѣмъ, немогу, као што треба да се опоравимъ. Држе ме за крепка, снажна, али самъ слабъ, врло слабъ!"

Свештеникъ тресаше своіомъ седомъ главомъ.

„Ма како было, г. Конзулъ," одговори онъ, „ова мысао има свой узрокъ."

„Како то, г. свештениче, како то?" запыта конзулъ.

„Ко се за болестногъ држи, свагда тай има предъ очима край, а кои предъ очима има край, ради као добаръ човекъ. Ахъ, како іѣ мало има, кои на смрть мисле! Кадъ бы свакій мисліо на смрть, коя никомъ неостає дужна, небы было рѣавы' людій.

„Имате право, г. отче, савршено право; светъ є по већой части покваренъ, све живи безъ бриге, єданъ другогъ киньи, задиркива, мучи и вара, безъ да промисли —"

„За то пытаће онай найвышій Судія: човече, како си на земльи живіо? Зашто си то и то чиніо? Ты си знао моє заповеди, а ниси имъ хтео слѣдовати."

„Г. духовниче," рече Конзулъ, као да є хтео овай говоръ прекинути, „мати Єлена дакле є опасно болестна?"

„Већъ одъ три неделѣ. Има већъ месецъ дана како нисте насъ посѣтили."

„Будући самъ болестанъ, врло болестанъ было! Я самъ у намѣри, да тестаментъ правимъ, у комъ случаю, мой достойный пріятелю, нећете ни вы изъ вида изгублѣни быти. Я знамъ, ваша парохія приноси мало, на штедню неможете ни мыслити, пензія, кою бы захтевали, была бы мала — я мыслимъ о вама, г. отче!"

„Ахъ, г. Конзулъ, како сте добри! То є срећа, што є небо васъ свима земнимъ благама тако богато обдарило, васъ, кои на добро та блага употребити желите. Како ће се Єлена радовати, кадъ іой ову вѣсть доставимъ!"

„Водите ме къ ньой, я ћу іой самъ то казати!"

„Айдете, айдете, г. Конзулъ, болестна често є за васъ питала!"

Свештеникъ одведе госта у єдну зачелну собу, коє прозори къ цркви окренути быяу. Єдна постара селянка сеђаше за асталомъ и шіяше.

„Она спава;" шапташе ова насусретъ улазећима, почемъ є на спуштену завѣсу кревета рукомъ показала — „већъ одъ четврть сата."

„Немойте є узнемиривати!" протепа конзулъ. „Доћи ћу другій путъ."

„Само єданъ погледъ!" прошапне парохъ, почемъ полагано завѣсу одигну.

Конзулъ нехотице склопи руке, кадъ честно лице старе майчице на снежнобеломъ ястуку спази. Хиляду бора, можда више одъ жалости и бриге него одъ старости, появлѣны' браздиле су нѣно бледо лице са танкимъ устницама. Бела ноћна капа съ финимъ окрайкомъ покриваше нѣну главу, исподъ коє неколико белы витица вирау. Мирни и тихи, као єсенѣ вечернѣ сунце, коє своє зраке на жуто виново лишће предъ прозоромъ бацаше, быяу знацы, безмоћно-спаваюће. Суве руке, као да се болестна Богу моляше, быяу склоплѣне на прсима, коє се никаквимъ писаємъ ненадимау. Трепавице са дугачкимъ белимъ длакама быяу полуотворене, а укочено око гледаше на прси.

„Боже мой, Боже мой," протепа свештеникъ, кои болестну точно погледа, „то ніє покой спаваня — ніє, заиста не — погледайте укочено око, укочене устнице —!"

Упрепашћенъ поћути неколико тренутака. Потомъ счепа руку матере Єлене. Сузе летиле су низъ образъ старца, па онда дрктаюћимъ гласомъ рече:

„Она є за вавекъ заспала — нѣна є рука укочена и ледена, рука, коя є двадесетъ година за мене радила! Єлено, Єлено, верна душо! Да она неотговара више! Нѣно око укочено, нѣна уста нема! Єлено, ты си тиху смрть претрпила, смрть праведны!"

Плакаюћи сагне се старый парохъ, полюби укочену руку и мете є опетъ на прси. Затимъ мирно стане и пусти, да сузе слободно теку, коє се као бисеръ на чошной одећи преливау. Лице матере Єлена вечернымъ сунцемъ обасяно чинило се, као да се съ утѣхомъ на тугуюћегъ смеши. То су заиста знацы оногъ човека, кои безъ икакве борбе и у надежди на боньи животъ са света одлази.

Конзулъ опечалѣнъ дрктаюћи окрене се къ прозору, крозъ кои смотри гробове, грабно каменѣ и крстове у црквеной порти. Остави смртну собу и оде у пароховy, коя у башту гледаше. Наскоро дође и старацъ, кои се мало успокоіо быяше.

„Садъ самъ самъ на свету." рече онъ; „последня верна душа остави ме. Моя кућа мора пуста и празна быти, радеће Єленине руке за вавекъ изчезоше. Тако изчезава све мало по мало, докъ редъ и на мене дође."

„Г. отче, и я осећамъ вашъ болъ, будући самъ умрлу познавао. Знате ли, да самъ намѣравао опредѣлити іой єдногъ посланика? Штета, што є умрла."

„Она є увекъ съ почитаємомъ любови о вама говорила, г. Конзулъ; и кадъ годъ бы дошли, радовала бы се, као какво дете."

„Єли Єлена ваша рођака, г. отче?"

Пароху чинило се, као да утѣху у говору о умрлой налази, па сладкорѣчиво одговори:

„Ніє, ништа ми ніє была, нѣну фамилію непознаємъ."

„Но, како є дошла кодъ васъ?" упыта Конзулъ.

„Вама ћу, любезный господине, изприповедати; досада нико ніє знао. Седите, лакше ће ми быти, ако се мало съ вама поразговоримъ. Ове єсени є двадесета година, кадъ самъ се єдно вече изъ могъ Филіала повратіо, гди самъ се подуже, него што самъ научіо, на єдной веселой части крштеня задржао. Путъ мой водіо є поредъ поштанске куће, коя на край друма лежи. Кадъ ме поштаръ спази, зовне ме. „Господине отче," рече, „у моіой кући лежи єдна стара жена тежко болестна; и тако принуђена є была свой путъ прекратити и овде остати. Лекаръ изясніо се, да є нѣна болесть сумнителна, а и жена морала є свой край близу осетити, почемъ захтева єдногъ свештеника. Я самъ знао, да ћете се вратити, па съ тога самъ васъ и чекао." Безъ оклеваня одемъ болестной; она є была жена одъ прилике одъ 30 година, али при своємъ нѣномъ бледилу лепа. Смешећи се пружи ми нѣну у грозницы горећу руку, и рече:

„Я већъ видимъ, да самъ близу края, зато молимъ васъ, да ми при последнѣмъ часу помогнете и єдну тайну примите, кою съ овогъ света са собомъ немогу однети. Пре свега моранъ вамъ, почемъ сте вы протестантскій свештеникъ, на знанѣ дати, да самъ я католичкиня."

„Госпоя," одговоримъ я, „мы немамо овде ни близу ни далеко католичкогъ свештеника, зато я уважавамъ то тако за христіянску дужность, да вамъ благословъ по закону дамъ, кои є нашъ Господъ за све установіо. Я самъ слуга Божій, кога сви христіяни безъ разлике исповедаю и почитую. Оћете л' се мени поверити, испуниће точно мою дужность."

„Я самъ єдна сирота, несрећна жена!" за-

*

почне єцаюћи. „Єданъ бездушный мужъ лишіо ме иманя и детета. Мож' да самь ову несрећу заслужила, но Богъ нека ми суди“

„Єсте л' себе збогъ погрешке укоравали?“ упытамъ є.

„Саслушайте ме, да ли самь крива. После смрти мога првогъ мужа, съ коимъ самь истина само две године, али врло несрећно живила, одпутуємъ съ моіомъ двогодишньомъ кћерчицомъ у Келнъ, гди самь мирно доодке мога добра уживати намѣравала, коє ми є отацъ, као наслѣдство после смрти оставіо. Ту упознамъ се съ єднимъ младимъ човекомъ, живописцемъ, кои мене и моє дете живопише. Силна страсть обузе ме за вештакомъ, я примимъ нѣгову просидбу и будемъ нѣгова жена, у надежди, да ћу срећу уживати, коя ми є у првомъ супружеству одказана была. Година дана протече, и я самь имала узрока, да се у срећи поносимъ. Кадъ наєданпутъ породи се у момъ мужу велико неповольство, коє ме у дубоку печалъ бацаше. Я навалимъ на нѣга и онъ ми даде разумети, да се лакомислено пре съ єдномъ Швайцеркомъ оженіо, кою онъ ніє могао любити. Та нѣгова прва жена налазила се у Келну и видила се да га тражи. Одъ нѣногъ суровогъ карактера и ђаво бы се гнушао. Онъ ме моляше за опроштенѣ, што ми є ову тайну прећутао, боећи се да му небы мою любовь и руку одказала, онъ ми се закуне, да є изъ єдине страсти спрамъ мене погрешіо. Я му за лако опростимъ, будући самь га страстно любила. Мы оставимо Келнъ и обитава смо мирно и спокойно. Али и овде мой мужъ ніє имао спокойства; онъ рече, да є неке папире копирао, коє ће у смотренію нашегъ венчаня потребне быти. Наскоро згоди ми се прилика, те моя добра продамъ, и заключимо, да са изплаћеномъ сумомъ одъ 100.000 талира у Америку одпутуємо. Мой мужъ оде съ дететомъ и имовиномъ напредъ у Бременъ, докъ самь я нешто мало посла у Келну имала свршити. У ономъ тренутку, кадъ самь се на кола поштанска попети хтела, мету ме подъ затворъ; да морамъ казати, гди се мой мужъ налази, кои є збогъ двострукогъ супружества и лажны' папира обтуженъ. При испыту стане прва нѣгова жена поредъ мене, єдна неотесана, сурова Швайцерка, съ коіомъ ніє могуће, да є онако изображенъ човекъ живити могао, премда є у лицу лепа была. Я се извѣстимъ о опасности могъ сиротогъ мужа, и заключимъ, да га спасемъ, я кажемъ, да є съ моимъ иманѣмъ некуда отишао, али куда незнамъ. Съ тимъ самь истина умножила нѣгову кривицу, али самь га биръ и спасла одъ пропасти, кою самь за невину држала. Шта є онъ учиніо, учиніо є ямачно изъ любови къ мени. Почемъ самь се заклела, да за прву нѣгову жену ништа нисамь знала, кадъ самь му руку пружила, одпустили су ме. Шесть неделя одонда протеку. Одпутуємъ у Бременъ, али ненађемъ нити мужа нити моє дете. Съ єдномъ сумомъ одъ 3000 талира, збогъ коє самь се у Келну задржавала, одпловимъ у Невіоркъ, на уречено наше место. Я приспѣмъ. Читаву годину тражила самь га по той великой вароши — све є было узалудъ. Мой новацъ приближавао се краю и я съ пуно-тужнимъ срдцемъ вратимъ се у Европу. Садъ се налазимъ на путу у мою постойбину, кою више нећу видити. То є повѣсть мога живота. Г. свештениче, узмите ову цепну книжицу, она садржава имена моє фамиліє и мога мужа. Отворите є кадъ будемъ умрла, да бы дознали несрећу оне, коє сте се примили. Я се заклинѣмъ предъ лицемъ божіимъ, да самь истину казала!“

„Почемъ є по закону утѣшимъ, появи се на ньой снажанъ кризисъ; я є предамъ лекару, кои се међутимъ вратіо, и одемъ кући. Онда быяше жива моя супруга; я іой изприповедимъ тай догађай. Осећали смо найтоплиє сажаленѣ спрамъ сироте жене, коє є срећа живота тако чудноватимъ околностима порушена. Сутра-данъ проодамъ се съ моіомъ супругомъ до поштанске куће; поштаръ каже намъ, да є кризисъ болестной престао, види се да ће оздравити и пытала є за мене. Мы одемо къ ньой тужно смешећи се прими насъ. Моя Тереза прихи се нѣ пріятельски. Кадъ се болестна мало придигла, између обе ове женске утврдила се свеза пріятельства тако, да є раскинути нисамь кадаръ быо. Первый коракъ странице быяше тай у нашой парохіи. Я се радо нѣ примимъ, да є дотле у моіой кући држимъ, докъ савршено оздрави за дальи путъ. Протекоше неделѣ, месеци — страница, коя се Єлена зваше, остаде. Затимъ се разболе моя сирота супруга, и Єлена быяше седамъ година нѣна найверніа настойница; она сама управляла є съ кућомъ, сама бдила є надъ болесницомъ, докъ ніє смрть страшнимъ мукама край учинила. Одъ тогъ времена остане Єлена моя домостроительница, и морамъ іой данасъ рећи, да є єдна верна душа была, коя є све патнѣ мужествено и покорно подносила.“

Конзулъ є озбильнимъ лицемъ слушао; на нѣговомъ высокомъ челу появи се якій зной, кадъ є парохъ приповедку заключіо. Было є садъ нерешимъ, да ли да иде, да л' да остане.

„Сирота жена!“ протепа онъ.

Парохъ убрише своє сузе.

„Г. отче,“ упыта Конзулъ съ усиливанѣмъ, „зашто ми имена єленине фамиліє и нѣногъ мужа непоказасте?“

„Будући га незнамъ!“ одговори чистосрдачно старый парохъ.

„Непознаєте га?“

„Да, єръ книжицу нисамь іоштъ отворіо. И нашто ми є нуждна была? Заръ є нуждно было то име, да у сиротой жени любовь подраноє? Да ли є требало, да є неповеренѣмъ моимъ у болесть доведемъ? Я самь испуніо нѣну желю верно; садъ є умрла, чимъ є майки земльи предао будемъ, отворићу книжицу.“

„Стварь се мене тиче,“ рече Конзулъ, почемъ нагло устаде. „До неколико дана видићемо се опетъ. —“

„Онда ћу и я вама имена наше несрећне пріятельице казати.“

Конзулъ остави кућу парохову и хитіо є своме польскомъ добру, до коє, савъ у зною окупанъ, приспѣде, почемъ є и последнѣгъ сунчаногъ зрака нестало. Іосифъ га дочека и поможе му свући се.

„Кадъ ћете г. Конзулъ вечерати?“

„Я самь болестанъ, Іосифе!“

„И познає се на Вама, любезный господине.“

„Ніє ли истина, моє лице бледо, моє око мутно, моє устнице дрхте одъ зиме?“

„Да, господине Конзулъ.“

„Однеси ме у креветъ!“

„Оћу л' лекара звати?“

„Не, ухъ, како ми є зима!“

Конзулъ доиста дрхташе савъ, као у грозницы. Онъ леже у креветъ.

„Іосифе, прочитай ми штогодъ изъ библіє.“

„Таки, г. Конзулъ!“

Дугачкій Іосифъ седе поредъ кревета, намести наочаре на носу и одпоче величественимъ гласомъ читати. После четвртъ сата болестный заспа. Іосифъ устане мете библію на страну и оде у собу поредъ куйне, да бы съ домостроительницомъ повечерао. О болестномъ господину ніє ни было разговора, служительи знали су да ће сутра данъ опетъ оздравити. Тако є и было. У деветъ сати дође Александеръ одъ Виндхаймъ на доручакъ а у десетъ сати оде съ Конзуломъ у ловъ. Главна тема ньовогъ разговора была є изопаченость света.

(Продуженѣ слѣдує.)

Братъ и сестра.

(Свршетакъ.)

„Не, никада!“ викне Леополдъ Бухъ; „ови пространи предели су за пустошь одређени; ньово є време прошло; они ће ненаселѣни лежати и пусти остати, као годъ и они, о коима ми є мой старый учитель, некій капуцинъ, приповедао, красни, плодни, водомъ обилни предели у Азіи, где є одпре све одъ людій киптило и где сада само гладна хієна тумара около развалина!“

„Айде, да се пожуримо!“ рече Максъ згрозивши се. И оба официра ободу коњ и полете полѣмъ за войницима, коє за кратко време сустигну. Путъ се настави тако брзо као што є то могло быти у ненаселѣной пустиньи безъ села, друмова, мостова и бродова као што є сада земля изгледала. Предъ вече буде предѣлъ горовитіи; но небо се разведри и умилно почне сунце сіяти крозъ облаке. Путницы стигну до стражняка повлачеће се войске; већъ быя'у у линіи, кою су ови повукли. На улазку у шуму се дрвета окресала, на ньи заставе побило, гомиле коњаника тумараде су по чистини испредъ шуме, да разсуте скупляю, стражу чуваю, коњ ране. Димъ изъ дубльине шуме показивао є, да се тамо веће трупе настаниле.

„Ево насъ, пріятелю,“ рече Леополдъ Бухъ къ своомъ уморномъ другу, „и ты си сигуранъ.“

Овай неодговори на речи свога пріятеля. Леополдъ се збогъ тога брзо обрне и види га

где на коню седи и укоченымъ очима у мрачность шуме гледа, као да є утвару видіо.

„Шта є?“ упыта коњаникъ жестоко.

„Ено, ено! заръ невиде ништа?“ викне Максъ изванъ себе одъ чуда и непада.

„Та шта? невидимъ ништа осимъ грмова!“

„Єдна женска, као анђео лепа, съ одойчетомъ на руцы, но у рђавомъ, шареномъ, страномъ оделу. Она ме гледаше неко време разрогаченымъ очима, па онда є у мраку одъ чамова и растова нестане!“

„Но, па заръ ты є жена могла учинити, да као лудъ изгледашъ! И я є морамъ видити! Айде за мномъ!“ Съ овымъ речма ободе коня да овай дивлѣ дуваюћи и уздице гризући у шуму поюри.

Максъ поће за ньимъ мало лакше, єръ збогъ рана и умора ніє се мог'о са своимъ окретнымъ другомъ равнати. И оба войника, коя се досадъ близу официра налазише поите журно за ньима у шуму.

Но я'анѣ се на брзо сврши. Леополдъ Бухъ приспе наєданпутъ на єдну особито косу стрмень, где є измолѣна стена доле стоєће растове и букве закланяла. Ту застане и смотри у дубини станъ єдне циганске орде. Мало часъ доћу къ нѣму и Максъ и нѣгова оба пратіоца и некій трећій войникъ, кои є са ньима было приспао.

„Морамо доле; тамо ћемо наћи, што тражимо!“ рече угреяный Леополдъ.

„Да останемо овде; шта бы кодъ тога изрода нашли?“ рече Максъ одбіяюћи.

„Морамъ доле; нешто ме онамо као закике вуче.“

„То айде! но мирно и паметно, да ій непоплашимо или да што непосумняю:“

„Добро!“ рече Леополдъ, и поће по врху провале тражећи путъ, кои бы доле водіо. Но нѣговъ се конь стане бацати, зато мораде сяшити и предати га єдномъ войнику да га води, а онъ сиће на дно провале водећи Максовогъ коня за уздице крозъ теснацъ, кои є каменѣмъ и младимъ дрвећемъ покривенъ было.

Цигани су были долазеће већъ приметили; ньови пси огласе и люди су стаяли неговорећи ништа близу єдны кола, у коима као да є сиротиня ове орде была; деца су се была подъ кола подвукла и гледала су пола радознало, пола плашльиво исподъ ньи; жене су се сакриле са своіомъ одойчади у єдну пећину, коя є у стени была. На лицу овы бедны людій видила се плашня, збогъ ове посете, коя є као нападанѣ изгледала.

Оба коњаника погледе жельнимъ окомъ по иркой гомили; сажаленѣ и гнушанѣ се у ньима мешало; но ону, кою су тражили, не нађоше.

„Зна л' когодъ одъ васъ немачкій?“ викне Леополдъ Бухъ людима, кои су се упорно и плашльиво око кола скупили были.

„Зна!“ зачує се отудъ, и єданъ постаръ дрскогъ изгледа, коє га є тавно лице вирило изъ подрте мантіє капуцинске, приступи неколико корака ближе къ коњаницыма.

„Мы тражимо кодъ васъ єдну младу жену съ одойчетомъ, што смо горе на друму видили!“

Циганинъ намрштн обрве и рекне: „Ніє овде!“

„Где є?“

„Незнамъ. Но, шта оћете одъ нѣ? она є моя жена!“

„Твоя жена!“ викне Максъ, и гроза га проће.

„Вы сада знате, па ако што съ ньомъ говорити желите, то можете мени казати.“

„Што ћу съ твоіомъ женомъ говорити, то є само за ню. Доведи є одма!“ викне Леополдъ, кога упорность Циганинова огорчи.

Циганинъ погледа официра пробадаюћимъ погледомъ; съ другимъ погледа шуму и види где съ висине слази другій коњаникъ са мушкетирцемъ. Уєдно пакъ примети за леђима оба официра свою жену, коя се башъ силазила, и кою є войникъ, што є Максовогъ коня држао, опазіо и лепотинѣной дивіо се. „Ево!“ викне, „овде є моя жена! Но говорите, шта ћете съ ньомъ? я морамъ знати!“

„А!“ викне Леополдъ, „та ето є. Светога ми Стевана, она є лепа, као зора!“ И зачуђено гледао є Циганку, коя є плашльиво ближе долазила.

„Овамо, Мелонка!“ заповеди Циганинъ своіой жени.

„Іокъ, овамо, красно створенѣ!“ рече Максъ, кои є стаяо край Леополда, седећегъ на єдной клади, „овамо!“

„Шта оћете одъ моє жене!“ повиче претећи Ц ганинъ.

„Да намъ врача, мрка лепото,“ викне му Леополдъ подругльиво, но притомъ му пропрети прстомъ, показивши свой великій мачъ.

Циганинъ се уплашено окрене одъ нѣга, врати се къ колима, прогунђа са своимъ друштвомъ неколико речій па онда умакне у шуму да га други неопазе.

Циганка стидльиво приступи къ обоицы официра, носећи на леђима прляво дете док' се друго одъ прилике одъ петъ година плашльиво къ ньой примакло и за ню се уватило.

„Видіо самъ те, красна жено,“ рече Максъ и оштро є покледа; „али где? Єл' было у сну или на яви?“

„Нисте ме могли видити, када самъ кодъ васъ была,“ одговори лепа Циганка поруменишти.

„Ты? Была кодъ мене?“ — викне официръ и увати є за руку.

„Я самъ была кодъ васъ у тешкомъ часу, у часу, где сте одъ єдне смрти на чуданъ начинъ умакли, а друга вамъ є претила, кою нисте могли одклонити!“

„Па када и где є то было?“ упыта официръ.

„Іошъ ніє давно!“ одговори Циганка и поруменишти погледа на страну.

„То си ты была хранитель мога живота! Ты си была юче уза ме после бытке, када ме є мой конь ударомъ мача збунѣна изнео изъ метежа у шуму. Дакле, то могу само добро одъ тебе чути и теби неће быти бадава. Врачай ми!“

„Не радо, драгій Господине,“ рече Циганка. „Особито нетреба да се шалите, мыслите на ючерашный данъ!“

„А, зато немарімъ; то быва свакій данъ у войничкомъ занату, па када проће, настає радость. Брзо, врачай ми, красна заштитнице!“

„Вама?“ викне жена и погледа му дубоко у очи.

„Єсу л' то твоя деца?“ упыта Леополдъ Бухъ.

„То су деца Бранкина. Я немамъ деце, Господине.“

„А ко є Бранка?“ упыта Максъ.

„Онай, што сте мало пре съ ньимъ говорили. Но миръ! онъ є любоморанъ и крвожеданъ као тигаръ.“

„Єл' онъ твой мужъ?“ рекне Максъ, и опетъ га преће грози.

„Єсте!“ каже Циганка кратко и жестоко.

„Како? Ово страшило?!“ — викну оба официра. Настане подуже ћутанѣ.

„Пустите ме сада да идемъ, Господо!“ уздане Циганка и покуша истргнути руку, кою є Максъ іоштъ єднако чврсто држао.

„Найпре ми врачай, Мелонка!“ рече младый човекъ навалюћи.

„Оћете л'? но нека буде!“

Младый официръ пружи іой десну руку. Жена є дуго и мирно гледала у пруге по ньой па онда рече: „видимъ добро и зло. Болѣ да прећутимъ!“

„Изкажи!“ рече Максъ! „заръ и зло да непримимо радо, кадъ смо добро примили?“

„Отуда ће васъ смрть наћи, ако што драго нађете!“ викне Циганка.

„Далѣ, далѣ!“ викне официръ.

„То є све, што вамъ могу рећи! Но сада ме пустите!“

„Не, не, ты ћешъ съ нама ићи!“ рече Максъ; таква ружа неваля да увене у таквой околини.“

„Съ вама? Никада!“ повиче жена жестоко и узверено погледа около себе.

„Съ нама! Ко ће намъ то укратити?“ рече Леополдъ и дигне се упорно.

„Я самъ Циганка, Господине!“

„Не, не, то ты ниси!“ викне Максъ.

„Одкудъ знате то, Господине?“ рече жена побледивши.

„Незнамъ, но осећамъ; некій тайный гласъ каже ми, да ты не спадашъ у овай изродъ.“

Млада жена сакріє лице рукама, па онда рече: „Было є лепъ замакъ, у коме самъ одрасла. Лежао є на обали некогъ великогъ єзера, и башта, у коіой самъ се као дете играла, была є узъ саму воду. Єдно момче, мало старіє одъ мене, играло се тамо са мномъ. Я самъ га тако яко волела!“

„Како се зваше момче?“ рече Максъ ванъ себе.

„Звао се Максъ! рече жена.

„Максъ!“ уздане младый официръ. „А я самъ имао сестрицу по имену Марію, кою самъ

яко волсо и за кою смо мыслили да се у езеру удавила. О Боже, о Боже, каква слутня!"

„Она се ніе удавила, ню су украли, отели, Господине. Я самь ваша сестра Марія! Познала самь васъ по томъ мркомъ младежу на слепомъ оку, кои изгледа као прстенъ, и мени валя да кажете хвала за свой животъ."

„Маріа, сестро!" викне Максъ изванъ себе и загрли жену — —

У тай ма' пукне пушка; млада жена заечи изъ гласа; падне изъ Максовогъ наручія на землю, а Максъ посрне неколико корачій одъ нѣ, па се онда свали на землю.

На вр'ъ єдне высоке у шуму зарасле стене у средъ полако разлазећегъ се дима покаже се на тренутакъ Бранкинъ претећій изгледъ, пушку подигнувши, па онда га нестане у чести.

Леополдъ Бухъ клекне упрепашћенъ край свога пріятеля, отвори му прснякъ и покуша га у животъ повратити. Но зрно му є было срдце пробило; онъ тешко уздане и премине.

Али Циганка се дигне; метне дете на землю и гледала є пузећи приближити се къ лешини свога брата. Но снаге іой нестане; и она є смртно была погођена.

„Я самь рекла! рекла!" стеняла є. „Дайте ми га, да га іошъ єданпутъ видимъ!"

Цигани іой мету лешину у крило и она полюби бледа уста мртваца. За тымъ клоне гласно уздапувши, у руке Циганину кои є држао, и издане. —

Узалудъ є Леополдъ тумарао по шуми съ войницыма и другима, кои су на гласъ пушке поитали. Одъ убице ніе се нашло ни трага.

Подъ єдныма великимъ растомъ на подножію стене, где се дело догодило, даде Леополдъ укопати свога пріятеля поредъ Маріе, нѣгове сестре.

Найдражій цветъ.

Пытала ме Мила моя:
Кажи мени драгій мой,
Шта найволи душа твоя,
Цветъ найдражій кой є твой?
Ружица ли да л' румена
Сва росицомъ обливена,
Или кринакъ пуный стида,
Ил' споменакъ смерногъ вида,
Ил' босилякъ што мирише
К'ошто райска душа дише?

Чуй ме, душо мила моя!
Шта найволи душа моя.
У румени не ружицу,
Бистру на ньой ни росицу,
Я неволимъ кринъ невиный,
Нит' споменакъ безазленый,
Нит' босилякъ што мирише
К'о што райска душа дише,
Већъ я волимъ онай цветъ
Кой рузмаринъ зове светъ,
Кои значи нама свадбу,
Мила моя теб' удадбу,
Кадъ ћу сретногъ видит' себе
Мила моя покрай тебе.

Д. Н. Павловићъ.

Суевѣріе о репатой звезди.

Какво є суевѣріе о репатой звезди было, каже намъ історія ова хранителька истине, у овимъ неколикимъ догађаима. Мы споминѣмо мѣ' осталимъ велику комету (репату звезду) год. 837., коя се земльи яко приближила была, и коіомъ є Лудвигъ Смиреный тако застрашенъ было, да є одма, да бы гнѣвъ Божій съ неба посланый ублажіо, заповедіо што брже цркве и манастире подизати. Комету появившу се год. 1456. не само да су Турцы подъ Муамедомъ II., него и христіянски предводительи войске, кои су у оно време противъ Турака воевали, као знакъ Божієгъ гнѣва сматрали. Да бы се овай гнѣвъ уклоніо, заповедіо є папа Каликстъ III. да се свакадъ у подне звони. Отудъ є произишао и обычай, да свакадъ у подне по католичкимъ земляма звона ударају. Тако исто постао є обычай кинувшемъ: „на здравлѣ" рѣчи, кое є по некимъ хронистима отудъ произишао, што є при єдномъ одъ наужаснія помора год. 590., за кои мыслише да га є єдна велика комета проузроковала, смрти яко кіанѣ предходило. Велика комета 1556. (та иста, коя се сада очекуе и коя є чудноватомъ гласу пропасти света дала), цару Карлу V. дала є повода одрећи се круне и у манастиру за смрть приуготовляваући се животъ проводити.

Енглеській державный дугъ.

Енглеска држава дугуе 829 миліона фунтій шт., т. є. 8100 миліона фор. ср. или 9800 миліона фр. райски или нѣмачки. Да преставимо ту суму одъ 9800 мил. фор. ср. у крсташима (на 1 крсташъ 2 фр. 42 кр. рачунаући), па кадъ бы крсташъ до крсташа уздужъ нарећали, изишла бы єдна линія одъ 19.596 географичны миля и томъ бы се линіомъ $3^2/_3$ пута цѣла земля опасати могла, а кадъ бы форинте до форинта нарећали (1 фр. = 10 гр. чарш.), то бы линія 39.682 милѣ или $7^1/_3$ земны обвата дугачка была. Кадъ бы те форинте єдну на другу наслагали, као што се обично за фишеке новцы слажу, то бы изишао єданъ стубъ одъ 2334 милѣ високъ. Далѣ, кадъ бы дугъ енглеській у готову на гомили имали, то бы ту грдну гомилу новаца могли кренути текъ на 34.500 кола', у свака кола упрегнувши по 4 коня (дакле са 139.000 коня) рачунаући на свакогъ коня по 15 центій товара. И тай бы се дугъ исплатити могао, кадъ бы се свака британска глава изъ сва три кралѣвства, и старци и бабе, деца и одрасли, мушко и женско, просякъ и миліонеръ принудили, да по 350 фор. (т. є. 146 тал. наши) на уништенѣ дуга плате. Само она сума, што є за плаћанѣ интереса сваке годинe потребна и опредѣлена, потребуе по горнѣмъ рачуну 1200 кола и 4800 коня, да се съ єдногъ места на друго крене и пренесе.

Анекдоте.

— Ко украде 1000 фр. за нѣга кажу да є крадљивацъ; ко украде 10.000 фр. за нѣга кажу да є майсторъ; ко украде 100 хиляда кажу да є препреденъ майсторъ; кои 200 хиляда украде кажу шпекулантъ є, кои украде єданъ миліонъ кажу: тай разуме свой посао.

— Богатый некій Атинянинъ, кои се далеко више старао да своме сину новаца доста остави нежели да га изобразити даде, нађе Аристипа философа и рече му: „Господине! гди годь дођемъ чуемъ да се о вама добро говори, я бы желіо да мога сына учите, и колико захтевате, што ћете га учити? „Єданъ талентъ, одговори му философъ." „Єданъ талентъ" повиче твردица, „заръ є разумъ тако скупъ? за ову суму мого бы я єдногъ роба купити." — „На купи" одговори философъ „и онда ћешъ имати два."

— Баснотворацъ Єзопъ, кои є было гуравъ и єравъ, єдномъ рече: когъ є природа као нагрду была родила, буде продатъ єдномъ трговцу, кои є съ робовима трговао, и овай трговацъ наскоро затымъ пође у Ефезусъ, да робове своє прода. Свакій робъ дужанъ є было што є за путъ нужно на леђима носити, и зато се Єзопъ своме господару замоли: да овай има призреніе на нѣговъ слабый саставъ тѣла, приметивши да бы валяло да се съ ньиме као съ повайліомъ блажіе поступа. „Ты ако нећешъ, неморашъ ништа," рекну му нѣгови другови. Но Єзопъ узме себи то за честь, па захте, да се и нѣму што даде да на леђа упрти. Кадъ онъ то захте пусте га да бира шта ће носити. Онъ узме котарицу съ лебомъ, коя є найтежа была. Сви су мыслили, да є онъ то учиніо збогъ тога што є лудъ. Но одма о ручку наклопе се сви око Єзопове корпе, и нашему мудроме Єзопу теретъ се олакша, єръ се леба прилично поеде. У вече и другій данъ єдоше такође леба, и тако после два дана Єзопъ се свога терета ослободи, и свакій се дивіо вѣговомъ мудромъ избору.

— Младићъ некій напише уєданпутъ єдно за другимъ три любовна писма, одъ кои прво почне съ овимъ речма: Почитаема пріятельице! друго: Любовидостойна єдинице! а треће: Дражайша и срдачнолюблѣна дѣвице! Нашто ова разлика? запыта га пріятелѣ, одъ кога онъ ніе преписку ову за тайну држао. Ево да ти кажемъ, нашто, одговори онъ. Прва има четыри, друга шестъ, а трећа дванаестъ хиляда форинтій мираза.

— Смрть и женске имаю мѣу собомъ чудновато подобіе; шта више женске су смрть на овай светъ и донеле! — Оне віяю као и она, онога, кой одъ ньи бежи, а беже одъ онога, кой ій вія и ватрено за ньима тежи.

— Млоге су девойке наликъ на коприву. Додирнемо ли є полако само, ожеже насъ; счепамо ли є одважно и чврсто, то се манѣ тога бояти имамо.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Шта мыслишъ, кои є найнесрећніи човекъ на свету?

Петакъ. Я мыслимъ онай, кои и кадъ се опіє а онъ плаче.

Еракъ. По чему то судишъ?

Петакъ. По томе, што добро разсуди, какавъ є светъ, и каква су данашня времена, неможе се насмеяти и веселити, осимъ ако ніє піянъ. А онай кои и піянъ плаче, за тога по готову нема среће и веселя кадъ є трезанъ.

Еракъ. Богати Петаче! шта бы ти радіо, кадъ бы те збогъ твогъ коекаквогъ брбляня стрпали у бувару, и узели на испитъ?

Петакъ. Ако бы имао кадъ мыслити, — — казао бы да више нема муке и квpге, и да я сушту истину говоримъ.

Еракъ. Да л' ће зацело она репата звезда доћи, за кою веле, да ће чрезъ ню светъ пропасти?

Петакъ. Ако се неће ове, то ће се зацело до године появити.

Еракъ. Нека, нека! баръ ће онда и оно, што є у Майданпеку саранћено приликомъ страшногъ суда воскреснути.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Ономадъ у Четвртакъ прешла є на мѣстномъ пароброду Нѣгова Светлость Князъ Србскій Александеръ Карађорђевићъ са светломъ княгиньомъ Персидомъ и съ пратньомъ више отмени особа, изъ Београда на нашу страну, изпративши с. княжевића Петра, кои є юче у ютру на пештанскомъ броду за Бечъ одпутовао. Ньове Светлости вратише се одма у Београдъ, куда су ій Нѣгово Превосходителство Г. ф. м л. Марціани, и Г. генерал-маіоръ Юнгбауеръ, као и ц. к. Генералный конзулъ Г. полковникъ Радосавлѣвићъ одпратили.

— Овогъ пролеća іошъ кише имали писмо, и већъ се почео светъ бринути збогъ велике суше, коя є за усѣве тимъ горе постала, што є было често и яки ветрова, кои су землю іошъ већма изсушили. Єдва поче ономадъ и юче мало киша падати, коя є кодъ насъ додуше лоша, али по некимъ странама Срема, као што смо чути могли, обилна была.

Београдъ. Овы' дана приспѣо є пароброд „Діана,“ кои ће, као што кажу, на србской страни пловити. Главна штація быће кодъ Београда, одакле ће Савомъ до Шабца, а Дунавомъ до Смедерева, Оршаве и Радуєвца радити. Истина да ће лаће, кое су досада еспапе и друге продукте трговачке до речены' места носиле, пасти; али ће трговина почети у велико цветати, и саобраштай трговине имаће Србія и са онимъ државама, изъ кои є досада еспапе сувимъ добіяла. Ради уговора са в. правителствомъ нашимъ приспѣо є већъ и Г. Надинспекторъ и Дирекціє Секретаръ Касіанъ, кои є одъ аустрійскогъ паропловногъ друштва за тай посао опуномоћенъ. Истый Господинъ имао є честь Нѣговой Светлости представлѣнъ быти.

Београдъ. Позивъ на книгу „Шестодневъ св. Василія,“ кою врлый, редкомъ елеганціомъ у стилу и єзику србскомъ пишућій Г. Архимандритъ Гаврилъ у Земунской печатньи штампати даде, доброгъ наће одзива кодъ нашегъ читаћегъ света, као што то такова важна книга и заслужує. Одъ г. Даничићеве граће за србску синтаксу штампани су већъ 30 табака, а цела ће книга имати око 40 табака. Ово ће дѣло учинити епоху у србской литератури, и іошъ ће већма ауторитетъ писца у єзикословномъ смотреню утемельити. — Кадъ већъ о книжевнимъ стварма речь проводимъ, мыслимъ да ће быти упутно, наду изрећи, да се скоримъ у Србіи и она забрана укине, коя є надъ Вуковомъ правопису изречена. Одъ таковогъ државника, к'о што є садашный попечитель просвете, пунимъ правомъ очекивати се може, да се неће съ онимъ правцемъ слагати, кои є споменуту уредбу диктирао, и кои яко на средньи векъ дише. — Данасъ су предъ вече сіятелный княжевићъ Петаръ, и сіятелна Госпођа Полексія Николаевића са супругомъ своимъ, Г. Советникомъ К. Николаевићемъ, преко Земуна одпутовали у Бечъ. Изпратише до Земуна высоке ове путнике Нѣгова Светлость милостивѣйшій князъ нашъ са светломъ княгиньомъ, као и друге отмене особе мећ' кома и Г. аустрійскій генералный конзулъ кавалѣръ Радосавлѣвићъ. Мило є было на обали Саве стоећемъ свету гледати, да, како є Нѣгова Светлость у бродъ ушла, одма се застава србска на катарки развила. —

— Славномъ юнаку Сибинянинъ Янку поставиће се скоро споменикъ у ердельскомъ Београду. Трошкови ће износити 25000 фор. ср.

— У Кантону Тесина, некомъ предѣлу Швайцерске, постои обичай, да момци на првый данъ Ускрса девойкама ките одъ цвећа на пенцеръ метну, кое су себи за любе изабрали. То раде обично предъ зору, како бы девойци, кадъ првый нѣнъ погледъ крозъ прозоръ баци, благій данъ овако поетично честитали. Докъ годъ цвеће неувене, остане на месту, кудъ ій є момакъ метнуо, вальда свету на обзнану, да є девица постала невестомъ. И ове године на Ускрсъ хтеде єданъ момакъ тимъ обичаємъ невесту себи изабрати, али се было задоцніо, єръ є, кадъ є тамо дошао, већъ на пенцеру киту цвећа видіо, одъ другогъ момка даровану. Ожалошћенъ и пунъ любоморности врати се момакъ одтуда, єдва очекиваюћи, да данъ осване и народъ у цркву пође, єръ се онъ надао, да ће сапарника нѣговогъ изъ погледа моћи дознати, съ коимъ ће истый дѣвицу гледати. Бадава се онъ томе надао, єръ ни на єдномъ момку ніє се дала любовь за лепомъ девицомъ приметити. Кадъ є момакъ видіо, да у цркви свога сапарника упознати ніє могао, онъ є покушао, на другомъ месту упознати га. Као правый Талијанацъ съ ножемъ за поясомъ привуче се онъ оно исто вече, кадъ се было већъ сумракъ ватао, къ кући девойчиной, надаюћи се, да ће га тамо наћи. Тако є и было; любовници стаяше предъ прозоромъ, разговараюћи се и немислећи, да ій ко прислушкава; кадъ уєдаредъ сретный сапарникъ страшанъ болъ у прсима осети; ножъ му є у срдце продро, а то одъ никогъ другогъ већъ одъ рођеногъ брата. Сапарници были су рођена браћа, обоица су єдну исту девойку волели, безъ да є єданъ за другогъ о томе знао. Братоубица преданъ є већъ суду.

— Младый краль португальскій, Домъ Педро (рођ. 1837. год.) венчаће се овогъ месеца са принцезомъ Стефаніомъ одъ Хохенцолерна.

— Овогъ су месеца млога места одъ пожара страдала, међу кома и Дебрецинъ, у коій варошн 60 кућа изгореше. Али найвећу штету морала є варошь Фракенштайнъ претрпити, одъ кое су три четвртине жертвомъ пожара постале.

— Као што „Вандереръ“ явля, быле су невероятне суме у последньой трговачкой кризи изгублене. Тако є єдна берлинска кућа, браћа Палміе, са два и по миліона форинтій фалирала, а кредиторима неће се више него 9 на сто исплатити моћи. Нека хамбуржска кућа такође є банкротирала са 2.000.000 а кредитори нису више одъ єданъ на сто добили. Врло су редки случаєви, да є могао єданъ банкротъ са 40 — 50 на сто своє кредиторе намирити; такови су названи поштенимъ людма, имена ньова быяу по новинама разглашена. —! —

— Сѣверни Американци намѣраваю бродъ єданъ саградити, кои ће быти за четвртину већи одъ енглескогъ Левіатана, а войска нѣгова састоя ће се изъ момака, одъ кои ће быти, веле, свакій 6 стопа високъ.

— Одкако се у Аустріи почело онако многе гвоздене путове градити, потребна су была млога локомотивна (парна) кола, коя су по већой части у иностранію правлѣна. Бадава су се аустрійски фабриканти на то потужили, а мож' быти небы се ньіове тужбе іошъ у призренѣ узеле, да нису страни фабриканти найгоре машине за Аустрію правили, те се збогъ тога само нашимъ фабрикама такове наручбине даю.

— И ове године намѣраваю млоги Тиролци изселити се у Америку, а то у южно-американску републику Хили. — Нѣгово Величество нашъ царъ благоволело е тиролскомъ музею пушку єдну поклонити, кою су Тиролци безсмртномъ юнаку Радецкомъ год. 1848. принели. Пушка е та већъ у ратовима 1797., 1809. и 1848. год. служила.

— Опай, кои ће Нена Сахивъ, кои се кралѣмъ Делхійскимъ назваше и индійске бунтовнике предводише, ухватити, и енглезима га предати, добиће одъ ньи 50.000 фор.

— С. Дн. явля да е у Новоме Саду страшанъ ветаръ дувао, каквога редко бива. Оштетіо е многе кровове, полупао прозоре и друге штете починио У Карловцима е срушіо са саборне цркве єданъ крстъ. Путници, кое е уватіо у путу, приповедаю, да имъ е кола терао самъ ветаръ, а другима е кола поизвртао.

— У селу Софинци у окружію премисл-скомъ родила е єдна Чифуткиня петоро деце, три мушка и два женска; за седамъ часова умре єдно мушко и єдно женско, остала су деца іошъ жива и єдно мушко међу ньима савъ е рутавъ, има шилясту главу и на свакой руци по шестъ прстію.

— У шкотской вароши Ротсу родила е пре десетакъ дана єдна жена петоро деце, почемъ е само шестъ месеци трудна была. Три детета была су мушка и живила су 24 часа, а друга два была су женска и мртва су се родила. Сва деца прилично су была развієна и єдно мушко имало е и два зуба спреда.

— Вѣсти изъ Цариграда являю о якимъ ветровима по црномъ мору, кои су млогимъ лађама штету принели; и єданъ пароброд аустрійскогъ лойда страдао е кодъ Варне. Цариградскій журналъ пише, да е Русія заключила црно са каспійскимъ моремъ желѣзницомъ сєдинити; тиме, вели тай листъ, пропасће сва преносна трговина турска, кою су досадъ съ Персіомъ и Индіомъ преко Трапезунта онако пробитачно водили. Издаватель споменути новина добіо е одъ порте дозволенѣ, да може у Анадоліи железницу саградити дати.

— Бечка трговачка камера заключила е, да се о обштемъ трошку пошлѣ єдавъ трговачкій агентъ у Турску, да по тимъ пределима испитує станѣ трговине, какавъ се еспапъ тамо троши, и да извѣстіе даде о тамошньимъ фирмама. Камера се нада, да ће та извѣстія аустрійской трговини одъ ползе быти, и више се распространити по тимъ пределима.

— У Минхену быће крозъ три дана свечаности збогъ 700 годишнѣгъ постанка те вароши.

— Црква св. Исака у Петерсбургу, на коіой се 32 године радило и грдне суме потрошило, готова е садъ сасвимъ, и скоро ће освећена быти. Овай величественый храмъ е одъ самогъ мермера и гранита сазиданъ; 48 дорійски стубова, свакій само изъ єдногъ комада гранита начинѣнъ, украшаваю порталъ или главне двери. Кудъ годъ човекъ се окрене, свуда ће у овой цркви скупоцености гледати; свуда е злата и драгогъ каменя расипно потрошено. На дуварима у цркви виде се саме иконе одъ найславніи вештака као што су Броловъ, Бруни, Нефъ, Басина и Штайбенъ. У цркви има простора за 6000 людій. При освећеню садѣйствоваће 900 певаца.

Земунъ. Парна пловидба на србской страни почеће се зацело овы дана, и то по следећемъ реду, кои по званичномъ извору читательима нашима саобштавамо. На Дунаву: 1. Изъ Београда у Оршаву свакогъ Четвртка у 4 сата изютра, а изъ Оршаве у Београдъ сваке Суботе опетъ у 4 сата изютра. 2. На Сави: Изъ Београда у Брчку свакогъ Понедельника у 4 сата изютра, а изъ Брчке у Београдъ сваке Среде у 4 сата уютру. — Штаціе, на коима ће пароплови пристати и агенціе се налазити, ови су: Београдъ, Гроцка, Смедерево, Дубровица, Рама, Градиште, Милановацъ, Текія и Оршава, на Дунаву, а на Сави Палежъ и Забрежъ, Шабацъ, Митровица и Брчка. Овомъ за Србію преважномъ гласу можемо іошъ и то додати, да су цене како за путнике, тако и за еспапъ млого умереніе, него ли на овой страни. — Обявленія, тарифа и т. д. за ту пловидбу већъ су подъ штампомъ.

Изъ Подриня. Имамъ вамъ явити три несрећна случая: у неделю 20. Априла недалеко одъ Лознице у селу Клубцима убіо се е изъ пиштоля неки Новица Милутиновићъ пригорацъ, зато, веле, што се е неко убиство Раде Іовановића такође изъ поменутогъ села одкрити хотѣло, да га е првореченый Новица убіо. — О овоме ће знати за цело жена Радова, а назови сестра Новичина показати, само ако се жели пронаћи, єръ око єдне жене два човека изгубише главе. Овде немогу пропустити да оно што е у истини ненапоменемъ, премда е Новица самоубица постао, али поредъ овогъ у мађарскомъ рату, кадъ су браћа браћи своіой у помоћь притекла, онъ се е у борбама противу непріятеля свуда одликовао храбросћу своіомъ. — Истогъ дана ево іошъ єдногъ случая жалостногъ: запали се колеба баштована браће Теодора и Петка Бугара, у коіой су нешто свое сиротинѣ овимъ пожаромъ лишени. Ова е колеба скоро у среди вароши Лознице, и премда су многи у помоћь притекли, али имъ се помоћи ніе могло, зато: што е сено скоро као и барутъ. — Поменутогъ дана случайно запалѣна е планина, не далеко одъ вароши Лознице, зовома „Гучево.“ Шума е сирова доста опалѣна, коя се безъ сумнѣ доцніе осушити мора; овимъ истимъ пожаромъ изгорела су приготовлѣна дрва кмета Трбушначкогъ Стѣпана Томића. — У Лозници окружной вароши имаде єданъ „Дружевный Састанакъ,“ изъ членова овога саставлѣно е позориштно друштво, кое театрална представленя изиграва. Тако е дакле 13. о. м. „Скитничку Конфузію“ представляло, кое е представленѣ на подпуно задовольство публикума было; исто е дѣло по жельи публикума повторително 20. т. м. представляно. Овде се има явно Г. Управителю театра, и ГГ. Дилетантима благодарити на ньіову ревность и трудолюбіе, кои безъ икакове користи, труда на задовольство публикума пожалили нису.

Пролазеће лађе.

покрай Земуна:

21. Априла. Изъ Панчева у Сисакъ: лађа г. Томе Павковића, са 1332 пшен., 400 зоби, 1230 жита и 2000 мерова кукуруза.

21. Апр. Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Антона Жотера, са 1953 пшен., 1178 напол. и 604½ мер. кукур.

22. Апр. Изъ Сегедина у Ст. Градишку: лађа г. Іозефа Абрахама, са соли.

22. Апр. Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа г. К. Карасаровића, са 1800 пшен. 1800 напол., 2600 кукуруза и 700 мер. с. прос.

22. Апр. Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Іована Конаса, са 3800 мерова пшенице.

22. Апр. Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа г. Томе Маргетића, са 5004 пшен. и 800 мер. кукур.

24. Апр. Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Стевана Конаса, са 3880 мерова пшенице.

24. Апр. Изъ Сиска у Бечкерекъ: лађа гг. Бабара и Лучића, са дрви.

24. Апр. Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Франѣ Барера, са 1417 жита, 1159 напол., 878 кукуруза, 600½ ечма и 30 мер. пасуля

24. Апр. Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа г. Константина Морфе, са 6500 пш. и 1400 мер. кукуруза.

Станѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву	9 ст.	8 п.
На Сави	опала е 12	„
На Тиси (Кодъ Титела 24. Априла) . . .	8 „	4 „

Парна пловидба.

Изъ Земуна у Пешту, сваке Неделѣ, Понедельника, Среде, Четвртка и Петка у 4 сата изютра.

„ Пеште у Земунъ, сваке Неделѣ, Понедельника, Среде Четвртка и Суботе у 7 сати изютра.

„ Изъ Земуна у Оршаву, Четвртком и Недельомъ, по долазкуЕштанскогъ брода.

Изъ Оршаве у Земунъ, свакогъ Вторника и Суботе у зору.

„ Земуна у Сегединъ, свакогъ Понедельника и Петка у 6 сати уютру.

„ Сегедина у Земунъ, сваке Неделѣ и Среде изютра.

„ Земуна у Сисакъ, свакогъ Понедельника и Четвртка у 12 сати у подне.

„ Изъ Сиска у Земунъ, свакогъ Вторника и Петка у 6 сати уютру.

Пловидба мѣстногъ пароброда.

Изъ Земуна у Београдъ, 6½, 7½ и 11 сати пре подне, 2½ и 6½ после подне.

„ Земуна у Београдъ и Панчево, 7½ пре, и 2½ сата по подне.

„ Панчева у Београдъ и Земунъ, у 9 пре, и у 4½ сата по подне.

„ Београда у Земунъ, у 7, 10½ и 11½ сат. пре подне, и у 6 и 7 сати у вече.

„ Београда у Панчево у 8 пре, и 3 с.п. под.

Течай на бечкой берзи.		21	22	23	24	25	26
		Априла					
Народный заямъ	„ 5 „	84	84	84 1/16	84 3/16	84 1/4	Нема.
Лутрійскій заямъ одъ год. 1834. .	за 100 фр.	315	314	—	—	—	
„ „ „ „ 1839. .	за 100 фр.	129	129 1/4	—	130 1/2	—	
„ „ „ „ 1854. .	за 100 фр	108 5/8	108 3/4	109	109 5/16	109 9/16	
Акціе Аустрійске банке		973	971	973 1/2	974	974	
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ	по 200 фр	240 3/4	240 1/4	241 3/4	243 3/4	243	
„ друштва аустр. гвозд. путова	по 200 фр	284 1/2	284 1/4	284 1/8	—	—	
„ подунавскогъ паробр. друштва	по 500 фр.	538	538	539	539	539	
„ вост. Франц-Іозеф-гвозд. пута . . .		—	—	—	—	—	
Мѣнице за Аугсбургъ		105 7/8	106	105 7/8	106	106 1/8	
„ за Лайпцигъ		—	—	—	—	—	
„ за Трієстъ		—	—	—	—	—	
„ за Букурештъ 1 фор. . .	добри пара	262 1/2	263	262 1/2	262	262	
„ за Цариградъ 1 фор. . .	турс. пара	—	—	—	—	467	
Злато		107 5/8	107 5/8	107 7/8	107 3/4	107 7/8	
Сребро		—	—	—	—	—	

Печата, издае и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србиє нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 18. У Земуну 4. Мая. 1858.

Стрицъ и синовацъ.

(Продуженѣ.)

IV.

Око деветъ сатій уђу єдна путничка кола у авлію пустинѣ. Вилхелмъ Девалдъ сиђе съ кола са своимъ госпоима. Дугачкій Іосифъ укаже се на степенима польске куће; познаде сыновца свога господина, и поздрави га стра'опочитателно, ако мало и невесело. Онъ одведе госте у саалу на долнѣмъ бою. Госпоє зачуђено сматрау служителя, кои се смерно и величествено двизаше. Вилхелмъ неспокойно упыта:

„Могу ли съ моимъ стрицемъ говорити?"

„Неможете, господине!"

„Великій Боже!" повичу госпоє уплашено.

„Зашто? Єли опасно болестанъ?" упыта младый човекъ.

„Ніє, господине!"

„Па шта є съ ньимъ?"

„Онъ є у лову!" одговори Іосифъ тихо по обычаю своимъ.

„У лову?"

„Да, господине Девалдъ!"

„Очекує л' ме?"

„То незнамъ, господине Девалдъ."

„Кадъ ће доћи?"

„Неизвѣстно є."

„Приуготови намъ доручакъ."

Іосифъ остави саалу. Гости гледаю се єдно у друго запиткуюћи.

„Некъ буде тако, као што смо се договорили," рече Вилхелмъ. „Касніє будел' нуждна промена нашегъ плана, допустићемо да се већма развія."

Вилхелмъ даде пртлягъ съ кола унети у єдну собу, коя до саале быяше.

После доручка оду госпоє у собу да се обуку. Вилхелмъ се навали на прозоръ и гледаше у капію. Наедаипутъ угледа стрица, кои као бодаръ ловацъ преко авліє корачаше. О нѣговой ловачкой торби высау 5—6 яребица. Зачуђенъ стане и прогледа за єданъ тренутакъ путничка кола, коя пола подъ шупу утерана быяу. Тада брзо изтрчи узъ степене и уђе у кућу.

„То є чудновато!" промумля узплаиреный сыновацъ. „Господинъ Конзулъ заиста неизгледа, да є на смрть мысліо. На кои є конацъ оно жалостно писмо написао? Да ли є то изливъ нѣгове хипохондріє или превара каква была?"

Нагло ступаюћи Конзулъ прекине ова размишлявання.

„Стриче, любезный стриче!" повиче Вилхелмъ на сусретъ.

Конзулъ га загрли нѣжносћу, трога ваню подобномъ.

„Добро ми дошао, Вилхелме!" повиче онъ. „Гди ти є супруга? Єси ли самъ дошао?"

„Нисамъ, она се у соби облачи. Целу ноћь смо путовали, и садъ текъ скинули се съ кола."

„Боже мой, церемоніє преко церемоніє! Я добро видимъ, да ме непознаю; та мы нисмо у вароши. Я мрзимъ церомоніє, и оћу све да се безъ неволѣ покреће. О, вы суєтни млади люди!"

„Албертина, пріятельница, о коіой самъ пре Вама у момъ писму напоменуо, дошла є съ нама!" рече сыновацъ, почемъ є на стрица управіо очи.

„Съ тымъ болѣ! съ тымъ болѣ!" повиче Конзулъ весео. „Пріятельица наше добре Луйзе добро є дошла, єръ знамъ, да она своє обхоћенѣ съ предострожносћу бира."

„Заиста, любезный стриче!"

„Ты ћешъ ми пріятельицу твоє супруге представити, я ћу те съ новимъ господаромъ ловачке куће, єдимъ младимъ човекомъ упознати, кои є овогъ ютра самномъ быо у лову. Онъ є истина 25 година старъ — али философъ, каквогъ редко има. Люди су му презрителни, а жене мрке као грѣхъ. Човекъ ми се допада. Докъ смо крозъ шуму ишли, говорили смо о добронравію."

„Дакле, любезный стриче, налазите л' се —"

„Рђаво, рђаво, врло рђаво!" рече Конзулъ горко узданувши. „Я осећамъ да ће ме полагано нестати. Моє тѣло тако є слабо, тако изнурено — —."

„Кадъ сте крозъ шуму ишли —"

„Не, не, о томе не далѣ; слѣдство є могъ рђавогъ здравля."

„Єдете ли пріятно?"

„Єдемъ и піемъ врло добро, али рђаво спавамъ. Ноћь, ноћь є мени страшно време!" повиче Конзулъ уздишући. „И онда имамъ нападае (болести), кои су заиста ужасни! Последнѣмъ одъ овы нападая имамъ благодарити, што си се ты сада оженіо," поклонивши се Конзулъ на то тужно-любкимъ смешенѣмъ.

„Стриче," протепа Вилхелмъ зацрвенивши се.

„Ахъ, ты слободномысленичe, є ли младый животъ врло пріятанъ? Причекай, я ћу твоє присуство полезнимъ учинити у моіой польской кући, да те са пріятностима одвоєногъ домаћегъ живота упознамъ. Светъ є ништа, башъ ништа — будалаштина, ништоћа, невалялство — єданъ човекъ вара и мучи другога — єданъ се узвишава, другій пропада — ты ћешъ Господина одъ Виндхаймъ чути, како о томъ предмету говори — то є истинито уживанѣ! И видићешъ, Вилхелме, єръ боимъ се, да єдно ютро недвижимъ у кревету неостанемъ —"

„О, оканите се тій гробны мыслій!

„Да ћу брзо съ овогъ света нестати, као и све земно, на то самъ већъ мыслію, да последнѣ моє намѣре постигнемъ. Радуємъ се што си моє миле идее остваріо. Ты знашъ, я самъ єданъ добаръ човекъ, кои неправду нетрпи, почемъ є и нечини — али да ниси се ты съ кћерію мога старогъ пріятеля оженіо, я бы ню саму наслѣдницомъ целогъ могъ имана учиніо. Драго ми є, што ће сынъ могъ єдиногъ брата средствомъ мене срећанъ быти."

„Стриче, вы сте сама доброта и любовь!"

„Држишъ ли ты то тако?" упыта Конзулъ смешећи.

„Зато молимъ само єдну речь!"

„Молимъ, любезный синовче, молимъ!"

„Човекъ мора увекъ поглаваръ у кући быти."

„По праву."

„Моя бы Луйза снажно заошинула папучомъ, кадъ бы дознала, да ньой на срећи имамъ благодарити."

„А мыслишъ ли ты садъ, да ньой правый узрокъ моє доброте непознатъ остане?

„Да, стриче, Вы непознаєте госпоє!“

„Познаємъ ій, па будући ій познаємъ, то Луйза нетреба ништа да дозна.“

Улазеће госпоє прекину говоръ. Обадве се дражестно обукле быяу. Вилхелмъ смѣло Луйзу као свою супругу представи. Съ узбуђенѣмъ сматраше Конзулъ лепу девойчицу.

„То су черте нѣне матере,“ проговори онъ; „то є нѣно смешенѣ, нѣна плава коса, нѣнъ носъ, цео нѣнъ стасъ! Луйзо,“ викне гласно, „загрлите вашегъ другогъ отца!“

Конзулъ полюби бело чело Луйзино.

„Добро, добро,“ промрмля; „садъ имахъ єдну кѣерь и єдногъ сына!“

Вилхелмъ счепа руку Албертинину и представи є Конзулъ съ речма:

„Господична Албертина Мелеръ, присна пріятельица моє супруге.“

„Мелеръ?“ протепа збунѣно Конзулъ, єръ то име опоменуло га є на заповедника лаће, коме онъ за цело своє иманѣ има благодарити.

Албертина, коя, као што се помислити може, яко потрешена быяше, поклони се зацрвенивши се.

Конзулъ брзо дође къ себи; изговори неколико учтивы израза, и замоли госпою да польску кућу као свою сматра. Іосифъ яви, да є ручакъ већъ на асталу. Конзулъ поведе Луйзу, намышлѣну снау, Вилхелмъ Албертину, намышлѣну пріятельицу, за асталъ.

„Како ли ће се то окончати?“ шапне усплаирена млада госпоя своме супругу.

„Ты видишъ, мой є стрицъ претерана глава.“

„Я се плашимъ одъ тогъ чудноватогъ човека.“

„Само твою ролу играй добро; остало ослони на мене и на добру срећу, коя є увекъ смѣлости наклонѣна была.“

Стрицъ Конзулъ быяше за асталомъ тако весео, да є дугачкій Іосифъ више пута ћошкастомъ главомъ махао и у куйни своє незадовольство изявльивао, кадъ бы кою чинію однео.

„Ови варошки люди нарушаваю покой наше куће,“ промумля Катарина, домостроительица, невеселимъ погледомъ. „Я бы желила, да су тамо, гди биберъ расте!“

V.

Даме благовремено оду у свою собу, да бы одъ умора ноћногъ путованя одпочинуле. Стрицъ и сыновацъ оду предвече у ловачку кућу, да бы Господина одъ Виндхаймъ посѣтили. Александеръ прими госте са нѣму свойственомъ пристойности, Вилхелмъ Девалдъ прикріє своє удивленѣ томе чудноватомъ човеку, кои се одважити могао, да у таквой пустиньи жалостно животъ проводи. Конзулъ умео є говору правацъ дати, кои бы благородника на нѣговъ любкій предметъ побудио. Александеръ ніє оскудѣвао у говору своги мнѣнія о свету а нарочито о женама; онъ потврђиваше, да никада на то небы ни помысліо, да некада съ таквимъ створенѣмъ ніє имао посла.

„Овай є човекъ на найболѣмъ путу, да хипохондричанъ (црнокожанъ), као мой стрицъ, постане!“ помысли у себи Вилхелмъ. „У осталомъ неверуємъ, да тай младићъ, ко може знати, съ богатимъ Конзуломъ комедію неигра, као што съ ньимъ и я играмъ. Мора се на опрезу быти.“

„Съ чимъ се занимате садъ?“ упыта га Конзулъ.

Александеръ покаже на асталъ.

„Пишемъ моє споменике, коє ћу за обученѣ млады людій дати печатати! Дѣло ће имати насловъ: „О верности жена.“ О, има много матеріала за размишлянѣ; а и чувства неоскудѣваю, коя данасъ уобште владаю.“

Да ніє Конзулъ у сатъ погледао, на одлазакъ опоменуо, бы Александеръ прву главу свога споменика прочитао. Договоре се, да сутра-данъ иду у ловъ, и разстану се.

„Како ти се допада Г. одъ Виндхаймъ?“ упыта стрицъ путемъ.

„Я самъ оженѣнъ, и у нѣговимъ мнѣніяма немогу участникъ быти“

„Имашъ право, и быћешъ задоволянъ, неможе се свагда наћи тако любведостойна жена, као што є Луйза.“

„Допада л' се вамъ Албертина?“ упыта Вилхелмъ.

„Она є лепа, али мало ћутльива. Обично се каже: Одъ потулѣногъ се углѣна чувай! Да, одъ потулѣногъ углѣна многи су се изгорели. Я волеиъ слободно, отворено створенѣ, то є свойствено Луйзи. Луйза є жена, съ коіомъ бы се я оженіо быо, да нисамъ врло старъ.“

„Стриче, треба да Албертину изближе упознате — млада женскиня притяжава благу наравь и духъ, кои є свакоме пріятномъ чини. А притомъ є лепа, здраво лепа!“

„Охо,“ повиче Конзулъ, почемъ є стао. „Шта є то? Текъ што си се оженіо съ Луйзомъ, и већъ налазишъ, да є пріятельица благонаравна, скромна и зачудо лепа? Да ли те Албертина већма него Луйза обчарала? Човече, кадъ ты твою жену можешъ обманути!“

Вилхелмъ се уплаши, онъ є свою ролу заборавіо.

„Стриче,“ рече онъ, „немойте ме држати за рђавогъ! Я вамъ се заклинѣмъ, да самъ моіой жени чистъ као злато, заръ тога ради несмемъ я преимућство другимъ женама давати? Да ніє Албертина онаква, каква є, заръ бы самъ одобріо обхоћенѣ съ Луйзомъ? Потрудите се, што се насъ тиче, младу женскиню искушати, па ћете ми онда одобрити.“

„То ћу упамтити,“ помысли стрицъ, „црноманяста девойчица зачудо лепа!“

„Умалъ се неиздадо,“ помысли сыновацъ у себи, „старый є лукавъ као ђумрукція!“

Конзулъ заключи, да Албертину болѣ посмотри, а Вилхелмъ предузео є, да у очи подозрителногъ благородника дублѣ завири.

Сутра данъ рано оду мужеви у ловъ. Александеръ показивао се тако любведостоянъ и дружеванъ, да є Вилхелмъ изванредность нѣгову сажалѣвао, коя га одъ света одлучаваше. Онъ є любведостоянъ мужъ! быяше нѣговъ судъ о нѣму. Александеръ држао є то себи за честь, што є сыновца господина Конзула пріятелѣмъ назвати смео. У веселомъ разговору врате се ловцы кући. Кодъ капіє опрости се Александеръ и оде стазомъ, коя поредъ єлове шуме къ ловачкой кући вођаше. Ніє много прошао, кадъ при савіютку стазе сретне га єдна млада женскиня. То є была Албертина Нѣно умилято лице подъ белимъ атласкимъ шеширомъ быяше се одъ свѣжегъ есенѣгъ воздуха заруменило. Горня альина одъ затворно-зелене свиле стаяше на нѣно лепо, пуно и витко тѣло, као смишлѣна. У малой са жутомъ рукавицомъ ручицы носаше белу кончану мараму.

Александеръ упрепашѣенъ стане, кадъ ово редко появленѣ спази.

„Єдна жена, и то дражестна жена у овой пустиньи!“ помысли онъ.

У нѣговимъ женомрзкимъ начелама то да се догоди — романтискій младићъ дође къ себи. Учтиво поздравивши скине свой зеленый ловачкій шеширъ. Нѣгова забуна доспе до навышегъ степена, кадъ госпоя съ ньимъ проговори.

„Опростите, господине — води ли ова путаня къ пустиньи?“

Смешенѣ лепе госпоє и нѣнъ умилятый, благозвучећій гласъ учинише Александра, кои давно женскинѣ ніє ни видио ни чуо, недвижимогъ као штатуу.

„Къ пустиньи оћете?“ упыта шеширъ у руци држећи.

Ћутаюћи поклони се Албертина, коя упрепашѣенѣ страногъ младогъ човека немогаше поняти.

„Къ польской кући г. конзула Девалда?“ повтори Александеръ.

„Да, господине!“

„Крозъ петъ минута видићете є, ако овомъ само стазомъ ишли будете.“

„Захвалюємъ, господине!“

Албертина оде. Наборъ нѣне альине дражіо є Александра на уской стази. Финый мирисъ допре до нѣговогъ носа. Одъ милине дрктаюћи гледаше за юнонинимъ стасомъ, кои се лако крозъ шуму вицкаше и после єдногъ минута изчезе.

„Тако ми чести то є быо анђео!“ шапташе. „Ха, жена, змія — ђаво ће веровати овимъ спренама! Но, како є дошла у овай предѣлъ? Шта ће она кодъ човекомрзца конзула?“

Александеръ дође кући и почне ручати, коє є Товія, старый куваръ генерала одъ Виндхаймъ, приуготовіо быо. Ніє му пріятно было. Проста, скоро непріятельска соба гадила му се. Око три сата побрине се за намештай, при чему є Товія, као собный служитель, помогао. За време докъ є предъ огледаломъ стояо и вратну мараму намештао, упыта:

„Товія!“

„Милостивый господине?“

„Єсу ли были какви люди овде близу?

„Єсу!“

„Кога си видио?„“

„Чини ми се две женскинѣ быяху.“

„Две женскинѣ?“ упыта Александеръ узплаиренъ.

„Да, милостивый господине. Я ій угледа съ прозора, кадъ тамо преко плота прескочише и у шуми ій нестаде.

„Ты си двоструко видіо, старый мой пріятелю!“

„Могуће, мой видъ съ дана на данъ быва слабіи.“

Александеръ оде къ пустиньи. Кадъ у авлію уђе, изиђе му Вилхелмъ изъ баште на сусретъ. Обоица се поздраве, као стари познаницы. Почемъ су узъ степене пошли, Вилхелмъ мане главомъ єдной дами, коя на прозору долнѣгъ боя быяше. Александеръ баци очи тамо — позна лепу непознату изъ єлове шуме.

„Пріятелю,“ шапташе као опієнъ, „коя є то ова дражестна госпоя?“

„Коя госпоя?“

„Што на прозору быяше — вы сте є поздравили.“

„А тако! ова є госпоя — —“

„Ваша супруга?“

„Ніє!“

Александру се садъ чинило, као да читавъ товаръ на себи носи.

„Коя є?“ упыта уздишући.

„Господична Албертина Мелеръ, пріятельица моє жене.“

„Дакле неудата? господична?“

„Обоє, господине одъ Виндхаймъ!“ рече Вилхелмъ. „Сирома човекъ мало є ћанутъ, слѣдователно ніє опакъ,“ помысли онъ, почемъ є съ пріятелѣмъ у предворѣ ступіо.

„Г. Девалдъ, молимъ за єдну услужность.“

„Говорите, господине одъ Виндхаймъ.“

„Познаєте ли ову господичну?“

„Познаємъ.“

„Представите ме ньой!“

„Съ драге волѣ.“

Отвори салска врата и пусти госта унутра. Албертина, коя сама быяше у сали изиђе улазећима на сусретъ. Она быяше гологлава; нѣна црна коса образоваше просто, углађено теме, єдна златна игла држаше лепый сплетъ витица. Она носаше єдну альину одъ загасите свиле, коя верный снимакъ нѣногъ виткогъ тѣла издаваше. Црвене руже одъ пантльика красиле су нѣне пуне обрашчиће.

Вилхелмъ Девалдъ даде своіой госпои разумителный знакъ погледомъ, докъ се Александеръ дубоко покланяше.

„Господична,“ рече, „имамъ честь господина одъ Виндхаймъ вама представити, любведостойногъ могъ друга у лову, о коме мой стрицъ приповедаше, да на све жене мрзи.“

„Мрзи!“ протепа Александеръ узплаиренъ. „Неверуйте то, господична. Никада нисамъ таково што изрекао!“

Албертина поклони се и рече дражеснимъ смешенѣмъ:

„По изгледу господина одъ Виндхаймъ уверена самъ, да онъ никада ніє имао узрока потужити се на жене.“

„Гле ђавола,“ помысли Александеръ „она є и бистроумна.“

Докъ є Александеръ къ асталу приступіо, шеширъ оставіо и прве углачане рукавице скидао, шапне Девалдъ своіой супруги:

„Буди на опрезу, овай є човекъ будала, брбљавацъ! Наша є тайна одкривена, ако онъ дозна.“

Александеръ се врати.

„Имао самъ срећу, господичну Мелеръ овогъ ютра видити,“ рече.

„А я самъ напротивъ имала несрећу, што самъ се одъ моє пріятельице одвоила и своєвольно другій путь предузела, да бы польской кући брже стигла.“

„Како бы радо васъ водіо —“

„Я бы васъ зато молила, кадъ бы самъ знала, да сте пріятель господина Конзула.“

„Гди є стрицъ?“

„Кодъ ваше супруге, господине Девалдъ!“ одговори Албертина, почемъ є рукомъ на споредну собу показала. „Онъ є ню за некій тайный разговоръ моліо.“

„Добрый стрицъ могао бы ме любоморнимъ учинити.“

„Смирите се, мой господине, разговоръ є свршенъ — ето господина Конзула.“

Конзулъ уђе.

„Ахъ господине одъ Виндхаймъ!“ викне веселіє. „Добро дошли женомрзче!“ Я се ползуємъ овомъ приликомъ, да вамъ мою младу снау представимъ. Одите Луйза, одите!“

Луйза се укаже на вратима. Александеръ заблене се као у какво чародѣйно появленѣ.

Конзулъ, кога є разговоръ са Луйзомъ у весело положенѣ довео, примѣчавао є тако исто мало, као и Вилхелмъ напрасно мењанѣ Луйзе; они су само госта у очи гледали, кои садъ бледъ садъ црвенъ быяше.

„Ваша супруга?“ протепа Александеръ, почемъ се синовцу окренуо быяше.

Вилхелмъ поклони се ћутаюћи.

„Я се смемъ обкладити,“ рече Конзулъ, „да госпоє узрокъ срднѣ нашегъ госта непознаю. Но извините га, онъ є недавно лукаву превару изкусіо — ни найманѣ неверує!“

Александеръ завуче руку у отвору одъ своігъ атласкогъ прслука, погледи у таванъ, и рече дрктаюћимъ гласомъ:

„Кадъ бы самъ досадъ веровао, имао бы необориме доказе!“

„Мож' да се варате, мой господине!“ одговори му Луйза тако простодушно, као да бы га утѣшити или душевность жена бранити хтела.

„Неверницо!“ промумла Александеръ.

„Имате ли извѣстія о ньой?“ упыта Конзулъ.

„Да, мой господине, найновія извѣстія!“

„Дакле є ли вамъ заиста неверна была? До беса, господине одъ Виндхаймъ, човекъ ваши' година нетреба на свашта да гледи. Заборавите неверность и любите другу. Тако бы се я освешіо, кадъ бы, као вы, 25 год. имао!“

„Стриче!“ повиче Луйза, гласно смеюћи се, „лепъ савѣтъ даєте господину!“

Александеръ згняви као у грчевима машлію своє мараме.

„Савѣтъ є валянъ, госпоя,“ повиче; „тако валянъ да ћу му драговольно слѣдовати!“

Конзулъ у своміъ животу никадъ тако доброгъ разположенъ ніє было.

„Оканимо се неповольностій а обратимо се повольстима!“ повиче, єръ є сажаленя прама сиромашномъ Александру имао. „Вы сте се скоро удали, Луйза; ніє ли истина, супружество є лепо. Останите кодъ мене, децо, я ћу одсада сасвимъ другій животъ проводити, да бы ово неколико дана, коє ми Богъ іоштъ покланя, съ радосћу уживао. У ничему нећете оскудицу трпити. Вы ћете обытавати на левомъ крилу моє куће, да бы савршено спокойни были, а господична Албертина нека узме єдну собу на првомъ спрату. Онда ако и дође зима, нећу є се бояти!“

Вилхелмъ даде своіой супруги предосторожанъ знакъ погледомъ. Овай знакъ и Луйза є примѣтила и разумела.

„Стриче,“ рече она нагло, „я се немогу одъ моє пріятельице разставити!“

„Я нетрпимъ никакво противурѣчіє; млади супружницы мораю савршено слободни безъ икакве досаде быти.“

„Имате право!“ повиче Александеръ, кои као углѣнъ постаде.

„Али, господине одъ Виндхаймъ, вы гледате мою снау страшнимъ погледомъ; могло бы се мыслити, да ћете є изъ мрзости прогутати.“

„Зацело не!“ повиче горко смешећи се младый човекъ. „Я самъ іой напротивъ тога врло наклонѣнъ!“

„Добро, добро, већъ мысли нѣжніє о женама!“ повиче Конзулъ Албертину оштро погледавши. „Вы се морате съ тымъ лепимъ поломъ савршено помирити, онъ ніє тако злочестъ и опакъ, као што га себи представляте. Погледайте само могъ синовца, младогъ супруга, како плива у радости и срећи. Я обарамъ ваше основе, као што є ова мала змія оборила и моє, єръ самъ є возлюбіо. Господична Албертина, я се ослапямъ на вашу помоћь!“

„На мою помоћь?“ повиче уплашено млада госпоя.

Александеръ се приближи Албертини, полюби страхопочитателно нѣну руку, счепа свой шеширъ и остави брзо салу, почемъ є остала лица овлашъ поздравіо. Гледали су га како преко авліє брзо корачаше и найпосле измеђ' дрва нестаде га.

„Шта є то?“ упыта Конзулъ.

„Боже мой,“ прошапће уплашена Луйза, „ако ніє лудъ.“

„То є истина,“ помысли Конзулъ; „младый човекъ є мало ћанутъ.“

„Милый пріятелю,“ окрене се Луйза Вилхелму, „пошти за ньимъ и гледай, да га утѣшишъ, мы смо рђаво съ ньимъ поступили.“

„О,“ мумляше Конзулъ, „млада госпоя има

*

сажалитено срдце! Шилѣ свога супруга за краснимъ младићемъ, кои — —“

„Опростите, стриче, я познаємъ мою жену, и збогъ тога немамъ никаква узрока любоморности. Да бы іой мою верность осведочіо, идемъ ловачкой кући. Забавляйте госпое.“

„Врати се одма!“ повиче Конзулъ за одлазећимъ.

(Продуженѣ слѣдує.)

Майска песма.

Неста снега, зима проће
Оштрый северъ већъ небріє;
Пролеће намъ мило доће,
А мајско насъ сунце гріє;
Наравь зимный стресла санъ,
Чимъ пролетный свану данъ.

Ведро небо сво се плави,
Зелень наравь сву покрива,
Цвеће цвате по дубрави,
Те свой мирисъ свудъ разлива;
Цвета воће и гай младъ,
Па насъ зове у свой ладъ.

Свудъ по цвећу пчеле зуче,
А листнатой свудъ по гори
Грличице любко гуче,
Славуля се песма ори;
Те любави у знакъ пунъ
Ставляю си клюнъ у клюнъ.

Жито иде већъ у класе
А по буйной свудъ ливади,
Свудъ весело марва пасе,
Играю се јници млади;
Пастиръ покрай стада свогъ
Свира у фрулу ил' у рогъ.

Овде плужи, онде гради
Тежакъ полѣ садъ весело,
Тамо снаша зелѣ сади
Ту имъ дѣва носи єло;
А изъ свію грла: ой!
Ори нашки милопой.

Када майско сунце згрива
Све с' весели што Богъ створи
Марва, полѣ, цветъ, гай ньива,
Птице и звери, све у гори;
Природа намъ поста рай,
Чимъ пролетный доће Май.

Бѣжмо варошь и градове,
У природе айдмо крило;
Кудъ насъ радость, любовь зове, —
Гдѣ є зракъ чистъ, небо мило;
Ту намъ буди милый станъ,
Докъ пролетный трає данъ.

Наши стари по навади
Янѣ ил' яре кадъ се испече,
Свакій нек' се дол' посади,
Нек' одъ нѣга кида ил' сече;
А чутуру све у кругъ
Нек' додає другу другъ.

Кадъ свакій се окрепи
Скочи горе, вин' неседи,
За струкъ ватай виткій и лепый,
Наше коло те поведи;
Те узъ гайде наше пой,
Нек' се ори: ню! ой!

Так' по стари наши изгледу
Све у друштву наши мили,
Збацит' ћемо наши бѣду,
Кадъ насъ липе ладъ закрили;
А одъ спева нашегъ єкъ
Утѣха ће быт' и лекъ.

Иле—Миле.

Осамъ сатій у самртномъ стра'у.

(Истинитый догађай изъ мехиканскогъ грађанскогъ рата.)

Нієдна одъ многи политичны бура, кое су читавогъ века потресале некадашнѣ Шпанске колоніє у Америцы, ніє крвавіє и више пустошећа была одъ грађанскогъ рата, кои до дана данашнѣгъ у богатимъ државама мехиканскимъ трає, и кои ће тешко престати пре него што саюжене слободне државе у Северной Америцы, по своіой давнашньой жельи споє мехиканске области са Уніомъ (саюзнимъ државама). Непрестане борбе између разны политичны странака у Мехику и ньіовы воћа препречую у найвишой мери развитакъ пограничны држава, и не само да ій доводе покадшто у мутаю ратнымъ позоріємъ, коє се близу ньи догађа, него имъ такође покадшто даю повода за тако исте крваве догађає, потайна убійства и друге стра'оте на границы, као што се то у разнымъ мехиканскимъ државама збива у свакой новой мутиви. За доказъ овога приповедаћемо єданъ особитый примеръ.

У пролеће 1840. хтедоше за веромъ тако назване федералисте (т. є. привржeницы слободначке или демократске партає) отети државе Ю-катанъ и Табаско одъ савезни мехикански држава. У течаю ове буне буде генералъ Лусенцо Каналесъ, воћа федералистичне войске на северной границы одъ Мехика, у крвавомъ и огорченомъ бою съ Централистама (привржeницыма аристократске партає) побієнъ и нагонѣнъ повратити се, мораюћи се повући на западну обалу реке Нуеса. Одавде замоли теханску владу за помоћь себи и своимъ друговима у ньіовомъ бою за независность, слободу и брзо избавленѣ одъ войничке деспоціє, коя є онда Мехико притисла была. Теханске власти истина да не даду одъ ньи поискану помоћь; но предводительи и коловоће установка смели су по целой земльи тумарати, прилозе у помоћь одъ домаћи грађана молити, ньи примати, и великій брой техански поданика наимати као спомоћну войску подъ федералистичномъ заставомъ за борбу противъ централиста. Месеца Мая стаяле су федералисте 1200 людій одприлике кодъ вароши Сан-Патрисіо, међу ньима се налазило до 500 Теханаца, кои се дадоше навести да пристану узъ заставу побунѣника обећанѣмъ богате плате и намамлѣни изгледомъ на плячку и другій плѣнъ. Наравно да су были ови момцы побрани само изъ измета целокупногъ жительства, што є ипакъ много значило, єръ Техасъ беше у оно доба обећаня земля свима скитницама и лупежима, кои су се у другимъ земляма побркали са законима и судовима. Већина ньи, быя'у очайно дивльи, упорни, продрзльиви момцы, кои ништа друго до свогъ живота изгубити неимадоше, безъ свакогъ законитогъ извора за издржаванѣ живота, збогъ чега су прилично равнодушни были према опасностима, особито пакъ безсавестни. Тек' мало ньи беше у целой теханской спомоћной войсцы, кои нису већъ крађу или убиство на души носили.

Осимъ овы люди, коє є къ войсцы генерала Каналеса довео изгледъ на плату и пленъ, беше у ньой іоштъ и други, кои су се тамо десили разнымъ околностима и приликама. Многи техански трговцы, кои су войсцы Каналесовой рану и опрему набавляли, нађу да су преварени у своме очекиваню добити равну исплату у коньима, мазгама, говедима и т. д., што се одъ Каналеса много лакше добити могло, нежели готовъ новацъ. Но непріятель є свакій довозъ ове врсте сасвимъ вешто и снажно пресек'о, да Каналесъ ніє одма у станю было, исплатити ій. У овой забуни понуди онъ теханске трговце, да га прате до Ріо Гранде, где не само да ће имъ ньіову стоку предати, него имъ обећа да ће ій дати съ довольномъ стражомъ до преко Нуеса натрагъ допратити. Ову понуду приме четрнаєстъ трговаца, кои су были сви млади люди, па зато се нису устезали, за овимъ походомъ ићи.

У генералштабу генерала Каналеса и у нѣговой околини налазіо се некій капетанъ Лестеръ, родомъ Американацъ одъ добра рода порекломъ изъ єдне одъ северны држава, младъ човекъ, добро воспытачъ и лепы знаня, кои є, у чину полковника у федералистичной войсцы, кодъ Каналеса одправляо дужность, ађутанта и тумача у саобраштаю съ теханскомъ спомоћномъ войскомъ. Ово место давало му є неку угодность и уживанѣ, што многи Теханцы нису имали, съ коима се онъ найвише мешати морао; тако є имао н. пр. два мехиканска служителя, три коня и колико є нуждно было за издржанѣ свію. Збогъ тога почну неки нѣгови земляцы на нѣга яко мрзити и врчати, те съ тога већини омрзне, ма да ніє никада своє земляке вређао, него имъ є често одъ найвеће користи бывао. Самъ онъ знао є врло добро за те прилике, коє су се свакій данъ ясніє появльивале, када є заповести изъ главногъ квартира доносіо. Као тумачъ трудіо се озбильно и у свакой прилицы да теханска спомоћна войска оскудицу нетрпи, и тыме є неколико ньи уверіо, да онъ то свеобште непріятельство незаслужує. Покрай свега тога, многи други, кои на своя захтеваня и молбе нису одъ генерала угодно решенѣ добіяли или се успеху надати могли, мыслили су, да є цела кривица у томе на Лестеру, кои мораде као тумачъ ове молбе генералу Каналесу предлагати, и окрену съ тога сву мржню на нѣга. То се дотле терало, да се свакояко покушавало убити га, и неколико пута су му зрна, изъ пушака на нѣга опалѣны, око ушію звиждала. Конѣ су му крали, грдили и убіяли, а особито нѣму на разный начинъ свакій могућій пркосъ чинили, докъ му найпосле не прекипи, те се єдногъ ютра ненадно у теханскомъ околу появи, одприлике троицу или четворицу своій непріятеля, коє є доиста за криве познао, найжешће укори, и пребацивши

имъ ньіову пуку подлость, позове ій да на нѣгове очи поведе коня што га є доп'ао и кои є сада недалеко стаяо. Неочекиванъ нѣговъ долазакъ, мужко поступанѣ и дрзновено држанѣ као и явно окривленѣ нѣговы подлы противника задобію му одма множину пріятеля, кои су пре тога єдва чекали да пређу на страну нѣгови противника. Лестеръ остави око недирнутъ и праћенъ неколициномъ Теханца, кои су му се одъ своє волѣ за пратню понудили, нѣгово дрзновенѣ хвалили и опоминяли га да се чува мржнѣ и злоће оны, коє є сада показао и тыме іоштъ више противъ себе огорчіо.

Мало дана после овогъ догађая крене се остатакъ мале войске и пође друмомъ къ Ріо Гранде (делъ Норте). Валяло є путуюћи преко данъ четири до шестъ немачки миля продрети и саюзити се съ генераломъ Моланомъ и нѣговымъ оделенѣмъ, те съ непріятелѣмъ што є могуће брже побити се. Лестерова служба као аѣутанта и штабалногъ официра изискивала є, да свако вече изабере различна положеня за поєдина воєна оделеня, предстраже изашлѣ, страже намести, свакій део у целоме околу промотри, па онда генералу о томе яви, пре него што се смео у свой станъ вратити. При томе є имао обичай, свога любимца коня што га є ноћу я'ао, самъ надгледати и ранити, поити и онде припиняти, где є мог'о найєдрію траву и найбогатію пашу наћи. Такође є не редко ноћу устаяо и свога коня на другу пашу водіо, єр' како войска зоби и кукуруза ніє собомъ носила, то є двоструко валяла издашна паша, да се коньи у добромъ стању одрже. Но такове су се попаше налазиле кадшто подалѣ одъ окола, и Летера ніє мрзило, тражити ій. Овай нѣговъ обичай знали су сви, и кала є овда онда необично дуго изостаяо одъ свога стана, то су онда обично Мехиканцы смешћи се говорили: „Don Lester y son cavallo son junctos! (Лестеръ и нѣговъ конь немогу се раздвоити).“ — А то є готово была цела истина; збогъ пажнѣ према своіой кобили губіо є често време, што бы му за єло и одморъ валяло.

Шестогъ вечера, пошто є войска генерала Каналеса Нуесъ оставила, приспе она до Аква Дулче. Тако се то єсть зову три за чудо лепа омаяна єзера усредъ пусте поляне (преріє), окружена маньимъ гаєвима и честама растовогъ и мескитовогъ дрвећа (Algarobia glaudulosa). Ово место буде избрано за преноћиште, съ намеромъ да се войска сутра зоромъ крене къ месту одређеномъ за скуплянѣ, коє є одатле было четири немачке милѣ одъ прилике. Лестеръ по своимъ обичаю сврши точно што є одъ нѣга изискивала воєна дужность, одведе за тимъ свога коня на добру пашу, коя є четири стотине корачая одъ прилике была удалѣна одъ страже у околу, па се текъ онда поврати къ ватри, око коє су нѣгови мехикански момци полегали. Пошто є проспавао, пробуди се одма после поноћи, оде къ своимъ коню, одведе га іоштъ далѣ крозъ предстраже у полѣ, напои га на првомъ єзеру па онда припне недалеко одатле у єдной шумици.

Текъ што є то свршіо, то осети да га є уєданпутъ неко одострагъ яко счепао, руке му свезао и краємъ кабресте или ужета изъ конске длаке тако силно уста запушіо, да су му се краєви усана подрли и вилице размакле, а ни найманѣ се ніє мого бранити. У томе станю три човека, коє у ноћной помрћини позна као своє найогорченіє непріятелѣ изъ теханске спомоћне войске, одвуку га далеко у єдну честу одъ мескитски дрвета. Ова три ниткова звали су се Броунъ, Ормебы и Максъ Даніелъ. — Овде дубоко у шуми, вежу га съ рукама наопако за єдно бодљикаво мескитово дрво, и притегну узице тако яко и съ тако ђаволскомъ намеромъ, да нити є мого седити нити стояти безъ опасности, да руке изъ плећа не изглави.

Када су га нѣгови непомирльиви непріятельи оставляли, рекну му іоштъ съ ђаволскимъ подсмеомъ, да ће га у повратку изъ Мехика опетъ по'одити и свой пленъ съ ньимъ поделити. Ово препредено суровство увери га, да се нема одъ стране ови лупежа надати никаквой милости или штедньи за свой животъ. Они су му найстрашнію смрть избрали, да угине у неизказанымъ мукама одъ глади, умора или зверова. Добро є знао, да ће се войска до неколико сатій одавде кренути, и да се за неко време неће опазити да нѣга нема, єръ изостаянѣ иза войске кодъ нѣга не беше ништа необично; нѣгови познати и пріятельи ће онда само помислити, да тражи свога коня, кои є далѣ него обично залутао: они неће ништа зло слутити познаваюћи нѣгову вештину са животомъ у преріяма, него ће мирно очекивати, да ій за трагомъ войске пре него што приспу на прво место одмора сустигне. Такове мале незгоде могу се свакоме коњнику у преріи догодити, па зато небы ни найманѣ имали повода посумняти што га нема.

Такове мисли прођу као муня Лестеру крозъ главу, и у тай ма была му є сасвимъ ясна судбина, коя га очекує. Прође му єданъ сатъ найужаснієгъ самртногъ стра'а; ништа непрекидаше стра'овито ћутанѣ, осимъ ноћногъ ветра, кои се уздишући надъ ньимъ по лишћу играо, и покадшто рзанѣ по кога коня у дальини. Када є почело свитати мало се цело позорѣ променило. Три разлежућа се гласа одъ трубе, коя є у дальини войску будила, допру до нѣговогъ пажльивогъ у'а и подсете га, како ће се за мало іошъ они близу нѣга налазити, у чію се помоћь нешто поуздао, да ће га избавити. Одъ то доба были су му минути дуги као сати, грозничаво очаянѣ обузме га. Силно напрезанѣ, да свезе разкине, коє су га стезале учини само, да му врела крвь іоштъ брже крозъ укочене удове потече; но мука му буде узалудъ, єръ су узице, коима є везанъ было, као што треба избране были, и чворове и петлѣ люди начинили, кои су у томе вешти были, и съ овимъ замкама (ласо) многогъ дивлѣгъ мустанга (коня), многу снажну мазгу уловили, покрай свега покушаваня отети се. После неколико узалудны напрезаня, коя му крвь исподъ сгулѣне коже изагнаше, увиди Лестеръ, да бы више одъ лудила было, хтети такове свезе разкинути, и мане се свакогъ далѣгъ покушаваня. Мозакъ му є грозничаво вріо, прекомерно напрезанѣ му є несвестицу навукло и видъ му помрачило; но слухъ му беше до крайности оштаръ, и само се іоштъ у нѣга осланяло нѣгово колебльиво наданѣ. Докле годъ є іоштъ навикнуте гласове свога дружтва разпознати мого, и ако само слабо, осећао є да ніє сасвимъ оставлѣнъ и самъ, и мого є на какову могућность веровати, да ће срећный случай близу нѣга довести каквогъ затумаравшегъ войника или каково пасуће клюсе, коє є забасало; или да ће се можда у околу опазити да га нема и люди изаслати да га траже, у комъ случаю нѣгово избавленѣ известно беше.

(Свршетакъ слѣдує.)

Врачаръ.

Узкипи крвца — савъ скрожђу плану,
Задркта срдце — засузи око,
Кадъ виђо Врачаръ, полѣ широко:
Исто к'о Милошъ о Видовдану. —

Мало л' є крви што овде кану,
Те Врачаръ жедный, распаленъ соко —
Ти лова желянъ крви бы локо.
— Ил' можда гори да спржи рану,

Коя га сећа давни пролећа,
Сила, синцира, робства и паше;
О страшно, страшно тадай быяше!

Ал' ђорђа уста — Врачаръ се сећа —
Громко се стресне Небойша кула
Врачаръ се сећа — закука була.

Ђ. Якшићъ.

Саданѣ време.

(Милобрука.)

Уобште се са свію страна чує, и као да є скоро свакомъ на челу печатъ оскудице ударенъ, пакъ, ма се довіо, савіо и промећао како, опетъ се главе дићи не може: нема пазара, нема марви, раани и вину цене, нема увоза ни извоза, нема кирів, нема напредка напослѣдку нема живота. Свакогъ є та на саданѣ време єдна, и та иста, данасъ и сутра песма, и докле ће та трајати, то іоштъ нико опредѣлити неможе. Єдни слуте да ће съ овимъ гвозденымъ путемъ, кои ће се скоримъ и кодъ насъ отворити, зло, а други се опетъ радую, да ће болѣ быти, и ту се уступа натрагъ, неће нико, да є пророкъ. Но при свему томе надежде имамо сви, и та є нама свима єдина утѣха, да ће све болѣ, а не горе быти. Рекао сам мало пре, да оскудица свуда влада, а нисамь казао где? и како? Мени се чини, да те оскудице наше лепотице немаю, по ньіовомъ великомъ и широкомъ изгледу рекао бы да у свачемъ изобилую, пакъ као да и по вольи живе. Я мысли, — да, кадъ се на саданѣ време неможе єдна одъ друге по ношивама, и по понашаню разликовати, и кадъ исподъ свакогъ крова милостиве госпоє изилазе, и нема ноћи, да не држе подъ различнымъ именама увеселенія — за

цело, само да имъ мужеви не уче, да имъ є найболѣ, а не зло време. Я велимъ, кадъ човеку зло иде, кадъ му є радня стала, ни одкудъ се нема шта заслужити, нити шта у кући прибавити, кадъ га повѣреницы са свію страна окупе да мѣнице одкупи, а онъ ніє у стаию, негъ є принуђенъ радню свою затворити, — као што су већъ ньи многи пуни надежде, млади и окретни люди учинили, — и ключеве судіяма предати, да га они открне; то є онда валида зло време! Али то се нашій лепотица ништа не тиче, и валида и ніє по саданѣмъ бонтону, да жена у єдинству и у подразумленю съ мужемъ кућу тече. И ніє другояче, єръ почемъ є жена по саданьой моди у кући аванзирале милостивомъ госпоіомъ, — дакле разумева се ясно, да ніє лепо вредномъ и отресломъ домаћицомъ быти. Да достоинство и та велика честь нѣна непострада; има се, или нема се, ньой се мора донети, мужъ нека се довія и мучи како му драго, зато є мужъ, не было се женити. Али преко свега, треба и нѣму да є мило и драго, да има милостиву госпою и нѣжну фрайлицу у кући? —

Садъ, кадъ су наше лепотице тако високо аванзирале, куће своє отвориле, одећу, обућу и посѣте по найновіємъ вкусу правити и враћати научиле, то се онда и по себи разумева, да се овимъ — іоштъ кадъ є баба Анѣа девойкомъ была — именама: секама, спашама, браћама, татомъ и мамомъ, и после помози Богъ, съ Богомъ, добро вече, добру ноћъ и осталимъ здравицама више и неруже. И као годъ што є то већъ дубокой заборавности предано, тако исто и єзикъ, игре и песме србске су быле па и прошле. Ко садъ немачки и француски незна, тай ніє отъ саданѣгъ света! Богме тако фалатаю француски као да имъ се, што но веле киръ Яни, єзыкъ опаризіо. — Кадъ овай напредакъ тако живо, као што єсте себи представимъ, па сравнимъ съ ономъ зло страдаюћій мужева хукомъ и брукомъ, онда ипакъ у пркосъ морамъ казати, да є неисказано време.

Та већъ што годъ радимо, све за нашу децу радимо, пакъ кадъ смо се назвали родительи, дужни смо се трудити, мучити и промѣнати се, само да се може што стећи па ма и пожртвованѣмъ своегъ єдиногъ живота было, єрбо є та єдина и уобште приграђена цѣль, да намъ буду дѣца срећна, да намъ деца буду чувена и виђена Садъ деца наша, коима су путемъ пошла, хоћеду быти срећна? Тако воспытаюћи и руководећи децу, хоћеду они себи друга сходна добыти? хоћеду у браку срећно и задовольно живити? То нека будуће време одговори. —

У Вршцу. ц.....ъ.

Железнице по целомъ свету.

Познато є, да броєви найяснiє и найразговетніє говоре, представляюћи и показуюћи како изображенѣ човечанско напредує; али то найвероятніє быва кодъ извѣстія о железнимъ путовима. Године 1825. быяу прве шибке железнице а то у Енглеской између Дирлиштона и Штоктона, у дужини одъ 8 и по миля нем. положене; а већъ год. 1832. быяше и прва железница у Немачкой, између Будвайза и Линца, отворена. Али на ньой, 17 миля дугачкой, іошъ невукоше парне машине, него коньи.

Прва парна кола возише у Енглезской год. 1830. по 6 миля дугачкой Ливерпулско-Манчестрской железници а у Немачкой год. 1835. само по 1 милю дугачкой железници одъ Нирнберга у Фиртъ. Прошло є одонда четвртъ столећа; ко ніє међутимъ видіо како єдна железница иза друге просеца поля, и ко ніє покадшто читао у явнимъ листовима, како є отворена ова или она наново саграђена железница, єдва ће себи представити моћи, великій просторъ, крозъ кои ови за обшту ползу толико благотворни путови, већъ воде.

На концу год. 1856. было є у Европи 5003 нѣм. миля готовы железница а къ томе іошъ 4010 нѣм. миля, на коима се одъ части радило, а одъ части ков су дозволене да се праве. Одъ овогъ броя долазе 1800 миля готовы а 670 миля што се текъ граћаю у Енглезской, 878 нѣм. миля готови а 642 нем. милѣ што се текъ граћаю у Французской. Немачка са аустрійскомъ монархіомъ скупа имаћау 1582 милѣ готови а 1103 милѣ недоготовлѣни железница, а одъ овы припадаю 538 миля на Пруску а 420 миля на Аустрію.

Америка имала є при концу године 1856. доготовлѣни железница 5849 а граћени 3685 миля. Саюжне државе саме брояше 5322 нем. милѣ железница, на коима се возе, дакле толико, колико одъ прилике по целомъ осталомъ свету у скупу. И Канада има већъ 369 миля железница къ овима ће доћи године 1860. главна железница, коя кодъ Монтреала прелази преко реке Лоренцо са найдужіимъ на свету мостомъ (Викторіа-мостъ) кои є 14,160 стопа дугачакъ, а почива на 24 стубова, и изподъ кога найвећи бродови пролазити могу.

Африка имаћаше 1856. већъ у Египту и на прибрежію добре надежде (Сар) железница дужине 62 милѣ, а іошъ има 50 миля што се граде. Азія имаћаше 60 миля доготовлѣни железница, а 315 миля быяу дозволене, Аустралія имаћаше 30 миля готови а намѣрени 295 миля.

Дакле при концу годъ 1856. было є по целомъ свету већъ 11 004 миля готови железница, а проєктираны было є 8355 миля, што свега чини 19.359 миля!

Али што намъ се види изъ тій броєва? Они намъ веле, да є садашньій векъ пунъ живота, снаге и богатства, каквогъ іошъ было ніє. Свака мала саграђена железница представля капиталъ одъ по миліона талира (прайски), єръ толико кошта соразмерна свака миля, докъ готова небуде. Притомъ свака миля железнице доноси одъ прилике 45.000 талира доходка, као интересъ одъ уложеногъ капитала.

Год. 1855. су у Немачкой на железници вожени преко 36 миліона людій, и 345 миліона центій робе, а у Енглеской исте године 118½ мил., у Француской 1373 мил. людій. У Немачкой возе 2392 локомотива; у Енглеской 5000, у коіой земльи више одъ 130.000 люди служе при железницама. По прилично точномъ рачуну има више одъ по миліона люди, кои се непосредствено железницомъ хране. ст.

Смесице.

— У Лондону могао є свакій 25. Марта 1810. године читати по свимъ ћошковима съ великимъ словима наштампане ове речи: „Одъ данасъ осамъ дана видиће се у Шмитфилду єдна велика, нечувена и никадъ невиђена игра, и на то се позива свакій ко оће да дође.“ У тай данъ скупи се на то место силанъ светъ, да види, какво ће чудо ту да буде. Свегина є цео данъ стаяла и до самогъ мрака ніє се башъ ништа ту догодило. Наєдаредъ се предъ саму ноћъ просу гласъ крозъ цео народъ: „Данасъ є првый Априлъ, цео є Лондонъ данасъ преваренъ.“

— Борису Годунову, цару рускомъ у XVI. веку, дође єдаредъ єданъ перзіянскій посланикъ, кога онъ на високій торонь у Москви одведе, да му одатле красоту и величину града Москве покаже. Кадъ є Перзіянацъ цео градъ съ тороня прегледао, окрене се рускомъ цару и рекне: „То є истина све лепо, али ни єдномъ владаоцу на свету ніє нѣговъ народъ тако покоранъ и послушанъ, као што смо ми Перзіянцы нашемъ господару.“ Цара рускога ове нѣгове речи яко дирну у срдце, зато зовне єдногъ старешину рускогъ, кои за ньимъ стало, и заповеди му, да скочи доле съ тороня. Овай се ніє ни мало узтезао, и пре него што га є царъ могао задржати, већъ є тело нѣгово сво размрскано на земльи лежало.

— Кадъ Турци изъ Црне реке побегну у у Видинъ, чуюћи шта є Айдукъ-Велько съ бегомъ у Подгорцу учиніо, намести се Велько са своимъ бећарима и самовольцима у некакомъ селу да зимує. Кадъ Турци у томъ чую, шта се ради по Црной реци и разберу, да Велько нема много войске, онда се подигне изъ Видина неколико стотина Турака, и пођу на нѣга; а кадъ дођу на последньи конакъ, па ће као сутра ударити, онда онъ скупи све своє момке, па имъ рече: „Браћо! ми Турке овде неможемо чекати, єръ є ньи много више него насъ; већъ айдемо, у име Бога, да ми ударимо ноћасъ на ньи, па ако ій како забунимо и разбіємо, добро! аколи имъ не могбудемо ништа учинити, а ми ћемо ноћъ на главу, па у планину.“ Па онда подигнувши све своє момке отиде, те се полако привуку и уђу у средъ Турака, па уєданпутъ сви оборе ватру изъ пушака и стану викати турски: „Бежите! разби насъ Айдукъ-Велько.“ Турци се одъ пуцняве и одъ вике онако иза сна смету, а коньи имъ се іошъ изодкидаю, па ударе преко логора и преко ньи и тако Турци побегну, кои пешице, кои босъ, кои гологлавъ, а савъ логоръ оставе Србима. — Пошто Турци обколе Велька у Баньи, и држећи га неколико недеља обколѣна, дође му Младенъ и Вуица съ войскомъ у помоћь. Кадъ Велько види и позна Србску войску, узяха ва ата, па кросредъ турске войске изиђе међу Србе,

те имъ каже, да ће ону ноћь поградити шанцеве и одкуда ће ударити на Турке; па онда крозъ Турке опетъ се вратити у Баню, да уреди войску свою, да и она у одређено време удари гди треба. — Као што велики люди познаваю свою вредность, тако є и Велько свою цознавао, и често се срдио, што гдикоє мале войводице, кои су своя войводства маньомъ раброшћу, или съ новцыма, или са лажама добили, имаю име и честь као и онъ; и често бы говориo: „Да Богъ да, да се Срби не умире съ Турцыма, докъ самь годь я живъ, єръ како Турцы ударе, одма мене стану мало одликовати одъ ови кокошара, а да се умире съ Турцыма, одма бы и жене судиле; а кадъ я умремъ да имъ Богъ да миръ, па никадъ више рата да немаю.“

— Кадъ є Амазисъ постао царемъ Египетскимъ, видio є, да га Египтяни много не почитую, зато, што є одъ проста рода было; то онъ употреби єдну хитрину, да себи честь задобіє кодъ Египтяна. Узме ону умиваоницу, у коіой є онъ ноге своє прао, онда заповеди, да се сва умиваоница растопи, и изъ нѣ кипъ єданъ саліє, когъ потомъ на найболѣмъ месту у граду намести. Египтяни стану се кланяти овоме кипу, и онда имъ Амазисъ яви, да є тай кипъ саливенъ изъ онога суда, у комъ є онъ своє ноге прао. И онда имъ и то рекне, да се исто тако и съ ньиме збыло, као съ томъ умиваоницомъ, єръ премда самь я пре было малый и незнатный човекъ, алъ самь садъ вашъ царъ, зато васъ саветуємъ, да ме одсадъ као свога цара болѣ почитуєте. Томъ є начиномъ Амазисъ довео Египтяне, да су га почели болѣ почитовати, и да су му се у свему сасвимъ покоравали.

— У очи дана кадъ ће быти кодъ Велико-Гершепа битка, дође єданъ официръ фелдмаршалу Блихеру и замоли га, да му даде за неколико дана одпустъ (урлаубъ), да види іошъ своръ отца, кои є, као што є казао, садъ башъ на самрти. — Фелдмаршалъ знаюћи да официръ то чини збогъ сутрашнѣ битке даде му одпустъ са овимъ речма: „Треба да почитуєшъ твогъ отца и твою матерь, да тако дуго поживишъ на земльи.“ — Єдаредъ є Блихеръ ишао по єдномъ ускомъ сокаку у Хамбургу. Неколико француски весели своєвольника, кои су за ньимъ ишли, и кои га нису познавали, ударе га по леђима са своимъ штапићима у шали, да имъ сврне съ пута. Блихеръ се осврне, и кадъ види да га Французи са штапићомъ удараю рекне: Удрите, маримъ я, и я ћу васъ кадгодъ потући!“ — Кадъ є савезна войска у Паризъ дошла, играо се єдно вече карте Блихеровъ синъ. Овай є све улагао у банку и све добіяо, тако, да є у банки велика гомила дуката было. Банкеръ запита Блихеровогъ сина, оћеш' ту сву суму новаца опетъ сецовати или ће є узети. Овай се дуго ніє решіо, шта ће да чини, боио се да све не изгуби, и већъ хтеде да се повуче натрагъ, кадъ алъ нѣговъ отацъ, фелдмаршалъ Блихеръ иза нѣгови леђа ушавши у собу башъ у тай паръ, о асталъ лупи и повиче: Блихеръ ни єданъ не ретерира, — гилтъ!“ Банкеръ овимъ поступкомъ може быти збунѣнъ помете се и Блихеръ силне новце добіє.

Анекдоте.

— Єданъ Арапинъ, црнъ као угљенъ, путовао є по Европи. Кадъ є дошао и Шлайсигенъ сврне у єдну гостіоницу, да ту преноћи. Девойка, коя є у той гостіоници собе спремала, кадъ є креветъ за тогъ црногъ арапина намештала рекне: „Штета велика за овако чисте альине спаваће, лепе ћеду сутра изгледати, кадъ се дигне изъ ньи црный арапинъ, быћеду све као гаръ црне.“

— Єданъ селякъ дође у Паризъ и кадъ є прошао поредъ єдне велике куће запита вратара каква є та велика кућа? „То є воденица,“ одговори му вратаръ. „И я самь одма то помислio,“ рекне селякъ, „чимъ самь єдногъ магарца предъ капіомъ видio гди стои.“

— Єданъ варошанинъ пође у полѣ съ єднимъ простакомъ. Овай се радовао како све лепо изъ землѣ ниче и рекне: „Само да падне іошъ єдна топла киша, па бы све изъ землѣ изникло.“ — „Сачувай насъ Боже одъ тогъ, єръ я имамъ две жене у земльи!“ одговори варошанинъ.

— Старацъ єданъ, коме є одъ тежкоъ пића носъ сасвимъ црвенъ было, рекне єданпутъ за асталомъ своимъ унуку: „леба, леба треба єсти, ако оћешъ да ти образи румени буду.“ „То сте вы по свой прилици морали много леба шмркати?“ упыта дете.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. А што си дошо на разговоръ, кадъ незнамо већъ о чему да говоримо?

Петакъ. Приповедаћу ти єдну басну.

Еракъ. Дедеръ, я радо слушамъ басне.

Петакъ. Быше лепа шума, у коіой саме птице живише, али доста невесело, єръ су имъ была крила везана, те нису се могле дићи у зракъ, и веселити се у чистомъ Божіємъ воздуху. Међ' ньима се десio и єданъ постаръ соко, кои имъ є єдногъ дана своимъ оштримъ клюномъ свезе разкинуо, и научio ій є, да могу летити, што су већъ одъ дугогъ робства одучиле быле. Изъ благодарности направе соколу гнездо на найвишемъ дрвету, на врху єдногъ яблана. Ту се было соко сместio, одкудъ є мого сву шуму прегледати, пазећи, да се редъ одржи, а особито пазio є, да небы с' поля ястребъ у шуму улетio, и невиный птичій светъ злоставio. Али гаврани небяу задовольни, што соко на врху яблана станує, и рекли су, да и они имаю оштаръ клюнъ, да су дакле способни, на врху яблана становати. Али соко нехтеде оставити гнезда, но гаврани непрестано грактаюћи дотле су клюцали гране, на коима гнездо лежаше, докъ се исто непоче люляти, и соко видећи, да ће гнездо пропасти, одлети далеко изъ шуме, оставивши у гнезду свога соколића, за кога є мыслio, да ће моћи у гнезду становати, єръ онъ быше лакши одъ старогъ сокола. Но ніє дуго траяло те гаврани и соколића отераше, све клюцаюћи гране, на коима гнездо лежаше. Садъ су хтели, да єданъ одъ ньи заузме гнездо, што стояше на врху яблана, али преварише се; птицама беше срамота, да гавранъ найвыше гнездо у шуми заузме, те су другогъ сокола, когъ є отацъ такођеръ славанъ соко было, избрале, па му дадоше гнездо на яблану за станъ. Новый соко беше миролюбивъ; онъ є на то пазio, да съ гавранима живи у любави, поделивши имъ найболѣ гране за гнезда. Тако є траяло више година. Гране ябланове, коє гаврани нису више клюцали, оснажесе, и разшире се све већма и већма. То є обратило сокола на ту мисао, да и онъ своє гнездо разшири, што му є тимъ нуждніє было, єръ су се у гнезду већъ и млади соколићи наодили, и да небы гаврани опетъ гране клюцали, науми наместити око гнезда смрдоване за стражаре. Гаврани видећи садъ, да соко гнездо на яблану све више утврђує, саюзе се са совулягомъ, коя тихо и по мраку лети, мрзећи на све што є видно и светло, и наговоре ню, да соколу о глави ради. Али бистро око соколово види и по мраку, па поквари имъ намѣру. Садъ настаде прекомерно кричанѣ гавранова тимъ више, што є съ ньима и дебела єдна кукавица пристала, коя по обичаю нѣномъ тумара по туђимъ гньиздама и подмеће своя яя. Она одлети ястребу, кои є одавно желio, да у ту шуму дође, и одкріє му намѣру ньову, съ позивомъ, да имъ у помоћь дође, да соколово гньиздо стесни. Ястребъ радо прими овай позивъ, улети у шуму, гди су га птице са страомъ гледале. Онъ се смести на некомъ другомъ већъ осушеномъ яблану, па докъ є онъ тамо, претећи соколу, седio, клюцау гаврани гране соколовогъ гнезда донде, докъ се гнездо наново непоче люляти. Соко видећи, да нѣговом гнезду пропастъ прети, опреми своє соколиће на страну, како бы, кадъ нуждно буде, самъ лакше одлетити могао. Но и ястребъ одлети, кадъ є видio, да є гнездо доста ослабленo, са маслинимъ лишћемъ у клюну . . . .

Еракъ. Єси ли свршio басну?

Петакъ. Іокъ, та басна неће се свршити, докъ годъ има кукавица на свету.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

♃ Земунъ. Свакомъ човеку старати се ваља, да своима будућность осигурава, да бы му фамилія, кадъ га немила смрть данасъ-сутра снаће, колико толико у безбедномъ станю остала Али тешко є у данашнѣ време ма и съ найвећимъ трудолюбіемъ ту цѣль достићи, и одвише има примѣра, да маньи чиновници, занатліє и сами трговци нису у станю, своима ону будућность осигурати, како бы то учинити желили; єръ имъ є више пута плата или напредакъ одъ трговине опаквъ, да єдва животарити могу, а о стеćевини ни помислити несмеду. Да бы се то инакъ получити могло, валя таковимъ да се на друштва за обезбеćиванѣ обрате. Ова заведенія допуштаю свакоме, да маломъ жртвомъ миле своє осигура, а себи бригу и немиръ съ врата скине. — Ево неколико примѣра: Єданъ занатлія радо бы своіой фамиліи после смрти нѣгове главницу одъ 500 ф. осигуравати; онъ за ту цѣль плаћа, ако є онда кадъ плаћати почне, 35 година старъ, сваке године 13 ф. 18 кр. или месечно 1 ф. 10. кр. ср.; єли онъ 44 година старъ, онда ће платити 17 ф. 48 кр. на годину или 1 ф. 34 кр. месечно; а кадъ бы 56. годишньій човекъ у то друштво ступити хтео, онда ће на годину 29 ф. 39 кр. платити. — Особито се старило за децу. Ако бы родитељи желили, да ньиномъ женскомъ детету буде, кадъ є ово двадесетъ година старо, миразъ одъ 783 ф. ср. онда имъ треба 100 ф. положити. Желе ли кои ови сто фор. положити, може ове новце ако бы му ій тешко было наєданпутъ положити, у годишньимъ ратама исплатити, на тай начинъ пакъ осигураће детету у двадесетой години већъ главницу одъ 783 ф. ср., кою ће моћи дете или за школованѣ, или за одкупъ одъ войничтва, или за миразъ, или за почетакъ каквогъ посла употребити. Мы смо осведочени, да свакій поштено и добро мислећи отацъ и супругъ неће пропустити, ако му є поле можно и потребно, будућность свои мили и драги овимъ начиномъ осигурати.

Найпробитачніє погодбе за оваково обезбеćенѣ понуђава „Ново трговачко друштво за обезбеćеня у Трсту“ (Nuova societa commerciale d' Assicurazioni in Trieste), кое погодбе кодъ дружственогъ агента у Земуну г. Іована Петровића сазнати могу.

♃ Београдъ. Чуємъ, да ће г. попечитель просвете претрести све судове у дѣлима и парнице одъ више година траюће укинути, а некимъ судовима, кои веома много посла за одправлянѣ имаю, у нечемъ олакшати. — Као што є познато, да су г. г. епископи са своимъ чановима изъ внутрености Србіє дошли, да важне преко године сбывше се предмете рѣше, држали су већъ своя неколико засѣданія. — Споменутый паробродъ „Діана,“ кои є дошао было, да на србской страни ради, одпловіо є пре недѣлю дана, ал' неверуємъ, да ће се вратити, почемъ г. надинспекторъ Касіянъ съ нашимъ високимъ правителствомъ ништа свршіо ніє.

— Нѣгово царско высочество г. Надвойвода Фердинандъ Максъ, кои се сада са высокомъ супругомъ своіомъ у Бечу налази, обдаріо є заповедника пароброда аустр. лойда, г. Новаковића, са драгоценимъ прстеномъ.

— Овогъ ће месеца мысирскій подкраль. Сайд-паша, у Флоренцъ доћи, да посети великогъ войводу Фердинанда. Флорентинцы радую се томъ долазку, єръ се надаю, да ће много новаца у земльи остати, почемъ се зна, да є подкраль Сайд-паша яко богатъ, при томъ и разсипанъ, а довестће са собомъ велику пратню.

— До 20. Юнія биће железница банатска до Вршца готова, и предаће се обштемъ заобраштаю.

— У Осеку были су овы дана двоє пустайе обешени, кои су зимусъ измеђ' другогъ араня, и некогъ Чивутина и жену нѣгову злоставили, и поарали.

— У званичнимъ Пражкимъ новинама буде некій Сакмаръ, негдашньій царскій капетанъ на судъ позванъ, што є лане изъ затвора у граду Іозефштату у теской побегло. Истый се налази сада у Лондону, но тешко да ће онъ томъ позиву слѣдовати. —

— Смешанъ случай догодіо се скоро у Коморану, кои доказує, да є и кодъ Мађара суверіє у найвећемъ цвѣту. Некомъ господину нестало є у своіой соби 5 фор.; онъ є посумньо на свога слугу, єръ осимъ Господина, само є онай у соби было. Господинъ, по свой прилици некадашньій вармеђашъ, почео є одма самъ испитъ са батиномъ у руци, лупавши слугу што болѣ може. Слуга се тако яко раздере, да є єдна, у комшилуку наодеća се бака дотрчала, да види каква є то ларма. Дознавши узрокъ лупаня, приступи слуги, неке магичке речи у уши му шаптући, кое су тако дѣйствовале, да є слуга одма краћу свою признао и петицу вратіо. Баба є была кодъ простогъ народа као вештица на гласу.

— Г. Морзе, истый онай, кога за правогъ отца електричногъ телеграфа сматрати морамо, живи у Америки у найвећой оскудници. У Паризу сложили су се неки, да му у помоћь притеку. Дакле и онъ дели судбину скоро свію изобрѣтателя и велики духова.

— Новине являю изъ Броди: Некій отмѣно изгледаюћій господинъ доће у нашу варошь, и смести се у првой гостіоници. Потомъ посети онъ рускогъ конзула, да одъ овогъ пасошъ за Русію тражи, али ніє га добити могао Истый данъ увече пошлѣ онъ своги слугу съ писмама на пошту, и докъ є овай донде отишао, уби му се господинъ изъ пиштоля. Несрећникъ быяше спаія польскій, по имену Константинъ Славинскій, и морао є 1855. год. изъ Русіє збогъ тога тайно побећи, што є онъ некога у двобою убіо.

— У Аугсбургу є была 20. о. м. лицитація книга, кое су штампане у почетку изнађеногъ печатаня. Прву библію, кою є штампао самъ Гутенбергъ и Фустъ (Фаустъ), купила є руска влада за 2,336 фор. ср. за петроградску библіотеку.

— Славный юнакъ енглески, адмиралъ Шарлићъ Напиръ, кои се тимъ одликовао у последнѣмъ рату, што ніє отео ни єдне руске лађе, пише сада — романе. Хоће ли на томъ полю имати више среће?

— Енглези іошъ страдаю одъ Себастопола, као да є оно мало было, што су већъ страдали. Єданъ ньіовъ морнаръ огледао се по околини себастопольской, нађе єдно тане и баци га; таме се распадне и онъ погине.

Пролазће лађе.

покрай Земуна:

26. Априла. Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа гг. браће Холендера изъ Пеште, са 3368 мерова пшенице, 1066 мерова наполице, 1066 ¾ мерова жита, 1065 мерова кукуруза, 1197 мерова єчма и 5 и по мерова ситне шоє.

28. Априла. Изъ Земуна у Панчево: празна лађа г. Васе Аврамовића.

28. Априла. Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Аврама Іозефа, са 1169 и по мерова пшенице, 3140 мерова наполице и 22 мерова пасуља.

28. Априла. Изъ Сенте у Сисакъ: лађа гг. Чилића и Сируса, са 5000 мерова пшенице.

30. Априла. Изъ Земуна у Митровицу празна лађа г. Теуша.

30. Априла. Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа г. Васе Буковаде, са 6000 мерова пшенице.

2. Мая. Изъ Панчева у Сисакъ: лађа г. Димитрія Драгичевића, са 1000 ¾ мерова жита, 4000 мерова кукуруза, 1000 мерова єчма и 2000 мерова зоби.

2. Мая. Изъ Сиска у Сегединъ: лађа госп. Александра Криека са дрви.

Стапѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву	10 ст.	6 п.
На Сави .	нарастла є 12 „	9 „
На Тиси (Кодъ Тителa 2. Мая)	9 „	2 „

Парна пловидба.

Изъ Земуна у Пешту, сваке Недѣлѣ, Понедѣлника, Среде, Четвртка и Петка у 4 сата изутра.

„ Пеште у Земунъ, сваке Недѣлѣ, Понедѣлника, Среде Четвртка и Суботе у 7 сати изутра.

„ Изъ Земуна у Оршаву, Четвртком и Недѣльомъ, по долазку Пештанскогъ брода.

Изъ Оршаве у Земунъ, свакогъ Вторника и Суботе у зору.

„ Земуна у Сегединъ, свакогъ Понедѣлника и Петка у 6 сати уютру.

„ Сегедина у Земунъ, сваке Недѣлѣ и Среде изутра.

„ Земуна у Сисакъ, свакогъ Понедѣлника и Четвртка у 12 сати у подне.

„ Изъ Сиска у Земунъ, свакогъ Вторника и Петка у 6 сати уютру.

Течай на бечкой берзи.

		28 Априла	29 Априла	30 Априла	1 Мая	2 Мая	3 Мая
Народный заямъ	„ 5 „	84 5/16	84 3/16	84 1/16		84	
Лутрійскій заямъ одъ год. 1834..	за 100 фр.	—	—	—		—	
„ „ „ „ 1839. .	за 100 фр.	129 5/8	—	—		—	
„ „ „ „ 1854. .	за 100 фр	109 3/4	—	109 3/4		109 9/16	
Акціє Аустрійске банке		975	975 1/2	973 1/2		974	
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ	по 200 фр	242 7/8	242 3/8	243 3/4		240 1/4	
„ друштва аустр. гвозд. путова	по 200 фр	282 3/4	275 1/2	279 1/2		—	
„ подунавскогъ паробр. друштва	по 500 фр.	546	545	—		543	
„ вост. Франц-Іозеф-гвозд. пута . . .		—	—	188 7/8		—	
Мѣнице за Аугсбургъ		105 3/4	105 3/4	105 3/4	Нема.	105 3/4	Нема.
„ за Лайпцигъ		—	—	—		—	
„ за Тріестъ		—	—	—		—	
„ за Букурештъ 1 фор. . .	добри пара	262 1/2	262 1/2	262		262	
„ за Цариградъ 1 фор. . .	турс. пара	—	—	—		467 1/2	
Злато		107 7/8	107 3/4	107 3/4		107 3/4	
Сребро		—	—	—		—	

Пловидба мѣстногъ пароброда.

Изъ Земуна у Београдъ, 6 1/2, 7 1/2 и 11 сати пре подне, 2 1/2 и 6 1/2 после подне.

„ Земуна у Београдъ и Панчево, 7 1/2 пре. и 2 1/2 сата по подне.

„ Панчева у Београдъ и Земунъ, у 9 пре, и у 4 1/2 сата по подне.

„ Београда у Земунъ, у 7, 10 1/2 и 11 1/2 сат. пре подне, и у 6 и 7 сати у вече.

„ Београда у Панчево у 8 пре, и 3 с.п. под.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предбрости се може подъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србіе нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 19. У Земуну 10. Мая. 1858.

Одговоръ.

Ты ме питашъ, мой премилый побро!
Какве путе удесити треба
Овог' свѣта да поживишъ добро
А по смрти да с' дочепашъ неба.

Да те увекъ служи добра воля,
Мраъ у твоме срцу да овлада,
Да неимашъ триста главоболя
И миліонъ коекаквы яда?

Добро питашъ — и да си ми здраво!
Я ти у том' помоћи немогу;
Нисамъ анѣео, а нисамъ ни ђаво,
Шта ће быти да прорећи могу.

О, и мени то бы было драго,
Кадъ бы како мог'о да пронађемъ!
Волео бы нег' парево благо,
Волео бы нег' да брадву нађемъ.

Ал' є тешко негублѣно наћи,
Празна кеса непуни се сама!
Тко то тражи, може лако заћи,
У по дана спопашће га тама.

И тешко є кроза животъ проћи
А безъ яда и безъ муке каке,
Іош' є теже у домъ божій доћи
Брезъ свѣтлице крозъ мутне облаке.

Паметанъ си, фала Богу, и самъ,
Да толико расудит' си кадаръ,
Ако ниси, а я кривъ ти нисамъ
Што узъ брдо ты навраћашъ ядаръ.

Єдно буре докъ у подрумъ сгурашъ
Хоћешъ, тужанъ, да пребієшъ леђа;
А ты желишъ крозъ свѣтъ да с' протурашъ
Па да ништа срце ти не вређа!

Чудне желѣ, чудніє памети,
Коме тако живѣт' ніє мило?
Па іошт' у брой да те метну светы':
Е, онда бы све потаманъ было!

Я знамъ шта є понайболѣ за те:
Кадъ бы мог'о усѣст' на Бурака
Да узлетишъ до азрети Фате
Да с' нагледашъ чуда свакояка,

Па да викнешъ: „С' богомъ, свете белый!
Я овамо болю срећу нађо,
Моє срце већъ за те нежели
Одкадъ, юнакъ, за облаке зађо.“

Ал' є тешко премамити клюсе
Да остави долинице райске,
Међ' ярнѣе да с' помѣша кусе
Па да глоће огризине майске. —

Нуто! садъ ми нешто наумъ доће,
(Вѣруй, побро, ово шала ніє!)
Кадъ башъ хоћешъ да с' олакше проће:
Раку спремай, па умири пріє!

Шта се чудишъ, шта ли ти є жао?
Гробница є све намирит' кадра!
Ниси, вальда, на уроке пао
Да безъ ветра ты распинѣшъ ядра.

Хоћешъ мира? ту ћешъ мира стећи;
Хоћешъ среће? ту є срећа права!
С' гробомъ пре ћешъ одъ грѣха утећи
А безгрешномъ с'я небесна слава!

Какавъ ли є оно войникъ, тужанъ,
Кои жели задобити славу,
А єднако брине се, ко сужанъ,
Да сачува свою мудру главу?

Ако ли се башарити надашъ:
Не сакри се ни у козѣмъ рогу!
Снаћи ћете одкудъ се ненадашъ,
Зло ће быти, вѣруй єдномъ Богу.

Ніє свакомъ Господъ дао благій,
Да безъ муке люте штуке цвора!
Суђено є, побратиме драгій,
Да све зноємъ заслужит' се мора.

„Ахъ! тешко є живѣти у свѣту,
А іош' теже одрећи се свѣта,
Ко ће бездну заязити клету
Безъ окрша и безъ сіясета?

„Єси л' рабаръ? погинуѣшъ лудо,
Єси л' добаръ? изѣшће те вуци,
Мударъ тешко да непроће худо
А богатогъ вребаю айдуци.

„Єси л' зао — зло и наопако!
Болѣ да се ни родіо н'єси!
На тебе ће устат' громъ и пак'о,
Душу твою однети ће бѣси.

„Зло на селу а горе у граду,
Зло на мору кои куша срећу!
Међ' людма си вазда у инаду,
За пустинѣ ни зборити нећу.

„Нигдѣ места да с' по ћефу смиришъ,
Трнѣ киче гдѣ се и несади,
Свуда бѣда, кудагодъ завиришъ,
Трудъ, неволя, кіяметъ и яди.

Одъ своге морашъ зазирати гласа
Ако желишъ достоит' се рая,
Трпѣт' морашъ до самртна часа
Ма трпѣню и небыло края!“

Стой! невичи, немой да се єдишъ,
Протри очи па погледай свуда,
Добро мотри што очима гледишъ
А незіяй кано дѣца луда.

Виш', и томе разлога имаде,
(Ко и свему што у свѣту быва!)
Во издире а лисица краде,
Лудъ се топи, вештъ по врху плива!

Само треба намазати кола,
Па да видишъ како возе лепо!
Кадъ магарца, кадъ коня, кадъ вола,
Свако ћете послушати слепо.

Заръ башъ мора све онако быти
Ко што слепацъ са гудаломъ гуди?
Ко ће свему свѣту угодити:
Болѣ своіой, нег' свачіой ћуди!

А што жабе изокола дрече:
Пусти, нек' се дрекомъ задоволѣ!
Знашъ да свака сабля несієче,
А найпосле: широко є полѣ. —

Кадъ є тако, мой премилый побро,
Де садъ вози, па се небой саблѣ!
Само пази и чувай се добро
Да на леђа не упртишъ граблѣ! —

І. И.

Стрицъ и синовацъ.

(Продуженѣ.)

VI.

Текъ што є Александеръ ушао у свою собу, одма зовне Товію. Служитель появи се са войничкомъ точношћу.

„Товія, спремай ствари и наручи поштанска кола, сутра ћемо путовати!“

„Куда, милостивый господине?“ упыта Товія зачуђенъ.

„Кудгодъ оћешъ, старый пріятелю. Али изберн какову велику варошь за зиму. Мы морамо се селити; предѣлъ є овде врло жалостанъ, нећу се овде дуже задржавати.“

„Мени се и у првомъ тренутку ніє допао, любезный господине!“ рече Товія умилнимъ погледомъ; „дакле ћу одма спремати?“

„Съ места! но найпре ми донеси свећу, да напишемъ єдно писмо.“

Сумракъ већъ є настао. Кадъ є Товія преко предворя корачао, чує ¦яко куцанѣ на врата.

„Ко є то?“

„Отвори, отвори, или ћу извалити врата!“

„То ніє пристойно!“ промумля Товія. „Само стрпленя! кои є то, такавъ непристойный гостъ?“

„Неотварай, Товія!“ повиче Александеръ съ горнѣгъ степена. „Нећу ніедногъ човека ни да чуємъ нити да видимъ!“

„Добро, милостивый господине!“

У истомъ тренутку гурне Вилхелмъ Девалдъ и изглави врата, проюри поредъ упрепашћеногъ Товіє узъ степене. Горе наиђе на благородника.

„Я морамъ съ вама говорити, господине!“

„Опростите, господине, непримамъ посѣту, а найманѣ одъ васъ!“

Александеръ окрене му леђа и оде у собу. Девалдъ немогаше се уздржати, а да му неслѣдує узастопце.

„То є дрзко!“ повиче Александеръ упрепашћено. „Оћете л' ме принудити, да моє домаће право силомъ бранимъ?“

„Не, єръ я васъ не само за честитогъ човека сматрамъ, него и за разумногъ. Моє супруге тиче се — —“

„Ха, ха, ха, ваше супруге, мой господине! Дакле ваше супруге тиче се? Гони ли васъ любоморность, да ноћу крозъ шуму трчите? Ако є то, мой жалостный господине Девалдъ, а оно имате право и саслушаћу васъ!“

Товія уђе са свећомъ.

„Оћу ли остати овде господине?“ упыта прекій погледъ на госта бацивши.

Александеръ му намигну да изиђе. Товія оде, почемъ свећу на асталъ метну.

„Садъ смо сами, господине Девалдъ; шта имате да ми кажете?“ упыта Александеръ, а злурадость вирила є изъ нѣговы очію, кадъ є у зноняво чело Вилхелма погледао; „или много више шта є заповедила лепа, верна Луйза, да ми се каже?“ поклони се на то подсмевателно.

„Заиста є ћанутъ!“ помысли Девалдъ, кои забуну овогъ чудноватогъ човека ніє могао протолковати.

„Садъ, срећный супруже,“ повиче Александеръ, „зашто не говорите? Да л' є васъ супружество учинило немимъ?“

„Господине, чини ми се, вы ме сматрате за лудогъ супруга.“

„Не, супружество є врло озбиљна ствар, любезный мой господине, него држимъ васъ за несрећногъ супруга.“

„Подозревате л' на мою супругу?“

„Не, я ћу ћутати као гробъ!“ викне Александеръ поносно. „И ако сте паметни, немойте прекидати ово пређутанѣ, него задовольите се съ тимъ, што ћете се слепо на верность ваше супруге ослонити. Сутра рано или іоштъ ове ноћи одпутоваћу; останите съ Богомъ, господине Девалдъ!“

„Надамъ се, да ћете остати!“

„Заиста нећу!“

„Или ћете ми баръ узрокъ вашегъ напрасногъ одлазка казати. Вы сте предрасудама обузети, коє вамъ животъ огорчаваю.“

„Предрасудама?“ повиче Александеръ горко смешећи се. „Ха, я видимъ, да спрамъ васъ морамъ искренъ быти. Такви су супрузи, само ясногласни докази отвараю имъ очи.“ Саслушайте ме дакле, настави Александеръ. „Приповедао самъ вамъ у лову, „да ме є єдна неверна женскиня срамно издала, и да є найсветію заклетву погазила.“

„Опоминѣмъ се.“

„Вы сте є сами назвали неверницомъ.“

„А коя є та неверница?“

„Ваша жена!“ викне Александеръ величествено.

Вилхелмъ упрепашћенъ посрне.

„Моя жена!“ протепа онъ. „То є зло.“

„Да, ваша жена, господине Девалдъ! видите, ради вашегъ покоя немогу остати.“

„Ради могъ покоя?“ упыта Вилхелмъ смешећи се. „Ако немате другогъ узрока путованя, то останите.“

„Како?“

„Повторително вамъ кажемъ, останите!“

Александеръ осећаше себе повређеногъ овомъ мирномъ сталности, съ коіомъ су ове речи на нѣга управлѣне. Нѣгова суєта пробудисе.

„Добро,“ рече после некогъ ћутаня, „дакле остаћу; само да бы іой засведочіо, да самъ спрамъ нѣ равнодушанъ.“

Онъ ће се осветити! помысли Вилхелмъ.

„Кадъ бы одпутовао, мыслила бы, да ме очаянѣ одавде гони — ову побѣду нећу іой допустити. Я ћу іошъ далѣ ићи: совѣту вашегъ стрица слѣдоваћу. — Боже мой, то є велика идеа! Залюбићу се у дражестну Албертину — я самъ се већъ залюбіо! Я іой се молимъ као Богу, я є обожавамъ!“

„Вы се одма срдите, господине одъ Виндхаймъ!“

„За мою, за вашу срећу. Мой господине, зато, што сте ми любезницу одвели, осведочите сада вашу искреность прама мени.“

„Шта треба да радимъ?“ запыта Вилхелмъ.

„Вы сте са дражестномъ Албертиномъ у пріятельству; кажите іой да самъ богатъ, одъ благородне фамиліє, благонараванъ, доброгъ характера, веранъ и нѣжанъ — єдномъ речи, ставите іой моя свойства, и коя познаєте и коя непознаєте, предъ очи.“

„Мой господине, Албертина ніє богата.“

„Съ тимъ болѣ; я ћу є обогатити моимъ имањемъ. О, то є сладко блаженство, любезну срећномъ учинити!“

Вилхелмъ све силе напрегне, да рѣшителность особеняка ослаби.

„Албертина,“ настави далѣ, „ніє ни тако лепа. Нѣне черте лица изблиза изгледаю грубе.“

„Мой господине, то зависи одъ вкуса!“ повиче узбуђенъ Александеръ.

„Али она є намигуша!“

„О, а коя женска ніє то?“

„И чудне нарави.“

„Съ тимъ болѣ! Нрави чине девойчицу красномъ предъ очима любезника, шта више, іоштъ примамлююћомъ. Албертина садржи у себи одъ десетъ други' жена покуплѣна свойства. Некъ остане при томе, я иштемъ наклоность лепе Албертине.“

„Мой господине, я вамъ немогу помоћи, трудићу се, да вамъ на путъ станемъ — —“

Александеръ плану као живый огань.

„Како,“ повиче, „и садъ заръ оћете да ми препречите? Заръ сте већъ заборавили, да сте ми прву любезницу отрги? Вы сте любоморни спрамъ ваше жене, као што сте ми пређе казали, а садъ оћете да се између мене и Албертине ставите — мой господине, шта могу о томе судити?“

Девалдъ увиди, да се одъ своє любоморности далеко удаліо, а требало є да се пристойности и постоянства нѣгове жене држи.

„Мой господине,“ рече онъ съ ладнокрвномъ учтивосћу, „радите шта оћете; али я васъ уверавамъ, да сви ваши труди быће узалудни. Албертина є ладнокрвна, равнодушна, бунцанѣ и коєкакве лудоріє нетрпи а на супружество мрзи. Као што є речено чините, како за добро нађете. Препоручуємъ се съ Богомъ!“

Александеръ одъ Виндхаймъ поклони се ладно.

„Осветли господину степене, Товія!“ викне онда.

Товія покоравао се заповести. Вилхелмъ Девалдъ остави ловачку кућу и поита къ пустиньи.

„Мы остаємо!“ рече Александеръ, кадъ служитель свећу натрагъ донесе. „Приуготови ми вечеру.“

Старый изиђе изъ собе мумлаюћи.

„Како, господине Девалдъ,“ мысляше у себи благородникъ, „оћете ли по другій путъ да ми препятствуєте? Ахъ то є некій узрокъ већій, што при моіой рѣшителности постоянъ остаємъ. Луйза ће одъ лютине плакати, ако збогъ добивене освете радостанъ будемъ. Неверница ніє болѣ желила, я немамъ никаква узрока, да себе укоравамъ. Нека испадне, како испадне, я ћу Албертину просити.“

VII.

Конзулъ одкадъ су дошли млади люди постао є веселіи, нѣгова наравь сасвимъ се променила. Луйза, намишлѣна сна, была є предметъ

нѣгове найвеће бриге и нѣжности. Нѣну веселу, дрзку наравь држао є за дражестну, а нѣнъ духъ противорѣчія назвао є оштроуміємъ. Често бы съ ньомъ говоріо о покойной нѣной матери. Томъ приликомъ опомену бы є увекъ на то: „Буди верна твоме мужу, любезна Луйзо, єръ ћешъ съ тимъ усрећити твогъ старогъ стрица, кои іоштъ кратко време има да ужива.“ Узбуђенъ удаліо бы се после таквогъ разговора, да бы се у своіой соби затворіо.

„То є заиста чудноватъ човекъ!“ помислила бы Луйза. „Али како ће се то найпосле окончати? Готово се каємъ, што самъ се той роли оддала. Исходъ ће сасвимъ другій быти, него што се надамо.“

Вилхелмъ Девалдъ быяше іоштъ пламтећій любезникъ своє жене, и као сви любезницы, тако и онъ спрамъ свакогъ младогъ човека постаде любоморанъ, кои бы се ньой приближіо. Александеръ быяше безъ противорѣчія єданъ лепъ човекъ и нѣгове изванредности чиниле су га примамльивимъ. А суєта помешала се съ игромъ; онъ бы се поносіо, кадъ бы мужъ єдне тако лепе, любведостойне жене было. И ако се ніє боио неверности Албертине, опетъ є съ некимъ горкимъ осећанѣмъ о томе мысліо, да она особеняко благородногъ за примамлююћегъ држи. Онъ предузме, да намѣру тога прећути и само мирно гледа, како ће се Албертина владати. То є было само кушанѣ, кое се ніє могло одреći своє суєте. Види се, да господинъ Вилхелмъ Девалдъ осимъ што є было суєтанъ было є и врло лакомышлѣнъ.

При доручку другогъ ютра шапне му Луйза.

„Како ћемо се женомрзца отрести?“

„Онъ ће се осветити.“

„Збогъ чега?“ упыта Луйза заруменивши се.

„Я незнамъ.“

„Гледайте, да га дотле забавляте, докле я нескинемъ мою маску.“

„Небрините се зато.“

„Али неоклевайте што пре свршите, рола ми є одвећъ тежка.“

„Она люби тогъ бестидника!“ помысли Девалдъ. „Съ тимъ болѣ.“

У време ручка появи се Александеръ господски обученъ. Яшећи на коню уђе у авлію Пустинѣ.

„Красно,“ повиче Конзулъ, „ето нашегъ философа! Заиста,“ поклони се на то, почемъ крозъ прозоръ погледа, „благородникъ добро се држи на коню.“

Албертина баци погледъ на Луйзу. Она се са задовольствомъ насмея таквой похвали, кою є стрицъ тако исто изрекао. Синовацъ то примѣти; неповольно баци погледъ крозъ прозоръ: онъ є морао признати, да є Александеръ міо и любезанъ, и да лепо яши коня. Позваше госта на ручакъ и онъ седе. Александеръ разговараше живостно и чисто; али ніедна речь ніє се односила на Луйзу, коя се труђаше, да свою веселу наравь прикріє да бы Конзула преварила, кои поредъ нѣ сеђаше. Осимъ Конзула сви гости притварау се као да су искрени и безпристрастни, али то далеко одъ ньи быяше.

После ручка проодао се Конзулъ до своє баре, коя на краю баште лежаше. Онъ заповеди, да Девалдъ свою супругу а Александеръ Албертину подъ руку узме. „Мож' да ћу нѣговъ философическій основъ оборити,“ шапне своме синовцу.

Гости, Конзуломъ предвођени, одоше у башту. Луйза и Вилхелмъ налазили су се у особитомъ положеню: млада девойчица ніє се могла любоморности спрамъ Албертине и младый човекъ опетъ спрамъ Александра отрести. Конзулъ ніє было уморанъ разговарати и забавляти ій.

Александеръ са своіомъ дамомъ предузме странпутицу.

„Опростите,“ рече уплашена Албертина, „бара лежи онамо!“

„Молимъ, само ми следуйте, господична. И овай путъ води къ цѣли.“

„Боимъ се само —“

„Боите ли се да са мномъ сами останете?“

„Кажу, да вы волете самоћу.“

„И казали су вамъ истину, моя любезна господична; єръ усамлѣность има за мене хиляду дражести, особито кадъ є тако єдна любведостойна господична украшава!“

Албертина погодила є намѣру особеняка.

„Ахъ,“ повиче она смешећи се, „мыслимъ, мой господине, вы сте залюблѣни!“

„Єли вамъ за чудо? упыта Александеръ, кои све већма любоморанъ бываше, што се Вилхелмъ и Луйза више одъ нѣга удаляваy.

„Вы сте се заклели да жене довека мрзите!“

„Моя любезна господична, принуђенъ самъ да ваше о мени мнѣніє поправимъ. Єсть, я мрзимъ, али само суєтне, неверне жене, коима заклетва ништа ніє; учтивость, добродѣтель и добронаравность мени су свете, я ій обожавамъ. Кадъ самъ васъ саму юче у шуми видіо, морао самъ при првомъ погледу признати да —“

„Господине одъ Виндхаймъ,“ проговори Албертина смеюћи се, „я држимъ, да вы желите почесть указати ми! Ако сте ме изъ тогъ узрока удалили одъ дружства, а оно морамъ вамъ примѣтити —“

Ту прекине говоръ, да небы се сувише издала. Александеръ примѣти да се зацрвенила.

„Штета,“ промумля онъ, „да ове любке чуте тако немарну и ладнокрвну душу покриваю!“

„Ко є то вама казао?“

„Я знамъ,“ одговори Александеръ уздишући.

„Будите уверени, да су ме лажно вама описали. Заиста трудили су се, да ме кодъ васъ оцрне!“

Александеръ посмотри за єданъ тренутакъ младу госпоню, и садъ є за цело држао, да га є Вилхелмъ одъ нѣ одбити хтео.

„Я ћу себе за врло срећногъ држати,“ рече узбуђенъ, „ако нѣжну наклоность прама мени покажете.“

„А зашто не, мой господине?“

„Како, моя любезна господична, ваше срдце заръ ніє чувствително?“

„На жалость у овой усамлѣности велико чувство влада!“ шапне Албертина уздишући.

Чутаюћи продуже путъ далѣ.

„Она уздише, збунѣна є,“ помысли Александеръ; „то є добаръ знакъ, садъ смемъ слободніє говорити, а да се укора небоимъ.“

Обоє шетаюћи изиђу на єдну стазу, коя и съ єдне и съ друге стране лозама засађена быяше. Мало подалѣ чуо се гласъ Конзуловъ, кои гласно о своой башти говораше.

Кадъ се Александеръ са госпоіомъ Албертиномъ на само нађе, счепа полагано нѣну руку, стаде и гледаше є нѣжно у очи. Заиста буктіо є пламенъ любови у нѣговомъ срдцу къ лепой Албертини, коя заруменивши се стидльиво предъ ньимъ стаяше.

„Албертина,“ шапташе дрктаюћимъ гласомъ, „Овай срећный тренутакъ немогу пропустити, да вамъ желю мога срдца неизявимъ: Я самъ се у васъ залюбіо, чимъ самъ васъ угледао, и обожавао самъ васъ, кадъ сте прву речь са мномъ пробеседили. Я самъ младъ, 30.000 талира имамъ годишнѣ приходе, моіомъ рукомъ и иманѣмъ слободно разполажемъ, обоє подвргавамъ вашемъ разполаганѣмъ. Разумео самъ да вы само искрене люде любите — веруйте ми, као што мыслимъ, тако и говоримъ. Немойте ме оставити безъ одговора. Я бы морао очаявати кадъ бы ме презрели.“

Понеражена слушала є Албертина ову исповесть, єръ она є съ боломъ мыслила на пріятельицу, кое є одношенѣ къ младомъ човеку познавала. Да бы путъ предузела, кои къ миролюбію води, узела є искреность за своє прибѣжиште.

„Єли могуће, мой господине?“ повиче она, а ніє руку изтргла. „Текъ што сте се са мномъ упознали, а већъ ми руку пружате.“

„Єръ сте вы оно суштество, кое є мномъ овладало и срећнимъ ме учинити може!“

Албертина смешећи се спусти доле очи.

„Одобравате ли?“ повиче Александеръ изванъ себе. „Я самъ найсрећніи на свету! О, повторите ми то сладко одобренѣ!“ поклонивши се на то съ узбуђенѣмъ, почемъ іой єданъ полубацъ на руку притисну.

„Мой господине,“ протепа Албертина, „я нисамъ іоштъ ништа казала.“

„Али погледъ ваши лепы очію потврђує све! Я нетражимъ ніедну речь, само погледомъ потврдите, притисомъ руке, да се могу надати!“

У романтичномъ санѣню, коега главна черта нѣговогъ характера быяше, простре се предъ ногама Албертининимъ.

У истомъ тренутку укаже се Вилхелмъ, кои се, любоморности гонѣнъ, нагло крозъ винове лозе вераше. Упрепашћенъ стане међъ жутимъ виновомъ лишћемъ. Томе се ніє надао. Александеръ га спази. Поносно насмеявши се устаде и полюби руку Албертинину іоштъ єданпутъ, коя нѣногъ мужа, кои иза нѣны леђа стаяше, ніє спазила.

„Пустите ме!“ рече Албертина.

„Садъ? Одвесћу васъ господину Конзулу и одкрићу му, да —“

*

„Немойте преће о томе говорити, докъ вамъ недозволимъ!“

„Оћете ли испунити ваше обећанѣ?“

„Зацело, што самь обећала, то ћу испунити!“

„Ахъ, Албертина, како васъ любимъ!“

„Засведочавате да ме любите.“

„Како?“

„Почемъ безъ мене къ дружству идете. Я самь тако узбуђена —“

„Албертина, я се зато удалявамъ, да бы вамъ показао, како радо и найманю вашу желю испуњавамъ.“

Александеръ се удали; на све стране обазре се, небыл' гдигодъ Девалда спазіо — изненада понераженъ супругъ склони се иза виновы лоза, да га измеяваюћій залюблѣникъ не бы видіо. Чимъ залюблѣногъ нестаде, наеданпутъ ступи Вилхелмъ предъ супругомъ своіомъ.

„Госпоя,“ проговори срдито, „я вамъ се немогу доста начудити!“

Албертина хтеде, да му пріятельски руку пружи, али онъ одби.

„Шта ти є Вилхелме?“

„Вы само толико разумете, да овогъ безумногъ къ срдцу примате.“

„Вилхелме“ рече млада госпоя, „Заръ тако мало повереня прама твоіой жена имашъ —“

„Свака жена ласка себи, кадъ чує, да є какавъ човекъ люби. О, да суєте женске! Вы сте пренебрегли вашу дужность, чимъ сте будалу саслушали!“ настави Девалдъ раздраженъ. „Вы сте га могли одбити.“

„Пытанѣ є, да л' самь могла? Ніє ми дао времена уста да отворамъ.“

„Госпоя, жена увекъ има средства, да себи почитаня придобіє, само іоштъ ако волѣ къ томе има! Али господинъ одъ Виндхаймъ, младъ, любведостоянъ благородникъ — има аристократично обхожденѣ, бунца као будала за свакомъ лепомъ женскомъ, па шта више —“

„Вилхелме, Вилхелме!“ повиче Албертина поражена. „Шта є то? Заръ ты можешъ твою жену са тако непристойнимъ подозренѣмъ увредити. Я судимъ болѣ о теби!“ рече она дрктаюћи и потокомъ суза ливаюћи низъ образъ. „О, што є морало дотле доћи!“

Она покріє своє лице єднимъ краємъ беле мараме.

„Албертина!“

„Мыслишъ ли ты, да бы я овогъ младогъ човека и пріятельицу изневерити могла?“ упыта она пристойно.

„Дакле ты знашъ —?“

„Луйза ми є све казала.“

Младый човекъ покаявши се счепа нѣну руку.

„Ахъ, опрости Албертина,“ повиче онъ озлоєђенъ, „нисамь хтео да те навалице увређамъ; али имай сажаленя прама момъ тужномъ положеню, коє ми свакогъ часа несносніє постає. Заборави овай тренутакъ за свагда!“

„Твоє подозренѣ, мой пріятелю, горко ми срдце зледи. Любовь безъ верности ніє права любовь!“

Вилхелмъ быяше дубоко потрешенъ, кадъ є болъ лепе госпоє осетіо. Садъ, кадъ є онъ съ ньомъ као са страномъ поступати, и одъ нѣ надалеко одстояти и разставлѣнъ быти морао, быяше любезніи, него икадъ пре. Онъ се покає збогъ своє напраситости. „Албертина!“ повиче. „Помиренѣ, опрости моіой любови!“

Млада госпоя сузнимъ очима смешеѣи се баци се на нѣгове прси. Онъ є држа тако неколико тренутака сасвимъ узбуђенъ.

„Небо, шта видимъ я! Да л' ме вараю моє очи?“ повиче изненада єданъ гласъ.

Супружницы тргну се. Конзулъ бледъ као крпа одъ лютине изиђе изъ наслона виноградскогъ.

„Мой стриче!“ тепаше Вилхелмъ.

„Мы смо изгублѣни!“ шапуташе Албертина, посртаюћи уклони се на страну, и лице марамомъ покріє.

„Ахъ, мой господинъ синовче, дакле тога ради сте се одъ насъ тайно подкрали, тога ради трчали сте преко свію лея? Нестидите л' се грѣха спрамъ ове любведостойне жене?“

Какво є положенѣ Вилхелма сада было, свакій може себи представити. Како се знао сада извинявати? Да ли є требало сада лютитомъ стрицу одкрити тайну?

„Садъ знамъ збогъ чега є велико пріятельство, съ коимъ сте увекъ о овой женскиньи говорили!“ настави Конзулъ дрктаюћимъ гласомъ. „Я нисамь хтео, да тако недостойно подозренѣ у момъ срдцу имамъ — а садъ се достовѣрно засведочи и то на безсрамный начинъ предъ моимъ очима. Вы обычай и благопристойность подъ ноге бацате, мой господине!“

„Я вамъ се заклинѣмъ стриче —!“

„Немойте мыслити, да ћете се съ тимъ оправдати, єръ то кодъ мене ништа неважи! А вы лепа господична Албертино, таквомъ наградомъ увенчавате пріятельство, коє съ моіомъ снаомъ имате? О, то є безстидно, то є безчестно!“

Албертина ливала є топле сузе у свою мараму, она се каяше, што се у такво опасно коло уватила. Вилхелмъ хтео є ню одъ далѣгъ вређаня заштитити.

„Стриче, морамъ вамъ изясненѣ дати!“ рече.

Гнѣвъ є надвладао Конзула; о изясненю ніє хтео ништа знати. Почемъ є синовца ростнимъ погледомъ одъ главе до ногу премеріо, окрене се плачућой Албертини.

„Господична,“ рече, силомъ уздржаваюћи се одъ гнѣва, „знамъ, истина, честь уважавати, кою сте моіой кући вашомъ посѣтомъ указали; али мож' да вы имате сродника и пріятеля, кои васъ нѣжно любе и повратакъ вамъ желъно очекую — небы требало да се ови добри люди о вама брину, зато заповедитћу, да моя кола васъ къ ньима одведу. Опредѣлите место, ако смемъ молити!“

„Боже мой, Боже мой!“ єцаше сирота госпоя.

„Смирите се, моя лепа господична,“ рече Конзулъ подсмевателно; „Съ вама ће се брижльиво и поштено поступати. Моя угодна путничка кола одвесће васъ до найближегъ гвозденогъ пута —“

„Албертина,“ шапне іой Девалдъ, „путуй, я ћу ти слѣдовати!“

Ове речи чуо є Конзулъ; оне промену нѣговъ гнѣвъ у беснило.

„Мой господине,“ повиче, „вы сте ужасанъ човекъ и правлате оно мнѣніє, коє самь до сада о оваковимъ мужевима у срдцу питао. О, то є срамота, грѣхъ! Вы сте се пре некій данъ съ любведостойномъ женомъ венчали, а већъ чините ова срамна дѣла! Вы, моя господична, спремайте вашъ пртлягъ — до четвртъ сата кола ће доћи! Идите, идите, нетрпимъ васъ више подъ моимъ кровомъ!“

Млада госпоя ніє могло дуже остати; она є хитила плакаюћи къ польской кући, гди се надала Луйзу наћи. Синовацъ хтеде се стрицу обратити, али овай врати се брзо онимъ путемъ, коимъ є дошао. Вилхелмъ стояше безсавѣтно међъ лозама. На што се треба рѣшити? Онъ проклиняше господина одъ Виндхаймъ, проклиняше несрећно лукавство, съ коимъ є чудноватогъ стрица своігъ обманути хтео. Стазомъ поредъ нѣга зашушта женска альина. Обазре се — Луйза стояше предъ ньимъ.

„Шта є съ вама, любезный пріятелю? Гди є Албертина?“

„Вы ме видите у очаяню!“

„О, и я се каємъ, што самь се у то уплела, да вашу супругу представлямъ!“

„Нажалость вы сте намъ узалудъ ову услугу учинили.“

„Како, заръ є наша тайна одкривена?“

„Ніє; напао є онай Виндхаймъ мою супругу просидбама, коє су є у найвећу забуну баціле. Тай човекъ чини лудоріє, коє Албертину излажу бедама.“

На умилятомъ Луйзиномъ лицу могла се жалостна забуна читати.

„Гди є Албертина?“ запыта.

„Сирота госпоя налази се у своіой соби — она ће одпутовати!“ примети онъ узбуђенъ.

„Она ће остати!“ повиче Луйза. „Она ће остати. Я узимамъ на себе да све замршено размрсимъ, и то несме се дуго оклевати. А вы, господине Девалдъ, кои сте се будаластомъ плану оддали, доведите ми што брже можете господина Александра, да — я ћу га очекивати у салу. Албертина неће путовати безъ мене! Дакле у салу — тамо наћићете га међ' ходникомъ дрвећа, гди самъ ода. Само одважности, мой любезный пріятелю, я іошъ нећу одъ нашегъ дѣла одустати!“

Луйза изчезе. После петъ минута уђе у собу, у коіой Албертину плачућу нађе. Пріятельице баце се єдна другой у наручя. Госпоя Девалда тужила се на Конзула а Луйза на Александра.

„Я самь о нѣму притворно судила,“ повиче она, „єръ нѣгово забуну држала самь за новый доказъ нѣгове любови къ мени. Али не, онъ

є тражіо и нашао извиненя. Смири се Албертина, я ћу се осветити увредама, коє су ти нанешене. Стрицъ неможе се насъ отрести," примети она шаптуюћи. „Я знамъ єдну тайну, коя га сасвимъ моіой власти предає. Ахъ, ето господина Александра преко авліє — я самь га на састанакъ назвала, али и да га мало каштигуємъ! Мы се опоминѣмо само неке мале погрешке, кою ће любовь извинити."

Она оде у салу, коя є до речене собе лежала. Готово у истомъ тренутку уђе Александеръ на велика врата.

(Свршетакъ слѣдує.)

Осамъ сатій у самртномъ стра'у.

(Свршетакъ.)

Ако се ово очекиванѣ небы испунило, то да богме да ніє ништа имао, у што бы се поуздати мого, и будуѣность беше за нѣга бео написанъ листъ, збирка страовиты и очайны мыслій — ништа му онда ніє предстояло, до дуги неисказаны мука, коє се известномъ смрћу свршити мораю.

Док' годъ є међутимъ нѣгово оштро ухо могло разазнавати гласове, кои су пратили покретанѣ войске съ преноћишта, нѣговъ се духъ забавляо манѣ съ будуѣношћу нежели са садашношћу; єръ свакій тренутакъ беше за нѣга читавъ животъ интереса, коима се све губи. Та неколико найближи минута мораће нѣгову земну судбину решити.

На ново огласи труба нѣговомъ уху знакъ да се седа на коньѣ. Срце му є маляксавало у прсима, кадъ є годъ чуо гласъ войника, кои су своє коньѣ близу нѣга проводили, и на скупъ итали, Найпосле постану и ови гласови све ређи и слабіи, докъ найпосле сасвимъ непрестану. Сада даду рогови и трубе знакъ полазку. Краткій маршъ зуио му є у ушима као спроводъ у гробъ — у ютренѣмъ ветру чує последнѣ речи заповедника, па онда слабіє и све слабіє докъ се у дальини неизгубе, и самоћа се у своє обично ужасно ћутанѣ не умота.

Нѣговъ далеко преко своє снаге напрегнутый и дуго у страшномъ очекиваню налазећи се духъ, почне сада озбиљно будити се. Горке и узалудне сузе потеку Лестеру низъ лице, када се іоштъ ясніє о своме станю уверіо; па и саме ове сузе, ове капѣ срдца быну олакшица терету нѣгова осећаня и чувствованя. Появленя среће и постойбине, любави и живота, вртила су му се по памети показуюћи са свимъ чудну противность съ нѣговимъ садашньимъ изгледима.

Пстъ! ето шушти нешто у чбуну! лаганый топотъ одъ копита чує се по земльи; ма каково створенѣ долази! — Ха, опазило се да га нема и траже га! — Ніє! само є упућена кошута, кою су нѣгови последньи другови кренувши се изъ окола поплашили, єръ свуда пролазе войницы крозъ честу, да се войскомъ коя се кренула удруже. Поплашена кошута дође тако близу Лестера, да є вѣчъ држао, да є избавлѣнъ. Но радость му се брзо окрене, када се витка животиня изъ граня помоли, и видивши нѣга убезекне, па онда плашльиво побегне. — Подуже непрекидно ћутанѣ даде му довольно прилике размишлявати о своіой страшной судбини. У тай ма' грданъ крагуй съ разширенимъ на далеко крилима почне се вити надъ главомъ свезанога, спуштаюћи се ближе земльи; па онда се опетъ подигне у облаке, почне се на шире вити, поврати се и трептіо є мирно надъ главомъ несретногъ зароблѣника. Не потрає дуго, ал' са свію страна стану долетати крагуи купећи се около првога, докъ ій се готово стотина нескупи, віюћи се надалеко око нѣга часъ выше часъ ниже. То є было мучно позоріє за Лестера, кои є врло добро знао шта є ове грабльивице намамило, єръ оне су дошле, да му тело рашчупаю, пре него што савъ животъ изъ нѣга нестане. Нагонъ є учіо ове животинѣ, да имъ є онъ запао, да свою гладь утоле, и чекале су докъ се сасвимъ необезнани па да на нѣга нападну!

Опетъ се зачу да нешто шушну у дальини. Беше л' опетъ какавъ єленъ? Ніє, пре є приличило смотреномъ, кріћећемъ се и вребаюћемъ кораку вука. Долазаше све ближе. Одъ ужасногъ стра'а стане Лестеру крвь у жилама. Ако є белый вукъ, то му є пленъ; єсу ли каіотесъ (вуци у преріяма), то ће га зацело напасти, ако ій много буде! Какова стра'овита помисао, живъ таковимъ чудовиштама растргнутъ быти! . . . Лестеръ є са зебньомъ прислушкивао, склопивши очи. Пстъ! то быя'у звуци, ясни звуци удалѣни човечіи гласова! Но можда се и преваріо? Никако; сада ій опетъ чує: то су людски гласови! говоре шпански; вѣчъ разбира речи! О, шта бы сада дао, кадъ бы могао запомагати! Но све беше залуду, єръ дебео чворъ одъ кабресте беше му тако вешто у уста утиснутъ, да ніє писнути мого!

Доиста быя'у шесторица Мехиканаца изъ Каналесове войске, тражећи близу нѣга по шуми мазге, што су ноћасъ заишле. Но како никакова трага у овой страни шуме ненађоше, то пођу, те се Лестеру наново и горко осуети наданѣ. Іоштъ єднако є чуо ньіове гласове, када су се покадшто єданъ другоме одзивали. Шта више, када су вѣчъ далеко одмакли, чує онъ іоштъ рзанѣ ньіови коня, и на нѣгово удивленѣ заръже другій, кои као да є сасвимъ близу нѣга у чести стаяо. Чує знакъ, што Мехиканци дадоше и чує да се журно вратише. Изъ гласова, што є близу себе разабрати мого, заключи, да се мазге што ій траже, близу нѣга налазе, и непотрає дуго, те ій увате. Чує ясно где се садъ у своме єзику разговараю.

„Другари," рече єданъ одъ ньи, „ови крагуи су по свой прилици намирисали ручакъ; они се никада некупе у таковомъ брою и не лете тако близу землѣ, ако ніє близу какова лешина или какова животиня коя скапава. Да є вѣчъ мртва, то бы вѣчъ давно на ню пали и нѣ се наблаговали! — Ніє, веруйте ми, да є какавъ ранѣный єле ъ или каква оронула мазга, што су є они проклети Теханци овде оставили. Айдете, да є потражимо; ако є єленъ, то ће намъ дати красна печеня за вечеру; ако є конь, то ће намъ требати грива и репъ за кабресте. Лако ће се моћи наћи, єръ мора да є овде близу; а можемо наше оделенѣ лако стићи?"

Други пристану на тай предлогъ и поделе се о'ма, да по шуми потраже, при чему се стану покадшто довикивати, да небы далеко єданъ одъ другогъ отишли. Докъ є тай разговоръ траяо, кои є Лестеръ сасвимъ разговетно слушао, буде нѣгово станѣ іоштъ несносніє; но и надао се зацело, да они неће пре отићи, докъ годъ се о узроку или неузроку своє сумнѣ не увере. Непотрає дуго, кадъ єданъ крагуй, пролетивши покрай нѣга и готово га кривимъ клюномъ дотакнувши ясно писне своимъ суровимъ грломъ. То учини да га войници опазе уверени, да предметъ што траже, мора башъ на ономъ месту лежати, где є птица свою дреку пустила. Нађу то место скупа, познаду свезанога и почну се надметати у итньи, да свога милогъ официра одреше. Гласове и речи, коима су се дивили и гнушали, ніє чуо Лестеръ, єръ є у несвесть пао быо. Прваый погледъ на нѣгове избавителѣ тако му є узбуђену душу испуніо и свладао, да нѣгова изнурена природа ніє могла дуже сносити. Дуго є требало, докъ є нѣгове успаване душевне силе пробудити и оживити вода изъ єзера могла, коіомъ су га нѣгови избавительи прскали и толико се освестіо, да примети, да ніє више свезанъ. Скочи на ноге, викне очайно: „помоћь! помоћь!" и крвлю и сузама обливенъ, свали се на ново онесвешћенъ на землю. Тако є лежао читавъ сатъ; сада заключе Мехиканцы, да га наизменце преда се на коня узму и тако брижльиво однесу. Покушенѣ добро пође, но вѣчъ су вальда две немачке милѣ прешли были, пре него што є дао одъ себе знака повраћаюћегъ се живота и разазнати могао, шта се около нѣга догађа.

Лестеръ приповеди сада у кратко цео догађай своимъ избавительима, и єданъ одъ ньи пошта одма напредъ, да генералу Каналесу яви, како бы се подле тайноубице ухватити и казнити могле. Браунъ и Максъ Даніелъ буду пре него што су се надали уваћени, и свезани предъ Каналеса доведени, Ормебы пакъ быо є вѣчъ побегао на Лестеровомъ коню. Кадъ у вече іоштъ яко патећи приспе Лестеръ у главный станъ и све наново искаже, буду Браунъ и Максъ Даніелъ воєномъ суду предати, кои ій на смрть осуди, што ій Каналесъ даде безъ оклеваня обесити. Лестеръ падне у жестоку болесть и съ мукомъ се само одъ смрти избави. Коса му є за оно неколико сатій сасвимъ оседила. — Єдва треба казати, да є своє избавителѣ богато обдаріо, и по своме оздравленю мехиканску воєну службу оставіо, те у своіой постойбини мирніи позивъ изабрао, коме се и сада іоштъ одає, и коимъ се сада домако до члана конгреса и сенатора своє државе.

Нешто о пчеловодству.

I.

Изложићемо овде єданъ родъ животиня, кои є, као Именскій народъ своимъ умнимъ и вештимъ дѣланѣмъ и построєнимъ домоводствомъ дивленѣ свію любителя природе на себе привукао. Іоштъ одъ прастари времена была є пчела верна спроводителька човечієгъ рода, єръ само онде, гди се овай ставіо и одомаћіо, налазимо мы и пчеле, и по примечанію неки путника има є по готову свуда по староме свету, изузимаюћи само ладный сѣверъ, па и у Америки одомаћила се.

Пчеле успѣваю найболѣ подъ надзиранѣмъ и негомъ людскомъ, и почемъ є ньіовъ дивленя достойный животъ, пунъ природногъ нагона, трудолюбія, вештине и поредка, пазльивость — тако рећи — целогъ света на себи привукао, то су пчеловодство многи іоштъ у старой Грчкой, као у Италіи и Шпаніи подраньивали, па и данданасъ непрестано га подижу.

На пространіє негованѣ пчеловодства, овогъ поетичногъ газдинства, имало є разпространенѣ христіянства суштественый упливъ; єръ пробитачну часть ове гране радиности све су већма упознавали, што се веће число монастира и великолѣпный начинъ живота построявао, миліонима воштани свећа потребовало є. Тога ради цркве и манастири за землю, кою су подъ наямъ давали, узимали су восакъ и медъ, и тако дѣлаоце на пчеловодство упућивали.

Да покушамо овде неколико примѣчанія о дивленя достойнимъ и полезнимъ животиньицама нашимъ любезнимъ читательима саобштити.

Нашъ любимацъ неодликує се особитимъ лепимъ стасомъ или дивнимъ бояма, почемъ є нѣгова загасито седа одећа безъ икаква украса; но унутрашня свойства, съ коима лепоту образує, и плану-сходно уређено друштво подъ мудримъ управлянѣмъ єдногъ поглавара саставля, узвышаваю га надъ свима скоро осталимъ животиняма, єръ онъ у своме уређеномъ државномъ животу многе знаке отвореногъ знаня и даръ разликованя о темпераменту, духу и намѣри показує, іоштъ савршенимъ чувствомъ осећаня, чувеня, кушаня и вида обдаренъ є. —

Наши читательи може быти знаду већъ да се свака трика по мери своє ячине изъ 5—30.000 пчела састои, кадшто изъ 150—2000 трутова а єдне матице. — Матица, коя на данъ често по 200, а преко целогъ лета до 40.000 яя снесе, има на своме означеномъ виткомъ стасу са високимъ златножутимъ ногама, као и на блистаюћемъ се кестено-мркомъ обоядисаномъ тѣлу нешто, коє яко у очи пада, тако да се изъ тога нѣно достоинство и важность у населбинама пчела заключити може. Види се да є и она као одлична каква госпоя любителька финогъ мириса, єръ разпростире увекъ око себе матичняку подобанъ мирисъ, можда бы остале пчеле на себе привикла. Трутови напротивъ имаю незграшно тѣло, дебелу главу и широку задню часть тѣла; кадъ лете яко зує и ноге имъ неуредно висе. Радине пчеле су напоследку по саставу и споляшнѣмъ изгледу найтавніє а по числу и дѣлателности найважніи чланови ове државе насѣкоми. Савъ нѣнъ створъ како унутрашньи тако и споляшньи подпуно одговара нѣномъ опредѣленю. Цело іой є тѣло покривено длакомъ, ово за обрану, ово пакъ за сакуплянѣ цветногъ прашка. Ако бы се у цветну чашицу завукла, вратила бы се кући црвенимъ-жутимъ или белимъ прашкомъ посута, гди є нѣне саучастнице опетъ лепо очисте. Има дугачку нюшку, коя стои у подобнорожной ножници, и изъ коє брзо извуче, кадъ є потребно да цветный сокъ сиса. Свака пчела има на глави осимъ два ока и два рожна зуба іошъ и два рожчића за осећанѣ, у коима се чини, да се сва чула усредоточаваю, па сотимъ осећаю, мирису, изражаваю ярость, радость и стра и найпосле узаймно єдна другой знаке даю. Веома є примѣчанія достоянъ строй шестъ ногу. Кратке преднѣ ноге врло су покретне у своимъ членцима и служе очевидно при скупляню цветногъ прашка као руке, па и за друге послове, докъ се мало дужимъ средньимъ ногама чврсто држе, кадъ преднѣ раде. Стражнѣ су пакъ найдуже, у кои є горня часть лопатаста и са браздама и чекиньомъ обложена, како бы цветный прашакъ у виду малы' куглица сабирале.

Дуго су на пчеле мотрили, немогући ньіовъ унутрашньій и дружевный животъ и ньіове премене понаособъ точно испытати. Обычно и данасъ мисле, да є матица женскогъ, а трутови мужкогъ рода, напротивъ радине пчеле безъ рода (недорасле женске). Одъ неразлучногъ саюза мужки', женски' и безполны пчела зависи бће пчелняка; свакій поєдиный родъ одъ овы пчела мора на обшту користь да ради. У самомъ дѣлу такове врлине и добра свойства показую, да бы се желило такове наћи у свакой кући, у свакой убштини и држави. Платонъ є ньіово станѣ за тако узорно држао, да се є трудіо по овомъ свою республику устроити.

Овде се може штогодъ у лепо годишнѣ време видити, почемъ пчеле топрвъ у Марту и Априлу топлимъ сунчанимъ зрацима измамлѣне излећу изъ свои' зимовница. Ясно и умилно зуянѣ и свудъ у наоколо облетанѣ дає намъ упознати ньіово благостанѣ, кадъ првый путъ узкій затворъ оставе и сунчану слободу почну да уживаю. Првый имъ є посао чисћенѣ, єръ спадаю у родъ найуредніи и найчистіи животиня, па зато нетрпе ништа у своме обиталишту, што бы нечисто было. Нієдна пчела неизбаца свой поганъ у кошницу, и одлаже дѣло чисћеня за време ньіовогъ зимнѣгъ одпочиваня до првогъ излетая изъ обиталишта. Ако се тада случайно догоди, те каква домаћица штогодъ бело близу кошнице простре, да се суши, то га на жалость мркимъ точкама изшараю, почемъ оне на светло-беле предмете радо долећу.

Одма после тога почну да чисте и саме трике. Великій брой мртвы пчела, коє су за време зиме поцркале (єръ живе само 7—8 месеци) одма износе, гди єдна другой узаймно помаже, ако поєдине немаю довольно снаге. Веће предмете, кои су у кошници на досади, и кои можде несносанъ задай причиняваю, или коє пчеле нису у стању да извуку, застиру смолномркимъ мазомъ, кои свагда у преправности имаю и коимъ мале одушке свога обиталишта, да небы ветаръ, светлость, киша и други ньима противни елементи продрли, лепе.

Ако случайно уђе каковый мишъ у кошницу, огорчене животиньице съ места га убодима нападну, и умртве, лешъ пакъ, почемъ є, да га изнесу, врло тежакъ, обложе онимъ мазомъ, као мумію египетски' кралѣва и тако испареніє хереметично затворе. Ако пакъ на тай начинъ немогу, да одклоне продирући задай, то радо оставе полѣ и на данъ ода изселе се.

Почемъ су пчеле очистиле кошницу скупа са толико одъ воска направлѣны ћелица, иду по рану, кою у пролеће на ресама лѣске, врбе и іо'овине налазе. Кадъ пакъ за ово време нема у природи доста ране, то се често догађа, да пчела снажнимъ нагономъ за сабиранѣ готовине снабдѣвена, баца погледъ на иманѣ свои' сусѣда, коє своимъ оштримъ осећанѣмъ брзо намирише. Она смѣло юриши на врата сусѣла, труди се, да уђе али се по већой части враћа са крвавомъ главомъ; єръ свака здрава и яка кошница поставля стражу на вратаоца, крозъ коя улазе, коя стража све своє домаће по изредномъ мирису познає, а свакогъ странца, кои насрне, одбія, и брзо знакъ даде, да у случаю нужде у помоћь доћу. Разярене животиньице нападну на безобразногъ нападача, почну га уедати и бости, тако да мора или побећи или мртавъ на месту остати. Таково што догађа се и са стршевима, осицама и бумаревима кои, медомъ намамлѣни у кошницу уђу. Сасвимъ нагомилане ове животиньице у клупчету одъ уедаюћи' пчела обмотане, предъ кошницомъ падше могу се видити, или мртве лежећи или у бѣгству спасеніє тражећи буду уваћене. Ако є кошница тако слаба, да никакву или баръ врло малу обрану постави, то често успѣ лакома пчела, те уђе у туђій ћилеръ. Одма потомъ носи украћено добро у свою кошницу и съ места доставя своима саучастницима прилику обогатити се безъ по муке. Подкреплѣна изилази садъ на ново на плячку, коя немоћну и іоштъ бранећу се саперницу надвлада и плячкомъ располаже. Ако пчеларъ благовремено спази ово безчинство, може, нападнуту кошницу затворивши или са своги места преместивши сачувати. Често се догађа да и овай грабльивимъ пчелама при плячканю имовине и у надвладаню непріятеля, у тако ужасномъ положеню, жертва буде. Ово гадно появленѣ грабежи догађа се у пролеће и у лето кадъ є оскудица у сабираню ране, но кадъ по баштама, поляма и ливадама има доста цвећа, никадъ имъ таково злочинство непада на умъ.

Срећа.

Срећа є размажено чедо ћуди, и по расположеню своє майке дели она своє дарове. Зато се никадъ неуздай на нѣне поклоне, него очекуй пристойну награду одъ свои заслуга. И

ако ти ова непадне у део, то онда нетреба да се тужишъ на неправду, єръ ће ти поштени люди макадъ задоста учинити, па ма то было и после смрти. Ако се озбиљно поуздамо у дарове среће, овогъ развратногъ дериштета, то насъ она пакостно исмева и съ нама се игра и шалу збія. Зато никадъ немећи на лутрію и ньой подобно, єръ то никако неможе быти путъ, кои води чести, среći и богатству, ако се простота у овой радньи мора признати и за леньшину ништа се болѣ ніє могло измислити. Постарай се да што раніє посеєшъ у врту свогъ живота красно семе прилѣжности, постоянства, штедльивости, или єдномъ речи казано, семе добродѣтельи, и онда се слободно надай, да ће ово, подъ благимъ зрацима благодатногъ божієгъ сунца дивно успеваюћи, теби донети богате плоде, съ коима ћешъ опетъ наћи у своимъ станю и своимъ околностима, ма какве оне быле, не само животъ безъ велики тегоба, него и благостанѣ па и само богатство, ако є само нуждно подпуной среći твога живота.

Вешта превара.

Колкогодъ човекъ напредує у просвети и добру, исто толико напредує и у незнаню и злу. То некако доста смешно звечи, па и опетъ є тако. Та свакоме є познато, какве се фине превере, итра лукавства догађаю у изображеномъ Паризу и другимъ просвећенимъ варошима, о коима мы немамо ни чиста понятія. То као да ће потврдити и слѣдуюћій истинитый догађай, кои се недавно догодіо у Берлину, опетъ скоро у пувой вароши у просвети. Єдно утро међ' безбройнимъ людствомъ на піяци была є и една одлично обучена госпођа, за коіомъ є ишао у ливре обученый слуга и носіо на рукама две котарице. У оной на левой руцы быле су две велике главе шећера, увієне у дебелу, плаву артію, а друга є была празна. Госпођа приће продавцу гусака и погоди 6 лепы, дебелы парій; но кадъ є потражила кесу съ новцима да плати, повиче: та мени су новци нестали! Слуга іой садъ каже до є онъ видіо кесу съ новцыма кодъ куће на асталу, пре него што ће поћи, и да є по свой прилици тамо и заостала. Госпоя га пошлѣ да одма иде да види, а она ће га причекати ту кодъ гусака. Слуга пакъ да небы ишао празанъ, остави ону корпу са шећеромъ кодъ продавца, а у ону другу узме погоћене гуске и однесе. Госпои се већъ досадило чекати слугу на піяци, и зато каже продавцу, да онъ пази на ону котарицу са две главе шећера, а она иде у оближню колачарницу на єдну кафу, па кадъ слуга дође, то некъ іой яви. Оде и госпоя. Дуго є продавацъ чекао на слугу, и кадъ овай никако недође, то онъ оде да потражи госпою у колачарници; єсть, ал' госпоя нема. Сирома продавацъ прибегне садъ последньой надежди, т. є. котарици са две главе шећера. Но кадъ развіє артію имао є шта и видити; то ніє было шећеръ, него? — ствр дли иловача!

Драгиня и драгій іой.

У своіой лепой градини
Цвеће є брала Драгиня,
Лепше и лепше бирала,
Одъ нѣга венацъ плела є
Премиломъ своме драгану,
Душици своіой и срцу.
Румену брала ружицу
И стиданъ кринакъ невиный,
И іоште смерный споменакъ,
Босилѣ цвеће мирисно.
Па кадъ є венца оплела
Бисеромъ нѣга осула,
Да іой се зеленъ поноси
Ко крупа драгимъ каменомъ
И плаво небо звездама.
Да іой се драгій ньимъ дичи
Ко майка своимъ єдинцемъ.
Іошъ іой два фале камена
На челу коя б' стаяла,
Дичила главу поносну,
Па моли море широко
Да іой два даде камена
Сяйна ко ярко сунашце.
Ал' збори драгій Драгиньи
Не жели оно што имашъ,
Не бери цвеће мирисно
Ни мени венца оплећи,
Срдце ми има драгъ венацъ,
Той венацъ ты си Драгиня,
Руже су твои образи
А кринакъ твоя невиность,
Плаве су твоє очице
Као и смерный споменакъ,
А недро твоє мирише
Болѣ него и босилѣ.
Што тражишъ две іошъ камена
То су два ока пламена
Што сяю к'о два сунашца
Даню и ноћу и свагда.

д. н. п.

Путуюћа бува.

Єдна є бува на єдномъ земльопису седила и ту читала, да є светъ страота великій, и зато заключи, да по нѣму путує. Таки дакле устане и изъ собе у куйну дође. Путъ ю є водіо преко огньишта, и почемъ є ту великій бакрачъ съ водомъ видла, то помысли: „А, то є црно море, и преко нѣга морамъ препловити. Затимъ стане на край бакрача, и крозъ димнякъ погледи горе, крозъ кои се плаво небо видило. „А говораше она, каква ли є то лепа земля, и како є небо ведро.“ На води є пливало єдно парченце дрвета, одъ прилике тако велико, као каква мува. „Ала є, говораше она, „то красна лађа.“ И зато скочи на ню. Али тада дође газдарица у куйну и бакрачъ помакне, да се вода почела ніяти. Таки се бува намргоди, и рекне: „То є страшна морска буря.“ Садъ баци газдарица соли у воду Єданъ трунъ соли падне буви на ногу. „Ахъ, рекне она, то є сигурно какавъ метеорскій каменъ, о коме самь я у књизи читала.“ Газдарица подстакне затимъ ватру исподъ котла, и вода се угреє. „Садъ є топло говораше бува, лађа иде сигурно на югъ гди дивляци живе. На свакій начинъ добро є, кадъ ко што зна.“ Садъ узме газдарица варячу, и съ ньомъ стане мешати, па све поредъ буве. Бува се сирота упрепасти, єръ є мислила, да є то какавъ китъ, или друго какво морско чудовиште, па є већъ хтела тестаментъ правити. Докъ є она то мислила, падне една мува у бакрачъ и стане се крилма и ногама копрцати да изиће. „То є сигурно паробродъ повиче бува у найвећемъ страу, садъ ће ударати на мою лађу и ню потопити. Нѣна се лађа налазаше башъ на краю бакрача.“ Тада повиче бува: „Єданъ одважный скокъ може ме спасти.“ Хопъ! скочи сирота изъ бакрача па усредъ ватре на огньиште падне, одъ коє доба, іоштъ се ништа о ньой ніє чуло. —

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Петакъ. Идел'ти већъ синъ ногомъ?

Еракъ. Ая! текъ што пузи.

Петакъ. Немой га ни учити, да иде ногомъ, єръ у данашнѣ време човекъ найболѣ напредує, кадъ само пузи.

Петакъ. Башъ ніє право, да є морала херцеговачка рая іошъ и Црногорцима на кулукъ ићи.

Еракъ. Када беше то?

Петакъ. Та пролетосъ; валяда си слушао изъ новина, да су млоги Херцеговци морали кулукчити, носећи рану и цебану.

Еракъ. Е, та то су они Турцима носили.

Петакъ. Та да, али су Турци пре неко време исту рану и цебану Црногорцима уступили.

Еракъ. А зашто то?

Петакъ. Вальда зато, што се плаше, да небы пре паризка конференція Црногорце заситила.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Юче є славила наша стара црква свога патрона св. отца Николая, при коіой светковини као сваке године пуцнявомъ прангія главне часове Божіє службе оглашаваше. Пречестнѣйшій нашъ господинъ Протоєрей Саввићъ чинодѣйствовао є са синомъ своимъ, г. парохомъ Николомъ при светой литургіи, и при коє свршетку представіо є побожномъ народу у сину своме новогъ духовногъ пастира, кога є милость светога Патріярха за пароха земунскогъ при храму св. отца Николая наименовати благоизволела. Ова светковина особито є тимъ вѣма свакогъ тронула, што є пречестнѣйшій Протоєрей съ мало али трогаваюћи речій свога сина као пароха народу представіо. Мы одъ наше стране честитамо новомъ пароху Господину Николи Саввићу, свесрдно. — Юче после подне саранѣнъ є Г. ц. к. маіоръ отъ Солнензисъ по воєномъ торжественомъ обычаю. Као евангеликъ быяше саранѣнъ по лутеранскомъ обреду.

IX Са Дрине на Спасовданъ. Имамъ Вамъ само неповолѣне гласове изъ нашегъ предѣла явити. И у овомъ краю Босне быяше 27. Априла она жалостна заповѣсть Босанскогъ везира прочитана, коіомъ се свакоме забранює, ма какове новине држати, и ономе, кои бы се усудіо томе противо радити, прети строга казнь . . . . . — Юче после подне падао є у Лозници ледъ, кои є, истина, ситанъ быо, али є тако много падао, да сва скоро земля ньиме као снегомъ покривена быяше, и велику є штету воћу и усѣвима учиніо; само ако небуде цело окружіє Подринско ньиме поражено, єръ іошъ ни одкудъ немогаше намъ вѣсть стићи — Опетъ вамъ за єдно самоубійство являмъ. Некій Іованъ Н., бывшій пандуръ при канцеларіи среза Рађевскогъ кодъ беле Стене, на єданъ сатъ исполъ Валѣва, убіо се самъ изъ ништоля. Што га є на то дѣло навело, незна се. — Како се збогъ немарльивости неки кметова страдати може, види се изъ овогъ случая. Некій Стеванъ Сарайлія, трговацъ изъ Сараєва, дође съ пута у Лозницу. Слуга кафеціє, кодъ когъ є Сарайлія у квартиру быо, поведе коня Сарайлиногъ газдиной кући, коя съ оне стране потока Рибавице лежи. Кадъ є преко моста коня повести хтео, провали се талпина изподъ ногу коньски, кои пропадне и удави се. Сарайлія тражи накнаду штете одъ дотичны кметова, коима у дужность спада, да ћуприю држе у реду.

— Прошасте недѣлѣ были су кодъ села Добановаца два Словака изъ Ст. Пазова одъ грома убієни. — Новине являю и са други места за такове непогоде месеца Априла; у Либеку ударіо є 21. пр. м. громъ у торонь саборне цркве, и то на ономъ истомъ месту и у истый данъ као и лане. Заиста редакъ случай! —

— Князъ и княгиня Виндишгрецъ, кои су єсенасъ и нашъ предѣлъ посѣћивали, налазе се садъ у Цариграду, куда ће, као што новине являю, скоримъ у старый лордъ Редклифъ опетъ долазити. — За Омер-пашу веле, да є побунѣне чете Аравляна и Курда покоріо, одузимаюћи имъ великій плѣнъ одъ камила и оваца. И у овимъ борбама яко се одликовао познатый Искендер-бей (грофъ Илинскій), кои служи у Омеровой войсци.

— Како што є и по самомъ себи найбржи тако се електричный телеграфъ одъ свію новіи изобретеня и найбрже по целомъ свету распространіо. Читамо по новинама, да га сада и у Персіи граде.

— Новомъ францускомъ посланику, херцегу малаковскомъ за честь дало є у Лондону неко друштво велику частъ, на кою су сами великаши и официри долазили. При томъ веселю было є много наздравице на француско-енглеску аліанцію, на побратимство обе войске и т. д. Смешно є было чути, како се у таковой прилици генералъ Іоркъ изясніо; онъ рекне, да ратъ само грађани желе, али генерали и войници за ратъ немаре. Овакова желя вальда само кодъ енглезски войника влада.

— У кристалной палати Лондонской може се сада єданъ комадъ злата видити, кои є 2 стопе и 4 палца дугачакъ, и 10 палаца широкъ, и кои вреди 80.000 фор. ср. Нађенъ є у Калифорніи четворицомъ рудокопаца, одъ кои єданъ мало да ніє одъ радости умрео, кадъ га є нашао.

— У Лондону умрео є овы дана некій генералъ Клеркъ, кои є већъ 1779. год., дакле пре 79 година постао официромъ. Іошъ є одъ овогъ старіи некій генералъ Џонъ М'кенци, кои є већъ 1778. год. приміо официрскій патентъ.

— Некій францускій поручикъ Мерси осуђенъ є на смрть, што є єдногъ друга хотимице у своіой соби убіо. Онъ се при испиту бранити хтео, доказиваюћи да му є другъ у двобою погинуо, кои є онъ съ ньиме безъ сведока имао; но судъ є остао при своіой пресуди збогъ убиства. Мерси є одъ старе и знамените племићке фамиліє, и предци нѣгови су се у воєной служби аустрійской одликовали.

— Ледъ на Неви кодъ Петерсбурга почео се текъ 21. Априла кретати.

— Често човекъ небы веровао, да ће се отмѣнъ и богатъ човекъ збогъ 60 талира лажно заклети. Ипакъ се то єсенасъ у саксонской варошици Майсенъ догодило, гди є овы дана єданъ богатъ племићъ збогъ доказаногъ лажногъ заклетства на робію осуђенъ.

— Некій дописникъ енглески новина „Таймса," кои є са зароблѣнимъ подкралѣмъ хинескимъ Є-омъ на єдной лађи изъ Хине у Калкуту путовао, вели о овомъ овако. Є є другій чиновникъ у држави быо, у коіой є за 25 година найвећа званія одправляо. Онъ є као губернаторъ Кантона надъ 30 миліона душа неогранично и тирански владао, и хвали се, да є за време нѣговогъ правленія више одъ 100.000 свои земляка на смрть осудіо и погубити дао. Є є одъ просте породице, и имао єдино съ добримъ успѣхомъ положеномъ испиту изъ наука благодарити, што є до овогъ високогъ државногъ достоинства достигао; зато га и сматраю Хинези за єдногъ одъ ньіовы найученіи людій, но мрзе и проклиню га, што се ніє, кадъ є у робство пао, живота лишіо, као што то хинескій законъ у таквой прилици захтева.

— Како се жители у Лондону умножаваю, види се изъ тога, да се одъ 1-гъ Јануара до конца Марта 171.000 деце родило, а за ово време су само 125.000 умрли, дакле су се више 45.099 родили него што су умрли. По томъ извѣстію было є свакій данъ у той грдной вароши 1900 пороћаја и 1399 погреба.

Пролазеће лађе.

покрай Земуна:

5. Мая. Изъ Пančева у Сисакъ: лађа г. плем. Іовановића, са 1000 мерова пшенице, 3000 мерова кукуруза и 3000 мерова зоби.
7. Мая. Изъ Опова у Сисакъ: лађа г. Ђорђа Поповића, са 4500 мерова кукуруза, 1200 мерова наполице и 200 мерова ечма.
8. Мая. Изъ Сегедина у Београдъ: лађа г. Јноша Сабо, са солю.
8. Мая. Изъ Сегедина у Београдъ: лађа г. Мартина Киша са солю.
8. Мая. Изъ Сегедина у Београдъ: лађа г. Самуила Шмидлингера, са солю.
8 Мая. Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Леополда Игнаца, са 3600 мерова пшенице.
8. Мая. Изъ Сегедина у Сисакъ: лађа г. Стефана Копаса, са 3706 мерова пшенице.

Станѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву	10 ст.	5 п.
На Сави . нарастла є	— „	½ „
На Тиси (Кодъ Титела 8. Мая)	10 „	3 „

Течай на бечкой берзи.

	5	6	7	8	9	10
	Мая					
Народный заямъ . . . . . „ 5 „	84	84	83¾	—	83 13/16	Нема.
Лутрійскій заямъ одъ год. 1834.. за 100 фр.	—	—	—	—	—	
„ „ „ „ 1839. . за 100 фр.	129 7/16	129¼	—	—	—	
„ „ „ „ 1854. . за 100 фр	109 5/8	—	—	—	109½	
Акціє Аустрійске банке	972½	970½	970	—	—	
„ кредит-мобиља аустрійскогъ по 200 фр.	240	238¼	235	—	237¼	
„ друштва аустр. гвозд. путова по 200 фр	275	274¼	262¾	—	—	
„ подунавскогъ паробр. друштва по 500 фр.	540	541	539	—	—	
„ вост. Франц-Іозеф-гвозд. пута . . .	—	—	—	—	—	
Мѣнице за Аугсбургъ	105¾	105¾	105¾	105½	105½	
„ за Лайпцигъ	—	—	—	—	—	
„ за Трієстъ	—	—	—	—	—	
„ за Букурештъ 1 фор. . . добри пара	262	261	—	—	262	
„ за Цариградъ 1 фор. . . турс. пара	—	—	—	—	467	
Злато	108½	108½	108¾	108¾	108½	
Сребро	—	—	—	—	—	

Парна плов. на срб. страни.

Изъ Оршаве на све штаціє до Београда, Суботомъ у 4 сата уютру.
„ Београда у Палежъ, Шабацъ, Митровицу и Брчку, Понедельникомъ у 4 сата уютру.
„ Београда у Смедерево и т. д. до Оршаве, Четвртномъ уютру.
„ Брчке у Београдъ и Оршаву, Средомъ у 4 сата уютру.

Парна пловидба.

Изъ Земуна у Пешту, сваке Недѣлѣ, Понеденика, Среде, Четвртка и Петка у 4 сата изютра.
„ Пеште у Земунъ, сваке Недѣлѣ, Понеденика, Среде Четвртка и Суботе у 7 сати изютра.
„ Изъ Земуна у Оршаву, Четвртномъ и Недѣльомъ, по долазку Пештанскогъ брода.
Изъ Оршаве у Земунъ, свакогъ Вторника и Суботе у зору.
„ Земуна у Сегединъ, свакогъ Понеденика и Петка у 6 сати уютру.
„ Сегедина у Земунъ, сваке Недѣлѣ и Среде изютра.
„ Земуна у Сисакъ, свакогъ Понеденика и Четвртка у 12 сати у подне.
„ Изъ Сиска у Земунъ, свакогъ Вторника и Петка у 6 сати уютру.

Пловидба мѣстногъ пароброда.

Изъ Земуна у Београдъ, 6½, 7½ и 11 сати пре подне, 2½ и 6½ после подне.
„ Земуна у Београдъ и Панчево, 7½ пре, и 2½ сата по подне.
„ Панчева у Београдъ и Земунъ, у 9 пре, и у 4½ сата по подне.
„ Београда у Земунъ, у 7, 10½ и 11½ сат. пре подне, и у 6 и 7 сати у вече.
„ Београда у Панчево у 8 пре, и 3 с.п. под.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Суботе у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србие нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 20. У Земуну 17. Мая. 1858.

Лаку ноћь, Милко!

Ты вечъ спавашъ, Милко моя!
Вечъ те грли сладкій санъ,
А я тужанъ безъ покоя
Бдіемъ, была ноћь ил' данъ;
Благо теби, Милко моя,
Сладка желимъ ти покоя!
Спавай сладко, лаку ноћь,
Милко, Богъ ти у помоћь!

Сунцемъ месецъ и звездице
Светле гонеће' ноћный мракъ —
Сунце ми є твоє лице,
Звезде очи твои' зракъ;
Ой месече и звездице,
Чувайте ми Милке лице!
Спавай сладко, лаку ноћь,
Милко, Богъ ти у помоћь!

Ветриће лади любко милый,
И вечеру дає чаръ —
Я на уздиса' тежки крили
Ахъ любави ладимъ жаръ;
Ой ветриће, твой на крили!
Носи уздисе моіой Мили!
Спавай сладко, лаку ноћь,
Милко, Богъ ти у помоћь!

Чуй славуль край славке своє
Любко пѣва, єчи гай —
Я далеко одъ Милке моє,
Ахъ, любави плачемъ вай;
Ой славулѣ пѣсме узъ твоє,
Пѣвай Милки туге моє!
Спавай сладко, лаку ноћь,
Милко, Богъ ти у помоћь!

Свѣтъ савъ спава, а любавь бдіє,
Брижна майка свію насъ,
Моє срце любавь гріє,
Чуй, ахъ Милко, чуй мой гласъ:
Срце моє за те бдіє,
Єръ га вѣрна любавь гріє;
Спавай сладко, лаку ноћь,
Милко, Богъ ти у помоћь!

Иле—Миле.

Стрицъ и синовацъ.

(Свршетакъ.)

VIII.

Луйза поздрави га пріятельскимъ поклономъ, а да се и найманя забуна на ньой примѣтила. Унутрашнѣ узбуђенѣ показало є лако руменило на лицу, и нѣно велико плаво око блистало се као у газеле. Кадъ є шалъ скинула, красанъ виткій нѣнъ стасъ было є очевиданъ. На себи имаѣаше просту альину одъ затворено-зелене свиле, коя белу бою нѣногъ лица іоштъ нѣжніє одликоваше.

Александеръ поздрави се истина учтиво, али страшльиво и изненадно упрепашћенѣ могло се на бледимъ чертама нѣговогъ лица читати. При помыслу, да ова госпоя, коя му се сада дражестнія, него Албертина чиняше, другомъ принадлежи, дрктале су му устнице.

„Ахъ, мой господине!“ рече Луйза, коя предузела, да га мало кињи, ако и шальиво, „предметъ ваше нове любови заръ се шета по башти, а вы сте овде?“

„Да, госпоя, будући самъ се надао, да ћу дражестну Албертину овде наћи,“ одговори Александеръ съ постоянствомъ али пунъ очаяня.

Луйза грицкаше устнице; она ніє могла склопити речи:

„Заиста, мож' да вы любите мою пріятельицу — —“

„Као што само човекъ може любити, !“

Узбуђенѣ Луйзе растло є свакогъ тренутка више.

„И ова любовь єл' наєданпутъ букнула?“ упыта оштро.

„При свемъ томъ она є искрена и истинита, госпоіо!“ одговори Александеръ, кои лепу госпою готово погледомъ пресецаше.

„Како ћу рећи, єсте л' се удале?“

„Єсамъ!“

„Скоро?“

„Немож' быти брже, него што желимъ.“

„Албертина є тако лепа, да ће супругу срећу обећати, кою вы заслужуєте!“

„Нѣна любка мысао о мени, госпоя, чини ме смѣлимъ, да се съ молбомъ на васъ обратимъ.“

„О, молите, мой господине! Но пожурите се, мой мужъ може насъ изненада затећи, я будући онъ мене страстно люби — вы разумете добро —“

„Савршено разумемъ, госпоя!“ повиче Александеръ дрктаюћимъ гласомъ. „Познаєте ли господичну, кою я любимъ?“

„Она є моя найболя пріятельица.“

„Зато се и усуђуємъ да се на васъ молбомъ обратимъ: говорите съ ньомъ о мени, кажите іой, да ништа више нежелимъ, него срећномъ є учинити.“

„Ослоните се на то, мой господине, я нећу пропустити,“ повиче Луйза.

„И вы болѣ знате, него ико другій, како силно куца моє срдце за нѣжномъ склоности, казаћете вашой пріятельицы и то, да ће срећу мога живота отровати, ако ме пре или касніє презари.“

„Да, мой господине, да!“ рече Луйза са тужно-срдитимъ ускипленѣмъ, тако да су іой сузе изъ очію потекле. „Я ћу моіой пріятельицы све повторити, казаћу іой о свима стварма, да сте вы сама верность, и да є васъ много труда стало, прву свезу разкинути и нову свезати.“

Александеръ гледаше узбуђену госпою съ укоченимъ погледомъ. Како лепа быяше Луйза у овомъ узбуђеню, коя изгледаше више тугомъ него гнѣвомъ обузета. Али ова жена принадлежи другоме.

„Госпоя,“ рече Александеръ иронически, „види се, да вы нисте о томе уверени, што желите за мене радити.“

„О, опростите, мой господине, я самъ тврдо о томе уверена! Желите ли, да іоштъ штогодъ придодамъ?“

Младый човекъ поклони се съ ладномъ учтивости.

„Не, госпоя; него придодайте све оно, што вама о мени ваше мнѣніє дозволява.“

Овай подсмей доведе Луйзу изванъ себе.

„Е добро, мой господине,“ повиче она, „придодаћу, да сте вы найлакомысленіи, найнепостояніи, найнеправичніи човекъ на свету; да се нестидите, што єдно верно срдце раздирете и са божественомъ заклетвомъ безобразну шалу проводите!“

„Овомъ пребациваню заиста нисамъ се одъ васъ надао!“ повиче Александеръ. Ко є осимъ васъ заклетву погазіо?“

„Да л' я. мой господине?

„Кадъ самь се с' пута вратіо, нашао самь васъ — удату, и садъ се усуђуєте іошъказати, да нисте неверни.“

Ове речи Александеръ є тепаюћи и сузнимъ очима изрекао. Луйза ніє могла више своє узбуђенє савладати.

„Да, да!“ повиче нестрпельиво.

„Госпоя, вы сте заборавили, да сте супруга господина Девалда.“

„А кадъ небы была?“

При овомъ помислу быо є Александеръ готово безчувственъ.

„Кадъ небы вы были...?“ повтори понераженъ. „Боже мой, кадъ небы были! Но не, вы оћете само да ме измеєте, оћете іоштъ єданпутъ ону силу покушати, коіомъ надъ моимъ слабимъ срдцемъ владате!“ Онъ убрише зной съ чела, кои увелико капаше.

Луйза сажалявала є га тимъ већма, што га є іоштъ страстно любила. Осимъ тога хтела є и Александра у саюзъ противъ Конзула увући.

„Садъ, мой господине, шапуташе она, „кадъ бы вамъ казала, да є Албертина супруга Девалда, а я нисамь удата, него да самь само намѣравала дотле снау Конзула представляти, докъ бы момъ пріятелю иманє прибавила.“ —

„О Боже!

„Хтела самь, да се разкалашна и радостна покажемъ; али ваше ми є присудство, Александре, покварило планъ,“ рече плачући.

Младый човекъ ніє знао већъ што да чини; свладанъ любови простре се предъ ньомъ, счепа нѣну руку и обаспе полюбцима.

„Ахъ, Луйза,“ повиче, „вы сте анђео, кога любити, коме се као Богу молити морамъ! Шта самь учиніо, учиніо самь изъ очаяня, што самь васъ изгубіо! Мое є срдце было раздерано — я самь омрзо на светъ — и овде у овой самоћи, хтео самь мой животъ проводити, и нисамь хтео више ніедну женску видити!“

Луйза одъ свегъ срдца уздане.

„Александре,“ повиче, „вы скидате тежкій теретъ съ мога срдца, вы ми тугу олакшавате!“

Затимъ се сагне и притиснувши своє румене и пламтеће устнице на нѣгово чело и обліє га полюбцима. Наєданпутъ отворе се врата и Конзулъ, кои тражаше свою снау, уђе у салу.

„Боже, шта є то?“ загрми крупнимъ гласомъ.

Любећи се тргну. Александеръ скочи.

„Ніє рђаво, ніє рђаво!“ повиче Конзулъ. „Мужъ греши противъ закона у башти а жена овде у сали! Великій Боже, какви су то люди? Шта іошъ на свету остаде? А вы, мой господине философе, кои красну цѣль предъ очима предпоставлѣну имате, наблюдавате л' морално наставленіє? Любите л' мож' да изъ саме човекоморности?“

„Стриче,“ повиче Луйза смешећи се, „стварь є тако незнатна, да єдва спомена заслужує.“

„Како бы могло, моя госпоя, невѣрность незнатна стварь быти!“ повиче Конзулъ изванъ себе.

„Любезный стриче,“ настави Луйза шаљиво, „заръ іоштъ никадъ нисте видили, да човекъ предъ ногама какове лепе жене лежи? Чудите л' се томе?“

„Благій Боже, то ли є стварь! Госпоя, заръ сте заборавили да сте удате? Ако я момъ синовцу кажемъ — —“

„Нећете му ништа новогъ казати,“ рече Луйза осменувши се. „Слобода, савршена слобода наше є знаменѣ! Вилхелму нисамь на досади, ніє ни онъ мени — на овай начинъ живићемо увекъ єдинодушно и сложно.“

Конзулъ склопи обе руке изнадъ главе.

„Какавъ правацъ,“ повиче, „каква безстидность! Мени се чини да овде отмѣно супружество одъ чистогъ сребра видимъ! Моя кућа горе на све четири стране! Боже мой, то ли є гостопримство!“

Луйза ніє изгубила присуство духа.

„Сладкій чико,“ повиче, „заръ оћете одъ єда да се разболете? Поштедите ваше слабо здравлѣ!„

„О, моя главо, моя сирота главо, шта патишъ! Ово продрзльиво лице, о коме самь добро мнѣніє имао, измеява ме!“

Александеръ є разумео намѣру младе девойчице; па є мысліо, да є дужанъ подпомоћи є.

„Господинъ Конзулъ,“ рече, „то є доиста грозно!“

Луйза баци на нѣга презрителный погледъ.

„Господине одъ Виндхаймъ, вы незнате, шта говорите! А вы, любезный чико, кои нрави доброгъ и благопристойногъ дружства непознаєте, смирите се; єръ у вашой непорочной пустиньи ништа се ніє збыло, што бы васъ узнемирити могло. Тако ми чести! Чекайте само, за кратко време быћемо найбольи пріятельи на свету. Съ Богомъ, господине одъ Виндхаймъ! Видићемо се опетъ! Чеканѣ некъ вамъ небуде дуго!“

Луйза оде у споредну собу и затвори врата за собомъ.

„Я се гушимъ! я се давимъ!“ повиче Конзулъ. „Како самь се у овой жени преваріо! Кадъ се она садъ, почемъ є текъ осамъ дана одъ нѣне свадбе протекло, съ таквимъ стварма занима, а шта ће крозъ годину дана быти?“

„Господинъ Конзулъ, то є доиста редко поведеніє!“ рече Александеръ.

„Ахъ, ето васъ съ вашомъ човекомрзости, мой господине! да на ваше поведеніє мрзите, допада ми се!“

„Я самь допустіо, да ме ова Сирена за носъ вуче. И найвећи люди падали су у те погрешке — я се стидимъ, што на себе нисамь болѣ пазіо — али заклинѣмъ се вамъ, мой господине, да ћу за вашу снау увекъ само оно чувство питати, кое честь предписує.“

„Господине, моя є снаа удата!“ загрми Конзулъ поцрвенивши одъ гнѣва.

„Да бы вамъ засведочіо, да о госпои Девалда више немыслимъ, ожени ћу се са нѣномъ пріятельицомъ.“

„Шта, съ нѣномъ пріятельицомъ Албертиномъ?“

„Да, пріятельицомъ, коя вашу снау прати.“

„Господине, тера л' васъ ђаво? Познаєте л' то лице, кое безъ далѣгъ одлаганя за жену узети желите?“

„Мыслимъ.“

„Вы мыслите, а я кажемъ вамъ, да бы васъ мрави подишли, кадъ бы оно знали, што я знамъ.“

„Я самь се решіо.“

„Я нетрпимъ да овомъ женомъ преварени будете. Али, кадъ вамъ кажемъ, да самь пређе моимъ очима видіо, како —“

„Обмана, господинъ Конзулъ!“

„Господине, мое очи су добре!“

„Вы сте предрасудомъ обманути были.“

„Морате зацело знати —“

„Я знамъ све!“

„Боже, како є тврдоглавъ! Веруйте ми быћете найнесрећніи супругъ.“

„Све єдно, осланямъ се на срећу.“

„Добро, ожените се, али изъ мое куће одлазите! ожените се съ любведостойномъ пріятельицомъ мое снае, али немойте ми изићи више на очи. Наравь, благопристойность налаже ми то. Кола су упрегнута, пошните се съ вашомъ супругомъ и одвезите се, куда васъ очи воде. Съ моимъ господиномъ синовцемъ морамъ єдну озбильну речь прословити.“

„Господинъ Конзулъ, повиче Александеръ, „вы сте єданъ тако любведостоянъ мужъ, да ћете се опетъ са светомъ помирити. О, видићемо се опетъ, мы се морамо опетъ видити.“

Александеръ остави брзо салу.

Конзулъ обрише зной съ чела.

„Я самь неразположенъ!“ мумляше у себи. „Овай превеликій покретъ момъ слабомъ здравлю учиниће край. Сви ови люди или су будале или основно рђави. А овай лакомысленый благородникъ! Готово ситъ бы му се насмеяо, єръ примѣромъ є показао, да люди, кои найвише на жене вичу, найлакше се даю ньима обчарати. У осталомъ толико є опредѣлено: Сви су люди рђави, сви, сви! Али може ли ме ова истина узпокоити? Може ли ми спаванѣ, радость срдцу повратити? Ахъ, да я Луйзу Бронеръ за тако лакомыслену, тако покварену држати морамъ!“

Сирома човекъ изнуренъ седне на столицу; склопи руке и затвори очи, као човекъ, кои одъ главоболѣ страда. После неколико минута уђе Луйза полагано у салу. На себи имађаше шеширъ и шалъ.

„Онъ спава!“ шапуташе она.

Затимъ приближи се и обеси му о вратъ єданъ црнъ гайтанъ, на коме єданъ малый ликъ висаше. Конзулъ отвори очи. Луйза хтеде побећи.

„Куда?“ упыта счепавши є за руку.

„Оћу да путуємъ!“ рече оштро млада девойчица.

„Сама?“

„Надамъ се, да ћу наћи пратню.“

У истомъ тренутку примѣти Конзулъ ликъ.

„Шта є то?“ упыта онъ.

„То є найдрагоцѣніи споменъ мое матере — оставлямъ га вамъ, будући знамъ, да є покойна

вама мила была. Посмотрите само ликъ — ко небы рек'о да є мой.“

Конзулъ неотице баци погледъ на малый овай образъ. Дражестно девоячко лице осмейкиваше се на нѣга. Нѣговъ погледъ быяше мучѣнъ, нѣгове черте озбильне, потомъ быяу тужне.

„Госпоя,“ рече онъ съ узбуѣнѣмъ, „я бы се за срѣногъ држао, кадъ бы вашъ характеръ наличіо на характеръ ове жене, као што ваше черте на ню наличе! Ваша мати была є честна жена!“

„Я то знамъ, мой господине; али шта самь учинила, те ме као нѣ недостойну сматрате?“

„Шта сте учинили? госпоя, ово пытанѣ показує, да вы ни у єдну длаку нисте больи одъ могъ синовца. Идите — немогу се о вами радовати, чертежъ любезне моє немогу оставити, кои самь ради покоя моє старости начертати дао.“

„Я васъ разумемъ,“ шапуташе Луйза узбуѣна, при свемъ томъ што се трудила, да свою забуну прикріє.

„Неплачите, ваше сузе немогу моє мнѣніє променити!“ повиче Конзулъ „зна се — сузе женама у свако време на заповесть готове су.“

„Мой господине, пре него што одемъ, морамъ вамъ казати, да є супруга вашегъ синовца увекъ достойна была, ваша є сна кѣи моє добре матере.“

„Незлословите, госпоя, незлословите! Можете ли учинити, да се оно ніє догодило, што се єдномъ вѣкъ догодило?“

„Да, господинъ Конзулъ!“

„Како бы то было!“ промумля Конзулъ тужно смешѣи се.

„Шта бы вы рекли, кадъ бы ваша снаа увекъ добра и поштена была?“

„Онда мора быти, да вы нисте моя снаа!“ повиче раздраженъ Конзулъ.

„А кадъ небы была?“ упыта Луйза крозъ плачъ смешѣи се.

„Како, нисте ли вы Луйза Бронеръ?“

„Само Луйза Бронеръ, ништа више! У толико самь вама, као ваша снаа, предстала, само да иманѣ моіой пріятельици Албертини спасемъ. Будуѣи самь увидила, господинъ Конзулъ, да се вамъ недопадамъ, и да вы покоя ради у вашой старости другу снау потребуєте, уступанъ съ уверенѣмъ натрагъ, да се са казнь збогъ преступленія, коє самь учинила, за господина Александра одъ Виндхаймъ удамъ. И оѣете ли, мой господине, уважавати споменъ моє матере, кою сте вы некада любили, то покажите вашу отеческу нѣжность према Албертини, коя се мене тако великодушно примила, кадъ самь после смрти мога отца сироче остала. Осуѣуєте л' ме што самь се на овай начинъ пріятельицы показала благодарна? Да ніє Александеръ, коме самь іоштъ пре три године мою руку обеѣала, нашъ планъ покваріо, вы бы ме као безстидно лице познали, изъ наслѣдства изключили и изъ куѣе одагнали. Али морамъ мою ролу пре окончати, да бы честь моіой пріятельици сачувала, кою сте вы у наручи нѣногъ мужа затекли.

Конзулъ ніє было више у станю ніедну речь прословити, нѣму су летиле сузе низъ заруменѣный образъ. Садъ му є было све ясно и познато. Ѣутаюѣи полюби чело младе девойчице, коя као и онъ плакаше.

„Тако л' се треба на пріятельство людій ослонити?“ повиче онъ на послѣдку.

„Тако ми спомена моє матере, коя овамо на насъ гледа, я самь васъ ради пріятельства преварила! Но садъ поитайте и увреде, коє сте вашой правой снаи учинили, скините!“

Луйза одведе га у собу, гди се Албертина налазила. Млада госпоя, коя є за то време на врата прислушкивала, похити имъ на сусретъ — онъ є оберучке загрли. Вилхелмъ изненада затекне свога стрица у овой помиреня сцени. Ніє могао старацъ ніедну речь склопити, са свію страна обасипали су га нѣжностима. И Александеръ се появи, да бы савршено тай скупъ представіо.

Сутра данъ Конзулъ Девалдъ было є необично разположенъ; онъ благовремено изиѣе изъ своє собе и упыта за Луйзу, коя текъ што се лепо накитила быяше.

„Вы ѣете ме пратити, Луйза!“

„Куда?“

„Къ пароху у Р.

„Сама?“

„Зато молимъ.“

После по сата зауставе се кола предъ пароховомъ куѣомъ. Кадъ є Конзулъ са своіомъ спроводителькомъ у авлію ушао, стаяше седый парохъ поредъ цвеѣомъ окиѣеногъ сандука своє старе домостроительице. Луйза као громомъ поражена посрне натрагъ. Конзулъ поведе є ближе и шапне іой:

„Посмотрите личне черте ове старе жене, моє дете, и усадите ій дубоко у ваше срдце; она стои вамъ ближе, него што мислите.“

Затимъ одведе пароха на страну, и упыта полагано:

„Незове л' се умрла Єлена Селмаръ?“

„Да, господинъ Конзулъ, но одкудъ вы знате —?“

„Тише, мой старый пріятелю, я ѣу вамъ скоро іоштъ више обяснити. Видите ли ону младу госпоя тамо? Она є унука покойне. Веруйте ми,“ поклони се Конзулъ на то озбильно, „я вамъ истину кажемъ.“

Дрктаюѣи врати се къ сандуку, скине капу, и моляше се Богу тихо у себи. Парохъ и Луйза сматрау зачуѣени редкогъ старца, коме се топле сузе потокомъ низъ образъ сливау.

„Луйза,“ проговори онъ тихо, „молите се са мномъ Богу за вашу стару майку!“

„Господинъ Конзулъ, моя мати ніє свою матерь запамтила!“

„Али я є познаємъ! И зато треба да ликъ своє миле кѣери собомъ у гробъ понесе!“

Онъ метне портретъ у руке умрле жене. Осамъ селяка приступе ѣутаюѣи. Затворе сандукъ. Свештеникъ покаже се у своіой одежди. На гласъ звона понесу сандукъ на гроблѣ, гди после одржаногъ опела саране.

„Иштите пензію,“ рече Конзулъ при растанку са свештеникомъ; „време є, да и вы єдаредъ одпочинете. Вы ѣете са мномъ заєдно у польской куѣи обытавати.“

Последнѣ одправлянѣ дужности старогъ пароха было є венчанѣ Луйзе са Александромъ одъ Виндхаймъ у селской цркви. Одма после венчаня оду у пустиню. Овде даде Конзулъ обадвема женама на знанѣ, да нѣгово иманѣ на равне части поделити имаю, и увереня ради преда имъ у руке документе. Александеръ одъ Виндхаймъ противіо се томе, почемъ се изясніо, да є врло богатъ тако, да бы и жену срѣномъ учинити могао. — Конзулъ стаде постоянъ при своме, и они морали су се нѣговой вольи покоравати. После два дана одпутую оба срѣна супруга, благословомъ и капиталомъ богатогъ стрица праѣени, у Бременъ.

„Господинъ пасторе,“ рече Конзулъ, кадъ се са новимъ домаѣимъ другомъ на само у соби види, „я самь све учиніо, што ми є могуѣе было у момъ животу учинити. Иманѣ, коє ми є заповедникъ лаѣе после своє смрти оставіо, истина да се у моимъ рукама удвоило, али последньи година пламтило є у момъ срдцу, као ватра, єръ самь знао, да є онъ одъ изселѣника добіо, кои є, докъ є на свою жену чекао, у Бремену умро. Я самь хтео са кѣерю изселѣника оженити се, и ню у иманю ньой принадлежеѣемъ участницомъ учинити, али она мене одбіє, єръ є любила могъ пріятеля Бронера. Пунъ туге уклонимъ се и задржимъ моє иманѣ. Бронеръ и нѣгова жена умру; тада се разкаємъ, што самь тако тврдогъ срдца было — и тако што самь се съ матеромъ огрешіо, то самь съ кѣери поправіо поступивши съ ньомъ добро. Мени є садъ лакше срдцу, и я се надамъ у Бога, да ѣе ми спокойну старость подарити. Да, да,“ продужи онъ, „то є свойствено свести. Тежко томе, кои се свогъ побуѣеня бои.“

Осимъ пароха нико ніє знао тайну Конзулову, кои одъ тогъ времена мирно живи у пустиньи. Кадъ бы знао, да є Луйза свой наслѣдственый документъ Албертиниомъ детету поклонила, коме є она кума была, заиста небы тако радостно узвикнуо: „Хвала Богу што самь дедъ!“

Л. Ст.

Нешто о пчеловодству.

II.

Чимъ почне огроздъ да цвета и време доѣе у коє пчеларъ дебльину сата испытати и резати жели, има доста меда, само ако небуде по старомъ обычаю на великій четвртакъ изваѣенъ. Пчеле раде прилѣжніє и радіє онда, кадъ имъ се одузме старо а кадкадъ за време зиме и убуѣано саѣе. Съ цветанѣмъ дрва имаю дано-ноѣно да раде. Изобильность и благостанѣ уобште одкриваю тиме, што увекъ вѣчу обрану на мала вратаоца, крозъ коя у кошницу улѣчу, поставляю, стражню часть тѣла у высъ дижу а къ томе

*

великій шумъ брзо удараюћимъ крилма причиняваю. Види се да ови зухачи своє саучастнике на радъ побуђую.

Што є блажіи воздухъ и напредніє прозябаванє, то већма разпространюю пчеле свою дѣлагелность съ поля и изнутра. Кадъ почне репа да цвета пчеле имаю обилну жетву. За то време непрестано изилазе и улазе на мала вратаоца. У извѣстной множини између трудолюбиве пчеле на поља, ливаде и баште и изъ обилны' цветны' чашица сисаю сокъ за зготовлянє ране. Враћаю се пакъ често са сумпорасто-жутимъ кесицама, а кадшто разно изшаранимъ, као, отворено-црвенимъ, белимъ светло-жутимъ и тавнимъ. Вештакъ познає по самомъ обоядисаню кесица съ каквогъ дрвета или растѣнія носе. Одъ липе посуте су белимъ, одъ василяка и турчинка црнимъ, одъ дивлѣгъ кестена скерлетно-црвенимъ, одъ ябуке жутимъ као восакъ, одъ зевалице шафрано-жутимъ, одъ багрена упрляно-белимъ, одъ козієгъ листа светло-црвенимъ и т. д. Многе се пчеле враћаю безъ кесица; но по ньовомъ споромъ двизаню види се да су препунѣне нектаромъ. Често се толико претоваре, да при повратку у своє обиталиште немогу да доспу, већъ поредъ овогъ падну. Велика множина претоварены' одмара се предъ кошницомъ на земльи, како бы одморивши се свою цѣль постигла.

Садъ ће се све више умножавати населбине пчела съ постанкомъ младогъ света. Зарана у пролеће носи матица яя у ћелицама, кое пчеле са потребномъ раномъ за пузеће црвиће снабдѣваю и танкомъ воштаномъ повлакомъ затвараю. После 20 дана преобрази се мала животиньица, и ако є здрава, сама прогризе воштану навлаку; у противномъ случаю пчеле є раздиру, избаце нездраве и осакаћене изъ кошнице и предаду ій судбини. Съ тимъ показую пчеле добаръ основъ воспитаня; оне кушаю ньове силе, како бы благовремено за ньово тежко определенѣ способнимъ учиниле. Често видимо и у самомъ приватномъ животу, како неки богати родительи на онай начинъ наставляю децу, кои є ньима угоданъ и по вольи. Ньове душевне силе по већой части штеде се, єръ бы могле здраво напрезати се; ньове тѣлесне силе штеде, да имъ у раду небы што шкодило. Тако доју у подпуный возрастъ слаби тѣломъ и духомъ, нити се треба чудити, што се велико число таковы' налази, кои су иначе здрави чланкова и чула, а опетъ слаби, чія заключеня и умишляи управо тако су неизвѣстни и непостояни, као и ньове слабе мишице и ноге. Колико ій има, кои су велики мужеви нарастли, а то є што су у младости свакояке беде савладали, тако рѣчи себе „гризти“ морали као пчеле.

Изпузивше и већъ за радъ способне младе пчеле гомилама седе на дасчици, кое старіє чисте и гладе, па іоштъ са изваћеномъ нюшкомъ ране; по жутой на челу белеги лако се могу познати. Младе найпре изилазе предъ вратаоца и око ова облећу, затимъ све далѣ и далѣ докъ се напослѣдку тако извеште познавати место, да на два сата удаливши се одъ своє постойбине опетъ є нађу.

Чимъ се сване почну трудолюбиве пчеле да раде и траје непрекидно до залазка сунца. Ако случайно почне киша да пада или се наоблачи пчеле беже у своє обиталиште. Често пакъ нагрну тако много, да пролазъ на узана вратаоца кошнице загуше; као каква црна завѣса стеку се у предньой части ньовогъ прибѣжишта, страшно и яко зуећи и тамо амо летећи, докъ се збунѣне гомила неизгуби и уредно почне да улази.

У внутрености кошнице раде такође брижльиво уређуюћи и израђуюћи сакуплѣне предмете. Ни єданъ зидаръ или землѣмеръ, ніє у станю свою грађу брижльивіє разделити, празна места вештіє употребити, своіой згради больи темель положити и правилніє уређенѣ дати іой, до пчеле. Како свой са великомъ вештиномъ скопчаный дворацъ зидаю, и како безъ мерила и науголника шесто-уголне ћелице построяваю, безъ сумнѣ непознато є. Пчеле недаду, да ій у ньовой радньи други гледаю, єръ и кадъ се стаклено окно на кошницу намести, оне одма то воскомъ излепе. Само се на споляшнѣмъ склопу ньовъ радъ увидити може. Као какавъ великій гроздъ висе ту између себе као ланацъ скопчане, тако да є прва за стражньи трупъ друге споєна, друга за трећу и тако непрестано. Непокретне и непрестано зуеће очекую свою богату рану у овомъ положеню; често преко ноћь постане бело светлеће се саће, кое се може видити, кадъ га пчеле оставе и на ново на посао излећу. Восакъ праве у желудцу одъ цветногъ прашка, па се одлучує на урезе заднѣгъ трупа и одъ овога праве ћелице.

Оне праве іоштъ четвороструке ћелице, одъ кои су єдне за храненѣ меда, а друге пакъ за леженѣ три рода пчела опредѣлене. Ћелице за младе матице округле су и велике као чаура одъ свилене бубе, остале су четвороуголне и то за трутове и радине пчеле мало повеће а за медъ дубоке.

За чудо є, да се сва три ова рода могу излећи изъ єдногъ яєта, кадъ ій у принадлежећимъ ћеліяма са особитомъ раномъ снабдѣмо. — Іоштъ при самомъ построєню ћелице за матицу пазе, да се у ньой обитаваюће суштество нарочитимъ негама и изрядномъ раномъ одъ остали саучастника одликує. Матица заузима у свакой кошници прво место, и єдинствено одъ нѣногъ живота и благостаня зависи поредакъ и напредакъ ове мале државице; како тераюћій федеръ у сату проузрокує, да є свака часть на своомъ месту, и да уредно, мирно и сложно свой посао одправля. Све су іой пчеле са пожертвованѣмъ и ревношћу одане, и свака своє време и све обрану и негу жертвує.

Санъ.

Усредъ горе край водице
Исподъ ладка вите єле,
Саня' да самь бело лице
Любіо ти лепа селе.

Устнице ми іоште горе
Одъ люблѣня устне твоє,
Озхиćене сласћу зборе:
„Ахъ, да пусте среће моє!“

Алъ пустіє камо среће,
Да се то на яви збыло,
Быле б' сласти стопутъ веће,
Любећъ тебе злато мило!

Л. Ст.

Освоєнѣ Енглеске одъ Нормана.

Енглескій краль Едвардъ II. было є добаръ и смиренъ краль. Када остари и ослаби почне се обзирати, коме да остави своє царство, єръ деце ніє имао. Тако се сети да га є некада Вилхемъ херцегъ одъ Нормандіє задуго неговао и закланяо. Осимъ тога было му є роћакъ, и волео га є више него иначе икога другогъ на свету; къ томе было є разуманъ и силанъ, да є мого царствомъ управляти. Тако га дакле одреди за наследника свога царства, што яви своимъ баронима, и за доказъ тога пошлѣ херцегу писмо съ великимъ печатомъ свога царства.

Но у то доба было є у Енглеской некій одличанъ мужъ, по имену Харалдъ, синъ силнога Годвина и братъ жене краля Едварда. Онъ є имао велико достоинство у царству и было є управитель одъ Весекса, Сусекса, Кента и Есекса, и готово силніи одъ самога краля, при томе га є свакій волео збогъ нѣговогъ пріятногъ владаня. Зато се надао, да ће по смрти Едвардовой на престолъ ступити, єръ се Єдгаръ Ателингъ, єдиный іоштъ претекшій потомакъ одъ старогъ саскогъ кралѣвскогъ племена, ніє мого надати, да ће збогъ своє младости и неискуства моћи добити присталица. Напротивъ добіо є сада страшногъ супарника у Херцегу одъ Нормандіє, и то тимъ опаснієгъ, што се Харалдъ, єданпутъ буромъ на норманско примореє баченъ и као зароблѣникъ предъ Вилхелма доведенъ нѣму у скупштини предъ свима норманскимъ баронима заклео, да ће Херцега Вилхелма подпомагати да на енглескій престолъ доће.

Найпосле умре Едвардъ 5. Януара 1066, у своіой 65. години.

Графъ Харалдъ прими сада безъ околиша кралѣвско име, и съ ньимъ су были задовольни Енглези, чію є любавь и поверенѣ заслужіо было юначкимъ делима и наставлѣнимъ племенитимъ обхоћенѣмъ. Архіепископъ одъ Іорка венча га на кралѣвство одма сутра данъ после Едвардове смрти. Но Херцегъ Вилхелмъ текъ што о томъ разбере, почне га на заклетву опоминяти и претити да ће се за вероломство страшно осветити. Залуду є Харалдъ говоріо, да се на силу морао заклети, да носи круну съ вольомъ целогъ енглескогъ народа, и да ће є се само са животомъ одрећи. На челу народа, когъ су у оно доба држали за найхрабрієгъ у свету, почне се Вилхелмъ спремати, да се своомъ силомъ искрца у Енглеску. Ову дрску намеру нису му само нѣгови люди подпомагали. У то време, где є юначство почело цветати, и дрзновеный, одважный

духъ обузимати целу Европу, поврви младо племићство изъ суседни земаля подъ нѣгове заставе да часть подъ таковимъ вођомъ извоюе. Ховелъ; Херцегъ одъ Бретанѣ, пошлѣ му свогъ найстарієгъ сина Алена Ферганта съ петъ иляда людій; краль немачкій Хенрикъ IV. дозволи своимъ вазалима поћи у тай походъ, и ако то ніе мого дозволити француски дворъ, ипакъ е дозволіо већини француски великаша Вилхелмовъ тастъ Графъ Фландерскій. Тако скупи Вилхелмъ войску преко петдесетъ иляда копяника, а за нѣнъ превосъ више одъ три иляде бродова.

Прво нападанѣ на острово, што се мислило освоити покуша Тости, Харалдовъ братъ, кои е одъ пре было изгнанъ изъ землѣ, те се сада осветити хтео. Съ неколико бродова, што е скупіо было, удружи се съ другимъ савезникомъ, Норвежкимъ кралѣмъ Харалдомъ Хаардраде, кои триста едра имаде. Обе удружене флоте уђу у Хумберъ и искрцаю своє людство, коє одма поче страшно пустошити. Но Харалдъ поитавши побіе ій 25. Септембра 1066. кодъ Стамфордбрица, где погину и оба воће, Тости и норвежкій краль, а цела флота буде освоена. Харалдъ беше толико милостивъ да е поклоніо слободу зароблѣномъ кралѣвићу Олафу, сину Харалда Хаардраде, и двадесетъ бродова, съ коима е мого дома одедрити.

Но победитель неимаде се када за дуго радовати, еръ у истый ма' стигне гласъ да е у Певенсаю у Сусексу пристала велика норманска флота. Изъ нѣ се искрца цветъ норманскогъ, нидерландскогъ и француског племићства тако весело, као да е победа была веће задобивена. Преко мере жустрый Вилхемъ посрне и падне при искрцаваню на землю, но брзо къ себи дошавши препречи свако празноверно нагађанѣ овогъ догађая подвикнувши: „Тако примамъ господарство одъ ове землѣ.“

Харалдовъ братъ, Іуртъ, валянъ човекъ, световаше мудро, да се битка избегава и непріятель оклеванѣмъ и глаћу умори; но ватреный Харалдъ одбаци то, хотећи свађу на брзо свршити. Єдино, што е држао да му валя учинити збогъ погажене клетве, беше то, да е Херцегу неку суму новаца понудіо, ако бы се овай хтео безъ проливаня крви вратити. Но Вилхелмъ одбіе ту понуду съ презиранѣмъ, и заиште, да Харалдъ или одъ нѣга прими кралѣвство као феудъ, или пресуду ньове ствари остави папи или се съ ньимъ бори. Харалдъ одговори: „Богъ битке ће наскоро быти судія сваке препирке.“

Харалдъ изиђе на сусретъ са своіомъ силомъ и настанивши се близу непріятеля, даде око утврдити, на коме остави само три улазка. Херцегъ Вилхелмъ увиди сада, да оружіе мора стварь раскрстити, и яви да се сутра удара. Када се у ютру войска за бой наредила, поче Херцегъ говорити: „Браћо, ми смо амо дошли, да се за добру стварь боримо, за наше право. Енглези су се нама показали као издаице, зато ћемо ій данасъ божіомъ помоћу наказати. Држите се честито, борите се храбро и помыслите, да вамъ победа доноси честь, славу и богатство. Победи ли непріятель, то сте пропали, и ништа васъ неможе спасти, никуда немате побећи, еръ наши су сви бродови проврћени Съ тога напредъ, имайте срца, па се надайте да ће победа быти наша.“

За овимъ речма раздели Херцегъ войнике на трое, да бы съ три стране напао. У свакомъ делу беше тежки оклопника, стрелаца и лаки пешака. И Харалдъ почне опремати своє за бой. Они су были наоружани сикирама и хелебардама (копльима съ оштримъ перомъ), а Нормани дугимъ копльима и мачевима. Саси се закланяю одъ стрела своимъ великимъ штитовима и ограде се плетеромъ. Харалдъ заповеди, да сви на месту остану и само се бране; ніеданъ да се неусуди подъ буди каквимъ изговоромъ редове оставити. Затимъ даде развити заставу, еръ Нормани прићу већъ къ обкопима, почну стреле изметати као тучу и навале на око. Енглези стану храбро одбіяти нападанѣ, секући сикирама и обалюући многе непріятелѣ. Нигде немогоше Нормани продр'ти и претрпе велику штету, ньове стреле немогоше ништа наудити непріятелю, еръ га е плетеръ закланяо. Прве две гомиле уступе, и Херцегъ Вилхелмъ, када се къ ньима са своима врати, заповеди, да стрелцы у высъ стреляю, и докъ непріятель горе гледа, да други іоштъ еданпутъ покушаю нападанѣ. То буде, и три воєна оделеня покушаю да на она три улаза у око продру. Сада се подигне силна убойна вика и страшна се борба заметне. Саси се држа'у честито, по ньовомъ краљу, дрзновеномъ Харалду, пробіе стрела у око. Ладнокрвно извуче е Харалдъ и почне се даље борити ободраваући своє люде гласомъ и деломъ. Борба постояше све жешћа и огорченія тако, да морадоше Нормани уступити испредъ снажногъ одпора енглескогъ; но на ново се освестивши, навале іоштъ храбріе и потисну Енглезе ушавши заедно съ ньима у ньове обкопе. Сада се заметне іоштъ крвавія и іоштъ ужасніа битка; Нормани буду наново истерани.

Када Херцегъ Вилхелмъ види, да непріятельи тако чврсто на своимъ месту стое и неће да изиђу изъ обкопа, заповеди своимъ людма, да се учине као да беже, па када Енглези пођу за ньима у потеру, онда да се окрену и користно съ ньима боре.

Тако и буде: Нормани почну бежати а Енглези ій гонити, докъ Херцегъ не даде знакъ трубомъ, на коє се Нормани обрну и стану мачевима сећи, а Енглези се немогоше добро бранити своимъ тежкимъ сикирама, еръ нису были одъ стрела заклоњени, а срдари имъ недадоше умаћи. Тако прсну на све стране, иляда изгину, други почну за милость молити. Найпосле пробію Нормани у обкопе и сруше ій. Са свію страна стану се купити око Херцега, па онда пођу напредъ; но Енглези се почну храбро одупирати, на ново се заметне страшанъ бой, у комъ су се чинила юначка дела съ обе стране. Подъ Херцегомъ буде конь убіенъ а Харалдъ и нѣговъ братъ покрай све своє храбрости погину. Нормани су были на коньима, Енглези сви пешице, и пошто Харалдъ погибе тако продру они силомъ до нѣгове заставе, оборе е и на место нѣ пободу заставу Херцегову. Сада почну неки Енглези бежати, но многи се борише презирући смрть докъ не изгибоше. Бой е траяо одъ подне до мркле ноћи. Херцегъ преноћи на разбоишту и сутра данъ даде мртве изброяти и укопати, и свуда огласити, да пріятельи погинувши доћу и своє однесу.

Нађе се, да е одъ Енглеза погинуло преко 67.000, а одъ Нормана само 6.000. Ова знаменита бытка, названа кодъ Хастинга, догодила се 14. Октобра године 1066. Она подигне Вилхелма Херцега одъ Нормандіе, прозваногъ одъ то доба Вилхелмомъ Освоителѣмъ, на енглескій престолъ, на комъ и данасъ седе нѣгови потомци одъ женске лозе.

Изгублѣна обклада.

(Хумореска.)

У некомъ селу живіо е еданъ сиромашакъ, кои е са своимъ трудомъ толико себи прибавіо, да бы могао поредъ себе и едну женицу и — ако бы Богъ дао — коє детенце ранити. И тако му сада ништа друго требало ніе, него да се ожени. Кадъ е човекъ за женитбу, а оно се некако брзо нађе девойка за удаю. Овай нашъ сиромашакъ ожени се дакле са едномъ младомъ, врло лепомъ и вредномъ девойкомъ изъ истогъ села. За кратко време стеку они обое трудећи се и радећи, не само приличну кућицу, него и баштину и нешто сточице. Живили су мирно и задовольно, докъ еданъ случай неучини, да се тай ньовъ миръ у нечему неповреди.

Єдногa дана башъ кадъ е жена лебъ умесила и изпекла была, рекне іой мужъ: „Ала жено, я незнамъ шта е то! Мы имамо врло добру пшеницу и одъ нѣ самлевено брашно неможе болѣ быти, па опетъ ніе намъ лебъ тако добаръ, као што е у наши сусѣда. Ты или га неумешъ умесити или добро испећи. Нешто мора быти, што намъ е лебъ тако гнѣцавъ, разплинутъ и неваляо!“ — „Е, мой човече!“ — одговори жена — „и я сама одавна мыслимъ и главу разбіямъ, шта бы то было, ал' никако немогу томе у трагъ да уђемъ. Брашно е заиста добро и лепо, а и я съ мое стране чинимъ све да лебъ добаръ буде, па ето — за дивно чудо! — неизпада ми за рукомъ. Него, паде ми башъ садъ нешто на умъ. Я мыслимъ, да ништа друго быти неће него брашно, коє ты са оближнѣ воденице, чимъ се самелѣ онако іошъ вруће кући донесешъ. Кадъ бы ты одъ садъ, баремъ едну ноћь у воденици почекао, да се самлевено брашно олади, я за цело држимъ, да бы заиста одъ таквогъ брашна болый лебъ изпасти морао.“

Човекъ ни найманѣ о каквомъ лукавству жениномъ немислећи, науми чимъ првый путъ у воденицу пође, тамо преко ноћь остати и дочекати да се брашно олади, и текъ сутра данъ са олађенымъ брашномъ кући вратити се.

Жена пакъ, као и свака друга, а особито млада и лепа жена, хитра и досетльива, радовала се у себи, што іой е хитрость тако згодно и лако за рукомъ ила. Она е имала неко мало

познанство са єднимъ младимъ момчетомъ у сусѣдству, съ коимъ се она одавна састати желила, но никако то одъ мужа ніє могла. Лаковѣріє мужевлѣ учинит' ће, да іой наскоро желя испунѣна буде. И тако чимъ мужъ првый путъ после оногъ разговора у воденицу оде, похити она давнашню желю свою задовольити.

Човекъ отишавши у воденицу самелѣ брашно и науми ту остати докъ се брашно олади. Воденичаръ незнаюћи ништа одтога запыта га зашто по овакой лепой месечини понайлакъ кући неиде, него остає овде. Човекъ му простодушно приповеди шта є и како є было са лебомъ, шта му є жена казала да чини, и да зато неће до сутра кући ићи. Воденичаръ, по свой прилицы и на ситу и на решету бывши, одма види, да ту мора какво такво ђаволство быти, па рекне човеку: „я бы се съ тобомъ у шта оћешъ смео обкладити, да твоя жена сада ніє сама; и ако имашъ волю, ево ове воденице у обкладу, а ти мети та твоя кола, волове и ту врећу брашна, па да идемо изъ овы стопа твоіой кући. Погодимъ ли я, онда добивамъ кола съ волови и врећу брашна; непогодимъ ли, онда ево ти воденице.“ — Човекъ се забезенне кадъ то чує и вртећи главомъ рекне: „Шта ты то говоришъ? Заръ моя жена таква? Та не у кола и волове и у врећу брашна, него бы се у сво моє иманѣ съ тобомъ обкладіо, да то ніє истина, што ты на мою жену потварашъ. Ал' кадъ си башъ науміо да ми воденицу дадешъ, то айдемо!“ — То рекавши седну обоица на кола и довезу се после по ноћи кући нашега добра домаћина. Човекъ куцне на врати своє куће, али му се врата одма неотворе Небыяше му мило; но куцне и по другій путъ мало яче — можда се жена успавала, те ніє чула. — Неявля се нико — чує се неки потмулый жуборъ и шапутанѣ унутри. Ово му садъ на єданпутъ породи страшну сумню. Спопадне сикиру те изстави врата кућевна и кадъ унутра уђе има шта и видити: изгублѣна обклада! — Садъ воденичаръ ни петъ ни деветъ, него на кола па окрене у воденицу; алъ жена те предъ нѣга: „куда ћешъ ты съ наши коли“ — повиче она воденичару. „Ово су садъ моя кола и волови“ — одговори воденичаръ — „я самъ то у обклади добіо.“ —

„Ніє то тако. Докле на суду пресуђено небуде, да су твоя кола и волови, нећешъ далѣ!“ —

„Е, кадъ є тако, а оно да се судимо“ — рекне воденичаръ.

Сутра данъ сви четворо т. є. нашъ домаћинъ, нѣгова жена, нѣнъ милостникъ и воденичаръ спреме се да поћу кадіи на судъ у оближню варошь. Да бы правосудіє кадійно умилостивили, понесу по древномъ обичаю свако по некій даръ. Тако мужъ и жена узму єдну котарицу яя, воденичаръ сврати у воденицу те понесе єдну торбу бела брашна, а милостникъ упрти єданъ ћупъ масла. Кадъ су одъ прилике на по пута были и ту у єдной равници подъ єданъ грмъ у ладъ сели да се мало одморе, рекне жена: „Да чудны лудій глава! Идемо оволикій дальный путъ, мучимо се и носимо ово.икій теретъ на овакой припеки; заръ небы могао когодъ измеђъ насъ кадія быти да намъ пресуди, те бы намъ баръ ова котарица яя, та торба брашна и оно масло, и преко свега тога іошъ половину пута остало.“ — На ово сви єдногласно повичу,' да бы тако найболѣ было, само — ко ће кадія быти? Мужъ стане се изговарати, да онъ неумѣ судити; воденичаръ рекне, да онъ у своіой терби судія быти неможе; милостникъ одбіє то важно званіє збогъ други свои причина — еле остаде іошъ жена; да чуємо шта ће она рећи. „Кадъ вы ни єданъ коє нећете, коє неможете“ — рекне она — „кадія быти, а оно морате мене кадіомъ начинити.“ — Они сви то одобре и сагласе се, да што кадія одсуди мора свака страна пристати. Садъ узме жена свою прегачу, обмота ю око главе уместо чалме и начини се правый кадія. А да бы іошъ болѣ на кадію личила, седне узъ самый грмъ као у прочелѣ, узме важанъ и озбилянъ ликъ судіє, па позове найпре свога мужа на судъ запытавши га: „Какву тужбу имашъ ты?“ —

Човекъ. „Я самъ предъ честитогъ кадію дошао да му се тужимъ, како се єданъ воденичаръ са мномъ обкладіо было, онъ у нѣгову воденицу, а я у моя кола и волове и єдну врећу брашна. Онъ є рекао, да моя жена прошлу ноћь кадъ самъ я у воденицы было — ніє сама, а я самъ рекао, да то ніє истина, па кадъ смо отишли моіой кући, ал' то я изгубимъ обкладу. Садъ, честитый кадіо, суди єли право, да тако изгубимъ моя кола и волове и врећу брашна.“ —

Кадія. А єсу ли та кола и волови и то брашно, єли то све само твоє?

Човекъ. Єсть, башъ све само моє.

Кадія. Како то! Заръ ты немашъ жене?

Човекъ. Имамъ.

Кадія. Па заръ ту нема ништа нѣногъ?

Човекъ. Има богме; и она є заєдно са мномъ текла.

Кадія. Е, па кадъ є то и нѣно и твоє, како си ты могао и нѣно добро у обкладу мећати? Єси ли ты ню пытао за то?

Човекъ. Нисамъ.

Кадія. Вуцы се одатле, срамъ те было! Како си ты смео съ туђимъ добромъ разполагати? Моли се Богу, што си ту и женинъ малъ умешао, а я бы теби показао, како се у тако луду обкладу упушта, гди бы свакій паметніи човекъ одъ тебе, свагда пріє веровао да ће изгубити него добити. Одлази одма и другій путъ узми се болѣ у паметъ!

После овога изађе предъ кадію воденичаръ. „Праведный судіо!“ — започне онъ — „Я самъ добіо у обклади одъ овога човека, што мало часъ одавде изађе, єдна кола и волове и єдну врећу брашна; а да є онъ обкладу добіо могао самъ изгубити єдну воденицу о кою самъ се обкладіо было, па садъ ми тай човекъ неда мой добытъ. Суди, честитый Кадіо, како право, тако здраво!

Кадія. (погладивши се по бради и подбочивши се) А єли море, оно твоя собствена воденица о кою си се обкладао?

Воден. Ніє башъ моя собствена, праведный кадіо, али є моєга господара.

Кадія. А како си ты смео обкладати се у воденицу твоєга господара?

Воден. Обкладіо бы се и у десетъ воденица за онакову ствар; єрбо самъ знао поуздано, да обкладу изгубити нећу.

Кадія. Ха, тако ли є! Ишао си на извѣстанъ добитъ у обклади. Чекай мало да погледамъ у ћитапъ. (Извади изъ недара свою мараму, коя є на листове савієна, преврће є и наєданпутъ отвори листъ). Ево шта у ћитапу стои: „Обклада онди необстає нити се кодъ суда уважити може, гди се єдна одъ двею страна на извѣстность ослаия. Тако чисти се одавде, нити више досађивай суду! —

„Ко' є тай трећій? Шта ћешъ ты?

Милостникъ. Я самъ, милостивый кадія, изъ онога села тамо преко брда, па су ме ноћасъ ова два човека, што садъ ту бія'у, кодъ єдне жене затекли.

Кадія. Кодъ чіє, єли кодъ твоє жене?

Мил. Я немамъ жене, него кодъ туђе.

Кадія. А шта си ты чиніо кодъ туђе жене?

Мил. Звала ме да кодъ нѣ ноћимъ.

Кадія. А заръ ты ниси могао и кодъ своє куће ноћити?

Мил. Могао самъ; ал' самъ имао и друга нека посла.

Кадія. Добро. А єси ли ты свршіо тай посао. —

Мил. Єсамъ.

Кадія. Е па кадъ си га свршіо было, зашто ты ниси отишао, него да те она два човека кодъ нѣ затеку?

Мил. Честитый Кадіо, опрости! Я самъ хтео —

Кадія. Шта опрости! Нема ту опрости, него 50 батина, да другій путъ своє послове болѣ свршуєшъ и да неправишъ суду толике главоболѣ и послове. —

И тако по слову кадіє обале нашегъ любезника и одвале му 50 батина, и съ тымъ се сврши.

Аманетъ.

1.

Мударъ буди 'векъ у свему,
Сматрай дѣла свога край;
Добро ако га окончашъ,
Нађ' ћешъ у нѣм' правый рай.

2.

Немой быти любопитльивъ,
Нит' испытуй туђій трагъ;
Само испредъ твоє куће
Свой собственый чисти прагъ.

3.

Непожели све да видишъ,
Шта кой єде и носи;
Нег' одъ Бога єдинога
Што ти нуждно изпроси.

4.

Негорди се са иманѣмъ;
Врло слѣди су тежке;

Ко с' ючеръ воз'о на коли,
Данасъ ходи тай пешке.

5.

'Вѣкъ говори ты истину.
Правилна є то мера;
Зашто лажа само руча,
А никадъ не вечера.

6.

Непрезири сиромашка
И бѣднога човека,
Нег' сажалуй, да ти буде
Души благо довека.

7.

Лукавъ човекъ непознає
Цену дѣла одъ доброгъ,
Нит' поштує лепо име
Ближнѣгъ, или брата свогъ.

8.

Немой слушат' кад' ко лепо
И медено говори,
Вѣчемъ гледай оѣел' право
Или добро, да твори.

Цветковићъ.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Ала самъ ти лепо провео празникъ свете троице.

Петакъ. Гди то?

Еракъ. У манастиру.

Петакъ. Мудро си урадіо; у красной Божіой природи, гди наши манастири леже, крепи се тѣло и разведрава се духъ, и у Божіємъ храму наодимо утѣху и раану за . . . . .

Еракъ. Па іошъ какову, — єръ осимъ други єла беше тамо и две веле печеня: ягнечине и младе гушчевине.

Петакъ. Башъ є излишна она точка у новомъ закону, по коіой неможе попечителѣ помиловати.

Еракъ. А зашто?

Петакъ. Єръ по досадашнѣмъ искуству небы ови и осимъ оне точке помиловани были.

Коресподенція.

Г. Н. Р. у Б. Ваша намъ є сирота песма тако избоцкана дошла, као да є поштаръ знао, да вамъ є исто тако срдце ранѣно, коєга чувства ништа манѣ него пѣсничкі изразисте. Н. п. како одъ ваше богинѣ „блеска венуса“ ослеписте; како пурпуръ зора задичила, што іой на челу (!) сія“ како одма поставте „сѣнъ“ и будете „погреженъ,“ кадъ іой лице угледате, и како ћете морати умрети, ако небы вамъ „видит' с' дала.“ Боимо се, да ако бы песму ту богиня ваша проучила, и ако бы што о песничству разумевала, да се ньой недогоди оно што вами, ако вамъ се видит' неда; зато песму печатати неможемо. Научите се найпре гусле удесити, пакъ онда узъ ньи пѣвайте.

Г. Ст. Ђ. П. у Б. Сваку песму, како виспреность мислій, ил' нѣжность чувства, тако и одеѣа овимъ сходна китити мора. Одъ овогъ обоєгъ, до голи речій, у ваше обе песме нема. Зато ій нећемо печатати. Него препоручуємо вамъ читанѣ наши народни песама и угледайте се у вашега презименяка І. С. П . . . . єръ край ваше наклоности к' песничству, само тимъ начиномъ можете се надати болѣмъ успѣху, и незаборавите у будуће писма ваша франкирати.

Г. Л. Ст. у *. Нѣжно чувство, коє у песмица ваши одсѣва, ємствує намъ да ћете съ временомъ єданъ одъ больи песника быти; али само то чувство поетички изразити іошъ кадри нисте. Тога ради, да стечете ону праву поетичку окретность и обилность єзика, коя вамъ фали, читайте наше народне песме. Песму вашу „Санъ“ ево поправлѣну печатасмо, али друге две „Росна трава,“ коя є одъ речи до речи Бранка Радичевића „Клетва“, и другу: „Лѣпотици,“ коя є хтела нешто да буде, ал' вамъ ніє за рукомъ изпала, печатати неможемо. Уобште свакомъ младомъ песнику нека буде начело „Nonum prematur in annum.“ Друго, избегавайте оне сасвимъ склеске предмете, као што є „Росна трава.“ Сећате л' се, да су и Бранковимъ „Враголіомъ“ замерали неки решетари.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Господинъ Вукъ Стеф. Караџићъ приспѣо є у четвртакъ на пештанскомъ броду у Земунъ, но іошъ оно исто вече праћенъ одъ нѣгове кѣери, прешао є у Београдъ. — И г. Іоксимъ Новићъ, познатый нашъ пѣсникъ, посѣтіо насъ є ономадъ, одъ кога ће ови дана опетъ єдно дѣлце светъ угледати.

— У Марадику у Срему родила є ови дана єдна селянка четворо деце. Иста є вѣчъ шестнаесть година удата, и досадъ ніє родила.

— Изъ Вршца. Оно, што се види, да ће не само добро, него и одъ велике ползе быти, мыслимъ да небы было на своимъ месту, кадъ бы се прећутало. По момъ мнѣнію, таково добро, коє се не само на поєдине люде, него и на многе србске обштине простире; нуждно є велимъ да се зна, пакъ после и да му се надаю: Нашегъ Богословскогъ заведенія треће године клирици сваке недѣлѣ после свете литургіє по єданъ и по два у капели Епископской упражняваня ради подъ присѣданіємъ преосвештеногъ Г. Епископа и много скуплѣни грађана говоре слова. И то се одма почеткомъ овога другогъ полгодія почело, пакъ ће до великогъ явногъ испита траяти. Оценећи и уважаваюћи како ньіовъ, тако и ГГ. наставника ньіови радъ, прорицао бы да ћеду валяни свештеници и добри пастири стада свога быти, само ако као таки буду узимали волѣ и времена съ тимъ забавляти се. Овака благородна забава, кадъ бы се занемарила не бы лепо ни користно было. Ова клица просвете грѣхъ бы быо неопростителный кадъ бы угинула; ню бы требало неговати, подупирати и колико є годъ могуће о ньой постарати се, да бы у своє време напредовала и обыло плоде донесивати могла. Но боимъ се да и кодъ наши млади горсименовати раденика тако исто, као и кодъ наши саданьи вѣчемъ свештеника овай хвалѣный и обштеполезный радъ натрагъ неизостане, єрбо као што реко, къ тому треба волѣ, времена, миранъ и съ приходима довольно снабдѣвенъ животъ, читати, писати, цранити науку одъ научени людій, кои се за ньіово изображенѣ трудили те су написали, а не съ єдногъ вашара на другій, меняюћи конѣ, продаваюћи слану рибу и другимъ осталимъ еспаномъ трговати. Премда є довольно осведочено, да наука Христова спасава милионъ людій и народа, да наука Христова утврђує целу државу, свету цркву и све што имамо у реду довела и просвету надъ свимъ христіанскимъ народомъ распрострла, тако є нуждно за оне, кои су за свештенике приготовлѣни, да могу вештиномъ ума распространити науку христіанску старати се, треба ій подпомагати да се больма усавршенствую, валя имъ поболшати станѣ, дати имъ валя известну плату, да не мораю очекивати на опела, погребе и парастосе, да немораю быти подъ различнимъ именама трговци, вѣчемъ прави свештеници, и словеснога стада пастири и учительи.

Ѣ Београдъ. Одъ недѣлѣ дана почели су гг. начальници изъ окружія целе Србіє долазити овде, ямачно, да замене скупштину, о ко.ой се

говорило, да ће се на Врачару држати. Они — као што самъ чуо — имаю тай задатакъ, да ово у Београду за целу Србію учинѣно пробитачно помиренѣ народу свакій у своме окружію саобште. Ово долазенѣ іоштъ трае, и данасъ се налазе овде погранични начелници, почемъ су оближньи, примивши налогъ, одпутовали. — ГГ. епископи по свршеномъ собору одпутовали су и налазе се већъ у своимъ епархіяма — Изъ Валѣва допиру ове вѣсти: Жена некогъ трговца, коя е имала любезника, баци отровъ у кафу съ намѣромъ да мужа свога отрує, но овай како се у то време у дуѣану десіо, кадъ е кафу попіо, осетивши дѣйство отрова, полети къ своме сусѣду у дуѣанъ, кои е на нѣгову велику срѣчу башъ онда котао съ млекомъ съ ватре скидао, и потужи се; овай му даде да се млека напіе, и после неколико дана оздрави. Жена съ любезникомъ предана е суду. — Єданъ трговацъ занатомъ абація, кои се за поштена човека у Валѣву држао учиніо е ово злочесто дѣло: После смрти єдногъ терзіе, кодъ кога е онъ у младости служіо, продавао се еспапъ, да бы судъ дечію пупилу сахраніо, али реченый абація уѣе преко ноћь у дуѣанъ покойника и найболѣ неке ствари покраде. Сутра данъ тутори увидивши те ствари у нѣговомъ дуѣану као туђе и сматраюћи га садъ као лопова предаду суду. Ко бы се мого одъ поштена човека томе надати. — Некій калфица сарачкій именомъ Таса држећи у рукама єдну пушку огледао ю е. Сусѣдъ нѣговъ пушкаръ, Іовиша Арнаутинъ, поиска да речену пушку види, но на нѣгову несрећу, текъ што се е дотако, случайно окине се, и зада му неизлечиму рану — єръ е већъ умръо. Братъ споменутогъ пушкара (познато е, да су Арнаути крвожедни и осветолюбиви) тражіо е реченогъ дечка, да га убіе, но одъ свирѣпе руке прикріенъ е био. Тай дечко налази се у затвору и очекує своє рѣшеніе. — Шта іоштъ случай неможе учинити. — Другій данъ Дуова давао е г. Вучићъ ручакъ у Топчидеру, на комъ е, осимъ друге господе и паша београдскій био.

У Београдъ. Топчидеръ нашъ, овай малый обликъ каквогъ Швайцерскогъ предѣла, у ово майско доба сасвимъ е оживіо. Нѣговъ романтичкій положай, нѣгова умилно дивно лежећи зеленимъ дрвећемъ покривена брда, нѣгове буйномъ травомъ и шаренимъ польскимъ цвећемъ, као разнобойнимъ ћилимомъ застрте ледине, крозъ кое се потокъ віюга, нѣгове изворъ чесме одтичуће водомъ бистромъ и лаћаномъ, што разгалює душу и тѣло, нѣгови крилати и увекъ весели жители — што га све диче и ките: свакій данъ, особито светцемъ мами наше Београђане тамо, на теферићъ на водицу ладну, да у нѣговомъ хладу веселећи се пландую, и чиста се науживаю воздуха. Ови дуовски праздника было е особито много народа онде, рекао бы, да се по Београда у Топчидеръ преселило. Отмѣно и просто, старо и младо, мушко и женско тамо е дотекло. Ови се шећу беруећи польско цвеће, они у ладу узъ печено ягнѣ и вино благую; овамо играю србско коло, онамо се оре народне песме, надмећућ' се умилнимъ славуля гласу; све е живо и весело. — Лепо быше такође трећій данъ Дуова невину школску младежь римокатоличку видити, коіой родительи умилну майску забаву приправише. На чамцу изъ Београда ютромъ узъ свирку банде одвежена подъ назоромъ учителя и у друштву милы родителя проведе целый данъ, узъ свирку и игру у невиной детинской забави, те тако исто подъ вече одъ сви праћена на чамцима у Београдъ се поврати. Лепо веселѣ ово млоге е београђане на баєръ измамило. Забаву ову такође благородна Госпоя супруга ц. кр. аустр. ген. конзула са своимъ синчићемъ и са канцлеромъ г. Др. Теодоровићемъ посетити удостоила се. Штета само што е ово невино веселѣ одъ неки, кои нису были изъ друштва тога, нечимъ помућено было.

— 6. о. м. преминула е у Ришмонду у Енглеской Єлена херцогиня одъ Орлеанъ. Ова у свакомъ обзиру знаменита жена, была е удовица херцега Орлеанскогъ, найстаріегъ сина некадашнѣгъ краля француског Луй Филипа. Кћи великогъ Войводе мекленбуржкогъ удала се за француског престолонаследника, кога е немила смрть на онаковый грозный начинъ у 32. години живота лишила скочивши изъ кола (1. Юлія 1842) кадъ су му се коньи поплашили, но тако незгодно, да е после неколико минута душу испустити морао. Ова се несрећа догодила у петой години нѣногъ супружества, и два су синчића, Грофъ Парискій и Херцеръ Шартерскій, смрть очину оплакали. Године 1848. кадъ се она велика драма започела, коіой е затимъ скоро сва Европа за крваво позориште служила, показала се херцегиня Орлеанска веома одважна, трудећи се, да престолъ за сина нѣногъ одржи и текъ кадъ е видила да за републику раде, удали се она као и остали членови орлеанске фамиліе. Покойница родила се год. 1814.

— У Верзелю, овой негдашньой сяйной резиденціи француски кралѣва, догоди се слѣдеће. У палати Версельской живила е сасвимъ скромно нека стара племићка, звана Куланжъ. Она е была за време Лудвика XVI. дворска господична, и као такова пратила е верно свуда принцезе и у заточеніе. Кадъ су Бурбони после опетъ владу француску заузели, даде іой Лудвигъ XVIII. пензію, и безплатный квартиръ у версельской палати. Ту е живила сасвимъ мирно и єдва у неделю дана єданпутъ посѣћавала е башту; а сасвимъ проста ела доносаше іой вратаръ палате, и кадкадъ више дана протекоше, безъ да ю е видіо. Революціомъ 1830 године краль Луй-Филипъ узе іой пензію, но остави іой станъ у палати, єръ се башъ нико ніе за онай буцакъ отимао. Ни републиканци 1848. год., ни царъ Луй-Наполеонъ ніе се за ню бринуо, оставивши ю у стану досадашнѣмъ, али одъ то доба ніе се она више у парку видити дала. Прошасте неделѣ нађе вратаръ рану за два дана донешену ни дирнуту. Врата буду обіена, и са свимъ се зачудише, кадъ место господичне Куланжъ нађу роба одъ галія, кои е на лаћи обичайньй жигъ T. F. имао. Изъ нѣгови папира сазнало се, да е онъ пре 22 год. господичну куланжъ убіо; нѣне папире освоіо, и у начину живленя следовао, и обукавши альине нѣзине у той самоћи живіо. Човекъ скоро небы веровао томъ догађаю, али се види да е истинитъ, єръ су и останке тѣла нѣзиногъ подъ патосомъ собнимъ нашли.

Пролазеће лађе.

покрай Земуна:

10. Мая. Изъ Панчева у Сисакъ: лађа г. Васе Болманца, са 3000 мерова кркуруза, и 300 мерова єчма.
10. Мая. Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа г. Б. П. Ботура, са 3983 мерова пшенице.
11. Мая. Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа г. Васе Познановића, са 8000 мерова пшенице.
11. Мая Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа гг. Барбара и Лучића са 500 мерова пшенице и 1500 мерова кукуруза.
12. Мая. Изъ Сиска у Бечкерекъ: лађа г. Александра Г. Николића, са дрви.
12. Изъ Панчева у Сисакъ: лађа г. Вићентія Костића, са 1500 мерова пшенице, 1500 мерова жита, 3000 мерова кукуруза и 800 мерова зоби.
12. Мая. Изъ Земуна у Митровицу: празна лађа г. Мартина Теуша.

Станѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву . . . . 9 ст. 10 п.
На Сави . нарастла е — „ ½ „
На Тиси (Кодъ Титела 15. Мая) . . . . 10 „ 3 „

Течай на бечкой берзи.		10	12	13	14	15	16
		Мая					
Народный заимъ	„ 5 „	$83\frac{13}{16}$	Нема.	$83\frac{13}{16}$	$83\frac{3}{4}$	$83\frac{11}{16}$	$83\frac{13}{16}$
Лутрійскій заимъ одъ год. 1834..	за 100 фр.	—		—	314	—	—
„ „ „ „ 1839. .	за 100 фр.	—		—	—	—	—
„ „ „ „ 1854. .	за 100 фр	109		$109\frac{5}{8}$	—	$109\frac{3}{8}$	$109\frac{3}{4}$
Акціе Аустрійске банке		$968\frac{1}{2}$		968	965	965	$968\frac{1}{2}$
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ	по 200 фр.	$236\frac{1}{2}$		$234\frac{3}{4}$	$229\frac{1}{2}$	$229\frac{1}{2}$	$229\frac{1}{2}$
„ друштва аустр. гвозд. путова	по 200 фр	$272\frac{1}{4}$		$268\frac{1}{4}$	$263\frac{3}{4}$	264	$262\frac{1}{4}$
„ подунавскогъ паробр. друштва	по 500 фр.	538		—	—	532	—
„ вост. Франц-Іосеф-гвозд. пута . . .		—		—	—	$182\frac{3}{4}$	—
Мѣнице за Аугсбургъ		$105\frac{1}{4}$		$105\frac{1}{8}$	105	105	$104\frac{1}{4}$
„ за Лайпцигъ		—		—	—	—	—
„ за Трієстъ		—		—	—	—	—
„ за Букурештъ 1 фор. . .	добри пара	—		262	$262\frac{1}{2}$	262	262
„ за Цариградъ 1 фор. . .	турс. пара	—		—	469	—	—
Злато		$108\frac{3}{8}$		$108\frac{1}{4}$	108	$108\frac{1}{8}$	$108\frac{3}{8}$
Сребро		—		—	—	—	—

Парна плов. на срб. страни.

Изъ Оршаве на све штаціе до Београда, Суботомъ у 4 сата уютру.
„ Београда у Палежъ, Шабацъ, Митровицу и Брчку, Понедельникомъ у 4 сата уютру.
„ Београда у Смедерево и т. д. до Оршаве, Четвртномъ уютру.
„ Брчке у Београдъ и Оршаву, Средомъ у 4 сата уютру.

Парна пловидба.

Изъ Земуна у Пешту, сваке Неделѣ, Понеделника, Среде, Четвртка и Петка у 4 сата изютра.
„ Пеште у Земунъ, сваке Неделѣ, Понеделника, Среде Четвртка и Суботе у 7 сати изютра.
„ Изъ Земуна у Оршаву, Четвртномъ и Недельомъ, по долазку Пештанскогъ брода.
Изъ Оршаве у Земунъ, свакогъ Вторника и Суботе у зору.
„ Земуна у Сегединъ, свакогъ Понеделника и Петка у 6 сати уютру.
„ Сегедина у Земунъ, сваке Неделѣ и Среде изютра.
„ Земуна у Сисакъ, свакогъ Понеделника и Четвртка у 12 сати у подне.
„ Изъ Сиска у Земунъ, свакогъ Вторника и Петка у 6 сати уютру.

Пловидба мѣстног' пароброда.

Изъ Земуна у Београдъ, $6\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{2}$ и 11 сати пре подне, $2\frac{1}{2}$ и $6\frac{1}{2}$ после подне.
„ Земуна у Београдъ и Панчево, $7\frac{1}{2}$ пре, и $2\frac{1}{2}$ сата по подне.
„ Панчева у Београдъ и Земунъ, у 9 пре, и у $4\frac{1}{2}$ сата по подне.
„ Београда у Земунъ, у 7, $10\frac{1}{2}$ и $11\frac{1}{2}$ сат. пре подне, и у 6 и 7 сати у вече.
„ Београда у Панчево у 8 пре, и 3 с.п. под.

Печата, издае и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. више.

Предбронтя се може подъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србіе нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 21. *У Земуну 25. Мая.* **1858.**

Душанъ узе одъ Грка Маћедонію.

Мили Боже, дивне волѣ твоє!
Благо ономъ, на кога си волянъ,
Тешко ономъ, кога занемаришъ.
Твоя воля големо намъ чудо,
Єръ намъ умлѣ, да помисли, кратко, 5
Шта ће твоя воля и управа.
Съ твоє волѣ єдно чудо кажу,
Кадъ постаде та земля Србія
Изненада силна царевина. —
Душанъ, синакъ краля Дечанскога, 10
Овладао Србскомъ кралѣвиномъ
Преузевши круну у бабайка.
Той намѣри бѣше узрозъ главни:
Одвећъ главитъ Душанъ юнакъ бѣше,
Мило га є было погледати; 15
Ко га гледи, тай се и загледи,
Све обає лице милокрвно,
И данасъ се прича по свієту,
Да му не бы лика ни узраста,
Што удара у очи юначке, 20
А женскинѣ воле у юнака;
Ни срчана зора на погледу,
Предъ кимъ свако снебити се мора,
Е чини се, власть є Богомъ дана;
Ни юначкогъ срца на мейдану, 25
Одъ кога су найжешћи юнаци
Зазирали и укланяли се;
Ни бесѣде рѣчите и мудре,
Што іой нико одолѣтъ не мога,
Ни довит' се, нити одказати; 30
У свой земльи, што небо закрива,
Не бѣше му слике ни прилике,
Е васъ валянъ и врсноћа сама,
Како чудо кадъ Богъ створи дивно,
Моћномъ своіомъ и великомъ вольомъ, 35
Нека има боля одъ больнєхъ,
На видѣлу да свієту яви
Што і' врлина и лѣпоти єзгра,
Я коіой се нико не надиви.
За младости племенити дара 40
Занесе се и мудро и лудо;
Некмолъ не ће силна госпоштина
Обузети своє подручнике,
За найвеће войводе юначне,
Войсковоће и сву свою войску; 45
Те га своимъ учинише кралѣмъ,
А баба му дигли съ приєстола,
Те одъ дерта здоволянъ премину
У Звечану край Косова граду,
Те одъ баба, краля Дечанскога, 50
Оста сину влада и господство.
У ког' има доста пріятеля,
Хоће быти пуно и душмана,
Те се таре срећа и несрећа,
На врсноћу насрћу бієде, 55
На доброту вазда пакость режи.
Тешко свакомъ брату на свієту
У ког' ніє тога ніеднога.
Што є Срба по земльи Србіи,
Црной Гори и Херцеговини, 60
Далмаціи, Лици и Крбави,
И у Босни и равну Срієму,
Славоніи, до Ядранска мора,
И Бугара по земльи Бугарской,
Све то воли свога младогъ краля, 65
Та воли га како свою душу.
Зато му є мани околина,
И сусѣдство са четири стране:
С юга Грци, съ истока Татари,
Ружанъ му є сѣверъ одъ Мацара, 70
На западу зли су му Латини,
Свѣма мозгомъ закренула зависть;
Вазда гори завиди болѣму.
Но Душану зато ни хабера,
Како, брате, силну са ситнижа; 75
Не бои се краля ниєднога,
Не стиди се ни цара Грчкога,
И сви скупа да на нѣга пођу
У чуду би с' нашли и запари.
Са силна є силна земля краля, 80
Све што има за славу ће дати,
Мѣ' свієтомъ да є у првенству.
Гђе є лоше, лоше се и дає,
Єръ напредка поуздана нема.
Ніесу се Грци поуздали 85
У оруж'є и срећу юначку,
Но лукавствомъ мисле да накнаде,
Што юнаштвомъ не бияху кадри.
Измудрише и подло и тайно
Да заваде Србе са Србима, 90
Да имъ слави напріедъ не даду,
Што се яви у години првой,
Како Душанъ сѣде на пріестолъ.
Подлой згоди довити се ласно,
Єръ є мучна опачина леже, 95
Те злу ніє сана ни умора,
Но све ради, кога да оиди.
Мисле Грци, ево згоде живе,
Кадъ одметну Бана Босанскога,
Бана Стѣпа. што є Босни глава, 100
Те раздвоє Босну одъ Србіє
И растави Србе одъ Србаля;
Мислили су Србе да заваде.
Али Душанъ мудра бѣше глава,
И имаше добре віećнике, 105
Те су добро увардали были,
Одъ куда ихъ люта пеца гуя.
Како Душанъ Грку у трагъ уђе,
И поузданъ хабаръ ухватіо;
Гђе царъ Грчки о миру не ради, 110
И гђе Грци збиля наумили,
Слави Србской да стану на пута,
Да є врате, нека не порасте,
А тайку є ласно затомити.
Те се силанъ Душанъ подигао, 115
Да убіє Грчку опачина,
Што Србима хоће да досади.
Кликну силанъ силну Србадію
На оруж'є подъ баряка свога.
А юнаци тешко дочекали, 120
На юначку да крапну пођу
Уза свога юначнога краля.
Пѣваюћи латише оруж'є,
Оставише миле своє майке,
Оставише рођене сестрице, 125
Остмвише жене и дѣчицу,
Оставише свойте и родбине,
И кумове, своє пріятелѣ,
Па весело ка Призрену хите
По рієчи честитога краля. 130
У свакомъ є срце оживлѣло,
На мейдану да чини юнаштво.
Евъ пѣваю и попієваю,
Ка' на славу да ће я веселѣ,
Или кадъ се куми я дѣвери. 135
Пѣваюћи конѣ пояхую,
Што имъ сеє, што имъ вѣрне любе
Изъ подрума чиле изведоше.
Женскинѣ имъ сретна пута вичу
Заоставши сѣтно и весело 140
На дому имъ, милой постойбини.
Дође войска равной Метохіи,
Начети се кодъ Призрена войска.
Юнаци су рахатъ у логору,
Коморе имъ свега донієле; 145
И колане коньма попустили,
А и ситну истурили зопцу;
Одмараю с' коньи и юнаци,
Надаю се путу далекоме,
Посѣдише докле починуше. 150
А кадъ Душанъ одморіо войску,
Диже войску югу и истоку,
Брзо дође подъ Планину стару
И преко нѣ у Маћедонію,
Те налѣзе на државе Грчке. 155
Сто педесетъ тисућа є войске
У Душана у Србскога краля.
Силанъ Душанъ мударъ юнакъ бѣше,
На петоро подѣли войску,

Све по тридестъ тисућа юнака, 160
Петъ є чета, петъ є человоћа,
Мейданціє што ихъ жешћихъ ніє,
Што су вични бою и мейдану;
Првой чети тури поглавицу
Одъ Косова Бановић' Огняна 165
Соєвића изъ малене Баньске;
Другу чету даде зету своме
Некаквоме войводи Войну
Одъ біела Вучитрна града;
Трећой войсци меће поглавара 170
Одъ Пазара Релю Крилатицу;
А четврту доће человоћа
Силанъ юнакъ Момчило войвода

(Продужи'ће се.)

Маркиза Пескара.

I.

Одъ свію лепы жена у Риму у почетку XVI. века была є Юнія, княгиня Романьола найлепша. Нѣнъ узрастъ придржавао се найчистіє размере, на нѣномъ лицу, али кодъ свію савршенства форме, была є ладнокрвности. Ништа ніє могло потрсти ове юнонске черте.

Юнія была є єдина кѣерь єдне одъ найблагородны породица у Риму; нѣнъ отацъ, князъ Романьола, было є у великомъ уваженію, познатъ као строгъ, ал' безпорочанъ човекъ. Онъ се нарочито показао при извршеню некогъ дѣла, коє є важно за отечество было и обште користи тицало се. Кадъ бы га потражили нашли бы га, али морали су га тражити, єръ обично тражили су такве горде благородніке, кои своє достоинство познаю. Допадльивость и улагиванѣ ніє была нѣгова ствар, єръ є учтиве нрави было. Папа Павле III. узвисио га є на велико достойнство римске владе а Карлъ V. обдаріо га є знакомъ римскогъ благородника, т. є. грбомъ, на комъ су три црвена крина кастиліанскогъ благородства начертана была. Ова одличія обрадовала су князя, ал' не тако изванредно: нѣгова гордость ніє ни внимала на ньи.

Подобна отцу быяше Юнія. И она є была горда. Често се говорило у Риму, да є она тайный секретаръ свога отца, а ніє се знало, да ли она ради съ ньимъ, и да є, кадъ се на вратима кабинета отчевогъ появила, каково важно дѣло са зрелости рѣшила. Страни владательи, а тако исто и ньови посланицы гледали бы найпре у натмурено или весело чело Юніє, ако бы хтели поуздати се, да се оно, збогъ чега су дошли, изврши, и да у намѣри своіой успѣду или не. Єданъ гнѣвльивый погледъ княгинѣ застрашио бы, разсуђуюћій пробудио бы надежде; доле спуштеный ослабио бы ове надежде, а отвореный и слободный учиніо бы срећнимъ. Смешећій се никада ніє се могао примѣтити. Пре бы се такавъ на Паласъ-Атене помыслити могао.

Павле III. ступио є на папскій престолъ клизавомъ ногомъ и несигурнимъ погледомъ. Неимаюћи поузданости, гледао є уєдно поредъ своігъ узвишеня и свою пропасть. Чинило му се да се земля подъ ньимъ колеба и ніє се поверавао никаквомъ сигурномъ кораку къ дѣланю. Изъ тавне узкости манастирске ћеліє изишавши, ніє се навикнуо, да великій и слободанъ погледъ на способность людій баци, и нѣговъ духъ придржавао се простогъ и сиромашногъ реда. Романьола быяше му подпора и помоћь. Гордость и продрзльивость овога човека продрле су дубоко у срдце овога старца, и решили га на одважна и ревностны дѣла. Али было є магновенє, кадъ му є овай наклонѣникъ тако исто подозрителанъ было, као што є и на савъ светъ подозревао; и овимъ знацима слабости ползовали су се княжески непріятельи да га у провалу сурваю. Планъ имъ неиспадне за рукомъ, али толико успѣду, да є Романьола чрезъ посланства чешће личногъ саобраштая са папомъ лишенъ было. И то є ньима было одъ велике користи.

Но, оставимо све друго а обратимо се Юніи; єръ она ће изключително предметъ нашегъ овде излаганя быти. Она свога отца ніє оставляла. Кадъ бы га послали у Шпанію, у Француску или къ єдномъ ма комъ одъ малы италіански владателя, она бы га увекъ пратила. Тако видимо є садъ, у почетку наше приповедке, у двору у Ферари, гди су се тада три славна мужа находила: Аріосто, Аретино*) и — Тиціянъ, истина младъ, али женіялномъ ствараню своіомъ кичицомъ славанъ вештакъ. Може свакій себи представити, каквимъ є упечатленѣмъ свима поетскимъ єстествама снабдѣвено появленѣ ове кнегинѣ на ньи првый путъ подѣйствовало. Сви тройца рѣше се, да іой се улагиваю, али нађоше супарника у Херцогу, кои се пожуріо, да наклоность нѣногъ отца придобіє, како бы и ню лакше на свою страну приволео. Но богиня на своимъ побѣдоноснимъ колима стояла є непоколебима, нити є силазила, да єдногъ одъ овы избере. Славный певачъ „Орланда" бадава є по целу ноћь подъ прозоромъ палате узъ цитру певао' найумилніє песме, кадъ ніє никаква одзива, никакво пониженѣ гордости нашао. Тиціянъ пакъ трудіо се, да бы баръ портретъ нѣнъ, кои бы у тайности сниміо, свршити могао, али ни ову наклоность ніє придобіо; и Аретинови найлепши сонети осташе безуспѣшни. Само Херцоговой учтивости показивала є доста ладно предусретанѣ, али то є више важило за дипломацію, него за любовь. Очаяваюћи збогъ ладнокрвности заключи Аріостъ да се посѣте окане, Тиціянъ предузме теологичну тему и измала соборъ црковны учителя, кои се о неосверенѣномъ зачетію св. дѣве Маріє разговараю, само Аретино, опакій и притвореный Аретино, увређенъ, што себе одбієна види, остави, истина, предметъ преће своє любови, а садъ своє мрзости, али ніє хтео пропустити прилику, да се неосвети.

Князъ остави дворъ одъ Фераре са своіомъ кѣери. Аретино пратіо га у Римъ. Онъ се показивао тако дружелюбанъ, каквый се само пожелити може. Пунъ духа, оштроумія, свагда готовъ, слушати и одговарати, увекъ добро расположенъ и пунъ вниманія спрамъ оны, коима се обвезателнимъ показати желі. Єдномъ речи, было є окретанъ, каквогъ є редко наћи, онъ є гледао предъ собомъ найпространіи хоризонтъ, па почемъ га чувствованѣ и раздражльивость нѣгове савѣсти ніє сужавала, обратіо є томъ приликомъ своє мисли и тамо, куда око честитогъ човека недопире. Притворность вирила є изъ найдублѣгъ свитка нѣгове душе, и ако є ведро чело и веселу наравь показивао, имао є узрока веровати, да она тако исто съ небомъ као и са земльомъ добро стои. Онъ, кои се пера латіо, да извикане ликове Юлія Романо-а тако опише, да черте, коє перо повлачи, іоштъ превазилазе оне, коє є плайвазъ предозначіо; кажемъ, овай човекъ стварао є, кадъ є хтео тако дражестне идиле, да є оне сама невиность съ радосћу читала. Юнія знала, шта онъ притяжава, и радо га є имала за садруга, само не за любезника, но будући се Аретинъ овогъ веćъ было одреко, то га є Юнія наградила съ тимъ, што му є показала, да бы се они двоє яко саглашавали, кадъ бы се пресуда само надъ книгама, людма и стварма изрицала.

„Она є ђаво," писао є онъ Аріосту, „али я ћу є моимъ ногама подврћи. Я или она — єданъ одъ насъ двоє мора побѣдити. Никада ніє єдна женскиня ніє ми тако много посла задавала, као ова — но мора ми платити. Я мыслимъ о моіой освети, као поета о своимъ стиху. Седимъ по целу ноћь проводећи време у тайности, и што є дужа, тимъ ми є милія. Сиромашный Аріосто, кои си мысліо, да ће ову женскиню лепъ какавъ стихъ побѣдити! Нуждна су друга средства — да она падне. Што се тиче првогъ я самъ веćъ примѣтіо, да са своимъ положенѣмъ ніє задовольна, она оће да независиміє живи, него што є кодъ отца, кои є разнѣжи. То се само удадбомъ учинити може. У толико є познаємъ. Садъ є нуждно мужа наћи. Гледаћу међу моє ученике. То ніє прва женска, кою я изопочавамъ! Распитайте, пріятелю Аріосто, за некогъ познатогъ ми Бернарда, мора быт', да се у Неаполю бави, ако у Албанской планини коєкуда нетумара. Єръ чимъ самъ га се одрекао, лишенъ є было свакогъ средства, и одъ пандура было є гонѣнъ. Пишите ми, шта будете о нѣму дознали. Одавно самъ се трудіо, да овогъ младогъ човека изведемъ на путъ спасенія, за мою цѣль; али было є све узалудъ и я га пустимъ да своимъ путемъ иде. Жао ми є, што самъ съ одважаемъ тако убрзао, требало є да самъ дуже изчекивао; но жица, коимъ самъ привезивао, да га по вольи савіямъ, ніє хтео пріонути, я быя нестрпельивъ, што ми другчіє неможе быти. Лика се нѣговогъ іоштъ опоминѣмъ. Онъ є у свему меру превазилазіо, продрзльивъ и необузданъ, али притомъ послушанъ ми є. Видиѣемо у колико се дає поправити. Пре свега мора се изъ блата извући, у коме є сада запао. Такавъ намъ нетреба."

После неколико неделя пише му Аретинъ опетъ:

„Што ми о Бернарду пишете, добро є. Онъ є дакле было уваћенъ и на галерію преданъ. Заповедникъ, коме сте вы моє писмо поднели, мой є пріятель и благодарносћу ми дуженъ, будући самъ га єдномъ одъ опасности избавіо, брзо є

---

*) Славный италіянскій класикеръ 16. века, кои є сатире, сонете и т. д. найвештіє стварао.

израдио, као што самъ желио, и учинио є на руку те є Бернардъ умакао. Садъ ћу се съ њимъ састати и наставляти га. Небуде ли за овай посао способанъ, даћу га у папину службу, одакле ће ми као увода о онима являти, одъ кои се у нечему плашимъ. Надамъ се, да ће ми се желя испунити. Вы ми пишете, любезный брате, да тогъ дечка за тако лепогъ неналазите, као што самъ га вамъ описао. Дайте му, нека фину генуеску калифу обуче са златнимъ ланцемъ о врату! Нѣгове прне запуштене коврчице, нѣгове прне пламтеће очи! Я ћу га већъ научити на вештину, све ово и іоштъ много друго предъ очи му ставити! Къ томе я самъ мужъ. Кодъ Бахуса! на што бы ми было жена познаванѣ! Князъ ће нѣн у Мадридъ, па наравно и нѣгова кћи съ њимъ, они мораю Карла V. одъ стране нѣгове светости поздравити, и крунисаня ради у Римъ позвати. Князъ, кои безъ мене неможе живити, моліо ме, да га пратимъ. Држимъ себи за честь, што самъ изъ учтивости овомъ понуђеномъ позиву слѣдовао, кои є мени више по жельи испао, нег' што самъ се надати могао."

По истеченію три месеца видимо Юнію у двору Мадридскомъ. Она є сунце, око кога се све движе. Карлъ, юнакъ свога времена, истина ніє было тако младъ, али притомъ срећанъ ловацъ у лепотица, трудио се, да средствомъ младогъ свогъ сына, Филипа, осмеякъ младе Римлянке измами. Праздницы су слѣдовали за праздницима; Шпански благородницы светчано су я'али на своимъ андалузскимъ коньма, мыслећи съ тимъ гордый погледъ кнегинѣ на себе привући. Сунце одъ Севиле зреле плодове бояисало є своимъ пурпурнимъ зрацима, пламтећи романси подъ балкономъ царскогъ дворца много обманьливимъ и любкимъ гласовима у плавомъ воздуху при бледой месечини орили су се. Што є хиляду жена побуђивало, то єдну Юнію ніє могло. Она остаде ладнокрвна, мирна, безстрастна, увекъ мыслећи, како ће кораке отца свога руководити и препоне на нѣговомъ путу уклањати, у кратко, политикомъ се занимала, и кадъ бы себи єданъ часъ одмора сажелила, то бы се опетъ о овой съ Аретиномъ разговарала, съ коимъ є уєдно и сонете правила и епиграме справляла. И далѣ съ Аріостомъ имао є онъ кореспонденцію. Напослѣдку пише му Аретинъ:

„Разсуди о момъ положеню! Увекъ самъ близу оне женскинѣ, за коіомъ самъ до безумія чезнуо, и кою ћу садъ съ пута уклонити. Што ми се љуведостойнія показує, тимъ више оштримъ мой ножъ. Пробост'ћу є, за време докъ она ништа непречувствуюћи, смешећи се и безбѣдна на моіой страни седила буде. Ладнокрванъ и мыслећи идемъ ногу предъ ногу далѣ, и негуємъ моє растѣніє, као брижльивый баштованъ у велико, почемъ га одъ свакогъ великогъ ветра и страшне олує чувамъ."

У пратньи посланика републике Млетачке появи се у двору Карла некій Маркизъ Пескара, човекъ, кои є на себе умео пазльивость привући. Высокъ, одрастанъ, съ пристойносћу князя, давао є видъ морскогъ разбойника, кои є светъ, са хиляду опасности борећи се, прошао. Непоколебимо упорство лежало є у нѣговимъ очима и дивлячество вирило є исподъ валова нѣгове кудраве браде. Была є сумня збогъ нѣговогъ долазка, но засведочіо є нѣговъ грбъ, да є честанъ и безпорочанъ, и сачланови нѣгове фамиліє налазе су у регистру златне кньиге венеціянскогъ благородства. То є было довольно. У оно време, кадъ су многе протуве тамо амо тумараде, сынове одъ отчева неприпознате, нису могли тако точно испытати. Таква протува было є и самъ Донъ Жуанъ д' Аустріє. Маркизъ Пескара было є са задовольствомъ примлѣнъ, и Аретинъ одвео га у кућу князя Романьоле. Юнія ніє никакавъ особитый знакъ на себи показала, као да се са новимъ пришелцемъ занима, но ипакъ ніє тако было.

Єдногъ дана, башъ кадъ су сатире одъ Лукіяна читали, кньигу, кою є Юнія радо читала а Аретинъ у присудству изредно хвалити умео, рече она: „Господине, дайте ми совѣта, треба ли да се удамъ?"

„Зашто? Заръ нисте задовольне съ мужемъ, кога имате?"

„Я, мужа?"

„Да како, вы сте сама такавъ, єръ лепо покривало є лажь, коє каже да сте вы жена."

„Вы тражите жену само у слабости."

„Треба л' у ячини да є тражимъ; нашто смо мы мужеви?"

„То што сте увекъ были; дотле сте ячи, докъ какавъ іоштъ ячіи недоће."

„Шта му драго; шта бы са супружествомъ? Велики духови уобште никадъ се нежене нити удаю. Они утврђую за тренутакъ траюће свезе, коє брзо разкидаю, ако имъ се теретно види. Само простъ светъ заключава супружество, будући є простогъ света заратакъ светъ умножити. Шта изводи философъ изъ тога, да се отцемъ назове? Да ли є онъ, кои своє идее децомъ назива?"

„Доста! Шта кажете о Маркизу Пескара?"

„О Венеціянцу?"

„Да, о нѣму."

„Кадъ бы я бирао, небы нѣга изабрао, онъ се сладбо повинує и оддає. Да л' є правіо и онъ какву серенаду?"

„Заръ є то нуждно?"

„Кадъ онъ на жицы каквогъ срдца жели свирати, морамъ преће видити, да ли онъ у жице цитре ударати зна, вели Каталонянка."

„Я неволемъ оне люде, кои певаю, они мораю говорити или — ћутати."

„Последнѣ є свойствено нашемъ юнаку."

„Кажите му, да данасъ одъ светчаности неодсудствує, коя ће се за честь мога отца давати. То є светчаность разстанка, сутра путуємо у Римъ."

„Я ћу вашъ налогъ извршити, госпоя."

Али онъ тай налогъ ніє извршио. Чимъ су свеће по величественой саали почеле разсипати светлость, измеђ' множине оскудѣвао є єданъ, а тай єданъ было є Маркизъ Пескара. Юнія га є већъ потражила и садъ шане своме поверителю: „Єсте ли га позвали, као што самъ вамъ казала?"

„Госпоя," овай ветренякъ предузео є, да єдну ловачку партію, коя є давно уговорена, данасъ издржи. Онъ се извиніо."

Княгиня ништа неодговори; премда є тежко было и найманьи знакъ узбуђеня на нѣномъ лицу примѣтити, то опетъ є Аретинъ на овомъ читао, да є побѣду одржао. Ово пренебрегаванѣ, прво коє є дознала, поджегло є гордость. Аретинъ знао є садъ, да напредъ брже корачати сме.

Светчаность разстанка пре ће, неколико дана іоштъ мораде се князъ задржавати. Кадъ є сасвимъ на путъ спреманъ было, появи се царъ, херцога одъ Оловареца подъ руку водећи.

„Я долазимъ као просіоцъ, княгиня!" рече силный владатель благимъ гласомъ заштителю подобнимъ. Ево єдногъ одъ мои' првы великаша мога царства, кои средствомъ мене проси вашу руку, Дона Юнія! Оћете ли достойномъ мужу, кои є уєдно и мой пріятель, одказати вашу руку?"

„Ваше величество," одговори млада Римлянка, „Нѣгово высочество херцогъ доцканъ є дошао; пре єдногъ сата обручена самъ Маркизу Пескара!"

Какве речи! цео дворъ было є пораженъ, изванъ себе. Гледали су у отца, а и овай се видио, да првый путъ чує ову вѣсть. Међутимъ другчіє нису могли чинити него Маркизу честитати, кои є пре херцога одъ Оливарецъ ту славу пожнѣо, а ніє знао да є єдинствено онъ за томъ славомъ тежио. Юнія одржала є побѣду а надъ Юніомъ одржао є Аретинъ.

У Болоньи была є свадба торжествено проведена, и онда, младый супругъ са своіомъ невестомъ одпутує у Римъ. У предворію палате Романьоле чуо се следећій гласъ:

Аретинъ. Познаєте ли цело ваше иманѣ, коє є вама припадало?

Маркизъ. Савршено. То су польска добра и готове новце.

Аретинъ. Прво себи задржите, одъ последнѣгъ принадлежи мени половина.

Маркизъ. Вама, господине?

Аретинъ. Съ пунимъ правомъ; я самъ васъ изъ блата извуко и онда самъ вамъ прво достоинство а друго ову женитбу прибавіо. Вы знате, да сте принуђени были лажно име примити, и опетъ су васъ нашли. Были бы погублѣни, да я нисамъ притрчао васъ спасти. Ваша породица одрекла се васъ насвагда.

Маркизъ. Оћу ли да вамъ за све ово благодаримъ?

Аретинъ. Судите о томе како оћете.

Маркизъ. Дакле я судимъ тако, да вамъ никакву благодарность нити икакавъ новацъ платимъ! О, и я знамъ како самъ се у свету владао!

За єданъ тренутакъ севала є муня изъ ока Аретиновогъ, затимъ рече своимъ уобичаєнимъ ладнимъ смешенѣмъ: добро господине, я већъ имамъ писма командира у рукама о вама. Сутра дознаће цео Римъ, да є Бернардо и Маркизъ Пескара єдно исто лице.

*

Маркизъ є попустіо, почемъ зубма шкрипну и мачъ изъ корице потеже. Садъ є налогъ Аретиновъ извршенъ было; оно, што бы сада послѣдовати требало, могао є съ утѣшенѣмъ питомцу своимъ оставити.

II.

Седамъ година протекоше и последнѣ сцене ове трагедіє променише се. Мы ћемо садъ имати съ ликомъ посла, кои є вешта рука Тиціяна створила и на коме херойкиня наше приповедке последньи путъ и у савршено обкруженомъ виду нама на сусретъ ступа. Мы видимо гордо срдце раздерано, дивлю мысао покорену. Но, садъ ћемо историю тога лика овде изложити.

Садъ имамо посао съ Тиціяномъ. Єдно вече седіо є славанъ вештакъ са неколико свои пріятеля при єдной малой части на польскомъ добру кардинала Орсина у Риму, наєданпутъ явлѣно му буде, да некій желі съ ньимъ говорити. То є вѣстникъ єдне отмѣне госпоє, коя га позива къ себи. Име ове госпоє звонило є вештаку у уво као страно, но опетъ є готовъ было, да служителю слѣдує, почемъ є мысліо да своє пріятелѣ само за неколико тренутака остави. Онъ буде у єдну палату одведенъ и у богато намештену собу самъ оставлѣнъ. Наскоро отворе се врата и єдна висока, витка госпоя, у црномъ покривалу, уђе, стане, и чиняше се, као да черте и ликъ вештака съ особитомъ внимателносћу сматраше. Напоследку узме єдну столицу и седне спрамъ госта. Кадъ покривало скиде, мысляше Тиціянъ, да є ове благородне, чисте черте лица, коє лепоту али и ладнокрвность на себи носау, вѣчъ єданпутъ видіо.

„Вы ме непознаєте, майсторе,“ подигнувши се, „іоштъ пре десетъ година видили смо се у Ферари.“

„Княгиня Романьола!“ повиче вештакъ.

„Тако самъ се онда звала,“ одговори она.

„Вы сте се удале?“

„На служби.“

После овы' речій наступи кратка тишина. Госпоя обори очи къ земльи а на нѣномъ натмуреномъ челу чинило се да се укочено бледило све вѣма умножава. Напрезанѣмъ одпочне опетъ говорити: „Онда, майсторъ Тиціяне, желили сте, да мой ликъ измалате, я самъ имала узрока, што самъ ово захтеванѣ, коє є ласкало моіой сувети, одбила. Усуђуємъ се садъ васъ молити, да тай ликъ оставрите.“

„Я самъ вашъ покорный слуга, госпоя. Опредѣлите ми само данъ и сатъ, єръ ћу се іоштъ за кратко време задржавати у Риму.“

„Изволите сутра рано доћи.“

„Добро. Дакле желите ли єданъ образъ?“

„Не само єданъ. Вы ћете ме у саюзу са св. дѣвомъ Маріомъ, и Христомъ као дететомъ у наручя материна измалати, а я ћу као покаяница и за опроштенѣ понизно молећа предъ Божіомъ матеромъ стояти.“

Тиціянъ ніє могао довольно своимъ ушима веровати, кадъ є ове речи чуо. Горда Юнія, побожна! Пріятельица Аретинова смирена! Ове мисли могле су се на отвореномъ лицу великогъ мужа читати, єръ госпоя збунѣна смућенъ погледъ наново обори доле, и съ обе стране наступи наново мала тишина.

„Оћете ли?“ упыта она.

„Зацело,“ одговори онъ, „само допустите ми да о овомъ задатку мало промыслимъ. Я самъ вѣчъ више госпоя предъ престоломъ Божіє матере малао, али управо небы требало, да васъ у покаянію и сокруженію представимъ. Я самъ ове лепе госпоє тако представіо, као да се побожно съ пуними почитаніємъ кланяю предъ Богородицомъ, то є, мыслимъ, довольно. На што пространіє? Ако васъ као Магдалену измаламъ, са сузнимъ очима и дрктаюћимъ коракомъ ступаюћи предъ престолъ Богородице, сви ће люди пытати, шта є княгиня погрешила, зашто се показує у томъ виду предъ Богородицомъ? То су моя мнѣнія, госпоя, вы чините што вамъ се допада, я се само толико радуємъ, што се ваше благородне черте повераваю моіой кичицы.“

Другогъ дана ликъ є было одпочетъ. Вештакъ овлашный описъ донесе. На овоме видила се мати Божія у колеби седећа съ дететомъ у наручю, а княгиня, праћена служительима у найвећой сяйности ступа у овай благообразный просторъ.

„Нећу тако,“ повиче госпоя мало оштро, „Богородица треба на престолу да седи, а я као понизна служавка предъ ньомъ да стоимъ. Погледайте на ово одело!“

Затимъ скине са себе дугачко црно покривало и стаяше садъ у простой белой альини предъ вештакомъ, кои се, заслепленъ лепотомъ и редкомъ озбильности овогъ лика, дугимъ испитуюћимъ погледомъ на овай образъ задржаваше. Заиста ніє было пониженѣ и сокрушенѣ єдине Магдалене, као што є обычно представляю, лежало є сувише непокорности, сувише смућености у овимъ чертама, но то є земна величина, коя се небесной кланя. Дивленя пуный ликъ, кои є Тиціянъ створіо, показує намъ душевно станѣ ове горде, не понизне, но повређене жене.

Овай ликъ обчиніо є нашегъ вештака тако да є уместо неколико дана, неделяма остао. У ово време было є онъ према Маркизи толико искренъ и поверителанъ, колико є могуће было, таквимъ показивати се. Само дубоку тайну, кою є нѣна душа сакривала, ніє дознавао. Губитакъ нѣногъ отца яко ю є опечаліо, о мужу, кога є пре неколико година изгубила, ніє говорила, а тако исто и о двома деци, коя су наскоро єдно за другимъ умрла. Ова обстоятелства докучіо є вештакъ посредствомъ други'. Єдногъ дана разговарао се съ ньомъ, коєгъ разговора садржай неописаномъ грозомъ испуняваше нѣгово срдце и, кадъ є поєдина казиваня ове жене далѣ пропратити пробао, учинише га предъ ньомъ дрктати. Какавъ светъ гордости, самовластія, дивлѣгъ осветолюбія и ладне свирѣпости лежи у овой жени? Какво преступлѣніє тишти нѣну душу?

У обште было є разговоръ о окретности жена, на єданпутъ продужи Маркиза и рече:

„О, именуйте ми ма какво страшило у свету, ма какву ужасну муку, какво душу раздираюће укроћенѣ, то є све ништа према судбини жене, коя одъ єдногъ мужа, на кога она мрзи, залоге срамногъ супружества на срдцу носити мора! То є све скупа, што се пониженѣмъ и патньомъ назвати може. На што овай животъ неговати, кои є нашегъ живота непріятель! О, вы вечне небесне силе, може ли то другчіє быти да бы у руци ове понижене жене мачъ или отровъ нѣну савршену дужность извршіо?“ — После некогъ ћутаня настави далѣ: „Вы сте ме на моіой высини видили, съ ове высине доле предъ светомъ сићи нисамъ хтела и ако ми є какова пропасть претила, я бы самъ є брзо избећи умела. Да ћу се съ небомъ помирити, само є моє єдино одваженѣ, никаква крайня сила неможе ме до тога довести. Я ћу овай ликъ, кои по момъ налогу малате, у моіой соби метути, и ако ми за рукомъ испадне, те моє срдце побѣдимъ, то ћу я понизно, као што овде у овомъ виду стоимъ, предъ подательницу блага ступити и речи; Покаяти се немогу онога, што самъ учинила; нисамъ могла другчіє! Но дай ми мира, найсветія и найчистія измеђъ жена — дайте ми мира — мира!“

Ове последнѣ речи изговорила є тужнимъ тономъ, кои су горде устнице дрктаюћимъ звукомъ произнеле. —

На неколико година после овогъ случая дозна цео Римъ ово ужасно дѣло, сама дѣлательница ніє была међъ живима. Маркиза Пескара, као што су испытиванѣмъ дознали, отровала є свога мужа и децу. Съ почетка подозревало се на то, но положенѣ преступнице и нѣни могући сродници утишали су то, али садъ изиђе на видикъ. Аретинъ — одкріо є то. Маркизу єдногъ ютра нашли су мртву у нѣной соби. Римъ є свою найлепшу али найкривичнію жену изгубіо.

Ликъ Маркизе Тиціяномъ живописанъ добіо є кодъ света уваженѣ, и ако су судбине ове жене познате. И мы, дальни потомци, стоимо предъ овимъ ликомъ сасвимъ съ другимъ чувствомъ, премда познаємо нѣгову историю, као да се самомъ художеству великогъ вештака дивимо.

О Тиціяну самомъ ніє нуждно више ни єдну речь прословити. Нѣговъ животописъ и нѣгова дѣла обште су позната.

Пѣсма.

Кажи цвѣте што си главу
Оборіо у средъ Мая?
Зашто мрачишъ свою славу?
Пѣсма т' пита исподъ гая.

Што т' весело лице ніє,
Вѣчъ си тако тужно клоную
Кадъ и тебе сунце гріє
А Май те є задануо!

Листићи ти кудъ одлећу,
Шта ли то одъ тебе быва
Кадъ ты губишъ ахъ, одећу,
Дану ти одъ Бога жива!

Казаћу ти кадъ ме питашъ:
„Све што с' диже у висину,
Ко што тамо и ти хиташъ,
Мора пасти на низину.

„Време сва створеня гони
Тамо амо па и стиже,
К' і' мене докъ незарони
Зефиръ ме у висакъ диже.

Непротивимъ той се судби,
Нити на ню я се тужимъ.
Изреченъ свимъ тай судъ бы,
Зашто и я да с' изключимъ?

„Доста да самъ послужіо
Све до моє мркле ноћи,
Цвѣтъ на своме мѣсту быо,
И у друштву и самоћи!

„Буди што ме питашъ и ты
Тако честит' членъ у Роду
Па своме цилю увѣкъ хити
Достигнут' миръ и слободу!"

м. с.

Шећерный яворъ.

Постойбина овогъ красногъ шумскогъ дрвета єсте Северна Америка међу 43—40. степеномъ сев. ширине, дакле Канада, Новый Брауншвайгъ, Нова Шотска, Маине, Найхемпсиръ, Вермонтъ и Нойвый Іоркъ; но успева по већой части и у другимъ државама, особито на одкосима горе Алегани до нѣни грана у Георгіи. На повольномъ месту буде 80 стопи високъ съ четири стопе у пречнику. На северу горе налази се преко єзера Ст. Цонъ у Канади, где є зима тако строга, као у Европи подъ 68. степеномъ сев. ширине.

Године 1734. донесе Колинсонъ шећерный яворъ у Енглеску и одъ то доба се често у Европи пресађує. Тако се налази у Верлицу кодъ Десаве єдно таково прекрасно дрво, кое є већъ за 60 година, одъ како є посађено, достигло высину одъ 80 стопа. Ово дрво воли стрме, присенасте речне обале, и высока места съ ладномъ, дубокомъ и плодномъ но не одвећъ влажномъ земльомъ. Векъ му трає преко 200 година. Ово є дрво збогъ свога шећера врло скупоцено у пределима, кои се почину населявати; напротивъ у населѣнымъ земляма не бы се мог'о яворовъ шећеръ надметати у цени са шећеромъ одъ репице и шећерне трске. Съ концемъ Фебруара и почеткомъ Марта починѣ мезгра (сокъ) тећи за 5—6 неделя; доцніє манѣ има шећера и неће да се стврдне. После суве и ладне зиме дає дрво више мезгре, него после влажногъ, променльивогъ зимногъ времена. Количина шећера одъ єдногъ дрвета износи 2—4 фунте.

Єданъ сатъ у турской судници.

Мы дођосмо на диванъ єданъ сатъ пре, него што Аслан-паша аудієнцію даваше. Вѣстникъ кои є послатъ, да насъ спроведе, каже, да ћемо пашу у канцеларіи надзврателя наћи. И заиста нађемо га тамо, где на колена чучаше, увієнъ одећомъ свога достоинства.

„Кошъ булдукъ," повиче нашъ воћа, Серимъ Бай. „Буюрумъ!" рече паша.

Затимъ понуди насъ сести, и мы по ньовомъ начину седнемо. Чибукъ съ дебелимъ такумомъ и сјајнимъ углѣномъ распалѣнъ буде намъ пруженъ, кои са муселманскомъ безчувствености и ћутанѣмъ исто тако пушисмо, као паша.

„Како сте?" упыта га напоследку Саримъ.

„Гидила, ефендимъ" (врло самъ болестанъ), одговори паша, свой дебелый заошилѣный ћилибаръ изъ уста мало изтргнувши.

„Минъ, Алла!" (то ніє Божія воля), повиче Саримъ.

„То є истина!" одговори паша.

Дуго ћутанѣ само пушенѣ чибука прекинуло є.

„Шта сте предузели за посао?" упыта Саримъ после дугогъ ћутаня.

„Бошъ!" (ништа!) одговори паша у исто време димъ пустивши.

„То є — зато є онъ болестанъ," проговори кадія, наставникъ, кои у одсутствію паше право даваше. „Мой господаръ є господаръ а я самъ нѣговъ робъ. Заръ немамо каквогъ бездѣлника, кои бы бокшалкъ (новацъ изъ времена Мамуда) лажно копирао?"

„Бенезеръ, вы сте єданъ магарацъ, кадія," быяше пашинъ одговоръ. „Машал'ла, кодъ такове парнице колико има добитка? Дѣло се ненаграђує. По свой прилици грчкій бездѣлникъ све своє новце на себи носи (т. є. онъ нема ништа). Наша є каса мала, и мы потребуємо тужителѣ и обтужене, кои своє суђенѣ изъ пуне кесе могу платити. Тога ради кажемъ вамъ іоштъ єданпутъ, да сте магарацъ и синъ магарца."

„Исто тако єданъ богатъ паша принуђенъ є," неупитавши за изречену му породицу, „да помоћь одъ любимца падишиногъ, вашу помоћь, мой господару, испроси. Я знамъ, да є онъ богатъ, као краль Харуунъ, и нѣговп новци свуда тумараю, као смокве!"

„Чокъ, чай," (то є много), одговори Асланъ. „И вы мыслите, да ће онъ новце после смрти оставити?"

„Мой господаръ є мудріи, него какавъ карабашъ. Нѣгово оштроуміє допире до средоточія свію стварій, и ништа ніє сакривено предъ нѣговимъ очима. Дакле тако є, као што є мой господаръ рекао."

„То є добро!" одговори паша. „Мало є оно новаца, што є ономалъ у сокровиште ушло. Иншал'ла (уздамъ се у Бога), да є то тако, као што сте вы казали, Бенезери. Почитаніє къ правичности мора пасти, иначе небы никадъ такове поклоне добіяли. Бокша или анали (марама или огледало), држи се садъ за одговараюћу милостиню заступнику господара одъ три мора. Но садъ напредъ. Време є. Ђелъ! (оди!)."

Паша съ великимъ напрезанѣмъ усправи се на ноге, при чему два нефера *) одма га подъ мишице увате. Кадъ су га ови као какавъ светнякъ или лутку усправили, подупирали су ніяћегъ се и помагали су „любимцу падише" колико є могуће напредъ корачати. За ньимъ ишли су 6 гардиста съ єднимъ официромъ, осимъ тога нѣговъ мачо-носацъ, нѣговъ заповедникъ надъ онима, кои му кафу пріуготовляваю, огледало и кесо-носацъ чибуконоша, два ајунце-носца, одъ кои єданъ носіоцъ великогъ ајунцета, поглаваръ конюшнице инспекторъ, надзиратель, извршитель и вешаръ и іошъ многи други подножи служительи.

Полагано и торжествено спусте га нефери на мекомъ доле простртомъ ајстуку и софи дивана и то у зачелю судниці. Множина тужителя и обтужены', коя на улазку съ обе стране стояше, склопи руке понизно на прсима, затимъ разширене подигнувши руке къ небу простре се на землю додирући є челомъ. Служительи на вратима стоећи уводили су люде, да окраякъ пашине альине любе. Али паша быяше врло милостивъ и благъ, и пріятельски приступаюћиха руку пружаше. Свакій са страхопочитанѣмъ примаше ову силну руку, сагне се и за єданъ тренутакъ мете є на чело.

„Ла' илла' елъ илъ л' Алла'! Мухамедъ илъ резулъ Алла'!" (Нема другогъ Бога, осимъ єдногъ Бога, Мухамедъ є пророкъ божій) повиче секретаръ судейскій певаюћимъ гласомъ. „Алла' Шекіеръ! (хвала Богу). Цела земля мора доћи за правду у ово прибѣжиште предъ око сенке падишине. Нека садъ сви правду захтеваю, нека моле и мораю милость получити!"

Кадъ є секретаръ ове речи изговоріо, єданъ старый Турчинъ са седомъ брадомъ изиђе изъ множине, корачаше брзо преко саале докъ недоће до празне средине, где се баци на колена изрекавши трипутъ ове речи: „Правда! правда! правда!"

Секретаръ разшири пергаментъ на колену умочи перо у дивитъ за поясомъ и држаше пріуготовлѣно, да речи огледала правде напише.

„Ко виче за правду, говори! Мы чуємо!" рече паша.

„Нека буде животъ мога господара, као сила нѣгова, безконечна, а сенка непорушима!" повиче старый Турчинъ. „Позивъ могъ господара допр'о є до капіє Елъ Маср-а (Каиро), а светлость нѣговогъ оштроумія одкрива тайну, сакривену и у самой мрачной по' ноћи. Тога ради дошао самъ, я Сулейманъ, бакалинъ предъ диванъ юли, да рѣшеніє тужбе одъ падише противъ Ибн-а Шайтанъ Кахуурь, црногъ роба, кои ми є касу у момъ одсудствію однео, добіємъ."

„Добро. Ты ћешъ имати што є право. Но нисамь ли я као падиша самъ сунце правде и заштита свега?" упыта паша.

„Таибинъ! таибинъ! (зацело! врло добро!)," повичу званичници близу нѣга и плѣсканѣ съ похваломъ заори се по целой саали.

„Мой господару, паша," настави старый Турчинъ, „безъ сумнѣ вы сте говоръ Сулеймана разумели, кои царску есенцію зготовлява. Я самъ свойства добро мирнишући растѣнія моимъ знанѣмъ испытао, почемъ самъ све учене овогъ рода

---

*) Нефери су люди особите, намишлѣне чистоте и бистрине. Они носе женску косу по врату и плећима.

сабрао. Сво знанѣ Франка єсть сама прашина према сунцу мога знаня, о свима благовонимъ есенціяма. Пре неколико неделя после толикогъ труда пронаѣмъ нову есенцію, коє преимуѣство све остале есенціє подъ небомъ уєдно скуплѣне превазилазаше. Єданъ єдитый потегляй быо улазакъ у рай. Єдно стакленце само отворити, давало є толико милине, као обваѣанѣ свію неверны у веру. Она є была створена изъ духа ружичногъ, и ко бы помирисао, тай бы више времена потребовао, да одъ усхиѣеня къ себи доѣе. Овай овде, синъ єдногъ несреѣногъ отца, украо ми є то єдно єдито стакленце ове есенціє, коє као мало зрно грашка быяше, продао га єдномъ лукавомъ Франку, кои природу ове есенціє одкри и садъ по момъ начину прави. Овай Кахууръ, лишио ме найвышегъ харема найвыше хуріє у раю и найвыше милине и сладости."

„Кахууръ некъ доѣе!" заповеди паша.

Црный Нубіянацъ быяше као пораженъ. Дрктаюѣи простре се на землю молеѣи за милость. Али на заповесть пашину одведу га у єданъ угаль, привежу му голе ноге за єдну мотку, кою двоица држау, за време докъ слободнимъ рукама дебеле кожне капше извукоше, да променльивимъ начиномъ дебеле табане туку. Црный дрекао є страшно, преврташе очима ужасно подижуѣи се са землѣ и превіяюѣи се, грицкаше и ноктима гребаше. Оба служителя правде продужаваау свой посао мирно, да ноге кривца уштаве, докъ паша нѣгово темумъ! (доста!) невикну. Црный быяше сада ослобоѣенъ и на рукама пузеѣи изиѣе наполѣ.

Садъ появи се єданъ старый Еврей и одпоче свою тужбу: „Я вичемъ за славу истине! Заръ ѣу се бадава позивати на свемогуѣегъ пашу, коєга є дисай у ноздрвама нѣговогъ роба? Я самъ трговао съ непристойнимъ Гркомъ Ангіоломъ."

„Ангіоло нека доѣе!" повиче паша. Еврей продужи:

„Я самъ съ ньимъ погодіо, да му продамъ два завежляя моє найфиніє бокше за —"

„Єли ѣумрукъ на ньи плаѣенъ?" прекине му паша говоръ.

„Мудрость огледала правде єсть чудотворна!" повиче Юда. Све тайне леже предъ ньимъ као земля око подне предъ сунцемъ. Ко може што сакрити испредъ сунца свію знаня? Небы л' быо луѣій одъ єдногъ пса, кадъ бы желіо што предъ тѣломъ Авраама сакрити, я, кои самъ маньи и одъ роба у нѣговимъ очима? Я самъ однео мараме у армицію, али намикъ, коме ѣумрукъ плаѣамъ небыяше ту. Я покажемъ мараме нѣговомъ секретару и кажемъ му, да веѣъ єдногъ купца имамъ за ньи, а ѣумрукъ ѣу каснiє платити."

„Латиша," повиче паша секретару, „пиши да еврей 100 гроша за казнь збогъ избегаваня ѣумрука платити има, а Ангіоло Грк 50 гроша збогъ куповине еспапа, за кои ѣумрукъ ніє плаѣенъ. Гди си купіо мараме, неверный?"

„У Базару," тужно проговори Чивутинъ руке склопивши.

„Дакле у вароши. Латиша, пиши, да Еврей осимъ тога іошъ 100 гроша платити мора збогъ забранѣногъ тогъ еспапа у вароши. Еврею, твоя є ствар свршена. Но не! Латиша, пиши, да Чивутинъ іоштъ 100 гроша аванія збогъ безосновне тужбе плати. Садъ є свршено."

По обштемъ дозволеню окренувши се старый Еврей изиѣе наполѣ изъ сале, у кою садъ єданъ служитель уведе єдну одъ оны жена, коє се у турскимъ варошима гомилама као покуѣарке съ цвеѣемъ, чароліяма, мирисима и тайнама за харемъ налазе.

„Шта є скривила та жена?" упыта паша служителя Сайдера.

„Ништа," одговори жена, „ништа, ефендиманъ (мой господару).

„Ова жена," рече Сайдеръ, „више пута є збогъ кривице кодъ суда была. То є позната Сайнипъ Хануръ."

„Шта є учинила?" упыта паша.

„Ништа, ефендиманъ," одговори она слободно. „Сайдеръ баца кривицу на мене, што є кѣерь одъ єдногъ камала разставіо, коя є извѣстне вести у харемъ Сараф-паше крадомъ доносила."

„Нисте ли друго што учинили?" упыта Асланъ.

„Засадъ ништа, моє око! Немогу одреѣи да самъ преѣе такове услуге єдномъ сикдалу (младомъ господину) у вароши чинила. У найболѣмъ харему продала самъ адиѣаре, съ речма страсти притомъ одъ златногъ пра'а на ружиѣнимъ листиѣма. Я самъ —"

„Машала, она говори о стварма, коє су за уво несносне. Шта ѣешъ съ овомъ бош-женомъ?"

„Дакле кажите слободно," рече непоколебимо Сайнипъ. „Но видите само, ефендиманъ! Сайнипъ зна діямантъ одъ углѣна разликовати и лажный гнѣвъ одъ праве страсти. Погледайте какве драгоцѣне ствари имамъ у моіой котарицы! свилене шалове, обкружене любавнимъ баладама Хафиза са златнимъ словима, ситнице изъ Аравіє и дальны' земаля преко мора, ликове съ рамовима, пуне срдачногъ изливаня и каламе (пера), кои речи, ако су тайно написане, тише дишу, као мирисъ одъ руже, ките цвеѣа за обрану противъ 'рѣавогъ ока, волшебна изреченія, прстенѣ и амулетъ и — имамъ вамъ особито нешто препоручити, ефендиманъ, єдно сандуче са есенціяма и пріятнимъ пиѣемъ, са волшебномъ силомъ, коє, ако на землю преко ноѣь при опаданю месеца отворено поклопите, свакогъ ютра наѣиѣете по 100 гроша.

„Иншала, ваша є тайна достойна, да се научи!" повиче паша.

„Ефендиманъ, моє око, ево га!" рече жена почемъ му сандуче горе пружи.

„Латиша!" викне сада паша, „пиши: Сайдеръ мора 50 гроша платити за казнь, што є лажну тужбу на ову Мухамеданку донео."

После овогъ изреченія светила правде, породи се великій покретъ у саали. Єдна млада госпоя у израдномъ оделу изиѣе наєданпутъ изъ споредне собе и стане на средъ саале.

Паша и сви нѣгови званичницы крадомъ бацише погледъ на ово дражестно створенѣ. Нѣне црне велике очи сіяюкао жаркій пламенъ, збогъ чега лепотице отмѣногъ рода на пропасть свога здравля купую бунике за употребленѣ. (И арсеникъ дає очима чудновату сайность, као што то многе енглеске госпоє знаду и доказую.) Нѣни обрашчиѣи съ црвенимъ ружицама на среди бели и мермерисани блистау се исподъ нѣногъ покривала белогъ яшмака. Дугачки рукави ферече быяу завршути и одкриваау округле алабастру подобне руке. Єданъ венацъ одъ бисера и цвеѣа везиваo є єдну часть нѣне скоро слободно перяюѣе, коврчасте, црне косе, и то у дражестномъ разнообразію по белимъ плеѣима.

„Саламъ алеѣимъ!" рече она безъ икаквогъ знака понизности и робства и продужи заповедаюѣимъ, подигнутимъ прстомъ: „Паша, я захтевамъ вашу обрану противъ могъ супруга!"

„Иншалла!" повиче овай. „Жена нема право да се желяма свога мужа противи, изузимаюѣи случай слабоумія и свирѣпости. Онъ є нѣнъ господаръ а она сирамъ нѣг' ништа, іоштъ манѣ одъ ништа у нѣговимъ очима."

„Валла!" повиче лепотица съ увисъ подигнутимъ прстомъ. „Онъ є заиста свирѣпъ и слабоуманъ, кадъ тако са своіомъ женомъ поступа. Я самъ іоштъ као девойка имала єдну робиню, Салду Ханумъ, коє доведемъ са собомъ. Онъ є поче гледати безобразнимъ окомъ. Тога ради уклонимъ є одавде и пошлѣмъ моіой пріятельицы. Али онъ є наѣе и доведе натрагъ."

„Зашто му нисте показали ѣонъ ваше местве?"

„Чинила самъ то, мой господару, и имала самъ волю, кадъ ій у додиръ са нѣговимъ ушима доведемъ."

„Гузелъ! гузелъ!" (врло добро! врло добро!) повиче паша, докъ лепотица єдну потежку кесу извади и горе му пружи.

„Ако и више треба," настави она, „нека се средствомъ секретара изврши. Овде нетреба, да штедимъ."

„Гузелъ! гузелъ!" повиче паша іоштъ єданпутъ и настави далѣ: „стварь є озбильна, кадъ єдна жена спокойна и безазлена, као што се вы видите принуѣена буде, да ѣонове нѣне месте до ушію мужа принесе. По вашемъ спокойству и смирености гледаюѣи видимъ, да имате право. Я ѣу єдну цедулю послати вашемъ супругу, коя ѣе му право показати. Доклегодъ любимацъ падише у суду засѣдава, нетреба ніедна жена неправду и увреде одъ мужа да трпи."

Лепотица учини му єдно милостиво пуно достоинства „Саламъ," паша на то одговори; и гледаше за тихо корачаюѣомъ. Потомъ рече, да є уморанъ, и да далѣ право изрицати неможе. Онъ предаде дакле далѣ одправлянѣ правосудія за овай данъ а тако исто и своє место кадіи. Одъ свои нефера пола воѣенъ пола ношенъ, а одъ званичника и служителя обкруженъ, врати се паша ніяюѣи се и поводеѣи се натрагъ. Мы ѣасмо за ньимъ довольно научени и наставлѣни у турскомъ одправляню правосудія.

Кантонъ.

Недавно освоєный Кантонъ, пише некій путникъ, съ коимъ ћемо читателѣ упознати, самъ ће показати, да су Енглези при своимъ ограниченю, коме су себе собственомъ уговоромъ одъ 1843 подвргли, саобраштай трговине довольно имали и средствомъ овы себи непоколебиму моћь и уплив на цивилизацію и изображенѣ придобили. Али овай честный плаћеный путъ ніє было ньима поспѣшанъ. Они су хтели убрзано, дакле преваромъ и силомъ помоћу трошкова свои муштерія обогатити се.

Кантонъ, цветаюћа, приморска, трговачка и престолна варошь єдногъ готово независимогъ вицекраля, простире се, као Лондонъ на Темзи, више миля одъ ушћа реке, Чукіянга, на равницы дужъ обале. Изъ мора улазе лађе крозъ Анзон-Бай између кршевиты' предгорія у пространу реку, на коіой голіятска варошь лежи. На обали подижу се села и вароши, по реки пакъ у множини плове чудноватe хинеске лађе и чамцы. Овай готово правоугольный сандукъ са три греде у место на среди катарке, изъ више спратова састоћій се дає видъ куће одъ карти у већой мери; намоловани пакъ зелени змаєви са крвавимъ клюновима, као крвь црвене заставе и вештрила и два напредъ велика измалана ока производе у гледаоца смешно упечатленѣ, и чини се као да є пловидба у првомъ постанку. И опетъ Хинези упуштаю се далѣ у море, него некада старый или касніє какавъ народъ! Дакле нису деца у той вештини, єръ хинески кораблѣстроители много болѣ американске и енглеске лађе, барке, шалупе и т. д. построяваю, него найславніи наутски архитекти у Невіорку или Лондону — али само за странце и то к дъ наруче. Четвороуголни сандуцы су кодъ Хинеза стара правилность, одъ коє се неудаляваю. То є баснословно съ ньимъ урођено. Чамцы Мандарина, кои съ енглескимъ заставама непрестано рѣкомъ плове, пресецаю съ ньіовы скоро 20 весала воду тако, да често и одъ найболѣгъ пароброда брже иду. Овима се горди Американцы яко диве. То дакле ніє невештина, него традиція, обычай, навика, коя овай смешный сандукъ за трговину посвећава и необходимо нуждним чини.

Далѣ дужъ реке на бреговима и кршевима протежу се тврдинѣ (за заштиту одъ различны канала и споредны река) врло знаменито у предньой части провинціялны поява. Зелени брежульцы окнћени засаћенимъ дрвима, у висими и ширини обдѣлане далѣ, коє срединомъ кривудаю, густе шуме непосредствено на узвишенимъ обалама, обкружене ходницима одъ гордогъ палмовогъ дрвећа, на води направлѣне куће за обитаванѣ и за различне цѣли радности, читави редови и удвоєни редови малы чунава на обалама уређени и велика множина лађа, чамаца, чунова, лакоокретница и шта ти я знамъ каковы има у изванредной величини и виду, конопцы, дугачке и узке заставе ветрила и бандере а преко тога недогледимый лабиринтъ различны грађа и людій — све то скупа іоштъ ніє Кантонъ, него само Вампоа, рейда*) Кантона, гди одъ много стотина година долазеће и са добиткомъ одлазеће стране лађе Енглезима, Американцима, Холандезима, Португалцима и т. д. показую, да Хинези радо тргую и нѣгове драгоцѣне изобилне робе нама за подкрепленѣ и лепо разкошство служеће (чай и свила!), съ радостѣу са западнимъ плодородіємъ меняю. Кадъ бы притомъ страни господари се честнимъ трговачкимъ добиткомъ задовольни были, у место да крадомъ уносе и вараю, то бы се Хина на природномъ и законообдѣланомъ путу сама собомъ савршено развіяла. —

*) недалеко одъ обале лежећи предѣлъ у мору, гди лађе безбѣдно на ленгеру лежати могу.

(Свршетакъ слѣдує.)

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Ала самъ ти чудно сниво.

Петакъ. А шта си тако чудно саняо?

Еракъ. Саняо самъ слепу жену, коя є у десной руци мачъ, у левой теразію имала, одъ коє єдна чашица сасвимъ доле стаяше, а друга люляше се горе у висини.

Петакъ. А єсу ли чашице быле празне?

Еракъ. Нису; у оной наниже видіо самъ златну столицу, кою снажна двоглавна птица са крилма своима покриваше; у другой опазіо самъ неко створенѣ, коє є имало седамнаесть глава, одъ кои ій є єдна съ єднимъ окомъ надвисила. Ногомъ газило є ово створенѣ поломлѣнъ оштаръ бичъ, но у руци држаше другу, истина доста накићену, али ипакъ оштру камцію.

Петакъ. А є ли могло седамнаестглавато створенѣ равновесіє достигнути.

Еракъ. Іокъ! Истина, трудніше се што може быти, да то учини, и узеше за ту цѣль сіясетъ тешки параграфа у чашицу, али све бадава; чашица са столицомъ ніє се ни помакла.

Петакъ. Што си іошъ видіо у сну?

Еракъ. Видіо самъ іошъ и силногъ лава, кои є было са седамнаестъ златны звездица накићенъ, и на комъ се видило, да бы мог'о лакой чашици у помоћь притећи, али га є створенѣ са оштромъ камціомъ отерало.

Петакъ. А шта є радила слепа жена?

Еракъ. Ништа; на срдцу стояше іой ликъ некогъ старогъ сокола, кога є лавъ са тужнимъ, али умилятимъ окомъ гледао.

Петакъ. Башъ є то чуданъ санъ, моли ћу мою куму, бабу Чаву, да ми га толкує, па ћу ти казати, како она о нѣму суди.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Господична Милица Стояновићъ, любведостойна наша несмотворка, прешла є іоче преко Земуна у Београдъ. — Пре некій данъ прошао є покрай наше вароши пароброд „Юно" са мртвимъ тѣломъ негдашнѣгъ князя влашкогъ Штирбея.

— Дописникъ нашъ пише намъ изъ Подринѣ подъ 18. Мая, да є тамо киша одъ 8. до 18. о. м. скоро єднако падала, кадкадъ и тучомъ праћена, и да є збогъ тога и изванредна ладноћа наступила, што польскомъ раду не мало смета, и да усѣве хрђава напредую.

Београдъ. Као што стари приповедаше, да у своимъ животу нису такову люту зиму, као ову прошлу, запамтили, тако исто веле и за Май месецъ, коме име Марта ове године даю. Време не само што є променьливо, часъ кишовито часъ ветровито, него и тако ладно, да се іоштъ несмеду зимньи альина ослободити. Пре некій данъ башъ смо се снегу надали. Велика ће срећа за люде быти, ако се после овако рђавогъ времена какова окужна болесть непояви. — Идеа она, коя се ланске године у главама неки' учены' людій породила престроити школе у Србіи т. є. гимназію у лицеумъ, и коя є само опаснимъ обштепознатимъ догађаємъ прекинута была отворити се, опетъ се появи. Разна су мнѣнія предлагана; одъ кои єдна да се седмый разредъ укине, и оба одѣленія лицеума у єдно цело споє состоѣе се у 5 година; друга, да се осмый разредъ заведе а лицеумъ као цело у 4 год. состои, захтевала су; еле по свой прилици последня ће одржати побѣду, почемъ више гласова имаю на свою страну. — Къ пароброду „Діана" придружили су се іоштъ два, кои ће, имаюћи своя опредѣленя, србскомъ страномъ пловити. — Данасъ башъ приповедіо ми єданъ Бошнякъ (Србинъ) слѣдуюћій у Босни догађай, кои нисамъ могао пропустити, да истый читательима нашимъ несообштимъ: У єдномъ селу успротиви се нешто єданъ Србинъ Турчину, кои последньи науми овогъ у судъ везана одвести, па почемъ ніє могао самъ, то се — као што се увекъ тамо може наћи што-но наши кажу улизица турска — нађе и єданъ Србинъ, кои съ найвећомъ ревности, да бы Турчину уговео, стане кривца везвати. Сынъ овогъ последнѣгъ одъ 15 год. бывши, гледаюћи то неправично поступанѣ съ нѣговимъ отцемъ, а одъ кога него одъ брата Србина, дочепа оружѣ свога отца, и улизицу свали мртва. Турчинъ полети садъ са іоштъ неколицинма за дететомъ, коє є почело бегати, но ово почемъ изъ пушке свали іоштъ єдногъ Турчина, изчезне осталима изъ вида у шуму. У истомъ тренутку появи се іоштъ єданъ подобанъ гореспоменутомъ Србину, кои науми детету спреда заћи и онако уморно уватити. Али смѣлость и хитрость ніє дала дедету у оскудицы танета очаявати, брзо одкине пуце калайно съ єлека стрпа у пушку и тогъ трећегъ

пошлѣ у пакао. Дакле погину два Србина и єданъ Турчинъ. Преко ноћь доће кући, іоштъ болѣ се наоружа и тайно опетъ одбегне у шуму. Неколико дана ишла є потера за ньимъ, ал' га ніє могла наћи, єръ почемъ є три дана айдуковало неучинивши никоме вреда, само тражећи Туркомъ одмастити се, пребегне на Аустриску страну, нити се што више у Босни о нѣму чути могло. —

— Изъ Вршца. Нѣгово Превосходителство Господинъ Губернаторъ наше круновине Грофъ Коронини приспѣо є 14. Мая башъ око подне у Вршацъ и само што є кодъ нашегъ Преосвештеногъ Господина Епископа обѣдовао, одма є после подне око 3 сата далѣ одпутовао. О дуова су Ульмани свою Цркву дали осветити; коіомъ приликомъ є по обычаю велика светковина была. На той светковини нашъ Преосвештеный Госп. Епископъ є са своіомъ духовномъ свитомъ чинодѣйствовао, и присутствовали су многи отмѣни достоинственицы. Немогавши пакъ нѣгово превосходителство Господинъ Губернаторъ на той сяйной светковини быти — како, што су га позвали — кадъ є изъ Вршца пошао, изволило є по познатой нѣговой доброти и милости посѣтити, и оданде отишао є у белу Цркву.

щ. Смедерево. Пре 15 дана догодило се у Смедереву грозно злочинство коме, да су полицайни органи дужность испунили были, могли су на путъ стати; єръ и сама опасна грожня є у свимъ полицайнимъ законима као злочинство означена, коє казни подпада. Али полиція смедеревска узела є стварь на лако, и тако се догоди оно, што небы се догодило, кадъ бы по закону поступали. Ево вамъ укратко, што се збыло. Некій Глиша З, одъ неколико година овде адвоцираюћи и у већимъ круговима као списатель неке књижице познатъ, седне у єдной меани, да игра карте. Ніє га срећа пратила, те онъ изгуби неку суму новаца. Виномъ и страсћу заузетъ и у надежди, да ће свой губитакъ опетъ повратити, извади изъ џепа — као што веле 20 дук. — и метне новце на асталъ, у намѣри да далѣ игра карте. Кадъ то други опазе, угасе свећу и пограбише на асталу лежеће новце. Глиша поиште своє новце натрагъ рекавши, да се задоволѣ съ онимъ што су на карте добили, и да му врате, што су отели, и претіо є да ће меанџиницу убити, ако му новци небуду враћени. Меанџиница другій данъ явила є све то власти, но тамо су іой рекли, да се неплаши, єръ Глиша ніє никога іошъ убіо, дакле неће ни ню. Али друго мисли бирташъ а друго піяница вели пословица, єръ Глиша другій данъ после подне за цело убіє жену изъ пушке, и преда се самъ суду. Злочинацъ наоди се окованъ у тавници. — Паробродъ на србской страни врло добро ради, єръ увекъ є пунъ путника са свію штація.

— Н. ц. Височ. надвойвода Вилхелмъ приликомъ утркиваня у Потендорфу 14. о. м. пао є съ коня, али промисломъ божіимъ ніє се опасно повредіо, премда є єдно 10 минута обнезнанѣнъ био. Н. ц. Височ. већъ є 16. о. м. могло излазити.

— Нѣгово царско Височество надвойвода Іованъ посѣти ће скоримъ Франкфуртъ, у коіой є вароши године 1848. као райхсфервезеръ дуже време становао. Господинъ надвойвода намѣрава са супругомъ своіомъ, графицомъ Меранъ, баню Емсъ посѣтити, и съ томъ приликомъ и Надвойводу Стефана, негдашнѣгъ палатина мађарскогъ, съ посѣтомъ обрадовати, кои већъ одъ 9 год. на своимъ добру Шаумбургъ у Германіи станує.

— Скоро свакогъ месеца има се изъ Атине за ново какво великодушно дѣло явити, коє є или благотворнимъ или заводима за науке одъ на страни живећихъ Грка посвећено. И садъ являю новине, да є некій Хаци Анести, у Каиру Мисирскомъ живећій Гркъ, кральици грчкой 120 000 цванцика положіо, стомъ молбомъ, да кральица ту суму благотворнимъ заводима онако подели, како она зна. — По списку умируећихъ месеца Марта, умрли су у Грчкой међ' осталимъ и єданъ човекъ одъ 130, два одъ 110, три одъ 95 и четворо ньи одъ 90 година. У Грчкой обично люди дубоку старость доживе одъ части збогъ благогъ поднебія, а одъ части што се тамо люди природногъ и простогъ начина живленя држе, начина, кои имъ не само дубоку старость доживити допушта, већъ имъ и душевну снагу у свой фришкоћи сачува.

— Изъ Смирне се явля 10. мая, да є у околини у више места было крвавога боя међу Турцима и Грцима.

— Велика се несреća догодила на железници између Кайра и Александріє. Кодъ Кафер-Саяда, среднѣ штаціє међу Каира и Александріє, прекинута є железница одъ Нила, єръ нема іошъ преко ове рѣке моста: зато буду парна и остала кола средствомъ єдне скеле на другій баєръ преважана. Скела є тако направлѣна, да могу кола са железнице управо у скелу ући, у коіой се за тай конацъ такође шине налазе. Кадъ се — парномъ машиномъ терана — скела усредъ Нила десила, почеше се єдна за другимъ скопчана кола помицати и падоше у рѣку, єръ су раденици заборавили дрва подъ точкове подметнути. Троя кола заедно са путницима пропала су у Нилу, кои є на ономъ месту 40 стопа дубокъ. Око 25 лица наодили су се у колима, одъ кои су се сви осимъ Халим-паше, кои се пливанѣмъ спасо, и єдногъ Мамелука, удавили. Међъ погинувшимъ налази се и престолонаследникъ египетскій, Ахмед-паша, и Ередим-паша, кои є принца пратіо. — За Ахмед-пашу говори се, да є найбогатіи човекъ у Египту, и нѣгово иманѣ цене на 40 миліона талира.

— Таліанацъ Казели изнашао є нову справу за телеграфиранѣ, кою онъ „Пантографичный телеграфъ" назива. Са овомъ телеграфичномъ справомъ може се 60 000 писмены знака за єданъ сатъ произвести.

— У Букурешту установи ће се паробродарско друштво, коєгъ ће лаће на Дунаву радити. Проектираный капиталъ є 60.000 дуката.

Пролазеће лаће.

покраи Земуна:

18. Мая. Изъ Панчева у Сисакъ: лаћа г. Вучка Вукашиновића са 5000 м. кукуруза и 2500 мерова пшенице.
18. Мая. Изъ Бечкерека у Сисакъ: лаћа г. Андріє Радоєвића, са 4600 мерова пшенице и 3000 мерова кукуруза
18. Мая. Изъ Бечкерека у Сисакъ: лаћа г Леополда Хирша, са 6700 мерова пшенице, 23 мерова наполице и 62 и по центій славине.
20. Мая. Изъ Сиска у Бечкерекъ: лаћа г Александра Радоєвића, са дрви.
21. Мая. Изъ Сегедина у Београдъ: две лаће г. Михаила Копаса, са солю.
22. Мая Изъ Бечкерека у Сисакъ: лаћа г. Павла Котура, са 3000 мерова пшенице и 1000 мерова кукуруза.
22. Мая. Изъ Бечкерека у Сисакъ: лаћа г. г. Барбари и Лучићъ, са 2525 мерова пшен. и 275 мерова кукуруза.
23. Мая. Изъ Томашевца у Сисакъ: лаћа г. Флоріана Теуша, са 500 мерова наполице и 2300 мерова кукуруза.
23. Мая Изъ Томашевца у Сисакъ: лаћа г. Васе Буковале, са 3000 мерова наполице, 4000 мерова кукуруза и 700 мерова єчма.
23. Мая. Изъ Панчева у Сисак. лаћа г. Ђорђа Велисавлѣвића, са 3200 мерова пшенице, 2400 мерова кукуруза, 1400 мерова наполице и 1000 мерова кукуруза.

Станѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву . . . . 12 ст. 1 п.
На Сави . нарастла є 2 „ ½ „
На Тиси (Кодъ Титела 23. Мая) . . . . 11 „ 2 „

Течай на бечкой берзи.	17	19	20	21	22	23
	Мая					
Народный заямъ . . . . . „ 5 „	$83\frac{1}{2}$	$83\frac{3}{8}$	$82\frac{5}{8}$	$83\frac{5}{16}$	Нема.	$83\frac{1}{8}$
Лутрійскій заямъ одъ год. 1831.. за 100 фр.	—	—	—	—		—
„ „ „ „ 1839. . за 100 фр.	—	$129\frac{5}{8}$	—	129		$129\frac{3}{8}$
„ „ „ „ 1854. . за 100 фр	$109\frac{3}{8}$	—	$109\frac{1}{2}$	—		—
Акціє Аустрійске банке	963	$964\frac{1}{2}$	$965\frac{1}{2}$	$967\frac{1}{2}$		968
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ по 200 фр.	$229\frac{1}{2}$	$229\frac{1}{2}$	$229\frac{1}{4}$	228		$221\frac{1}{2}$
„ друштва аустр. гвозд. путова по 200 фр.	$262\frac{3}{4}$	$264\frac{1}{4}$	264	$263\frac{1}{2}$		$259\frac{1}{4}$
„ подунавскогъ паробр. друштва по 500 фр.	529	—	—	530		$530\frac{1}{2}$
„ вост. Франц-Іосеф-гвозд. пута . . .	—	184	—	—		—
Мѣнице за Аугсбургъ	$104\frac{5}{8}$	$104\frac{3}{4}$	$104\frac{1}{2}$	$104\frac{1}{2}$		$104\frac{3}{8}$
„ за Лайпцигъ	—	—	—	—		—
„ за Трієстъ	—	—	—	—		—
„ за Букурештъ 1 фор. . . добри пара	$262\frac{1}{2}$	$262\frac{1}{2}$	—	$263\frac{1}{2}$		$263\frac{1}{2}$
„ за Цариградъ 1 фор. . . турс. пара	—	470	—	—		475
Злато	$108\frac{1}{2}$	$107\frac{3}{4}$	$107\frac{1}{2}$	$107\frac{3}{4}$		$107\frac{1}{4}$
Сребро	—	—	—	—		—

Парна плов. на срб. страни.

Изъ Оршаве на све штаціє до Београда, Суботомъ у 4 сата уютру.
„ Београда у Палежъ, Шабацъ, Митровицу и Брчку, Понедельникомъ у 4 сата уютру.
„ Београда у Смедерево и т. д. до Оршаве, Четвртномъ уютру.
„ Брчке у Београдъ и Оршаву, Средомъ у 4 сата уютру.

Парна пловидба.

Изъ Земуна у Пешту, сваке Неделѣ, Понеделника, Среде, Четвртка и Петка у 4 сата изутра.
„ Пеште у Земунъ, сваке Неделѣ, Понеделника, Среде Четвртка и Суботе у 7 сати изутра.
„ Изъ Земуна у Оршаву, Четвртномъ и Недельомъ, по долазку Пештанскогъ брода.
Изъ Оршаве у Земунъ, свакогъ Вторника и Суботе у зору.
„ Земуна у Сегединъ, свакогъ Понеделника и Петка у 6 сати уютру.
„ Сегедина у Земунъ, сваке Неделѣ и Среде изутра.
„ Земуна у Сисакъ, свакогъ Понеделника и Четвртка у 12 сати у подне.
„ Изъ Сиска у Земунъ, свакогъ Вторника и Петка у 6 сати уютру.

Пловидба мѣстног' парода.

Изъ Земуна у Београдъ, 6, 7 и 11 сати пре подне, $2\frac{1}{2}$ и 7 сати после подне.
„ Земуна у Београдъ и Панчево, 7 пре, и $2\frac{1}{2}$ сата по подне.
„ Панчева у Београдъ и Земунъ, у 9 пре, и у $4\frac{1}{2}$ сата по подне.
„ Београда у Земунъ, у $6\frac{1}{2}$, $10\frac{1}{2}$ и $11\frac{1}{2}$ сат. пре подне, и у 6 и $7\frac{1}{4}$ сати у вече.
„ Београда у Панч. у $7\frac{1}{2}$ пре, и 3 с. п. под.

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и пошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. винс.

ПОДУНАВКА

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србіе нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 22. У Земуну 3. Юнія. 1856.

Келнеръ.

„Єданпутъ за свагда кажемъ ти, нема ништа одъ тога, Францу!“

„Али, отче Роберте . . . .“

„Ћути, при томъ остає, да мою кћерь нигда нећу дати за таквогъ сиромашка, као што си ты. Заръ ты, мыслишъ, да я моє иманѣ, коє самь за цео мой животъ радећи крваво стекао, таквомъ сиромашку дамъ, кои неће быти у стању моіой кћери и найнуждніє у кући набавити? Проси ты на другомъ месту; моє дете ніє за тебе!“

„Но опомените се, г. Роберте, да вы имате за ваше иманѣ найвише момъ отцу благодарити, кои васъ є совѣтима и дѣлима подпомагао као што то цело село зна.“

„Садъ некъ престане све!“ повиче разљућенъ Робертъ. „Шта знашъ ты о моіой шпекулаціи, деране, и о помоћи, кою ми є твой отацъ указивао? Да є онъ своє стечено иманѣ чувао, мож' да бы іоштъ и данъ данашньи живіо, и быо бы єданъ одъ найимућніи и найугледніи людій као я, Робертъ изъ Карильона.“

„Дакле вы никако непопуштате, и недате ми Аницу за жену? Да знате само како є любимъ!“ рече Францъ.

„Заиста! Већъ си ми несносанъ, Францу, одлази! Мой зетъ ты нећешъ быти нигда, то бы могло быти текъ онда, кадъ бы имао 1200 фран. у цепу. Слушай, іоштъ єдномъ ако те застанемъ самогъ съ Аницомъ, знай, да ћешъ поштено излупанъ быти!“

Кукавный Францъ утре сузе, коє су потокомъ низъ румено лице текле, и веома жалостанъ удали се. Последня претня старца Роберта мало є поплашила залюбљеногъ, єръ чимъ є настао сутонь, Францъ прескочи зидъ у Робертову башту и увуче се у мирисно козіє лишће. Мало затимъ укаже се и Аница преко плота и стане предъ бѣднимъ Францомъ.

„Я знамъ све!“ плакаше девойчица. „Отацъ се разсрдио на тебе, Францу, и заклео се, да ме неће за тебе дати, будући си сирома а притомъ тако высокоуманъ, као да Богъ зна какво иманѣ у Карильону притиждавашъ.“

„Было є време, кадъ ме є твой отацъ волео, Аница. Знашъ ли, како насъ є пређе често у шали мужомъ и женомъ називао, и потврђивао, да смо єдно другомъ сходни? Садъ є све прошло, одкако є мой отацъ умр'о и показао се као да ништа неволе.“

„Іоштъ тада старый богатый арендаторъ Бисотъ! — Нѣгова просидба за мою руку была є озбильнія, и отацъ є наклонѣнъ крезубомъ грешнику и хтео є да га послушамъ. Но пре бы у реку скочила, него л' да са мрзкимъ створенѣмъ предъ олтаръ ступимъ!“ повиче Аница и срдито маломъ лепомъ ножицомъ лупи.

„Мени є пала єдна мысао на паметь, любезна,“ рече младый селянинъ обгрливши є. „Шта мыслишъ, кадъ бы отишао у Паризъ и тамо покушао мою срећу. 1200 франака треба да покажемъ твомъ отцу, па да се узмемо; ко зна, да ме благій Богъ неће до новца на кои начинъ довести?“ —

„1200 франака! То є велика сума,“ уздане Аница. „Истина да є тако,“ повиче Францъ, „али опомени се, срдце моє, како се по некій сиромашакъ у Паризу усрећио. Ове мысли породиле су ми се, одкако ми є ункъ, Портіеръ Бразини, писао, и саветовао, да одемъ у главну варошь и да ступимъ у службу кодъ госпоє Маріє. Слушай, Анице, ако буде после три године опетъ сиромашанъ Францъ, а ты се слободно венчай са мрзкимъ Бисотомъ, а я ћу се тужити и умрети.“ — Францъ горко плакаше.

„Са Бисотомъ венчати се?“ уздане Аница, и бризне плакати — „не, мой Францу, то я нећу нигда учинити. Заверн ми се твердо, као што се я теби заверавамъ, и ако ме мой отацъ за тебе неуда, я ћу ићи у манастиръ.“

„Мы смо іоштъ млади, Аница, я имамъ 20 а ты 17. година. Мы ћемо се прилѣжно Богу молити, да намъ да срећу — само останимо єдно другомъ верни, па ће све, ако да Богъ, добро быти!“ —

„Дакле ты ћешъ быти служче у гостіоницы?“ запыта га Аница.

„Да, любезна! Моли ћу господина свештеника, да ми оно мало имања, коє ми є отацъ оставіо, сачува, и потомъ оставићу наше село, да срећи или несрећи на сусретъ идемъ. Ты ћешъ мы остати верна, Аница, то я знамъ, єръ є твоя любовь мой животъ, и мысао, што се трудимъ, да те добіємъ, быће ми подкрепленѣ у свима бедама. За три године никако неразпытуй за мене, Аница, онда ћу се вратити, да ти кажемъ, да ли є Богъ нашу молитву услишао, или ћу за целогъ живота остати бѣданъ!“

„Аница!“ загрми тежкій гласъ отчевъ изъ авліє, и двоє любећи се разставе се.

После неколико дана оде Францъ са лакимъ свежлѣмъ на леђи кодъ свештеника, да се опрости са своимъ старимъ и почитаня достойнимъ учителѣмъ и да му каже съ Богомъ. Старацъ прими младића веома пріятельски.

„Ты ћешъ дакле да оставишъ наше тихо сеоце, мой сыне, и на друго место да покушашъ твою срећу?“ рече старый свештеникъ, „Богъ нека бы те спроводіо, да небы побожный усевъ, кои самь я у твомъ чистомъ непокваренномъ срдцу засадио, у необузданомъ и порочномъ мирскомъ животу пропао. Имай увекъ предъ очима Бога и у срдцу и опоминьи се често наставленія, коя самь ти я давао, па ћешъ быти честанъ човекъ. У осталомъ твоє мало иманѣ, коє се састои у 100 франака, верно ћу хранити.“

„Господине!“ рече жалостно младићъ, „іоштъ, за єдно имамъ васъ молити.“

„Шта ће то быти, сыне мой?“

„Вы зацело знате мою любовь къ Аници Робертовой, она є узрокъ, што я постойбину оставлямъ, и неизвѣстной будућности на сусретъ идемъ. Пренесите родительско пріятельство, коє сте ми свагда указивали, на сироту Аницу, будете іой милый заштититель и саветодавацъ, и ако се после три године невратимъ, то утѣшите сирото девойче,“ ћуташе Францъ.

„Познаємъ я твою врлу наклоность добро,“ насмеявши се старацъ, „али опомени се само, сыне мой, да младићъ одъ 20 година нетреба се журити за женидбу. Буди прилѣжанъ, штедльивъ и честанъ, па ћешъ тако мож'да за мало година приличногъ иманя стећи и тада кадъ сту-

пишъ предъ Аничинимъ отцемъ, онъ ће ти заиста желю изпунити.“

„Али старый, богатый арендаторъ, Бисотъ, иште Аницу!“ рече младый селянинъ.

„Я неверуємъ, да ће Робертъ старомъ човеку младу свою кћерь за жену дати,“ тѣшіо га свештеникъ. „Садъ Францу, иди съ Богомъ твомъ опредѣленю, буди скроманъ, честанъ и прилѣжанъ, па ће те божія помоћь узастопце пратити!“

Плачући остави Францъ честногъ свештеника, и одпутує изъ тужногъ сеоца, у комъ є толико времена срећно проживіо. Іоштъ єданпутъ заустави се на брежульку, съ когъ последньи путъ погледа на Карильонъ, помоли се Богу усрдномъ молитвомъ, да Аницу сачува одъ сваке беде и неволѣ, докъ се неврати, затимъ упути се хитно широкимъ друмомъ къ дальномъ Паризу.

После више дана ода угледа Францъ уморенъ предъ вече за чудо велику варошь предъ собомъ, и удивлѣнъ гледаше велике куће, кое се предъ ньимъ, рекао бы човекъ до неба подизау. Седне подъ єдно мало дрво, извади нешто мало єстива, кое є іоштъ у селу спреміо, и поеде съ веселимъ срдцемъ, єръ намѣра нѣговогъ пута, источникъ, изъ когъ є произтицала нѣгова срећа, была є предъ ньимъ.

„Тамо ћу мож'да приспѣти срећно и съ великомъ надеждомъ,“ рече, „но како ћу се отуда вратити, срећанъ и богатъ или сирома и презренъ?“

„То ће одъ тебе зависити, дечко!“ одговори неко иза Франца.

Брзо се осврне младый селянинъ и спази єдногъ дугачкогъ човека, кои є на неколико корака одъ нѣга на трави седіо и мирно пушіо.

„Вы сте ме ямачно чули господине?“

„Башъ ни речице нисамъ чуо, шта си говоріо,“ одговори човекъ съ луломъ у усти. „Ты желишъ твою срећу у Паризу приуготовити, землѣдѣлче? Морашъ мудро започети, єръ веруй ми варошь є пуна свакояки невалялаца, кои су изъ исте намѣре у Паризъ дошли. Єси л' доста новаца понео?“

„Я самъ сирома, господине, сва моя готовина састои се у неколико франака.“

Странацъ почемъ є повуко неколико дима изъ чибука, рече: „Неће быти за тебе рђаво, дечко, ако ты каквогъ пріятеля имао будешъ, кои бы те са животомъ у Паризу упознао. Ты ме се яко тичешъ, будући си валянъ и окретанъ младићъ, а такви се потребую — може быти да ћу се решити, да те подъ мое руководѣнѣ и надзиранѣ узмемъ.“

„Богъ нека вамъ плати, господине, што вы толико добра къ єдномъ селянину указуєте, али знате ли я имамъ єдногъ уяка у Паризу, Портієра Брасина у гостіоницы госпое Маріє, я идемъ кодъ нѣга, єръ ме є онъ истой госпои за послужителя препоручіо.“

„Данасъ га нећешъ наћи,“ рече странацъ, „али я ти могу за ову ноћь прибѣжиште наћи, коме нема пара у Паризу. Ты можешъ у веселомъ друштву євтино проћи, докле годъ ти се допада.“

„Вы сте врло добри, господине!“

„Ако оћешъ, мой сыне, я ћу се съ тобомъ вратити у варошь. У осталомъ іоштъ ти напоминѣмъ, да самъ официръ Калієръ, старый войникъ, кои самъ после битке кодъ Єне збогъ велике ранне, кою самъ у бою задобіо, одпуштенъ. Али доћиће време дечко, када ће и наша срећа процватити!“

Обое устану, и поћу у варошь; превећъ срећный Францъ држао є то за поспѣшный знакъ, што є у самомъ почетку нашао пріятеля, кои му се обећао, да ће га совѣтима и у дѣлу подпомоћи. У путу приповедао є онъ старомъ войнику све патнѣ, и повольности свогъ живота, па и саму любовь къ Аницы ніє затаіо.

„То є будаласто,“ рече старкй войникъ. „Я бы се обкладіо, да си пре месецъ дана у вароши быо, ты бы заборавіо на твою селянку и любіо бы углаћену Паризкиню са коврчицама и шеширомъ окићенимъ перѣмъ, о я то знамъ!“

„Шта вы мыслите, г. Калієру?“ повиче младићъ запрвепивши се. „Докъ самъ живъ, то неће быти, да я другу любимъ а не Аницу Робертову!“

„Добро, младићу, айдмо левомъ страномъ, па ћемо доћи у улицу кодъ „рибнѣгъ котла,“ и недалеко одавде лежи гостіоница мое пріятельице госпое Мабелъ, гди ћешъ се упознати са отмѣнимъ и веселимъ друштвомъ. У осталомъ савѣтуємъ те, Францу, да се у Паризу ничему недивишъ, или да твое дивленѣ явно непоказуєшъ, иначе ће те познати као неотесана селянина, и измеяваће те. Варошани су сасвимъ другоячіи одъ селяна, — и — ово немой никадъ заборавити, сыне мой, — у каквомъ се колу уватишъ, онако морашъ играти!“

Официръ приспѣ садъ са своимъ младимъ сапутникомъ у єдну узану улицу, где су нечисте и поабане куће пуне загушльивогъ и убиточногъ воздуха быле, кои є изъ прозора и димняка разны крчмій изилазіо. Предъ єдномъ таковомъ заустави се Калієръ и повуче за собомъ свога клієнта у мрачно кућнѣ предворѣ. Посртаюћи и єдно друго питаюћи изиђу на послѣдку у єдну авлію врло малу, коя се као трска измеђ' огромны зданія пружаше, и одавде покаже му официръ неке степене, по кои се силазило у єдну прилично велику собу, коя є была лампомъ осветлѣна.

„Добро вече, мати Мабелъ! Дай мени и овомъ маломъ жутоклюну по єдну чашу ракіє, да се куц немо, штсмо срећно приспѣли у Паризъ,“ рече официръ єдной старой, гнусной жени, коя кодъ оцака на єдной клупици сећаше.

„Каквогъ сте то дерана довели, Калієру?“ упыта стара, ліући ракіє изъ єдногъ земляногъ суда.

„Ово є єдногъ селяка сынъ, кои ће у Паризу науке слушати. Мой пріятель Францъ оста ће за неколико дана овде, мати Мабелъ, и надамъ се, да ће овай младый човекъ врлый гласъ, коя ваша гостіоница у Паризу ужива, за савршено истиный наћи.“

„Зацело, официру, онъ треба да буде задоволянъ! Седите моя господо, и вы, младићу, можете ми предати на сохраненѣ вашу путничку торбу.“

Безазленый Францъ преда свое иманѣ матери Мабелъ, коя са истимъ оде, и мало затимъ врати се са неколициномъ людій, кои Калієра съ ускликомъ поздраве, као пріятеля, кои се после дугогъ одсудствія у кругу свои домаћи опетъ нашао. Калієръ баци петъ франака Мабели у крило и заповеди іой, да донесе на асталъ пунъ земляный судъ ракіє, како бы за срећный повратакъ свое старе пріятелѣ почастіо.

„Али, гди є Луйза, Іока и остале хулѣ?“ повиче єданъ одъ людій.

„Оне се іоштъ намештаю и гладе, Гвидо!“ одговори мати Мабелъ.

„Само и ѝ, Францу,“ рече официръ Калієръ, пруживши младићу єдну чашу ракіє. „Опомени се, да си у Паризу, где се нестиде као у вашемъ селу. Куцните се господо! За здравлѣ нашегъ младогъ пріятеля, валяногъ економа изъ Карденона!“

„Карильонъ!“ поправи Францъ.

„Или Карильонъ, у ствари нечини ништа,“ продужи официръ. „Али морате сви укапъ изпити, угурсузъ быо, кои све неизпіє!“

„Да живи на многая лѣта!“ повичу сви; „укапъ! укапъ!“

Са великомъ мукомъ изпіє Францъ ракію, онъ є одма осетіо, како се яко пиће почело мутити по глави, но официръ напуни му изпразнѣну чашу опетъ.

Докъ су се люди піући ракію разговарали, отвори се єданъ капакъ, кои є на крову у соби намештенъ быо, спусте се озго лѣствице и три женскинѣ сасвимъ гадне сиђу доле, кое сви частећи се гласно поздраве.

„Оди овамо, любезна Луйзо!“ повиче Гвидо. „Дуго самъ за тобомъ чезнуо, али мати Мабелъ рече, небы требало да си последнѣ піянство одспавала.“

„Благодаримъ ти што се тако мене сећашъ Гвидо,“ предусретне га девойка, „а садъ идемъ да седнемъ поредъ малогъ страшльивогъ странца, кои се данасъ првый путъ съ нама у нашой гостіоницы састао. Начини ми место лепый младићу, да се мила Луйза до тебе посади, па ако ми се допаднешъ узећу те за любезника.“

„Я вамъ благодаримъ, господична,“ рече Францъ узплаиренъ, „я већъ имамъ любезну, малу лепу селянку, коя се зове Аница Робертова.“

„Срамъ те было, лепый селянине, ты си неучтивъ и за казнь твое суровости морашъ ми дати єданъ полюбацъ, но пре тога, дай да попіемо по єдну чашу ракіє у име напредованя наше ране любови!“

Съ овимъ речма зграби Луйза пуну чашу и на душакъ изкапи. Официръ натера Франца, да и онъ єдну попіє.

„Ха, ха, вы Паризліє, весели сте люди,“ смеяше се мало доваћеный младићъ, „кадъ бы ме видила овде Аница или господинъ свештеникъ! — Луйза, пусти ме, ты ме уеде за образъ!“

„Єднако га заговарай, Луйзо, како бы чезню за постойбиномъ заборавіо. Попите све децо, мати Мабелъ донеће іоштъ,“ повиче Калієръ. „Айде, Хуго, на твою срећу, стара кртицо!“ —

„Мы се одъ свегъ срдца радуємо, официру, што си опетъ дошао. И ако є бура све галіє прогутала, коє є самъ ђаво изнашао. Знашъ ли іоштъ, како смо малу стару жену у улицы Бисієръ — — было є красно дѣло!“ —

„Єзыкъ за зубе, Хуго — такова дѣла треба заборавити. Пій, Францу, оди ближе, да живи Анница, найлепша дѣвица у Карильону!“

„Одпіямъ вамъ здравицу, нека живи сладко дете!“ одговори напитый Францъ, изпразнивши чашу. Ахъ Луйза, како си гнусна, тако ми Бога, као сова!“ —

Луйза га поздрави са по добримъ шамаромъ, и младый селянинъ сурва се са столице подъ асталъ. Друштво се насмеє, а Луйза, почемъ нѣногъ непристойногъ сусѣда іоштъ єдаредъ ногомъ удари, седне до Гвидоа.

„Єли готовъ селянинъ?“ упыта полагано официръ.

„Онъ є трештенъ піянъ!“ рече Хуго.

„Добро, оставте га нека мирно спава,“ продужи официръ, „я се неморамъ нѣга ради устручавати. Вы знате дакле мои пріятельи, да самъ юче увече весео и здравъ приспѣо у Паризъ, почемъ самъ безъ дозволеня мои чувара изъ древне колебе тулонске умакао. Ту треба одважности, децо, изъ тавнице побећи — но у томе самъ успѣо. Мы ћемо опетъ наше послове заеднички вршити, и да бы засведочіо, да самъ я іоштъ онай старый, то ћемо іоштъ идуће ноћи предузети єданъ посао. Дакле све є готово, само я имамъ іоштъ єдну малу посѣту учинити, да бы се о начину живота єдногъ богатогъ звекана извѣстіо, и одма можемо бацити коцку на дукате.“

„Ты си драгій каменъ, официру, и мы смо пре упознали твою ненакнадиму вредность, него што си ты погрешіо. Нієданъ тако важанъ посао ніє извршенъ. Неколико сатова, свилены марама и готово празны кеса было є нашъ савъ приходъ после толики усиливаня, тако да смо морали поскапати одъ глади. Али садъ почемъ є нашъ старый вождъ опетъ на вр'у, то ће наше друштво на ново процватити и каса у больи поредакъ доћи,“ рече Хуго.

„А кога ћемо поодити наступаюће ноћи?“ упыта Гвидо.

„У улицы св. Хоноре обитава єданъ врло богатъ старацъ одвоєнъ одъ своегъ слуге — али спава ли тай опієнъ селякъ тврдо подъ асталомъ?“ запыта официръ.

„Онъ спава сладко!“ одговори Луйза ударивши га ногомъ.

Младый селякъ додуше много є ракіє попіо, но опетъ не толико, да є свесть изгубіо. Кадъ га є потомъ разярена девойка добромъ ћушкомъ подъ асталъ сурвала, чиніо се да є сасвимъ піянъ, како бы се єдаипутъ гнусне нѣжности Луйзе и несносногъ піянченя опростіо. Съ грозенѣмъ дозна изъ разговора зликоваца, у каква є друштво пао, и увидіо є, да се само лукавствомъ одавде спасти може, зато и предузме, да изигра ролу піянаца.

„Но зашто сте довели, Калієру, овога селяка? Има ли новаца кодъ себе?

„Нема, Гвидо, али нужданъ намъ є. Онъ ће морати као келнеръ у гостіоници старе, богате госпоє Маріє служити. Ако изрядногъ и поштеногъ младића виномъ и девойкама покваримо, биће нашъ и тада ће сво благо госпоє Маріє у нашимъ рукама быти — остане ли пакъ честанъ то ћу я, као нѣговъ пріятель, скоро прилику улучити, кућу и начинъ живота старе госпоє у прсте упознати, како бы госпои бригу за нѣно иманѣ съ врата скинуо. Мати Мабелъ молимъ васъ, немойте ништа изъ свежляя селяка изгубити, іошъ му морате добру постелю за ову ноћь пріуготовити.“

„Све, како вы наредите, Калієру!“ промумла стара угостителька.

„Слушайте дакле, Гвидо и Хуго, шта самъ я намеріо за наступаюћу ноћь,“ настави официръ. „У пола ноћи морате быти у улици св. Хоноре предъ кућомъ подъ броємъ 27. Вы ћете на нашъ познатый знакъ ближе приступити и плячку, кою ћемо мы на конопцу крозъ прозоръ спустити, пріймити. Докъ я и Вернеръ іоштъ за кой тренутакъ по сандуцима и орманима потражимо, дотле вы добро, коє вамъ будемо дали, кодъ матере Мабелъ однесите. То є ваша дужность идуће ноћи; а са старимъ господиномъ и нѣговимъ послужителѣмъ я и Вернеръ быћемо готови.“

„Тада ће Вернеръ већу часть плячке имати него мы!“ — промумла Хуго.

„Тако є,“ одговори официръ, „али ћемо тога ради и већу опасность подићи, єръ неверуємъ, да ћемо моћи што учинити безъ борбе и оружя.“

„Официръ има право,“ рече Гвидо. „Што смо ово неколико стотина франака добыли, то є одъ времена повратка нашегъ, старогъ одважногъ вожда. Време нужде прошло є! У осталомъ да богме Вернеру треба више новаца, почемъ намѣрава да уда єдну одъ свои' кѣрій!

„Обећавашъ ли ми нову капу, Гвидо, ако сутра у предузетой намѣри срећно успешъ?“ запыта Луйза.

„Добыћешъ, па іошъ како красну, мой анђеле! А гле! мы смо заборавили, да піемо — напуните сви чаше, некъ живи нашъ дрскій, веселый еснафъ!“

Садъ наступи праздникъ Бахуса, кои ни перо ніє у станю описати и кои є до свануће траяо. Францъ є мирно на патосу лежао и кадъ є угостителька крадльивце опоменула да свиће, увати официръ младогъ селяка за руку, и почне га дрмати да се пробуди.

„Хо, хо! шта оћете? ко сте вы? повиче Францъ подижући се. „Гди самъ я дакле? У соби на патосу — како самъ овде дошао?“

„Ты си дубоко у чашу завиріо, мой окретный младићу!“ насмеє се официръ, „то ништа нешкоди, да, ты си човекъ и красникъ іоштъ сувыше!“

„Но зашто ме неоднесосте на постелю?“ рече Францъ, „заиста сви су ми члапци одъ тврдогъ патоса тако изнурени, да управо неосѣћамъ, єсу ли мои!“

„Збогъ тога иди садъ у постелю, мой друже и испавай се добро. После неколико часова я ћу те пробудити, да ти Паризъ покажемъ.“

„Знате л' г. Калієръ, я бы волео, кадъ бы могао изићи мало на свежій ютреньи воздухъ, овде є велика запара. Пустите ме да изиђемъ ето ме после неколико тренутака.“

„У Паризу нема никадъ свежегъ воздуха, мой сине. Лези само у постелю и одпочини за неколико часова, па ћемо после ићи проодати се, а доцніє доћи ћемо на ручакъ кодъ майке Мабелъ — я самъ већъ видіо дебелу гуску, кою є почитаня достойна госпоя послала у плеху да се пече!“

Мати Мабелъ одведе Франца у єдну малу собицу, у коіой є была већъ намештена постеля и стара му желяше тихо одпочиванѣ, уштинувши га за нѣжный образъ. Францъ легне, но никако ніє могао ока затворити, злочинство, коє су наумили наступаюће ноћи извршити, єднако му се по памети мело, и непрестано є разбіяо главу шта ће предузети да ово уклони. Да є официръ на нѣга подозревао, примѣтіо є, а тако исто было є уверенъ, да ће га овай у невалялству уплести и изъ вида неизгубити. Докъ є овако размишляваюћи на постельи лежао, спази случайно орманъ на комъ стояше єданъ лончићъ, кутія и друго посуће, гди є была и єдна стара справа за писанѣ. Брзо устане Францъ узме дивитъ и перо, успе неколико капкій воде у изсушено мастило и тада срећно успѣ, да є после некогъ траженя у єдной старой книжурини и єданъ листъ беле артіє нашао.

„Богъ, да ти да и на овомъ и на ономъ свету, добры свештениче, што си ме научіо писати,“ рече младићъ. „Съ овомъ вештиномъ и божіомъ помоћи быћу у станю крваво злочинство осуєтити, а крвожедну чету у руке правде предати.“ Потомъ напише следуюћи неколико врстій:

„Ове ће ноћи напасти злочинци кућу у улици св. Хоноре подъ Броємъ 27. и богатогъ старца, кои у истой самъ са своимъ слугомъ обитава, убити. Они ће плячку око пола ноћи на єдномъ конопцу на улицу спустити, гди ће два помагача примити и у свою разбойничку пећину однети

Ф. Дипресъ изъ Карньола,
у гостіоницы кодъ госпоє Маріє.

Францъ савіє артію, мете у џепъ и пошто є писаће ствари опетъ на своє место оставіо, легне да спокойно одпочива и сладко заспи, докъ га непробуди официръ.

„Устай, младићу!“ повиче лупежъ, „айде да се мало проодамо, да се навикнешъ на парискій воздухъ.“

„Ако васъ смемъ молити г. офицру, одведите ме у гостіоницу г. Маріє, яко чезнемъ, да видимъ могъ рођака,“ замоли Францъ.

„Тамо ћешъ скоро доћи, сине мой, я самъ

*

се тебе пріимио и желимъ да те усрећимъ. Несумњаи, Францу, да самъ се я сасвимъ заузео и особитый планъ предузео, да те срећнимъ и имућнимъ учинимъ, тако да ћешъ се можда іоштъ съ концемъ ове године са твоіомъ миломъ Анициомъ венчати.

„Вы намѣравате да ме срећнимъ и имућнимъ учините?“ запыта Францъ, гледаюћи га са притворнимъ удивленѣмъ.

(Продужиће се.)

Сласть у домовини.

Проклиньо самъ увекъ у туђини
Ахъ, найпрвый могъ живота данъ;
Но весо самъ садъ у домовини,
Гдѣ є милогъ мога рода станъ!
Ой, ой, ой! Станакъ, роде, твой!

Там' спроведохъ у тузи и жалости,
Младолѣтный мой и сладкій вѣкъ;
Ал' кодъ рода опетъ све радости
Нађохъ, и свимъ ранам' моимъ лѣкъ.
Ой, ой, ой! милый роде мой!

Там' безъ сладки мени пріятеля,
Безъ рођака туђинъ быя свудъ;
Зато амо 'вѣкъ ме вукла желя,
За домъ, родъ 'вѣкъ тукла вѣрна грудь!
Ой, ой, ой! за те, роде мой!

Овде нађохъ све пре што изгуби,
Овде преста срдца горки вай;
То што любимъ нађохъ и што ме люби,
Нађохъ давно ожеляный рай!
Ой, ой, ой! сладкій раю мой!

Грлимъ, любимъ ту опетъ мою миту,
Свакъ часъ летимъ у наручай ньой;
Све су сласти у нѣзиномъ крилу,
Она и домъ рай єсть єдинъ мой!
Ой, ой, ой сладкій раю мой!

На часть цару сво царево благо,
На часть круна и бисеръ на часть!
Єръ садъ имамъ, што є срдцу драго,
Овде живѣт' и 'мрѣт' ми є сласть!
Ой, ой, ой! сладкій раю мой!

Иле—Миле.

Швайцерска девойка.

Кантонъ Граубинденъ єсть єданъ одъ найпримѣчанія достойніи Кантона у целой Швайцерской. На пространой површини готово одъ 100 квадратны миля налазимо єданъ замршеный лабиринтъ долина, найвышимъ бреговима обколѣнъ. Іоштъ готскій краль Димитрихъ одъ Вероне назвао є ову землю мрежомъ (retia, отудъ прозвана Реціа) збогъ многи изпрекрштаны брегова. Брегови подижу се найстрменитіе у чубчастомъ виду одъ найнижи долина до найвыши облака. Вечитый снегъ покрива ньіовъ выше одъ 13,000 стопа високій вр'. Снежна поля и ледене горе протежу се туде. Али у долинама влада изобиліе у инимъ южнимъ плодовима, а на поляни безбройна стада налазе себи пашу. У томе се састои особито богатство ове землѣ. Као годъ што є клима и земля, тако исто и обитатели ове различни су. Єдни говоре италіянски, други немачки, други опетъ прастаролатински и влашки, коє се одъ сто година пре Христа тако задржало, почемъ є ретскій народъ Етруске одъ свирѣпости Гала изъ Италіе бегао у ову пустиню. Свакій одъ овы єзика дели се по долинама опетъ на особита, здраво удаляваюћа се нарѣчія. Половина є обитателя католичка, а друга протестантска.

Неколико сатій наниже одъ извора Инна или Ена, кои изъ тавногъ, мирногъ планинскогъ єзера Лаго ди Лунги истиче, на подножію брега Албула у горнѣмъ Енгадину на Инну лежи селце Мадулайне а на оной страни брега, у нѣговимъ сѣнастимъ шумама село Камогаско. Спроћу овога, на высокой стѣни између чбунова надъ долиномъ подижу се развалине замка Гардовала, између кои сурваны зидина лежаше іоштъ читава єдна четворо-уголна кула. У Камогаску обитаваше тада найлепша девойчица те долине. Она цветаше као какавъ цветъ у пуной дражести, милини и учтивости чувана и негована у колеби нѣногъ отца, єдногъ уваженя достойногъ селяка, кои на наслѣдствено добро свога предшедственика живляше и свагда онде првый быяше, где се помоћь у нужди, савѣтъ, духъ и одваженіе изискивало. Онъ любляше и храняше свою єдину кѣерь, као зеницу у оку, коя іоштъ о никаквой любови ніе знала, развѣ о оной къ своме отцу, премда су очи свію млады Енгадинаца са задовольствомъ и дивленѣмъ, іоштъ и благообразнимъ придржаванѣмъ на ньой прилеплѣне быле.

Али ню угледа и благородникъ замка, кастеланъ цркве, кои овде неограничено владаше, самовольство и насиліе упражняваше и спадаше у редъ тирана, одъ кои никаква лепота безбѣдна неможе быти. Више пута срео є онъ ню и найдивльія страсть разпали се у нѣму. Дражесть пакъ нѣне невиности и нравствености довела га є до крайности. И онъ се на самогъ себе срдіо, да се єдно просто селячко дете усудити сме, нѣму противити се. Што онъ очи у очи ніе имао духа ньой казати, то су морали други за нѣга чинити. Дакле пошлѣ своє служителѣ у Камогаско са заповесћу, да Адамову кѣерь у нѣговъ замакъ доведу, — она мора кодъ нѣга као княгиня да живи.

Овомъ вѣсти не само отацъ, него и нѣгова кѣи была є као громомъ поражена. Но онъ прикріе своє упрепашћенѣ предъ доносительима ове вѣсти, и наложи кастелана поздравити, да се само до сутра притрпи, онда ће онъ нѣму самъ свою кѣерь довести, єръ є мора найпре приуготовити за ову неочекивану срећу. Съ овимъ одговоромъ врате се служители задовольни. Али Адамъ ніе заспао целу ноћь, онъ є по своме селу изъ колебе у колебу ишао. Съ рађанѣмъ сунца у ютру корачао є Адамъ, светчано обученъ, долиномъ одъ Мадулайне, а поредъ нѣга лепа, као млада невеста украшена кѣи, потомъ множина селяка, све два и два, сачинявала є ньіову пратню, и тако крене се овай у дужини протегнутый походъ у замакъ Гардовала.

Господаръ замка спазивши приближаваюће се издалека, похити имъ на сусретъ. И неодпоздравивши люде приближи се девойчицы, коя се, сва бледа, изъ наручія свога отца, за коимъ се прилепила, ніе дала отргнути. Све ово догорчало є отцу и ніе се мого дуже одъ гнѣва уздржати. Онъ изтргне мачъ и тирана прободе у прси, кои се нити закону божіемъ, ни праву човечіемъ покораво. То є было знакъ ослобођеня землѣ. Сви люди, кои су га пратили, изтргну своє мачеве и юрише на капію ужасногъ замка. Чинило се да одмастительи изъ землѣ ничу. Свуда иза стѣна, изъ честе и чубнова скочише наоружани селяцы, замакъ буде освоєнъ, служительи и плаћени войницы господара побіени и надъ рушећимъ се вр'омъ Гардовала віно се беснећій пламенъ.

Одъ оногъ дана буде земля подъ унутрашньимъ изворима исподъ ярма угнѣтителя ослобођена. Потомъ за 900 фор. године 1494 купе одъ высоке власти привилегіе слободе, коя су и доданасъ у цркви Хуръ сахранѣна.

Ловъ на тигра.

Ніеданъ, кои є баръ єданпутъ прилике имао да тигра у слободномъ положеню посматра, неможе посумняти, да онъ, као у обште сва мачіемъ роду принадлежећа грабльива животна, чудновату моћь надъ другимъ, а имено надъ некимъ родовима извршава. Кадъ н. пр. срне спазе тигра, одма стану, као обчаране, за време докъ тигаръ неодвраћа свой погледъ одъ плячке и, пре него што су га срне угледале, мирно ньіово приближиванѣ сакривенъ очекує. Ако су му се тако приближиле, да єднимъ скокомъ до ньи допрети може, устреми се снажно, єръ великій, кралѣвскій тигаръ нити може брзо нити застайкуюћи трчати, и тежко бы кою животиню однети могао, кадъ бы вećомъ брзиномъ плячки путъ препречити хтео. Сіянѣ и севанѣ нѣговы ватрены очію страшно є и свирѣпо; я самъ єдномъ самъ ноћу, у єдной шуми, крозъ кою самъ путовао, видио єдногъ кралѣвскогъ тигра, почемъ ми издалека севанѣ нѣговы очію до мои допре. Светлость буктинѣ, кою мои люди носау и кою ноћу свагда кодъ себе имати треба, као и бубанѣ добоша, кои се у таковой опасности удара препречило є тигру, нама приближавати се.

Онде, гди какавъ тигаръ станує или пакъ тумара, скупляю се увекъ многе птице, коє око нѣга трчкараю, скакутаю или се надъ ньимъ у воздуху носе, а притомъ тако здраво кричу и звижде, као да бы су хтели целой околини предвозвѣстити. — Види се, да тигаръ паука особито привлачи, єръ чимъ га чопоръ паунова угледа, съ места му се приближи и почне око нѣга безбрижно шетати се са уређенимъ перѣмъ, разширенимъ репомъ и удараюћимъ крилма.

Єданпутъ буде явлѣно, да є у Серингапатаму єданъ великій тигаръ, кои є на островъ напао, многе стоке поклаи, а и више жителя прождр'о. — Енглези, кои су се ту десили, заключе, да одма ловъ на тигра предузму, при чему лова любительи официри и вшие странаца а тако и домаћи сдруже се, коима іоштъ 20 солдати съ

єднимъ нарѣдникомъ у помоћь доћу. Єданъ уроћеникъ острова предводіо є ловце и њоіово воєно одѣленіє, да бы имъ показо место, где тигаръ станує.

Почемъ смо се одъ прилике єдну енглеску милю одъ вароши удалили, приспѣмо до шеѣер-е трске, коя єдна одъ друге бамбусовомъ разставлѣна быяше, и на све стране влажне рупчаге лежау.

Предводитель показа намъ, да тигаръ своє легло у овомъ шушняру има, али управо на коіой се страни налази, ніє умео казати. Ловцы и войници поделе се на два оделеня, одъ кои свако по єдну страну овогъ шушняра предузме и тако съ внимателности дивлѣмъ непріятелю на супротъ ступаше.

На левой страни, гди се зацело животно налазило, ишао є предводитель, а съ њимъ и єданъ младый човекъ, кои є са мномъ путовао и као добаръ ловацъ придружіо се борбу любеѣемъ дружству — быо є младый Швайцерацъ у енглеской служби. — Ова троица найодважнія духомъ предухитрили су цело дружство. Текъ што су одъ прилике 30 корака у дубокой тишини и жельномъ очекиваню учинили, кадъ предводитель наєданпутъ оба своя пратіоца задржи и мимикомъ даде имъ знакъ, да животно на 5 корака одъ њи у ладовини шушняра спава.

Младый Швайцерацъ, кои є радо пуцати хтео, нанишани на тигра, мой сапутникъ, кои на ову славу соревњивъ быяше, недопусти то, но рече, да ће се тигаръ самъ пробудити, и тако да га у славной побѣди надвладаю, али пре него што се дрзкость овогъ у лову изкусногъ и упорногъ младића одвратити могла, счепа єданъ повеликій каменъ и на тигра баци.

Чимъ є до тигра каменъ допрео, рикне, скочи, протегне се и спреми се за скокъ, како бы се на противнике устремити могао, у исто време мой сапутникъ окине пушку и тане у истомъ тренутку, у кои тигаръ скочи, проюри му крозъ лево око у мозакъ и на месту падне мртавъ. —

Почемъ се више пута догађало, да є єданъ тигаръ по 50 танета приміо, и опетъ ніє пао, то су се и ови бояли, да се подобный случай недогоди, али вештый избацай пушке уклоніо є свакій случай и опасность. Чимъ му тане крозъ главу проюри издаде истина єдну єдиту, али страшну и по целомъ предѣлу одекнувшу рику и стропошта се на истомъ месту, коє є тако исто срећный стрелацъ єднимъ на страну скокомъ оставіо, єръ бы га иначе тигаръ при нишаненю угледао. Съ ускликомъ срећногъ дѣла устреми се младый човекъ на са смрћу борећегъ се тигра, коєга бы грчевна трзаня іоштъ єдногъ човека свалити могла, удари га у мишицу и повиче: „Онъ є мой, онъ є мой по праву плѣнъ?“ — Потомъ прободе га неколико пута баіонетомъ у срдце и савршено га убіє.

Овай тигаръ быо є єданъ одъ найлепши узора свога рода; онъ быяше женскогъ рода, подпуно ни две године старъ, дакле іоштъ савршено ненарастао, а имао є одъ вр'а носногъ до репа 10 ст. Онъ быяше тако тежакъ, да су га єдва 12 войника у варошь однели. Надлежателство поклони тигра моме сапутнику, и хтеде му іоштъ новчану награду дати, да овай ніє одбіо. Онъ га касніє продa єдномъ енглескомъ трговцу за 10 фун. штерлинга.

Кантонъ.

(Свршетакъ.)

Мы се неможемо у описиванѣ различны Хинеза Вампоа упуштати, но дай да се одвеземо на пароброду Омнибусъ горе у Кантонъ између обала, коє се са природнимъ и цивилизираним изобліємъ поносе. Непосредствено узъ реку навише пужаю се густе као свила шуштаюће шуме на брежульцима. Међутимъ изъ бамбусовы шушняра умилна, бела и красна села вире. Великолѣпне погоде*) и храмови бадава се утицаю са круномъ гигантски банански дрва. Предъ нама види се поплавлѣны хоризонтъ одъ сами лоза, многокровны кула и галерія, лабиринта и недогледимы кућа. То є Кантонъ. Црвени чамцы мандарина, на води пливаюћа предградія са читавимъ ескадрономъ юнкій и лепршаюћи се застава увекъ густа као мрави множине лађа сваке струке, коє понегда реку тако густо загуше, да єдва вода између' њи протицати може, потмула вика и ларма, коє воздухъ као елементарна стихія пуне и поє — то є знакъ, да смо у єдной вароши са готово више одъ єдногъ милиона радины жителя приспѣли. Особита унутрашня татарска варошь сакрива намъ иза нѣны высоки зидина іоштъ єдну тайну. Мы дођемо у Венецію небесногъ царства, у обште пристаниште свію народа са Хинезима, у светскополитичной части затвореногъ хинескогъ небесногъ царства.

Стражню часть овогъ светско-политичногъ предградія на води сачиняваю на подобіє палате зданія „Факторія“ и станишта страны конзула, као: Америке, Енглеске. Данске и т. д. са лепршаюћимъ се народнимъ заставама. Около стоваришта протеже се варошь. Иза овога читави редови хинески палата са позлаћенимъ предньимъ частима и краснимъ изрезима, дугачке улице одъ кућа, колеба и други зграда са древнимъ дуварима и бамбусовимъ крововима, далѣ крчме, игралишта, лутріє и увеселителна места у великимъ баштама; ноћу одъ много обоядисаны папирны фенѣра осветлѣнима, осимъ тога увекъ животна множина трудолюбивогъ као мрави начичканогъ света, као амфибіє на суву и на води или у дружству или поєдинце плове и раде и на све стране гмиже. — Каковый живописный появъ сіяюћій се и преливаюћій се у свима фарбама; забуна и сметня владаюћи са неописаним движенѣмъ, фантастичніє у дѣйствителности, него найраскошніє и великолѣпніє появленѣ у балету или у хиляду и єдной ноћи! —

Єданъ пароброд лежаше у средини множине танака (мали чунова) предъ єднимъ великимъ, древима осенѣнимъ местомъ, у коєга средини америкaнскій барякъ са звездомъ віяше се. Особитый светско-политичный основъ и земля, на коіой се людство скупля, заузима одъ прилике 500 ютара. У унутрашню татарску варошь и у целый предѣлъ осимъ допуштеногъ места забранѣно є ући. Ова светско-политична варошь са изпрекрштанимъ улицама дели се на 13. праволивейны' оддѣленія. Два одъ овы, стара и нова хинеска улица, састоє се готово изъ хинески дућана, у коима баснословне масе блага, хинеске радности и вештине на продаю у гомилама леже, свилени еспапи изъ Кіагнан-а са найразкошнімъ, найизрядніимъ везомъ, сандучићи одъ црногъ раста златомъ и слоновимъ костима обложени, у коима се ликови на увеличателно стакло у савршеной лепоти гледаю, ликови съ воденомъ фарбомъ тако живо и нѣжно представлѣни, као крила у найлепшегъ лептира или преливанѣ фарбе дражестне цветне чашице, по већой части у њима се богови са ньіовимъ громовима или ратници са стрелама и луковима или преступницы, како се у будискомъ тартару превіяю или ликови умилны' девойчица, као нѣжни лептири или райске птице безъ основа и землѣ у небесномъ воздуху носеће се или озбильни Мандарини на судейской столици, обкружени одъ полицая, съ мачевима и саблама и преступника, представляю.

У хинезкимъ дућанима налази се далѣ: лакиране кутіє за чай съ молераіомъ, лепезе, дасчице за чай, порцулани одъ найфиніє и найизреднiє масе, и форме, бронза, редки изреза одъ слонове кости, кои створъ и найизкуснія механикери немогу разяснити, и хиляду други' производа чудновате радности, постоянства, изкуства и вештине. Найнѣжніимъ говоромъ безъ икаквогъ трага одъ „р,“ и благогласно покваренимъ енглеско-португалскимъ мешанѣмъ речій и непреодолимимъ смешенѣмъ наговарате хинескій трговацъ, да 10 стварій купишъ, одъ кои ніедну употребити неможешъ, и такову цену да платишъ, коя ће те четврть године у недоумлѣнію држати.

Старе и нове хинеске улице широке су и праве и сасвимъ плочама одъ гранита калдрмисане. Праве и равне по већой части у европскомъ виду у сравненію са живописномъ тишмомъ и шумомъ узки' увіены' хинески' особито є „Physic-street,“ коя изъ европейски' частій одъ истока за западъ и обратно непрестане гомиле еспапа людій и носіоница тамо овамо проноси и са унутрашньомъ вароши посредствує. Ево хинескогъ живота и уживаня: гомиле механы', црвени мандарински поморанцій, диня са Амой-а, бресака съ Шантонг-а, црвени грудни ягода одъ Пече-лі-е, живе рибе изъ Чукіанг-а, дивльи пси у котаричицама за трапезе богаты, лепо уређене и очупане патке, лепо осушено и на каише изсечено месо пацова и мишева обкружено мачіимъ бутомъ поредъ говеђегъ, овнуйскогъ и масногъ свинеćегъ меса. Каква хука, забуна, вика, али никада свађе и кавге! Спокойно стрпленѣ и снисходенѣ, найвеће юнаштво у страдаюћемъ постоянству єсу главне черте Хинеза. Како су

*) Идолскій храмъ кодъ индіанаца.

морали Енглези поступати, те су ову смешећу се и стрпељиву масу у беснило и ярость довели! Па и садъ убіню се сами и своє фамиліє, само да небы после што съ Енглезима имали, толико су противъ њи огорчени, као што су то и у опіумскомъ рату чинили. О слѣдствама саданѣгъ бомбардираня знамо неколико чертій, н. пр. да се є у єдномъ селу кодъ Кантона, гди су Енглези найгрубіє скотско силованѣ употреблявали, готово цео родъ женскій, одчасти пре тога, а одчасти после тога, зверовима препреченъ, самъ живота лишіо. —

Женска и висока лица никада се немогу видити на Физик-штреет-у, они се на носила, коя тамо дрошке и омнибусъ заступаю, одъ „Куліе-а" носе са предвѣстницима, кои немилосрдно тукући люде путъ високимъ лицама крче и места приуготовляваю. У обште види се, да се ономе, кои терете носи, почитаніє указує. Тежко натоварени посіоци котарицама съ воћемъ корачаю слободно и гураю неказнѣни све на страну, и нико несме да писне.

Иза зидомъ опасане вароши Манцу-е (коя 1650, найпосле измѣу свію Хинески вароша, династія Манцу-е брои а особито одкако є независимость вицекралѣва сачувала) обитаваю висока надлежателства и богати трговци, кои увече по обычаю Лондонскомъ, свой посао оставляю, да бы у своє палате ишли спавати, само што се Лондонъ у околини жури, а Кантонъ у внутреность.

Неки су често са опасности живота улазили унутра, али ништа нису друго могли видити, до уски улица и неколико великолѣпны палата. Правый животъ влада у предградіяма, одъ кои єдно са 300.000 жителя са свимъ на води лежи. Баште, крчме, играонице све леже у предградіяма. Игре и обкладе главна є страсть, нарочито са препелицама. Препелице заменюю тамо енглеско утркиванѣ съ коньма. На средъ улице особито на боишту изазову се два притяжателя препелица на двобой, погоде се о двобою, стану у кругу гледаоца, кои се тако исто на єдну или другу препелицу обкладе, и своє са вештимъ челичнимъ ноктима оружане, научене борце изнесу. Почемъ су све обкладе покуплѣне, пусте се борци. Жестокій се двобой одпочне, и дотле се крве, докъ єдна непобегне или мртва на месту остане. Затимъ се заоре гласови и плѣсканя са свію страна и новци у изравнаню промене зазвече. Понегда нађе се некій занешенякъ, кои овимъ усхићенъ такову цену на победительницу положи, кою она невреди, и то одма после побѣде. Учити, продавати и обкладити се збогъ препелице главна є страсть готово кодъ свію класа. Мандарини пакъ воле боренѣ петлова. Тако исто бываю игре съ картама, шахъ, домине, коцке, кугдани, и т. д. и игричи уобште задовольни су. Обклада и игра съ препелицама, найстрастніє влада и кодъ рибара и лађара. Они се могу готово по свуда видити боси, полунаги са краткимъ чибучићма у уст'ма у рѣци, бари и на сунцу, гди збогъ борећи се препелица леже и вребаю.

Но шта овде може човекъ изванредно видити, коє ларму и стенянѣ причинява? Єданъ тако званый „Ча"- или „Кангуе-путникъ" са древномъ о врату гредомъ одъ 60 до 200 фун. тежине на ланцу утврђеномъ туде корача. Има и таковы, коима су руке у высъ везане. На овой греди, кою преступникъ често неделяма и месецима по свакій данъ улицомъ вуче, ако се на жаркомъ дану съ њомъ нестропошта или одъ воће небуде камціанъ, прилеплѣно є судейско рѣшеніє и повѣсть нѣговогъ преступленія. У обште узевши казни су у Хини гнусне и свирѣпе. Ако бы се некада о срдньи „западне цивилизаціє" противу овога варварства извѣстили и убеђенѣ получили, да ће се варварство доиста уништити, т. є. да се Хинезима човечность и ослобођенѣ даде, могла бы се са енглескомъ политикомъ помирити. Али она се оснива на опіюму, лажи и лицемѣрству. Нієданъ благопристоянъ човекъ несме се изяснити, да се съ овомъ споразумети може.

Душанъ узе одъ Грка Маћедонію.

Силанъ юнакъ Момчило войвода
Одъ біела Пирлитора града;
Петой войсцы Душанъ войводує 175
Са рођакомъ, младимъ Юг-Богданомъ
Одъ Прокупля града біелога.
Са петъ страна Срби ударише
Крозъ државе цара Цариградска,
Широмъ иду, далек' осваяху, 180
Прихватише сву Маћедонію,
Да имъ нико на путъ не стаяше
До Солуна града у Приморю.
Кадъ су были на домакъ Солуну,
Сукоби ихъ Цариградска войска. 185
Ето Србу копце у сусрећу
Грчадіє до двієста тисућа,
Гђе се срели, ту се и побили;
Но послушай бою започетка:
Я када се Грци помолише 190
У широко полѣ подъ Солуномъ,
Предъ њима се юнакъ угледао
На буйну на коню кулашу,
Измакао біеше предъ Грцима,
Небы нѣга довикао гласомъ; 195
А каква є сила на очима,
Црне масти, а окошта створа,
Мрка ока, вучія погледа,
Исто мунѣ бію одъ очію
Ка' одъ мрка у вече облака 200
Рамена му прошли мрки брци,
Бѣсноћа му и сила на лицу,
Цинъ страховит', поносисе холо,
Што га храни царъ у Цариграду
Дике ради, да мейданъ діели, 205
Е не біеше боя ни мейдана
Ни царъ мога узбити краіне
Безъ цинова зора и юнаштва;
Мучна сила далеки гласъ дала,
На све стране страшна цина хвале, 210
Но садъ иде узъ цареву войску,
Са Србима да чини юнаштво,
И сломіє силу Душанову.
Кадъ се хала Србима прикучи,
Громовито у Србе дозива: 215
„Да ли има у Срба юнака,
„Є л' га на бой опремила майка.
„Данасъ са мномъ мейданъ да діели,
„Да свієту каже на видику,
„Да і' юначку сису посисао 220
„Браћи своіой образъ освієтлявши."
Кадъ гласъ пуче по той Србской войсци,
Шта да видишъ чуда великога!
Кол'ко войске, толико юнака,
У Србина силнихъ мейданція. 225
Утѣче се єданъ предъ другога,
Сваки каилъ мейданъ діелити,
Сваки каилъ име стећи славно.
Али Душанъ свієма на гласъ дає,
Нека знаду кралѣву замієну, 230
Одъ Дробняка войводу Момчила.
Цину слика онъ є сваколика,
Што почесто раћа Херцеговка.
Момчилу є Душанъ говоріо:
„О юначе, Момчило войвода! 235
„У тебе се могу поуздати,
„Да ћешъ мейданъ данасъ отворити,
„И погубит' Грка заточника.
„Ну опреми крилата чиляша,
„Пођи съ Богомъ на мейданъ юначки, 240
„Ніє т' први, а неће ти быти,
„Ако Богъ да, овай ни потоньи."
Мило было Момчилу войводи,
Што му Душанъ пошту учиніо,
Те обрао нѣга у све войске, 245
Да изиђе, да га замієни
На мейдану са циномъ нагласу.
Душану се кралю поклоніо,
Па онъ собомъ до свогъ Чила доће,
Што му вазда готовъ за мейдана, 250
А Момчила познаваше сама,
Те му сенъ прићи не сміяше.
Опрема га, докъ га зажваліо,
И одъ седла коланъ притегао,
Пояха га и одигра Грку, 255
Ка' зла срећа, у сретаоштину.
Кадъ се єданъ другомъ прикучише
Текъ поводномъ Бога поменуше,
А већъ копля полећеше бойна
Да изъ седла подигну юнаке, 260
Но юнаци држе топузине,
Дочекаше копля звиждалице,
Оба бойна прснула на перю,
Юнацима ране не задаше.
Тадъ макоше саблѣ одъ бедара, 265
Єданъ другомъ добра коня пусти,
Колико се уоштрили были,
Кол'ко желянъ єданъ другогъ крвце,
Замахнуше саблями у трку.
Єданъ другогъ да прекине гвожђемъ; 270
Бы се оба оштетили были
Одъ велика зора и хитрине,
Да се саблѣ њине не шчекаше,
Те се бритке ошинуше люто,
Прекидоше с' обѣ по срієди; 275
Но юнаци кивни и помамни
Истекаръ се бише съ одломцима,
Но како ће досадит' одломци,
Кадъ читаве саблѣ не могаху;
А када се саблѣ искидаше 280
До балчака челична браника,
Тадъ сподбише тешке топузине,
Те удара юнакъ на юнака,
Намѣри се силанъ на біесна,
Херцеговацъ на мучнога Грка, 285
Страшно є у нихъ погледати,
Я немило како замахую,
Немиліє іошъ се ударају,
Юнаштво ихъ чисто ослієпи,
Те не гледа кудъ ће ударити, 290
Но на мртванъ пребіяху с' грдно,
Тукоше се дуго и за много,
Смрвише се челични штитови.
Одъ топуза просуло се перѣ,
А юнаци држе се юначки, 295

Ударацъ имъ одъ тотуза тешка
Наудити не мога никако,
Оной гвожђе не одолѣ снази;
Што бой дульи, то жешћи юнаци.
Єдногъ мора мейданъ похарчити, 300
Када узму народнѣ поштенѣ
Заточница на своє юнаштво.
Ино ніє, мрієт' єдномъ валя,
Но ко ли ће кога савладати,
Хала хали како дохакати, 305
Поєднаке снаге и вѣштине,
А готово осташ' безъ оружя.
Негђе суди срећа я несрећа,
(Тешко некомъ гђе се оне срету,)
Негђе суди срдце іогунасто, 310
Негђе правда, што пропасти неда,
Ко є брани како добра нада.
Понайвише забуна досади,
Забунъ глава мртва на мейдану:
То и Грчку дође цину главе. 320
Нешто нѣму чудновато дође,
Што Момчило ништа не попушта,
Но силніи бива и снажніи,
А и чиле на нѣгова кула
Насрташе, сатрти га хоће, 325
Мислеѣ' на се, мислеѣ' на Момчила
Злу омѣру по се учиніо,
Заблехну се и изгуби себе,
(Я заръ нѣму часъ умрли дође,
Те се нѣму смрче предъ очима), 330
Не опази тешку топузину
Предъ очима, према челу своме,
Кадъ Момчило замахнуо ньоме,
Те г' догоди повише обрва,
На злу мѣсту рану отвори му, 335
Одъ кудъ црна не удара крвца,
Но покуля мозакъ одъ юнака,
Страшна рана што лієка неће,
Узве душу. а срце умртви.
Мртавъ юнакъ паде подъ кулаша, 340
А Момчило спаде са чилаша,
И повади ножа одъ пояса,
Те одвои одъ юнака главу,
А хвата му дебела кулаша,
Господарску привеза му главу 345
У терѣію за храпове златне,
Одведе га у Србску хордію,
И приказа своме Душану краљу.
Краль Момчилу поклони кулаша,
А тієлу повратіо главу, 350
Нека леша скупа юначкога.
Мало было, дуго не стаяло,
Докъ и Грчка прикупи се войска,
Те се одмахъ силне ударише.
Нуто яди и жалости тежке! 355
Кадъ сукнуше копля и стрієле,
Ведро небо и сунце потавнѣ;
Докъ се строши и докъ се сактиса
То ситніє дрвено оружѣ,
Стаде звекетъ бриткієхъ сабаля, 360
Заєчаше челични штитови
Одъ ударца перпихъ буздована,
А удари мука у юнаке.
Црна земля заръ є ожеднѣла,
Не ће своє да загаси жеђи 365
Плахомъ даждомъ нити росомъ тихомъ,
Но накана крви одъ юнака.
Ніє шала умомъ премишляти,
Я какавъ є мучанъ окршъ оньe,
Гђе се свієтъ таре и тамани,
Како да є земльи отежао, 370
Црна тече на све стране крвца,
И комаће одлієће меса
А юнаке оставляю главе
Као туђе, да су отежале
Раменима како мучанъ наметъ. 375
Ту є земля крви пропиштала,
Погибао кадъ спаће юнаке,
По мейдану поколь отвори се,
Створило се полѣ у ограшѣ,
А люди су, силени юнаци 380
Назвали се мрци и лешеви.
Тако было дуго и задуго,
Одъ уранка до послієподне;
Ніє шала Цариградска войска
Штоно држи Грчку царевину, 385
Ніє шала она Србска войска
За времена оніехъ юнака!
Жао бѣше и мука Душану
И нѣговимъ силнимъ войводама,
Те лютити како придрнути 390
Добримъ коньма добру волю дали,
Угазише у ту Грчку войску,
Сваки себи сокакъ просѣкао,
Забунише зоромъ и хршумумъ,
Препадоше Грке свеколике, 395
Ніє шала онака страхота,
Гђе лешеве црна плави крвца,
Гђе се плаве лешеви по крви.
По подневa Грци устукнуше,
Они бѣже, да изнесу главу. 400
За ньима се Срби натурили,
Ради гласникъ цару да не дође.
Гонише ихъ до мркога мрака,
Нагнаше ихъ на море Солунско.
Ал' су Грци еліє на води. 405
Што се мора докопало синя,
То поскака и отплива водомъ
До школѣна, другієхъ ялія,
Тако нешто Грчадіє уђе,
Но и то є мукама сморено. 410
Поломлѣно горе быт' не може,
Како кадъ се на мейдану страда.
Отале се Душанъ подигао,
Те се баци съ войскомъ на лієво,
Оде сланъ правце Цариграду; 415
И нѣга бы было прихватіо.
Но царъ прати предань патрієрха,
С' поповима, силнимъ богомольцим',
Кои носе книге еванђеля,
А узъ книге крстъ одъ часногъ древа, 420
Те ти тако забунише Србе.
Тадъ є была пуно побожнія
Политика, и нараштай людски,
Бога ради Срби не хоћаху
Грке бити, Цариградъ узети. 425
Тако Срби узмакоше войску,
И дому се повратише своме.
Здраво Душанъ землю раширіо,
Те се виђе ячій и снажніи
Одъ царева и свієхъ краљева, 430
Царску круну натаче на главу
И назва се Силнимъ цар' Стѣпаномъ
Одъ Србіє и Херцеговине,
Одъ Приморя и одъ Далмаціє,
Славоніє и равна Сріема, 435
Одъ Баната све до Каравлашке,
Одъ Бугарске и Маћедоніє.
Іошъ начини Србскогъ патріярха,
Да не иште благосовъ у Грка.
Онда было, по садъ се пѣвало,
Да се памти и приповѣда.*) 441

*) Изъ „Србства" г. Іоксима Новића.

Нешто за главничаре.

Некій учитель рачуна, кои є пре некогъ времена умрьо, остави после себе тестаментъ слѣдуюћегъ садржая: „Мой млогопочитаємый дедъ Срећко учіо ме є у писаню и рачуну. Кадъ самъ я текъ осму годину возраста навршіо, доказивао є онъ мени, да, кадъ се интереси одъ 5 на 100 годишнѣ у главницу збію, то ће главница морати у 100 година 131 путъ већа быти. Вниманіє съ коимъ самъ га слушао, чинило се, да се старцу допада. Онъ наєданпутъ извади изъ свога цепа 25 ливрій, и рече ми са одушевленіємъ, коє ми и садъ предъ очима стои: „дете моє знай догодъ живишъ да човеку кодъ економіє и рачуна ништа ніє немогућно Ево ти покланямъ 25 ливрій, носи ій комъ трговцу, моме пріятелю, кои ће ій мени за любовь у свою трговину узети. Овима да придодашъ сваке године интересе и после при твоіой смрти за спокойство душе и моє и твоє оснуй єдну задужбину." Я самъ, као што ми є заповеђено было, радіо. Изъ оны 25 ливрій одъ оно доба нешто преко 92 године буду 500 ливрій, коя са силомъ овога на 5 равны частій дѣлимъ, и наређуємъ да оне, као главнина мога деда свагда на интересъ интереса стоє, али тако да се сваки 100 година само $^1/_5$ часть дигне и употреби. Прва $^1/_5$ часть изнет'ће суму, коя ће довольна быти, да се бара поредъ мога места рођеня изсуши и за обрађиванѣ приготови. Одъ друге $^1/_5$ части 100 год. доцніє, нека се за побуђеніє наука, земльедѣлія, и т. д. 80 дарова установе!

Одъ треће $^1/_5$ части, 100 год. доцніє, нека се установи у целой држави 100 отечественых узаймичны куће; коє ће еду свакомъ вредномъ и поштеномъ грађанину новаца безъ интереса узаймльивати. Далѣ нека се у найотмѣніимъ градовима 12 заведенія умѣтности и 12 явны библіотека осную, одъ кои ће свака годишньи приходъ одъ 100.000 ливрій имати, да се 40 млогозаслужны научены людій издржаваю. Одъ четврте $^1/_5$ частій на 100 год. доцніє, нека се 100 новы градова сазидаю и свакій да се са 150,000 людій насели. Могло бы се примѣтити да у целой Европи нема толило готовога новца; но я оставлямъ извршительима мога тестамента на волю, да могу новацъ и у недвижима добра обратити. Напоследакъ одъ последнѣ $^1/_5$ части по изтеченю 500 год. нека се найпре наши државни дугови а затимъ, ако достиже, дугови енглеске изплате изъ благодарности према Невтону, за нѣгово лепо дѣло названо „Обшта рачуница." Извршители тестамента броємъ шестъ, нека се изберу найпоштеніи люди, и свакій одъ овы нека наименує себи наслѣдника. За свой трудъ при дизаню четврте петине, нека поделе између себе малый єданъ одломакъ одъ 32 миліона.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Изъ Вршца. Приликомъ зимушнѣ визитаціе школске доиста е ц. к. школскій совѣтникъ Г. Натошевићъ морао увидити, да неки учительи србски школа позиву и дужности своіой по новомъ наставленія методу нису отварали; тако е предложеніе свое као врстный пріятель школске младежи высокомъ намѣстничеству учиніо, услѣдъ кога е наредило, да привремени, а и дѣйствителни одъ више година учительи іоштъ ове године, и то назначуюћи отъ 1. Юнія до 15. Августа по рим. у Сомборъ у Препарандію на шестъ неделя отиду, гди ће ій предпохвалѣный ц. к. школски Г. совѣтникъ новомъ методу обучити, познатомъ ревношћу са употребляванѣмъ нови школскій књига упознати и практично показати. Ово наставленіе као што се обявило траће шестъ неделя; после ћеду испытъ полагати, и одъ тога зависи ће, хоћеду ли моћи и далѣ у званіяма, а особыто при главнымъ школама остати. Трудъ, настояванѣ и радъ предпоменутогъ Господина неможе се оценити. Изъ озбильногъ рада нѣговогъ види се ясно, да ћеду одъ сада учительи онаки быти, какви до сада быти нису могли, а и деца кодъ таковы способны учителя излазићеду изъ србски школа съ больнымъ успѣхомъ него до сада; а како нећеду, кадъ све, што годъ имаю учити, уче у играню, у приповедкама и то съ разлаганѣмъ и толкованѣмъ сваке речи и смисла. Ова наредба, да учительи мораю ићи у Сомборъ на шестъ неделя, и тамо іоштъ оно што имъ е као наставленю нуждно науче, види се да е нуждна; само то нѣмъ примѣтити: крозъ тій шестъ неделя, безъ ичіе помоћи, одъ 300 фор. у сребру годишнѣ плате — и ништа више — на предсказано наставленіе, могу ли они што отлучити? Поредъ таке жалостне плате можеду ли и себе и фамилію издржати? —

Београдъ. Радъ бы увекъ што радостно одавде являти, ал' на жалость оно место, кое е многима некада сузу на око натерало, и кое е многе майке у црно завило, после толикогъ напрезаня да се човекъ у безбѣдности по нѣму шетати (?) може, принуди ме, данасъ перо у руке узети и грозну вѣсть нашимъ читательима саобштити. На Кале-мейдану шетаюћи се г. енглескій Конзулъ близу зидина градски случайно мете ногу на зидъ и почне — као што кажу — нешто на артіи писати. Еданъ турскій капларъ изтрчи нагло, и почемъ га двапутъ каменомъ у слабину удари, изтргне свою тупу саблю, и невнимаюћи на капу, кою е г. Конзулъ показивао, стане га немилосрдно по рукама и свуда ударати, и мож' да бы было жертва суровости турской, да е сабля оштра была, или да нису на Кале-мейдану десивши се на обрану притрчали, између кои найвише се одликовао и првый дотрчао еданъ ученикъ изъ Гимназіе. Докъ е овай Турчину очи ударивши га еданпутъ каменомъ заварао, дотле е г. Конзулъ одъ беснила турскогъ умакао. Одма е тай капларъ везанъ у гуадъ оправлѣнъ. Съ места, чимъ су чули остали г. г. Конзули дотрчали су, а одъ наши г. Илія Гаршанинъ попечитель внутрены дѣла. Полиція наша целе ноћи држала е свое засѣданіе испытуюћи догађай. Найпосле увидила е, да су сви поединце испытани едногласно осведочили. Та испытиваня одъ стране полиціе поднешена су г. попечителю внутрены дѣла. Сутра данъ на заповесть г. Конзула подигнута е на бандери застава, а на захтеванѣ нѣгово одредила е наша полиція за стражу на капіи кодъ нѣговогъ конака жандаре на изменце. Другій данъ после овогъ догађая хтелоше Турцы наново окрутность ньову показати, покушавши коплѣ одъ барака енглескогъ конзулата срушити, збогъ чега е стража войничка србска тамо поставлѣна. — 3. Юнія одпочеће овде у нашой Гимназіи младежь предавати свой годишньи испытъ; надамо се, да ће Нѣгово Высокопреосвященство г. Митрополитъ, као сваке године, на истомъ присуствовати. —

— Пре десетъ година изсели се еданъ Полякъ у Алгиръ, да се тамо са земледелієм и скотоводствомъ занима. Савъ му капиталъ онда быяше 2000 франака, но тако га е среća послужила, да сада више миліона има.

— У Берлину е умрьо пре некій данъ негдашньій прайскій министеръ Албенелебенъ.

— По статистичнимъ извѣстіяма год. 1851. има у Русіи 68 миліона жителя, одъ кои су 22 миліона кршћана. Овы има найвише у Кіевской гуверніи, око 511.554, а найманьи у астраханской 6211 душе.

— Кадъ е каква свечаность онда види се на кральици Викторіи една наруквица одъ велике вредности. Ова е наруквица искићена са найдрагоценіимъ каменьима, кое су и одъ историчне цене, єръ има едногъ, кои е было некадъ у несретне кральице француске Маріе Антоанете, коя е одъ бунтовника погублѣна была. Другій е діамантъ у той наруквици притяжавала некадъ несретна кральица шкотска, Марія Штуартъ.

— Ове седмице пало е 22 трговачки кућа у Аустріи.

— У подунавскимъ княжевинама починѣ већъ оскудица у новцу появльивати се, будући се цванцике у велико у Бечъ шалю да се претопе, а турскогъ и рускогъ новца довольно нема, пакъ е тежко ситне новце разменьивати.

— Изъ Нове вароши у старой Србіи являю, како се у Монастиру св. Троице близу Плѣвля калуђери лепо живе са Плѣвлани, па садъ око монастира подижу нове ћелиє, и монастиръ се у свему лепо оправля, а епитропи су га за две године одужили за 32 000 гроша, што се быяше задужио даюћи грчкимъ владикама.

Пролазеће лађе.

покраи Земуна:

24. Мая. Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа г. Танасіе Петровића, са 5700 мерова пшенице и 2000 м. кукуруза.

25. Мая. Изъ Штаерске у Београдъ: флосъ г. Франѣ Штиглица, са даскама.

26. Мая. Изъ Сегедина у Жупанѣ: лађа г. Яноша Цезара, са солю.

26. Мая. Изъ Сегедина у Градишку: лађа г. Яноша Цезара, са солю.

26. Мая Изъ Титела у Сисакъ: лађа г. Михайла Чанћа, са 6000 мер. пшен. и 500 мер. наполице.

26. Мая. Изъ Панчева у Сисакъ: лађа г. Іована Крстића, са 85000 мерова пшенице.

31. Мая. Изъ Уздина у Сисакъ: лађа г. Гавре Пушака, са 180 мерова пшенице и 3820 мерова кукуруза.

Станѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву . . . . 11 ст. 2 п.
На Сави . опала е . . „ 9 „
На Тиси (Кодъ Титела — Мая) . . . . — „ — „

Течай на бечкой берзи.

		24	26	27	28	29	30
		Мая					
Народный заямъ	„ 5 „	83	$83\frac{1}{16}$	83	$83\frac{1}{16}$	$83\frac{1}{8}$	$83\frac{1}{2}$
Лутрійскій заямъ одъ год. 1834..	за 100 фр.	—	—	—	—	—	—
„ „ „ „ 1839. .	за 100 фр.	$129\frac{1}{4}$	$129\frac{1}{8}$	—	—	—	—
„ „ „ „ 1854. .	за 100 фр	—	$109\frac{1}{4}$	—	$109\frac{1}{4}$	—	—
Акціе Аустрійске банке		967	$965\frac{1}{2}$	965	964	968	968
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ	по 200 фр	$220\frac{1}{4}$	222	222	$224\frac{3}{4}$	$229\frac{1}{2}$	$228\frac{3}{4}$
„ друштва аустр. гвозд. путова	по 200 фр	258	$258\frac{1}{4}$	$257\frac{1}{2}$	$261\frac{1}{4}$	$266\frac{3}{4}$	$264\frac{1}{4}$
„ подунавскогъ паробр. друштва	по 500 фр.	530	531	531	536	538	540
„ вост. Франц-Іозеф-гвозд пута . . .		$183\frac{1}{8}$	—	$182\frac{3}{4}$	—	—	$184\frac{1}{4}$
Мѣнице за Аугсбургъ		$104\frac{3}{8}$	$104\frac{3}{8}$	$104\frac{3}{8}$	$104\frac{1}{2}$	$104\frac{1}{2}$	$104\frac{1}{2}$
„ за Лайпцигъ		—	—	—	—	—	—
„ за Трієстъ		—	—	—	—	—	—
„ за Букурештъ 1 фор. . .	добри пара	264	$263\frac{1}{2}$	—	263	263	262
„ за Цариградъ 1 фор. . .	турс. пара	474	—	—	476	—	—
Злато		$107\frac{1}{4}$	$107\frac{1}{8}$	$107\frac{1}{8}$	$107\frac{1}{4}$	$107\frac{1}{4}$	$107\frac{1}{2}$
Сребро		—	—	—	—	—	—

Парна плов. на срб. страни.

Изъ Оршаве на све штаціе до Београда, Суботомъ у 4 сата уютру.
„ Београда у Палежъ, Шабацъ, Митровицу и Брчку, Понедельникомъ у 4 сата уютру.
„ Београда у Смедерево и т. д. до Оршаве, Четвртномъ уютру.
„ Брчке у Београдъ и Оршаву, Средомъ у 4 сата уютру.

Парна пловидба.

Изъ Земуна у Пешту, сваке Неделѣ, Понедельника, Среде, Четвртка и Петка у 4 сата изютра.
„ Пеште у Земунъ, сваке Неделѣ, Понедельника, Среде Четвртка и Суботе у 7 сати изютра.
„ Изъ Земуна у Оршаву, Четвртномъ и Недельомъ, по долазку Пештанскогъ брода.
Изъ Оршаве у Земунъ, свакогъ Вторника и Суботе у зору.
„ Земуна у Сегединъ, свакогъ Понедельника и Петка у 6 сати уютру.
„ Сегедина у Земунъ, сваке Неделѣ и Среде изютра.
„ Земуна у Сисакъ, свакогъ Понедельника и Четвртка у 12 сати у подне.
„ Изъ Сиска у Земунъ, свакогъ Вторника и Петка у 6 сати уютру.

Пловидба мѣстног' пароброда.

Изъ Земуна у Београдъ, 6, 7 и 11 сати пре подне, $2\frac{1}{2}$ и 7 сати после подне.
„ Земуна у Београдъ и Панчево, 7 пре, и $2\frac{1}{2}$ сата по подне.
„ Панчева у Београдъ и Земунъ, у 9 пре, и у $4\frac{1}{2}$ сата по подне.
„ Београда у Земунъ, у $6\frac{1}{2}$, $10\frac{1}{2}$ и $11\frac{1}{2}$ сат. пре подне, и у 6 и $7\frac{1}{4}$ сати у вече.
„ Београда у Панч. у $7\frac{1}{2}$ пре, и 3 с. п. под.

☞ Збогъ неки препрека ніе могао листъ овай на време изићи.

Печата, издае и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предбројити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србіе нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 23. У Земуну 8. Юнія. 1856.

Силный царъ Стѣпанъ и банъ одъ Босне.

Срдіо се силанъ царъ Стѣпане
На ту Дрину, воду валовиту,
Што му Дрина землѣ раздвоила,
Раздвоила Босну одъ Србіе,
Раставила Србе одъ Србаля. 5
Срдіо се пакъ є бесѣдіо:
„Свака вода има своє мѣсто,
„И свака се вода благосиля.
„Са рієка државе су личне,
„Е имаду испустъ и долазакъ 10
„Своіомъ водомъ безъ муке и зора.
„Ты се нашла ка' узъ пркосъ, Дрино,
„Нема тога съ обадвіе стране
„Да се хвали и да се поноси
„С' тобомъ, Дрино, и с' тебе користи, 15
„А кунете и клеће те свако
„Ком' су само прорезана уста."
Царъ є за се тако бесѣдіо,
Е жао му ударати было
На државу Босну племениту, 20
Єръ є ружно куда войска проће
Некъ є свойски, ма и своя была,
Некмол' кадъ се, да прихвати, поће
Своя земля, што се одметнула,
Ту су яди како на ябани. 25
Царъ немисли Босни да дослути,
А нико га ни дочуо ніе,
Што є срдитъ говоріо Дрини,
Осимъ єдне планинкиће виле,
Коя пази, коя Босну чува, 30
За свою се Босну побояла,
Те покликну с' Явора планине,
Довикує силна цар' Стѣпана:
„Силный царе не грієши душе!
„Не псуй воде, не вичи на правде. 35
„Што доселе не бы Дрина крива?
„Но недавно за око запела.
„А знашъ, царе, рашта се одраћа
„Босна земля, уза свога бана,
„Одъ Србіе, и реве одъ тебе? 40
„Чуйдеръ, царе, не мой преспляти,
„Што су Грци Босну одметнули,
„Дали су ти сву Маћедонію,
„И ти сѣде на пріестолъ царскій,
„Е да Богъ да, да ти сретно буде, 54
„Што ти сретно то ти дуговѣчно;
„А и Босна доћиће ти сама,
„Єрбо си є одсвудъ оптекао,
„Испуста іой ни одкуда нема.
„Не може се ни заптомъ ни страхомъ 50
„Приволѣти, да ко кога воли.
„Обазри се на праћеда свога
„На Уроша, краля великога,
„Како і' онай земльомъ управляо,
„И какавъ є споменъ оставіо, 55
„И никадъ се заборавитъ неће,
„Добру кралю не умире хвала.
„Одъ тебе се Босна препанула,
„Єръ Бошняци ни су Србіянци,
„Тише крви и мекшега срца, 60
„Те не иду радо подъ баряка,
„А Србіи то є вѣчъ у крви,
„Што се роди на оружѣ гледи.
„Бой є теби и срце и душа,
„И то воле сви твои ратници, 65
„Други народъ хоће да і' на миру,
„Те те с' клони како и бѣде.
„Съ тога те є Босна занайвеће
„Одустала, е те с' убоила.
„Ну се мани хала и белая, 70
„Но побаца муку и мейлане,
„Придржи се мира и любови,
„Нареди се съ Босномъ на лієпо.
„Мирна влада свієту є драга,
„Узань иде и вѣра и тврђа, 75
„А то ти є темель свакой влади."
Тако вила цара свѣтовала,
Све царъ чує, по глави се біє:
Како бы му о найлакше было,
Да приволи и посвои Босну. 80
Томе бы се заръ царъ и довіо,
Но имаше чудне вієћнике,
Све войнике све силне ратнике,
Што оружіемъ свашто пресуђую;
Немиле пажне, нама любави 85
У оружя, до єдине силе,
И са силе робске покорности.
Сила нема дослука са умомъ,
Она хоће да се страшна яви,
Сила хоће, што се другомъ цеће. 90
Царъ є силна и срца и душе,
На силу га ласно наговорит',
Те послуша своє вѣћнике.
По држави поће дизат' войске.
Єдну войску, Краишнике Дринске, 95
Те ихъ даде своме Юг-Богдану.
Нека иде Зворникъ да прихвати,
Што є глава Босанскомъ Подриню;
И да узме Вишеграда тврда.
Недалеко одъ Лимова ушћа; 100
На утома да туда не хода
Я одъ Лима до Дринскога ушћа,
А одонудъ горе уза Саву,
Некъ освая землѣ и тврдиѣ.
Другу силанъ силну войску крену 105
Одъ Сѣнице и Нова Пазара
И даде є Рельи крилатоме,
Да удара одъ преко Явора,
Нека широмъ преко Босне поће,
Што мож' веће некъ юнакъ освая. 110
Трећу войску силне Херцеговце,
Одъ брзога Лима до Грахова,
Даде силанъ войводи Момчилу,
Да шньомъ поће преко Романіе,
Да надиће Требевиѣъ и Зеца, 115
А на Босну да сиће рієку,
Да високо узме и Зѣницу,
И Маглая поглавита града,
Отудъ му є Босна на очима,
А четврту силу подигао 120
Покрай мора одъ те Горе Црне.
И Требиньце до ньихъ Мостаране,
Одъ Котора и одъ Дубровника,
Собомъ царе ту є человоћа,
Узань иду два добра юнака 125
Єдно зетъ му Бановићъ Воине,
Друго Бранко войвода Требиньскій,
Шньима царе на Травникъ отиде,
На столицу бана Босанскога.
Пета войска была одъ Котора 130
Далмаціе, Лике и Крбаве,
Краишници убоице люте,
Кои неће, и не желе мира,
Но лутаю, по Краини муте,
Око кавге и ходе и раде, 135
Пуста кавга иде имъ одъ руке,
Та занатъ є Краишнику кавга,
Подъ пусатомъ расте и матора,
Оружѣ га храни и сарани;
Предъ ньима су четобаше страшне, 140
Што са боя дома не долазе,
Што имъ мили пусатъ одъ родбине,
А дворови струка и планина,
На бой теже, а одъ срца желе,
Да се збиньска отвори краина, 145
Гђе ко валя, да га царе види.
Но садъ хабаръ одъ цара имъ доће,
Да ударе на Босну поносну
Са своглъ сента, да є освая.
Тай милія хабаръ одъ очію 150
Листомъ диже сву Краину люту.
Тако сила уд'ри са петъ страна,
Землю газе, а градове прима.
Сву є Босну тако прегазіо,
И градове силне прихватіо, 155
Седамдесетъ, веле, и четири
Царъ є Стѣпанъ тадъ преузео,
Іошъ остала цигла до три града,
Што не даду ни гледати на се,

А камо ли да му се предаду
Безъ пролѣва крви одъ юнака.
Заостала тврда Острвица,
И градъ Маглай и Травникъ бѣлый.
Я кадъ виђе силанъ а зловолянъ,
Да безъ ада узети ихъ неће,
На Травника юрини предъ войскомъ,
И узе га, а и поруши га,
Како, брате, кадъ се двіе войске
Око чега на зоръ отимаю.
Што бы живо, то му се предало,
Разма єданъ бане Бошнанине,
Што се предат' юнакъ не стияше,
Но добра се коня дохватіо,
И побѣже юнакъ наоколо,
Наоколо горе на Грахово,
Докъ обиђе цареве четнике,
И докъ ньима банъ за леђа дође,
А добра га срећа послужила,
Прокраде се граду Острвици,
И омахну чете краишничке,
Те освану єдношъ у своѣмъ граду.
Но ту бѣше среће свакояке:
Краишници на градъ ударише,
А пусници вични су юришу,
Єръ страдаю често одъ ньихъ куле,
Те одъ прве града преузеше,
Ухватише бана господина,
Метуше га у желѣзо люто,
У цареве додадоше руке,
Да учини, што є нѣму драго.
У то доба и царъ у Маглая,
Доходіо, што га преузели
Херцеговци и сѣли у нѣга.
Онѣ цару бана приведоше
Окована, у лютомъ синђиру.
Царъ є силанъ, но є и милостивъ,
Упутъ му се ражаляло было,
Госпоштину гледећ' понуждену
И гѣе муку мучи необичну.
Ніе шала одъ све Босне глава
У сужаньству, у найзаднѣмъ реду
Жели смрти, края свакой муци;
У страху є животъ найлошіи,
Страха има, гѣегоѣъ игра глава.
Смилова се сила на неволю,
Те царъ бана опрости окова,
Поклони му животъ и господство,
Поврати му Босну бановину.
Царъ показа срце племенито
Опростивши бану душманину.
Тако Босна поклони се царству.
То велимо, да болѣ памтимо
Наше старе и времена стара.*)

Келнеръ.

(Свршетакъ.)

„А зашто не, дечко? Я могу више него што се ты наданъ. Па ако ми будешъ у свему слѣдовао, чему те наставляо будемъ, можешъ єданъ одъ найотличніи людій постати — но о то се ћемо се доцніе разговарати, садъ айде замномъ, да идемо у улицу св. Хоноре, гди имамъ єдну наручбину да изручимъ.“

По сполашности официръ се было сасвимъ променіо. На глави имао є црну коврчасту власулю а око врата широку мараму. На капуту была су пакъ са златомъ извезена дугмета, а на прслуку висіо є златанъ великій ланацъ са два колайна.

У десной руцы имао є яку шпанску трсковачу са великомъ сребрномъ ябукомъ.

Са официромъ проће Францъ крозъ више улица, докъ се наеданутъ официръ заустави предъ єдномъ кућомъ и зазвони. Одма затимъ зачу се тихій топотъ и єданъ старый послужитель отвори врата. Францъ примѣти, да є то кућа съ броємъ 27. Овде дакле обытава жертва, коя ће наступаюће ноћи одъ руку злочинаца уморена быти.

„Єли овде господинъ Албинъ?“ запыта лупежъ.

„Мой є господинъ мало пре изишао, и управо редко ћете га кадъ у нѣговомъ обыталишту пре подне наћи. Ако имате што съ ньимъ говорити, то бы добро учинили, кадъ бы увече дошли,“ одговори служитель.

„Жао ми є,“ рече официръ. „Я имамъ да доставимъ г. Албину врло радостну вѣсть, одъ нѣгове сестре изъ Поатіера, и мислимъ, да ће быти врло доцне пре него што бы вашегъ господара поодити могао. Кадъ обычно одночива господинъ Албинъ?“

„Одма после 10 сатій,“ одговори послужитель. „Тако явите му, да ћу га поодити измѣђу 9 и 10 сатій, єръ као што вамъ реко, веома самъ нестрпельивъ, да наручбину изручимъ. Кажите вашемъ господину да се зовемъ Іованъ Мусонъ, фабрикантъ изъ Тулона!“

„Како казасте своє име слуги, официру?“ упыта Францъ.

„Я самъ казао име моє матере, коя є была велика пріятельица овогъ господина, и тако ће одма дознати, да има очекивати сасвимъ радостну посѣту!“

„Ха! погледайте само, г. Калієру, овай красный дућанъ са найвкуснiимъ посластицама. Ко бы было іошъ тако богатъ, да се овде єдномъ ситъ до грла наеде“

„Мы іошъ писмо ништа доручковали, Францу, айд'мо унутра да єдемо, шта оћешъ; наравно као мой гостъ. Слѣдуй моимъ наставленіима, па ћешъ имати довольно новаца, да свакій данъ колико ти душа узхте, можешъ єсти посластице. Айде замномъ дете!“

Лукавый Францъ быяше усхићенъ. Онъ слази у дућану два наредника, за коє є мисліо, да су официри, и гледао є да овима потайно некако оно писмане преда. Официръ поручи єдно стакло вина и све што найболѣ имало буде одъ єла.

„Єди, младићу, пріятће ти!“ рече официръ пунећи чаше.

„Погледай овде! рече єданъ одъ наредника пруживши своѣмъ другу дневникъ. „Его опетъ є єданъ заточеникъ съ галеріе побегао и то єданъ одъ найопасніи, почемъ є надзирателя убіо. Ево му личногъ описа: Коса му є кратко подсечена, носъ шиластъ, лице сувоняво, стасъ дугачакъ, — не, тай зацело неће далеко отићи!“

Францъ примѣти, да се савъ запрвеніо официръ, чимъ є онай наредникъ ово изговоріо и свою столицу тако намести да є обоимъ солдатима леђа окренуо; затимъ одпочне пріятніе єсти и поручи іошъ єдно стакло вина. Кадъ су и ово испили, извади лупежъ изъ препуне кесе єданъ златный новацъ и остави на асталъ.

„Ніе л' истина, да ти се допада овако живити?“ прошапне официръ. „Само ако будешъ наметанъ дечко, ты ћешъ имати исто тако као и я свачега задоста.“ Съ овимъ речма зграби лупежъ свой шеширъ и устане — но садъ кадъ є овай неколико корачаи пре нѣга изишавши изъ дућана отишао, Францъ дрктаюћи завуче руку у џепъ, извади писмане и тури у руку єдномъ нареднику. Зачуђенъ погледи овай, али Францъ брзо као муња достигне официра, и после неколико тренутака изчезну у улицу. Обоица се дакле врате у свою пећину, и Францъ радостанъ што є у своіой намѣри успѣо, показиваю се весео, и то є официра обнадеждавало, да се намамлѣный животъ младомъ земледѣлцу допао, и да ће наскоро постати нитковъ. Целый данъ проведу узклицаваюћи и пійничећи, но чимъ деветый часъ куцну наступи мртва тишина у разбойничкой пећини. Самъ официръ одведе Франца у нѣгову собу, кою позорльиво затвори, и скоро затимъ чуе овай, како галерный робъ са своѣмъ другомъ Вернеромъ остави кућу, да ужасно дѣло изврши.

Текъ што су неколико корака у улицу умакли, кадъ Францъ види згодну прилику, да може садъ найлакше побећи. Прозори су были веома мали, тако да се крозъ ньи ніе мог о никако провући, а яка врата официръ є добро затворіо, нити є смео и найманѣ шушнути, єръ су Хуго и Гвидо іошъ у пећини были.

У соби, или болѣ рећи у затвору, гди є Францъ быо, стояла є намештена велика порцуланска пећь, коя є можда случаємъ или по вольи пређашнѣгъ притяжателя куће овде направлѣна Младићъ види, да є каналъ одъ пећи, кои се пружао до преднѣ сале, доста широкъ, и да ће се крозъ нѣга лако моћи провучи, и тако започне веома предосторожно съ пећи парче по парче скидати, и напоследку продревши крозъ узано огньиште, дође срећно до преднѣ сале. Овде отвори Францъ єданъ прозоръ спусти се у малу авлію, одключа капію и после неколико тренутака — савъ до ушію гаравъ — изтрчи на улицу.

Пунъ радости, што є изъ замка зликоваца побегао, но у исто време и у недоумнѣнію, куда ће прибѣжишта за ову ноћь наћи, тумарао є по помрчини незнаюћи ни самъ куда. Додуше є имао іошъ неколико франака у џепу, но почемъ є свой завежлаи у разбойничкой пећини морао оставити, то се бояо, да га нико неће овако чађава у кућу примити.

Међутимъ идући замишлѣнъ єдномъ широкомъ улицомъ, очеше се случайно о єдну у бело обучену госпою, коя исподъ руке съ єднимъ широкоплећкастимъ киразиромъ иђаше. Може свакій себи представити, како є госпои было, кадъ є альину упрляну видила.

„Погледай само, Карлу, како ме ово жи-

---

*) Изъ „Србства“ г. Іоксима Новића.

вотно нагрди!“ повиче са сузнимъ очима женскиня, показуюћи киразиру упрляну альину. Неможемо садъ ићи у позориште — води ме натрагъ кући.

„Морамъ найпре овомъ ниткову платити,“ загрми киразиръ, и у исто време счепа бѣдногъ Франца за вратъ, и стане га лупати. Сва покушеня бѣднога, да се изъ руку киразира, кои га є као клѣштама стегао, изчупа, или да бы му кои буботакъ повратіо, осташе безуспѣшна.

Кадъ є киразиръ изліо свой гнѣвъ надъ бѣднимъ Францомъ, одвуче га до найближе капіє єдне яко осветлѣне куће, и удали се са своіомъ іоштъ тешкаюћомъ се любезницомъ. Францъ нађе овде на єдногъ у униформи обученогъ вратара са тророжнимъ шеширомъ на глави и држећи штапъ са великомъ ябукомъ у руци, кои є смеюћи се гледао тай бой.

Већъ и вратаръ подиго быяше руку, да одъ своє стране упрляномъ селянчету кою песницу прида, кадъ овай наеданпутъ радостно повиче: „Уяче Бразини, заръ непознаєте вашегъ Франца Дибреса, вашегъ рођака?“

„Францъ Дибресъ! Тако ми светогъ архангела, ты си, любезный младићу; али кажи ми за име Бога, зашто си тако прлявъ као угляръ?“

„Уяче, мой добрый уяче, я самъ доста у Паризу претрпіо, и ако самъ текъ одъ некогъ времена овде.“

„Да си у Паризу, знао самъ,“ рече вратаръ, „скоро є єданъ полицайный чиновникъ за тебе пытао.“

„Хвала Богу!“ повиче усхићенъ Францъ. „Дакле моя є намѣра извршена, и несрећный неће одъ руку убица умрети.“

„Шта ты то булазнишъ?“ упыта зачуђенъ вратаръ.

„Я васъ молимъ, уяче, айдмо у вашу собу да се мало очистимъ, а затимъ исприповедаћу вамъ све што се са мномъ збыло, тако да ћете се одъ чуда окаменити.“

Уякъ Брасини отвори своє обиталиште и Францъ уђе унутра. „Ето мене одма,“ рече, „и онда ћешъ ми моћи изпричати. Садъ се мало очисти, Францу, и ако узхтешъ што єсти или кою чашу вина попити, наћићешъ у долапу.“ Потомъ узме вратаръ штапъ и постави се опетъ предъ капіомъ гостіонице г. Маріє.

Сутра данъ представи Брасини своегъ сестрића пріятельици гостіонице. Она быяше дебела женскиня са дугимъ црвенимъ образима, и нѣни непріятельи доказиваю, да плаветникаста боя нѣногъ носа проистиче одъ некогъ пристрастія къ Хамбертину. Притомъ г. Марія извикана є была да є тако исто богата, као и тврдица. Но съ правомъ морамо признати, да є нѣна гостіоница была єдна одъ найогмѣніи. Пуна задовольства сматраше госпоя красногъ младогъ дечка, и опредѣли му годишню плату одъ сто франака, да при асталу послужує. Іоштъ новый келнеръ ніє изъ собе своє заповеднице, гди є ньой представлѣнъ было, изишао, кадъ полицайный комисаръ появи се и ступи предъ госпою Марію.

„Налази л' се у вашой кући Францъ Дипресъ, сестрићъ вашегъ вратара Брасини, госпоя?“ рече званичникъ.

Зачуђена жена покаже младића, чіє су очи зажарене быле одъ радости.

„Єсте л' вы ово писманце написали, Дипресе?“ упыта званичникъ показуюћи му исто.

„Да, господине! Єсу ли поватани невалялци?“

„Мы смо ньово гнѣздо пронашли, мой пріятелю, по вашемъ извѣстію четири су найвећа злочинца у руке правосудіє предана. Садъ морамъ у протоколъ забележити, како сте у трагъ овимъ злочинцима ушли.“

Чиновникъ извади плайвазъ и артію изъ џепа, и седне за єднимъ асталомъ. Францъ изприча све, што є до последнѣгъ дана доживіо, и сама г. Марія съ ужасомъ изъ приповедке дозна, да су ти немили гости хтели и нѣну кућу посѣтити.

„Тебе є самъ Богъ у Паризъ довео, сине мой,“ повиче уплашена жена, „и да бы увидіо, да я врлину твогъ дѣла припознаємъ, имаћешъ годишнѣ преко погодбе іоштъ 25 франака.“

„Разбойници су были до ушію наоружани,“ рече комисаръ, и бранили су се найжешће. У слѣдству ове продрзљивости буде єданъ ниткову именомъ Вернеръ убієнъ, а другій, кои є текъ пре некогъ времена као убица са галіє побегао именомъ официръ Карієръ, яко є ранѣнъ.“

„А обитательи куће подъ броємъ 27. єсу ли спашени?

„Мы смо башъ у ономъ одсудномъ часу приспѣли, кадъ су зликовци замку за вратъ г. Алина спремили. У осталомъ, Францу Дипресе, доћићете сутра у три сата у варошку кућу. Тамо ћете наћи све ваше познанике изъ куће старе Мабелъ, и повторитено ћете представити суду вашу повесть. Притомъ можете одма 3000 франака примити, што сте садѣйствовали да се одбегшій и опасный робъ увати и затвори.“

Коє могао быти садъ радостніи одъ Франца. — Докъ є госпоя Марія комисара позвала да по єдну чашу ракіє попію, одтрчи младый дечко своемъ уяку и достави му свою срећу. — —

Пресуда надъ уваћеномъ разбойничкомъ четомъ свршила се овако: — Официръ Калієръ, Гвидо и Хуго буду на гилотини погублѣни, а женске буду послане на неколико година у заточеніє, докъ бы се поправиле.

Готово година дана после овогъ догађая протекла є. Францъ є изрядан, честитъ дечко постао, лепо є варошкимъ одѣломъ обученъ было и госпоя Марія яко га є волела, єдно збогъ неуморимогъ труда око нѣны послова, а друго и збогъ нѣгове свакоякимъ покушенима испытане честности. Єдномъ подоцне увече, башъ кадъ є снегъ яко по улицама почео падати, уђу два господина у салу, и у єдномъ углу седну за єднимъ полуосветлѣнимъ асталомъ.

„Доиста!“ повиче маньи одъ ово двоє дошавши, почемъ є своіомъ марамомъ снегъ са горнѣ до грла закопчане црне альине отресао — „заиста, мой пріятелю Жіафару, велика є срећа што є ово време близу гостіонице почело беснити. Кодъ свію чудны догађая Харун-ал-Рашидъ, кои є доживіо, ніє снегомъ по улици Багдадской гонѣнъ, као мы овимъ нашимъ красногъ Париза.“

„То є сасвимъ увеселителный догађай, ваше величество, баремъ ћемо вечерати кодъ госпоє Маріє, чія су єла тако на гласу. Дечко!“

„Изволте моя господо!“

„Поручите съ места вечеру за две особе и донесите шампанѣра,“ рече маньи господинъ „Заиста снежно време свагда ме увеселява, єръ ме оно свагда опоминѣ на веселу младость у Бієнну. Мы смо зидали тамо наше обкопе одъ снега, и снежне лопте быяу наша танета. Ахъ, я быя бодро дете у Бієнну!“

Францъ донесе вино. Докъ є стакло отварао, окрене се маньи господинъ, и увати га за уво.

„Та то є красанъ дечко,“ рече смешећи се, „было бы валянъ волтиже. Бы л' волео да будешъ войникъ, дечко?“

„Фала лепо, господине, пописъ ме є срећно мимоишао,“ пресретне га Францъ.

„Пописъ ће опетъ доћи — но брзо, дечко донеси да єдемо, я самъ гладанъ!“

„Велика є штета за такве валяне люде, Дироче,“ продужи малый. „Комисари у пописиваню нису внимателни, они се даду лако подмитити — на ньи треба добро пазити — войска губи таквимъ небреженіємъ найнуждніє люде!“

„Заповеда ли Ваше Величество, да келнеръ ступи у баталіонъ волтижираца?“ запыта Дирокъ намрштенимъ челомъ.

„Не, мой пріятелю, оставите га као што є, нећу га оневеселити, Дироче! Ха! кадъ бы насъ видила садъ царица како піємо шампанѣръ и говеђину єдемо, као два арендатора изъ Нормандіє.“ Царъ убрисавши руке гроотомъ се насмеє.

„Знате ли, Дироче, да є шампанѣръ преизрядан? Зиста, я ћу данасъ изванъ могъ обычая попити іоштъ кою чашу.“ Наполеонъ счепавши звонце зазвони по келнера.

Нико одъ присутствуюћи ніє могао предчувствовати, да царъ са своимъ великимъ маршаломъ французскимъ у єдномъ буџаку за асталомъ вечера. Наполеонъ є было сасвимъ радостанъ, подиркивао є Дирока и смеяо се одъ свегъ срдца. Друго стакло шампанѣра было є скоро изпразнѣно, царъ устане и узме капу.

„Дироче, платите!“

Великій маршалъ французскій дошао є было у велику забуну. Онъ тури руку у џепъ и рече очаятено: „Ваше Величество, я самъ заборавіо кесу!“

*

„Та вальда ће насъ веровати,“ настави царъ. „Гледайте, те свршите!“

Дирокъ стаяше неколико тренутака веома забринутъ „Ваше величество,“ рече, „идемъ говорити са Маріомъ!“

„Али гледайте, да насъ неиздате, господине!“ заповеди царъ.

Госпоя Марія седила є за столомъ, где се пиће точило на єдной столици съ наслономъ, са кое є све по целой сали могла прегледати. Великій маршалъ приближи се жени и упита є полагано: „Госпоя, мой пріятель и я вечерали смо колико имамо платити?“ — „Францъ!“ повиче жена, „овай господинъ оће да плати!“

„Я васъ молимъ за 30 франака, господине!“ рече келнеръ.

„Да л' бы были тако добри да ми за неколико часова верує?“ одговори великій маршалъ. „И я и мой пріятель заборавили смо кесе и текъ кадъ смо вечерали, ово примѣтисмо.“

„Обоица сте заборавили кесе? То є заиста єданъ истый случай. Будући ми се често догађало, да су се многа господа, кою мы непознаємо, на мене у истомъ недоумнѣнію обратила, да вамъ неказуємъ такове будалаштине, мой господине — већъ самъ доста новаца изгубила, єръ су доцніє заборавили да плате, то васъ молимъ — изъ узрока — ма коимъ начиномъ да ме увѣрите, или какову ствар, кое ће вредность дугъ вашъ заменити, у залогу оставите,“ рече госпоя Марія.

Дирокъ є было садъ понераженъ. Онъ оде одъ г. Маріє, и спази близу стола, са кога се пиће точило, цара, кои полагано тамо амо одаше звиждаюћи тихо єданъ воєный маршъ. Великій маршалъ спази, да се царъ, кои є све чуо, о чему се онъ съ госпоіомъ Маріомъ разговарао, своимъ и свога маршала мучителнимъ станѣмъ веома увеселявао.

„Госпоя,“ приступивши къ ньой маршалъ, „я васъ увераваме, да смо мы честити люди, и да смо изъ наше непредосторожности у овакову забуну пали. — Дакле вы нећете да намъ верує?“ рече Дирокъ.

„Добро, господине! Може васъ єданъ одъ мои момака до обиталишта вашегъ допратити и тамо новце примити — Єл' тако добро?“

„То неможе никако быти,“ повиче маршалъ.

„Како то? кадъ неможе, а оно, мой господине, єдномъ за свагда, молимъ, да ми што у залогъ дате ил' добро ємство.“

„Мой господине,“ рече Францъ, „я васъ іоштъ нигда нисамъ у овой гостіоници видіо, али мыслимъ, да сте вы официри француски?“

„Па шта даль?“ рече Дирокъ.

„Ако я садъ кодъ госпоє Маріє за васъ добаръ будемъ, оћете ли вы сиромашномъ келнеру одма новце послати?“

„Зацело, мой пріятелю,“ рече маршалъ.

„Дакле добро, мой господине,“ настави Францъ. „Я држимъ, да сте поштени войницы. Госпоя Марія, я самъ вам' дужанъ 30 франака!“

„Ты си будала, Францъ,“ рече жена доста ясно, да є Дирокъ могао чути. „Заръ те кукавце (сиромашке) држишъ за официре? То су лупежи! Ено тамо маіора Диверієра а мало подалѣ капетана Лазала, питай ій, какъ ћешъ чути, да су чисте птице, по свой прилицы родъ, кои никада ніє носіо на раменима палете.“

„Повторително я ємчимъ за господу!“ одговори невеселый келнеръ — и несумнямъ, да ћу двома честнимъ мужевима у овомъ трудномъ положеню услужность указати.“

„Добрый и врстный младићу!“ викну царъ, прошавши брзо поредъ стола, кога є Дирокъ пратіо, и коме почеше боре на челу ведрити се. —

Наполеонъ є обично свакогъ вечера са своимъ великимъ маршаломъ Дирокомъ по улицама парискимъ одао, нѣга є Дирокъ у шали називао Харуномъ (Харунъ-ал-Рашидъ), а онъ Дирока Жіафаромъ. Додуше царъ є у овой шетньи имао мале чудне догађає, ал' га ништа ніє већма задовольило, као улазакъ у гостіоницу госпоє Маріє, тако да є самъ о томе царицы Іозефини приповедао.

После тога было є већъ протекло неколико месецы, кадъ царъ праћенъ великимъ маршаломъ Дирокомъ у улицу Ришеліє дође, у коіой є была гостіоница госпоє Маріє, и смешећи се стане предъ осветлѣномъ кућомъ.

„Дакле Жіафаре, оћемо л' попити по єдну чашу шампанѣра?“

„Ако ваше величество заповеда?“

„Башъ кадъ ми паде на паметь. Дироче, како сте наградили нашегъ ємца, нашегъ пріятеля у нужди?“

„Дечко — заиста, ваше величество, то є одъ мене сасвимъ непоштено, іоштъ нисамъ сиромаху суму, за кою є онъ добаръ было, повратіо. Ништа зато, сутра ћу му одма“ — —

„Не, г. вел. маршалу Француске, одма нека се добромъ човеку изплати! Не само да є вашу него и вашегъ цара честь опрао. Колико сте новаца собомъ понели, Господине?“ упыта царъ.

„Нешто сребра и до 3000 франака у банкнотама.“

„Мы ћемо вечерасъ кодъ госпоє Маріє вечерати, и све ћете новце, кое са собомъ носите, дати дечку; я ћу га узети у дворацъ за царичиногъ собногъ служителя на место Лакроакса, кои є недавно умр'о, побрините се дакле, Дироче, да ми се у дворцу представи.“ —

Сала є была пуна, но опетъ оба пришелца нађу место и седну за єднимъ четвороуголнимъ асталомъ, за коимъ су при последньой посѣти вечерали.

Дирокъ зазвони: „Нека дође Францъ!“

Дечко се появи и смешећи се приближаваше се дужницима.

„Збогъ могъ неатаня вы нисте іоштъ ваше новце примили, я ћу вамъ ій одма съ интересомъ вратити — мы желимо вечерати, Францъ — донесте намъ шампанѣра.“

Францъ оде за столъ са кои се пиће точило. „Официри, за кое самъ ємчіо, опетъ су дошли, госпоя,“ рече узклицаваюћи, „вы видите да се я неварамъ, што самъ господу за поштене люде сматрао.“

„Єси ли већъ добіо новце, Францъ?“ упыта жена срдито, што є келнеръ точніє познавао люде, него она, као изкусна угоститель ка.

„Нисамъ іоштъ, али ми є господинъ већъ обећао!“

„Чувай се, Францу, одъ ниткова — онъ ће опетъ заборавити кесе, и пре нег' што се обазрешъ, измаћиће изъ сале.“

Госпоя Марія была є яко любопитльива, да дозна, кои су были ова два госта; она устане са столице и оде до астала, за коимъ су седили маіоръ Дивіеръ и капетанъ Лазалъ.

„Молимъ васъ, драгій маіоре, погледайте у ономъ углу — тамо вечераю два господина — я бы желила знати да ли су то официри изъ наше ратоборне войске?“

Оба официра гледали су на показаномъ асталу, и на ньиновомъ лицу могло се читати упрепашћенѣ. „Тако ми Бога!“ повиче капетанъ, „да ли є то истина, или ме очи вараю?“

„То є онъ!“ рече тихо маіоръ.

„Познаєте ли ону господу, маіоре?

„Но драга Марія, несумняте ли о срећи, коя вамъ є данасъ у део пала?“

„За име Бога, говорите ясніє!“ рече збуњена жена.

Маіоръ Дивіеръ извади изъ кесе єданъ новацъ одъ петъ франака и покаже на ликъ. „Налазите ли какве подобности између овогъ лика и главе оногъ малогъ господина, кои за четвороуголнимъ асталомъ седи?“ упыта госпою Марію, коя као мртвацъ побледила быяше.

Госпоя Марія уплашена оде посртаюћи до єдне столице, устне су іой быле єдна за другу прионуле и напослѣдку изъ дубльине прсію проговори: „Ца — царъ!“

„То є царъ!“ рече маіоръ.

Неописаный стра' госпоє Маріє и нѣнъ повикъ ниє остао непримећенъ — за тренутакъ разпростре се вѣсть по целой сали, да є ту Наполеонъ са своимъ великимъ маршаломъ. Сви поустаю и ускликну: „Да живи императоръ!“

Царъ остави одма салу поздравивши све пріятельски, кои су у ньой были, али є пре тога великій маршалъ уплашеномъ Францу дао єдну кесу съ новцима и єдну записну книжицу. „Узмите ове новце, Францу,“ рече, „све є ваше, Нѣгово величество царъ наложіо є, да му сутра уутру у дворацъ предстанете.“

Текъ после некогъ времена, дође госпоя Марія къ себи. „Царъ —“ повиче она. Света Богородице, како самъ се могла толико заборавити! Маіоръ, вы се састаєте у дворцу, вы ми можете издѣйствовати аудієнцію кодъ нѣговогъ величества — я ћу пасти на колена — Францу! то є царъ быо, за кога си ємчіо, а другій господинъ быо є великій маршалъ Дирокъ, херцогъ одъ Фріоліє!“

„3000 франака, госпоа!“ усклицаваћи Францъ показиваше у висъ поклонъ Дирока, и сутра ћу изићи предъ цара у дворацъ!“

„Баръ ћемо заедно отићи у дворъ, сыне мой. Хвала Богу, тако е, ніе л' истина, маіоръ? Францу, я самь яко збунѣна, донеси ми едну чашу ракіе!“

Кадъ е сутра данъ Францъ заедно са госпоіомъ Маріомъ у палату дошао, самъ ій великій маршалъ у цареву собу одведе. Наполеонъ сеђаше читаћи на едной малой софи, и брзо приђе на сусретъ дебелой жени, коя е на колена пала была.

„Ахъ, госпоа Марія, наша изрядна угоститель ко!“

„Ваше величество, найнесрећнія женскиня у Француской, коя е изъ незнаня — — Ваше величество — —“

„Ман'те се тога, госпоа,“ насмее се царъ — „вы сте имали право што нисте дво'ма протувама, кои су заборавили свое кесе, веровали.“

„Ваше величество, опростите едной сиромашной и бѣдной женскиньи,“ и г. Марія бризне плакати.

„Доста, госпоа, я вамъ одъ свегъ срдца праштамъ — али оћете ли ми едну молбу изпунити?“

„И самый животъ, ако ваше величество узхтѣ.“

„Оставите ми дечка Франца — — онъ ће данасъ доћи у дворацъ, е л' те, великій маршалу?“

„Онъ е већъ у предворію, ваше величество!“

Наполеонъ зазвони, „Нека доће, Францъ Дипресъ!“ рече унишавшемъ послужителю.

Дечко уђе.

„Дипресу,“ рече царъ, вы ћете оставити госпоію Марію; збогъ поступка, кои сте прама мени указали у гостіоницы госпое Маріе, я самь вамъ обвезанъ, Францу; я васъ поставлямъ за собнѣгъ служителя царице Іозефине — вы ћете одма почети свою дужность. Пріяв'те се дворскомъ маршалу! — царицы сте већъ потребни!“—

Полуопіенъ срећомъ Францъ доће кући. Две године было е садъ у Паризу и наклоношћу судбине получи место, кое е найпродрзлнвію надежду надвладало. И старый уякъ Брасини было е обрадованъ и поносіо се збогъ сродства са Францомъ, садъ е са већимъ уваженіемъ носіо свой штапъ него преће. И Францъ одправляо е свою дужность са своимъ верности едногъ човека, кои за сва нему чинѣнъ благодѣянія признателанъ се показуе, и гдѣкоя умилна речь ангелске доброте царице Іозефине быяше нѣгова награда. Тако и треća година нѣговогъ бавленя у Паризу протече, опоминянѣ на Аницу, и дато обећаніе све му се яче и яче у души понавляше. Едногъ ютра приступи къ царицы и падне на колена.

„О, гле садъ Дипресу, имашъ найпосле іоштъ за што молити? По свой прилицы желишъ каково место за твогъ некогъ сродника?“

„Не, ваше величество, я молимъ за краткій одпустъ да одемъ у мою постойбину.“

„Добићешъ, Дипресу. Есу л' ти живи іоштъ родительи?“

„Сви су ми сродницы и пріятельи у сеоцу Карильону помрли; — то е обећаніе што ме у постойбину одвлачи, обећаніе, кое самь већъ пре три године задао едной младой девойки“ — и Францъ изприча повѣсть свое любови къ Аницы Робертовой.

„Она ти е остала верна, Дипресу, жена коя искрено люби, неће никадъ изневерити!“ повиче узбуђена Іозефина. Иди дакле у Карильонъ, я почитуемъ твоя честна чувства, и узми овай завіютакъ наполеондора као помоћь за путный трошакъ. Я ћу съ царемъ разговарати, да ти дозволи венчати се и кажи Аницы Робертовой, да ће се царица за нѣну опрему постарати.

„Ахъ, ваше величество, чимъ самь се я ове чрезвичайне милости удостоіо?“

„Ты си Дипресу веранъ и поштенъ младићъ, путуй съ божіомъ помоћи, ево,“ наставі царица, почемъ е еданъ завіютакъ изъ писаћегъ астала извукла — „ево ти едне беленгуке, застанешъ ли Аницу съ вернимъ и чистимъ срдцемъ — подай іой као даръ едне срећне жене.“

На изреднимъ путничкимъ колима упути се Францъ управо у свою постойбину, и после краткогъ времена угледа свое селце са левимъ кућама и стародревномъ црквомъ у зеленилом застрвеномъ полю. Сузе среће и благодарности ровиле су Францу низъ образе, кадъ се на высину попео, гди е пре три године последньи путъ мило сеоце разгледао. Све надежде нѣгове сазреле су за богату жетву — но Аница, збогъ кое е онъ и саму постойбину оставіо, само да бы ю добіо, да ли му е остала верна? — — Онъ изпрати кола напредъ, и оде кодъ свештеника одъ Карильона. Уђе у кабинетъ старогъ пароха, кои одма устане и долазећегъ предусретне.

„Шта заповедате, мой господине?“ упыта старый узбуђеногъ Франца.

„И заиста, вы ме више непознаете, мой старый, верный наставниче?“

„Како? шта? Францъ? Не, я се неварамъ; то е заиста Францъ Дипресъ,“ продужи старый парохъ. Добро дошли, Францу, или шта више господинъ Дипресу, еръ сте вы постали државникомъ, кои никако неналичи на худогъ земледѣлца, и кои е недавно пре три године отишао у Паризъ.

„А како е Аница Робертова?“ запыта дрктаћимъ гласомъ пришелацъ.

„Она е здрава, добрый младићу, и іоштъ вамъ е као преће одана. Свакогъ просіоца упорно е одбила. Найпосле іоштъ едно честно извѣстіе, Францу — старый Робертъ коначно рѣшіо е, да свою кћерь уда. Робертъ е старъ, и своимъ за васъ селскимъ иманѣмъ неможе више разполагати, и будући е мою и Аничину молбу изпуніо, хтео самь што пре у Паризъ доћи, да вамъ радостну вѣсть донесемъ. Али, господинъ Дипресу, по вашемъ изгледу чини ми се, као да нећете у нашемъ маломъ Карильону живити!“

„Богъ ме е благословіо, мой добрый наставниче, я самь садъ срећанъ и угледанъ грађанинъ, и могу старомъ Роберту више одъ 1200 захтеваны' франака показати.“

„Оно мало иманя, кое сте кодъ мене на сохраненѣ оставили, такође е добре плодове принело и порастло е до 300 франака,“ рече свештеникъ, „али господинъ Дипресу, чимъ се занимате у Паризу?“

„Првый самь служитель француске царице!“ одговори, Францъ, прелетивши му лака румень допадльивости о самомъ себи на лепомъ и радостномъ лицу.

„По — послужитель француске царице?“ повиче упрепашћеный свештеникъ, међутимъ устане ладећи се црномъ капомъ. „Заиста вы сте неописану срећу получили, г. Дипресу!“

„Благій е Богъ было самномъ, отче свештениче, я самь верно вашу науку слушао, и благословъ ніе ме мимоишао.“ Францъ изприча свештеникъ све што е у Паризу доживіо, и старомъ свештенику потеку сузе одъ радости и узбуђеня.

„Айд'мо къ Роберту — Бабетъ, мою светчану альину и нову капу!“ викне честный свештеникъ. „О Боже каква радость се понавля у кући Робертовой, и мое старо срдце мора у томе участвовати! Францъ Дипресу ніелъ истина, да ће васъ старый свештеникъ, кои е крстіо, іоштъ и венчати?“

„Заиста, отче свештениче!“

„Садъ айд'мо, младый пріятелю, да изићемо изъ села, па ћемо крозъ башту Робертову, да небы пре нашегъ долазка нѣгова породица дознала. Вы чекайте у козіемъ лишћу, докъ я Роберта на вашъ долазакъ спремимъ, и после неколико минута можете вашу будућу невесту у присудствію старогъ Роберта полюбити.

Веселый старацъ оде у кућу Робертову а Францъ се сакріе у истомъ лишћу, у комъ се е пре три године са Аницомъ разстао. Чезня за милимъ створенѣмъ принуди га те брзо изиђе изъ баште и приближи се кући, у кою е старый парохъ ушао. Ту спази отворенъ са свію страна виновомъ лозомъ обатртъ прозоръ — приближивши се прозору — чуе гласъ старотъ свештеника.

„Тако е то, мой милый Роберте, и ты мое дете! я самь добіо извѣстіе о Францу Дипресу, но на жалость ніе тако повольно, и ваша доброта быће за нѣга врло добротворна“ рече парохъ.

„Я га нисамь смео пустити, да иде у пустый Паризъ,“ рече Робертъ, „али самь было заслепљена будала, што самь мое дете готово само за новце и иманѣ хтео удати за оногъ старогъ и седогъ проклетника. Кажите ми, отче свештениче, гди се задржава Францъ, како бы безъ икаква одлаганя одпутовао у Паризъ, да мога простака доведемъ, предпоставляћи, да е честитъ и поштенъ остао.“

„Заиста е честитъ, отче,“ ецаше Аница, „Францъ се ніе мога изопачити.“

„Шта вы знате о Францу, отче свештениче?“ упыта Робертъ.

„Сиромашный младићъ живи веома трудно и невольно одъ свои руку. Све штогодъ є предузео ніє му срећно за рукомъ испало, па садъ смера да ступи у войнике, да бы што пре у каквой битки погинуо.“

„Охо, то неће быти!“ повиче Робертъ. „Боже благій до чега є моя твердоћа сиромашка довела. Аница, я ћу сутра да идемъ у Паризъ. — Знате ли дакле, гди се налази сирома Фуанцъ, отче свештениче?“

„Сасвимъ извѣстно,“ насмеє се парохъ, кои Францове пламтеће очи крозъ лишће виново угледа. „Вы га можете готово и самамъ рукама домашити.“

„Онъ є у Карильону, признайте, господине.“ повиче яко обрадована Аница.

„Доиста самъ овде, вы добри люди!“ узвикне срећанъ Францъ, протнувши главу крозъ винову лозу у собу.

„Францу! мой сладкій Францу!“ тепаше Аница, обгрливши га рукама и съ радостнимъ сузама спаде му пурпурне устне цмакати.

„Дакле унутра, младићу, оди унутра!“ повиче яко обрадованъ Робертъ. „Богъ нека ти благослови приступъ — далѣ одавде нећешъ, почемъ си нашао кућу твои родителя!“

Францъ подигне главу съ прозора и после неколико тренутака уђе у собу єданъ младъ и изряданъ човекъ и приступи къ Аници, кою веома узбуђенъ загрли. Аница вриснe одъ радости и старый Робертъ зачуђенъ га сматраше.

„Непознаєте л' ме дакле? Я самъ заиста Францъ Дипресъ — Аница, отче Роберте!“ и Францъ узклицаваћи грліо є часъ Аницу, часъ Роберта, а часъ свештеника.

„О како красно изгледашъ!“ рече Робертъ, „отче свештениче вы ми казасте да се налази у врло бѣдномъ станю, и опетъ є одевенъ, као какавъ благородникъ, и носи великій скупоценый ланацъ!“

Старый свештеникъ сладко се насмеє.

„Какови сте званичникъ постали, господинъ Дипресе?“ запыта збунѣнъ Робертъ.

„Првый служитель Нѣногъ величества француске царице Іозефине!“ одговори Францъ — „и ево отче Роберте 1200 франка — садъ одржите речь и дайте ми вашу Аницу за супругу.“

Старый Робертъ заплаче се. „Па кадъ бы се и сирома вратіо Дипресе, я ти опетъ небы одрекао моє дете. Богъ є твоє труде наградіо — хвала буди нѣговомъ светомъ имену!“

„Аминъ!“ рече старый свештеникъ — „а кадъ ће быти свадба?“

„Кадъ уздарѣ буде готово,“ одговори Робертъ, „но морамъ ли є по париздкомъ начину спремити?“

„Што се тога тиче нетрудите се ништа, отче Роберте, за уздарѣ постараће се нѣно величество царица, и ево єданъ поклонъ одъ царица, я ћу ти га дати, Анице, яко твоє срдце онако исто верно и любко спрамъ мене куца, као што є преће куцало.“ Съ овимъ речма отвори єданъ сандучићъ, и златне белезуке баце зракъ на обрадовану девойчицу.

„Одъ царице!“ повиче Робертъ. „Ахъ, Францу, како се стидимъ! Кадъ си сирома было чешће самъ ти показиваo врата, а садъ као поштенъ и отмѣнъ човекъ, тражишъ кућу селяка, кои є каменитогъ срдца, да срећу и честь истой принесешъ.“

„Оканите се тога, отче Роберте — вы ћете примити сиромаха Франца и дати му руку ваше кћери. Будите ми милый отацъ а я ћу вамъ быти верный сынъ, догодъ уживимъ.“

Царица лако издѣствує одъ Наполеона дозволенѣ за Дипресову женидбу са Аницомъ. До смрти своє госпоє было є верный служитель, после остави дворъ и купи єдно лепо добро, у близости Карильона, у комъ є као дѣлателанъ старацъ, высокопочитованъ одъ стары и млады са своіомъ Аницомъ у кругу своє лепе деце и унучади весело своє време проводіо. И после некогъ времена обоє оседливши, често су очи къ небу подизали благодарећи Богу на указана имъ благодѣянія. — —

А. Спасићъ.

О подунавскимъ княжествама.

I.

Погледи Европе, кои су одъ 1853. год. съ вниманіємъ на истокъ управлѣни были, придржаваю се іоштъ и садъ єдне исте точке: мы ћемо говорити овде о подунавскимъ княжествама, одъ кои се осимъ државногъ быћа и унутрашньи уређеня у найновіє време важне одсуде очекую. Найвећа европейска река, коя є случаємъ рата одъ свію дуго-ношены окова ослобођена, образує у своимъ долнѣмъ току границе између подунавски княжевства и непосретствено турски земаля. Она утиче у црно море, коє є у найстарія времена па и данасъ за трговину одъ найвеће важности и средоточіє промене робе између Европе и средње Азіє было. Съ Язономъ, кои є благо изъ Колхида оплячкао, отворили су Грцы ньова тамошня предузиманя, коя су поредъ напредуюћегъ благонравія не на отиманѣ, него на населяванѣ и мирный саобраштай управлѣна была. У каснія времена добіяле су Генуа и съ ньомъ саревнуюћа Венеція у онимъ водама своя богатства, докъ имъ турско правителство путъ къ таковимъ плодоносећимъ предузиманама непрепречи.

Нетреба гледати, што се у подунавскимъ княжествама важна слагалишта производа европске радиности и посредственицы ньовогъ далѣгъ продаваня у Турской и Азіи налазе. За непосредствене свезе у удалѣне предѣле као у Немачкой оскудѣва найвыше безбѣдность, поверенѣ и ближе познанство. Велике трговачке куће у Букурешту, Галацу, Бранлу имаю тога ради давно утврђене свезе. Оне познаю найболѣ путове къ продаи, оне знаду, коме треба на кредитъ дати, и докле га продужити могу, па опетъ са колебаюћимъ се новчанимъ свезама у места источне землѣ повераваю се. Мы бы зато узаймна одношенія трговаца изгубили, кадъ бы такове свезе у подунавскимъ княжествама место заузеле, коє бы нашемъ упливу на ове землѣ на штету служиле.

Но и у другомъ смотреню имаю ове провинціє за насъ лепу обећаваюћу будућность. Аустриски землѣмѣри више времена занимали су се за премериванѣмъ и чертанѣмъ подунавски княжевства. Желимо ли ньове радње у целости познати, нуждно є найпре географичнимъ познаванѣмъ као и достойномъ поправкомъ упознати се. У слѣдству досадашньи подарака Влашке има површный просторъ одъ 1330_{1221}, Молдавія пакъ рачунаюћи и повраћену Бесарабію одъ 940_{168} квадратны миля. Она има 2,600 000, ова пакъ 1,580.000 жителя. Скупа дакле долази готово по 1889 людій на єдну географичну квадратну милю. Ово мало людство одговара станю земальскомъ, и подунавска равница као наводнѣна земля дає найвеће плодородіє. Премда се у дѣлателномъ и свакидашнѣмъ стараню оскудѣва, ништа манѣ жетве су тако богате, да се піяце западны земаля са житомъ уредно и много снабдѣваю

Карпати су пакъ са найкраснімъ шумама обрасли и садржаваю у себи велико, досадъ неодкривено метално богатство. Со' и стоку подунавска княжества могу у изобилію дати, и многи предѣли даю вино, коє и само мађарско превазилази, осимъ тога при сразмерномъ обдѣлаваню могли бы благородне производе у великой маси указивати. —

Кадъ бы Западъ принуђенъ было изселити се, онъ бы се у предѣле долнѣгъ Дунава населити могао. Али пре свега морало бы се тамо построити, како бы западномъ духу одговарало. Основно иманѣ налази се у рукама благородства и манастира, селякъ пакъ налази се у ономъ положеню, коє пређашнѣмъ станю у Русіи одговара, или га превазилази. Робство Цигана у слѣдству источногъ рата укинуто є, напротивъ робство христіянски селяна іоштъ трає и нема никаквогъ олакшаня У томъ смотреню нуждно бы было свойски заузети се, да се измена породи; аустриска влада узела є то у призренѣ, да се олакшанѣ томъ робству издѣствує, и о томе већъ се у царствама ради.

Али то се све са предстоећомъ организаціомъ подунавски княжевства скончава. У целой ньовой исторіи никада Влашка са Молдавіомъ ніє была државно саюжена. Треба то изъ далѣ започети, да бы борбу народа и притяжанѣ земаля на долнѣмъ Дунаву мало подробніє описали. Како Влашка тако и Молдавія на послѣдку добыла є самосталну владу, коя навалюћой турской сили ніє могла одолѣти; и войводе обоихъ земаля быяу доста паметни, почемъ су за немогуће држали Турцима одупрети се. Драговольнимъ подложаємъ турской власти обезбѣдили су

себи и своимъ подайницыма знаменито право при свемъ томъ што се злоупотребленію турске силе противити нису могли. Познато є, да є руска войска, кадъ є првый путъ побѣдоносномъ ногомъ на землю подунавски княжества ступила, съ найвећомъ радосћу дочекана и поздравлѣна была. Єдинакость верозакона была є силна свеза, коя є Румуне са Русіомъ скопчавала. У Петрограду радило се више о завладѣнію подунавски княжества, него о покровителству, кое є само по видимомъ было. Іоштъ Катарина II. године 1770. положила є заклетву верности, али на миру Кучукъ-кайнарџискомъ морала є ове землѣ порти повратити. Године 1812. была су подунавска княжества порте бедама Русіє у слѣдству француского непріятельского нападая спашена, а тако исто на, $^{2}_{14}$ Септембра 1829. у Адріанополю заключеномъ миру, не толико великодушіємъ побѣдителя, колико опаснимъ положенѣмъ, у комъ є графъ Дибичъ при прелазку преко Балкана поставлѣнъ было, и кое є савршеномъ савладѣнію Молдавіє и Влашке путъ препречило.

Подъ именомъ покровительства узела є Русія одъ тогъ времена тамо превагу. Шта се у Петрограду желило, было є законъ; али кадъ се год. 1848. у Молдавіи безмоћно, у Влашкой снажно кушанѣ породи руского ярма отрести се, представи се у Петрограду до онда врло немарливо-оставлѣно господарство султана, да се у дужность постави, и нѣговъ „Суверенитетъ,“ кои онъ ніє никада притяжавао, у целости одржи. Порта была є противъ своє намѣре и интереса принуѣена све покидане свезе обновити, и ова ослаблѣна одданость вукла є за собомъ више година ове дипломатичне интриге, докъ се нису год. 1853. у источномъ рату свршиле. Нико се невара, да є намѣра овогъ нападая освоєнѣ Турске была, па опетъ ніє промашила, више пута была є Русія принуѣена на одлаганѣ нѣны планова. Са паметнимъ предрачуномъ мораю ови и то твердо одржани быти, да се слаба свеза, збогъ кое су подунавска княжевства іоштъ са портомъ скопчана, разпространи и утврди, овимъ земляма видима самосталность подъ владомъ єдногъ страногъ князя даде, и тимъ рускимъ упливу широмъ капію оставити отворену.

Познаванѣ овы свеза єсть оно, кое явно участіє у овимъ земляма за найтешнѣ држи, и мы мыслимо, да се варамо по предноставки, што смо описанія свойственогъ стаия исты радо читати смели. Аустрія є по извѣстіяма претньомъ рата застрашила руску войску при повратку нѣномъ преко Прута, и 20. Августа 1854. започела є аустриска войска улазити у подунавска княжевства, коя су є до конца Марта 1856. године издржавала

Но да почнемо нашъ задатакъ, т. є. описиванѣ неке особитости ови интересантни земаля.

У примѣчанія достойна лица Влашке спадаю дорабанци, врста войске, хранители правде кои се изъ цвета младежи бираю, войнички организирани, и спремлѣни, да своимъ обвезаницимъ дужностима тако точно одговараю, као некада полицайна струка у свету, причему одъ осталы земаля Европе врло различитый начинъ цивилизирания имаю.

Начелно-странно и чудновато звечеће наименованіє, „дорабанцъ,“ опоминѣ насъ — нарочито после некогъ успѣха у влашкомъ єзыку и прибавлѣномъ знаню, у комъ начину произвоѣенѣ речій слѣдує — на изреченіє „Трабантъ.“

Дорабанско друштво рекрутира се изъ средине землѣ докъ села на земальскимъ границама людство као пограничну стражу поставити имаю, При свакой исправоницы — окружномъ надлежателству — тридесетъ, при свакомъ пакъ Субкермупру — срезу — десетъ людій за одправлѣнѣ дужности суштествую. При своимъ злоупотребленію и противо-закону ньовы поглавара, опетъ се людство не толико за обшту колико, за приватну дужность ньову заузима. Види се, да они дрва и воду носе, деца служе, куваю, альине чисте, накратко у свему место служителя и служавки заступаю. Свако у служби стоєће людство после 14 дана одпушта се, да може у своє место рођеня или постойбину ићи, гди 4 недѣлѣ поля обдѣлаваю или друге послове ради, и по изтеченію овогъ рока наново на своє место т. є. у службу доће. Подобно овоме быва и съ дорабанцима, єдна трећа часть одправля дѣйствителну званичну дужность, докъ две трећине части свой приватный посао врше, но опетъ буду по негда изванъ обычая позвани; ако особити узроцы, као: гоненѣ одъ разбойника, палікућа и други зликоваца, братія отмѣны почестны лица или државника каквогъ на путу и т. д. на то принуде.

Ньовомъ особитомъ изгледу подобни су руски козацы, само што се овы боіомъ одѣла разликую одъ оны. На величественомъ ношеню тѣла стои врхъ капутъ за зеленомъ якомъ као ушіенъ, далѣ носе прне простране чакшире са зеленимъ широкимъ випушкама. Рутава шубара засенява ньово по веѣой части млађано, го обрадо лице и издалека изгледа као разгранаго растѣніє, и коса, орижльиво негледана, рекао бы срасла є са шубаромъ.

Ньови су коньи, као што су у обште сви влашки, мали, витки, танки, али при свемъ томъ якимъ здравимъ костима, као гвожђе твердимъ жилама и мишицама снабдѣвени. Нѣговъ є темпераментъ добродушанъ, пунъ поверения къ людма и свима домаћимъ животиняма, зато се никадъ неможе о каквомъ коню чути, кои бы уєдао или ногама тукао. Съ найманьомъ раномъ задовольни су, са сибаритскимъ єчмомъ сасвимъ непознати, подносе найневероятніє, носе своє ихаче по врућини, зими прашини, киши и олуи са савршено равномѣрнимъ коракомъ; трче ако є нуждно кнутомъ, мамузама и викомъ подстрекавани, преко дивльи каменяра упапречацъ и издржаваю дуго време безъ ране и воде. Премда, као што є свуда на земльи, и међу влашкимъ коньма загасита боя влада, то опетъ види се неразмѣрно различны боя коньски а притомъ іоштъ таковы, да и самъ практичный познаватель коня безъ дужегъ затезаня и ближе науке класифицирати неуме. Гдѣкои люди потврђую да дорабански коньи буду понегда отимарени — кое се са селячкимъ коньма небыва —

Тако дакле дорабанци иде свуда, одчасти као писмоноше, одчасти као пратіоцы званичника, одчасти као пратрола, и могу се као идеалъ брзогъ, башъ ако и не тако правогъ извршеня у полицайномъ и судейскомъ дѣлу видати. Свакій, кои ніє бояръ, духовникъ и званичникъ, дакле землѣдѣлацъ и грађанинъ, подлежи ньовой кнути, и може се неброєномъ числу овы надати, ако се и найманѣ натезао буде, кое се дорабанцу одма противно види. Я самъ самъ єданпутъ видіо како єданъ дорабанцъ туче єдногъ седогъ старца што се у Юлію месецу подъ сенкомъ своє колебе одмараше. Ту дошавшемъ дорабанцу чинило се то као удаленѣ одъ светинѣ и противно закону божіемъ, ніедну речь непроговоривши, стаде селяка туѣи тако, да бы се камено срдце одъ жалости разпало. Злоставлѣный несмевши писнути само повреѣенимъ лѣѣма мрдаюћи и у руци капу држећи примаше незаслужену казнь. Бадаза самъ се трудіо речма и єдимъ попуѣенимъ новцемъ незрелу ревность дорабанца ублажити, лютиномъ тако се быяше разпаліо, да на ништа невнимаше, и друго ми ништа ніє остало, него одъ силеногъ служителя превреный даръ несрећной нѣговой жертви као новацъ жалости пружити.

(Свршетакъ слѣдує.)

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Петакъ. У недоумѣнію садашнѣгъ времена треба по всему во держави на то гледати, да народъ увѣкъ човеческое право уживати може; али свакій државо-народный пратитель съ тугомъ приметитье, да є народъ смѣлъ, а то безъ разсудѣнія смѣлъ, да . . .

Еракъ. Та, море Петаче, како ты говоришъ; я те ништа неразумемъ.

Петакъ, Я се упражнявамъ за учредника србски новина, єръ овы ће дана изићи законъ о слободной штампи.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Његово превосходителство господинъ Епископъ ердељскій, Баронъ Шагуна, путуюћи по долнѣмъ пределу, да скупля милостинѣ за подизанѣ саборне цркве у своіой дієцези, посѣтіо є на тай конацъ и нашу варошь. Обитаваюћи за време бавленя нѣговогъ у велелѣпной кући. Г. благородника отъ Шпирте посѣтіо є више лица отмѣнієгъ грађанства, и іоче пре подне држала є Нѣгова Екселенція у сали школскогъ зданія предъ сакупљеномъ православномъ, ововарошкомъ обштиномъ слово. У красно реченомъ овомъ слову, кое є скоро три четвртине сата траяло, изприповедао є сву повѣстницу православне цркве у Ерделю, наводећи бедно станѣ, у коме се она у прошастимъ вековима налазила, и како се іошъ и дан-данасъ по той дієцези храмови Божіи по найвише места изъ сами дасчара са сламомъ покривени састое. Ово живо описиванѣ сиромашньи православны црквій у Ерделю морало є свакогъ Христіянина немало тронути, и надамо се, да неће долазакъ нѣговогъ высокопреосвештенства у нашу средину безуспѣшанъ остати, тимъ више, што ћеду и найманьи прилози, као што онъ приметити изволео, благодарно примљени быти. Господинъ епископъ одпутовао є іоче после подне у Митровицу. — Кодъ земунске аде, наспрамъ града београдскогъ лежи на ленгеру — неки кажу да є насео — єданъ малый паробродъ влашкій са четири мала шлепа. Бродъ овай носи име „князъ Воворидій„ и зграђенъ є зато, да ради по Пруту. Могли смо разумети, да ће тай бродъ скоро низъ Дунавъ пловидбу свою продужити. — Прошасте недеље могло се по сокацы земунски' єданъ брадатъ човекъ Мађаръ видити, кои є было хація путуюћій у свету землю на хаџилукъ. Истый є приспѣо овамо на некомъ покривеномъ чамцу, у коме се асталъ као олтаръ намештенъ налази; на асталу лежаше отворено Евангеліє, надъ коимъ высаше горећа кандила. Мисли ли овай хація и на мору у овомъ корпту пловити?

**) Београдъ 5 Юнія. У прошлу недељу, 1. тек. получіо є Г. Яковъ Миланковићъ на прописаный начинъ достоинство доктора медицине при свеучилишту пештанскомъ. Г. дръ Миланковићъ єсть уєдно и питомацъ овогъ славногъ заведенія, коме толики врстни мужеви, и међу овыма толики прослављени Србльи, свое изображенѣ благодаре. Онъ є єданъ одъ оне двоице питомаца владаюћегъ князя србскогъ, господара Александра, кое є нѣгова свѣтлость год. 1853. на свой трошакъ узети благоволила, као младиће благонадежне, вештествены средства за продуженѣ наука лишене. Они су обоица добрымъ владанѣмъ и добрымъ успѣхомъ своимъ у наукама подпуно оправдали благодѣтелство и надежде нѣгове княжеске свѣтлости. Дръ Миланковићъ по желби своіой сад' се приготовлява за строге испыте изъ науке породильске, и кад' получи достоинство магистра ове науке, онда ће по наредби нѣгове светлости практицирати по' године при коме клинику пештанскомъ, и потомъ ће сићи у свой родъ; а г. Іоанъ Руварацъ, кои, изучивши съ превосходствомъ науке политическе и православне при бечкомъ свеучилишту, сад' другу годину богословіє у карловачкой патріаршіи свршує, има намѣру, по свршетку исте науке посветити се чину монашескоме, у комъ є народъ србскій довольно црквены свѣтила на полю цркве и народности свое угледао. Миланковићъ є сынъ бл. ст. карловачкогъ катедралногъ пароха Мойсеа Миланковића, сироче, рано безъ отца и матере оставше: а Руварацъ, пароха ново-карловачкогъ, г. Василія Руварца, кои имаюћи на воспитанію четири сына, све болѣгъ одъ болѣга, за выше изображеніє ньіово при толикомъ подвигу своимъ, особито похваледостойномъ, необходимо потребує матеріялне помоћи. Науке гимназійске свршила су обоица у Карловцима. Особита слава пристои князу благодѣтелю колико збогъ штедроте нѣгове, толико збогъ тога, што є овако достойне младиће у свое покровителство примити благоволіо.

— Изъ Прайске явля се, да ће ова година врло плодоносна быти. Сви су усѣви у найболѣмъ станю, а єдина репица неодговара надежди землѣдѣлца.

— Чиновникъ банке, Т. М., кои є пре неколико времена изъ Беча побѣгао, ухваћенъ є садъ у Дражђанима. Премда є у Невіорк' утекао, вратіо се є изъ узрокахъ непознатихъ іошъ досадъ у Европу и верао се нѣкое време по Лондону, гди му се, како се види, ніє башъ найболѣ допало; отишао є затимъ у Нѣмачку, где га судбина у Дражданима стигне. Госпоя — с' коіомъ є онъ было одпутовао изъ Беча у нови свѣтъ, ухваћена є већъ пре осамъ дана такођеръ у Дражданима и допраћена є у Бечъ.

— Што се одпре само гласало, садъ хоће као да потврди, т. є. да ће рускій царъ на сѣверъ свога царства, и то у манастиръ Словенской, кои є юначкимъ одпоромъ, кои су калуђери нѣгови у почетку последнѣга рата дали енглеской флоти, задобіо европско име. На свемъ сѣверу овай се манастиръ сматра као мѣсто светога поклона, куда многи народъ долази.

Пишу изъ Веровитице; Ноћу одъ 16. на 17. Мая о. г. изгорео є овде парни млинъ и шећерна фабрика к' добру вис. князя Липпе-Шаумбурга спадаюћа, течаіомъ неколико сатихъ. Осимъ тога изгорело є томъ приликомъ близу 1000 вагана пшенице, 100 вагана кукуруза и 100 вагана брашна. Сва штета износи до 500.000 фор. ср. Три хиляде хватій дрва, што су была у фабричкой авліи, избавлѣне су срећомъ одъ пожара, али да є хотѣла несрећа, да и та дрва почну горети, было бы ово цело место у погибели, єръ може себи човекъ уобразити, како бы утомъ случаю сва могућна помоћь узалудна была. Кодъ гашенѣ ватре одликовало се є осимъ господскихъ чиновника особито ц. кр. жандармерія. (Н. Н.)

Пролазеће лађе.

покраи Земуна:

30. Мая. Изъ Градишке у Сегединъ лађа г. Іозефа Абрахама са углѣномъ.

30. Мая. Изъ Уздина у Сисакъ: лађа г. Гавре Пушака, са 180 мер. пшен. и 3820 м кукуруза.

2. Юнію. Изъ Панчева у Сисакъ: лађа г. Николе Мигошевића, са 4000 м. пшен., 4000 мер. кукур. и 1000 м. зоби.

4. Юнія. Изъ Земуна у Сисакъ: лађа г. Матіє Іовановића, са 7500 мер. кукуруза

6. Юнія Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа г. Іована Сиде, са 7000 мер. пш. и 1000 м. кукуруза.

Станѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву	8 ст.	9 п
На Сави . опала є .	2 „	— „
На Тиси (Кодъ Тителa — Мая)	— „	— „

Течай на бечкой берзи.

		31	2	3	4	5	6
		Мая					
Народный заямъ	„ 5 „	$83\frac{1}{4}$	$83\frac{1}{4}$	$83\frac{7}{14}$	$83\frac{7}{16}$	$83\frac{3}{8}$	$83\frac{1}{16}$
Лутрійскій заямъ одъ год. 1834..	за 100 фр.	—	—	—	—	—	—
„ „ „ „ 1839. .	за 100 фр.	—	—	$129\frac{7}{8}$	—	—	—
„ „ „ „ 1854. .	за 100 фр	$109\frac{5}{8}$	—	$110\frac{1}{2}$	—	110	—
Акціє Аустрійске банке		967	969	972	$965\frac{1}{2}$	976	976
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ	по 200 фр.	$227\frac{3}{4}$	232	$236\frac{1}{2}$	$232\frac{1}{2}$	$283\frac{3}{8}$	$232\frac{3}{4}$
„ друштва аустр. гвозд. путова	по 200 фр	$264\frac{1}{4}$	$267\frac{3}{4}$	272	$269\frac{1}{4}$	$270\frac{1}{2}$	$271\frac{3}{4}$
„ подунавскогъ паробр. друштва	по 500 фр.	537	$539\frac{1}{2}$	540	539	535	—
„ вост. Франц-Іозеф-гвозд. пута . . .		—	—	185	—	$184\frac{3}{4}$	$185\frac{1}{4}$
Мѣнице за Аугсбургъ		$104\frac{1}{2}$	$104\frac{1}{2}$	$104\frac{1}{2}$	$104\frac{1}{8}$	$104\frac{1}{2}$	$104\frac{1}{2}$
„ за Лайпцигъ		—	—	—	—	—	—
„ за Трієстъ		—	—	—	—	—	—
„ за Букурештъ 1 фор. . .	добри пара	$262\frac{1}{2}$	263	263	263	263	263
„ за Цариградъ 1 фор. . .	турс. пара	—	—	—	—	—	475
Злато		$107\frac{1}{4}$	$107\frac{1}{4}$	$107\frac{1}{4}$	$107\frac{3}{8}$	$107\frac{1}{2}$	$107\frac{1}{2}$
Сребро		—	—	—	—	—	—

Парна плов. на срб. страни.

Изъ Оршаве на све штаціє до Београда, Суботомъ у 4 сата уютру.

„ Београда у Палежъ, Шабацъ, Митровицу и Брчку, Понедельникомъ у 4 сата уютру.

„ Београда у Смедерево и т. д. до Оршаве, Четвртномъ уютру.

„ Брчке у Београдъ и Оршаву, Средомъ у 4 сата уютру.

Парна пловидба.

Изъ Земуна у Пешту, сваке Неделѣ, Понеделника, Среде, Четвртка и Петка у 4 сата изютра.

„ Пеште у Земунъ, сваке Неделѣ, Понеделника, Среде Четвртка и Суботе у 7 сати изютра.

„ Изъ Земуна у Оршаву, Четвртномъ и Недельомъ, по долазку Пештанскогъ брода.

Изъ Оршаве у Земунъ, свакогъ Вторника и Суботе у зору.

„ Земуна у Сегединъ, свакогъ Понеделника и Петка у 6 сати уютру.

„ Сегедина у Земунъ, сваке Неделѣ и Среде изютра.

„ Земуна у Сисакъ, свакогъ Понеделника и Четвртка у 12 сати у подне.

„ Изъ Сиска у Земунъ, свакогъ Вторника и Петка у 6 сати уютру.

Пловидба мѣстногъ парода.

Изъ Земуна у Београдъ, 6, 7 и 11 сати пре подне, $2\frac{1}{2}$ и 7 сати после подне.

„ Земуна у Београдъ и Панчево, 7 пре, и $2\frac{1}{2}$ сата по подне.

„ Панчева у Београдъ и Земунъ, у 9 пре, и у $4\frac{1}{2}$ сата по подне.

„ Београда у Земунъ, у $6\frac{1}{2}$, $10\frac{1}{2}$ и $11\frac{1}{2}$ сат. пре подне, и у 6 и $7\frac{1}{4}$ сати у вече.

„ Београда у Панч. у $7\frac{1}{2}$ пре, и 3 с. п. под.

Печата, издає и одговара кньигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може код сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 24. У Земуну 15. Юнія. 1854.

Силный царъ Стѣпанъ и краль мађарскій Лудвикъ.

Зборъ зборила силна Мађарія
У Будиму граду бієломе.
На зборъ дошли силни поглавари,
Великаши, мађарске спахіє,
Сеєнћи и Хоцаковићи, 5
И владике и митрополити,
Што су земльи смилѣ и босилѣ,
Међу њима и краль одъ Мађарске.
Зборъ збрише дуго и за много,
Како, брате, гђе старієгъ ніє, 10
Да одъ нѣга млађи се застиди,
И гђе машт' мудрієгъ є раванъ,
И гђе свако, што м' на уста дође,
Зановета, и єзикомъ лупа,
Не мислећи, рече ли валяну; 15
И гђе гдешто будала поквари,
Што наймудріє незна поправити.
Ни помена ніє одъ вієћи
Одъ вієћи, и разлога мудра,
Гђе се гложе силни и бієсни. 20
И гђе сама свою користь гледе.
Зборъ зборише три године дана,
И іошъ ништа за напредка нису
Измудрили, некмол' догодили.
У невольи мишля сиротиня: 25
По ню ядну бће што валяно,
Те одъ своихъ одкидала уста,
А бієснимъ, да прохарче, дава,
Да іошъ бѣшньи буду и мучніи.
Кадъ четврта година наступи, 30
А іошъ збора прекинули нису,
Што му края небѣше никако,
Да се нису са њиніємъ кралѣмъ
Посвађале силене спахіє.
И попови, што су земльи главе, 35
Ев' искаше у збора и краля
Веће власти надъ своимъ подручіємъ,
Да су силни посве самовольни.
Краль дознава кудъ се ошибує,
Да су были наумили клети, 40
Власть кралѣву на себе узети,
Сиротиня да обране нема
Іошъ єдине у своєга краля,
Крвопіям' наднувши у руке.
Кадъ у краля крепость опазише, 45
Тада другу рієчь окренуше,
Завикаше изъ грла єднога:
Да рашире землѣ и државу
И при своє крупи спахилука,
Што у рачунъ опетъ њима дође. 50
Ни то краю мило не быяше,
Е безъ пута ніє канлъ кавзи,
Съ околиномъ бѣше у любави.
Но Мађари навалише яко,
На зло свога наметнуше краля, 55
Сиротиню уцвѣлише грдно,
Єръ геаку валя воєвати,
И гинути за свою господу.
Краль краину, да отвори, мора.
И на силна србска цар' Стѣпана 60
Да завойшти заманъ по неправди.
Цару даю на хабаръ Мађари:
„Чуєшъ, царе, силеный Стѣпане!
„Ты се ширишъ и землѣ осваяшъ
„На истоку, югу и западу, 65
„Цариградъ ти како у рукама,
„И нѣгове згоде свеколике,
„Што Азію за Европу вежу,
„Те се зове ключемъ одъ свієта.
„Мы ти зато на путъ не стаємо 70
„И Азію да прихватишъ силну;
„Зато валя да помислишъ на насъ,
„Да и нама живлѣти валяде
„У сусѣдству съ тобомъ у дослуку.
„Мы ћемо се задовольит' малимъ, 75
„Дай намъ Сріємъ, дай намъ Банатъ равный,
„Некъ є Сава одъ Дринскога ушћа,
„И Дунаве међа до Карпата,
„Некъ су наше међе обаляне.
„Ако тако испунити нећешъ, 80
„Ты се спремай бою и мейдану,
„Да оружѣмъ землѣдієлимо.
„Одъ вольо ти и рокъ и рочиште.“
Кадъ гласъ дође силну царъ Стѣпану,
И кадъ виће, шта Мађари траже, 85
Грохотомъ се силанъ насміяо,
Юнакъ силанъ за страхъ и незнаде,
У мейдану ужива юнаштво.
Бой є мили цару одъ свачега,
Наблюдує и одъ срдца жели, 90
Да године не проћу му младе,
Царујући, а у беспослици;
Те повика, набрекну писари:
„Болѣ, море, пера заоштрите
„Бре пишите, што ћу говорити;“ 95
Па овако ситне књиге каже
На войводе и главне юнаке:
„Ну почуйте, мои соколови!
„Мађаръ неће са Србиномъ мира,
„Сріємъ ништу са Банатомъ равнимъ 100
„Да имъ зато данасъ поклонимо,
„Што одъ Грка землѣ преузесмо
„Воюћи до мора синѣга,
„Кабули намъ данасъ Мађарія
„И Цариградъ и землю Азію; 105
„Али неће да расуди клета,
„Да гинути валя, на узети,
„А Мађаръ бы ширіо се мукте.
„Насъ Мађари на бой позиваю,
„Ако њима небы испунили, 110
„Да оружѣмъ землю дієлимо.
„Иште Мађаръ землѣ у Србина
„И безъ муке. и безъ боя тешка,
„И безъ яда свога и нашега.
„Но Мађари ка.ъ подадрієше, 115
„И я самъ се нечемъ домисліо,
„Да бой буде на М ришкой равни,
„Ту ће Мађаръ, силанъ биниція,
„Да развіє свою катанію,
„Некъ се шњоме наши коњаници, 120
„Што су сада одъ талума нова,
„Удараю. срећу окушаю,
„Хоће л' быти на коню юнаци,
„Као што є наша пѣшадія.
„Ако Богъ да и срећа одъ Бога, 125
„Те нашъ мейданъ остане и хвала,
„Шумадію могли бы узети
„Одъ Арада горе до Варада.
„Но ми рієчь чуйте и слушайте!
„Диж'те войске хитре коњанике, 130
„Подъ юнаке добре конѣ дайте,
„А на коня све добра юнака,
„Што є вичанъ бою и оружю,
„Што не преза кадъ свієтъ мієня,
„Поуздано диж'те и валяно, 135
„Невѣштаке луде не водите,
„Да забуне не чине по войсци.
„Пѣшадіє некъ оманѣ буде,
„Два коньика а єдногъ пѣшака.
„Съ войскомъ хайд'те бієлу Куличу, 140
„Малу граду на моравску ушћу,
„Онђе да сте до недѣлѣ пете,
„Да до свеца до Петрова дана.“
Кадъ царъ тако заказао войсци,
Онда і' другу књигу говоріо, 145
Те є прати бієлу Будиму
А на руке краю Лудовику,
Књига бѣше овакова гласа:
„Лудовиче одъ Будима краю!
„Я шта смѣра твоя Мађарія? 150
„Заръ се тако землѣ покланяю,
„Као миразъ узъ удату шѣеру?
„То є говоръ како у трабуни.
„У мене сте землѣ поискали,
„Наканъ самъ вамъ волю испунити 155
„Само почемъ мейданъ дієлимо,
„У насъ ништа теверѣели нема.
„Ето рока, ето вамъ рочишта
„Юначкоме бою и мейдану,

„У лієпой равни на Моришу
„Съ обѣ стране воде валовите,
„О Илину да се састанемо
„И оружѣмъ землѣ подѣлимо.
„Ако ли вамъ то ніє по ћуди,
„Одгодите, обоє разбите,
„Доколанъ самь и на свашто наканъ.“
Тако книгу пратіо є кралю
И нѣговой мучной Мађаріи.
Пакъ ста брати око себе войску,
Подъ баряке избране юнаке
На хатовим' а подъ оклопима,
Миздракліє све главне деліє,
Яокнути кои не умію,
Нити знаду плећи окренути.
На мейдану я на мѣсту страшну,
Гласа нема муци ни жалости.
Метохію диже и Подримлѣ,
Пакъ удари на Косово съ войскомъ,
На біела Вучитрна града;
Ту се Стѣпанъ са зетомъ састао
Са войводомъ Войномъ юнакомъ,
И са своє три сестрића млада:
Съ Петрашиномъ и са Вукашиномъ,
И Милошемъ наймлађимъ сестрићемъ,
И ту дошли косовци юнаци
Одабрани больи одъ больієхъ.
Отале се съ войскомъ подигао,
Ударіо низъ воду Ситницу
Иде ломну съ войскомъ Поморавлю,
Но мало се было увратіо
На лієво шеру Митровици,
Гѣе ишчека браћу Херцеговце,
И юнака войводу Момчила;
Ту му дође и малена Баньска
Са войводомъ неякимъ Страхиньомъ
Съ Бановићемъ, Огняновимъ синомъ.
А отале царъ силеный пође
Све низъ Ибаръ до Мораве мале,
А низъ малу оде до велике,
И онѣе є изчекао войске,
Одъ Пазара Релю крилатога
И деліє одъ Старога Влаха,
Одъ Подлимля и одъ Суходола.
И ту дође Ужичка войвода,
И ту дође, и доведе войску
Одъ Ариля и одъ Златибора.
Мили цару како расте войска,
Іошъ миліє какви су юнаци
Поуздани, мейданціє старе,
Што у ватри и заматорили.
Отудъ диже царъ силеный войску
Низъ Мораву преко Поморавля,
Я кадъ дође повиже Крушевца
Башъ на ушѣе одъ Мораве Бинче,
Састао се са Югомъ Богданомъ
И са войскомъ одъ Прокупля града,
Одъ Лѣсковца, Вранѣ и Лієвча,
Нова Брда и Клисуре тврде.
Скупа иду доломъ Моравскіємъ,
Докле дошли на Моравско ушѣе,
Гѣе Дунаво у нѣдро є прима.
Ту стадоше у Куличу граду,
У Куличу, и око Кулича,
Одъ Мораве до Єзаве брзе
Притискоше полѣ край Дунава.
Данъ по данакъ све ячи гоиретъ,
Е одъ свуда придолази войска;
Ту дођоше силни Шумадинци,
Што ихъ жешћихъ на крайни ніє;
Ето стиже Сріємъ земля равна,
И долази Мачва и Подринѣ
Са войводомъ Грбляновић' Лазомъ.

(Свршетакъ слѣдує.)

Димитріє Омиръ и Ефендія.

(Приповедка.)

Ко се неопоминѣ оногъ ужасногъ крвопролића у Хіосу године 1822. Тужна є и ужасна повестница, како є страшный Кара-Али-Паша или Црный Паша съ флотомъ и войскомъ близу Хіоса, найлепшегъ, найбогатієгъ и наймилолюбивієгъ онда острова у грчко-турскомъ Архипелагу, дошао, те є трговина и благостанѣ са жительима и домовима — за три дана изчезло. Земля се крвлю напоила; обиталишта европски конзула престала су быти прибежишта; саблѣ бесни Османлія убіяле су равнодушно седогъ Патріярха, као и дете на сиси, младу жену, као и невесту; више одъ осамнаестъ тисућа особа валяло се у крви а у развалинама Хіоса станише се слепи мишеви и аждає, урлаюћи пси и крештеће грабльиве птице.

Мало є ньи избегло одъ освете Кара-Али-Пашине. Ко є средства имао, бежао є къ обалама италіянскимъ или французскимъ средоземногъ мора. Нарочито є Марзель приміо многе одъ овы бегунаца, кои нису могли Богу доста благодарити, што су свой животъ и свой новацъ сачували. Наравно да є међу ньима было и гдекогъ сиромашка, кои є своє цело иманѣ изгубіо, а садъ є морао свою кору леба ношенѣмъ терета у пристаништу заслуживати.

Међу овима беше и некій Димитріє Омиръ. Нико о нѣму ніє више знао, већъ само да є изъ Хіоса, после оне сече избегао, да є самъ самцитъ и врло сирома было. Но іоштъ толико срећанъ бяше, што є редку вештину у власти имао, коя му є истина врло неизвестно, али опетъ много сяйніє издржаванѣ доносила, него што є было, издржаванѣ нѣгови земляка, кои су у пристаништу радили. Димитріє Омиръ бяше врло вештъ пливачъ и гнюрачъ. Да є Димитріє у наше доба живіо, онъ бы се професоромъ назвао, углове бы улица огласима и образнимъ представлѣнима своє вештине попреко и уздужъ излепіо, и представляо бы свою вештину у сяйно украшеномъ мростору. Године 1826 задоволявао се са самимъ баченимъ му на поклонъ новцемъ, што є свою вештину у пливаню и гнюраню явно у Марзельскомъ пристаништу показивао. Онъ є прилично безпосличарскій животъ проводіо; пливао є и гнюрао се кадкадъ ради своєгъ удовольства, а затимъ є съ таквомъ безбрижности на сунцу лежао, да бы свакій, кои небы знао, да є изъ Хіоса мисліо, да є какавъ надничаръ у стоваришту пристаништа Санта Луція. Димитрію бяше одъ прилике тридесетъ година, было є високъ, врло сразмеранъ, прикастогъ лица, дуге, црне косе, и огнѣны прны очію. Одело имађаше врло просто; обичну кошулю, бело- и црвенопругасте чакшире, свиленимъ поясомъ стегнуте, и малый грчкій фесъ на глави, украшенъ златномъ кићанкомъ. Чарапе и ципеле презирао є као женскій украсъ. Онъ є было подпуно задоволянъ са своіомъ простомъ раномъ, т. є. съ грожѣемъ, лубеницама, црнимъ лебомъ, белимъ лукомъ и киселимъ виномъ. За обиталиште ніє ништа плаћао, почемъ му є некій грчкій трговацъ, кои се у Марзелю станіо было, допустіо, да у нѣговомъ магазину, подобно каквомъ псу, спава. Ако є време лепо было, то є пливао, гнюрао се и сушіо на сунцу; ако є пакъ рђаво было, то се завлачіо у угалъ какавъ и спавао є.

Године 1824. намеравало є турско правительство свою морску силу знатно умножити. И онда є іоштъ, као и садъ, было у Цариграду арсенала и бродостройнѣ; али су Османліє слабо разумевале градити бродове, те збогъ тога су морали европске вештаке потражити. Но почемъ бродостроительи нису хтели къ Султану нѣи, то є морао Султанъ къ ньима, то єсть, послао є єдногъ ефендію изъ одѣленя марине у Марзель съ пуномъ власти, да тамо четири фрегате саградити даде. Ефендія є имао на ту цель новаца а почемъ є бродостроительима мало за тимъ стало было, да ли ће Грци или Турци победу одржати, то су се одма посла примили, и у пролеће године 1825. быяу две фрегате готове, да се на воду отисну.

Француски посленици приметили су, да се Димитрія гнюрача грађенѣ фрегата яко тицало. Свакиданъ є долазіо у бродостройню, где су те фрегате грађене, и седіо є ту више часова. И други су Грци долазили кадшто, и грдили Турке и Французе, што имъ ови руке пазаймлюю, да граде лађе, кое ће неверници у битки противу Христіяна употребити. Димитріє се у ову псовку ніє упуштао. У нѣга су быле речи скупе, и седіо є мирно на даскама, гледаюћи пазльиво на радню бродостроителя. Нико на нѣга ніє пазіо само му є кадшто по гдекои неколико суа сажальиво баціо.

Найпосле освану данъ, кадъ се имала прва фрегата на воду отиснути. Полакъ се Марзеля стекло было. Ту се нашао и подпрефектъ. На узвишеной сгради око бродостройну блистале се лепе, накићене госпође; лађа „Султани Бари“ бяше заставама украшена, а на ньой се налазіо великій Ефендія, са своимъ секретаромъ, своимъ толмачемъ, чибукчіомъ и са бродостроителѣмъ.

Врло є величествено гледати, кадъ се какавъ великій бродъ на воду отискує. Съ куцанѣмъ чекића куца и човечіє срдце. Чекићи уклапаю съ пута последнѣ сметнѣ и препреке, и кадъ се огромна маса почне двизати, обузме гледаоца страшльиво чувство сумнѣ, надежде и стра. Кадъ се бродъ исправи и као какво живо суштество у воду заплива, онда све то ускипи одъ радости и дивленя; човекъ мора и неотице узвикути и самомъ себи, своимъ ближнѣмъ, па и свакоме срећный успехъ честитати.

Свію очи бя'у на речену лађу управлѣне. Само су є неколико клада одъ воде раздваяле, кое бродостроитель съ пута уклоніо. Овай су посао у пређашня времена као тако опасанъ сматрали, да су га морали само на смрть осуђени преступници вршити, кои су затимъ ослобођени были, ако су дело срећно извршили. Іоштъ при првомъ чекичномъ ударцу загнюріо се Димитріє, кои є доонда у множини народа стояо, у воду, и пливао є онимъ правцемъ, коимъ є имала по

свой прилици фрегата поћи. Скуплѣна множина викну изъ гласа, кадъ се овай у пливаню своимъ на ономъ месту появио, где се имала лађа спустити, єръ ова се вѣчъ была почела кретати, те є тако свакій мисліо, да ће гнюрача у томъ тренутку своіомъ предньомъ части смрвити. Но кадъ є овай неколико стопа одъ фрегате удалѣнъ было подиже своє претеће руке неколико тренутака у висину, леже затимъ на леђа и одплива далѣ. Фрегата є вѣчъ была прилично далеко склизнула, и наєданпутъ упаде у воду; али ніє далѣ као какво живо суштество пловила, вѣчъ поче са стражньомъ части тонути, и тако нова фрегата нѣговогъ величества Султана — остаде у глибу.

Сва покушаваня, да бы є на воду одтиснули, остадоше безуспешна. У таквимъ приликама неостає друга средства, вѣчъ лађу на ономъ краю, где є запала, разтрошити, та тако и ову фрегату постиже иста судбина Ефендія є одъ лютине бесніо, бродостроитель бяше у очаяню, Французи приписиваў ту несрећу тежини брода, а Турци, као суєверни люди, мислили су, да є свему томе узрокъ Димитріє Омиръ, кои є своимъ очима лађу урекао. Да є Ефендія у своіой земльи было, онъ бы свему томе своіомъ на пречацъ надъ Димитріємъ извршеномъ пресудомъ край учиніо, али у пределу на ушћу Роне ніє се о вешаню ни мислило. Тако се морао Ефендія задовольити са строгомъ заповести, да у напредакъ гнюрача неће у бродостройню пустити. После неколико месецій буде друга фрегата за одтискивачѣ на воду спремна.

На Ефендиномъ лицу изражавао се стра', кадъ є стакло са шербетомъ на предньой части лађе разбіо и ову „ахмеди" назвао. У истомъ тренутку заори изъ гомиле гласъ: „Димитріє! Димитріє гнюрачъ!" и Ефендія упрепашћенъ и преставлѣнъ види проклетога гнюрача, кои є своє руке као и првипутъ подигао, безъ сумнѣ у намѣри, да и овой фрегати своимъ очараваюћимъ погледомъ спева за душу.

Быле нѣгове очи очараваюће или не, доста, да є и ову фрегату иста несрећа постигла: и она остаде у глибу. Бродостроитель вѣчъ ніє знао, шта да ради одъ муке, а Ефендія се псуюћи врати у гостіоницу и хтеде истомъ на своимъ беднимъ служительима срдце да изкали, ал' се нѣговъ толмачъ, некій оштроумный Гркъ, усуди са своимъ саветомъ мелемъ гнѣвномъ срдцу поднети.

„Честитый Ефендія," говораше онъ, овай рая, кои се Димитріє зове, безъ сумнѣ є лукавъ човекъ, кои є чаромъ своимъ бродове мога господара утопіо. Ал' онъ є Гркъ и рая, затимъ истимъ и нитковъ. Подмити га, честитый Ефендія, и онъ ће одъ своги обчараваня одустати.

„Вы сте сви пси и штенци одъ паса," одговори Ефендія милостиво, „ал' опетъ изъ твои' уста излази много мудрости; пошльи дакле по тога гнюрача съ обчараваюћимъ очима."

По краткомъ времену дође Димитріє; но онъ нити се поклони Ефендіи, нити предъ ньимъ скиде фесъ съ главе. Султановъ посланикъ паде у изкушенѣ, да гнюрача збогъ нѣгове учтивости са гомиломъ дегенека по табани награди; али га одъ тога одврати стра' одъ подпрефекта и нѣговы жандара, а можда и одъ обчараваюће силе тога гнюрача.

„Псето єдно и робе," рече му учтиво, „зашто си обчарао бродове нашега господара, Калифа и султана Махмуда?"

„Я нисамь овамо дошао, да грдню примамъ," одговори гнюрачъ ладно, „и ако су ваше речи за псе, то отвор'те прозоръ и ваб'те ій. Ако шта желите одъ човека, кои у Француской онолико исто важи, колико и вы, то говор'те."

„Бродове, робе, бродове!"

„Прва два леже у глибу," одговори Гркъ а трећій неће ни толико одпловити, колико може топъ добацити, ако да Богъ и св. Ђорђе изъ Кападокіє."

„Ты лажешъ, псето, ты лажешъ!" викну Ефендія.

„Вы лажете, Ефендія!" одговори гнюрачъ, „и ако ми іоштъ єданпутъ рекнете, да лажемъ, тако ми светогъ Луке, разбићу вамъ главу."

Почемъ є Ефендія съ гнюрачемъ самъ было, а намештено лице и показани зуби изявише лютину овога, то се Посланикъ утиша, и поче блажіє говорити.

„Можешъ ли обчараность одъ бродова одклонити?"

„Онима, кое су вѣчъ на воду отиснуте, непомаже никаква молитва."

„Оће ли трећій бродъ одпловити?"

„Ако я узхтемъ."

„А четвртый?"

„Ако я узхтемъ."

„Кажи ми твоя условія," рече Ефендія мало узпокоєнъ. „Колико иштешъ гроша? Оће л ти быти доста десетъ тисућа?"

„Много више," одговори Димитріє съ горкимъ осмеиванѣмъ.

„Више! Какви сте ниткови, вы Грци! Колико више?"

„Я захтевамъ, да ми изъ Стамбола мою жену Катинку вратите. Ню су изъ Хіоса одвели, и садъ є у харему Капудан-паше. Іоштъ захтевамъ, да ми вратите моє троє деце, Антонія, Ђорђа и Евдоксію. Кадъ овде у Марзелю видимъ све ньи, и кадъ ми іоштъ одозго' изплатите двадесетъ тисућа гроша, онда ће мирно ваши бродови одпловити."

„Добро," одговори Ефендія, „я ћу іоштъ ове ноћи у Стамболъ писати, и до два месеца одъ данасъ има'ћешъ твою жену, децу и поискане грошеве. Али чимъ ћешъ ме обезбедити? Речь Грка невреди ни єдне паре."

„Я ћу вамъ дати за ємце два трговца изъ Марзеля, кои ће вамъ за двапутъ већу суму добри стояти. Вы ми неможете све дати, што бы я желіо," рече напоследку гнюрачъ съ набраним челомъ. „Вы ми неможете повратити животъ мога старогъ отца, моє сестре и могъ наймлађегъ чеда. Вы ми неможете дати одъ срдца крви оногъ Албанскогъ куряка, кои є ньи прождерао."

После три месеца была є гнюрачева породица у Марзелю; но при свемъ томъ искао є овай уговорену суму новаца напредъ, почемъ є заданой Ефендиной речи исто онако мало веровао, као и Ефендія нѣговой. Освану данъ одтискиваню треће фрегате у море, и већа него икадъ множина народа быяше се скупила, нестрпельиво очекуюћи свршетакъ предстоявшегъ дела. Димитріє гнюрачъ, кои є за време последня три месеца имао слободанъ приступъ у бродостройню, быяше на предньой части лађе. Намазани се вальци изб'ше, фрегате се покрете и одтиште се величествено у воду. Ефендія є было изванъ себе одъ радости и веровао є садъ више него икада, да Димитріє има обчараваюће очи. После неколико дана уплива и четврта фрегата у море съ истимъ узпѣхомъ.

„Чудноватый човече!" викну посланикъ блистателне Порте. „Каквимъ си редкимъ чаромъ могао обе прве фрегате обчарати?"

„То є было сасвимъ просто," одговори Димитріє у присуству многобройногъ друштва, кое се на сиянъ обедъ скупило было. „Пре петъ година было є мой отацъ єданъ одъ найбольи бродостроителя у Хіосу, и я самь се одъ детиньства у той вештини поучавао. Мы смо были богати, мы смо были срећни, докъ насъ турска злочинства нису упропастила. Я дођо у Марзель, сирома као просякъ; отацъ ми є было убієнъ, а жена съ децомъ у робство одведена. Како самь живео, сви вы знате. Докъ су прве две фрегате грађене, сматрао самь точно сваку радню. Я самь приметіо више погрешака, кое су морале броду у пловлѣню сметати. Но кадъ самь съ Ефендіомъ у погодбу ступіо, дружіо самь се свакій данъ съ бродостроительима, показао самь имъ, што на броду неваля, и казао самь, како имъ поправити валя. Они дакле преиначише и поправише. Бродови су срећно на воду одтиснути, и тако су зле очи у томе толико учиниле, колико лепый каменъ на чибуку честитогъ Ефендіє.

Последнѣмъ небыяше ово обяснѣнѣ право, те промумла у себи, да су сви Грци крадльивци. Но Димитріє є имао своє грошеве, оставіо се свога гнюрання и поче бродове о своимъ трошку градити. Обе фрегате буду брзо наоружане, али ій у битки и кодъ Наварина, као што смо чули, коначно упропастише.

Избацивань Етне.

(У єсень 1852. год.)

Познато є да є Етна, кою Сицилиянцы Monte gibello зову, много виша и обимомъ шира одъ Везува. Подъ ньомъ су унаоколо многобройна села, у коима живе до 300,000 людій. Край нѣнъ до кога се земля може обрађивати, зове се Regione colta и допире до манастира Св. Николе, 2500 стопа надъ моремъ; виногради, гаєви одъ маслине и смокава са силнымъ у найновіє доба посађенымъ индійскимъ смоквама изгледаю прекрасно. Далѣ у висъ починѣ край шумскій (Regione temorosa) съ богатимъ растовимъ шумама. Найпосле, када се сасвимъ проће комадъ обрастао шушняромъ, дође се до снежне

*

линіє (Regione nevosa), коя є готово целе године покривена ледомъ и снегомъ.

Обе горе, Везувъ као и Етна, починиле су већъ велика опуштошеня. Целомъ свету є познато прво избацивань Везува године 79. после Христа, при комъ су вароши Херкуланумъ лавомъ, а Помпеій пепеломъ засуте; међу доцніимъ изметаньима одъ 1631, 1701, 1779, 1794, 1822, 1839, 1850. было є оно прво найсилніє, єръ су пропала многа села заєдно са 4000 людій. Одъ 80 до сада позната изметаня Етне было є оно у 1669. найпустошніє, а по добивенымъ досада вестима као да оно одъ 1852. ніє слабіє.

У четвртакъ 19. Августа започне избацивань съ якимъ земльотресомъ, да се грдна гора до дна тресла. Тай земльотресъ прилично се надалеко пружіо, єръ на више места у Швайцерской осетіо се у исто доба слабіи тресакъ и докъ є гора изметала са избацивањмъ ніє было яке више, као што є то иначе обично, али є тога дана у єдномъ краю у южной Немачкой было, због врелогъ ветра, силне олуйне съ кишомъ, коя є шварцвалдске долине, особито кодъ Шрамберга, яко поплавила. Єдно енглеско друштво кренуло се тай данъ да се на Етну попне и имало є издржати целу силу првога изметаня. Ово друштво описує га да є то было тако величествено да се неможе казати. Небо и земля изгледау као усіяна маса воздуха, озгоръ є суктао изъ Етне пламенъ одъ сумпора, оздолъ су куляли изъ єдногъ дублѣ лежећегъ кратера (такозвани Колоси), густи слоєви дима црногъ као смола; утроба горе дрктала є и стеняла, а олуйна є беснила крозъ воздухъ своимъ снагомъ.

При првомъ изметаню правый (найгорный) кратеръ Етне (връ му лежи 10,000 надъ моремъ) ніє ништа друго избацивао осимъ силне кише одъ пепела, кое є више сатій траяло допирући до найнижи села, да су се ова побояла да ій непостигне судбина Помпеіє. Тай данъ отвори се у волуйскомъ долу (Val dei Bue) — одъ прилике 7000 стопа високомъ — ново гротло, изъ кога на 40 кратера куляла силна масса усіяне лаве. Овде се спомиње єданъ знаменитъ догађай, кои на ново доказує чудну финоћу животиньскогъ нагона. Мало пре избацивања пробуди се єданъ чобанинъ, кои є преноћио са своимъ овцама и козама сасвимъ близу места, где ће се новый кратеръ отворити; кадъ изиђе предъ торъ опази особиту светлость. Дозвавши свога друга дивили су се обоица овомъ чудномъ появу, када наєданпутъ цело стадо — неколико ярца напредъ — поплашено на отворена врата одъ тора нагрне и безобзирце се низъ брдо устреми. Чобани наравно по невольи потеку за своимъ бегунцима — на срећу за обоицу, єръ одма затимъ пукне силно громъ, одъ кога се цела гора потресе — тора нестане, а на нѣговомъ месту куляла є силна лава.

Избацивань траяло є у непрекидной снази вазданъ; затимъ попусти, потресанѣ горе престане и само є непрестанце радіо кратеръ, докъ после десетъ дана незапоче ново и снажніє избацивань. Тога дана 29. Августа попео се на гору некій немачкій природоиспытатель, кои є у обштымъ новинама о томе ову занимльивость явіо:

„Прошле суботе увече у 11 сатій кренемо се по месечини изъ ђаре и у три сата по поноћи дођемо у село Цафарано (на средини горе.) Ту сиђемо па пођемо пешице крозъ честу и чистину на сусретъ къ краю реке одъ Лаве. Она є за овы десетъ дана прешла была у правой линіи до 12—13, низъ целу дужь 16—18 миля и была є тога дана іошъ само за две милѣ одъ села Цафарано. Ширина є износила 2—2½ милѣ; высина была є тако различна, да се управо ни одредити неможе — на излазу могла є износити 25—30 палма (шака), горе є была много виша. Пошто две милѣ пређемо, пошлѣ насъ нашъ воћа на єданъ малый гребенъ, одакле смо стаяли на 50 корачая према изласку лаве.

„Као неми стаяли смо по дуже, и было ми є, као да гледамъ усредъ пакла. Докле є око допирало, ништа се друго ніє могло видети до кривудаюћи омѣны маса, у пляду ликова кои су се непрестано меняли, овде по старомъ кориту лаве пузећи, тамо шуштећи и пштећи, затимъ уєданпутъ црну лаву параюћи, да прокрчи себи пролазакъ у дубину. Овде грдный комадъ лава, кои се одкида и за собомъ пакленый жаръ оставля, но по коме одма пепео попадне и поцрни; тамо силни огнѣни валови, кои теку низъ брдо подижући се и спуштаюћи. Докле годъ догледати могосмо, ништа до лаве, жара огня — десно лево, озгоръ и са стране, само оно местанце на коме стаясмо, ніє горело, нити се пушило. Кадъ сване сиђемо у дубльину и узмемо — што пре неколико сатій небы се смели усудити за сво благо на свету — за споменъ неколико сасвимъ врели комада лаве.

„Пошто сасвимъ сване, покушамо узпузати до єдногъ вишегъ места, кадъ уєданпутъ зачуємо страовиту 'уку. Іоштъ ноћасъ смо чули одозгоръ грмлявину; но сада видимо сасвимъ ново брдо лаве да се управо на насъ вали. Одозгоръ валяле се на землю, а изъ средине избіяле масе съ нечувенимъ бесниломъ грмећи, да су іоштъ на дану и при светлости одъ сунца изгледале црвене као жаръ. При томе є допирала до насъ такова врућина, да се єдва трпити могла Но ипакъ смо уступали коракъ по корак , као што намъ є ближе долазило усіяно комаће лаве. Наєданпутъ почне пштати и шуштати, густъ црнъ димъ дигне се предъ нама; уєдно є горела и сва трава яснымъ пламеномъ и море одъ пожара допирало є готово до наши ногу.

(Свршетакъ слѣдує.)

О подунавскимъ княжествама.

II.

Тако исто тежко є за путнике у Влашкой на споредними друговима, гди никаква пошта непостои яшеће конѣ и за кола, преноћиште, єло и пиће добити; ако се што на колима сломи, начини се све лако и брзо, само ако се деси какавъ дорабанцъ у пратньи. Єли ту какво село близу, оде онъ у ово; потомъ самовольно уђе у найболю прву кућу, узме кола и конѣ изъ авліє, нагони селяка, ако се мало узпротиви, и псовкомъ или кнутомъ, да узде и бичъ узме и съ колима пошта, како бы путницима у помоћь притекао.

Послѣдоваће дугимъ саюзомъ съ портомъ, да и у подунавскимъ княжествама као у Босной постои наслѣдствено благородство. Бояръ (кажу и боєръ, одъ славенске речи бой т. є. битка) имао є може быти у старо доба значенѣ ратника, но ово понятіє већъ одавна исподудара се са речи, коя садъ значенѣ господина или благородника има. Достоинство бояра єсть, као некада кодъ Франка и Англо Сакса, званично благородство, кое се само ступанѣмъ у државну службу — было у полицайну или судейску струку — получити може. Ово за целогъ живота благородство може свакій добити, само ако има талантъ, иманѣ и наклоность, и къ томе за веће богаташе найвыше су путови прокрчени, и богатый на већемъ достоинству стоећій отацъ већъ уме своимъ синовима и сродницима врата одъ храма чести отворити, тако да боярско достоинство у фамиліяма велики' богаташа, ако ніє наслѣдствено, а оно є баръ постояно. Премда се синъ и самогъ княза као свако просто народно дете рађа, ништа манѣ они кодъ колевке полажу то мнѣніє, да неће као такавъ умрети. Степени благородства цене се по достоинству. Найнижій степенъ заузима столоначалникъ на вышемъ стой начальникъ, коме сердаръ, ага, полковникъ, форникмеръ т. є. генералъ постепено назише слѣдую. На найвишемъ вр'у стои логофетмаръ, титула, кою само министеръ или съ ньимъ на єднакомъ степену стоећи државници получаваю. Одъ грчке речи λογοθέτης (рачуноводитель у византискомъ царству канцлеръ) влашкій єзикъ претворіо є тита (θ) у ф.

Кои є боярско достоинство получіо, тай принадлежи привилигираной класи, у кое є рукама власть, утицай, богатство и иманѣ непокретно. Цело сеоско людство подложно є овой класи у виду робства, но Аустрія, за време докъ є Влашка заузета была, уништила є тай ярамъ. Землѣдѣлацъ имана нема; земля, кою обдѣлава, принадлежи нѣговомъ господару, коме є онъ кулучити и данакъ плаћати дужанъ. Господаръ (спаія) има већу власть, него кадъ бы званичникъ быо. Нижи званичници свою власть на зло употребляваю. Они су рђаво плаћени, на ситне доодке и споредне добитке опредѣлени, и отуда се насилія, отиманя и продаваня права порађаю.

Сиромашный бояръ обитава у своимъ селу и нѣговъ погледъ изванъ своги круга т. є. преко граница нѣговогъ имана непростире се; богатіи притяжава кућу у вароши, кою онъ, макаръ да є сламомъ покривена, своіомъ палатомъ назива; богате фамиліє седе у обоимъ главнимъ варошима и то зими у Букурешту и Яшу, одакле радо путую. Паризъ є Мекка нарочито богатимъ боярима, почемъ се због ньіовогъ неизображеня

изъ сале отмѣногъ и изображеногъ дружства изключую, то су на єдно съ другимъ и мало важно обхоѣенѣ принуѣени. Што одъ сиромашногъ народа у своіой постойбини изцеде, то потроше у француской главной вароши, поруше своє здравлѣ и иманѣ и врате се натрагъ Дунавомъ съ убиточнимъ болестима и на ономъ степену дружсвеногъ саобраштая, на комъ су бединтери француски куѣа. И по сполашности и внутрености види се на ньи, да су одирке западне цивилизаціє одчасти научили, и при непоредку ньіовогъ разположенія покуѣства, опоменѣ се човекъ нехотице на ставѣ у Отахайти. Голый обитатель острова на южномъ мору задоволянъ є, ако баръ єдну альиницу европейску дочепа, и тако по некій се може видити єдномъ кошульомъ, другій єднимъ паромъ чакшира, трећи пакъ єднимъ фракомъ и т. д. обученъ. Подобно овоме налази се и у подунавскимъ княжествама бѣдны' куѣа, у коима се човекъ покуѣству мора дивити, тамо сполашность кућу препоручує, али у внутрености оскудицу у покуѣству трпи, овде пакъ разбачене су части онога, што се у вишимъ круговима други' земаля у цело ставлѣно као потреба за угодно живота уживанѣ сматра. — Та иста неуредность влада и кодъ кола. Часъ четири преизрядна коня вуку поабана и незграпна кола, часъ у красна кола мрцине упрегнуте єдва корачаю, надъ коима кочіашъ сажаленя достойно пуна бичемъ. Више духовне потребе неврде тамо ништа; книге, нарочито учена дѣ а оскудѣваю; за художества бояръ и немари; ликови, штатуе и овимъ подобни предмети необкружаваю га. Музикалны инштрумента редко се налази, и гди бы се одъ фортопіано звечка (лашчица) нашла, на зло бы се употребила. Позоришта има у Букурешту, Яшу и Галацу.

Бояру се чини, да є дуго време. Онъ лежи или седи на своимъ доксату — ходнику мало узвишеномъ и на сводъ подъ кровомъ изведеномъ, као што се у свима боярскимъ кућама налази — и своє време проводи пуштаюћи крозъ прсте зрно по зрно одъ ћилибирне броянице. За ловъ, яшенѣ, посѣту или увеселителну забаву немаре. Свако место, гди се бояри, младо и старо, скупляю, дає видъ картаня у Хомбургу у маломъ, коє, са тамошньимъ разкошіємъ, неописану тугу фамиліи причинява.

Съ овимъ дружственимъ образомъ описаћемо уобште природно само боярство, и разуме се само по себи, да почитаня пуны изятія одъ овогъ правила има. Особито између найугледніи родова налази се куће, у коима се богатство са савршенимъ наставлянѣмъ, благородне нрави са своимъ вкусомъ скопчаваю, и складна елеганція све мысли и чувства покреће. Треба знати, да уобште женскій родъ на вишемъ степену стои. Одъ француски' воспитателька и немачки гувернанта воспитанъ, безъ противорѣчія є бодрый духъ девойчица и жена іоштъ веѣма пробуѣенъ, съ некимъ знанѣмъ и способностима оболаѣенъ и отуда различно произтекне обхоѣенѣ примамлююће є. Румуни су, нарочито вишегъ реда, лепъ човечій родъ, па и саме девойке и жене даю найдражестніи угледъ, премда имъ боя ніє тако бела, као у ладніимъ климама. Густа коса, црне велике очи, красне черте лица одликую ій као пробитачна появленя, само нетрає дуго ньіовъ цветъ младости, єръ за неко време, у комъ жене кодъ другогъ народа често іоштъ на високой точки развіє лепоте стоє, Румунке увену, у комъ случаю кривица се немарльивости мужева приписує

Вышій степенъ изображня женскогъ рода непростире се толико, колико читанѣ француски романа дозволява. Съ разговоромъ о украсу и моди ограниченъ є. Участіє такова створеня найманѣ уживаю, тако да на оризонталной равнини ньіови мужева стоєћи ни найманѣ се збогъ суровости ови печале. Кадъ духовенство мужа и жену разстави, судба є боярке веома сажаленя достойна. Она ніє одушевленѣ млађане любави познала, почемъ єданъ разкалашанъ човекъ ньой таква чувства улити кадаръ ніє было; срдце младе девойке при просидби и свезиваню бракомъ редко се пыта, него се често средствомъ уговора свршава. Видили се да є жена одъ свогъ мужа пренебрегнута, неможе іой се почитаніє улити, и лебде ли предъ нѣномъ душомъ сравненія међу фантастичнимъ предметима ньіове романтичне литературе и веома обичнимъ появленяма дѣйствителности, то се и опасность приближи странпутиномъ поћи. Нађе ли нѣно саединѣно срдце човека, кои успавана чувства пробудити зна, то она лако надъ ньимъ свою владу простре. Чистъ и благородногъ изгледа фамиліярный животъ и честита верность редко се налази. Човекъ и жена имаю узаимно снисходенѣ и трпленѣ; свака страна иде своимъ путемъ, нити се єдна друге жениpa, небреженіє погрешака слабо познаю, коє честь и нрави кодъ свію виши темперамента нарушава. Буде л' супружницима скопчана свеза досадна, лако се разрѣши. И тако раздвоєнима православна црква недозволява за живота єдно-другогъ венчати се. Раздвоєне жене, кои мужеви іоште живе, удовицама се називаю, и нигде нема толико удовица, колико у Влашкой и Молдавіи.

Мы смо готово напоменули, како є недостаточенъ укусъ, како су скопчаваня у єдно цело разкошны предмета разнородна, тако да сламлѣный кровъ и завѣсе на прозорима одъ свиленогъ дамаска, дуваръ омазанъ блатомъ и тапетъ одъ кадифе у непосредственомъ се додиру налази. Тай истый неуредный появъ може се и на украшаю жена примѣтити, коє су земальску ношню према париской моди удесиле. Ако се у ютру появе при купованю на піяци, на подне у посѣти, после подне у шетньи или увече у дружственомъ кругу: увекъ ће нешто изванредно на ньима быти, и яко имъ се допада, западну моду у свакомъ смотреню превазиѣи. Малый на потильку лежећій шеширъ у найситніимъ борама набранъ, састои се изъ шарене смесе цвећа, чипкій и перя, при чему ништа ніє тако лепо, као густа црно сіяюћа се коса, коя слободно и сва готово спреда на видику стои. Ако паризкиня носи шестъ волана (volants), боярка мора десетъ имати; єсу ли подглавници одъ свиленe робе у Ліону четвртъ рифа широки, мораю се за подунавска княжества дупло начинити; наштикує л' се на другомъ месту дольня альина до преко члапка, овде мора до преко колена; накратко, свака нова паризка мода на долнѣмъ Дунаву по правилу постає карикатура. Далѣ на ньой се могу видити велике минѣуше, вратный и сатный ланацъ одъ злата, прстенѣ гривне и овимъ друге подобне украсе, тако да често као продавацъ драгогъ каменя изгледа. Ову сяйность завршує често пренебрегнута обуѣа, и мора се човекъ дивити, кадъ госпоѣ кодъ толикогъ украса у подшеѣенимъ цицелама и издртимъ чарапама види; іоштъ и то быва, да госпоє на забавну вечеру у спаваћой одећи — наравно у прекрасной, изрядно-паризкой — и папучама иду. Рукавице, у коима западне госпоє, ако ій немаю, великій недостатакъ налазе, овде редко се носе, шта више на за балъ обученой господи и госпояма могу се неопране и одъ сунца изгореле руке видити.

Напротивъ као узоръ материнске дужности могу осталима служити. Оне нису се одъ природногъ закона удалиле, оне саме доє свою децу, дойкинѣ су єдно изванредно разкошство, и никаква слабость у дечинской соби неодвраћа майку, свему ономъ посветити се, што нега деце захтева. Притворно упорство ньима є сасвимъ странно, и природность превазилази меру у ономе, што се кодъ насъ за пристойно држи. Где се наше госпоє притвараю као да се одъ стида зарумене или іоштъ мараму на очи међу, то отмѣне румунске госпоє равнодушно гледаю.

Кадъ є великій ручакъ многобройна се єла изнесу, али опетъ различитость оскудѣва. Куинско правило твердо є опредѣлено. После полѣвке изнесе се необходима мамальига (качамакъ) са сиромъ, коіой и некако међуєстіє, н. пр. садине потомъ сладке крофне слѣдую. Садъ се текъ прво месно єло покаже. Говеђе месо редко, телеће пакъ никадъ неєду. Теладъ несме се раніє збогъ дамазлука (разплоѣеня) заклати. Изрядно што одъ теста направлѣно родъ є разкошія у отмѣнимъ кућама, напротивъ шећеромъ зачинѣно воће прави се у целой изрядности. Стаклета и чаше боярка као корпусъ войске нареди, и ако у множини има поноси се. Неможе се нигде тако изрядно шећеромъ зачинѣно воће тамо дулча (одъ латинске речи dulcis т. є. сладко) названо, єсти, као у подунавскимъ земляма.

Што се богатіє при гостбама, збогъ велехваленя, єло на асталъ изнесе, тимъ є штедльивіє после фамиліярный асталъ поставлѣнъ, и Румуни слѣдую своіой уроѣеной умерености. Подобно южнимъ земляма неволе бояръ обилность єла, и пиће є нѣму непознатъ порокъ; шампанѣръ употреблява изъ велехваленя, а не изъ наклоности.

Мы смо досада нарочито о онима говорили кои се у прелазу одъ уроѣене суровости на путу изображеня налазе — у среднѣмъ станю, коє увекъ противне партає показує. Као што се Евреи у Польской и данасъ стары' свои о-

бычая тврдо придржаваю, тако исто и кодъ старовѣрны боярски породица старина влада, почемъ є овай родъ смрти подложенъ. Оне произилазе найвише изъ времена фанатичны господара, гди є грчкій дворскій и обходителный єапкъ у отмѣномъ кругу прво место заузимао. Бояри су задржали источно одѣло са одиркама и кафтанъ, и ньіове жене виде се у шкуртелькама и у шаміи, презиру страный єзикъ и обычай, и оно, што є кодъ модернизираны бояра текъ провидно, то се кодъ ньи у целой првобитности задржало. Они — и съ ньима іоштъ многи почестници у изображенію — неседе на столицама, него са скинутимъ ципелама леже на дивану поредъ доле пруженогъ астала (софра) при ручку. Овай обичай води свой постанакъ изъ древности гди є κλίνη — столный креветъ — кодъ Грка и Римляна у обычаю было. Одъ источняка наслѣдили су обычай прстима изъ чиніє єсти, коє гнусность у западняка побуѣує. Као што мы имамо обычай кинувшемъ „на здравлѣ“ рѣчи, тако исто и тамо, а осимъ тога и многе друге извавредности налазе, коє у човеку иронично смешенѣ производи.

Послужители найвише изъ цигана се састоє, коихъ густа коса видъ „полипа човечіегъ“ дає, и тако су нечисти, да гнусность — особито циганско куванѣ — у човеку производи. Ово бы се само при великой гладі поднети могло. Служавке су такоѣе циганскогъ подрекла, и изилазе босе предъ господомъ, будуѣи се то као противно страхопочитаню сматра, ако млаѣи у господарску собу обувени уѣу.

Опойна пиѣа, као што є речено, неволу, пиво є рѣаво и редко, у вече пію чай са шеѣеромъ и румомъ, али неуживаю као на западу шунке, саламе, ладно печенѣ и т. д. После ручка или вечере пуше, и то или на дугачакъ турскій чибукъ, преко собе отегнутъ, или домаѣица завія цигару турскимъ дуваномъ, коимъ се такоѣе сама послужує. Свакоме, кои непуши, више се диве, него мы некомъ госту, кои неєде.

У подунавскимъ княжествама, особито у селима, гди добри гостіоница или баръ никакови нема, влада єдна добродѣтель и то гостопримство. Найболѣ, што куѣа, наравно по станю и иманю, кадра є дати стои госту на услуги, и господаръ куѣе, ако се преѣе ни найманѣ за домоводство ніє старао, сада неуспинимъ трудомъ брине се, само ако странца подъ своимъ кровомъ има. У овой услужльивости никадъ се онъ неумара, па макаръ посѣта и дуже време траяла.

То су само обшти карактери, кои се подъ различномъ модификаціомъ появлюю, и све, што се у западнимъ земляма, као: изображенѣ, чисте нрави, укусъ и нѣжно чувство налази, неѣе ни у лепомъ фамиліярномъ кругу Влашке и Молдавіє оскудѣвати. Истина много ѣе проѣи, да се, пре негъ што се истокъ западу приближи, брой такови фамилія умножи, али треба знати да надъ човечіомъ рукомъ владаю поспѣшна обстоятелства, коя су у овимъ земляма дугимъ варварствомъ у изображеню препречена была. Ако се явно мнѣніє, самосталность, основоположенія, политична мысао у тимъ земляма усели, онда ѣе се слободніє о напредку и будуѣности помишлявати.

Подморскій телеграфъ између Европе и Америке.

Найвеѣа є идея нашегъ времена, планъ Европу са Америкомъ съ телеграфскомъ жицомъ сєдинити. Веѣъ є првый коракъ къ извршеню голіятскогъ плана учинѣнъ, саюзно, државный воєный пароброд „Нягара“ остави 20. Априла ове године Невіоркъ да бы у Енглеской приміо ролу, кою ѣе у саюзу обала Европе и Америке телеграфскомъ жицомъ играти. Онъ ѣе у овомъ важномъ дѣлу одъ два енглеска воєна пароброда и саюзно-државне парне фрегате „Сусквехана“ подпомогнутъ быти, коя є последня на тай конацъ одъ нѣне дужности у средиземномъ мору одазвана. Предузето є, да се по истеченію два месеца одъ одлазка „Ніягара“ рачунаюѣи, цело дѣло сврши, онда непосредствено саобштенѣ између старогъ и новогъ света обистиниѣе се.

Првый планъ овогъ голіятскогъ дѣла было є найпре у Америки одъ прилике пре четири године одъ малогъ некогъ дружства невіоркански капиталиста предузетъ. Они су свима бедама постояно и упорно противстали и саме понижаваюѣе, противне доказе о ньіовомъ тврдомъ одважаю, да се дѣло одпочне, опровргли. Многи су обновленѣ телеграфскогъ саюза између обе части света као немогуѣно држали, и сажалѣвали су спромашне господаре, кои се, тако рѣчи, „безрасудно“ предузеѣе само савршеномъ пропасти и великимъ губиткомъ новца окончати може, али невіоркански, нефундландско и лондонско-телеграфско друштво было є заставлѣно изъ мужева, кои се таквимъ страомъ нису давали застрашити и кои, єданпутъ веѣъ о извршеню свога предузеѣа убеѣени, съ особитомъ ревносѣу и озбильносѣу радили, и никаквомъ пречагомъ нити икаквимъ начиномъ надвладати се немогу. Они заключе, ако су подморскій телеграфъ између Француске и Енглеске у станю быле начинити, да ѣе и они између Европе и Америке истый згоднимъ средствама и олакшаняма учинити моѣи, и ова средства и олакшаня была су ньима савршено на разположеніє оставлѣна. Неможе се одрѣи, да є ньіово дѣло трудно, али почемъ су преѣе сасвимъ сумнителна предузиманя у славу ньіовы извршителя окончана, то се и одъ садашнѣегъ плана савршенъ успѣхъ очекивати може. Имена оны мужева, кои су дрзнули то извршенѣ предузети, єсу: Петаръ Куперъ, президентъ, Мойсей Тайлоръ, казначей, Самуилъ Б. С. Морзе, телеграфистъ; опетъ као директори: Петаръ Куперъ, Мойсей Тайлоръ, Киръ В. Филдъ и маршалъ О. Робертъ. Одъ прилике пре три године примила су ова господа одъ гувернерства нефундландскогъ документъ, кои є ньи исключителномъ привилегіомъ о постановлею єдногъ телеграфа на овомъ отрову и на єдной одъ граничесѣи вода осигурао. Далѣ дато имъ є изъ државне касе 25.000 долара на разположеніє, съ коима бы раванъ путъ на южной части тога острова начинили, кои є къ уреѣеню и поправленю линіє необходимо нужданъ; къ томе предали су имъ интересъ одъ 250.000 долара на 20 година и поклонило имъ се 50 квад. м. земѣ, кою бы сами по своіой вольи избрали. Будуѣи да имъ є веѣъ пре ослободително писмо дато одъ гувернерства острова Принц-Едуарда и Нев-Брунсвика, была є савршена линія за намѣраваный телеграфъ обновлѣна. На концу 1856. године метули су жицу између речене точке у затоку Сант-Лоренца одъ предгорія Рай до предгорія Норта, просторно саединенѣ землѣ іоштъ пре две године свршено є. Толико є друштво срѣено было, али пре него што є телеграфска жица између Нефундланда и Ирланда метута, дѣло ніє се могло за савршено сматрати. Посредствомъ Кира В. Филда, єдногъ одъ два директора цео доодакъ одъ 350.000 фунтій штерлинга поделѣнъ є и то на части више одъ 5000 фун. штер., одъ кои на Лондонъ 101, на Америку 88, на Ливерпулъ 86, на Гласговъ 37, на Манчестеръ 28 а остатакъ на осталу Енглеску пао. Енглеско правителство драговольно се изяснило, да 4 процентъ одъ капитала за подпомаганѣ ньіовы излазеѣи и улазеѣи депеша плаѣа, іоштъ опредѣлило є, да ѣе, ако тай доодакъ по тарифи више износіо буде, тай износакъ платити. Правленіє саюзны држава подобный уговоръ учини ѣе и свако правителство преправило є по два пароброда къ постановленю жица крозъ Атлантскій Океанъ, као што є веѣъ горе споменуто. — Сачинители жице сагласили су се, да исту у савршеный редъ доведу, и за употребленѣ способномъ у руке невіоркане, нефундландске и Лондонске компаніє учине.

Мысли се, да ѣе се тай предузетакъ за два месеце савршено у дѣйство привести. Ради извршеня намѣре, лаѣе оба народа узеѣеду по 1250 миля дугачке жице и на опредѣлену точку Океана отиснути се, коя половину споляшнѣегъ одстояня између Нефундланда и Ирланда сачинява. Сваку лаѣу, коя жицу носи, прати єдна друга лаѣа подъ заставомъ свога народа, да бы іой у случаю нужде у помоѣь притекла. Одстояніє између залива Валенціє и Нефундланда износи 1650 миля; но жица, коя ѣе се ту метути, мора быти 2500 миля дугачка, да бы єдно збогъ неравна дна мора а друго уступаня ради ветру и олуи доста было.

Опасна бува у Панами.

У Панами, бреговитой и слабо населѣной земльи у южной Америки, живи шкодльива, животу човечіемъ опасна бува Нига. Она се задржава понайвише у песку и прашини, прилюби се ноги човечіой и заглиби и у саму кожу да се скоро ништа неосети. Повреѣеный текъ доцніє осети свраб и опази у кожи прну єдну точку. Садъ є време да се човекъ опрости тога

несносногъ госта, кои зла може донети. Насѣкомо ово угнѣзди се у пете или и међу нокте на ногама, ту снесе єдну кесицу съ њима, коє брой обитателя непрестано расте. Ја ова лако се узпале и после пређу у запаленѣ, коя ће быти узрокъ, ако небуде скоре лекарске помоћи, да се цео удъ мора излубити. Збогъ тога валя ону кесицу съ јајцама съ великомъ пажньомъ извадити изъ меса врьомъ игле, да ништа неостане, да се опетъ после наново непозледи,

Французъ єданъ приповеда: Калуђеръ некій враћаюћи се изъ западне Индіє у Француску и незнаюћи за опасность тогъ животногъ, оставіо є на миру кесу съ јајцима у ноги у намери, да ову памети вредну буву донесе у своє отечество лекарима да испитую.

Кадъ дође у Француску, то се она мала точка преобрати у великій чиръ, и сиромашакъ калуђеръ за награду своє ревности, што є лекарскомъ знаню нешто принео, мораде допустити да му се нога одсече, да бы тако быо спашенъ одъ смрти.

Чезни.

Дођи, дођи, ахъ голубче,
Услади ми животъ мой,
Дођи, моє о анђелче!
Да м' оживи погледъ твой!

Єръ за тобомъ срдце чезне
Као нѣжанъ цвѣтакъ, ахъ!
Кой безъ благе росе вене,
И постане часомъ прахъ

Дођи, дођи, єръ ми лице
Твоє дає любкій май;
Кога небы моє срдце
За небесный дало Рай!!!

м. с.

Хумористично.

* Голубъ усуди се да животишћ описує, и свакъ є нѣгову правичность хваліо. Само лисица, кою є онъ збогъ нѣногъ лукавства явно кудіо, нашла се увређена; пакъ га є вребала, и кадъ га ухвати рекне му: „Ха клеветниче, садъ самь те дочепала, садъ ћу те по заслуги да наградимъ. Плаћай садъ животомъ!“ „О! поштеди ме,“ рекне бѣдный голубъ; „та я нисамь никадъ друго што писао о тебі, него истину!“ „Та башъ зато те и давимъ, будало!“

* „На што се тако ядашъ?“ запыта лисица куряка, кога є случайно срела. „На мою незаслужену судбу,“ одговори курякъ, „шесть година самь лава верно и поштено служіо; и быо самь кодъ нѣга у великой чести, а садъ самь у немилость пао, пакъ ме є гологъ нагогъ одтерао, нити знамъ крозъ што ни зашто!“ „Пакъ се на то тужишъ,“ рекне лисица, „шесть година у служби, пакъ садъ у немилости? Заиста тай лавъ морао є добре ћуди быти, кадъ се само са одтеранѣмъ задовольіо; те ніє као што други раде, єдну ногу или уво за споменъ одъ тако верногъ служителя задржао!“

* Веселякъ Балзакъ лежао є єдне ноћи будан у кревету. Чує лупу съ ключемъ на єдной своіой брави, дигне главу, и спази, єрбо є жижа у соби горела, єдногъ лопова, кои є почео орманъ єданъ съ ключемъ отварати. Балзакъ стане уєдаредъ гроотомъ смеяти се. Лоповъ престане съ посломъ уплашивши се. Балзакъ стане се іоштъ већма смеяти. „Но, што се толико смеєшъ?“ запыта га лоповъ. „Зашто се смеємъ? Зато, што си толика будала, па очешъ да дођешъ силомъ у тавницу, єрбо се довлаћишъ поћу у мою собу съ фаличнимъ ключемъ, да тражишъ новаца у єдномъ орману, у комъ я на светломъ и чистомъ дану и съ правимъ ключемъ никадъ ни крайцаре немогу да нађемъ.“

* Три трговца целебціє даду єдной бирташицы, кодъ коє су о вашару были у квартиру, своє новце на оставу и оду свакій своимъ посломъ. — Одма дође єданъ натрагъ, и заште одъ жене новце у име свои ортака, єрбо су нешто купили. па имъ новцы требаю. Чимъ є добіо одъ жене новце, одма побегне и никадъ се више ніє о нѣму ни чуло. Оно двоица подигну на жену процесъ, и заишту новце, єрбо є само єдномъ дала новце, а казато іой є, да мораю быти сва троица, кадъ узхоеду новце да изваде. Жена буде осуђена, да имъ сву штету накнади. — Адвокатъ Най, кои є башъ тада изишао изъ школе и почео радити, каже той жени, да апелира. и узме тай процесъ самъ да ради. У суду стане овако говорити: „Ова є жена добила одъ сва три трговца новце на оставу, и као што сами тужители кажу, она донде ніє смела издати новце, докъ се сва троица не састану, и не дођу по новце. Новци су іошъ у рукама ове жене, и она ће ій одма издати, чимъ сва троица дођу по новцу.“ И тако жена та ослободи се одъ плаћаня.

Математични задатци.

— Селякъ некій понесе јаја на продаю, узпутъ свране у меану и да за ракію 10, идући далѣ падне и полупа тако да му остане $^1/_5$ и 2 јаја, далѣ у шуми нађе на котарицу изъ коє узме да га нико невиди 53 комада и пожури се у варошъ. Овде изброи и нађе да му одъ броя понешены 11 фали. Колико є дакле понео?

— Нека жена донесе јабука и крушака на піацу уєдно 100 комада почемъ 6 7 крушака по 4 гроша а 11 јабука по 6 крайцара продати морала, то донесе само два форинта кући. Колико є јабука имала а колико крушака?

— Некогъ капетана упитаю колико му є јака рота. На коє одговори: Половина є у траншеяма $^1/_4$ у логору, $^1/_7$ подъ командомъ, и 9 леже ранѣни у болници. Колика му дакле рота?

— Двоица топціє бацали су изъ єдне и исте батеріє бомбе. Првый є 36 избаціо кадъ є другій започео, после тога заедно и за исто време првый учини 8 метака докъ другій 7 али напротивъ другій, толико барута за 3 метка потребує колико првый за 4. Пита се колико ће избацити другій са онолико исто барута колико и првый потроши

БРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Шта ти є, Петаче, нешто си ми невесео?

Петакъ. Болестанъ самь, притомъ ми є іошъ и некій хуля украо пртлягъ.

Еракъ. Ако си болестанъ, а ты иди лѣкару.

Петакъ. Непомаже ништа, єръ лѣкаръ незна шта ми фали, но лоповъ то известно зна, али немогу да га нађемъ.

Еракъ. А одкадъ болуєшъ?

Петакъ. Та одкадъ самь почео упражнявати се за учредника. Чини ми се, да самь неотице прогутао єдно дебело ъ, па ми се покваріо стомакъ.

Еракъ. Ја наопако, ако ти стомакъ таково што поднети неможе, тешко ћешъ икадъ субвенціониратый учредникъ быти.

Петакъ. Дакле и у Брайли быо є єданъ чиновникъ конзулата біенъ.

Еракъ. Да, ови се атентати умножаваю.

Петакъ. Нису то атентати, већъ су доказателства одъ стране Турака, да се ньіова цивилизація са западномъ подудара.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Наша варошь досадъ ніє имала пливалиште, оваково за здравлѣ и забаву сходно заведеніє. Овой є оскудици доскочіо нашъ предузетый Г. Павле Петровићъ, притяжатель увеселителногъ места кодъ „Радецкогъ“ нежалећи ни труда ни трошкова да таково што сградити даде. При пливалишту томъ наместіо є и наставника пливаня, кои ће у овой вештини поучавати свакогъ. Г. Павле Петровићъ заслужує за ово своє предузеће явну похвалу, а мы препоручуємо нашимъ сограђанима найтопліє, да небы пропустили свою децу у вештини пливаня дати обучити, єръ познато є давна да гимнастика душевне и телесне силе у човеку яко развія и снажи.

*

Београдъ. Као што є познато, да є Велико-британскій конзулъ изъ Букурешта дошао да заступа г. Фонблака за време нѣговогъ болованя, тако исто треба знати, да іоштъ и садъ наши войници конзулатъ съ найвећимъ мерама строгости чуваю. — Турски низами безъ сваке су регуле, безъ никаквогъ знака войничкогъ, почемъ су тако распуштени, да и овдашньимъ грађанима не само у дућанима, него и у кућама квара чине. Тако пре некій данъ упали су ньи неколико у єдну кућу, почемъ су врата изглавили — єръ домаћи нису се ту десили — и све, што имъ є у руку пало, обомъ однели. Сутра данъ то исто покушавали су и на другомъ месту, али су, одъ дознавши домаћи жестоко одбієни. Они бы многа чуда и покора чинили да наша полиція свою предосторожность неупражнява разрећуюћи свула по вароши жандаре, но опетъ може само мало успѣти; єръ такви после учинѣногъ злогъ дѣла побегну у градъ гди ій браћа сакрію. Требало бы се таквимъ пакостницима забранити тумарати по вароши. — Нѣгово высокопреосвященство г. Митрополитъ благоизволило є како у Лицеуму тако и у Гимназіи праћенъ г. архимандритомъ Іовшићемъ на испыту науке христіянске присудствовати, гди му є младежь на пытанѣ пристойно и дубоко почитателно одговарала. — Тако исто одъ стране высокогъ Попечителства просвештенія одређеный помоћникъ г. Живановићъ посѣтіо є на испиту оба поменута заведенія, гди є одъ г. управителя и професора пристойно дочеканъ было.

— Осветила се 29 и 30. пр. м. у Петерсбургу црква св. Исаака, при коіой светковини была є, Гарда у шпалиру одъ зимске палате до цркве, око коє є была войска, а иза нѣ была су мѣста за гледаоце за коя се скупо плаћало. За поединый прозоръ плаћало се до 150 ср. руб. Царъ є са сяйномъ пратньомъ изашао, а царица са великимъ княгиняма на колима є дошла до цркве, у кою су после ушли. У цркви се служила божія служба, на коіой є пѣвало 1400 пѣваца; затимъ є была велика литія око цркве, у коіой є чинодѣйствовао митрополитъ са многобройнимъ свештенствомъ.

— Єданъ дописникъ изъ Беча явля у бр. 153. Об. нов., да се є склопило єдно друштво баварски главничара, коє є особито на Хрватску позоръ обратило. Ту имаде 6 велики спаилука с' добримъ шумама за продаю. У овай паръ налази се на месту єданъ пуномоћникъ друштва, да учини нуждна изслѣдованя.

— Изъ Клине являю Н. Н. да се ноћу између 26. и 27. пр. м. облакъ проломіо и за дуго време велика киша падала, те є изишла река маня и Клина и потопила готово сву равницу пуковніє, тако да є прекинуто обћенѣ на све стране, мостови су дѣломъ разорени, савъ овогодишный усѣвъ пшенице, ражи, кукуруза, ливаде и ост. уништенъ є, тако да су и сами становници неки изъ Клине морали се одселити потеравши са собомъ свинѣ и сву рогату и теглећу марву свою. Ови становници достойни су тимъ више зажаленя, што су прошасте године туће имали.

— Н. В. царица удова Каролина Аугуста толико є напредовала у своіой опорави, да ће по свой прилици отићи већъ концемъ Юнія у Солноградъ, да тамо ово лето лѣтує.

— Господинъ баронъ Симеонъ Сына поклоніо є веледушно жупной цркви у Толни 2000 ф. ср.

— У државной печатньи изишао є управъ сада войничкій шематизамъ за год. 1858. Онъ се заключава съ концемъ Априла 1858. Услѣдъ нѣга брои сада аустрійска армада четири маршала: Надвойводу Іована, князя Виндишгреца, грофа Нужана и грофа Вратислава; 18 намѣштени и 19 ненамѣштены фелдцайгмайстора; 112 немѣштены и 90 ненамѣштены фелдмаршаллайтнанта; 128 намѣштены и 146 ненамѣштены генералмаіора; 260 намѣштены и 156 ненамѣштени полковника. Прегледъ бродова припадаюћи ц. кр. поморству изказує: 1 линейскій бродъ, 4 фрегате на єдро изпропелске, 5 корвета на єдро и 2 пропелске, 5 брика, 12 пароброда на завой, 1 парный якъ, 3 пропелске шуне, 3 голете, 4 брика шуне, 16 топчара, 16 пенница, 7 превозни лађа, 3 лађе за бранѣнѣ лагуна и 11 канћа.

— О величини подпоре, кою є рускій дворъ дозволіо князу Данилу, различито се говори, али се изъ сигурногъ извора зна да є иста подъ царемъ Николомъ износила 8000 дуката, а да є сада повишена на 10,000 дуката. Одъ године 1854. почамши было є изплачиванѣ обуставлѣно а исто є стопро мѣсеца Октобра прошасте године опетъ дозволѣно. Посебна имовина княжева коя є већомъ страномъ у Енглеской уложена, износи, веле, 140,000 фор. Онай миліонъ фор., што є наслѣдіо одъ свога стица, Петра Петровића II. већъ є давна потрошенъ. Н. Н.

ПОЗЫВЪ НА ПРЕДПЛАТУ НА ПОДУНАВКУ.

Съ концемъ текућегъ месеца Юнія истиће пренумерація свію оны наши предбройника, кои су се до конца Юнія пренумерирали. Поводомъ тимъ позывамо ій найучтивіє на нову предплату. Подунавка, коя є већъ лепо име кодъ читаюћегъ србскогъ света стекла, доносиће као и досадъ поучне и забавне чланке — къ томе, новости и трговине извѣстія; а честита и поштена лица Еракъ и Петакъ проводиће ду и у будуће своє мудре лакрдіє. — Цена Подунавке остає по старомъ т. є. 1 фор. 30 кр. ср. на три, а 3 фор. ср. на 6 месецій. Пренумерацію прима свака пошта, издаватель и познати г. г. скупительи.

УЧРЕДНИЧЕСТВО ПОДУНАВКЕ.

Пролазеће лађе.

покрай Земуна:

8. Юнія. Изъ Панчева у Сисакъ: лађа г. Симеона Мандрина, са 3000 м. кук. и 3000 мерова жита.
9. Юнія. Изъ Сиска у Сегединъ: лађа г. Франѣ Позера, са дрви.
10. Юнія. Изъ Панчева у Сисакъ: лађа г. Николе Милошевића, са 3600 м. кукуруза.
11. Юнія. Изъ Панчева у Сисакъ: лађа г. Іована Крстића, са 5000 мер пшен. и 3000 мер. кукур.
12. Юнія Изъ Сегедина у Бродъ: две лађе г. Іована Жотера, са солю.
12 Юнія. Изъ Ст. Бановаца у Сисакъ: лађа г. Карла Майера, са 500 м. жита, 500 мер. зоби и 7000 м. кук.
12. Юнія Изъ Бечкерека у Сисакъ: лађа г. Васе Барака, са 3000 м. пшен. и 5000 мер. кук.
14. Юнія Изъ Сиска у Бечкерекъ: лађа г. Косте Морфе, са дрвима.

Станѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву	. . . .	6 ст.	6 п.
На Сави	. опала є	. 1 „	6 „
На Тиси (Кодъ Титела — Мая)	. . . .	— „	— „

Течай на бечкой берзи.		7	9	10	11	12	13
		Юнія					
Народный заямъ	„ 5 „	$83\frac{1}{2}$	$83\frac{7}{16}$	$83\frac{3}{8}$	$83\frac{3}{8}$	$83\frac{1}{4}$	$83\frac{3}{16}$
Лутрійскій заямъ одъ год. 1834..	за 100 фр.	—	—	—	—	—	—
„ „ „ „ 1839. .	за 100 фр.	—	$129\frac{3}{4}$	—	—	—	—
„ „ „ „ 1854. .	за 100 фр.	$109\frac{7}{8}$	$110\frac{1}{8}$	110	110	110	—
Акціє Аустрійске банке		973	$973\frac{1}{2}$	974	976	976	975
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ	по 200 фр.	$226\frac{1}{4}$	$230\frac{1}{4}$	$229\frac{1}{8}$	228	$229\frac{3}{4}$	230
„ друштва аустр. гвозд. путова	по 200 фр	$265\frac{3}{4}$	268	267	265	267	$267\frac{3}{4}$
„ подунавскогъ паробр. друштва	по 500 фр.	538	538	$535\frac{1}{2}$	—	537	537
„ вост. Франц-Іозеф-гвозд. пута		185	—	$184\frac{5}{8}$	—	—	—
Мѣнице за Аугсбургъ		$104\frac{1}{2}$	$104\frac{5}{8}$	$104\frac{7}{8}$	105	105	105
„ за Лайпцигъ		—	—	—	—	—	—
„ за Трієстъ		—	—	—	—	—	—
„ за Букурештъ 1 фор.	добри пара	$262\frac{1}{2}$	263	262	262	263	263
„ за Цариградъ 1 фор.	турс. пара	—	—	—	—	—	$475\frac{1}{2}$
Злато		$107\frac{1}{2}$	$107\frac{1}{4}$	$107\frac{1}{4}$	$107\frac{1}{4}$	$107\frac{1}{2}$	$107\frac{3}{8}$
Сребро		—	—	—	—	—	—

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предбройти се може код сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 25. *У Земуну 22. Юнія.* **1858.**

Силный царъ Стѣпанъ и краль мађарскій Лудивкъ.

(Свршетакъ.)

Дальну войску дизат' не стіяше
Одъ Бугарске и Мађедоніє,
Црне Горе и одъ Далмаціє, 235
Босне землѣ и Крайне люте,
Ни одъ оне Лике ни Крбаве,
Одъ Приморя ни одъ Славоніє,
Све то оста за краину другу.
Но узгредъ ће подиђи Баната, 240
И рочиште на Сенту є нѣму.
Кадъ врієме, да се пође, дође,
Броди войска дебело Дунаво,
И прима се равнога Баната,
Гђе Банатска придолази войска. 245
Кадъ царъ силный на рочиште дође
У лієпу край Мориша раванъ,
Съ обе стране ухвати Мориша,
И на нѣму мостове погради,
Тако чека силну Мађарію. 250
И Мађари рокъ су одржали,
На три дана пріє Илин-дана
Паде ньина према Србской войсци,
Ту се обѣ одмараше войске.
Но да видишъ року на уранку, 255
Текъ Данница да є зора каза,
А другієхъ нестає звієзда,
Бієлъ данакъ, крвавъ по некога,
Гонеѣ' таму све болѣ освая,
А іоште се ніє расвануло, 260
Вечъ телали чуше се по войсци,
Како дижу, како азураю,
Некъ є спремно свако заранiє,
До врућине мейданъ да подѣле,
Да имъ ћефа запара не квари, 265
Е на бою запарно и зима.
Ко шта жели, на оно и тежи,
На што тежи, радъ га заранiє
Да достане, да га желя мине.
Бой є воля и желя юнаку, 270
А томе є каилъ свако доба,
Ванъ да г' мучна болѣзана смете,
А другога ништа разбит' неће.
Но кивни су Срби и Мађари,
Єсу кивни и душмани стари, 275
Радъ є свакій срдце да искали
И баръ єдну да укине главу,
Тадъ бы срдце на мѣру му дошло,
И съ образомъ пошао бы съ боя,
Кадъ имаде шта казати дома. 280
Но попріє но се ударише,
Свакій свою изброіо войску,
У Срба є сто двадесетъ тисућа,
У Мађара сто двадесетъ и петъ;
Снаге су имъ быле поєднаке, 285
Неко манѣ, неко више каже,
А често се забраяу войске,
Како коме кадъ у рачунъ пође.
Кадъ се войске ударити шћаху,
Тадъ изађе Мађаръ мейданція, 290
Те онъ зове у цареву войску:
„Єл' се кои юнакъ одродіо
„У свой войсци цара Србальскога,
„Да ми иде на мейданъ юначкій,
„Нека наше обѣ гледе войске, 295
„Испочетка я коя ће болѣ
„Среће быти, коя ли лошіє.“
Пуно Срба чуло и потегло
На Мађара у то полѣ равно,
Утѣче се и лудо дієте 300
По имену Бановићъ Страхиня.
Но царъ Стѣпанъ 'вако проговори:
„Благо мени, благо царевини!
„Кадъ и дѣца, 'ваке ацаміє
„Заточнику хоће на мейдана. 305
„О мой сине, Бановићъ Страхиня!
„Туріо си с' на дѣда и баба,
„Видимъ данасъ, ако те Богъ живи,
„Шта ће быти за кратко врієме.
„Но мой синакъ порано бы было, 310
„Да на знана идешъ заточника.
„Што се бія єданъ одъ све войске.
„Има у насъ старихъ юначина,
„Што б' узео по два 'нака на се;
„А ты пази на наше маторце, 315
„Те ћешъ гласанъ, ка' и они быти.“
То му рече Момчилу га дає,
Да нань пази и у бою г' чува.
Да не падне одъ наглости лудо.
А кадъ тако царе наредіо, 320
Призовнуо Релю крилатога,
Те му силанъ 'вако говоріо:
„Иди Реля погуби Мађара,
„Мађарія некъ очима види,
„Каквихъ има Срба на мейдану.“ 325
Оде Реля по рієчи царской,
Те посѣде помамна ягрза,
Што га само за мейдане храни,
И яше га само на мейдану,
И на бою кадъ му попадаю 330
Подъ ньимъ коньи мртви ил' уморни.
Крилатица у полѣ изађе,
Те Мађара срете заточника.
Єданъ другомъ Бога називао,
Єданъ другомъ стаде на билѣгу, 335
По хадету рече рієчь Реля:
„Волянъ буди незнана деліо!
„Я самь пуно одніо мейдана,
„Бићу много више одъ тебека,
„Съ тога валя теби започети, 340
„Съ коимъ хоћешъ ударай оружѣмъ,
„Єръ є мени єдно ка' и друго.“
Радо Мађаръ на то пристануо,
Та онъ баца коплѣ битевію
На сокола Релю крилатога; 345
Како коплѣ одъ Мађара звизну,
Маче Реля саблю одъ пояса,
На валяно дочека га гвожђе,
У хуку му коплѣ пресѣче,
А потеже своє коплѣ бойно 350
Да одъ прве похарчи Мађара,
Но Мађаръ се штитомъ заштитіо,
И на штити є коплѣ дочекао;
Одъ челика штитъ му є кована,
Подъ челикомъ три су биволяче 355
Полеђине, єдна сврху друге,
То є тврђе на свако оружѣ
И юнаку заклонъ одъ свачега,
Ал' у Релѣ коплѣ одъ маслине,
Што но дрво срдца не имаде, 360
А по гвожђу ничег' се не стиди,
Іошъ пребойски коплѣ оковано,
Нађео бы иглу на вршику.
Проби коплѣ штита одъ челика,
Проби коплѣ све три биволяче, 365
И шуваку сатрло му руку,
Е сагна се до ябуке златне,
И занесе коня и юнака,
Обоица земльи потегоше
Одъ великогъ и жестокогъ зора. 370
Види Мађаръ да ће погинути,
Па науми да изнесе главу,
Е мога се ядан поуздати
У брзину добро коня свога,
На трци є вазда быо првый, 375
И пуно є добыо кошія.
Те окрену коня Ерделяна,
И овружи преко поля равна,
А са штитомъ коплѣ побаціо,
Да не смета трку и бѣжани. 380
Мысли ядан да убѣћи може,
Лоше среће, срна нада бѣше;
Я съ киме се удесіо тужанъ!
Гђе бы врана умакла соколу,
Гђе ли юнакъ Рельи крилатоме! 385
Чимъ се спусти Реля преко поля,
Одмахъ стиже и главу му скиде,
И ухвати коня Ерделяна,
И поврати и коплѣ у штиту
Све приказа цару силеноме, 390

Но царъ врати по хадету главу,
Са тіеломъ некъ є укопаю;
А све друго Рельи оставіо
Радъ спомена нѣгову юнаштву.
Знака дали Срби и Мађари 395
Да с' ударе огньевите войске.
Боже милый, големе страхоте!
Кадъ учини войска юришъ войсци,
Тутньи земля полъ коньскимъ ногама,
Равно полѣ одъ зора се тресе, 400
А одъ вике и велике вриске
На висини небо заечало.
Коньске плоче полѣ потлачише,
Прахъ се диже и разбой обузе.
Єсте силна катанія была, 405
Те се брзо измѣшаше войске
И брзо се обѣ орадише.
Мало више у Мађара войске,
Пуно више бѣше мртвихъ глава.
Србска войска бѣше одабрана, 410
А войводе Срби имадоше,
Што 'накіехъ нигђе не быяше,
А сврхъ свега Реля погубіо
За часъ тиньи ньина заточника,
Съ тогъ Мађари срдце изгубили, 415
Па множина своємъ тіеломъ
Не одолѣ зору ни оружю,
Кадъ бой чине онаки юнаци.
Побѣгоше съ мейдана Мађари,
Оставише логоръ Србадіи, 420
Добаръ шнѣаръ быо войницима.
Царъ недаде гонити Мађаре,
Види силанъ, погибоше многи,
А онъ бѣше срдца милостива
Страдаюћа злоставити неће, 425
Текъ преузе землю Шумадію
Одъ Арада до Варада града.
Тако Срби у времена стара,
Кадъ гинуше, порашта знадоше.
Кадъ є было, кадъ се догађало, 430
А памти се данасъ и казує,
А по данасъ докъ Србина тече
Пѣваће се, и казиваће се:
Да смо наше имали цареве.
И некада да смо нешто были. 435
То велимо, да се радуємо
Я напредку одъ Бога милога.

*) Изъ „Србства“ г. Іоксима Новића.

Конаонъ блага.

(По єдной старой хроници.)

На прибрежію реке Райна обитавао є єданъ престарелый племићъ на своимъ добрама, у целой околини збогъ сребролюбія своегъ познатъ. Цео нѣговъ дворъ состояо се изъ четири служителя, три девойке и нѣгове унуке — девойчице одъ 18 година, коя є поредъ своє удивителне лепоте найлепшимъ душевнимъ свойствама обдарена была. Жалостно є протицало сиротицы пролеће нѣногъ живота кодъ нѣногъ сребролюбивогъ уяка. Бадава є онъ ньой чешће о сусети мирски задовольства и блаженству манастирскогъ живота говоріо; она ніє никада волю къ избору последнѣга показивала. Єрбо приметила была, да є онъ на нѣно иманѣ своє смирено око баціо было. „Не живимъ ли я и овако у манастиру,“ рекла бы она, „вашто ми дакле да идемъ у нѣга?“ И заиста є нѣгово обиталиште више заточенію него племићскомъ двору личило. Данъ по данъ протицао є животъ у тишини и самоћи. Нико ніє узнемиравао вечиту самоћу, коя є овде владала, єрбо є нѣгова притворна побожность и сребролюбіє на далеко познато было, зато и нико ніє имао волю у нѣговомъ содружеству зевати, и при нѣговой трапези постити.

Али Богъ, кои и заборавлѣне неоставля и у нужди совѣта имъ дає, прими се и Розаліє. Нѣговимъ промисломъ случи се, да ю єдно вече, кадъ є она изъ поля кући пошла єданъ отличанъ младићъ сретне, кои є учтиво поздрави, и за ово-оно запыткивати почне, коє є онако исто незапытано, као и неодговорено остати могло. Но у оваковимъ случаєвима не пази се много на важность разговора. Єдна речь рађа другу. Доста да она страногъ овогъ младића нађе за доброгъ и паметногъ, онъ ню за лепу и любави достойну, ніє се дакле чудити, да є разговоръ међу ньима наскоро важнимъ постао. Но при томъ Розалія ніє на строгость нѣногъ уяка заборавила; и кадъ се одъ прилике на двеста корака замку приближе, рекне страномъ: „здравствуйте!“ и похити у дворъ.

Но слѣдуюћій данъ премда іой уякъ и ніє заповедіо было, отиде опетъ у полѣ, косаче надгледати, и кадъ се увече кући врати, опетъ є истый онай страный сретне. Оно є исто случило, и овай данъ. Розалія се праведно плашила, да небы уякъ нѣнъ што о ньіовомъ састанку дочуо, зато да бы у тайности остало ньіово скоро познанство, договоре се, да се у будуће, кадъ уякъ и слуге поспу, у дворской башти састаю.

Види се, да су корацы овогъ новогъ познанства мало бржи были, чему є узрокъ одъ части Розалієва невиность и неискуство — єрбо є она садъ првый путъ любила; а одъ части страногъ любезна наглость и художество наговараня, єрбо є онъ чешће већъ любію было. Међутимъ, премда се брзо до потайногъ састаяня дошло было, опетъ су чували, да свету опу границу, коя любавь између благородны и прости душа дели, непрекораче.

Колико є Розалієво обхођенѣ, а уздржаніє и учтивость странога дѣйствовала, те онъ, поредъ непрестано већегъ увереня, растеће страсти и превелике прилике, кою є време и место давало, никакво покушеніє на добродѣтель любезне ніє учиніо; ніє наше овде испитивати, толико само признати морамо, да є ню Хилденбургъ (тако се страный онай називао) одъ свегъ срдца и искрено любіо. Было кои му драго узрокъ нѣговогъ познанства, ближе обхођенѣ съ Розаліомъ показало му є наскоро, да є она девойка, коя га сретнимъ учинити може. Онъ є намѣріо да се съ ньомъ венча, али како бы могао онъ ову свезу, коя є нѣгово срдце съ нѣнимъ скопчавала, непоколебимомъ и вечномъ учинити? Хилденбургъ є было одъ грађанскогъ порекла, и имао двадесетъ година, кадъ є у светъ ушао да свою срећу тражи, на различите є и одъ части не приличне за нѣга путове напазіо. Єдномъ речію: онъ є было дивный одважникъ и пре краткогъ времена оставіо є среће своє ролу на страну, кадъ га є єдно наслѣдіє, коє му є стара нека тетка оставила, одъ нужде ослободило, срећу свою далѣ тражити. Онъ є башъ у намѣренію было, да се са заоставшимъ иманѣмъ у своє отечество врати, кадъ му познанство съ Розаліомъ наєданпутъ путъ прекине. Да є ово грађанска кћи была, нѣгово бы иманѣ могло обадвоє срећнима учинити; али како бы се онъ усудити могао девойку, коя га є далеко и порекломъ и иманѣмъ превосходила, за супругу запросити? Розалія, коіой є онъ желю срдца своегъ познати дао, ніє истина велико богатство одъ будућегъ супруга свога изискивала, али сребролюбіє и гордость старогъ нѣногъ уяка положили су непобѣдима препятствія; нити се нѣгово допуштенѣ на тако неєднаку удадбу икада очекивати могло. Съ друге стране ньіова ноћна састаяня у башти, премда су любеćемъ се пару необходимо нужна была, збогъ стра'а да се небы прочула, была су сада све опаснія, — случай єданъ мого є старцу тайну одкрити, и онда бы ньіово одношеніє было вечитый растанакъ, конацъ ньіове любави! — Но ми морамо нашъ любезный паръ у овомъ сумнителномъ положенію оставити, и къ смиреномъ витезу обратити се.

Овай є обичай имао свако вече после молитве крозъ єдно шеталиште, коє се одъ нѣговогъ замка починяло, и у различномъ кривуданю опетъ къ замку водіо, шетати. Ово є шеталиште покрай єдногъ брежулька водило, на комъ су се развалине некогъ старогъ зданія видиле, о комъ су обитаельи оногъ предѣла различно приповедали. Витезъ кои є као небо одъ землѣ одъ суєвѣрія удалѣнъ было, прелазіо є у свако доба поредъ развалина овы са страхопочитаніємъ — премда онъ никада што одъ чудови шта примѣтіо ніє, о коима су други говорили да су слушали и виђали. Но єдно вече кадъ се онъ, у дубоке мысли упуштенъ, овомъ месту приближіо, чує некій шумъ; онъ погледи на развалине, и види при тавнимъ улазку овы чистъ пламенъ да тиня. Више ніє требало да остарелимъ и слабимъ ногама витеза крила дає. — Онъ безъ душе долети у замакъ. Уплашени слушали су домаћи нѣгово преповеданѣ, и сама Розалія, коя нити є страшльива нити суєвѣрна была, сада є преблѣдила. Читаву ноћь снивало се о овомъ чудномъ случаю, и често се племићъ изъ своегъ дремежа будіо, као да онай шумъ и пламенъ тиняти види. Пре зоре сутра данъ устане, и текъ што є полакъ ютренѣ молитве очитао, путникъ се єданъ пріави. Іоштъ є витезъ мысліо, оће ли га примити или одпустити, а врата се отворе, и укаже се єданъ човекъ около 30 година, съ црнимъ очима и обрвама, у дугачкой црной хальини съ распуштеномъ косомъ, коя му є око плеча летила, у руцы танакъ штапићъ држећи, съ коимъ онъ ћутаюћи и безъ поклоненія дивећегъ се витеза поздрави. Єданъ нѣговъ погледъ, кои є на служителя баціо было, истера овогъ крозъ друга врата изъ собе. Чудный овай човекъ уђе садъ сасвимъ унутра, затвори врата и пређе два корака къ витезу ближе.

„Падни на колена трипутъ благословеный,“ рекне онъ, „и прими радостну вѣсть, кою ти Промисао преко мене явля!“

Витезъ се приближи са удивленіемъ непознатомъ, и запыта га: съ кимъ има честь говорити.

Овай садъ управи свой погледъ на єданъ предметъ у воздуху и рекне:

„Службеный мой душе! одкри витезу име моє!!“

„Проперцій!“ одговори єданъ громовитый гласъ. Витезъ кодъ кога овай зазвечи, посрне уплашенъ натрагъ.

„Будите безъ бриге!“ рекне црный човекъ, „я самь дошао васъ сретнимъ учинити. Я ти заповедамъ, службеный душе мой! у име Саломона, благородномъ витезу казати, єда ли онъ срећу или несрећу изъ моє руке очекивати има.

„Срећу!“ одговори невидимогъ гласа.

„Срећу дабогме;“ потвори црный човекъ, „ваша срећа лежи у развалинама срушеногъ зданія, коє недалеко одъ вашегъ замка одстои. Ніє ли тако верный мой Ацаелу?“

„Тако є!“ одговори суштество, коє є невидимо између витеза и црногъ човека говорило.

„Вы сте се,“ настави овай с' великимъ равнодушіемъ, „пре 62 год. 9. Марта у єданъ сатъ после полноћи, слѣдователно у сретномъ созвѣздію родили. На путу сте истина были среће, кою су вамъ звезде опредѣлиле. но велика преступленія младости ваше, су васъ недостойнимъ учинили; докъ вашъ смиреный каюћій се животъ, кои вы одавно тако проводите, ніє небо ублажио, умилостивио и возбудио, да васъ поредъ блага нѣгове милости и временимъ благомъ усреће. Моя є высока служба, да любимцима неба путъ къ ньіовой среће покажемъ, и ньима къ полученію ове рукопомоћи пружимъ. Я самь овамо службу мою кодъ васъ испунити дошао. Кадъ самь се развалинама онима при свитаню зоре приближио, ударимъ трипутъ овай прутићъ, кои у моіой руцы видите, о землю, и съ тимъ одкріємъ, да на ономъ месту благо закопано лежи. Мы ћемо тамо данасъ у полъ ноћи отићи, и духа, кои скровиште чува, заклети. Вы се немате ничега плашити, єрбо гди самь я, ту силе ноћне губе ньіову власть. Будите дакле данасъ у 12 сатій ноћи готови, да самномъ идете. Садъ ме дужности выше зову. Айде вѣрный мой Ацаелу! здравствуйте смиреный витезу!“

Съ овимъ речма удали се тайный гостъ, седне у кола, коя су га доле чекала, и изчезне.

Сада текъ витезъ дође къ себи, одане слободно, убрише зной съ чела, и баци се на столицу, — да бы се наново о бывшой посѣти чудити могао.

Онъ є дубоко замишлѣнъ седіо, кадъ се побегшій служитель главомъ вртећи укаже:

„Милостивый господине!“

„Стани!“ повиче витезъ, и уплашенъ почне се обзирати, єрбо є мыслію, да се црный онай човекъ опетъ вратіо. Но кадъ къ себи дође и види да се преваріо заповеди служителю да се приближи. „Знашъ ли, шта значи овай пламенъ, кои самь ючеръ кодъ развалина оны видіо?“ запыта старацъ смешећи се. Служитель главомъ вртећи изяви да незна. „Ако ћутати знашъ,“ настави витезъ, „я ћу ти казати, да на ономъ месту ништа друго, но єдно скровиште закопано лежи.“ Садъ му приповеди появу Проперція и нѣговогъ служебногъ духа с' таквомъ обширношћу, да є нѣговимъ пунимъ прсима прилично олакшанѣ принела. Служитель крстећи се похити преповеду целомъ двору обявити; Розалія, коя текъ што є устала была, и одъ єдне девойке новость чула, похити у ноћномъ оделу къ нѣномъ уяку, кои не пропусти цео догађай са свимъ обстоятелствама повторити. „Видишъ,“ придода напоследку, „како небо смиреность награђує.“

Цео данъ протече витезу коє у радости о обећаномъ скровишту, коє пакъ у удивленію о свезнанію и сили Проперція. — Но кадъ ноћь настане, чувствованя ова у осећаня другогъ вида промену се. Домаћи назову оногъ црногъ човека вештацемъ, а нѣговогъ невидимогъ духа ђаволомъ, и заклиняли су витеза свакояко у тако опасно предпріятіє, као што є заклинанѣ духова, неупуштати се. Садъ є истина витезъ о великомъ Проперцію и нѣговомъ Ацаелу далеко полезнія за себе понятія имао; но опетъ ово ніє могло препятствовати, да разговоръ домаћи упечатленѣ у нѣму не проузрокує, коє є нѣгову витезку бодрость потресло, и у овомъ станю како се ноћь приближавала была, жиле нѣгове витезке силе не устегне. И сама шала лакомислене Розаліє ніє могла боязльивость растерати, коя се све очевидніа на лицу нѣговомъ показивала; и кадъ съ избіянѣмъ дванаестъ Проперцій у собу уђе, — нешто му се човеческо догодило.

„Имате ли волю витезу!“ проговори онай, „очевидный сведокъ силе моє надъ духовима быти?“

„Я мыслимъ, ако башъ присуствіє моє необходимо небы нуждно было —

„То не!“ одговори Проперцій, „духъ може точно и безъ васъ заклетъ, и скровиште безъ васъ подигнуто быти, но вы онда никаквогъ участія нећете имати.“

Овай є додатакъ као магнетическа сила дѣйствовала на жиле витеза, — онъ бы ишао, да бы се и сва страшила пакла предъ ньимъ отворила.

Само ій є єданъ служитель с' горећомъ буктиньомъ смео пратити. Кадъ су при улазку развалина были, додирне онъ с' своимъ прутомъ како витеза тако и служителя, и рекне имъ, да се съ оногъ места не макну, єрбо онъ иначе неможе за ньи стаяти добаръ. Потомъ уђе самъ унутра, падне на колена, и наслони главу свою на землю. Одъ прилике после 7 минута устане, и штапићемъ своимъ трипутъ воздухъ прекрсти. „Быо бы,“ рекне онъ высокимъ гласомъ, „добаръ или зао духъ, кои овде сакривено скровиште чувашъ, я те заклинѣмъ силомъ мени дане власти, покажи се у виду човеческомъ; я те зовемъ првый путъ!“

Изъ далеко зачу се лупа у дубльини зданія. Витезъ посрне, и наслони се на дрктаюћегъ служителя.

Проперцій повтори после єдне почивателне съ движеніемъ прутића свою заповесть. Лупа се све ближе и ясне чує. Витезъ счепа за яцунце Проперціуса.

„Я те зовемъ по трећій путъ,“ викне напоследку заклинятель и подигне прутићъ. Громовитый тресакъ засвечи. — У внутрености зданія прогоре пламенъ, єдно суштество съ смртнобледимъ лицемъ изиђе изъ пропасти, и стане предъ пламенъ. Служителю одъ страа испадне буктиня изъ руке; Проперцій подигне є.

„Ко си ты?“ запита онъ появленѣ.

„Последній одъ витеза, кои су негда замакъ овай обитавали, — чуваръ подземны скровишта. — Зашто самь зватъ?“

„Да намъ извѣстіє даєшъ.“

„Неизмерима су скровишта, коя у внутрености развалина овы почиваю, но могу се само по части подићи; гди є то створенѣ коє за овимъ чезне?“

Витезъ при овимъ речма мало да ніє у несвестицу пао.

„Не пытай!“ рекне Проперцій „извести насъ далѣ.“

„Одпусти ме, или окрени вр' твога прутића, єрбо велике муке трпимъ.“

„Говори, єрбо ћу иначе сву ноћь овамо долазити и тебе мучити, непослушный душе! Рецы, коимъ начиномъ могу се ова скровишта подигнути?“

„Чрезъ много моленѣ, чрезъ милостиню и основаня завода. Десетогуба награда очекива онога, кои чрезъ тебе милостинѣ раздавао буде . . . Одпусти ме!“

„Кажи намъ између когъ времена могу се ова дизаня извршити.“

„После свакій десетый данъ.“

Проперцій подигне прутићъ: „я те одъ пуштамъ.“

Появленѣ отиде съ величественимъ ходомъ у пропасть. Ужасна лупа одпрати га.

Проперцій преда служителю буктиню — и врати се съ обадвойцама до замка, гди се съ Витезомъ опрости съ обећанѣмъ, сутра га посѣтити.

Ко ће описати радосгъ Розаліє и домаћи, кадъ они Витеза истина нешто бледогъ и уплашеногъ, но у прочемъ здравогъ опетъ виде. Ко ће изброяти хиляду питаня и одговора кои су одъ обадве стране мениани были, ко ли натериванѣ приповедаюћи и удовленіє слушаюћи? — Я о свему овомъ ништа не кажемъ, по само являмъ, да є вećъ свитати почело, кадъ се легло и да є у два сата после подне Проперцій своє обећанѣ испуніо.

„Али о Боже! какавъ є данашный Проперцій спрамъ ючерашнѣгъ изгледао! Витезъ є скоро носомъ о нѣга ударіо пре него. што га є познао; — ніє была оне дугачке праве хальине

ни прутића, као уредан човекъ обученъ имао є плаветанъ капутъ одъ найлепше чоє, друго є одело было црно, и коса му лепо чешљана была. У овомъ новомъ виду све є ужасно за женскій полъ изгубіо; шта више чиніо се быти лепъ, а тиха нѣгова озбильность у лицу и обхоѣенѣ томъ чувало се, къ нѣму ближе доћи, єрбо се мислило, да онъ изъ очію може мысли читати.

Премда є то исто и витезъ мысліо, но као обявлѣный любимацъ неба ніє се устручавао погледа срдца испитателя. Онъ се затвори съ ньиме, да могу на само о дизаню скровишта говорити. Проперцій опредѣли на то! слѣдуюћу ноћь, и витезъ му радостно изброи 300 талира у злату с' молбомъ, ове по пропису духа на дѣла милостинѣ обратити. „Вы извршите“ рекне витезъ, „ово условіє, а я ћу друго, и мене постомъ и молитвомъ къ великомъ дѣлу приуготовити.“

Проперцій прими новце и однесе ій управо къ мѣстномъ пароху. „Расположите съ овы 100 талира по вашемъ произволенію“ рекне онъ „а други 200 поделите сиротама.“ Говори се, да є одъ овогъ часа парохъ великій почитатель мудрога Проперція постао.

Докле є витезъ о проценту размишлявао, кои є одъ издати новаца имати се надао, нѣгова су побожна уста у непрестаномъ движенію была да бы могао ноћь, коя ће му капиталъ купно съ интересомъ вратити, што пре превуѣи. Наступи ова и съ ньомъ се укаже Проперцій. Два служителя съ факлама и ашовима морали су ій къ развалѣномъ зданію пратити. Неустрашимо као какавъ младъ юнакъ, корачао є витезъ крозъ густу помрчину на страни нѣговогъ удивленя достойногъ пріятеля къ опасностима копаня сокровишта. Кадъ су при улазку развалина были узме Проперцій єдну факлу, уђе съ ньомъ унутра подигне є трипутъ и изрекне неке неразумителне речи, коє су се ужасно изъ дубльине пропасти одзивале. Но кадъ се више ништа ни чути ни видити ніє дало, врати се къ укоченимъ служительима и покаже имъ место, гди ћеду копати почети, но притомъ опомене ій да одъ сада ніедна речь несме се проговорити коя є претня съ дрктаюћомъ точности слѣдовати морала. Ніедна речица ніє дубоку тишину прекидала; само се кадъ и кадъ уздисай изъ тесни прсію витеза чути могао. При свакомъ ударцу, кои є яму дублѣ ископавао, яче є срдце витеза куцало, не изъ страха као при заклиняню духова, но изъ превелике желѣ и радости. Наєданпутъ копачи стану, и движеніємъ означе да су на нешто ударили, сагну се да бы могли оно изъ землѣ извуѣи, и подигну єдну стару пуну кесу, коя своимъ звеченѣмъ обрадованомъ витезу свой садржай предскаже. — Ћутаюћи заповеди Проперцій служительма далѣ не копати, и яму ископаномъ земльомъ напунити. Кадъ нѣгова заповесть буде извршена, повтори онъ окренувши се къ витезу речи появлепія: „Неизмерима су скровишта, коя у внутрености развалина ови почиваю, но само по части могу подигнута быти.“ Врате се натрагъ къ замку, гди Проперцій као и пре съ витезомъ се опрости, съ обеćанѣмъ сутра га посѣтити.

Ко ће описати радость Розаліє и домаћи', кадъ они витеза не само здравогъ, но и одъ радости опіевогъ опетъ виде? ко ли удивленіє и любопытство, съ коимъ се кеса са свію страна завиривала и пипала? ко ли осеćанѣ гледателя, кадъ при одрешиваню кесе, стари талири као киша изъ неба поцуре? ко ли найпосле радость и дѣйство, коимъ є витезъ ове брояо и опетъ преброливао.

„Скровиште износи 3000 талира, рекне при улазку. Како вы тако управо знате? запита витезъ зачуѣенъ. „Сасвимъ лако! вы сте мени дали 300 талира, десетогуба награда очекива оногъ, кои чрезъ мене милостинѣ раздавао буде. — Заръ се неопоминѣте више овогъ изреченія духа?“ Витезу садъ текъ сване — „о мене лудогъ!“ повикне онъ, да я о томъ раніе размишлявао нисамъ. Но я ћу изгублѣно надокнадити; я ћу вамъ дати 50.000 талира — „То не!“ пресече му Проперцій речь, „найпре се маньомъ сумомъ увѣрите, єли известіє, коє вамъ є духъ одкріо, сасвимъ истино. Обратите за сада примлѣни 3000 талира на то, и онда ако скровиште, коє ћемо до 10 дана подигнути, 30.000 талира изнесе, можете єданпутъ за свагда знати, како се стварь састои и у будуће само ће одъ васъ зависити, срећу вашу дотле терати, докле вамъ воля буде.“ Витезъ наће ово за паметно, и одма му 3000 талира изброи радостно. „На што ћеду быти обраћени?“ запита Проперціусъ. То оставлямъ на вама,“ одговори витезъ. „Добро! рекне онай, „мы ћемо волю неба о томъ искати, при овимъ речма извади неку книжицу, и отвори є. „Управо! овде стои ясно написано,“ рекне онъ и преда є витезу. Овай прочита съ удивленіємъ на єдномъ листићу одъ пергамента слѣдуюће речи: „Ови 3000 талира, нека се однесу у манастиръ, кои одавде два сата къ западу лежи, и нека се као милостиня на истый поклону.“ „Како су ове речи овамо дошле?“ запита витезъ. „Съ овимъ листомъ,“ одговори Проперцій случаваю се особита приключенія. Кадъ годъ я совѣта или помоћи потребуємъ, погледимъ у нѣга, и наћемъ одъ неке невидиме руке написано оно што желимъ. Но о овимъ ћете при угодной прилици и више што, и може быти неку часть мога животоприключенія искусити; садъ оћу новце на опредѣлено место да однесемъ.“

Заиста іошъ онай истый данъ однесе Проперцій новце у манастиръ, и другій данъ доће игуманъ самъ у замакъ, своє Богъ да прости у име целогъ братства витезу изявити.

Но време є да се къ залюблѣномъ пару повратимо, кои смо у врло сумнителномъ станю оставили, и сада га у не манѣ сумнителномъ застасмо. Хилденбургъ є одъ появленія проперціева за добро нашао, посѣте у башти дворской прекинути, и Розалія є, премда іой є тешко падало, на то нѣно дозволенѣ дала. Овде ніє место изтраживати, да ли одъ стра, да се небы ньова любавь одъ долазка Проперція, или чрезъ ноћно будно станѣ витезово и домаћи' одкрила, или є другій каковый узрокъ обоє къ овомъ рѣшенію принудіо, — толико се само зна, да они ноћна састаяня нису на свагда, но до згоднієгъ времена, прекинули.

Ономъ истомъ жельомъ, коіомъ є Розалія ово време, то є истомъ и витезъ оно очекивао, коє ће му притяжаніє одъ 30.000 талира донети. Вećъ су у бригв и надежди осамъ дана протекли, и башъ кадъ є за вечеру съ Розаліомъ сести хтео, Проперцій га съ улазкомъ своимъ обрадує. „Я самъ дошо,“ рекне онъ, „да вамъ явимъ, да самъ данасъ помоћу могъ прутића у развалинама место одкріо гди ћемо сутра велико благо наћи.“ Радостанъ збогъ таковогъ гласа хотео є витезъ вѣстника пристойно угостити, но овай то забрани претећи да ће отићи, ако они вечеру прекину. Мету му дакле столицу на десну страну изванъ астала, а витезъ седне съ Розаліомъ вечерати.

Ова є часъ црвенила часъ бледила, и свакій ће ми допустити, да є и узрокъ имала; кадъ Проперцій ніє у ню гледао, она га є страшльиво погледала, а кадъ су се нѣгове очи на ньой задржавале, она є своє доле обарала. „Ова є господична ваша унука?“ проговори напоследакъ Проперцій. Витезъ замоли за опроштенѣ, што му ю є представити изоставіо. „Ништа зато,“ одговори Проперерцій, „я Розалію познаємъ болѣ, него што она сама себе познає. Вы ћете знамъ о томъ сумняти, но я ћу васъ увѣрити. Єлте да ова господична ни найманю наклоность нема къ манастирскомъ животу?“

„Заръ и то знате, великій мужу,“ повиче витезъ, „то дакле ніє ништа испредъ ваши очію сакривено? На мою жалость самъ я бадава речи просипао ньой светый онай животъ описиваюћи.“

„И опетъ зашто ћете се обкладити, да є Розалія за осамъ дана калуѣерица?“

Розалія се почне ясно смеяти, и самъ витезъ ніє се мого уздржати да своє невѣріє смеіомъ неизда.

„Господична,“ рекне Проперцій озбильно, „одъ мене зависи вашъ смей у єдномъ магновенію у ужасъ преобратити.“

Ово є доста было, да Розалію умири.

„Премда вы, настави онъ, никакве склоности къ манастирскомъ животу немате, опетъ є то ваша судбина. Овой се противити зависи, истина, одъ васъ, но слѣдства су тога ужасна.“

„Я признаємъ,“ рекне Розалія после краткогъ одпочиваня, „да бы ова знати желила.“

„Я бы вамъ могао єдно огледало показати, — но нећу да васъ уплашимъ.“

Розалія навали на нѣга съ молбомъ; дуго се Проперцій затезао, найпосле извади єдно огледалце, и рекне іой да погледа у нѣга. Она одскочи викаюћи натрагъ.

„Шта є?“ запита зачуѣенъ витезъ.

„Ужасно! ужасно!“ то є было све, што є одговорила.

„Та кажи єданпутъ шта си видила?

„Ахъ! сама самъ себе съ мачемъ у прсима видила.“

„То бы ваша судбина была,“ рекне Проперцій и метне огледалце у џепъ, „кадъ бы

се Промислу противили. Была бы супруга єдногъ човека, кои бы као ђаво у човеческомъ виду вашъ животъ у пакао преобратіо, и ваше очаяніє на онай степенъ дотерао, да бы вы за благодѣяніє почивали ваше мученѣ самоубійствомъ скончати.

„Дозволите ми, да могу у мою собу отићи“ рекне Розалія дрктаюћимъ гласомъ и побегне.

„Ово є дѣйствително!“ прешаће Проперцій витезу, „господична се збунила.

„Божественый човече!“ повиче овай, и ћипи са столице, „вы дакле не само єстеству, но и срдцу човеческомъ можете заповедати? Одкуда имате вы такову силу, коіой ништа противостати неможе?“

„Я самь вамъ обеćао некій данъ часть неку мога живота укратко саобштити“ — одговори Проперцій ладно — „и садъ самь ево готовъ моє обеćанѣ испунити, ако ми непресечно ћутанѣ обеćате?“

Витезъ му то обеćа.

„Быће одъ прилике сада 400 година,“ започне Проперцій, „одъ како самь я у Риму у єдной гробници по другій путъ живити почео.“

Витезъ га са изумлѣніємъ погледа.

„Прво тавно знанѣ,“ настави Проперцій, „кадъ самь се пробудіо, може се са осећанѣмъ новорођеногъ детета, коє є текъ обятія матрня, оставило, сравнити. Ништа нисамь ни чути ни видити, нити кои удъ движати могао, но опетъ самь осећао крозъ моє укочено тело некій животъ да мили, као што при прелазку изъ дубокогъ сна къ будности осећамо. У овомъ стању, као што самь реко, ништа себи ясно представити нисамь могъ; но при развіању внутрены сила, све є ми є ясніє и ясніє бывало. Я осетимъ нужду погледати и двигнути се, но паднемъ у несвесть и заспимъ. На єданпутъ чуємъ єданъ танакъ, но ясанъ гласъ: Пробуди се, смиреный спавачу! пробуди се! и у тай паръ было ми є, као да ми се каква магла съ очію сишла, погледамъ и видимъ да се у некаквой сазиданой тесноћи находимъ, поредъ мене єдно кандило, а кодъ мои ногу єдногъ страхопочитателногъ старца, кои є недвижимъ седіо и мене гледао. Я самь было лежао на земльи са црнимъ прокривачемъ покривенъ, но овай се одма, чимъ самь се помако у пра преобратіо. Мени согласно и старацъ мицао, и кадъ я устанемъ, узправи се и онъ. Но чимъ на ноге стане, изчезнѣ, а хальине празне на землю падну. Покри съ тимъ твою наготу, рекне онай истый ясанъ гласъ, кои самь и пре чуо; Ацаелъ кои те є овде 200 година чувао, говори съ тобомъ. Я обучемъ хальине оне исте, у коима сте ме првый путъ видили, — кандило коє є кодъ мене стояло, почне се мицати. Слѣдуй ми! рекне духъ, врата се єдна отвору и я поћемъ за кандиломъ, коє є предамномъ ишло. Земля по коіой идемъ, света є, рекне Ацаелъ мы се налазимо у гробницама мученика. Дугачакъ сазиданъ ходникъ укаже се, кои є ужасно изгледао, и непрестано горећимъ кандилама осветлѣнъ было. Ужасна є тишина около мене царствовала, кою є само мой ходъ и гдикои уздисай прекидао. Три овака ходника прећемъ, сада кандило, коє є непрестано у воздуху предамномъ ишло, поће преко неки басамака, коихъ є 200 было, доле.

Племићъ при овимъ речма съ нестрпельивимъ очекиванѣмъ премакне столицу ближе. Проперцій мало поћути, и као замишлѣнъ чинећи се настави:

При свакомъ степену, што самь дублѣ силазіо, воздухъ є ладніи бывао, и кадъ съ последнѣгъ сићемъ, обузме ме зима тако, да ми є зубъ о зубъ ударати почео. Гдигди само тиняло є по єдно кандилце, и дрктаюћи противъ воздуха тешкогъ борило се, кои га є свакій часъ угасити претіо. Ништа друго нисамь видити могао, но само голе црне зидине, докъ нисамь до некогъ ухода дошао, гди ми се многи кипови укажу, и предъ свакимъ по єдно тиняюће кандило. Съ ужаснимъ страхопочитаніємъ прећемъ поредъ ови, коихъ є укоченъ погледъ на мене управлѣнъ было. Найпосле нека као снегъ бела врата у црномъ зиду зауставе мой ходъ. Идуће кандило проће крозъ ова, коя се одма безъ найманѣгъ шуштаня отворе, и я се нађемъ у некой малой, црной и осветлѣной капелици, на среди є стаяо єданъ стубъ, и на овомъ неко мртво тело, коє є у руци прутићъ држало. Приближи се, рекне мой невидимый предводитель, и узми онай прутићъ; но у истомъ магновеню кадъ я прутићъ узмемъ, згрува се тело оно у неку гомилу костію, и изъ ове изићу слѣдуюће речи: „Мойсеовъ прутъ! Мойсеовъ прутъ, ты кои си га добіо, чудеса ћешъ правити съ ньиме; но теби самомъ быће неузможно одсада задовольство плодске любави уживати.“ Одма осетимъ неописану болю, коя обаче наскоро преће. Идуће кандило поће далѣ и уведе ме крозъ нека вратаоца у єданъ прилично осветлѣнъ ходникъ, кои є горе водіо. Но што самь више ишао, ходникъ є све нижій и ужій, све тавніи и тавніи бывао — докъ ме найпосле дубока црна помрчина необколи, у коіой ништа друго но само ону ватрену точку видити могао, коя є предамномъ ишла. Воздухъ є сада тако тежакъ было да самь єдва дисати могао. Ходникъ кои є све тешньій бывао найпосле преобрати се у рупу, крозъ кою самь найпре сагнутъ, после на колени, и найпосле на трбуу єдва провући се могао. Наєданпутъ разшири се опетъ место, и Ацаелъ рекне: Куцни съ прутићемъ о гвоздена врата, предъ коима стоишъ, и текъ што самь я додирнуо съ громовномъ лупомъ отвору се. Зракомъ наполѣ - извируће светлости за неколико минута ослепимъ, — но шта самь видіо кадъ самь опетъ прогледао?

(Свршетакъ слѣдує.)

Избациванѣ Етне.

(Свршетакъ.)

„Лави су стаяли на путу виногради и єдна гомила растови дрвета; први буду на ма' сажежени, а други су се дуже одупирали; но усіяно комаће лаве падало є са шумомъ беснећи єдно преко другогъ, и ломило найкраснія дрвета. Зачує се особита писка, и дрво беше сломлѣно као трска, не ватромъ, него валяюћимъ се комаћемъ лаве. То є было страшанъ лепъ и потресаюћій погледъ. За єднимъ растомъ, вишимъ и снажніимъ одъ свію други, сви смо жалили. Већъ є стаяо неко време безъ лишћа, узъ стабло лизао є пламенъ, усіяно комаће лаве ударише єдно за другимъ о нѣга; растъ се савіяо при свакомъ ударцу, но опетъ се увекъ исправляо; найпосле почне се, горећи яко на стаблу, полако на єдну страну нагибати. Іошъ за неко време люляо га є ветаръ тамо амо, да є дрктао као самртно ранѣна дивлячь; ватра на стаблу све є више узимала ма', више и више лизао є пламенъ, дублѣ и дублѣ кланяло се гордо дрво, гране буктиле. Найпосле се свали красно дрво безъ шума и нестане га у огнѣномъ мору. Не само да смо ми, кои смо за дуго немо и жалостно гледали овай неравный бой, ово бесно пустошенѣ разузданє стра'овите стихіє — не, сви, кои су за нама дошли, ћутали су неко време озбильно, докъ свачія уста неповикаше: povero albero! *)

„Съ уништенѣмъ овогъ последнѣгъ раста, као да є сила лаве у своме току попустила; усіяно комаће ніє се више валяло съ такомъ 'укомъ. Беснило избациваня траяло є управо два и по сата, и за то време се маса помакла 5—6 рифій. Овде самь такође ясно увидіо, како лава тече: комаће пада єднако одозгоръ, и свалѣно постає темель къ новомъ помицаню. Како се узпутъ свака низа испунити мора, то помицанѣ быва одвећъ споро. Такође нераде єдномъ силомъ сви краци лаве; предъ нама н. пр. чинило се као да се пакао отворіо, а найближій кракъ стаяо є са свимъ мирно; текъ овде онде падао по некій комадъ, и мы не само да смо доцніє мимо ньи пролазили, него често на найкрайньимъ местима и преко ньи — ово да богме журно. Мышленѣ, да се све, што лава додирне, съ места у пепео преобрати, ніє истинито. То смо ясно видили на растовима: лава ій є уништавала, пошто ій є обалила и сломила, када ій є брзо у пепео сажегла. Како є величествено было ово изметанѣ може човекъ себи представити, када помисли, да є лава имала испунити врло дубоку и широку долину (волуйскій до') па є текъ за деветъ дана 18 миля прешла.“

„Око 3 сата по подне кренемо се къ кратеру одъ 1790. године; мимогредъ да кажемо онъ є целу годину дана горео. Око 24. сата (6 сатій у вече) дођемо до нѣга, єръ одъ прилике лежи єдну милю одъ новога, и како смо овде стаяли управо предъ и надъ новимъ кратеромъ, то смо могли гледати у средъ нѣговогъ страшногъ гротла. Чувство, коє насъ є при томъ погледу обузело, неда се описати: што намъ є ноћасъ и ютросъ было чудно и мучно око срдца при погледу на ново, ненадно появленѣ, коє є све уништавало, то насъ є овде на висини сасвимъ потресао погледъ на ово дивно, величе-

*) Сирома дрво.

ствено и узвишено позориште чудесне природе што се свуда около насъ распростро. Дубоко подъ нама вулканъ, кои никада немирує, непрестана ука и грмлява у нутра у гори здружена съ непрестанимъ изметанѣмъ. Покадшто затутньи сасвимъ подмукло исподъ наши ногу, покадшто пукне као рика одъ многи топова; а покадшто се отвори гротло на далеко и увисъ да неможешъ догледати избаци вулканъ оно, што ніє хтео више у себи држати — да неможешъ догледати, велимъ, єръ морадо смо високо у небо окомъ пратити подижуће се море одъ огня. Затимъ на ма' наступаше тишина — и сама хука унутра у гори престаняше за часакъ; наєданпутъ почне опетъ тутньити, тако силно да се дуго орило по неброєнимъ доловима у дубинама Етне, понайпре у волуйскимъ долу, овомъ стародавномъ гротлу одъ пакла. Више се нисамъ плашио и ніє ми необично было као одпре при погледу на лаву! сада самъ осећао да самъ ближе створеню; было ми є као да смемъ завирити у тайну найдублѣ природне силе. Якъ и узвишенъ осећао се човекъ овде на висини, премда и маюшанъ, чимъ самъ себе и свою околину сравніо са овомъ грдномъ снагомъ радеће природе."

После овогъ другогъ изметаня застане мало вулканъ, и истицанѣ лаве, коє є за два последня месеца слѣдовало, ніє тако силно было као оно прво. Тако є Цафарано, найближе село, поштеђено остало одъ беснила. Поздно, у Октобру 27., попне се путникъ Циглеръ на гору. Съ неколико нѣгови примедбій завршиѣемо наше известіє.

Кадъ се (тако приповеда) ноћу у 12 сати изъ Цафарана кренемо, дувао є якъ ветаръ и посипао насъ досадномъ кишомъ одъ пепела; яко облачно небо найпосле се изведри и понека ясна звезда гледала є жельно на ноћне путнике. Одма испредъ села было є небо црвено као жаръ, подижуће се масе одъ дима, често као огнѣни ступови, изгледау дивно црвено одъ пламенитогъ лаве. Путъ насъ є водіо преко страшно попуцаногъ поля одъ лаве, коє су потоци продирали и коє є као посеяно было, кладама, стенама и остатцима одъ лаве. Полако смо я'али, зіяюћи дубина и врлетни узъ брдо, што опасує долину волуйску, и дођемо у лепу кестенову шуму, найпосле се узпужемо на стрмену, вулканскимъ пескомъ посуту висину, коя се зове Пумисіара.

Было є 3 сата у ютру, када се венца горе дохватисмо; врућина беше страшна и изгледъ предъ нама доста диванъ. Море одъ лаве съ огнѣнимъ као гує пругама, коє се светлећи изливау узъ Боке подъ кратеромъ и као златни поточићи пруштећи и ключаюћи пробіяу крозъ црне массе. Огнѣна река лаве куляла є живо изъ горе и просипала се съ почетка на тавну землю као растопљена руда. И самъ кратеръ новостворeный изгледаше знаменито. Могли смо ясно сматрати пламену кишу изъ нѣга: видили смо како пламенъ свуда избія изъ землѣ. Учинило ми се, као да видимъ где узрасте огнѣно дрво, съ усіяннимъ каменѣмъ и куглама о граню, коє, бачене у висъ као ватрене ракетле у иляду светли лукова, часъ у челюсть огнѣногъ гротла натрагъ падау, часъ се низъ одкосъ кратера валяу. Тавна ноћь, олуя, усамлѣна природа, густа киша одъ пепела, севаюће огнѣне массе быяу образи страовитогъ но величественогъ ноћногъ лика. Свуда беше ратъ стихія — само човекъ єдиный мирный гледалацъ.

Лава, коя извире у почетку усіяно црвена покріє се далѣ у току приомъ коромъ и тече далѣ, нѣно помицанѣ познає се по пруштаню и спаљиваню предмета ков довати, као и по диму. Найпосле се знаменито у висъ нагомила те изгледа као усіяно ватрено брдо. Тако се токъ примако до близу села Цафарано, Кассана и Мило па се онда срећомъ сгуснуо и уставіо.

Докле ће іоштъ страовити, злосретни вулкани южне Италіє траяти, докле ће се іоштъ у своіой утроби раздирати, то є питанѣ будућности. Тифей, кои се на богове диго и ковга є Зевсъ у Етни сараніо, іоштъ се єднако труди, да се ослободи и силно каменѣ, што оће да га згнѣчи, са себе одбаци, као да бы хтео срушити темель Сицилів.

Изванредно шверцованѣ.

У Кетну су армиціяши єдаредъ тако люто были преварени, да имъ є после дуго време светъ пркосіо. Єданъ калфа касапскій купи на селу єдно теле, па онда замоли човека, одъ когъ є теле купіо, да му да нѣгово големо псето, само да се по сата съ ньиме послужи, а у залогу за то псето оставля кодъ нѣга дотле куплѣно и плаћено теле. Калфа стрпа у цакъ то псето, баци га на леђа и пође у варошь. На капіи градской задрже га армиціяши; онъ имъ каже, да нема ништа у цаку, на што бы се морала платити армиція, єрбо є у нѣму єдно псето. Армиціяши му не хтедоше веровати, него одреше цакъ, и како се уплаше, кадъ уєдаредъ изскочи изъ цака єдно големо псето и весело, што се тавнице опростило, крозъ капію у полѣ побегне. Калфа отрчи за ньимъ у село, али садъ у место псета стрпа у цакъ теле, и кадъ опетъ дође до капіє варошке, армиціяши му не хтедоше по другій путъ прегледати и преметати цакъ, єрбо су мыслили, да є у нѣму оно исто псето, коє є мало часъ побегло, и тако унесе калфа теле безъ армиціє у градъ.

— Єданъ касапинъ купи два прасета у селу, за єдно плати армицію, а друго унесе крадомъ у варошь. Али му одма подкажу, да су чули за то армиціяши, и да ће доћи, да му кућу премећу. Онъ є башъ хтео єдно прасе да заколѣ, зато га брже мете у колевку, застре по нѣму, стане га люляти и певати му, и у томъ послу затеку га ђумрукчіє. Позову га да буде съ ньима при преметаню куће своє, али онъ люляюћи єднако колевку потужи имъ се, да му є дете яко болестно, и да несме садъ само оставити. Єданъ армиціашъ понуди се, да остане у соби и да люля дете, докъ се онъ неврати. „Добро" рекне касапинъ „али само люляйте полагано, молимъ васъ — тако, немойте съ колевкомъ дрмати, — тако, садъ є добро; али ниошто не одкривайте колевке, єръ ако васъ види дете, одма ће плакати, а докторъ ми є особито наручіо . . ." „Немайте бриге" рекне армиціяшъ, „я већъ знамъ, како треба люляти" и одма стане люляти и детету певати. Други армиціяши сву кућу преметну, али парчета не нађу, и кадъ пођу, рекну касапину, да ій є морао неко преварити. Кадъ они оду, извуче касапинъ изъ колевке прасе и заколѣ га.

— Нека госпоя избезумни се, и каже єдномъ дебеломъ човеку, съ кимъ є заєдно путовала на колима, да є єданъ шалъ сакрила, когъ є у Брислу купила, и рада є, да га преко француске границе шверцує. На француской границы задрже армиціяши све путнике, и одма се сиђе съ кола онай дебео човекъ, и уђе у канцеларію армиціяшку. Одатле изађе съ єднимъ армиціяшомъ, кои лепо замоли госпою, да се да у ньиной соби физитирати, нѣгова жена већъ чека тамо на ню. Шалъ се нађе, конфисцыра се и іошъ є морала та госпоя новчану глобу платити. Седну опетъ на кола сви путницы, и кадъ су тако заєдно подуго путовали, стане госпоя ядиковати и тужити се на оногъ дебелогъ човека, што ю є издао. Али іой онъ рекне: „Ніє вредно, госпоице, толико речи просипати за онакавъ простъ шалъ, я, кои самъ васъ издао, имамъ око могъ тела обмотано више одъ 80.000 франака у еспапу; я самъ дакле за мою сигурность тайну, кою сте ми поверили, на ваше зло а на моє добро употребіо. На првой штаціи, кадъ мой струкъ буде опетъ танакъ и вицкастъ, и не као што є садъ дебео, поклонићу вамъ єдан шалъ, кои є много больи одъ оногъ когъ сте мене ради изгубили.

— Єданъ ђаволанъ обклади се, да ће преко границе пренети доста златни сатова, и то исто яви и армиціяшима, да се томе надаю кадъ дође на границу. И кадъ заиста съ колима дође на границу, тако су и нѣга, и кола, и коиѣ армиціяши преметали и претресли, да ніє ни єданъ буџачићъ недирнутъ остао, па опетъ не нађоше ниєдногъ златногъ сата. Али онъ є за то опетъ доста златни сатова пренео, и то на овай начинъ: дао є руду одъ кола изшупльити, и кадъ є целу ту шупльину са златнимъ сатовима напуніо, онда є као што се обычно ради, вр' рудинъ с' гвожђемъ оковати.

— У Берлину на хамбуржкой капіи увате єдаредъ чудноватогъ єдногъ шверцера. Была му є яка одъ альине здраво дебела; то упадне у очи армиціяшима, и кадъ му на страни распараю яку, нађу у ньой само брашно. Армиціяши га запитаю зашто є то учиніо, и онъ имъ одговори: „Та му є яка због здравля одъ доктора препоручена да є носи;" али ніє знао казати, кои му є докторъ тай лекъ препоручіо.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

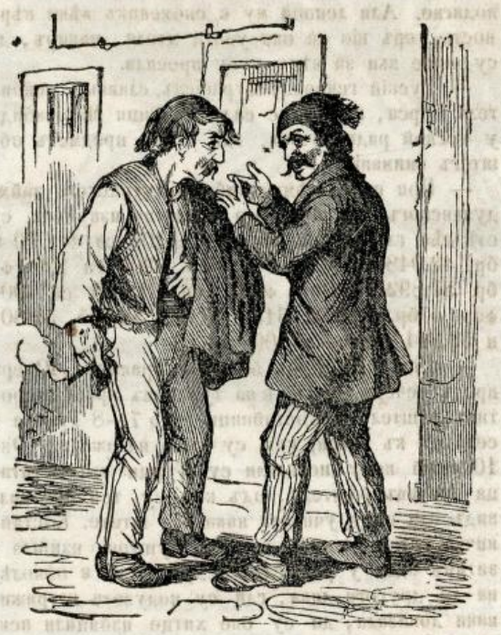

Петакъ. (кине) . . . Заръ ми неможешъ казати „на здравлѣ?“

Еракъ. А зашто да ти кажемъ на здравлѣ, кадъ си голя као и я.

Еракъ. Дакле стварь є у Београду свршена; помиріо ій є посланикъ.

Петакъ. Тежко, єръ такавъ посланикъ као што изгледа мало важи.

Еракъ. Мало важи? . . . я мислимъ да є то великій господинъ.

Петакъ. Да є великій господинъ, то стои, али є одвише сувъ, па неможе млого да важи.

Еракъ. Ты судишъ као и покойный Амица.

Петакъ. Да, само што се онъ ніє плашіо цензуре.

Еракъ. Ала самь ти у неприлици збогъ квартира.

Петакъ. А како то?

Еракъ. Та одказо самь квартиръ, у намери иѣи на скупштину, за кою су говорили да ће о Петрову дну быти.

Петакъ. А ты иди у купатило, па се купай, баръ ћешъ се ты очистити.

Еракъ. А ко ће съ тобомъ разговоре проводити?

Петакъ. Та Дедакъ.

Еракъ. Лепо, а я ћу вамъ изъ купатила водене чланке о скупштини шиляти.

Еракъ Єси л' оздравіо, Петаче?

Петакъ. Мало ми є болѣ, само самь изгубіо апетитъ.

Еракъ. Изгубіо си апетитъ? . . . Наопако ако га є какавъ учитель или списатель србскій нашо, тай ће зло проћи.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Београдъ. Мислило се. да ће у недѣлю 15. Юлія Нѣгово превосходителство г. Хенри Булверъ, в. британскій посланикъ у Цариграду, посѣтити нашу варошь; но почемъ изъ Земуна, гди се задржавао, дође вѣсть, да неможе за садъ прећи. воинство србско, кое є у параду на Сави стояло, са многобройнимъ народомъ доле стекавшимъ се отишло є. Текъ у вторникъ 17. Юнія чу' се око 4 сата на граду пуцанѣ топова числомъ 21, и заставе на енглеской, аустриской и турской бандери лепршау се у воздуху. То є быо знакъ помиреня г. Фонбланка са пашомъ збогъ нанешена му увреде. У исто време паша є у конзулатъ, гди преће приступа неимаћаше, дошао, при чему банда турска свираше, а воинство србско, кое є стражу чувало, отишло є. После єдногъ сата стекло се света у неизброимой множини доле на Сави, гди є већъ воинство србско и єдно одѣленѣ кавалѣріє са попечителѣмъ внутрены' дѣла г. И. Гарашаниномъ и г. Фонбланкомъ очекивало долазакъ Нѣговогъ превосходителства. Већъ се данъ клоніо краю и садъ се мислило, да неће доћи; алъ наеданпутъ указа се пароброд изъ Земуна, на комъ є Нѣгово превосходителство было. Спрамъ града дошавшемъ презентирало є єдно одѣленѣ турске войске на бедему стоєће, почемъ су найпре съ бедема три топа нѣговъ долазакъ обзнанила. Кадъ є изъ пароброда изишавши на обалу србску ступіо, уређено кодъ аустриского конзулата србско воинство поздравило га є войничкимъ начиномъ. Далѣ одъ Сава-капіє къ Кале-мейдану уређено турско воинство дочекало га є пристойно. Одавде народомъ праћенъ и свуда учтиво поздравлѣнъ приспѣо є у опредѣленый квартиръ кодъ „Србске круне,“ гди га є опетъ єдно одѣленѣ србске и турске войске, за стражу опредѣлено дочекало. Сутра данъ чинила су му висока лица визите. После подне благоволіо є на коню праћенъ неколицикомъ катана крозъ варошь до Топчидера проодати се. Данасъ 19. о. м одпутовао є у Цариградъ, почемъ є опетъ сяйно изпраћенъ быо. — После свршеногъ изпыта у лицеуму и гимназіи држаће се 29. Юнія после литургіє торжество. Надамо се да ће г. Д. Црнобарацъ, попечитель просвештенія на истомъ присудствовати, да саслуша одсуде оны младића, кои се спремаю, да отечеству служе и своимъ умнимъ производима помрчину разтерую. — Немогу пропустити да у овомъ чланку іошъ два немила догађаія изъ внутрености Србіє неявимъ. У Ужици єданъ Турчинъ свадивши се са Србиномъ, непрестано є овогъ вребао, да му се освети. И заиста нађе га єдномъ на путу самогъ и убіє. О Турчину се незна ништа. Турска га власть нетражи. Гдигодъ се човекъ окреке, види ће одъ овы Мухамеданаца чуда и покора! . . . — У Пожаревачкомъ окружію появили су се неки лопови, кои су напали на єдну жену у кући, па како ню тчко и дете жегли, да новце даду. Жена имъ є дала 300 цвап. Но почемъ ій є познавала, то по нѣномъ казиваню ухваћени су и предани злочинци суду. Она съ дететомъ тако є одъ ватре повређена, да ће тежко остати жива. —

— Пре неколико дана была є у Минхену редка светковина. Славный професоръ Ф. Тиршъ славіо є своє педесетогодишнѣ учителство и многобройни су му люди, кои су му ученици были, честитали ту славу, међ' коима и первый министаръ грчкій, г. Рангабе, кои є такође некадъ науке кодъ овогъ нестора слушао.

— Железница изъ Темишвара у Базіяшъ отворише се овы дана; већъ є главный директоръ гвоздены путова исту прегледао. У Базіяшъ отишла є и єдна комисія, коя ће испитивати, како да се тамо контумацъ подигне.

— Бечкимъ новинама явля се изъ Котора, да тамо многи Црногорци долазе, кои оружіє и друге Турцима и битки на Граову одузете ствари на купованѣ нуде, но веле да слабо пазара имаю.

— Не само да намъ є зимусъ онай земльотресъ и друга ужасна появленя природе неописану штету принео и некій предѣлъ упропастіо — пише єданъ дописникъ „общ. новина“ изъ Неаполя — проузковао є іошъ и Везувъ страшна опустошеня у своіой околини. Винодѣлци, коима су виногради на подножію овогъ брега лежали, налазе садъ у ньима место чокота и воћка, стѣнѣ и лаве. И за страшну провалу облака праћенъ одъ олує, какову найстаріє люди непамте, явля оданде тай дописникъ. Киша се потокомъ проливао, и 19 особа су се удавили.

— У Турину фалирала є опетъ єдна знатна и велика банкерска кућа са више миліона дугова. Узрокъ паденя те куће быле су хрђаве шпекулаціє са свиломъ.

— Садъ ће скоро Енглеска и са Норвежкомъ средствомъ подморскогъ електричкогъ телеграфа скопчана быти. Већъ є краль шведскій некимъ трговцима право за ту цѣль дао.

— Онай заимъ, кои є зимусъ аустрійска банка хамбуржкой піяци учинила, враћенъ є подпуно, а то у чистимъ сребрнимъ шибкама, кое су овы дана на 16 велики кола на железници у Бечъ одправлѣне. Ове шибке у вредности 6.000.000 фор. ср. имале су тежину одъ 1700 центій.

— У енглескомъ парламенту быо є скоро разговоръ о некомъ чудноватомъ енглескомъ закону, кои да се укине некій є депутирацъ захтевао. Да бы се парламентъ о неправичности споменутогъ закона уверіо, навео є онъ овай случай. Єданъ дунцеринъ залюбіо се у кѣерь некогъ свештеника, и да бы своіой богиньи свою любавь необоримо изявити мого, полюби ню ватрено у образъ, али морао є то горко платити, єръ туженъ одъ свештеника быо є залюблѣникъ на шестъ месецій робіє осуђенъ. — Кодъ насъ бы морао дунцеринъ предступленѣ своє повторити, па бы му было опроштено. —

— По новіимъ извѣстіяма изъ Индіє дозна се, да є тамо за енглеске войнике плачка веома из-

дашна; истина манѣ у новцу, али тимъ више плачкаю адиѣаре и драго каменѣ, и случаи нису редки да коемъ простомъ войнику адиѣаре у вредности одъ више хиляда фунтій штерлинга у руке падаю. Супруга некогъ у Индіи воюћегъ маіора примила є одъ нѣногъ мужа єданъ овратникъ одъ самогъ бисера и смарагда, каквогъ се у целой Енглеской више ни у кога ненаази. Споменутый маіоръ писао є своіой супрузи са овратникомъ и писмо, у коме вели да овай овратникъ далеко манѣ вреди одъ адиѣара, кои є єданъ капларъ свога полка у Лукноу задобіо, єръ адиѣаръ онай цене до 20.00.00 фунтій штерлинга (2000000 фор. ср.)

— На граѣеню гвоздены путова у Русіи тако яко се ради, да ни недельомъ ни праздникомъ за радевике одмора нема. — Што се тиче усѣва у Русіи, изгледъ є, да ће ова година врло плодоносна быти, особито по онимъ провинціяма, кое на балтійскомъ мору леже. Одъ нѣколико година почели су и сами Поляци и Руси, по примѣру немачкогъ земледѣлца, своя поля раціоналніе обдѣлавати, што пре нису радили. То и кадъ буду гвоздени путови готови, на коима ће се рâна изъ внутрености Русіе єфтиніе и брже у пристаништа доносити, моћиће све европске землѣ, кое у рани оскудѣваю, изъ саме Русіе своє потребе намирити.

— Аустрійскій подпоручникъ Сомеръ добіо є одъ великогъ войводе баденскогъ орденъ, што є єдногъ войнику баденскомъ животъ спасао.

— Страшна несрећа догодише се овы дана у Дуна-Фелдварцу; сва є скоро ова варошица постала жертвомъ пожара, и више су люди томъ приликомъ животъ изгубили.

— Редкій єданъ случай вѣрности одъ єдне женске чита се садъ по новинама. На бойномъ полю, на коме су Прайзи 1807. л. онако страшно одъ Француза подъ Наполеономъ побіяни были, подигла є єдна 70. годишня дама своме любезнику, погинувшемъ у споменутой битки, споменикъ. Петдесетъ су година прошле одкако она смрть свога младогъ заручника оплакує, и садъ текъ допустише іой обстоятелства, да му споменикъ подигне. Али лепшій му є споменикъ нѣна вѣрность, єръ ніє се она удати хтела, макаръ, да су више ньи за нѣну руку просили.

— Рускій генералъ Муравієвъ, славный освоитель Карса, налази се садъ у илици Маріенбадъ у Ческой ради леченя, гди є онъ предметъ обштегъ вниманія.

— При последнѣмъ жрибаню лутрискога займа дунавскогъ пароброднога друштва извуѣени су слѣдеѣи главни броєви: бр. 59.408 са 40 000 ф. бр. 42.048 са 5000 фор., бр. 3207 са 1000 ф, бр. 57.892 са 1000 фор., бр. 31.080 са 1000 фор. и бр. 39.532, 6139, 53.554, 58.655, 59.801 и 59.341 свака са 500 фор.

— Пишу Н. Н. съ босанске границе: Ючеръ предъ вечеръ дошло є на турскомъ краю напротивъ раштелу у Костайници єдно 7—8 Турака и сели су къ ватри, кою су были наложили. Око 10 сатій ноћу испалили су Турци выше хитаца противъ раштелу, одъ кои су три погодила зидъ али нису учинила никакове штете. Костайничка сатнія, коя є башъ у муштри, изишла є затимъ одма у раштелъ, и држала га є обколѣна до другога дана, гди су подузета изтраживаня доказала, да су оне хитце избацили неки піяни Турци и да су само случайно погодили раштелскій зидъ.

— Изъ босанске Краине пишу Агр. Цтнг.: Освете за Иванску пале су, како се приповеда, у Отоћи вećъ на невине жертве. Два иностранца — кершћански трговци съ марвомъ — кои су хтели да употребе оточкій превозъ, да доћу преко Уне, были су безъ свакога повода убієни и у воду бачени.

— Са новимъ новцемъ добыћемо и новъ штемпелъ.

— Збогъ мале воде престали су пароброди пловити по Моришу.

— 13. о. м преминуо є у Бечу ф. ц. м. кнезъ Карло Шварценбергъ, витезъ ордена златногъ руна и гвоздене круне првога степена, командеръ ордена леополдова и т. д., властникъ пѣшачке регимента бр. 19, заповѣдникъ 12ог. пѣшачкогъ корпуса, губернаторъ и командуюћи генералъ у Ерделю. Было му є 57 година. Онъ се быо кренуо у Карлове Варе у топлице, кадъ га у Бечу смрть снаће. Н. ц. к. Величество царъ посѣтіо га є у болести.

— Ове године навршує се 400 година, одкако постоє хусари. Краль Матія Корвинъ првый ихъ є завео године 1458. У аустриской войци найстаріє су хусарске регименте бр. 8 и 9; прва се установила године 1696, друга године 1688. Касніє су и остале државе завеле ову струку лакихъ коняника, пакъ су имъ дале и исто оружѣ и одѣло.

— У Интерлакену у Швайцерской быо є єданъ орахъ, коме є могло быти до 350 година. Стабло є кодъ землѣ имало наоколо 36 стопа. Великъ є быо орахъ и многи се люди одмараше у нѣговомъ хладу, а на нѣму становаше роєви пчела и савуляге, и трава и читави жбунови дивно растише на нѣговимъ гранама. Ово грдно дрво сурва се као какавъ престаръ човекъ само одъ себе и то кадъ никава ветрића небыяше. Люди башъ хтедоше у постелѣ бегати, кадъ се поплашише одъ силногa кршеня, кое призрочи орахъ у своме паданю.

— Свештеникъ царске гарде путовао є 2. о. м увече на железници до Бадена близу Беча. Уморанъ одъ велике врућине быо є мало задремао, те се текъ онда пробудіо, кадъ су се кола вećъ почели одъ Бадена за далѣ кретати. Да не бы преко волѣ далѣ путовао, скочи Свештеникъ изъ кола, но тако несрећно, да є на железницу пао, гди су сва кола преко нѣга прешли, страшно завіяюћи га.

ПОЗЫВЪ НА ПРЕДПЛАТУ НА ПОДУНАВКУ.

Съ концемъ текућегъ месеца Юнія истиће пренумерація свію оны наши предбройника, кои су се до конца Юнія пренумерирали. Поводомъ тимъ позывамо ій найучтивіе на нову предплату. Подунавка, коя є вećъ лепо име кодъ читаюћегъ србскогъ света стекла, доносиће као и досадъ поучне и забавне чланке — къ томе, новости и трговине извѣстія; а честита и поштена лица Еракъ и Петакъ проводиће ду и у будуће своє мудре лакрдіе. — Цена Подунавке остає по старомъ т. є. 1 фор. 30 кр. ср. на три, а 3 фор. ср. на 6 месецій. Пренумерацію прима свака пошта, издаватель и познати г. г. скупительи.

УЧРЕДНИЧЕСТВО ПОДУНАВКЕ.

Пролазеће лађе.

покраи Земуна:

20. Юнія. Изъ Жупаня у Сегединъ, лађа господара Япоша Цезара, са дрви.

Пловидба мѣст. пароброда.

(По найновіемъ реду.)

Изъ Земуна у Београдъ у $6\frac{1}{2}$ и $7\frac{1}{2}$ сати у ютру, $11\frac{1}{2}$ сати пре подне и у $6\frac{1}{2}$ сата у вече.

„ Београда у Земунъ у 7 ютру, у 11 сати пре подне, у $1\frac{1}{2}$ сата после подне, у 6 и у $6\frac{3}{4}$ сата у вече.

„ Земуна у Панчево, у $7\frac{1}{2}$ сати у ютру и два сата по подне.

Изъ Београда у Панчево, у 8 сати у ютру и $2\frac{1}{2}$ по подне.

„ Панчева у Београдъ у Земунъ, у $9\frac{1}{2}$ сати пре подне и 4 сата по подне.

Станѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву . . . . 8 ст. 5 п.

На Сави нарасла є . 1 „ 8 „

На Тиси (Кодъ Титела 16. Юнія. . . . 2 „ 5 „

Течай на бечкой берзи.		15	16	17	18	19	20
		Юнія					
Народный заимъ	„ 5 „	$83\frac{1}{2}$	$83\frac{1}{4}$		$83\frac{3}{16}$	$83\frac{1}{8}$	$83\frac{3}{16}$
Лутрійскій заимъ одъ год. 1834..	за 100 фр.	—	—		—	—	—
„ „ „ „ 1839. .	за 100 фр.	—	—		—	—	—
„ „ „ „ 1854.	за 100 фр.	—	$110\frac{1}{4}$		—	—	—
Акціе Аустрійске банке		973	978		977	963	963
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ	по 200 фр.	$226\frac{1}{4}$	230		228	$229\frac{3}{4}$	229
„ друштва аустр. гвозд. путова	по 200 фр	$265\frac{3}{4}$	—		$267\frac{3}{8}$	$269\frac{1}{2}$	$268\frac{3}{4}$
„ подунавскогъ паробр. друштва	по 500 фр.	538	$536\frac{1}{2}$		—	535	—
„ вост. Франц-Іозеф-гвозд. пута . . .		185	—		—	—	—
Мѣнице за Аугсбургъ		$104\frac{1}{2}$	105		$104\frac{3}{4}$	$104\frac{7}{8}$	105
„ за Лайпцигъ		—	—		—	—	—
„ за Трієстъ		—	—		—	—	—
„ за Букурештъ 1 фор. . .	добри пара	$262\frac{1}{2}$	263		263	264	$263\frac{1}{4}$
„ за Цариградъ 1 фор. . .	турс. пара	—	—		476	—	475
Злато		$107\frac{1}{2}$	$107\frac{1}{4}$		$107\frac{1}{4}$	$107\frac{1}{8}$	$107\frac{1}{8}$
Сребро		—	—		—	—	—

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. више.

Предборити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 26. У Земуну 29. Юнія. 1853.

Конецъ блага.

(Свршетакъ.)

Розалинъ уякъ сада съ отвореним устма и раздраченимъ очима бьо се сасвимъ предао, да чуе шта ће сада быти.

„Заслепљиваюћа светлость," настави Проперцій, „падала е съ гредице сале на еданъ сребрнъ сандукъ, у коемъ е нека у бело обучена особа у седећемъ положеню была, главу свою у рукама на крилу држаюћи. У устма имаћаше еданъ листъ одъ пергамента, кои сте ономадъ видили. Я се дрктаюћи къ сандуку приближимъ. Узми тай листъ, рекне Ацаелъ; но у истый ма, кадъ я руку пружимъ, отворе се уста и управе се очи на мене. Одъ ужаса натрагъ посрнемъ. Узми тай листъ, рекне Ацаелъ силнимъ гласомъ. Я га узмемъ, но у истый паръ подигне особа главу и проговори. Брате! ты ћешъ съ овимъ листомъ найсакривеніе тайне одкрити, но зато ће теби твой пређашньій животъ тайна быти. Свако опоминаће на пређашня времена изъ твога ће срдца быти изглађено. При овимъ речма падне глава опетъ у крило, и я осетимъ велику болю у мозгу, но наскоро ме пређе. — Одъ онога часа о моимъ првомъ быћу ништа незнамъ, но мислимъ, да самъ у првой епохи мога живота збогъ вере христіянске обезглавлћенъ быо, што одъ туда заключуемъ, што самъ у гробницама мученика закопанъ лежао, што ме онай обезглавлћенъ братомъ назвао, и што іоштъ и сада белегу носимъ."

Проперцій покаже свой вратъ, и зачуђенъ племићъ види едну крваву белегу, коя е на форму прстена око врата стаяла. А потомъ настави свою повесть овако:

„Я похитимъ съ листомъ крозъ една врата наполћ, и одъ идућегъ кандила горе доле проведенъ найпосле дођемъ до едне руне у земльи. Овде кандило изчезне, и я чуемъ могъ водителя да говори: Слѣдуй ми. Я погледамъ доле; и видимъ неизмериму провалу, у коіой кандило ніе се веће чинило, одъ пчиодине главе. Я посрнемъ натрагъ. Слѣдуй ма! повиче Ацаелъ по другій путь, и я скочимъ у пропасть. Кадъ се одъ несвестице опетъ повратимъ, видимъ, да самъ невредимъ на ноге пао, и недалеко одъ мене угледамъ еданъ дугачакъ ходникъ, кои е къ некимъ вратима водіо. Текъ што самъ се къ овима приближіо было, отворе се само одъ себе, и я угледамъ светиню, коя ме е съ ужасномъ силомъ къ себи привлачила. Прекрасна велика сала, у коіой су свуда унаоколо у офарбанимъ чашама горећа кандила волшебно погледъ на себе примамльивала. Балсамный мирисъ, кои е изъ кандила, съ мириснимъ зейтиномъ напунћнима, излазіо, испуњавао е воздухъ, тихъ зефирићъ, оладніо ми е загрено чело; — све е ово мени неку тайну, али милу тайну предсказивало. Неко време самъ у пріятномъ удивленю као изгублћенъ стаяо, кадъ Ацаелъ рекне: Отвори завѣса, и узми оно огледало. Съ стахопочитаніемъ приближимъ се тихо, и кадъ завеса отворимъ, шта мислите да самъ видіо?"

„Шта е было?" запита витезъ съ молбенимъ гласомъ.

„О! свето е позориште было, кое іоштъ сада живо предъ моимъ очима стои. Една девойка у хальинама како су е Римляике носиле, лежаше предамномъ на ћутцима; — глава іой быяше на десной руци наслонћена, а у левой држаше оно огледалце, кое самъ пређе Розалин показао. Она се чинила више да почива, него да е мртва. Около ње горела су кандила у египетскимъ сосудима. На прстима приближимъ се и лагано іой узмемо огледалце изъ руке, на кое она са затвореним очима и немицаюћи се проговори: „Ты ћешъ другима съ овимъ огледаломъ будућу судбину предсказивати моћи, но твоя ће ти остати сакривена. Спокойство е одсада за тебе прошло, тебе ће мученћ и брига пратити." При овимъ речма ми нешто проће као ножъ крозъ срдце — невидима сила одтрне ме съ онога места и побегнемъ крозъ нека отворена врата наполћ. Преко некій басамака водило ме е идуће кадило навише. „Сада оставлямо гробнице мученика светы" рекне Ацаелъ. Прешао самъ одъ прилике сто басамака; кадъ самъ у неку велику авлію дошао, гди на страни една велика гвоздена врата упазимъ. Кандило проће крозъ ова, коя се съ великомъ лупомъ отворе, нашто се као облакъ прашина подигне, а я угледамъ предамномъ велико неизмеримо яму, у коіой съ обе стране брегове одъ нагомиланы костій мртвы, быяу крозъ коихъ е среду путъ было начињенъ. Кадъ овимъ путемъ пођемъ, све кости дођу у движеніе, — као кадъ тихо море наедапутъ бесните поче — тако су се и ове кости таласале и кршиле — о, то беше ужасно позориште! Окрени твой прутъ, рекне Ацаелъ, и увати га за другій край. Ово кадъ самъ учиніо, тишина се поврати."

„Кадъ самъ одъ прилике многи басамака прешао, дођемъ у еданъ ходникъ, врата се отворе и кадъ одавде изиђемъ, нађемъ се на друму. Почело се башъ смркнивати."

„Можете лако помислити, какву самъ радость осећао, кадъ самъ слободно дисати могао; кадъ самъ плаветный сводъ неба, и заплазеће зраке сунца опетъ видіо! „Три дана ћешъ се у вароши овой базити, после иди Райни, обрати грешнике словомъ и чудотворомъ, награди добродѣтель, а казни порокъ."

„И садъ се текъ отвара неко особито деланѣ у моме животу. Но данасъ е већъ доцканъ, скоримъ временомъ ћете некій одъ ови искусити. Я самъ съ моимъ чудноватимъ огледаломъ многа лица, коя никакавъ стидъ или покаяніе нису могли променути, поправіо. Совѣсть, коя е већъ смртнимъ сномъ обладана была, у прво станѣ доводіо; люде, кои су себе земнимъ боговима називали, дрктати направіо. Помоћу мога листића пергаментскогъ, я самъ злодѣе одкривао, кои су већъ горду сигурность уживали; преправности на краћу и убійство уничтожіо, найсакривеніе тайне срдца човеческогъ свету обявливао, и саму промисао неба испитивао. Я самъ тайне познао, кое ће ду текъ на страшномъ суду одкривене быти — съ моимъ штапићемъ я самъ браве и окове отварао, воду раздельивао, и по суву прелазіо; мртве возкрешавао, духове призивао, подземна скровишта одкривао. Толико самъ люде сретнима учиніо — али я то самъ писамъ."

Проперцій поћути мало замишлѣнъ и жалостанъ чинећи се, потомъ на єданпутъ ћипи са столице: „Добру ноћь, витезу! Пазите на Розалино обхожденѣ, и гледайте да нѣне мисли познате. На свакій начинъ тешите є, и по вольи іой чините, да небы у своимъ предпріятію, ако бы се у манастиръ иѣи преволела чрезъ дуго отлаганѣ путованя ослабила. Добру ноћь!“

Но племићъ є имао врло рѣаву ноћь. Онъ се валяо безъ наймаѣгъ сна по постельи, тако є велико упечатленѣ Проперція повесть, о коіой онъ нимало ніє сумняо, у нѣму пробудила. Кадъ бы мало и дремати почео, видіо є у сну таласеће се кости, говореће мртво тело, и оногъ безъ главе іоштъ ясніє — пробуди се савъ као окупанъ у зною. Но кадъ свитати почне, онда се текъ нѣгове црне фантазіє у представленя радостна преобуку. Розалино одваженіє на манастирскій животъ све му се скоріє быти видило. Високе мысли, коє є онъ о мудрости и сили Проперціевой имао, питале су нѣгову надежду. Онъ є вѣчъ распoлагао у памети съ новцы, коє ће му овай коракъ нѣгове унуке — и блага у развалинама принети. Сладкимъ сномъ подкрепленъ, као да є читаву ноћь мирно преспавао, остави свою постелю — и оде у Розалину собу.

Онъ застане ову замишлѣну, и каосаму у нѣной соби. Сва нѣгова питаня буду съ неизвѣстнимъ одговорима оправлѣна. — Немило обстоятелство за племића, єръ борба у коіой се она ћутећи са мыслима борити чинила пробудила є у нѣга стра', збогъ края. Но опетъ му є мило было, нѣну бодрость у меланхолію, нѣно лакомисліє у озбильно мишленѣ преображено видити; єрбо є онъ ово за слѣдство великогъ упечатленя држао, коє є догађай пређашнѣ ноћи кодъ нѣ причиніо. И кадъ онъ види да нѣне дубоке мисли непрестано расту, и надежда нѣгова почне на ново оснажити се. Чинило се да свакій зракъ недрости, кои є съ нѣногъ лица изчезавао, на нѣгово прелази.

Но нѣгова радость, коя му се изъ очію светлила, и другій є узрокъ имала; съ нестрпѣніємъ очекивана поноћь све се ближе и ближе приближавала. Нѣгово поверенѣ на Проперція было є безгранично тако, да га ни найманя сумня ніє узнемиривала; и поверенѣ ово опетъ ніє награђено остало; єръ Проперцій є съ обичномъ точношћу у опредѣленый сатъ дошао, и три пояка служителя повео да ій прате.

Кадъ су кодъ развалина дошли, узме онъ факлу, и рекне дружству да му слѣдуе. Крозъ дугачке сазидане ходнике, покрай разрушены зидова и неки опали басамака, водіо ій є садъ крозъ грдне просторе, а садъ крозъ узке, да се єдва провући могао, рупе — све далѣ и далѣ, све дублѣ и дублѣ, тако, да су и сами они поуздани служительи плашити се почели. Но као какавъ храбаръ генералъ у битки, кои своє вѣчъ бегаюће войнике словомъ и дѣломъ къ новомъ нападенію ободрава, тако є храбіо племићъ наговоромъ и собственимъ примѣромъ очаяваюће слуге, Проперцію слѣдовати — и онда, кадъ є, на укочене ноге своє заборавивши, балванъ некій брескочити хтео, и колико є дугъ пао, наставіо є онъ, негледаюћи на свой крвавъ носъ, съ истинитомъ юначкомъ храброшћу, свой путъ далѣ.

„Станите!“ повиче Проперцій наєданпутъ, кадъ су башъ у некій мрачанъ подрумъ ушли, „садъ смо на месту!“ И они опазе при тиняюћой факли неко црно псето, коє є на єдномъ брежульку лежало, и на ньи зубе изкезило. Кадъ су ово видили, слуге се одъ стра'а укоче, — и самогъ витеза изневери храбрость.

Проперцій само остане непоколебчмъ. Онъ да єдномъ служителю факлу и продрзльиво приближи се црномъ ономъ чудовишту. „Ха, познаємъ я тебе!“ повиче онъ, „макаръ какавъ бы видъ на себе узео — но познаєшъ ли ты овай прутићъ?“ Чудовиште се затресе. „Благо є ово чрезъ изискана благоделанія добіено. Бежи!“ у истый ма замане с' прутићемъ, и псето урликаюћи побегне наполѣ.

„Копайте садъ у ime Божіє!“ рекне Проперцій, и не безъ смртногъ стра започну служительи с' донешенимъ орудіима свой посо. На скоро ударе на нешто тврдо, коє є одъ себе таванъ звукъ дало. Уплашени погледе на врата да се ніє оно чудовиште вратило, — али овай таванъ звукъ, кои є као сребрнъ у ушима витеза звечао, наєданпутъ поврати овогъ къ себи; онъ почне уплашене служителѣ найпре речма, а после и самимъ примеромъ ободравати. Наскоро види онъ нѣгову желю испуњену — изваде єданъ дугачакъ съ плехомъ окованъ сандучићъ наполѣ. Проперцій да къ полазку знакъ, служительи узму сандучићъ на рамена, и буду одъ нѣга некимъ много краћимъ путемъ, него коимъ су дошли, къ излаку развалине доведени.

У замку веселогъ витеза по обичаю опрости се Проперцій съ обеćанѣмъ сутра га посѣтити.

Ко ће описати зачуђенѣ двороуправителя и девояка, кадъ они витеза — истина съ раскрвавлѣнимъ носомъ, но певаюћа и играюћа вратити се виде? Ко ли удивленѣ и любопитство, съ коимъ су сандучићъ са свію страна завиривали и пипали? Ко ли ладность Розаліє, и радость племића, кадъ се при отвараню сандучића злато и сребро заблиста? Ко ли найпосле радостну лудость нѣгову, кадъ онъ после броява 30.000 талира нађе?

Само є страхопочитаніє задржало витеза, да му ніє изъ благодарности и радости око врато пао, кадъ се Проперцій другій данъ на уреченый сатъ кодъ нѣга появіо было. „Я вамъ доносимъ вѣсть,“ рекне Проперцій, „и то повольну и неповольну, како є будете употребили Збогъ будућегъ блага мой пергаментный листъ за совѣтъ питаюћи, нађемъ на нѣму слѣдуюће речи написане. „При овимъ речма преда онъ витезу листъ, кои овай овако прочита: „Вечите су силе решиле, да се сакривено благо у развалинама само іоштъ єданпутъ походити може, но то ће одъ витеза зависити, поредъ означени условія, одъ блага подигнути, колико онъ хоће:

При првимъ речма пребледи племићъ доуста, но последнѣ поврате му нѣгову природну фарбу, то єсть: было є опетъ жуто-зеленъ. „Я почитуємъ решенѣ вечите силе,“ рекне онъ задоволянъ. „Но опетъ бы радо знао, оћу ли я наєданпутъ постати богатимъ, или мало по мало?“

„Я мыслимъ,“ одговори Проперцій, „да є прво болѣ. Но колико бы вы желили имати блага?“ То є было врло смешно питанѣ; єръ жећъ за новцемъ кодъ витеза была є неугасима, зато му є и тешко было, суму опредѣлити, а ніє се хтео опетъ предъ Проперціомъ неблагодаранъ и незадоволянъ показати. На срећу избави га овай изъ овогъ неописаногъ недоумѣнія. „Были,“ рекне Проперцій, „са три миліона талира задовольни?“

„Было бы истина!“ одговори витезъ; „премда бы са шестъ миліона више добра могао чинити, и премда у моіой власти стои іоштъ двапутъ толико присвоити, али треба задовольни да будемо.“

„Али и улаганѣ морало бы двогубо или четворогубо быти,“ одговори Проперцій.

„Какво улаганѣ?“ запыта витезъ.

„За благодѣянія,“ одговори Проперцій.“ „Та вы нисте валяда позната условія заборавили.“

„Боже! нашто ме опоминѣте?“ повиче витезъ, „колико є улаганѣ?“

„300,000 талира десетъ пута умножени чине три миліона.“ „Грдна сума!“ уздане витезъ и почеше се по глави.

„Добитъ є іоштъ вѣћій.“ рекне Проперцій ладно, „но одъ васъ зависи съ маньимъ добиткомъ задовольити се.“ Ове речи поразе витеза. „Нама непристои,“ настави онъ мрзостно; „срећу, кою намъ само небо дає, да презиремо. Я ћу нуждну суму . . . .“

Овде уђе Розалія у собу. — „Заръ сте вы овде?“ повиче она, и полети къ Проперцію. „О мудрый мужу! Одкако ми є ваше огледалце мою будућу судбину предсказало, одъ тогъ времена немогу да се смиримъ. Я самъ се одважила да будемъ калуђерица.“

„Єси ли?“ повиче витезъ као изванъ себе одъ радости, „єси ли зацело одважила се?“ при овимъ речма загрли ю, и полюби є ватрено, али као громъ изъ ведрогъ неба осети изненада ћушку одъ Розалине руке, да су му запиштале уши. Проперцій съ ватренимъ очима приступи къ витезу:

„Како то! Заръ се вы неустручавате єдну невесту неба страстнимъ поступкомъ дражити?“ Но почемъ є витезъ іоштъ съ отвореним устма као немъ стаяо, окрене се Проперцій къ Розаліи: „у кои сте манастиръ намислили?“ —

„Ма у кои му драго; само што пре то болѣ!“ рекне Розалія, „и сутра ако могуће, єрбо я овде више остати немогу.“

Почемъ се Проперцій обеćа за ню бригу носити, одпрати є до врата.

„Опростите!“ рекне племићъ чимъ Розалія изиђе, „опростите, да самъ се у великой радости избезуміо мою унуку полюбити; но будите уверени, да то изъ никакве телесне страсти ніє было. О! кадъ бы вы знали, колико овай коракъ Розаліє моє улаганѣ одлакшава. Нѣно иманѣ износи управо половину овога, и я сада съ ньимъ

као съ моимъ собственимъ могу разполагати . . . , Я ћу суму одъ 300.000 талира преправити.“

„То можете и после,“ рекне Проперцій, „ербо ћу я текъ уютру путъ съ новцима предузети. Болѣ ће быти, да сада Розалійно дѣло предузмемо, кое одлаганя не трпи. Како бы было, кадъ бы я сутра и господичну заедно съ новцыма одвео? Путъ, коимъ я ћи морамъ, и онако води на манастиръ, у кои Розалія мысли да иде; я добро познаемъ Игуманію па ћу іой е препоручити.“

„Добро бы было, само што пре тымъ болѣ!“ повиче витезъ. —

„Но есу ли и нуждне потребе за путъ господичне преправлѣне?“

„Тако да овай часъ може поћи.“

„Добро!“ рекне Проперцій и пође не врата, „сутра у десетъ сати я ћу быти предъ вашомъ капіомъ съ колима.“

Садъ се благополучіе витезово на найвећій степенъ попело. Унуку одпратити у манастиръ, а три миліона допратити у замакъ — было е више, него што се онъ икада надао. Онъ е сва потребна съ такомъ точношћу преправляо, да су сутра данъ, кадъ е Проперцій съ колма дошао, съ господичномъ и новцы за путъ већъ готови на нѣга изчекивали.

Витезъ, коме е іоштъ непрестано брига тайна на срдцу лежала, да небы Розалія одъ своегъ предпріятія одустала, поредъ свегъ претвараня, радость свою ніе могао сакрити, да при опраштаню не рекне: „срећанъ путъ, любезна голубице, — съ великомъ жалосћу одпушћамъ те — срдце ми се пара.“ —

„Останите!“ одговори Розалія претворено, „вы се врло печалите, ваше здравлѣ —“

„Ахъ! ништа зато, кадъ тебе губимъ, нема више радости за мене на овомъ свету, я ћу као и ты животъ у манастиру заключити. —“

„Ако е вамъ мое друштво тако необходимо нуждно, я волемъ овде остати.“ —

„Боже сачувай!“ повиче уплашеный витезъ, „я бы докъ самъ живъ себи пребацивао, да самъ те одъ твогъ смиреногъ предпріятія, ... не, не! я нећу да те одъ свете волѣ отргнемъ — путуй срећно, о света невесто! — Добаръ христіянинъ, као што самъ я, треба да зна себе утѣшити — Терай!“

Кочіашъ ошине конѣ, и кола за неколико минута изчезну. Витезъ е дуго іоштъ у страху изгледао, да се небы вратила, но кадъ види да ій нема, врати се утѣшено у замакъ.

Но радость овога утѣха ніе дуго трала; опредѣлено време за копанѣ приближавало се, а Проперцій ніе долазіо — време уречено и прошло, а Проперцій се іоштъ непояви. Нико небы у станю было витезову жалость описати. Но онъ о превари каквой ни сниваo ніе. Истина да му е Проперціово одсутствіе срдце парало, но опетъ се надеждомъ питао, и за цело е држао, да се онъ збогъ какогъ нибудъ догађая у свету, кои е нѣгово лично присутствіе и удѣйствованѣ изискивао, задржати морао, и да ће скоро доћи и пренебрегнута надокнадити.

Башъ се витезъ найпріятніе овима сладкима мислима тешіо, кадъ е слѣдуюће писмо добіо:

Высокоблагородный Господине!

„Я самъ се съ Розаліемъ већъ венчао. Не очекивайте дакле више на услуге могъ волшебногъ прутића, кога е сила само за притяжателя дѣйствителна; онъ е мени помогао сокровиште подигнути, кое ніе у онимъ развалинама, него у вашемъ замку и у вашемъ ормaну сакривено лежало; я овде разуиемъ Розалію и нѣни 150.000 талира. Немойте ми то замерити, еръ самъ е са целимъ моимъ иманѣмъ одкупіо.

„Као еданъ паметанъ човекъ, као што сте вы, милостивый Господине! неможете ни изискивати, да я цело наслѣдіе мое бадава на васъ потрошимъ. Я самъ вама предани мени 300 и 3000 талира по десетъ пута умножіо, шта е дакле праведніе, него да и вы мои, вама предани 30.000 талира умножите. Но шта я говоримъ? Половина одъ они 300.000 талира Розаліино е иманѣ, я дакле одъ васъ, благородный господине, нисамъ десетъ но само петъ на сто узео. Ову бы маленкость заиста само за мой трудъ заслужіо, колико самъ имао труда васъ срећнимъ учинити. Или како? Заръ вы нисте найсрећніи човекъ на свету были, докле сте у лудой радости живили, да ћете благо изъ они развалина подизати докле и колико узхтете?“

„Но я желимъ спрама васъ не само праведанъ, но и великодушанъ быти; я ћу вамъ безъ икакве накнаде стварь оногъ волшебства саобштити, коіомъ самъ я срећу получіо, васъ за носъ водити. Вы морате признати, да самъ я тайну овогъ художества, за себе само задржати, ваше любопитство незадоволѣно оставити, и васъ у неизвѣстію оставити могао, да главу докле сте живи бадава дупате и дивити се о чудама мудрогъ и силногъ Проперція, но као што самъ казао, я ћу съ вама великодушно поступати.“

„Пре свега треба да знате, да е све съ поразумленіемъ ваше унуке учинѣно было. Я самъ се овомъ добромъ девойчицомъ случайно упознао, изъ познанства постане любавь, кою смо морали одъ васъ претаити. Дуго смо време ћу у башти састаяли се; найпосле намъ се непрестано прикриванѣ досади. Мое е намеренѣ было, да Розалину руку испросимъ; но мое иманѣ ніе довольно было, да на таково што и помислити смемъ. Я дакле заключимъ вашимъ изобилнимъ богатствомъ, благородный Господине! овой нужди помоћи, тако измислимъ еданъ планъ кои и Розаліи саобштимъ. Она за дуго ніе хотела на то пристати, но найпосле се даде наговорити, и я морамъ за нѣну похвалу казати, да е и она съ нѣномъ вештиномъ млого къ срећномъ излазку овога дѣла принела.

Одъ Розаліе самъ се толико о вашемъ животу известіо, колико е нуждно было, за моћи ролу свезнаюћегъ предъ вашимъ очима играти. Съ прочимъ чудама, коя су васъ тако у удивленѣ приводила; съ неограниченимъ вашимъ къ мемени поверенѣмъ, тако се исто догодило. Мой услужный Ацаелъ, кога самъ я онда, кадъ е онъ невидимъ съ вама говоріо, подъ ономъ дугачкомъ црномъ хальиномъ сакривеногъ држао, находи се сада кодъ мене у виду едногъ чворка; я самъ купіо ово добро животно одъ едногъ Таліанца, кои га е научіо было на дане знаке речи: „Проперцій, срећа, тако е!“ изговарати. Црно оно псето што е сокровиште у ономъ подруму чувало, мой е Филаксъ, а онай духъ кога самъ у развалинама заклиняо, одъ меса е и одъ крви и сада ме іоштъ верно служи.“

„Прву мисао за целу комедію, я самъ управо изъ едне мудре и паметне приповедке изцрпіо, кою самъ о ономъ развалѣномъ зданію читао. Знаюћи, да вы онуда свако вече пролазите, да бы васъ мого за ову игру преправити, начинимъ ватру ону, коя е како вашу крвь тако и ноге у велико движеніе поставила. Садъ е лако было судити, да ће гласъ о каквомъ благу одъ васъ примлѣнъ быти; но тако е исто лако было напредъ видити, да тамо гди ништа нема, ништа се ни извадити може, зато самъ свагда преко ноћи онолико новаца закопавао, колико самъ хотео, да бы кодъ васъ кредитъ придобіо, да нађете. Изъ излазка, кои е оно копанѣ свагда имало, лако ћете заключити, куда се нишанило; да сте вы свагдада бы новце добили напредъ новце полагали, и у мое руке предавати морали. Я самъ добро знао да вы сасвимъ одъ мене зависите, и да самъ я како брой тако и добротвореніе издаване суме самъ урађивао; зато самъ лако могао обадвое на онай листићъ написати. Я самъ мени предани 300 и 3000 талира управо на опредѣлено место зато однео, да могу лакше и сигурніе са 300000 побећи.“

„Свршетакъ е показао да се я у рачуну нисамъ преварио.“

„Признати морате, милостивый господине! да е нашъ планъ онако исто добро изведенъ, као што е измишлѣнъ было. Онъ е морао за рукомъ изићи, ербо е на вашемъ сребролюбію и суевѣрію основанъ было. Слепоћа коіомъ су ова свойства вашъ духъ затворенъ држала, тако е велика, да смо мы лако и съ веćомъ преваромъ наше намеренѣ постигнути могли. И то самой овой слепоћи приписати могу, да сте измећу другогъ и ону измишльотину о момъ другомъ роћаю у гробници за готове новце купили. Я бы се изврнуо одъ смея кадъ помислимъ на ону озбильность, съ коіомъ сте вы ово лудо суевѣріе слушали, и о црвеной се оной белеги дивили, кою самъ себи самъ око врата боядисао.

„Вама, благородный мой господине! цела ова весела игра неће се тако допасти моћи као мени, изъ едногъ само узрока што васъ е скупо стала. Но ако вы отуда никакву другу ползу имати не желите, окромъ науку: „да се съ копанѣмъ блага ништа добити неможе“ то ваше новце нисте бадава издали. Еданъ човекъ као вы кои 8000 талира годишнѣгъ прихода има, треба свагда да штогодъ плати кадъ се учи памети.

„Живите тако задовольно, као што я съ Розаліомъ живимъ, и знайте, да се я више незовемъ Проперцій но Хилденбургъ.“

Прво дѣйство, кое е писмо у витезу произвело, было е заслеплѣнѣ, у комъ е онъ полакъ

обнесвесѣенъ на столицу пао. Потомъ пао у дивлѣ очаянѣ, у комъ є онъ са столице ђипио и неколико пута главомъ о дуваръ ударио. Затимъ трчаше лелекаюћи изъ собе кроз ходнике свою ярость на домаће изливаюћи, єрбо є све туко што му є предъ очи изишло. Служительи, кои су господина своога за бесногъ држали, похите по лекара, кои му крвь пусти, на што се мало помиріо. Жалость се нѣгова почела губити найпре у речма, а после у псовки и клетви противъ Розаліє, а особито противъ Халденбурга. Но шта є то помогло? варалица є у сигурности уживао свой плѣнъ, а племићу ништа ніє остало но — да се тѣши како є могао.

Д. К. Н.

Кадъ ћу опетъ?

Кадъ ћу миле землѣ страну
Оне опетъ видит' тамо —
Жельомъ давномъ ожеляну
Кудъ ме срдце вуче само,
За комъ чезнемъ данъ и ноћь.,
Ахъ! та кадъ ћу тамо доћ'?

Кудъ ми мисо увекъ леће,
Где ми сладка нада кліє —
Где ми цвате моє цвеће —
Где умилно сунце гріє,
Где пролѣтньй 'вѣкъ є май,
И живота мога рай.

Где кудгоперъ бацимъ око
Сладке видимъ успомене,
Коє гану ме дубоко,
Сећаюћ' на дне милене,
Где ми мину свакій данъ,
Као ютарньй сладкій санъ.

Где и ако не башъ више,
Ал' сигурно быће єдно —
Вѣрнимъ срдцемъ за ме дише,
'Векъ „Ахъ где си?!" шапћућ' медно;
„Где си, где си, Миле садъ?
Давно самъ те видит' радъ!"

Кадъ ћу быћу томъ на груди
Вѣрне моћи опетъ пасти,
Съ кимъ ме одели удесъ худый,
И уживат' райске сласти;
Ахъ! та кадъ ћу сретакъ быт',
И раскоши чашу пит'? —

Иле—Миле.

Катіа, єдна руска робиня.

Многи, кои нису Катію познавали, видили су є баръ измалану, кои є за образацъ служила. Геренъ, славный живописацъ француській, нѣну лепу главу у многимъ историскимъ ликовима представио є. Обчараваюћій женскій молеръ Белокъ измалао є ню за єдногъ париског пароха као свету Цецилію и скромность нѣногъ погледа валяно є изобразио. Нѣна недозрела лепота была є нѣна незрећа. Она є живила у кругу своє породице у средини Русіє недалеко одъ Москве. Породица была є робска, али имућна. Нѣнъ дедъ, кои є безгранично любляше, трговао є съ кожама. Кадъ детету четири године быяше играло се єдномъ поредъ друма на обали єзера, туде проћу кола єдне велике госпоє, супруге гувернера одъ ***, коя са своіомъ децомъ и целимъ домовоцтвомъ путоваше. Лепота Катіє падне іой у очи, и почемъ су нѣна деца оне исте врсти была, то науми узети є, како бы деци нѣной као забава у игри была. Безъ свакогъ одлаганя, безъ питаня и знаня породице или господара, коме є она принадлежала, узме є, као мачку на путу нађену, мете у кола и продужи свой путъ далѣ.

Породица, коя яко ожалосћена быяше, дозна напослѣдку тайно и насилно одводенѣ. Госпоя є у оближной вароши свратила. Кукавный дедъ є трчао сузнимъ очима и нудио є одкупъ — цело своє иманѣ, само ако бы могло быти — да бы своє унуче опетъ добио. Али буде жестоко одбієнъ мож' да и изтученъ. Госпоя му се на очи-гледъ смеяше и одпутує своимъ плѣномъ далѣ.

Позната є судба деце нижегъ стаия, коя се са отмѣніима возпитаваю. Ова, у ньіовимъ самолюбивимъ правима съ ласканѣмъ покварена, кинѣ и муче самъ предметъ ньіове играчке у найвећемъ срдачномъ задовольству. Кадъ є Катія порасла, употреби є нѣна заповедница за собну служавку. Могло се мислити, да є хтела нѣну судбину побольшати. Ове госпоє, заповедницe надъ робиняма єсу сушта велика деца, такве исте нрави и духа, као и мала, само снажнія и свирѣпія. Катія, прилично нарасла, красно дете одъ прилике одъ 10 год., почела є пазльивость людій на себе привлачити, кои су нѣной госпои безъ сумнѣ збогъ тога компліменте чинили. И садъ є она ову манѣ волела. Она ніє никадъ никакву прилику пропустила, а да строго съ ньомъ непоступа. Кадъ бы она н. пр. госпои полагано ципела навлачила, ова бы є ногомъ тако ударила, да бы она главомъ о землю лупила.

Као псето спавала є на сламнячи предъ вратима, и то є была нѣна несрећа, кадъ су є чули да плаче. Премда є поодавна одведена, опетъ є живо себи уображавала отчеву кућу, село, шуме, єзеро, мале другарице, оно лепо време, слободу и любовь нѣногъ дела, у коєга бы наручіяма често играюћи се заспала. Ова опоминяня пратила су є свуда и до конца четрдесете године мела су іой се по памети. — Текъ што іой є было 12 год., кадъ нѣна госпоя 1815. год. у Француску одпутує па и ню неостави. Госпоя, коя є съ мужемъ своимъ дошла, допусти, да се онъ съ рускомъ войскомъ врати натрагъ, а она остане у Паризу. Некомъ страотомъ или религіозним духомъ заражена, мож'да и одъ некогъ обрлатіона обчарана, остаде постояно у Паризу и ніє хтела више о Русіи ни речи чути. Нѣнъ мужъ, кои є у залудъ писма шиляо молећи найпосле и заповедаюћи, да доће, престао шиляти іой више новце, надаюћи се, да ће є нужда принудити повратити се. При свемъ томъ она є трпельиво све беде подносила, найпосле погоди се у єдномъ манастиру за неку малу суму новаца, служавке своє одпусти, у чему ни Катія небуде изузета. Сурово и свирѣпо, као што є нѣна госпоя и узела, отера є одъ себе. Она є ню послала єдномъ речю у провалу развратности. Изъ Пантеона, где нѣна госпоя обитаваше, буде она у дальну непознату улицу однешена, и у сумрачку предъ єдномъ капіомъ сама оставлѣна. Быяше мракъ и киша падоше. Єдна туде пролазећа госпоя чувши плачъ детиньи приближи се. Велико быяше нѣно упрепашћенѣ, кадъ є ову девойчицу, коя већъ велика и ангелске красоте быяше, видила, да само плакати а говорити неуме. Єдва є могла две речи француске изрећи. Богъ є имао сажаленя према ньой, Жена ова быяше госпоя Лероа, сестра молера Белока. Она є узме кодъ себе, бринула се о ньой, возпитавала є, учила є француски, и наставляла ю є съ благосћу, кою она изванъ отчине куће ніє нигде имала срећу уживати.

Кадъ госпоя Лероа касніє остави Паризъ, преда ову двема любезнимъ, високопочитаємимъ госпоя, осамдесетогодишньой и духа пуной госпои одъ Монтголфіеръ, супруги изобретателя воздушне лопте, и нѣной достойной кѣери, знатной списательници, коя є позе, а не славе ради писала, почемъ се ніє подписивала. Може се мислити, да су ове нѣжно и топлимъ срдцемъ съ Катіомъ поступали. Девойчица потребовала є штеднѣ и принуђена бы готово была да се сама послужує. Она є израсла, али врло слаба. Кадъ бы и найманѣ што носила, узъ степене се пела, продужавала бы безъ душе. Побояли су се, да нема анеризму на срдцу.

Премда є она у добре руке пала а тако исто дете ове госпоє, мало дете было, опетъ є лако было примѣтити, да су є опоминяня на отачбину и овде пратила, да є она іоштъ у Русіи, іоштъ на обали постойбинскогъ єзера, одакле є одведена. Заиста чинило іой се, као да є текъ садъ постойбину оставила. Нѣнъ духъ само се умерено ширио, премда є француски съ особитомъ лакости и елеганціомъ говорила; нѣно се є срдце яко развіяло, но само съ добиткомъ опоминяня изъ детинства; она є морала увекъ плакати, кадъ су се ова у нѣной души понавляла.

Бадава су се трудиле ове госпоє, да нѣну породицу нађу. Казиваня, коя є Катія дати могла была су неопредѣлена и неизвѣстна.

Было є год. 1823., кадъ самъ є кодъ речены госпоя видио. Я се опоминѣмъ іоштъ врло добро оногъ упечатленя, коє є она на странцима производила, кои бы се у салону десили. Она быяше врло велика а притомъ слаба; са своимъ изреднимъ рукама, коє за двадесето-годишню девойчицу нешто танке изгледау, носила бы послушавникъ са шоляма мало погнута. Она се видила при овомъ лакомъ терету тако колебаюћа се, као танка топола при дуваню ветра. Она се смеяше своіой слабости и то іой се чинило извиненѣ.

Ово извиненѣ узимали су у томъ смотренію, што допуштаю, да ій она послужує. По нѣной изредности, говору и лепоти, коя примѣчанія-достойнія бияше збогъ сами чертій, него збогъ скорашньости, заключавали су, да є каква руска княгиня, коя се само преобукла. Али нѣно бистро око, пуне доброте и нѣжности притяжаваше сасвимъ другу обчарателность, коя се у аристократическомъ станю тако лако неналази.

Овай изразъ благости, доброте и снисходителности побуђиваше яко къ непринадлежеѣой дрзкости и за сирото дете био є видъ дуготраѣегъ недоумнія. Лакомислени млади люди, срећни на свету, врећау своимъ неучтивимъ поступанѣмъ ово тако раньаво срдце. Она бияше нѣжна, али срдце прозрачно и ладно као ледъ польскій. У овомъ одношеню видила се, као да є іоштъ у онимъ годинама, у коимъ є съ обале єзера одведена.

Она є волела увекъ сама быти. За себе, безъ духовногъ уплива, ишла є често у цркву. Она бы постала тайнствена, кадъ бы више икона имала. По свой прилици у намѣренію, да є сама, и да бы се могла Богу спокойніє молити, остави своє место и узме єдну собу за себе недалеко одъ своє госпоє. Тежко є положеніє оно, гди женске тако мало заслужую. Кадъ овде или онде посао небы имала повратила бы се опетъ у службу. Кадъ бы већъ што стекла, отишла бы у свою усамлѣну собицу, гди бы онако усамлѣна о своіой породици и постойбини размишлявала. Нѣне благодѣтельке, коє ню изъ вида нису изгубиле, саветовале су іой да се уда. Просіоца было є доста. Она бы тада изишла наполѣ, было дакле да своє меланхолично срдце утѣши, было да су є добри, изредни, али нешто суровн люди, кои су нѣну руку искали, нѣно нѣжно чувство застрашивали и са неопредѣленомъ нѣномъ поетскомъ склонности мало се подударали. У добромъ или 'рѣавомъ положеню имала є увекъ изгледъ єдне отмѣне госпоє, пуне благородства и благости. Ништа гордогъ, ништа подлогъ и робскогъ на ньой ніє было Само єдна опомена на 'нѣну прошлость, и увекъ, кадъ бы любезне своє госпоє посѣтила, по источномъ начину, понизно любила є руку.

Већъ и старость приспѣде. Лепа Катія стояше на концу четрдесете године. Она се придружи єдной старой жени, коя у осамдесетой години одъ свои руку живляше. Госпоя Павлія — тако се та зваше — сирота єдна раденица, коя іоштъ у томъ несрећу имаѣаше, да є незграпна и мала была, подели съ ньомъ своє обиталиште. Я незнамъ како могу то чинити, али у ньіовой сиротиньи налазиле су опетъ средства, коимъ су сиромашнимъ ближньима добра указивали.

Пре неколико година изкуси Катія єданъ примѣчанія достоянъ изпытъ. Она сусретне на улици єдну остарелу жену, за кою мисляше, да є познає, она бияше 'рѣаво обучена, старый шалъ, старый шеширъ носаше. Да чудне промене стварій! То бияше нѣна преѣашня заповедница, коя садъ сиромашнія бияше, него она. Катія приближи іой се, поздрави є учтиво, и поклони є у руку; она пакъ удивлѣна и начуѣена изъ яда препуногъ срдца неколико речій о своіой несрећи, и последньой беди протепа.

„Ахъ, моя госпоіо," повиче она, почемъ се у изливу свога срдца опетъ робиньомъ учини, „вы сте увекъ моя заповедница и што є моє, то є и ваше!"

Оногъ истогъ данъ бияше службу оставила и имаѣаше новаца. Одтрчи у свою собу, коя близу бияше и врати се брзо са уштеѣенимъ иманѣмъ, коє полагано тисне у руку госпоє, коя само сузе ливаше. — Одъ тогъ времена нисямь є никако више видіо.

Грчкій царъ и Турци войните на Србе.

Одъ како є огріяло сунце,
Данакъ дало рожденувши таму,
Не бы грѣе бруке ни покора
Нигѣе чути, некмоли видѣти,
Но кадъ Грци наумили сами 5
Пріє рока, (пріє одъ зле среће),
Да се руше, да се упропасте.
Прадѣдови своє праунуке
Издадоше у душманске руке.
Томе чуду ево започетка: 10
Пропиштале многе давуціє
На дивану цара Цариградска,
Три стотине было є попова
И толико бѣше калуѣера,
Ту є было дванаестъ владика. 15
А предъ ньима старацъ патріарха;
Сви изъ єдногъ грла пропиштали:
„Цар' честитый, дико и обрано!
„Уздамо се у Бога, пакъ у те,
„Прво Богу, пакъ теби с' молимо, 20
„Любимо ти руку и колѣно,
„Послушай намъ муку и неволю,
„Я како се понуждисмо тужни
„Са Србина душманина твога,
„Убіо насъ данасъ на срамоту 25
„Теби царе, и господству твоме
„И великой старой царевини:
„Ев' одъ Срба гради паріарха,
„Што до селе никадъ ніє было,
„Нит' канони Грчки допуштаю 30
„Да мож' Србска пропояти црква
„Безъ нашега Грчкогъ благослова.
„Садъ царъ Стѣпанъ погази светинѣ,
„За насъ, царе, никадъ и не мисли,
„А мы смо имъ темель цркви дали. 35
„Што харача досадъ узимасмо
„Одъ Србаля и ньиніхъ попова,
„То садъ бере ньиховъ патріархъ
„Одъ проклете Пеѣи Метохиске;
„Како су насъ Срби оставили, 40
„Нестало намъ блага великога;
„Што смо досадъ были на узуру,
„Те живлѣсмо рахатъ и господски,
„Сухотиня садъ насъ напопала.
„Съ тога и нашъ поквари се свіетъ, 45
„Насъ се оба, а у цркву неѣе,
„Е молитве, што по дукатъ быле,
„По золоту данасъ намеѣемо;
„Невоља намъ необична друга.
„Но теби се садъ молимо, царе! 50
„Ну покай намъ правде погажене,
„Поврати намъ исправе црквене,
„Ну завойшти опетъ на Србина."
Іошъ да видишъ старца патриарха,
Шта зловоня своме цару каже; 55
„Я ћу главомъ, мой честитый царе!
„Предъ войскомъ ти на Србина поѣи,
„Съ молитвама и са иконама
„И са крстомъ одъ часнога древа,
„Пакъ ћешъ видѣт' яда одъ Србина." 60
Кадъ є царе рієчъ разабрао.
Насмія се, 'вако проговори:
„Грдно ли сте иштетили, люди,
„Не лудуйте, о томъ не говор'те,
„Съ ячимъ валя быти у любави, 65
„Башъ ако се лошію и неѣе.
„Пуно яда имали су Грцы
„Са Србима крвавъ бой біюѣи.
„Нећу више са Србима кавге,
„Вы чините, шта є вама драго, 70
„Завойштите кадъ васъ сврбе леѣа,
„Срби ће васъ добро почешати.
„А чудно є, море, поузданѣ
„У иконе и у молитвице,
„Е Богъ праву вазда брани страну, 75
„А ко знаде, башъ коя є крива?
„Іошъ є чуданъ хадетъ у войника,
„Кадъ му игра сабля око главе;
„Чудотворцы тадай су юнаци,
„Што умію сабльомъ ударати. 80
„Но велю вамъ, сѣдите на миру,
„Ни' тріебе вама воєвати,
„А свештенство на брой уманьите,
„Што ихъ манѣ, бы ће рахатніє,
„И народу манѣ на досади. 85
„А како се чему не довисте,
„Како б' 'нако, а о манѣ муке
„По насъ Грке, Србу додіяли?
„Та гнѣвъ вамъ є паметь преузео,
„Заръ не знате, што и дѣца знаду, 90
„Да свакоме дато є оружѣ,
„Чимъ се одъ зла бране и напасти:
„Жене сузомъ, мала дѣца дрекомъ,
„Мачка ноктомъ, а поповн клетвомъ.
„Нудеръ данасъ клетвомъ ударайте 95
„На Србина да му доскочите,
„Е я нисамь завойшти кадаръ;
„А кадри су Срби затворити
„Мене данасъ у моєму граду,
„А ядніія і' вазда мухасера 100
„И одъ клетве и одъ анатеме.
„Све чините штогодъ болѣ знате,
„Текъ у мене нема поузданя,
„Ни у войску, нити у оружѣ."
Кадъ видише силне давуціє, 110
Где у цара ніє имъ узданя,
Тадъ клетвене книге отворише,
Те чатише клетве страховите,
Удараху Србе анатемомъ,
И патріархъ прокле патріарха. 115
Тадъ є было, што већъ нигда неѣе,
Да се клетвомъ єдна вѣра ружи,
И да врана очи копа врани.
Но да видишъ силна цар' Стѣпана,
Како клетве юнакъ не хесапи, 120
Анатему ка' и неку спрдню,
Нити мари за Грчке мунитве.
За муку є то Грцима было,
Предъ свіетомъ гѣе се обрукаше,
Ни подашто што Србъ нехесапи 125
Анатеме изъ клетвенихъ книга.
Но патріархъ Грчки довія се,
Довія се, пакъ и довіо се,
Узе штаку у десницу руку,
Броянице съ крстомъ у лієву, 130
Брижанъ иде цару на дивана,
Гнѣвне муке мало заустеже,
Претвори се, побожанъ се гради.

(Продужеѣе слѣдує.)

Истина є . . .

(По Хайне-у.)

Истина є да прот' мене сѣвашъ,
И да ниси што си м' была некадъ?
Тужба моихъ некъ свак' чує яде,
Увредила да си ме за свакадъ.

О усташца вы неблагодарна,
Как' мого сте противъ оногъ быти,
Кои у лепшихъ данова милини,
Васъ умѣде ватрено любити.

Приклон' ми се.

(По Мирза Саффи-ю.)

Приклон' ми се ружичный Пупольче!
И испуни срдца мога желѣ,
Нѣдро моє быће т' нѣгованѣ.

Полюбцима гріећу те Ранче!
Грлићу те да с' у ньима мило,
Да с' у нѣдру м' разцвѣташъ пріятно.

Д. Нешићъ.

Витезъ Сенчевићъ.

(Повѣсть.)

„Єси л' видила, Павліо? — Красанъ момакъ, ако є и ђауръ! —"

„Вала красанъ, госпођо, као лепа девойка."

„Виђел' бре! високъ ти є као зеленъ боръ, румена лица и бела као ружа и ђеръ; два му ока две огнѣне стреле, ведро чело као у детета, а ђоначка плећа и мишице; ти'о збори мудро и поносно, као што тихи потоци ромоне, а господски и одважно ходи, кано да му Турчинъ негосподи."

„Госпођо! никадъ болѣга за тебе ђерза и дилбера, да само ніє Христіянинъ."

„Ништа зато, девойко, и мой є бабо было ђауръ, пакъ се потурчіо и постао ага, тако ће и мой Лука."

„Алъ што ће быти, госпођо, ако неусхте Лука вѣромъ преврнути?"

„Ћути, девойко, мукомъ замакнула, ты никоме о томъ ништа неговори. Што ће быти то самъ Ала знаде, я се съ ньиме разставити немогу, єръ га волемъ као очи моє. Речел' му ты, како и кадъ да дође на диванъ у перивой подъ наранчу?"

„Рекохъ, госпођо!"

„На, ево ты златна наруквица и три струке кораляхъ, што самъ ти ій давно обечала, само — Павліо, непзлай мене и могъ драгогъ."

Овако се іошъ дуго диваниште на саму у потаи Фатима, ћерка аге земунскога, и Павлія христіянка, нѣна робиня.

Фатима є у своръ бабе єдиница, а лепа є была: бела лица као горска вила, нѣна коса црна као крила гавранова; обрвице морске піявице, устнице као ливадске руйне ягодице; очи црне кукиньице кресише се ватрено изподъ мрки густи трепавица као сяйне изъ облака мунѣ; витка стаса као танковрха єла, а была є дѣва младолетна.

Видіо є случайно у перивою нѣзиногъ бабе млађанъ ђонакъ, витезъ Лука Сенчевићъ, родомъ изъ Славоніє. Виђе нашъ витезъ дѣву, и омили му се, као што се и онъ ньой омиліо, чимъ га є уочила. Павлію, агину робиню, и служавку лепе Туркинѣ девойке умоли єдномъ Лука, да му поздрави свою госпођу. Ова прими радостно поздравъ одъ ђонака, и таки му одпоздрави по Павлія, пославши му киту цвіећа: ружу румену у знакъ любави, любичицу у знакъ незаборавности; струкъ невена, да имъ любавь векомъ неповене; струкъ милодуха, єръ га нѣно срдце миловаше; струкъ драголюба, своме миломъ драгомъ; стручакъ босиля, да кадъ легне спати, нека га метне себи подъ узглавлѣ, да му ньиме лозница мирише, докъ онъ спава и о драгой саня.

Месеца Октобра 1598. сунце заће, мракъ на землю паде, вечерница показа се звезда, а у дворъ аге земунскога прикраде се и униће у гиздави турски хальина одевенъ младъ господинчићъ са два друга по турски обучена. Ага даде затворити свою одъ двора капію изнутра, а ніє ни опазіо, да су му дошли на конакъ непозвани гости. Дружина пакъ агина мислила є, да ага знаде за дошавше, и покле крилатый детићъ, санакъ сладкій, разасу свой макъ по двору агиномъ и сви у кући засне у первый санакъ крутый, увуче се нашъ витезъ Лука — єръ нико другій ніє оно было у турски хальина него онъ и нѣгова до два верна друга — увуће се у конакъ лепе Фатиме.

„Помозъ Богъ! лепа девойко!" рече Лука.

„Богъ помого, драгій!" одговори Туркиня са меки душека.

„Ево мене, Фато, мило моє злато! єсил' се домислила, поћи самномъ ил' непоћи? — Я ти, дѣво, тврду веру даємъ, да ћу се съ тобомъ оженити, ако ћешъ се крстомъ прекрстити и мою веру веровати; єръ я, драга, волимъ погинути, волимъ се одречи наше любави, него оставити свою веру.

„Али, драгій, я самъ єдиница, баба ће ми пукнути одъ яда, кадъ га оставимъ и съ тобомъ побегнемъ; а да бы ты хтео потурчити се, по смрти мога бабе было бы ага и савъ бы доумлукъ нѣговъ наслѣдіо.

„Фатимо! я заменити немогу и нећу веру Исусову, веру чисте любави, за све земальско благо, камо ли за єданъ агалукъ, волимъ свою душу него целый светъ."

„Драгій! я видимъ, да иначе ніє, него морамъ съ тобомъ поћи, као птица изъ кавеза на слободу у зеленый лугъ, єръ безъ тебе живити немогу. Ал' кадъ ми є поћи, да баремъ неидемъ празна, єръ ће благо и иманѣ мога бабе и онако пасти туђину у руке."

Ово изрекавши покупи Фатима већу страну блага и драгоцености свога отца и своє руво девоячко, и у глуво доба ноћи, кадъ є све у кући спавало у дубокомъ сну, у тихомъ изиђу ньи двоє и два Лукина верна друга изъ агина двора, уседну приправлѣне хитре конѣ, и сретно измаку.

Кадъ у ютру белый данакъ свану и ограну ярко сунце, те се пробуди изъ сладка санка ага и уста са меки свои душека, униће къ нѣму у собу нѣговъ чибукція Муло.

„Аламъ саламъ господару! зло смо легли ноћу боравити, и горе намъ ютро освануло! нестало намъ твога плавца, нестало намъ риђе и дората изъ конюшнице, а Павлія грозне ліє сузе предъ конакомъ госпође Фатиме, омркнула а ни осванула."

„Быт' ће то клето дело оногъ ђаура Луке" — рече ага — „о комъ ми є казивао єдаредъ старый Салія, да нешто шара око моє Фате, алъ я яданъ нисамъ веровао да бы наша вера, ђауръ усудіо се око бацити на агино дете. — Брже, болѣ, Муло, седлай конѣ, мени єдногъ, себи єдногъ, и узми іошъ два три поуздана момка, пакъ ћемо у потеру за угурсузомъ. . . Неможе далеко быти. . . Онъ є путемъ Карловцима побегао, єръ другимъ путемъ ніє могао побећи. У Посавину вальда се ніє усудіо поћи, где су пуна села наше войске.

„Ма'омъ господару!" одговори чибукція, и докъ плеснешъ дланъ о дланъ, већъ су Турци узахали на чиле конѣ, и што су имъ коньи болѣ могли, летили су путемъ прама Карловцима.

Ага ніє жаліо коня, него гоніо ій, што се є икадъ могло болѣ. Достигне бегунце на по пута међу Земуномъ и Карловцима. Као разяренъ лавъ навали ага на Сенчевића, съ коимъ є на истомъ коню яшила и лепа Фатима, и было бы ага опаліо на ђаура свой цеверданъ, или бы чибукція Муло было опружіо на нѣга свою дугу шарку, ал' су се бояли убити или ранити Фатиму девойку. Зато потегну Турци своє ятагане люте ножеве с' пояса, и юришаю на Луку и дружбу нѣгову. Нашъ ђонакъ видећи се на невольи лютой, лати левомъ рукомъ Туркиню девойку, а десницомъ тргне одъ бедре саблю често крвлю турскомъ напоену, ободе мамузама агина добра хата плавца, кои скочи у вретенъ као да се помами, и тако Лука стане на бранило као ђонакъ непознаваюћи страха.

Већъ два Турчина изъ агине пратнѣ мртва падоше у зелену траву, али ага люто навалює као бесно изъ горице вуче; ралъ є одсеће Луки русу главу. Витеза Луку обгрлила Фатима и пишти као люта гуя, моли и преклиће свога бабу, да се кани зулума и боя, єръ нехасни оно раздвоити, што є драгій Алла сѣдиніо. Ага и нехає на плачъ своє кѣери, него навалює као стршенъ на Луку. Лука се брани сабльомъ машући око себе, као да се хитре међу мунѣ, и говори аги: „Прођи се, ага господине, прођи се зла и зіана, єръ ћешъ лудо изгубити главу." На то ага и неслуша, него силніє навалює. Кадъ се видіо нашъ ђонакъ у невольи, ману сабльомъ као

кадъ косацъ хитро мане бриткомъ косомъ, паде аги са рамена глава, конь му скочи и два и три пута, докъ трупина къ црной земльи паде. Кадъ то видише остали Турци, побегоше безъ обзира. Єданъ одъ агини слуга измакне у Карловце, и тамо побуни Турке. Лука ніє знао, да є Турчинъ измакао у Карловце, и пође тамо немислећи злога ништа, ал' срећомъ изиђе предъ њега єданъ његовъ пріятель, те му каза: „Лука брате! неиди боланъ у Карловце, тамо су се побунили Турци, него иди кудъ те очи воде.“

Лука брзо изручи своме верномъ другу любовцу съ благомъ, оправи ій у Фрушке-горе шуму на сигурно место, гди є знао да недолази нико, до люта вука и кршна айдулука, Турчинъ нигда; а онъ оде опростивши се са любезномъ у обльижня села и побуни множину христіяна, коимъ є већъ и онако био додіао ярамъ турскій. Турци поште, да угуше ову буну, а нашъ ій храбри Сенчевићъ свойски дочека, и страшно се побію. Оста много пусти капа, алъ іоштъ виша турски сарука и димлія. Наши одрже надъ Турцима сяйну победу. Кадъ обрну Турци плећа и почну бегати, обрне се Лука као мрко изъ горице вуче, и гди є само кога Турчина уватіо, клао га є и мучіо истимъ мукама, коимъ су Турци обичай имали мучити Христіяне.

Међутимъ дође другій трећій данъ после споменутогъ окршаја некій човекъ Марко именомъ изъ Славоніє одъ Вуковара къ Сенчевићу и каже му: „Витеже Луко! войска христіянска са свію краєва приближує се да ослободи Славонію одъ Турака; садъ се само држи, юначкій сине, за кои данъ, пакъ ћемо се куртализати турскога ярма. О немило баратаю Турци съ нами по тужной Славоніи тако, да плугъ и кола морамо вући место волова и коня, пакъ при томъ послу о мрти падами. Жене намъ и девойке отимаю и оскверняваю, децу одводе у роблъ, насъ мужеве колю, секу, и на колце живе набіяю, вальда ће се већъ єдаредъ смиловати Богъ и ослободити насъ наши крвопія.“

Сенчевићъ на овай гласъ похити къ Осеку, али изненада паде у турске заседе, где му є пао већи део његови юнака, остали се разбегну, а онъ са своіомъ Фатимомъ измакне преко Драве.

Чує Лука до мало крозъ тайне поруке, да є Пожега одъ наши освоєна, Турци многи побієни подъ войводомъ Петромъ Бакачомъ, кои є съ добромъ четомъ юнака упутіо се изъ Мославине у Славонію, и после како бы поробіо Пакрацъ и Чикловацъ дође у Пожегу. Кадъ реко чує то нашъ витезъ Лука, пошалъ свою любовцу Фатиму, коя се међутимъ покрстила, у Хрватску у градъ Бакачевъ, а онъ почне са свію страна бунити поярмлєне Славонце тако, да є за кратко време скупіо око себе чету 500—600 юнака. Съ овимъ Лука придружи се храбромъ Петру Бакачу кодъ Пожеге, и после како су овай градъ држали обседнутогъ неколико дана запали га самъ Сенчевићъ ноћу. и тако изгоре Пожега страшномъ ватромъ. Паша пожешкій буде убієнъ, његовъ синъ Мустафа ухваћенъ са други близу 300 одличны Турака, а мртви є пало двапутъ толико. Бакачи узевши роблъ и плѣнъ врати се у Мославину, а Сенчевићъ са своимъ оде проти Осеку, да се освети бегу, кои му є пре неколико месеци изъ заседе побіо войску. Дошавши тамо ноћу запали градъ безъ да бы се ко и надао, и кадъ су Турци у найвећой забуни были забавлени са избавльиванѣмъ свои ствари, уђе нашъ юнакъ у градъ у поколѣ Турке, као кадъ мрко вуче увуче се међу ягице. Али бега ни жива ни мртва немогоше добити у руке зато поити за ньимъ у потеру прама Валпову, гди га на путу увати и натакне на колацъ, враћаюћи жао за срамоту, шило за огньило! —

После обседне Валпаво за дуго време, поубія и смакне много Турака, ал' на єданпутъ се появи куга у войски и њега првогъ удави. Покойна му душа! — Његови юнаци разиђу се по целой Славоніи поради немиле болести, а Лукина Фатима дође после са своіомъ Павліомъ, єръ и ова се некако пробіє крозъ Славонію, и нађе свою госпођу у Хрватской, дође, реко, Фатима у Пожегу. Ту є живила у туги и жалости за своимъ Лукомъ жалећи, и венула є као цветъ, кадъ му коренъ црвъ подгризе, или бура сломи танке гране. Кукала є и цвилила бедна удовица за Сенчевићемъ, яркимъ своимъ сунцемъ, кое ю ніє више огріяло, докъ и ньойзи дође скоро последній сатъ, и она радо и весело пође съ овогъ света, єръ є као Христіянка тврду наду, да се съ ову страну гроба, у вековитости опетъ састати са своимъ милимъ и драгимъ, где є већъ ништа неће съ ньиме разставити. М. С.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Ко правимъ путемъ иде, доћи ће у рай, а невольнике валя тѣшити, вели пословица.

Петакъ. А кадъ бы коп кривимъ путемъ невольницу тѣшити хтео?

Еракъ. Тай се налази на путу къ гроблю, па тумара по мраку.

Петакъ. А онъ нека упали свећу, да болѣ види.

Петакъ. Видимъ, да ты нимало среће нехашъ, мой Ераче!

Еракъ. По чему ты то судишъ?

Петакъ. По томе, што ниси могао службу добити, макаръ да си томе у свему подобанъ; отечественякъ си, умешъ се подписати, притомъ се зовнешъ іошъ и Еракъ . . . .

Еракъ. Коя є вайде, кадъ неимамъ способности ма и за найманѣгъ чиновника.

Петакъ, А ты се тражи за великогъ чиновника, па неморашъ ни прочитати оно, што ћешъ подписивати, а науке се текъ свршe, кадъ є човекъ већъ великій господинъ.

Еракъ. А шта ћешъ ты да радишъ?

Петакъ. И ћу службу тражити; метнћу дугачакъ шеширъ на главу и на панталоне штрупфне, онда нефали служба.

Еракъ. Како то?

Петакъ. Казаћеду да самъ изображенъ одъ пете до главе.

ПОЗЫВЪ НА ПРЕДПЛАТУ НА ПОДУНАВКУ.

Съ овимъ броємъ истиће пренумерація свію оны наши предбройника, кои су се до конца Юнія пренумерирали. Поводомъ тимъ позывамо ій найучтивіє на нову предплату. Подунавка, коя є већъ лепо име кодъ читаюћегъ србскогъ света стекла, доносиће као и досадъ поучне и забавне чланке — къ томе, новости и трговине извѣстія; а честита и поштена лица Еракъ и Петакъ проводиће у и у будуће своє мудре лакрдіє. — Цена Подунавке остає по старомъ т. є. 1 фор 30 кр. ср. на три, а 3 фор. ср. на 6 месецій. Пренумерацію прима свака пошта, издаватель и познати г. г. скупительи.

УЧРЕДНИЧЕСТВО ПОДУНАВКЕ.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Овай часъ стиго намъ є жалостный гласъ, да се іоче путуюћи изъ Мехадіє у Београдъ ц. кр. аустр. Ген. конзулъ Г. одъ Радосавлѣвићъ изъ пушке у образъ раніо. Како се то догодило іоштъ мы незнамо. — Нашъ многозаслуженый књижевникъ, г. Вукъ Ст. Караџићъ, дошао є ономадъ изъ Београда овамо, и данасъ ће свой путъ у Фрушкугору продужити. Четрдесетъ и четири године има, како се истый са књижевнимъ пословима на найвећу користь свога народа занима, стекавши неумрло име и споменъ; и іоштъ є, Богу хвала, на обшту радость народну седамдесетъ годишньій старацъ здравъ и крепакъ, а то намъ добру наду дає, да ће іошъ кою годину србской литературі одъ велике ползе быти и іошъ є болѣ утврдити. И другій нашъ књижевникъ, песникъ красне Лазарице, г. Іоксимъ Новићъ, бави се сада у нашой средини у књижевномъ послу. Читаюћій србскій светъ имаће се скоримъ опетъ єднимъ епосомъ одъ истогъ обрадовати, а то су песме о Душану. — Данасъ ће се нашъ младый свештеникъ, г. Никола Саввићъ за пароха св. Николаевске цркве инсталирати. Царскій є комесаръ г. Маіоръ Петаръ Іовановићъ, а Мандатаръ св. Патріарха г. Лукіанъ Николаевићъ, Архимандритъ Беочинскій. У идућемъ листу явиће мо обширно о овой свечаности.

Београдъ. 25. Юнія попечитель правосудія и просвештенія г. Димитріє Црнобарацъ са начальникомъ административногъ одѣленія княжеске канцеларіє г. Димитріємъ Матићемъ одпутовао є у Немачку, Швайцерску, Француску и Белгію. Ньіова є цѣль разсмотрити тамошнѣ судове и право, како грађанско тако и криминално, да бы и кодъ насъ после судове на тай начинъ уредити и право прописати могли. . . . . .

— Изъ Єрусалима являю: Лѣтосъ є къ ускрснимъ благоданиима допутовало онамо 5400 православни ација, 3500 Єрмена, а сви иностранаца до 12.000. Ове године обслужаваў ускрсъ, православни, католици, и Єрмени заедно; и ради тога има много више путника лѣтосъ него пређашньи година. На цвѣтну недѣлю обслужаваў сви путници славный улазъ у Єрусалимъ, найпре Латини, затимъ Грцы и напоследку Єрмени.

— Намѣрава се предузети грађенѣ гвозденога пута одъ Варшаве преко Любльина и Замоска до Тошамова. — Ова линія саставиће се са лавовскомъ, а быти ће єданъ део одъ велике линіє, коя ће саставити балтическо море са црнкмъ. Поєдине части ове су: Одъ Ловица до Торна, коя ће се саставити са прускимъ гвозденимъ путемъ и съ онимъ, кои иде у Варшаву; одъ Лавова до молдавске границе и одатле до Фалкъ и Браиле.

— Краль и кральица прайска одпутовали су у Тенгерсее гди ћеду се овогъ лѣта бавити.

— 16. о. м. было є 20 година одкадъ є кральица Викторія ступила на енглескій престолъ, кои данъ као сваке године тако и ове яко светкованъ беше. Као што неке новине являю, путоваће скоро кральица са супругомъ своимъ на Райну, гди ће се са кѣерю своіомъ, коя є за прайскимъ кралѣвићемъ удата, састати.

— Изъ Майланда явля се: Найвише се сада говори о єдномъ двобою. Єданъ овдашньи витезъ имао є већъ одъ више година познанство съ єдномъ дражестномъ играчицомъ одъ казалишта Скале, съ лепомъ С. Сва варошь говорила є о томъ, да є залюбѣни плехићъ наумаръ было одрећи се богатог наслѣдства од стране єдне рођакинѣ, да узмогне своіой любезници дати изванъ срце и руку. Али предузетый путъ прошасти поклада у Паризъ было є доволянъ, да надъ краснимъ лицемъ играчице даде предность руци украшеной са два миліона франака кѣери г. П. погублѣнога године 1845 збогъ убойства своє супруге. Услѣдъ тога стаяла є сада баядера обожавана одъ сви племениты гиздаваца на разполаганѣ найвреднѣємъ између свои тражителя. Међу овима одликовала су се два позната добитника или купца срдаца. Коцке су имале одлучити. Будући пакъ да бы се кодъ тога посла честь одъ два сусѣдна града (єръ є єданъ одъ претендента єданъ миланскій племићъ, а нѣговъ суперникъ єданъ богатый младый човекъ изъ Бергама) лако увредити могло, морала се препирка рѣшити на витезкій начинъ. Сведоци су были одма нађени, єръ свакій држао бы се было сретнимъ, кадъ бы кодъ тогъ посла могао судѣловати и у маленой задацы као такавъ. Пiємонска пружила є сигурно место за делити мейданъ, сабла є имала одлучити. Младый господинъ изъ Бергама вратіо се с' мейдана замашнимъ ударцемъ на десномъ лицу, а Миланезъ с' извѣстносћу, да ће моћи сваке године баремъ 10.000 франака више потрошити.

— У Данцику была є страшна ватра, коя є запалила старый градъ, староградскій єдекъ, млинарску улицу и страномъ широка врата, господску улицу и дрвотргъ. Ватра є, веле, букула кодъ єднога дрводѣле, кадъ є кувао колу. Изъ Елбинга и Кралѣвца была є потражена помоћь, и текъ у два сата по ноћи была є ватра обуставлѣна.

— У Калифорніи има на єдномъ месту 92 грдна дрвета, већиномъ кедра, кои єдно на друго имаю у висину 300 стопа, а у попречнику 30 стопа. Єле и кипариси окружаваю ихъ, па и они имаю по 200 стопа у висину. Найвише дрво међу ньима, коє зову „шумскимъ оцемъ." срушило се и скрљало се на 300 стопа у висину, а свега є имало 450 стопа. Некоя одъ другихъ дрва исто су толико нарасла. Године 1854. осѣкли су єдно дрво и нашли су, да му мора быти баръ 4000 година.

— У Хелсингфорсу, знаменитой вароши финландской, появила се 6. о. м ватра, коя се была тако разпространила, да є за неколико сатій четвртъ вароши у пепео преобратила. Не само она часть вароши, коя на мору лежи, него и по другимъ улицама изгореше многе куће, фабрике, трговачке и ђумурчке магазе и т. д. Штета се цени више одъ 1 маліонъ рубаля.

— На Мисисипи, овой великой сѣверо-американской реци, упали се одъ велике врућине барутъ, кои се на єдномъ пароброду налазіо, те са страшномъ праскомъ одлети лађа у воздухъ, и одъ 350 путника, кои су на томъ броду были, погинули су ньи 100.

— Славный талiянскій списатель Манцони, кои се было скоро опасно разболео, оздравіо є већъ сасвимъ. Како у Турину тако и у Милану држало се збогъ тога благодаренія по некимъ црквама.

— Кадъ су Енглези главный градъ улскогъ кралѣвства, Лукно, освоили, ништа ніє жительство тако огорчило, него што су кралѣвку менажерію продали. Ова є менажерія была найзнаменитія на целоме свету, єръ она се состаяла изъ 100.000 разны звериня, као што су слонови, лавови, тигри, камила и т. д.

— Повиде являю изъ Египта, да є єданъ Неаполитанацъ нашао мѣсто, гди има углѣва. Подкраль обрекао му є велику награду, ако се доказиванѣ нѣгово обистини. — У Александріи налазе се много фалчии турски новаца у течаю, кои су, као што є полиція изнашла, у Цариграду ковани. — Подкраль мисирскій учиніо є заямъ одъ 50 миліона франака са 6% кодъ неки енглески главничара, но морао є имъ ради осигураціє гвозденый путъ, кои води изъ Александріє у Каиро и іошъ єдно село, заложити.

— На бечкой бурзи зачуло се, да є Н. ц. Височество господинъ Надвойвода Фердинандъ Максимиліянъ добыо позивъ, да иде на светковине, коє ће се држати кодъ Шербурга, и на коє є позвана и кральица Викторія.

— Правителство у Валису у Швайцерской поставило є при саветованю новога кажнѣнога поступка слѣдеће казни за псованѣ Бога: Ко се усуди Бога псовати речма или на кои други начинъ врећати законъ илиствари богослуженія у местима, где се такове свершую, или изванъ ты места, быти ће кажнѣнъ узомъ одъ десетъ година, а за безбожне говоре или писма одъ две године.

— Изъ Вилне ишла є єдна депутація у Петроградъ, да моли, да се опетъ тамо подигне свеучилиште. Кажу да су добили поволянъ одговоръ, збогъ чега су Поляци врло весели.

— Досада смо се научили, да се необичне и, чудноватe ствари являю изъ Америке; али у последнѣ време као да се то хоће да пресели у Аустралію. Сада су нашли, ако є т. є. истина, неко чудо одъ животинѣ — змію царску са две ноге, съ коима се може пузати узъ дрва са найгладчіомъ коромъ

— Река Темза кодъ Лондона тако є почела яко ударати и несносну пару спуштати да се почеше люди већъ и разболѣвати, што Лондонцима немало страхъ задає. Већъ су се почели и у самомъ парламенту саветовати, како да се той невольи на путъ стати може, што ће веома тешко быти, єръ стотинама канала, крозъ коє се сва нечистоћа ове велике вароши у Темзу улива, буде непрестано вода ове реке съ гадомъ помешана.

— У Паризу обрати садъ єданъ процесъ обшту пажню на се: тай є процесъ противъ оны убійца, кои су лане богатогъ ювелира Пешара поарали и убили. Лопова су 12 на брою, и сви су стари разбойници, коима су и отцеви и матери по тамницама лежали или на гилотини скончали. Чудноватo є, да се међ' ньима найвише Чивута налазе. Осимъ наводеногъ убиства тужени су ти кривци, іошъ и збогъ 10 други тежки злочинства.

— Трговачка криза, коя є лане а одъ части іошъ и ове године, по целомъ свету бесніла и толико жертва захтевала, престала є у Америки сасвимъ; єръ по главнимъ американскимъ местима цвета трговина што годъ може болѣ быти. Новаца има у изобилію, све феле робе добро пролазе, и повереће повратило се трговини. Ова живость трговине у Америки дѣйствує обратно и на Енглеску, дакле посредствено и на ослазу Европу. Валяда ћемо се и мы скоримъ имати хвалити.

Печата, издає и одговира књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Турске нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на книжару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 27. У Земуну 6. Юлія. 1858.

Боязливой Л . . . .

Ты кажешъ, да бы радо
Навекъ се „моя“ звала;
Да само быти може —
И . . . руку бы мы дала.

Кадъ немашъ господара —
Све може воля твоя,
Ничія више ниси,
О буди люба моя!

Небой се светскогъ суда,
Некъ мисли што ко хоће . . .
Непреда любавь света
Одъ речій кивногъ злоће.

На белу, чисту ружу
Бубе се смрадне стичу . . .
Да сунце сяйно ніе,
Отровна уста вичу.

Где любве сила тайна
Два верна срдца спои,
У райской тону сласти
Докъ смрть ій нераздвои.

Немогу любит' другу
Па да є горска вила,
Съ тобомъ ме — ты текъ знадешъ —
Незнана веза сила.

Многа є лепа нева
Замакла окомъ за ме,
Ал' оне миле нису,
Коє се нуде саме. —

Драго є оно цвеће,
Коє се смерно кріє,
Одъ нега момчадь радо
Мирисне венце віє.

На твоимъ топлимъ грудма
Починут' пусти роба,
Па нека завистъ мумла
И вражка сикће злоба.

Умрећу . . . чути нећу,
Да кажешъ: „я самь твоя“
Не презри роба свога,
Већъ буди — буди моя! —

Владиславъ.

Црна нећина.

(Историска слика изъ маратскогъ рата.)

Блистаюћій южный крстъ*) давно се быяше надъ другомъ полу-сферомъ узвисіо, наркотски мириси успуняваю воздухъ; у дальини одазиваше се урланѣ ягуара, хилядо-гласни ноћни поздрави златно-пернаты воздушны обитателя и узъ кокоспалме пужаюћи се маймуна и мандрила. — Сва чаробность южне ноћи развіяше се по райскимъ долинама поредъ тврдинѣ Калкуте. Светла птица южне ноћи огребла є у своимъ цвркутаюћемъ полету лице єдногъ виткогъ човека, кои на висини кодъ єдне тамаринде, пре него што се спустіо, дремаше, или много више чиняше се, као да спава, єръ нѣгово гордо, ватрено око летило є погдѣкои путъ съ жаромъ по равници, предъ ньимъ простируѣой се, да небы оштромъ сматраоцу бой умаћи могао, кои срце гордогъ Азіята параше. Снажна и нервична почиваше нѣгова лепа рука на тигровой подъ нѣговимъ тѣломъ простртой кожи, златомъ извезенъ поясъ обавіяше нѣговъ виткій пасъ, драгимъ каменомъ и бисеромъ изкићена сабля украшаваше поясъ.

Нѣгово лице было є озбильно и видило се, да нешто потайно умишлява, почемъ черте све тавніе быяу.

Текъ што є погледъ баціо у долину, кадъ недалеко у єдномъ чбуну загрми пуцань пушке, и єдна црна незграпна грудва долети до саняоца.

Младићъ скочи, и у истомъ тренутку єданъ човекъ у енглескомъ морско-официрскомъ оделу изъ палмове шумице искрсну, са іоштъ димећомъ се пушкомъ у руци, и мигне му, да се съ тогъ места уклони.

„Аспида є погођена!“ повиче Британацъ яснозвечећимъ гласомъ, „но гле, она се іоштъ увія, чувайте се одъ нѣ!“

„Тако ми Браме! то є змія єдна одъ найотровніи овогъ рода,“ одговори зачуђенъ, али неустрашимо Индіянацъ, почемъ на прстенове увіяюћой се аспиди главу своимъ мачемъ одсече, — затимъ се гордо окрене Британцу.

„Да вы нисте дошли, отровало бы ме ово животно“ повиче Азіатъ, почемъ руку Британцу пружи, — „узмите мою саблю и овай мой прстенъ! — Никада неће пасти ваша глава, докъ вамъ є моє саблѣ, и кадъ вода светлость свою спрамъ смарагда одбіє, опомените се Сураях-Довла!“

Набобъ већъ у шуму изчезе и скочи на Аракеръ, плавый брегъ, докъ є лайтнантъ Холвелъ, младый Британацъ, у варошь сишао, пола радостанъ, пола зачуђенъ, што є на тако чудноватый начинъ познанство найхрабріегъ а британскомъ духу найвећегъ непріятеля, Бенгалскогъ князя придобіо.

Кадъ є Холвелъ на насипъ пристаништа ступіо и у гостіоницу Марина еглеско-источно-индиске компаніє ушао, чує у великой сали ясне гласове о некомъ договору. Полковникъ Кливъ и француской заповедникъ надъ Пондишери, господинъ Дуплексъ, стоху у кругу официра и други подпижи войника, и ніє се знало, да ли да се о рату совѣтую или да посланике Марата саслушаю. И последнѣ быяше догађай.

У своимъ кавтану умотанъ, са троструким бисернимъ гайтаномъ по ћошкастомъ турбану, Акбаръ, предводитель страшногъ маратскогъ коняничества, повторіо є трећій путъ цѣль посланства . . . и по трећій путъ разумео є полковникъ Кливъ са своимъ официрима желю Набоба одъ Мизоре, кои ясно говораше:

„Будући си ты, великій войвода твога народа, у саксіи твога обиталишта маслинову грану мира посадіо, то ће и Ангрія, Марата шаикъ, свой мачъ у корице спустити, и синъ Браме дає

*) Звезде, коє само на южной половини света налазећи се видити могу.

ти право, коимъ ћешъ ову свезу рукомъ твоє кћери за нѣговогъ унука, набоба Сурая-Довла утврдити. —

„Неумѣстно захтеванѣ индиско-номадскогъ поглавара заиста є чудновато,“ насмеє се полковникъ, почемъ улазећемъ Холвелу намигну — „Набобъ захтева за миръ, кои ћемо изтргнутимъ мачевима диктирати, чимъ адмиралъ Ватсонъ, приспѣ, — ништа манѣ, него руку ваше невесте, господине Холвелъ!“

„И види се, као да ће се одсуда у самостойномъ лицу породити!“ уђе лайтнантъ полковнику у речь, — „єръ самъ тако исто познанство са Нѣговомъ светкости Сурая-Довла у чбуну Салаганъ предъ самомъ тврдиньомъ учиніо.“

Сви управе очи съ питанѣмъ на младогъ лайтнанта; но овай окрене се смешећи къ маратскомъ поглавару:

„Съ дозволенѣмъ могъ полковника одговорићу вамъ енглески: Нѣгова светлость набобъ, кодъ познате палме ходника, могао бы самъ брачну свезу са Мисъ Арабеломъ, за коіомъ яко чезне, утврдити, но башъ у оно опредѣлено време недалеко одъ црне пећине града заспао є, — да ніє наєданпутъ пушка єдногъ Британца животъ безсмртногъ служителя Браме одъ уєда аспиде сачувала.

„Тако ми Далай-Ламе,“ одговори дубоко поклонивши се предводитель конаника съ источнимъ благогласіємъ — „я немогу значай твои речій протолковати, но верно ћу ій предъ огледало главе мога заповѣдника представити, као што си ій ти мени у уста ставіо, али одрицанѣ,“ окрене се къ полковнику, „могло бы гласъ мира у славу ягуара уништити, кадъ бы у ярости по песчаной пустиньи блудіо.“

„Съ овимъ одъ Корте кралѣмъ изредни Британци бићею сасвимъ готови,“ одговори полковникъ нешто неразположенъ, докъ наєданпутъ одъ обале мора заори се узклицаванѣ енглески матроза, коима є полковникъ у очи венчаня своє кћери са лайтнантомъ г. Холвеломъ пиће и єло у изобилію дао.

Нико више ніє гледао на посланика маратскогъ, и докъ є Холвелъ у собу своє невесте одхуяо, а тако и полковникъ са официрима и већъ за сутрашню светчаность стекавшимъ се богатимъ садницима и акціонарима компаніє у салу ушао, удали Акбаръ, коняникъ са чуднимъ смешенѣмъ, у комъ се лукавство цара змиискогъ са яросћу тигра помешано огледало.

Іошъ цвркуташе вампиръ у пукотине гостіонице и ветаръ дуваше у по ноћи по пустомъ школьскомъ примору, кадъ є лайтнантъ Холвелъ одъ дежурногъ официра пробуђенъ быо и у салу полковника одведенъ.

„Ено флоте адмирала,“ рече му овай на сусретъ, почемъ є прстъ на єдну светлу точку на море пружіо, — „ево вашегъ пуновластія — морскій юнакъ Ватсонъ тамо амо плови по нашимъ водама; єданъ вѣстникъ явіо ми, да є на Гои видіо, я идемъ таки къ нѣму, іоштъ ноћасъ већъ самъ подъ ветриломъ. —“

„На Гои? упита лайтнантъ главомъ тресући.

„Я знамъ, шта сте хтели рећи, драгій господине,“ уђе му у речь полковникъ, „Гоа є мирна — была є — т. є. до юче, кадъ є онъ набобъ, предъ Карнатомъ приспѣо. Зато никаквогъ одлаганя, опустошаванѣ мора се уклонити; вы остаєте овде, предузмите команду —“

„А Арабела?“ упыта лайтнантъ.

„Ахъ! осмене се полковникъ, „Марсъ и Хименъ, два противна божества, вы ме добро разумете, найпре мачъ, после буктиня — но утѣшите се, скоро ћу се вратити; мене ради може девойчица са своимъ служавкама подъ вашомъ заштитомъ остати, єръ шта ће она на лађи, где барутъ сева — Напредъ, моя господо! Топъ пуче!“ повиче ратоборный полковникъ, за време докъ изъ дальине громъ топа одекну; и пре него што єданъ минутъ протеће, навезе већа часть гарнизона Калкуте на индиско светско море югозападно лежећегъ острова Гоа.

Красно ютро разастираше свою румену мрежу у небесной сфери надъ Калкутомъ. Съ мора дуваше прохлађаюћій воздухъ, безбройни, шарени цветићи южногъ прозябаваня, у баштама морскогъ брега гордо се повіяху, шарене заставе у воздуху лепршау се, овомъ чаробности и краснимъ цвећемъ обкружена Господична Арабела сећаше са своимъ двема служавкама, везући поясъ мача за свога заручника. Свакій провлакъ златногъ конца опоминяо ю є на свогъ любезника, и пре него што є нѣгово име довршила, стояше самъ Холвелъ у шумици. —

„Я ћу овогъ ютра на сѣверо-западномъ прибрежію да ловимъ чайке,“ одпочне, онъ, почемъ своє любезне руку счепа и прилично притисну, готово усхићенъ цвећемъ погледъ на Океанъ баци — „оћете ли ме у вашой малой барки пратити, драга Арабела?“

„Данасъ?“ упыта девойка, на нѣговимъ чертама читаюћи, „заръ данасъ, кадъ сунце своє зраке тако любко разсипа и лова неће быти?“

„Да како, садъ,“ одговори Холвелъ, почемъ му лакій руменъ изненадногъ упрепашћеня на зажарено лице прелети, — „то ће быти шетня доће л' чайка поздрави ће є тане; непояви л' се никаква дивлячь, вратићемо се съ празномъ баркомъ кући.“

Са оштроуміємъ, коє є природа южнимъ кћерима више, него сѣвернимъ подарила, и коє Господична Арабела у високомъ степену притяжаваше, прозрела є девойчица намѣру свога заручника.

„Населбина дркће,“ рече она гласно, почемъ полу-смешећи се свою лепу руку на плеча Холвела мету, „населбина дркти одъ нападая; шетня, чини ми се, гледи, да ме одъ позорія могућегъ нападаня уклони, и по вашемъ мнѣнію у безбѣдность стави. Но неустрашимый и храбрый на лађи првый лайтнантъ Нѣговогъ Величества краля Британскогъ неће, мыслимъ, одъ своє заручнице и будуће супруге захтевати, да се она у време опасности страшльива покаже, и одъ своогъ любезногъ одвои, како бы безбѣдна иза зидина вретено и преслицу држала.

„Драга Арабела, ты си хтела дакле —“ уђе іой лайтнантъ радостно у речь, — „Арабела, кћи єдногъ Клива и заручница єдногъ Холвела, кои' имена одъ приморя Коби до зеленогъ предгорія ори се, остаће и опастность са мномъ делиће —“

„Заєдно бориће се и — заєдно умреће,“ настави она озбильно и тонућимъ погледомъ.

Холвелъ пружи Арабели єданъ листъ. Девойка читаше:

„Я препоручуємъ вамъ, господине Холвелъ, мою кћерь и населбину! Сутра или іоштъ данасъ осуєтићемо фрегату Корзара Енгрія. Како самъ я преко бенгалски корманоша дознао, спрема се набобъ одъ Сурая противъ Калкуте. — Появи л' се предъ Калкутомъ пріє, него што се я съ Ватсономъ вратимъ, то покажи се, да си Британацъ!

Лордъ Кливъ.“

„Е добро! нека се свакій на своє место пожури г. Холвелъ,“ повиче Арабела одушевлѣна, „вы као предводитель храбри Британаца, я на вашой страни, одушевляваюћи и ободраваюћи, бранећи и заштитаваюћи, „и — нека буде съ моимъ собственимъ животомъ,“ настави на то тише.

„Као што я набоба познаємъ, неће се дуго задржавати,“ одговори лайтнантъ, — „и мени се чини, да доиста већъ видимъ непріятельску бандеру.“

Изъ дальине громъ топа быяше одговоръ.

На пристаништномъ брегу владаше садъ, као у твердиньи живость, топови и двогубе куке валяу се на бунбусовомъ лафету на бедеме; Арапи, Мулати, Европейци и Африканци стояли су у редовима. — Али кадъ є Холвелъ тамо множину прегледао, навуче му се густый облакъ на челу — єръ єдва є на 400 глава износило за борбу способны; оружѣ ньово састояло се у буздованима, коплю одъ рибіє кости и краткимъ анцарима тако различно, да се одъ тога єдва єдно право нападанѣ, алъ башъ ніедна дѣйствителна обрана очекивати могла. Полковникъ Кливъ узео є међутимъ са собомъ у морскомъ бою найверніє и найодабраніє између арапски и индиски градски солдата, а већа часть заоставши састояла се изъ неверни Гоанераца и Калкутанца, одъ кои се само то очекивати могло како бы се приликомъ ярма Европеяца, а особито енглеско-индиске компаніє отресли.

На углю бедема, удалѣна одъ остали ћутомъ и несигурнимъ погледомъ, стояше єдна гомилица црвено и бело обоядисани, одъ сунца погорели са бисеромъ и различна боє свиломъ покривени Макасара. — Чимъ бы коса човечія на ньовомъ съ обе стране оштромъ мачу, анцару, съ коимъ теме непріятеля вешто раздвоити могу, по ветру перяла, узколебали бы се ньови дивльи духови, особито кадъ бы опіумъ Авганеза, или бетелъ Яванара, или енглеско пиво и грогъ магловити островляна на ньи подѣйствовао. Лай-

тнантъ Холвелъ знао є добро, да одъ ове црне гомилице све или — ништа очекивати може. Пре свега приступи онъ къ њима.

„Я васъ познаємъ,“ рече ладнокрвно и съ слободомъ морепловаца. „Я васъ познаємъ, вы сте лавови или зміє, као што се ваша кожа сія — али я ћу є обоядисати, па вамъ неће на умъ пасти шакала играти и таласаћимъ се ньивама пожаръ нанети. Чуйте дакле: првый, кои се усуди шанцеве (зидъ) срушити или непріятелю одушку отворити, умреће одъ моє руке. Одбіємо ли пакъ олую, то се можете сви у грогу и вину купати, великій магацинъ у тврдиньи предаће се вама на разположенє!“

Готово пакостно-звечећій узкликъ быяше одговоръ, и господинъ Холвелъ неимаћаша више времена, другимъ войницима кою снажну речь пробеседити, єръ съ морске обале загрми поздравъ топа, кои одма снаженъ проломъ зида сурва предъ нѣговимъ ногама. — Три готова веслара одъ Марата, златомъ извезенимъ ягуаромъ на ньіовой застави, бацише ленгеръ, и Азіяти почеше се већъ узъ обалу пужати.

Єданъ погледъ радости и страа баци Холвелъ на тврдиньску кулу, гди кадъ спази Арабелу, коя енглеску заставу развила быяше, и са изтргнутимъ мачемъ къ пролому полети.

Набобъ є на последнѣмъ конгресу мира у Калкути Мисъ Арабелу видіо, и за никакву другу славу, него за руку младе Енглезкинѣ, безъ коє у оной части южне Азіє, коя є непрестано на оружѣ, небы могао миръ злаключити. Онъ є тога ради одъ оногъ часа, кадъ му є рука Арабелина одказана, постакнуо пожаръ, кои у срдцу старогъ Ангріє, поглавице Марата, тиняше къ пламену мрзости и рата, тако є и было, одма є издао заповесть своимъ вазалима да подигну войску, и набобъ само одлазакъ Клива очекиваше, па да на бедему одъ Калкуте заставу са златнимъ ягуаромъ развіє.

„Діямантъ одъ Голконде!“ загрми онъ онда међъ своима на ратъ распалѣнимъ коняницима — „діямантъ одъ Голконде и сто хиляда добыта ономе кои ми лава (заставу) къ ногама положи!“

Садъ є већъ было гоненѣ и навальиванѣ, пуванѣ и боренѣ, и по гдѣкоє крваво тѣло котрляло се, праћено громомъ петарде и топа одъ пролома доле. Марати деветъ пута юришили су и деветъ пута съ крвавимъ главама были су узбіени. — Єръ горе на врху зидина Калкуте ніяла є Господична Арабела заставу съ лафомъ и инорогомъ и воздуху. Бранительи тврдинѣ видили су то и чудили су се, — чуди ли су се таквой юначной храбрости єдне девойке и ободрени тимъ счепаю оружѣ мужествено садъ, дете и стараца, човекъ и жена, гди су што нашли, и тако се та гомилица бораца оружаномъ четомъ удвои, коя се на различне посаде тврдинѣ разреди. Холвелъ поздрави садъ храбру девойку блистаћимъ се мачемъ, на комъ се нѣнъ везъ сіяо, и поведе чету преко лешева и ранѣни до предъ бедемъ, да бы найпосле на нападаћу трупу набоба юришіо, и она се ніє могла дуго задржавати, єръ су непрестано топови у редове нападача играли за време докъ су бранительи на три места изъ зидина и бедема заклонѣни были.

Набобъ разяренъ и беснећи натера своє Азіяте на ватру тврдиньски топова.

Већъ клонило се сунце заходу, чинило се да се море узколебало, а равница наводнѣна као да ће своіомъ плиткости набобу повратакъ препречити, коє бы опасніє было, кадъ бы онъ, само у рату на суву вештъ, првый путъ свою ратну способность валовима поверіо.

Ту — іоштъ су Азіати уступали натрагъ а своимъ лађама на сусретъ — ту започне се садъ у самой тврдиньи предъ проломомъ крвава битка, као да царъ зміиский, нападаню навалући людій уступаући, свою собствену утробу чупа.

Было дакле, да є у тренутку изродивша се борба равностне и различне народе єдно противъ другогъ раздражила и учинила, да они на обшту борбу у єдномъ тренутку заборавляю, — было, да є семе побуне, коє є набобъ већъ давно у Калкути златномъ рукомъ посеяо, готово корена уватило, — довольно да за садъ породила се борбе међу самимъ бранительима.

Господинъ Холвелъ летіо є као ветаръ одъ гоненя набоба натрагъ, іоштъ се віяше Арабелина застава побѣдоносно на кули, — садъ димъ одъ барута покри кулу, наєданпутъ страшанъ громъ зауи, и єдна часть бедема одлети у воздухъ. Съ друге стране нагрнуше Макасари, кои, у споразуменю са набобомъ, у бою нису участвовали, него подрумъ магацина разрушивши до грла се грога напили, и съ голимъ мачевима полете садъ овамо, гди се забуна породи, коя се све већомъ викомъ натрагъ враћаући се, готово бегаући Марата и мракомъ напрасно наступивше ноћи, као напослѣдку и ужасомъ наступивше буре на мору умножаваше.

Кадъ є лайтнантъ Холвелъ после ове страшне ноћи, у коіой є онъ, анцаромъ ранѣнъ одъ єдногъ између оны издайнически Амбоянаца, онесвесћенъ на рукама єдногъ британскогъ топціє клонуо, опетъ къ себи дошао, обкружавала га густа помрчина, и чує дубоко на своіой страни грмеће гласове, као да се многи — многи люди близу нѣга налазе. Кадъ се нѣгово око више на мракъ навикло, мысліо є, да лице свога подкапетана лађе види.

„Тринтонъ!“ викне онъ, и званый трудіо се, да се къ єдномъ узкомъ прозору покрене, кои Холвелъ садъ у мраку овогъ свода примѣти.

„Гди самъ я?“ — И двадесетъ гласова викну: „у црной пећини на зміиномъ брду!“

„Тако є дакле и съ Калкутомъ —“

„У развалинама и пламену!“

„А мы?“ —

„Свраћени за неко време са 144 други бораца Нѣговогъ величества краля Британскогъ, кои су срећу или несрећу имали, што су пропасть Калкуте доживили, — докъ лукавомъ набобу на нѣговомъ златомъ изкићеномъ дивану непадне на умъ, да се єднимъ полу-окружнимъ руке покретомъ одрубенѣ наши глава означи.“

„А господична Арабела?“ уђе Холвелъ страшнимъ предчувствованѣмъ гаворнику у речь.

„Ено є гди лежи у углю съ крвавомъ главомъ!“

Холвелъ погледи садъ, како скуплѣни сазароблѣници у єдва 11 ст. дугачкой у 18 ст. широкой, смрадомъ напунѣной и смрћу претећой пећини затворени стояу.

Текъ што є говорникъ своє изясненѣ окончао, кадъ Холвелу, коме су уваженѣ и любовь, кою є међу своимъ солдатима уживао, и овде іоштъ съ покорносћу одавали, већъ срећно за рукомъ изпало, до другогъ края пећине доћи, гди Арабели, беломъ марамомъ повезаной, на єдномъ камену наслонѣной, на землю крвь течаше. Она подигне очи, и кадъ спази свога любезника, замоли га, трудно дисаући, за єданъ гутляй воде.

„Воду!“ загрли лайтнантъ у пећини.

„Господинъ Холвелъ, пружите іой крвь!“ одговори познатый гласъ — она є принадлежала баряктару Жемсу Хонгину — „пружите іой крвь, ватру, ма шта друго было, само не воду, єръ іой може жећь іоштъ већма причинити, па и саму смрть проузроковати. — Поверите, драгій господине, єдномъ искусномъ човеку, кои є у Адамовой пећини на Цейлону ово изкуство скоро са своимъ животомъ одкупіо.“

Но Холвелъ быяше Арабелу са великимъ напрезанѣмъ горе подиго и са своимъ милимъ теретомъ до прозоръ допро, гди онъ Арабели неколико каплій одъ оне воде, кою є стража — слѣдства добра познаваући — затворенима за вражко време пружила.

И садъ настаде сцена найжалостніє муке и стра за сироту жертву азіятскогъ варварства. — Бадава су пробали неки одъ затворены врата изглавити, бадава су се трудили стражу псовкомъ и грдньомъ принудити, да ій убіє. Свирѣпи мучительи смеяли су се и пружали іоштъ више воде, да бы жећь затворенима већма растла.

Холвелъ, кои є место са Арабеломъ на прозору заузео, заповеди, — пре него што є свеза подчинѣны и покорности разкинута, — да свакій колико є могуће миранъ буде, да небы безнуждним напрезанѣмъ силе своє изцрпили. Подкапетанъ лађе доће найпосле на ту мысао, да сви, да бы воздуха добили, на колена клекну; па почемъ нису могли дуго у овомъ положеню остати, подигну се опетъ горе, и то тако брзо, да су неки, кои нису се брзо узправили, — мртви остали! . . .

Тако є протекао првый часъ овогъ ужасногъ затвора.

Десетый сатъ ноћи приближи се, и друго дѣйство страшно жалостне игре настаде. Многи одъ затворены дошли су у ярость, а кодъ они, кои у стражньой части пећине єдно на друго притиснути лежау, наступи безуміє.

Мученѣ низречно жедны, беснило готовванъ ума сишавши и стенянѣ умирући быяше іоштъ исканѣмъ воде утишано.

*

Холвелъ, кои на єдной руци єдва дисаюћу Арабелу држаше, пружи съ другомъ крозъ два сата свой шеширъ съ водомъ у висъ, одакле се опетъ збогъ притиса и гураня већа часть просипала.

Тако є и єданаєстый сатъ ноћи дошао. -- Садъ престаде разлика станя; — све є гледало да до прозора доће, више њи стали су на Холвелови леђа и гледали су гвоздены шипкій почепати се. Онъ є моліо да сажаленя не према нѣму, него према Арабели имаю, коя се, врела уста на решетку наслонивши, свою руку грчевито у нѣногъ заручника метнувши, видила, да више недише.

Понoћный часъ куцну. — Више одъ трећине друштво беше мртво.

Холвелъ, кои небыяше више одъ себе господаръ, подигне онесвесћену Арабелу и наслони на решетку прозора. — После по ноћи мало ій было живы. Сво несмислено руженѣ, кое є стражи нанешено, ніє натерало ову, да унутра пуца и тимъ неописану беду несрећной жертви уклони.

Садъ постаде мало по мало све тише. Човекъ са човекомъ предавао се смрти.

Положенѣ Холвела допрло є садъ до точке кулминаціє нѣгове несносимости. — Єданъ незграпный стражаръ и єданъ црнъ солдатъ стали су на нѣгова плеća, и тако морао є онъ одъ 12 до 2 сата издржавати.

Онъ се опомене свога ножића за поясомъ, и науми себи єдномъ убодомъ овы мука ослободити. — Но у истомъ тренутку отвори Арабела око као молећи, и ножъ клону у безмоћнимъ рукама лайтнанта.

Онъ дакле небыяше самъ на овомъ месту ужаса, и тихій говоръ умираюће Арабеле, коя се видила, да га за нѣговъ животъ моли, повратила є опетъ нѣговъ духъ, съ коега вольномъ силомъ уморно тѣло неумѣреность сносити мораде.

На реченомъ месту ніє могао више обстати, онъ уступи свое место преко нѣга стоећемъ лаћарскомъ баріктару, Клинтону, кои га съ благодарносћу прими, скоро затимъ опетъ притеснѣнъ, простре се и умре.

Око петъ сатій у ютру лежаше Холвелъ на єдной гомили мртвы, Арабелу на руцы, у пећини.

Са варварскомъ ладнокрвносћу Набобъ, о свима овима ужасима свакогъ сата извештенъ, запыта, да ли є Холвелъ іоштъ живъ.

Потврђивали су и примѣтили, да ће онъ, ако се одма отвори, опетъ спашенъ быти.

Заповѣсть да се отвори приспѣде, али єдва после по сата доће, да се изнутрашня врата ради чисћеня мртвы тѣла отвори.

У шестъ сатій у ютру измећу заоставши одъ оны 146 затворены, єдва двадесетъ и три су живели, докъ є испареніє окрутногъ у пећини воздуха одма у густомъ облаку покуляло.

Али подъ єднимъ високимъ кленомъ лежажаше набобъ Сураях-Довла на єдной тигровой разпрострtой кожи, докъ є нѣгова братия око нѣга стояла, и єданъ Арапинъ сунчаный заклонъ надъ главомъ ніяо, смеяше се варварски несрећной жертви нѣгове освете. — Богме благородни Британци!" подсмеваше имъ се, „вы сте се храбро разтопили, као злато у пећи одъ Голконде." — Наскоро затимъ престаде, кадъ страшный погледъ Холвела спази, кои текъ што є предъ Набоба дошао, прстенъ съ прста скинувши бесносме у очи баци.

„Неверный пустиньскій разбойниче," повиче лайтнантъ у найватреніємъ гнѣву, „узми натрагъ твой смарагдъ, кои си ты мени, твоме спасителю живота, ласкателнимъ чувствомъ благодарности за споменъ дао, да я никадъ одъ твое руке нећу пасти. — Ты си рђаво речь одржао!"

„Моя рука небы те убила, да ты ниси се у провалу изгубіо," одговори му Набобъ подсмевателно, — „я самъ тога ради мою речь одржао, но гди є Арабела?"

Зракъ тиняюћи освете севаше у Холвеловимъ очима — „дакле ты незнашъ да є Арабела —"

„Говори," пови чемећутимъ Набобъ, „гди є девойка? — твоя слобода или твоя смрть зависи одъ твогъ одговора!"

„Тамо горе тражи є, она є свршила!" — уздисаше лайтнантъ у неописаномъ болу, за време докъ безмоћенъ о ледину лупіо.

Али Набобъ, кои є нѣговъ погледъ разумео, пошти нагло у пећину; — тамо са скрштенимъ на прсима рукама лежаше мртва у средини подъ єднимъ брежулькомъ одъ мртвы тѣла, само и тихо пружена, као да бы остали умрши и сада тако мртвой юначной девойци почитаніє одавали.

Но садъ се сцена на єданпутъ промени, изъ дальине громъ топа пробуди Холвела изъ нѣговогъ обезсвеćеня, и као некомъ обчараваюћомъ силомъ поврати снагу и животъ у нѣговимъ и у остали спашены Енглеза чланови ма, кадъ се наєданпутъ иза стѣна тврдинѣ бандера адмирала Ватсона и ликъ полковника Клива на крову велике тровесларнице появи. Набобъ єдва є имао времена у єдной барки на свою корвету побебећи и са разширенимъ ветрила дальину тражити, кадъ су се полковникъ Кливъ и адмиралъ Ватсонъ на место ужасногъ позорія и очаяня появили.

Свакій може себи представити, какво є жалостно появленѣ было, кадъ є несрећный отацъ поредъ смртногъ тѣла свое єдине, храбре кћери на землю клонуо, и єдномъ рукомъ нѣне ране на глави, другомъ пакъ острице свога мача дотичући се, ужасномъ изтребленю людій Сурая-Довла на неугасиму освету заклео се.

Отацъ и заручникъ пружише ћутаюћи руке и прославише съ тихимъ сузама споменъ драгоцѣны мртваца!

Исторія, ово светско огледало, придодае овай крвавый листъ повѣстница людій; она намъ показуе на єдномъ касніємъ листу, гди читамо и признати морамо, да яуканѣ умируюћи и руженѣ злочинства само одзивъ имаю: „казнь!"

Већъ є полковникъ Кливъ са лордомъ Ватсономъ 13. Февруара 1756. год. поглавицу Марата, старогъ морскогъ разбойника Анґрія, у єдной морской битки побѣдіо, и у бездну валова сурвао. Ватсонъ са три линейне лаће одпловіо є брзо у пристаниште Валазоре у Бенгалію.

Лайтнантъ Холвелъ, садъ капетанъ фрегате Роде-Исландъ, быяше іоштъ єданпутъ первый на бедемима, кадъ се 5. Декембра исте године яко тицало, да Калкуту наново заузме, и нашао є 9. Февруара 1757. — почемъ є и лепу населбину Хугли на уходу своіомъ юначкомъ мишицомъ британской крупи подчиніо — у єдномъ суво-земномъ юришу кодъ плаве планине противу Набоба 23. Юнія исте годину юначну смрть. — Нѣговъ пепео почива у катакомбима у Калкути, поредъ урне*) Арабелине, чіє є име при последнѣмъ своимъ издисаю изрекао.

А Набобъ — побѣдомъ Енглеза іоштъ већма раздрешенъ, спреми се наново за бой. Али правдолюбива Немезисъ конацъ нѣговогъ злодѣйства на пламеномъ листу пожара одъ Калкуте предозначила є.

Яфіеръ Канъ, нѣговъ командиръ кавалѣріє, одъ Британаца на ніову страну привученъ, побуди га, предъ Калкутомъ на мору битку започети и юришити Набобъ, премда є са 20.000 войника снабдѣвенъ быо, одъ много слабіє Енглеске флоте до ноге буде потученъ и тражіо є садъ, да се опетъ у барки спасе, као некадъ. Но пре него што є ногомъ у исту ступіо, Яфіеръ Канъ своіомъ собственомъ рукомъ єдну одъ они страшны ликовы замкій баци му на вратъ, коіомъ се азіатскій ратникъ како у борби съ людма, тако и у лову на тигрове много ползуе, и силный Сурая-Довла буде садъ, на поругу нѣговогъ собственогъ роба, на суво довученъ, да на ономъ истомъ месту, гди се онъ, на своіой тигровой кожи пруженъ, ужасномъ смрти они 146 зароблѣника у пећини увеселявао, награду прими.

Яфіеръ Канъ заповеди, да му два Арапина са врелимъ клѣштама месо съ прсію и леђи скидаю, а на ранама као и на лажици исподъ срдца разтопљено олово и зейтинъ сипаю; и кадъ бы Набобъ у найвећемъ болномъ беснилу быо, да се коцемъ прободе, и тако несрећный іоштъ са залазкомъ сунца ужасну є жизнь проживіо и напослѣдку подъ страшнимъ мукама издане. —

Тако се осветила Немезисъ Сурая-Довли ужаснимъ даномъ у црной пећини.

Яфіеръ Канъ добіо є одъ Енглеско источноиндиске компаніє као послѣдователь Сурая-Довле овога область, Бенгалію.

Но име Арабела и Холвела живи іоштъ са сяйнимъ именима Клива и Ватсона у Енглеско-источно индиской исторіи, іоштъ и данасъ британскій населѣникъ дркти при спомену црне пећине.

Л. Ст.

---

*) Урне зово се судъ, у комъ се пепео упокоєны храніо.

Грчкій царъ и Турци войните на Србе.

Колико га обузе лукавство,
Рекао бы, живъ ће с' посветити. 135
Смѣрно дође цару на дивана,
Смѣрно оде цару бесѣдити:
„Цар' честитый милый господине!
„Синоћъ легохъ помоливъ се Богу,
„Да наврати и да ме умудри, 140
„Я како бы нашой светой цркви
„На свіету одржа' првенство
„И душмане наше, отпаднике,
„Побѣдивши повратіо цркви.
„Молитва се у Бога примила, 145
„Єсамь саня' у сану виђео,
„Одъ истока анђео се яви,
„И оваку рієчь говораше:
„„Патріарше, правой цркви главо!
„„Послушай ме, те и цару кажи 150
„„Заповієсть по Божиіой вольи:
„„Шамъ и Мисиръ и землю Арапску
„„Држе мучни незнабошци Турци,
„„На свієту землѣ понайболѣ,
„„А вѣре се држе понайгоре. 155
„„Зато глайте, шньима здружите се,
„„Еда бы ихъ Богу окренули
„„И вы узньихъ болѣ преживлѣли,
„„Єръ су Турци силни и убойни,
„„Не стиде се никогъ на свієту, 160
„„Теке да се вѣре држе праве.
„То ми рече, на небо узађе.
„Видишъ дакле Бож'ѣ волѣ, царе,
„По мени ти Господъ поручує,
„По своєму вѣрноме вѣнилу; 165
„Немой како да иштетишъ данасъ,
„Ніє шала, Божія є воля,
„Да по данасъ посваямо Турке,
„И да Србе несретне грѣшнике
„Повратимо нама у подручѣ 170
„Съ Турскомъ силомъ, кадь друкчіє ніє.
„Тако ћемо Богу угодити,
„И быћемо, ка' и были, славни.
„Цар' честитый немой окленути,
„Слушай Бога, хватай мѣсто души. 175
„Пиши книге Шаму и Мисиру
„И Арапской земльи, преко мора,
„Призови ихъ себи у државу,
„А ласно ће за рукомъ намъ поћи,
„Да у нѣдро нашой цркви дођу, 108
„Почемъ виде наше богаштине.
„На бою су Турци мейданціє,
„Те ће за насъ вазда воєвати.“
Царъ є мударъ, и влада се мудро,
Ала данасъ хоће да иштети, 185
Превари се, весела му майка!
Вѣровао светомъ утвараню,
Те издаде и изгуби себе,
И подкопа темель царевини.
Книгу пише, ништа не премишля, 190
Те є прати по лаку мезилу,
Да є носи преко мора синя
Султан' цару одъ великогъ Шама,
Одъ Мисира и землѣ Арапске,
У книзи му 'вако говораше: 195
„Султан' царе одъ Турчіє главо!
„Бож'іомъ вольомъ да се побратимо,
„Богъ ће дати, те ће се сретно быти.
„Подигни се, у госте ми дођи.
„Хоћу неку пошту учинити, 200
„Како валя према царевини.
„Съ малимъ друштвомъ не мой полазити,
„Поведи ми силну Турадію,
„Не брини се храномъ ни дочекомъ,
„Та у моє царевине старе 205
„Има свака изобила блага,
„У мен' цара гозба поуздана,
„Е по себи исто мени суди.
„Дођи мени што пріє приправанъ
„За мейдана, како за гошћени, 210
„Може быти боя жестокога
„Са Србиномъ моимъ душманиномъ,
„И ньиховимъ царемъ силеніємъ;
„А было бы блага и шиђара,
„За државе краснієхъ земаля.“ 215
Кадъ султану царска книга дође,
Мила му є и драга є была
Лакомъ бѣше на землѣ и благо,
Викну своє на диванъ везире,
Те имъ каже, шта му Грче пише, 220
Іошъ є султанъ рієчь говоріо:
„Ево згоде, моє вѣрне слуге!
„И прилика да се осилимо,
„Осилимо, и прославимо се,
„Нека сине Турско име славно, 225
„Чиста вѣра наша се рашири.
„Преко мора ђаурски' царева
„Свадили се жешће быт' не може,
„Царъ ме Грчкій зове на братимство,
„И зове насъ на бой на Србина; 230
„Што му пуно данасъ додіао,
„И многе му землѣ преузео.
„Но почуйте, моє вѣрне слуге!
„Диж'те дѣцу све хатліє Турке,
„И Арапе брзе конянике, 235
„Да идемо Грчку Цариграду,
„Што є глава и мору и ђару.
„Ако Богъ да и Мухамедъ светацъ,
„Да съ Грцима Србе надбіємо,
„Ласно ћемо и оманѣ муке 240
„Грчке землѣ себи присвоити
„Престамболит' славна Цариграда,
„И у нѣму утврдити царство,
„Нека за насъ и Европа знаде.“
Милый Боже, слоге и слушаня! 245
Кадъ везири цара разумѣше,
Дигоше се, диванъ оставише,
Одмахъ дижу своє пашалуке.
А чуданъ є хадетъ у Турака,
Листомъ иду и стари и млади, 250
Кадъ ихъ вѣра на мейданъ позива,
Е светацъ имъ у ћитапу каже,
Да є Богу мила убоица,
А радъ свакій до Бога да дође.
Шта султану чудо дође войске, 255
Да є ніє пола повратіо,
Бы се нашли и у чуду Грци
Са ньиховимъ дочекомъ и хваломъ,
Не б' имали, гђе бы становали,
А некмоли да се разузуре 260
Као жельне званице и драге.
Диже султанъ за двієсти тисућа
Све Турчина и Арапа црна,
Што презори съ тешка іогунлука,
Съ войскомъ оде мору дебеломе, 265
Навезе се у пучину синю,
И одброди граду Цариграду.
Подъ градомъ су осидрале лађе,
Турска сила изађе на сухо.
Окити се полѣ Цариградско 270
Арапима црнимъ и Турцима,
Хатовима коньма Арапскіємъ
Шаторима одъ шамліє свиле,
И царевимъ алай-баряцима,
На баряцим' мѣсецъ меште крста. 275
Првомъ тадай полѣ загуђело
Одъ Турскієхъ зила и борія,
Таламбаса и Турскогъ амаза,
И одъ вриске маменихъ хатова
И одъ иске, Турскогъ халаканя. 280
Мило было по несретну Грку,
Те навали поштомъ и дочекомъ
На Турчина крсту душманина,
И крвника свему Хришћанлуку,
Коиво ће крсту да досади, 285
И одъ цркве џамію огради.
Подла пакость и луло безумлѣ
Побратило цара са султаномъ,
Да што пріє нестане єднога,
Е на поносъ удиль поносъ мрзи, 290
Сила силу попрієко гледи,
На близу се трплѣти немогу.
Грк є богатъ, а Турчинъ біесанъ,
То є мука єдномъ и другоме,
Туре вреба, Грк є на опазу, 295
Те су оба у немилу послу,
Почастити немогу се свойски,
Ни дружити дуго у любови.
Кадъ гласъ дође силну царъ Стѣпану
Како Грци доведоше Турке, 300
И како су наумили клети
Са Турчиномъ на Хришћанлукъ поћи,
А на Србе на брата првога.
Книге пише по свой земльи своіой
По свой земльи силной царевини, 305
Заказує своєму подручю,
И позива свієтъ на обрану
Своіой вѣри, своіой царевини
Одъ Турчина вѣре некрштене,
И одъ Грка Турска пріятеля. 310
Іошъ заказа, да ће запратити
Некаквога протопоп' Неделька,
По свой земльи нека старацъ пође,
Нека Србе дѣцу разумлює,
По нѣговой по царской рієчи, 315
Шта се ради, и како се справля,
Да затоме Српску царевину,
И да цркву подметну подъ цркву.
Кадъ є царе тако заказао, 320
Дозивао протопоп' Неделька,
За когъ веле, да мудрієгъ нема
Ни болѣга срдца у Србина;
Царъ є Стѣпанъ нѣму говоріо:
„Вѣрна слуго, протопоп' Неделько! 325
„И прича се и приповѣда,
„Свакихъ бѣше по свієту чуда,
„Незгода є было по држави,
„Незгода є и по вѣру было,
„Зло є свако свієтъ пометало, 330
„Да му ніє поживлѣти съ миромъ.
„А и самъ самь доста запамтіо
„Запамтіо, доста зла и добра,
„За овака чудо не дознаємъ,
„Да крстъ на крстъ войшти са Турчиномъ! 335
„Турцы никомъ пріятельи нису,
„Ванъ ко кланя свецу Мухамеду,
„Турска вѣра съ другомъ се не слаже;
„Са Турчиномъ не можъ на лієпо,
„Неможе се мучну угодити, 340
„Ни несита сила заязити,
„Ни біесну навршити хатаръ.
„Са великомъ силомъ ударићу,
„Да забунимъ муку са очію,
„Єда бы се како опростіо, 345
„Да ми више на вратъ недолази.
„Само мукомъ мука се побія,
„Сила силу сатире и мори.
„Валя ће ми мало похитѣти,
„Да бой буде у држави туђой, 350
„На ябани нека разбоишта,
„И гаришта, яда опустѣла.
„Но ты пођи по држави нашой,
„Те увардай како є свієту,
„И шта желі себи и држави, 355
„Шта ли мисли за бой са Турцыма,
„Да л' га Грчке уводе не кваре,
„И одъ себе самогъ не одмећу,
„Све увардай, да ми казат' знадешъ;
„Не зачамай нигђе николико, 360
„Но се брже ка Призрену врати,
„Да я съ моіомъ не окаснимъ войскомъ.“

Оде прото одъ града до града,
Одъ войводе єдне те до друге.
Найпре оде Скадру бієломе, 365
А тамо є добре среће было,
Три войводе ту застао главне,
Сва три брата, три Мрнявчевића,
Вукашина, Гойка и Угљешу,
Штоно ихъ є царе посиніо 370
Радъ юнаштва, єръ быше валяни.
Ту є прото одмахъ дознавао,
Да су сва три душомъ и тієломъ
Своіой вѣри своме цару вѣрни,
И готови зато погинути. 375
А отале оде Гори Црной
До Жабляка, до главнога града;
Ту видѣо слогу и слободу,
Су чимъ вазда и подпуно може
Похвалит' се само Гора Црна. 380
А одонудъ дође Б'ело-Полю
Край зелена у Подримлю Лима,
Ту му дошли главни Херцеговци,
И дошао Момчило войвода
Съ деветъ брата своихъ рођенієхъ, 385
И дванаестъ дѣце братучеда;
Ньима старацъ казує бієде,
Што ће вѣру, што ће царевину
Да униште, я поколебаю;
Херцеговцы ни да чую неће, 390
Да се сміє когоѣъ поумати,
На силнога цара да завойшти
Кодъ онака поноса и снаге.
Отале се подигао прото
До Травника у Босну поносну, 495
Гѣе се саста тридестъ капетана
Одъ честите Босне поносите,
И ту дошле силне четобаше
Одъ Краине люте и немирне,
Одъ Удбинѣ и одъ Врховине, 400
Одъ бієла Сеня и одъ Бага,
Одъ бієла Книна и Новога,
И ту дошли котарски сердари,
Четобаше ту су одъ Грахова;
Прото каже за Грке и Турке, 405
Камо иду, шта су наумили;
Но на збору были су юнаци,
Коє ніє сѣтовати требе,
Єръ су вѣрни, сложни и юначни,
Свакій двіє светинѣ имаде: 410
Єдно цркву, друго госпоштину,
То му дичи юначко поштенѣ.
А одонудъ отишао прото
Одъ войводе єдне те до друге.

(Продуженѣ слѣдує.)

Али-Паша Тебеланъ.

(Съ рускогъ.)

Али-Паша славный познатый недавно бацивши на себе погледъ целе Европе, као найопасніи непріятель султана и участникъ грчкогъ устанка, происходе одъ албанскогъ паше, погинувшегъ у 1716. години на острову Корфу, кои є онда Венеціянцыма заузетъ было. Баба-Али изгнанъ изъ куће родительске, своіомъ браћомъ, вргао се у айдуке и постане главомъ разбойника, пошао є противу браће своє, и обколивши ій и спаліо ій є живе. Камко, мати Аліина, была є кѣи беговска, и отличавала се увекъ злобнымъ и жестокимъ характеромъ. Алія се родіо око 1751. године у Тебелани у Албаніи, одкуда є и названъ было Алія-Тебеланъ, и за времена младе своіе година одликовао се своимъ немирнымъ и безпокойнимъ характеромъ. У тринаестой години свога живота остао є безъ отца; нѣговымъ се воспитаніємъ занимала мати нѣгова, омиляваюћи му, іошъ у детинству, свирѣпа нѣна чувства. Како є затымъ было у станю владати оружѣмъ, онъ се тогъ часа ползує слабосћу у Албаніи владаюћихъ, и почео є дизати смутнѣ у сосѣдне стране.

Показана ньимъ храбрость и прикупляня богатства, брзо є разпространила нѣгово познанство, коє му є руку лепе Емине, кѣери єднога бега, доставило, — коя є обдарена была самымъ прекраснымъ качествама. —

За кратко време завладао є Тебеланомъ, местомъ свога рођеня и окретнымъ варошима, а при почетку войне међу Турскомъ и Русіомъ, явіо се съ оддѣленѣмъ Албанаца, и за своє услуге было є награђенъ пашомъ иѣи-тугліомъ и управителѣмъ Трикале у Тесаліи. У 1788. год. онъ є достигао разнымъ начиномъ заповѣдничество надъ Яньиномъ, куда є было ближе до своє постойбине. Посредствомъ клевете онъ є добіо одъ султана Селима III. атскій пашалукъ, потомъ є завладао Акарнаніомъ и другимъ странама, коє су се налазиле у рукама слаби людій. При свакомъ одъ свои завоєваня, онъ є изгонявао или убіяо све нѣму подозрителне было богате христіяне или муселманце, и прибирао є у своє руке ньова богатства. Затымъ се окрене противу Суліоћана, и помоћу коварства успѣо є ньи изтребити или разсѣяти. Превезъ и іоштъ неке христіянске вароши, коє су зависиле одъ републике венеціянске, по страданію исте у години 1797. и по заузећу Корфа француским войскомъ, Алія увидивши удобанъ случай, да се са побѣдоноснымъ Якобинцыма погоди; онъ се съ ньима побратими, и стане се називати Якобинцемъ, за коє є одъ ньи получіо трибояну кокарду, и дозволенѣ да може свою флоту наоружати. На ускршньи праздникъ Алія є учиніо обсаду помоћу те флоте на обалу прешавшу одъ Венеціянаца у владу Француза; па када су се сви жительи у храмъ Божій сакупили, да се Богу моле, онда є на ньи изненадно напао и више одъ 6000 умртвіо. За то време француска є войска неочекивано освоила Египетъ, и онда є Порта обявила ратъ Французима. Али-паша мисліо є лако завладати Іонскимъ островима. Дознавши силу Якобинаца браћа свои, чрезъ єдногъ официра, кои є было уплѣненъ и на испитъ предатъ, почео є своя дѣйства одъ вароши Превеза, коя є малочисленомъ войскомъ француским бранѣна, была принуђена предати се, претрпивши ужасна слѣдства мача и огня. За такове подвиге наградіо га є султанъ Араваніомъ и сабльомъ. У години 1803. было є море покрай обале Македоніє и Тракіє препуњено гусарскимъ лађама, да є збогъ ньи свакій саобраштай лађарскій поремећенъ было. Алія є было поставлѣнъ сердаромъ надъ Румеліомъ и пунимъ пашомъ учтугліомъ. Разположивши са станомъ одъ 10,000 Албанаца саєдиніо се са оближньимъ пашама, дигао се противу Филипополя са 80,000. войника, предавао смрти главне возмутителѣ, и присвоивши ньова добра одправіо се у Яньину, узимаюћи контрибуцію са све вароши на путу, прибираюћи артилерію и све што є могло быти понешено. Порта неравнодушно и незадовольно гледала є на нѣгова дѣлованя. Но у то є време произишла свеобшта сметня у Турской: несретный Селимъ III. побудіо га є своимъ захтеванѣмъ преобразованя. Алія ползуюћи се тимъ, и подъ именомъ установленя поредка, свуда є распространявао своя завоєваня. Када су неке провинціє пале подъ француским владомъ Алія се старао преći у саюзъ съ Наполеономъ, а Наполеонъ да бы учиніо твердо заключенѣ и найтѣснію дружбу съ Аліомъ, послао му є Пуквиля за генералногъ конзула, и инжинирскогъ полковника ради укрепленя Яньине и Превеза. Наполеонъ шта више изпросіо є кодъ султана лепантскій пашалукъ за старієгъ сина Али-пашиногъ, а за второгъ, морейскій пашалукъ. Таковимъ начиномъ имао є Али-паша велику часть Грчке у своіой власти. Међутимъ онъ є ступіо у тайна сношенія са Енглескомъ, коя є желила нѣга себи примамити, покланяюћи му многе топове и 600 комада конгрески' ракетла. Съ овимъ новимъ средствама дигао се онъ противу Берата лежећегъ у средньой Албаніи, на сѣверной границы нѣговогъ пашалука. Немарећи што є паша бератскій было нѣговымъ двойца старіимъ синовима тастъ, ипакъ га є пограбіо, и да бы му име іошъ страшніє постало, заповедіо є несретногъ таста у Яньину одвући и подъ землю при уходу у свой дворацъ затворити. Войну є ову онъ започео безъ дозволеня портиногъ, но самовольство нѣгово остало є неказнѣно, по томе, што є онъ неку часть своігъ добитка увекъ вишіимъ членовима портиногъ дивана слао. Доцканъ и са штетомъ постарао се султанъ извести га изъ Албаніє, и то подъ предлогомъ войне, онда бывше на обалама Дунава између Русіє и Турске. Алія се онда показао као болестанъ и одъ повинованя уклоніо. Дѣятелность Аліє была є неуморима. Имаюћи велика блага обдржавао шпіоне у Грчкой, Молдавіи, Србіи, Цариграду, шта више и у некимъ главнимъ државама Европе. Справедльиво се мисли, да су нѣгове интриге одчасти проузроковале паденіє и смрть Селима III. У то време онъ є завладао Албанскимъ варошима, Аргиро-кастромъ, Кардикомъ и іоштъ некима. У год. 1820. Алипаша одобраванъ преćашньимъ своимъ успѣхомъ, већъ ніє скривао своє честолюбиве мисли, да се одъ Порте отргне. Но султанъ є такође мисліо, како бы нѣгово несмѣстно богатство у руке добіо, и како бы се истогъ отресао. Млогочисленіи непріятельи паше ползуюћи се разположеніємъ повелителя, обвинили су га, и требовали да за четрдесетъ дана у Цариградъ ради оправданя доћи има. У то време была є цела войска оправлѣна у Яньину а флота ради обсаде епирски' обала. Алія дознавши за своє нечастіє позвао є све Грке и албанске бегове, и одобравао ій є латити се за оружіє. Грцы су се дизали на оружіє, и полагали су найвеће надежде на Алію Тебелана. Три нѣгова сина и неколико нѣгови унука заузели су већъ были некакове доброзаштиħа-

ваюће кланце, съ некимъ искуснымъ официрима. Начаство надъ войскомъ, коє є дужно было противустати турской войсци, было є предано некоме знаменитомъ Омеру Вріоне, но текъ што се показала отоманска войска, Махомеданцы се покоре одма султану, а Грцы увидивши опасность и издайство турско одступе одъ Аліє, тымъ пре кадъ су се деца и унуцы нѣгови осимъ єдногъ покорили страни непріятельской. Алія видећи опасность, коя нѣму грози, запали Јањину и побегне у градъ при єзеру. Овде помоћу талијански, француски и други наємны солдата и неколико Суліота, браніо се целе године противу войске отоманске, у коіой се скоро шестъ паша налазило. У почетку 1821. год. султанъ да бы преће окончао исту войну, предао є начаство надъ истомъ Хуршид-Паши, кои се у млогимъ войнама одликовао. Хуршидъ є обсадіо истый градъ са млого већомъ силомъ. Алія, кои се збогъ скупости своє лишіо веће части саобштика свои', при новой опасности преко свега найвише се забуніо за скровиште своє; єдну часть таковогъ оставіо є у магазинъ барута, коє бы онъ у случаю необходимости за єдно магновеніє ока упропастіо, другу є часть сакріо у єзеру, мѣсту само нѣму єдноме познатомъ. Октобра месеца исте године, гарнизонъ недобивши плате оставіо є Али-пашу, кои є принуђенъ было затворити се у островъ начичканомъ топовима; на истомъ была є єдна велика пештера, гди є онъ чувао освоєне ствари и остатакъ нѣговогъ блага. Подъ свимъ нѣговимъ зданіяма были су подведены подкопи. У почетку Јануара 1822. год. Алія ніє имао више него 50 люди кодъ себе, рачунаюћи ту и нѣгове ушкоплѣнике, Грциню Василису, кою є онъ особито любіо, и іоштъ неколико робиня христіянски, међу коима є и Константинъ Боцарисъ было.

Хуршидъ да бы га жива и нѣгово скровиште добіо, послао му є официре съ предложеніємъ да се преда. Алія ій є одвео у пештеру показавши имъ 2000 бурадн барута, на коима стаяше нѣгова благоцѣность и скровиште, рече, када добіємъ ручный подписъ одъ самогъ султана као опроштай, онда ћу се предати. Хуршидъ му є послао листъ артіє, на коме су подписани сви шестъ паша, съ коимъ ишту опроштенѣ одъ султана за нѣга, па да ће му оставити трећу часть нѣговогъ скровишта, и нека живи гди оће, т. є. или у Цариграду или у Малой Азіи. Потрзанъ чувствомъ опоминяня збогъ пређашньи свои преступленя, онъ є са жельомъ то представленія пріміо. Хуршидъ му є предложіо за преговоръ састанакъ на острову єзера истогъ. Алія на то пристане, а већъ є на острову и было, кадъ Хуршидъ даде одма островъ обколити, и ютромъ 5. Февруара обявише тирану да є нѣгово помилованѣ дошло. Алія увидивши свою погрешку, но было му є већъ поздно. У 5 сатій предмракъ приближише се къ поменутомъ кіоску на острову Омеръ Вріоне и други начаствица съ млогочисленомъ войскомъ. Алія ватаюћи се за пиштолѣ хтеде се бранити, убіо єднога одъ начаствика и другога рани, но у то време почеше са свію страна пѣляти у кіоскъ, онъ є было пораженъ куршумомъ у груди, 400 палинкара изгинуло є; солдати наодећи се подъ нѣговомъ собомъ, гађали су га с'поля, прострелѣнъ будући хтео се до прозора докучити, пао є на софу. Обсађуюћи ушавши у собу, увате тирана за браду, помоле га крозъ пенцеръ и главу му одсеку. Хуршидъ коме су одсечену главу Алиину на позлаћеномъ таньиру поднели, устане, и съ почитаніємъ полюби браду на мртвой глави, кою покадивши съ благовонимъ мирисомъ, послао є окованъ у сребрномъ сандучићу у Цариградъ.

Паденіє Али-паше произвело є толико силно упечатленѣ, да су на путу сви хтели видити ту главу, тако, да су є напоследку посланицы за новце показивали. У Цариграду є была окачена на вратима царскогъ Сарая.

Међутимъ постигнувши Хуршид-паша свою цѣль, да га покори и да се Аліє тебелановогъ познатогъ скровишта дочепа, заповедіо є служительима да таково изтражую, и небацаюћи позоръ на таково стараніє, изнашао є 60.000 мешина блага у самомъ новцу, коє є вредило више одъ 25 миліона рубаля сребрны. За време обсаде послата су деца Аліина у Малу Азію, и была су предата смрти. Жена второгъ му сина, Вели-паше, коя є іоштъ завремена нѣнымъ тастомъ баяги обезбѣђена, была є безъ сажаленя зашивена у кожну мешину и бачена у воду; кѣери нѣгове изведене су быле на явно тржиште и продате турскимъ трговцима. Изъ целогъ потомства Аліногъ заостала су само два унука, кои су одведени были у Аріянополь. Такавъ є было конацъ славногъ Али-паше Тебелана, кои є было знаменитъ по своєму уму, и своимъ страстима. За особите казни заповедіо є начинити гвозденъ кавезъ на четири точка, у коме є држао огромногъ и лютогъ барза, кога є онъ у означене дане довозіо, и свакога кои бы се нѣгове милости недостойнимъ показао, таковогъ бы несретника томе гладноме зверу на прождиранѣ дао. За удовлетворити своме сладострастію набавляо є себи жене изъ Италіє и Француске, и осимъ свога харема, у коме є было 400 лепотица, имао є харемъ другога рода. Ни жене нѣгови синова, ни кѣери нису быле за нѣга светиня. Жеђь нѣгова незадоволяваюћи се граблѣнѣмъ завоєвани земаля, и изтражуюћи одъ ньи налога, іоштъ є завео особитый прирезъ, по коме му се морало давати 500,000 овнова и 600,000 коза. Желећи обладати иманѣмъ каковогъ нибудъ богатогъ човека, оногъ часа лишавао га є слободе и предавао таквогъ на жертву смрти. Онъ є изтрошіо знатне суме за философическій каменъ, єръ є млого на суштествованѣ нѣгово полагао. Алія и исполучившя изображенѣ скончa се, єдва да є научіо читати. Гордость нѣгова толика є была да се морало предъ ньимъ пузити, и дао є себи ласкати до подлости. Обдаренъ великомъ дѣлателности, до зоре прегледао є рапорте, рѣшавао молбе поданика, набавляо є себи стране новине, и давао ій є преводити, издавао заповѣсти, и прислушао разна и лажна донашаня. Онъ є увео найстрожіи поредакъ у своимъ провинціяма, Албаніи, Епиру, Тесаліи, Ливадіи, Етоліи и Акарнаніи. Число нѣгови поданика броило се до єдногъ миліона. Онъ є имао 10 миліона прихода, а давао є султану а шта више и султановимъ найвећимъ придворнимъ чиновницыма само 2,400.000. Нѣгова воєна армада износила є 14,000 войника коє Христіяна и Турака. Дворъ тога тирана посѣћавали су млоги знаменити люди, у комъ є числу было и Енглезъ, лордъ Байронъ.

Р. М. Хр.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Петакъ. Ей вала! ако се онай гласъ обистини, по коме ћеду Црногорци имати и пристаниште; баръ могу се на трговину дати.

Еракъ. Да, да, но пренебрегаваћеду занатъ, кои ій є досадъ поштено раніо.

Петакъ. Занатъ!... какавъ є то занатъ?

Еракъ. Та валяда знашъ, да су они сви были бербери, кои су болестномъ човеку непрестано крвь пуштали.

Еракъ. Богати Петаче одкуда произлази речь „Турчинъ?"

Петакъ. „Турчинъ" є саставлѣна речь, коя произлази одъ ньіовогъ чинодѣйствія, т. є. одъ „Тур-а" и „чин-а" — Турчинъ. . . .

Петакъ. Да ли су наши списатели сви Вилолози, кои пишу съ ъ-омъ?

Еракъ. Іокъ! мало ій има кои су одъ вилове лозе.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Као што смо у прошастомъ листу укратко споменули, было є у неделю 29. пр. м. нашъ честнѣйшій господинъ Никола Савићъ за пароха цркве св. Николаєвске инсталиранъ. На овой свечаности, коя є видъ праве народне светковине имала, присуствовао є знаменитъ брой гостію, како овдашньи тако и изъ околине. После свете литургіє было є найторжественіє извршенъ актъ инсталаціє по прописуу наше свете цркве, при коіой є прилици говоріо како Мандатаръ св. Патріярха, пречестнѣйшій Архимандритъ беочинскій, г. Николаєвићъ, тако и правителственый комесаръ, г. маіоръ Петаръ Іоановићъ сходно слово. Исто є тако и господинъ парохъ Никола Савићъ лепо слово изговоріо, коя є побожне слушаоце тако у срдце дирнуло, да су многима изъ очію сузе протекле. Сиянъ обѣдъ, кои є чакъ до предъ вече траио, и при комъ є многа наздравица бывала, свршио є овай како за господина пароха тако и за обштину важну светковину. щ.

Београдъ. 29. юнія држано є благодареніє у великой цркви за срећно окончано годишнѣ теченіє свію овдашньи школа. По свршетку благодаренія држано є торжество у овдашньой Гимназіи, на комъ су многи грађани и помоћникъ попечительства просвештенія г. Живановић са начальником истогъ попечителства г. Спасићемъ присуствовали. Почемъ су одъ ученика овогъ заведенія побудителна слова найпре на србскомъ, после на елинскомъ и затимъ на латинскомъ єзику изговорена, раздавао є директоръ овогъ заведенія г. Ђ. Ћиринъ награде састоєће се у књигама и похвалителнимъ листовима ученицима, кои су се найболѣ одликовали у теченію године и на испиту. После тога раздавана су свидѣтельства онимъ ученицима, кои су свршили ово заведеніє, найпосле читала се класификація. — Али у очи овогъ дана т. є. 28. Юнія догодіо се кодъ насъ жалостный случай, и я га читательима саобштавамъ. Пре три неделѣ купали су се питомци воєне академіє са своимъ маіоромъ у Дунаву кодъ тако зване Кара-бурме, и здрави су се повратили натрагъ; ал' по другій путъ морали су жертву на реченомъ месту оставити. Ове две реке т. є. Сава и Дунавъ, коє скоро єдну часть Београда опасую, немогу мирно теѣи, докъ сваке године по неколико жертвій неоднесу. Оваква жертва было є нашъ Академикъ Алекса Талићъ врстный младићъ у свему тогъ заведенія. Онъ се сирома съ валовима доста боріо, ал' найпосле морао є ньима подлећи. Поредъ нѣга іоштъ бы се двоица, кои су му у помоћь притрчали, удавила, да ій остали спасли нису. Нашли су га трећій данъ и одма саранили. Нѣга оплакую другови, отацъ и сродници. То се небрежльивости старешине приписує, коіой є младежь поверена, да є одъ сваке беде храни. Требало є найпре место за купанѣ испытати, почемъ ови питомци воєни — то є чудо, да се баръ за ньи пливалиште неустрои ради ученя пливати — незнаду пливати, а не предавати ій очевидной опасности. — Изъ попечителства просвештенія изишао є тай законъ, да свршивши богослови мораю наново у истомъ попечителству испыте предавати, и по способности службу съ декретомъ добіяти. Радуємо се, што ћемо одсадъ добре учителѣ имати, кои ћеду умети децу примѣромъ у свему поучавати. Ал' на жалость наши богослови неувиђаюћи свою ползу и народню нису хтели испыте предавати, служба имъ се неда, докъ се горереченый законъ неизврши. —

— Свима пріятельима народне просвѣте являмо радостну вѣсть, да є дошло допуштенѣ за Школски листъ, коєга намѣрава издавати печатня др. Данила Медаковића. Ово є први србски школски листъ. Програмъ и позивъ на пренумерацію издатће се у своє време. С.

— Изъ Задре явля „Гласникъ далматинскій:“ Грозанъ се случай догодіо на мору, недалеко одъ мѣста званогъ Понтадура. Четири су човѣка седили у єдной малой отвореной лађицы и нешто вечерали. Време се є свудъ наоколо одъ югозападне стране ухватило и често є муня за муньомъ у величественомъ и страшномъ изгледу веругала. Найпосле погоди єдна међу ону четворицу людихъ, те є єдногъ између ньи одма умртвила, а осталу троицу мало изнесвестила, коя су после краткогъ времена опетъ к' себи дошла. Лађа є пакъ са свимъ у ньой стварима остала цела и читава.

— Читамо у „Трестанскимъ новинама“ за єданъ діямантъ, кои се овы дана у Любляни на продаю налазіо. Овай діямантъ притяжава некій португійскій маіоръ, налазећій се до скоро у Любляни. Француській кемикъ Боальо, кои се такоѣеръ съ поменутимъ маіоромъ у овой вароши наодіо, анализирао є овай драгій каменъ кемично па є нашао, да тай діямантъ вреди 139 миліона франака. Притяжатель намѣрава га продати, и єданъ люблянскій трговацъ приміо се тогъ посла тражећи у Бечу муштерію, коя бы тай діямантъ за три миліона форинтій купила. Но место муштеріє стигла є изъ Беча заповѣсть, да ій тамо подъ стражомъ одправе.

— Год. 1857 пропутовало є 10,571.302 путника на свима аустрійскимъ железницама. Одъ путника є страдало свега 51 лице, и то двоица су страна путника погинули, 43 лица своіомъ, а 8 туђомъ кривицомъ; ранѣно є 50 лица међу ньима 3 путника, и то 33 чрезъ собствену, 17 чрезъ туђу кривицу. На 2,114,260 лица долази єданъ несрећный путникъ а на 100 миля пута 21 несрећника. Цела дужина железница износи 485 м.

— По париским салонима яко се занимаю сада съ некомъ актеркомъ, коіой є скоро страдавшій египетскій принцъ Ахмед-паша єданъ миліонъ франака и адиђаре у вредности одъ по миліона франака тестаментално после себе оставіо. Покойникъ ніє никада са споменутомъ певачицомъ ма у каквомъ одношеню стояо, само ю є неколико пута слушао певати, коє певанѣ га тако у срдце дирнуло, да є намисліо, іой онакову велику суму после себе оставити.

— Некакавъ пеливанъ Суліє у Цариграду особито є сада одликованъ, єръ веле, да є султанъ баціо око на нѣгову млађу кћерь, коя є сада полудила, незна се управо зашто. Люди говоре, да є Суліє свою кћерь уступіо султану за єданъ миліонъ, али да є девойка полудила што су іой остале кадуне у харему огорчиле животъ и што є султана само єданпутъ видѣла. Други кажу, да є хтео султанъ девойку у харемъ узети, али да шеих-ил-исламъ и остале жене султанове нису хтѣле допустити, да међу ньима буде ђауркиня.

— Грозанъ се случай догодіо у вароши Гедиу Арабистану. Єдна христанска робиня побегла є изъ харема у енглескій конзулатъ, тражећи тамо заштиту, кою є и нашла. — На то се побунише Турци Гедійски, обколише кућу, у коіой є конзулъ становао и заузму є на юришъ. Конзулъ енглескій, нѣговъ драгоманъ и три нѣгови слуге были су на грозный начинъ убіени. Француській Конзулъ, кои є хтео посредствовати, постао є такоѣеръ жертвомъ ове бесне Турадіє, као и нѣгова юначка супруга, коя є бранећи се неколико Турака изъ пушке убила.

Пролазеће лађе.

покраи Земуна:

Осимъ неколико лађа, коє су са дрвима товарене изъ Хрватске у Банатъ пловиле, ніє было ніпаквогъ саобраштая лађарскогъ за ови 15 дана.

Пловидба мѣст. пароброда.

(По найновіємъ реду.)

Изъ Земуна у Београдъ у $6\frac{1}{2}$ и $7\frac{1}{2}$ сати у ютру, $11\frac{1}{2}$ сати пре подне и у $6\frac{1}{2}$ сата у вече.

„ Београда у Земунъ у 7 ютру, у 11 сати пре подне, у $1\frac{1}{2}$ сата после подне, у 6 и у $6\frac{3}{4}$ сата у вече.

„ Земуна у Панчево, у $7\frac{1}{2}$ сати у ютру и два сата по подне.

Изъ Београда у Панчево, у 8 сати у ютру и $2\frac{1}{2}$ по подне.

„ Панчева у Београдъ у Земунъ, у $9\frac{1}{2}$ сати пре подне и 4 сата по подне.

Станѣ воде (изнадъ 0).

На Дунаву . . . . 3 ст. 11 п.

На Сави опала є за . 1 „ 5 „

На Тиси (Кодъ Титела — Юнія. . . . — „ — „

Течай на бечкой берзи.	30 Юнія	1 Ј	2 ю	3 л	4 і	5 я
Народный заямъ . . . . . „ 5 „	$62\frac{13}{16}$	$82\frac{3}{4}$	$83\frac{10}{16}$	$83\frac{11}{16}$	$83\frac{9}{16}$	$83\frac{5}{8}$
Лутрійскій заямъ одъ год. 1834.. за 100 фр.	—	—	—	—	—	—
„ „ „ „ 1839. . за 100 фр.	$133\frac{1}{2}$	$133\frac{3}{4}$	$133\frac{3}{4}$	$133\frac{3}{4}$	134	135
„ „ „ „ 1854. . за 100 фр.	$109\frac{1}{8}$	$109\frac{1}{4}$	—	$109\frac{1}{8}$	109	109
Акціє Аустрійске банке	967	$968\frac{1}{2}$	$968\frac{1}{2}$	967	967	968
„ кредит-мобилѣа аустрійскогъ по 200 фр.	236	238	$237\frac{1}{2}$	$236\frac{1}{2}$	$236\frac{1}{2}$	$236\frac{1}{4}$
„ друштва аустр. гвозд. путова по 200 фр.	259	$257\frac{5}{8}$	$256\frac{3}{4}$	258	$257\frac{1}{2}$	—
„ подунавскогъ паробр. друштва по 500 фр.	537	539	540	540	538	$538\frac{1}{2}$
„ вост. Франц-Іосеф-гвозд. пута . . .	—	—	—	$184\frac{3}{4}$	$184\frac{1}{2}$	—
Мѣнице за Аугсбургъ	$105\frac{1}{4}$	$105\frac{1}{8}$	$105\frac{1}{4}$	$105\frac{3}{8}$	$105\frac{3}{8}$	$105\frac{3}{4}$
„ за Лайпцигъ	—	—	—	—	—	—
„ за Трієстъ	—	—	—	—	—	—
„ за Букурештъ 1 фор. . . добри пара	$264\frac{1}{2}$	$264\frac{1}{2}$	$264\frac{1}{2}$	$263\frac{1}{2}$	$263\frac{1}{2}$	$263\frac{1}{2}$
„ за Цариградъ 1 фор. . . турс. пара	—	—	—	473	—	473
Злато	107	$107\frac{1}{8}$	106	$107\frac{1}{4}$	$107\frac{1}{4}$	$107\frac{1}{4}$
Сребро	—	—	—	—	—	—

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Догодивша се штампарска погрешка узрокъ є, да данашню Подунавку овако издати морамо.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предбројити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 28. У Земуну 13. Юлія. 1858.

Моіой несуђеници.

(На именданъ.)

Набрао самъ са бокора руже,
Я ій немамъ никомъ болѣмъ дати,
Ево прими — теби самъ намен'о,
Треба ће ти, кадъ ти дођу свати!

Цветъ найлепшій подай ђувегіи,
Или ономъ, когъ ти срдце воли,
Но цветъ єданъ задржи и за ме,
То те онай, кои те люби . . моли.

Па га негуй и брижльиво чувай
Задени га, где ти срдце біє.
За недарца бела — нелюблѣна,
Лепшегъ места ни у раю ніє.

Па кадъ свене — а увенут' мора —
А ты скупи, Л . . . ., лишће суво,
И сахрани у край срдца свога
Да га не бы лакій ветрићъ сдув'о

И кадъ єдномъ нестане ме с' света,
Ты извади ружу изъ недара,
Проспи лишће на гробъ пећеника —
Болѣгъ неможъ донети ми дара.

Ей! када ми суђено не беше,
Да те любимъ за живота мога,
А ты гробъ ми баръ окити цветомъ,
Накити ћешъ пустосвата свога. —

Увенуће ово росно цвеће,
Али нигда моя любавь неће;
И другій те миловати може,
Ал' силніє одъ мене — неможе.

Чисте моє некъ те желѣ прате,
Са желяма и радость и срећа;
Незажери, што у песми цвилимъ:
Я те любимъ, година є трећа . . .

Владиславъ.

Поглавица Міаотса.

(Повѣсть).

У планинскомъ предѣлу, кои на юго-западу провинціє Юнана лежи, и коєга су стрмене стѣне густомъ шумомъ крунисане, обитава дивльій народъ Міаотса, кои досада скиптру цара хинескогъ ніє подчинѣнъ было. Премда ови планински синови сада плаћаю данакъ у Пекингу, ништа манѣ опетъ покадшто оставлю своє планинске теснаце, и као непобѣдимо неко коњничество упадаю у равнице, где оближня села плачкаю. Местозаступникъ царскій у Юнанфуу, главной вароши провинціє, држи себе за срећна, ако прекомѣрномъ тужбомъ людій непринуђенъ буде, своє татаре пустити, да противъ Міаотса маршираю. Таково марширанѣ обично мало славе а много проливанѣ крви донесе.

Вангъ Итехъ, управо названъ по нѣговомъ стрменомъ месту узъ стѣну, было є народа Міаотса врховный заповедникъ. Не само да му у величини и ячини тѣла ніє равна было, него є и особито неустрашимомъ смѣлосћу све своє другове превазилазіо. Гордъ беше нѣговъ ходъ, кадъ бы у якомъ кожномъ огртачу, преко когъ є пантерска кожа немарльиво пребачена ва вр'у свои' ратника корачао и съ оштримъ погледомъ посматрао свакогъ оногъ, когъ є онъ у грабльиву чету узео. Али іоштъ є величественіє изгледао нѣговъ високій стасъ, кадъ бы своги ратногъ вранца узао и предъ своимъ дрзкимъ коњничествомъ у велико скакао. Нѣга су почитовали нѣгови као свога князя, и іоштъ никадъ ніє ій другчіє водіо него да побѣде, было то садъ да су дивлѣгъ пантера, кои се стоки причисліо, убити хтела, или до зуба наоружану татарску чету губернатора одъ Юнана разгнати.

После многи' боєва дође губернаторъ Хангчунъ найпосле на ту мисао, да силногъ планинскогъ сина лукавствомъ укроти, почемъ га є почестнимъ знацима обдаріо. Не само, да му є кодъ царскогъ двора у Пекингу дугме и пауново перо издѣйствовао, него іоштъ є и то учиніо, да му є титула „Вицекраля Міаотса“ дата и онъ, као первый и врховный вазалъ у дворъ Юнана приступа може имати Кадъ є онъ, многобройнимъ своимъ коњничествомъ праченъ, у главну варошъ провинціє приспѣо, изиђе му татарскій гарнизонъ подъ оружѣмъ на сусретъ и прими га съ оними почестима съ коимъ и губернатора; овай пакъ ніє пропустіо, да га за свою богату трапезу непостави, равнимъ начиномъ и своги найвећегъ поверения удостои. Дође ли вѣсть о каквой новой грабльивой чети у двору Юнана, то є знао паметный Вангъ увекъ сву кривицу за себе уклонити, ако бы пакъ нѣгово око подъ висовимъ обрвама злурадо севало, то бы често о дрзкимъ дѣлима свои' коњаника, коима є онъ самъ главный виновникъ изъ уста мѣстозаступника разумео.

Непрестано пріятельско поведеніє Хангчуна мало по мало лишило є Ванга свакогъ подозреня. У чувству уваженя међу своимъ друговима, кое є са нѣму указаномъ чести подпуно уживао, обичествовао є дуже безъ сваке пратнѣ главну варошъ местозаступника посѣштавати, и неманѣ ласкао є своіой гордости, кадъ бы при первой коньской стопи на капіи одъ Юнанфуа сабрана посада Татара на ноге скочила и улицомъ неблагогласне говге ориле се. Полако и на све стране пристойно поздравлюћи проће гордый Вангъ крозъ узку улицу; и садъ ніє држао себе за вазала местозаступника, него за сановника царскогъ єдногъ истогъ достоинства са губернаторомъ.

Тога ради позванъ буде єдногъ дана на светчаность кодъ Хангчуна; и іоштъ сунце до полудневне висине допрло ніє, кадъ є онъ у главну варошъ ушао. Овай паръ онъ є свой кожньій огртачъ съ єдимъ прслукомъ одъ фине єленске коже променіо, и уместо пантерове коже покривало є нѣгова плећа єдно бело, пурпурнимъ пругама украшено ћупце. На своіой приномъ косомъ покривеной главн носіо є високу капу, на коіой се знаци нѣговогъ достоинства, жуто дугме и пауново перо, блистау. У место високи чизама кое є онъ обично носіо, быле су садъ первене извезене на нѣговимъ ногама єменіє. Само конь быяше тай истый, кога є онъ увекъ яшіо, но и овай быяше данасъ съ богатомъ уздомъ и златомъ извезеномъ ашомъ накићенъ. На капіи варошкой дочека га съ великомъ чести єдно одъ-

ленѣ татарске кавалѣріє. Нѣгови кои су га съ планине до доле допратили, на єданъ сатъ одъ Юнанфуа заостали су, да бы тамо, у єдномъ бамбусовомъ шипраку сакривени, повратакъ ньіовогъ предводителя, кои є онъ за ноћу опредѣліо, очекивали.

На улазку палате мѣстозаступника скине се Вангъ съ коня, губернаторъ прими га на степенима и, почемъ га пристойно поздравіо и добродошао назвао, одведе га крозъ више сяйно застрвены соба у велику салу, у коіой су се сви остали гости скупили, кои улазећегъ страхопочитателнимъ поздравомъ дочекаю. Тако дакле започне се опера или театрално представлене, главно удовольство Хинеза. За овимъ послѣдує богатый ручакъ, по уживаной радости за асталомъ, понуди домаћинъ госте проодати се у башту и ови су му радо слѣдовали. Подъ ладовитимъ вейнякомъ, у тавной вешто у стѣни израђеной пештери дуваше угреяномъ на супротъ пріятна прохладителность. Мирисни чбунови давау одъ себе сладку благовоность, красне одъ бамбуса приуготовлѣне клупе съ наслономъ мамиле су уморногъ да се посади и по вольи пружи. Внимателни служительи были су на руци, да фино изплетену асуру, лепо израђенъ ћилимъ и меке ястуке понамештаю и застру. Вангъ ніє могао примамлюћемъ кушаню противити се, онъ є осећао себе изнурена, потребовао є покоя. Предъ ньимъ дошавшій домаћинъ, пре него што є онъ изговоріо, дознао нѣгово захтеванѣ. Тако дакле буде у єдной найумилніой пештери угодна постеля намештена, на кою се поглавица безбрижно простре Єдна татарска чета, опредѣлена за стражу, на заповесть местозаступника стане предъ улазкомъ пештере, како бы чувала, да небы когодъ покой нѣговогъ високогъ госта наружіо. Скоро затимъ преда се овай дубоко у крило сна.

Истина да се є юнакъ саняню беззлобно оддао, али у непосредственой близкости вирило є издайство. Татари, кои су стражу предъ пештеромъ чували, имали су заповесть, чимъ поглавица заспи, да га свежу. Зато су и држали яке конопце у преправности, и чимъ су се уверили, да є онай човекъ, кои є већъ тако често у боєвима съ ньіовимъ друговима стотинама побеђивао и предъ кимъ су они гомилама бегали, само кадъ бы топотъ нѣговогъ коня чули, дубоко заспао, непримѣтно нападну на нѣга и тврдо му свежу руке и ноге на постельи, на коіой є спавао. Одъ притиса конопца пробуди се поглавица Онъ хтеде скочити — бадава, ніє се мого ни покренути. Надъ главомъ севаше му мачь татарскій, кои бы му главу одма раздвоіо, ако бы и найманѣ писнуо. Подсмеваюћи се у стражной части пештере стояше Хангчунъ; онъ є строгу заповесть издао и наложіо, да везаногъ до мрака унутра чуваю, онда да га у єдну више миля удалѣну на брегу твердиню однесу, гди да га у безбѣдной оставки нѣговой судбини предаду. —

После неколико сатій налазіо се походъ већъ на путу. Єдно одѣленѣ татарске кавалѣріє пратило є носіоце, кои су на дугачкимъ моткама клупу за почиванѣ носили, на коіой лафъ рода Міаотса свезанъ лежаше. Они су прошли на противну капію вароши, да небы приврженике Ванга сусрели, кои' место задржаваня дао є губернаторъ познати. Странпутицомъ идући допру найпосле до планиске тврдинѣ.

У средини лепо обдѣланимъ ньивама покривене равнице подиже се стрмена на све стране одсекомъ пружена стѣна, коє вр' многи врлетно подижући се зубци ображаваю. На єдномъ одъ ови, кои є найширіи, виси подобно гньизду орловомъ, тврдый замакъ, кои отмѣнимъ државопреступницима за затворъ служаше. Само єдна узка у стѣни изсечена стаза вођаше горе. Якимъ гвожђемъ быяше излазакъ заграђенъ, и само познавателю было бы могуће, капію наћи, кою изнутра яка ключаница затвараше.

Кадъ є походъ на подножію стѣне приспѣо отворе се на даный знакъ врата ограде. Носіоци унесу унутра носила, и опетъ гвозденъ запоръ буде заключанъ. Полако се узъ стрмену висину узпужаю, и найпре почемъ су носіоци горе были, татарско коняничество врати се натрагъ у варошь, да губернатору яви, како су срећно уваћеногъ до означеногъ места однели.

Горе буде Вангъ свои' окова ослобођенъ. Дуго постоєћа мука изцрпила му є силе, ладный зной цуріо низъ нѣгово чело, было є као безчувственъ. Механически дозволіо є да га воде, безъ икаквогъ противорѣчія. На єдной страни планиногъ замка налазіо се редъ мали, ћелици подобни собица, коє су за преступнике опредѣлене. Само єданъ малый, съ гвозденомъ решеткомъ снабдѣвеный прозорчићъ, пропуштао є сунчаный или месечный зракъ у ово мрачно обиталиште. У єдну такову собицу уведу поглавицу и оставе сама. За ньимъ затворе се тежка врата — ко бы могао знати, да ли ће се икада отворити!

Кадъ се є Вангъ на само видіо, почне изъ своє безчувствителности къ себи долазити. Онъ упозна своє опасно положенѣ, где є морао одржати ужасну казнь, можда одъ глади умрети. И нико одъ нѣгови неће дознати, шта се съ ньимъ збыло. Ударао є песницомъ своє чело, пипао є рукама свуда по ладномъ каменомъ дувару, нигде излазка. Тада упадне єданъ месечный зракъ крозъ решетку унутра, кои є за облаке зашао было; осветли любко чело заробленика у мрачной ћеліи. Нѣму се чинило, као да га мами наполѣ, наполѣ у нѣгову планину. Трудно узпужа се узъ зидъ и гледаше крозъ прозоръ Онъ быяше доста великій, да бы се могао крозъ нѣга провучи, али гвоздене шипке препречиваю изходъ. Вангъ кушао є потрести ій, коє му се съ почетка чиняше непокретно. Али нужда позайми му надчовечну снагу; нѣгова нервична песница потресе решетку; зидъ, у комъ ова утврђена быяше, одвали се, и заробленикъ наће се наєданпутъ незадржанъ у слободи.

Бледозрачный месецъ своє зраке на предѣле, завієне тамомъ, бацаше, у валовима удалѣногъ мора светлость се огледаше, а сяйность нѣгова густу шуму осветляваше, коя се на єдномъ краю до подножія стѣне простираше Ова стрмо и кршевито изъ равнице подижући се надвишаваше све. И кадъ є поглавица съ прозора доле погледао, вртіо му се мозакъ при погледу стрмогъ зида, по коме спужати се доле чинило се немогуће.

Онъ є мысліо, да ли да се усуди дѣло предузети. Іоштъ є было много сатій до зоре, іоштъ є могао онъ, кадъ бы доле было, своимъ непріятельима побећи, своє потражити и тако съ ньиме у свою планину повратити се, и онда — осветити се. Прохлађуюћій ветаръ дувао є на нѣгово зажарено лице. Иза нѣга претила му є извѣстна смрть, може быти іоштъ ужасне муке. Предъ ньимъ у наклонѣномъ паду мамило га є спасенѣ, у осталомъ . . . . Онъ ніє мысліо много, онъ є на єдно мысліо. Узпужа се до отвора прозора, погледи добро у зіяюћу провалу и одважи се скочити. Пусти се готово безъ чувства. Овде онде ударао є, напослѣдку япунце, у коме є увієнъ было, закачи се за єданъ трнъ. За єданъ секундъ висіо є као обешенъ, онда далѣ се сурва. Наєданпутъ падне на єдну узправлѣну плочу и ова прекрати сплазенѣ; онъ се нѣ дочепа тако, да є далѣ съ ньомъ одлетіо. Овако подобно каквомъ падаюћемъ камену по неправномъ месту отиснутомъ, вртіо се у увекъ брзомъ полету напредъ, докъ напослѣдку изнуренъ, у руку и ногу ранѣнъ у провалу паде.

Снажанъ болъ пробіно є нѣгове чланове, и то є и узрокъ, што є опетъ безчувственъ на земльи лежао. Іоштъ є месецъ ясно сіяо на ведромъ небу. Вангъ погледи око себе, онъ осећаше скоро себе мало опоравлѣна и премда му є доста тежко было, то опетъ предузме путъ да бы до свои коняника допрети могао. Већъ дуго су ови на нѣга изгледали. Кадъ се ніє появіо, были су сви узнемирени. Неколико одъ ньи по различнимъ странама предѣла и око вароши тумарали су. Єдно, съ часа на часъ одъ поєдини тамо амо тумараюћи коняника издаваюће и ореће се звижданѣ одржавало є ньіову свезу. Вангъ чує добропознатый знакъ. Нѣгово срдце куцаше яче, онъ заборави свой болъ своє гореће ране. Ніє дуго было и онъ довати се узенгіє свога коняника. Укратко приповеди свой догађай. Коняникъ сяше и подигне ранѣногъ на коня. И чимъ є овай видіо доброгъ коня подъ собомъ узправи се на узенгіє и съ дивльомъ претньомъ допре до стана свои верны. Како су узклицавали ови садъ нѣму на сусретъ, кадъ су у средини своіой дуго одсутствуюћегъ угледали. Како су напротивъ шкрипали зубма гнѣвомъ разпалѣни, кадъ су изъ нѣговы уста разумели, шта му се догодило! Єдва ій є могао уздржати, одма хтели су буктинѣ у варошь бацити и надъ ньіовимъ предводителѣмъ учинѣномъ издайству страшно осветити се.

Међутимъ утиша онъ ньіову ярость и принуди ій у ньіову планину повратити се. Іоштъ ніє првый петао кукурекнуо и Міаотси дођу у своя села међъ стѣнама. —

Међутимъ местозаступникъ Хангчунъ само се за кратко време о успѣху своггъ лукавогъ дѣла радовао. Истогъ вечера, у комъ є надъ

страшнимъ поглавицомъ невалялство дао извршити, сіяла се башта нѣгове палате одъ хиляде шарены папирны фенѣра, кои буктеѣа светлость поѣно небо црвено боядисаше и у воденимъ изворима баште ясно се огледаше. Онъ є самъ одма, чимъ є Вангъ везанъ было, узо дивитъ и перо и на найфиніой артіи, кою славне домаѣе фабрике израѣую, са найбольимъ амбро-мирисним тушомъ цару писмо написао, у комъ найстрахопочитателнимъ изразима явля, да є Вангъ уваѣенъ. Єданъ татарскій вѣстникъ по заповести узме изъ конюшнице свога господина найбржегъ коня, и съ налогомъ да свакогъ трѣегъ сата коня промени отисне се на путъ да важну вѣсть што може брже у Пекингъ однесе. Затимъ Хангчунъ, почемъ є свою заповесть издао, врати се у кругъ свои верны пріятеля, кои су сведоци тогъ нечовечногъ позорія были, и пливао є съ овима у уживаню опіюма, коега гомилаюѣій се димъ мало по мало цело друштво у райскомъ сну улюлька. Садъ у полноѣно доба заѣчи сала одъ звука свирке, у коіой су се служительи отмѣногъ татарина веселили, докъ є ньіовъ господаръ у оковима разузданогъ саняня лежао.

Кадъ се уютру касно пробуди, чекао га у двору єданъ вѣстникъ, кои са самимъ губернаторомъ желіо разговарати, да бы му вѣсть одъ найвеѣе важности саобштіо. Но ніє одма пуштенъ было, да уѣе; єръ се Хангчун-у іоштъ вртіо мозакъ одъ ючеранѣегъ разкошства, и ніє преѣе при чистой савѣсти о себи самомъ и ючеранѣмъ доживленю было, докъ ніє неколико шоля найфиніегъ бохеа-теа попіо. Затимъ заповеди да га нѣговогъ достоинства альиномъ огрну и тако у салу, гди є аудієнцію давао, на мекій диванъ посаде, гди онъ безъ сведока чекаюѣегъ вѣстника прими. Кадъ є овай прагъ сале прекорачіо, поклони се трипутъ до землѣ, тако да є челомъ землю додирао. Потомъ Хангчунъ даде му знакъ приближити се. Дрктаюѣи целимъ тѣломъ вѣстникъ слѣдовао є знаку нѣговомъ и на пытанѣ, шта има явити представи дрктаюѣемъ, шаптаюѣимъ гласомъ несреѣну повѣсть о бѣгству поглавице Міаотса.

Подобно грому пробіо є овай немилый гласъ уво местозаступника. Бледъ клоне на ястукъ свогъ дивана. Тада тргне се изъ забуне, и као да є лажанъ овай гласъ или само пола разумео, заповеди дрктаюѣемъ вѣстнику, да іоштъ єданпутъ речь по речь свою вѣсть потвори. Овай є то учиніо ал' дркѣуѣимъ гласомъ. Кадъ є пакъ уѣутао наступи кратка тишина. Но наєданпутъ скочи местозаступникъ са свогъ места зовне свога роба и заповеди, съ места вѣстника целату предати. Бадава се овай прострео предъ властникомъ и молио за свой животъ, бадава є обгрльивао нѣгова колена и приклиняо га, да га као невиногъ поштеди. Хангчунъ гурне га ногомъ одъ себе и повтори свою нечовечну заповесть. Несреѣный буде одвученъ и свирѣпа казнь буде на ньимъ извршена.

Чимъ є то свршено было, даде Хангчунъ донети нѣговъ седанъ. Єдно оделенѣ татарске кавалѣріє буде одма одреѣено, да намѣстника прати. Походъ крене се управъ у планинскій замакъ. У брзомъ ходу ишли су носіоци крозъ узке улице главне вароши, спреда и састрага скакали су татарски коняници. Граѣани, кои бы се на улици десили, покланяли су се понизно до землѣ, кадъ є хучѣій походъ поредъ ньи пролазіо. Местозаступникъ ніедногъ ніє удостоіо свога погледа. Намргоѣенъ седіо є иза завѣса на носилама, за крвлю на дужность заборавивши чувара жеднѣи, кои су тако немарльиво високогъ госта чували.

Было є подне, кадъ є онъ у тврдиню приспѣо. Одма є заповедіо, да га одведу у собу, изъ коє є поглавица побего. Ту є кодъ нѣговы ногу лежала изломлѣна решетка, само надчовечне силе быле бы у стаю, яке шипке изломити. Хангчунъ заповеди донети лѣствице, по коима се попне и погледи съ прозора у зіяюѣу провалу. Како се могао єданъ човекъ усудити, да у тако велику дубльину скочи! Но тамо доле на трню, коє є изъ пукотина стѣна поникло, лепршао се белый одиракъ апунцета, кои є Вангъ носіо. Дакле было є истина, да се є поглавица дрской пропасти одао. Али ніє ли се разбіо? Нигди, тако явише чувари, нису нашли нѣгово тело. Извѣстно є, да є живъ одавде умакао.

Местозаступникъ остави собу, нѣгове очи сіяу се и быяу заморене гнѣвомъ. Онъ изиѣе у авлію планинске тврдинѣ, и почемъ се на єдну бамбусову клупу посади, сазове све чуваре затвора, одъ найвеѣегъ до найманѣегъ. Укратко представи имъ ньіову небрежльивость и неверность, а затимъ ладнокрвно изрече надъ ньимъ смртну пресуду. Целатъ буде дозванъ, и предъ очима свирѣпогъ властника изврши овай редкомъ способности свою крваву дужность. Нѣговомъ мачу припадаюѣе жертве морале су у єданъ редъ пасти на колена, и после неколико минута лежау више одъ двадесетъ глава предъ ногама Хангчуна.

Безъ икаквогъ знака сажаленя подигне се овай, остави єдно оделенѣ свои коняника, почемъ му є предварително надзиранѣ остали заточеника и чуванѣ планинскотъ замка поверіо, попне се на свой седанъ, и похити одавде, као што є и дошао, у главну варошь. Овде затвори се више дана у єдной одъ найотмѣніи соба нѣгове палате, никогъ ніє пуштао кодъ себе, и веѣъ се разнео гласъ, да се є убіо, кадъ єдногъ ютра зовне къ себи заповедника татарскогъ гарнизона, нѣга за време свога одсудствія за заступника наименує, и потомъ съ великолѣпномъ пратньомъ предузме путъ у златну, престолну царску варошь. —

Вангъ Итехъ было є после неколико неделя одъ свои рана оздравіо, онъ є имао доста времена о плану освете мислити. Лукавства и издайства гнушао се, на явный нападай рѣшіо се и преправіо. Садъ быяу све припреме свршене; многобройный ескадронъ коняника у селу свога поглавара чекаше на нѣговъ мигъ, да противъ непріятеля иде. Нѣгово село лежало є на єдномъ планинскомъ гребену, кои се одсеку подобанъ изъ дубоке долине подизаше иза високи' планина пужаше. Долина быяше оскудно обдѣлана, одсеци планина травомъ обрасли. Непосредствено предъ простимъ колебама селяна простираше се зелена ливада, коє младо разстенѣ лежеѣимъ голіятскимъ брегомъ быяше одъ дуваня ладногъ сѣверногъ ветра заклонѣно. Съ врлетногъ брега сливаше се у весела места бистрый потокъ, кои полако крозъ зелена поля жубори, докъ се у чбунъ тавногъ шибля неизгуби, изъ когъ се опетъ на противне стране разлива, гди у долину водопадъ хучи.

Обитаеме колибе Міаотса быле су безъ икакове вештине одъ сировогъ коля и иловаче сграѣене, истина свакогъ укуса лишене, али топле и угодне. На колю, коє одвѣсно у землю стои, висило є оружѣ обитателя, штитъ одъ воловске коже, коплѣ и широки мачеви; бамбусова асура служила є за засторъ спаваня, простъ асталъ, на комъ є и найманѣ покуѣство стояло. Поредъ сваке колибе и съ овомъ єдимъ вратима у саюзу стоеѣомъ лежи конюшница, у коіой конь съ притяжателѣмъ кровъ дели. Мало є одъ остали различна она ньіовогъ поглавице, само мало веѣа и у две собице поделѣна, иначе тако исто оскудно унутра намештена као и остале.

Веѣъ є Вангъ Итехъ заповесть къ маршираню издао, морао є сутра осветлити образъ. Данасъ се светчаный ручакъ опроштая са женама за ратнике спремао. Предъ колебама и унутра ови' ѐчила є хука одъ прилѣжно радеѣи жена. У великимъ котарицама, пруѣемъ изплетенима лежао є пириначъ нагомиланъ, воденице, сувожилнимъ рукама девояка покренуте, клопарале су и шуштале, надъ буктеѣимъ пламеномъ ключала є у бакарнимъ котловима вода и на гвозденимъ ражнѣвима окретала се покрай ватре бутина одъ шкопца. Смеяле су се и шалиле у врло добромъ разположеню проводеѣи кратко време, да бы мутне мысли при близкомъ опроштаю одагнале.

Люди стояли су одчасти у гомили шалеѣи се, своє оружѣ прегледаюѣи, одчасти скакали су на своимъ коньма. Ови гласно су 'ржали, као што су у снажномъ скоку преко поля трчали, подобно као да су делили и они радость ньіовы яхача, што ій опетъ на бой воде, да обште люблѣномъ поглавици нанешену увреду освете. Овай пакъ са више ньи одъ свои' коняника ушао є у колебу, да се о плану нападаня посавѣтую. Садъ изиѣе наполѣ. Ореѣій се узкликъ поздравіо славногъ юнака. Онъ заповеди, да му свакогъ коня поєдинце представе, прегледаше свакогъ а коняике опоминяше съ мало речій — не на храброст, тога ніє се потребовало — него на точну покорность свои предводителя.

Кадъ'є подне превалило, разпрострe се бамбусова асура по ливади, люди поседаю, и у земляним судовима жене донесу єло, вкусну шунку одъ шкопца и за доста пиринча. У кругу свои' посади се поглавица, да бы ручакъ опроштая съ ньима делio. Нису седили него су лежали за софромъ, и што є масніи было пириначъ тимъ є више дражіо ратнике. Деца доносила су велике крчаге, пуне сладкогъ опойногъ шербета, кои є са лютимъ плодомъ биберове стабльике зачинѣнъ было. Єли су безъ ножева и вилюшака, дивльимъ

природнимъ синовима нуждни су само ньіови прсти, да єло изъ чиніє ваде и до устію донесе. За пиће рогови были су сви до вршке напунѣни и до дна испразнѣни; празне рогове деца су опетъ прилѣжно пунила. Садъ се разговоръ о различнимъ предметима поведе, забавлянѣ было є снажніє што є яко пиће весело разположеніє духа частеѣи се више узвишавало. Поглавица зовне девойке, коє су у цитру знале ударати. Ова се састояла изъ корнячине люске, преко коє одъ овчіи црева изплетеке жице затегнуте были. Єданъ кошчаный прутиѣъ служіо є къ томе, да у натегнутимъ жицама сакривеный звукъ изгони. Садъ се заори народна песма изъ громки' грла юнака, а у шуми было є одзивъ:

У планини бойна труба труби,
Са висина густа магла руди;
Вангъ Итехъ, силанъ юнакъ, кличе:
„Коплѣ и мачъ наши, айд' ратниче!
Силнога яши вранца седлай!
На юнаку Вангъ Итеѣу слѣдуй!! —

Колиба се брой на стѣни сеє,
А на брегу слобода намъ веє,
Вангъ Итехъ, храбрый юнакъ храни. —
Съ Богомъ красна куѣо ми остани!
Я полазимъ на ратъ на бойште,
То одъ мене Вангъ Итеехъ иште.

Некъ се душманъ к'о класъ густый носи,
Коплѣ и мачъ нашъ нека га коси!
Вангъ Итеехъ на бой насъ садъ води,
Душманина мачемъ сеци, боди!
Силный коньицъ подъ мномъ вришти гласно,
Я ћу певат' Вангъ Итех-у ясно.“

Почемъ су последньи звуци песме у шуми одекнули послѣдована є кратка тишина. Рогови буду наново напунѣни и са зачинѣнимъ шербетомъ сува грла поквасе се. Затимъ започне се веселый разговоръ изнова, хвалили су поношльиво собствену храбрость, као наслѣдствену часть свои отчева, іоштъ никада родъ Міаотса ніє было на дуже време Хинезима платежанъ; подсмевателно разговорили се о перчинастимъ, црно-косимъ синовима Хана, о ньіовой неспособности, што се пушкама съ фитильомъ служе, о ньіовой страшльивости, што само издалека на непріятеля нападаю. Али што се богатіє потоци пенушеѣегъ се шербета изъ крчага у рогове ливау и што су чешће изъ овы жедни ратници сркали, тимъ тепавіи постаде ньіовъ єзыкъ, тимъ тежа глава. На скоро затимъ постре се єданъ за другимъ поредъ остатка своръ пирногъ меса, да спава, поглаваръ оде у колебу, и іоштъ ніє сунце зашло, кадъ ал' сва се хука утиша, само іоштъ жене по ньіовомъ обичаю при остатку свои' мужева по вольи се сладише.

Варошь Юнанфу лежи у далеко пруженой равници, кою опетъ канали просецаю. Свуда измеѣу брижльиво обдѣланы ньива и трудолюбиво негованы дрва подижу се куѣе маньи села, коя окружію ове вароши принадлеже. Свако село има свой храмъ, кои ликови Буде украшаваю; предъ олтаромъ просителъи клечу на колена, и да бы наклоность идола получили, пале комаде шареногъ папира. Свештеници радостно скупляю ньима припадаюћу милостиню. Каналима плове натоварене тако зване цунке непрестано тамо и овамо и посредствую саобраштай измеѣу главне вароши провинціє и окололежеѣи села. Лаке барке, само єднимъ човекомъ управляне, носе се полагано надъ бистримъ валовима. На краю ове стои дугоногій високъ сувъ Коморанъ (птица пливачица), кои на мигъ управителя барке у воду се гнюра, са особитомъ удицомъ поредъ пливаюћу рибу заквачи и на патосъ барке баца. На обали, гди цунка стає, коя є мало пре варошь оставила, чекаю амали, кои помажу да се ова разтовари. Ньіова древна корита, напунѣна ђубретомъ, коє цунка изъ вароши доноси, вуку на близу лежеѣе ньиве и изтресаю. Кадшто види се, да по нека цунка, са многимъ ветрилама снабдѣвена, као ветаръ крозъ врвеня други' лети, то є царска путничка лађа, коя данакъ изъ провинціє у Янгчекіангъ носи, да бы се одавде великимъ царскимъ каналомъ у Пекингъ оправіо. На ньивама влада и ради безбройна множина прилѣжны землѣдѣлаца, овде мотикомъ землю преврће, онде другій усѣвъ сеє или суву землю студеномъ водомъ залива. Кудъ годъ човечіє око погледи, свудъ ће видитъ дѣлателность, нигди леньо спаванѣ. Тако є то уобичаено кодъ землѣдѣлства, да нико одъ ньи', изузимаюћи нужду болести, ніеданъ часъ данасъ пренебрегнути несме. У страшньой части равнице подижу се високи брегови; то су провалиє у коима страшный народъ Міаотса обитава, и изъ кои кадшто изненада излазе, да оближня села плячкаю. У вароши самой, на єдномъ приличномъ брежульку, подиже се местозаступникова кула, съ коє се цела пространа равница прегледати може.

Вѣчъ є было сунце иза вр'ова планински заишло; ови су се сіяли у вечерньой сяйности, као да су на се ватрене круне носили. На паромъ изпунѣно небо мало по мало ваташе се ноћь. Прилѣжни землѣдѣлци враћали су се куѣи, и ніє дуго траяло поля су была празна, шумъ по каналима престао є, лађе су на зубацастимъ ленгерима почивале; лађари су се предали покою, да бы са зоромъ, подкрепѣни, пловидбу предузели; єдномъ речи свудъ владала мртва тишина.

То є было време, кадъ є Вангъ Итехъ са своимъ коняницима изъ планине на равницу изишао. Овай паръ ніє се онъ за плячку села спремао, сама варошь была є цѣль нѣговогъ яханя. Али знао є онъ, да є тако лако задобити неможе; изненада да є нападне, ніє была нѣгова намѣра, у честитомъ бою, човекъ противъ човека хтео ю є завладати. Зато морао є грађанима о своимъ приближаваню явити, да бы се оне и татарске посаде на обрану спремити могле. Тога ради заповедіо є, да се у окололежеѣимъ селима храмови позапалюю и забраніо є свима плячкати грађане. Наскоро затимъ букнуше на све стране пламени знаци и бацише свой свирѣпый погледъ преко равнице. Ветаръ умноженъ, пожаромъ, дуваше на површини, искре се разсипау, ноћь быяше као данъ.

Чувари варошки' капія примѣтили су найпре и найпре у воздуху беснеће пламене. На ма загрме гонге, и цела варошь устане. „То су Міаотси.“ Тако се гласало одъ уста до уста „Тежко нама, они иду да варошь плячкаю.“ Гарнизонъ татарскій и 10.000 людій скочише на оружѣ. Заповедникъ, єданъ дрзкій, одважанъ човекъ, заповеди капію затворити, подели своє солдате по бедему и тако чекаше нападай.

Меѣутимъ бесніо є ветаръ непрестано, онъ ніяше вр'ове дрва и разтураше пожаръ храмова. Овде онде пламенъ, кои є светиню уништіо, доватіо є и само село. Праскаюћи летіо жаръ одъ куѣе до куѣе, лелекаюћи нагрнули су обитатели, люди, жене и деца и бегали до предъ градски' зидина. Была є ужасна ноћь. Копите коня коє су дрзкіи Міаотси яшили, упропастили су савъ усевъ, дивля ратна вика планински' обитателя изпуняваше воздухъ. Буромъ овомъ упрепашѣени, пробуде се лађари у своимъ цункама смотре зарумениивше се небо, а жалостно яуканѣ селяна допре до ньіови ушію. Ленгери се на ма изваде и лађе се крену. Было є притиса и гурання у каналима тако, да су гдѣкоє цунке и пропале.

Кадъ є свануло, кадъ є сунце своіомъ светлости варошь и окололежеѣій предѣлъ обасуло густый димъ до неба се подиго, равница давала є видъ опустошеня. У сяйности ютренѣгъ сунца блистало се оружѣ Міаотса, кои, у мале гомиле поделѣни, на ньивама стояу. Предъ ньима на своръ убойномъ вранцу скакао є Вангъ Итехъ. Предъ свакомъ се гомиломъ задржаваше, и свою заповестъ издаваше. Затимъ заповеди, да коняници одяше, како бы конь и човекъ после дугогъ ода одануги могли.

Чимъ су то изъ вароши примѣтили, заповедникъ своє трупе са зидина повуче и дозволи имъ, да се одмараю. Ніє было изгледъ да ће на непріятеля юришити, почемъ се гомиле наскоро посаде, да се доручкомъ подкрепе.

Данъ проће, и никакво се нападанѣ несврши. Татари клонили су духомъ. Заповедникъ посавѣтовао са официрима, и одважи се ноћу за неко време са трупама варошь оставити, да ову у болѣмъ поредку, а трупе, да съ леђа непріятеля нападну, постави, и онда слѣдуюћегъ дана нападеніє да чека.

Кадъ се є смркло, планъ є извршенъ было. Ћутаюћи марширали су Татари изъ вароши наполѣ. Коняници држали су крила а пешаци среддину. У случаю ретерираня надали се, да ће имъ сама варошь дати обрану.

Збогъ планова нѣгови непріятеля Вангъ ніє се скорбіо, онъ є презирао да дозна; прси у прси као запета пушка, тако су были навикнути онъ и нѣгови. Кадъ му є ютреня светлость убойне редове татарске показала, ніє было ни найманѣ упрепашѣенъ, него іоштъ весео, што є садъ прилику улучіо, да храбрость свою и нѣгови у отворевомъ бою покажу. Одма уреди своє коняничество. Єдну часть оставіо є као резерву

на место стана, главно оделенѣ водіо є противъ непріятеля, кои га чекаше. Єдно тане изъ дальине поздравило є планинске синове. Они на тай знакъ полете. Као орканъ беснили су преко равнице, земля се тресла подъ копитама ньіови буйны коня, гласно узвикуюћи юрише на Татаре. Ови уступе ньіовомъ бурномъ нападаю. Ньіови коњаници, кои су крила заштићавали, были су скоро разагнани, ньіова копля изломише се о тврдимъ штитовима Міаотса. Што ніе могло побеђи было є згажено, и пре него што є єданъ сатъ протеко, битка є была решителна. Остатакъ гарнизона спасао се у варошь, остали лежали су на бойшту неки мртви а неки тежко ранѣни. Съ жалостнимъ срдцемъ были су грађани сведоци ужасне борбе подъ ньіовимъ зидинама. Кадъ є было подне, отворе се побѣдителю градска врата. Прашиномъ покривени, у знoю окупани, мачъ и коплѣ крвлю убієни обоядисано, тако су ушли Міаотси у Юнанфу и станили се свакій кодъ грађана. Мало ньи Татара, кои су се бѣгствомъ у варошь спасли, изишли су на противну капію наполѣ, кадъ є Вангъ Итехъ побѣдоносномъ тріумфомъ ушао. —

Хангчунъ є у Пекингъ приспѣо. Златна варошь примила є отмѣногъ госта у своє зидине. врата царске палате была су му отворена. Истина да є вѣстникъ, кога є онъ прѣје цару послао, да о зароблѣномъ поглавици Міаотса яви, на неколико дана пре приспѣо, него онъ, и царъ обдаривши га одпустіо; то опетъ дошао садъ самъ местозаступникъ да бы подробніе описао лукавство, коє му є срећно испало за рукомъ, да уваћеногъ у рукама има. Но ніе му ни падало на умъ, да о бѣгству Ванга ніедну речь спомене, напротивъ, радіо є, да се ништа о томе у Пекингу незна. Предводитель пакъ Татара, кога є онъ као чувара планинске тврдинѣ оставіо, гди є Вангъ затворенъ было, приміо є тайну заповесть іоштъ пре одлазка местозаступника да ће изгубити главу ако некогъ другогъ неувати и у ону собу затвори, у коіой є Вангъ седіо.

После дневногъ чекаия буде местозаступникъ на аудієнцію предъ сина небесногъ, кои скиптаръ царства држи, изведенъ. Подробно разясни свой лукавый планъ и имађаше велико задовольство, што є цара видіо, да више пута главомъ допадльиво клиня, докъ є онъ клечећи нѣму саобштавао. Затимъ буде милостивимъ погледомъ одпуштенъ, а наскоро затимъ добіе наименованѣ великогъ државника у царству. Царъ є самъ документъ своєручно съ киноваровомъ четкицомъ подписао.

О догађаю у Юнанфуу за време своєгъ одсутствія ніе дознао местозаступникъ ништа. Вангъ Итехъ дао є на сѣверной страни вароши єданъ кордонъ поставити, коимъ є некадашньи саобраштай са сѣверо-лежећимъ местима прекинуо. И будући є самъ Хангчунъ, као што є већъ споменуто, бригу о томъ водіо, да се обѣгству Ванга ништа у Пекингъ неяви, то се сусретну овде правила обоице и тимъ начиномъ буде у пуной мери удѣйствовано.

Тако исто и жители Юнанфуа нису имали никаква узрока, да се на войску поглавице изванъ свои зидина туже. Ньима мрзкогъ татарскогъ гарнизона ослободили се, а коњаници Ванга были су задовольни и найспокойніи люди на свету, кои никакве увреде никоме нису чинили. Самомъ Вангу допадало се врло добро у царской палати, где се є станіо. Благо, коє є нагомилано овде нашао, поделіо є сиротиньи ове вароши. Парнице, коє су му донесиване, рѣшавао є правичносћу и благосћу. Сеченѣ людски глава, она Мандаринима мила казнь, ніе у дѣйство приводіо. Напротивъ тога, ако бы какавъ лоповъ или другій какавъ нитковъ кодъ нѣга доведенъ было, то бы наредіо, да се тай истый невредимъ остави, да га само на посао опредѣле и тако трудіо се исправити човека на добрый путъ и недати му прилику, да своє зло дѣло повтори.

Тако є было у вароши, у коіой прѣје нису имали срећу тако спокойно саобраштай и трговину водити, кадъ ал' Хангчунъ се поврати изъ Пекинга. Кадъ се вароши приближіо, дође весть о нѣговомъ долазку. Вангъ є наредіо, да Мандаринъ може безбрижно у нутра доћи. Грађанима пакъ наложіо є, да оногъ дана, кадъ ће онъ у варошь ући, никако изъ свои кућа наизлазе. Местозаступникъ своимъ служительима и татарскимъ коњаницима праћенъ появи се у вароши. Кадъ є пакъ видіо, да є све тихо као мртво, уображавао є себи, да появленѣ нѣговогъ са већимъ достоинствомъ скопчаногъ лица толико є гнађанима изванредно и страшно, да се нико несме усудити у очи погледати му. Онъ дође у свою палату и крозъ више споредни соба прошавши уђе у велику салу — и гле, стояо є садъ своимъ непріятелю Вангъ Итеху очи на очи!

Мандаринъ было є садъ као муньомъ пораженъ, кадъ є високо лице поглавице предъ собомъ угледао, кои ніедну речь непроговоривши, оштро га сматраше. Ноге га издадоше, онъ се колебаше као трска и клону на колена. На мигъ Ванга приступише неколико служателя нѣгови подигну дрктаюћегъ местозаступника и однесу га на диванъ. Овде свежу му руке и ноге и тако обезсвесћеногъ однесу у єдну споредну собу, гди су га брижльиво чували. Међутимъ были су поватани и нѣгови пратіоци и предани да се предосторожно чуваю. Одма се у вароши явило, да свакій опетъ као обично своє послове врши, и чрезто све є ишло садъ своимъ обичнимъ путемъ.

Но шта є хтео садъ Вангъ Итехъ са своимъ високимъ зароблѣникомъ предузети? Колико му се съ почетка животъ у Юнанфу-у допадао, толико му є после имаюћи ову варошь у рукама омрзо, онъ є чезнуо са своіомъ планиномъ. За крвлю своєгъ високогъ непріятеля ніе жедніо, безоружаногъ и слабогъ зароблѣника убити држао є противъ своєгъ достоинства. Онъ га є послао окована у Пекингъ. „Никада“ — писао є на то цару — „Міаотси нису сыну змая плаћали данакъ; али іоштъ никада нису ни лукавство предпоставляли слободной битки. Овога, твога Мандарина, кои ме є лукавствомъ напао, препоручуємъ твоіой милости. Нѣговомъ лукавству осветіо самъ се, одъ тебе зависи, да твомъ слуги опростишъ. У осталомъ нека влада миръ између тебе и Вангъ Итеха поглавице Міаотса.

Л Ст.

Слово Пишталарно,

говорено одъ Николе Саввића Пароха Церкве св. Николаевске, 29. Юнія 1858. године.

Младъ самъ іошъ я човекъ, по чему и искуство моє слабо є, перо моє ніе тако вешто, да бы могао я у овако свеченомъ торжеству онако изразити се, како у прсима моима осећамъ, и у себи чувствуємъ, а особито овомъ приликомъ, гди се о собственной моіой личности ради, гди се актъ овай овако торжественъ мене самогъ тиче, кадъ ми и душа и срце моє тону у неописане милине светле радости часа овогъ овако у животу моме важногъ! Истину, сотвори мнѣ величіе силный! Тешко є мени данасъ наћи речи, у коє бы обуко моє внутренѣ, расположенѣ да вамъ га наочевидъ изнесемъ, и да га угледите у цѣлой истоветности своіой. Наводнене очи моє, сузама узхићене радости и благодарности, нека вамъ буду найверніе огледало душе моє у овомъ важномъ тренутку, и нека ми буде дозволѣно, ово протолмачити у онолико само, у колико самъ я, коме су у овоме часу све силе душевне заузете осећаима и благодарносћу къ Всевышнему, на дркћућа моя уста изговорити кадаръ.

Высока милость моє духовне власти предає данасъ мени у руке любезно ми ово стадо духовно, да за нѣга понесемъ бреме єрейскога ходатайства у престола Всевышнѣга, да по порученію нѣномъ у нѣму управлямъ слово истине божіе. Милость є ово заиста за мене велика, єрбо какве заслуге може имати човекъ, кои є текъ корачіо у светъ, кои є текъ стао ногомъ на землю, да поживи, и да поштенѣмъ и ревностнымъ служеніемъ своимъ стече у своє власти заслуге, у свога света почитанія, у свога стада любови. Бреме є ово заиста за слабомоћна моя рамена, коя до данасъ по любови мои стары родителя, и по младимъ годинама ни за какавъ теретъ знала нису! Али опетъ — неиспитани су путови Промисла Божія, поуздано є промотреніе црквене моє власти, сладка є утѣха Спасителѣва слова, да є иго нѣгово благо и бремя нѣгово лако за онога, кои срцемъ и душомъ живи Евангелію нѣговомъ! кои срдцемъ и душомъ служи власти нѣговой, коя є одъ Бога. Я дакле немогу овде ништа друго рећи, него, буди воля твоя Господи, кои си призрѣо на смиреніе раба твога, буди хвала твоя Святѣйшій Патріярше, кои си нашао да ми є време приступити светоме олтару, понести крстъ за спасеніе моє, и за духовно утѣшеніе поручаємога ми стада духовнога.

„И зато исповѣдаюся Господеви яко благъ, яко во вѣкъ милость єго.“ Благодать божія, купленна кровію Господа нашега Исуса Христа, по-

моћи ће и мени понести бреме нѣгово, ако и есамь іоште младъ и немоћанъ човекъ, „яко сила божія въ немощи совершается!“

Благодаримъ Вама, Господине Высокопречестнѣйшій, кои сте ми данасъ донели ову благу вѣсть одъ мога Светога Патріярха, и тимъ ме у нѣгово высоко име уводите у духовная парохіе ове; я немамъ речи, како да изразимъ моя осећаня, съ коима я у многопочитованоме лицу учителя и наставника мога и пріятеля фамиліе моe данасъ гледамъ мога Иншгалатора. Радость е моя права радость детинска, ерь осећамъ да е то радость она, коe самь се наслађавао, докъ самь было вашъ ученикъ, питомацъ ваше доброте, отеческа нега ваше любезности наравне. — — — Хвала вамъ на труду вашемъ на чести, кою ми долазскомъ вашимъ дадосте предъ моимъ милимъ Земунцима. Кажите Нѣговой Светости да ће ми найсветый задатакъ, наймилія забава быти целога мога живота, да себе добримъ владанѣмъ, валянымъ служеніемъ, точнымъ и охотнымъ испуняванѣмъ дужности мои покажемъ Господу Споспѣшествующу достойна высоке милости нѣгове!

Благодаримъ и Вама, Высокоблагородный Господинъ Маіоръ и кавалѣръ отъ Іоановићъ на вашемъ труду, и оной высокой чести, кою ми долазскомъ вашимъ дадосте предъ моимъ светомъ. Молимъ, явите надлежнымъ высокимъ посилателѣмъ вашымъ, да ћу я свагда се молити Богу за здравлѣ и срећу Священѣйшега мога ц. кр. Величества, милостивѣйшега Цара и Господара, у коега благословеной области дано е мени служити олтару божію, и наставляти стадо моe, како имаю давати Богу што е божіе, а цару што е царево; и да ћу са свакимъ лепымъ примѣромъ, као живымъ словомъ наставляти стадо моe, у потребнимъ дужностима поданическимъ прама высочайшой особи носителя величества државногъ!

Благодаримъ вама честнѣйша и любезна у Христу браћо моя, кои сте дошли на ово велико моe веселѣ, да мою радость поделите са собомъ, по искреннопріятельскомъ участію вашемъ у лепой срећи моіой. Вы ћете быти добри, да мене у свакоме тѣснацу дужности мои, гди се небудемъ умео наћи, као човѣкъ младъ, поучите, наставите, помогнете, по вашемъ веѣемъ искуству, по вашой искушеной доброти срдца вашегъ. И вы ћете мени оно дати, што сте вы одъ ваши' старій примали, да и я, ако ме Богъ милостивый дуже поживи, другоме дадемъ оно, што одъ васъ добіемъ, и да тако у непреривномъ предаваню службени обреда съ нама и у нама стои наша црква.

Благодаримъ — ал' како — да благодаримъ вама любезни мои Земунци, и одъ данасъ предраго моe стадо духовно, срдечно вамъ благодаримъ по сто пута на вашемъ саучастію! Богъ е ево дао, мене вама за пароха, кои стопама газите ову свету землю, у коіой почиваю кости наши праотаца, кои се греете на ономе сунцу, на коме самь я угледао овай белый светъ, кои живите подъ онымъ небомъ, подъ коимъ самь я провео незаборавлене дане сладкога, незлобн[illegible]отинства мога, кои са моіомъ кућомъ едне радости делите, за едне неволѣ знате, еданъ лебацъ едете, одъ едны потреба живите, ербо вы знате мене, и я васъ знамъ, вы мене као свога сына и брата, а я васъ као моe отцеве и мою браћу. Я васъ овомъ приликомъ свечано увѣравамъ, да и поредъ ове моe службе, и поредъ мога новога одношеня съ вама, ништа неће быти кадро покренути и промѣнити оне моe любови, съ коіомъ самь я и досада васъ увѣкъ предусретао, и поносанъ было предъ светомъ съ тога, да сте вы мои, и да самь я вашъ и досада было, и до гроба остаемъ тай! И одъ васъ се надамъ, да ћете ме и одсада онако любити, као што сте досада то чинили. И, као што ћемо сви заедно подъ едномъ грудомъ землѣ, еданъ съ другимъ почивати, тако ћемо и за живота еданъ съ другимъ у любови пребывати, единимъ путемъ путуюћи, на едноме сунцу греюћи се, и заедно напредуюћи са едне и исте благодати Божіе.

А теби — сладкій мой отацъ, честнѣйшій Протопресвитере мой, наставниче и подпоро моя... шта да ти кажемъ приликомъ овомъ .... моe е срдце у твоіой руцы, ... хвала ти .... хвала ти на свему . . . . Богъ нека ти плати за све оне милости, съ коихъ самь до данасъ живіо одъ колевке моe; . . . . . я ти тога вратити нисамь кадаръ. Ты си мени добре пріятелѣ стекао, са твога поштеня миліи и дражіи самь я стаду моме, са твога имена, и за мене знаду; са твоe честитости, и одъ мене добру се надаю. Много искусніимъ разумомъ твоимъ допуни и схвати моe мисли, и разуми шта хоћу да кажемъ, ербо я се сада немогу тако изразити, како бы хотѣо, да кажемъ и изразимъ оно, што се у мени колеба, и зато више ништа и рећи немогу, но само ово: кажи и старой матери моіой да іой е ево испуніо Богъ желѣ нѣне, да е видила очима радость свою, а я ћу се молити Богу, и трудићу се, да останемъ честитъ, и да іой ни чимъ не замутимъ ове сладке нѣне радости данашнѣ, до конца живота мога. —

Хайдемо сада, да саставимо наше топле молитве къ Богу, да Богъ милостивый благодатію своіомъ укрѣпи немоћь мою у светомъ служенію олтара Нѣговогъ, и да намъ свима даде живота и здравля да у свакомъ лепомъ напредку живећи, никада се неуморимо славити и хвалити пречестноe и великолѣпноe имя, Отца и Сына и святаго Духа, Аминъ.

Грчкій царъ и Турци войште на Србе.

Полазіо Мирка войводу 415
У Сѣници у равной паланци;
Два роѣена брата Леденића
Оба брата, Милоша и Рада
У Соколу на планини граду;
Походіо Младеновићъ Бранка 420
У біелу Ковилячи граду;
У Дебрцу у край Саве граду
Соевића Грбляновић' Лаза;
У біелу Биограду граду
Полазіо Косана войводу; 425
На Краини двіе воеводе
Біелића и Златокосића;
У Лієвчу Милію войводу;
У Лѣсковцу и на Морави граду
Походіо Вучету войводу; 430
У Прокуплю стара Юг-Богдана;
У Косову у маленой Баньской
Полазіо Бановић' Страхиню;
У біелу граду Вучитрну
Три войводе три Воиновића, 435
Петрашина до нѣгъ Вукашина
И Милоша брата наймлаѣега.
Свудъ е едно увардао прото,
Едну вѣру и едно юнаштво,
Да веѣъ никадъ жешће быт' не може. 440
Те се прото цару повратіо;
До Мацара што имъ землѣ быле
Съ оне стране Саве и Дунава,
Ніе пута было полазити,
Ньима валя пазит' на Мацаре 445
Да имъ гѣегоѣъ не учине квара,
Съ тога ньина дома стои войска.
Кадъ царъ Стѣпанъ добра доби гласа,
Брже ситне книге растуріо,
Но книгама позива юнаке, 450
Да му иду брже подъ баряке;
Радъ е у кобъ, што се пріе може,
Съ войскомъ поћи двоици царева,
Докъ му нису ушли у државу,
Да у Грчкой мейданъ подіеле. 455
Но да видишъ слоге и любави,
Како гѣе е своя царевина,
А свіету добра поглавица
Све се диже, што е за оружѣ,
Нико неће да се замієни; 460
Гѣе на дому има деветоро
За оружѣ, све се на бой справля.
У свакога срце е юначко,
Свакій мисли: безъ нѣгъ ніе вайде,
И да може страдат' постойбина, 465
Па мрієти воли на мейдану,
Но подъ сумньомъ и срамотомъ стидномъ
Остат' дома себи за укора.
Што е за бой то се на бой диже,
И біелу Призрену отиде 470
По рієчи цара честитога.
Царъ се силный ни надао ніе,
А силне се сустигоше войске,
Опасаше біела Призрена,
Притискоше землю Метохію, 475
Четаю се око Ђаковице,
Четаю се подъ планиномъ Старомъ;
Роса землѣ не мож' оквасити
Одъ юнака и добріехъ коня,
Одъ баряка и одъ шаторова. 480
Царъ пояха своега кулаша,
Те онъ оде по логору своме,
Да онъ види колика е войска,
И каква е нѣму на очима,
А кадъ виѣе силу и юнаштво, 485
Замисли се, мило му не бѣше,
Што се диже свѣтина толика,
Кадъ нетреба, кадъ неволѣ ніе;
А старат' се валя за напредка
Іошъ за снаге и за добра нада. 490
Мударъ ласно иштетити неће
Ни у муци ни у яду тешку,
А некмоли юнакъ безъ неволѣ
За све зреле памети и снаге.
Царъ е юнакъ, гѣе валя юнаштво, 495
А ванъ боя мудра бѣше глава,
Знаде што му држави е вайда.
И ту ми се нечемъ домисліо,
Кадъ валяде башъ да се пресуди,
Я како ће остат' царевина, 500
Кадъ два цара на ню удараю.
Царъ призива све войводе главне,
И овако силанъ говораше:
„Ой войводе, моe одабране!

„Єсмо сложни, и єсмо ЈУначни,
„Єсмо спремни, и єсмо накани,
„Боякъ быти, мейданъ однієти.
„Но нешто смо учинили ружно,
„За леђима оста земља пуста,
„Што є снаге, обране домовне,
„То се слегло данасъ подъ баряке.
„А ніє намъ преше ни неволѣ,
„Єръ можемо съ манѣ боякъ быти
„За оваке слоге и юнаштва.
„Србъ се може свакій на четири
„Душманина удиль хесапити,
„Као што су Грци и ти Турци.
„Садъ се чує, уводе ми кажу,
„На насъ иде до триста тисуѣа,
„Єдна Грка а двіє Турака.
„Да узмемо сто хиляда Срба,
„То удара єданъ на троицу,
„И іошъ двадестъ узеђу тисуѣа,
„Одъ старієхъ нашиєхъ юнака,
„Што ћу войсци држат' за леђима
„На одмору некъ су на окупу,
„Гђе затреба, некъ се чили нађу.
„Но и ону стотину тисуѣа
„Одберите старіє ратнике,
„Што су свикли поколь на мейдану.
„Другой войсци поздравъ закажите,
„Ако опетъ до мейдана дође,
„Онде срећу у ньой окушаћу,
„Садъ некъ иде съ Богомъ постойбини,
„Некъ є земља шньима слободнія
„Некъ обране има имовина,
„Бояти се біеде и напасти."
Што царъ рече, то се не пореч е,
Лієпо се одієли войска,
Што є за бой оста подъ Призреномъ,
Оно другу оде постойбини,
Да є чува и ода зла брани,
И да ї' азуръ, кадъ є одъ потребе.
Диже войску силанъ царъ Стѣпане,
Право оде Цариграду съ войскомъ,
Кодъ Кестена високе планине
У Грчку є землю угазіо.
И два главна друма ухватіо,
Да га Грци не надиђу съ Турцим'.
Ту вріеме неко постаяо,
У логору одморіо войску,
Докъ се єдномъ отудъ одъ истока
Указала сила и хордія,
Напоредо и Грци и Турци;
Према Србу паде неприлика.
Самъ є главомъ султанъ предъ Турцима,
И мило му, кадъ опази, было,
Да є мало у Србаля войске,
И премисли, већъ є придобіо.
Мило бѣше, радує се Турчинъ,
И царъ Србскій радує се силанъ,
Гђе множину добиће съ малиномъ.
Радую се странке обадвіє,
Радую се, єръ себи не кобе;
Обѣ желе, да с' ударе брзо.
Докъ се с' Турцим' Грци одморише,
Єдно ютро чимъ огрія сунце,
Те обася войске обадвіє,
На уранку дигли се ратници,
Те свакъ снажи себе и оружѣ,
И коњаникъ добра коня свога,
Да є готовъ, како телалъ викне; —
Два юнака на добріємъ коньма
Придолазе у то полѣ равно,
Гђе ихъ виде войске обадвіє,
Гркъ є єдно а друго є Турчинъ.
Кадъ дођоше насредъ поля равна,
Србской войсци оба привикаше:
„Чуєте ли Србски витезови!
„Мы смо главомъ данасъ заточници,
„И замѣне царске на мейдану,
„Позивамо одъ све ваше войске,
„Некъ се нађу до два заточника.
„Да намъ иду на мейданъ юначкій,
„Да войничку срећу прокушамо."
Кадъ то чуо Србскій царъ Стѣпане
Мисли силанъ кога да обере,
Да не дира у старе юнаке,
Некъ и млађи срце задобію.
Тако мисли у шатору своме,
А почу се жуборъ предъ вратима,
Свієтъ мисли да царъ отпочива,
Те несміє нѣму подъ шатора,
Е зазорно кварити му санка;
Скупили се сви главни юнаци,
Сваки радъ бы было мейданція,
Да му са н'га дому образъ сине.
Тиха рієчь била предъ шаторомъ,
Танка свила платно одъ шатора,
Царъ имъ сваку разабрао было,
Пакъ шатору отворіо врата,
И изилеже силанъ међъ юнаке,
И овако оде бесѣдити:

(Продуженѣ слѣдує.)

Два гренадира.

Месецъ красно блисташе, ноћь быяше као данъ, дванаєстый часъ куцаше, кадъ су два гренадира предъ палатомъ графа Рустовскогъ стражу чували. Тада приступи къ ньима некій у янунцету умотанъ. Онъ поче са солдатима говорити и тужаше се, како онъ, будући є већъ доцканъ у своіой кући никакавъ улазакъ неприма. После єдногъ тренутка извади єдно стакло съ ракіомъ, и понуди два гренадира, да му здравицу напію. Ту се ніє дало по двапутъ молити, стакло є већъ ишло одъ уста до уста, и три човека у усамлѣной ноћи разговоръ између себе водише. Єданъ одъ двоице солдата упыта, каквимъ се дѣломъ странацъ занима, и овай одговори, да особиту тайне пуну вештину притяжава, и да метале изпытує. „И то ове ноћи," додa гостъ къ томе, „нашао самъ єданъ примѣчанія-достоянъ каменъ, особитогъ свойства, башъ какавъ я за моє изпытиванѣ потребуємъ; онъ лежи онде на средъ пута, два корака лево одъ насъ." Солдати погледаю тамо и неспазе ништа. „То є обичанъ каменъ у калдрми," одговори странацъ, „вы га одавде неможете видити; но молимъ, ако бы хтели, да ми помогнете вашимъ баіонетима изъ землѣ извадити га, за трудъ ево вамъ нешто новаца." У томъ извади изъ џепа два луйдора. Гренадири нису дуго размишлявали, путъ є было усамлѣнъ, свудъ є владала тишина, дѣло неће траяти дуго, новацъ ће се баръ лако заслужити. Они учине неколико корака са странцемъ, приступе къ дѣлу, да реченый каменъ изваде, и по свршеномъ узме га странацъ а ньима даде речена два луйдора. У янунцету умотанъ, хитіо є съ каменомъ одавде. Гренадири за време своє страже разговарау се о изредной вештини странца, у коіой се онъ разуме, и дивили су се обоица, како єданъ обичанъ каменъ тако велику вредность може имати за тогъ чудноватогъ човека. —

После измѣне хтели су новце променути, да бы ій између себе поделили, али настане пытанѣ, одкудъ су имъ новци. Лагати нису смели, дакле морали су признати, и чудноватый догађай одъ дежурногъ официра буде далѣ явлѣнъ. У оно време, у комъ се ова повѣсть сбыла, сирѣчъ подъ Августомъ III., ніє тако необично было, што су редки практиканти сваке струке по земльи тумарали, и за своє алхимистичне куйне свакогъ рода посуђе сабирали. Међутимъ предузело се испытиванѣ за тогъ човека; солдати морали су извѣстіє дати, како є изгледао и да ли се по говору и одѣлу могао као странацъ познати. Последнѣ држали су за извѣстно. Дакле ніє се могло томе у трагъ уѣи. Стварь буде заборавлѣна.

После много година ова загонетка случайно се разрѣши. Служитель графа Рустовскогъ налазіо се са своимъ господиномъ у Бечу и буде одъ свои другова на єдну забавну вечеру одведенъ. Кадъ су се сви скупили, водіо се разговоръ између ови протува о ньіовимъ господарима, и Балтазаръ, єданъ особито хитрый дечко, започне говоръ: „Кадъ самъ іоштъ кодъ француского посланика у служби было, догодило се то, да се мой господинъ у єдну веома лепу младу удовицу залюбіо, но коя єдногъ твердогъ уяка имађаше, кои ню свуда са шпіонима обкружаваше. Договоръ буде, да се ноћу састану, служкиня ће прозоръ отворити и спустити лѣствице по коима ће се попети, али пре свега мора се найпре єдна препона съ пута уклонити, коя се у томъ состояла, да се недалеко одъ прозора налазила єдна палата, предъ коіомъ су два солдата стражу чували. Ови бы све безъ помуке примѣтили, шта се на супротной страни сбива, и наравно предузеће бы было осуєћено. Како ће се садъ при сяйной месечини започети, да солдате нешкодльивимъ учинимо? Я измислимъ єдно лукавство. У момъ янунцету умотанъ, играо самъ ролу єдногъ страногъ чудноватогъ доктора и одведемъ солдате, почемъ самъ ій найпре єднимъ стакломъ ракіє на мою страну придобіо, да ми єданъ калдрмскій каменъ, кои недалеко одъ речене куће у супротномъ управленію на средъ пута лежаше, своимъ баіонетима изкопаю. При овомъ послу, кои самъ я морао вешто предузети, довео самъ обоицу у таковомъ положеню, да су къ кући леђа окренули и нису видили, кадъ су лѣствице намештене, по коима се мой господинъ попео. Комадъ є срећно за рукомъ изпао. О томе се ніє ништа могло дознати; наскоро затимъ оставимо и варошь; та шала напунила ми є кесу."

„И сиромашни гренадири дванаесть дана строгу стражу чували су," рече на то служитель Рустовскогъ. „Садъ знамо, шта насъ є у Дрездену дуго време узнемиравало, єръ нашъ господинъ и іоштъ много съ ньимъ одъ оногъ времена имали су найвећу наклоность къ томе, да калдрмско каменѣ просматраю и изкопаваю. И како смо брижльиво за тимъ алхимистомъ (златотворомъ) изпитивали. Међеръ у томе є кривица єдне лепе обешенячке жене." Догађаю томъ смеяли се. —

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Петакъ. Найпре у Београду, потомъ у Галацу и у Мостару тукоше Турци стране конзуле, па увекъ имъ изпаде за рукомъ, стварь мирнимъ начиномъ изравнати.

Еракъ. Садъ опетъ чуємъ да су у Аравіи енглескогъ и француског конзула убили; оће л' се и та стварь мирнимъ начиномъ изравнати?

Петакъ. Тешко, єръ само у трипутъ Богъ помаже.

Еракъ. Та то є нечовечно, то є скотски . . . . десетогодишнѣ довойче — — — — тако ми св. Антонія могъ! я бы му страшно судіо, ... валя га — — — —

Петакъ. Оћешъ ћутати, несретниче! како ты смешъ судити, нити си Порта, нити судія.

Еракъ. (плаче).

Петакъ. Шта ти є, Ераче! што плачешъ?

Еракъ. Жена ми є опасно болестна.

Петакъ. Само немой да зовешъ лѣкара, онда ће оздравити.

Еракъ. Та зато и плачемъ, што немамъ новаца да могу звати лѣкара.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Београдъ. Грозанъ случай догодіо се овде. Супруга почив. г. Иліє Момировића, коя се за мало ст ума шедшу држала, и коя никогъ кодъ себе ніє пуштала, него сама у своіой кући безъ послужителя обитавала, буде єсенасъ пр. г. одъ некогъ, почемъ му є на куцанѣ нѣгово врата отворила нападнута; но она пробіє прозоръ, и ларма учинивша се спасе є мож' да смрти. По описиваню ньомъ злочинацъ се ніє могао наћи. Текъ сада 10. Юлія око осамь сатій у ютру нађу є у соби посечену, све драгоцѣности са другимъ стварма пограблѣне. Полицайна власть предузела є съ найвећомъ предосторожности, да злочинца пронађе. — Ови дана изишла є на светъ и друга часть песама г. І. Илића. Изъ самогъ дѣла види се, да є певацъ правый народный духъ погодіо. У ньима се іошъ лакость и простота у изразу и нѣжно углађено чувство огледа. Заиста можемо рећи да є онъ засадъ єданъ одъ найбольи лириски певача. —

— Науке природословне имаю великъ губитакъ сажалѣвати; умрло є пре два месеца славный ботаникъ и природословъ Еме Бонпланъ на своєму добру Ст. Анна у Бразилія у 85. години свога за науке тако користоносногъ живота. Еме Бонпланъ, родомъ изъ Ла-Рошель у Француской пратіо є 1799. год. као ученикъ медецине славногъ Алек. Хумболта на путу своємъ, кои є овай ради испитиваня єстества у Америки крозъ четири године предузео био. По повратку съ овогъ за сваку струку природословія велеважногъ путованя у Француску, наименує га тадашньій царъ Наполеонъ за инспектора царски дворова и башта кодъ Навара и Малмезонъ, кое є званіє до год. 1815. испуњавао неуморно испитиваюћи и дѣлателанъ на полю науке и књижества. Кадъ су Бурбони 1815. год. опетъ владу француску заузели, нису се могли одрећи, да славномъ Бонплану, макаръ да є било приврженикъ Наполеоновъ, ма какавъ чинъ да недаю. Съ титуломъ професора природословне науке и са годишньомъ пензіомъ одъ 3000 франака одпутовао є Бонпланъ год. 1818. опетъ у южну Америку ради испитиваня природе, одкудъ се више у Европу ніє ни вратіо.

— „Невену" явля се изъ Карловца: Ево насъ управъ одъ покопа врѣдногъ нашегъ умѣтника Вѣкослава Караса, кои се є 5. о. м. удавио, хотећи се у Купи купати. Тѣло є у овоградской болници лежало; а за мртвога звонили су само у православной цркви, премда є Римокатоликъ было.

— Међъ еврейскимъ рабинима у Келну породила се свађа, а то збогъ тога, што неки хоће да се по ньовомъ гроблю дрвеће сади, а други веле, да є то забрањено по Талмуду, кои налаже да гробля пустиньи наличе.

— У Ст.-Галену (у Швайцерской) умрло є скоро некій просіякъ, кои є после себе 90.000 франака оставіо. Више одъ 20 година има, одкадъ є онъ по вилаєту просећи кудакудъ тумарао, и више є путій збогъ тога и казнѣнъ было, єръ нит' є было ромъ нити слепъ, већъ зато просіо, што є на радъ мрзіо.

— Први 6 месеци ове године доплови ше у Хамбуршко пристаниште 1964 галія, манѣ него лане 2458. Изъ чега се заключити може, у колико се умалила о той вароши трговина збогъ трговачке кризе.

— Премда се о овогодишньой жетви ништа извѣстно засадъ казати неможе, ипакъ се у томъ сва извѣстія слажу, да ће быти наполе спрамъ ланске,

— У цивилизираной Европи ушло є у обичай, да млоги банкроти найвише троше и у свему разкошанъ животъ проводе. То увиде већъ и саме служавке, као што слѣдећій случай доказує. У Тиринской вароши нѣкой служавки као ранѣница примлѣна у кућу неке племените госпое одказа іой службу, што іой ніє плаћу подвоструучити хотѣла, єръ рече она, овде имаде млого банкрота, кои новаца имаю као плеве, пакъ своє служителѣ плаћаю, колико годъ они ишту.

— У єдной фабрики у Манчестру, гди се граде парна кола за руске железнице, догодио се скоро следећій грозанъ случай. При кушаню таковы єдны парны кола пукне казанъ и све около стоєће, коє рани, коє поубія. Шестъ людій осташе на месту мртвы.

— У Генуи покушаше ньи 50 уапсеника силомъ утечи, но войници оружѣмъ прискочише, те тако петъ главомъ платише, а 15 бы ранѣно.

— 5. книга Аркива за повѣсть и старине югосл. што га уређує нашъ неуморни г. Иванъ Кукулѣвићъ Саки. тиска се у Млѣтцы, и до сада є тискано већъ 10 таб.

Станѣ воде.

На Дунаву		7 ст.	2 п.
На Сави	нарастла	1 „	8 „
На Тиси (Кодъ Титела 11. Юлія) изподъ	0	1 „	3 „

Ове недѣлѣ непролазише никакове терестне лађе покрай Земуна.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за поду 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброни се може кодъ сваке г. к. поште. Изъ унутрености Турске неки изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на Книжару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 29. У Земуну 20. Юлія. 1858.

На Ивандан у зору

Ой иванско златно цвеће
Ютросъ рано узабрато,
И за венчићъ порећано . . . .
За моє те плетемъ злато.

Хоће ли те нѣна рука
О свой прозоръ заденути,
Хоће ли те место мене
Пригрлити — цвете жутый?

Ту на нѣне очи вени,
Кодъ нѣ мрети горко ніе,
И я венемъ, коннимъ давно,
Ал' умрети — тежко ми є!

Єръ тебе ће мила нева
Кадъ увенешъ ожалити;
Али мене, кадъ преминемъ,
Хоће л' мене ожалити?

На Ивандан у вече

Я самъ єдну любіо,
Любіо самъ верно,
А она ме одбила,
Одбила неверно. —

Нисамъ нигда мисліо,
Да ћу тако проћи;
Ал' ме нешто тешило
„Дан' ће себи доћи!"

Боланъ робе, болавый,
Ал' си среће худе —
Твоє мисли варљиве,
Залудъ за њомъ блуде.

Неволи те драгана,
Другомъ срдце дала . . .
Ніе за те никада.
Та ружица цвала! —

Владиславъ.

Осиванъ Марланда.

Изъ балтиморски' породичны лѣтописа, одъ Чокеа.

1.

Господинъ Атлонъ г. Цецилу Калверту у Неаполю.

Лондонъ, 1632.

Немойте се препасти, што писмо, у место одъ руке Нѣгове Сяйности, одъ мене примате. Вашъ є отацъ одъ неколико неделя болестанъ. Нити лекарима нити се нама виду нѣгова обстоятелства опасна. Само онъ єданъ мысли, да є опасно.

Кадъ самъ овогъ ютра честь имао, одъ нѣга позванъ быти, заповедіо ми є, да вамъ явимъ како онъ захтева, да се вратите у Лондонъ, и како му є тежко, што Васъ у вашемъ уживаню узнемирава. Ваша писма изъ Сициліє и осталогъ Неаполя причинявала су му увекъ неописану радость. Између кои найвеће му є задовольство єдно писмо принело, коє му є недавно Ладія Сидней предала, и коє є она одъ вашегъ єдногъ познаника изъ Неаполя примила. На єдно место у овомъ писму нашла є Нѣгова Сяйность и наложила ми є ясно, да ово место препишемъ, и да вамъ нѣгово задовольство изразимъ.

Ово место слѣдуюће є:

„Вы ме пытате за Цецила Калверта, сына лорда Ђорђа Балтимора? Да ли га познаемъ? Врло га добро поч. господіо, познаемъ. И да ме нисте пытали, я бы опетъ Вама о нѣму приповедао. Онъ є мене яко привукао, тако исто и нѣговъ пріятель Хари Отамъ. Обоица су єднаки любведостойни особенящи; обоица су єднако-лепи люди; обоица имаю по кою добродѣтель и погрешку. То є штета, што тако редко обоицу уловити могу. Они готово непрестано кокуда путую. По већой части путую пешке. У духу, тѣлесной ячини, или съ лакоћу подносити све трудности, неможе ій ніедан превазићи. Они су већъ по гдѣкою ноћь подъ ведримъ небомъ одспавали. Помислите само, господа, да су се не само на Везувъ и Етну пели, него прошле зиме были су обоица и у Африки, да бы развалине Картаге изпытали. То є заиста была будаласта мысао, али су баръ наквашени наученоћу.

„Несумнямъ, да намъ неће Цецилъ Калвертъ некада сайну политичну ролу играти. Онъ има све планове готове, и превазићи ће мож да свога отца, кога я као државника за нашегъ првогъ држимъ, и кои као државный секретаръ чуда ствара, тако да є пазльивость свію партая безъ изузетка на се обратіо.

„Младый човекъ овде се у обште почитує. Нѣгово знанѣ, нѣгово нѣжно чувство за дѣла вештине, нѣговый редкій даръ забавляня у обхођеню, гди онъ свему, па и найвредећимъ стварма значенѣ пуно смисла дати зна, благородно гнушанѣ одъ невалялства свакогъ рода, и одъ опы лакомисленостій, коє кодъ єдногъ човека нѣговы година, нѣговогъ станя, често као добродѣтель уважаваю, чине га, гдигодъ доће, па ако онъ неће и нетражи, одабранимъ у дружству. Жене негледаю га безъ удивленя; люди съ онимъ удовольствомъ, съ коимъ су некада какавъ идеалъ видили, коме га радо уподобляваю. Онъ, као и г. Хари Отамъ, могли бы гдѣкоє пріятне свезе имати, кадъ бы хтели, али обчараваюћа Италіянка очаява, да у овомъ сѣверномъ гвожђу ватру разпалити може.

„Вы можете мыслити, Милади, да самъ залюбленъ у нѣга. Не, я видимъ такође нѣгову погрешку. Онъ є погдѣшто неучтивъ, недружелюбивъ и сувопаранъ. Онъ нема вкуса у извѣстномъ забавляню, коє се у дружевномъ животу найвише цени. Онъ понекадъ има гласъ реформатора. Онъ є у своіой изванредности доста простъ, могло бы се рећи нешто пренебрегава, као што то врло добро знамъ, а по свой прилицы и онъ то зна, да скоро ова безбрижность нѣгову цену или допадльивость нѣговогъ лика увеличава." — —

То є оно место, коє є вашемъ отцу толико задовольство причинило. Онъ Вама каже, да небудете и збогъ тога врло горди.

Дакле изпуніо самь мой налогъ. Вы ћете садъ добро учинити, ако по вольи Нѣгове Сяйности, Вашегъ отца, одма колико є могуће Неаполь оставите; или одпутуєте, где ће васъ ово писмо застати. Ускорите съ вашимъ путемъ.

Додаћу іоштъ неколико врстій овде, почемъ самь тако исто съ докторомъ Хорбетомъ разговарао. Пытао самь га озбиля, да ли онъ болесть Нѣгове Сяйности, коя се види, да є нервична грозница, за опасну држи? Одговоріо є, она ніє іоштъ то, али ако обстоятельства донесу, може и то быти. Кадъ єданъ докторъ тако вели, зна се на чему смо. Я се нешто плашимъ. — Дакле поитайте што брже можете.

2.

Цецилій Калвертъ Харію Отаму

Паризъ, 1632.

Съ Богомъ мой Хари, ты дишешъ іоштъ за вечнимъ пролећемъ Италіє; я осећамъ већъ суровый, єсеньій, сѣверный воздухъ. Тебе очекую чуда непроходиме Роме, тебе духови свію херуя древны међу зидинама ньіовогъ створа; мене єдиный, нѣжный, ахъ! мож'да умирућій отацъ, и хиляду противны одношеня у варошци и држави и у двору.

Мой путъ дужъ Тиренске обале до Генуе было є срећанъ и брзъ. Поспѣшный ветаръ надимао є непрестано ветрила. Преко Нице дошао самь срећно у Паризъ. Я самь одпочинуо само двапутъ путемъ, иначе путовао самь даню и ноћу. Зато и нисамь ти могао пре писати, као што си захтевао. И ове врсте пишемъ ти у итньи; єръ до єдногъ сата одпутоваћу. Изъ Лондона являћу ти много.

Радо или нерадо морамъ се дѣла примити. Моє детиске године већъ су при краю. Я познаємъ намѣру мога отца. Я се посла небоимъ; али боимъ се, да небудемъ неполезанъ. Мени бы найболѣ было, да самь усамлѣнъ кодъ тебе, или ма где. Заиста іоштъ нисамь кадаръ за данашньи човечій родъ; не за допадльивость, у коіой се дражесть налази: не за вешто лицемѣрство съ коимъ се увекъ фашанке изигравају, за никакву одъ веселы струка, не за самолюбивый саобраштай, у комъ є свакій себи собственый идолъ, себе у тайности обожава а после обожаваня одъ други' презренъ; не за страстно коварство, за лажна основоположенія, за суєвѣрну фантазію у политики, као у вѣроисповеди.

Заиста, Хари, мы смо се за єдно столеће, или више, врло рано родили. Кадъ бы обоица наше, што на срдцу имамо, искрено изговорили, држали бы насъ безъ милости за достойне у лудой кући. И іоштъ, тако ми Бога! нећемо ништа друго, него што здравый разумъ захтѣва, као што бы и найблагородніи одъ стары хтели.

Я самь одъ Ліона овамо уз'о єдногъ парламентскогъ члана у моимъ колима. И то є добро было што самь дружства на путу добіо. Мы смо се препирали одъ Ліона до Париза. „Али можете вы одрећи.“ реко му я, „да су моя потврђеня правична, добродѣтелна, разумна? — „Никако,“ одговори онъ, „Вы сте право, истинито и разумно говорили; али то небы могло за нашу грађанску свезу поднети. Я дозволявамъ вамъ, да бы то требало, тако да буде; али почемъ ніє тако; то быва ваше право неправо, ваша истина лажна, ваша добродѣтель државорушеча, вашъ здравый разумъ осуђеня достоянъ, почемъ савъ постоећій поредакъ разрешити жели.“

Шта бы ты реко о воплоштеномъ безумію? Я самь парламентскогъ господина гледао, да ли подъ нѣговомъ парокомъ какавъ шальивчина седи. Али онъ є было за чудо озбилянъ. Но будући светъ у своомъ изопаченомъ возпитаню, у своомъ изопаченомъ религіозномъ понятію, у своомъ изопаченомъ државномъ уређеню све неприродно свађа, мора се срамно добримъ а мудрость у свако доба лудомъ кућомъ назвати.

Старый парламентскій господинъ было є одъ єдне старе и славне благородне породице. Нисамь се трудіо, да му име дознамъ. Да се благородникъ съ Божіє стране о грађанима и селянима мора бринути, о томе кодъ нѣга нема сумнѣ. Слушай само нѣгову мысао, кадъ самь му рекао, да є благородство неприродно постановленѣ, коє пре хиляду година ніє познато было. Одговоріо є: Човечество се є облагородило, и увекъ ће се божественомъ изображеню приближавати. да земля напослѣдку снимакъ неба буде. На небу є єданъ Богъ, затимъ Архангелъ, онда Ангелъ, потомъ Свети, найпосле побожне и смирене душе. На земльи є єданъ краль, онда принцеви одъ крви кралѣвске; затимъ више благородство, потомъ ниже благородство, онда грађани, селяни и другій изметъ. — Каква занешеность и безбожность у єдномъ тренутку, да небо аристократически са овдашньимъ достоинствомъ изсмеява!

Погледай, я бы се обкладіо, да є свакій благородникъ одъ старе породице, кои здравый разумъ има, єдно копиле. Єръ као што тѣлесне болести съ отца на дете прелазе: тако исто наслѣђую и душевне и нравствене погрешке.

Моя су кола већъ упрегнута. Хари, пиши ми скоро. Изъ Лондона писа'ћу ти єдно одъ 12 трбака писмо. Мени ніє башъ тако добро, као теби. Хари, я бы се ситъ наплакао, као дете. Али . . .

Я знамъ божественогъ Хорація готово своогъ напаметъ. Я любимъ твой духъ; о, зашто не бы могао са земнимъ устницама! Хари, яко те волемъ. Добро є, што смо се разстали, да не бы се размазили па и покварили. Нисмо слободни одъ страсти и бола, али треба, да обоє надвисимо. Я бы пакъ робомъ моє любови къ теби постао. Радуємъ се што самь одъ тебе одвоєнъ. Съ Богомъ, о ты мой хранителю!

3.

Бродокрушеніє.

У єдной рибарской колеби недалеко одъ Левеса, 14. Октом. 1632. у ютру.

Жутимъ мастиломъ, на сивой артіи, съ дебелимъ перомъ, на колебаћемъ се асталу, у рѣавой, поабаной колеби єдногъ рибара пишемъ ти, Хари. Кадъ бы ме видіо, Хари, ситъ бы се насмеяо. Я самь полунагъ, босъ, имамъ на себи єдну незграпну кошулю старогъ рибара, мога домаћина, а преко нѣ нѣговъ прслукъ. Време за писанѣ имамъ у изобилію. Садъ є ютро. Тежко ћу моћи путъ набрзо одавде продужити. Данъ є дугъ.

Бродокршъ претрпіо самь и чудноватый редкогъ рода догађай доживіо. Подробноћу ти приповедити. Весео самь и срећанъ, као Богъ. Знашъ ли Хари, како самь се често у нужди и опасности зажеліо? — Благодаримъ Богу изъ свегъ срдца за несрећу, кою ми є послао, као и за сву срећу. Она подиже къ небу, ова вуче къ земльи.

У Кале-у чуо самь, да има више Енглезкиня на броду, да бы заєдно прешли преко Канала. Я нелюбимъ притворне чувствителности, као што обично у таковимъ случаєвима госпоє притяжаваю. Свака оће, да се види, да є найбоязльивія, како бы найвеће пажнѣ на се привукле; іоштъ су несносніє на каквомъ маломъ морскомъ путу Херойкинѣ. — Дакле морао ми капетанъ єдну малу собу дати, где бы се усамлѣнъ съ єдномъ кньигомъ могао занимати.

Текъ што смо два сата одъ пристаништа удалѣни были, кадъ поштанскій бродъ напраснимъ ветромъ нападнутъ буде. Съ часа на часъ растла є бура. Море се разтвори, и тако узколеба, да є изгледало, као да се дно морско, дугимъ земльотресомъ покренуто ніше. Ободравали су ме, найстаріи люди непамте такову побуну природе, као овогъ дана у Каналу.

Я самь то примѣтіо добро, али нисамь хтео себе узнемиривати, па ни любопитство ніє ме морило, да наполѣ гледимъ. Я самь покушавао, да преведемъ и сложимъ у размеръ оду: коє бы теби болѣ доликовало читати, него мени. Я самь изражавао алегорически мой долазакъ. Наєдан путъ буде лађа тако яко на страну заошинута, да се є асталъ и столица и я самь са столице на патосъ сурвао. У истомъ тренутку подигоше страшну вику матрози. То є предвозвѣштавало несрећу. Я самь мысліо, ветаръ є лађу натрагъ къ француской обали на стѣну баціо. Наскоро осетіо самь, да є лађа узела опетъ свой правацъ, и на таласима далѣ играла.

Я изиђемъ изъ моє собице горе. Хари, што ниси ты было ту! Обала француска изчезла є. На хоризонту слабо се светліо предъ нама белый морскій брегъ Енглеске. Небо се помрачи, као црна чоя. Ветаръ є бесніо, али ніедна капля кишна ніє пала. Єдна катарка лежала є сломлѣна. Таласи гомилали су се као сіяћи се брегови, и грмили пенушећи се. Неколико матроза викали су и бегали, други стояли као неми мртви ликови. На средъ брода спазимъ єдногъ старца у црнимъ альинама, са белоснежномъ косомъ, кою є олуя разперяла; високо величествено лице. Съ єдномъ рукомъ држао є конопца одъ лађе, другу быяше наслоніо на главу єдне младе девойчице, коя на колена поредъ нѣга полумртва клечаше и нѣгова колена обгрлила.

Нѣговъ погледъ было є смирено къ небу управлѣнъ, и са лаганимъ али ячіимъ гласомъ узвикне: „Гле, данъ, гле, явля се, свиће! Све ће руке клонути, сва колена стоећеду у неизвѣстности, као вода. И опасаћеду врећомъ, и страомъ бы ћеду напунене, и свію погледъ гледа ће тужно, и свію главе быћею ладне. Бацићe своє сребро на улицу, и своє злато као гадъ сматраћею, єръ ньово сребро и злато неће ньи спасти на дану гнѣва Господня!“

Я самъ се стресо при овимъ речма Езехила. Овай старацъ чиніо ми се, да є єданъ одъ чести достойны пророка. Нѣгова неустрашимость а къ томе и беседа была є или нешто надчовечно или безуміє. У томъ протрча єданъ матрозъ поредъ мене. „Гди є капетанъ, гди є корманошъ?“ упита га я, єръ ніедногъ одъ ньи нисамъ видіо. — „Пропали су. Таласъ ій прогутао. Корманъ є сломлѣнъ. Петъ люди су изгублѣни.“

Садъ ми є наша опасность очевидна была. Я бацимъ погледъ іоштъ єданпутъ на забуну у лађи, прескочимъ думенъ, нађемъ га іоштъ невредима, завладамъ ньиме, и дадемъ лађи у нѣномъ пловеню ячій правацъ. Ветаръ є терао противъ енглеске обале. Я самъ голіятско дѣло предузео, имао самъ голіятску снагу. Четири пута, петъ пута преливао ме таласъ. Нисамъ маріо за ништа, што є было. Моє око управлѣно было на обалу и на морске валове.

Кадъ небесмо далеко одъ морске обале, скочише горе неколико морнара, кои ме текъ садъ на веслу видише, и заповедише ми да узмемъ другій правацъ, да небы се бродъ о стѣну разлупао. Момци су были чисто разярени. Я ій заповедателно одбіємъ, и заповедимъ имъ да све у преправности имаю, да себе и све, што се живо на броду налази спасу, ако бы лађа на комаде отишла. Они су хтели мномъ овладати. Я счепамъ єданъ поредъ мене лежећій древеный клинъ, држао самъ га, као какавъ пиштоль, противъ ньи, и повичемъ: Одлазите, или ћу окинути, и првогъ одъ васъ бунтовника послаћу у пакао! — Момци се уплаше. Они се брзо тргну натрагъ. Да ли є была моя будаласта досетка или слепый стра' спромашномъ смешанъ?

Тако самъ се владао спрамъ беснећегъ таласа, само самъ се трудіо, да стѣну избегнемъ, и да се на єдну површну, песчану обалу извеземъ. Викане у помоћь пробіяло є узкомешаный воздухъ. Сви нагрнуше наєданпутъ. Валови шикћау преко порушене лађе. Само девойчица, кою самъ преће предъ ногама пророка видіо, лежаше єцаюћи на патосу. Я є изнесемъ изъ лађе на песакъ и оставимъ на єдно безопасно место. Матрози были су врло дѣлателни, да лађу ужетомъ и ленгеромъ на обалу утврде. Я самъ друге позивао, да самомъ пођу, како бы све оно, што се іоштъ мало у лађи налази, у безбѣдность поставили. Доиста нађу се іоштъ две прилично старе девойке, полумртве по води пливаюће. Извуку ій на суво, горе на обалу, гди су одъ беснећи валова сакривене быле. Я заповедимъ моимъ служительима, да свудъ у наоколо потраже, небыл' какво село у близости нашли, у кое бы ове девойке одма однели, за време докъ бы мы іоштъ друге свеж�є и робе потражили и спасли. То се ніє свршило безъ жертве. Єръ олуя и таласи беснили су безъ престанка. Єдногъ матроза таласъ плюскаюћи зграби и прогута. Тражили су га, ал' узалудъ.

У истомъ тренутку осећао самъ да су ми колена обуваћена. Млада девойчица, кою самъ изъ лађе изнео, и коя є са отудъ извученимъ девойкама пошла, лежаше безъ душе и у бледомъ страу преда мномъ. Хтела є говорити. Устнице су се само трзале. Очи су іой се укочиле на мене. Я самъ покушао несрећну подићи. Она є опетъ самномъ клонула. То є было чудноватый, жалостный погледъ. Она є изгледала у лицу као мермеръ. Нѣне прси надимале су се жестоко, а дуга коса перяла є по олуи, као црна магла. Я самъ є више пута упытао, и нисамъ добіо одговора.

Напослѣдку чинило се, као да є све силе скупила, и съ великимъ напрезанѣмъ произнела є ове речи; почемъ є прстомъ на лађу показала: „Мой дедъ! мой дедъ!“

Я се тогъ часа опоменемъ старца, и нигде нисамъ га видіо на суву. Я позовемъ матрозе. Нико ніє хтео ићи; ніеданъ ніє ми хтео у лађу слѣдовати. Бадава самъ викао, да се іоштъ єданъ човекъ налази у броду. Али почемъ самъ новацъ понудіо, одважи се єданъ младый дечко са мномъ поћи. Мы дођосмо срећно у бродъ. Тражили смо за дуго бадава. Напослѣдку спазимъ међу неколико праздны бурадій єдну часть црне одеће по води пливаюћу. Старый са затворенимъ очима мртвацу подобанъ, управо сећаше наслонѣнъ узъ дуваръ; дольна часть нѣговогъ тѣла у води. Мы га извучемо горе. Срећно буде на песакъ изнешенъ. Овде отвори очи. У истомъ тренутку поче падати силна киша на насъ. Чинило се, као да ће ова снагу старога подкрепити. На свою унуку и мене наслонѣнъ, ишао є полагано съ нама. Матрози побегоше међу стене.

Єданъ одъ мои вративши се служителя показа ми у близости неколико рибарски колеба, и одведе насъ у єдну одъ ови. Найближя быяше вѣчъ одъ девояка и неколико наши спашени несрећны сапутника напунѣна. Морскомъ водомъ и кишомъ наквашени и крозъ озебли уђемо мы у єдну другу. Притяжатель колебе, нѣгова жена и нѣгова деца загрлише насъ сожалително. Найпаметнія быяше досетка женика, што є одма постелѣ у споредной собици приготовила; на єдну одъ овы лего є старацъ, на другу нѣгова унука. Обоє буду чистомъ ако и простомъ кошульомъ преобучени, а међутимъ мокре ньове альине обешене буду надъ ватромъ, да се осуше. Потомъ доће редъ и на мене. Я добіємъ сламлѣну постелю у топлой обитаємой собици, простъ губеръ, кошулю мужевлю. Донесоше намъ у наше станиште врућу супу. Осећао самъ себе скоро опоравлѣна, али яко уморна. При свемъ томъ што су деца лармала, тамо амо по кући трчкарала и што є олуя наполѣ беснећи претила, као да ће слабу колебу однети, при свемъ томъ што є подне было, тако самъ тврдо заспао, да нисамъ никадъ слаће у момъ животу поспавао. Спавао самъ осамнаесть сатій, и быяше сунце високо одскочило, кадъ самъ се пробудіо.

Нашъ честный Филемонъ уделіо ми є одъ нѣговогъ рибарскогъ одѣла; нѣгова жена послуживала є старца и нѣгову унуку у соби. Я самъ разумео, да су обоє ови имали іоштъ синоћъ яку грозницу, и текъ предъ зору заспали. Наполю падала є киша непрестано; ветаръ се утишао. Мои служительи доћу; съ ньима два човека старчева. Они су у єдну другу колебу прибѣжиште нашли. Садъ самъ разумео, да є старый са пророческимъ изгледомъ, за каквогъ га є и самъ говоръ издавао, Шотландезацъ, именомъ Дун-Офалинъ, и єданъ одъ найбогатіи притяжателя добара у Шотландіи, а господична Марія, нѣгова унука, нѣгова єдина наслѣдница; онъ є самъ послѣдньій одъ нѣгове породице.

Я самъ послао моє люде у варошицу Левесъ, коя 12 миля одавде лежи, да бы вино и препитателно средство за наше страдалнике хитно донели; равнимъ начиномъ и фіякеръ. — Рибари донели су рибе съ морске обале; нарочито пріляге несрећны путника.

За време докъ се све ово сбива, и докъ іоштъ мои Шотландези мирно спаваю, пишемъ ти. Садъ идемъ да доручкуємъ. Преда мномъ пуши се изъ земляне чаніє съ тараномъ, црна шпартанска супа.

У вече.

Све се добру нада. Изузимаюћи єдну одъ они постаріи девояка, коя се мало рђаво налази (обадве су собне служавке марійне), ужасный догађай ніє више никомъ шкодіо. Самъ господинъ Офалинъ, при свой нѣговой високой старости, было є крѣпакъ. Єло и вино дошло є изъ варошице у изобилію, пуна кола натоварена. Само наше альине у сандуку, кои є целу ноћь наполѣ лежао, быле су одъ морске воде и кише мокре. Послужили смо се одѣломъ, кое смо при кораблѣкрушенію изнели, и благовремено осушили. Само господична Марія ніє уживала ово участіє. Непредосторожноћу быяше при сушеню єдна часть нѣногъ одѣла изгорела, и она мораде, докъ нѣнъ путничкій пріляг донешенъ, отворенъ, изтражено и найнуждніє за сушенѣ обешено и опетъ за ношенѣ приуготовлено быяше, у селячкомъ празничномъ одѣлу угостителке быти. Она є особито и чудновато изгледала. Помисли, Хари, єдна нѣжна богиня одъ 16 пролећа, текъ у цвету девоячкомъ, у Европейскомъ уголномъ одѣлу єдне честне рибарке обучена, фина, провидна кожа дебеломъ марамомъ додирнута; чистый сяйный кринъ у сировой трскари увіенъ, изъ кое се онъ обчараваюћи блиста.

Млада Шотландезкиня цветаше и жараше као каква ружа, коя се є после погоде развила. Она є умела многе обвезаности и признателности за моє юначно дѣло на морской обали изреći, и потврђиваше врло учтиво, да су она и нѣнъ дедъ мени за животъ дужни. Бадава самъ я го-

*

воріо, да бы свакій матрозъ у место мене то дѣло могао извршити. Она се непрестано са своимъ дедомъ занимала, узхаѣнѣ блистало є у нѣнимъ очима, кадгодъ бы га погледала. „Я бы те можда вѣкъ за изгублѣногъ држала,“ рекла бы му по двадесетъ пута преко данъ, „па и мене небы више было.“

Господинъ Офалинъ є, честно, велико лице, са широкимъ прсима, крупнимъ гласомъ, при свой дубокой старости врло крѣпакъ и окретанъ. Нѣгова гладка, бела коса и беле обрве даю му патріархалный видъ. Черте нѣговогъ лица су врло красне, врло благородне и озбильне. Онъ скоро увекъ говори библически. Онъ є єданъ ревностанъ Пресвитеріянацъ. Али нѣгово смирено разкошство благополучно є.

Кадъ є изъ своє собе у нашу хтео ући, догодило се то, да є рибаръ скоро близу врата стояо. Рибарка рече: то є мой мужъ. Дунъ Офалинъ окрене се полако къ нѣму, кои почитаємо, капу предъ старцемъ скинуо быяше. Затимъ старый мете руку на рибарово чело и рече: „Кућа безбожника быће уништена; али ко еба омирены зеленіће се. Богъ нека те благослови и сахрани.“ — То є было милина видити, како рибаръ пунъ страхопочитаня предъ нѣимъ клечаше, да бы благословъ приміо одъ старца, кои се садъ одъ нѣга окрене и къ мени пође, пружи ми на сусретъ руку и рече: „Стубови небесни дркћу и ужасаваю се одъ могъ руженя. Нѣговомъ силомъ постане море наєданпутъ бурно, и нѣговимъ духомъ подигне се висина морска. Гле, дакле нѣгово се дѣло врши; но мы смо о томе само єдну малу речицу чули Ко ће громъ нѣгове силе сватити? Но ты си мою тугу обратіо у 'оро и мене радосћу обасуо.“ После овы речій полюби ме у чело. Я нисамъ знао, како ми є было.

Господинъ Офалинъ є у осталомъ єданъ дружеванъ, пріятанъ, светскій и званѣмъ обогаћенъ човекъ. Пресвитеріянскій и пророческій говоръ слагао се са озбильности, коя га и у веселомъ говору неоставля, и са строгимъ основоположеніяма нѣгове смирености, коя се у свима нѣговимъ речма и дѣлима огледа. Земна дѣла и што кућа или потреба нѣговогъ тѣла захтева, врши онъ то съ наймане речій, съ краткимъ заповеданѣмъ, често самимъ мигомъ. Напротивъ тако што кадъ є речь о исторіи старой, о државномъ одношаю, о црквенимъ стварма, о странимъ земляма, о славнимъ людма, нико незна толико, колико онъ. Я дознадо такође, да є вѣкъ и у Азіи было. И поцрпіо є многе примѣчанія достойне споменике отуда.

Уживао самъ у рибарской колеби єданъ одъ найзредніи дана у момъ животу, одлученъ одъ осталогъ света, ограниченъ само на два особене лица изъ Шотландіє. Господична Марія за чудо є лепа; преображаваюћа одећа рибарке нѣну нѣжность и благородство нѣны тѣлесны чланова чини упадаюћомъ у очи. Да, нешто є обчараваюће у нѣномъ изредномъ, добронаравномъ смешеню; нешто срдце плѣниваюће у звуку, у особитомъ изражаю нѣногъ гласа, а у нѣлой одсуди нешто велико, умилѣно.

Господинъ Офалинъ позивао ме, да га у Лондону посѣтимъ, гди мисли презимовати. Лето обично на своимъ добрима у Шотландіи проводи. Кадъ самъ му име мога отца казао, пружи ми пріятельски руку и рече: „Єданъ човекъ у селу Уцъ, рђавъ и правъ, богобоязльиво клони се зла.“ Онъ познає мога отца само по имену, али га здраво почитує.

Ноћь се вѣкъ приближава. Я ћу ти, чимъ се у Лондонъ смиримъ, іоштъ подробніє о забавляню у овой сиротой рибарской кући писати. Никадъ нисамъ тако примѣчанія достойнъ и примамлюћій паръ видіо, као старца и нѣгову духа пуну унуку. Сутра разста'ћемо се.

Добру ноћь, мой Хари. О, кадъ бы было кодъ мене!

4.

Смрть.

Лондонъ, 21. Октобра 1632.

Онъ є умро. Мой добрый отацъ было є первый између людій; кога самъ умирућа видіо. Нѣгова смрть ми є за єданъ тренутакъ парала; потомъ ме разведрила. Садъ знамъ, шта є животъ.

Я самъ было господаръ одъ себе, да усамлѣность избегнемъ, мысли разстроимъ, при свести останемъ. То се мора у таковомъ положеню чинити; єръ премда є духъ якъ, тѣло га нетрпи, а подлеже. Я осећамъ себе изнурена, и дивимъ се моіой слабости. Сутра ћу одпутовати у Ирландъ и на моя добра. Хари, я мыслимъ, да самъ постао другій. Моя є душа была досада само са земльомъ у доброй свези, сада є и съ небомъ. Немой мислити, да очаявамъ? Я самъ срећнія, но икада. Духъ нема никакови суза. Блаженству є у озбильности и страу, кадъ Богъ човеку говори.

Само ову просту вѣсть хтео самъ ти предъ мой одлазакъ доставити. Немешай се съ простомъ гомиломъ людій, кои изъ радости и туге и найсветіє ствари живота просто-грађанско-будаласто и будаласто-учтиво комплименте праве, и са истомъ безсрдачности честитаю и ствараю, као они, кои су се навикли, да се безсмислено и безсрдачно Богу моле.

Нетѣши ме; єръ самъ блаженъ, ако и имамъ сузе на образу. Радуй се, ако и са страомъ, на видику, будући ти мора и найлюбезніє изумрети; почемъ ћешъ Бога и животъ, библію и природу, гласъ древности и твои прсію, као ново одкровенѣ, разумети. Саме речи у ово неколико врстій свати ћешъ. Съ Богомъ, мой пріятелю.

(Продуженѣ слѣдує.)

Єдна народна пѣсма.

Тужила девойка на Ђурђеви врати,
Питао є Ђурђе што тужишъ девойко?
Девойко є Ђурђу смерко беседила:
„Како да не тужимъ я на твои врати
Кадъ твоє войводе башту ми покраше,“
Башту ми покраше, ружицу обраше!
Девойки є Ђурђе лепо беседіо:
„Изађи, девойко! на друмъ предъ войводе,
Па на киме сказишъ срукъ румене руже
Оћу теби дати, коня и юнака!“
Девойка є Ђурђа лепо послушала
Па є изшетала на друмъ предъ войводе,
Ни на кимъ неспази струкъ румене руже,
На Ђурђевомъ сыну вѣнацъ одъ ружица.
Девойка се маши, вѣнацъ да домаши,
Алъ девойки Ђурђе опетъ беседіо:
„Што ће ти, девойко! вѣнацъ одъ ружица
Я ћу теби дати коня и юнака,
Коня и юнака, Ђурђевога сина.“

Шахъ-Гебалъ и Данишмендъ.

1. Почетакъ.

Кадъ є источно-индіянско Царство само за себе стояло, и кадъ іошъ ни єдногъ Енглеза ніє тамо было, владао є, као што изъ стары књига дознамо, у Делхію, т. є. у томъ истомъ граду, когъ су Енглези лане разорили, и одъ те исте породице, кою су Енглези протерали, и єдногъ старца са два сына лане обѣсили, дакле пре свега тога, и Богъ зна колико времена пре, владао є, као што рекосмо, у тадашнѣмъ Делхію царъ, или као што су га звали великій Могулъ — султанъ — по имену Шахъ-Гебалъ.

Приповѣдаю намъ Енглези, да су тіи Могули, и да є сва породица ньова глуба, леня, и за Европско изображенѣ — цивилизацію — са свимъ не способна. Човекъ што самъ дознати неможе, треба да повѣрую ономъ, кои вели да зна, а особито ако є овай кои приповѣда поузданъ човекъ: дакле како небы и мы тако поузданымъ людма, као што су индіянски Енглези вѣровали! Еле, было како му драго, но мы дознадосмо, да є овай нашъ Шахъ-Гебалъ было са свимъ другчій, него што су може быти и нѣгови праоцы, а за цѣло по сведочби Енглеза много болый и паметніи, него што су нѣгови потомцы были, починюћи одъ нѣга самогъ, па све редомъ до Акбара II., когъ су Енглези пре 40 год. бацили у пензію. Енглези су нѣга пензіонирали зато, што є онъ было іогунастъ, и ніє хотео да се влада онако, као што су они т. є. као што є славна индіянска владаюћа компанія хотѣла. И тако сирома Акбаръ II. могао є све драгоцѣности, коє су іоштъ одъ Шаха-Гебала у ризницы быле, продавати, да живи; єрбо 136,000 фун. штерлинга пензіє ніє му доста было, да свои 900 коє жена, коє деце рани. Кажу намъ да є високій Лордъ президентъ неколико пути оволико на своє потребе требао, и да є зацѣло изъ земаля у пензію ставлѣногъ Могула савъ свой нуждный трошакъ и набавляо, коє пакъ овомъ ніє сасвимъ право было. Єли то овай саданый ратъ породило, или ніє, незнамо; но умаленѣ пензіє, коя є сыну Акбаровомъ, и унуцыма нѣговимъ здраво сманѣна, пробудила є потом-

ство Шахъ-Гебалово, те се садъ съ Енглезима здраво крве. Мы ћемо пустити, нека се гложе, како испадне видићемо, а мы ћемо се држати нашегъ залатка, па ћемо казивати како є Шахъ-Гебалъ мыслио, како є владао, и како се — варати дао.

А хоћемо ли мы то башъ зацело дознати? Я богме немогу то башъ на моя леђа узети, єръ я писамь близу нѣга было, да самь очима моима гледао; но ћу казати оно, што самь изъ стары книга дознао, и — кадъ я веруємъ овимъ старымъ книгама, зашто да се и мени небы веровало, мени, кои башъ ни словца дометути нећу — яко іошъ где што и не изоставимъ — и кои никаквогъ атара немамъ, да слажемъ! Я ово пишемъ, да само светъ види, и да зна шта є некадъ было, и како су стари радили, а то пишемъ зато, што несмемъ да напишемъ оно, што се садъ ради, а нешто ме изъ нутра єднако тера, да пишемъ оно, што други чине, и да се само са оныимъ забавлямъ што се другогъ тиче. Свак' зна, да є то тежко, оваквомъ напрезаню противстати, па кадъ зна, нека ми допусти и незамѣри, може быти да ће и на многога кога ползу быти.

2. Нема предговора.

Макаръ да старе книге, изъ кои се ово вади, говоре, да предговоръ нетребаю; єръ веле оне, да паметнiи читаоци држе и найкраћій предговоръ за одвећъ дугачакъ, а за маните читаоце нетреба никакавъ, єръ имъ непомаже, па да є трипутъ толико дугачакъ, као и сама книга. Но будући, да има людій, кои безъ предговора книгу немогу да разумѣду, то баремъ за ове бы нуждно было, ма и найманый предговоръ, ма само толикій, да имъ се каже, да треба книге читати; єръ ако небуду читали книге, шта ће онда радити спроти списатели, заръ су они толике школе за бадава учили, заръ су они пропустили свою младость учити писати книге узалудъ, и кадъ треба да што добію, онда башъ да имъ буде горе, него када су учили книге писати. Та, баръ ако певате, да видите шта книге кажу, а вы се браћо Србльи пренумерирайте, да и мы списатели што годъ пазаримо: како є вамъ кадъ нико неће да кодъ васъ пазари? Пазарите вы книга одъ насъ, па ћемо онда моћи и мы пазарити одъ васъ! — Вашъ еспапъ запуши нашу нужду, а нашъ опетъ вашу, єръ имате и вы нужда. Наше су нужде да смо голи и боси, а вы опетъ незнате шта су то султани, бонце, факири, календари . . . .

Аха! стани пріятелю, има люди, кои за леђи вашій султана, бонца, факира, календара нешто са свимъ друго траже —

„Него султане, бонце, факире и календаре? — тій люди немаю право, пріяне!"

Но има читаоца, коима категорички казати валя шта се хоће, ако се хоће да небуде покора. Я бы дакле мыслио, да сте вы то себи самомъ дужни, да овимъ людма єдан-путъ за свагда тако ясно, као што се само може, кажете, како хоћете да васъ разумеду.

То є већъ давно свршено. И ко хоће да дозна како, нека узме „Златно огледало" па ће онде найясніе наћи. И кои онда небы разумѣо, знакъ є да неће да разумѣ; или да є раванъ ономъ поштеномъ човеку, кои є цѣле вароши наочари пробирао, и крозъ све ни писмена єдногъ прочитати ніє могао, а кадъ овамо, а оно се дозна, да овай поштеный човекъ и съ наочарима и безъ наочари читати незна.

Наше старе книге іоштъ овде споминю Рахиль и Якова, но то неспада у нашъ рачунъ, па ћу зато и да ій избришемъ, само ћу да напишемъ ово, оне говоре: Светлость є само светлость за онога кои види; а слѣпацъ корача при яркомъ сунцу, и држи да блуди по тами. Е, то су ваше нужде, Господари мои!

Дакле никаквый предговоръ. С.

(Продужиће се.)

Грчкій царъ и Турци войште на Србе.

„Дѣцо моя, моя Србадиo!
„Садъ намъ дошла и два заточника, 605
„Одъ два цара и одъ двіє войске,
„А ми єдни, те све єдни Срби
„Обоини одолѣт' хоћемо,
„Богъ є с' нама и Божія правда.
„Но валя намъ двіє мейданціє 610
„Одабрати, да мейданъ дієле.
„Нека пођу два млађа юнака,
„На Турчина Бановићъ Страхиня,
„А на Грка Милошъ Войновићъ.
„Чини ми се подобни ће быти 615
„И юначки мейданъ одржати."
Свимъ Србима то є мило было,
Єръ є яко было поузданѣ
У онога Бановићъ Страхиню
И Милоша сестрића царева. 620
Обоица млађани юнаци,
Али за бой и за мейданъ знаду,
Доста ватре изели су ратне.
Вазда азуръ конѣ пояхаше;
Милошъ яше очева кулаша, 625
Што царъ Стѣпанъ зету поклоніо,
Два имаде єднака кулаша
Одъ кобиле єдне бедевіє,
Што ждрієби конѣ мейданціє
Богунасте конѣ даланціє; 630
А Страхиня коня пояхао
Бабовога старога мркова,
Што га чува само за мейдана,
А мога се у нѣг' поуздати.
Да са нѣга замѣну му стече. 635
Кадъ дођоше у то полѣ равно,
Свакій своме приће противнику
И лієпо Бога називаше,
Грк Милошу Бога прихватіо
Но Страхиньи Турчинъ не хоћаше, 640
Но пита га, кудъ є намисліо
Младъ онако на матору коню.
Вели нѣму Бановићъ Страхиня:
„Море Туре, заръ године суде
„Какво ій срце коме у нѣдрима, 645
„Какве ли є моћи на мейдану?
„Заръ у конѣ уздаю се Турци,
„Да имъ тркомъ текъ изнесу главу?
„У насъ Срба войничкій є хадетъ:
„Побѣдити или погинути; 650
„Іошъ никада ніє побѣгао
„Са мейдана Србинъ мейданція,
„И нуда бы съ главомъ безъ поштеня?
„Постойбина примила га не бы.
„Подъ тобомъ є ђогатъ Мисирлія 655
„Тай ће стара замієнитъ вранца.
Кадъ ту рієчь Турчинъ саслушао,
Придрну се, ка' да се помами,
Те ђогату дизгине притеже,
Дохвати га оштріємъ стрменомъ, 660
Те біесна расрдіо ђога,
Како жива задао се полѣмъ.
Свака жила крозъ кожу набрекла,
Како жива прелива се длака.
А гледи га млађанъ Страхин-бане, 665
Мисли юнакъ: мой ће данасъ быти,
Да га бране и Грци и Турци.
Пакъ Турчину стаде на билѣгу.
Миздраклія тай є Турчинъ было,
Полѣмъ ђога цилита окреће, 670
Нагони га на тогъ Страхин-бана,
Пружи миздракъ да подигне бана,
И изъ седла да на землю баци,
Ал' се Турчинъ преваріо тешко,
Страхин-бана маћи не могаше, 675
Ка' стієну я дебела раста.
Како никадъ Туре препада се,
Баци миздракъ у зелену траву,
Стрихин-бану стаде на бильегу.
А Бановићъ бойно коплѣ пусти 680
На Турчина у прси юначке,
Вѣшто Туре, а и коньицъ знаде
Шта валяде своме господару,
Ђого клече, а Турчинъ се спусти
Исподъ коня до земльице прне, 685
Докъ га силно коплѣ претурило;
А чимъ звизга изнадъ ньихъ пріеће,
Дигоше се, стоє на мейдану.
Тадъ за оштре саблѣ прихватише,
Єданъ другомъ юришъ учиніо, 690
Турчинъ има саблю димискію,
Табан-гвожђе, што гвожђе сієче,
У саблю се Турчинъ и уздаше,
Єра види съ кимъ се удесіо,
Што му снагомъ ил' юнаштвомъ каквимъ 695
Ни вѣштиномъ наудит' не може;
Но у бана сабля катанкиня,
Што пупчаста сабля по сріеди,
А оштра є съ обадвіє стране.
Страхин-банъ добро є запазіо, 700
Да є жешћа сабля у Турчина,
Штитъ навуче на лієву руку,
Те се штитомъ юнакъ закланяше.
Да є рука према димискіи,
Небы ни штитъ много помогао, 705
Ев' у нѣга сабля продираше,
Као да є дрво липовина.
Бановићъ є сабльомъ удесіо,
Кадъ украде очи одъ Турчина,
Те дизгине ђогу пресієче. 710
Препаде се Турчинъ и забуни,
Кадъ пустъ ђого опскавитат' пође
Око бана и нѣгова вранца,
И подъ руку нанесе га бану,
Да га ласно погубит' могаше. 715
Но Страхиня юнакъ одъ мейдана
Не хоћаше му посѣћи му главе,
Но са ђога на землю га баци,
И узе му коня и оружѣ.
А поклони животъ на мейдану, 720
И пусти га, кудъ му драго пећи.
Турчинъ му є полюбіо руку,
И закле се послу на Србина
Да већъ своє не подигне руке.
Сретанъ Турчинъ остаде му глава, 725
Лошіє є Грче среће било
Са Милошемъ царевимъ сестрићемъ.
Како оба сташе на билѣге,
Милошъ баци коплѣ убоіто

На юнака грчкогъ заточника, 730
А Грк'ъ држи шестоперъ позлаћенъ,
На нѣг' чека коплѣ Милошево
Но подъ Гркомъ конь се узврдао,
Диже главу и заклони Грка,
Ал' у своє коплѣ чело прими, 735
Мртавъ пусникъ на землю се склюси,
И Гркову ногу притискао.

(Свршетакъ слѣдує,

Писмо

Преосвешченогъ Кирила єрусалимскогъ епископа рускогъ.

Св. Єрусалимъ, Фебруара 16. 1858 год.

Хвала Богу, да могу већъ нешто и о нашемъ становању у Єрусалиму рѣчи.

Изъ Цариграда путовали смо моремъ врло добро. И пре и после нашега путованя быле су неке буре одвећъ яке и валовите. У Кипру смо видили аустрійскій паробродъ, кои є млого пострадао одъ бура, а у Байруту виђаше се неколико лађій, одъ кои се неке оправляю, а неке лежау на песчаной обали. Насъ є Господъ избавіо одъ искушеня. Имали смо яке таласе; у двапутъ є море узбунѣно было, и са силомъ своіомъ притерало є насъ подъ Байрутъ. Но, слава Господу Богу, обишло насъ є и избавили смо се срећно. Я нисамъ осећао на мени ни найманѣгъ утицая одъ морскогъ колебаня. Овоме срећномъ обстоятельству быо самъ обвезанъ великомъ утѣшенѣмъ одслужити литургію у Смирни 18. Януара, а у Байруту 26.

Боже мой, колико є радости было у те дане у Смирни и у Байруту! Гомиле православны христіяна пратиле су ме у храмъ и изъ храма са таквомъ любави, са таквимъ усрдіємъ, съ таквимъ живимъ чуствомъ восторга и умиленія, што — истину да рекнемъ — хотѣло ми се и самоме плакати. Илядама благослова чуло се са свію страна нашегъ Государю Императору зато, што ихъ є утѣшіо да виде на истоку рускогъ архієрея. Млоги су пуни зла и лутине, и, являюћи по новинама за свакимъ моимъ коракомъ, негледе башъ тако равнодушно на моя дѣйства. Но мене окружаваю молитве православнихъ.

У Байруту нисамъ за нуждно држао, да се дуго задржавамъ. Трећій данъ после мога тамо долазка, — измученъ посѣтама, — кренуо самъ се заєдно са нашимъ конзуломъ у Байруту, г. Мухиномъ, у Яфу, на противъ свему ономе што ми є казивано было да є одвећъ тешко пристати и изићи у Яфу. — Данъ, у кои самъ тамо дошао быо є прекрасанъ, а море є было тихо и гладко као стакло. Яфа є насъ већъ три дана чекала одъ 27. до 30. Януара, гдѣ су ме умолили да наредимъ, да се у патріяршеской цркви руска служба сврши, и да я по обичаю грчки архієрея одстоимъ сву литургію у столу съ кога треба преподавати народу миръ и благословеніє, читати Символъ вѣре и Отче-нашъ, а напослѣдку раздавати нафору. Вративши се у станъ провео самъ у непрестаномъ разговору са мѣстнимъ жительима и съ Европлянима, коє є любопитство привлачило у мой квартиръ И овде се као што и у Байруту и Смирни нашло врло млого сиромашни людій, коима є ова саданя яка зима была одвећъ тежка. Зато самъ и нашао — да є праведно, да имъ дамъ у помоћь неку суму одъ штедроте царске. Требало є видити сузе благодарности, съ каквимъ є Епитропъ, т. є. старатель о бѣднима, приміо изъ мои руку помоћь! Овде ми є Богъ послао іоштъ єдногъ сиромаха кои є негда было єданъ одъ найбогатіи граћана,, а у то време предстояла му є тавница: 1000 гроша т. є. 50 рубаля сребрны, коє самъ му я дао а онъ са безмолвнимъ сузама приміо, спасле су баръ за нѣко време овогъ честитогъ човека одъ срамоте, коя му є тежя была и одъ саме глади и нужде.

30. Януара у єданъ часъ после подне кренули смо се у Єрусалимъ крозъ Ремлю, стару Раму: „глазъ въ Рамѣ слишанъ бисгъ.“ Околина у Ремелю водећегъ пута заслужує пажню; оку бы се нашло, на чему бы се задржало посредъ башча, коє су напунѣне дрвима лимуна и помаранца, и коя се одъ висећегъ на ньима плода нису видила, — када не бы на души лежали други спомени и чувства. О не, ту ніє мѣсто любозналому оку, но у дубокой и дугой и умилной мисли; гледашъ на дальину и — видишъ удалѣна времена освећеня, видишъ ова мѣста дивнима збитіяма времена искупленя нашегъ и насаћеня на земльи цркве Христове; срдце трепти одъ умиленя; цѣливао бы ту землю, освећену стопама Христови апостола и самога возлюблѣнога Господа Спасителя нашега; само бы гледао и плакао, гледећи на ово небо, подъ коимъ су се свршиле чудне тайне промисла божієгъ о нама грѣшнима, гледећи на ову землю, на коіой є човечій грѣхъ водіо последню борбу са силомъ любави Божіє, коя побѣди грѣхъ и смрть.

Опростите ми за ове врсте, коє су може быти частне и мене се тичу, — немогу ій уздржати, нехотице ћешъ рѣчи оно, што лежи на срдцу. Путъ до Ремлѣ, премда ми є то првый путъ у животу, па и са споляшнѣ стране потоме, што досада никадъ нисамъ имао прилику яшити на коню, — быо є найкрасніи путъ. На єданъ часъ до Ремлѣ предусрео ме є началникъ вароши са своимъ коняницыма (башибозуцыма) и музикомъ, Єрусалимски и Ремлянски игумани са братскимъ поздравомъ, єрменскій игуманъ са поздравомъ Єрменскогъ Патріярха Єрусалимскогъ . . . Непамтимъ, шта самъ іоштъ говоріо дркћућимъ гласомъ; памтимъ само єдно, што трка коняника и добошъ турскій тако су стегли срдце моє, да нисамъ знао, како бы задржао како ли прикріо своє сузе. Тронутъ, врло самъ тронутъ быо.

У Ремльи смо ноћили у квартиру раніє спремлѣномъ, у православномъ монастиру, кои принадлежи патріяршіи єрусалимской. 31. Януара у 7 сатій у ютру кренули смо се далѣ у спроводу опетъ музике турски добоша, кою су сада умножили, єръ є паша Єрусалимскій изаслао у Ремлю агу, т. є. офицыра са десетъ коняника зато, да ме прате до Єрусалима. Изъ Ремлѣ я самъ пошао већъ на другомъ коню, кога ми є као одвећъ пріятный знакъ усрдія градорачалника Ремлянскогъ православный Арапинъ, чіи є притомъ братъ постао протестантомъ, а стрицъ или неко други одъ нѣговогъ рода сродникъ, католикомъ. Око четири сата путованя путъ є іоштъ быо приличанъ, премда є быо калявъ и каменитъ.

Алъ какавъ є путъ настао после! Између непрекидни гора или по силаску ньіовомъ иде страшна лѣствица (другчіє се неможе назвати) коя є сложена изъ разбиты стѣна. И по овакой лѣствицы требало є часъ улазити горе, часъ спуштати се доле. Три часа овакогъ путованя измучили су ме до ослабленя (хвала Богу што ме іоштъ ніє надвладао стра'). Я самъ већъ изгубіо надежду достићи до Єрусалима. Но после краткога одмора у сеоцу Абугомъ, где моме доброме отцу Ювеникію требало є дати лекарску помоћь зато, што є онъ онда, када є хтео да ми укаже братску услугу предлажући парче поморанце (?), пао съ коня и повредіо себи ногу, премда ніє опасно, сада се већъ поправіо и по степенима иде. Я самъ прибрао све силе за іоштъ три часа путованя, и до Єрусалима дошао, слава Богу! живъ и здравъ.

Речій неналазимъ, да бы описао мой улазакъ у Єрусалимъ и моя чувствованя при улазку, у св. градъ Єрусалимъ. Поставите себе у моє положенѣ и судите. Деветъ сати скоро непрекидногъ и непривичногъ путованя; гомиле православни и єрменски монаха, кои су изишли да ме дочекаю заєдно са гомиломъ нашини кавазаи, придружили су се съ првима; непрекидно растла є гомила народа. Изгледъ Єрусалима као нарочито одъ єданпутъ осветлѣногъ послѣдавшимъ и насъ предъ заласкомъ своимъ сунцемъ облившегъ найпре масличну гору, а затимъ и самъ светый градъ ружичнимъ свѣтомъ. . . . Илядама народа изишавши на сретанѣ изъ врата Єрусалима желіо є одъ рускогъ архієрея получити благословъ, кои се є и раздавао неоскудно по обоимъ странама пута. Рускій свештеникъ на вратима са св. крстомъ, а поклоницы съ рускимъ пѣніємъ „Достойно єсть“ и „Богородични,“ громогласно оривши се путемъ до самогъ могъ дома. по средъ гомиле коя ме умалъ не раскиде на части, да бы докучила цѣливати макаръ и край моє расе, и овде турске солдате са пушкама на рамену изишавше у виду почестне страже . . . Соєдините све ово у єдно; прибавите чувство православногъ христіянина и іоштъ — по вольи Божіой првогъ рускогъ архієрея на востоку — при изгледу кубета храма Господнѣгъ и Голготе . . . што годъ почуствуєте, све ће быти сходно истини; но я неузимамъ на себе то, да изразимъ своя чувства. Я самъ желіо само да што пре останемъ самъ. Другій сигурно никада неће чути ни узнати, шта самъ я осећао у прва тренућа свога становання у Єрусалиму. Видићемо, неће ли быти такви минута у горнѣмъ Єрусалиму; „аще Господъ приметъ тамо окаляную мою душу,“ неће ли се нама дати тамо анѣлски єзици (говоръ): тада ћемо се споразумети у чувствама. Има тренутака за коє неумешъ никада да благодаришъ Господа Бога.

Првый данъ Февруара, было є данъ, кои ће се мени повторити може быти само у данъ нашега обштегъ воскресеня. Я незнамъ шта ћу да вамъ кажемъ о нѣму, о томъ великомъ дану, када су се моя недостойна уста прикоснула светимъ мѣстима Распятія, Погребенія и Воскресенія Господнѣгъ. Я самь живіо, као што никада пре не живи. Но я нисамь мисліо, нисамь говоріо, нисамь чувствовао ништа; само самь плакао, такве сладке сузе роніо, да ми се чини проплакао бы съ ньима сву вѣчность. Я плачемъ и сада са онимъ сузама при єдномъ само спомену о онимъ тренутцыма. — Я сада само разумемъ цѣну живота, то єсть, починѣмъ га разумѣвати.

Другій данъ Февруара, данъ, когъ самь двѣ године єдно за другимъ проводіо заєдно съ вама, молећи се кодъ васъ у цркви, было є первый данъ мога свештеслуженія у Єрусалиму. Преосвештеный Мелентіє заповедіо ми є сачувати у памети, да є то было данъ Срѣтенія Господнѣгъ; увѣрава као да ме є срео Господь у граду своме. Служећи свенощю бдѣніє и литургію, я самь се сѣћао васъ, како є црква моя напоминяла ми вашу. Господь ми є дао силе, да съ тога дана почнемъ и дѣло служенія словомъ. Поклоницы су жеднили слова. Я самь приготовіо было у мислима слово благодаренія Господу. Евангеліє ми укаже друго слово о томе, „лежить сей на паденіє и на востаніє млогимъ въ Израили,“ у особености да Господь пушта своме гробу само зато, што смо мы больи одъ други, да бы насъ учиніо да смо іошъ больи, или зато, што смо ми гори одъ други и да се за насъ употреблява послѣдня мера (средство) да се исправимо и спасемо; да се дакле одовудъ треба вратити дому или са благимъ почеткомъ светога живота, или, ако се мы повратимо дому гори него што смо пре были, страшити се вѣчне погибели. Одъ овогъ дана рѣшіо самь се приготовлявати проповѣди не иначе, него у цркви, пазећи слову Божіемъ и слову цркве.

У Белу недѣлю, у вече, мы смо учинили христіянско православно проштенѣ. Одъ слѣдуюћегъ дана служенія (на 9. часу, я самь говоріо проповѣдь) и посѣте ређале су се єдна за другомъ недаюћи ми ни полъ часа слободе у теченію дана. Тако є ишло до Петка, када самь послѣ литургіє преждеосвященихъ, я почео исповѣдати поклонике, кои су желили да имъ я будемъ духовникъ, и продужавао самь непрекидно до 10 часова изреда. У Суботу первый путъ одслужіо самь на Голготи литургію . . . Прекраћуємъ мећутимъ писмо, опростите што є одвећъ велико, да бы затимъ спокойніє повео рѣчь о торжеству православія.

У Суботу око подне, преосвештени митрополити, єпитропи и синодъ позвали су ме да свршимъ свештено дѣйствіє и обредъ у данъ православія. Разуме се да самь я овай позивъ съ найвећомъ радошћу и благодарношћу приміо. У пола другогъ часа по подне дошао є по мене архимандритъ. Преосвештени архієреи дочекали су ме у Патріяршіи, у цркви патріяршеской, гдѣ смо одслушали 9. часъ. По свршетку овога сви смо мы отишли у храмъ, кои є напунѣнъ было народомъ, скоро онако, као и на самый праздникъ Пасхе. При улазку, кодъ камена помазанія св. тѣла Христовогъ, дочекало насъ є духовенство; и ту су ме огрнули патріяршескомъ мантіомъ: и дали ми у леву руку жезалъ а у десну крстъ. Уходу посредъ средине народа кренули смо се къ светомъ гробу. Преосвештени архієреи ишли су поредъ мене. Мы смо цѣливали гробъ Божій а у спроводу упутили смо се у храмъ Воскресенія; прекрасный храмъ, кои є у тай данъ пламтіо по свуда са разноцвѣтнимъ кандилима. Са жезломъ у руцы и у мантіи узишао самь на архієрейскій столъ, кои є иза леве певнице одвећъ узвишенъ стояо, гдѣ самь одстояо вечерню; а прочи преосвештени ушли су у олтаръ. У време вечернѣ я самь изъ стола очитао псаломъ „Благослови душе моя Господа“ славенски, и „Сподоби Господи,“ грчки, „Нынѣ отпущаєши“ славенски; затимъ самь благословіо свештенике — ньихъ преко 80, — кои су изишли на литію. Предъ благословеніємъ хлѣбова, метуше на мене омофоръ, а у своє време прочито самь грчки молитву: „Услиши ны Боже;“ и „Владико милостиве“ славенски; и молитву: „Господи Исусе Христе Боже нашъ благослови пять хлѣбовъ“ грчки. Свенощно бдѣніє остояо самь у архангелскомъ монастиру. А у 5 сати изутра отишао самь у храмъ да служимъ св. литургію. У храму было є народа око 4000 людій, кои су напунили хорове и стубове и свакій угалъ, гдѣ є само могуће было зашто прихватити. Я самь служіо у одѣянію грчкомъ: Евангеліє су читали грчки, славенски влашки и арапски; на литургіи су по већой части пояли руски поклоницы. После литургіє я самь измѣніо Саккосъ: одѣнуше ме у древный Саккосъ, кои є савъ изшаранъ съ иконама и дадоше ми таку исту митру. Други архієреи положили су само на себе омофоре и заєдно су самномъ ишли. Предъ нама се отегнуо спроводъ, у комъ су участвовали 150 свештеника (изъ коихъ ньи 36 одслужили су са мномъ литургію) — сви са иконама као и архієреи ушли смо у гробъ и цѣливали га. Кадъ изиђемо, станемо кодъ улазка у кувуклію, гди є за мене приготовлѣно было узвишено мѣсто. Поче се и литія. После неколико молитвій грчкій, мой єрођаконъ прочитао є изъ сугубе ектеніє моленіє о Государю Императору нашемъ, о августѣйшимъ царицама, о Государю наслѣднику, и о свемъ царствуюћемъ дому. Я самь прочитао Евангеліє грчки, а молитву: „Владико многомилостиве“ славенски. Турски су солдати добро држали редъ и сами су были смерни и тихи, зато веле, што є служіо рускій авхієрей.

Ето како смо мы празновали торжество православія у Єрусалиму! Наши су православни торжествовали. Славени су скакали одъ радости називаюћи ме своимъ архієреємъ. На све, кои су присуствовали служба ова произвела є яко упечатленѣ. У слѣдуюће дане єднако су говорили само о овой служби.

У Петакъ друге недѣлѣ одслужили смо кодъ себе у архангелскомъ монастиру литургію преждеосвящену; у Суботу смо се молили при гробу Богоматере. После литургіє были смо на елеонской гори и цѣливали стопу спасителѣву на мѣсту вознесенія. У недѣлю одслуживши (съ 10 часова вечерню Суботну) утреню на Голготи, у два часа ноћи почели смо литургію на св. гробу Христовомъ . . . . Прећути ћу о чуствованю . . . .

Писмо изиће одвећъ велико опростите.

Но мислимъ да кадъ небы ништа рекао и о томе тако самь се смѣстіо и чимъ се занимамъ по потреби службе изванъ цркве, сматрао бы себе виновнимъ предъ вами. Па зато молимъ да мы поклоните іоштъ неколико минута стрпленя.

Домъ є мой — прекрасный домъ, найбольи у Єрусалиму. Сада имамъ бригу само о томе, да се снабдѣмъ што ми є необходимо за живленѣ. Домъ є празанъ. У нѣколико су га намѣстили Грцы; но ово ніє довольно ни за кратко време, а на свагда обвезати имъ се было бы недостойно Русіє и одвећъ незгодно за мисію (посланство). Оћу да молимъ министерство, да ми даде новаца да набавимъ и оно што є потребно и да подмируємъ непредвиђене расходе, кои су овде неизбѣжими и велики што се тиче: бакшиша, мита и подарака.

Скоро са свима званично дѣйствуюћимъ лицама иностранн вѣроисповѣданія, кои овде живе и враждебно єданъ противъ другогъ дѣйствую, я самь се упознао, они ме сами предусретаю и другъ друга у средствама предупређую да ступе у свезу ако не другованя, то баръ познанства и пріятельства съ моимъ домомъ, кои є свима ньима неутрална земља, где они могу олакшати своіой души жалбама другъ на друга. Са францишканима мы смо добро. Са енглескимъ епископомъ мы смо се подударали.

За наше поклонике у саданѣ време неможе се млого учинити. Што є могуће, то радимо. По мислима князя Оболенскогъ и генерала Исакова, заєдно съ Грцыма скланямо (скливаємъ), да се болни сместе на 10 кревета. — Но увиђа се неизбѣжна необходимость, да се задобіє землѣ и собствена наша зданія у Єрусалиму. И треба поштати. Землѣ непуштаю се изъ руку, цѣне расту са свакимъ даномъ. Упустимо мы време, све ћемо изгубити. Кожный заводъ уништенъ є, но мы га добити неможемо: Турци зидаю шпиталь за 150 кревета. Тражимъ друга мѣста; на нѣга самь бацио око, и мећутимъ врло штедомъ повѣрене ми новце съ тимъ убѣћанѣмъ, да ће они може быти уєданпутъ узтребати. Молимъ да се продужава добро дѣло; да га увѣнча господь успѣхомъ на ползу наши поклоника, у славу православія и отечества нашегъ. . . .

Съ Бадровомъ самь се упознао: прекрасна є то душа. Сада ћемо се већъ заєдно старати за прокажене. Несрећни ови мораю іоштъ плаћати данакъ за право свога быћа.

Изъ дубльине срдца призивамъ благословъ Божій на васъ и на богоугодне трудове ваше.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

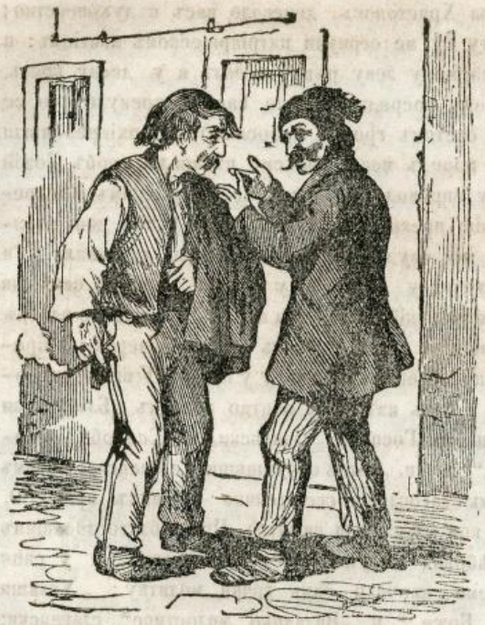

Петакъ. Єси ли чуо за неко писмо, коє є скоро изъ внутрености стигло?

Еракъ. Чуо самь; веле да за свакогъ добро башъ немириши.

Петакъ. Како ће добро мирисати, кадъ є са Смрданбаре дошло.

Петакъ. Шта се разуме подъ странимъ упливомъ, Ераче?

Еракъ. Шта є страно то знашъ, упливъ долази одъ речи пловити или пливати, дакле кадъ што страно уплива или се улива.

Петакъ. Да то неће быти шербетъ или вотка?

Еракъ. Іокъ! Пре ће быти везлауеръ или шампанѣръ.

Еракъ. Да самь простакъ, увиђамъ већъ и самъ.

Петакъ. Него, валяда си изображенъ кадъ ти є име Ера.

Еракъ. Незнамъ шта су то пасквили, за коє се садъ говори?

Петакъ. То ћу ти я толковати. Пасквили значи пасквили т. є. цвили или плаче.

Еракъ. А зашто плаче? Валяда су га ногомъ згазили.

ДОПАЊЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Изъ Врлника намъ ювляю: Данасъ предъ ноћь, т. є 3. Юлія, отишао є г. Вукъ, после четирдневногъ кодъ насъ бавленя, у м. Хопово, позватъ и кола по нѣга послата одъ Пречест. Г. Арх. Севастіана. Овде кодъ насъ очекує се свакій часъ на Нѣг. Свет. Патріарха у манастиръ ня неколико дана. Почестни сводъ, и зелени вѣнци спремни су на манастирской капіи за дочекъ главе наше цркве, и синоћъ су лампе на своду палѣнѣ и многи изъ села звати да виде како ће то изгледати; єръ ће Нѣгова Светость у вече доћи.

Београдъ. Пре некій данъ нашла се овде єдна наказа, да є крмача опрасила прасе съ човечіомъ главомъ. Оно є предано полиціи, и метнута є у шпиритусъ. — У мон. св. Петки догодіо се овай случай: Архимандритъ реченогъ манастира увредіо єдногъ човека. Овай га є више пута вребао, да му се освети, и заиста наскоро му се прилика пода. Кадъ є єдаредъ съ кметомъ изъ оближнѣгъ села покрай крчме пролазіо убіє га овай изъ пушке. Убица побего є быо у Алексинацъ съ намѣромъ у Турску прећи; али на граници буде уваћенъ и суду предавъ. —

— Световаду пишу изъ Беле цркве. 7. Юлія. Юче отворила се Тамишварска-Базіашка желѣзница. Кадъ су изъ Тамишвара пошли, незнамъ — доста да су у Белу цркву у три фрталя на 11 пре подне стигли. Међу позванимъ гостима налазіо се нашъ земаљскій Заповѣдникъ Г. Ф. М. Л. Графъ Коринини са целимъ Тамишварскимъ Генералитетомъ и са много выши Чиновника. — После краткогъ задржаня крену се изъ Беле цркве и отиду у Базіашъ. — Тамо є дочекала г. командирендера єдна компанія као почестна стража, кою є високій достоинственикъ после прегледа и дефилираня таки одпустити благоизволіо. Одма є затимъ слѣдовао обѣдъ, при коємъ се нису ни читавъ єданъ сатъ бавили. За тимъ су поседали и у Тамишваръ отишли, гди ће као што се говори сиянъ балъ быти. — Како у вароши тако и у околини дави насъ свакій данъ страшна киша — крупа є была пре 12 дана и потукла є неколико села до землѣ; кадкадъ се и кои облакъ разбіє.

— Изъ Глайхенберга являю такође о непогоди времена, о киши и ладноћи, што болестницима, кои се у той баньи ради поравлѣня здравля баве немало смета. 18. п. м. беше то место тако одъ туче и кише посѣћено, да су улице на потоке наличиле, и куће до пенцера съ водомъ напунѣне быле.

— Надвойводкиня Елисавета, супруга Н. Вис. Надвойводе Карла Фердинанда породила се. Како висока мати, тако и мала принцеза здраве су.

— Као контрастъ окршаю, кои су Муамеданци скоро у Цеди надъ Христіанима произвели явля се „Общт. новинама“ изъ Дамаска о єдной части, кою тамошньій надмуфти приликомъ свадбе свога сина давао. На то су веселѣ была лица одъ свію вѣроисповеданія позвата, а то не само конзули европейски и други одъ мирскогъ реда, него и свештеници, као што су Патріярхъ православный и римокатоличкій, францишкани, и други калуђери, и да се небы ни Евреима неправо учинило, позватъ є быо тамо и ньіовъ рабинеръ.

— У „Общт. нов.“ читамо єданъ позивъ, съ коимъ се позива на установлєнѣ кньижарскогъ заведенія на акціє, како бы се тиме могло добре и полезне кньиге издавати и списателѣ болѣ награђивати. Кадъ Немци, кодъ ньіове толике литературе, иту на болѣ станѣ цветаня подиђи желѣни су, колико више морамо се мы о томе промишлявати! —

— Вѣсти изъ Русиє являю за необичну радиность, кои се подъ управомъ великога адмирала великога кнеза Константина у руской марини развія. Пре су Руси имали две флоте, єдну у балтичкомъ, а другу у црномъ мору; сада имаю флоту у бѣломъ, каспискомъ мору и на тихомъ океану, осимъ балтичке.

— Министарство Финансиє издало є 3. (15) юл. наредбу, коіомъ се съ концемъ октобра о. г. по р. укида досадашньи жигъ (штемилъ). Одъ 1. нов. о. г. до 31. ян. 1859 г. мѣняће се стари жигови за нове. Жигъ на календаре и огласе неће се продавати, него ће се у дотичнимъ званіяма на хартію или календаръ ударати.

— И ердельски листови пуно су вѣстій о тучи, коя є потукла многа села.

— Чимъ се Нѣно Вел. царица породи одмахъ ће пуцати топови на бечкимъ бедемима, и то 101 путъ, ако се роди принцъ, и 21 путъ, ако се роди принцеза.

Станѣ водє.

На Дунаву		6 ст.	2 п.
На Сави	опала	2 „	5 „
На Тиси (Кодъ Титела 19. Юлія) изподъ		0 4 „	— „

Печата, издає и одговара кньигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброи се може код сваке ц. к. поште. Изъ унутрености Турске нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 30. У Земуну 27. Юлія. 1858.

Осиниканъ Марилаида.

Изъ балтиморски' породичны лѣтописа, одъ Чокса.

(Продуженѣ.)

5.

Привилегія.

Лондонъ, 7. Декембра 1632

Изходъ ми є было по вольи. И за духовногъ найвећегъ човека прилеплює се земна дрожда. Неплаче ли и самъ Божій човекъ? Младићъ, човекъ, старацъ у томе нису различни одъ детета. Они се тако тежко одъ навикнутогъ, земне пріятности одучаваю, као дете на сиси одъ материне прси. Забава є найблагодѣтелніе средство. Я ти є препоручуємъ у подобномъ бола пуномъ срдачномъ одношеню.

Садъ ћу ти приповедати, Хари, како самъ виновника мога живота съ животомъ растаюћегъ се видіо.

Кадъ самъ у Лондонъ приспѣо, онъ є већъ одъ три недѣлѣ болестанъ лежао. Радость опетъ виђеня дала му є на ново живость. Сви су доказивали, да нѣгова болесть ніе опасна. Сви су доктори то потврђивали. И онъ є самъ тако мысліо. А и я самъ за тако држао.

„Па немора се на човечій животъ сувише ослањати!“ рече мой отацъ; „при свой честной речи наши доктора могао бы єдаредъ изненада ноћу одавде одпутовати. И кадъ бы се доцніе збогъ тога срдили, или изъ свои дебелы, обширны књига доказивали, како то противъ ньове волѣ другчіе ніе могло быти: мы небы ништа одъ тога имали. Зато болѣ є, да се кућа благовремено уредъ постави. Ты ћешъ, Цециле, све у найболѣмъ поредку после моє смрти наћи, и то више, него што се надашъ. Я самъ се већъ о томе побринуо, мой сине, да можешъ спокойный тренутакъ на земкьи уживати, ако бы те побунѣно отечество изгонило, или ако бы ты самъ своєвольно изъ нѣга желіо отићи.“

Ове речи быле су ми доста непонятне. Онъ ми заповеди, да орманъ отворимъ, и изъ єдне фіоке писмо, коє є онъ означіо, донесемъ. То є было кралѣвскій документъ, текъ пре краткогъ времена у пуномъ виду изданъ, коимъ се лорду Балтиморцу и нѣговимъ наслѣдницима у Америки притяжанѣ необитаєме, но веома плодне землѣ на сѣверу реке Потовмака са знаменитомъ привилегіомъ обезбѣђава, да може грађанско и криминално право издати, таксе подићи и землѣ раздавати. Нѣгово величество, къ овомъ поклону изъ любови према распространеню христіянскогъ закона побуђено, тако исто, за себе и наслѣднике своє круне, постарало се, да овимъ новимъ земляма за никоє време нову таксу несмеду налагати.

Мой отацъ гледао є сумнительно смешенѣ, съ коимъ самъ я документъ поклоненогъ намъ кралѣвства сматрао.

„Цециле,“ рече онъ, „я бы желіо, да ты никада принуђенъ небуденъ, ову привилегію употребити. Али видимъ, да бури дани по свету постаю, и што у Француской и Немачкой ври, и тамо се све грађанскомъ крви боядише, то ће пре или касніе и у Енглеску доћи. Єсмо ли католици, кои нисмо плашльиви, да стару веру наши отчева одбацимо, нисмо ли већъ сада у нашемъ собственомъ отечеству измеяни, одагнани, изтиснѣни, гоненіи? Вишина є народа новомъ веромъ заражена; самъ краль ніе више на престолу безбѣданъ. Изродиће се крвава борба међу партаяма разногъ мнѣнія, веруй ми, и мы Католици мораћемо той битки подлећи; єръ мы се боримо са сувише неједнакомъ снагомъ и оружѣмъ. Мы смо слабіи и на брою има насъ мало у Енглеской и Шотландіи. На страни наше противне партає стоє све по болѣ главе. Она притяжава ревность свію млади постоєћи друштва; мы имамо слабость они, кои у леду своє лаворике почиваю. Она партая проповеда слободу мнѣнія; наша, покорность и веру. Она се ослаша на мышлѣно вечно право духова; мы говоримо о старимъ чести достойнимъ употребленяма, о правичностима, коє нашой цркви принадлеже, и коє су іоштъ у старо време прибавлѣне. Я се боимъ, да подлегнемо. Не, небы требало рећи, да се боимъ єръ, ако и подлегнемо, слѣдство є провидѣнія. Светъ ће се у нову альину обући. То є великій, духовный преображай. У многимъ стварма протестанти имаю право; али у многима, и немаю. Међутимъ да се већа часть Немачке, Прайске, Польске, Ческе, Шведске, Данске и самогъ нашегъ отечества реформаціи наедаштутъ обратила, то нема сумнѣ.“

Тако говораше мой отацъ. То може тебе, Хари, не другчіе, него као важный примѣръ служити, као што овай дубокомисленый, изкусный, вишестрано судбиномъ и школомъ изображеный државникъ садашньи обштый покретъ света сматра. Зато ћу ти іоштъ неколико нѣговы израженія саобштити.

„Садашня, препиркомъ мнѣнія изродивша се зла и забуне, до суровогъ, убійственогъ фанатизма узвишена, мораю се непремѣно као слѣдство ученогъ корака Европе и чрезъ то получене веће просвете народа, сматрати. Морало се до тога доћи, почемъ су народи у самомишленю успѣли. Али вишемъ образованю одговараюћа побольшаня могла бы безъ ужаса до тогъ стаия доћи. Што су ова наступила, у томе є кривица кратковидность, гордо своєвольство и уважаванѣ собствене мудрости одъ стране нашегъ духовенства, особито римскогъ двора, и наши министра и князева. Они нису познавали духовно станѣ и потребу свои поданика. Они су санали да се човечій родъ, као наслѣдствено добро може присвоити; само заповести издавати, претити, да се све са страомъ по старомъ путу управля. Они су се варали у мнѣнію народа. Овай є престао махиномъ быти. Наши великаши нису познавали силу мнѣнія. Они су противъ своє волѣ подпомагали побѣду онимъ средствама, коя су пропасть исте морала проузроковати. Они су радили тако кратковидно, тако безсмислено и безвремено, као князеви у време првогъ христіянства, кадъ су ово утаманити хтели. Зато имъ є и была єднака судбина. Я самъ увекъ о благимъ правилама савѣта давао. Ништа ніе вечно подъ небомъ. Све се развія къ болѣму; али нашто, куда? То ніе предчувствовао ніеданъ смртный. Епископи, князеви и министри єсу сама безмоћна лица, ако народъ съ ньима, или они съ народомъ нећеју ићи. Ніеданъ дворъ ніе сталанъ

єръ онъ се увекъ вишине народа придржава. Густафъ Адолфъ шведскій краль. има више разума, него ико одъ остали државника. Онъ познає своє време. Овай є малый князъ на томъ путу, да господаръ и обладатель Немачке постане. Нашъ краль изгубіо є любовь къ народу, будући є миръ съ Француском заключіо, судбину тамошньи протестанта необезбѣдивши, и са Шпаніомъ, непобринувши се за судбину свога собственогъ зета Пфалцграха. Краль мысли добро; али є у рукама страстногъ Архіепископа Лауда. Нѣгово разкошно, дворско великолѣпіє, нѣгови своєвольни налози, нѣгово одупиранѣ противъ сазива парламента доводе нѣга и престолъ у найужаснію опасность. Опомени се моій речи, Цециле! — Єднаки узроци имали су у свету свагда и єднака слѣдства. Дуго самь се за краля заузимао, я самь озбильно, али безкористно опоминяо.

„Погрешкомъ наши државника,“ настави лордъ Балтиморацъ, „постає Европа грабежь крваве смутнѣ, и населява пусту Америку. Я имамъ найболя извѣстія о цветаню наши тамошньи населбина. За време владаня пређашнѣгъ краля много хиляда людій изъ Енглеске, Шотландіє, Ирланда, Француске и Немачке тамо се изселило. Изселеня іоштъ траю; и данасъ су безбройни люди у намѣренію, у новый светъ одпловити, коима є мрзость вере и гоненѣ додіяло. Я самь збогъ верности къ науци католичке цркве много претрпіо. Оздравимъ ли, оставиćу съ тобомъ Енглеску, и потражиćу съ оне стране Океана на Потовмаку єдно прибѣжиште. Зато те у редъ поставлямъ; ова привилегія, изъ руке нашега краля, обезбѣява нашой яко гонѣной породици животъ, честь и иманѣ, коє є у Европи свакогъ дана опасніє.“

6.

Растанакъ.

Но нѣгово опредѣлено прибѣжиште ніє было на обали Потовмака, него у ономъ полю безграничне светске долине, гди ћемо се сви некада састати.

Нѣгова слабость истина очевидно се умножавала, али лекари су є као знакъ починућегъ оздравленя толковали. Кадъ самь га єдногъ ютра посѣтіо, нађемъ га на велико моє чудо изванъ кревета у обичнимъ своимъ ютреньимъ альинама. Наслонѣнъ на два своя служителя ишао є къ прозору. Онъ заповеди, да га на столицу съ наслономъ посаде. Я самь было пунъ узхиćеня о овомъ редкомъ оздравленю. Онъ се осмейкиваше добродушно моіой радости, и рече, кадъ смо обоица насамо были: „Прекосутра, Цециле, другчіє ћешъ говорити. Ненадай се више момъ животу. Онъ є прошао. Я веćъ видимъ, да самь близу края. Моє чувство каже ми то.“

„Како можете вы то знати?“ упытамъ я: „ваше чувство може преварити, и оно вара васъ.“

Онъ тресаше главомъ; и видіо се као да за єданъ тренутакъ самъ у себи размишлява, насмея се и рече: „Не, мой сине, оно невара. То ніє тѣлесно чувство, него извѣстно убеђенѣ, безъ да могу рећи, како до тога долазимъ. Унутрашнѣ ми є станѣ ясно, и опетъ немогу рећи, како? Я самь веćъ овогъ тренутка у почетку умираня, и при чистіой самь свести о себи самомъ, него иначе. Никада у животу сва прошлость, никада сва садашньость ніє ми яснія была Я осећамъ у томе спокойно, могао бы рећи, пріятно чувствованѣ. Садъ знамъ изъ искуства, што ми є досадъ непонятно было, да умирућій свой смртный часъ точно предвиди. Тѣлесне свезе опадаю єдна за другомъ; душа постає слободнія. Она є већа и дивнія, него што самь я икада знао.“

Докъ є лордъ Балтиморацъ тако говоріо, мысліо самь да какову суштество изъ другогъ света слушамъ. Я клонемъ плачући къ нѣговимъ ногама. Онъ мету руке на мою главу и благослови ме. „Буди самомъ себи веранъ, мой драгій Цециле!“ рече онъ, „ради на убеђеню, на дужности и праву, а не на обштемъ понятію о чести. Ко смирено живити уме, тай є веćъ пола умр'о, и заиста смрть є побѣдіо. За злато, честь, славу, моćь и друге маленкости, коє страсти свію смртни ласкаю, нема онъ нити бриге нити радости. Добродѣтелни, благодѣтелни, правични и истинити єсу скупа найвише добро. Съ Богомъ, мой пріятелю. Богъ є съ тобомъ, ако ты съ ньимъ будешъ. Съ Богомъ, мой сине, само за єданъ тренутакъ; мы остаємо опетъ неразлучени. Съ Богомъ, Цециле; садъ иди. Неузнемиривай ме више никаквимъ питанѣмъ. Я ћу лећи, и никадъ више изъ кревета устати нећу. Я желимъ самъ собомъ быти, и растанакъ съ моимъ тѣломъ очекивати. Ніедногъ лѣкара више. Само ће ми се оно дати, што будемъ я самъ захтевао.“

Я полюбимъ нѣгове отеческе руке. Морао самь устати, и оставити га. То є было нѣговъ растанакъ. Доиста ніє више ни съ кимъ говоріо, изузимаюћи, кадъ бы што захтевао. — Трећегъ дана увече после оногъ растанка будемъ я, на нѣгову заповѣсть, позванъ. Я стоя предъ нѣговимъ креветомъ. Видіо се, да ме добро познає. „Погледай ме!“ рече неколико пута, као да ми є хтео показати, како є сладка смрть. — Затимъ после дугогъ ћутаня проговори опетъ: „Скоро, скоро!“ Шта є онъ мисліо ніє се могло опредѣлити. Будући є онъ имао намѣру да самъ собомъ за смрти мотри и прислушкує, мысліо самь, да онъ осећа, да є веćъ свршено. Онъ се осмене потомъ, и рече тихимъ гласомъ: „Дакле то є смрть? иначе ништа?“ Чинило се, да ће іоштъ говорити. Я се надъ ньимъ наслонимъ. Онъ отвори очи и рече сасвимъ тихо: „Миръ, миръ!“ И у истомъ тренутку испусти духъ.

Я самь ти ово по свой прилици мала обстоятелства приповедіо, Хари; али мени се чине, да су одъ веће важности. Ко се може любопитльиве неучтивости сасвимъ отрести, тай зна, каква є смрть, кадъ іой на прагу вѣчности црна альина спадне.

Да є лордъ Балтиморацъ време свога растанка са светомъ на више дана пре дознао, нема сумнѣ. Нѣму подобни были су и многи други, кои су умрли. Види се, да душа, кадъ се одъ чувственогъ орудія тѣла полагано натрагъ повуче, скупи уєдно сву свою чудновату силу, принадлежи сама себи више, него иначе, кадъ є са тѣлеснимъ животомъ у тесной свези, ньимъ уваћена и задржана была, на чувства, да бы могла ићи, мора се, као на штаки осланяти.

Хтео бы умиранѣ людій враћанѣмъ душе у пређашнѣ станѣ, т. є. у своє єдинство и самостойство назвати, а напротивъ раћаюће се правимъ одлученѣмъ душе одъ гдѣкои други, природны сила именовати, съ коима се она найвнутреніє слива, да бы, посредствомъ ови, дѣлателно на єдну часть тѣлесногъ света дѣйствовала. У неразвіеномъ детету она є сасвимъ утонула у дубльину и владаюћу моćь земны сила, и одъ ньи прогутана. Што се више тѣлесне силе скупляю, тимъ є она сама дѣлателнія; и она постає спрамъ споляшнѣгъ света, съ коимъ є смрть орудія, истина у овомъ найнемоćнія, али онда и наймоćнія надъ собомъ.

Кадъ у дубокой старости гдѣкои старци децомъ постану, ньіова душа збогъ тога ніє маньомъ постала, него они су они исти, кои су и иначе были, далѣ о ньима мы незнамо. Душа ніє више надъ изумрлимъ живцима моćна, посредствомъ кои се она у своіой сяйности према споляшнѣмъ свету огледа. Найниже између човечіи сила, коє се кодъ детета по сили развіяю, остаю напослѣдку снажнія. Сасвимъ проста, земна сила растѣнія остає іоштъ у мртвомъ тѣлу, коєга коса на глави и брада у гробу іоштъ расту. — Кодъ тако названи безумни людій она є као кодъ детински изгледаюћи старца Мы далѣ о ньима незнамо, будући ньіова душа у орудіяма, средствомъ кои се спольшнѣмъ свету являла, забуну и сметню налази. Тако се узнемирена и забунѣна явля, докъ врло правилна и самосветна небуде. Она є подобна каквомъ изредномъ харфенисту, кои, кадъ на єдной харфи, коє су жице удешене, найкраснія комадъ свира, нама дає само безчувственость слушати. Мы ћемо наћи у нѣговомъ свираню онда чувство за насъ, ако онъ прстима текъ и манѣ удешене жице додира. Отуда быва, да безумни у многимъ стварма врло паметно суде, за време докъ бунцаю, чимъ се лажнозвечећомъ, душевномъ жицомъ изясне.

И тако немой ми примити за зло, Хари, може-быти има више или манѣ таковы безумны людій, изузимаюћи наймудріє и природне люде, у варварскимъ или цивилизиранимъ земляма. Ньіове душе изредніє орудіє више или манѣ несаглашава се са тѣлесномъ неумѣрености и разкошносћу, часъ са страстима, часъ са зломъ навикомъ, часъ съ воспитанѣмъ овде или онде. Нису ли изъ основа све предрасуде, сва основоположенія страсти, или самогъ незнаня єдно безуміє? — Нема ли людій, кои краћу срамномъ називаю, а овамо немогу себе надвладати, да некраду? Нема ли разумны людій, кои се сластолюбія гну-

шаю, а овамо опетъ му се оддаю, и непаметно раде? Они су у тренутку безуміємъ обузети, као піянствомъ, и проклиню потомъ своє дѣло, као што су га прѣје проклиняли.

И данашньи религіозни ратови у Немачкой и Француской, и гоненя кодъ насъ нису ништа друго него безуміє. Люди раде управо противно свакомъ разуму, противно свакой науци Христовой, и уображаваю себи, да су врло паметни, врло христіянски. Безъ сумнѣ су они у себи правични; али кадъ се явно изповедаю, само противорѣчіє и безсмисленость. Я имъ опраштамъ; они незнаю, шта раде вели: милый пріятель Хораціи.

И тако опрости ми, што се по момъ жалостномъ навичаю у писаню и шали упуштамъ, да съ тобомъ о онимъ стварма говоримъ, у коима се добро неразумемъ; равнимъ начиномъ и я теби опраштамъ, што ме одъ четири недѣлѣ вѣчъ о ничему неизвѣштавашъ. Єси ли і штъ у Неаполю, мой Хари, или у Риму? Говори! опиши ми твою собу, твой изгледъ на прозору, твоє нове познанике, да бы средствомъ тебе видіо, шта ты гледашъ, и сасвимъ у теби живити могао.

7.

Посѣта на ново лето.

Лондонъ, у Јануару 1633.

Я сеђа другогъ дана нове године усамлѣнъ у соби. Кадъ буде ми єданъ странацъ приявлѣнъ. Врата се отворе. Пророкъ Езехилъ уђе унутра. Ово появленѣ произвело є у мени чудновато упечатленѣ. Я нисамъ башъ нієданпутъ на нѣга помыслio, одкако самъ у Лондону. Мога отца болесть и смрть, затимъ теретъ различниты послова отргле су ми мысли о свему прошломъ, само не о теби, мой Хари.

Прва речь старца была є: „Милостивый Господине, Богъ є дао, Богъ є узео; буди хвала имену Господнѣмъ! Придржавашъ ли се іоштъ тврдо твоє смирености? Да како. Нека те благослови Богъ па онда умри.“ — Я га загрлимъ. Онъ продужи далѣ, да редкимъ, и валянимъ умешаємъ библически речій о смрти мога отца говори. Међутимъ човекъ є имао велике идее. Онъ ме ніє хтео тѣшити; онъ ме є хтео подићи. Мы смо се изгубили у чувствителномъ говору о земномъ и вѣчномъ бићу.

Нѣгова посѣта была є само дѣло благодарности. „Вы сте,“ рече онъ, „вашъ животъ за мой опасности подвргли. Богъ ће вамъ вратити. Я самъ веома сирома. Али и я, и Марія, подвргли бы за васъ нашъ животъ опасности и жертвовали. Мы неможемо вама ни найманю радость за ваше дѣло причинити. Богъ є вама дао, што потребуєте, а найболѣ: єдно срдце пуно доброте. Нека бы ваше очи осветлio, да бы правый путъ живота познали, и изъ мрака старогъ заблуђеня на ютреню светлость чисте вере ступили.“

„Господинъ Офалинъ,“ реко я, „не мыслити ли, да я могу у моіой цркви тако правичанъ быти предъ Богомъ, као вы у вашой?“

„Како може човекъ правичанъ быти предъ ньимъ?“ одговори онъ. „Погледай. месецъ несія іоштъ чисто, и звезде су нечисте предъ нѣговимъ очима: Колико є маньи човекъ, црвъ, и човечій синъ, мравъ?“

Тако управляше говоръ на єданъ предметъ, кои се видio, да му на срдцу яко лежи, сирѣчъ на покушенѣ, мене обратити, и, као што онъ називаше, одъ идолопоклонства Папе къ сіонскомъ двору Пуританаца приволети. Узалудъ самъ се трудio овой струци говора другій правацъ дати. Увекъ се повраћао на истый. Само срдачность, съ коіомъ говораше, и любовь, коя къ мени управлѣна быяше, помирила ме є съ овимъ неупутнимъ захтеванѣмъ. Онъ говораше, да се како онъ, тако и Марія, непрестано даню и ноћу за спасенѣ моє душе Богу моле. Ко бы се могао на добросрдачность лютити?

При разстанку обеѣмъ се, да ћу га посѣтити. Онъ ми притисну руку, и рече. „Покоравай се закону, усади нѣгове речи у твоє срце. Обратишъ ли се къ Свемогућему, у место землѣ имаѣшъ злата, и место стѣне златне потоке, и Свемогућій ће твоє злато быти, а сребро ће ти се умножити.“

Съ овимъ речма остави ме.

Мени се недопада у друштву таковы чудноваты людій, съ коима се неможе говорити, па макаръ се и немешао у ньіово бунцанѣ, или ій увредio и противникъ быо. Али съ овимъ Езехиломъ дає се живити. Никакво противорѣчіє невређа га; шта више, онъ постає чрезто блажіи, нѣжніи, больи и стрпельивіи. Нѣгово є лице честидостойно, и веома умилно; нѣговъ гласъ притяжава нешто величествено, и опетъ за срдце пріємльиво. Онъ притяжава движенѣ тѣла и величественость каквогъ стародревногъ пророка, и човеколюбиво суштество Іована, ученика Христовогъ.

Вѣчъ слѣдуюћегъ дана, кои самъ изплати теретне учтивости посветio, по обеѣаню посѣтio самъ га. Онъ ніє быо кодъ куће. Я се пріявимъ господички Маріи. Она ме прими.

Крозъ єданъ редъ сяйны, не богато али веома укусно меблираны соба будемъ доведенъ у нѣнъ кабинетъ. Она ми изъ истогъ изиђе на сусретъ. Єдва самъ є познао. Она ми є остала у памети само у одѣлу рибарке. — Овакавъ нѣжанъ, благороданъ ликъ никадъ нисамъ видio у момъ животу. Нѣно изредно лице пробіно є лакій руменъ изненадногъ упрепашѣеня. Та жива Рафаилова Цецилія! Я самъ быо скоро у недоумнѣнію, да іой се приближимъ. Али она ме съ тихомъ искрености одведе до оцаклія и одпоче наново говоръ, кои ме є изреднимъ примѣчаніяма изненадно упрепастio; садъ знацима различитогъ знаня, како се редко ньой подобно кодъ наши Британкиня налази, садъ побудителнимъ знацима правогъ детинскогъ незнаня и невиности, я незнамъ, како бы се назвати требало; садъ собственимъ представленяма, кои се она, кодъ мои противорѣчія, могао бы рећи, упорно придржаваше. — Довольно, она зацело ніє никаква између наши обичны лепотица, нити по споляшньости нити по унутрашньости. Могло бы се рећи, да бы была обчараваюћа, кадъ бы речь, покварену, и само основу ове означила, шта бы она была. Я бы є смео, кодъ свію нѣны искреностій, тайнепуномъ женскиномъ назвати. Єръ што она говори, было пріятельски или безазлено, дає се нешто разнородно у нѣномъ духу предчувствовати, дає чувствованя, као сунце зраке, кои часъ по часъ непознату, дражећу поляну магломъ опасану, обасипаю. Све више и више труде се, да є изпытаю, я незнамъ, да ли изъ любопитства или дивленя.

Я ћу ти више и више о ньой являти. Єръ господинъ Офалинъ, кои є одма затимъ дошао, позвао ме, да га кадгодъ оћу посѣтимъ. Наравно, онъ ме є зато молio. Я примѣчавамъ добро, да є нѣгова ревность обраћаня у забави. Слабость мора свако честидостойномъ старцу опростити. „Вы сте ме,“ рече онъ, „іоштъ на две или три године у земный животъ повратили, може быти Богъ ми є то даровао, те сте се вы дрзнули за то вечномъ животу принети.

У томъ приближи се къ прозору, тргне єдну црвену завѣсу са єдногъ великогъ узъ дуваръ насловѣногъ портрета. Она се тргну, као да бы хтела препречити, и окрену брзе лице одъ мене, да бы руменило прикрила, коє самъ я вѣчъ примѣтio.

То є быо єданъ образъ нѣномъ рукомъ начертанъ, но іоштъ недовршенъ; пустый предѣлъ на мору, гди самъ се преко полумртво на песку лежећегъ Офалина пригнуо, добро самъ познао; Марія, поредъ тога на колена клечећи са склопленнимъ рукама къ небу гледаше. Нѣнъ дражестный стасъ; нѣно благородно лице добро є погођено. Шта мора девойчица осећати, кадъ такову лепоту начертати зна? Али опетъ никаква трага одъ суште на ньой. Како? да ли є могла ову прикрити? И черте Офалина, како безмоћанъ онде лежи, подпуно одговараю. Али она рече, да є ликъ свога деда начертала, кадъ є онъ, по своимъ обичаю, после подне спавао. Бура у летећимъ альинама, коси, поединнимъ травнимъ златовима, облацима истоветно се огледаше. Єданъ духовный ликъ, више одъ светлости и воздуха, него тѣла, летећи у свѣтлотавними воздуха, лебдећи надъ фигуромъ, коя мени принадлежаше, чію главу єдномъ рукомъ додираюћи, другомъ горе показиваюћи, сачинява у целоме нешто чудновато.

Я упытамъ за ово небеснопоявленѣ.

„Нашъ хранитель!“ рече господична Марія.

„Погледай, онъ є своимъ ангелима заповедio надъ тобомъ, да те хране на свима твоимъ путовима!“ рече Офалинъ са величествено узвикнутимъ пророческимъ гласомъ

Я самъ примѣтio, да надземна суштества, нешто представлѣна, іоштъ никако нису ми се допала. „Она забунюю,“ реко я, „обману, будући разуму и изкуству неодговараю; и незадоволяваю фантазію, на очію заповесть овде стоє, будући она, као етерска створеня, врло земно изгледаю. Господична Марія была є сама правый

*

анђео хранитель; онъ є изъ облака учиніо страница излишнимъ.“

„Како то, милостивый господине?“ протепа она погледавши ме са пробіяћимъ, чудноватимъ погледомъ.

Я самь пробао, да се болѣ изяснимъ. Скупіо самь сва опоминяня изъ Француске и Италіє, да бы моє предложеніє представіо, и доказао тежкоћу представленя надземны створеня изъ найбольи христіянски слика, коє насъ скоро никадъ незадоволяваю.

Она є ћутала на све; само изражаю „фантастична створеня“ ніє хтела о хранительима по све вредность дати. „Съ равнимъ правомъ могли бы вы све на овомъ образу фантастичнимъ створенѣмъ назвати!“ рече она.

„Мы доиста суштествуємо, и можемо се съ чувствама опипати. Али како знамо о хранительима, коє нисмо видили!“ реко я.

„Како знамо о Богу, кога нисмо никадъ видили?“ одговори на то она. Господинъ Офалинъ подигне очи къ небу.

Я одговоримъ: „Одкровеня и природа доказую о нѣму.“

„Одкровенѣ и природа, заръ манѣ доказую о духовима?“ упыта господична Марія. „Нисте ли се, милостивый господине, тврдо уверили, да у ньима, као у другимъ смртнима, духовно суштество обитава, па ако и нисте духа окомъ и рукомъ додирнули?“

Я іой примѣтимъ, да се людски духови свесћу изясняваю, и єданъ другомъ, средствомъ чувствителногъ света собственогъ тѣла, као некимъ орудіємъ, на знанѣ дає. „А можемо ли то и о хранительима потврдити? Гди говоре одкровенѣ, природа и разумъ о овима?“

Тада прекине ми говоръ господинъ Офалинъ съ єдномъ целомъ врстомъ библическогъ текста, коя ме, почемъ се одкровеня тицало, на понизно ћутанѣ принудила. Да бы мой поражай довршили, придружи се лепа унука нѣму, и управи на мене єдно хитро пытанѣ за другимъ. На пр.: „Да ли я мыслимъ, да Богъ осимъ човечіегъ духа ніє никакво више суштество између себе и смртни саздао? Да ли я мыслимъ, да є безконачный ланацъ природе између найвышегъ суштества и найнижегъ на єданпутъ кодъ човека прекинутъ, и да никаквогъ постепеногъ узвишеня одъ човека до престола савршенства нема? Да ли є вѣроятно, да є то разумъ могао быти?

Безъ сумнѣ морао самь се метафизики одушевлѣне девойке дивити. Морао самь іой могућность, наравно вероятность нѣны духова признати: само нисамь хтео сасвимъ срамно мой поражай свршити, и наставимъ на то: „Кадъ бы ова створеня суштествовала, мы небы знали ништа о ньима. Наши хранители нису никадъ тако услужни, да у свако време могу быти дѣлателни. Али ако бы были дѣлателни, онда небы могао слободу човечіє болѣ много хвалити и преузносити. Ако немаю они уплива непосредствено на човечію волю и нѣнъ правацъ, него само на обкружаваюћа насъ обстоятельства, коя су за насъ найболя, то я незнамъ, зашто Богъ непрестано чудеса мора чинити, да насъ опомене, руководи, ободри!“

„Зашто?“ рече господична Марія. „Я мыслимъ зато, єръ з насъ люде све є чудо, што Богъ чини. Или понямо ли то? Неопоминѣ ли, неруководи ли, неободрава ли природнимъ появленіяма, родительима, учительима, сродницима и несродницима? Зашто небы вышимъ нама сроднимъ суштествомъ? Єли дѣло овога чудноватіє, него дѣло природны появленя, родителя, сродника и несродника? Я єдва веруємъ.“

То є одприлике изговорила; но я нисамь добро сватіо. Зато ми є тешко было, отвѣтъ или одговоръ дати. Я самь се задовольіо съ єднимъ прекимъ пытанѣмъ, коє ми є изненада на паметь пало, и съ коимъ самь, не другчіє, него трагъ прикрити мыслио: Єсте ли вѣчъ одкровеня вашегъ хранителя имали?

Съ честнимъ погледомъ рече она „По некій путъ, као што мыслимъ.“

При овимъ речма примѣтимъ, да є нешто узбуђена; єръ брзо затимъ настави: „Милостивый Господине, я мыслимъ, да ме добро разумете! Да ніє было єдногъ страногъ духа, кои є на мой подѣйствовао: то бы мой свойственый морао вышій быти, него што я знамъ. О томе несумнямъ, будући нисамь я другчія, него други, и други немаю такове выше силе.“

Я іоштъ нисамь знао, шта ћу съ нѣнимъ говоромъ чинити. Зато, да бы є принудио, болѣ да ми разясни, реко само: „На примѣръ, любезна господична?“

Онда нѣнъ дедъ высокимъ гласомъ рече: „На примѣръ, Марія є васъ упознала, пре него што смо васъ видили, милостивый господине. На путу у Кале, кадъ смо у Аміансу после подне одпочивали, седьла є Марія сама у крчми на прозору. Затимъ ућемъ я опетъ у собу, она ми страшльиво похити на сусретъ, и рече: Мы идемо великой опасности на сусретъ. Али Богъ є съ нама; мы нетреба да се боимо. Мы ћемо лежати на морскомъ брегу. Богъ ће послати свога ангела. Онъ ће произвести єдногъ помоћника. Тако є рекла Марія, и записала є, милостивый господине, вашъ ликъ, ваше године, а тако и бою ваше косе. Кадъ самь васъ потомъ видио у рибарской колеби, были сте онай истый, кога ми є Марія у Аміансу описала.“

Кадъ є Дун-Офалинъ то изговоріо, нисамь се усудио противоречити. Я самь признао, да самь мало надъ хоризонтомъ мои изкуства и знаня наполѣ изступіо, и препоручила ме милость Маріина пріятельскомъ хранителю. „Меня,“ продужимъ я смешећи се на то, „ніє никадъ такова срећа у део пала. Али я мыслимъ, лепа господична, ангели се радо съ ангелима играю, зато они немаю са мномъ ништа обичнога.“

Овай одговоръ побудио є у ньой тиху недопадльивость. Она наєданпутъ прекину, и управи говоръ са ньоме свойстеномъ особености на другій предметъ.

Управо самь ти съ намѣромъ, Хари, то обстоятелно приповедио. Шта ты управо мислишъ о томе? Никада іоштъ, кажемъ ти, нисамь тако младу девойку а тако зрелогъ разума, тако многогъ обозреня, тако великогъ духа и тако редкогъ уображеня видио. Ты бы морао ню видити, саму ню саслушати, да бы са мномъ моє удивленѣ поделио. Никада нећу ову посѣту новогъ лета заборавити; но увекъ ћу се сбывшимъ се позивомъ ползовати, како бы старогъ пророка и лепу духовићеницу изближе упознао.

(Продуженѣ слѣдує).

Грчки царъ и Турци войште на Србе.

(Свршетакъ.)

Но Милошъ га опрости зеленка,
Те за бритке саблѣ прихватише,
Съ ногу мейданъ дієле юнаци. 740
Стои цика оштріехъ сабаля,
Єдна другу срета и одбія.
Оба вѣшта а добро оружѣ,
Погоне се дуго по мейдану,
Те се збиля Милошъ расрдіо, 745
Видѣ' брата Бановић' Страхиню,
Гђе съ Турчиномъ довршіо давно,
Придодаде снаге, што имаде,
Єднимъ махомъ и єднимъ ударцемъ
Изби Грку саблю изъ деснице, 750
И по врату ошину га страшно,
Све му вратне жиле пресѣкао,
Грдна рана ніє одъ пребола,
Паде Грче и испусти душу.
Нешће Милошъ одваяти главе, 755
Текъ му узе свієтло оружѣ
Радъ спомена себи одъ мегдана.
То гледаше войске обадвіє,
Пакъ цареви таки знака даю,
Да с' ударе, и да се пресуди, 760
Чія ли ће остати старія.
Милый Боже, да чудна сехира!
Што видѣти и гледати бѣше,
Када войска юриши на войску,
Добри коньи полѣмъ потекоше, 765
Рекао бы, да се земля миче,
И тонуче подъ ногама силнимъ,
Колико се потреса и стреса;
А планина висока Кестена
Сурваће се, река б', у долине. 770
Колико се дрма предъ очима,
Погоне се и сіеку войске.
Срби знаду, да свакоме валя,
Три посѣћи своіє душмана,
Ако мисле мейданъ одржати 775
И съ образомъ дому доћи своме.
Носише се войске по мейдану,
Лѣти бѣше, о Ивану-дану,
А вѣчъ подне показало сунце.
Давно б' Грци были побѣгнули, 780
Да имъ ніє стида одъ Турака;
И Турци бы плеća окренули,
Ал' се стиде Грка и ябане,
И боє се султана своєга,
Кои собомъ боємъ управляше. 785
А кадъ виде силанъ царъ Стѣпане,

Да се ніє было преваріо,
И Грцима исто и Турцима
Преко поле да нестаде войске,
Онда пусти одморне юнаке, 790
А предъ ньима и самъ главомъ пође
Съ юнацима своимъ войводама,
Ударише чили на сустале.
Учинише русвай одъ Турака
И одъ Грка ньиних пріятеля; 795
Преседе имъ гостовинѣ грдно,
Е ихъ нађе погибао грдна,
Што се никадъ ни надали нису,
Те одъ муке рукомъ побѣгоше.
За ньима се Срби наклонили. 800
Тѣраше ихъ докъ имъ воля бѣше.
Султанъ Осмо оде безъ обзира
Проклинюћи Грчко братимлѣнѣ.
Чуданъ шнѣаръ Срби задобили
У логору и на разбоишту, 805
Осимъ свега тридесетъ тисућа
Бедевія и добрихъ хатова;
Задобише и славу и хвалу.
Те се прича и данасъ споминѣ,
Ако Богъ да, хоће довіека. 810
Живимъ пѣсма и лієпо здравлѣ,
А мртвіємъ у раю населѣ.

Шахъ-Гебалъ и Данишмендъ.

3. Почетакъ владаня Шахъ-Гебала.

Изъ два пређашня предсловія видиће мои сладки читаоцы и господари и госпе (разумѣмъ оне, кои ове листове читали буду), да є намѣра списателѣва, да они знаду кое было тай Шахъ-Гебалъ, и да имъ каже да треба и ово прочитати, што є онъ написао, макаръ више ништа нечитали.

Садъ ћемо поћи далѣ, и явити, шта є Шахъ-Гебалъ радіо, кадъ є после смрти отца свога дошао на престолъ пространогъ и силногъ источно-индійскогъ царства. Шахъ-Гебалъ, кажу намъ старе кньиге, было є и зао и добаръ. Єли онъ башъ такавъ было, мы неможемо знати, а нити зна и онай, кои є ове старе кньиге написао. Е, одкудъ вы знате, да онъ незна, виче єданъ пріянъ.

А како не бы знао, кадъ онъ самъ каже. Онъ вели у своимъ кньигама овако: Шахъ-Гебалъ, єданъ по добромъ и зломъ говору познатый султанъ; дакле кадъ онъ каже „по говору“ ніє л' то явный знакъ, да онъ непише како є самъ дознао и познао, него како є одъ другихъ чуо.

Е па заръ то тако може быти, да се о єдномъ човеку, а особито султану, онако напише како се само чує, пита некій пріянъ. — Мы то вамъ, драгій пріяне, башъ за цѣло казати незнамо, како є онда было, али кадъ бы, и ако бы, и могли, и смели са данашнѣгъ обычая, на оно доба заключити, рекли бы да може быти! — Єръ данасъ знамо да толике силе кое оде, кое новине говоре и фале кога, и како хоћеду, а друге опетъ шараю и хуле, брбляю и пишу опетъ како и шта хоћеду, па кадъ є сада тако, вальда є и онда што овако могло быти, и тежко да ніє и было.

Дакле, овай нашъ Шахъ-Гебалъ могао є быти и добаръ и злочестъ. Но у почетку нѣгове владе, — а онъ є почео владати одъ прилике своє 18. годинe, — было є онъ са свимъ валянъ. Онъ є изъ руку свога учителя узетъ, и уздигнутъ на престолъ. Онъ є дакле чистъ, невинъ, пунъ любови къ добру, и са жаркомъ тежньомъ да усрећи свой народъ, почео владати.

Врло лепо, и тай є народъ башъ могао быти, а и было є срећанъ; єръ коимъ народомъ влада тако правичанъ царъ, тай народъ, а особыто гди се владало као у источной Индіи безъ сваке конштитуціє, морао є срећанъ быти. Ніє башъ тако! А заштo ніє? кажу намъ старе наше кньиге, да Шахъ-Гебалъ ніє имао врстногъ Итимадумета, или што кажу на другомъ мѣсту великогъ везира, па што є годъ онъ заповѣдао, овай є то другчіє издавао, те су тако сви послови ишли по нѣговой вольи. А воля нѣгова ніє башъ найчистія была, кое є онъ и самъ знао; а други су то дознали одтуда, што бы онъ много пута у дружству се замисліо, па бы онда узданую. Кадъ ко забринутъ уздане, кажу да мора имати нѣку тегобу на срдцу. За тегобу Итимадулета индійскогъ знали су сви, кои су съ ньимъ у приликама бывали, да є изтицала изъ зле совѣсти.

Или є то нѣгово често уздисанѣ, или и другій ко, кои є знао нѣга обиѣи, и Шаху-Гебалу подъ кожу се увуѣи, дао повода, незна се, но то се зна, да є Шахъ-Гебалъ на послове свога Итимадулета будно око имао, и кадъ се о нѣговомъ невалялству увѣри, а онъ га протера, и на нѣгово мѣсто постави своги учителя и пріятеля философа Данишменда Итимадулетомъ.

4. Данишмендъ Итимадулетъ. Разговоръ Шаха-Гебала са новымъ Итимадулетомъ.

Данишмендъ, као човекъ философъ, одрицао є дуго примитисе Итимадулетства; онъ є наводіо, да онъ као философъ имао є посла само са идеама, а съ людма врло мало, или управо нимало. Онъ є казао своимъ султану, да ће по тому, што люде, као што су на земльи, врло мало познає, тежко моћи држави и нѣму користити. Али султанъ навали на нѣга, и онъ се Итимадулетства пріими.

Кадъ се све испуни што є требало, да се зна да є Данишмендъ Итимадулетъ, и кадъ є новый великій везиръ у ово своє ново званіє уведенъ было, дозове га султанъ Шахъ-Гебалъ предъ себе у свой кабинетъ. Кадъ Данишмендъ предъ султана у нѣговъ кабинетъ уђе, сѣдіо є султанъ на миндерлуку, наслонѣнъ на десну руку, и чимъ новый Итимадулетъ у собу уђе, насмеє се онъ на свога Итимадулета, па му проговори: „Но, пріятелю Данишменде, ты си садъ Итимадулетъ, садъ треба као правый Итимадулетъ и да радишъ.“ —

„Али господару, проговори Данишмендъ, я самъ теби казао, да я люде слабо познаємъ, а кадъ ій слабо познаємъ, како ћу я као Итимадулетъ радити, да задовольимъ и тебе и ньи.

„Ями, рекне султанъ, ты си мени, докъ си ме учіо, много говоріо о дужностима добрыхъ султана, и о дужностима подайника спрама своихъ султанскихъ господара, садъ чини тако, па ће добро быти. Само немой, пріятелю Данишменде, да заборавишъ, те да оно поправишъ, што є мой пређашньій Итимадулетъ искваріо.“

„Е, господару, треба да ми кажешъ одъ прилике шта є то, што є онъ искваріо, єръ да я могу старо поправити, треба да знамъ шта му фали, па да га исправимъ, и да дотерамъ тако, како валя да є.“

„Пріятелю Данишменде, рекне султанъ, я башъ теби немогу све казати, и свакій буцакъ претрести, да нађемъ гди су зла, коя є онай човекъ починіо. Но у главномъ кажемъ ти ово, прво и прво гледай те одлакшай народу, промени и исправи чиновнике, кои су леньи и неправедни, поправи џаміє и пагоде, и, ово ти найвећма препоручуємъ, гледай те дотерай у редъ те мутаве факире и дервише. Одъ прилике, я ти ово препоручуємъ, што самъ дознао, да є онай мой пређашньій Итимадулетъ много новаца себи стекао, што є намештао у службе люде, кои за службе нису были, и што є много факирима, и дервишима, и календерима гледао крозъ прсте. Зашто є онъ то чиніо, башъ са свимъ добро и извѣстно знати немогу, али, као што самъ начути могао, было є онъ само за себе, па или изъ атара ком' годъ одъ своихъ пріятеля, или за добре бакшише трпао є онъ немилице, смутльивце, и леньштине у мое службе, кои су после све узбурлали, и мени сила и сила штете направили. Кадъ самъ пре две године по вилаєту путовао, нашао самъ свашта, найболѣ провинціє быле су или пусте, или задивлячене, и самъ Лахоръ изгледао є жалостно. Зато, пріятелю Данишменде, ты си мой човекъ, ты се Браме боишъ, ты люде, и покрай свію ньіовихъ погрѣшака, любишъ, гледай што болѣ можешъ, те поправи, и доведи у редъ, да и мени и Брами угодишъ, па да те тако и онъ благослови, и я на мое груди притиснемъ, и да те светъ съ поносомъ споминѣ.

5. Мисли Данишмендове.

Владати єсть велика вештина, или као што обычно кажемо майсторія, свака пакъ майсторія мора се учити, у оной школи, коя є за то начинѣна. Єли то и нашъ философскій Итимадулетъ знао, неможемо сигурно казати, но ако се съ єдногъ на друго заключити може, можемо рећи да ніє знао, а то погађамо изъ самыхъ готовыхъ мислій; єръ кадъ є онъ, чувши одъ султана нѣгову волю, у свою собу ушао, скине свою Итидумалетску чалму, протре очи па наслонивши чело на леву руку, а десномъ є шарао по асталу, овако є премишлявао: Воля є султанова да я одлакшамъ народу! Хмъ, я самъ држао, да ће то быти тежко и претежко владати, али, кадъ є то

тако, да я као Итимадулетъ найпре сазнамъ шта хоће султанъ, па онда да радимъ, то я видимъ, да є владати у полакъ, и у три четвртине лакше, него што самь я мисліо. Али, може быти, да султанъ чрезъ ово „одлакшати народу“ разумѣва, да я учинимъ, да народъ буде задоволянъ, па тако да буде и срећанъ; єръ тврдъ є основъ тай, да се у задовольству срећа налази. Бадава є свакомъ ономъ изгледати на срећу, кои са онымъ положаємъ ніє задоволянъ, у кои га є промисао праведногъ Браме, кои се са Вышнуомъ договара, метуо. И, ако є тако, то ништа лакше ніє, него владати!

Сирома Данишмендъ, онъ є вѣчъ свою философію предъ себе прострео! — Далѣ само пріятелю Данишменде, па ћешъ видити, да твоя философія са владанѣмъ рѣаво ће се слагати! —

„Я ћу продужи Данишмендъ своє мисли, сада, кадъ ми є власть у шакама, све моє силе напети, да правацъ мой узмемъ изъ науке людскогъ права; та люди немогу се другчіє управляти, а да слушаю, него само чрезъ увѣренѣ, немогу се другчіє руководити, него чрезъ истину, другимъ ничимъ немогу се къ привржености побудити, осимъ чрезъ своє собствено спасеніє. Я ћу у томъ послу паметне законе начинити, па ће быти миръ; єръ кадъ види народъ да су мои закони валяни, и да свакогъ у нѣговомъ праву бране, онъ ће заиста морати се радовати, а ово радованѣ бы ће и султану по вольи, и за нѣгову државу пробитачно.

„Оне люде, кои су, или по своимъ невалялству, или у слѣдству оне горде и будалаште философіє, коя подъ тымъ извѣтомъ, да човечество чрезъ нову светлость просвети, своє теоретичне будалаштине дотерали до тогъ степена, до когъ само найдивлѣ воображенѣ найраскалашніи саняча доспети може, па су чрезъ то обштемъ благу и миру државе на путу, я ћу съ ньіовыхъ места сбацити. Тако исто учинићу и са онима кои су, као што султанъ каже леньи, и кои законе криво толковали буду. На ньіова места поставићу я оне, кои обште добро т. є. чисто изясненѣ човечієгъ права, благе основоположає, братинство и братолюбіє, свету равноправность, и невредимость грађана строго пазити и наблюдавати знаду.

„Я ћу, настави Данишмендъ далѣ, вѣру и нравственность утврдити, а то ће султанъ мой господаръ и мислити, кадъ ми є заповѣдіо, да џамиє и пагоде поправимъ. — Кадъ я честите и валяне шеике и брамине, бонце и факире поставимъ, онда ће вѣра и нравственость цветати, онда ће и народъ дознати, да су ово два стуба свію склоностій и обичай людскихъ, и да се само тако државна срећа постићи дає, и да ће бадава тежити свакій за именомъ отечествољубца, кои ова два яка стуба блаженства, ове подпоре човека и грађанина оборити тражи. Та, каково єство са безбѣдность имана, чести и живота имаћеду, ако чувство вѣрозаконскихъ обвезателства непазе! А, тежко є вѣровати, да безъ вѣре нравственость и помислити се може. Оне брамине, муфтіє, факире, календере, или како ій годъ зову, кои небуду овако мислили и чинили, я ћу султану предати, да ій онъ доведе у редъ.

„Я знамъ, рекне онъ, да у целомъ свету нема државе разума — Vernunftstaat — Зато ћу представити султану, да нѣгова „влада буде снажна,“ а то ће лако быти, єръ ніє демократична. Сви концы владе стичу се у єдно клупче, а то є у султановой руцы; онъ само да се увѣри, да овай основоположай важи за савъ моралный светъ, и да найманя сумня у истину тога, явля найочитію оскудицу на познаваню вечитихъ природе закона, па є свршенъ посао.

„Онде, гди є чиста добродѣтель, и гди се она уважава, мора и воля, а мора и срце очистити се.“

„У овомъ добродѣтели царству поштує се братинско согласіє више, него све друго.“

„А истина држи се ту за найчвршћу подпору, єръ се зна, да она има у себи неразвалиму силу живота.“

„Ту нема мѣста ненаситима желя имана, неописано подкупльиванѣ, нечувено самолюбіє и себичность, непреходимо злочестіє, низка и подла пукость, гнусный, развраћеный характеръ, презреня достойна развраћеность, безсовѣстность и непоузданость.

„Ту ће се наћи и чиста грађанска добродѣтель — ту ће се знати да є нѣнъ подупирачъ светло грађанско чувство, а то ће рећи политичко обште чувство, или обштій єдиный духъ — Gemeinsinn oder Gemeingeist — знаће се такођеръ, да ньине вештественне сложеня частице чине грађанскій духъ и грађанску снагу, или непотресно постоянство у подпомаганю и браненю грађанскогъ добра и права. Чрезъ ово родиће се уверенѣ, како свакій членъ цѣлогъ државногъ тѣла, сваку болѣтицу, сваку потребу и сваку сладость макогъ поєдиногъ члена треба да осећа, и зато да се попашти, да утиша, задовольи, и ужива оно, што у своимъ сочленовима нађе: оно да изтреблює, што є свима шкодльиво, а подпомаже само оно што є за све добро. Найболя є држава она, гди свакій поєдиный грађанинъ туђу увреду, као свою собственну осећа.“ —

„Овдѣ ће се гнушавати плетака и подкопаваня; єръ гди є добродѣтель овдѣ нити ове мѣста имати, нити ако се и угньизде дуго траяти могу; гди є преданость и споразумленѣ, онде снага неоскудѣва, ту є сила вѣре и увѣреня, ту се може догодити, да ко и да се навести да заблуди, ал' зато опетъ наскоро прене, тргне се, и стресе се магновенногъ заблуђеня, а плодови овы поступака єсу свагда светліи, и іоштъ къ тому полезни.“

„Овдѣ су, мисляше далѣ Данишмендъ, они лепи, тихи, и човечни нагони, кои срце наше людской несрећи отвараю, кои сваку туђу нужду своіомъ чине, и кои туђа страданя онако осећаю, као и самъ страдаюћій, кои у людскимъ грудима снажно буде — (wecken) — онай светый гласъ, кои нама заповеда, да сву свою снагу на утишанѣ земальскихъ бѣда употребимо, и да у благородной борби са добродѣтель, и за людско благостанѣ и собствену срећу и рођеный животъ нештедимо.“

Овако є мисліо Данишмендъ, новый Итимадулетъ Шаха-Гебала, султана неизмеримогъ царства источно-индіяскогъ. Сирома Данишмендъ!

С.

Умиранѣ и смрть.

Она су „мртва, изумрла тѣла“ обично се каже о тако званимъ органскимъ или оживотворенимъ створеняма — къ коима не само люди, него и животинѣ и растѣнія принадлеже — чимъ се у ньима матеріялна промена и съ овомъ животни появи угасе. Почемъ се и садъ органична тѣла или организми, дакле растѣнія, животинѣ и людій, такоће „одушевлѣнимъ“ називаю, то постои обичай при смрти овы рећи: „душа є одлетила.“ Али овде мисли се не само о невидимомъ и нематеріялномъ нечему, кои є доиста изъ умирућегъ тѣла одхуяло, почемъ є за време живота као управитель животне дѣлателности гдигодъ у тѣлу живило, него съ тимъ само означено, да є ма каквимъ узрокомъ заедничко дѣйство тѣлесне матеріє, коє є животне дѣлателности производило, а съ тимъ и матеріялна промена окончана. У овомъ смислу обично се место речи „душа“ изражай „сила животна“ употреблява. Многи, па наравно и учени, кои за и противъ матеріялизма пишу, доказую, премда сасвимъ неправо, да душа равно значенѣ има съ „духомъ;“ о овоме овде говорити ніє место. Употреблява л' се душа у нашой мисли, то дакле и растѣніє има тако исто душу као животиня и човекъ, и умире растѣніє и постає мртво тѣло као животиня и човекъ.

Организамъ човечій неумире (т. є. губи матеріялну промену а съ овомъ и свою дѣлателность) у свима своимъ частима у єдномъ и истомъ тренутку. Понекадъ є дѣлателность у мозгу (свесть, чувство, разумъ) готово угашена, докъ срдачна и прво-цигерична дѣлателность, као и дѣйство утробно іоштъ трає. Ово постепено и почастно умиранѣ обично се изражаємъ „смртна борба (агоніе)“ означава и чрезто породивши се появи, кои часъ іоштъ животу, часъ вѣчъ смрти принадлеже, зову се смртни появи. Као што садъ єдна или друга одъ найглавніи животны дѣлателностій пре него остале престане, тако се у говору „смрть одъ несвести, загушлая и каплѣ“ узело. При смрти одъ несвести ослаби найпре срдачна дѣлателность, при загушляю прва цигерица а при капльи найпре мозакъ престане дѣлателанъ быти.

Животъ човечій, кои се изкуствено неможе продужити, али се изкуствено прекратити може, допире по природи сходномъ течаю живота обично до седамдесете или осамдесете године, понекадъ и далѣ и онда смрть послѣдує безъ предходеће болести, безъ особиты каковы узрока, тихо и полагано, или брзо, примѣтно и са свесћу или непримѣтно у спаваню. Такова смрть одъ остареле слабости природна є, нормална и необходимо-нуждна. — Свакій родъ смрти, кои изъ другогъ каквогъ узрока а не изъ природи сходногъ оконченя живота проистиче, неприродавъ є

(случаянъ, пре времена) и послѣдує или збогъ болести (збогъ неправогъ престанка матеріялне промене), више или манѣ брзо, или насилно, споляшньимъ механичнимъ или хемичнимъ утицаємъ. — Почемъ се садъ кодъ неприродне смрти появленя смртна више или манѣ ясно показую, дуже или краће време траю, то се означаваю слѣдующе струке смрти: проста изнурена смрть, кодъ коє се смртни появи сасвимъ полагано изъ већъ суштествены болестны обстоятелства развіяю, тако да време ньиовогъ починяня може се точно опредѣлити, и онда се више или манѣ постояномъ єдно за другимъ слѣдству до последнѣгъ угашеня бьћа подижу. При умираню подъ смртномъ борбомъ узимлю смртни появи єданъ ясно-примѣтный почетакъ и имаю єданъ више или манѣ оштро ограниченый течай. Смрть се лакшомъ или бржомъ називлѣ, као што смртни появи дуже или краће време траю. Кодъ напрасне смрти ограничаваю се ови появи само на неко сасвимъ кратко време (на неколико секунда до минута) или ньиовъ почетакъ пада заєдно са угасомъ животнимъ. Напрасна смрть изненада се появлює, та ако овой никаква болесть и непредходи.

Напрасна смрть, кою невештъ човекъ неправи за каплю држи и коя налазећегъ се у лежаню, ходу, стояню, при лакомъ или якомъ покрету или заниманю, при єденю или при излазку на полѣ изненада нападне, непроизлази увекъ одъ єдногъ и истогъ узрока (особито капля у мозгу), него долази тако исто одъ нагомилане крви кодъ прне цигерице и срдца, као што быва патня у мозгу; а могу крвный цевь, болесть у стомаку и утроби, као и оштро разболенѣ крви такову смрть проузроковати. Редко се то догаѣа, да лекаръ предъ отворенимъ тѣломъ каквогъ напрсно умрлогъ стои, а да у овоме узрокъ смрти неизнаѣе.

Появи умираня или смртне борбе састоє се у знацима починюће или предходеће слабости нервичне и мишићне системе, обично помешане са симптоміомъ суштествене болести. Обично умиру различни апарати у єдномъ опредѣленомъ, прилично правилномъ реду єдну за другимъ. Убитакъ мишићногъ напрезаня дає се одма іоштъ у почетку променомъ черте на лицу и дркћућимъ безснажнимъ покретомъ дознати. Бледо-жуто лице постає дуго, попуштено, суво, упало око, укочено, безживотно и полузатворено, носъ заошилѣнъ, узанъ и са осталимъ странама, образи суви и намрштени, уста полуотворена, устнице суве, брада дуга и заошилѣна. Говоръ постане слабъ и дрктаюћъ; тѣло клоне на постелю; дисанѣ є слабо, површно, лагано и трудно, напослѣдку малаксаво и роптаюће (т. є. смртно лупанѣ); гутанѣ постане немоћно и усуто пиће збогъ слабости єловне цѣви пада са валяюћимъ се шумомъ у стомакъ; куцанѣ срдца постає све слабіє и неразговетніє; живацъ съ почетка врло ускори, напослѣдку малакше и постане коначновидно слабъ; често збогъ слабости мишића поганъ и мокраћа нехотице излази. Ладноћа и понекадъ ладный лепљивый зной повлачи се съ ручны и ножны врова прстію противно трупу; видъ и слухъ изчезне; свесть, дисай и крвный течай сасвимъ престану и животъ се угаси. — Гдѣкои са смрћу борећи се бываю свестни скоро до последнѣгъ издисая, наравно понекадъ се у последнѣмъ тренутку живота двизанѣ духовны дѣлателностій примѣтити може, манѣ повратакъ пре магломъ опасане свести и разума. — Често є смртна борба за умирує, као и за околостоєће, сасвимъ болно и мучително, особито при великомъ немиру и страшеню, као и при болномъ трпленю болесника

Тренутакъ, у кои смрть зацело наступа, никада се точно опредѣлити неможе; тако исто манѣ се дає казати, коя є суштествена промена, на коіой смрть почива. Безъ сумнѣ ова напослѣдку зависи свагда одъ мозга и горнѣ части ртенячне мождине (може быти само одъ продулѣногъ мозга). — По свой прилци непоявлює се смрть увекъ са видимимъ угасомъ живота, т. є. са престанкомъ свію животны поява. Єръ има случаєва, гди се чини, да су последньи позадуго савршено престає; и текъ опетъ много касніє него обично появи мртвила; наступе далѣ има случаєва (о привидности смрти), гди почитаву неделю дугогъ траяня смрти животъ се поврати, и буде или само за кратко врме или савршено оздрави.

Истор чне ситнице.

— Великій царъ Карлъ V. раздао є своєвольно све круне своє брату и сину своме. Єданутъ ноћу, пре коє є изъ Нидерланда у Шпанію дошао, разговарао се дуго са Райхсканцлеромъ Салдомъ о немачкимъ стварима. Кадъ се опросте, зазвони Карлъ, да Салда са свећомъ изпратити да, али случайно недоће нико одма. „Видишли люде“ рекне Карлъ горко смешећи се, „како они знаду да я више господаръ нисамъ;“ узме самъ свећу те засветли Салду кои на басамаци проговори: „То, драгій Салду, некъ ти є спомена на оногъ цара, когъ си сяйномъ свитомъ, и побѣдоносномъ войномъ обкружена гледао, когъ садъ одъ свію оставлѣна гледали. Нѣга, когъ си и ты двеста година верно служіо, а онъ садъ мора тебе да послужи.“

— Краль Енглескій Ђорђе III. преживіо є у своимъ дугачкомъ владаню ове Европске владаоце, као: данске кралѣве: Фридрика V. и Христіяна VII.; русиске: царицу Елисавету, Петра III., Катарину II.; Павла I.; польске: само Августа III., аустриске: Франца I.; Марію Терезію, Іосифа II.; Леополда II.; шведске: Адолфа Фридрика Густава III., Карла XIII.; француске: Лудвикъ XV. и Лудвика XVI., прайске: Фридрика II., и Фридрика Вилхелма II.; шпанске: Карла III. и Карла IV.; португалске: Іосифа, Емануила, Марію, Францишку, Исабелу. Три су краля у Енглеской найдуже владали: Хайнрикъ III. владао є 56 година, Едуардъ III. 51 годину и Ђорђе III. 59 година.

Анекдота.

— Ветрогонясти путникъ єданъ сусретне у полю сеоску єдну девойку, коя є више магараца предъ собомъ изъ паше куће терала. „Одкудъ си лепа девойко?“ Запыта є онъ. „Таки ту изъ првогъ села, господару,“ одговори му она. „Ты безъ сумнѣ познаєшъ кћерь сусѣда твога Н, па вере ти буди тако добра и однеси іой овай полюбацъ.“ Съ тимъ речма хтеде онъ младу селянку да загрли и полюби. „Остави се тога господару“ примѣти му она, „паметніє ће бити, полюби ты єдногъ кога оћешъ одъ мои магараца, па како ће они зацело пре мене кодъ нѣне куће быти, и ню пре мене видити, немой се бринути, они ће свесрдно препоруку брата свога изпунити.“

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Море, Петаче, какова знаня треба да има онай, кои са економіомъ управля?

Петакъ. Кадъ ме питашъ, да ти кажемъ, хронологична, астрономична, ботанична, физична, филологична, филозофична, агрикултурна, хидріотична, штетоводителна, мимична и пр. и пр.

Еракъ. У, Петаче! Шта ты то наброя; па гди се мора учити, да се то све зна?

Петакъ. У Кезмарку, Сарвашу, Шарошпатаку и Кечкемету.

Еракъ. Какви се то, Бога ти, Петаче, испити у Београду држе?

Петакъ. Учительски, Ераче.

Еракъ. Па ако учительи ти неположу добро испите, шта ће онда быти?

Петакъ. Вонъ съ ньима!

Еракъ. То бы болѣ было, Петаче, одъ чиновника започети, па бы и за мене празднога места было, а може-быти, да бы и самогъ испытача каквогъ место упразнило се, и я бы таковый после постати могао.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Праздникъ св. Петке прославлюю млоги Земунци у оближномъ манастиру Фенеку, кои є манастиръ у последнѣ време, одкадъ подъ наместничествомъ честнѣйшегъ господина Ђорђа Ристића стои, сасвимъ лепо оправлѣнъ. И юче као на данъ споменутогъ праздника посетили су млоги наши варошани Фенекъ, гди се было и изъ околине доста света на ту славу скупило.

— Нѣг. ц. височ. надвойвода Максимилиянъ, кога є г. епископъ Шагуна посѣтио, благоизволио є подарити 600 ф. одъ своє, а 400 ф. одъ стране своє супруга, надвойводкинѣ Шарлоте, на граѣенѣ православне саборне цркве у Сибиню.

— Темишварска комора за трговину и занате заключила є недавно, да се заведе непрекидна изложба производа. На тай конацъ позва ће се сви рудокопци, земльодѣлци и промишлѣници землѣ.

— Комисія, коя є пошла изъ Цариградъ у Бенгази у Триполю, да извиди неку прилѣпчиву болесть, коя се тамо появила, вратила се у Цариградъ и донела є гласъ, да є та болесть права кума — куга,

— Пре некога времена умръо є у Александріи Т. Тулисъ, Грчкъ изъ Мезова у Тесаліи, и оставио є атинскомъ универзитету 12,000 драхма, 10,000 драхма школама у Мезову, 40,000 гроша грчкимъ школама у Александріи. Само са таквимъ жртвама може се што радити и само съ ньихъ постала є Атина оно што є садъ — столица науке и вештине.

— У Коморану є 16. Юлія изгорело 34 кућа; сиграюћа дѣца са пзлидрвцима крива су овой несрећи, коя є 30 фамилія просящима направила.

— Учительска столица славенскогъ єзика и книжества на свеучилишту у Прусіи, кою є до године 1849. запремао гласовитый Челаковскій, попунѣна є сада одъ пруске владе. Полякъ Дръ Плебанскій наименованъ є професоромъ славенскогъ єзика и книжества. Као што знамо предає те предмете на свеучилишту Берлинскомъ Полякъ г. Цибульскій.

— Гласникъ далматинскій явля подъ 10. ов. м. изъ Задра: Ючеръ наоблачи се небо свудъ у наоколо, и почне даждити тихомъ кишицомъ одъ кое смо врло велику потребу имали, и ради поля и ради насъ самихъ, да намъ се лѣтный жаръ мало сноснѣмъ учини. Узъ кишу сѣвало є и пуцало тамо и онамо, кадъ одеданпутъ єдна муня, чимъ плану, оногъ истогъ тренутка и састави, и страшно намъ уши своимъ силнимъ громомъ заглуну. Одмахъ смо се осетили да є тай громъ морао негди у граду у буди какавъ предметъ ударити, и доиста мало касно зазнадосмо да є онъ ударио у стражню катарку или ямборъ, наодећегъ се у овдашньой луци ц. кр. ратногъ пароброда Куртатове, те примивши се єдногa гвожђа раздвои се и саће у долню официрску собу и ту све ствари поремети, а затимъ продре на єдномъ мѣсту дрво и по великой срећи божіой привати се дебелогъ синцира о комъ сидро виси и тако изаће наполѣ и утопи се у море. Одмахъ исподъ собе налазило се є складиште барута, бомбахъ и гранатахъ, те да буде муня тамо продрла Богъ зна шта бы смо велике штете и неволѣ претрпили! Стражи, коя є на пароброду была, пролетила є пакъ муня одмахъ поредъ десне ноге, и войникъ є тай осѣтио жестокій жаръ на прсту маломъ. Одозгоръ по пароброду свуда онай часъ се быяше разсуо тако звани сумпорный свіетъ, а воня громовника зракъ быяше напунила. Велика дакле зла ніє было; али чуємо да реченый пароброд за више година неће моћи никакавъ дугачкій путъ предузети; єръ є громъ све на нѣму находеће се гвожђе магнетизирао, тако, да є игла магнетичка остала парализирана: па не само ова, коя се на нѣму затекла, него шта више и свака друга нова, будући да є магнетизирано гвожђе одсвуда привлачи и тако у немогућность доводи да исправно дотичну страну показує. Киша намъ є пакъ траяла све до десетогъ сата ноћи, али бы намъ є іоштъ требало.

— Букурешкій митрополитъ Нифонъ прети анатемомъ свима онима, кои хоће да изъ влашкогъ єзика истисну све славенске и грчке рѣчи. До душе и єсу ревностни Румуньи навалили у последнѣ време, да свой єзикъ сасвимъ поромане. Онако се и десило у єдномъ селу, да су селяни молили бележника, да имъ протумачи румуньски наредбу, кою є обштини прочитао у новомъ романскомъ єзику.

— У Берлину има єданъ рускій капетанъ већъ одъ неколико мѣсеціи, за кога говоре, да є „зѣло“ богат. Садъ се само о нѣму говори. Онъ купує по читавъ редъ кућа у Берлину, зида на ньнова мѣста нове куће и іоштъ предлаже планове, какавъ бы требао да є Берлинъ.

— 13. и 14. о. м. была є страшна бура на мору кодъ Хамбурга, млоге су лађе претрпиле бродоломъ, и млоги су се люди удавили.

— Пре неколико година нашли су у шуми близу вароши Офенбаха у Немачкой лежећой єдно 14 годишнѣ девойче, кое ніє знало говорити, макаръ да ніє было ни немо, ни глуво. После великогъ труда и испитиваня, и кадъ є девойче већъ было єзикъ мало научило, дознала є власть, да є ова сирота одкадъ памти у тайномъ некомъ затвору пребивала, гди, осимъ єдне жене, коя іой є рану донесивала, но увекъ чутала, никогъ другогъ видити ніє могла. Єдне ноћи везали су іой очи и одвели ю у споменуту шуму, гди су ю нашли. Власть є позивала благодѣтелне люде, да бы кои ову сироту подъ своє узео. Нашо се єданъ честитъ учитель, кои є то и учиніо, и несретно створенѣ уживало є мирне дане кодъ учителѣве породице; али име нѣно, или фамилію ніє се могло никако дознати, и стварь остала є неодкривена тайна. Садъ намъ являю новине, да се та девойка уєдаредъ изгубила; нико незна што се съ ньоме догодило. Тиме є постала ствар іошъ тайнія.

— У последньи 10 година одправляла є Лондонска пошта 32 миліона писама више, него сва саюзна Америка.

— Елиза Евейляръ, кћи францускогъ консула погинувшегъ у Цеди, приспѣла є у Марсель. Ова юначка девойка, коя є своіомъ рукомъ єдногъ Турчина убила, єдва є и 20 година стара, высокогъ возраста, и да іой ніє сабля єдногъ невѣрника лице ранила и велику белегу проузроковала, была бы врло лепа.

— Султанъ є байрамъ самъ главомъ започео. Дивизіоный Генерелъ Измаелъ Паша одпутовао є у Цеду. Пароброд „Пуршусъ“ отишао є са стреливомъ за босанску войску и Лесепсъ овамо є приспѣо. Султанъ є получио баєрскій редъ св. Хуберта, явля се изъ Цариграда.

— Кральицу Викторію, коя ће у среду по подне за Шербургъ поћи прати ће осимъ яхта само две линейне лађе „Роялъ Албертъ“ и „Ренаунъ.“ Изъ Бомбая 3. являю, да є Махарадша, Сциндія опетъ намештенъ. Бегунце тераю свуда. Генералъ Губернаторъ обзнаніо є обште опроштенѣ, одъ когъ су само крвници изключени. Удъ є было миранъ.

— Американскимъ гнюрачима изпаде за рукомъ, да єдну одъ оны воєны лађа, кое на дну пристаништа Севастопольскогъ леже, изваде. Они се надаю да до єсени све потопљене у ономъ пристаништу лађе изваде.

— Професора Миклошића „Србскій дипломатаръ“ допечатава се у Бечу; быће га до 36 табака у 8ни. Ученици нѣгови издаваю нѣгову слику, коя ће на скоро быти готова.

— Одъ 1. Юлія излази у Москви новъ єданъ мѣсечный часописъ за трговину и промишлѣность „Индустріялный Вѣстникъ.“ Учредникъ рускій списатель Теодоръ Василѣвићъ Чичовъ. На услугу стоя ће му велика финанціална средства. За насъ ће быти такође то дѣло знаменито, што освѣтлити односетъ Русіє са Аустріомъ, о чему довольногъ знаня неимамо.

— У граду Колошвару у Ерделю падала є некій данъ некиша него риба са кишомъ. Быяше наиме олуя риба изъ Сашоша са водомъ завитлала и са кишомъ спустила у градъ. Рибице су быле одъ 3 до 4 палца дугачке; па вели дописникъ да люди яко жале што нису падали сомови или баремъ шарани и то печени.

Станѣ воде.

На Дунаву		6 ст. 2 п.
На Сави	нарастло	1 „ 6 „
На Тиси (Кодъ Титела 21. Юлія) изподъ	0	1 „ 6 „

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недељ у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. више.

Предброяти се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србие пека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на книжару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 31. У Земуну 3. Августа. 1858.

Пѣсна

посвећена спомену младогъ Србина

НИКОЛАЄВИЋА ПАВЛА,

свршеногъ юристе,

преминувшегъ 24. Юлія 1858. у зору у Стеановцима.

Ноћь се мрачна дѣли с' даномъ,
Руйна зора истокъ краси,
Свудъ се чує кликъ веселый,
Осимъ овы тужны гласи:

„Белый данче, цео светъ ће
Пробудити твои зраци,
Само єдне очи моє
Затвараю вѣчни санци.

Сунце ярко и ты сада
Целомъ свету изалазишъ,
Само єдномъ овде мени
Што на вѣки ти залазишъ.

Я полазимъ с' овогъ света
Ненагреянъ зрака твога;
Єръ ты оћешъ да ми заћешъ
У зорици жића мога!

Ненагледанъ одо' света,
Кои ми є младомъ міо,
А ево се часъ последный
Мени вѣчемъ приближіо.

И у двору муза за родъ
Што се труди сабирати, —
Са животомъ сада моимъ
Безплодно ће увенути. —

Родителя желянъ мои,
Миле браће и родбине,
Садъ ће смрть ме да раздвои
Съ њима, за кимъ срдце гине.

Желянъ моє домовине,
Коя ми є была дальна,
Текъ є видо', вѣкъ ме хоће,
Да покріє земля ладна.

Хвала теби, тужна судбо,
Што ће овде ме покрити, —
У наручю родителя,
Што ћ' мезимацъ издавути!

Съ Богомъ свете! ты ми вѣчемъ
Потавнюєшъ предъ очима!
Смрти моя рана, ту — си!
Последнѣ — садъ съ Богомъ — свима!"

Тадъ зачеше други гласи:
Якъ садъ вриска, звона звоне.
Мртавъ лежи боръ зеленый,
Горке сузе за њимъ с' роне.

И я с' овомъ чувства сузомъ
Тебе на путъ вѣчный пратимъ
Место твога дальногъ друга — —
Брата мога, — да т' испратимъ. —

На данъ погребеный преминувшегъ честитогъ и младогъ Србина тогъ.

**

Осиванъ Марилавда.

Изъ балтиморски' породичны лѣтописа, одъ Чокеа.

(Продуженъ.)

8.

Аудієнція кодъ Архієпископа.

Лондонъ, у Февр. 1633.

Благо теби, срећный Хари, ты, као єданъ одъ блажены, обитавашъ у раю, кои є сама природа своіомъ рукомъ направила, и незнашъ за никакій светъ, осимъ за себе самогъ, да духъ твой наукомъ напунишъ. Я самъ, о што то морамъ рећи! одкако опетъ у момъ отечеству обитавамъ, као єданъ кои у изгнанію живи. Свуда страни люди, коима самъ противанъ, и кои ће ми, ако дуже узтрає, несносни быти. Я самъ збогъ прковне вере, кою самъ одъ мои праотаца наслѣдіо, подобанъ каквомъ презрителномъ, почемъ иначе и никакву кривицу на се нетрпимъ. Пуританци, као и Епископални, поступаю са мномъ, као съ єднимъ, кои съ небомъ и земльомъ у противорѣчію стои, Бога и отечество у исто време издати мора. Мою привржености къ вери старе прковe фанатици фанатизмомъ називаю. Я ћу радо дозволити, Хари, да є у нашой католичкой прковi гдѣкое злоупотребленѣ увучено изъ стары, запуштены времена. Найхуђеня достойніє є пачаюће се мешанѣ римскогъ двора у светска, државна дѣла и поєдины породица. Времена свештеничкогъ правленія кодъ народа, кои є вѣкъ дорастао и разуманъ остао, прошла су и мораю проћи. Шта се тиче моє унутрашнѣ вере, да ли римска столица више или манѣ новчаны доодака одъ индулгенція, посвећеня и разрешенія има? Ове свете финанціялне шпекулаціє непринадлеже христіянству. Шта налазимъ кодъ епископалны? кодъ протестанта? Ніє ли та иста свештеничка гордость, та иста поповска злоба и властолюбіє? Шта налазимъ кодъ необузданогъ бунцаня Пуританаца, кодъ безбройны други секта, коє изъ изтрунувшегъ тѣла старогъ прковенства изилазе? Я бы данасъ променуо веру, кадъ бы какву вышу нашао. Али преći къ другой страни притворно, изъ политике, човечієгъ стра'а, славолюбія — — неможе ме никаква сила натерати, да самъ себе издайникомъ учинимъ.

Я, као и сви католици мога станя, безъ надежде су, да ћеду моћи нашемъ отечеству служити и ползовати. Насъ гоне, мрзе као изроде. Нико неможе добаръ стояти, да мы нећемо у првой побуни жертва мача быти. Колебаюће се поведеніє двора, кои се само у распространеню и утврђеню свога самосилія неколеба, погоршава дѣла подозрителны и многогоненѣны католика. Штогодъ желимо радити, то све погоршава наша дѣла. Ко пакъ ћути и трпельиво сноси, кои безъ иманя, безъ имена, безъ одличногъ дара у непримѣтной тишини живити нада се, тога ногама газе. Ко пакъ талентомъ, богатствомъ и рођенѣмъ вниманіє на се обраћа, тога се вѣчма гнушаю и претнями обасипаю.

Животъ ми свакій данъ гадніи постає. Люди гоне єданъ другогъ, као да су безумни, гди

ко за идоломъ свои' страстій трчи, ту немари за другогъ. Они неразумеду више ништа. Окови законогъ реда кидаю се. Краль є народу презрителанъ; дворъ презире и бои се народа. То є страшно политично заблуђенѣ. Ово ће се у революціи свршити.

Краль остає своме изясненю веранъ; онъ жели у будуће безъ парламента, своіомъ собственомъ снагомъ, владати. Народъ, безъ кога бы ништа быо, мора ништа быти. Енглеска оће да онъ буде! Народъ постає сиромахъ. Дворъ и даліѣ продужава, у разкошной сяйности, да снагу народа потроши. Да бы своє великолѣпіє и трошкове потребне набавіо, намеће своєвольно данакъ, силомъ дає подъ интересъ, обогаћава се казнителнимъ повцемъ, у чему га звѣздный судъ подпомаже. Што є пре петъ година рука єдногъ фанатискогъ тайноубице, срамногъ Херцога одъ Букингхама, провела, остало є за дворъ, за нѣгово благородство, за целу гомилу тирана безплодно опоминанѣ. Бѣдни осланяю се на своє добре войнике, на свой новацъ. „Мы знамо, шта оћемо," рече ми єдногъ дана такавъ єданъ дворянинъ у очи: „али простаци то незнаю, и крве се сами између себе. Мы имамо казначейства и оружница доста, да се простогъ народа небоимо. Найманѣ су опасни поєдини викачи. Ако и даліѣ почну викати о слободи и народномъ праву, брзо се уђуте. Неопамете л' се ни у затвору мы ћемо ій другчіє усекнути, да ће имъ быти єзыкъ краћи."

Шта ћу о таквимъ основоположеніяма рећи? Єсу ли то основоположенія, съ коима се єданъ народъ усрећити, царство великимъ, престолъ тврђимъ учинити може? Но да ли є цела исторія обшта безъ науке остала? Єли се материно старанѣ сасвимъ изъ землѣ изгубило? Немаре за потребе народа, будући ій непознаю; а непознаю ій збогъ тога, што неће, да ій познаду. Слабый краль незна, шта предходи! Онъ суди о народу по суђеню дворяна, кои га обкружаваю. Онъ чує само одзивъ онога, о чему у своомъ самозаслепленю говори. Гласови народа су угушени. Свако слободно писмо добія име пасквиле о побуни. Звѣздный судъ нестиди се, да кодъ наймрзкій и између свію народа найгнуснiи правила прибѣжиште пріими. Поставляю уводе и прислушкиваче, не само тайне, него и явне, съ платомъ и честнимъ званіємъ. Ствараю писма, располажу домаћимъ претресанѣмъ, одкриваю тайне грађански породица' са безстидномъ продрзљивости; само изъ подозреня, или на тужбу вуку поштене люде у државный затворъ, и држе ій тамо неделяма, месецима и годинама; ако се никаква кривица на ньима ненађе, ослободе ій, и онда мудрость, іоштъ и милосрдіє, правдолюбіє правленія величаю. Какво є то паклено правдолюбіє, найпре невине у затворъ вући, и онда хвалити се, како су ій неказнѣне пустили, єръ нису ій могли ни казнити! —

Видишъ, Хари, до чега є кодъ насъ у Енглеской дошло. Свршетакъ дѣла дає се предвидити. Што се ревностніє и тайніє двору мрзка начела, коя су притеснѣна, распространяваю, тимъ ій жельніє простъ народъ замршує, истинито съ лажнимъ. Пожаръ потайно тиня, докъ пламенъ наєданпутъ на све стране и у єдно исто време букне, и то се крозъ кратко време очекує.

То, любезный Хари, прими као уводъ къ следуюћемъ, што ћу ти писати, али и я самъ іоштъ незнамъ. Више ньи отечестволюбаца, и, изъ познаты узрока, найвише страдаюћи, сирѣчь католици, сдружили су се, да ма коимъ начиномъ кроче, како бы судбину свои вѣрны и бѣдны другова побольшали или олакшали, ако є могуће. Они су се много о томе саветовали. Преко Баронета Килбени будемъ и я на скупштину позванъ. Неколико веома неумѣрены мнѣнія. Вишина хтела є законо дозволѣнимъ путемъ корачати; захтевала є да само представленяма и молбама кодъ двора дѣйствує. Други чинили су се, као да о свему очаваю. Єръ они су видили, да су досадъ покушавана представленя остала безплодна, а съ друге стране строге мере противъ надмоћія двора, као узалудна; и онда бы узалудно было, кадъ бы дворъ, при последнѣмъ устанку народа, надмоћіє изгубіо, єръ бы сви Католици само фанатичкомъ беснилу Епископалны и Пуританаца изложени были.

Напослѣдку будемъ позванъ, да лично архіепископу Лауду збогъ последнѣгъ покушая предстанемъ, и овоме о обстоятелству наше цркве и нѣны исповѣдателя изясненѣ дадемъ.

Садъ се догодило!

Я уђемъ кодъ архіепископа. Онъ ми є быо за ючеранѣ послеподне аудієнцію опредѣліо. Онъ є єданъ човекъ обогаћенъ знанѣмъ, пунъ духа и изкуства. Онъ є допадљиво суштество; нѣгова изванредность издає га за дубокомислећегъ, ладноиспытуюћегъ и пословима занятогъ човека. У овомъ шестдесетъ другогодишнѣмъ државномъ управителю букти ватра за нѣгове любиме идеє, као у младићу; али у-єдно са упорнимъ іогунствомъ єдногъ старца, и безъ свакогъ далѣгъ призренія, придржава се тврдо онога, што онъ оће. Онъ є єданъ одъ оны людій, кои, будући на вр'у стоє, мысле, да они найболѣ све разумеду; ови противорѣчіє за буну сматраю и найзадовольніи бы были, кадъ бы свеколико людство на ньиовой руцы было. Онда, уображаваю себи, да бы они могли дѣло Божіє свршити и найболѣ у свету стварати.

Онъ одпоче найпре, да о момъ почившемъ отцу, о моіой породици, о мени самомъ, много обвезателно говори. Я самъ му морао нешто о италіянскимъ дворовима приповедити; онда, на нѣгово пытанѣ, како самъ, после могъ повратка, Екглеску нашао, одговоріо самъ врло учтиво, шта самъ за ово кратко време могъ пребиваня изкусіо. Я самъ му казао, како на све стране и кодъ свію партая у страстномъ огорченю праву меру преступаю. То се не може на добаръ начинъ свршити.

„Вы имате право," рече архіепископъ. „Вы имате савршено право. Цела наша несрећа узрокъ є духовне партає. Мы се морамо око престола кралѣвогъ скупити, као поштени люди, и бесномъ метежу партая єданпутъ за свагда край учинити. Я мыслимъ, да тренутакъ ніє сувише далекъ; а побѣда добре ствари да є утврђена."

„Да'ће Богъ!" реко я; „али никада ніє ми се ова побѣда учинила тежа, него садъ."

„Будите безъ бриге, милостивый господине. Све є добро уређено. Вы знате безъ сумнѣ, да ће краль кроз кратко време у твردиню свога крунисаня, у Шотландію, ићи. Различите поглавице Пуританаца увиђаю свою блудню и убитачность свога противленя. Други ће слѣдовати, или морати, ако нехтедну. Пуританска црква саєдиниће се са епископалномъ, и тимъ врховность престола у духовномъ обстоятельству надъ обадвома кралѣвствама исповедаће. Онда є миръ."

„Али можда ће онда несагласіє страшніє быти."

„Я знамъ, милостивый господине, шта сте хтели рећи, вы се одъ некогъ времена обходите са Дун-Офалиномъ, старимъ, фанатискимъ будаломъ. Я бы желіо, да га се клоните. Онъ ће шкодити вашемъ имену и повереню. Онъ є сулудастъ. Я га сажалюємъ, будући има привржeнике у Шотландіи. Буде л' краль єдаредъ у Шотландіи, онда ће бунтовникъ на другій начинъ поођенъ быти. Я вамъ совѣтуємъ, да се бунцала клоните, кои ће на подсмей деце служити."

„Али мы католици? Шта ће одъ насъ быти?"

„Господине, католици быћею оно, што они желе быти."

„Мы ћемо мирни, верни поданици быти, и молићемо за милость, да насъ при нашой верности спокойне оставе; да нашемъ датомъ праву обиде нечине; и да намъ са римокатолицима и непріятельима отечества равнозначеће име недаю."

„Католици, господине, — вы знате то тако добро као и я — немогу се двору допасти, и народу су мрзки. Шта оћею они, да се за ньи чини, кадъ є дворъ и народъ єдиногласно противъ ньи? Часть мора напослѣдку целоме уступити. Кодъ насъ ніє препирка толико за веру и образованѣ, колико за упливъ римскогъ двора. Последнѣ неможемо мы у Британіи дуже трпити. Нетреба, да намъ какавъ странацъ, кои на другомъ краю Европе обитава, заповести издає, и Енглеской у име Христово намеће данакъ. Несме у држави, кадъ є она добро уређена, ніедна часть народа особену државу сачинявати. Но то є настояванѣ католичкогъ свештенства. Оно оће независно одъ државногъ владателя, оће господаромъ постати, оће противъ краля особиту власть образовати. Зато оно зависи одъ Папе. То несме быти. Мы оћемо и морамо народъ быти, подъ єднакимъ закономъ, съ єднакимъ интересима, съ єдним кралѣмъ."

„Но мысліо бы я," — реко, „да бы то све могло и кодъ различны вероисповедны убе-

ђеня обстати, и то кодъ насъ, као некада одъ части и садъ, у другимъ земляма. Да л' є утврђено садъ, да католици немогу и нећею своя убеђеня променити?"

„Господине, онда се мораю они допасти, ако што явно мнѣніє, и држава, противъ ньи дозволи. Вы знате, како протестанти, као маньи на брою, у Француской стоє."

„Недао Богъ, да се кодъ насъ грађанскій ратъ породи, онъ бы было неизвидимъ."

„Заиста неће се до тога доћи; и ако бы было садъ, онда бы се могло знати, кадъ ће се свршити. Но, као што реко, господине, кодъ насъ неће доћи. — Милостивый господине, — будући мы о ствари говоримо, — я самь више пута на васъ мысліо, вы сте єданъ бистроуманъ човекъ; вы сте кодъ ваши єдновераца у великомъ уваженю; Ирландезци изгледаю на васъ; — вы бы могли кралю и покою отечества необходимо-нуждну услужность учинити."

„Ваша милость, кадъ бы то могао, было бы ми животъ на продаю. Заповедайте."

Архієпископъ настави пріятелскимъ гласомъ, и одведе ме до оџакліє. Мы се ту посадимо, и онъ одпоче дугій говоръ о разлици епископалне и папине цркве; показа нѣно сагласіє у суштественимъ стварма; представи удаляваюћу се науку католика, као злоупотребленя и заблуђеня; говораше затимъ о моіой дужности, да за краля и миръ државе све жертвуємъ, и, кадъ бы то хтео, каква бы ми сяйна будућность отворена была. Онъ є завршио съ тимъ, што ме є совѣтовао, да къ енглеской епископалной цркви пређемъ, и моє пріятеле побудимъ, да ми слѣдую. Я самь очекивао овакавъ свршетакъ нѣговогъ говора.

Ты се можешъ сетити, Хари, шта самь му одприлике одговоріо. Я презиремъ свакогъ лицемѣра. Кой противъ свога убеђеня у другу цркву прелази, и такову веру исповеда, коя у нѣговимъ прсима непребива, тай є лицемѣръ; тако исто лицемѣръ є и онай, кои у цркви свои предшественика остане, кои вѣроисповедна начела противъ нѣговогъ убеђеня говоре, и у ону цркву неулази слободно, съ чіомъ є наукомъ єдне исте мысли. — И я бы было такавъ лицемѣръ, кадъ бы къ єдной одъ протестантски секта прешао, мой прелазакъ нанео бы ми заслужену поругу, никакво послѣдованє небы набавіо; но шта више обезчестіо бы ону црковну партаю, къ коіой бы прешао.

Архієпископъ употребіо є сву свою вештину краснорѣчія, да бы ме поколебао. Напослѣдку успѣо є у своіой намѣри тако рђаво, да се савъ раздражіо, и моє постоянство као своєвольно упорство сматрао, съ коимъ самь га разсрдіо.

Онъ прекину говоръ наєданпутъ, устаде, и лицемъ показа, да има посао. Іоштъ є стояло до мене, да га молимъ, да ме саслуша. Онъ є изгледао у томе ладнокрванъ. Я самь пакъ предузео, да му опасно положенє кралѣвства представимъ. Я самь му показао, да бы други краля, кадъ онъ небы краль свію партая было, него само краль єдне партає, само за поглавицу ньиовы непріятеля сматрали. Увекъ бы опасно было, кадъ бы се єданъ владаоцъ са своимъ народомъ завадіо; али опетъ, кадъ бы онъ у парници преимућство држао, постала бы парница само средство неправде нѣговогъ владаня и нѣговогъ живота. Доказивао самь му далѣ: да краль, ако бы мысліо, да бы збогъ великогъ броя исповедателя епископалне цркве, коіой є онъ наклонѣнъ, довольно якъ было, небы смео ову ячину за много ценити, будући бы се исповедательи епископалне цркве опетъ политично разделили, и множина овы са осталимъ црковнимъ партаяма тужила бы се и жалила на угнѣтаванє народногъ права, на уништенє парламента, на увођенє шпіона, на звезднимъ судомъ приготовлѣный затворъ, на одпечаћенє писама, на домаће изтраживанє, на уништенє слободо-мишленя и слободне печатнѣ, наравно и слободногъ говора, на своєвольно наметанє данка и овимъ подобна. Я самь му представіо, да се незадовольство збогъ тога, што се све заповесћу и затворомъ къ ћутаню принуђава, небы утишало, него умножило, истина тише, али внутреніє учинило бы, да ће се народъ пре или после каяти, што є срдце народа упорнимъ, може быти противо-намѣрнимъ мерама неублажимо увредіо. Народъ налаже у црковнимъ стварма стрпленѣ. Може быти да є вишина народа у Енглеской епископална; али незабранює се онима, кои нису у Шотландіи, да Пуританци, и онима, кои нису у Ирландіи, да католици остану. Народъ захтева у политичномъ призренію законый поредакъ, єръ у овоме іоштъ истинита слобода влада; осимъ тога само анархія народа и деспотизамъ двора има мѣста. Али законый поредакъ непостои, докле годъ є дворъ заповести у место закона издавао, дотле є самовольство єднога или неколико лица окивало волю целогъ народа, кои є на поругу робства служіо.

Я самь хтео на то о католицима, ньиовимъ благимъ желяма говорити, — али Лаудъ прекине ми говоръ брзо; постадо ватренія, него што самь то одъ єдногъ тако мудрогъ државника очекивао, и упыта ме напослѣдку укратко: „Милостивый господине, говорите ли у ваше име, или по налогу католика?" Я одговоримъ: „Само у моє име; али штогодъ кажемъ, то є мысао и желя свію мои єдновераца."

„Последнѣ вы морате доказати!" рече онъ, и гнѣвльивый руменъ прелети му лице. „Ваша остала примѣчанія, коя сте ми представили — дозволите ми, да и я могу явно говорити — одчасти су єдностранa, одчасти лажна, будући станѣ ствари рђаво познаєте; одчасти, немойте ми примити што за зло, особито што се ваши' претный противъ краля тиче, найлакше речено, неучтиво є."

При овимъ речма оде брзо одъ мене и зазвони за своє люде у предньой соби. Я дознадо, да ме є удалити хтео, и одпусти ме.

Хари, я предвидимъ несрећу. Вѣсть о момъ разговору са Лаудомъ довела є моє католичке пріятеле у неописану забуну и очаянѣ. Я самь ій тѣшіо за неко време съ тимъ, што ћу непосредствено кодъ краля на аудієнціи быти. Они су мало веровали, да ћу у овомъ кораку успѣти. Само я нисамь.

Може іоштъ коя година протећи; али тако противприродно станѣ неможе дуго обстати. Оно є противприродно зато, што краль своє подайнике на таково станѣ принудити жели, коє съ потребама и знанѣмъ народа ніє скопчано. Онъ разорава вештествену природу, и другу жели у уваженѣ имати. Краль є одъ свои дворяна рђаво извѣштенъ; єръ ова о станю народа немогу тако ясна представленя имати. Но, будући су сви на ћутанѣ приморани, осимъ изъ пріятельски уста своє партає, више ништа не чую. Садъ држе ћутанѣ за успокоєнѣ и задовольство масе; држе, како бы по ньиовомъ мнѣнію найболѣ было, за убеђенѣ и волю поштене части народа; напротивъ све оно, што ньиовимъ правилама противорѣчи, називаю буномъ, подизанѣмъ народа на буну, и у своимъ самозаслепленю тако се далеко упуштаю, да се за истините и необманьливе почитую, а ништа несваћаю, како єдна и иста ствар, озго наниже сматрана, сасвимъ другчіє изгледа, него, кадъ се оздо на више гледа.

Или верує̂шъ ли ты, да се незадовольства народа безъ ужасногъ почетка появити могу? То су мнѣнія, духовна обстоятельства и убеђеня. Гладь и жеђь тѣла неможе се съ раномъ умирити, дакле ни гладь духова. Сила невлада мыслима, него мисао влада силомъ, и очаяваюћа душа принуђава напослѣдку тѣло подвргаваню опасности, да бы вышу ствар спасло. Предчувствованѣ несреће, коя є съ нерасудномъ државномъ наметности, или болѣ рѣчи државномъ лудости нанешена моме отечеству, често ме мучи. Кои су данасъ триумфирали, ти ћеду некада плакати. *) Као што сунце на небу има свой опредѣленый путъ подъ непремѣнимъ закономъ вечногъ поредка на свету, тако има судбина умрлога, народа, и човечіегъ рода.

Хари, я налазимъ, да велика изопаченость држава свой производъ у данашнѣмъ зловоспитаню младежи има, слѣдователно и у духовной слепоћи и опакомъ сватаню стары. Сва су прописиваня закона суетна, кадъ они, за коє су

---

*) Познато є, какавъ су свршетакъ распре имале. Немири су се подигли Карлъ I., епископомъ Лаудомъ побуђенъ, кушао є найпре уговаранѣмъ, онда силомъ енглеску и шотландску цркву саединити. Збогъ тога у Шотландіи год. 1637. устану. Ларма у саборной цркви у Единбургу увеличала се скоро до беззаконія и побуне у Шотландіи и Енглеской. Найгори люди поливали су, као свагда, у обштемъ комешаню; добри су пропали или, нису ни чувени. Повини или невини падали су подъ мачъ или сикиру судіє. И епископъ Лаудъ морао є на шафоту умрети: самъ краль Карлъ осуђенъ є на смрть и 30. Януара 1646. погублѣнъ. Онъ є было одъ природе добронараванъ човекъ, али слабъ, лажнимъ саветодавцима обрлаћенъ. Онъ се показао тако великодушанъ, као да га ништа одъ пропасти ніє могло спасти.

*

уређена, морално-неспособни остаю, да бы ій сватити и изпуњавати могли. Солонъ, Ликургъ и Нума у прва времена и у наши дана учинили су вечну погрешку збогъ тога, што су казнителный законъ за преступленіе изнашли, у место да мудримъ постановленѣмъ преступленіе разблаже. Они више раде за руку целата и апсанціе, него на удовольство народа. То е несреће.

Све е затворено, па и само небесно у блато е сурвано. — Тежко томе ко се усуди явно говорити.

(Продуженѣ слѣдує).

Ноћница.

(Балада.)

Красна вечерь с' неба пала,
Небо с' звѣздам' сво осуто,
Мѣсецъ пуный, бледо-сяйный
Тихо ядри путемъ своимъ.
Све е тихо — само ветрнѣъ
На умилногъ даха крили
Крозъ сѣницу врта оногъ —
Тихо шуми и шапуће,
Шапће лисћу, люби цвеће,
Па весео далѣ леће. —
Сѣница е одъ ружица,
Зимзеленомъ преплетена,
У своимъ крилу сакрила е
Момка у мому залюблѣна.
Мома седи край драгана,
Мома млада, к'о капь рана;
Нѣ два красна плава ока,
Лице зора одъ истока,
И уснице ягодице
Занеле су момку срце.
Момакъ слично поветарцу,
Шапће моми о любави:
Присподабля любавь свою,
Жаркомъ пламу неугасномъ,
Нѣжность любве ружицами
Мирисним одъ сѣнице,
Вѣрность пако зимзелену,
Кои нигда неповену.
Мома мукомъ момка слуша,
У кріоце стидно гледи —
Стидъ и любавь речи нема. —
Момакъ опетъ речь прихвати,
Па се куне Богомъ живимъ,
Съ своимъ здравлѣмъ, очи-видомъ,
Да ће ньойзи вѣранъ быти,
Никадъ вѣромъ превернути; —
Мому моли, мому проси,
За даръ ньойзи срце носи,
Да нѣгову любавь прими,
И за любовь любовь врати.
Моми у очи суза блисну —
Одъ уздаса грудь се диже —
Часъ сва жаркимъ пламомъ плану —
Часъ к'о крпа сва пребледи —
Сва задрхта — сва протрну,
Очи плаве къ нѣм' обрну,
Па ко нешто шаптат' стаде,
Чимъ на груди момку паде.
Преста шапотъ, све е тихо,
Само чуешъ шумъ уздаса
Полюбцима угушени — . . . . .
Мѣсецъ скри за облакъ лице. —
Крозъ сѣницу вѣтаръ шапће —
Шапће лисћу, люби цвеће,
Пакъ весео далѣ леће.
А за мало пуста оста
Сѣница одъ та два госта.
Мѣсецъ опетъ се помоли,
И по свету зраке проли.

Не задуго затимъ было,
Ноћца тавна с' неба пала,
Нит' мѣсеца нит' звѣздице,
Први пѣвци одпѣвали,
Примиче се глуво доба,
Савъ светъ спава, све е мирно,
Само тиха киша пада,
К'о да небо цвили с' яда. —
Ал' ко оно там' у тами,
Кабаницомъ заогрнутъ,
Амо гроблю журно ходи?
Подъ пазухомъ нешто прти,
А ашовомъ поштапа се,
Бреме мора быти лако,
Чимъ корача брзо тако . . .
Кадъ у гроблѣ, у буцаку
Спустивъ бреме, копа раку;
Рака мала одъ два педля,
Два широка, два дубока;
Готовъ узе сандукъ малый,
Па га спусти на дно гроба,
А башъ куцну глуво доба,
Докъ дланъ о дланъ, гробъ загрну,
Пакъ се брже съ гробля врну.

Трећій данакъ звона звоне
Оглашую мртво тѣло, —
А по подне многи ходе,
Мртва тогъ у гробъ спроводе.
Сандукъ лепый съ вѣнцемъ кићенъ,
Носе млады шестъ момака,
Преко нѣга превезъ држи
Кита лепы дѣвояка.
Предъ ньимъ дѣва вѣнацъ носи,
Па га своимъ сузам' роси;
Звона муклимъ звукомъ звоне,
Пратіоци сузе роне.
Ал' найвише суза ліе
За сандукомъ она жена —
Чупа косе, прси біе
Та майка е то милена,
Узъ еданѣ и уздасе,
Све запѣва у те гласе:
„Яо! кѣери, едина у майке!
У зао часъ те майка понієла,
А у горый на ноге попела,
Да ми умрешъ у найлепшемъ цвету!
Яо, кѣери, него материна!
Жалостно ми мое негованѣ,
А прегорко мое милованѣ,
Кадъ у ладномъ гробу трунут' мора!
Яо, кѣери, мое поузданѣ!
Ты майчина потоня радости,
Како ми те судба укинула,
Оста ядна саморана майка,
Безъ подпоре, утѣхе икакве.
О, немила смрти окрутнице!
Зашто мене место едчнице
Ты не узе, те приштеди сузе!?"
Тако майка све до гроба
Са сузами яукъ меша,
А кадъ у гробъ злато нѣно
Поставише чили момци
Іоштъ еданпутъ майка врисну:
„Яо кѣери, цвеће материно!
Укинуто неверничкомъ рукомъ —
Гди си Боже, чуешъ ли ме Боже! —"
Сва задрхта, рѣчь іой стаде
Пакъ у несвесть на тле паде.
Суседкинѣ майку дижу,
Пакъ одъ гроба далѣ носе, —
А остали шаку землѣ
У трипутъ у гробъ бацаю,
Шаптаюћи тужно, тихо:
„Земльица ти лака была!
„Богъ ти души твоіой прости! —"
Иде свіетъ кући с' гробля,
Разне води разговоре
О умрвшой несрећници:
Едни веле: „Штета вела,
Што ю рана смрть отела,
Была, веле, добра душа
Само оно да не слуша." —
Другій: „Ніе прва была,
Што се тако преварила —"
У овакви разговори
Светина се сва разиће,
Само оста іоштъ у гроблю
Гробаръ гробъ новъ загрчући
Комъ брежулякъ кадъ направи,
И онъ гроблѣ тадъ остави.

Опетъ затимъ не задуго
Ноћца тиха с' неба пала,
Начичкано небо трепти,
Одъ звездица сваковрстны,
А младъ месецъ тамъ на рогу
За облаке мирно сѣда.
Све е тихо, мирно, пусто,
К'о да светъ савъ обамрео,
Примиче се глуво доба. —
А кадъ дванаестъ сатій изби,
Тад' се зачу на томъ гроблю
Мукло неко гуеканѣ,
К'о кадъ мало дѣте плаче.
На плачъ овай видишъ како
Гробъ се онай диже новый,
А изъ нѣга изилази
Быће неко огрнуто
Са покровомъ другимъ белимъ,
На глави му зеленъ венацъ,
Сво одѣло каже женску.
Лети лако кано сѣна,
Разкрилѣни руку тамо,
Одкудъ плачъ се дечій чуе.

Дошавъ там' у буцакъ гробля,
Стаде брзо белимъ рукам'
Землю копат', разгртати.
Вриска чу' се увекъ яче,
Женска копа, грозно плаче.
До сандука кадъ докопа,
Заклопацъ му брзо отвара,
Изъ нѣг' дише дете мало,
Шесть месецій, рек' бы, старо;
Дете яче вришти, плаче,
Као да жедно млека иште,
Она на грудь га притиште.
Ал' кадъ дечій плачъ непреста,
Она с' тог' се крену места,
Па по гроблю ходат' поче,
Зибчуѣ' га у наручаю,
К'о што майке обичаю.
Ал' све кадъ бы безъ успѣха,
Узъ дечіе то плаканѣ,
Смеша своє яуканѣ:
„Яо драго чедо моє!
Съ чимъ ћу стишат' сузе твоє?
Яо несретна я самь мати,
Немогу ти млека дати;
Груди моє пребіеле
За доенѣ недозрѣле . . . . .
Томъ си узрокъ ты Милане,
Ахъ! невѣрный мой драгане!
Облюби ме, загрли ме,
Превари ме, остави ме!
Гдѣ любави пламъ є жаркій?
Гдѣ ружична нѣжность нѣна?
Гдѣ ли вѣрность зимзелена?
Пламъ се брзо угасіо,
Одъ мирисны ружа трня,
Срце моє израниło,
А зимзеленъ повенуо —
Облюби ме, загрли ме,
Превари ме, остави ме!
Гдѣ су твоє свете клетве?
Здравля свога очи вида?
Ты ій згази и разкида,
Облюби ме, загрли ме,
Превари ме, остави ме!
С' тога яда гинуѣ' млада,
Да избегнемъ ругу света
Кан' убицомъ быт' детета —
Ал' ме Божя стиже рука,
Я га роди, оно умре,
Я за ньимъ тешки у мука,
Свете цркве безъ утѣхе;
Зато Богъ ми то досуди,
Да ми тѣло овуд' блуди,
Докъ не 'скаємъ своє грехе;
Ахъ невѣрный мой Милане!
Я туд' блудимъ безъ покоя:
Чедо твоє, дете моє,
Плаче, вришти, реве, пишти,
Матерійнске желъно хране,
Я неимадемъ да му дадемъ,
Ахъ прегорка мука моя!
А ты сада у наслада,
У наручю друге дике,
С' устны нѣны піешъ сласти,
Тонишъ дворѣ' своіой страсти.
Ха, Милане, мой драгане!
Невѣрнцо, изданцо!
Свакій цѣловъ уста нѣны,
К'о єдъ теби горакъ быо,
А біеле нѣне руке,
Кано ладне гує гадне,
Око твогъ се врата виле.
Средъ блуда те твогъ будиле,
А плачъ горкій чеда твога,
Желъногъ млека майчинога,
И съ ньимъ моє яуканѣ,
Съ боломъ што му дат' га немамъ,
Свудъ некъ звони ти у уши,
Некъ те слѣди, прати свуда,
Кано немань страшна, худа,
Да смислишъ о своіой души,
Да се Богу своимъ обратишъ,
А мен' пріє покой вратишь!"
Дѣва ово іоштъ изрече,
Чимъ дѣтета гробу тече.
У тымъ сатъ на торню звекну,
За ньимъ пето кукурекну,
Она у сандусъ дете стави,
Пакъ што брже гробъ загрну,
Па у свой се гробъ поврну.
Тако кадъ є годъ младина,
Дѣва та за глуво доба
На гласъ плачный чеда свога,
Изъ свогъ гроба устат' мора,
Чедо ископат' пакъ ношати,
Настоят' га утишати,
Кадъ га нехтя носит' жива,
Вѣкъ бы нѣг'ве смрти крива —
Донде тако чинит' мора,
Докле време не истече,
Коє Божій судъ изрече. . .

И. Мил.

Восточна Индія.

Индіянски урођеника износи скоро око 150 миліона. Ове, изузимаюћи неко мало число, коє подъ собственимъ управлянѣмъ стои, око 10.000 Енглеза „цивилизираю и христіянизираю." Последньи живили су, до 317 лица, сви у великимъ варошима и одавде шиляли порезнике съ войскомъ и мучителнимъ справама крозъ поабану и пусту землю, да одъ зноя и крайнѣ сиротинѣ обитателя за владаюћу трговачку компанію и нѣне служителѣ више новаца изцеде, него што савъ државный доодакъ целе Британіє износи. (Велика є ту разлика између Енглеске и Индіє). Ови грдни доодци употребляваю се увекъ за цепове компаніє, за войничку обрану освоєне или лукавствомъ задобивене индиске државе, за разширивanѣ и далѣ осваянѣ, за плату надмлѣны званичника, кои осимъ тога іоштъ и приватно изцеѣую, докъ се после више 10—15 година са годишньомъ рентомъ одъ 5 до 10.000 фунтій враћаю, дакле на найупропастителніи начинъ скупа за Индію и Енглеску. Урођеници могу само найнижа званія получити, изъ свакогъ вышегъ званія изключени су. Енглези были су особито горди и пуни повереня на 300.000 свои людій названи Сепои или ньова войска одъ урођены Индіянаца, коє, изъ Хиндуса и Мухамеданаца састоєћи се, єдно противъ друго у непріятельству држе, како бы єдну часть средствомъ друге завладали и ньи само са цивилнимъ людма сдружене употреблявали. Ову политику држе за практичну; но ова политика, као што у побуни сдружени Хиндуси и Мухамеданци ясно сведоче, показала се тако претерана, да є вешто скопчаный против'положай у узаймной мрзости противъ Енглеза подигла. Побунила се цела войска найвеће енглеско-индиске повинціє, Бенгала. И сами Сепои збогъ саюжене верности вођени противу побунѣника одпали су, поубіяли своє официре и придружили се бунтовницима у Делхіи.

У Делхи є людство по вećой части мухамеданско. Они и мухамеданске регименте, и то ови први и найбесніє, побунили су се. Узрокъ страшне побуне єсть тай: што су ій силомъ нагонили, да се противъ свога будиског и муамеданскогъ верозакона при правленю фишека свинскомъ масти служе, почемъ є ово доказателство ньиове законе чистоте мрзость противъ одъ Енглеза препоручуюћегъ христіянства и подозренія, да ће ій „обрлатити", увеличало и упорной демонстраціи и одрицаню прилику подало. Садашньій врховный губернаторъ Индіє, лордъ Каннигъ, радіо є непремѣно много и найвише на христіянизираню Индіянаца, за време докъ ништа ніє радіо, да бы любовь къ Енглезима и имену човечіегъ Спасителя међу Индуса распространіо. Онъ є врло добаръ човекъ, али нема женіялности. Главный узрокъ революціє было є новъ законъ ослобођеня и поселеня за Сепое, кои у своіой будиской и мухамеданской вери злоставлянѣ подъ енглезкимъ официрима само за необходимый путъ у собствону колебу међу своима држе. Противъ овогъ закона дошло є 40.000 прошенія, али ова, што нису была на жигосаной артіи писана, кою себи просителъи нису могли набавити, одъ Енглеза негледана обієна су. Мы непознаємо новъ законъ, али знамо, да є досадашня условія іоштъ већма отешчао и енглескимъ званичницима путъ къ самовольству отворіо, тако да су индиски солдати сву надежду за будуће грађанство изгубили. Досадашнѣ поселенѣ и притяжаніє землѣ подъ енглескимъ закономъ была є цѣль, да нико тако лако землю обдѣлавати неможе, докъ одъ Енглеза новце са 30 до 70 процента неузайми. Енглески господари управляю своимъ индискомъ земльомъ као своіомъ собственомъ и даю само подъ наямъ, као што то са енглескимъ аустралскимъ и свима другимъ земляма чине. То є природно одтуђенѣ землѣ са найвећимъ и вештимъ поскупенѣмъ, тако да су подъ енглескомъ владомъ найплодоносніє, найобилніє землѣ одъ єдне и више квадратны миля у опустошене и мртве пустинѣ преобраћене. Брегови, долине, провале са великимъ потоцима, али безъ икакве ћупріє и путова и са поабанимъ каналима и средствама на-

водненя, кое су пређашньи индиски поглавари озидали и направили.

Ова наводненя подъ жарећимъ сунцемъ и редкомъ кишомъ была су цѣлителни источници старогъ, баснословногъ богатства Индіе, кое е падежъ и немаръ подъ енглескомъ, само новце изцеђуюћомъ владомъ, тайна бѣда и найгорчіе сиромашство тако, да е текъ овлашъ названа найбогатія земля. У Индіи расте у великой маси красный памукъ, као и у Америки, гди онъ одъ найужаснієтъ варварскогъ робства зависи, и съ ньиме се рани половина измеђ' свію енглески раденика. Индія бы могла безъ робства памукъ за сва енглеска вретена издавати. Али найближе пристаниште удалѣно е одъ памучны индиски' предѣла за 400 енг. миля, и ови збогъ оскудности сачиняваю путъ одъ 4000 м. Памукъ се садъ на воловскимъ плећима преко брегова, провала и пустиня у найближа пристаништа носи, къ чему путъ тай одъ два до три месеца трае, и много жертвій животиня и людій постане. Добаръ друмъ или парна кола скратили бы га до 40 миля, и за обилне изворе за Индію и Енглеску учинила бы. Али къ томе нису имали новаца.

Доставѣрно налазимо мы обште главно побуђенѣ индиске мрзости противъ енглеске владе. Они неодкриваю іоштъ ужасну, бесну побуну и ярость бунтовника, кои су одъ природе и по своіой вероисповеди и нрави врло миролюбиви, врло човечни, а погдѣшто благородно-срдачни. Тако исто будиска, као и брамиска вероисповедь и моралъ предаване Инду уливале су обуздаванѣ страстій и жертвуюће човечество, жертвованѣ самогъ себе до уништеня. И Индуси су на томъ путу врло вѣроисповѣдни. Ньнова цела революція, као што многе преведене прокламаціе бунтовника сведоче, основа се на вероисповедь, на сахраненѣ индиске вере и живота противъ кушаногъ и подозреваногъ обрлателя на „Енглеску" веру, о коіой Индіянци по Енглескимъ плодовима у ньиовомъ отечеству буде, и тога ради найнепреодолимиеъ мрзе и презиру. Єданъ Енглезъ прескочіо е єдаредъ руну, у коіой е Хиндусъ себи ело кувао. Ма колико да су гладни, ниедногъ залогая ньиовогъ ручка неокусише, него обашка праве себи новъ ручакъ одъ другогъ вештества.

Вѣроисповедь и нѣнъ моралъ єсть Хинду іоштъ єдна абсолутна моћь, за кою се свакій предварително тако исто радо и склоно жертвуе, као индиска удовица, коя се съ химномъ на сажигалиште пенѣ, и дрва са између ножны прстію леве ноге држаномъ свећомъ сама запали; често су се добро мислећи Енглези са свакомъ сладкоречивости напрезали, да бы нѣжне младе дѣвойчице одъ 15 до 16 година одъ ньиовогъ торжественогъ похода на сажигалиште одвратили. Найсяйнія обећаня за милый животъ была су одъ таковы нѣжны створеня съ веселости душевногъ надмѣнія, са снагомъ каквогъ голіята и вольомъ каквогъ юнака, одбієна, наравно съ многимъ камфоромъ. (По саобштеню єдногъ мухамеданскогъ Индіянца, Лутеруле, кои е о себи на Енглескомъ єзику на светъ изишавшу, валяну біографію написао, удовице споляшньимъ и унутрашньимъ употребленѣмъ камфора тако нерве затупе, да оне стра и муке ватре мало осећаю. Енглези рекоше єдаредъ єдной удовици, пре него што се на сажигалиште узпенѣ, да горенѣ на своемъ маломъ прсту проба. Она смешећи се одцепи єдно парче одъ свое мараме, обвіе овимъ прстъ, замочи у олай гореће лампе, и запали га. Докъ е прстъ као свећа горео, и мирисъ горећегъ меса распространявао се, говорила е мирно, съ обичнимъ своимъ обхоћенѣмъ, никакавъ знакъ бола одъ себе неиздаваюћи. Употребленѣ камфора на то може истина много учинити, али за време овогъ гореня цуріо е страшный зной съ нѣногъ чела. Дакле ясно е, да е морала више морална сила, него камфоръ дѣйствовати. Могло бы се съ правомъ узети ово Лутерово изреченіе: „Доиста вода нечини" употребленѣ камфора, кои се у осталомъ употреблява не само као нерве убіяюћи, него много више као вештество, кое и найманю тѣлесну слабость подкрѣплява.)

Одъ єдногъ столеѣа постоеће повређенѣ и узиманѣ матеріялны интереса одъ Индіянаца небы енглескомъ политикомъ, коя зло поступа, „млеко смирене мысли" у „куваюћи се змайскій отровъ" побуне преобратило. Но мешанѣ ове енглеске политике у животъ, веру и любовь Индіянаца између себе, проузроковало е подпуну мрзость Индіянаца къ узавреню побуне, као што ће и у исторіи послѣдовати. Индиски солдати Енглеза, кои су одъ природе и склоности децу на сиси свои официра миловали и любили, као што се у єдномъ енглескомъ листу налази, бацали су садъ овію децу у воздухъ, дочекиваюћи ій на баіонетима и на комаде разсецаюћи. Ньнове майке быле су на неизказаный начинъ злоставлѣне и онда тако исто изкомадане. — Шта бы потребовало, да се о той сцени подробно изясненіе даде? На томъ путу ніе было никаквогъ слепогъ беснила. Мы смо чули о многимъ случаевима, у коима су индиски солдати своимъ енглескимъ официрима найпре времена а потомъ новце дали, да бы се са своіомъ породицомъ удалили, пре него што буна букне, чули смо о примѣрима. да су бунтовници или свое официре или ньиове жене и децу съ многимъ пожртвованѣмъ у безбѣдность поставили, о почитаня пуномъ издржаваню побеђуюћи бунтовника спрамъ свои' безоружаны енглески официра, кои су іоштъ кушали, не был' ій на верность спрамъ енглеске владе склонили, о поданическомъ одбіяню и воеваню ньиовы начела' са противоположеніяма и т. д. Све ове сцене сведоче врло ясно, да побуна ніе свуда букнула као слепо беснило; єръ онде, гди су енглески официри особитомъ човечности а нарочито изученѣмъ єзика свои' солдата (кое се веће любови приписуе) поводъ къ штедньи и уваженю дали, ови су скоро увекъ поштећени, сахранѣни были и благородно съ ньима поступили.

Само по себи следуе, да нечовечна побуна безмерне бесноће спрамъ света, што е енглеско, у найвишимъ варошима бенгалскимъ морало е то слѣдство быти, што су Енглези рѣаво съ ньима поступали и тако ій на осветy раздражили. Мы се неотице стресамо одъ срамногъ дѣла енглеско-индиске войске, кадъ помислимо на казнь, коя се надъ уваћенимъ бунтовницима извршава, особито кадъ слушамо, како они одъ выше касте по читаво дуце предъ устма одъ топова' повезани на комаде у воздухъ разнешени буду, докъ ниже касте по читаве редове конопцима на врату удаве. Да л' нису морали скотско убієне жене енглеске и невину децу свирѣпо освѣтити? Дакако, кажу криминална права. Єръ и енглеско-индиски солдати были су невини. Кадъ се єдномъ народу читаво столеће подъ насловомъ: „Цивилизація и христіянизиранѣ" савъ могућій отровъ уселява, а свако могуће право и новацъ изъ отечества одузима, и онъ онда на єданпутъ у пуномъ беснилу плане, то овай пароксизамъ огорченя ніе ништа друго, него напослѣдку кризису пагонѣно слѣдство продуженогъ отрова и плячканя, коихъ кривицу само отровательи и разбойници на се носе. Предъ судомъ природно-човечіегъ и народногъ права (безъ свакогъ призренія на особито слободно право) мого бы се само єднодушный кривацъ за сваку смртну и свирѣпу сцену у Индіи противъ Енглеске политике и источне индиске компаніе изговорити, али кривацъ збогъ убиства ньиовы собствены жена и деце, свакой крвной и горећой сцени подлежи, коя се на хиляду начина изъ райске природне сцене къ небу пушила и буктила и іоштъ дуго затворъ и ексекуція, битка и борба дѣйствоваће, докъ се миръ и редъ опетъ невозобнови.

Индія е далеко и Енглези гомилама тамо иду. Увиђено е, да индискій буцетъ увекъ великій недостатакъ у народу показуе, хилядама га нестае матеріялно и морално. Я самъ видіо неколико регимента у Лондону, гди се са женама и децомъ опраштаю, єръ у Индію полазе. Какво срдце-параюће позоріе! Какво немо очаянѣ на лицама солдата! Свакій се видіо, да осећа, да онъ бѣдной смрти подъ гореће томъ топлотомъ и оплавляюћомъ кишомъ, а не смрти у бою у наручя иде. Многе жене ядикуюћи узвикнуше: Нећу те никада више видити! — А притомъ е неописана туга закућнимъ пріятелѣмъ и стараюћимъ се другомъ кодъ хиляду породица постала. 10.000 Енглеза у Индіи по целой Енглеской у различномъ степену упознали се, сродили се, опріятельили се, побратимили се. Єсу ли наши сынови, ћерке, деца, унуци и т. д. такође убієни? Ово пытанѣ влада іоштъ ноћу и даню кодъ безбройны породица. Многи убієни єсу познати. Често смо у новинама читали, како су нападнути, на пiяцу одвучени, злоставляни и на комаде изсечени были, како су опетъ други, као: ньине жене и деца даню и ноћу на шайкама бегали и опетъ напоследку нађени и убієни.

Шахъ-Гебалъ и Данишмендъ

6. Шта є изъ тога было.

Кадъ є новый философъ Итимадулетъ у найвећой своіой радости, да є изнашао начинъ, како ће и волю Султанову свршити, и народъ нѣговъ усрећити, све ово што є смисліо пописао, устане са столице, и текъ што є косу счешљао и итимадулетску чалму на главу натакао да къ султану иде, дође къ нѣму султановъ повѣреный дворянинъ, кои га позове да къ султану у кабинетъ одма иде. Данишмендъ узме са собомъ свой новостворeный владаня планъ, и оде къ султану управъ у тайный нѣговъ кабинетъ.

Султанъ Шахъ-Гебалъ, было є у тай паръ врло добре волѣ, и чимъ свога новогъ Итимадулета спази, насмѣє се на нѣга, па му рекне: „Но, пріятелю Данишменде, єси ли се размисліо, шта ћемо, и како ћемо почети, да нашъ предузетый посао добро свршимо, и да намъ испадне за рукомъ то, што смо наумили.“

„Єсамь господару,“ рекне Данишмендъ, па онда извади изъ нѣдара свой планъ, клекне предъ султана, и преда га нѣму у руке.

Султанъ мане рукомъ на нѣкій маньій миндерлукъ, и заповѣди Данишменду да ту сѣдне, а самъ посади се на зеленомъ кадифомъ поставлѣный, и златнымъ ройтама обточеный свой султанскій престолъ, па почне читати оно, што му є Данишмендъ предао. Кадъ є све прочитао, — толико є стрплѣня имао, да є све своимъ султанскимъ очима прегледао — поћути мало, па онда у усхићеню ћипи, загрли свога Итимадулета, и викне: „Но, пріятелю Данишменде, видишъ да се я нисамь преваріо, што самь тебе за мога Итимадулета узео, я самь тебе болѣ познавао, него што си ты самъ себе, и зато се надамъ одъ тебе, да ћешъ ты учинити, да Шаха-Гебала и найдоцніє потомство свега индіянскога народа одъ Кохин-Хине па до великогъ мора, красно споминѣ и срдечно благосиля.“ Лепо! Лепо! великій Могуле, немой само да промѣнишъ ћудъ. — Тако ми неумрлогъ Браме, и великогъ нѣговогъ пророка Мухамеда — Шахъ-Гебалъ вѣровао є и у Браму и у Мухамеда. — Я самь Султанъ и намѣстникъ нѣговъ на земльи, я самъ хоћу и да заповедамъ, и влада моя хоћу да буде снажна, добро, врло добро си ме разумѣо, бистрый Данишменде! гледай, настой па протерай те изелице, смрдльивце и туђождере. Но, башъ добро! благо Султану, кои философа за Итимадулета има.

Данишмендъ врло се развесели, кадъ саслуша рѣчи Султанове, и помисли: добро є, садъ самь увѣренъ, да то ніє тако тежка стварь — владати, я самь дакле криво о томъ мисліо. — Єли нашъ пріятель Данишмендъ знао ово: „Поштеномъ човеку непріятель є свакій неваляо, а то управъ збогъ тога, што овай на свакога мрзи, кои другчіє мисли, него онъ,“ мы незнамо твердо казати, но заключили бы, да ніє знао, изъ тога, шго є држао да ће овымъ путемъ моћи съ людма изићи на край. Еле, нашъ пріятель Данишмендъ у веселю своимъ чуући како му Султанъ говори, заборави да є Шахъ-Гебалъ Султанъ, па се тврдо одважи, да што пре посао свой почне, зато и проговори къ Султану: „Господару! ты мене добро іоштъ одъ детинства твога познаєшъ, ты знашъ да є душа моя одъ сваке подлости и мржнѣ чиста, тако имай твердо поузданѣ, да ћу све учинити што є за тебе и за твой народъ, кои є срећанъ да ты надъ ньимъ владашъ, добро и валяно, и то ћу све чинити, а да никакве користи за себе непотражимъ. Я нити ћу гледати на лица, нити на високе породице, но само ћу истражити оне, кои су валяни, и те ћу у твоє службе метути.“

„Знашъ ли шта,“ рекне Султанъ, „ты дояко ниси было кодъ двора, зато и неможешъ знати, како се ту ради; но ништа, я ћу теби показати, а ты си видимъ здраво быстаръ, па ћешъ после и самъ дотерати како валя. Знашъ ли ты, пріятелю Данишменде, осимъ што будешъ явно радіо, гледай, па имай, у свакомъ важніємъ месту и тайны пріятеля; за ове, осимъ тебе, нико другій нетреба да зна, они ће теби за свакога, и о свачемъ писати, и являти шта се тамо говори и ради. Наравно є, да ће теби на то требати трошка, зато ћу великомъ сокровиштнику заповѣдити, да ти дає изъ мога главногъ сокровишта толико новаца, колико ти одъ потребе буде. Ты пакъ гледай, да на тай посао употребишъ честите и совѣстне люде; єръ знашъ, драгій пріятелю мой, да се у то утискую и они люди, кои су найвеће грабулѣ, пакъ да бы до новаца дошли, често пишу и оно, што ніє истина, и да бы се у послу нашли, и да се теби умиле, пишу и за добре и врстне люде доста путій зло, и являю оно, што ни видили нису, а што є найцрнѣ, и оно, што су само начули. Ты си до сада живіо у тишини, бавіо си се само съ твоіомъ наукомъ, али ты ћешъ сада быти у свету, шта више, ты ћешъ сада у свету радити, гледай да са обзиранѣмъ радишъ, и да се лако варати недашъ.“

„Мой ће господаръ,“ одговори Данишмендъ, „са моимъ радомъ быти задоволянъ, —

„Я о томе, што се тебе тиче,“ уђе му Султанъ у рѣчь, „ни найманѣ несумнямъ, но твоє є срдце, као и твоя философія, чисто, а у свету ніє све чисто, зато те и опоминѣмъ, да пазишъ на то, и да свакога не држишъ за онакогъ, какавъ се предъ тобомъ показує: има людій, а има и довольно и таковихъ, кои єдно говоре, а друго мисле, коима є медъ у устій, а єдъ у срдцу, и кои да до чега дођу, увлаче се у ђаволску кожу, претвараю се предъ вѣћимъ, а гледе, да и овога преваре, и да ниже одъ себе гуле и газе. Овай мой Итимадулетъ, когъ самь сбаціо, ніє самъ по себи башъ тако злочестъ было, но или ніє умѣо, или изъ леньости ніє хотѣо, да добро прогледи, гди ће кога намѣстити. Истина є, да є доста и грабливъ было, но я му то толико не бы замѣріо, да є покрай тога пазіо на способности и правду, да бы тако мои послови валяно ишли, но онъ є безъ свакога избора, кои пре предъ нѣга дође, или за кога ньи више моле, трпао у явне службе, па є тако замрсіо све струке, да ћешъ доста муке имати, докле размрсишъ, и доведешъ у добаръ редъ, и удесишъ тако, да не запинѣ, и да ти послови явни чисто иду. Я самь се увѣріо, кадъ самь нѣгове артіє прегледао, да онъ ніє пазіо, гди су му нѣкій єданъ путъ єдно, а за тымъ друго, и сасвимъ ономъ првомъ противно писали; онъ ніє умѣо, а може быти, ніє хотѣо да свати, да су тіи безаконицы о стварма явнымъ по своимъ интересима писали, и тако извѣстія своя давали онако, како є кадъ на ньіову руку ишло. О Данишменде! тежко мени, а тежко и свакомъ Султану, кои врстна Итимадулета нема, кои у своимъ Итимадулету нема искрена пріятеля, и такову главу, коя є кадра, да све проникне, и да памти, шта му кадъ кои говори, и шта му пише, па кадъ кога у лажи ухвати, да га, за примѣръ другима, оштро казни. А кои могу быти веће лаже и безобразницы одъ оны, кои садъ єдно, а после са свимъ друго пишу, кои садъ хуле а после хвале, и то єдно и исто. Заиста несрећанъ є свакій Султанъ, кои поштеногъ Итимадулета нема. Иди, и тако, као што си науміо, сврши, и буди ми искренъ и вѣранъ.“ Е, то є изишло изъ Данишмендовыхъ примѣчанія.

Зачинци.

* Новине су као и поштанска кола, т. є. полазе у извѣстно време на место опредѣленя своги. Ньима є свеєдно, чимъ были да были натоварени, добримъ или хрђавимъ еспапомъ. Кадъ сатъ куцне, они се крену, па были пуни, были праздни.

* Єдноки су найспособніи за звѣздоиспитателѣ, єръ само съ єднимъ окомъ може се на турбинъ гледати; дакле валя за ньи подизати куле — астрономичне.

* Шпитальи су затвори природе, и наше су ій неволѣ подигле.

* Найболѣ є средство противъ свакогъ празднoгъ мишленя или дугогъ времена, уредно и озбильно заниманіє. Природа намъ обраћа таково на потребу, животъ га уздиже на дужность, а обичай узвишава га на задовольство.

* Да ли є онай заиста лудъ, кои зна да є лудъ?

* Човекъ никадъ ніє тако близу среће, као онда, кадъ мисли, да є у найвећемъ степену несрећанъ; было ма каква промена нѣму є благодѣяніє.

* Каква є разлика између адвоката и точка у коли? — Точакъ мажемо да се недере, адвоката мажемо да се што више дере.

* У чему су списатели и раци єдни на друге наликъ? — Могло бы се рећи, као што раци често натрашке иду, да и списатели често науке натрашке излажу, али се подобіє ньіово у самой ствари у томе састои, што они обоє већу часть стомаха у глави имаю.

* Дебело єръ наличи на кринолине; оно заузима многа места а по себи є праздно.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Петакъ. Да гадногъ и несретногъ времена, Ераче! непрестано киша пада.

Еракъ. Ћути! могло бы и горе быти; добро те нема іоштъ и землѣтресенія.

Петакъ. Како то?

Еракъ. Тако, баръ немаю се наши иницинири на што изговарати.

Петакъ. Я судимъ, Ераче, да кадъ є совѣтъ темель државногъ управленія, требало бы му на долнѣмъ, а не на горнѣмъ бою становати.

Еракъ. Ей, мой Петаче! опасно є доле становати, єръ има у финансіи, као што веле, велики пукотина.

Петакъ. Како беше на вашару у Валѣву, Ераче?

Еракъ. Свакояко; чорави су певали, а окати плакали.

Еракъ. О, брате, чуда невиђеногъ! конь да уђе у књижару, и толике књиге да утамани.

Петакъ. Какве књиге?

Еракъ. Та књиге Любомира у Елисіуму.

Петакъ. Шта? Любомиръ у Елисіуму?.... То су га морали Іотисте подмазати, да таково грозно дѣло изврши.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Овы последњи петнаестъ дана имали смо врло хрђаво време; свакій данъ падала є киша, а притомъ было є ладно као у Октобру. Вода Савомъ и Дунавомъ долази све єднако, и нарастла є већъ тако, да се почела и изливати, што стари люди у ово доба године єдва памте. Само неколико палаца іошъ да нарасте, па ће и нашу тако звану вовну адицу потопити, на штету нашой сиротиньи, коя є на ньой бостанъ, кукурузъ и пр сеяла. — Кодъ развалина Хунядієвогъ града нашло се овы дана неколико стары новаца римски и мађарски, међ' коима є єданъ врло добро сачуванъ. С' єдне стране види се на нѣму грбъ мађарскій безъ круне съ надписомъ PATRONA HUNGAR. съ друге стране: SIGISMUNDUS REX. Како грбъ, тако и готска писмена надписа єсу врло вешто израђени. — 6. (18.) о. м. држаће се као на данъ рођеня Нѣговогъ ц. к. Величества кодъ лава сянъ балъ.

Београдъ. Нѣгова Светлость князъ Александеръ одпутовао є са пратньомъ своіомъ ономадъ у Крагуєвацъ. а председатель зем. совѣта г. Т. Вучићъ вратіо се изъ внутрености Србіє натрагъ у Београдъ. — Изменѣни низами іоштъ нису насъ оставили, веле збогъ тога, што нису іоштъ новци стигли, кои су имъ потребни. — Г. М. Ђ. издао є позывъ на пренумерацію на дѣло „Животъ цара Николая I.“ Књига ће быти до 7 табака, а цена іой є овде 5 гроша, а у Аустріи 30 кр. ср. — Нашъ књижевный листъ „Родолюбацъ“ добро одговара своме програму, по коме онъ само поучне чланке доноси. Я мислимъ, да бы іошъ болѣ одговарао задатку своме, кадъ бы у пола єфтиніи было, што се съ пунимъ правомъ захтевати може, кадъ правительство србско не само за уређиванѣ овогъ листа знатну суму новаца издає, већъ и савъ штампарскій трошакъ носи. Добре су књиге текъ онда народу одъ ползе, кадъ се єфтиноћомъ препоручую, и тиме къ читаню га примаме. — Кадъ већъ о књижевнимъ стварма речь проводимъ, — немогу пропустити, да вамъ неявимъ, како є пре некій данъ єданъ уплашенъ конь у књижару г. В. утрчо, и тамо приличну штету проузроковао.

— Изъ Новогъ Бечея являю Срб. Д.: Збогъ силне кише неможе ништа да се врши, и тако многи немаю ни чимъ да се прихране. Зато є и довозъ хране сасвимъ слабъ, и може се рећи, да текъ по гдѣкоя кола на данъ доћу, коя се на ягму продаду. Већъ плаћаю прву робу по 19 ф., пакъ свакій трговацъ стрепи и као да бы и више платіо одъ мерова, само да се више довози. Али ма колико платили, кадъ се ништа недовози! Кукурузъ се плаћа по 12. ф. 30 кр., єчамъ за кућевну потребу по 9 ф., овасъ по 8 ф. одъ мерова. Свакій се овога времена страши, єръ се бои да ће и ово мало лѣтине пропасти одъ кише, коє свакій данъ има. — Вода єднако расте.

— Срби у Ливну и Босни зидаю сада нову цркву. Ливанска православна обштина ніє тако велика, зато бы іой у овомъ нѣзиномъ богоугодномъ дѣлу валяло помоћи.

— У Шербуръ, воєно пристаниште француско, наспрамъ енглески обала на каналу лежеће, было є овы дана млогій светъ одпутовао, да види свечаность, коя се држала приликомъ посвећеня истогъ за воєно пристаниште. — Царъ Наполеонъ є и кральицу енглеску на ту светковину позвао, кои є позывъ было и уваженъ, єръ є кральица са великомъ и сяйномъпратньомъ тамо дошла.

— Юче, являю подъ 24. о. м. изъ Париза, є дошао царъ и царица у Шербуръ. Енглеска є флота такођеръ подъ Шербуръ дошла. Царъ и царица састали су се данасъ са енглескомъ кральицомъ, коя є око подне изишла на суво. Кральица є доручковала са царемъ и царицомъ. У вече є было ручакъ на єдной лађи. Кральица ће сутра одлазити.

— Пристаниште у Шербургу назвао є славный А. Хумболдъ г. 1837. найкраснѣмъ дѣломъ, коє є икада видіо. Г. 1853. свршенъ є насипъ у мору 6000 метара дугачакъ предъ улазкомъ у пристаниште. Наполеонъ првый рече, да Римляни нису никада яче, теже и постояніє дѣло саградили. Я самъ, вели, заключіо, дивна дѣла Египта у Шербуру обновити; подигао самъ већъ мою пирамиду у мору. Намѣра ми є была сѣдинити све силе морске у Шербуръ, да задамъ непріятелю великій ударъ.

— 14. Юлія намѣравала се у Севастополю носити велика литія на данъ св. Владимира, првогъ рускогъ кнеза, кои се покрстіо и христіянску вѣру у Русіи завео.

— За кугу у Бенгазу кажу, да се найпре появила у єдномъ оближнѣмъ селу. Две трећине одъ варошана побѣгли су изъ Бенгаза; одъ 4000 заоставшихъ разболѣло се 1500, а умрло ихъ є 800. Кадъ є одаслана комисія одлазила изъ Бенгаза разболѣвало се свакій данъ до 30 людій. Одъ 200 момака што су у гарнизону разболѣло се 120, а умрло 30.

— У Требизонду нападале су заптіє на єдногъ рускогъ поданика и ранили су га. Онъ се спасао у рускомъ конзулату.

— Нашимъ читательима ће познато быти, да гвозденый путъ, кои Венецію са Местромъ, варошицомъ на обали мора лежећомъ, преко єдне, скоро два сата дугачке и у мору зидане ћупріє води, кою човекъ за єдно одъ найвеличественіи дѣла архитектуре сматрати мора. На томъ се мосту сретоше 17. пр. м. двоя парна кола, коя су се тако силно єдна у друга ударила да су єдна одъ привезаны кола изъ шине изскочила и у море упала. Но срећомъ є была празна, те су путницы безъ штете прошли, само є єданъ машиниста равѣнъ.

— Новине немачке доносе изъ млоги страна Немачке вѣсти о потопима. Изъ Хамбурга, Магдебурга, Лайпцига, Регенсбурга, Линца и други места явля се о великой води, произишавшой одъ дуготраюће кише. Рѣке, и потоци изливаше се и потопише млога села и поља.

— Телеграфска жица, коя скопчава Европу съ Америкомъ, сретно є у море спуштена, и съ тиме може се ово гигантско дѣло као свршено сматрати.

Станѣ воде.

На Дунаву	. . . . .	13 ст. 1 п.
На Сави	. . . . нарастло	5 „ — „
На Тиси (Кодъ Титела 24. Юлія) изиодъ		0 — „ — „

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Следує додатакъ.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., за три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. више.

Предбројити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србіе иска изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 32. У Земуну 10. Августа. 1858.

Осиванѣ Марилијда.

Изъ балтиморски' породичны лѣтописа, одъ Чокса.

(Продуженѣ.)

9. Покушенѣ обраћаня.

Лондонъ, 3. Марта 1633.

Я самъ быо за ово време често кодъ Дун-Офалина и нѣгове лепе унуке. Нигди у Лондону нисамъ могао пустый векъ и мене самогъ сасвимъ заборавити, као тамо. Девойчица — ты се подсмевашъ у твомъ последнѣмъ писму моме срдцу — произвела є у мени упечатленѣ; али то се любовою и залюблѣносћу неможе назвати. Ту нема никакве страсти, коіой бы све друго подлећи морало. Я бы дружство ове пуританске породице нерадо оставіо; єръ быти безъ нѣ, было бы ми веома тежко.

Радо се покоравамъ моіой унутрашньости о овой точки. То є првый путъ у момъ животу, да єдна девойчица душомъ и срдцемъ найчистіє нрави моє задовольство толико на се привлачи. Єсамъ ли у Марінномъ дружству, то є и само тихо задовольство, коє ме оживлява; ништа друго. Я остаємъ миранъ при момъ свакидашнѣмъ разположенію. Я одъ нѣ тако задоволянъ одлазимъ, као што самъ задоволянъ дошао. Наша забава нема ништа, што бы се на ма какву страсть односити могло, ако и дозволявамъ, да бы ова девойчица кадра была, да страсти разпали.

Међутимъ примѣтіо самъ на мени, да бы често, кадъ бы у моіой соби усамлѣнъ быо, већу чезню за онимъ дружствомъ осећао, него што бы уживанѣ велико было, ову чезню утишати. Примѣтіо самъ, да бы ми се Марія неописано лепша учинила, кадъ небы кодъ нѣ быо, него што бы є у дѣйствителности гледао, кадъ бы кодъ нѣ быо. Више пута самъ се изненада затеко у фанатичкомъ саняню, и быо самъ уверенъ, да є то само сила уображеня, а не дѣйствителность, съ коіомъ се страсти разпалюю. Да бы одъ тога слободанъ быо, то є найкраће, опасне обсене фантазіє клонити се. То самъ чиніо; и никада нисамъ се дао усамлѣкъ быти. Привикосамъ се, усиливао самъ се, да Марію, као равнодушно лице сматрамъ; посѣштавао самъ друга дружства чешће; никада нисамъ быо безпосленъ, и иш'о самъ увекъ у неопредѣлено време къ Офалину. Тако дакле, кодъ свію дражестій Маріє, остао самъ господаръ одъ себе. — Слѣдуй моіой стопи, Хари, ако те каква Марія сретне.

Офалинъ мало гледа на дружство; іоштъ ређе налазимъ я странну какву господичну у дружству нѣгове унуке. Они оставляю куће само зато, да бы у Лондону знаменитости или цркву посѣтили. Марія учи харфу кодъ єдногъ младогъ Италіянца именомъ Фракастели. Онъ зацело принадлежи ньиовой кући. Онъ є добитъ смиреногъ Офалина, кои га є одъ католичке цркве отрг'о и къ пуританской присаєдиніо. Я незнамъ, шта бы о томъ мислити могао. Неверуємъ, да у овомъ обраћаню ніє дражестна унука выше участія имала, него чести достоянъ старацъ. Младый човекъ неможе се сакрити. Онъ є жаръ и душа, кадъ є наставля, кадъ Марію говори, кадъ се она на нѣга смеши. Онъ притяжава суштество таквога човека, кои самъ себи непринадлежи. Онъ є єданъ другій, кадъ се само о нѣму говори, и кадъ ніє близу Маріє, онъ є мртавъ, угашенъ углѣнъ. Марія се у дружству необходи другчіє, него као самномъ или съ другимъ коимъ. Понекадъ истина учини ми се, као да бы се у нѣномъ обхоћеню съ ньимъ нешто нѣжно уплело; али понекадъ, као да бы онда ладнія была спрамъ нѣга, него обично. Управо я незнамъ, како ови млади люди єдно спрамъ друго стоє. Но опетъ се дає врло добро изъ ньиовогъ дужегъ и повереногъ обхоћеня протолковати. Али стварь ме се мало тиче.

Старый са своимъ покушенѣмъ обраћаня никако ме неоставля на миру. Чимъ бы се Марія умешала у дѣло, одма бы є нѣнъ дедъ на то опоменуо. Съ ньомъ бы я лакшу ролу могао играти. Вѣроисповедь срдца превазилази вѣроисповедь главе; и тако могао самъ у пуной истини рѣчи: „Господична, мы смо єдногъ Бога и єдне вере. Или мислите ли озбильно, да бы као Пуританацъ смиреніи и больи быо, него као Католикъ?“

Она ми одговори ячимъ гласомъ: „Не, милостивый господине.“

„Или мислите ли, господична Офалинъ, да су ваши католички предци найвыше Суштество манѣ любили, него што га данасъ Пуританци любе?“

Она ми є дала за право.

„Садъ ћу вамъ моє явно исповеданѣ представити,“ продужимъ я на то. „Я налазимъ у католичкой цркви много излишногъ и неприродногъ; найболѣ є у томе речь Христова, а не изъ касніегъ времена учинѣно людско дѣло и саняне. Као што божествено у цркви и науци протестанта, пуританаца, епископалны, и како се сви зову, исповедамъ; исто тако и у оно томе израстло мрзко човечіє дѣло, коє ми се не допада. Я небы дакле могао вероисповедь, него само цркву променити; т. є. єдна порочна уређеня и споредна мнѣнія съ другимъ. Оће л' ме то доста труда стати? Можете л' ме онда више уважавати, кадъ бы се безъ убеђеня о болѣму, къ вашой цркви приволео?“

Она є стаяла за єданъ тренутакъ съ тонутимъ погледомъ замишлѣна. Онда отвори очи, погледа ме єднимъ погледомъ, кои ме скрозъ потресе, склопи руке са усрдіємъ, као каква молбеница, и рече: „Ахъ Боже, кадъ бы могуће было, кадъ бы смело быти!“ Она є то изговорила гласно и мимично, лакій руменъ прелетіо іой образъ — она бы могла каквогъ Турчина у веру Христову обратити. Онда обрну се къ ньой необичномъ жестиномъ одъ мене; погледа крозъ прозоръ на улицу и остави ме збогъ одговора у недоумѣнію. — Спокойніє окрену се опетъ къ мени и рече:

„Милостивый господине, єл' то ваша непремѣна мысао?“ — И кадъ є моє потврђенѣ чула, рече: „Добро господине, я почитуємъ вашъ начинъ мишленя. Више нећу вамъ досаћивати. О овомъ предмету неговоримо више никадъ.“

Іоштъ є чешће старый започиняо о томе. Али кадъ самъ му єдногъ дана о попуди архіепископа казао, да ме одъ католичке цркве епископалной обрати, дошао є скоро у ярость. „До ђавола!“ викну онъ, „милостивый господине, во-

лео бы васъ видити, да као католикъ умрете, него да се изъ заблуђеня у лицемѣрство сурвате. Ови епископали успѣваю изъ слепоће къ заслепленю, и одъ укочености къ каменитости и тврдоглавству. Они леже у паклу, као овце; смрть ій гризе. Ньово є дѣло суєтно, будалаштина. Али смирени ће скоро ньима завладати, и ньово упорство мора пасти; у паклу мораю остати."

Овай гнѣвъ смиревогъ старца противъ епископала има добра слѣдства за мене. Кадгодъ онъ о обраћаню говори, я га опоменемъ на епископале.

---

10. Аудієнція кодъ краля.

Лондонъ, 26. Маія 1633.

Ты имашъ узрока, што си самномъ незадоволянъ. Я заслужуємъ твоя пребацивaня, мой Хари. Я самь ти могао у неколико врсти єдну черту мога живота описати. То самь пропустіо, почемъ самь съ дана на данъ одлагао. Али садъ ћешъ, уместо писма, читаву књигу о моимъ догађаима примити. Читавъ потокъ редки судбина прелива ме изъ предузетогъ правца могъ обичногъ начина живота. Я ћу ти єдно за другимъ приповедити.

6. Марта быо самь кодъ краля на приватной аудієнціи. Я самь съ нестрпленѣмъ стварь поднео; іоштъ нестрпельивіє очекивали су мои пріятельи свршетакъ ове. Коцка Католика морала се вући.

Краль ме є приміо ладно, а съ тимъ є предсказао непогоду. Монархъ, иначе веома любведостоянъ, быяше овай паръ оскуданъ у речма, сувъ, и у свима нѣговимъ дѣлима видило се нешто приморано. Я самь то примѣтіо; ал' ме ніє оставіо препасти се. Онъ ме запиткивао найпре о момъ путованю. Но на нѣговомъ лицу, у нѣговимъ речма нашао самь сама противорѣчія. Онъ ме пыташе за ствари, прама коима онъ веома равнодушанъ быяше. Опетъ прекину ми говоръ, и почне о момъ отцу. Онъ хвалаше нѣгову добродѣтель на такавъ начинъ, као да бы се хтео изразити, шта у мени неналази. Я самь потврђивао мою найунутрашнію преданость.

„Немойте се трудити," рече краль съ нешто невеселимъ погледомъ, „мени ніє непознато, шта о мени мислите."

Кадъ самь му непремѣно моє страхопочитаніє потврдити хтео, прекину ми говоръ опетъ, и захтеваше, да му у неколико речи узрокъ напомекемъ, што самь къ нѣму дошао. — Я самь на то одговоріо страхопочитателно и обозрително, али и са свомъ снагомъ и живости, коя чувство правде дає, о очаятелно-пуномъ станю нѣговы католички поданика.

Дозволіо ми є да се изговоримъ, слушао ме внимателно и после краткогъ ћутаня изрече слѣдуюће важне речи: „Лордъ Балтиморъ, вы мислите, као поданикъ; я мислимъ као краль. Я ћу као краль радити; немойте никадъ заборавити, да као поданикъ радите. Я желимъ у момъ куалѣвству миръ, согласіє, покой; никоме несрећу. Да бы вероисповедный ратъ предупредіо, морамъ строге мере предузети. Вы ми на жао чините, збогъ вашегъ отца. Што вы за Католике захтевате, то немогу вамъ допустити. Зашто, то нисамь вами, него само Богу дужанъ одговорити. Врло мало могу за васъ чинити, збогъ садашнѣ мрзости партає, збогъ гнѣва народа противу Католика; єдва личну безбѣдность могу вамъ обећати. Но, на жалость! то се упорствомъ Католика и Пуританаца догодило. Вы сте себи, господине, непредосторожносћу шкодили. Я познаємъ католичкій потайный умишляй, у кои сте вы увучени. Немойте се давати на никакву неразсудность навести. Вы сте кодъ звѣздногъ суда у подозреню, и на васъ се яко пази. Изъ почитаня према вашемъ отцу и вашегъ собственогъ мира ради, савѣтуємъ васъ да се на неколико година изъ Енглеске удалите. Ваша одношеня недозволяваю вамъ незнатну ролу играти, или безпосленый гледаоцъ быти. Удалите се на неко време. Неутраланъ неможете быти, ако у Енглеской обитавате. Вы имате смртне непріятелѣ. Жао бы ми было, кадъ бы се вы силомъ обстоятелства или демократичнимъ начелама, пре или после, међу противницима моє наредбе дали видити. Што я чинимъ, то є за Енглеску срећа. Мож' да ће быти неколико бура; али я ій се небоимъ. Оне ће ми помоћи, да моє дѣло свршимъ."

Я самь молио за дозволенѣ, да бы неколико речій предъ Нѣговимъ Величествомъ о момъ и Католика оправданю изговорити смео. Онъ ми дозволи. Я му одкріємъ моє одношенѣ къ Католицима; одношенѣ мои пріятеля, кои га су састанакъ као тайно созаклетіє огласили; говоріо самь о смутнѣ пуномъ слаганю народа, и о свему, што самь већъ архіепископу Лауду казао, да бы краля къ размишляваню о опасномъ положеню кралѣвства и укроћеню намѣра привео. Онда, почемъ самь све изговоріо, ућутимъ.

„Єсте ли све казали, што сте казати имали?" упыта онъ мирно. Я то потврдимъ. „Добро!" одговори краль, „дакле спремите се, да Енглеску оставите. Жао ме є за васъ. Я васъ савѣтуємъ, као што бы моє найболѣ пріятелѣ у таквимъ обстоятелствама савѣтовао. Ако къ мени дођете, да опроштай узмете, примићу васъ радо."

Съ тимъ ме одпусти краль.

Заиста, Хари, чудноватe изванредности краля и нѣговъ неодложный савѣтъ, да Енглеску опетъ оставимъ, быле су ми противъ волѣ. Хиляду мыслій породиле су се у мени. Іоштъ и садъ незнамъ, како самь онда изъ замка изишо, како до кола дошао?

У вече, ради договора, скупише се мои пріятельи кодъ мене. Я имъ представимъ мой говоръ и кралѣвъ одговоръ. Была є мртва тишина. Нико се ніє променіо у лицу. Кадъ су повторително трогаваюће опоминянѣ кралѣво чули, да я морамъ на неколико година Енглеску оставити, прешла є озбильность єдни у удивленѣ, други у подсмей. — Почемъ самь окончао, скочи полковникъ Жемсъ Дикинзонъ горе — ты познаєшъ ветренасту главу? — и викну: „Онъ є изгублѣнъ, краль!" — Сасвимъ чудновато загрми изъ уста више ньи у пуномъ неспоразумленю онога, што є Дикинзонъ изрекао: „Мы смо Католици изгублѣни. Ништа неће намъ више помоћи. Доћи ће се до грађанскогъ рата. Мы ћемо подлећи!"

Почемъ се прва вика утишала, приступи се къ савѣту. Ты можешъ лако мислити, како су различна мнѣнія была. Сва ова мнѣнія была су на послѣдку само дѣйства првогъ очаятелногъ упрепашћеня. Єдни, клонувши духомъ, хтели су одъ дѣла одустати и свою судбину очекивати; други цело своє иманѣ продати, и на континенту станити се; а више ньи у свой завичай вратити се, што є краль изреко своима обявити, оружіє у тайности преправити, и съ мачемъ пробати, да бы слободу и права свога народа противъ самовольства двора задобили. Я нисамь говоріо. Кадъ су мою намѣру хтѣли разумѣти савѣтовао самь, да у првомъ узавреню ништа непредузимаю, што бы до опасне и претеране наглости довести могло.

Доиста я нисамь имао никакву намѣру. Стварь є была врло важна. Радило се о чести, слободи и верозакону, о нашемъ иманю и животу. Вишина се самномъ соглашавала. Мы се растанемо єданъ съ другимъ съ тимъ заключенѣмъ, да се до четрнаєсть дана опетъ скуплѣни видимо.

---

11. Санъ.

Дуго самь нерѣшенъ быо у избору моє коцке. Слѣдуюћегъ ютра посѣтили су ме найблагородніи мужеви, кои близу краля живе. Такође и Лордъ Цуксонъ, казначей, дође. Одъ свію разумео самь, да краль изъ благонаклоности къ мени, моє удаленѣ захтева. будући онъ предвиди, да ћу я у покваренoмъ предпріятію заплетенъ быти. „Вы неможете ни у Енглеской, ни у Ирланду остати," рече честитый Цуксонъ, „безъ да васъ Католици пре или после на некій начинъ за поглавара партає непоставе, са дворомъ у противорѣчіє ступите, и или жертва Епископала, или подозреваюћи Католика, или и самогъ двора постанете. Дакле удалите се своєвольно на неколико година изъ своегъ отечества. То є како за явный покой, тако и за васъ самогъ полезно."

Я самь увидио изъ овы речій, да ме држе за важніегъ, него што самь быо, или што бы хтео быти. Дворъ се бояо, да у мени ненађе главну подпору Католика противъ нѣговогъ плана. Треба ли, да у таково време єдновѣрце и отечество у опасномъ положеню оставимъ, а само на мою безбѣдность мислимъ? Моя гордость то не допушта. — Али двору подозрителанъ, Епископалима мрзакъ, одъ свію сматранъ: како ћу се надати, да за Католике могу што чинити? Треба ли, да некада мою руку на крвопролитіє у грађанскомъ рату подигнемъ? Никада. Краль єднако навалює, да се удалимъ. Нѣговъ є савѣтъ улюдна заповесть. Моя непокорность удвоиће нѣгово подозренѣ; обратиће нѣгову ср-

дитость противъ мене. Да л' бы ме лако безсавестни люди, кои га служе, за преступника означили? — Опомене добродѣтельногъ Цуксона нису ми быле узалудне.

Неколико дана протекло є у овомъ размишляваню. Я самь се разговарао са многимъ моимъ пріятельима. Я самь мисліо о теби, и да кодъ тебе желимъ, и съ тобомъ, ты мой єдиный, у Италіи живити, као прошлы година. Али онда бы заборавіо на отечество, а особито на многе благородне Католике, кое я почитуємъ, съ коима самь се решіо судбину делити, коима самь дао речь да ћу постоянъ быти, кои мой савѣтъ слушаю, и све друге планове.

Потомъ уђе єдногъ ютра господинъ Офалинъ у мою собу. Нисмо се видили готово већъ неделю дана. Онъ ми пружи руку и рече пророческимъ гласомъ: „Бежи, єръ лафъ риче, ко се небы бояо? Али тежко томе, кои варошь крвлю зида, и построява варошь неправдомъ!" Изъ овогъ увода смиреногъ мужа примѣтіо самь, да є вѣсть о кралѣвой вольи збогъ могъ удаленя већъ и до нѣговы ушію дошла. Онъ є имао пріятелѣ у двору. Види се, да онъ обиталиште у Лондону ніє узалудъ узео. Тако исто и о путованю кралѣвомъ у Шотландію знао є већъ. „Али," настави онъ на то, „краль иде са суєтнимъ намѣрама и са мислима, кое ће му на срамоту служити. Зато дакле вели Господъ: Као што се сребро, тучъ, олово и бакаръ уєдно меће у пећь, да се подъ тимъ ватра разпали, и разтопи: тако ћу я нѣгове планове у мой гнѣвъ и лютину уєдно метути, затворити и разтопити."

Кадъ є напоследку у обичномъ говору людій одкріо своє мысли, дознао самь више, него што самь знао, да краль Карлъ нарочито збогъ тога оће у Шотландію да путує, да Пуританце сасвимъ са Епископалима саєдини, и то ньиово црковно быће уништи. „То є несреća!" повиче старый, „шотландска црква пре ће разорена, него оскверньена быти; и нѣна деца пре ћеду на развалинама умрети, него свою светиню земномъ властнику предати. Дакле, господине, покоравайте се кралю, отресите прашину съ ваши ципела, и обрните леђа новомъ ужасу. Да, добро бы было, да се я старъ човекъ, кадъ мога отечества робство свршено видимъ, на путъ спремимъ, како бы вама у усамлѣность населбине съ оне стране светскогъ мора слѣдовао, гди Индіянци вама подчиньени пребиваю. Тамо ћу я онда идолопоклонцима проповедати, и ньи Господу навѣштавати; єръ овде се зида нова Нинива и новъ Бабелъ."

„Како мислите вы о томе, господинъ Офалинъ?" реко я. „Ко є вамъ казао, да ћу я къ Индіянцима преко светскогъ мора ићи? Заиста іоштъ нисамь се тврдо рѣшіо. По свой прилици, ако се изъ Енглеске морамъ уклонити, оддаћу се момъ пріятелю Отаму опетъ у Италію, и чекаћу свршетакъ немира и згодно време, како бы у безбѣдности овде обитавати могао."

„То нећете вы. Моя Марія уснила є ноћасъ єдну лађу, на коіой сте вы са сто племића у страну землю дошли, гди сте подъ єднимъ високимъ дрветомъ седили, и дивляци єло су вамъ доносили, и вашой речи повиновали се. Други пакъ обарали су дрвећа, и правили колебе на обали велике реке, коя се тамо у море слива."

Я нисамь се могао одъ смея задржати; али опетъ напала ме є мисао са неописаномъ силомъ. Я самь мисліо особито на поклонъ, кои є краль моме отцу у Америки учиніо, а сећао самь се и речій мога умирућегъ отца. Како бы тамо свима утрућеницима, мученицима и гонѣницима, кои су пре или после вере своє ради имали волю изъ землѣ ићи, безбѣдно прибѣжиште приготовіо? Ова мисао наєданпутъ была є разяснѣна. Тако ми є было, као да є то найблагородніи задатакъ мога живота; као да є Марія анђео, средствомъ кога ће ми се небо отворити.

Я кажемъ староме, да є санъ Маріинъ веома изреданъ савѣтъ; и приповедимъ му о момъ притяжаню на обали реке Потовмака, о чему Дун-Офалинъ ништа ніє знао. „Добро, милостивый господине," рече онъ, „тамо ћете колебе зидати. Нека Богъ буде съ вама. Ослоните се на Бога. Онъ ће васъ водити своіомъ светомъ десницомъ."

---

12. Приближаванѣ.

Истогъ дана предъ вече посѣтимъ я Офалинову кућу. Онъ ми є казао, да є нѣгова унука была нешто слаба. Я є нађемъ у нѣной соби саму. Она быяше бледа, а очи видиле су се сузне. Она ме прими съ навикнутомъ добротомъ. Лебдило є нешто за чудо лепо у нѣномъ невеселомъ смешеню, съ коимъ ме є поздравила.

Никада ніє речь заустила, а да ніє знала стотинама маленкости приповедати. Али како небы оно, што обчаралетносћу нѣногъ лица, особитимъ качествомъ, у комъ се онако лепо огледа, све узбуђує, важно было? Она ме є већъ одавна у кругу свои домаћи увукла, да бы нѣна птица, нѣно цвеће на прозору, нѣни ликови, нѣна читаня, мале околности нѣны сродника високо знаменованѣ за мене придобиле. Ты си срећанъ, Хари, што имашъ сестру. Я самь до сада виђао госпоє само у особитомъ светчаномъ одѣлу. Ова господична Офалинъ прва є женскиня, къ коіой у нѣномъ домаћемъ одѣлу приступити смемъ. Каква є разлика, светъ и животъ єдне девойке, и єдногъ човека животъ и светъ! — Врло се радо заборавляю велики предмети знаня, народа, собственогъ одношеня са любведостойнимъ маленкостима каквогъ домаћегъ суштества, гди Геній какове чувствителне жене управля.

„Вы ми се видите нешто невесели, господична Офалинъ?" реко я, и прекину іой приповеданѣ. „Вы за нечимъ тугуєте, ваше су очи сузне. Ако самь неучтивъ съ моимъ поверителнимъ пытанѣмъ, то држите ову неспокойну внимателность на све, што се васъ тиче, за добро."

Она одговори смешећи се: „Кадъ мы девойке єданпутъ плачемо, то ће толико рећи, као кадъ люди бесне. То є тако у природи, да се свака часть труди, како бы ма на кой начинъ срце своє олакшала. Болъ мора своє право имати. И потомъ може се неко самъ себи смеяти, ако є свою неповольность на овай или онай начинъ изплакао или ожаліо."

„Ко бы могао тако рѣавъ быти," реко я, „да вама неповольность причини?"

Смешећи се и са добродушномъ тугомъ погледа ме у очи, и рече: „Може быти вы сами, то єсть — — —"

„Како? я самъ? господична," повичемъ я, почемъ нѣну руку счепамъ и на моє устнице притиснемъ.

У истомъ тренутку отворе се врата. Фракастели уђе съ єдномъ исподъ руке цитромъ. Нѣгово лице быяше пепеляво. Младый изгледао є упрепашћенъ; окрене се брзо, врати се и затвори врата.

„Уђите унутра, Фракастели!" повиче за ньимъ господична Офалинъ. Али онъ є већъ изчезао.

„Дакле я самь кривъ збогъ ваше неповольности, господична Офалинъ?" упытамъ я.

„Ако не вы, а оно ваша и целе Енглеске судбина!" рече она. Ко бы могао спрамъ толико узнемирене среће живота равнодушанъ остати? Шта ће одъ Енглеске, Шотландіє, одъ могъ деда, одъ васъ, одъ свега быти! Само да имаю мало правичности, мало стрпленя єданъ према другомъ, могли бы на овомъ свету веселогъ живота быти! Видите, то ми є причинило тугу, кою садъ више немамъ, єръ самь є изплакала. Садъ вамъ дозволявамъ, да ми се мало збогъ тога смеєте."

„Никако!" повичемъ я; „шта више васъ уважавати, а себе изсмеяти морамъ. Єръ я ову тугу іоштъ нисамь надвладао."

„Дакле я вамъ дозволявамъ, да є изъ срца сасвимъ изгладите. Ако то учините, то ћете опетъ све съ болѣ точке сматрати, и не само да ће светъ онда болій быти, него ћете и вы у болѣ станѣ преći, гди вамъ сада неповольность недозволява ступити. На мою речь, умир'те се мало, милостивый господине."

„Па шта добіямъ съ тимъ? Какву добру стварь? Ако душа већъ оно оплакує, што благородно мора пропасти, то є болѣ, да людско безмоћіє у себи призна, да се судбини борећи се неизлаже, него стрпельиво оно узети, што она донесе, и зато опетъ дати, што се мора, или што се може. То є моє начело."

„Ха, милостивый господине! дакле вы сте онде, гди самь я желила да сте. Дакле я немамъ вамъ ништа више казати. Я самь о томе морала добро знати. Єръ мой дедъ самъ ми є приповедао, съ коликомъ сте одданости у вашой судбини о кралѣвой вольи, збогъ вашегъ удаленя изъ Енглеске, говорили. — И вы ћете ићи преко мора? у Америку?"

Пытанѣ, садъ изъ Маріины устію изтекше, довело ме у неку малу забуну. Досада самь могао само съ лакомисленосћу о путу преко Океана мислити, то єсть никада озбильно нисамь на овай путъ помисліо. Али садъ самь видіо у овомъ путованю растанакъ са обхођенѣмъ

найлюбведостойнієгъ створеня. Было ми є мило, што самъ онде было, да опроштай узмемъ, и што последньи путъ ангелскій ликъ предъ собомъ гледимъ.

Одговорити нисамъ могао. Сажимао самъ раменима. Стояло ми є на вр'у єзика, да изрекнемъ, како бы ми лако было, у найудалѣніи буцакъ найдальніє части света иѣи, само кадъ бы се надати могао, да є тамо срести могу. Я самъ се застидіо, али одъ себе самогъ. То нисамъ хтео, нисамъ іой смео казати. Нападоше ме наєданпутъ такова чувства, такове желѣ, да се изяснимъ. Я самъ држао, да бы то неупутный начинъ говора было; али, признаємъ ти, Хари, да ніє такавъ было.

Марія примѣтила є мою забуну. Она ме сматраше простодушно, и чинило се, као да у моіой унутрашньости ясно читаше; али чимъ се нѣнъ погледъ съ моимъ сусрете, чинило се да є моя забуна и нѣна собствена.

Докъ смо мы овако ћутаюћи єдно предъ другимъ стояли, уђе нѣнъ дедъ унутра. Говоръ буде добродошло прекинутъ, и започео се о свакидашньимъ догађаима.

---

13. Потайно убійство.

Никада нисамъ было у животу тако многострано узбуђенъ. Воля кралѣва, мысао на Америку, судбина мои пріятеля, судбина Католика, а къ томе, што самъ управо признати нисамъ хтео, моє найвеће пріятельство са господичномъ Офалином, — то све ніє ми давало, да ноћу око на око склопимъ. Ни на шта нисамъ се могао постояно одважити. Садъ предузео самъ, да у Енглеской останемъ, и крайньость очекуємъ, како бы безпорочномъ промеономъ подозренѣ двора и суєвѣріє Епископала обезоружао; садъ у Француску иѣи, да бы у близости отечества было — я признаємъ, да мисао о могућности, лепу Офалину видити, имала є у томе упливъ —; садъ, да съ тобомъ у Италіи живимъ; садъ, да на обале Потовмака съ пріятельима одпутуємъ, и тамо єдну одъ европейске буре удалѣну населбину подъ мудримъ законима оснуємъ. Я нисамъ знао, шта самъ хтео.

Доиста, Хари, признаємъ, да нисамъ се съ господичномъ Маріомъ упознао, одваженѣ было бы ми лакше. Я ю любимъ. — — — У мирніимъ данима одважіо бы се, да іой ова чувствованя изповедимъ. Я бы нѣну руку просіо. Садъ мора моя мисао на друге ствари управлѣна быти. Была є дужность, да се са самимъ собомъ боримъ. Стояло є до мене, да човекъ будемъ, независимъ одъ сваке страсти, и да вышу ствар саслушамъ, съ коіомъ є благо хиляду други скопчано.

Данъ приспѣ, да се благородници кодъ мене саберу, и іоштъ нисамъ знао, какво ћу мнѣніє предложити? — Пустый случай рѣшіо є.

Онай данъ у очи скупштине, донесе ми єданъ одъ мои слугу єдно писмо, коє є за време докъ самъ я съ пословима занятъ было, єданъ вѣстникъ донео. Я га разпечатимъ. То є было женскій рукописъ. Я самъ се хтео заклети, да є те врсте господична Офалинъ написала. Оне су гласиле слѣдуюће:

„Милостивый господине! немойте данасъ и слѣдуюћегъ дана оставляти ваше обиталиште. Предстои вамъ несрећа. Вашъ є животъ у опасности!“

Я самъ одгонетао ову загонетку. Све више и више быяше ми ясна, да є господична Офалинъ писманце писала. Одма у вече по момъ обичаю заключіо самъ, да є посѣтимъ. Али ми є непонятно было, како ме є могла о грозећой опасности извѣстити. Мож'да є чула одъ свога деда, кои ме є већъ често одъ простоте Епископала предохраніо. Зашто ми ніє ясніє казала! Зашто ніє Дун-Офалинъ, као мой пріятель, самъ къ мени дошао? — Већъ се данъ клоніо краю; я заключимъ, да се о ствари болѣ извѣстимъ, огрнемъ капунце, и одемъ у Офалиново обиталиште. Овде разумемъ, да є одпутовао; а тако исто и нѣгова унука. Неразположенъ вратимъ се хитно натрагъ. У близости моє куће наєданпутъ острагу прободе ме неко. Окренемъ се. У мраку ишло є више людіи улицомъ. Я повичемъ: „Убица!“ дотрче къ мени. Я кажемъ шта се догодило. Наєданпутъ будемъ множиномъ людій обкруженъ. Одведу ме моіой кући. О убици ништа се ніє дознало. Хирургъ тѣшіо ме. Єданъ ножный убодъ подъ левимъ раменомъ ребра се дотако и крозъ месо прошао.

Стварь є падала у очи. Цео Лондонъ посведочіо ми є участвованѣ, и самъ дворъ. Моя кућа свакогъ слѣдуюћегъ дана была є запытиваняма узнемиривана; я самъ примао више посѣта, него што самъ желіо. Явно се садъ говорило о сазаклетію противъ мене. Неки су изгледали, гнушаюћи се овогъ ужаса, не сасвимъ незадовольни. У новинама говорило се о коварству и дрзновености Католика у Енглеской, и іоштъ къ томе додано (као да є какавъ знакъ было), да є британскій народъ напослѣдку принуђенъ у своимъ праву противу вечны угнѣтителя, ма на кои начинъ было, обрану себи прибавити. —

Кодъ насъ є садъ до тога дошло, да се не само са фанатичнимъ бесниломъ тайна убиства чине, него и съ ладномъ крви саизволява! О моє несрећно, осквернѣно отечество!

Но я га се лишавамъ. Рана ме ніє толико тиштала, колико гадне, срдцемъ и духомъ покварене намѣре садашнѣгъ людства. Я нећу више у Енглеской живити. Моя є намѣра тврда, да у Америку одпутуємъ, како бы себи и стотинамо бѣдны ново отечество построіо, куда беснеća философія или крвожедна любовь къ вероисповеди и слободи нашега времена своіомъ подмукло-херойческомъ и злобномъ мисли ніє допрла.

Ты ћешъ ми заиста веровати, Хари, да самъ себе слѣдуюћегъ дана после раненя могъ у средъ болова за покойна држао, кадъ самъ одъ краткогъ сна пробудивши се слѣдуюће писманце нашао:

„Зашто, господине, презресте мою опомену? или непримисте цедулю, кою самъ вамъ написала? Мачный убодъ, кои васъ згодіо, и мене є окрвавіо. Богу, благодателю, буди хвала, што се смиловао, те є рана истина близу срдца али не опасна. Клечећи молимъ му се за ваше оздравленѣ. Мой ће се отацъ вратити данасъ у Лондонъ. Милостивый господине, поштедите себе. Я пишемъ то са хиляду суза. Лондонъ ми омрзо као разбойничка пећина. Безумію ніє ништа свето у свету. Я бы была спокойнія, кадъ бы знала, да сте далеко одъ Енглеске. Но вы сте свуда у божіимъ рукама. Ослоните се на провиђенѣ. Я ћу се ослонити. Я се молимъ Богу непрестано за васъ.“

Рукописъ было є са пређашньимъ єднакъ, и садъ ми є было ясно, да су ове и оне врсте лепомъ рукомъ Маріиномъ написане.

Нѣно участіє яко ме є подкрѣпило. Я метемъ обадва писма подъ мой ястукъ; држао самъ мою руку на артію. Тако ми є было болѣ. Было самъ дѣйствително дете у моіой ранѣной грозници. Хари, ова грозница, усамлѣность, беззанимане, спокойно саняне о подобной венери принело є моме срдцу више опасности, него ножъ убице.

Старый Офалинъ другогъ дана дошао є у Лондонъ. Я самъ спавао, кадъ є онъ дошао; али заповедіо самъ, да га унутра пусте. Кадъ се пробудимъ, видимъ га клечећа на ножной клупици предъ моимъ креветомъ. Онъ є своє руке тихо на моє прси држао. Нѣгово око было є къ небу управлѣно. Єдна суза као бисеръ сливала се низъ образъ. Нѣгове устнице молиле су се полагано. Я нисамъ кадаръ перомъ, да ти опишемъ, какво є упечатленѣ ово чести достойно появленѣ на мене учинило. То є было молећій се Мойсей.

Кадъ є примѣтіо, да самъ се пробудіо, дође къ себи, устане и рече тихимъ, умекшанимъ гласомъ: „Онъ є насъ разкинуо, онъ ће насъ и излечити. Онъ є насъ ударіо, онъ ће насъ и излечити!“

Одъ нѣга самъ садъ разумео, да є Марія ноћу пре покушаногъ тайногъ убиства мене крвавогъ у сну видила, како самъ я, многимъ людма обкруженъ, одвученъ было. Зато ме є и опоменула. — Шта мислишъ ты о томе, Хари? То насъ опоминѣ на санъ Калпурніє о Цезару. О! нешто є чудновато у овой девойчици.

Дунъ Офалинъ опомену ме побудително, да Енглеску за неко време оставимъ, чимъ се мало опоравіо будемъ. Онъ ніє сумняо, да мрзость збогъ вере єдногъ епископала неради о моіой глави.

(Продуженѣ слѣдує).

Двіє царице, двіє удовице.

Царице су двіє процвинѣле
У Призрену граду царевоме,
Єдна люба силна царъ Стѣпана,
Друго люба Царевић' Уроша,
Мука имъ се надалеко чула.
Ніє шала, осташ' удовице
Обадвіє, те се понуждише,

Красну срећу несрећа замѣни,
Несрећа є пуно необична
И свакоме! некмол' госпоштини, 10
Што одрасте на нези и миту.
Цвиле тужне сиротне царице.
А нико ихъ да утѣши неће,
Да утѣши, и да разговори,
Туга бы имъ мало одлахнула, 15
Но нестаде дике и обране,
Неста власти, неста у дворица,
А душмана пуно па цвіеле
Госпоштину, што є забачена.
Краль Вукашинъ сѣде на пріестолъ, 20
Пусту круну (са свога злочинства)
Преузео ружномъ пріеваромъ,
Што рієтко быва на свієту.
Своимъ є цару кумство погазіо,
За царице, како да ихъ ніє, 25
Нити пыта, нит' хоће да знаде.
Зато кралю нико не помиње,
Не сміяху ни ядне царице,
Е тирянинъ, а власть му у руци,
Озлоєђенъ може иштетити, 30
Учинити горе одъ сирота.
Све се мучной улагує власти,
Али не шће, ко се нѣне бои,
Не шће вила, већъ свієту явля,
Са Шаре є кликнула планине, 35
Ясно кликне, 'вако кара краля:
„Вукашине, да одъ Бога нађешъ!
„Шта учини, море, предъ свієтомъ,
„Нашто ли си пошао лакомацъ?
„Я шта ли си боланъ премисліо, 40
„Када куму не свѣрова своме?
„Камо вѣра што зададе цару
„На умрлу часу нѣговоме?
„Нієси л' се цару затѣкао
„Меште нѣга да му будешъ сину 45
„Млађаноме Царевић' Урошу?
„Да Урошу предашъ царевину,
„Да царує, а ти да кралюєшъ,
„И да цару будешъ узъ колѣну?
„Смієшъ ли се опоменут', кралю 50
„Стѣповієхъ, погледньихъ рієчи,
„Што говора честитъ на самрти?
„Ніє ли ти 'вако бесѣдіо:
„„Аманетъ ти, куме Вукашине!
„„Мой єдинацъ и пространо царство, 55
„„Аманетъ ти моя госпоштина,
„„И по данасъ тужна домовина:
„„Надгледай ми ядну удовицу,
„„Пази мени млађана Уроша;
„„Побрини се, како валя куме, 60
„„Да по мени нико не опази,
„„Да ме ніє више на свієту,
„„Но овако некъ є безъ промене.
„„Поздрави се моимъ войводама,
„„Некъ Урошу поклоне се моме; 65
„„Меште мене некъ имъ старѣшує;
„„А ти, куме, буди до Уроша,
„„Како што си быо и до мене.
„„Слажите се, куме, и пазите.
„„Тако ће вамъ свашто у напредакъ 70
„„Са Божіимъ поћи благословомъ.
„То царъ рече, ти му се затѣче:
„„Міо куме, силанъ царъ Стѣпане!
„„Жао ми є, преболет' те нећу, 75
„„Студено ми срдце у грудима,
„„Кадъ помислимъ, да се растаємо;
„„Свега ме є мука обузела
„„За таковимъ славнимъ господаромъ.
„„Али кадъ се неможе на ино, 80
„„Одъ мене ти Бож'я вѣра тврда,
„„Примамъ ти се аманета твога,
„„И на душу узимамъ га свою.
„„Съ миромъ поћи безъ бриге и кара
„„Са свієта Богу на истину, 85
„„Не шкрби се ни чимъ на свієту,
„„Меште тебе быћу ти єдинцу
„„До зрелости и до праве снаге;
„„Тадай ћу му предат' царевину,
„„А я ћу му быти узъ колѣно. 90
„„Твоя, царе, ясна домовина,
„„И свієтла госпођа царица,
„„Само што ће тебе ожалити,
„„А за кара другогъ знати неће,
„„Кодъ мене се неће понуждити. 95
„„За войводе не старай се данасъ,
„„Е у мене два рођена брата:
„„Банъ Углѣша и войвода Гойко,
„„И два сина, два добра юнака,
„„Єдно Марко, а друго Андрия, 100
„„Войводе смо узаптити кадра,
„„Да не смиє нико дићи главе
„„Одъ насъ, царе, одъ Лунявчевића;
„„Ни зашто ти по садъ бриге ніє,
„„Све по твоіой удаће се жели.

(Продуженѣ слѣдує.)

Марія Терезія као царица и жена.

I.

Шестъ господе, коя су конференцію царице Маріє Терезіє сачинявала, была су већъ у соби високе госпоє скуплѣна, и очекивали само іоштъ долазакъ Нѣногъ Величества, па да сѣдницу одпочети могу. У овой сѣдници требало є данасъ врло важно политично пытанѣ рѣшити, и важность овогъ пытаня могло се на лицу господе опазити коя овде онде у поєдинимъ гомилицама у пространой, полутавной соби околостояу, коє озбильный, стародревный намештай и тавный кадифеный тапетъ врло добро озбильности ньиовы лица одговараше. Овде є быо баронъ Бартенштайнъ и графъ Улефелдъ, обоица снажни министери царице, коє є Марія Терезія одъ почетка свога владаня, дакле одъ тринаєстъ година, своіомъ наклоности и поверенѣмъ почествовала, коихъ упливъ тако се непоколебимъ и якъ видіо, да се нико ни смѣлимъ мислима ніє могао дрзнути, да не призна, да ови мужеви нису за цело царство одъ велике користи и важности. Они стояю, познаваюћи добро свою велику, непоколебиму важность, гордомъ и узвишеномъ главомъ на средъ сале, и шапутау тихо єданъ съ другимъ о стварима, коє су онде дошли морале, или шта више коє су требале да дођу, као што бы они обоица, господа Бартенштайнъ и Улефелдъ, опредѣлили и наредили. На широкомъ мускулозномъ лицу Бартенштайна читао се изражай високоумногъ, суровогъ тріумфа, кои побѣдоносный министеръ ніє се трудіо прикрити, а тако и узке устнице изредногъ, искусногъ дворянина графа Улефелда нису могле данасъ видимо тріумфираюће смешенѣ одрѣћи.

„Я самъ о моіой ствари добро извѣстанъ, шапуташе господинъ Бартенштайнъ, царица є чрезто принуђена, порушене уговоре поновити, и тврдо се рѣшила, да политику, кою смо мы досада са сяйнимъ успѣхомъ за Аустрію вршили, продужи.

„Царица о томе ради врло добро, рече Улефелдъ лагано, она се може на нашу помоћь ослонити. Мы іой никада нећемо нашу помоћь и савѣтъ одрѣћи!

И докъ є тако говоріо, изкресне сіяюћа се искра гордогъ самоучастія изъ нѣговы очію тако, да су обадва господина, кои су онде съ оне стране прозорногъ удуба стояли, и найвише се тимъ занимали, да ова два властна любимца царичина сматраю, одъ тога као заслеплѣна изгледала.

„Погледайте само, господине графе, промумла єданъ одъ ньи брзо али тихо, погледайте само, како се блажено графъ Улефелдъ данасъ смеши. То ніє никакво пытанѣ, онъ зна већъ напредъ намѣре царичине, и она се за ньимъ поводи а іоштъ више нѣговимъ желяма. — "

„Што се тога тиче, добро ће быти, господинъ графе Харахъ, одговори графъ Коллоредо позорльиво, добро ће быти, безусловно сагласити се съ онимъ, што ће врховный дворскій канцлеръ графъ Улефелдъ Величеству као своє непредписуюће мнѣніє предложити. Я съ моє стране тимъ бы радіє чиніо, кадъ небы, као што знате, у овимъ политичнимъ стварма башъ никакво мнѣніє себи присвоіо, и као што ћу вамъ признати, да се збогъ тога врло мало налазимъ у неясности, коя ће точка дѣла у конференцію данасъ као предлогъ доћи. Я самъ управо врло занятъ, као да є судбине пуна мапа кодъ мене приспѣла, и нисамъ доиста имао времена, да читамъ, о чему се данасъ ради. Я ћу у томе найпаметніє чинити, да се съ Улефелдомъ сагласимъ, т. є. ако вы, господине президентъ графъ Харахъ, нисте противногъ мнѣнія, у комъ случаю придружићу се иначе безъ сваке сумнѣ вашему."

„Добро, я ћу пристати, овай паръ, као свагда, да се са мнѣніємъ Бартенштайна сагласимъ, уздисаше графъ Харахъ раменима сажимаюћи. Нѣговъ є гласъ у овой конференціи као свакій путъ рѣшаваюћъ, и увекъ налази одзивъ у уву царице. Будимо дакле мы одзивъ овоме гласу, и задовольимо се съ радосћу, што ћемо помоћи, да се горде надежде овогъ малогъ, високоумногъ и надмѣногъ господина овде сруше."

Онъ показа съ тихимъ мигомъ ока на єданъ великій актама и артіомъ покривеный асталъ, око кога свудъ у наоколо високе, съ рѣзачкимъ по-

сломъ украшене, црномъ кожомъ поставлѣне столице господе конференціе стояу, у ньиовой средини мало узвишена столица царичина.

Графъ Коллоредо слѣдовао є погледу свога пріятеля, кои се са вребаюћимъ изражаємъ ко ономе окренуо быяше, кои є на краю астала последню столицу узео и сасвимъ се у артію задубіо, коє предъ ньимъ лежау. То быяше єданъ господинъ малогъ, красногъ стаса, кои іоштъ прилично младоликъ изгледаше, кога необична нѣжность и бѣлоћа одъ остале господе, кои лица боре старости бразде, одликоваше. Никаква бора ніє се показала на овомъ нѣжномъ, беломъ лицу, нити є потавнила ружице, коє на нѣговимъ образима цветау, и найтишій дисай набора ніє пореметіо глаткость овога чела, и сама мала пурпурна уста быяу сасвимъ слободна одъ чертій лица и писмени знакова, съ коима старость и животъ черте людій обично означаваю. Али овоме нѣжномъ, младомъ лицу оскудѣвао є опетъ изражай младости, оскудѣвао му є уобште свакій изражай. Ове нѣжне черте изгледале су сасвимъ непокретне и окаменѣне при свой ньиовой нѣжности, ни найтише смешенѣ, или и найманьи знакъ пріятности ніє се показивао на овимъ непокретнимъ устницама; никаква мисао и никаква сѣнь ніє се лепршала надъ овимъ великимъ, гладкимъ челомъ, и погледъ овы ясны, плавы очію быяше тако миранъ, тако ладанъ и нечувствителанъ, као погледъ какове штатуе. Овай човекъ са чудновато младимъ, окаменѣнимъ лицемъ быо є графъ Венцелъ Кауницъ, наймлаћій на конференціи, кога є Марія Терезія пре неколико дана одъ нѣговогъ посланства у Паризъ натрагъ у Бечъ у свою државну канцеларію позвала.

На нѣга графъ Харахъ и Коллоредо управили су были своє погледе; онъ се чиніо као да ништа непримѣчава, и продужавао є свой посао мирно и спокойно.

„Мислите ли дакле, господинъ графе, шапуташе графъ Коллоредо пунъ мислій, мислите ли, да графъ Кауницъ увекъ баснословне идеє какове свезе са Француском питати сме?“

„Я самъ о томе извѣстанъ. Я знамъ добро, да є онъ текъ пре неколико дана посредствомъ француского посланика єдно нѣжно, любко писмане одъ Маркизе Помрадуръ приміо, на коє є онъ іоче іоштъ нѣжніимъ одговоріо. То є нѣгова постояна идеа, да за Аустрію ново светско уређенѣ изврши и Француску са Аустріомъ саюзницима учини.“

„Одъ нѣгове постояне идее найболѣ бы се у лудой кући излечіо, рече графъ Харахъ съ лакимъ смешенѣмъ, и онда требало бы малогъ Кауница довести да бы онъ — “

Онъ наєданпутъ занеми, єръ графъ Кауницъ у исто време подигао є своє око одъ акта, и нѣговъ погледъ почиваo є съ тако редкимъ, укоченимъ, ледено-ладнимъ изразомъ на смешеће се лице графа Хараха, да є овай лакій студенъ преко своґъ срдца превученъ осетіо.

„Ако є онъ моє речи разумео, промумла овай лагано, ако онъ — “ Али неостаде графу више времена за далѣ размишляванѣ, єръ тако исто вратна крила, коя су у унутрашнѣ собе царице водила, буду наєданпутъ отворена, и улазећій врховный придворникъ царичинъ, графъ Кефенхилеръ, кои такође као тайный савѣтникъ место и гласъ у конференціи имаћаше, обзнани долазакъ царичинъ.

Господа конференціе стадоше одма иза ньима принадлежећи и степену ньиовомъ сходны столица, коє конференціялный асталъ обкружаваy, и очекиваy са страхопочитателнимъ ћутанѣмъ царицу као председательницу ньиовогъ тайногъ савѣта.

Садъ зачуше се у споредной соби брзи кораци и шуштанѣ свилене альине, затимъ тихо кашлюцанѣ врховне дворске надзирательице, графице Фуксъ, коя церемоніи сходно царицу свакій путъ до прага конференціялне собе допратити мора и онда за ньомъ затворити врата.

Кораци и кашлюцанѣ долазау све ближе и ближе и садъ се появи на вратима високій и величественый ликъ царице. Господа конференціе метоше руке на украшене кавалѣрске спаде, коє о позлаћеномъ каишу на ньиовомъ боку висау, и поклонише се дубоко и страхопочитателно предъ високомъ госпоіомъ, коя лакимъ еластичнимъ корацима далѣ ступаше, за време докъ графица Фуксъ затвори врата.

Царица ма'анѣмъ главе смешећи се одпоздравила є зве, но овай поздравъ ниєданъ одъ господе ніє спазіо, єръ ньиове главе, шпанской церемоніи сходно, коя у двору владаше, іоштъ клонуте быяу и морадоше тако остати, докъ є монархиня поредъ ньи прошла и своє место на престолной столици заузела. — Єданъ међутимъ усудіо се, шпанской церемоніи противанъ быти; єданъ ніє држао свою главу сагнуту, него се дрзнуо, одма после почитаємогъ поздрава опетъ главу подићи и свой погледъ на царицу управити. Овай єданъ быо є графъ Венцелъ Кауницъ, наймлаћій на конференціи.

Онъ гледаше постоянимъ окомъ за корачаюћомъ царицомъ; прваый путъ садъ покренуше се мало нѣгове черте лица, и лакій блескъ смешеня прелети за єданъ тренутакъ преко нѣгови устница. Безъ сумнѣ то быяше посматранѣ царице, коє укочену равнодушность нѣговогъ лица покреташе, и заиста, Марія Терезія была є іоштъ лепа госпоя и у томъ станю, да учини, да срдца яче куцаю и устнице, коє се никада нису смеяле, сада съ радостномъ гордости о своіой лепой царици смеше. Єръ Марія Терезія при свой тридесетъ шестой години, и при свемъ томъ што є тринаєстъ деце са своимъ мужемъ изродила, была є за чудо лепа. Нѣно високо, чисто чело быяше осенѣно обилномъ богато-уковрченомъ, затвореноплавомъ, мало напудраномъ косомъ, кою у потильку єдна златна, съ белимъ перѣмъ окиćена мрежица у скупу држаше. Нѣне велике ватрене очи быяу чудновато седе, и то тако променьливо, да се почувствованю душе часъ у губеће се плаветнило, часъ у затворено и отворено црнило преливаше. Узкій, дрзко савіеный носъ давао нѣномъ лицу нешто гордо, високоумно, коє є међутимъ опетъ разблажавало дражестно, добродушно смешенѣ нѣны ружичны уста, коя у своіой фришкоћи и обилности никакавъ трагъ одъ оне напрѣености непоказиваше, коя фамиліи Хабсбурга као „аустрійске устнице“ свойствена быяше. Нѣнъ, нешто надъ обичномъ женскомъ величиномъ узвишеный стасъ быяше чуђеня достойне равномѣрности; и нѣнъ чудноватый, у исто време обилный и благородно-целомудреный допрсный образъ могао бы каквомъ Праксителу за нѣгову штатуу Юноне као образацъ служити. Почемъ су у царицу погледали, разумели су врло добро, шта оће, као некада Мацари, кадъ се она пре тринаєсть година іоштъ млаћа и лепша у ньиовой средини на државну скупштину за помоћь молећи появила, она ій умела къ таковомъ восторгу и смртномъ одушевленю поджећи, да су они узклицаваюћи и єдинодушно повикали: „Наше добро и крвь и животъ за нашега краля Марію Терезію!“ — Свога краля Марію Терезію називали су Мацари іоштъ и царицомъ, и они су имали право у томе. Марія Терезія была є само жена у наручію свога мужа, у средини своє фамиліє, у внутрености свои' собе, иначе была є она снажанъ, у вольи постоянъ, самосвестанъ мужъ у државномъ савѣту, у државнимъ дѣлима и у свему, што се нѣне землѣ, нѣногъ народа, нѣне круне и нѣногъ владѣнія тицало. Она є была у станю огромне планове стварати и извршивати, и са мужескимъ духомъ своє собствене предрасуде и склоности зауздати, ако бы оне државномъ благу и нѣномъ болѣмъ убеђеню противстале.

И ова мужеска крепость, ова дрзка одважность синула є у истомъ тренутку, кадъ є царица данасъ у државный савѣтъ ступила, съ тако ясномъ сѣйносћу на нѣномъ челу, да є самъ Кауницъ, као што є речено, у ономъ тренутку потрешенъ быо и гвоздена укоченость нѣговы чертій тихимъ смешенѣмъ разведрила се. Нико ніє примѣтіо ово смешенѣ, нико, осимъ царице, и равнимъ начиномъ као одговоръ на ово смешенѣ поклони се она тихо гордомъ юнонскомъ главомъ, кадъ є поредъ Кауница прошла. Затимъ узме съ правимъ кралѣвскимъ достоинствомъ свою столицу съ наслономъ, и своимъ благогласно-звучећимъ гласомъ понуди господу конференціе да поседаю. По своимъ окретномъ енергичномъ начину счепа царица онда артію, коя предъ ньомъ на асталу лежаше, и на коіой є државный референдаръ (предлагатель) Бартенштайнъ ньой свакій путъ предмете, коє ћеду у сѣдницу као предлогъ доћи, записати морао.

Царица претрчи артію брзимъ погледомъ. „Моя господо конференціе, рече она онда, то є, као што ми се чини, врло важно питанѣ, коє нама и царству данасъ рѣшити валя, и при комъ ћу за вашъ савѣтъ молити. Ради се за будућность Аустріе и за пріятелѣ или непріятелѣ, коє ћемо далѣ задобити. Старимъ уговорима време є протекло, стара пріятельства као и стара непріятельства мож' да су оладнила, и пыта се, да ли є болѣ, да ладна пріятельства новимъ уговорима подгреємо, или ладна непріятельства у ва-

тру новогъ пріятельства угасимо. Енглеска, Холандія и Сардинія одъ седамдесетъ година су наши саюзници, Француска є пакъ одъ три стотине година нашъ противникъ и непріятель была. Треба ли да ово непріятельство и далѣ постои, треба ли, да протекше уговоре са Холандіомъ, Енглескомъ и Сардиніомъ поновимо? Дакле, господо моя савѣтници, дайте ми садъ ваша мнѣнія да чуємъ!"

И почемъ є тако изговорила, даде знакъ царица лагано съ єднимъ прстомъ своє десне руке, на комъ се діямантъ у прстену ясно сіяше, врховномъ, дворскомъ канцлеру графу Улефелду на другой страни.

(Продуженѣ слѣдує.)

Шахъ-Гебалъ и Данишмендъ

7. Данишмендъ се справля, да испуни заповѣсть султана Шахъ-Гебалову.

„Wehe dem Manne, der seinem Zeitalter vorauseilt!" Овако насъ учи єдна врла нѣмачка глава, но кадъ бы се люди по овоме владали, онда не бы было ни Мойсеа, ни Пророка, ни Христа, ни — Данишменда.

Одъ свію овихъ Христосъ Спаситель, као Богъ знао є то, да є опасно другчіє мислити, него што други люди, кои съ ньимъ живе, мисле, и знао є добро, да ће они нѣга за то на крстъ распети, но будући є на земльи као човека нѣговъ позивъ было тай, да ій изъ помрчине изведи, и у свѣтлость уведе, то є онъ и хотѣо страдати. Али, єли нашъ философъ ово знао, сумнямо; єръ да є знао, да ће нѣга овай истый султанъ, кои га садъ овако лепо учи, и кои му се са свимъ повѣрава, светини брже него Пілатъ Христа жертвовати, тежко бы се онъ Итимадулетства и приміо, а камо ли да бы съ такомъ вольомъ радіо, као што ћемо га радећа мало ниже видити. Но, пріятелю Данишменде, онда се утѣши съ тимъ, што ниси самъ ты тако радећи пропао! —

Кадъ є Данишмендъ кући дошао, дозове свога секретара, и заповѣди му, да напише писма на све намѣстнике султанове, и на све кадіє, а онъ самъ сазове све омре и везире султановогъ великогъ дивана, и изкаже имъ шта є султанъ заповѣдіо: „Я самъ увѣренъ, рекне имъ онъ, да између васъ, кои сте увѣкъ узъ султана, нема ни єдногъ, кои нисте нѣму свакадъ вѣрни были, и кои нисте своє послове онако, како валя, и како полза царства иште одправляли, но ако бы за кога дознао, да ніє тако се владао, онай ће у заточеніє быти посланъ. — Султанъ нашъ господаръ, хоће да сви и свакій добро мисли, да свакій свой посао у време, и као што поштеномъ чиновнику пристои одправля, а особито опоминѣ васъ, кои сте узъ нѣгово свѣтло лице, єръ на васъ ће се угледати и други, кои су по провинціяма."

„Име великогъ султана, господара землѣ и воде, прослови првый Омра — одъ прилике као некій совѣтникъ — да є славно и свѣтло, а ты честитый Итимадулету, кои су зракъ свѣтлогъ нѣговогъ лица, да си увѣкъ срећанъ! Мы сви, кои смо овдѣ око тебе скуплѣни, заклинѣмо се великимъ Брамомъ, да смо мы, као што си ты и рекао, свѣтломъ сунцу, нашемъ султану Шахъ-Гебалу одъ како нѣговъ лебацъ єдемо, и како смо ту срећу добили, да нѣгово ясно лице гледамо, свагда вѣрни и искрени были, нѣгове смо послове одправляли онако, како є онъ заповѣдао, но нѣговъ бывши Итимадулетъ стаяо є нама на путу, онъ є намъ султанове наредбе и доцканъ, и другоячіє издавао, све є кроіо по своіой вольи, и писао султану онако, како є онъ хотѣо, а не како є было, онъ є многогъ одъ насъ кодъ султана скувао попару, но праведный Брама отворіо є очи нашемъ султану, те є све нѣгове покоре увидіо, и нѣга намъ съ врата скинуо. Да живи нашъ великій султанъ Шахъ-Гебалъ; да живи нѣговъ мудрый философскій Итимадулетъ Данишмендъ, срећанъ є народъ кои оваквогъ султана има, а іоштъ є срећніи и султанъ и народъ, кои овакогъ Итимадулета, као нѣгова узвишеность Данишмендъ, има. Живіо Итимадулетъ Данишмендъ!"

Нашъ Данишмендъ кадъ чує оваку славну вику, помисли у себи, та люди нису тако злочести, као што є мене моя философія учила; гле, како овай Омра говори; гле, како се други радую, што є Султанъ оногъ непоштеногъ Итимадулета сбаціо, и прогнао. За цѣло онъ є было неваляо, а ово су поштени люди. Данишмендъ ніє знао, да су ове Омре овако говорили што се ту ніє десіо Браминъ Султанке Нурмахалъ.

Кадъ се вика „живіо, живіо Итимадулетъ" утиша, почне Данишмендъ скуплѣнымъ Омрана овако говорити: „Великоимените и силне Омре, стубови пространогъ и великогъ царства Индіянскогъ, чврсте подпоре блистателногъ и преясногъ престола украшеногъ и моћногъ великогъ Султана Шахъ-Гебала — комъ да Пророкъ дугій животъ измоли (сви се до црне землѣ поклоне, и ударе трипутъ челомъ о патосъ) — вы кои сте осѣдиле у служби нѣговой, и у вѣрности спрама нѣга тврђій него челикъ постали, послушайте мене и чуйте шта є воля великогъ Султана — опетъ сви ударе челомъ о патосъ — и шта онъ хоће. Нашъ силный Султанъ видіо є да є пређашній Итимадулетъ велика зла починіо, и та зла почела су отимати махъ, чимъ є нѣгово царство стало слабити, онъ жели да я та зла истребимъ, а да бы то свршити могао, заповѣдіо ми є да гледимъ, наравно у договору съ вама, да 1., одлакшамъ народу, 2., да промѣнимъ и исправимъ чиновнике, кои су леньи и неправедни, 3., да поправимъ џаміє и пагоде, 4., да дотерамъ у редъ муфтіє, факире, дервише и све кои бадава одъ зноя народнѣгъ живе. Я знамъ, моя драга Господо, вы премудре Омре, да ово неће быти лако, али Браминомъ и вашомъ помоћію уздамсе я, да ћу свршити волю нашегъ славногъ Господара. Вы ћете мене у свакомъ момъ предузиманю подпомоћи, а народъ кадъ види, да ће ове, на чистомъ разуму утврђене уредбе на нѣгово добро иѣи, послуша ће насъ, и тако ћемо мы основати нѣгову срећу, кою му жели и нашъ срчаный Господаръ. Я, што се мене каса, нећу штедити труда и зноя, я ћу и даню и ноћу радити, да се испуни овай великій задатакъ (чуймо, повиче найстаріи омра). Данишмендъ мало порумени, па онда накашлѣсе, и настави далѣ, да се испуни кажемъ овай великій задатакъ, и да се држава тврди. Вы знате, Господо моя, да ако власть државна ніє у снаги, онда нема безбѣдности лица и сигурности имаия, радимо дакле єднодушно, да направимо добре законе, єръ безъ ньи нема реда у држави; поставимо праведне и безнатне судіє, кои ће бдити, да се ови закони извршую, и да они, кои се усудили буду противу ньи радити, на строге одговоре привикує, а по мѣри и каштигу пріиме; наредимо, да брамини, бонце и факири оканусе старогъ свогъ адета, но да се упну, и да уче народъ волю великогъ Браме познати, и по ньой како сами да живе, тако и народъ живити науче; упутимо ій да се освесте, и да виде да важность ньіова састоисе само у точномъ и пуномъ испуняваню прописа ньіовихъ, а не у трчкараню по жертвама, у добромъ певаню небраманскихъ пѣсама, и у вештомъ удараню нафе*) у канунъ**). Да се пакъ у томъ пространо совѣтуємо, и да све болѣ испитамо, наредіо самъ я да се сви намѣстницы овде скупе.

Ово буде одобрено, после чега се разиђу.

Зачинци.

* Не само старъ, него и піянъ човекъ постає по другій путъ детегомъ.

* Светъ є єднакъ позоришту, а животъ човечій игри. Люди су играчи, случай саставля позоришно дѣло, срећа разделює ролле, будале тураю декораціє, а само философи представляю гледаоце. Лепый полъ доноси подкрепленя, завѣсу управля време, а сачиненіє носи насловъ: „Вѣчито єдно те єдно."

* Прирезъ є копиле одъ пореза; обоица су зидари: порезъ подигне зданія, а прирезъ омаже пукотине.

* Кадъ се потврђує, да су найнечувствителніи люди, у цѣломе, найсрећніи, то ми падне на паметь индиска пословица: „Седити є болѣ него стаяти; лежати є іоштъ болѣ, него седити; мртавъ пакъ быти, найболѣ є."

* Кои буде батинатъ, може съ пунимъ правомъ рећи, да є добіо пуну шаку неизгореногъ пепела, а онай кои є обешенъ, може се хвалити, да се венча са кћерю конопара.

* Само оно има вредность свою, шта се съ трудомъ добія. Любовь мушкарца добія постоянство само крозъ упинянѣ и време, кои га скупо стаю да цѣль свою получи.

* Може л' се безъ надежде любити? — Я неверуємъ, баремъ досада ніє нико то чиніо.

* Две су ствари за кои притяжаванѣ неплаћамо ништа, али за кои губитакъ скупо плаћамо. То су: време и невиность.

---

*) Нота скаредна

**) Родъ свирке налик на нашу тамбуру

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Какавъ є то чинъ синђелъ, Петаче?

Петакъ. Єрархическій.

Еракъ. А какво му є чинодѣйствіе у цркви?

Петакъ. Никакво. Синђелъ є у єрархіи ово, што є у азбуци дебело єръ, т. є. знакъ безъ гласа.

Еракъ. Дакле є немъ; вальда зато и говоре други за њега.

Петакъ. О! да безобразногъ добошара! Я купи на лицитаціи уларъ, а онъ иште одъ мене бакшишъ.

Еракъ. Па зато да се лютишъ?

Петакъ. Како да се не лютимъ, кадъ ми іоштъ узъ то каже, „уздравлѣ да га носишъ.“

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Земунъ. Данъ рођеня Његовогъ Величества прем. цара нашегъ было є и ове године кодъ насъ сјајно прославлѣнъ. Іоштъ у очи овогъ дана прогласише топови, осветленѣ вароши и свиранѣ банде сутрашню светковину. На данъ рођеня, у кои наша црква и праздникъ Преображенія Христова слави, одржано є найпре у римокатоличкой, потомъ у православной цркви торжествено богослуженіе и благодареніе, на комъ су са Генерал-маіоромъ и Бригадиромъ Госп. Јунгбауерамъ многа господа како военогъ тако и грађанскогъ реда, међу коима и г. ц. кр. ген. конзулъ Витезъ Радосавлѣвићъ и г. кр. пруській конзулъ Витезъ Мерони, присутствовали. И у еврейской синагоги было є благодаренія, на комъ су такође споменута господа присутствовала. У два сата по подне было є кодъ г. генерал-маіора сјанъ ручакъ, на кои су была многа отмена военa и грађанска лица позвана; одъ нашегъ свештенства — кое є такође позвато было — присудствовао є само чест. г. Парохъ Аврамъ Живановићъ на томъ обѣду. Увече было є кодъ лава сјанъ балъ млогимъ светомъ посѣћенъ, было бы іоштъ већма, да се ніе већина наши грађана збогъ госпоинскогъ поста тога обштегъ веселя одрекли морала.

— Београдъ 3. ов. м. кренули су се питомци артилѣриске школе у Топчидеръ, где ће се ради премераваня истогъ предѣла задржати цео месецъ дана, а после ће се кренути да остала места, по внутрености Србіе испытаю, у коима прошле године нису были. — Чуємъ, да є у Пожаревцу пре неколико дана єдна жена убієна и у бунаръ бачена; збогъ чега є то учинѣно незна се, нити є пакъ злочинацъ уваћенъ.

К. Подринѣ 3. Августа 1858. год. Одавна вамъ ништа явіо нисамъ, садъ улучи прилику явити вамъ, како є велико излитіе кише одъ 21. па до 30. пр. м. Юлія у овоме окр. єднако скоро безъ престанка падало. Ядаръ рієка излила се яко, много ньива кукурузомъ засеяне, лепе ливаде испокошене у води леже. Штира пакъ река, коя крозъ Лозницу тече, сниже ове вароши многе є кукурузе и ливаде потопила. У вароши Лозници 31. пр. и 1. т. м. држано є бденіе да Богъ насъ одъ тако велике кише сохрани. У Баньи ковилячкой између 26. и 27. Юлія тако є страшна киша пала, да се помислило, да є обштій потопъ, зато што є сва скоро равница око ове банѣ водомъ одъ провале облака потоплѣна была. Потоплѣни су сви квартири по овой баньи, само су 10 соба, кое правителство овогъ лета за квартире посѣтителя подигло, суве остале, али ипакъ є вода скоро до колена по авліи была; и две су ћупріе на поточћима са єдне и друге стране Банѣ постоявше свалѣне, него су одма и поправлѣне. У овой є Баньи было посѣтителя прилично число лица, и то изъ Београда, Шабца, Смедерева, Пожаревца, Свилаенца, Неготина, Крагуєвца и Валѣва, ньи до 480 лица и то одъ 10. Юнія до конца Юлія т. г., безъ да се овде и она лица у рачунъ узимлю, коя су за време месеца Мая ову Баню употреблявала. Имало є и изъ аустрискогъ царства лица, кои су такође ову баню посѣтили. И сви су посѣтители скоро ово место збогъ рђавогъ времена оставили. Поменута є Баня врло добра и лековита вода, али на противъ меанція є врло незгоданъ и неуреданъ човекъ, кои скоро никаква задовольства гостима ніе кадаръ было дати, него су, могу рећи, свиколици изъ Лознице нужне потребе за єло и пиће набавляли.

— Нѣг. Велич. Царъ дозволіо є граду Рѣки, да приликомъ светковина може развити собственый варошкій барякъ, кои се састои изъ морскогъ флага аустрійски лађа са варошкимъ грбомъ града Рѣке.

— Жители вароши Суботице одредили су 15.000 фор. да се оснує фондъ єданъ за сиромаке у случаю, ако се роди принцъ у царской фамиліи, а 10.000 ф. ако се роди принцеса. Осимъ тога даваће се тому фонду прилотъ годишнѣ 1000 фор. ср. донде, докъ се неоснує кућа за сиромаке.

— Одъ предстоећегъ Дебрецинскогъ вашара ништа добра неочекуємо. Вашаръ є изгубіо свою знаменитость чрезъ железницу. То виде овдашньи велькокупци, пакъ неће одсадъ ни да посѣћую вашаре, само докъ скупе вересію.

— Одъ 8. Августа т г. отворена є у Топуску кодъ Глине єдна ц. к. пошта за писма, коя 4 пута у седмици писма одрпавля.

— Одређенъ є за Влашку барякъ првене жуте и плаветне боє са црнимъ гавраномъ, кои у клюну прстенъ носи; то є грбъ было старогъ романскогъ царства. Молдавія ће имати црвено-плаветанъ барякъ са црномъ главомъ бика. Грбъ обои земаля биће покривенъ княжескимъ шеширомъ, плаветна лепршаюћа се свеза назначава, да издалека єдна другой принадлежи.

— У Баварской у Минхену появіо се єданъ звѣздозналацъ и пророкъ. Онъ є у Липисци печатао и єдну књижицу и у ньой явля за велика чудеса, коя ће се збити. При краю прориче, да ће се скоро распасти Турско царство и каже, да ће быти у Єрусалиму христіянскій царъ, коме ће припасти сво благо, што є закопано у Єрусалиму и Цариграду. Прво є благо цара Соломона, а друго цара грчкога. Хоће ли погодити? пыта Дневникъ.

— Єдна христіянска слушкиня у Болоньи украла є одъ єднога сиромаха чифутина мало дете, кое су покрстили. Бадава се отацъ молio и инквизиціи, и министерству и самоме папи. Инквизиція є одговорила, да крштенѣ подпуно важи, да отацъ нема више права на дете и да ће га само онда видити, ако се и самъ покрсти.

— Неки Фотографи слѣдую примѣру рускогъ научника Севастіянова, кои є покупіо палеографско благо у гори Атонской, пакъ хоће да тамошнѣ предмете византійске вѣштине вѣрно сниме и умноже.

— Найвећій мостъ на свету направлѣнъ є на рѣки св. Ловре у Канади. Састои се изъ 24 сводова, свакій 242 стопе растоянія, и средный сводъ има 330 стопа. Савъ ће мостъ быти 9800 стопа дугачакъ.

— Сви гласови съ рускогъ юга, особыто изъ сѣвероисточне житнице Тауріе на азовскомъ мору являю, да є рана изобилно родила. Има 20 година, да люди таквый родъ непамте, нити се влаће тако савіяло као ове године, а у Ростову, Брђанску и Маріополу пуни су амбарови іоштъ старогъ жита, кое лаће непрекидно у заграничіе извозе. Аренда за ракію за петъ слѣдуюћи година износи годишнѣ 30 миліона више, радость за правителство, али жалостанъ знакъ за народъ, кои ову своту мора изъ своегъ цепа да плаћа закупницима, кои се богате, а народъ, особыто сиромашнію класу, са покваренoмъ ракіомъ трую. Закупници шпекулираю на радине кодъ гвоздеви путова; пакъ су у некимъ губерніяма, гди се почела железница градити, троструко скуплю аренду закупили.

— У Кантону є више Европляна убієно. Посланици су мнѣнія, да ударaю на Хинезе. Изъ Хонконга являю, да є европска експедиція дошла, у Тієнтсингъ. Жители су поступали пріятельски доносећи експедиціи све што є за животъ потребно. Приспѣо є и єданъ посредственикъ вишегъ чина.

— У населбини Енглеске-Колумбіе, на ново су одкривене руде злата; и ово ће за нову населбину на тихомъ океану быти првый корякъ крѣпкомъ промицаню у сѣверной Америки одъ атлатскогъ океана до тихогъ мора.

Станѣ воде.

На Дунаву	12 ст.	— п.
На Сави . . . . . опала	— „	— 9
На Тиси (Кодъ Титела 4. Августа)	4 „	— 6

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. без поштарине, са поштарином 1 ф. више.

Предбројити се може код сваке ц. к. поште. Из внутрености Србије нека изволе у плаћеним писмама са новцима на заљижару Госп. З. Валожнића обратити се.

Бр. 33. У Земуну 17. Августа. 1858.

СЛАВОСПѢВЪ СРБИНА

НѢГОВОМЪ ЦЕСАРО-КРАЛѢВСКОМЪ АПОСТ. ВЕЛИЧЕСТВУ

ЦАРУ НАШЕМЪ

ФРАНЦЪ ІОСИФУ І.

ПРИЛИКОМЪ РОЂЕНЯ

ЦАРСТВА НАСЛѢДНИКА РУДОЛФА.

Што се мили чую свуда звуци?
Што се пѣсме по Фрушкой разлежу?
Што весели **Аустріе** пуци,
Са сви страна хвале небу дижу!

Небо сія у ясной светлости,
Аустріо дична! ТЕБИ слава!
Све ти живо плива у радости,
Наслѣдникъ ТИ родіо се царства!

Што молисмо, Бога умолисмо!
Ево свѣтла Аустріи крина!
Богъ дарова **Цару** Наслѣдника
И **Царици** свога мила **сына!**

Славе громке дижи данасъ гласе,
Загоркиньо Србска ясно труби
У поносномъ Царству Аустрійскомъ
Ты се свима срећнима прилюби.

И мали се крила соколовы
На ты прни граду Царевоме.
Те изави пламенъ чувства жарки
Славе свѣтле Цару честитоме.

Срећни Паре! Богомъ облюблѣни,
Вышчый Богъ Ти даров'о є Сына;
Са Хабсбуржкимъ престоломъ остає
Аустріє судба сѣдинѣна!

Свѣтлый Царе, сунце огреяно!
Ево Т' минце, и срдца юначкогъ,
То наслѣдство дѣдова поносно;
Та славно є мрет' за Цара дичногъ.

Живи Боже **Францъ Іосифа** блага
И Царицу, дичну **Елисаву,**
И **Рудолфа,** три алема драга
Нек' подижу народа Имъ славу.

У Земуну.

Др. М. Радойчнѣъ

Основанїе Марилаида.

Изъ балтиморски' породичны лѣтописа, одъ Чокеа.

(Продуженѣ.)

14. Саборъ католички благородника.

Чимъ самъ се мало предигао, предузмемъ, да домаће тичуће ме се послове уредимъ. Не збогъ тога, да Европу оставимъ, већъ да бы ясніимъ погледомъ, што се могъ иманя тиче, и то, шта бы при одважаю тако огромногъ плана добіо или штетовао, дознао, оће ли походъ у Америку по моіой вольи изпасти. Кадъ самъ се уверіо, да за опрему лаће, за превозъ и набавлянѣ єстива прве две године за неколико стотина лица, ако сви о момъ трошку живили буду, неће ме стати ни пуне три четврте части мога иманя; да ћу више, него што є нуждно, да у старой Енглеской живимъ, одъ могъ иманя задржати, ако бы ми планъ велике населбине у єдномъ одъ найплодоносніи и угоднолежећи предѣла новога света изъ непредвидимогъ узрока рђаво за рукомъ испао: онда є была моя мисао, да самъ ово сасвимъ неодбацимъ.

Мой отацъ по свой прилици више изъ любопитства, него изъ друге намере, дао є ону нѣму наслѣдствено кралѣвскомъ милости подарену непознату землю изпытивати. Онъ не само што є извѣстія многи лаћара и трговаца о природи землѣ и поднебію скупіо, већъ и о своимъ трошку поуздане люде шиляо, кои су по читаву годину дана землю разсматрали. Я самъ то нашао у нѣговимъ артіяма, кое є онъ бележіо. Онъ є съ таковомъ брижльивости сваку поєдиность за предметъ особиты изпытиваня чиніо, да ми се понекадъ чинило, као да бы онъ самъ найозбильніи планъ подраньивао.

Саборъ католички благородника, кои се збогъ могъ убиственогъ удара задржао, буде напослѣдку у момъ обиталишту држанъ. Я самъ се іоштъ преће некима одъ ньи, кои су ме посѣштавали, изясніо, да никоимъ начиномъ, па макаръ они сви у Енглеской остали, немогу и нећу остати; и да ћу се или у Италіи сместити, или више година по Европи путовати, или ћу се населити на Потовмаку, гдѣ ми є земля наслѣдствена. — Тога ради мои дрзки планови, кое самъ предузео извршити, свима су у той скупштини познати.

Они су дакле захтевали, да я првый говоримъ. Я имъ реко: Само два случая могла бы имати места. Или у Енглеской остати и овде за себе и отечество и последнѣ рескирати. У овомъ случаю ништа немогу съ вама говорити, єръ самъ заключіо, да се изъ отечества изселимъ. Или да се и они къ изселеню реше, као я. Потомъ іоштъ и то остає, да ли ће свакій поєдиномъ своимъ собственомъ плану слѣдовати, или ће сви скупа у страной каквой земльи остати. Я одобравамъ обое, и у последнѣмъ случаю уступамъ мое иманѣ у Америки свима изъ отечества прогнатимъ Католицима за прибѣжиште. Я имъ прочитамъ кралѣвске документе, и представимъ артіє мога отца што се тиче земаля на Потовмаку. Стварь є прилично сазрела была, пре него што є до скупштине дошло. Єднодушно сви се изясне за населенѣ у Америки, само су ме іошъ молили да обяснимъ, подъ коимъ ћу условіяма прибѣжиште отворити? Премда самъ за ово пытанѣ было неприправанъ, то самъ опетъ мысліо, да ћу смети обште главне точке изговорити, подъ коимъ я мое американске посаде за основъ нове населбине даємъ. Земля, велимъ, остає моя собствена и мои наслѣдника. Я дозволявамъ свакомъ, да она добра избере, коя му се допадну, и продаћу свакомъ по учинѣной процени ньиове садашнѣ мале цене, или ћу према свакидашнѣмъ доодку землѣ подъ аренду дати. Я задржавамъ себи за унапредакъ то право, да первый губернаторъ населбине будемъ. Свакій, было онъ изъ кое му драго землѣ, или ма когъ вероисповедання, има право тамо населити се. Порезъ ће се тако разрезати, као што сви одобре. Ако є колонія довольно населѣна, може сама себи сходный уставъ дати, но овай ће морати вечно на начелима, одъ мене изреченима, почивати, да сви грађани имаю равно право; да се ніедна стопа землѣ неможе наслѣдственомъ учинити, изузимаюћи ону Губернатора и мое породице; да свака христіянска вера ненарушиму слободу ужива; да нико законо неможе гонѣнъ быти, о коме се ніе доказало, да є право повредіо. — Къ свему томъ додао самъ іоштъ, да ћу я, изъ любови према моимъ суђенимъ пратіоцима, безъ користолюбія первый путъ новце позаимльивати, кои небы были у стању, трошкове за превозъ и нуждна набавляня издржати.

Кадъ самъ изговоріо сви устану са своги места, да ми благодаре. Свакій є признао, да су нѣгова очекиваня надвышена. Сви присудствуюћи решили су, да поселбину са мномъ основу. Было є ньи тридесетъ и три племића; многи међу ньима веома богати, и почитаня достойни. Они су захтевали мое главне точке и условія писмено, као светчано доказателство, у многимъ равногласећимъ преписима; они су были сасвимъ готови да се подпишу.

И разумный Харфордъ было є на овой скупштини. Ты познаєшъ овогъ красногъ човека, Хари, кои насъ є у Майланду знанѣмъ и умишлянма толико на себи привукао. Има већъ година дана, како є у Енглеской и было є єданъ одъ найдѣлателніи за право Католика и слободу землѣ. Нѣгова слова у нашимъ скупштинама разпространявала су одушевленѣ у свима духовима. Я самъ, кадъ самъ рѣшителность и радость свію видіо, было тимъ узбуђенъ. Веома радостно мислимъ на постойбину съ оне стране Океана, Хари, я на то радостно мислимъ, єръ се у тебе потайно надамъ. Шта те може кодъ твогъ слободногъ начина мишленя за Европу при везати?

„Обшта Исторія,“ рече Харфордъ поредъ осталогъ, „єсть исторія живота людскогъ, и држава у себи съ времена на време, као токъ живота одъ поєдины смртны светле догађає, у коима се божій промисао ясно огледа. Збогъ тога се морао новый светъ текъ пре 200 година одкрити, ни раніе ни доціе, докъ ніе човечій родъ у Европи степенъ изображеня достигао, кои є овай у раздоръ и побуну довео. Кадъ є Индія, Египетъ и Персія поабана была, постала є Грчка прибѣжиште Муза; кадъ су Османи Грчку азіятскимъ варварствомъ запоили, буде последня искра съ олтара людске научености у кућу флорентинскогъ Медицеа однешена. Потомъ се красно разпали целый западъ. Садъ, почемъ є европескій истокъ у робство пао, а западъ наскоро увидіо, да и нѣгово сунце заплази, ово залазеће роди се у Америки. Я гледамъ само, како данашньій ратъ цео нашъ светъ претреса, и неће га ратна грозница іоштъ много стотина година оставити. Плева се мора оддвоити одъ зрна.“

„Америка или Европа! — Кои снажный и животъ любећій човекъ може у свету међу обоима колебати се? — Овде быти сведокъ тежке смртне борбе стары начина, стары идеа, старе владе; тамо быти основатель новы поредака, новы држава. Овде смутнѣ, верозаконе войне и грађанске, побуке кодъ дворова и народа; тамо миръ, обдѣлаванѣ землѣ, науке, подизанѣ новы варошій и закона. Овде неогранична светска и духовна самосилія, робство вере, робство мислій, разпространяванѣ источногъ тиранства, источногъ поделеня людій на касте, источногъ робства духовногъ, источне любови къ рату и опустошеню, источногъ разкошства дворова, источногъ уобшства неизмериме множине; тамо човекъ ужива на веки слободно право, слободанъ што се тиче мислій и верованя, безъ господара и безъ робства, толико богатъ, колико є прилѣжанъ, толико великій, колико га нѣгово достоинство чини; завоєватель съ ашовомъ, разпространитель божіи мислій међу дивляцима, докъ у Европи отмѣни дивляци божіе мисли затворомъ и прогнанствомъ казне. Овде трудно, крваво, али суєтно паштенѣ, непоредци, предрасуде, затвори, мученя и друга наслѣдія суровогъ старогъ доба дѣйствую и здравый людскій разумъ противъ природе себе подярмлюю; тамо є простый разумъ и природа на врху безграничне слободе, и ніе притеснѣна одъ дворова, државника, судова, свештеника, цензуре и инквизиціе; све є лепо уређено. — Ко бы се дакле двоуміо у избору! Ступаймо у Америку. Я имамъ три сына; да ћу имъ отечество, овде имаю само пространый затворъ. Я ћу ій съ кралѣвскимъ дозволенѣмъ учинити грађанима на ньиовимъ добрима; овде су само слуге са титулама, и немаю никаквый добитъ выше струке, до право, да свое окове покрію широкимъ лентама.“

Сви су скупа ускликнули. Мислило се, да су све неволѣ побеђене. Свакій є желіо, да су-

тра одма одпутує. Ослањајући се на мою дату речь, свакій се изасніо, да ће се спремити, насељенике скупити, и потребе за поселенѣ набавити. Неке погодбе биле су свршене.

Осамъ дана потомъ поднесемъ пріятельима, кои су се опетъ кодъ мене скупили били, писмене уговоре, кое самь устмено изавіо. Я самь дао да се више преписа израде; после могъ подписа подписали су се іоштъ тридесетъ и три. Стварь є међутимъ била прочувена. Више њи мени непознати благородника посѣтили су ме, или ми писали, молећи ме, да ій у ново поселенѣ примимъ. Сви овде присутствујући равнимъ извѣстіемъ являли су своимъ познаницима. Мы смо скупа рачунали, да за ова осамъ дана ніе имало више одъ сто двадесетъ и три католички благородника, кои су се изяснили, да ћеду се радо съ нама навести у Америку. Ты можешъ мислити, Хари, како є жалостно овде у Енглеской.

Садъ озбиљно къ извршеню великогъ предузећа приступимо. Поделисмо послове, набависмо званичнике, тайно ій избрасмо. Многоизкусный капетанъ Марбелъ приміо є управлянѣ надъ бродарствомъ и налогъ да купи єдну лађу за колонію са свима припремама, и да найми єдну или две за превозъ; онъ є приміо старанѣ о морнарству и врховну заповесть. — Бладенъ поставлѣнъ є за нашегъ казначея, дата су му іоштъ два човека у помоћь, кои су у рачуну изкусни. — Полковникъ Дикинсонъ приміо се военогъ дѣла и съ тимъ налога, да све, што є за заштиту нове населбине нуждно и потребно набави. — Харфордъ приміо є надзиранѣ и контролу надъ свима изселѣницима, кои бы се пріявили, или нужду у чему имали; особито налогъ, да на скупљанѣ зидара, столара, крояча, чизмара, ковача и други рукодѣлаца мотри. — Белфастъ поставлѣнъ є за надзирателя ране; а Елктонъ предузео є то, да о савршенству свію остала потреба нове колоніе бригу води, да небы никоимъ начиномъ у недоумѣнію пала. Тако исто казначею Бладену причинѣни су сви ови присутствујући као савѣтници и помоћници, да небы нико безъ посла за обшту стварь био. Тако є дакле колоніялный савѣтъ већъ одъ насъ образованъ било; управлянѣ надъ свима и свему у обштемъ обзиру принадлежало є мени, но придани су ми іошъ шесть названы дѣловодителя, и мы смо єданъ съ другимъ сачинявали окружный савѣтъ. За Вицегубернатора наименованъ є єдиногласно благородный Харфордъ, у случаю, ако бы се я разболео или одсутствовао, да ме заступи. — Нуждни фондови за накнаду предузетка утврђени су на овой скупштини. Они су на управлянѣ гувернерскомъ савѣту предани. Єдиногласно закључило се одма, да се путъ у Америку свимъ силама предузме; да бы у новый светъ благовремено приспѣли, како бы угодно прва уређеня за зимна обиталишта постановити и прва превртаня землѣ за зимне и пролетне усеве сходна учинити могли.

---

15. Прстенѣ.

Дун-Офалинъ и любведостойна Марія одпутовали су! Они су у Шотландіи, на своме добру близу варошице Бервика. — Ахъ, Хари!

Съ нѣнимъ одласкомъ све ми є тако изумрло, да у шумама на Потовмаку немогу самь быти.

Марія ме люби. А я, Хари? — — Можешъ ли сумняти? Колико є она мени, толико я безъ нѣ ништа нисамь, я текъ садъ осѣћамъ растанакъ. Я нисамь несрећнія, него пре; али осѣћамъ, одъ нѣ раздученъ, да нећу никадъ савршено срећанъ быти.

До четрнаестъ дана пожурићу се за њима. Я самь то њой, и нѣномъ деди обећао. И краль ће тамо ићи. Я онай тренутакъ, у кои ћу лепу светиню опетъ видити, єдва очекуємъ. За срећу я самь се сада у море послова утопіо. Силна растройства подижу ме. Чисто се стидимъ мое слабости.

Я ћу у Шотландію не другчіе него летити. Я ћу нѣну руку просити. Дунъ-Офалинъ люби ме. Онъ и она повторавали су ми по хиляду пута безбѣдность, избавителю њиовогъ живота хтели су найобвезателніи быти, и сваку жертву за нѣгову срећу на олтаръ принети. Заиста, Хари, моя срећа стои на вр'у. Они ме нећеду несрећнимъ учинити. Али садъ є мое изселенѣ, а поредъ тога дубока старость старца! Могу ли му споменути, да ме нѣгова унука у Америку прати? Могу ли захтевати и надати се да се єдно одъ другогъ раставе? — Мое є срце између стра'а и надежде; осѣћа часъ предчувствованѣ блаженства, часъ очаяня.

При растанку плакала є молећи. Она ніе была владательица свога бола, толико ю є овай тронуо. Мени су липтиле сузе изъ очію. Дунъ-Офалинъ стояше тужно на страни и рече: „Сва красота човечія и живота подобна є травномъ цвећу; трава се осуши и цвеће опадне.“

Десетъ пута реко самь съ богомъ, и десетъ пута остао самь, и посадіо се поредъ честиты людій, да о будућности, о опетвиђеню у Шотландіи, о писмама између њи у Шотландіи и мене у Америки говоримъ.

Кадъ самь напослѣдку озбиљно устао, старца загрліо, реко и Маріи последню речь. Я самь є єдва изговоріо. Узмемъ нѣну руку и притиснемъ є на мое устнице. Онда случайно падне єданъ прстенъ съ нѣногъ прста. Онъ се склиза у мою склопљену руку. Я незнамъ, да ли є она то примѣтила. Я га натакнемъ на мой прстъ, а напротивъ на нѣнъ найманьи одъ мои, кои є некада моя мати носила. Она га сама іоштъ болѣ утврди, безъ сумнѣ мислећи, да є нѣнъ.

Я самь сматрао ову промену прстеня за благонаклонѣный знакъ. Несмемъ ли, Хари? Марійнъ болъ, Марінна молба, да скоро у Шотландію дођемъ, нѣнъ грчевный притисъ руке при растанку, нѣнъ погледъ, нѣно цело суштество познато ми є, како самь іой міо. — Проклета была моя боязльивость! Зашто нисамь се изясніо? Зашто неказа њой, нѣномъ деди, да ће она срећу мога живота, као супруга, довршити?

16. Спремаия за путъ.

Твоя су писма приспѣла; и тако и пређашня са найновіима на две различне лађе. И сандучићи су здрави са природнимъ редкостима. Благо теби, спокойный анђеле!

Шта, Хари, ты оћешъ у Грчку? Каква мисао? Шта тражишъ тамо? задовольство самообманьиваня? Тамо нећешъ више чути рапсодіе Омира, громке речи Димостена, и нећешъ видити великогъ Фоціона да ода. Развалине и каменѣ, више ништа нећешъ наћи. — Хари, айде самномъ у новый светъ. Зидай самномъ єдну нову Атину, Коринтъ или Шпарту. Потовмакъ валя свое младе таласиће у блеску пенюћегъ се сунца; већъ одъ хиляду година повлачи се Европа (рѣка кодъ Лакедемона) у безславной помрчини. Красный старый светъ неживи више у земнимъ зидовима; само светли и понавля се іошъ у мислима людства. Индію, Персію, Египетъ, Грчку, Римъ однесимо съ нама у поля, коя є Колумбъ изнашао. Оставимо онда Европу нѣнимъ духовницима, кралѣвима, благородницима и робовима. Найблагородніе, што є човечій духъ о образованю дружственогъ живота мисліо, слѣдства државне мудрости, изъ хилядогодишньи светски изкуства, мы ћемо тамо, слободно одъ свакогъ древногъ, наслѣдногъ остатка, у животъ привести.

Нашъ губернаторскій савѣтъ по свакій данъ се скупля; посао є свршенъ. Све се жури съ неочекиваномъ брзиномъ, срећомъ благонаклонѣно, а найстрожіимъ мерама сауздано. Помисли само, брой уписуући се изселѣника различне вероисповеди износи већъ хиляду. Мы морамо престати, и условія отежчати. Међу њима су скоро две стотине благородника доброгъ станя и иманя. Єдна добра лађа куплѣна є, са свима нуждним потребама снабдѣвена. Две друге лађе за превозъ наймлѣне су; свакій часъ чекаю, да се отисну на море. Зацело ићи ћеду последнѣ две већъ слѣдуюће недѣлѣ са радницима и готовинама свакогъ рода. Господинъ Харфордъ и полковникъ Дикинзонъ предводнѣею походъ, прваый ће имъ посао на Потовмаку быти, да положенѣ землѣ испытаю, и до могъ долазка место за прва поселеня преправе. Іоштъ многи ће о своимъ трошку ићи, кои нису се могли тако наедаиутъ ослободити. Мы смо описаніе предѣла и користи, права и дужности свію, кои се съ нама у новой населбини населити желе, печатано издали.

Знашъ ли, како самь мою далню землю на Потовмаку наименовао? — Смей се само. Я самь іой име благородне и лепе Маріе дао. Садъ се ово име у много хиляда уста ори. И будући векови звећеду тако. Скрозъ ме потреса, кадъ чуємъ, да о Мариланду (Марінна земля) говоре.

Она зна, да самь іой за честь нову землю нѣнимъ именомъ назвао Я самь то и самой њой

*

писао; послао самъ іой печатано писмо; я самъ іой изповедіо мою любовь, мое найвеће желѣ; напомену самъ іой іоштъ и промену престеня. До четири или петъ дана одпутоваћу у Шотландію; моя боля или бѣднія коцка мора се рѣшити. Али множина послова задржа ме дуже, него што самъ хтео а обећао самъ се, да Дун-Офалинову усамлѣность посѣтимъ. Єдва могу о уређеню могъ покућанства мислити Али я се смемъ савршено на дѣятелность могъ честногъ Сетона ослонити, кои є већъ више пута у путованю нашъ хранитель было, кадъ смо мы двоица преко своГъ небесногъ, на земно заборавили. Я ћу добромъ Сетону управлѣнѣ надъ моимъ свима дѣлима предати, кадъ Европу оставимъ. Нѣму шиљи твоя писма за мене. Посредствомъ нѣга примаћешъ такоће вести одъ мене и мои саучастника.

Заключуемъ ово дугачко писмо, мой Хари, да ты га небы дуже задржавао. Пре него што старе Енглеске приморя оставимъ, послаћу ти іоштъ неколико врстій, да ти о моіой судбини у Дун-Офалиновой кући, и о дану мога одлазка явимъ. Тежко ћу моћи пре него у лето, а мож' да текъ у есень, у Мариландъ иѣи. Я самъ то моимъ сапутницима явіо. Они су съ нашимъ лаћама одпутовали. Я ћу за њима последньи иѣи. Но све зависи одъ волѣ миле Шотландезкинѣ.

Съ Богомъ, ты любимый. Я те заклинѣмъ немой иѣи у Грчку; слѣдуй за мномъ; дели мою судбину самномъ заедно.

---

17. Писмо.

Већъ є ово писмо затворено и запечаћено было. Я га опетъ отворимъ. Хари, ты морашъ іоштъ знати, да є твой Цецилъ срећанъ. Я имамъ одъ господичне Маріе писменый одговоръ. Ево доставлямъ ти га на овомъ листу. — Разсуди самъ, да ли се могу за блажена ценити.

Ево целогъ садржая нѣногъ писма:

„Милостивый господине!

„Богъ само зна, какву є борбу моя душа претрпила, докъ самъ вама одговорила. Ал' я оћу, да одговоримъ; све ме на то обвезуе, све, да према вама искрена будемъ, па ма шта се отудъ породило. Вы треба, да найдублѣ у мое срдце завирите, као што Богъ гледи. Я самъ васъ сматрала као преминувшегъ пріятеля, коме се безъ опасности одкрити сме. Онъ носи са собомъ тайну у вечну тишину, кою му мож'да мы никадъ небы одкрили. А заръ нисте вы єданъ преминувши пріятель? Неизмеримый Океанъ ступа између насъ и васъ, као пространый гробъ; и вы ћете у непознатый свегъ путовати, па макаръ и да сте подъ звездама, опетъ за насъ нисте другчіе, него надъ звездама.

„Вы ћете вашу землю по мени назвати. Мож'да сте мислили, да ми радость причините. Я благодаримъ вашемъ пріятельству. Али име мой є болъ увећало. Ахъ, милостивый господине, како бы я могла горда быти спрамъ ваше благонаклоности, како бы ме могла или морала ова незаслужена благонаклоность срећномъ учинити, — я незаслужуемъ то. Я бы была яча, мою собствену жалость сносити, него ли когъ другогъ. Зато ћу подлећи Но Богъ ће ми помоћи сносити.

„Прстенъ ваше матере познала самъ текъ слѣдуюћегъ ютра. Я самъ га као таквогъ одма познала, чимъ самъ га, као што реко, сутраданъ видила; заръ незнате, да сте ми га єдномъ показали, да сте ми съ многимъ узбуђенѣмъ о вашемъ детиньскомъ времену и о умрлима приповедали? Али како є онъ на мою руку дошао, я нисамъ знала. Я самъ га задржала, господине, као вашъ поклонъ. Онъ є мой найблагородніи адиђаръ, светый споменикъ; онъ ће ме до гроба пратити. Я нећу прстенъ ни єдногъ другогъ човека носити.

Мы смо прстенѣ променили. Ако може вамъ сирота речь баръ малу радость причинити, то нека буде изговорена. Држите ме одсадъ за свагда за вашу заручницу. Я знамъ, и то є истина, да нисамъ достойна, вы заслужуете благородню. Али ова речь васъ ни найманѣ необвезуе. Бирайте себи достойнію. Я се смемъ напротивъ у мислима найдостойніемъ обећати; али опетъ само у мислима! Вы сте усхићени чувствованяма, коя су врло природна, кадъ напрасно прекиданѣ навикнутогъ обхођеня наступи. Мисли се често, да су вамъ ова лица, коя су одъ насъ раставлѣна, милія, него она, коя су у присутству. Оставите нека неделѣ и месеци протеку, и онда ћете се предомислити. Вы ћете ми благодарити и мою искреность уважавати. Я знамъ найболѣ, да ни єдномъ човеку, као вама, любовь, као што вы називате, нисамъ кадра улити.

„Я чезнемъ, да васъ кодъ насъ видимъ. Мой дедъ говори свакій данъ о вама. Онъ се моли Богу свакій данъ за васъ. Я бы васъ молила, да намъ скоріе честь ваше посѣте обећате. О милостивый господине, и опетъ дркћемъ одъ ове посѣте. Мене обузима неописаный страхъ. — Али доћите. Я желимъ васъ іоштъ єдашпутъ видити, и као да у вама мою смрть гледимъ. — Само смрть? Заиста то небы было найгоре.

„Ваше самъ писмо момъ любезномъ деди представила. Онъ ме пытао за по гдѣшто. Я му нисамъ ништа затаила. Онъ ми є наложіо, да вама нѣгову нестрпельивость изявимъ, съ коіомъ васъ очекуе. Онъ мора и жели съ вама разговарати. Ако нисте о себи самомъ преварили, милостивый господине, то слободно мою руку одъ нѣга ниште. Я самъ му неограничено покорна. Я немамъ никакву особену волю.

Съ Богомъ.

Ваша найпокорнія и т. д.

Марія."

(Продуженѣ слѣдує).

Двіе царице, двіе удовице.

(Свршетакъ.)

„Царъ преминy, покойна му душа, 105
„Ты остаде опакъ и невѣранъ,
„По све мучанъ, по све непогоданъ,
„Рієчь газишъ, вѣру губишъ свою.
„Заръ ти мало кралѣвине было
„Одъ Солунског' мора до Дунава? 110
„Те преузе землѣ Урошеве,
„Мучну тури у войводе кавгу,
„Расу царство силна цар' Степана,
„И кралѣвство старихъ Неманьића?
„Язукъ теби и таку господству! 115
„Е отето быће ти проклето.
„Те премисли, паметь изгубіо!
„Одъ какве си лозе и колѣна,
„Ко ти бѣше и отацъ и майка,
„И шта су ти твои стари были, 120
„Каквимъ ли се дѣломъ занимаше:
„Неко раломъ, неко риболовомъ,
„Неко, море, танкимъ пастирлукомъ,
„Свакояко нису у богатству
„Живовали, ни господовали: 125
„Сиротиня тужна голотиня
„Одъ постанка дому ти є друга.
„Вукашине, яде дочекао!
„То премисли, пакъ погледай на се.
„Виђа милость цара великога 130
„Неманьића, како тебе диже
„И господство даде тевећели.
„Изъ колибе сѣде на пріестолъ;
„Меште капе црне окореле,
„Кояно се протурила чаѣи 135
„Ти натаче круну Неманьића.
„И то дѣло кадъ учини црно,
„И када си вѣру изгубіо,
„Я шта те є онда навратило,
„Да изгубишъ и єдину душу, 140
„Када уби цара последнѣга
„Кума твога Неманьићъ Уроша?
„Кадъ науми єдномъ иштетити,
„Камо образъ, и юначкій поносъ,
„Да зазовешъ на мейданъ юначкій, 145
„Као юнакъ баремъ да разгрнешъ;
„Подли крвникъ злочинацъ си правый,
„Те крвь лієшъ тайно пріеваромъ.
„Царъ ти Урошъ у гостима бѣше,
„Теби дочек' своіомъ крви плати. 150
„Мучанъ кралю, несретный народе!
„Очима се гледати смієте,
„Зазора вамъ ніе ни срамоте;

„Не видите, гђе провире крвца
„Несретнога Царевић' Уроша? 155
„Бож'я ће е покаяти правда,
„Немислите, другчіе ће быти;
„Крвно дѣло покае се крвцомъ;
„На свіету мало е убица
„Своіомъ смрти што умиру съ миромъ, 160
„А безъ туђе руке и носиля.
„Вукашине грданъ тирянине!
„Да се туђимъ очима догледишъ,
„Видѣо бы а и дознао бы,
„Да си крвавъ свакомъ предъ очима, 165
„И да ти е удворичка хвала
„Понайзадня руга и нагрда.
„Єръ за твое власти и насиля,
„Што е ближе, лаже и кланя се,
„Неко страха, неко вайде ради. 170
„Гђе у владе ніе сталне правде,
„Біело се и одъ црна гради.
„Нудеръ виђи и премисли, кралю,
„Бы ли тако на невольи было,
„Бы ли опакъ тадъ нашао друга, 175
„Плачидруга добра пріятеля,
„Да ти прими пола яда на се,
„И да съ тобомъ неволю діели
„Безъ неволѣ, текъ теби за хатаръ?
„Како бѣше старіехъ прилика, 180
„Неманьића када пострадаху,
„Васъ е узньихъ пристаяо народъ,
„И плакяо, кадъ се ньима плаче,
„И за сваку господарску длаку
„Давао е радо свою главу. 185
„Искрена е честитоме лукавъ.
„То ти нећешъ дочекати, кралю.
„Єси л' чуо, єси ли видѣо
„Яокъ и плачъ по свой земльи Србской
„За Степаномъ за своіемъ царемъ, 190
„Како земля жали господара?
„Одъ срдца е оно было, кралю.
„Да си чуо ядну Србадію,
„Шта говори и како ли збори,
„Кадъ гласъ пуче, да Уроша нема. 195
„Мануо б' се туђе госпоштине.
„Но временомъ и твой земанъ иде,
„Мучна брата мора мука наћи.
„Наћиће се ко ће покаяти
„На крвнику пролѣвену крвцу, 200
Тако вила са планине виче,
Но Вукашинъ зато и не хае,
Єръ ко чуе, клони с' да не чуе,
Кадъ не сміе сили кидисати.
Текъ зачуо неко, ко валяде, 205
Добро чуо юнакъ Николица,
Вѣрна слуга Царевић' Уроша,
И 'вако е говоріо Нико:
„О, давори добри господару!
„Хоће тебе покаяти Нико. 210

Марія Терезія као царица и жена.

(Продуженѣ.)

„Я съ мое стране, вели Улефелдъ, торжественимъ достоинствомъ са свогъ места подигнувши се, я даемъ мнѣніе за обновленѣ нашегъ саюза са морскимъ силама. Оне су се намъ одъ седамдесетъ година верне и благоволителне показивале. У време наше найвеће опасности, кадъ е Лудвикъ XIV. пре седамдесетъ година одъ насъ Штрасбургъ и Елсасъ узео, кадъ су нѣгови саюзници, Турци, Бечъ обсели, и ова два силна непріятеля целой аустриской монархіи претили, онда е было саюзъ са морскимъ силама и Савойскомъ, кои е Аустрію, заедно са храбримъ польскимъ кралѣмъ Іованомъ Собіескимъ, спасао. Собіескій ослободио е главну варошь одъ обсаде; Савойци држали су за насъ побунѣну Ломбардію подъ уздомъ, а Холандія и Енглеска чувале су и задржале намъ Нидерландъ, у коима духъ побуне одъ времена Филипа шпанскогъ іоштъ ніе се было угасио. Мы имамо дакле саюзу са морскимъ силама за нашъ Нидерландъ, саюзу са Савойскомъ за Ломбардію благодарити, за време докъ е Француска почела намъ отимати, кое никада іой неможемо опростити нити заборавити, почемъ намъ е Штрасбургъ узела. И у оно време, кадъ е Француска узела, не само да су насъ наши саюзници чували, него намъ и давали; новчане помоћи Енглеске и Холандіе напуниле су наше касе, благостанѣ наше землѣ узвисиле и насъ способнимъ учиниле, да ратове, кое смо са Фрацускомъ а касніе са Прайскомъ водили, храбро, юначно и у славу и честь Аустріе ко концу приведемо. Я дакле даемъ мнѣніе за обновленѣ саюза са морскимъ силама и Сардиніомъ; одъ седамдесетъ година добро смо се пазили, и то е врло добро, што владательи свету примѣръ даю о вѣрности ньиовы намѣра, єръ верность владателя саглашава се и са верности народа.

Почемъ е графъ тако изговоріо, седне опетъ на свое место, и државный референдаръ Бартенштайнъ, страшный и снажный овай любимацъ царице, подиже се, да бы торжественимъ и страстнимъ говоромъ, одма за графомъ Улефелдомъ, користь обновлѣногъ саюза са морскимъ силама прославио.

За овимъ говорили су графови Коллоредо и Харахъ и врховный придворникъ царице, графъ Кефенхилеръ, али сви ови были су сложни и единогласни у своимъ убѣденяма, и ниеданъ одъ овы богаты, отмѣны и горди кавалѣра ніе смео другій видъ на себи узети нити друго што говорити, него оно, што су пређе она два снажна неограничено-заповедаюћа господина рекла. Улефелдъ и Бартенштайнъ издали су заповесть. Она гласи: поновити саюзъ са морскимъ силама, кое су тако велике новчане помоћи плаћале, и кое су одонда увекъ господи дворске камаре у добро дошле. Єръ онда придржавали су се іоштъ твердогъ тогъ начела, да царскомъ достоинству ніе пристойно, рачуне у дворской камари прегледати, и господа дворске камере имала су само Богу и своіой савѣсти о одправляню новчаны доодака рачунъ дати.

О обновленю стары саюза говорила су дакле господа конференціе, и докъ су говорили, седио е наймлаћій међу ньима графъ Венцелъ Кауницъ, мирно и сасвимъ равнодушанъ изгледаюћи; нити е и найманѣ на мудро и научно предложеніе господе внимао, занимао се само съ тимъ, да предъ ньимъ лежеће артіе уреди, своя пера мало болѣ заоштри, наборъ свое машліе изправи, и брижльиво свакій трунъ и прашину са прстима са свое альине очисти. Наедапутъ, докъ е Бартенштайнъ управо дуго и обстоятелно разлагао, графъ Кауницъ у своимъ безсмисленомъ нехатаню тако е далеко зашао, да е свой великій, бриліянтомъ обложеный сатъ, на комъ се ликъ маркизе Помпадуръ налазио, свакій часъ вадио. Ясни мали гласови звонцета као красный какавъ орхестеръ пратили су громке речи Бартенштайна, кое међутимъ Кауницъ ни найманѣ ніе слушао, него се съ тимъ забавляше, да избіяня свога сата тихо брои. — Царица, коя е пре ову равнодушну невнимателность графа са єдва прикрівенимъ нестрпленѣмъ примѣтила, и коя е често гнѣвльивимъ севанѣмъ ньны очію, и неповолномъ речи укоравала, царица остаде данасъ савршено спокойна, савршено стрпельива, особито при редкомъ избіяню сата прелети іой непримѣтно смешенѣ преко ньны лепы, благородны чертій лица, и кадъ е последньи одъ петъ господе уђутао, кадъ е на Кауница редъ дошао, да говори, покрену се ватрено око царице съ погледомъ нестрпельивогъ очекиваня къ нѣму.

Али како се быяше садъ ово пређе тако мирно, то непокретно лице променило, како се зажари нѣгово око и каква енергія севаше изъ нѣговогъ чела! Како осветлѣнъ быяше нѣговъ погледъ великимъ и политичнимъ мислима, кои се садъ чудноватимъ, пола пытаюћимъ, пола молећимъ изражаемъ на царицу управи.

Я недаемъ мнѣнія за обновленѣ стары саюза са морскимъ силама,“ рече онъ съ яснимъ якимъ гласомъ, и одма показа се на лицама господе нѣговы другова изразъ дивленя и упрепашћеня.

Само Бартенштайнъ задовольио се съ тимъ што е полагано раменима сажимао и съ пола сажалителнимъ, пола презрителнимъ смешенѣмъ свога младогъ безмоћногъ противника погледао.

Кауницъ е примѣтио то и предусрео е високоумный погледъ Бартенштайна са мирнимъ, и постоянимъ окомъ, почемъ е и садъ као пређе равнодушно и ладніе свою речь повторио. Затимъ после краткогъ ћутаня, као да е хтео своимъ слушаоцима одморъ прибавити, како бы ове сасвимъ нове, и іоштъ никада на овомъ месту нечувене речи у себи примили, продужи далѣ: „Саюзъ са гордимъ и високоумнимъ морскимъ силама было е за Аустрію веѣ издавна пониженѣ и оковъ, и ако намъ у почетку овогъ саюза ньиову обрану позайме, то после насъ скупо и горко стане, и мы смо овай саюзъ у свако време съ великимъ жертвама и тежкимъ ограниченѣмъ наше слободе морали куповати. Ниеданъ тренутакъ краль Енглескій и великоможна господа Холандска нису заборавила, да су се съ нама саюжавали, као да ніе ньима, него само нама тай саюзъ нужданъ было, и тимъ су насъ понизили и уста запушили и дали намъ стоструко осеѣати, да смо ньнови плаћени саюзници были, и зависи-

ли одъ ньи благодарносћу и новцемъ. Ревньиво на растећу моћь, на непрестано успеванѣ младе Аустріе, коіой будућность принадлежи, докъ се они само са прошлости могу хвалити, ревньиво на изворе нашегъ увекъ растећегъ богатства, найманѣ су се трудили, да оне изворе, до кои су ньиове надмѣне руке допирале, намъ запуше. Ньиово тиранско поступанѣ насъ є, саюзнике, исто тако снашло, као и ньиове непріятелѣ, єръ забрана на Шелди и Райни, препятствіе и све, што енглеско лукавство измислити могло, было є за насъ исто тако важеће, као и за свакогъ другогъ. Неопоминюћи се нашегъ саюза нашимъ лађама и нашимъ заставама затворили су своя пристаништа, и за време докъ су се за насъ Нидерландію да чуваю чинили, бдили су у исто време ревньивимъ окомъ, да небы затворене границе наше Нидерландіе прекорачили и ньима сама трговина, власть и бродопловство, на сѣверномъ и источномъ мору заостала. Заиста, ово пріятельство морски сила обтерећуе насъ тежкомъ рукомъ, и то ніе башъ дотле дошло, да самь я, као посланикъ моє царице у Ахену, надмѣне и многоважеће посланике Енглеске на то опомену ти морао, „да небы нѣжный полъ царице због нѣговогъ гордогъ, надмѣногъ суштества тако нехрабро повредили.“ То ніе башъ тако одавна, кадъ є моя висока царица сама Енглескомъ посланику, кои се своіомъ надмѣности толико величао, као да є притяжанѣ Нидерландіе само одъ Енглеске и Холандіе нама саизволѣна милость, дакле ніе одавна, кадъ є моя висока царица овомъ гордомъ енглескомъ посланику опоро викнула: „Писамь ли я владательница у Нидерландіи тако исто као и у Бечу? Єли она какавъ поклонъ, или само какавъ залогъ вашегъ краля и холандски великоможника?“

„Да, повиче Марія Терезія пламтећимъ очима и живостнимъ поклономъ главе, да, то самь я казала, єръ надмѣность овы трговаца яко ме є разсрдила и нисамь хтела моє право одъ ньи као милость примити. То є мени мрско и мука, робовати у име пріятельства и саюза, и я самь хтела, да горда господа то увиде.“

Было є чудновато гледати, какво су дѣйство ове брзе, страстне речи царице на слушаоце произвеле. Пролетило є као неко дрктанѣ преко честиты лица господе конференціе. Улефелдъ и Бартенштайнъ променили су погледъ пытаюћегъ дивленя, докъ су друга два графа као искусна дворска господа свой погледъ са непознатимъ чућенѣмъ на Кауница управлѣный држала, кога су ньиове многоиспытуюће очи брзо као рађаюћу се звезду новогъ дана упознали.

Графъ Кауницъ, кои се ніе надао, да ће му царица прекинути говоръ, смешећи се поклони се предъ ньомъ, потомъ, кадъ є царица ућутала, после краткогъ ћутаня съ истимъ мирнимъ и непроменѣнимъ гласомъ продужи далѣ: „Ваше Величество имало є само милость, да угнѣтаванѣ и тиранство наша два саюзника на сѣверу признаа, дакле ніе нуждно више примѣре о томе наводити, и само іоштъ остає о нашемъ саюзнику на югу, Сардиніи, нешто проговорити, коя є намъ Ломбардію хранила и чувала. Я се врло добро опоминѣмъ, да є Викторъ Амадей, краль Сардинскій, кадъ є саюзъ съ Аустріомъ заключіо, доста ясно, да смо и мы у Бечу чути могли, своме поверенику рекао: „Ломбардія є моя. И я ћу є само парче по парче као ябуку поести.“ И мени се чини, да є онъ као добаръ изелица осведоченъ, и више него єданъ одъ найлепши предѣла као добровкусный листъ ябука Ломбардіе, за кою га є баштованъ аустрійскій избрао, ново. Наравно овай великій изелица одъ тогъ времена своє се круне одреко, и садъ у место нѣга влада нѣговъ сынъ, Викторъ Емануелъ, о коме є мудрый лордъ Шестерфилдъ некада у своме одушевленю ово изрекао: Благородный Викторъ Емануелъ Сардинскій никада ніе какву неправду учиніо, нечини никакву, и неће никада учинити.“ Садъ, я се са собомъ споразумевамъ, да краль сардинскій сва могућа свойства има, и кадъ небы было гнусне географіе и италіянске охоте къ ябуки, то бы Викторъ Емануелъ было честанъ човекъ. Али желя къ ябуки благородногъ краля сардинскогъ исто є тако за насъ угнѣтаваюће и страшньиво, као пріятельско угнѣтаванѣ саюзны морски сила, коє намъ овимъ угнѣтаванѣмъ не само своя пристаништа и реке затвараю, него іоштъ да бы могли, да насъ принуде предъ ньима на колена клечати, да бы имъ за време пріятельства пузећи и понизни были, єдномъ пріятельству, коє у ничему недѣйствує, него само на новчане помоћи изгледа, и коя помоћь намъ се гордимъ начиномъ изплаћує, томе су пріятельству нове увреде нанешене, и болѣ є само привидность каквогъ великодушногъ поклона одъ богатогъ доброжелателя добити, него уговорено изпуненѣ, коє мы другимъ изпуненяма заменюємо. Но Аустрія є тако богата, да никакве туће помоћи непотребує, Аустрія є богата, снажна, доста велика и славна, да саме онима своє пріятельство и саюзъ понуди, кои таково пріятельство и саюзъ себи за честь сматраю и почитую, и у таковомъ не само мисле, да даю, него и да примаю. Аустрія дакле сме, да се у гордомъ и доброоснованомъ самоосећаню угнѣтаваюћегъ и високоумногъ пріятельства морски сила отресе. Она є єданъ дрзкій, тѣломъ снажанъ, слободанъ младићъ, кои право има, да старе путове остави а нове стазе изнађе, по коима ће къ спасенію и величини доћи. Има іоштъ моралне и идеалне величине, о чіемъ бићу тргуюће и рачунаюће силе Енглеска и Холандія никакво предчувствованѣ немаю, такове величине, кою изображеня, поносна Француска лепше цени зна. Француска нуди Аустрію своимъ пріятельствомъ, она ће тристотино-годишнѣ непріятельство заборавити и великомъ, дрзкомъ младићу Аустріи као дрзка велика любовница на руци быти. Съ Францускомъ саюжени стресћемо снажне окове стары саюзника, онда смо у стаю, непріятельству целе Европе противстати и нашъ мачъ као рѣшителный моментъ на теразіяма свію Европейски препирака положити, и тада по нашой саюзной вольи Европи или ратъ или миръ дати. Француска и Аустрія саюжене целой ће Европи законе прописивати, и нову политику, ново уређенѣ стварій извршити. И мени се чини, да є овай саюзъ како са светске тако и са вероисповедне стране благонаклонѣнъ. Француска є Аустріи сусѣдъ; кадъ сусѣди єданъ другомъ пріятельски руку пруже, то су обоица удвоєно яки, и оштри мачеви заштићаваће ньиове границе; Француска є Аустріи єдновѣрница; светый отацъ у Риму, кои аустрійско оружіе благосилѣ и нама обрану своіомъ молитвомъ позаймлює, небы имао више нужде, жалостный погледъ одвратити, да ове саюзнике апостолске Аустріе негледи, ове єретическе саюзнике, коє бы онъ као неверне и одпадике божіе проклео, кадъ небы исто тако саюзници нѣгове любиме Аустріе были. Али кадъ є апостолска Француска апостолской Аустріи саюзница, онда ће црква благословити саюзъ, и политично позуђено саюженѣ быће онда у Риму одъ св. отца освећено. Како изъ политике, тако и изъ смирености (побожности) даємъ дакле мнѣніе, да старе свезе прекинемо, а нове са Францускомъ возобновимо.“

„И я се ясно и радостно саглашавамъ са мнѣніемъ графа Кауница, повиче Марія Терезія, нагло подигнувши се са столице и величественимъ погледомъ скупштину погледавши. Графъ є говоріо, као што є момъ срдцу драго, онъ є говоріо изъ чисте и одушевлѣне любови према отечеству, безъ човечіегъ стра'а и призренія; я дакле одаємъ графу зато найвећу благодарность и нѣгове ћу речи добро у себе усадити и къ срдцу пріимити.“

И царица, узхићена своимъ собственимъ одушевленѣмъ, пружи графу Кауницу преко остала свою руку, кою овай съ необичномъ живости на своє устнице притисну.

Графъ Улефелдъ гледао є съ изразомъ дрктаюћегъ ужаса на ову необичну сцену, Бартенштайнъ быяше бледъ и грицкаше своє устнице, као да є хтео гнѣвъ свой излити, графови Харахъ, Коллоредо и Кефенхилеръ стояли су са сагнутимъ главама, сами у себи размишляваюћи, на кои начинъ найболѣ бы успели, да се на пріятельство новогъ властела ослоне.

Царица ніе внимала никако на неспокойна лица господе конференціе; велике и дрзке мисли узбудиле су нѣну душу, нѣно лице пламтило є и топило се у одушевленю за нѣно любимо отечество.

„Све за Аустрію, рече она, зажареный погледъ къ небу подигнувши. Све за Аустрію, моє срдце, моя душа, моє мисли и моє желѣ принадлеже благу моє землѣ. Я ћу Бога молити, да мою душу осветли, како бы право нашла, и Аустрія праве пріятелѣ и праве непріятелѣ избрала. Я самь сада одъ васъ као сваке године савѣтъ примала и решићу се, чимъ моє сазрену и право понятіе добіенъ.“

Она дакле рукомъ поздрави све, лагано поклони се као знакъ разстанка. Потомъ брзо одгури столицу натрагъ и горде остави подъ превеством врховногъ дворянина салу.

Господа конференціе стону у дубокомъ поклону, докъ се врата за царицомъ незатворише,

онда узправише своє главе и бацау єданъ на другогъ пытаюћи, чудноватый погледъ. Само Кауницъ чиніо се сасвимъ недвижимъ, неузбуђенъ. Съ равнодушнимъ покоємъ, кои га неоставляше никада, узе своє артіє уєдно, и мету ій у зелене мароканске мапе, коє подъ руку узе, затимъ лако предъ своимъ друговима поклонивши се, тихимъ, лаганимъ корацима преко собе проће и изиће наполѣ.

То є была погрешка противъ церемонія, коя господу конференціє и графове новимъ ужасомъ испуни! Было є явно викане противъ свега, што се досада у царскомъ двору за важно и право сматрало. Іоштъ никада ни єданъ одъ господе царскогъ суда ніє се усудіо, пре врховногъ канцлера Улефелда салу оставити, и садъ се дрзнуо наймлађій између засѣдаваюћи чланова таково смѣло повређенє церемоніє учинити! — Ніє было іоштъ случай о тако нечувеномъ, невероятномъ начину, да є Улефелдъ тимъ као убивенъ было, а господинъ Бартенштайнъ своє гордо и високоумно држанє изгубіо. Ниєдну речь непроговоривши, узме Бартенштайнъ графа подъ руку, и сагнутомъ главомъ, и долеспуштенимъ погледомъ оставе пріятельи салу врховногъ суда, у кои су побѣдоносномъ ногомъ ступили.

Графови Харахъ и Коллоредо слѣдовали су за ньима ћутаюћи до преднѣ сале, и поклоне се дубоко и страхопочитателно овимъ двома снажнимъ господама, кои тако исто предню салу оставише.

Текъ што су се врата за ньима затворила, кадъ ова два господина злурадимъ смешенѣмъ погледаю єданъ у другогъ.

Свршише већъ сви шапуташе графъ Харахъ, изгореле звезде, коє іоче као сунце блистау, а данасъ се у ладно углѣвлѣ претворише, а найпосле и у попео. Данасъ ће быти балъ кодъ Бартенштайна. Я нећу ићи! То ће првый путъ быти одъ єданаєстъ година, да на истомъ оскудѣвамъ.

„Я самъ графа Улефелда сутра на часть позвао, кою ћу нарочито нѣму за честь давати, рече графъ Коллоредо смеюћи се, садъ ћу напрасно да се разболемъ, и часть одкажемъ.“

„То єсть разгласити! Мислите ли вы твердо на угашенє сунца Улефелда и Бартенштайна?“

„Я самъ о томе уверенъ!“

„И вы мислите, да ће се рађаюћимъ сунцемъ Кауницъ звати!“

„Неће се звати, любезный пріятелю, не, Кауницъ се већъ зове! Тога ради саслушайте мой савѣтъ! Графъ Кауницъ се подмитити неможе, али онъ има две слабости, жене и я'аће конѣ! Вы притяжавате две ствари, коє су, као што я знамъ, завистъ у графу Кауницу побудиле. Певачице Форлина є ваша любезница, а арабскій конь, кога сте вы іоче у игри одъ князя Естерхаза задобили, по Кауницовомъ мнѣнію є найизрядніє животно, коє заслужує да се види. Поклоните дакле Кауницу вашу любезницу и вашегъ лепогъ коня и онда быћете нѣговъ любимацъ!

(Продуженє слѣдує.)

Хинески войници.

Найновіє новине донесу вѣсть, да су Руси, Енглези, Французи и Американци са Хинезима миръ заключили, и то за Европляне врло пробитачанъ миръ. Како є могућно, пытаће наши читатели да шака людій и неколико воєны бродова могу єдну државу за кратко време побѣдити, коя више одъ 300 миліона жителя има. На ово пытанѣ одговорићемо са следећимъ чланкомъ о Хинезкимъ войницима.

Хинези држе се за малодушне и страшльиве. Они су баръ нератоборни. Ньіова велика земля єсть єдна башта. Свако местанце землѣ, макаръ и было одъ природе сирото, состоє се у томе, да свою фамилію рани, па ако и ніє веће, него наша каква велика соба. Све се занима землѣдѣлствомъ и баштованствомъ. Притомъ свако село има свою библіотеку, свой лѣтописъ, наравно па и свою книгопечатню, као што є Енглезъ Мартинъ своимъ собственимъ очима видіо и описао. Притомъ немогу быти велики ратници. Они су здраво цивилизирани у томе. Они су были врло благопристойни, веома изображени, яко цивилизирани, да се у пуцаню, удараню и бомбардираню упражняваю. Они нису имали ниєдногъ непріятеля у своимъ великомъ небесномъ царству. Али одкако су „рићо-чекиняви варвари,“ као што они Енглезе називаю, у „опіумскомъ рату“ найманѣ у петъ пристаништа, и колонію Хонгконгъ силомъ нагрнули были (одъ 1843), имали су много непріятельства и боєва и трвеня и одъ тогъ времена морали су и больи солдати быти. При и после бомбардираня Кантона доводъ ньіове храбрости, ньіове до найвишегъ степена узвишене ярости найманѣ су предупредили. Они воде єдиный и у маси обичный ратъ изтребленя противъ свію странаца, кои лажь, превару, опіюмъ, отровъ и бомбе уносе, уместо обећаногъ пріятельства и „западне цивилизаціє.“ Доиста за европейску ратну вештину войнички нису дорасли, тако да су Енглезима у последнѣмъ бою опетъ подлеći морали, и ярость и страшно повређеный націоналитетъ ову вештину замѣнити нису могли.

Доста є занимльиво подъ овимъ обстоятельствама, нешто о хинезкой войничкой дисциплини дознати. Солдати нама се чине, да су смешни. Они имаю смешну обрезану и обшивану альину одъ цайга око себе, реснату заврнуту чою око тѣла обмотану, острагъ єданъ панцеръ на найизредніи начинъ, затимъ опетъ озго на леђима, нека врста заврнуте чоє, изподъ тога кожный, а у официра богато извезеный панцеръ на прсима и тѣлу и некаква чудновата покривала главе, изподъ кои некій родъ шлема са перяницомъ, кои бы насъ на прайскій опоменуо, кадъ небы было маньи, капи подобанъ и укусніи. Нека покривала главе наличе на ноћне капе наши добри стрина, само да су одъ коже, друга имаю видъ змаєва и други чудовишта, коя преко лице солдата сасвимъ ужасный и гадный видъ даю, у воздуху перяю и непріятеля у дальини застрашити мораю.

Употребително и обично оружѣ єсть коплѣ, стреле, мачеви, коси подобна, али управо стоєћа а у корици петоструко савієна и оштра сабля и пушке съ фитильомъ, коє се као топови пале. Последнѣ, сравнюћи съ нашимъ оружѣмъ, држимо за смешну ствар. Али на точки сматраня живота поспѣшну и обрадовану, у место ове пушке у велику убиствену цивилизацію морали бы сматрати као славу у ономъ народу, коє є барутъ, као печатню и т. д. на две хиляде година исшашао, пре него мы. У томе се они особито упражняваю и боє се са краткимъ мачевима и тарчемъ, старимъ штитомъ, тако да се као хомерови юнаци и мужеви боре. Овакво оружѣ може и самъ страшльивацъ окинути и люде у великой и безбѣдной дальини налазеће се убити. Они ово, после ручногъ мача и штита, као главно оружѣ сматраю, морално више него ратникъ, као мы съ нашимъ далекобіюћимъ оружѣмъ. И у тактики и у ратной вештини нису презреня-достойни. У ньіовомъ разреду и одѣленю влада брой петъ, као у ньіовой философіи и митологіи (хинескій молеръ начертао є петъ фигура, као што иначе треба да є штилъ). Солдати деле се на гомиле више одъ петъ. Два пута по петъ таковы єсу петице, што мы компаніомъ зовемо. Трипутъ по петъ компанія зову „хинъ“ (т. є. баталіонъ). Официри деле се тако исто на гомиле и редове у петъ. Єданъ баталіонъ састои се съ официрима изъ 450 людій. У полю и при маневри изиће више одъ тридесетъ компанія, коє разне фигуре правећи у различномъ се види покрећу. Ове фигуре имаю обшта имена „летећій змай,“ „рушећи облаци“ и т. д. Сва таква фигура има осамъ начела, одговараюћи осмини „ква“ ньіове философіє, прво-началномъ вештеству елемента (наша войска непыта за философію). Осамъ баталіона саставляю за битку єдну тврду кареу са у средини командуюћимъ официрима. Трипутъ по осамъ баталіона са половиномъ послушно — изучены солдата деле се предъ овимъ живостнимъ квадратомъ и базисомъ на две полу-окружне линіє. Прва у битки найпре напада или се съ непріятелѣмъ чарка, докъ друга линія и квадратъ базиса мирно стои. Дванаєсть баталіона нападаю или одбіяю непріятеля. Чимъ єданъ одъ дванаєсть натрагъ уступи или за бой неспособанъ буде, ступи на место тога изъ другогъ полу-круга другій. Стара римска войска прославлѣна є тимъ, што є свакогъ непріятеля по трипутъ съ одморномъ трупомъ нападала. Али Хинези, судећи по гореченомъ положеню, двадесетъ и четири пута са сасвимъ одморномъ трупомъ нападаю, пре него што непріятелю испасти може за рукомъ, да єзгро, саму кареу нападне.

Зачинци.

* Єдно друго разумемо само, ако се любимо, любимо се само, ако се разумемо.

* Само є онай несрећанъ, кои несрећу свою сносити неможе.

* Ништа немогућно желити єдно є одъ найотмѣніи знаменя здраве душе.

* Пріятельство є нѣжна оданость, навикнуто настояванѣ о увѣреню, да се саєдиненѣмъ народа узаимично усрећавамо.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Рика сто и єдногъ топа прогласила є на све стране Аустріє народима прерадостну вѣсть, да є нама премилостива царица родила Сина, Престолонаследника, кои ће негда престолъ свои прадедова заузети. Шесетъ и петъ година протекоше одкако се Аустрія оваковомъ поклону неба ніє радовала, и мало имамо стараца, кои памте, да су томъ приликомъ сто и єданъ топъ пући чули. Као што є по целой држави тако є ова прерадостна вѣсть и кодъ насъ найвећу радость и ускликъ одушевленя проузроковала; многобройный є светъ поито у цркве, да у храму Божіємъ Свемогућемъ благодари на овомъ дару, принесивши му топле молитве своє, да како новороћеногъ Престолонаслѣдника Аустріискогъ, тако и родителѣ, премилостивогъ Цара и Царицу нашу и целый аустрійскій сяйный домъ подъ крилма заштите своє прими и дугъ животъ имъ дарує. — У вече истогъ дана была є варошь наша осветлѣна; другій данъ было є кодъ Г. Генерала Юнгбауера сиянъ обѣдъ, а у вече лепа веселя у гостіоници кодъ „црногъ орла.“

Београдъ. Нѣгова Светлость Князъ нашъ Александеръ вратиће се у Недељу 17. о. м. одъ своръ пута по внутрености Србіє. — Пре неколико дана дошли су овамо у Београдъ синови славнога мацарскогъ грофа Сеченьія. Они су све знаменитости наше вароши и околине прегледали, и на вр'у Авале су были. Штета што є онай данъ кишовитъ было, те нису могли подпуно красну ону панораму уживати, коя се гледаоцу съ вр'а овогъ брега видити дає. Овимъ младимъ графовима было є воспитатель г. П., истый онай, кои садъ и наше княжевиће Петра и Андрію воспитава. — Време є кодъ насъ опетъ што може быти хрђаво, притонъ є ладно као у Октобру.

Изъ Вршца. Данасъ 6. Августа на преображеніє господне, поредъ праздника прослависмо и данъ рођеня Нѣговогъ Величества и найлостивієга цара нашегъ Франца Іосифа I. онако као што треба. Никадъ намъ ніє тай данъ безъ светковине прошао, а држимъ, да башъ и никадъ сяйнія светковина на тай данъ испала намъ за рукомъ ніє, као овога пута, єрбо намъ є после толикогъ рђавогъ напуштеногъ, кишовитогъ и неугодногъ времена тай данъ тако ведаръ, топалъ и безъ найманѣгъ ветрића освануо тако, да су све згоде и припреме къ светковини той приуготовлѣне, и башъ како се само желити могло валано послужиле. Згоде и припреме къ томе су тако удешене и набавлѣне; а и служительи обучени были, да є све у своє време намешћено, и послужити одма како є требало, почело. Нашъ магистратъ є было савъ осветлѣнъ; колико годъ има прозора, осимъ тога што су унутра, на свакомъ свеће гореле, съ поля є свакій съ кандилама окиченъ было тако, да є савъ у пламену и огню было. Све є то светло и ватрено было, да се очима погледати ніє могло. Съ піяце, кадъ се къ магистрату иде, іоштъ изъ далека, колико є нашъ зрѣникъ допрети могао, одма се целокупанъ ликъ нашегъ Императора и отца државногъ Франца Іосифа I. могао видити, кои є такође осветлѣнъ и између оны чести кандила свету на гледанѣ представлѣнъ было. Такођеръ лепо є было погледати на саборной нашой цркви око тороня, како су кандила єдно до другогъ понамешћана была, и кадъ су почела горети, како є изгледао збогъ висине као ватреный ланацъ. Грађани су како свагда, тако и овомъ приликомъ у славу и честь предпоменутогъ великогъ дана своє на домовима прозоре, поредъ разнымъ украшеніяма одъ цвећа осветлили, да є врло мило и пріятно по улицама было проходати се. За узвисити и больма полепшати ова сяйна представленя свирала є музика, найпре предъ магистратомъ а после и у двору кодъ нашегъ преосвештеногъ г. Епископа. На обадва места почетакъ є было съ царскомъ песномъ. Народа є ту доста было, по готову ниедванъ ніє остао кодъ куће, и свакій є ту могао добро и весело време провести, и свакій се надмећао да болѣ и лепше види: ишло се и проходало се ту изъ улица у улицама, до после по ноћи, и кадъ су светила малаксавати у горепю почела, и мракъ полако спушћавати, онда се почео и народъ разилазити. У разилазепю є пофаліо старателѣ и управителѣ вароши ове, и заиста, могу се дичити и поносити, єрбо су съ тиме показали привржености, добро намеренѣ и горећу желю, на коє пека имъ образъ светли и предъ царемъ и народомъ. Сутрданъ око 9 сати загрмише съ піяце прангіє, даваћи знакъ, да є време ићи у цркву и за свога цара, и за нѣгове целе високе породице здравлѣ и дугій животъ Богу помолити се. На кой знакъ и звона око полакъ 10 сати са наше саборне свете цркве заорише, и своє вѣрне сынове на молитву и на свету литургію звати почеше, тако, да се за кратко време са грађанима и са различногъ сана овдѣ станюћимъ достоинственицима црква напунила. Нашъ преосвештеный г. Епископъ са г. Архимандритомъ манастира Месића и овдашньимъ протопресвитеромъ и осталомъ свештеничкомъ свитомъ служіо є литургію божію. После свете литургіє изъ унутрашнѣгъ побуђеня и привржености по нарочнымъ прописомъ држао є благодаренієе. Као прво лице наше свете цркве самъ є у обредима и правилама преднячіо молитву за благопоспѣшный, срећный и дугій животъ нашегъ найлостивієгъ цара клечећи очитао, и напослѣдку после многоденствія са многая лѣта поући окончао, а деца са свима у цркви присутствующима са царскомъ песномъ довршила. После є нашъ преосвештеный г. Епископъ дао у славу и честь свога монарха єданъ великій обѣдъ, на комъ є позвао све достоинственике, како одъ стране нашегъ магистрата тако и одъ срезкогъ суда, пакъ къ томе є и нѣколико отмѣны грађана почествовавши позвао, у свему є было преко 40 особа. Прву є здравицу напіо нашъ преосвештеный г. Епископъ своимъ монарху и цару, а остали гости слѣдовали су му. Оріо се дворъ са многа лѣта, прангіє су грувале и музика є свирала. Слава та траяла є до после 5 сати, и после се свакій задовольно и радостно, носећи свога найболѣгъ благодѣтеля и наймилостивієга отца државе на срдцу и души враћао кући своіой.

— Изъ єдногъ дописа у „Световиду“ дознамо, да су и по Бугарской киша многе штете принели. Истомъ се листу являю изъ Видина: Каквый се грозный случай кодъ насъ догодіо непропуштамъ читательима явити. У Недељу 27. Юлія была є сасвимъ велика киша, коя є млогу причинила штету, што годъ є было у полю, жито на снопови, сено на гомиле и кукурузъ по ньивама, све є то однешено, ништа остало ніє. Сачувай Боже одъ таквогъ плача и ядикованя сироты селяка, єданъ каже мени жита ніє остало ништа, други пакъ за сено такође исто каже, и т. д.; єдни опетъ трче гологлави покрай воде те траже брата или сестру или жену удавлѣну. Волна є была тако велика, да є читаве куће преокрећала съ керамидомъ на долу и у кою се меану кои ардовъ нашо, онакога пуногъ кодъ Видина донела, не само ардови съ виномъ него и бурадн и млоге други ствари. Кодъ Видина удавило се троє, єдна жена и двоє деце. Близу Видина кодъ Видболъ села има єдна башча у коіой су были 16 людій одъ кои су 6 утекли а 10 удавили се, по овы башчована однешена є башча са своимъ зелены, а да се непознає где є она была, имали су пакъ овде меану єдну коя є однешена до Шушке. Плевенъ варошица, у ньой се удавило 150 людій, село Чичилъ, Войница, Буковацъ однешени су по пола, читаве куће низъ воду су право у Дунавъ однешене, а людій колико се подавило то се іоштъ незна, єрбо є велика вода те нема нико да доће да намъ яви.

— У Пловдиву држао се годишньій испытъ у училишту „св. Кирила и Методія.“ Испытъ є отворіо гласный учитель І. Груевъ у присуствію Митрополита и Конзула. Ученици раздѣлени на три разреда были су испытавани изъ св. Исторіє, Катихизиса, Аритметике, Геометріє. Физике. Математ., земльоописанія, естествене исторіє, свеобште исторіє бугарскогъ, турскогъ и грчкогъ єзика. Средоточно училиште ово основано є да предуготови ученике на тай конацъ за учителѣ и Свештенике по Епархіяма, и обриче благе надежде. —

— Измеђъ Валенціє у Ирландіи и Найфундланда у Америки иду сада телеграфске вѣсти добро. Юче є єдна званична депеша одъ 99 рѣчій за 67 минута одправлѣна. Друга депеша одъ 38 рѣчій стигла є у Валенцію за 22 минута. Пре неколико дана одправише изъ Дублина єданъ телеграфъ у Найфундландъ: Овде є 12 сатій у подне — колико є сатій у Найфундланду? За подругъ сата доће одговоръ: осамъ сатій у вече.

Станѣ воде.

На Дунаву	. . . . .	9 ст. 10 п.
На Сави	. . . . є опала	2 „ — —
На Тиси (Кодъ Тителa — Августа)		— „ — —

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 34. У Земуну 24. Августа. 1861.

Осниванѣ Марилада.

Изъ балтиморски' породичны лѣтописа, одъ' Чокеа.

(Продуженѣ.)

18. Посѣта у Шотландіи.

Нюхузъ кодъ Нор-Бервика,
17. Маія 1633.

Я обитавамъ садъ съ њомъ подъ єднимъ кровомъ. Употреблявамъ на ползу усамлѣный ютреній часъ, Хари, да се съ тобомъ забавлямъ. Моя се срећа удвоява, почемъ теби, поверениче моє душе, све одкрити смемъ.

Одъ юче самъ овде. Я самъ оставіо кола и послужителѣ у Нор-Бервику, да бы пешке Дун-Офалиновой польской кући отишао, како бы мени и њима изненадный долазакъ торжественимъ учиніо. Одъ Бервика Дун-Офалиново добро ніє далѣ одъ четири енглеске милѣ, близу мора у єдной шумици на брежульку. Вече ме є мамило, да веселе кораке продужавамъ; и я ти признаємъ, Хари, како самъ се изъ Лондона овамо журіо, не другчіє него летіо. — Све є ишло моіой чезньи врло траляво; садъ самъ се бояо, да небы врло рано у Нюхузъ приспѣо, пре него што бы савршено къ себи дошао. Єръ самъ моє присутствіє духа нешто изгубіо, почемъ самъ знао, да самъ већъ близу красоте. Я самъ желіо, да ходаюћи къ себи дођемъ. Ты нећешъ веровати, како ме є то мучило, што ћу после дужегъ или краћегъ растанка оно лице опетъ видити, коє ми є узаймно у смотренію духа савршено искрено, съ коимъ се у мислима много занимамъ, и съ коимъ опетъ по обичаю великогъ света, у єдномъ одъ обшти обичая предозначеногъ начина живити морамъ. Я се увекъ боимъ, да моіомъ природносћу, наглосћу мои чувствованя, законе изредногъ живота неповредимъ и непріятанъ непостанемъ.

Путемъ самъ се покаяо, што се нисамъ пріє явіо. Ишао самъ лакше. Я се посадимъ подъ старимъ растомъ на морской обали, да моє люде причекамъ, коима самъ заповедіо, да после єдногъ сата за мномъ дођу. Али чезня єднако ме є мучила. Свакогъ тренутка, тако близу нѣ, а да є невидимъ, чинило ми се узалудно трошенѣ времена. Ишао самъ далѣ. Детиньскій стра и слепоћа, или како бы іоштъ назвати могао, држала ме опетъ, и тако мало по мало дођемъ крозъ зелена, тучна поля спрамъ осенѣногъ брежулька. Лотіянъ принадлежи найдражествіимъ и найплодоноснімъ предѣлима, какве іоштъ никадъ мысліо нисамъ видити у Шотландіи.

Я ударимъ єдномъ стазомъ, коя крозъ шумицу вођаше, и у многимъ кривуданяма провлачіо самъ се крозъ шуму. Сребрно-ясни цветићи шибля блистали су у лађаномъ сумрачку стогодишньи растова, яворова и липа, као звезде. Предамномъ све є было сяйніє. У средъ шумице густо осенѣно бывше єдно слободно кружновидно местанце. Съ єдне маовиномъ обрасле стѣне мени на супротъ жубораше єданъ малый поточићъ, зеленилом маовине и таласаюћомъ се лозомъ обкруженъ. Путъ є поредъ нѣга водіо, и опетъ се у шумицу губіо. Хари, представи себи моє узхићенѣ и упрепашћенѣ: наеданпутъ изкрсне господична Марія изъ шуме као какво божество, на ономъ истомъ путу, коимъ самъ я ударити хтео.

Мы се обадвоє равно уплашимо. Я припаднемъ къ нѣнимъ ногама, руку іой къ полюбцима обасипаюћи.

„Милостивый господине,“ протепа она, „неувеличавайте моє упрепашћенѣ разположеніемъ, коє вама непристои.“ Она ме подигне. Она се мораде на єдну клупицу, близу стѣне, спустити. Я се посадимъ поредъ нѣ и реко: „Тако се титра судбина са людима на овомъ свету. Я самъ хтео изненадно упрепашћенѣ уклонити, да моя кола найпре проћу, па онда я самъ за њима; али садъ я нисамъ манѣ упрепашћенъ, него што сте вы. Но опетъ благодаримъ благонаклоности судбине, господична. Я узимамъ пріятный случай за многоважный знакъ.“

Она спусти очи доле, и ништа неодговори.

Я видо прстенъ моє матере, где се на нѣномъ прсту сіише. Овай погледъ дубоко ми срдце потресе. Овай паръ чинила ми се крвна (присна) сродница. Я іой то реко. Она се насмея умилно и одговори: „Злато обично чини сродника у свету. Али остаю опетъ само златни сродници.“

„Вы имате право, господична; я самъ вама као што осећамъ, сроданъ, па ако и не златомъ и крвлю. Па кадъ бы хтео Богъ, я бы желіо, да и изъ ваши уста то чуємъ.“

„Милостивый господине, а зашто не? Вы сте то већъ често слушали. Я самъ вама вечномъ благодарносћу и пріятельствомъ сродна.“

„Ништа о благодарности, господична! Зашто ме мучите тако радо опоминанѣмъ на оно, коє ми у вашимъ очима само малу цену дає? И найсуровіи матрозъ могао бы ту заслугу кодъ васъ имати. Човекъ се неуважава збогъ тога, што онъ чини, него збогъ тога, шта є онъ.“

„Али, господине, признає се, шта є онъ, съ тимъ, што є онъ кадаръ учинити.“

„Дакле поставите ме у случаю, да вамъ засведочимъ, шта могу. Поставите ме у случаю, да вамъ све жертвуємъ, што ми є наймиліє, себе самогъ.“

„На што то? То небы моє уваженѣ према вама узвисило, милостивый господине. Я васъ сматрамъ, да сте способни за свако велико дѣло. Я бы веру према човечеству изгубила, кадъ бы вы оно дѣлали што вамъ непристои. И ово убеђенѣ принадлежи само моіой срећи, и — ако смемъ рећи — моіой несрећи, момъ болу и моіой утѣхи.“

„Я васъ неразумемъ, господична Марія.“

„Мож' да ћете се научити, да у будуће разумете.“

„Господична Марія, вы знате зашто самъ у Шотландію дошао,“ реко я после дугогъ ћутаня, почемъ самъ очекивао, небы л' ми болѣ разяснила. Я заклопимъ нѣну руку у мою.

„Вы ћете се опростити одъ насъ, милостивый господине.“

„Не, господична, я самъ дошо са жельомъ, да никада одъ васъ опроштай неузмемъ. Изпуненѣ ове желѣ єсть моя найвећа срећа. Вы можете то обећати. Мой є животъ само средствомъ васъ савршенъ, иначе одъ васъ раставлѣнъ пола є разкомаданъ, бѣданъ животъ.“

Она поцрвени, неодговори и гледаше предъ собомъ. У лепоти нѣны нѣжны чертій покреташе се одсѣвъ, я незнамъ какво ю є чувство узбудило.

„Милостивый господине,“ рече она напослѣдку узплаирена, „можемо ли овай говоръ прекинути.“

Я се упрепастимъ и предчувствовао самь зло. „Прекинути?“ реко я, и быяше ми тежко ту речь опетъ протепати. „Али овай говоръ рѣшава животъ и смрть мои свію надежда. Ради овогъ говора дошао самь у Шотландію. Но — сбыло се. Я се повинуємъ. Онъ є вѣкъ прекинутъ.“

„Я мислимъ, да бы болѣ было!“ настави она на то.

Я нисамь могао одговорити, пустимъ нѣну руку, устанемъ, и ишао самь нерѣшимъ око оногъ круга, размишлявао самь и заключіо съ места у Лондонъ повратити се. Єръ у близости овогъ суштества нисамь могао у тренутцима душе дисати, кои бы ми само страсть увеćавали, и за друге дужности неспособнимъ чинили. Я се вратимъ къ ньой. Она сеćаше іоштъ непремѣно на клупици, подобна каквой саняюćой.

„Господична,“ реко іой бывши одъ себе господаръ: „я познаємъ мою пресуду. Болѣ бы было, да се одавде, што пре удалимъ. Я молимъ за доброту, да ме къ вашемъ деди одведете. Я желимъ честидостойномъ старцу съ Богомъ рѣчи.“

„Шта то?“ повиче она уплашена и скочи: „Вы неćете кодъ насъ остати?“

„Ако сте осеćали, шта я трпимъ, вы бы се свирѣпомъ назвали, што ме зауставляте. Я почитуємъ вашу волю, али опростите моіой слабости. Учтивость бы у таковомъ положеню погрешка према людскимъ чувствама была. Да самь вама равнодушніи, него што самь желіо быти а тако и плашіо се —“

„Како, милостивый господине?“ прекине ми речь, и очи напунише іой се сузама: „Шта мислите? Да ли самь се вамъ притварала? равнодушно? Зашто оćете, да сте неправедни? Богъ зна, колико ћу патити, ако се одъ насъ разлучите. Али неоставляйте ме, почемъ ме не познаєте.“

Живость, съ коіомъ є ове речи изговорила, потресла ме є. „Господична Марія,“ реко я, „вы ме поставляте у нову забуну. Я самь мисліо пріє разумети, да вы моє срдце одбіяте, почемъ самь бадава за ваше моліо. Я се имамъ само сили моє судбине покорити. Моя є желя, да вамъ вечно будемъ обвезанъ; али моя є судбина, да се вечно одъ васъ разстанемъ. Ваше речи, ваше собствене речи, господична: „Држ'те ме одсадъ за вашу заручницу“ — или како? Нисте ли вы ово писмо написали? (я га извучемъ наполѣ). Ваше речи дале су ми слободу.“

„Я самь написала писмо,“ рече тихо плакаюći, „и некаємъ се. Предъ моимъ Богомъ, моимъ дедомъ и вама немамъ никакву тайну, и небы была вашегъ пріятельства достойна: Вы сте мога пріятельства достойни, а нико другій.“

„Господична!“ повичемъ узхićенъ: „смемъ ли се надати? Смемъ ли ово лепо срдце, ову лепу руку моіомъ назвати?“

„Милостивый господине, надъ срцемъ є моя судбина пресуду изрекла. Али мою руку иштите одъ деде, съ коіомъ само онъ има право располагати.“

Тако рече она, и стояше, могао бы рећи, у найпонизніємъ величеству предамномъ, погледъ къ земльи оборивши, и склоплѣне руке низ-а-се опруживши. Я самь є дуго ћутаюći сматрао. Она ніє далѣ говорила, и наличила є єдной, коя одъ решаваюće речи, кою є изговорила, судбину очекує. Я, незнаюći ништа о себи, разширимъ руке, пригрлимъ свету дѣвицу, и притиснемъ є на моє яко кукаюće срдце. Я незнамъ, шта самь говоріо и тепао. Моє устнице додирале су нѣне румениломъ осуте обрашчиće.

„Ко може насъ садъ разставити?“ повичемъ я, као єданъ одъ блажены.“

Она се насмеши нѣжно на мене, и рече: „Наше душе нико.“

Господична Марія опомене ме, да съ ньомъ у замакъ идемъ. Она є была опетъ цветаюća веселость, као што самь се вѣкъ навико, да є гледимъ; али она, али све, што ме обкружава, пливало є у чудноватой красоти предъ моимъ мислима. Я уćемъ у просту, но укусну польску кућу Дун-Офалина. Старацъ изиће ми на сусретъ пріятельски обгрливши ме. Шта ти знамъ, Хари, о найдражіой вечери казати, коє самь доживіо? — О Офалиновомъ пріятельско-смиреномъ и мудромъ разговору, кои само у светомъ гнѣву буромъ постане, кадъ се на рѣаво понятіє двора, на кралѣвско насилно поступанѣ и распру вероисповедны партая опомене? — Шта о душе пуномъ говору господичне Маріє? — Кадъ се Офалинъ вѣкъ у крило ноћногъ покоя предао, седили смо Марія и я іоштъ у прохлаћуюće вече предъ кућомъ, на месечини, гледаюći у море, при звуку харфе. Свака жица изговарала є речь, — али што нѣнъ гласъ!

Немой се дивити, ако поетичнимъ постанемъ. — Вѣкъ представлямъ себи звездане ноći мора, како се подъ звуцима марійне харфе къ Мариланду спремамо.

---

19. Рѣшеніє.

Лондонъ, 30. Маія 1633.

Ево заключуємъ моє писмо, моє последнѣ на тебе изъ Европе. До мало дана, любезный Хари, одпутоваћу. Мож'да неćу никадъ више погледати приморя старогъ отечества. Но отечество є само іоштъ гробъ радости. Я га оставлямъ мирно. Мени є нужданъ новъ животъ.

Садъ текъ разумемъ Маріине речи, коє ми тако загонетне быя'у. Офалинъ ми є дао ключъ.

Другогъ дана обитаваня могъ у Нюхузу, кадъ самь съ Дун-Офалиномъ самъ ладовиномъ шумице ишао, откріємъ му моє срдце. Я му каза, како любимъ Марію, и како ме она люби. Я самь га моліо за Маріину руку.

Офалинъ ме съ узбуćенѣмъ свога срдца притисне на своє прси. Очи су му быле пуне суза. Онъ ніє могао за дуго говорити. „Я се морамъ найпре обавестити,“ рече онъ, „одморимо се мало.“ Мы седнемо на єдну клупу на путу подъ єднимъ широкимъ яворомъ.

После єдногъ тренутка рече старацъ, почемъ ватрено мою руку счепа: „Милостивый господине, я знамъ све. Вы любите мою унуку; али она васъ іоштъ нѣжніє люби. И вы то заслужуєте. Я немогу момъ детету у свима трима кралѣвствама изабрати мужа, кои бы нѣ достойніи быо, него што сте вы, господине. Богъ нека васъ благослови. Я самь вама много дужанъ. Кадъ бы могао васъ одъ губилишта одкупити, радо бы мой животъ за васъ на губилиште поднео. Кадъ бы вашемъ благу моя притяжаня потребна была, радо бы узео штаку, одавде одпутовао, а вама све моє иманѣ безъ отезаня предао. Све, само єдну душу немогу променити, коју ми є Богъ дао, и коју ће судія смрти одъ мене захтевати у онай данъ. Марія є чиста начела евангелске науке примила, милостивый господине, а вы сте непріятель ове науке, привреникъ римскогъ папе, католикъ! — Милордъ, Марія є ваша, чимъ се папе одречете. Иначе она неможе никада быти; я небы хтео у дубокой старости да се огрешимъ и гнѣвъ божій на се навучемъ, кои бы и свима правовернима причиніо.“

Ове съ неба речи поразиле су ме изненада. Дуго нисамь могао ништа одговорити. Напослѣдку покушао самь са своимъ краснорѣчивости, за коју є очаятелна любовь способна, упорне мисли старца опровргнути. Я му представимъ, да бы ме онъ и Марія морали презирати, кадъ бы я не изъ найвнутренієгъ убеćенія, него само ради найвышегъ измеćу свію блага, веру променуо; да бы морао самъ себе презирати, кадъ бы се лицемѣрствомъ занимао; да Марію, збогъ могъ страхопочитаня према свакой христіянской науци, небы у нѣномъ убеćеню узнемиравао, само воспитанѣ деце у пуританской вери небы допустіо; да небы могао ни помислити, да ова вера забрануює бракъ са христіянима друге цркве, и да ће, уместо у грађанскомъ дружству срећу подпомоći, неслогу и беду основати, и онда Марінномъ и момъ животу дугу жалость причинити.“

Я самь дуго говоріо, говоріо самь ватрено и съ убеćенѣмъ. Старацъ є осеćао себе потрешена. Я самь се ползовао овимъ тренуткомъ нѣговогъ узбуćеня, почемъ є ућутао и ништа ніє знао одговорити, и моліо самь га, да найманѣ своіой унуки слободу даде, да бы она сама рѣшила. Неће ли она бракъ саизволити, докъ се вере мои отцева неодречемъ, то самь се обећао, да ћу одъ свію мои желя' одустати.

Дунъ-Офалинъ промисли се мало, па онда одговори: „Я даємъ Маріи слободу, да своіомъ рукомъ разполаже. Саизволи ли она по вашой желби, господине, то нека буде. Онда ћу я Шотландію оставити, и ню вама самъ чакъ у Америку одвести. Да, дозволе л' ми послови моє куће, кои пре мораю уређени быти, и можете ли вы на неко време вашъ одлазакъ одложити: то ћу васъ са Маріомъ преко Океана пратити. Све є єдно, гди ће ми пепео почивати. Я самь

свуда у Божіой руци. Вама самъ я све дужанъ; вама найтежу жертву. Садъ самъ є принео, приносимъ є и опетъ ми пара срдце. Марія треба слободно о своіой руци, о вами и мени да рѣши. Садъ пакъ, како Богъ оће.“

Онъ устаде. Мы се вратисмо кући. Марія буде дозвана. Дун-Офалинъ, нѣгова унука и я были смо сами. Старацъ саобшти яко зарумениившой се верно садржай нашегъ разговора, потомъ наше предложенѣ, затимъ нѣгово рѣшеніє. „Ты си слободна, Маріо, да о твоіой руци рѣшишъ. Я ћу ћутати. Што ты оћешъ, то мора и моя воля быти; я на све пристаємъ. Незахтевамъ напрасно изясненѣ одъ тебе. Иди у твою собицу. Представи у смиреной молитви твою ствар Богу. Причекай, шта ће ти Богъ улити. Затимъ ради; не по земномъ знаню; твоє обясненѣ доћи ће одозго. Сунце нека ти даню не светли, сяйность месеца нека ти неблиста, него Господъ нека твоя светлость буде, Богъ нека буде твоя слава. Онда твоє сунце неће више заћи, и месецъ неће свою светлость изгубити. Єръ Богъ мора твоя вечна светлость быти, а дани твоє жалости мораю край имати.“

Господична Марія стаяше са спуштенимъ очима и склоплѣнимъ рукама. Кадъ старацъ ућута, рече она после краткогъ ћутаня: „Я непотребуємъ никакво време размишляваня. У обичномъ животу, гди човечіє оштроуміє о користи и штети размишлява, може рокъ за размишлиавнѣ добаръ изпасти. Гди се пакъ дужности тиче, само є слабомоћни у сумньи. Савѣсть рѣшава брже и опредѣлителніє, него сва мудрость. Я самъ се одавна Богу молила за просвештенѣ ума.“

Потомъ ућути, баци єданъ погледъ пунъ неописане пріятности на мене, приступи къ мени, счепа мою руку и рече: „Овоме човеку, драгій дедо, обоє смо яко обвезани. Збогъ тога принадлежимъ нѣму. И да му нисмо ништа дужни, опетъ бы му я принадлежала, не што бы хтела, него што небы могла другчіє. Я самъ нѣгова заручница. Ты то знашъ. И господинъ то зна. Я небы могла другоме руку пружити. Будући ме онъ ште, то сматрамъ себе као нѣгову невесту. И кадъ небы ме искао, онъ бы опетъ было избраный моє душе, овай изборъ пакъ вечно є тайну у моимъ прсима оставіо.“

Она ућута. Сакріє потомъ своє жареће лице у свою мараму и брисаше своє лепе очи. Я стая съ куцаћимъ срдцемъ онде. Дунъ Офалинъ погледа озбильно, склопи руке и рече тихо у себи: „Єже Богъ сочета, человѣкъ да не разлучаєтъ.“ Густый облакъ пређе преко нѣгову душу и лице.

Марія продужи далѣ: „Милордъ непринадлежи нашой цркви. У єдной другой рођенъ є, коє су начела нѣговъ навичай или убеђенѣ. Али онъ прекршћа руке къ ономъ истомъ Богу милосрдія, къ коме и я; онъ клечи предъ истимъ Исусомъ, као я; онъ очекує са мномъ єднако воскресеніє, єднакій судъ, єднако разрешеніє, єднаку вечность. Различитость наше вере, мнѣнія и науке неможе нашу любовь разорити. Како би могла мати своє дете дуже любити, кадъ су унутрашня, вера, наука и мнѣніє о светимъ стварма необходимо нуждна друге у матери, него у детету? Дакле я несмемъ, и нетреба, да мою руку Лорду Балтимору одрекнемъ, ако є ова рука кадра и найманьи каменъ за зиданѣ нѣгове среће принести.“

При овимъ речма єцаше господична Марія ясно. Она небыяше више господаръ свога бола и суза. Она клоне на єдну столицу и покріє своє лице. Старацъ стояше смућенъ на єданъ мермерный стубъ сале наслонѣнъ. О момъ собственомъ станю немогу рачуна дати, тако се у мени породило дивленѣ, жалость, радость, сажаленѣ, надежда и страхъ.

Наєданпутъ устаде господична Марія, озбильно, и съ великимъ спокойствомъ. Пружи ми руку и рече: „Съ Богомъ, Милордъ. Вы сте гласъ моє внутрености чули. Садъ знайте, да я, што се мене тиче, ничія друга нећу быти, него ваша. То є вама и мени доста. Али я себи непринадлежимъ. Я принадлежикъ овоме мени у свему наймиліємъ старцу. Нѣму самъ найвише обвезана. Онъ ме може великодушно разрешити одъ ове свете обвезателности; али я саму себе не. Нашъ брачный савезъ непротиворѣчи нѣговимъ желяма за нашу срећу, нити нѣговой савѣсти. Зато ће ми слободу дати, да собомъ разполажемъ, да бы нѣгова савѣсть чиста и спокойна была. Али онъ ми неможе слободу дати, да нѣгово срдце разпарамъ. Оно ће му разкомадано быти, ако види, да се и найманѣ у мени преваріо. Милордъ, докажите нѣму и мени, да ваша вера вама смелость и величину дає, да са спокойствомъ и найтеже сносите; као што є мени моя вера снагу позаймила, да найвећу борбу свладамъ, съ коіомъ бы се трла. Онда признаймо, да є она божествене природе. Моє є одваженѣ непоречно.“

Дунъ-Офалинъ подиже се, истина велико чувство своє унуке хвалећи, али опетъ іой є противорѣчіо, говорећи, да она на свога деду невнима; да благо два човека задовольство єдногъ єдиногъ мора превазиђи. Она є томе противорѣчила съ прекинутимъ речма. Я окончамъ племениту препирку старца са унукомъ, почемъ Марінну руку полюби и реко іой: „Господична, я васъ любимъ, я васъ обожавамъ. Будите сведокъ, да самъ васъ достоянъ.“ Съ тимъ оставимъ собу и изтрчимъ на полѣ, заповедимъ да се спрема, упрегну, и вратимъ се натрагъ, да опроштай узмемъ.

Офалинъ и Марія плакали су. Офалинъ ме благослови. Я самъ волио унуку подъ руку. Она ми є морала полюбацъ обрученя дати. „Милордъ,“ рече старый, „ма шта да изберемъ, причинява ми болъ. Господине, я нисамъ могао Марію къ никаквимъ другимъ мислима склонити. Али сматрайте є као вашу вечну супругу!“

Еле, Хари, мы се разстанемо. Я се вратимъ у Лондонъ. Већъ самъ се и съ дворомъ опростіо. Краль ме одпусти милостиво. Све є за путъ спремно. Пре неколико неделя одпловиле су већъ лађе са радницима и готовиномъ. Садъ є заключено, да се остали благородници са мномъ навезу.

Съ Богомъ Хари! Съ Богомъ отечество!

Често самъ желіо, да баръ єданпутъ несрећанъ будемъ, да бы се научіо болѣ себе познати. Нисамъ ли іоштъ несрећанъ? Люблѣнъ самъ, и одбаченъ. Сва су очекиваня порушена. Моя прва и последня любовь! Я, никакавъ преступникъ, морамъ се изъ отечества уклонити, да у пустиню преко светскогъ мора идемъ. — Хари, нисамъ ли іоштъ несрећанъ? Я те морамъ оставити, ты мой єдиный! Оплакуєшъ ли ме? — Не, Хари, я самъ спокоянъ. Има нешто у мени, коє є весело, и надъ развалинама свію надежда зелени се и цвета. Я самъ срећанъ. Хари, слѣдуй ми преко мора!

---

20. Новый светъ

Балтиморъ у Мариланду
3. Октомбра 1633.

Прими, о драгій Хари, прве поздраве изъ новога света, у комъ самъ се већъ одомаћіо. Европа є већъ заборавлѣна, само не ты, моя мени сродна душо, и — іоштъ єдна.

Пловидба преко светскогъ мора ніє могла срећнія быти, него што є была. У добромъ дружству летила є дуговременость, кою обично путованѣ по мору отегћава. Мы смо живили за унапредакъ, и радовали смо се плановима великога рода и голіятски идеала' о нашимъ стварању.

Мы упловимо у Шезапикбай, и тражили смо пристаниште, коє су папири мога отца, као єдно одъ прекрасны у свету, толико славили. Доиста мы приспѣмо у єдно таково, али оно показало намъ є наскоро єданъ новый отворъ, кои є на єданъ пушкометъ удалѣнъ было, и крозъ овай отворъ дођемо мы у друго пристаниште унутра, одъ сваке буре сакривено, коє га одъ цбунова и ливада живописно свудъ у наоколо обкружено прибрежіє пространо водохранилиште заузима. Овде бы могло угодно хиљаду лађій стати.

При пловеню крозъ отворъ грмили су поздрави изъ топова пріятельски. Мы угледамо колебе на обали, люде, димъ и ватру радости. Было є красно летнѣ ютро. Топови съ наше лађе одпоздравили су. О какавъ тренутакъ, кадъ самъ садъ подъ дуготраћимъ громомъ топова изишао, кадъ самъ све скупа наше изселенике видіо, миролюбиво съ голимъ староседіоцима землѣ помешане; кадъ су ме радостно съ усклицомъ: Слобода! Слобода! Живіо! примили, такође съ лађе: живіо и слобода! орило.

Харфордъ и Елктонъ изиђу ми на сусретъ. Мы се съ радостнимъ сузама загрлимо. Я самъ очекивао излазакъ нашегъ людства изъ лађе. То є было позоріє єдинствено у своме роду, овай метежъ пришелаца, было є обузетъ различнимъ чувствованяма у новой, страной постойбини, гди ћею они остатакъ свога живота провести, и не-

*

када њиовъ пепео почивати. Потомъ одведу ме у єдну дрвену кућу, кою су они, као прву, за мене начинили. Имамъ осамъ соба; све угодне и моимъ покућанствомъ намештене. У овой пружа се єдна пространа сала за скупштину колониялногъ савѣта. Я прегледамъ с' прозора велико водно огледало пристаништа, дугачке редове одъ шатора, подземны колеба, магацина, и малы одъ дрвета начинѣны кућица; правый животъ колониста увеличавао се тамо и овамо идућимъ Индіянцима са своимъ женама и децомъ. Ови су врло поуздани. Харфордъ є њиово пріятельство одма првогъ дана свога долазка придобіо; у формалнимъ уговорима са поглавицама породица право за поселенѣ и построєнѣ целогъ предѣла на Потовмаку и овде на рѣци Патапско купіо, њима богате поклоне дао, и саюзе съ њима, као и съ другимъ удалѣнимъ породицама, заключіо.

Ови дружелюбни природни люди, коє мы Европейци дивлящима зовемо, єръ су слободни и нису робови; коє будалама називамо, єръ су честни, искрени и верни; коє као полулюде сматрамо, єръ наше пороке незнаю; коє мы идолопоклоницима називамо, єръ они єданъ другогъ збогъ вере незатвараю, немуче, на сажигалишту незгараю, или изъ куће и двора негоне, него понизно и страхопочитателно предъ невидимимъ великимъ духомъ моле се — ови су наши помоћни сусѣди. Они насъ воде у њиове шуме, садъ већъ наше; уче насъ свойствама различны дрва, шибля, растѣнія и животиня; они су нашимъ женама вештину показали, како ће одъ кукуруза лебацъ пећи; они су наши ловци, и снабдѣваю насъ са вкусномъ дивлячиномъ свакогъ рода. Еле, ми безъ случайне помоћи овы Индіянаца небы са нашимъ радницима за поселенѣ ни четврту часть тога извршили, што є већъ учинѣно.

За жетве слѣдуюће године поля су избрана, измерена, поделѣна, прекопана, поорана, обдѣлана. Будуће главно место населбине мариландске одъ Елктона и Харфорда дѣйствително є обележено; и дрвени матеріяли све више и више су довежени и приуготовлѣни. Све є дѣлателно. Овде се чую чекичи ковача; тамо далѣ удари зидара; лево и десно у умереной дальини пенѣ се димъ изъ кречны фуруна; съ времена на време ори се громъ разпукнуте стѣне.

Балтиморъ, тако ће мени за честь прво седиште нашегъ поселеня назвати, построява се по Елктоновомъ плану врло правилно, съ правимъ, єднакимъ улицама, коя се подъ правимъ угловима пресецаю. У томъ плану узето є призренѣ на будућность и растенѣ населбине. Близу пристаништа стоє бродостройнѣ и магацини за еспапе, и тако се око пристаништа у виду полуокружія зданія нове вароши подижу, са пространимъ веселимъ улицама и великимъ отворенимъ местима. Главный друмъ, кои будућій видъ целой вароши опредѣлява, садржава ће у ширини одъ 90 — 100 ст. Варошь лежи на южной обали Патапско, кои овде своє таласе у море слива.

Лето є овде врло топло, топліє него португалско, но морскій ветаръ разблажую воздухъ, и земля є богата изворима. Напротивъ дражестно є єсенѣ годишнѣ време; како лепо мораю овде пролѣна цветати! Я самь већъ, праћенъ пріятельима и поглавицама индіянски породица, по читаву недѣлю крозъ сусѣдне предѣле ишао. Уживао самь у колебама Индіянаца веселе дане, и дивіо се њиовомъ благородномъ чувству, њиовой простоти, њиовой вештини.

(Свршетакъ слѣдує.)

Юлчици.

Радость проће и веселѣ
Мене горка туга мори
Срце моє у прсима
Као жива огань гори.

О Юлчице, о анѣеле!
Ты си томе свему крива,
Єръ кадъ само тебе спазимъ
Тадъ у прси ватра плива.

А када самь у самоћи
Іоштъ ме тежа мука мори,
И срце ми моє вели
Иди, и съ њомъ садъ говори

Но кадъ к' теби, тада дођемъ
Іоштъ ме ватра узме гора
Безъ да знадемъ одкуда є,
Опетъ мыслимъ одъ Амора—

Одъ Амора башъ ће быти,
Згоћено ми моє срце,
Єръ, кадъ само тебе видимъ
Тадъ ме моє боли срце. —

З. Е. У.

Вештина познавання.

Яковъ Араго, познатый слепый путникъ и братъ скоро умршегъ славногъ звѣздослова и єстествоиспытателя, приповеда у своимъ найновіємъ дѣлу: „Оба океана," слѣдуюћу важну повѣсть.

Данилъ, сынъ єдногъ богатогъ лондонскогъ трговца, изгубіо є быо видъ, іоштъ у првимъ годинама детиньства своги. Текъ што є познао светъ, сунце се са своимъ сяйнимъ лучама испредъ нѣга уклони и бадава су доцніє покушавали, да му ма коимъ начиномъ, Свевышньимъ одузето опетъ поврате.

Подъ надзиранѣмъ г. Давида, нѣговогъ домаћегъ лекара, поће єданъ данъ у Лондону крозъ сокакъ близу циркуса, кадъ наєданпутъ, одъ єдногъ кочіяша, кои га є опоменуо да се чува уплашенъ, одтргне се изъ руку лекаровы и нагне насипомъ бегати.

Кола потрче тамо и Данила свале. Онъ разбіє чело на єдномъ оштромъ камену, потомъ опетъ устане и почне као бесомучанъ да яуче, Г. Давидъ на ово брзо дотрчи.

„Шта вамъ є пріятелю?" упыта га забринутимъ гласомъ.

„Я ћу полудити! я самь изванъ себе!" одговори му Данилъ, ставивши руку на крваво чело.

„Умирите се мало, Данилу, ова рана посве ніє тако опасна."

„То ме іоштъ тако неузнемирава и неплаши; я несмемъ да погледамъ!"

„А зашто?"

„Богъ є Богъ — я видимъ, я видимъ! Ево нешто, сасвимъ близу кодъ мене — я се додирамъ, што годъ оћу могу опипати; чувства ми се замрсила; я се боимъ . . .!"

„Умирите се и хвалите Творца," рече лекаръ, завезавши му у исто време очи своіомъ марамомъ; „немойте да дирате никако ово покривало, оно ће вамъ другій спаситель быти. Айдете, пріятелю, да се вратимо кући; множина, коя насъ окружава, моли се Богу за васъ; ево кола, попните се."

Мало затимъ и сродници Данилови молили су се Богу; єдиный лекаръ бояо се да се видъ ніє ударомъ іоштъ већма повредіо и призивао є сва знаня у помоћь.

Чимъ се г. Давидъ увери, да Данилъ ніє орудія вида повредіо, веже му очи іоштъ већимъ платномъ, затвори га у єдной врло мрачной соби, па потомъ стане га мало по мало на дневну светлость привикавати.

Найпосле приспе данъ главногъ испыта, г. Давидъ скупи у єдной сали у исто време плашеће се и срећне родителѣ и пріятелѣ Данилове и неке одъ нѣговы другова, кои су му свагда у нужди помагали.

Дубока тишина владала є у тавной соби.

„Узмите мою десницу," рече лекаръ Данилу, „и седите поредъ мене на столицу. Вы дрктите, пріятелю, вы сте узбуђени; ако немате снаге да се умирите, ако немате храбрости, да примите неочекивано благодѣяніє, съ коимъ васъ є Свемогућій обдаріо, то ћу я драговольно іоштъ причекати; обећавате ли ми се, да ћете быти мирни?"

„Обећавамъ, пріятелю; али овай є тренутакъ тако торжественъ, да я морамъ текъ топрвъ Бога у помоћь призивати."

„Молите се Богу и умирите се."

„О Боже, буди ми у помоћь!" моляше се Данилъ, „и буди твоя воля! Ко є то кодъ мене?"

„Ваша мати, коя клечи и Богу се моли," одговори лекаръ, „ваше сестре, вашъ отацъ и неколико ваши найбольи пріятеля."

„Добро, добро! я се подвргавамъ."

„Лепо! али будите послушни; радите све точно, што вамъ наложимъ, немойте да окрећете главу нити лево нити десно, већъ управо предъ себе гледайте и гди вамъ я кажемъ тамо гледайте."

„Вашъ ученикъ покораваће вамъ се, рече Данилъ тужно смешећи се; „говорите."

„Вы знате, пріятелю, шта є столъ, пасъ, и дете?"

„Да."

„Добро! Два корака одъ насъ на єдномъ столу я самь поставіо єдно псето и єдно дете;

они су први предмети, кое вы гледате, и кое треба да видите. Само немойте веома да потресате духъ, иначе я ћу іоштъ одложити испытъ; охрабрите се Данилу, ево светлости.“

Данилъ побели као креда и овогъ тренутка вежу му опетъ очи.

„Я васъ молимъ за опроштенѣ, пріятелю, молимъ опростите ми,“ повиче Данилъ єцаюћи; „кадъ се опомонемъ да ћу сутра, може быти іоштъ и данасъ моіой матери на сусретъ иѣи, да ћете ми то одобрити, да браћу мою потражимъ, и съ ньима се насмеяти: тада ми се преокрене мозакъ и уплашимъ се одъ светлости скоро тако яко, као и одъ помрчине.“

„Уклоните се, уклоните се,“ рече г. Давидъ озбильно; „уклоните се пріятельи; Данилъ є изгубіо присудствіе духа. Онъ страда збогъ своє боязльивости.“

„Не, лекару, садъ самь се сасвимъ успокоіо; мое су ми сузе добро учиниле, садъ ћу да слушамъ, заповедите ми само.“

„Веруємъ вамъ, осимъ тога я самь васъ пытао, да ли знате, шта є дете и шта є пасъ и вы сте ми одговорили, да то знате. На овомъ столу поставіо самь дете и пса. Разгледайте само добро, я васъ молимъ.“

Садъ му по другій путъ одвеже очи.

„О Боже, какво чудо!“ повиче Данилъ; „шта є то, што се тамо нія?“

„То є дете а оно є пасъ, обое на єдномъ столу.“

„Али кое є дете? — а кое пасъ? Я то немогу знати, докъ ій неопипамъ прстима; тако ій іоштъ немогу разликовати.“

„Добро, мы ћемо вамъ допустити, да намъ ій и тако погодите.“

Лекаръ му опетъ свеже очи, онъ доће и опипа оба предмета па ій безъ по муке погоди.

„Садъ вратите се на ваше место,“ рече лекаръ.

И докъ є онъ сео, лекаръ намести на место детинѣ пса.

„Добро,“ рече г. Давидъ, „садъ се нећете зацело преварити; означите дете, а тако исто и пса.“

„То ніе тежко,“ рече Данилъ; „пасъ є на левой а дете на десной страни.“

Требало бы да є противно казао.

Я іоштъ сданпутъ кажемъ, да се учи гледати, као што се учи читати и иѣи, дете потребує водильке, єръ оно незна да опредѣлює точно дальину, као и опасность, и Данилъ є было као и дете; онъ є увекъ прстъ опекао, кадъ є хтео да покаже пламенъ свеће. По сокаку увекъ са разширенимъ рукама, боећи се да о што главомъ неудари, кое є іоштъ сасвимъ далеко одъ нѣга было и єдногъ вечера, кадъ є првый путъ месецъ на небу угледао, падне поребарке на землю и рече лекару: Да му Богъ оће ватрену куглу на главу да баци.

Међутимъ непрестано є напредъ корачао; срећни родительи и пріятельи Данилови ругали су се примѣчаняма новайліе и неплашећи се будућности покушавали су, да му дѣйства перспективе понятнимъ учине.

Шестъ месеци Данилъ є гледао како се сунце раћа, како горе листаю, како река тече, како цвеће цвета; онъ се правилномъ наступаню дана и ноћи дивіо; онъ є сватіо сагласіе погледа са речма и свакогъ ютра и вечера по єданпутъ є свою матерь у чело полюбіо.

Єдногъ се ютра пробуди.

„Іоване, зашто неотворишъ капке одъ прозора?“

„Господине, они су већъ одавно отворени.“

„Єли то истина? О вѣчный створителю, дакле я самь опетъ ослепіо.“

На годину дана после тога закопаю у башти Белдамской єдногъ с'умашедшегъ именомъ Данила, кои є самъ себи съ гвожђемъ одъ прозора вратну жилу пресекао. А. С.

Марія Терезія као царица и жена.

II.

Марія Терезія, кадъ є конференцію оставила, вратила се у свою собу. Почемъ є ютреный часъ већъ у послу и извршеню дѣла провела, а потомъ у државномъ савѣту засѣдавала, садъ іой є слободно было, за неко време не државникъ, него жена быти, и у допадльивомъ разговору о овомъ и ономъ, да мало на бригу о владѣнію заборави. Међутимъ было є сатъ, кои є царица имала обичай своимъ намештаю посветити, єдиный часъ у целомъ дану, у кои є Марія Терезія себи дозволила, и срдцемъ и мислима жена быти. Нѣне придворне даме имале су обичай увекъ са стра'а пунимъ срдцемъ свакогъ вечера на овай суђеный часъ наступаюћегъ дана мислити, и Бога молити, да бы овай срећно прошао. Придворна дама и читательница царичина, Шарлота одъ Хиронимусъ, више пута се изяснила, да бы волела, гордой владательици увече по три сата латинске депеше изъ Мацарске прочитавати, него уютру само по' сата са намештанѣмъ косе нѣне заповедице занимати се.

Али чимъ є царица данасъ у свою собу за чешлянѣ ступила, заблисгало є нѣно лице срећнимъ, тихимъ смешенѣмъ, да є мала читательница тимъ сасвимъ охрабрена была, и срећнимъ изразомъ иза столице, коя є предъ венеціянскимъ огледаломъ поставлѣна, стане сасвимъ готова, да кићенѣ царице одпочне.

Марія Терезія ясно уздануувши посади се на столицу и своіомъ собственомъ рукомъ скиде златну мрежицу, коя множину нѣны лепы витица сакриваше.

„Данасъ се потруди, да ме врло лепо украсишъ, Шарлота,“ рече она, почемъ се смешећимъ погледомъ къ огледалу окрену, да бы съ допадльивосћу свой ликъ огледала.

„Ваше Величество непотребує мое и найманѣ помоћи, да лепо буде, рече придворна дама своимъ лаганимъ, тихимъ гласомъ. Кадъ є Ваше Величество онда на државну скупштину Мацара дошло, ніедна рука фризера ніе вашу косу наместила, у невештимъ витицама покривала є вашу главу, и савъ светъ каже іоштъ и данасъ, да ніедна фризура ніе тако лепа, као ондашнѣ витице царице.“

„Али одъ тогъ времена има већъ тринаєсть година, рече Марія Терезія. Тринаєсть година и колику бригу и коликій болъ претрпила є моя глава од'онда. Краль прайскій, лютый човекъ, кои ми є милу Шлезію узео, кои є кривъ у томе, што самь я пре времена оседила и већъ се боре на момъ челу показую.

Ако никаква друга кривица нѣгову савѣсть нетишти, то ће онъ мирно спавати, рече Шарлота смешећи се. Вашегъ Величества коса є исто тако лепа, као што є и была, нити є чело и найманьомъ линіомъ старости означено.“

Око царичины устница играше се умилно смешенѣ, и нагло свою главу натрагъ бацивши и свою малу читательницу и фризерку са сіяюћимъ очима погледавши, рече: „Мислишъ ли дакле, Шарлота, да се я Францу іоштъ могу допасти, и да онъ неће никаквый стидъ заслужити са своіомъ женомъ? Садъ, дакле накити ме данасъ врло лепо, да бы се цару врло добро допала; я имамъ данасъ да му нешто важно кажемъ, и добро ће быти, ако найпре нѣгове очи задобіемъ, па онда лакше є и целу главу добити. Брзо дакле къ дѣлу, дете и —“

Царица, ућути, єръ врата близу нѣ брзо се отворе, и врховна дворянка графица Фуксъ уђе съ необичномъ хитньомъ.

„Ай, гле, повиче царица зачуђена, ето Фуксине, да при накиту помогне.“

Али врховной дворянки ніе было по вольи, што се царица та доброгъ разположеня духа показала. Она се поклони дубоко шпанскимъ величествомъ предъ своіомъ заповедницомъ.

„Царско величество нека се смилує, ако самь узнемирила, рече она тихо. Но имамъ Вашемъ Величеству стварь одъ найвеће важности саобштити, коя никакво одлаганѣ не трпи, и кою я желимъ на-само вашемъ величеству саобштити!“

„Ахъ Фуксъ, ты изгледашъ врло озбильна, рече Марія Терезія боязльиво, то є дакле нешто врло зло, што си ми донела. Но садъ кажи ми, шта є то! Нека и Шарлота што зна о државной тайни, она ће умети сачувати.“

„Милость, Ваше Величество, ніе никаква државна тайна, кою Вашемъ Величеству, и само вашемъ царскомъ уву саобштити желимъ.“

Царица се стресе, и нѣне велике очи іоштъ већма се отворе. „Никаква државна тайна, рече она, то є дакле нешто, што се мене лично тиче, нешто — иди наполѣ, Шарлота, иди у кабинетъ, и чекай, докъ те зовнемъ.“

Придворна дама удали се брзимъ корацима. Марія Терезія гледала є за ньомъ, докъ се и врата незатворише. Потомъ се окрену живо врховной дворянки.

„Садъ смо саме, рече она брзо, садъ говори. Али брзо, безъ свакогъ околиша, Фуксино, остави се сваке титуле, и кажи брзо, што казати имашъ. То є нешто, што мое срдце пара, већъ осећамъ. Говори брзо!“

„Величество ми є наложило, да свуда бдително око имамъ, рече врховна дворянка своимъ мирнимъ, тихимъ гласомъ, и да на служителѣ царскогъ величества, колико узмогу, пазимъ и бдимъ, и о свакомъ догађаю, кои дознамъ, вама извѣстіє дадемъ. Садъ ми є текъ одъ дугогъ времена извѣстно тайне пуно суштество првогъ придворногъ служителя Нѣговогъ Величества цара у очи пало, и дала самъ чрезто точно на нѣга мотрити.“

„Ахъ, ты си дала пазити на нѣга,“ промумла царица, почемъ є у грозничавомъ узбуђеню своє руке єдну о другу трла.

„Да, Ваше Величество, то самъ учинила, и пре єдногъ сата донесе ми мой шпіонъ вѣсть, да є придворный служитель царскій башъ изъ кабинета Нѣговогъ Величества изишао и єдно запечаћено писмо у руци држао, съ коимъ се брзо изъ двора удаліо.“

„Ахъ, причекай мало, рече царица, моє срдце куца, оће да се разпадне! воздухъ! воздухъ!“

Она дивльимъ покретомъ разтвори свой кадифеный прслукъ, и брзо изподъ овога другій єлекъ одкопча. „Тако, рече она дисаюћи, садъ ми є болѣ! Садъ говори далѣ!“

„Я самъ оставила мога уводу на капіи, крозъ кою бы служитель прошао, и да чека, докъ се овай врати, и онда самъ узела себи слободу, да господинъ Гаспарди у име Вашегъ Величества мени предстане.“

„Па онда?“ упыта царица изванъ себе.

„Онда се онъ повратіо, и повинуюћи се наложеной му заповести одма, пре него што є цару отишао, дошао є къ мени.“

„Ако онъ цару каквый одговоръ носи, єли іоштъ кодъ нѣга?“ упыта Марія Терезія.

Врховна надзирательица поклони се потврђуюћи.

„Гди є служитель?“ упыта царица, коя тежко и грозничаво изъ свои, надимаюћи се прсію дахъ изпушташе.

„Тамо у предньой соби, Величество!“

„Ты си нѣга самогъ оставила? повиче Марія Терезія срдито. Лукавый Италіянацъ ползоваће се тимъ временомъ, или писмо цару однести или га сакрити.“

„Будите милостиви, Величество, я га нисамъ самогъ оставила. Духовникъ Вашегъ Величества кодъ нѣга є, и Ваше Величество зна добро, да мудре очи отца Порхамера ништа преварити неможе.“

Марія Терезія ніє одговорила одма. Она се проће нагло неколико пута горе и доле и видила се да тежи за дисаємъ и покоємъ. Онда стаде тавнимъ погледомъ и уздигнутимъ трепавицама.

„Зовите Гаспарди унутра, я желимъ съ ньимъ говорити.“

Надзирательица се окрене къ вратима, и почемъ є ова отворила, даде знакъ наполѣ, и заповеди му у име царице уѣи унутра.

Одма показа се на вратима малый страхопочитательно пригнутый стасъ господина Гаспарди, првогъ придворногъ служителя Нѣговогъ Величества цара Франца Лотарингскогъ.

Марія Терезія ступи му нагло на сусретъ, и гледаше пламтећимъ очима, већъ одавно ньой мрзкогъ повереника нѣногъ супруга. Али лукавый Италіянацъ чувао се добро да се нѣговъ погледъ са гнѣвльивимъ севанѣмъ царичиногъ величества несусретне. Онъ стояше дубоко сагнутомъ главомъ, у страхопочитательной понизности, и тако недвижимъ чекаше на заповесть царице.

„Погледай ме! господинъ Гаспарди, повиче Марія Терезія гласомъ, кои као удалѣный громъ заечи. Погледай ме и одговори на пытанѣ.“

Господинъ Гаспарди подигне свою главу полако горе, и своє мале црне очи съ изразомъ савршене простодушности управи на узбуђено лице царице.

„На кога є писмо управлѣно, коє си пре єдногъ сата одъ цара приміо?“ упыта царица.

„Ваше Величество, я нисамъ умео адресъ прочитати, рече Гаспарди мирно. Нѣгово Величество благоизволило є само кућу означити ми, куда самъ писмо однети морао, то є было довольно.“

„А коя є была то кућа?“

„Величество, я самъ нумеру заборавіо.“

„Али у коіой улици лежи ова кућа?“

„Величество, будите милостиви, ове тврде немачке речи быле су моіой глави тежке тако, да самъ ій съ великомъ мукомъ памтіо, докъ є нуждно было, садъ самъ опетъ заборавіо!“

„Ты дакле нећешъ, да ми кажешъ, куда си писмо царево однео?“

„Величество, сасвимъ ми є немогуће, єръ самъ заборавіо!“

Царица нагло ступи єданъ коракъ напредъ къ нѣму, и нѣне пламтеће очи чинише се, као да ћеду овогъ дрзкогъ човека, кои се дрзнуо, ньой узпротивити се, смрзкати.

„Садъ, рече она яснимъ заповедаюћимъ гласомъ, я видимъ добро, да си ты єданъ лукавъ и подмуклый човекъ, али нећешъ ми овай паръ побећи! Дакле я ти заповедамъ као твоя царица и заповедница, да ми писмо предашъ, коє си у твомъ прслуку сакріо! Я ћу га сама цару предати!“

Синьоръ Гаспарди посрне натрагъ и нехотице руку на своє прси притиснувши, као да є хтео благо прикрити, коє онде сакривено држаше, дрктаюћи рече: „Величество, будите милостиви, я немамъ никакво писмо!“

„Имашъ ты, ено га у твомъ цепу, повиче царица громовнимъ гласомъ. Несмешъ се противити, него драговольно подай, ако нежелишъ, да моє служителѣ зовнемъ, да ти га силомъ одтргну.“

„Дакле, оће ли Ваше Величество, да я неверанъ и издайный служитель мога господара будемъ?“ упыта Гаспарди уздишуући.

„Ты ћешъ служити твога господара болѣ, ако ми писмо предашъ, него ако га цару однесешъ, рече Марія Терезія брзо. Іоштъ єданпутъ заповедамъ ти, да ми писмо дадешъ!“

Синьоръ Гаспарди уздане дубоко и усуди се, молећимъ погледомъ у лице царице погледати. Али кадъ онъ одъ лютине зарумењене образе царице, нѣне дрктаюће устнице, нѣне пламтеће очи спази, ніє имао духа, дуже противити се. Съ дубокимъ уздисаємъ извуче изъ своігъ недра писмо, и преда га царици.

Марія Терезія викне као бесна, и насрне съ дивльомъ лютиномъ какве лафице на ову артію, кою у своимъ дрктаюћимъ рукама смеляви.

„Величество, величество, шапуташе иза нѣ стоећа врховна надзирательица, зарь нећете високу милость имати, да пре свега служителя одпустите, да небы онъ вашу срдню видіо, и целомъ свету после о томъ приповедіо?“

„Тежко теби, ако се усудишъ єдной човечіой души о томе приповедити, повиче царица, претећу руку, у коіой писмо држаше, спрамъ Италіянца подигнувши. Тежко теби, ако цару кажешъ, шта се овде догодило!“

„Сачувай ме Боже, да я тайну моє царице издамъ, закуне се Гаспарди. Али какавъ ћу одговоръ цару однети!“

„Казаћешъ, да ниси никакавъ одговоръ донео, и то ти неће быти прва лажь, съ коіомъ си твога господара преваріо,“ рече Марія Терезія презрительно, почемъ Италіянцу даде знакъ, да изиће. Потомъ, кадъ се овай нѣной заповести повиновао, окрене се съ движеніемъ очаяня пуногъ бола къ надзирательици.

„Ахъ, Маргарета, повиче она дубоко узбуђена, како самъ несрећна, оплакиваня достойна жена! Я нисамъ ніедногъ другогъ човека любила, него само могъ супруга! Моє цело срдце, моя душа принадлежи нѣму, и нѣму самомъ, и онъ оставля свою верну жену, матерь своє децe, да другимъ женама свою любовь покланя, коя мени принадлежи.“

„Али мож'да є само преваренъ, рече графица, кою любопитство гоняше, да дозна, кои є ово писмо цару писао. Мож'да є то какова лакомислена, честолюбива каћиперка, коя жельомъ разпалѣна гледи, да лепогъ цара у свою мрежу улови, како бы му се свуда на путу намећала!“

Царица єдва є слушала на ове речи. Она быляше руке отворила, и сматраше тавнимъ погледомъ згнѣчену артію.

„Охъ, промрмля она тихо, мени є садъ тако, као да хиляду мачева изъ ове артіє излећу и у мою се душу забадаю. А коя є то жена, коя се дрзнула, да ми мужа моє любови и верности отргне? — Ахъ, тежко ньой, ако вѣно име дознамъ, повиче она онда са громкимъ гласомъ. И дознаћу га! Я ћу сама моме мужу писмо предати, онъ ће га у момъ присутствію отворити, и подписъ ми показати! Ахъ, я ћу правичность упражнивати, строгу правичность! Бракопарушеніє є проклето преступленіє, и нико несме у моіой земльи неказнѣнъ таковый грѣхъ учинити! Ахъ, само ако име дознамъ, име ове проклете каћиперке, коя ми є мужа развратила!“

„Па то є име лако дознати, рече врховна дворянка, Вашемъ Величеству нуждно є само пи-

смо отворити, и прочитати, да све дозна што жели знати.“

Царица погледа є готово упрепашћена. „Ты мислишъ, да треба писмо, коє ніє на мене управлѣно, отворити?“

Врховна надзирательница показа рукомъ смешећи се на артію. Погледайте, Ваше величество, печатъ є већъ разкинутъ. Вы сте га у вашой руци згнѣчили. Іоштъ є нуждно само папиръ єдно изъ другогъ извући, да бы видили, одъ кога є писмо написано. Я се смемъ обкладити, да є оно одъ лепе играчице Рикардо, коіой се царъ юче у балету толико дивіо, и о коіой се кодъ свои кавалѣра тако изясніо да ніє никада тако лепу жену видіо.“

Царица єцаше болно, и две велике сузе скотрляю се низъ образъ. Али она ій убрише брзо, и видило се, да се овы видими знакова нѣногъ узбуђеня стидила.

„То є бѣдно и слабо, да неверника оплакуємъ, рече она. Мени се пристои уредити и казнити, а то ћу и чинити! Кадъ доликує да самъ царица и владательница, то ми личи и за име криваца испытивати, и у мраку кріюће се преступленіє на видикъ изнети. Я ћу дакле име тогъ лица дознати, коє се усудило, са супругомъ владаюће царице тайну а притомъ и казни достойну промену писама проводити. И, да бы ово име дознала, морамъ ово писмо отворити, садъ ћу га дакле отворити! Али почемъ ово чинимъ, заклинѣмъ се, да нећу више ништа прочитати, него само име. Єръ писмо отварамъ не изъ непристойногъ любопитства, него да име дознамъ.“

И почемъ є Марія Терезія при чистой свести была, и видила да има пуну власть къ дѣлаю, коє ће сада извршити, разтвори брзо рукомъ печатъ, и одвои краєве писма єдно одъ другогъ. Али верна себи заданой заклетви, ніедну врсту ове артіє ніє прочитала, него є само на подписано име очи бацила.

„Рикардо! повиче она са одъ лютине дрктаюћимъ гласомъ. Ты си погодила, Фихсинъ, онъ има любовь са Рикардомъ! Ньой є царъ писао, одъ нѣ є дошао овай одговоръ!“

Она привиднимъ спокойствомъ опетъ писмо лепо склопи, као што є было и мету га на асталъ. Само дркташе нѣна рука, кадъ є то учинила, и дубоко бледило прелети іой лице.

Врховна дворянка ніє се дала преварити овимъ привиднимъ спокойствомъ. Она є познавала ово врло добро, и знала є, да ово спокойство само ветровитой тишини наличи, коя страшной олуи предходи. Она се приближи тихимъ корацима вратима, и даде знакъ у предньой сали чекаюћемъ духовнику да уђе.

(Свршетакъ слѣдує.)

Бой и Луча.

(Басна изъ Хердера.)

„Да ли самъ я што? како, или я нисамъ ништа?“ тако говорише боя к' лучи. „Я єсамъ нешто, а и нисамъ, и єдно и друго; често, кадъ се са лепотомъ моіомъ поносимъ, искусимъ ништету мою, докле ме ты наново неозаришъ, и зракомъ твоимъ животъ повратишъ; зато свѣтлећа лучо, я те молимъ, рецы ми, тко си ты? и како мене зову?“

„Ты се зовешъ боя?“ одговори луча, „и неварашъ се, моє са чедо. Ты се блисташъ у красоти матере твоє, кадъ ти я зраке моє посудимъ. И докле годъ ты замномъ чезнула будешъ, я ћу те свагда наново озарити посувши те краснимъ блистанѣмъ; но чувай се притомъ гордости, єръ ты безъ мене ниси ништа, сасвимъ ништа!“

„Да шта си ты, свѣтлећа лучо?“ „То непитай,“ одговори мати; „єръ што бы ты одъ мене чути и разумети могла, може ти већъ и самъ зракъ мой показати; пакъ и нѣга самога нећешъ сасвимъ разумети моћи — єсть, и кадъ я хиляду другихъ створеня изаберемъ, да ихъ изнова озаримъ, све є то само боя, а я самъ єдина луча!“

Ђ. М.

Моіой.

Я те гледимъ, и кадъ сунце на зенику трепти ясномъ,
Я те видимъ, и кадъ месецъ краси вечерь зракомъ;
Предамномъ си, и кадъ Лаоръ любкозвучно крилма маха,
Сву те видимъ, и кадъ магла с' мракомъ бори с' плаха,
Видитћу те и при жбуну гдѣ пуполякъ цвета руже,
Гледатћу те и у верту кадъ зеленъ сва леже;
Любитћу те и у дану кадъ жубори све и праска,
Грлитћу те васданъ нѣжно и рикъ кадъ є треска;
Памтитћу те лугъ зеленомъ докъ одѣва с' любве бойно,
И' теб' злато заборавит' нећу, чуй ме явно.

Д. Н.

Зачинци.

* Обично люди оно куде, што сами ни снаге ни вештине немаю.

* Славноме Доситею валя споменикъ подићи, рекли су многи; а заръ она незнатна плоча кодъ београдске цркве, коя место означава, гди му кости почиваю, ніє монументъ србске немарности спрамъ славнога мужа?

* Повѣстница є патрашке идуће пророкованѣ.

* Црногорци су на Граову 12 ока турски колайній скупили, штета є што те колайне млого невреде.

* Жене су и по томе сретніє одъ людій, што — кадъ до великогъ достоинства доју, немораю се надувати; тай имъ трудъ одузимаю кринолине.

* Млоги люди доспеваю до неке висине као и оцачари; ови као и они се провлаче крозъ мрачне и укаляне одушке докъ до вр'а доју.

* Ленгеръ є символъ надежде, и тако є начинѣнъ, да є, ма одъ коє стране да га сматрашъ, увекъ наличанъ на іоту (ј).

РЕБУСЪ.

(Народна пословица.)

Т

ЯС

& Я.

КРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Шта има новогъ у новинама, Петаче?

Петакъ. Ништа важногъ; конференція є одузела Власима коньскій репъ, кой су они досадъ у ньовомъ грбу имали, а за Наполеоновогъ сина веле, да већъ ногомъ иде.

Еракъ. Већъ иде ногомъ? то є за нѣга врло пробитачно и нуждно.

Еракъ. Ей, ніє вайде, Петаче! морамо се растати.

Петакъ. Кудъ си намисліо, брайко?

Еракъ. Та идемъ и я кудъ и други, на Врачаръ.

Петакъ. На Врачаръ? — — ако тамо пођешъ, немой заборавити да понесешъ ашовъ.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Одъ стране директората гимназіе карловачке расписано е стѣциште за катедру математике и наравне исторіе. Овай расписъ овако гласи: Стѣциште на упразнѣну катедру математике и наравне исторіе прве у нижимъ, а вторе у нижимъ и вышимъ разредима гимназіе карловачке. Плата е годишня одъ 500 фр. у банк. — Православни Србльи, кои су гимназіялне науке добро свршили, испыте зрелости положили; къ томе, кои на професорско званіе волю, а за предаванѣ речены наука способности имаю: нека се до 15. Септем. о. г. по ст. съ прошеніемъ и нуждныимъ свидѣтелствама на высокій Гимназіе Патронатъ у Карловцы обратити изволе. Дана по вышемъ налогу у Карловци 19. Августа 1858.

Београдъ. Нѣгова Свѣтлость премилостивый Князъ нашъ вратіо се у Београдъ. — Палата — кућомъ оваково великомасивно зданіе неможе се назвати — кою г. маіоръ Миша на нашой піяци зидати дае, неће ни ове године готова быти, макаръ да е вѣчъ одавно подъ бакарнимъ кровомъ. Као што чуемъ, стаће зданіе ово на 40000 дук. и за нѣга веле да ће быти београдскій Пале-роялъ. — Убице, кои су удовици М. пре неколико месецій вратъ одсекли и поарали, ухваћени. — Правительственимъ решеніемъ нареди се преустроенѣ послено-трговачке школе, коіой е садъ дано име „трговачка школа.“ У овомъ ће се заведенію по званичнимъ извѣстію предавати: Вѣрозаконъ, србскій, немачкій и талиянскій езикъ, трговачка аритметика, исторія и географія за трговину и радиность и познаванѣ отечества, физика, хемія и технологія, познаванѣ робе, народна економія, законодавство трговачко, западтлійско и мѣничко, и основи права међународногъ, краснописъ, стенографія, исторія изобратена, енциклопедія умѣтности и науке. За учебна средства служи ће младежи следећа: библіотека, збирка робе, естественословный кабинетъ, апарати физикални и технологични, хемична лабораторія, збирка новаца и практичкій контоаръ. Овако богато снабдѣвено заведеніе быће за наше отечество одъ велике ползе, и подпуно заслужуе, да и оно странски родительи на исто вниманіе обрате. Само се чудимо, што у програму ништа нестои за грчкій езикъ, да ће быти предаванъ, макаръ да е овай езикъ не само по Турской вѣчъ и по другимъ европскимъ земляма за трговца одъ велике користи.

Ѭ. Подринѣ 17. Августа. Немогу пропустити да вамъ неявимъ жалостный догађай између 14. и 15. т. м. у овой окр. вароши и окр. овомъ збившии се, кои паданѣмъ неописаногъ излитія кише, страшномъ грмлявиномъ, севанѣмъ муня и пуцнявомъ громова свакомъ е не мало стра задао, и мислили смо, да е часъ страшногъ суда приспѣо, или да ће Лозница као Содомъ казнена быти. Киша е око 10 сати пре поноћи падати почела, око 11 сати стану пушке една изадруге пуцати, по свой вароши стаде вика, лелекъ и лукане поредъ реке Штира и потока Грабовице: кое обадве преко вароши ове теку. Потокъ Грабовица поплавіо е дуване и куће, оборіо е кову камену ћупрію, еданъ аръ, мутвачку собу, и сама мутвака подъ квартиромъ г. окружногъ началника бывшегъ однео е. Река пакъ Штира поплавила е стару варошь, сву луку и нову варошь преко рѣке ове постоећу, усѣве, ограде и пр. Млогу е штету ово напрасно излитіе воде учинило; и више бы можда у овой вароши починило да ніе врстный помоћникъ началичества окружія ов. г. А. Ристићъ чиновно у помоћь притекао, и самогъ бы Милована Карамарковића болестна у постельи лежећегъ вода удавила, но е помоћу овога врстногъ г. Ристића избавлѣнъ. — Варошица Крупань у срезу рађевскомъ у овомъ окружію потопљена е у исто време рієкомъ Богоистицомъ, кои одъ стране Сокола долази. У истой су варошици жертвомъ постали 3 дућана са еспапомъ и занатлискомъ робомъ; ове е дућане вода заедно са у њима налазећимъ се еспапима и однела, млоге куће и дућане оплавила, као и питома поля, сѣна и усеве утаманила е. Ова е вода до Завлаке и утока свога у Ядаръ, а оданде до утока овога у Дрину чуда е починила; сва сѣна и усеве потопила, млоге и сасвимъ поодносила и целый путъ одъ потока Жиче па до Липнице скоро полила была, да су млоги путници у Лѣшницы, кои су у Лозницу ићи посла имали, остати морали, докъ е вода спала. Вода е тако у велико излила была, да е у первый ма' т. е. одъ 15. увече до 17. газити се ніе смело, ни могло. Овогъ е лета необично излитіе кише у овоме окр. велику штету и сену и усевима причинило, и яко се боимо да не буде велика скупоћа.

— Срб. Нов. пише: Са више страна добили смо данасъ извѣстія о великимъ штетама, кое е киша и съ њомъ скопчаный изливъ воде починіо у земльи нашой. 14-стый и 15-стый данъ овога месеца были су пуни ужаса. Киша е толика силна падала, да су се воде страшно разлиле и сву околину свою потопиле. Тако е особито было у Крагуевцу, Свилайнцу, Бранковини и Лозници. Редко да е коя зграда узъ воду или близу воде стоявша остала читава, ћупріе су млоге развалѣне и однете, читави грмови и стене валяле се по бурной води, многа стока подавлѣна, смртва жита и сенокоси сатрвени, а и кукурузи оштећени яко. Срећа ће быти ако ово беспило водене стихіе ниеикоме людскомъ створеню животъ одузело. У Лозници се една породица налазила у крайньой опасности што се овога тиче, и само се пожертвованю човеколюбивы неки сажителя има благодарити што е спасена.

— У Голубинци су овы дана два циганина едногъ Словака, кои имъ е было на путу, кадъ су коне красти хтели, убили ударомъ ножа у мозакъ. Несретный Сковакъ было е отацъ едногъ детета.

— Ноћу између 13. и 14. т. м. изгорела е шећерна фабрика гг. Арнштайна и Ескелеса у Люблини са целомъ залишностю шећера. Она е обезбѣђена кодъ различны заведенія противъ пожара.

— Решена е подпора одъ 400.000 франака за Морзеа, заслужногъ творца садашнѣ системе телеграфіе. Многа су владѣнія подпору приложила.

— Нѣг. Велич. Царъ поклоніо е поводомъ срећногъ рођеня престолонаследника 20.000 фор. да се раздѣле међу сиромашне майсторе и радине, и стидне сиромаке. Нѣно

Подунавка излази сваке Недѣлѣ у вече, и коштa за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштаринoмъ 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србіе нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 35. У Земуну 31. Августа. 1858.

Основанѣ Мариланда.

Изъ балтиморски' породичны лѣтописа, одъ Чокера.

(Свршетакъ.)

21. Први успѣси колоніе.

Зацело, Харри, я осѣћамъ у овой пространой, лепой усамлѣности Мариланда досадъ неуживану срећу, безпечалность и душевный покой, о коме самъ у Европи само слабо предчувствованѣ имао, кадъ самъ съ тобомъ по читавъ данъ у мало посѣштаване долине или на брегове тумарао, и кадъ смо поредъ жуборена каквогъ потока или подъ сѣнастимъ каквимъ дрветомъ наше препоћиште имали.

Я осѣћамъ себе оснажена, подкрепљена, чиста, као да самъ изъ каквогъ крѣпителногъ купатила изишао. Я самъ се природи одао. Я садъ видимъ, зашто Индіянци презиру наше Европейско изображенѣ а слободу предпоставлю.

Мы се спремамо садъ за зиму. Она ће по казиваню Индіянаца строга быти. Мы зидамо подрумове и подземне колебе. Такође єдна пространа древена кућа за цркву є освећена. Вишина населѣника єсть католичкогъ вѣроисповеданія, но има неколико фамилія, коє принадлеже пуританской и епископалной цркви. Долазакъ неколико трговаца изъ Виргиніє, гди є наша населбина позната, — они су наши найближи сусѣди на Шезапеакбаю, — было є намъ міо, што су насъ средствомъ трговине гдѣкои потреба снабдѣли. Єръ, као што се Елктонъ у Енглеской старао, да насъ са свима необходимо нуждним потребама снабдѣ, тако исто примѣтили смо текъ садъ овде, шта вамъ є нуждно. Текъ ови трговци горко су се тужили на ограниченя, коя Енглеска ньовой трговини поставити оће; на изключителне привилегіє поєдины кућа; на недостатакъ поредка у колоніи, коя, премда є већъ старія него наша, то опетъ изгледа іоштъ на будућность. Кадъ су слободе наше колоніє и начела разумели, на коима ће благостанѣ и срећа Мариланда почивати, држали су насъ за срећне, предсказивали намъ брзо цветанѣ и молили за дозволенѣ, да се са другимъ незадовольнима изъ Виргиніє кодъ насъ доселити могу. Али већиномъ одъ ньи протестантскогъ є вѣроисповеданія, као што є кодъ насъ већиномъ католичке вере.

То ми є дало повода, те самъ у недѣлю грађане наше населбине дао скупити. Истина свима су већъ позната была одъ мене преозначена условія, подъ коима самъ умножаванѣ населѣника у Мариланду допустіо; али хтео самъ да самъ народъ вредность (цену) тій условія упозна; свою волю изяви; слѣдователно савршену вероисповедну слободу Христіянима свакогъ вероисповеданія допусти, тако да небы нѣдна црква икакво преимућство уживала, и свакій грађанинъ изъ Мариланда да другоме у грађанскомъ праву равнъ буде. Я самъ хтео, да сви, као слободно собствено убѣђенѣ, изяве, да овде свештеникъ сваке вероисповедне партіає само државный званичникъ, или званичникъ обштине буде, а не членъ какове невидиме, одъ отечества разставлѣне, подъ именомъ цркве особито постоће државе. Хтео самъ, да изговоре и то, да се овде европейскій законъ о разлики благородногъ и неблагородногъ рода, безсмисленость преимућства чрезъ судбину рођеня, за навекъ укине, и човекъ само толико да се уважава, колико онъ срдцемъ и душомъ важи, а не што га благородно писмо, породица, или какавъ орденъ определява. Хтео самъ, да изяве, као начело будућегъ државногъ устава Мариланда: да цео народъ на издаванѣ закона упливъ има самоизборнимъ намѣстничествомъ у горньой и долньой камери (скупштини или парламенту), да бы стварь постояла, па макаръ да бы я и пре умр'о, него што населбина у цвету буде.

Губернаторскій и колоніялный савѣтъ были су са мномъ сагласни. Скупштину држали смо. То є было прво торжество грађанске струке. Я самъ говоріо о обштини. Због равногъ права свію христіянски вероисповедны партая позвао самъ найпре наше католичке духовнике, да своя изясненя даду. Ово изясненѣ превазилазило є моя очекиваня. Найстаріи међу духовницима, єданъ старацъ скоро одъ седамдесетъ година, изговоріо є съ мало али пуноважны речій своє мнѣніє. „Што се мы съ ове стране Океана растављени одъ старе постойбине наши отчева налазимо,“ рече онъ, „узрокъ є фанатизамъ европейски Христіяна. Требали мы садъ, мы жалостна жертва религіозне нетрпельивости, да на овой слободной земльи съ тимъ започнемо, да єданъ противъ другогъ нестрпельиви будемо? То нека буде далеко! Требамо ли почети, да усѣве за будуће вероисповедне ратове у новомъ свету сеємо, за време докъ се европейски народи међу собомъ због различитости вере крве и гиве? Никако. Огорчене цркве старога света проповедаю убійство и пожаръ: христіянска вероисповедь проповеда любовь, и према непріятелю, никакву любовь мачемъ и буктиньомъ. Вероисповедь Христова стои на вышой точки, него црква. Истина католичка црква образує єдно єдино обштество верны, скупа држаны столицомъ Петра у Риму; али правый католикъ разликує поглавицу цркве и овога власть за издржанѣ єдинства вере одъ светске владе римскогъ двора. Светый отацъ заслужує као поглавица цркве страхопочитанѣ и покорность, али у светскимъ стварма нема онъ далѣ, него до граница нѣгове Италіянске землѣ, заповедати. Због тога католичкій свештеникъ може непремѣно добаръ грађанинъ отечества, независимъ одъ туће власти, быти.“

Цело обштество єдногъ є сагласія было. Виргински трговци были су плѣненя. Они су ми обећали извѣстно велико населенѣ одъ ньиове стране*). — —

22. Немезисъ (богиня правде).

Балтиморъ, у Маю 1634.

Я имамъ съ єдномъ лађомъ, коя є намъ еспане изъ Енглеске донела, и коя є іоштъ овде заостала, вести одтуда; и писма одъ тебе, мой Харри. Како су ме узхитиле надежде, коє ми даєшъ, да ћешъ можда іоштъ ове године грађанинъ Мариланда постати. Али ако ты тай планъ извршити оћешъ, да Костантинополь и Гр-

*) Одавде є Лорда Балтимора коресподенція врло недостаточна. Налази се само мало одъ нѣговы писама.

чку видишъ, то очаявамъ, да ћешъ къ нама скоро доћи.

Сетонъ, мой управитель, явля ми іоштъ, како є сасвимъ изненада онай злочинацъ изнађенъ, кои є пређе покушавао, да ме съ овогъ света уклони. То ніє было политично или религіозно безуміє, коє є мачъ на мене изтргло, него, ты ћешъ се зачудити, любоморность. Онай познатый Фракастели, у кући Дун-Офалиновой, любіо є господичну Марію страстно; нѣ ради и да себе кодъ Дун-Офалина препоручи и важнимъ учини, прешао є одъ католичке цркве къ Пуританской, живѣо є одъ тогъ времена близу Маріє, као нѣнъ учитель у харфи и као Дунъ-Офалиновъ тайный писаръ. Онъ є сакривао свою страсть, добродѣтелной девойки докле ніє имао никаква изгледа да іой такову за себе саобшти. Маріина наклоность къ мени нѣму ніє была непозната, зато є заключіо было, да ме на онай светъ пошлѣ. Али у место мене было є скоро єданъ другій предметъ нѣгове мрзости. Господинъ Лиднай, єданъ младый богатый благородникъ, близкій сродникъ Лорда Дугла, ревностный поглавица Пуританаца, сусѣдъ Дун-Офалиновогъ притяжаня, заступіо є место после могъ одлазка у Дун-Офалиновой кући. Чинило се, да є радо приманъ и гледанъ. Чинило се, да є самогъ Дун-Офалина желя была, да нѣга са своіомъ унукомъ венча. Види се, да є смирена Марія у покорности и неограниченой любови према деди напослѣдку на саму у момъ присутству дату речь заборавила, да се обрекла моя вечна супруга остати. Еле, Фракастели нашао є узрокъ нове любоморности. Онъ нападне на путу у шуми младогъ Лидная, да га потайно убіє. Овай се браніо. Обоица буду смртно ранѣни съ места однешени. Фракастели признао є кодъ суда узрокъ свога преступленія, а при издисаю да є то исто и о мени чиніо.

Одъ господичне Маріє, одкако самъ Енглеску оставіо, немамъ никакве вести. Али я самъ себе надвладао. Моя є любовь безсмртна, као моя душа. Но заборавіо самъ суєтна саняня и желѣ. Да бы Богъ дао, да и благородна Марія тако мисли. Нека бы добродѣтелна срећна была. Само кадъ бы знао да ће срећна быти, я бы безъ бола дозволіо, да супруга когъ другогъ буде.

Ако у єсень къ нама дођешъ, ты ћешъ єдну варошь онде угледати, где є пре године дана пустиня была. Непрекидно целе се зиме радило. Већъ сви друмови и улице построєне виде се, но по већой части сами скелети зданія, дѣло зидара. Съ невероятнимъ нестрпленѣмъ, само што се збогъ суровогъ времена нелепи, све ступа, одъ найвећегъ до найманѣгъ, къ дѣлу. Слѣдующе зиме већъ ћемо обитавати у новимъ зданіяма.

Пролеће овде има такову красоту, какову неаполитанско єдва има. Преко свега пуна надежде стоє наша поля. — Али све оно, што ме подкреплява и весели, єсть сагласіє и пріятельство свію наши населѣника између себе, и непрекидна услужность добры Индіянаца. Мы и ови смо два различна народа, али присно опріятелѣне фамиліє.

Мои дани су више уживанѣ, него радъ. Прва зима у Америки протекла є брзо. Поредъ множине послова ніє намъ оскудѣвало ни задовольство. Кодъ мене готово свако вече было є дружства. Моє пріятелѣ, ньиове жене и кѣери, међу коима су неке врло любведостойне, сматрао самъ као моє домаће. Музика, певанѣ, читаня, играня, дружевне игре сваке струке улепшавале су вечери и празничне дане. Мы живимо съ нашимъ радницима и землѣдѣлцима на найповерителніи начинъ. Наше обхођенѣ облагороћава ньиове нрави, или чува ій одъ подивлячения. Мы ій узаймно посѣштавамо; посадимо се подъ кровомъ ньиовы подземны колеба, коє су они врло вешто и чисто уредили, у кругу ньиове фамиліє; изтражуємо ньиове потребе и сматрамо се, да и найманѣмъ помогнемо. Госпоє и кѣери наши благородника саєдиниле су се, да обшту бригу о болести у колоніи воде. Виде се заняте, да домаће быће населбине побольшаю. Имамо неколико добры лекара; али што є іоштъ болѣ, мало є болестій. Клима є врло здрава.

Первый походъ Виргински населѣника здраво є приспѣо, више є стотина людій. По већой части то су Немци. Изъ Енглеске явили су намъ, да ћею нове множине доћи; тако исто изъ Холандіє. Наши се послови умножаваю. Мы смо одъ Индіянаца нове простране землѣ купили. Мысли се о основаню двею нове вароши. Колоніялный савѣтъ за то одъ Елктона изложене планове нашао є за добро.

Каква чаробность лежи у сладкомъ осећаню слободе! Я чисто немогу да понямъ, зашто се кралѣви европски уступчаваю, да своимъ подайницима ово высоко чувство дозволе, съ коимъ бы ньиовъ престолъ оячао, и ньиове државе болѣ цветале. Єръ човекъ, кои се у место заповести, своіомъ рукомъ изданимъ законима покорава, покорава се радостніє. Ко своє полѣ обдѣлава безъ бриге, што му се одъ раскошства дворова и умножавателя финансіє плодови одузимлю, дає радо, чимъ се уверіо буде, да за отечество дає. Ко пакъ зна, да ничимъ другимъ неважи, него добродѣтельи, постає добродѣтельніи. — Хари, я незавидимъ круни ниєдногъ монарха старога света. Я самъ краль єдногъ слободногъ народа; само самъ найбогатіи господаръ, осимъ тога первый служитель између свію, и найсиромашніи надничаръ има по закону равно право, као я. И кадъ бы хтели мои сагрђани данасъ мои поданици быти, я небы самъ хтео, да самъ ньиовъ господаръ.

Али кодъ васъ у старомъ свету сасвимъ є другчіє. Као што се просвета одъ истока на западъ повукла, и варварство преко негда осветлѣну Азію свою ноћь разпрострло, и већъ Грчку, Понтусъ и Египетъ покрило: тако и слобода путує къ западу, и источный деспотизмъ приближава се изъ Азіє преко Костантинополя къ Европи. Ко бы могао то рећи: где како є Европа у неколико столѣтія азіятскомъ, међутимъ Америка светиломъ слободе, сяйносћу знаня и вештине постала?!

---

23. Породица капетана.

Балтиморъ, Септемберъ 1635.

То є дакле оно, мой срећный Хари, што те читаву годину за Италію привезало? Али садъ, благо теби, ты си бракомъ за твою траюћу любовь крунисанъ! Лепа Франциска є твоя. Съ радостнимъ сузама читао самъ оне врсте, коє є твоя супруга за мене къ твоимъ приключила. И я ти то надокнађуємъ, утолико лепо и добро, у колико самъ кадаръ. И моє писмо прати єдно писманце одъ женске руке управлѣно на тебе и твою Франциску.

Да, Хари, я самъ оженѣнъ, и нетреба ми казати найпре, да самъ срећанъ.

У Априлу ове године приспѣла є фрегата „Непенте" у пристаниште Балтимора. Капетанъ Морландъ донео є намъ неколико породица изъ Ирландіє, и еспапе и писма изъ Енглеске. У дружству капетана, као што самъ разумео, было є неколико отмѣны женскиня, и дознамъ одъ нѣга, да су то нѣгова супруга, нѣгове две ћерке и нѣговъ сынъ, єданъ младићъ одъ двадесетъ година, кои су га у пловидби пратили у западну Индію. Потомъ господинъ Марблъ, управитель нашегъ мореплавства, Морландовъ старый пріятель, одведе Морланда съ нѣговомъ породицомъ у свою кућу, кои у нашой вароши єдну одъ найбольи кућа притяжава.

Я самъ женскинѣ одма слѣдующегъ дана после ньиовогъ долазка посѣтіо. Даме су морскій путъ съ редкомъ срећомъ надвладали; само младый Морландъ было є нешто слабъ, и морао є креветъ чувати. Господична Целестина, наймлађа одъ Морландовы кѣери, заслепила ме є чисто нѣномъ редкомъ лепотом; іоштъ више нѣнимъ духомъ. Мы се наскоро упознамо и єдно спрамъ другогъ постанемо поверителни. Марблъ дао є намъ красну часть. Я самъ позвао нѣга и любведостойне странце слѣдующегъ дана кодъ мене. Увече при растанку рече господична Целестина: „Милостивый господине, предпоставите само, да су наши сандуци съ лађе овамо донешени, я бы вама сутра велику радость причинила. Дали су ми писма у Лондону на васъ управлѣна."

Сутра данъ дође дружство кодъ мене у губернаторску кућу. Господична Целестина желила є, да уређенѣ и намештай зданія посмотри. Я є проведемъ са задовольствомъ крозъ све собе. Текъ што самъ съ ньомъ самъ на прозору моє библіотеке стао, и показао іой дражестный изгледъ на море и околину, кадъ она рече: „Милордъ, съ тимъ нећу я заборавити!" При овимъ речма зарумени се, извади єдно писмо, и пружи ми га съ дрктающомъ рукомъ. Я себи нисамъ мого оно душевно узбуђенѣ протолковати, коимъ се она обузета видила. „Читайте, Милордъ!" рече она тихимъ гласомъ.

Я разпечатимъ писмо. Хари, представи себи моє упрепашћенѣ! То є было прво писмо

одъ господичне Маріе, кое самь я одъ времена могъ удаленя изъ Енглеске приміо. Свакомъ приликомъ писао самь у Европу ньой и нѣномъ деди; никада одговоръ нисамь добіо. Кадъ самь Маріинъ рукописъ и подписъ познао, у мал' што нисамь чувства изгубіо. Я се бацимъ на єдну столицу. Прочитао самь писмо десетъ пута. Она ми являше смрть свога деде; промену у ньиовой кући, и како є Лондонъ за своє свакидашнѣ пребивалиште избрала. Нѣна лепа, велика, смирена, чиста душа дисала ми є съ изразомъ найнѣжніе любови изъ овы врстій. Я притиснемъ листъ на моє устнице; скочимъ горе; неколико пута проѣемъ по сали; на присутство господичне Целестине я самь заборавіо.

Чимъ самь Целестину опетъ угледао, видимъ є где плаче. Я се уплашимъ. Моліо самь є за узрокъ нѣны суза; я самь се извиняваo збогъ наглости мога поступка; кажемъ іой, одъ кога є писмо, и изпричамъ іой све по реду. „И я све знамъ!“ одговори она; „господична Марія сама ми є све одкрила. Я имамъ честь, што самь найболя пріятельица ове красне девойке!“

Садъ, Хари, ове речи! Я самь стаяо у пламену. Вѣсти одъ Маріе! Нѣна собствена пріятельица може ми о ньой причати! Све, све, сто хиляда маленкости морала ми є доставити и повторити. А я пытаня и слушаня нисамь быo ситъ. И о промени прстеня Целестина є знала, и я іой покажемъ Маріинъ прстенъ на моіой руци. „О кадъ ме господична Марія люби,“ узданемъ я, „зашто ніє пратила свою лепу пріятельицу преко мора?“

„Зашто изискує господинъ Балтиморъ одъ єдне любезнице више, него што онъ любезници чини?“ одговори господична Целестина.

„Али држите ли вы, да ће ми господична Марія, садъ смрћу свога деда слободна, ако є я изненадно у Лондонъ застанемъ, преко мора у ову населбину слѣдовати? Можете ли ми само и найманю надежду срећногъ слѣдства дати?“ повичемъ я.

„Я готово држимъ,“ рече господична Морландъ, „я бы самь то могла.“

„Дакле я ћу васъ пратити у Европу натрагъ!“

Одважай быo є тврдо непоколебимъ, и я самь га већъ изясніо преко писма капетану Морланду, како бы моимъ присутствуюћимъ пріятельима явіо, али да имъ правый узрокъ неодкріє. О томе се свакоякій разговоръ водіо. Марблъ, Харфордъ, Дикинсонъ и други изгледали су пораженн и незадовольни. — Но држали су, да є то туга и чезня за домовиномъ. Они су се преварили. До єдногъ сата хтео самъ съ Морландомъ одпловити, и већъ бы самь сео на лађи.

Господична Целестина пође на ручакъ, да своГъ болестногъ брата посѣти. На мою молбу дозволи ми, да ю пратимъ. Свакій тренутакъ у кои самь съ ньомъ быo, и нисамь о Дун-Офалиновой унуки разговарао, быo є грабежь мога блаженства. Кадъ смо у Марблову кућу приспѣли, разумемо удивлѣни, да є болестный младићъ, праћенъ одъ єдногъ служителя, изишао. Целестина се налютила на свога брата. Но мы нисмо ни четврть сата чекали, кадъ на улици видимо га где иде. Целестина остави ме, и оде му на сусретъ. То є подуже траяло, докъ се опетъ появише. Напослѣдку уђе она, и подъ нѣну руку младый човекъ, кои іой, као што се видило, само полапринуђенъ слѣдоваше. Почемъ ми се полагано съ поклономъ приближи, примѣтимъ я, како се нѣгова бледа боя наеданпутъ у гореће румениło преди. Я управимъ оштро моє очи на нѣга. Проћу чудновата предчувствованя крозъ мою душу. Я нисамь знао, како ми се догодило.

„Боже мой!“ повичемъ я, и погледамъ пораженъ Целестину.

„Да,“ повиче Целестина, „то є она!“

Марія лежала є плачући на моє прси.

Да, Марія є то была. Дошла є у Мариландъ, боязливо, готово неверуюћи, сумняюћи. Збогъ тога є нѣна сакривеность. Господична Целестина и нѣне сестре быле су нѣне другарице, кое су є у братньи собомъ повеле, и сама супруга капетана Морланда, ради ове господичне, као стара пріятельица Офалинове куће, пошла є заедно на путъ.

Ништа, Хари, ништа овде одъ шума мога блаженства! — Одъ овогъ дана броимъ я дане могъ лепшегъ живота. Съ Маріомъ богиньомъ, венчао самь се, одъ целе населбине обожаваномъ. — Али и лепа Целестина удала се, и то за нашегъ Харфорда. Обадвое осећали су се већъ у првимъ данима познанства, као да магнетъ єдно къ другомъ привлачи.

Садъ само ты оскудѣвашъ іоштъ, и твоя Франциска, да наше небо довршимо. Поитай къ нама у отечество слободе! Л. Стеф.

Бродаръ.

Средъ пучине тихогъ мора
Туд' бродови єдре,
А облаци кано гора
Среди неба ведре.

Вес'о бродаръ пѣсму поче,
И на броду стои,
Любкимъ гласомъ текъ што доче,
Онъ грломъ да пои:

„Авай море, бриго тужна:
Зашто мирно ниси,
Ћудь є твоя врло ружна,
Никадъ стално да си.“

Бродаръ пѣва, небо с' мрачи,
Сунце губи зраке,
Данъ бѣлоћу свою свлачи
И дає подъ мраке.

У тренутку муня сѣвну,
И море заблиста,
Небо црно, пако зѣвну,
Отудъ яда триста.

Звижди ви'оръ, валъ се хипа,
Море блює пѣне,
Бродъ се крши, ломи, ћипа
Стра' є текъ одъ стѣне.

Црна тмина, море бѣсно,
Валъ се валомъ гони,
Свуда срцу ту є тѣсно,
Ядъ га силомъ рони.

Али бродаръ ка' одъ кама
Да є тако створенъ,
Свуда вика „боже с' нама“
Свакомъ духъ оборенъ.

Бродаръ стои, гласъ му єчи,
А пѣсма се ори,
Гласъ съ ви'оромъ смѣшанъ звечи
Онъ одважно сбори:

„Бѣсно море, лупай, тутньи,
Срце ми є мирно,
Човекъ живи текъ у сумньи —
Ко бы у те дирн'о?

Ал' кодъ мене све є єдно
Моя с' чуства чиста,
Ил' весело или бѣдно
Мени с' чело блиста.

Недвижима і' мис'о моя
Грудь є моя топла,
Малена є сила твоя,
Да м' учини вопла?“

Тако бродаръ моремъ пѣва
А таласи хуче,
По црнини муня сѣва,
Вѣтаръ грозно туче.

Бродъ се диже — диже опетъ
Па се страшно гнюра,
Часъ се валя — часъ ка' сапетъ
Заньія га бура.

И гле чуда! таласъ снажный
Бродъ слабачакъ покри,
И бродара с' бродомъ страшный
Таласъ све то сакри.

На површю бурне воде
Бродъ за вавекъ неста,
И бродара — сваке згоде —
Све то веће преста.

Хучи море — вѣтаръ хуи
Ал' бродара нема,
Све є мртво — ништ' неруи
Єръ гробъ га запрема. — —

На Ядранск. мору 1853. Путникъ.

Марія Терезія као царица и жена.

(Продуженѣ.)

Царица на то ніє ни внимала. Она стаяше єднако предъ асталомъ и укочено гледаше на писмо, али мало по мало бледила съ нѣногъ лица нестаде, и место руменилу уступи; нѣне очи

коє пређе сузама пуне быяу, пламтиле су садъ и севале одъ лютине, и нѣне веома отворене ноздрве, нѣне дрктаюће устнице, нѣне надимаюће се прси издавале су олую, коя є у нѣной души беснила.

„Охъ, я ћу ову жену моимъ ногама згазити, промумля шкрипећи зубма, и рукомъ претећи, кою є као за смртный ударъ преправну подигла. Я ћу целой вароши, целой земльи, целомъ свету примѣръ дати, како Марія Терезія грѣхъ мрзи, и преступленіє казни безъ призренія на лице. Обадва кривца, обадва мораю мою лютину искусити, да є и женско срдце кадро што учинити; царица мора преступленіє казнити! И то я оћу, предъ светомъ Богородицомъ заклинѣмъ се, да ћу то учинити! Нетреба казати, да се то у момъ двору догодило, као у онимъ безсрамнимъ дворовима Версаля и Петрограда! Я нећу, да онай злобанъ човекъ, кои ми є Шлезію узео, и надамномъ и моимъ дворомъ такову пакостну досетльивость изрекне, као што є надъ Елисаветомъ рускомъ и Маркизомъ одъ Помпадуръ чиніо. Я нећу, да се неверни мужеви предъ своимъ несрећнимъ и плачућимъ женама съ тимъ извиняваю, да имъ самъ царъ примѣръ дає, и да царица трпити и сносити мора, подобна свакой другой жени. Не, не, не! Треба редъ, благонравіє и правда да влада! Мой гнѣвъ мора кривце казнити, ма кои были они. Моя ярость мора ову жену као божіомъ муньомъ размрскати, и онда ћу мога мужа дозвати, и показати му, шта є учиніо, и какво є преступленіє на себе навукао!“

„Ваше Величество небы требало отца ваше деце явно ружити“, проговори тихый гласъ иза нѣ. Царица се брзо обазре, и садъ текъ види духовника, отца Порхамера, кои поредъ врховне дворянке стояше, и са спокойномъ, готово любопитльивомъ внимателности зажареный ростный гнѣвъ царице слушаше. Али садъ, кадъ га є царица погледала, носило є нѣгово лице печатъ дубокогъ заєдничкогъ осећаня и жалости, и велике приманяесте очи полако къ небу управивши, видіо се, да благословъ божій на малаксаву, несрећну царицу призива.

Марія Терезія приближи се духовнику наглимъ корацима. „Како? упыта она пламтећи, вы се усуђуєте, за цара говорити? Вы оћете моме правичномъ гнѣву границе положити?“

„То я оћу, то морамъ! рече Єзуитъ тихимъ гласомъ. Честь є царска и честь царичина, честь принцева и принцеза, царскога дома. Ваше Величество ће покривало ваше любови надъ погрешкомъ вашегъ супруга разширити, да небы светъ о томе ништа дознао!“

„Не! рече Марія Терезія нагло. Заръ я неверника башъ да исказнимъ? Заръ да ову дубоку увреду пређутимъ?“

Смиреный отацъ насмеє се. „Може увређена супруга говорити, кадра є лепа жена неверника казнити, само лепа царица у стању є ћутати и опростити.“

„А треба ли и ньой опростити? повиче царица лутито, и овой жени, коя є найпре преступленіє учинила, коя, сама удата, одъ оженѣногъ човека тражи любовь. Не, мой отче, я морамъ ово предступленіє казнити и учинићу то!“

„И то є дужность Вашегъ Величества, рече духовникъ мирно. Само ова жена несме предчувствовати, збогъ чега є казните. Казните є збогъ обште, а не збогъ єдинствене кривице. Она є єдна лакомислена, сластолюбива и развратна жена, коя люде своимъ погледомъ мами, и грешне мисли у ньиовимъ срдцама пробуђує; ветрепяста лепота, коя смешенѣмъ свои уста женама мужеве, младимъ дѣвицама любезнике одтрзава. Треба дакле, да развратительница изчезне, да бы и грѣхъ изчезо. Ваше Величество може ову госпою Рикардо, коя є за ово кратко време свога овде пребиваня већъ толико предступленіє учинила, изъ Беча прогнати, да бы обште благонравіє задовольили, и могло бы Ваше Величество у осталомъ ово проводенѣ любови ћутаюћимъ презренѣмъ казнити.“

„Да, тако ће и быти, повиче Марія Терезія, коє се гнѣвъ почео ублажавати. Іоштъ овогъ часа мора она Бечъ оставити и никада више неће се повратити. Вы имате право, честный отче, ова жена мора се одма удалити!“

И веома поражена страстћу свога любоморногъ срдца пошта царица къ асталу за писанѣ и брзомъ рукомъ напише неколико врстій на артію, кою са своимъ подписомъ пружи отцу Порхамеру.

„То є заповесть Бартенштайну, рече царица, да се ова жена, ако своєвольно до два сата неодпутує, полицайномъ пратньомъ удали. Мы ћемо се дакле одъ овогъ демона ослободити, и опетъ мирни быти! Али докле ће овай миръ траяти, продужи она после некогъ ћутаня болнимъ уздисаємъ. Дотле, докъ друга каква лепотица недоће, людима мозакъ заврти и женама плаканѣ причини. Ахъ, мой отче, ако мы добродѣтель у срдцама людій непробудимо, оста'ће у ньима увекъ грѣхъ буданъ!“

„Дакле пре свега морамо пробати, грѣхъ загладити, рече духовникъ торжествено. Єръ є грѣхъ рађаюћа мати добродѣтельи! Вашемъ се Величеству пристои, да надъ срцама свога народа бди, грѣхе гони, добродѣтель пробуђує. Ако къ томе обична средства довольна небуду, то се мора необичнимъ послужити, и будући су люди као деца, то се съ ньима као съ децомъ поступати валя, треба ньима туторе и чуваре поставити, кои ћеду отворене бунаре покрити, пре него што бы дете упало, кои ће съ пута каменѣ укланяти, да се идући овимъ небы спотацияли. Наименуйте дакле вашемъ народу неко число чувара, коє ће надъ добродѣтельи бдити, и благонравіє чувати; коє ће вашемъ величеству, матери свога народа, одма о свакой опасности извѣстія давати, коя бы ма комъ одъ вашегъ народа претила. Ваше є Величество построило єдну полицію, кой надъ иманѣмъ людій бди, устройте садъ єдну такову полицію, коя ће надъ вышимъ иманѣмъ людій, надъ ньиовимъ благонравіємъ и целомудрености бдити!“

„Да, повиче царица зажарена, да, то ћу учинити! Богъ є вашъ духъ осветліо, честный отче, и одъ нѣга долазе вамъ речи, коє сте изговорили. Да, я ћу єдну полицію наименовати, коя ће надъ добродѣтельи мога народа бдити, и мени известія о свакой опасности давати, коя бы благонравію грозила. Я оћу, да мой народъ непорочанъ и чистъ буде, да бы света дѣва Марія наша заштитительница была и остала, и да небы се стидила, кадъ бы на насъ погледала. Добродѣтель и целомудреность, коє є владаюћа царица руска изъ свога царства изгнала, треба да у царству владаюће царице Аустрійске као предметъ почитованя и обожаваня остане, и цео светъ нека зна, да се Марія Терезія лакомислены и безчестны гнуша и ньиовомъ заслуженомъ казни гони.“

„Злочестни ће викати помагай! рече духовникъ, али непорочни и добродѣтельни благосиляће васъ, васъ, кои сте изредна заштитительница добродѣтельи, казнителна, непорочна царица!“

„И онда моя царица неће имати нужду да плаче и да се лакомислености царске бои, рече врховна надзирательница. Свуда ће быти чувара, кои ће надъ погледима, речима, мислима, коє іошъ за дѣйство нису дозреле; желяма, коє се у смешеню, стискиваню руке издаю, бдити, и Ваше Величество опоминяти, да бы се опасности клонило, а развратность казнило, пре него што бы у животъ ступила!“

Паметна графица знала є добро, да є са своимъ речма найвнутреніє мысли царице узбудила, и любоморну жену у нѣнимъ мож' да іошъ колебаюћимъ се одважанма ласкавимъ надеждама, коє ню побуђую, утврдила.

„Ахъ, прошапута Марія Терезія, и првый путъ прелети іой опетъ лако смешенѣ лице, я ћу мога драгогъ супруга одъ преступленія невернице сахранити, я ћу моћи нѣгову душу и нѣгово срдце чисто одржати одъ грешны мислій и злочесты желя. Онъ ће опетъ мой быти, мой, и сасвимъ и само мой! — Али садъ, мои пріятельи, настави онда ясніє, пожуримо се, да наше свето дѣло извршимо. Одъ васъ є, честный отче, то произишло, вама се пристои, да у животъ приведете. Вы ћете планъ за нашу полицію добродѣтельи и целомудрености израдити, и мени поднети. Васъ дакле поставлямъ за комисара у той ствари и до васъ стои, да ми ваше мнѣніє дате, коме моє саизволенѣ заиста неће одрећи!

„Дакле я ћу се молити Господу, да бы моє срдце просветіо, како бы вашемъ величеству управна мнѣнія предложіо,“ повиче духовникъ съ побожнимъ склапанѣмъ очію.

„Сва средства права и добра, коя добродѣтель подпомажу и моме народу целомудреность даю,“ рече царица.

„Али збогъ ваши благородны и красны планова за будућность заборави Ваше Величество садашньость, прошапута врховна дворянка. Іошъ се задржава синьора Рикардо у нашимъ зидинама, и царъ лако може къ ньой отићи, да се съ

ньомъ, почемъ никаквый писменый одговоръ ніе добіо, устмено разговори!“

Марія Терезія уздрхти, и покаже брзо на арпію, кою іоштъ духовникъ у руци држаше. „Садъ, честный управителю моє будуће комисіє целомудрености, рече она, садъ можете на прво ваше званіє ступити, и све употребити, да ову госпою Рикардо што брже можете и безъ обзира изъ Беча удалите. Я ћу сама моме супругу ћенъ одлазакъ явити! Оставите ме дакле, мои пріятельи, и примите обоє мою благодарность за ревность и верность, коє сте ми данасъ наново указали! Пожурте се садъ, честный отче, и гледайте што пре ову опасну жену изъ Беча изгонити, а ты, госпоя врховна надзирательице, имай доброту малу Шарлоту послати ми, и осталимъ придворнимъ дамама явити, да се у го ньимъ собама спреме. Я ћу данасъ великій накитъ на се метути, и сву мою децу око мене скупити, кадъ могъ супруга примимъ!“

Она ій одпусти поклонивши се милостивимъ поздравомъ и врховна дворянка и Єзуитъ оставише полагано и тихо, спуштенимъ погледомъ собу царичину.

Чимъ су у предню салу ступили, подигне духовникъ свою главу горе, и почемъ се брзимъ око себе погледомъ уверіо, да никогъ осимъ ньи двоє у сали нема, управи своє тавно-пламтеће очи на врховну дворянку, коя га умилнимъ смешенѣмъ погледи.

„Ако овай планъ извршимо, быћемо свемогући, шапуташе онъ, и цео Бечъ дрктаће одъ насъ, и за милость молећи лежаће кодъ наши ногу.“

„Мы ћемо га извршити, рече врховна дворянка, царица є любоморна и честолюбива. Она любовь свога супруга неће ни съ кимъ другимъ делити, и она оће, да є светъ слави као заштитительницу добродѣтельи и целомудрености. Она ће дакле ову полицію целомудрености у дѣйство привести!“

„И я ћу іой быти првый комисаръ, рече Порхамеръ радостно, а вы ћете као верна сапутница на моіой страни быти! Мы ћемо обадвоє не само царицомъ и царемъ, него и целимъ Бечомъ, и савесћу свакогъ поєдиногъ обвладати, єръ ћемо мы све тайне знати, и одъ насъ ће зависити, оћемо ли ій у мраку сарапити или ћемо на видикъ праведногъ суда изнети.“

„И све ћемо то чинити у честь и славу Божію и цркве,“ рече врховна дворянка одушевлѣна.

„Ad majorem Dei gloriam! (во славу господа нашего!) промумла духовникъ побожно склонивши руке, почемъ се дубокимъ поклономъ съ графицомъ опрости, коя у оближню собу отрча, да малу читательницу и фризерку, Шарлоту одъ Хиронимусъ, къ царици оправи. (Прод.)

Тугови, єдна секта злочинаца у вост. Индіи.

Єдно одъ найважніи и найболѣ устроєны потайны дружства у Индіи, кои се верозаконно изображенѣ у злочинствама састои, єсть тако названи Тугови или губительи. Они воде своє порекло изъ седе древности и разисняваю га баснословнимъ легендама. Безъ да се упуштамо у неизпитану область индиске науке о боговима, напоменуѣемо, да бы овде подпуно сватили, да се то првоначално, природно-философиской системи овы представля Брама као проличность, Брама, Вишну, Шива, сирѣчь као своритель, обдржатель и разоритель. Почемъ пакъ нема никаквогъ абсолутногъ уништоженя, веѣъ изъ свакогъ разореня опетъ ново постане, тако и Шива, разоритель, непосредствено прелази у Браму створителя, и сва три су неразделима, єднако велика, и єднако света. Разоренѣ са свима силама и появленіяма, коя му служе, ніе манѣ божествено и нуждно, него створенѣ и издржаванѣ, и Шива, далеко му кућа одъ насъ была, почитує се одъ свои приврженика као найвећій и найважніи богъ Троличія; єръ премда є ово неразделимо, то опетъ свако поєдино има своє особите секте и привржеике и особиту божію службу. Напослѣдку додаћемо къ томе, іоштъ, да є свакомъ одъ ова три бога по єдна женска, као богиня производећи сила, придана.

Одма у самомъ почетку света приповедаю Тугови, да є Богиня Кали или Бавани — женско быће Шиве, разорителя — великій тайный саюзъ Тугова построила, како бы іой у борби противъ стварающегъ быћа помагали, и дала имъ є на тай конацъ вештину убіиня. Нѣна благодѣянія была су овима неограничена, и продужавала є све далѣ у ню вѣрующима непрестано указивати и давати своє обране, почемъ є увекъ трагове ньіовы злочинства уништавала. Па и сами Тугови подлегли су изкушеню любопытства: противъ строге забране вребали су єдногъ дана богиню, како на землю силази и чини, те мртва тѣла, ньіове жертве изчезаваю. Ова смѣлость ніе остала неказнѣна. Одъ оногъ часа морали су сами Тугови матеріялне указе свои дѣла ћутльивомъ недру землѣ предавати, безъ да є Богиня Кали ньима посве свою обрану престала одузимати и надъ срећомъ ньіовы предузећа бдити.

Суєвѣрни обичаи, съ коима Тугови садѣйства своги убійства обкружаваю, имаю найвеће сродство са церемоніяма брамиске вероисповеди, одкуда и ньіова секта порекло води. Присаєдиненѣ новогъ младића богиньи Бавани быва увекъ са великомъ светчаноћу. После церемоніалногъ купаня, коє грѣхове очишћава, обуку новайлію у бело и онда га у єдной сали множини сакуплѣны членова тога саюза представе. Ако нико ћеговомъ допуштеню небуде противанъ, сви оду садъ на єдно близу лежеће свето место. Овде подъ ведримъ небомъ призива Гуру, врховный духовникъ дружства, богиню и захтева, да ма каквимъ извѣстнимъ знакомъ яви, оће ли овога младића прінмити и свою му заштиту подарити. У найвећемъ ћутаню сви сада очекую решеніе божества; и почемъ є урлаћемъ шакала, рикаћемъ магарца, слетенѣмъ єдне патке или ма каквимъ другимъ знакомъ саизволенѣ дала, сви се опетъ у кућу поврате. Овде даду у руке новайліи гвоздену сикиру, као знакъ саюза и повторава торжествену страшну заклетву, кою му Гуру диктира. Найпосле прими іоштъ изъ руку свештеника молитвомъ освештеный комадъ шећера — символъ среће — и церемонія пріема свршена є. Младићъ у будуће принадлежи потайномъ саюзу. Тугова и ћеговъ є животъ посвећенъ служби крваве Баване. Да бы благо, наклоность и задовольство своє страшне покровительке придобіо, єдина му є брига, да за време целогъ своги живота задатакъ Тугова, неповрећенъ одъ найманѣ сумнѣ ћеговогъ злочиногъ дѣланя, само као смирену божію службу сматра; єръ као што други Браму и Вишну служе, божества стварани и издржаваня, тако є Тугу, духовнику разореня великогъ Шиве и ћегове Баване, убиство, и разоренѣ живота света дужность. Само по себи слѣдує, да на основу овогъ особитогъ верозаконогъ сматраня не само они убице сами себе после за богоугодне почитую, него и приврженици Брама и Шиве, као и остали Шивци — єръ Шива є не само разоритель, него има обожателя и секте свои' други' свойства — држе да имаю право, при свемъ томъ што ій гоне, и то не изъ побудителне какове причине за обшту безбѣдность, веѣъ изъ выше дужности; єръ своритель и обдржатель, єданъ съ другимъ су у миру, увекъ су у борби са разорителѣмъ, и ова природна распра продужава се одъ людски послужителя различиты быћа са верозакономъ свесћу.

Оће ли Тугови ма што да предузму, найпре се богиньи поклоне, да бы іимъ она путъ или улицу, коіомъ ће ићи, показала. Свако убиство приноси се са некимъ церемоніяма у честь богу хранителю, и участіє овога у добиту предає се свештеницима Хама, кои су у дубокой тайни ньіовогъ изображеня просвештени. Остали Тугови деле се на бутоте, кои носе у рукама свилену мараму, съ коіомъ убійства изврше; на Луге, кои са невероятномъ способности лешине безъ икаква трага знаду да закопаю, и на Суте, кои одъ свію найважнію ролу у овомъ потайномъ дружству играю. Поступанѣ Тугова увекъ є ово: Они непотребую никада снаге и изливанѣ крви, веѣъ даве своє жертве свагда са свиленомъ марамомъ, а врло редко са гайтаномъ; свако се убійство дуго и безбѣдно справля; притворность — као што и само име ньіово показує, коє є одъ хиндустанске „тугна“ преварено, одвраћено — ньіово є опасно оружѣ. Тежко ономъ путнику, кои се на друму за пріятельскимъ приближаванѣмъ и ласкавимъ и скадкимъ речма Сута поведе! На удалѣномъ месту, коє є мож'да веѣъ неколико грозны дѣла видило, где уморни путници у ладовини широколистнаты дрва одпочиваю или ако ій мракъ увати легну да преноће, у средъ веселогъ разговора или радостны песама даду знакъ — и за тилый часъ веѣъ лежу жертве єдна съ главомъ на ногама друге у веѣъ напредъ справлѣной ями. Са шилястимъ коћемъ отворе имъ тѣла, да бы свако издайническо падиманѣ землѣ сачували; Луги напуне рупу пескомъ свакій трагъ исте брижльиво прикривши, и чета се растури, да се доцніє на уговоромъ

месту опетъ сви састану, где ћеду Бавани благодарствену молитву принети и плѣнъ уделити. Ако имъ дуже времена срећа не буде на руци, то є знакъ да се богиня разлютила, и ублажава ю є приношенѣмъ на жертву єдногъ изъ своє средине, кои се или самъ на то одреди, или на кога коцка падне, кои се безъ икаквогъ противорѣчія смрти преда. Само при овомъ нуждномъ жертвованю, коє на освећено место приведу, употребляваю Тугови мачъ. Ни то нетреба заборавити, да има и женски тугова, коє одчасти само као Бутоти службу давленя одправляю и изъ ове намѣре побуђенѣмъ милосрдія или ма коимъ другимъ начиномъ гледаю да поверенѣ кодъ жена добію, или іоштъ, ако су іоштъ младе и лепе, да мужкимъ путницима као Сута ролу Делиле изигравaю, докъ ньіови саюзници, у близости сакривени, на знакъ да искрсну чекаю.

Политично положенѣ, у коме се Индія іоштъ одъ искона налазила, разкомадано є, као што є было, у мале независиме саревнующе државице, тако исто и особити обичаи и нрави урођеника указивале су разпространеню као и безбѣдности Тугова свакояку помоћь. Мало велики путова и явны средства за преносъ, коє Индія сада притяжава, направили су Енглези у найновіє време, и сада іоштъ постоє по већой части обични путови у стазама, коимъ су путници крозъ шуму, пустиню и планину путовали. Урођеный пешакъ — изузимаюћи нешто землѣ, где онъ пириначъ за свой опредѣленый ручакъ купує — неоставля никаква трага после себе, єръ осимъ у варошима, где збогъ каравана стати мора, проведе онъ ноћи често и у поляни, па ту му є и тежко наћи трага. И самый сиромашный Ріотъ ніє тако сигуранъ одъ Тугова, као и са великом пратньомъ путующій князъ, єръ ови оставляю за у напредакъ сва блага своє вештине претвараня и препреденогъ лукавства са особитомъ хваломъ носіоцима (амалима), кои по потреби трговине діямантъ, злато и сребро и скупоцене матеріє одъ єдногъ края Индіє до другогъ носе. Неки поглавари секте заузимаю веома важну посаду, коя свако подозренѣ ньіовогъ участія у злочинству одъ ньи уклоня, и коє добитъ деле. Тако є было — да само єданъ примѣръ наведемо — на врху єдне чете Тугова, коя є скоро пре 30 година область Хинголи себи за станиште избрала, некій именомъ Хуори-Сингъ, єданъ одъ найбогатіи трговаца у земльи. Овай потайно добіє извѣстіє, да ће єданъ другій трговацъ тогъ окружія знаменито количество свилены и вунены матерія изъ Бомбая донети, и садъ ради кодъ ђумрукціє за дозволенѣ, да ове еспапе унесе Овай се дакле потруди, те марку и декларацію тога еспапа точно упозна, и онда, овимъ документомъ снабдѣвенъ, оде, праћенъ одъ свои' людій насусретъ каравани, убіє господара као и нѣгове слуге, и пренесе подъ видомъ пупомоћія ђумручкогъ оплѣненый еспанъ као свой собственый преко границе.

Што насъ међутимъ іоштъ већма удивити мора, єсть разпространѣна система убиства, кою Тугови као мрежу по целой земльи разпростиру, и коя свима пређашньимъ владама на срамоту служи, што и само дѣло ясно сведочи, да ньіови исторични извори скоро ништа о тугизмусу неспоминю. Првый владалацъ у Индіи, кои се решително противъ Тугова подигао. было є Акбаръ. После нѣга и неки урођени кнаизеви предавали су секте Баване смрти, безъ да су гледали да ю изкорене, као што бы нужно было то снажно саюженѣ изтребити. Само ко бы и найманѣ у непроницателну тайну завиріо, коя све поединости внутренѣгъ државногъ устройства обмотава, увидиће, како є то могло быти. да є енглеска влада за пуны 50 година свою побѣду и завоєванѣ у Индіи разпространявала, безъ да є за злочинства Тугова и дознала была.

За ово време много є урођены войника нестало, кои су са нешто мало уштеђены новаца за време распуста кући пошли, а поставлѣна изтраживаня и страже ушле су напоследку у трагъ суштествованю тогъ убійства, предупредивши цело разпространенѣ тога злочинства, тако да за време првы двадесетъ година по ньіовомъ одкровеню Тугови нису были више предметъ особеногъ гоненя. Мало затимъ све већма и већма падали су ови привржeници Баване у руке Енглески' чета, и неки су се одъ ньи одкупили признавши своя собствена зла дѣла и показавши, где ньіови саюзници живе. У првомъ реду овы последньи было є и поглаваръ Ферингеа, коє га име у лѣтописима преступленія заслужує да безсмртно буде. Почемъ є 719 убиства учиніо, рекао є снужденомъ гордосћу енглескомъ судіи: „Ахъ, Сахіое, само да нисамь дванаєтъ година у затвору изгубіо, я бы подъ заштитомъ Баване преко хиляде навршіо!“

Ово страшно признаванѣ было є ослобођено одъ свакогъ велехваленя, єръ очевидна дѣла засведочила су истину. Као каквомъ тайномъ силомъ принуђена, отвори се земля подъ ногама признавши Тугова, да бы ньой поверене лешине изблювала. По целой Индіи, одъ Сѣвера къ Югу, одъ Запада къ Истоку копали су по извѣстію уваћены съ людскимъ костима напунѣне яме, коє су подпуно злочинству и моћи привржeника, Баване одговарале. Лордъ Бентинкъ, кои є тада на врху енглечкогъ управляня было, брзо є увидио, да бденѣ обичне полиціє за изтребленѣ тако далеко разпространѣногъ и яко укрепленогъ зла посве ніє кадро. Онъ састави особите чете изъ дѣлятелны и окретны официра, коій є єдиный тай задатакъ было, да злочине секте безъ одмора и поштеђеня по целой индиской области гоне. Многоструко разпространенѣ саюза, и веће число участника у свакомъ преступленію олакшала су одкровеня, почемъ се већъ єдномъ той тайни у трагъ ушло. Они су успѣли у томе средствомъ човеколюбивогъ милосрдія, коє є енглеской полиціи многе на смрть осуђене Тугове придобило; и тако многимъ обећаняма и другимъ добримъ дѣлима одкрили су имъ тайну и своимъ ревньивимъ успѣхомъ до цѣли дошли. После шестъ година већъ су 3266 Тугова предани правосудію, изузимаюћи друге многочислене множине, коє су у дальнимъ предѣлима, коє войничке трупе, коє тамошньи судови безъ далѣгъ одлаганя и пресуде одма на месту поубіяли, при чему су се у извршеню убійства новимъ начиномъ послужили, ставляюћи осуђенике предъ кумбаре или топове — коє се додуше види, да є варварски, али кадъ се точно разсуди, свакій ће увидити, да є то за ньіова дѣла блага казнь. Умешне и строге мере Лорда Бентинка наставили су и послѣдующи губернатори, и данасъ већъ може се тугизмузъ сматрати као утушенъ, али никако као сасвимъ изтребленъ, єръ поедини догађаи у свима частима землѣ ясно доказую, да богиня Бавани іоштъ има своє обожателѣ, и у извѣстнимъ предѣлима постои секта и участіє урођены личны предстанака готово у непреодолимой ячини.

Шахъ-Гебалъ и Данишмендъ.

8. Шта є после было.*)

Кадъ се свѣтле Омре разиђу, оде Данишмендъ къ Султану и извѣсти га о томъ, да є све намѣстнике изъ свію вилаєта позвао, да се съ ньима договара, како бы се исправило оно, што се поправити мора.

„Добро, врло добро, пріятелю Данишмендe, видимъ, ты си єднако говоріо, да неумешъ господарити, а ты како ми се види, умешъ болѣ, него и я самъ. Гледай, и учини, како самъ ти препоручіо. Алъ найвећма настой, да ми те Єзде дотерашъ у редъ; єръ они ми найвише посла праве, а бонце су имъ неуредне, а прилично и неваляле, и іоштъ къ тому незналице, немогу се на ньи ослонити. У томъ вражіємъ краю, рекао бы, да самъ Малахтаузъ газдує. Писамь сасвимъ ни са Геберима, **) а тако исто и са Тацикима задоволянъ. Оне треба да натерашъ, да га се окану обожаваня ватре, а ове да исправишъ да болѣ Пророка познаду. Мило бы ми было, кадъ бы ты нашао начинъ, како бы тога гордогъ Делай-Ламу — поглавара Будистичке секте — укротіо, и мало га понизіо, да ми тако не тре носъ, а іоштъ бы ми миліє было, кадъ бы тога Маратскогъ Пешиву — поглавара Маратскогъ савеза — укротіо, єръ та двоица найвећма пркосе моіой власти, и одапирусе моимъ заповѣдима. Но, пріятелю Данишмендe, добро пази, поступай мудро, и тако гледай да удесишъ, да то све буде безъ ларме; нађи пріятеля међу ньіовимъ привржeницима, а я ћу заповедити Лахорскомъ ризничару, да ты на тай посао єданъ миліонъ бахамдора даде, съ тымъ ћешъ ты посао моћи удесно свршити. Садъ, пріятелю, иди, и како те Брама учи, ради.“ Међутымъ су секретари кралѣвска писма написали. Са овымъ писмама позвани су были сви намѣстницы, кои су подъ непосредственомъ управомъ Султановомъ были. Осимъ овыхъ позвани су: Кхалови одъ Цагатая и Бухарая, великій Иманъ одъ Сане, Шахъ одъ Кабула, Канъ одъ Белуџистана, Рада Горка одъ Непала, Пешива

*) Види ч. 32. Поо

**) Гебери живе измѣшано са Арапима, но има ихъ и по свой источной Индіи. — Тацики, живе у Кабулистану, помешани са Авганима.

предстоятель Маратскогъ савеза, Раца одъ Алахабада, и Набобъ одъ Мисоре, као подъ покровительствомъ стоећи князеви. Окромъ овы позванъ буде великій Софта школе Бенареске, и нѣгови двана́есть помоћника. На ове се управъ нашъ философскій Итимадулетъ и осланяо, єръ су они знали толковати Ведамъ, [1]) разумѣвали су Зендавесту, [2]) Златну книгу Берингхуцина и Кон-фучеса, [3]) были су вешти у высокой науцы Фо-а, и познавали су Лао-кунга [4]). Овима є и нашъ Итимадулетъ своєручно писао, и моліо ихъ, да нечине другчіє него да доћу на Гура Мату [5]) и да своимъ мудримъ совѣтима Султана и нѣга у ньіовой намѣри подпомогну.

Међу тымъ докъ су ова писма стизала на своя опредѣлена мѣста, разболе се Султанъ. Болесть є нѣгова задавала велику бригу нѣговомъ Итимадулету, кои є по васданъ седіо кодъ нѣговихъ ногу, и дворіо свога господара, да болѣ быти неможе. Султанъ никога више ніє трпіо око себе, коє є ньима многима, а особито Султанки Нурмахалъ и нѣномъ Браману противно было, и зато єднимъ срцемъ почну за Данишменда гледати. Болесть Султанова траяла у растеню тридесетъ дана, а после се почне стишавати, и мало по мало почне се онъ крѣпити. За то време стигли су сви они, кои су позвани были у престолну варошь, и чекали су докъ се Султанъ са свимъ неопорави, а дотле долазили су єданъ другомъ, и правили су међу собомъ познанства. Маратскій Пеншва, великій Иманъ одъ Сане, и Раца Горка одъ Непала нису могли доћи, а Делай-Лама послао є свога Галега — заступника. —

Данишмендъ се найвише — кадъ кодъ Султана ніє было — бавіо са Софтама, съ ньима се разговарао, и договарао, како ћеду они найболѣ свршити задатый имъ посао, и особито како ћеду съ Єздама, и шта ће найправіє быти, да съ ньима уреде.

Ови Єзде были су нѣка грана христіянскогъ вѣрозакона. Найвише суштество познавали су они подъ именомъ Єзда, вѣровали су Исуса Христа, постили су постъ божићный само три дана, и имали су своє свештенике, коима су други народи име бонце — по хинезскимъ свештеницыма — давали, єрбо су наликъ на хинезске бонце обучени были. Єзде су были несташанъ народъ, и нису имали тако богати Пагода — црквій — као Индіянцы, нити су марили ићи на молитву. Свештеницы ньіови окретали су се по црквама сами, или на найвеће светце съ нѣкимъ малимъ числомъ одабраних людій, а други пробавляли су своє време, или чмаваюћи кодъ куће, или у обштанскимъ бирцаузима піюћи опіумъ. Моралитетъ ньіовъ врло є слабъ и незнатанъ быо, были су склони на крађу и убійство, и єдва нѣка понятія да су имали о правой своіой вѣри, зато є и наставляла држава, да ій доведе у чувство, и да ій изображенѣмъ облагороди, зато є и Султанъ Данишменду наручіо, да ій дотера чрезъ добре уредбе у редъ.

Кадъ є Данишмендъ о ньима споменуо, почне великій Софта овако говорити: „Господо! я самъ єдномъ путовао по онимъ краєвима гди Єзде живе, я самъ себи дао труда, да дознамъ и познамъ ньіове обичає, прави, и ньіовъ начинъ живота; зато самъ и тражіо познанства съ ньіовимъ бонцама. Я самъ быо познатъ и съ ньіовимъ найвећимъ бонцомъ, кои є свима другима судіо. Овамо су често долазиле бонце свакоякогъ станя и реда, велике, манѣ, и найманѣ, єръ су све одъ овога найвећегъ бонце зависеле. Я самъ имао прилику кодъ овога найвећегъ бонце састаяти се, и разговарати — єръ я разумемъ ньіовъ єзыкъ — съ Єздама одъ найбольихъ породица ньіовихъ, а такоћеръ вићао самъ ихъ и изъ маньи, и найманьи класа. Чешће самъ разговарао се и са овима; зато мислимъ да ћу моћи съ основомъ о ньима, и о наредби, коя є за ньи, што годъ рећи. — Овай ньіовъ найвећій бонца, видіо ми се благаръ и доста ученъ али здраво іогунастъ човекъ, онъ є судіо другимъ бонцама како є хотео, или како є самъ држао да є право, поставляо є, како є кога гди хотео, а найвише метао є добре и зреле младе люде на найлошіє бонцалуке, незналице пакъ и тупоглаве на болѣ, и найболѣ. Я га єдномъ запытамъ зашто тако чини, а онъ ми одговори: „Е тако морамъ чинити, єръ ови добри и учени, кадъ доћу у добре бонцалуке — по нарави свію бонца — постану немирни, и тръу носъ своимъ старешинама, а овако на маньимъ бонцалуцыма забуни ій сиротиня, подпадну ій дѣца, и тако имаю своє неволѣ, съ коима се забуне, те су старешине мирне одъ ньи, а одъ овихъ тупоглаваца и тако немаду се ничега бояти, єръ ови држе све да є тако, како имъ се рекне, и тако старешине овимъ начиномъ остаю на миру. „Я самъ нѣму на то примѣтіо, а шта Султанъ и нѣгове Омре о томе поступку мисле и говоре. Онъ ми одговори: „Истина доста путій Султанъ и нѣгове Омре срдесе на то, и заповѣде да се другчіє ради, єръ, веле, држава тако страла. Али я невидимъ и неналазимъ ништа у томъ, што бы држави на штету было.“ Я му на то рекнемъ: О! те колико тога има у момъ поступаню, и вы сотымъ не само држави, него и народу шкодите. Држави шкодите, што има съ вашимъ, као што и сами кажете несташнимъ народомъ много забуне и посла, а народу шкодите, што остає єднако тако несташанъ, те мора да є довекъ у процѣпу. Вашъ народъ остаће єднако тако несташанъ, и држаће се многихъ шкодльивихъ обичая, докле годъ вы ваше бонце недотерате, да су єднаки, да болѣ мисле и осећаю, да више на своє званіє држе, да се окану подлости, и да науку већма поштую. И тако одъ прилике доста самъ я овомъ великомъ бонци изговоріо, да поправи ово, и оно, коє му є сада народу на штету, и што му народъ квари, и оставля га довека у мраку и презреню. Я самъ о томъ и са отмѣніимъ Єздама разговарао, и сви су признали да имамъ право. и казали су ми, да бы и они желили, да се поправи и уреди много коєшта, што є међу ньима зло, но да немогу. Зашто немогу, нису ми казали, но я сада предлажемъ овде, господине Итимадулету, и вы друга господо, да учинимо мы наредбу како ћеду се они уредити, и да предложимо великомъ Султану, нека є одобри, па после нека имъ ту наредбу преда и нека имъ заповѣди, да се по ньой мораю владати.“ (Продужиће се.)

Зачинци.

* Прва любовь многи млады дѣвица равна є првомъ руменилу зоре у Априлу месецу, на комъ ће руменилу, око искуснога, іоштъ унапредъ променльивость исте любави разпознати.

* Прва любовь младића, семе є, буріомъ страсти бачено. Падне ли на добру землю, лепо изникне порасте, райскимъ цветомъ процвета и небеснимъ плодомъ роди; падне ли пакъ на лошу землю, поникне отровно былѣ, коє своимъ кужнимъ мирисомъ себи самомъ и другима смрть задає.

* Жене найпре дознаду да су лепе. — Найпре науче познавати ньиову снагу. — Найпре искусе, како су слабе. — Найпре забораве колико су година старе; а найпре се сећаю да су то заборавиле.

РЕБУСЪ.

[1]) Ведамъ — Догматика религіє Брамине́ске.

[2]) Зендавеста — стара Вавилонска, а после и персійски Мага Библіа одъ Зороастера написана.

[3]) Берингхуцинъ є быо хинезски законодавацъ, когъ су обожавали, а Кон-фу-че философъ, кои имъ є религію дао.

[4]) Фу — истоветный са Буда, и Лау-кунгъ, учители Будизма, религіє коя у Азіи найвише приврженика има.

[5]) Гура-Мату — саборъ саединѣны источны князева. У последнѣ време држали су ове Гуре у земльи Сикскихъ князева, а имено у вароши Лахору. Варошь ова была є у оно време знаменита, и лежала є на друму изъ Делхіа у Персію. Садъ є здраво спала.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Помоз' Богъ, Петаче!

Петакъ. А гле, заръ си ты ту. Я самъ мисліо да си пошо преко.

Еракъ. Та быо самъ тамо, но вратіо самъ се, што ме мрзи васданъ любити се са некомъ господомъ, коя ме за простака изъ внутрености држе.

Петакъ. Руси су найболѣ заключили миръ са Хинезима.

Еракъ. По чему ты се то види?

Петакъ. По томе, што су имъ Хинези узъ друга права, іошть и Амуръ уступили.

Еракъ. Шта? Заръ є тай малый обешнякъ чакъ тамо быо побего? Садъ ми є ясно, зашто се наши люди само збогъ новаца жене, кадъ се богъ любави кодъ Хинеза сместіо.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Прекюче смо се срећи падали, Пѣгово Превосходительство г. Губернатора нашегъ, Графа Коронинія, у нашой вароши поздравити, и вѣчъ су се ради тога одма по подне сви званичници и многи грађани скупили были, да га страхопочитателно дочекаю, кадъ є штафетомъ гласъ стиго, да се онъ преко Сланкамена и Тителa у Темишваръ вратіо. — Г. Дръ Коста Цукићъ, скоро наименованый членъ међународне подун. комисіє у Бечу одъ стране Србіє, одпутовао є данасъ са фамиліомъ своіомъ у Бечъ. Нѣга ради су и друга отмѣна лица изъ Београда у Земунъ прешла да га испрате. Г. Коста Цукићъ є єданъ одъ оны врстны млады Србаля, кои су на страни науке слушали.

— Изъ Вршца. На небросне и срдечне молитве, кое се за време благополучногъ станя и срећнѣгъ пороћая Н. Велич. миле наше царице творише: Богъ є преблагій саслушао, наслѣдника престола срећне Аустріє у нѣжной утроби миле майке милостиво сачувао, и милиониа народима на радость и срећу велику показао. Радостанъ тай гласъ распрострео се по свой држави. Свакъ отъ малогъ па до найвећегъ станя и сана човекъ радостно говори: Царица є родила принца, царъ има сына, а мы престолу наслѣдника! Кои є пазіо на движеніє и понашенѣ нашегъ народа, тай є лако могао овога пута примѣтити осећанѣ и велику радость нѣгову прама овомъ срећномъ догађаю; и као годъ што се зна, да є и здраво побожанъ; онъ зна, да све што годъ има, да то све одъ Бога долази и добыва, и да само нѣму єдиноме на свашта благодарити, и што годъ жели отъ нѣга очекивати има. Онъ є свагда при божечтвеной литургіи слушао єдну више молитву, коя се само нѣгове миле царице и повелителнице целе државе тиче и нѣногъ срећнѣгъ пороћая, онъ є дакле и нетрпѣливо и очекивао; кадъ ћа му тай срећный данъ осванути, кадъ ће му гласъ изъ царскогъ двора и града стићи, да се свет. царица породила, пакъ да одъ свегъ срдца и душе своє Богу милостивоме благодари. И доиста башъ 12. Августа око 9 сати у ютру пуцнява прангія и звона са саборне цркве донесоше му тай радостанъ гласъ, на кои, премда є раденъ данъ быо, и радо бы се латіо быо вршая, опетъ зато є све оставіо, свечано одело на себе навукао и у цркву благовѣйно дошао. Нису другояче и чиновницы овдѣ по службама налазећи се чинили, и они су своя званія такође оставили и на благодареніє у цркву дошли. Црква наша є была часкомъ пуна людій, и сви су у таквомъ разположеню были, да се свакомъ на лицу добра воля, одданость, обилно осећанѣ, и привржeность ко новорођеномъ принцу и престолонаслѣднику, пакъ уєдно и целой породицы царской примѣтити могло. Нашъ преосвештеный г. Епископъ є са своимъ свитомъ свештеническомъ држао по парочнымъ црквама указомъ благодареніє; клечећи є молитву очитао, и после многоденствіемъ и царскомъ песмомъ се довршило. Радость се као што самъ рекао свакомъ на лицу примѣчавала, свакъ є са свимъ срдцемъ Богу благодаріо, и благоговѣйно моліо се, да благослови сяйнога наслѣдника престола, и изліє благодать на нѣга, и да га поживи дуго и срећно родительима светлима на угѣху, а народима нѣговьма на поносъ и користь велику!

Т. И. К. Тріестъ. Читаюћи по различнимъ новинама, па и у вашемъ уваженомъ листу „Подунавка," да є пытано было по телеграфу изъ Дублина: овде є 12 сатій у подне, колико є тамо кодъ васъ у Найфундланду? а одговорено є, да є онда тамо было 8 сатій у вече. Овай ми є одговоръ здраво пао у очи и писамъ га могао себи другчіє протолковати вѣчъ да є онай погрешно написао, кои є прваи онай одговоръ новинама саобштіо, єръ кадъ є у Дублину 12 сатій у подне, у Найфундланду неможе никако быти 8 сатій у вече, вѣчъ 9 сатій пре подне. Найфундландъ лежи подъ 323. степеномъ сѣверне дужине, а Дублинъ подъ 9. ст. те исте дужине. Да овомъ не бы нико посумняо треба овако рачунати: што є кое место ближе истоку пре му се и сунце раћа, а што є далѣ западу доцніє му се раћа, а с' овимъ доцніє му и подне быва. Дакле кадъ се узме у рачунъ да є Найфундландъ удалѣнъ западно одъ Дублина 46 степеній, само се по себи каже да му неможе подне бити пре него у Дублину, вѣчъ доцніє. Ево како: кадъ є у Дублину 12 сатій у подне, на западномъ є краю Исландіє 11 пре подне, поредъ Гренланда є 10, а у Найфундланду 9 сатій пре подне. Да є овако може се и изъ овогъ видити: кадъ є у Дублину 12 сатій у подне, онда є 8 сатій у вече на южномъ краю стражнѣ Индіє, у заливу Тонкине, на западномъ краю великогъ хинезкогъ зида, у Иркутску, на єзеру Бойкалу и. т. д. Ево све редомъ: Кадъ є у Дублину 12 сатій у подне, онда є у Паризу 1 после подне, у Варшави є 2 сата, на ушћу є Дунава 3 сата, у Новгороду є 4 сата, на єзеру Аралу 5 сатій, у Делхи є 6 сатій, у бенгалскомъ є заливу 7 сатій, а у заливу є Тонкиже и т. д. 8 сатій у вече. (Види бр. 33. II. О овомъ доста занимльивомъ телеграфираню читало се скоро у свимъ новинама. Мы смо га и у єдномъ србскомъ листу нашли, и да небы га наново преводили, прештампали смо га оданде безъ икакве критике, и тако нисму на погрешку нашли. Мы благодаримо г. дописнику на учинѣной поправки свесрдно. Уч. Под.)

— Србство є изгубило єдногъ врлогъ мужа, честитогъ родолюбца, найодличнієгъ књижевника, и неуморногъ радника на добру нѣговомъ. Димитріє Милаковићъ преставіо се 15. ов. месеца у Дрезди.

— У Монастиру (Битоли) се градъ сасвимъ преображава, одкако є тамо дошао Исмаилъ паша. Улица се изъ нова праве, стреє се надъ улицама подрелую. путъ се до Солуна направля, а раде на нѣму Турци, Бугари, Грци и Жидови такоѣеръ и войница. Кола вѣчъ врве по єдной страни тога пута. Трудъ є големъ, зашто се путъ просеца барутомъ, да се разбію камените стѣне.

— У Родусу силовали су Турци єдну младу Гркиню. Судъ имъ ніє іошть изрекао осулу, премда се предлагало, да несретници даду неку своту новаца.

— На железници оксфордской два су се провеселяваюћа подвоза сударила; деветъ є особа мртви остала, а много ій є тежко ранѣно.

— У искамъ новинама назначує се брой убоги у размѣру према целокупномъ становництву у различнимъ државама. По тимъ новинама долази по єданъ сиромахъ: у Енглеской на 6, у Холандской на 7, у Швайцерской на 10, у Француской на 20, у Аустріи на 25, у папинской земльи на 86 становника.

Станѣ воде.

На Дунаву	. . . . .	8 ст. 3 п.
На Сави	. . . . опала са	2 „ 1 —
На Тиси (Кодъ Тителa 29 Августа)		1 „ 4 —

Млоги одъ наши предбройника нису намъ іошть предплату положили; мы ій найучтивіє умолявамо, да бы то што пре учинити изволели.

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброи се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 36. У Земуну 7. Септембра. 1858.

Хорацієва

Песма 2. књ. I.

АВГУСТУ ЦЕСАРУ.

Доста већъ снега и ужасна леда
Посла намъ отацъ и пламеномъ рукомъ
У свете куле груваюћ' громовно
Страхъ зада граду;
Страхъ зада свету, да се неповрати
Векъ Пирхе бѣданъ, кадъ са нови чуда
Закука ядна, а Протеусъ стада
Одтера на брегъ.
Кадъ за врхъ бреста заплетоше с' рибе,
Где вавекъ гнѣзда бяху голубова;
Надъ изливенимъ кадъ пливаху моремъ
Страшљиве козе.
Гледасмо Тиберъ, узмућенъ збогъ вала
Одъ тускогъ брега одбіени силно,
Грозећи срушит' споменике краля,
И Весте храме!
Иліе *) ядомъ узбунѣна яко
Освету пружа и обалу леву
Прелива противъ Јупитера волѣ
Супружна рѣка.
Грађани да су мачъ оштрили чут' ће,
Ал' Перзіяне баръ да су за кивне!
Чут' ће за битке кривицомъ отаца
Поредка младежь.
Когъ да призива Бога народъ царству
Пропадаюћемъ? како да се моле
Дѣвице свете Вести, што не дає
Слуха песмама?
Ком' ће наложит', да одпушта грѣхе,
Јупитеръ? ходи єдаредъ, молимо,
Пророче магломъ замотав' рамена
Светла Аполло.
Ил' волешъ Венусъ ти! смешљива лица,
Кою облеће Шала и Купидо;
Ил' занемаренъ за родъ и унуке
Ти с' бринешъ отче.
Ти о! кои си ситъ предуге игре,
Когъ вика, светли шлемови веселе,
Бесанъ и Марскогъ пешака на крвногъ
Душмана погледъ;
Ил' преображенъ у млађаномъ виду
Крилати сине божествене Має
Земльи се являшъ, Цесаровъ осветникъ
Радо се зовешъ;
Касно у небо вратіо с' и дуго
Бло у роду весео Квирина;
Да т' неоднесе гнѣвна с' наши грѣха
Раный вихоръ.

*) Кћи Пумитора, мати Ромула и Рема, иначе Реа.

Нек' су ти вельи милій тріумфи,
И зваг' се овде отацъ и поглаваръ;
Подъ тобомъ медма јашити безъ казни
Цесаре недат'.

У Карловци Ст. Лазићъ.

Марія Терезія као царица и жена.

(Продуженѣ.)

III.

Марія Терезія прими свою придворну даму намрштенимъ погледомъ, одъ когъ срдце сироте Шарлоте дркташе. Крадомъ узданувши попне се на клупицу, коя иза столице царичине намештена бяше, и почне косу царичину разправляти да длаку по длаку лагано и предострожно чешља. Марія Терезія често на ню у великомъ венеціянскомъ огледалу, предъ коимъ сѣдаше, намрштене погледе бацаше. Она є примѣтила врло добро да є рука Шарлотина дрктала одъ стра'а, и то є іоштъ већма разлютило. Али Марія Терезія ніе была више у онимъ срећнимъ годинама младости, у коима бы и самый гнѣвъ нѣну лепоту већма осветліо, и нову іой дражесть позаймио. Она є то примѣтила, почемъ се и сама у огледалу огледала. Лютина се ніе сажарила само у поєдинимъ пурпурнимъ ружицама на образима, него є своимъ жаромъ облила цело нѣно лице, изъ нѣны уста излазіо необичанъ дахъ, а на челу появиле се мрштине, кое се врло лако са борама старости могла замешити. Марія Терезія смотрила є то, и дубокій уздисай надимао є нѣне прси.

„Ахъ, Боже мой," промумла она у себи лагано, „да бы му се допала, морамъ се смешећи се предъ њимъ показати, єръ смешенѣ є последній сунчаный зракъ лепоте. Али како ћу се смеяти, кадъ ми є срдце пуно рана! Я ћу быти мрзка, и Францъ ће се одъ мене окренути! Онъ и реко, да є Рикардо найлепша жена на свету, и ахъ, я памтимъ іоштъ оне дане, у коима є онъ блаженъ предъ моимъ ногама лежао и те исте ми речи изговоріо. Но да ли є то прошло или є при краю? Єсамъ ли я іоштъ она иста, а садъ заборавлѣна жена?"

Да бы своє лице іоштъ ближе на огледало посматрала, сагне се тако нагло преда се, да є придворна дама, коя є у исто време тежкій и художественый перчинъ одъ пуфа и витица намештала, готово равновѣсіе изгубила и са игломъ, съ коіомъ є хтела косу утврдити, мало главу царичину повредила.

Марія Терезія скочи. Њой є нуждна была наймання причина, па да свой гнѣвъ утиша, и онда бы осећала, да іой є лакше, и доиста садъ є такову причину и нашла. Гомила псовке и грдње обасипала є садъ сироту малу придворну даму, коя понизно и ћутаюћи свою службу далѣ одправляше, и садъ киту одъ белы ружа са златнимъ лишћемъ узме, да бы є на врху перчина наместила. Али царица, коя є видила, да ће ове беле руже руменило нѣногъ лица іоштъ већма увеличати, счепа цвеће, разтргне га и беснимъ скоро покретомъ баци га на землю.

„Вы сте сви противъ мене, сви домаћи непріятельи," рече она лютито. „Вама є то шала и милина, да ме сасвимъ наружите и свету на подсмей изложите. Али я све васъ прозиремъ (провидимъ), и моя права лютина све ће васъ осудити и смрзгати. Єли іоштъ когодъ такову блутавость видіо, као ово намештанѣ, кое ме принуђава, да главу укочено држимъ, као дрвена штатуа, и мени видъ меняюће се куле дає. Брзо другу, валяну фризуру, и я те савѣтуємъ, да боля и внимателнія будешъ!"

Придворна дама ніе смела царицу на то опоменути, да є она сама ютросъ изъ новы помодны листова цвећа, кое є Француска посланица њой послала, себи за фризуру избрала, него одрешивала є ћутаюћи пантљике и ајстучиће, кое су тупотъ држале, и започне єдну нову фризуру. Али и ову милость царице ніе нашла за добру, и пребациванѣ и псовке наново се котрљу као тавный коралный бисеръ изъ устница царичины, за време докъ Шарлота бледа, пуна стра'а и дрктаюћи єдва є іоштъ у стаю была, да сузе, кое су се као зрна бисера низъ образъ сливале, убрише.

Напослѣдку буде тежко дѣло свршено, и почемъ се царица последнимъ огледанѣмъ на о-

гледало савршено уверила, да є нѣнъ украшай главе лепо уређенъ и намештенъ, повиче яснимъ и заповедаюћимъ гласомъ за нѣне альине! Одма се отворе споредна врата, и придворне даме уђу у торжественомъ походу съ великомъ наборномъ сукньомъ и златомъ извезенимъ ципелама, и са тежкомъ сребромъ начичканомъ альиномъ, коя се по земльи вукла, и подобнимъ прслукомъ, на коєга предньой части красна бриліантска дугмета сіяу се и блистау. Царица, коя є иначе за време своєгъ облаченя имала волю, да се своимъ дамама шали и дозволява, да іой о себи и малимъ догађаима у палати сбившимъ се приповедаю, была є данасъ сасвимъ недружелюбна и ћутльива. Она є ћутаюћи дала знакъ, те су іой женскинѣ клечећи са штиклама ципеле обукли, и немо променила є свой „ханзерлъ", малу паборну сукню ютренѣгъ одела, са великомъ коравомъ наборномъ сукньомъ полудневногъ одела. Она сама на ово красно сребромъ начичкано одело ніє ниєданпутъ погледала, но само є покадшто, докъ су є облачили, свой погледъ на Шарлоту одъ Хиронимусъ бацила, коя є наспрамъ прозорногъ удуба стояла, и жалостнимъ лицемъ и плачућимъ очима тренутакъ очекивала, кадъ ћеду остале придворне даме накитъ царичинъ свршити, да бы и она єдномъ, пре него што бы отићи смела, заповѣсть примила, да бы и последный путъ свою руку на украшай главе царичине метула, како бы, ако бы се што нашло рђаво, поправила.

Марія Терезія, као што є речено, была є данасъ ћутльива и нема, и само мумланѣ дивленя и узхићеня, съ коимъ су нѣне женскинѣ садъ нѣнъ свршеный и красный накитъ укочено сматрале, ніє могло царици тихо смешенѣ одузети. Она одпусти придворне даме краткимъ немимъ знакомъ руке и стаде онда, докъ су оне изишле, предъ велико огледало, у комъ се у пуной красоти нѣнъ цео стасъ огледаше. Съ испытуюћимъ, готово любопитльивомъ погледомъ огледаше се, и мало по мало засветлише се радосћу нѣне велике очи, а сунчано смешенѣ лепршаше се на нѣнимъ пурпурнимъ устницама.

„Не," рече она доста ясно, „ніє истина, я нисамь іоштъ стара нити мрзка. Іоштъ нешто сія одъ последнѣгъ сунчаногъ зрака младости на момъ челу, и я мислимъ, мой лепый и прелюбезный Францъ увиђа то іоштъ по кадкадъ, и ако є онъ на моіой страни, заборави ће понекадъ све друге жене у свету и мислиће на то, да самь я прелюбезна нѣгове деце и нѣгове младости, и да се мы найверніє и храбро у само зло и рђаво време лепомъ и непроменльивомъ любови у срдцу обходимо. Ахъ, я држимъ (веруємъ) то садъ а никадъ више, да є царъ госпою Рикардо найлепшомъ женомъ на свету назвао, и ако є то учиніо, то є мож'да само изъ срдитости, изъ досадности рекао. Онъ покадшто самъ себи досађує, мой сиромашный любезный царъ, и изъ саме досадности тражи да ма каквомъ любови своє мысли разтера, изъ саме досадности ми є неверанъ; но опетъ се повраћа къ мени, єръ добро зна, да ће ми срдце увредити, да ми є сва велична и сва красота безъ нѣгове любови немила."

Придворна дама и читательница, коя є съ чешльомъ у руци иза Маріє Терезіє стояла, слушала є у досадномъ недоумѣнію и страу овай самоговоръ, и побуђуюћій, тужећій тонъ, съ коимъ є ова блистанѣмъ и сяйносћу обкружена, у украшаю и бриліятима сіяюћа се царица говорила, уклоніо є сву нѣну печаль, нѣно несагласіє о готово несносной понизности и болести. Али смртный стра киньіо є садъ нѣно дрктаюће срдце. Царица пакъ безъ сваке сумнѣ ніє ни предчувствовала о нѣномъ присутствію, она є заборавила, да є придворна дама иза нѣ на дужность чекала, дакле сваку речь, кою є Марія Терезія изговорила, морала є ова разумети. Она є стояла иза своє заповеднице, али гордый, великій стасъ царичинъ и велика наборна сукня, кою є она обукла, закланяла є сасвимъ малый, красный стасъ придворне даме, и Марія Терезія, коя на огледалу свой собственый ликъ за образацъ сматраше, ніє могла ништа одъ мале читательице угледати, коя се иза нѣ сакрила. Шарлота одъ Хиронимусъ бояла се дакле, да се гнѣвъ царичинъ наново неразпали, ако примѣти, да є она недраговольна слушательница нѣногъ самоговора была, па съ тога ніє смела никаквимъ гласнѣемъ, ніеднимъ дисаємъ своє присутство издати.

Али наєданпутъ окрене се царица къ ньой, и наглимъ покретомъ счепа Шарлоту за вратъ и почемъ є ближе къ себи привуче, рече тужнимъ дрктаюћимъ гласомъ: „Опоминѣмъ те, Шарлота, немой се никада за таквогъ човека удати, кои никаквогъ посла нема!"

„Охъ Величество, я се нећу никадъ удати," повиче млада девойка, са свимъ узбуђена искрености царичиномъ. „Я ћу, ако Ваше Величество милостиво саизволи, остати оно, што самь."

„Тако, а оћешъ ли понекадъ мою лютину трпельиво сносити?" упыта царица, лако полюбивши є у чело. „Знашъ ли садъ, зашто самь люта была, и моє срдце изнутра толико крвлю обливено, да самь морала гнѣвльиво узвикнути, а не утишати. Я самь ти моє найвнутреніє срдце одкрила, єръ моя мала читательица, коя по гдѣкою велику државу тайну са мномъ дели, нека и приватну тайну своє заповеднице знаде. А притомъ," настави царица тише и опетъ само у себи, „притомъ моя є жалостна тайна свету врло добро позната, и кадъ не бы была царица, могли бы ме оплакивати! Али према царици нема нико сажаленя, и ніеданъ човекъ неверує, да подъ овомъ пурпурномъ порфиромъ и златнимъ прслукомъ єдно сирото, ранѣно женско срце куцати може. И нико нетреба да предчувствує и зна, и ніеданъ човекъ нека се неусуди, да ме сажалує. Напротивъ я ћу свету само царица быти, и ако покадшто Марія Терезія тужи се и уздише, то нека само Богъ чує а мож'да и єдно срдце, коє она люби! Иди садъ Шарлота, и пази, — заборави све што самь рекла, мало пре зла а сада жалостна, помисли само, да самь увекъ и у свако време твоя милостива царица. А садъ, Шарлота, иди и кажи дойкиньи малогъ принца Фердинанда, да ми дете овде донесе, и то одма. Потомъ кажи придворномъ хусару у споредной соби, да све моє принцеве и принцезе къ мени дозове, и чимъ къ мени дошли буду, онда нека иде къ цару и найлепшу му препоруку одъ мене изручи, да бы ми одма дао честь посѣтити ме."

„Я ћу кушати, да га у срдце дирнемъ, и моіомъ любови къ мени приволемъ," рече царица тихо у себи, кадъ є придворна дама собу оставила была. „Я му нећу ништа пребацивати, нећу га псовати нити свађати се, нећу му дати, да осећа, да самь я владаюћа царица, и да я дакле удвоєно право имамъ, одъ нѣга любовь и верность изискивати, єръ онъ ніє само мой супругъ, него и мой првый поданикъ. Али я нећу нѣговой дужности говорити, него само нѣговомъ срдцу, и то ће га тронути, призна' ће, да онъ своіой сиротой Терезіи толику тугу причинява, мислимъ, да —"

Нѣнъ дрктаюћи гласъ одказа іой услужность, и тужно узбуђенѣ завладало є целимъ нѣнимъ суштествомъ и нѣне очи напунише се сузама. — Царица убриса ій површиномъ своє сіяюћимъ бриліянтскимъ прстенѣмъ украшене руке и пође брзо дойкиньи на сусретъ, коя іой найманѣгъ измеђ' нѣны принцѣва, текъ одъ неколико месеци Фердинанда носаше.

(Продужиће се).

Неспокойство.

Тиха ноћи спусти крила
Да бы с' у те чувства скрила
Слабога ми духа моћь,
Гдѣ се пріє радость вила
Гдѣ блаженость срдца была
Ту садъ лежи тавна ноћь.

У чувству се тужномъ ствара
Лажна слика, што га пара,
Што у груди пламенъ тре.
По провали могъ живота
Вене прва ми дивота
И млађана роса мре.

У тишини ноћи мрачне
Кадъ се страва многа зачне
Слабъ у тѣлу руи духъ,
С' ображенѣмъ бѣжи тамо
Гди пропасти зяє само
Одкудъ справе прима слухъ.

Часъ у искри блажености
Мисли срце невиности
Да му клія нѣжный путъ,
Ал' враћа се — враћа опетъ,
У свой кавезъ, гдѣ є сапетъ —
Па прваштный слѣди путъ.

Часъ се дигне духомъ гонѣнъ
Унутрашньомъ тугомъ ранѣнъ,
Тражит' лѣпшегъ ютра цвѣтъ,
Да б' у срцу мира наш'о,
Лютый уздисъ, што га снаш'о —
Да срећніи види свѣтъ.

Али срцемъ своимъ мученъ
И мислима примъ тученъ
У свой првый враћа с' станъ
Є л' што теже? ил' што горе,
Кад' човека туге море
Кадъ несвиће духу данъ?

По васъ цѣлый бѣлый данакъ
Онъ суморанъ лежи санакъ,
Срце незна, шта є миръ,
Часъ овога, часъ онога,
Часъ све баци до єднога
У чувству му самъ немиръ.

Часъ се дигне у поноћи
Онъ оставлѣнъ своє моћи
Блуди тужанъ тамо амо;
Ал' ког' болна мис'о тѣра
Баръ тай незна, шта є мѣра,
Што є роднoг' мира пламъ.

Средъ у кругу млоги желя
Нѣгово га чело стреля
И ставля му лажне сне,
И суєтомъ празны мислій
Што с' у ядномъ срцу числи,
Прекрати му тужне дне.

Нигда вес'о, вавекъ тужанъ
Погнутъ оди као сужанъ
Стои туга срца средъ,
У чувству се своме топи
Кадъ му туга мисли склопи
Наносеѣ' му веѣій вредъ.

Све красоте дивног' гая
Чимъ се дичи любкость Мая
За нѣга є варльивъ цветъ,
Нешто веће нѣга вуче
И ядно му срце туче
Да окруный лажный сплетъ.

Неспокойство нѣга води
Лажной слики да угоди,
С' тога тражи лице ладъ,
Ал' замань су китни бори
Кадъ ій ватра све сагори —
Кадъ човеку срца ядъ.

О лѣпоте ноћнѣг' свѣта
Вы украси лажног' цвѣта
Морите му тужну грудь,
За вама се самацъ бори
Кадъ га мис'о люта мори,
Кано сѣнке бѣжеѣъ свудъ.

ђ. п.

Шахъ-Гебалъ и Данишмендъ.

(Продуженѣ.)

„А шта да вамъ кажемъ, господо, о маньимъ, и малимъ бонцама овога народа! О великій брама — софте ове быле су брамисте — та тога покора я нигди видіо нисамь, таковогъ саможивства, таковогъ лакомства, подлости, оклеветаванѣ, плеткараня, самовольства, и много коєшта, нисамь я у Паріама *) нашимъ нашао, а међу тымъ народомъ, бонце налазе се у касти, коя є међу ньима као кодъ насъ што су брамини. Истина, и наши факири и дервиши, као што є пресвѣтлый господаръ нашъ опазіо, доста су се искварили, и чине што не бы требало, ал' опетъ нису такови, какове су те бонце тогъ несрећногъ єздинскога народа. Та больи су и Геберини съ ньовимъ, него ове Єзде са своимъ бонцама. Ако се дакле жели, да држави небуду на штету, мора се съ ньима другчіє уредити.“

„Истина є цела,“ прихвати єданъ софта, коме си на лицу читати могао, какво є срце имао, „истина є то, коя се ничимъ порећи неможе, я самь доста пути по земляма тихъ Єзда и Гебера путовао; свуда самь по други мѣсти я добро приманъ и дариванъ бывао, али кодъ тихъ проклетихъ Єзда да бы кадъ и конака, акамо ли милостинѣ добіо, макаръ да самь ньима образе преблагогъ Рутрена, а женама ньовимъ Лингаме покланяо. Све се то клонило одъ нашихъ светиня, као да ће ихъ оне повести, и сама дѣца бегала су одъ мене, као одъ какове куге. Ако се дакле жели држави и нама помоћи, мора се съ ньима другчіє уредити.

„Право є и самомъ Богу, као што великій нѣговъ пророкъ каже, мило є,“ рекне єданъ мухамеданскій улема, „да се тіи проклети Гебери — Гебери су веѣма измѣшани были съ мухамеданцима — са свимъ истребе. Макаръ и да Єзде нису валяне, али тіи Гебери башъ су опаки, они су и опасни, и пркосе Аллаху што по цѣо данъ кланяю се ватри, а преко ноћь спаваю као пси, они незнаду ни за рамазанъ, ни за байрамъ, него єду по цѣо данъ, и кадъ правовѣрни спрамъ мѣсеца славе, они затворе врата, да имъ нико у кућу уѣи неможе. Мржня, кою они на Аллаха, а пакость и ненависть кою на насъ правовѣрне имаю, неможе се исказати, нити я могу грднѣ ньове вамъ, господо! описати, съ коіомъ прате насъ, кадъ у ньова села дођемо. Многи одъ насъ тамо и главомъ плате. Съ тога самь я тога мнѣнія, да премилостивый нашъ падишахъ, свѣтлый султанъ Шахъ-Гебалъ, или натера ій да се поарапе, или да ій сабльомъ и пушкомъ са свимъ истреби, и землю ньову съ правовѣрнима насели. Єръ ако онъ то неучини, тако ми пророкова гроба и нѣговогъ великогъ камева, хоће нѣга пророкъ покарати.“

„Да како,“ викне єданъ маторый мусулманскій шеикъ, „све невѣрнике, и Гебере, и Єзде, и како се іоштъ гди зову треба истребити, да се испуни Аллахова воля, и нѣговогъ пророка заповѣдь; заръ вы незнате, или заръ вамъ непада на умъ, како онъ своє правовѣрне учи „кадъ се међу невѣрницима налазишъ, то ій убіяй, одсѣцай имъ главе, бацай ій у ватру, зароби ій, па или ій задржи као робове кодъ себе, или имъ допусти да се новцемъ одкупе, како ты за добро нађешъ онако поступай; на кратко недай имъ мира, и дотле съ гоненѣмъ непрестай, докле ій све себи неподярмишъ“ — нису ли ово самогъ пророка рѣчи, ко другчіє чини, ніє пророковъ сынъ, нити ће му лице и када шедатскихъ башча, и Ирама видити, а камо ли да ће онъ у нѣга уѣи, и у ньима оне сладости уживати, коє добре муслиме ту чекаю.“ —

Куда є ово све тежило, видіо є Данишмендъ добро, онъ као философъ сматрао є човека и религію са свимъ съ друге стране, него ови нѣгови нови пріятельи, но ово заповѣдь султанова, а ово и брига за свою собствену кожу, везала му є єзикъ, те више ништа ніє смѣо рѣчи, но само ово: „кадъ бы ми све те люде потукли, или изъ царства султановогъ протерали, ко бы арачъ, десетину, трећину, и друге даціє давале. ко бы войсци султановой масло, брашно, месо, и друге потребе давао? — Я мислимъ, да ми све то Султану и великой Гура-Мати предложимо, па како они сврше, онако нека буде. Тако исто да предложимо и са Пеншву, и за Делай-Ламу, па како они сврше.“ Данишмендъ є ово изговоріо, да султану ови совѣти неће быти по вольи, а бояо се онъ и тога, да не бы ови фанатични Мухамедовцы раздражили светану, те да оно нѣколико Єзда побію, кои су подъ обраномъ хинезкога цара были, одъ кога є у то доба и самъ индіянскій великій могулъ зазирао. У то време владао є у Хини одъ Маджускога колена ратоборный Кинг-Лонг-фу, и будући да су индіянске Єзде у сродству народности своє сродне быле Єздама, коє су у провинціи нѣговой Юнану живили, то су и ове Єзде и оне индіянске више очи своє у Кинг-лонг-фу-а, него у Султана Шаха-Гебала упираде, и у нѣга се уздале; зато є и Данишмендъ знао, и да се небы какавъ белай излегао, прекине одъ своє договоре са Софтама, и науми о томъ више, безъ изричне заповѣди Султанове и неговорити.

Али наше мудре Софте и ревностни Мухамедовци нису се на Данишменда и нѣгову политику обзирали, они су мислили, кои ніє узъ пророка, тай є противъ пророка, а кои є противъ пророка, тай є и противъ ньи, па су збогъ тога и гледали, вребаюћи на сваку згодну прилику, да оне народе истребе, кои нису у пророка вѣровали. А, гди бы за ньи боля прилика и быти могла, него садъ ова сайна Гура-Мату, на коіой се они предъ очима толики князева, Рацахова, Омра, и Богъ ти га знао каковихъ іоштъ светлы лійца, у ревности своіой за пророка и Султана, и у вештини рођеногъ своігъ єзика показати могу. Овакова прилика недолази свакій данъ. Манитъ бы дакле свакій быо, кои бы ню пропустіо, а да съ нѣ нѣколико Лингама и Рутреновихъ образа кући не однесе. Шта бы они, кои су ій на Гура-Мату послали, рекли, кадъ не бы они са овымъ украсима предъ ньи изишли. Морало се люди изъ петины жила упети, да Єздама и Геберима, ако не Пеншви, и Делай-Ламы, баремъ сломіе се врагъ.

*) Паріа, каста Индіянаца кою све друге касте презиру.

Уралски народи.

I.

Съ обе стране Урала живећи народи, кои великимъ угротатарскимъ племенима принадлеже, и кои су овде Самоєди, Вогули, Остяци и Сирѣни, особито се нерадо землѣдѣліємъ занимаю, коє є іоштъ до 66 с. ш. єдинствена потреба, звѣроловъ, риболовъ, расплоѣенѣ и продаванѣ ирваса єдине су радѣ. И сами руски населѣници на Уралу преморани су да ове начине живота предузму, при коима ће догодъ буду имали ползе остати. Ова разнимъ Уралскимъ народима обшта заниманя и тога ради врло подобанъ начинъ живота свима іимъ є снажно тѣло, бистро око, поуздану десницу и неоцѣнимо свойство позаймо, да никадъ смотреность и храбрость не-

*

изгубе, већъ да се лако и безъ великогъ труда у свима положенима и опасностима ньiовогъ непостояногъ живота могу усаветовати и помоћи и одъ врло малогъ велико учинити. У овомъ ньiовомъ укупномъ характеру показує опетъ свако племе различите степене; кои довольно у очи падаю, да ій одма можемо прегледати и разликовати.

Самоєди, мы ћемо само овде о онима говорити, кои се по обалама задржаваю, т. є. кои на южнимъ и на средньимъ твердоземнимъ гомилама Алтайске планине, на Єниссу и овогъ успоредним рѣкама станую, — распростиру се дужъ обале леденог мора къ западу преко Єнисейскогъ и Обскогъ ушћа до Мезена и Белогъ мора. И ако се Самоєди по створу тѣла одъ Остяка мало разликую, то опетъ што се тиче лика, говора и самогъ ношива, нарочито кодъ жена, види се, да Самоєди особитый народъ у кругу Финско-татарски или Уралско-Алтайски племена сачиняваю. Они су народъ скитаюћи се, кои се особито одликую расплоєнѣмъ ирваса, и кои и за саму зиму никаквогъ сталногъ обиталишта немаю, већъ се са своимъ купастимъ чародима све далѣ и далѣ на югъ у планине повлаче. При свемъ томъ што Остяци и Самоєди прелазе у ливаде єдно други, опетъ се могу врела рѣке Каре и Уссе као граница између ньи поставити; сѣверно одъ ове границе задржаваю се у лето по већой части Самоєди, а южно Остяци.

Мужкій є полъ Самоєда среднѣ величине, али є снажногъ и крѣпкогъ тѣла. Пльоснато лице и мале црне очи, яко угнутъ носъ, да вр', — ако се іоштъ тако изяснити смемъ — скоро са горньимъ вилицама єднако стои, веома изпупчене ябучице, живо сведоче, да Самоєди монголскомъ колену припадаю. Уста су іймъ велика, устне дебеле, обрве црне, коса такоће црна, чекиняста и оштра прилично углаћена и преко рамена виси; уши велике и клапаве, боя беличаста. Браде имаю или нешто мало или башъ нимало, кое вероятно одъ обичая проистиче, да сву косу, изузимаюћи на глави, изчупаю, и тако што се косе тиче сасвимъ гадни изгледаю. Женскій є полъ съ мужкимъ у лицу савршено єднакій, само што су кодъ овога нѣжніє черте лица. Кодъ овога ніє тѣло тако (млогоћошкасто) четвороугольно, као кодъ людій, али су ножне цѣви іоштъ много краће, а ноге манѣ. Иначе є тежко, оба пола по споляшности и ношиву разликовати, кое є и кодъ людій и кодъ жена готово єднако.

Великій степенъ добродушія, као што увекъ безбрижность спроводи, неможе се Самоєду посве одрећи, као силе ума, кое су само наравно утолико развієне у колико су потребне; али ій ньiова (номадскимъ животомъ отврднута и безгранична) леньость често у найвећу оскудицу и нужду доводи. Отуда проистиче да се сасвимъ физической и моралной нечистоћи одаю. Као све леньтинѣ, зими ватаю зверове понайвише замкама; само ій мало има, кои пушке имаю и съ ньима знаду вешто управляти. Ракіи су страшно одати, и ако увиђаю, да ій она пре времена мори, немогу никако да є се оставе. У расплоєню Ирваса и чиненю животиньски кожа здраво су вешти; но сва іймъ добитъ, кою бы отуда могли получити, збогъ ньiове леньости и небрежльивости пропада. Кадъ є време рђаво, кое се често догађа, седи Самоєдъ спокойно у своіой земуници, небринући се за стадо, кое є само у поляни оставіо, на кое често куряци у чопорима нападаю, и на све стране га разагнаю. Многи Ирваси тако пропадну и учину или се присаєдине другимъ стадама, гди ій одма поколю и поєду. Отуда произилазе непрестане распре међу поєдинимъ пастирима.

Самоєди су іоштъ вештіи да ирваса заколю, и за тай посао имаю савршено све потребе; али найвећу вештину и окретность имаю да исто поєду. Да Богъ сачува, шта єданъ Самоєдацъ може повести, и какво є нѣгово пожертвованѣ на истый посао, кои є єдиный, што съ вольомъ и весело ради! Ако се између ньи наће єданъ радинъ човекъ, то за кратко време за чудо умножи свое стадо; но тада се скупе око нѣга сироти, кое мора да рани, ако жели да неизгуби богатствомъ задобивено почитаніє. Неотера ли дангубе и непримора ли ій да раде, сво му стадо єдномъ речи за неко време плане, и сада се само єданъ єдиный примѣръ налази, да є богатство за две генераціє єдной самоєдской породици остало.

Самоєди су по већой части іоштъ поганци (идолопоклонници), кои се идолима кланяю. Они непознаю постояный брачный саюзъ. Жена остави мужа, кадъ іой се другій болѣ допадне; човекъ изюри изъ свое колебе и жену и децу у найгоре време, само ако му се што замере; и овомъ несталномъ брачномъ саюзу узрокъ є, што се крштеня плаше, кое бы іймъ заиста тврђу и неразделиму свезу положило. Іоштъ пре венчаня оба пола слободно се састаю и то — сасвимъ слободно; єръ одраслу девойку, коя небы имала дете, сви презиру. Додуше матере су нѣжне спрамъ ньiове деце, но поднебіє и начинъ живота яко ій очврсти. Дете, кое є прву годину преживило, торжествено є показало, да може и далѣ живити, и заиста бы Самоєди дубоку старость доживили, да іймъ моралне распуштености свакояке болести не одомаћую, кое се у оскудици лекарски помоћи а узъ то іоштъ неописаномъ нечистоћомъ подпомогнуте, съ дана на данъ све већма распростиру и укоренявaю, тако да іймъ найпосле и на самомъ лицу ясно упине стое. Овой мори придружую се често іоштъ и богиньѣ, одъ кои за неко време већа часть помре, и тако се ньiово число, кое єдва 3000 мужки глава износи, све већма и већма сманява.

После расплоєня ирваса звероловъ іймъ є главно заниманѣ, и ово раде, као што є већъ горе речено, по вольи, ставляюћи замке, кое съ часа на часъ са сопицама, кое ирваси вуку, обизе, како бы уваћенула дивлячь однели. Они направе више партій *) и съ овима изилазе у ловъ па чимъ виде какову лисицу на тунди, **) одма напуйдаю на ню псе и за тилый є часъ убію.

Самоєди су по већой части честни, али кадъ бы оставили номадскій животъ могли бы іоштъ и ову добродѣтель изгубити; они, кое су покушавали да населе, познати су као прави лопови.

Вогули, кои угрискимъ четама угротатарски племена припадаю и са Остяцима и Мацарима, кои одъ обадва народа одвоєно живе, и главну грану Финна или Угра састављаю, населили су были преће сву Вишерску обалу до села Писаніа и счисляваии су Чердинскомъ окружію, но съ напредованѣмъ рускогъ народа морали су се на обалама Вешера више или манѣ уклонити и съ друге стране Урала или, као што се сви Уралски народи изражаваю, „камена“ преселити. Овде имаю на югу Исетъ; на истоку пакъ обитаваю покрай горнѣгъ Тавда и Конда, а на сѣверу допиру чакъ до Сосве.

Вогули, числомъ 2000 мужки глава, єсу посве малогъ возраста жени подобни и имаю на лицу, изузимаюћи белу кожу, млого калмутскогъ, дакле монголскогъ, сирѣчь испупчене ябучице, округло лице, косу дугачку и црну или затворено мрку, врло редко плаву или црвенкасту; браду редко ко да има и то већъ у старости порасти.

Почемъ Вогули найвише поєдинце живе, то ій є усамлѣно тумаранѣ затворило, и учинило да іймъ се странацъ нипошто неповерава и да ій се страши, коме доиста са свимъ срдцемъ и съ пожертвованѣмъ служе, само кадъ съ ньима честно и човечій поступа. Вогулъ се неплаши никаковы неволя, а притомъ ій и нетражи, и радо гледа да ій избегне само ако узможе. Крозъ целу зиму непрестано лови и тада є веома окретанъ и дѣлателанъ, повазданъ обувенъ у ципелама, кое су за снегъ веома удесно начинѣне, неуморимъ иде са своимъ псима по трагу какве велике животинѣ, докъ є неубіє, потомъ узме одъ нѣ колико му є за єданъ данъ доста а остало сакріє и иде далѣ. Кадъ є єданъ сатъ тако прошврляо, врати се кући, однесе уловлѣну плячку са ирвасима или ако ове нема а оно самъ, даде укућанима да месо за лето осоле и осуше а кожу добро уреде, како ће се моћи съ ньомъ трампити, и садъ наново иде. Лети напротивъ живи у покою, ако му готовина, кою є у зиму спремio не достане; дигне се са женомъ и децомъ

*) Нарте су сонице, кое сви Уралски народи за возенѣ терета преко баровиты и врлетны предѣла у лето употребляваю; оне су поставлѣне ирваскомъ кожомъ, кое ирваси такоће и вуку погрешно одъ тамошньи „волови“ названи, — редко пси такова кола вуку у лето врло лако начинѣне нарте по равной, баровитой земльи са теретомъ одъ 210 фун. тежине; по планинама и по сувимъ пешчанимъ путовима несме товаръ тежи быти одъ 140 фун. и са овакимъ товаромъ могу дневно одъ прилике преко две немачке милѣ преѣи.

**) Тунда є велика пустара, коя се съ обе стране сѣверногъ Урала протеже и одъ части є иловачомъ а одъ части барама покривена.

на какву рѣку, гди є за оваковый случай чунъ начинио, и ту живи одъ риболова, птицолова или шта му случайно до руке доће. Овде има задоста ране и пре се с'места некрће, докъ му рана нестане. Непрестано ћути, а особито нерадо говори о лову. Редко на лицу показує, да є радостанъ и весео; кадъ му се при играню ракія или дуванъ донесе, у найвећой озбильности сваколко се криви, кое є медведима и другимъ животиняма свойствено. Они се никадъ неупуштаю у будаласто ядикованѣ збогъ намишлѣне какове неправде, као Самоєди и Остяци; намрштеный изгледъ Вогула, упорство, кое на яко упіеннимъ устима почива, и кое неманѣ као и умилни погледи нѣговы дубоко упалы очію показує, да се радіє договара него тужи, и да тога ради, кадъ є прилику за прво пропустіо, сасвимъ прећути.

Зими живи Вогулъ у сталной, малой, нечистой колеби, у лето направи за себе и свою породицу у свомъ путованю на поєдине рѣке тврдо на обали исты свой палаганъ. Овако се зову колибе направлѣне изъ самогъ шибля и дрвене коре. Строй є простъ. Четири, сое побіене су у земльи у правилный квадратъ; преднѣ су одъ прилике четири а стражнѣ две стопе дугачке. На две єдно спрамъ друго стоєће сое стави се велика мотка, и тако се две и две попречнимъ моткама саюзе, тако да є кровъ косо напредъ полегао. Затимъ исту зграду покрію великомъ єдно за друго сашивеномъ брезовомъ коромъ, коя се зове кисси, и ове кадъ се селе, увію као и сваку другу артію, али чимъ киша наступи, одма ій развію. Ако іймъ кисси недостає, узму у помоћь чамове гране, одъ кои и обе стране и стражный дуваръ палагана начине, и тако є само спреда отворе, гди ложе ватру, да бы се одъ безчислене множине комараца одбранили.

Кодъ све свойштине са финскимъ нарѣчіяма на Волги и єзику Мацарскимъ или Унгарскимъ Вогулскій єзикъ има толико особности, да се може скоро као собственый сматрати. Што се тиче верозаконы обичая саглашаваю се готово савршено са Остяцима, о коима ће читатель скоро чути.

II.

Остяци, кои число износи одъ прилике 18 — 20,000 душа, деле се на две гране, сирѣчь на Леписке и Обдорске или Обске Остяке. Први, кои є главно седиште на рѣки Сигви, скитаю се лети са своимъ стадама ирваса по Уралескимъ планинама до 65° с. ширине, зими се враћаю у свое земунице источномъ страномъ Урала преко рѣке Сосве, Лосхве и т. д. Обдорски Остяци живе по земуницама на обалама Оба до утока овога и стое подъ управомъ єдногъ кнеза остякскогъ порекла.

Остяци су малогъ стаса; мало подуже лице и витко тѣло разликує ій одъ Вогула, непазећи на одело, кое є кодъ последньи по крою и матеріи као и у Руса, напротивъ Остяци носе као и Самоєди одъ ирваске коже направлѣне альине. Зими су у земуницама сахранѣни одъ ладноће и снега и грею се непрестано поредъ ватре, коя у средини гори. У єдной таквой земуници обытаваю или више породица или, ако се чланови єдне изъ 10 или 12 састое, само єдна. Весела наравь Остяка дознає се по искреномъ разговору, смею и веселимъ песмама, кое наравно сама єднообразность спроводи. Ньова игра састои се у томе, да два човека стану єданъ спрамъ другогъ, па се онда криве и клате обилазећи єданъ око другогъ, тѣла и тайне удове на грозный начинъ искрећу и то све у найвећой скромности и озбильности. По некадъ иду четвероножке, мумляю и друга медведу свойствена понашаваня чине; затимъ долазе друга движеня тѣломъ, коя су тако измишлѣна, да се странацъ, кои гледа єдва одъ смея задржати може, и посве немогу да се разясне, кое мора да имаю неко значенѣ, почемъ ій на истый начинъ и Вогули свршаваю. Оба ова народа игре ни учему се скоро неразликую, осимъ што Остяци по кадшто вичу, съ коимъ внутреню радость изявлюю. И Остяци онако исто волу ракію, као Вогули. После раківе найвише употребляваю дуванъ, осимъ тога воле коекакве украсе, гвоздено покућство, баруть, и т. д.

Они имаю велику склоность къ риболову, збогъ чега у лето праве колебе по обалама планински рѣка чакъ до Оба и далѣ до мора, одкуда се претоварени добиткомъ у почетку зиме опетъ у свое земунице враћаю, кое су преко целогъ лета празне биле. Друга имъ є главна и мила радня разплоћаванѣ ирваса, кое су по свой прилици одъ Самоєда примили, съ коима су поодавна у многостручно сношеніє ступили. Лети іймъ стада пасу по планинама или у сѣверной Тунари.

Остякъ є гостолюбивъ, кое є обично, да, кадъ случайно каковый путникъ близу нѣгове земунице доће и ту на одморъ падне, за добродошлицу єдногъ ирваса заколѣ, коме и остали обитательи оближньи земуница найрадіє гостолюбіє укажу. Изъ исте намере дотера стадо, опредѣлено животно замкомъ увати и на губилиште однесе, око кога се мало и велико скупи. Затимъ га ударе са тупомъ страномъ сикире и у истый ма ножемъ га у срдце прободе. Ово врло брзо и вешто сврше, и по томе га живо одере, тело на страни отвори, извади утробу и крвну жилу пресече, изъ кое се крвь у празный трбу скупи. Врло вешто одреже главу и остале удове одъ тѣла. Свакій гледаоцъ узме поєдно парче меса, єданъ край умочи у крвь, увати истый зубма, а и брзо га на велика парчета исече па га затимъ мало сажваће и прогута.

При овой охоти съ коіомъ сви Остяци ову милу имъ исте радню свршаваю, слабо на себе и чистоту мотре. Съ месомъ умоче и руке у крвь, коя съ овы пренешена буде на лицу, и тако изгледъ умрляны людій, жена и деца са крвавимъ ножевима, у кои кожама обучени или полу голи око іоштъ пушеће се животно облеђу, да што добію, подобанъ є Ахиловомъ и врло гаданъ. Почемъ се ово прво свршило, начине врло вкусно єло, како се само помислити може; нарочито є вруća сланина, коя є по леђима съ прстомъ дебела, у крвь натоплѣна, сасма сладка, и ако нема таньира и вилюшки, они по ньіовомъ обичаю зубма трациираю. Найслађе є на целой животиньи срдце, єзикъ и месо по ребрима. Почемъ ножне цѣви сасвимъ оглоћу ставе ій близу ватре и кадъ буду за рукомъ дошле, разлупаю ій и мождину изваде, посоле, кое є єдно одъ найвкуснія єла. Друга іймъ є посластица сирово на ватри испржено лико одъ млады ирваски рогова, кое се зацело изображеномъ Европейцу не бы тако допало; но Самоєди као и Остяци тако є воле, да, догодъ су ирваски рогови іоштъ млади, често ій секу. При таковомъ дѣлу добро привежу, ако остане крвавогъ осакаћеника, и да бы се извинили за ньіово съ пожертвованѣмъ леченѣ, веле, да ће се животно угоити, почемъ за растенѣ рогова нуждный сокови заостану у тѣлу. — Утробу одъ закланогъ ирваса неупотребляваю, и само желудацъ, почемъ изпразне и очисте, за сокровиште остале крви узимаю, коя съ брашномъ замешена и скувана дає єло, кое особито воле.

Кадъ є веćъ зима дубоко наступила, почну да лове. Кокошіегъ рода дивлячи и горостає (ермелине) ватаю понайвише замкама, а тако исто и веће животинѣ, или ій найпосле пушкомъ бію. Веверице бію стрелама, кое на вр'у имаю дрвену куглу, што ни найманѣ неквари кожу. Истина да є съ ньима ловленѣ несигурна, али ій баръ ништа и нестає, и ако се животно сместа не крене, ловацъ има времена, да га опетъ погоди.

При таковомъ дѣланю многи су Остяци богати, и то є врло обично, да поєдине куће имаю често 5 до 8000 комада ирваса. Они бы были заиста скоро сви тако богати, — да іймъ ньіови изображени сусѣди, при свима надзираваня и строгимъ опоменама одъ стране правителства найболю часть непреотимаю.

Као што є веćъ казано, Остяци се деле на Леписке и Обдорске, кои се точно по нарѣчіяма разпознаю и по главномъ месту ова нарѣчія, или шта више различити єзици, коимъ ова два племена говоре, називаю. Оба су єзика тако различна, да се Остяци ова два племена тежко разуму.

Међу свима скоро Сибирскимъ народима распространтъ є Шаматизмъ, кои се у обожаваню два невидима начела састои, коя се подъ видомъ доброгъ и злогъ представляю, и кое обреде свештеници, названи шамани, свршаваю. Остяци а са ньима и Вогули праве или у средъ непроходной шуми или на найвышемъ врху каквогъ брега кумире (идоле), коима жертве приносе. Начинъ, како за жертвоприношенѣ опредѣлену животиню море, у толико є исто редакъ у колико и свирѣпъ. Они іой све одушке и рупице на тѣлу запуше, као уста, уши, ноздрве и т. д. са дрвенимъ запушачима, и тако є угуше. Каква є мисао основъ овомъ обичаю, ніє познато, мора быти да є іоштъ одъ постары времена тако заостало. Осимъ ирваса приносили су идолима

на жертву, нарочито онима, кои су у непроходнимъ шумама положени, свакояке сребрне ствари па и новце; али одкако су неки люди уваћени, кои су нашавши мѣста, гди су идоли были, ево принешено сребро, новце и друге утвари покупили, престало є метално приношенѣ, и сада се састои само у приношеню прваса, одъ кои месо приносителъи съ места поєду, а кости оставе снажномъ и тврдо построєномъ идолу. Осимъ овы свакій има кодъ кує свогъ идола. Они су начинѣни одъ дрвета или крпа као лутке и различите су величине и по иманю домаћина лепше и лошіє обучени, коима при ручку одъ свачега по нешто одвоє. Почемъ су Остяци Березовскогъ оркружія и многи Вогули већъ крштени; али опетъ іоштъ старимъ обичаима одани, свагда кадъ ій каковый странацъ по'оди сакрію идоле и на место овы поставе ликъ домаћегъ свеца.

III.

Као што су Біарми у целой финской области были єдиный, кои у варварству нису погружени, већъ просвештеный народъ, кои є свою трговину на све стране распростр'о и велика богатства нагомилао, тако є и часть Пермски Фина сирѣчь Сирѣни, єдиный Уралскій народъ, кои сада сразмѣрно високій степенъ образованя показує и своє Уралске сусѣде у изображеню превазилази.

Сирѣнскій народъ може се подѣлити на две части, на Вологдайске а Архангелске губерніє Сирѣне, одъ кои првый изъ источны предѣла Вологдайске губерніє низъ рѣка до Печоре допиру, коя є, изузимаюћи неколико села на долнѣмъ Уличу, мѣђа ньіовы источны земаля. Они имаю посве стална седишта, занимаю се понайвише землѣдѣліємъ и скотоводствомъ, коя іймъ рану, као лебъ, млеко, масло и друга што се одъ овогъ начинити може, даю. Они веома теже за добиткомъ, и тога ради подлежу тежкимъ и труднимъ пословима, али у исто време радо се раскалашности и годностима предаю. Сирѣчь се одъ куће на путъ некреће, а да непонесе доста добра єстива, коє домаћица іоштъ пре неколико дана спреми. Она мора своимъ господару не само найболѣ спремити, што се у подруму налази, већъ често и последнѣ.

Друга є важна потреба на путу покривачъ и єдна ирваска кожа за простиранѣ; єръ господарує непріятно, да метне на тврду землю. Кадъ є пакъ у послу тога се нечува.

У пролеће обдѣлаваю ньиве и лове рибе по Печори. Чимъ последнѣ санте леда поредъ нѣговогъ села прођу, спрема се Сирѣнъ на путъ. Неколико буради соли, брашна, прекрупе, судове за куванѣ, справе за звѣро- и риболовъ и найупотребителніє дрводелке алате стави у єданъ чунъ, па се онда крене, и то обично поєдини, врло редко у великомъ дружству, на споредне рѣке Печоре, коє съ Урала долазе. Гди рибаръ мисли да ће му се трудъ наградити, баци мрежу прећу или ако му буде добро ишло за неколико дана начини палаганъ. У прво пролетнѣ време ватаю понайвише штуке; ове на леђа разпоре, по мотке разастру и дотле ій на сунцу оставе, докъ се добро неизсуше. Потомъ ій оставе на страну докъ нескупе пола пуда (одъ прилке 18 фун.), коє на простомъ кантару измере. Садъ ставе доле три или четири танка штапа, па онда на овима наслажу редомъ изсушене рибе, па кадъ су већъ све сложили онда и одозго ставе оноликo исто штапова, кои краєве са краєвима долньи ликомъ саставе и добро увежу, и тако су съ ньима готови. Лаксове и пастрмке, коє редко падаю, одберу по величини и усоле. Дуге за бурадъ праве одъ чамовине, а обруче одъ врбе или крушине. Све рибе пре него што посоле и изсуше распоре и изъ ньи црева и остали дробъ изваде и помастніє одберу и у казанъ ставе, одъ кога после топе риблю масть. За време одмора купе и справляю брезову кору, съ коіомъ бурадъ покриваю, и заклопце, кои се киси зову, праве; нове мреже плету и друго што ће іймъ домоводству потребовати или баръ малу добитъ принети. Само се по себи разуме да іймъ є пушка увекъ при руци, како бы какву кокошь или патку убили и тако єло променули, или другу какову већу животиню, одъ коє ће кожа неколико копѣйки вредити. Украй обале пакъ гди се често видре появлюю, разапну гвожђа, коя свакій часъ обилазе.

На овай начинъ проведе окретный сирѣнскій рибаръ пролеће и цело лето удалѣнъ одъ своє постойбине. Готово увекъ у мокримъ альпама и скрозъ зноявъ одъ великогъ посла, небои се нити назеба, нити болести, и текъ онда мисли да се врати, кадъ приспѣ време, да се трговци, кои му рибу прекупую, съ леденогъ мора у Чердинъ враћаю. Сада начини по великій сплавъ, и на нѣму натовари добитакъ, па се онда крене. Ако є поспѣшно лето, добитъ му износи найманѣ 60 до 70 сребрны рубаля.

Они Сирѣни, кои не иду у риболовъ, погоде се као или надничари у Соплеси гди се брусъ израђує, или на лађама чердински трговаца, коє до леденогъ мора иду. Ако немогу у време жетве да се своимъ кућама поврате, сви домаћи послови мора жена да уреди, коя за сво време мужевльогъ одсуствія кућомъ руководи. Овай не само кодъ Сирѣна, већъ и у већой части Русіє обштый обичай летнѣгъ путованя може се заиста за основъ неприродне разлике у лепоти кодъ оба пола узети. Међу сирѣнскимъ и рускимъ землѣдѣлцима могу се често съ правомъ люди (мужкій полъ), кои су найздравію радню изабрали, лепимъ поломъ назвати. Кодъ оба ова народа има млого витки' и лепы младића, снажны и врстны мужева; напротивъ жене су често врло гадне. Збогъ тежкій и съ великимъ бригама скопчаны послова, кои су оне понайвише обтерећене, брзо остару и поквару се.

Чимъ престану у половини Августа летнѣ послове да раду, у четама иду дужъ рѣке Печоре, на сусретъ враћаюћима се чердинскимъ лађама, коє вуку узъ Печору, да бы тако бисаговремено у якчинско стоваришше дошле, да еспапъ пре него што се почне мрзнути у Чердинъ однесу.

Такође Сирѣнима приноси добитъ и скупљанѣ орая, ова мила посластица целогъ рускогъ народа. У єсенъ, кадъ су ораси сазрели и вкусни, иде скупитель, као и за ловъ спреманъ, у шуму, и кадъ нађе дрво, коє є плодно, да се не бы пеняо, и да бы лакше све обрао, окреше га. Прилѣжанъ скупитель може кадъ ій є година добро понела 8 до 10 пуда (две до три цепте) скупити.

После свію овы послова наступи и зима, и садъ почну да лове. Добитъ, кои ловъ доноси, састои се изъ продаваня кожа одъ дивлячи' меса. Мало има животиня, одъ кои се за обоє новацъ узети може, и изузимаюћи єлена и дивлѣгъ прваса неможе се на Уралу никакова друга уловити. Кожа одъ дивлячи найболя є одъ половине Октобра па до половине Януара, и ако месо у исто време ніє тако вкусно, као неколико месеци раніє, опетъ ій у ово време найвише лове, што се месо тада смрзне, и тако се после далеко може носити и дуго стаяти а да се нинайманѣ непоквари. Добро утегнути у зимнѣ одело, снабдѣвена съ єстивомъ, дугомъ пушкомъ, ножемъ и другимъ ловачкимъ потребама иду у шуму два, три или четири ловаца заєдно, одъ кои сваки обично понеколико паса поведе. Ако є предѣлъ, кои посѣштаваю, обиланъ са дивлячи, они начине одъ просты балвана дашчаре, у коима готовину оставляю, и у коима се после дугогъ и трудногъ тамо-амо тумараня одмараю. Ако никаковы дашчара немаю, оставе готовину на єдномъ месту, гди нађу да є одъ дивлячи безопасна. Кадъ се увече съ плѣномъ изъ лова врате, прво начине неколико палагана, кои преднѣ отворене стране єдна у другу окренуте су, тако да се просторъ одъ єдне стопе измеђ' оба налази, на коме ватру наложе. Месо одъ дивлячи, коє се єду, ставе у котао на ватру или га на ражню край ватре испеку, а кожу ставе да се суши. Ако ли се пакъ месо не єде, онда є одеру, и само кожу узму а месо даду псима, кои обично само утробу добіяю, почемъ Самоєди, како кою животиню убію, одма є распоре и дробъ изваде, како бы могли лакше своимъ кућама однети, а осимъ тога и да се не бы животно покварило. Почемъ су тако добро повечерали наложе за ноћь добру ватру. Два подугачка сува балвана изжлѣбе на єдномъ краю, напуне ій горећимъ углѣвлѣмъ, па онда єданъ на другій положе, али тако да жлѣбъ на жлѣбъ дође, па ій онда са стране колѣмъ утврде да не бы пали. Тинянѣ углѣвля оба балвана саобшти се, и збогъ оскудице приступа воздуха немогу у пламенъ да гору. Топлый димъ улази у оба палагана на спаваче, кои у кожама увіени, у реду са окренутимъ ногама къ ватри леже. Топлота коя се у палагану произведе тако є велика, да човекъ, само съ єднимъ танкимъ огртачомъ покривенъ спавати може, а да ни найманѣ ладноћу не опажа, при чему наравно ладноћа несме исподъ 5° Р, быти, гди напротивъ на отвореной ватри, ноћи су на Уралу сасма ладне, и ако термометеръ 2° до 3° надъ точномъ мрженя стои. Ма каквый да є мразъ сирѣнски ловци спаваю босоноги, єръ чараше и

обућу окаче да се на димъ суше. Сутраданъ уютру найпре оружѣ очисте и уреде, потомъ се добро єстивомъ подкрепе и излазе да целый данъ опетъ лове.

На таквый начинъ живи снажный сирѣнскій ловацъ у шуми, докъ довольно готовине не сабере. Одсекомъ може свакій одъ овогъ непрестаногъ лова добити найманѣ 65 талира. А ако іймъ се срѣћомъ деси, те благородне животинѣ улове, брзо поменуту суму добію, и онда се одма враћаю изъ лова, ако ли пакъ намере на саме веверице и друге ситне животинѣ, мораю се подуже у шуми задржавати, и више пута свою постойбину оставляти. *)

При свима овимъ многостручнимъ радняма и непрестаномъ труду Сирѣни су сиромашни. Узрокъ є томе нехатанѣ и желя за угодностима. Задобивено брзо потроше, па затимъ стану да се задужую, и тако ій ньіови поверитальи великимъ наметомъ, све већма у дугъ увалюю — трговину водећи руски земљеделци или трговци оближньи вароша тиме се яко обогате. Сирѣни су сви крштени, већа часть принадлежи секти старо-верны. Дуванъ неупотребляваю никако, ракію пакъ пію и яко су іой одани, али не башъ као остали уралски народи.

А. Сп.

*) Као што Сирѣни тако исто и остала три народа лове, са некомъ маломъ изменомъ; Остяци и Самоєди', само ако іймъ леньость, съ коіомъ су урођени, допусти, лове дотле, докъ не набаве довольно кожа за ньіовъ тасакъ (данакъ) Вогули пакъ лове целе зиме.

Првый бой на Косову и смрть Вукашинова.

Милый Боже, големе несреће!
Што пашће на землю Србію,
Неманьића силну царевину,
Кадъ нестаде своихъ господара
Неманьића врсних и валяних; 5
Кои бяху управляти кадри
Земльомъ своіомъ и царски и мудро, —
А кадъ сѣде онай на прієстолъ,
Што се роди, да другога двори,
А незнаде, што валяде влади, 10
Нити пази сѣта ни прилика,
Но по ћуди ради самовольно,
Истина се клони и памети,
А држи се лаже и будала,
Што по ћуди лієпо му гуде, 15
Нити могла сила дознавати
Одъ поноса и несретне власти,
Удворице и подлеци клета
Да су куга власти и народу,
И да земля пропѣвати неће, 20
Гђе проклинѣ свієтъ старѣшине;
Гђе се єданъ опакъ удворова,
Ту стотина страда честитієхъ.
Немогаше умомъ премислити,
Да є друга тешко наћи краю, 24
Вѣрна друга мудра вієћника,
Єръ се валянъ наметати неће,
Нѣга валя тражити, пакъ наћи,
И повит' се умомъ за добротомъ;
Злу се валянъ прилюбити неће. 30
Краль Вукашинъ мисли да ће више
По намѣри наћи, и добити
Негъ по хаку и заслузи правой,
Кадъ се човѣкъ на срећу ослаия,
А не пита за великій разлогъ. 35
Краль Вукашинъ свою користь гледи,
Опакъ влада, народъ му се яда.
Ругобатно како кралѣваше,
Замрзише на ньъ' рођени синци,
А войводе и главни юнаци 40
Ускочише, те се одметуше,
Оставише краля Вукашина.
Страшанъ зулумъ са насилне власти
Разгласи се краля Вукашина;
Зло се свако и брже и далѣ 45
Него добро чує по свієту.
Малоснажне што войводе быле,
Те юнаци не быяху кадри
Одъ силна се отет' и бієсна,
Мучали су, а светили су се, 50
И трпѣше свакаке бієде.
Найсилніи бѣше на господству
Главанъ юнакъ, велика войвода
Одъ Срієма, Мачве и Подриня,
По имену Грбляновићъ Лазо; 55
Краль Вукашинъ бояше се нѣга,
Бояше се, убоят' се неће.
Лазару су, главной госпоштини
Додіяла ядна тугованя,
Люте тужбе ядне сиротинѣ. 60
Што іой превећъ зулумъ отежао,
Све Лазару кодъ колѣна цвили;
И помоћи у нѣг' богороди.
А Лазо є срдца милостива,
Милостива пуно жалостива, 64
Сузе рони, тѣши сиротиню:
„Не ядайте, Богу не грієште,
„Не срдите Бога праведнога,
„Онъ ће дати, те ће болѣ быти.
„Зло и добро, срећу и несрећу 70
„Богъ дієли кушаюћи люде.
„Горка мука и неволя люта
„Малодушна човѣка обара,
„Али стална пуно разборита
„За никада забунити неће. 75
„Єръ у Бога онъ вѣрує чврсто.
„Те помоћи дочека на правди,
„Ко неможе данасъ поєднако
„Подносити срећу и несрећу,
„У свієту ніє одъ потребе, 80
„Нити валя себи ни другоме.
„Кадъ є човѣкъ у добру єднако,
„Умъ дрієма, паметъ батали се,
„Санана му и потешка крвца,
„Те му срдце у нѣдрима куня, 85
„Васколики студи у мртвилу,
„Єръ не има ни желѣ ни нада,
„Неміо му животъ на свієту.
„А са патнѣ човѣкъ осієди,
„Постара се, но и изоштри се, 90
„Єръ невольникъ мисли и премишля,
„Єда б' како болѣ проживлѣо,
„Паметъ оштри, єра рада умомъ,
„Труд' не жали, гђе се болѣмъ нада,
„Малаксати не да поузданѣ, 95
„Већъ животно удно напредує.
„Пакъ каква є онда мила радость,
„Кадъ се своимъ зла опрости трудомъ,
„Како л' срећу лієпо цієни
„Потлѣ муке, кадъ му падне руке: 100
„Зато, браћо, не ядайте више,
„Зло и добро одъ Бога намъ дође,
„А на Бога викати се неда,
„Ни нѣговой вольи противити;
„Богъ є ячи и одъ желѣ наше. 105
„Но я ћу се мало постарати,
„Бога молеѣ' да на болѣ пође
„Добра срећа по державу нашу.
Тако тѣши, тако учи Лазо
Сиротиню Србску закукалу, 110
И храбри є у невольи тешкой.
Рече Лазо старати се хоће,
Бога молеѣ' да на болѣ пође,
И злу срећу добри замієни.

(Продуженѣ слѣдує.)

Десетъ правила живота.

Славный Енглезъ Цеферзонъ поставіо є у єдномъ писму одъ године 1825. овы десетъ правила за практичный животъ:

1. Неодлажи на сутра онай посао, кои данасъ свршити можешъ.
2. Нетруди никога онимъ посломъ, кои самъ извршити умешъ.
3. Нетроши новце, пре него си ій приміо.
4. Некупуй ништа, што ти ніє потребно, него само зато, што мислишъ да є євтино.
5. Чувай се, да те нестане више суєта, но гладь, жѣђ и зима.
6. Никадъ се нећешъ каяти, што ниси више єо.
7. Ништа неће ти трудно пасти, што съ вольомъ чинишъ.
8. Мисли, да насъ многе бриге стаю и они несрећни случаи, кои намъ се недогађаю.
9. Узимай стварь пре съ добре но съ рђаве стране.
10. Кадъ се налютишъ, изброй десетъ, пре него што говоришъ, а кадъ се разяришъ, изброй стотину. —

РЕБУСЪ.

(Народна пословица.)

вели: РОД МЕД а ЄД

Разрешенѣ ребуса

у 34. бр. Под:

„Вѣра твоя спасе тя.“

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Радуй се, Петаче! зацело ће быти скупштина на ползу нашегъ отечества.

Петакъ. Шта да се радуємъ, кадъ самъ я друге партає.

Петакъ. Єсамъ ли ти я увекъ казао, да таково што за насъ ніє; мы нисмо іоштъ зрели за слободу, ето већъ и я самъ осећамъ неволю!

Еракъ. Што се збило с' тобомъ, Петаче! што си тако лютъ.

Петакъ. Та одказао ми є газда квартиръ. єръ се гостію са стране нада.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Нѣгово Превосходителство Господинъ нашъ Губернаторъ Графъ Коронини дошао є юче у 5 сатій са оршовачкомъ лађомъ у нашу варошъ, а ютросъ є одпутовао водомъ у Карловце, гди ће сутра свечаный изборъ епископа быти, при коме ће Нѣгово Превосходителство као царскій комесаръ фунгирати.

Г. Смедерево. Ово дана добили смо книжицу: „Бой на Грахову," у слогу наши народны юначки пѣсама, коя книжица сваку похвалу заслужує. Сачинитель є исте г. Глиша Зубанъ, збогъ своій іоштъ више лепы дѣлца познатъ. У каковомъ є жалостномъ станю и душевномъ разположеню ово дѣло писано, заиста є чудо, да є овако изишло, почемъ се ауторъ збогъ некогъ несрећногъ догађая у затвору налази. Што се дѣла тиче смемъ рећи, да є виспрено написано, духъ народньи пѣсама погођенъ, начинъ говора, краткоћа, лепи сходни изрази, све є то на своемъ месту; турскій духъ, харакгеръ и фанатизамъ заиста неможе се болѣ изразити него у речма царевимъ:

„Османліє вѣро пророкова,
„Муамеда, слуге Божієга
„Што Турчина право у рай води,
„Кадъ Ђауру одсієче главу, —

далѣ. робско подворенѣ великаша у ньинимъ рѣчма: пошто, „о сицаде темена учине."

„Мы робови подножія твога
„Главе наше подъ мачъ твой мећемо (sic!)

Оваквы право турски фраза дѣло є пуно, и поредъ тога види се, да списатель ніє оскуданъ ни у познаваню боя, почемъ га ясно описує. Речи су му уобште ясне, описујући, а поредъ тога има доста и шальивы примѣтбій, коє целомъ дѣлу іоштъ больи видъ даю. Само на томъ дѣлу има та погрешка (ако се погрешкомъ назвати може), што є доста кратко, єръ кадъ видимо читаюћи га, да се краю приближуємо, чисто намъ є жао, и тешко намъ є, съ дѣломъ растати се. Но напоследку тѣши насъ самъ певацъ, обећаваюћи намъ скоримъ опетъ друго дѣло! Ово пакъ дѣло мы свакомъ Србину. кои србску поезію люби препоручуємо найтопліє, я певцу желимо да се дѣло добро у народу прими, па то да га подуди да намъ скоро ил' какво ново дѣлце поклони, ил' ово опетъ препечата, но небы съ горегъ было кадъ бы га у томъ случаю іоштъ болѣ окитіо. (?)

Изъ Подриня. Као што самъ вамъ подъ 17. т. м. явіо было. да су кише у овомъ окружію превелику штету учиниле, сада вамъ могу накнадно явити: да у самоме срезу ядранскомъ штета преко 7000 дук. цесар. износи. А колико є пакъ штете у срезу Рађевачкомъ и Азбуковачкомъ као и у вароши Лозницы починише, нисамъ у станю засада вамъ явити; но ћу се и о овой попаштити у своє време доставити вамъ. — Време є после Госпоине лепо до 24. о. м у овдашньой околини было. Народъ се са жетвомъ ситне проє косидбомъ и куплѣнѣмъ сена врло живо занимао, алъ време ипакъ изневѣри, кадъ између 28. и 29. поче киша падати. 29. око 6 сатій увече тако нагло є падала, да є рѣка Штира свой каналъ око 8 сати увече такође напунила и почела се изливати и стра жительима вароши Лознице задати, но хвала Богу! рѣка се на скоро у своє корито повратила была. — Приликомъ овомъ не могу пропустити да вамъ неявимъ како Преосвештеный епископъ Шабачкій Г. Михаилъ Подринѣ чиновно посѣтіо. 20. пр. м. у лозничкой цркви св. литургію одслужіо є са више свештеника и єднимъ ђакономъ, после службе следовала є водоосвященіє, а по свршетку овога говоріо є поучително слово, коє є єданъ сатъ траяло. Одавде є Г. Епископъ у срезъ Рађевачкій и Азбуковачкій одпутовао. При повратку нѣговомъ вратіо се у Яребицама среза Ядранскогъ, гди є цркву Вребичку 3. Авг. троносао, после св. литургію одслужіо, а по свршетку ове, слѣдовалоє водоосвященіє а за овимъ изговоріо є о троносаню сходно и врло поучително слово. Овде є преко 2000 душе было, цело чинодѣйствованѣ и водице ошкропленѣ траяло до два сата после подне. Тако є обѣдъ у $^1/_2$3 сата по подне быо, при обѣду напіяне су здравице С. Князу и Правителству, г. Епископу, свештенству и народу Србскомъ, орило се многая лѣта са одекомъ звона и пуцаявомъ прангія. Сутра-данъ намъ обште любленый г. епископъ овогъ окр. одпутовао є у свою резиденцію у Шабацъ.

— Изъ Бає намъ се явля тужна вѣсть, да є тамо 28. Августа после подне преминуо Богобой Атанацковићъ, адвокатъ и обштинскій савѣтникъ. Покойникъ є познатъ нашой публици са своихъ белетристичнихъ послова, коє є издао у двѣ книге новела подъ насловомъ „Даракъ Србкиньи," после єднога романа у две книге подъ насловомъ „Два идола" (изишао у „Пупольцима"), а писао є више новела у „Седмици" као и у „книзи за добре цѣти" и т. д. Овъ є было скрозъ поштенъ човекъ и зато ће му свакій съ нама рећи: Лака му црна земьница была, и душу му было у раю населѣ! Нѣга оплакує остарѣли отацъ, и уцвѣлѣна супруга са двоє нежке деце. (С. Д.)

— У Америци су изумѣли, да електричность употребляваю кодъ ваде зубе а да неболе. У Пешти су већъ покушавали вадити зубе на тай начинъ и то съ успѣхомъ.

— У єдномъ селу у Француск й завадіо се мужъ и жена и дуго нису заедно живили. Пре неколико дана пођу у варошъ у судъ. На путу ихъ стигне грмлявина съ кишомъ и жена се склони подъ єдну шупу, куда іой и мужъ мало после дође. Тако су мужъ и жена стояли єдно узъ друго, али ни єдно нехтѣде гледнути на друго или што проговорити. Уєданпутъ пукне громъ и уплаши жену тако яко, да у страху побѣгне мужу и своє лице на нѣговимъ грудима сакріє. Мужъ є одъ свега срдца загрли. Ту се лепо помире, и кадъ грмлявина прође, врате се обоє заедно своіой кући. Громъ є умекшао срце ћудльивой жени!

— На острову Косу (гди се Аристотель родіо) дао є турскій губернаторъ Абдулъ Бегъ єдногъ Грка по имену Хгапа затворити. Французскій конзулъ Дивепатъ, кои уедно и грчко правителство заступа, пошлѣ своегъ толмача, да пита зашто є онай затворенъ. Одговоръ є было да су овога добро изтукли и наполѣ избацили. На то дође конзулъ самъ, но на нѣгово питанѣ добыє одъ Бега — заушку. То є заиста найкраћій найясніи одговоръ.

Станѣ воде.

На Дунаву	. . . . .	10 ст. 8 п.
На Сави	. . . . нарастла са	— „ 4 —
На Тиси (Кодъ Титела — Августа)	—	„ — —

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и пошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 37. У Земуну 14. Септембра. 1858.

Ноћне сузе.

Тавна ноћца свѣтъ покрива, —
Нит' мѣсеца, нит' звѣздице, —
Суза сузомъ ми пролива
Увенуло младо лице.

Безъ накита к' што свога
Пуста єсте ноћца тавна,
Тако у средъ срдца мога
Пустошь влада вѣкъ одавна.

Звѣзда моя, ахъ! єдина
На мене се неосмива,
Густа тама и дальина
Оку жельномъ пю садъ скрива.

Ил' оће л' опетъ сипутъ када
Мркломъ, пустомъ срдцу мому? —
Єръ є празна моя нада,
Ко што і' све на свету тому?! —

Данакъ свима срећу носи,
Я ню тражимъ пакъ у ноћи,
Суза сузомъ лице роси,
Мислеѣ' срдцу съ тимъ помоћи. —

Ноћу блага роса пада
И благословъ земльи дає,
Ноћне сузе су ми нада,
Съ њима тѣшимъ срдца ває.

Дакле ноћне сузе моє
Теците низъ лице бледо,
Докъ годъ звѣзду — злато своє,
Опетъ будемъ неугледо.

Иле—Миле.

Марія Терезія као царица и жена.

(Свршетакъ.)

После по сата были су принцеви и принцезе, кое є Марія Терезія дала къ себи звати, у кабинету царице матере сакуплѣни. То є была дражестна, лепа гомилица, кою є ова висока лепа госпоя у средини умилны млады ликова своє деце надвишавала, и царица ову гомилу безъ кокетираня и суєте ніє уредила. Она стояше усправлѣна съ малимъ принцомъ у наручіяма на средъ собе, њой съ єдне и друге стране обадве десето и шестогодишнѣ принцезе Елисавета и Амалія, докъ іоштъ три млађа мала принца и принцезе предъ своіомъ майкомъ, єдва до преко колена допираюћи, поставлѣни быяу. Поредъ ове групе за отворенимъ клавиромъ седила є найстарія принцеза, петнаєсто годишня Елисавета, ружичный ликъ полу са стране окренувши къ царици, докъ су се нѣни прсти на тасти (дашчице на клавиру) клизали, и покадшто овде онде єданъ акордъ, или поєдиный тонъ хитро издавали.

Тако у средини своє деце очекивала є царица свога супруга, кога є хтела не због нѣгове дужности, него збогъ нѣговогъ срдца натрагъ повратити, и коме се у сяйности своє лепоте а у исто време и у високочеству своіъ материскогъ достоинства показати хтела.

Наскоро отвори придворный хусаръ врата и яви, да є царъ вѣкъ свою собу оставіо, и крозъ дугачку галерію овамо иде. Царица му намигну, да изиђе наполѣ, и онда къ принцези Елисавети окренувши се, рече: „Садъ пази добро! чимъ се царъ на врата укаже, удри на тасти, нека одекне снажный тушъ (трубный гласъ), а вы, моя децо, дигните сви ваше ручице, и узкликните: Виватъ! Да живи нашъ отацъ, нашъ царъ и нашъ господаръ! Миръ садъ, я чуємъ вѣкъ нѣгове кораке у предњой соби! Буди преправна Елисавето!“

Уво царичино ніє се преварило, врата се отворе и на прагу появи се виткій стасъ цара Франца. Чим онъ изненадно лепу групу предъ собомъ спази, остаде недвижимъ, и весело умилно смешенѣ прелети му нѣгове мужеске лепе снажне черте лица.

У овомъ тренутку заори се изподъ прстію Елисаветины „снажный тушъ,“ и мали звечећи гласови деце повичу јасним узкликомъ: „Виватъ! да живи нашъ отацъ, нашъ царъ и нашъ господаръ!“ Али благогласный, пуный гласъ царице одекну садъ: „Да живи мой царъ и мой супругъ!“ И кадъ є овай двапутъ одекнувшій гласъ причиніо, те као да су све жице на срдцу царичиномъ звониле, и кадъ су вѣкъ морале єдну одушевлѣну песму одпочети, отвори Марія Терезія своє пурпурне уствице, и одпева пунимъ, снажнимъ лепимъ гласомъ прву строфу єдне одъ оны нѣжны ватрены и чезнуѣи песама, као што ій є Метастасіо саставіо. — Принцеза Елисавета пратила є съ тихимъ (низкимъ) акордомъ одушевлѣну песму царице, коя зажаренимъ образима, пламтећи одушевленѣмъ, своє мало дете у наручія држеѣи, у средини своє прислушкиваюће деце стояше и огнѣне погледе часъ по часъ на свога супруга бацаше, кои пола збунѣнъ, пола тропутъ ову изненадну групу сматраше.

Кадъ є царица садъ ућутала, приступи нѣнъ супругъ къ њой сагне се, да нѣну пуну лепу руку полюби, на коіой малый принцъ сеђаше, и онда своіой супруги полугласно неколико речи дивленя и усхиѣеня о нѣной лепоти шапне.

„Али оћете ли ми наймилостивіє казати, Величество,“ упыта онъ онда ясно, „збогъ чега самъ я данасъ тако небесный дочекъ и тако обчараваюћу изненадность заслужіо?“

Царица погледа га готово лютито и сагну се малой двогодишньой принцези Іозефи.

„Кажи єданпутъ цару, каково є данасъ торжество!“ заповеди она, и дете рече дрктаюћимъ гласомъ: „данасъ є царице маме свадбеный данъ.“

Царъ се уплаши и ступи єданъ коракъ натрагъ. „Нашъ свадбеный данъ,“ протепа онъ, „и я самъ могао то заборавити!“

„Погледайте само, мой супруже,“ рече царица єдним осмейкомъ, кои іой срдце параше, я самъ уверена да вы овай данъ нисте заборавили. Опоминанѣ на то дрема само у вашемъ срдцу, дуги шеснаєсть година нашегъ супружества успавали су ово лепо и свето опоминанѣ, и зато самъ сву мою децу око мене скупила, да бы своимъ јасним трептећим гласовима мртвило у вами пробудила, ваше очи отворили, кое бы се на лепу прошлость обазреле.“

Царъ прелети своимъ збунѣнимъ погледомъ преко групе своє деце, и радостанъ, што є извиненіє нашао, да говору другій правацъ даде, упыта онъ: „А збогъ чега, кадъ сте сву вашу децу скупили, и Іосифъ ніє дошао?“

„Онъ се є опетъ упоранъ и твердоглавъ показао, а почемъ є уєдно садъ у пола лекціє

было, то му є учитель за казнь одредіо, да несме овде доћи," рече царица раменима сажимаући.

Царъ се окрене нагло къ вратима. „Я ћу ићи и молити, да га ослободи," рече онъ. „На таковомъ светчаномъ дану оћу я, да сву мою децу око мене видимъ, и Іосифъ, нашъ будућій царъ, несме оскудѣвати!"

„Но не, останите овде, мой супруже," повиче царица, коя врло добро намѣру цареву знаѣше, да се овогъ мучногъ положеня одтргне. „Оставите Іосифа кодъ нѣговогъ учителя; после свршене лекціе доћи ће овде. Вама ће се допасти, кодъ насъ остати, и безъ будућегъ цара, коега ступанѣ на владѣніе, као што се надамъ, крозъ годину дана збиће се. Или да ли є хтео мой супругъ овомъ срећномъ премѣномъ, да ме данасъ на мой свадбеный данъ на то опомене, да самъ довольно стара, и да треба на моє последнѣ дане мислити?"

Царъ є погледа уплашено и пытаући. Овай на нѣномъ лицу пламтећій гнѣвъ погледао га є, премда є онъ одавна искренъ съ дражестнимъ карактеромъ своіой супруги было, опетъ є изненадно упрепашћенъ, и онъ є узалудъ пытао за узрокъ тога. — Али Марія Терезія, опоминяући се своє намѣре, да се не люти, него да мужа любовю къ себи привуче, гледала га є садъ опетъ умилнимъ смешенѣмъ.

Царъ замишлѣнъ трес'о є главомъ и упильи іой се у очи: „то ніе у реду," рече онъ полугласно, „ты се несмеєшъ као жена, него као лафица!" „Садъ пакъ," рече она узплаирена, и на свою децу показуући, „лафица є хтела вама своє младе показати! Они ће єдногъ дана лафови и лафице быти, и онда, тако Богъ оће, сваку неправду, коя є ньиовой майки учинѣна, осветити."

И царица осећала є, да дуго задржана любоморность опетъ у ньой силнимъ пламеномъ букти, и нѣну жертву захтева. Царица заповеди садъ деци, да изъ собе изиђу, и пружи малога принца дозваной доньи, еле заповеди да се сви удале.

„То є бура у беснилу," рече царъ у себи, и са страомъ погледа онъ свою супругу, коя яко дисаући гледаше за децомъ, коя на врата излаза'у. Кадъ су се ова врата напоследку затворила, обрне Марія Терезія брзо главу свою къ мужу.

„И вы сте заиста заборавили, да є данасъ нашъ свадбеный данъ? Па башъ ни найтишій ударъ вашегъ срдца ніе васъ опомену на то, и найтиша опомена ніе васъ подстрекнула на прошлость?"

Царъ лако сажимаше раменима. „Моя опоминяня независе одъ датума нити одъ дана," рече онъ. „Пакъ шта дакле, што є данасъ случайно датумъ нашегъ свадбеногъ дана? Я славимъ опоминянѣ на овай часъ, кадъ се лепа, горда и сяйна царска кћи за мномъ, сиромашнимъ малимъ лотарингскимъ принцомъ удала, са свакимъ новимъ даномъ на ново, и я управо незнамъ, да є одонда већъ шеснаеста година, єръ мени се чини, као да є юче было. Дакле оди, моя лепа и мила Терезіо, оди да те загрлимъ и полюбцима моимъ благодаримъ ти, за мою ову срећу, за кою самъ ти дужанъ. Погледай, мы смо сами, и тога ради смемо наше величество и мрзке досадне церемоніе на страну оставити, а као мужъ и жена єдно съ другимъ разговарати у срдачномъ согласію и любови."

Онъ є хтеде у наручія узети, али царица гордо ступи єданъ коракъ натрагъ. Ова искрена, безбрижна нѣжность нѣногъ супруга разпали ю већма; да неверникъ и кривацъ тако сасвимъ безъ покаяня и признаваня у овомъ часу предъ ньомъ стои, обратило є нѣну неповольность у зажаренъ гнѣвъ.

„Доиста, мой супруже, вама є стало до любови и согласія," рече она зажарена, „Вама, кои сте на любовь своє супруге већъ давно заборавили, и само очи и мисли на друге жене управляте."

„Ахъ, дакле опетъ любоморна," уздане царъ неразположенъ. „Боже мой, докле ћешъ намъ таковимъ неоснованимъ боязнима небо наше среће облачити?"

„И вы називате то неоснованє боязни," повиче царица, почемъ згужвано писмо изъ свои недара извуче и своимъ га супругу показа. Ево доказа моє праве срдне! Противъ овогъ доказа несмете више рећи, да се я неоснованой боязни оддаємъ, противъ овогъ доказа морате вы признати, да є стра, кои є моє срдце мучіо, на жалость доста правичанъ было."

„А какавъ є тай доказъ, ако є слободно Ваше Величество пытати?"

„То є єдно писмо, одговоръ на писмо, коє є Ваше Величество пре неколико сати єдной госпои послало, о коіой сте юче іоштъ рекли, да є она найлепша жена на свету."

„Я се неопоминѣмъ, да самъ то о каквой жени рекао, и чудимъ се само, што Ваше Величество таковомъ лажномъ и безпосленомъ извѣстію своє уво позаимлює," рече царъ не безъ горчине. „Заиста, кадъ бы я, као што сте вы владаюћа глава єдногъ великогъ царства было, небы имао времена, да такова луда блебетаня и лажна извѣстія слушамъ."

„Ваше Величество добро ће учинити, да се за употребленѣ мога времена небрине, нити да се у владѣнію мешате, коє се васъ ништа нетиче," повиче царица изванъ себе одъ лютиве. „Я самъ сама владаюћа царица, и да ли я моє време на добро употреблявамъ, о томе може мой народъ рѣшити, а не царъ, кои врло мало зна, нашто да своє време употреби, и кои безпосленъ любовна писма пише, докъ я са моимъ министерима у совѣту о држави радимъ."

„Я самъ любовно писмо написао?" рече царъ равнодушно.

Марія Терезія удари ногомъ снажно о патосъ. „И онъ се усуђує іоште одрицати," повиче она разярена. „Вы сте дакле го сасвимъ заборавили, да сте ютросъ вашемъ верногъ синьора Госпарди съ єднимъ писмомъ послали?"

„Не, я то нисамъ никако заборавіо!" рече царъ збунѣнъ и пламтећій погледъ царичинъ избегаваући.

Она є примѣтила то, и изъ нѣны очію севале су мунѣ ярости. „Вы дакле признаєте, да сте єдно писмо написали, съ коимъ се Гаспарди тайно изъ двора извукао, и на кога сте вы желно очекивали, да вамъ одговоръ донесе?"

„Онъ мени ніе донео никакавъ одговоръ," рече царъ збунѣно.

„Ево одговора," повиче царица, пружаући му артію. „Я самъ заповедила Гаспарду, да ми писмо, коє є онъ Вашемъ Величеству натрагъ носіо, у моє руке даде, єръ самъ хтела, да га Вашемъ Величеству сама предамъ."

„И вы сте ово писмо, коє є на мене управлѣно, читали?" упыта царъ готово строгимъ тономъ.

Царица поцрвени и гледала є збунѣна у землю. „Не," рече она, „нисамъ га читала."

„Но писмо є отворено?" рече царъ, смелявену артію изъ руке царичине узимаући. „Ко се усудіо, да писмо, коє є мени адресирано, отвори, и овай печатъ разломи?"

И царъ, кои се иначе увекъ умилятъ и благъ попуштаюћъ и помирльивъ спрамъ своє супруге показивао, стояше садъ узправлѣнъ лютитимъ лицемъ и севаюћимъ очима предъ ньомъ.

Марія Терезія гледаше готово упрепашћена у нѣгово лице, и признала є, да га никадъ благороднієгъ и лепшегъ ніе видила, да ю є изпунило тайномъ радости, да є готово одъ стра'а предъ ньимъ дрктала, и да є имао узрока, што се на ню срди.

„Я самъ се усудила, да овай печатъ разломимъ," рече она, „али заклинѣмъ се вамъ, да нисамъ ниєдно словце овога писма прочитала, я самъ хтела само подписъ овога видити, и овай подписъ задовольіо ме є, дознати, да самъ я, премда єдна царица, опетъ издана и оставлѣна жена. Заборавлѣна одъ свога супруга, кои ми се любовю и верности заклео, и мене толико понизіо, да ми є єдну играчицу за супарницу дао, и да се єдномъ театралномъ принцезомъ кореспондира!"

„И да бы то точно дознали, єл' васъ є подписъ овога писма задовольно?" упыта царъ.

„Задовольно ме є!"

„Вы нисте ништа више читали, до подписъ?"

„Ништа!"

„Садъ, моя госпоіо, молимъ, да цело писмо прочитате," рече царъ озбильно, почемъ артію разтвори и царици пружи. „Почемъ сте се већъ єданпутъ противно свакомъ народномъ праву усудили печатъ разломити, то захтевамъ, да цело писмо читате, да небы се само єднимъ надписомъ задоволявали."

Царица гледала га є готово понеражена. „Вы оћете, да я любовно писмо, на Васъ управлѣно читамъ?"

„Я молимъ, да ово одъ васъ разпечаћено и одъ мога собногъ служителя на силу отето

писмо читате, и то молимъ, гласно да га читате, да бы и найманѣ садржай сватіо!“

„Садъ пакъ,“ рече царица смождителный погледъ на свога супруга бацивши, „я ћу вамъ писмо прочитати, али нећу ніедну речь, ніеданъ іоштъ тако нѣжанъ изразъ изоставити!“

„Читайте!“ рече царъ.

Марія Терезія тргне брзо артію изъ нѣгове руке и яснимъ претећимъ гласомъ почне читати.

„Свемилостивѣйшій царе! Ваше Величество има милость, да ме за савѣтъ пыта, и мою помоћь захтева. Я уверавамъ Ваше Величество, да є оно само много ближе светой тайни у трагъ ушло, него я. Ваше є Величество майсторъ, я само понизный, невештый шегртъ, и само вештима дато є, погледати, и у древну тайну створеня света проникнути. Благородный майсторъ, коме самъ некада на услуги быо, увео ме є недостойна у предворѣ светогъ храма знаня, и шта самъ тамо угледао, готово самъ радостанъ, што Вашемъ Величеству на знанѣ доставлямъ, и са вашимъ Величествомъ радимъ, да оно пронађемо, што сви тражимо. Я ћу дакле данасъ у опредѣленый часъ къ Вашемъ Величеству доћи, и видиѣемо онда, да ли се узвишене идее, съ коимъ се Ваше Величество занима, даю привести у дѣло, да ли ће зажигателно огледало драго каменѣ створити. Вашегъ Величества найпонизніи Рикардо.“

„У томе неразумемъ ніедну речь,“ рече царица збунѣна, кадъ є вѣчъ при краю прочитала.

„Я напротивъ разумемъ сваку речицу,“ одговори іой супругъ лакимъ смешенѣмъ, „и будући є Ваше Величество на тако — наглый начинъ у предворѣ моє тайне допрело, то ћу васъ и у самъ храмъ къ найвећой светиньи одвести. Пре свега морамъ Вашемъ Величеству признати, да се я доиста каквой страсти приближавамъ, таковой страсти, коя ми ніє дала више ноћи спавати, коя ме є разстроила и у посао уплела, кадъ самъ на нѣной страни!“

„И вы се усуђуєте мени то у очи казати?“ повиче царица разярена.

„Я се усуђуємъ, єръ противъ овогъ писма непомаже никакво одрицанѣ.“

„Али я ништа невидимъ о страсти и любови у овомъ писму,“ промумла Марія Терезія, опетъ брзимъ погледомъ врсте претрчавши.

„Но у свакой є речи о томе говоръ, и признаємъ, Ваше Величество, да самъ я, да бы моіой страсти удовлетворіо, вѣчъ више одъ трипута по сто хиляда форинти и найманѣ за сто хиляда форинти бриліянта просуо!“

„Лепота вашегъ срдца є дакле или веома сувопарно или веома своєлюбиво лице,“ рече Марія Терезія, руке єдну у другу склопивши, и єдва є была у стаю, да своє сузе убрише.

„Да, она є врло сувопарна“, рече царъ, и сво моє злато и бриліянти безполезно су расточени, она ми неће свою тайну издати! и опетъ є ову некима помилованима и избранима поверила, као: графу Сенъ Жермену.“

„Графу Сенъ Жермену?“ упыта царица упрепашћена.

„Тако кажемъ я, величество. Онъ є єданъ одъ оны редки срећны, коме є сувопарна лепотица свою найсветію светскогъ ствараня тайну поверила, и я ћу му ову радостно съ миліонима одкупити. Али онъ є неумолимъ, и почемъ ме є двапутъ посѣтіо, оставіо ме є, безъ да ме є приміо у свою свету тайну. Но дознамъ на моє узхићенѣ іоче, да се овде у Бечу налази єданъ човекъ, кои є текъ одъ краткогъ времена найповерителніи другъ и пріятель графа Сенъ Жермена, и тога ради было є нуждно потражити га и къ мени довести. Я пишемъ дакле синьору Рикарду —“

„Синьору Рикарду?“ упыта царица. „Ово писмо дакле было є на човека управлѣно?“

„На мужа лепе играчице Рикардо.“

„Ова є женскиня удата?“

„Удата, и као што се каже, она свога мужа страстно люби, а притомъ є и чести достойна жена.“

„Дакле оно писмо ніє было на Синьору (госпою) управлѣно, него на нѣногъ мужа?“

„Тако є!“

„А страсть, о коіой вы говорите, и коя васъ толико хиляда кошта, єл' вештина алхимиста (златотвора)?“

„Вештину алхимиста да бы одбаціо вашемъ самъ се величеству завѣштао. Али страсть неће ме се манути, и я іой напослѣдку морамъ подлећи, єръ она є яча одъ мене. Па да небы Ваше Величество увредіо, кріо самъ є одъ васъ, и нисамъ хтео вамъ на знанѣ дати, да я опетъ радимъ у момъ лабораторіуму. Садъ се занимамъ єдномъ новомъ, срећномъ идеомъ! Я ћу кушати, да са зажигателнимъ огледаломъ мале діаманте разтопимъ и све у єданъ великій сліемъ, и онда ћу Рикарда за помоћь молити, съ тога самъ му и писао.“

Царица одговори своме супругу веселимъ, умилнимъ смешенѣмъ, и приближивши се разшири му руке на сусретъ.

„Францелъ!“ рече она радостно, „я самъ єдна сирота луда, то є была врло неполезна черта, коя се у момъ срдцу уплела, и мозакъ ми окренула. Видишъ ли, Францелъ, да круна царицу одъ тога незаштићава, да є понегда и она врло луда жена. Нека опетъ буде добро, моє любезно срдце, и опрости ми любоморность любови ради.“

Она држаше непрестано своє руке нѣму на сусретъ и гледаше га нѣжнимъ погледима. Али царъ ніє приміо нѣне руке, и одговори іой озбильнимъ, казнѣнимъ погледомъ.

„Госпоя,“ рече онъ, „любоморность бы вамъ опростіо, и тю збогъ тога, што є она несрећа за свакога, кои одъ нѣ страда. Али вы сте вашомъ любоморности момъ личномъ достоинству, моіой човечіой чести увреду нанели, и то несмемъ и немогу вамъ опростити. Вы видите, да я васъ у свима вашимъ правама и преимућствама почитуємъ, да я то радостно подносимъ, што у двору друго место заузимамъ, и съ тимъ се задоволявамъ, што нисамъ Царъ, него супругъ царичинъ. Я нећу рећи, да самъ то безъ жертве и одрицаня учиніо, єръ владаю у момъ срдцу неке честолюбиве желѣ и саняня, коя ме понекадъ море, будући сте ме вы вашимъ сувладаоцемъ учинили, да заєдно владамо! Али я самъ увекъ увиђао, да є моє сувладаоство вама незгодно и теретно, и зато самъ се покоравао вашой вольи, будући васъ не само любимъ, него и почитуємъ и вашъ вышій духъ припознаємъ. Я самъ се дакле свію честолюбивы желя' одрек'о, и задоволянъ самъ што се свуда као друга фигура, као супругъ царичинъ сматрамъ, само не у моіой кући и моимъ собама! Тамо самъ я царъ и господаръ, тамо самъ самовладаюћій, самоуправляюћій царъ, и я нећу никада трпити, да се когодъ моме суверенству противанъ покаже. Може ми се достоинство сувладаюћегъ цара критизирати и одузети, али у достоинство мужа несме ми нико дирати!“

„О сачувай Боже, да се ко дрзнути сме,“ повиче Марія Терезія, коя са правимъ узхићенѣмъ у гордо, узбуђено лице свога супруга гледаше, и чинило іой се, да никада ніє было лепши, но у овомъ благородномъ узкипеню нѣгове повређене мужевлѣ чести.

„Вы сте то учинили, величество,“ рече царъ озбильно. „Вы нисте се само съ тимъ задовольили, што сте на мене подозревали, уводама обкружили, и што сте се чрезъ злочесте прислушкиваче и клеветнике сваке одъ мои речій, оне, коє бы изговоріо, и оне, коє бы се чуле, наговорити и преварити дали, него сте іоштъ толико далеко заишли, да сте ме кодъ мои собствены слугу опрнили и мою честь ньима подвргли, почемъ сте се вы спрамъ ньи као заповедница вашегъ супруга показали и принудили іой, да вашу заповесть изврше, коя є моіой противна. Я самъ заповедіо Гаспарду, да никомъ осимъ мени самомъ писмо Рикарда преда, да никомъ некаже, куда иде, и вы сте єдногъ толико верногъ слугу приморали, да непокоранъ буде и свога господара изда.“

„То є истина,“ рече царица, я самъ неправо учинила и увиђамъ мою неправду но поправићу є. У присутству Гаспарда молићу те за опроштенѣ, и нѣму ћу онда радо сведочанство дати, да є онъ єданъ веранъ служитель, кои ніє свога господара издао, него є сили морао подлећи. Обећавамъ се повторително, да ћу се поправити и никада посумняти на срдце мога найблагороднієгъ и найлепшегъ цара, чія є любовь найлепшій и найсяйніи діамантъ моє круне, и безъ кога за мене на земльи никакве среће и никакве радости, а мож'да и на небу никаквогъ блаженства нема. Єси ли опетъ добаръ, срдачный Францелу, и оћешъ ли твоіой Терезіи опетъ міо быти?“

Она свою главу тако близу приклонила быяше и гледаше га тако нѣжнимъ и срдачнимъ погледомъ, да є царъ само съ трудомъ противстао и своє очи обриуо одъ нѣногъ дражестногъ лица.

„Буди опетъ добаръ, царе,“ продужи она шалећи се, „престани мислити, ты си ме довольно казніо, и довольно срдцу стра причинио, да самъ морала дрктати одъ твои изреченія о вели-

кой страсти, коя твое срдце мори. Помисли само, како се мое морало разпуђи од туге и жалости. Оћешъ ли дакле, Францелъ, садъ добаръ быти, и мени опростити?“

„А ты? Нећешъ ли више мое слуге развраћати? моя писма више неразпечаћавати и никакве уводе и клеветнике више саслушавати?“

„Одсадъ ћу увекъ само тебе слушати, Францелъ, и никомъ другомъ веровати, до теби. Буди опетъ мой добаръ Францелъ, онда ћу ти приповедити єдну нову скорашню новость, съ коіомъ ћемо найближе светъ упрепастити, и ако Богъ оће, сасвимъ ново уређенѣ стварій извршити.“

„Садъ, слушай,“ рече царъ смешећи се, „ако є новость добра, то ћу ти и я добаръ быти!

„Моя є новость добра,“ повиче царица узплаирена, „она є добра, єръ нова будућность доноси є намъ, освета нашимъ непріятельима. Осветити се овомъ злочестномъ, слободушномъ човеку, кои ми є Шлезію узео и съ тимъ се поноси, да є онъ неверне на томъ свету просветіо!“

„Ты дакле сиротомъ прайскомъ кралю іоштъ нисі опростила, што ти є єдно парче Шлезіє узео?“ рече царъ насмеявши се и главу ніюћи.

„Я му нисамъ опростила и нећу му никада опростити! Найболѣ парче Шлезіє узео ми є противъ свію правичности и свакогъ обичая. Своєвольномъ рукомъ упао є онъ у мою собствену землю, да самъ као просякиня побеђи и кодъ Мацара за сожаленѣ и помоћь лелекати морала. Та ово пониженѣ немогу никада заборавити и преболети, и никада ономе човеку опростити, кои ми є ту срамоту нанео, и іоштъ притомъ ласкавимъ речма целомъ ће свету засведочити и доказати, да є онъ имао право, што є заузео оно, што му припадлежи и што є некада нѣговимъ предшественицима насилно отето.“

„Но опетъ є овай Фридрихъ великій човекъ,“ повиче царъ, „и за спасеніє Немачке надамъ се, да ћемо се єдногъ дана у миру и пріятельству съ ньимъ саюзити, єръ ће само тимъ начиномъ Европа миръ уживати!“

„Али никако то неможе быти,“ повиче Марія Терезія, „никада Аустрія неможе быти пріятель овой Прайской, коя се подватила, да се съ ньомъ за прво место у Немачкой бори, и целу прошлость одрицаюћи, себе є свету на видикъ поставила съ тимъ наводомъ, да има пуно право, што се съ нама равна и велича. Не, не, то є древна распра између Аустріє и Прайске, и неће пре миръ у свету засіяти, докъ єдна земля другу подъ ноге незгази, у своимъ силнимъ и снажнимъ рукама смеляви и строши! Да Богъ да, нека Аустрія буде напредна, и нека се противозаконогъ притяжателя Прайске увекъ клони! Овога клонити се, морамо бдителни быти, о прошлости размишляваюћи, треба постоянимъ погледомъ у будућность завирити. Али прошлость ме є научила, да сви саюзи и уговори, кое смо заключили, у часу опасности нису намъ ништа принели, да наши досадашньи саюзници нису были снажни нити у станю, да нама противъ горде Прайске помогну. При своимъ Енглескомъ пріятельству, Холандской новчаной помоћи и Рускомъ саюзничеству краль ми є прайскій єдно наследствено парче мое землѣ одузео, трудна жаленя и утѣхе на будућность быле су єдине спомагателне войске мои саюзника. Тога ради ћу се я на друге саюзнике сада обратити, кои су способніи и услужніи, да ми у часу опасности помогну, и то є велика новость, кою самъ вамъ саобштити хтела, и башъ се надамъ, да ћу нове саюзнике наћи, кои ће ми противъ Прайске холости помоћи и съ нама у саюзу борити се противъ овогъ єретическогъ и неверногъ краля, кои се дрзнуо свету цркву и папу подсмею и срамоти изложити, и коме у нѣговогъ срдца окорелости ништа свето ніє осимъ нѣговогъ честолюбія и сл волюбія. Наши су уговори са Енглескомъ и Холандскомъ протекли, и я мислимъ, да ій непоновимъ. Две године, кое є Кауницъ као нашъ посланикъ у Француской провео, добре су плодове принеле, и Француска є готова и преправна, да намъ свою руку за дуготраюће пріятельство и саюзничество пружи.“

„Саюзъ са Францускомъ быо бы тако исто неприроданъ као и непрактичанъ, и збогъ тога никадъ неће быти у станю!“ повиче царъ живо.

„Таковый саюзъ быће у станю,“ рече царица радостномъ гордости. „Већъ су све припреме приуготовлѣне, све су препоне съ пута уклонѣне, и не само Лудвикъ XV, него, како ћу казати, и Маркиза одъ Помпадуръ сасвим су готови, да у наше планове ступе.“

„То єсть, лакомислена є Маркиза ласканя нашегъ посланика графа Кауница смешећи се саслуша и нѣму равнимъ начиномъ изплатила! Али речи нису никакви саюзи, и устмена обећаня Маркизе нису довольна.“

„Ніє истина, да имамо само устмена обећаня, мы смо много ближи нашой цѣли, него што вы мислите, мой супруже. Сасвимъ тайно и безъ самогъ могъ духовника вама о томе саобштавамъ, Богъ нека ми у милости грѣхъ опрости! — сасвимъ у тайности мы смо Кауницъ и я планъ продужавали, и само мы обое, краль Француской и Маркиза до садъ знамо за то.“

„А како сте успѣли, да пріятельство себи горде и надылѣне любовнице Француске задобієте? Колико є миліона васъ стало?“

„Ніеданъ миліонъ, мой супруже, него само неколико писама.“

„Писма, одъ кога?“

„Писма одъ мене Маркизи одъ Пампадуръ!“

„Шта, вы сте овой Госпои Маркизи, овой Маркизи одъ Помпадуръ, писали, своєручно писали?“ упыта царъ смешећи се.

„Я самъ іой своєручно писала, и то више одъ єданпута,“ одговори Марія Терезія смешећи се, „и само слушайте, мой супруже, какавъ самъ начинъ предузела, да ню небы увредила, а и момъ достоинству ништа нанела. Я самъ се показала (претварала), као да є она за кралѣмъ Лудвикомъ удата, и зато самъ є у моимъ писмама као „Madame, ma soeur et cousine“ (Госпоіо и сестро моя) називала.“

Царъ се гроотомъ насмеє. „Ахъ, то є чудновато, царица-кральица Аустріє и Мацарске своєручно є своіой сестри Помпадуръ писала!“

„А знашъ ли, како ме є добра Маркиза за то назвала?“ рече царица, смешећемъ свога супруга тронута, равнимъ начиномъ срдачно смеюћи се. „Юче примила самъ преко Кауница писмо одъ нѣ, у комъ ме весело и шалећи се назива: „Ma chère reine“ (любезна кральице.)“

Царъ се тако гласно и прекомѣрно насмеє, да му се цело тѣло затресло, и нѣгово лице затворено црвено бояисало се. У неумѣрености свога усхићеня тако се снажно на столицу баци, да се ова шкрипећи готово исподъ нѣга сломила, и Марія Терезія мораде притрчати му у помоћь, да бы га одъ падаия сачувала.

„О, о!“ уздисаше царъ, непрестано смеюћи се, „ова ће ме история умртвити одъ задовольства. Марія є Терезія у кореспонденціи съ Маркизомъ одъ Помпадуръ!“

„Садъ,“ рече царица пола смешећи се, пола срдећи се, „шта є тако смешно? Нисамъ ли я и Фаринели писала, кадъ є на то приспѣло, да Шпанію добіємо? И є ли Сопранисти Фаринели миліє, него Маркизи Помпадуръ?“

Царъ є погледа смешнимъ, пытаюћимъ погледомъ тако, да му Марія Терезія ніє могла противстати, него противъ своє волѣ морала є пристати на нѣгово весело смеянѣ.

Л. Стеф.

Первый бой на Косову и смрть Вукашинова.

Узе Лазо дивитъ и хартію, 115
Те є дугу книгу написао,
Дугу книгу Вукашину кралю,
И книзи му говораше Лазо:
„Вукашине по невольи кралю!
„Заръ си мучанъ на зоръ науміо, 120
„Да свесатрешъ и да упропастишъ
„Нечовѣчствомъ радомъ опакіємъ?
„Камо паметь и паметованѣ,
„Да расудишъ и премислишъ умомъ:
„Неманьићи кадъ се міенише, 125
„За двієста и више година,
„На Србскоме силномъ пріестолу,
„Нису были добри поєднако:
„И ньихъ бѣше свакоякихъ людій,
„Злієхъ бѣше и пуно добріехъ. 130
„Но и они, што опаки были,
„Одусташе ил' се подобрише,
„Не чинише покора голема,
„Нити своіой земльи досадише,
„Ка' ти што си данасъ, Вукашине, 135
„Нечовѣчствомъ за кратко врієме.
„А заръ незнашъ, не знало те лѣто,
„Кадъ се више иште у свієта,
„Но што є кадаръ дати добровольно,
„Да є данакъ нѣму мучанъ наметъ, 140
„Свакій наметъ, глоба необична,
„Завадиће са народомъ владу,
„Наймирніє изопачит' люде,
„И одбити гори у хайдуке.
„Зла є съ тебе земля допанула, 145
„Єръ іой уби цара господара,
„Честитога Царевић' Уроша;
„Свієтъ знаде: шньимъ бы дичанъ быо,

„А съ тебе є Богу омрзнуо!
„Томе иште земља одговора. 150
„Вукашине, зло те не минуло!
„Дай одговоръ крви и покору,
„Светой крви царевић' Уроша,
„И несрећи, што Србію снађе,
„Кадъ іой просу снагу и господство. 155
„Нудеръ узми на умъ, Вукашине,
„Докъ неволя сузе истерує,
„Дотле сузе муку разблажую,
„И ничемъ се болѣмъ нада народъ;
„Но кадъ посве неволя додія, 160
„Тадъ пресане изворъ у очію,
„И мука се мукомъ растѣрує.
„Богъ ће, вѣруй, догодити, кралю,
„Те ће тебе, мучителя грдна
„Наћи напасть, наћи напасници; 165
„Съ несрећомъ се несрећа убія,
„Кадъ іой срећа непрекине пута.
„Найнесретный братъ є на свієту,
„Кои сретну озлосрећи браћу.
„Вукашине, разумидеръ томе, 170
„Ако можешъ, подобри се кралю.
„Єсте танко поузданѣ у те;
„Я како бы земльомъ управляо,
„Ни самъ собомъ кадъ нієси кадаръ,
„Колико те вѣчъ на свою руку 175
„Преузео опачина страшна.
„Кудъ те мучна паметъ занієла,
„Да преваришъ войводу Момчила;
„Онакова главнога юнака,
„И потребна брата гђе му драго 180
„Да убієшъ подао пріеваромъ?
„А свойта ти и шуракъ ти бѣо,
„Исто уякъ рођеной ти дѣци.
„Но ти си се нѣга препадао,
„Єръ онакій не трпи неправде. 185
„А рашта си опетъ иштетіо,
„Што се свади съ Бапивић' Страхиньомъ?
„Конно є Србу десно крило;
„Страхиня є соя юначкога
„Одъ заманде одъ како се памти. 190
„А шта ли си бѣо науміо
„Са младіемъ Милош' Обилићемъ,
„Са Милошемъ Поцерскомъ войводомъ?
„У нѣгъ земља очи є упрлы
„Ка' у свою дику и обрану; 195
„Види Срби шта у нѣму лежи.
„Шта хотіа съ Рельомъ одъ Пазара?
„Конно є одъ Краине глава,
„Нити има безъ Релѣ мейдана,
„Гђе се дели, ту є Србска хвала. 200

(Продуженѣ слѣдує.)

Ленъ примѣръ доброчинства и благодарности.

Кои човекъ другоме каково добро учини и благодѣяніемъ га у нужди обдари, тай у исто доба засѣє семе, коє свой богатый плодъ, премда кадшто поздніє, али ипакъ свагда извѣстно принесе. — Како се често догађа, да незнатанъ и сиромашанъ човекъ нами при каквой промени наше среће ону исту услугу любови и помоћь принесе, кою смо мы негда у сретніемъ положеню нашемъ нѣму указали. Кои дакле прилику, добра другоме чинити, пренебрегне, тай ради противъ себе и своє собствене користи, нити се може, у случаю нужде, одъ други людій каковой помоћи надати; єръ люде ничимъ лепше и благородніє обвезате неможемо, као добротворствомъ; а награда чистогъ и правогъ благодѣянія чини се, као да є законима природе прописана тако, да и самимъ безсловеснимъ животнима ніє не позната.

Ову истину вѣчъ є хиляду пута искуство потврдило, а слѣдуюћа иста тако истинита као и трогателна приповѣдка, наново ће насъ на то опомемути.

Некій младъ и богатъ Генуезацъ остави своє отечество и предузме путъ по найзнатніимъ варошима Италіє. У Ливорну, у Тошкани, забави се нешто подуже, да бы ову изрядну и лепу варошь — коя садъ одъ свію талиянски варошій найвећу трговину води, и коє пристаништа сви по мору пловећи народи прилѣжно походе — са разнимъ нѣнима паметодостойностима подробніє познати могао. Но ништа се нѣговогъ срца ніє коснуло тако, као угледъ премлоги зароблѣны Турака, коє су ове обитаельи добили или купили, и коє они сада, као робове за своє послове употреблюю; истина не поступаю съ ньима онако сурово, као што Турцы са христіянскимъ робовима чине. Изъ сожаленя приближи се Генуезацъ робовима, и нѣке одъ ньи обдари.

После неколико дана спази онъ са свогъ прозора, гдѣ єдянъ одъ овы бѣдны робова стаде, као да збогъ великогъ умора далѣ иѣи ніє могао, и почемъ никога на близу невиде, спусти се са свимъ жалостанъ на землю. Нашъ младый путникъ мотріо є овогъ Турчина са неодвраћенимъ очима, коега сузе, уздисаи и жалостно лице показиваше, да є судба нѣговогъ робства далеко жалостнія, него оны други, или да є по свой прилицы одъ добре породице, те збогъ тога робства теже сноси. Онъ га дозове къ себи, и почемъ га обдаріо бѣо, запыта га, како є у робство пао.

Несретный Турчинъ одговори доста смиренимъ гласомъ, и приповѣди, да ніє одъ нискогъ порекла и да є некимъ несретнимъ случаємъ у руке Христіянима пао. Онъ хтеде и далѣ говорити, али чувство найдублѣ жалости пресече му говоръ, єръ отацъ при последнѣмъ часу живота, честна супруга, четворо любови достойне деце и знатно иманѣ — све ово, што є онъ заедно са своіомъ слободомъ изгубіо, потресаше нѣгову душу тако живо, да є само на участвуюћа пытаня Генуезца своє уцвѣлено срце проповѣданѣмъ свогъ грдногъ губитка мало помало одкрити могао. — У путу, кадъ є къ свомъ умирућемъ отцу ишао, буде уваћенъ и некомъ трговцу у Ливорно проданъ.

Нашъ путникъ бѣяше овимъ яко тронутъ, обдари Турчина іоштъ болѣ и одпусти га съ томъ срдачномъ жельомъ, да бы му се ово жалостно суанѣ што скоріє поболшало. Али ни съ овимъ не бѣяше нѣгова благородна душа задовольна. Онъ и далѣ размишляваше самъ о приповѣдки овогъ несретногъ Турчина, и што є више нѣгово положенѣ испитивао, тимъ живля бѣяше нѣгова намѣра и решителность, да се за нѣга садъ іоштъ више побрине. Разпыта потайно, за колико бы ми могао Турчина одкупити; и почемъ се увѣри, да бы овай одкупъ подмирити могао само тиме, кадъ бы на своя излишна удовольства мало манѣ трошіо, поиста одма къ ономъ трговцу, кои є Турчина купіо бѣо, и одкупи га за 140 дуката.

Турчинъ о свему овомъ ништа ніє знао, а нашъ восхиѣенный младићъ призове га къ себи, и собственогъ свогъ удовольства ради обяви му самъ нѣгово ослобођенѣ. Представимо сада себи прерадостно удивленіє Турчина при овой неочевидной изненадной вѣсти. Падши къ ногама Генуезца излюби ій по сто пута, називаше га своимъ Богомъ, своимъ избавителѣмъ и увѣраваше га са найсветіомъ заклетвомъ, да ће му прва брига, кадъ у свою постойбину дође, быти та, да му новце за одкупъ поврати, и у Ливорно или Генуво пошлѣ.

„Не," рекне младићъ, „я самъ то безъ свакогъ користолюбія вами учиніо а душевнимъ чувствованѣмъ довольно награђенъ єсамъ за исто. Немойте ми дакле ову найлепшу награду одузети таковомъ накнадомъ! Него ако себе благодарношћу обвезана осећате, то васъ молимъ; да то исто учините у вашемъ отечеству каквомъ несретномъ Христіянину, кои тамо у такомъ истомъ станю уздише, изъ когъ сте вы сада избавлѣни! — Постарайте се, да таквогъ нађете, кои бы вашегъ вниманія и избавленія найдостойніи бѣо, и предусретните га тако, као што бы самогъ мене предусретали." —

Турчинъ ово съ найвећомъ заклетвомъ обећа испунити, и потомъ остави Ливорно благосиляюћи и топло благодареći своме благодѣтелю.

Нашъ младый Генуезацъ продужи после тога свой путъ, и найпосле дође у Венецію, ову пребогату и велику варошь на Ядранскомъ мору, коя се чини, збогъ млогі острова и стубова, на коима є сазидана, као да на води плива. Овде се у кући богатогъ нѣкогъ трговца, съ коимъ є нѣговъ отацъ у тесномъ трговачкомъ сношенію стояо, упозна съ єдномъ девойкомъ, коя є нећака овогъ трговца была, и коє скромно поведеніє чистоту нѣногъ срца указиваше. Што ю є више сматрао, тымъ веће быяше упечатлѣнѣ у нѣговомъ срдцу, у комъ се почувствовано према ньой высокопочитаніє и пріятельство наскоро претвори у наклоность и любовь тако, да науми нѣно срце и руку просити. И будући є и она довольно прилике имала и нѣгова свойства добро испытала и познала: то се и она при своіой наклоности къ нѣму нимало затезала ніє, своє срце и руку нѣму обеćати. Она є была кћи некокъ Малтезкогъ трговца, кои є недавно изъ Венеціє, у кою є свою кћерь брату своме довео и отеческомъ стараню нѣговомъ предао, на свой островъ опетъ повратіо бѣо. Усрећеный нашъ младићъ обяви садъ овай изборъ своє любезнице, коя є поредъ одличны оны свойства и знаменито иманѣ имала, своме отцу у Генуу, одкуда на-

скоро саизволенѣ и благословъ получи; и тако садъ обое усрѣчени заключе, да у Малти свадбу држе, кое и девойкинъ уякъ одобри.

Сви трое уђу съ найпріятніимъ изгледима и найслађомъ надеждомъ у лађу. Поспѣшный ветаръ учини, те они за кратко време угледаю пожеланый истина каменый, али неуморнымъ прилѣжаніемъ обитателя съ найлепшимъ плодовима изобилующій островъ Малту. Вѣчъ су одъ радости и викали, кадъ су пристаниште угледали и све ближе му се приближавали; кадъ алъ на єданпутъ нека разбойничка турска лађа на ньи нападне, и ньову лађу, коя се бранити ніє могла, освои, и ньи одма у Смирну, найзнатнію трговачку варошь у малой Азіи, одведе, гди ій ништа друго, осимъ чемерногъ и несретногъ живота у турскимъ ланцыма и робованю очекивало ніє.

Текъ што су у ову стару и велику варошь, гди се трговцы изъ свію краєва землѣ скупляю, приспѣли, одма ій изведу на оно мѣсто, гди се роблѣ, подобно марви, продає. Представимо сада себи богатогъ Венеціянскогъ трговца и єданъ младый узаймно любећій се паръ людій — коима се мало пре найлепше земне младости у правомъ свомъ количеству осмеяваше — у овомъ страховитомъ положеню видити, пакъ іймъ сузу сожаленя нашегъ одрѣчи нећемо моћи.

Разни Турцы долазише, да ій купе. Млада осамнаєстогодишня девойчица буде прва одведена, и одъ нѣногъ за ньомъ горко тужећегъ заручника отргнута. У мало дана свое иманѣ, свою слободу и свою заручницу изгубити, то значи найгрозніє ударе судбине, одъ кои бы свакій и найхрабріегъ духа коснуо, на єданпутъ претрпити. — Генуезацъ падне сасвимъ у очаяніє и врло се яко збогъ тога преобрази, но Турчинъ га нѣкій ипакъ купи. єръ му се стасъ и младость нѣгова допадала. Будући да Турци съ Христіянскимъ робовима обично као са стокомъ поступаю; зато є одвећъ необично было, што купацъ крайнѣ погруженогъ младића ніє суровымъ начиномъ гурнуо, да оборену главу свою подигне, како бы му лице видити могао, него є напротивъ самъ уватившн га са великомъ благости за браду подигао, и ко бы могао сада радость Турчина описати, кадъ є онъ у своме робу познао свога избавителя изъ Ливорна. Онъ дуго своимъ очима ніє веровао, и одъ удивленія немогаше ништа проговорити.

То є было онай истый Турчинъ, когъ є младый Генуезацъ пре четиръ месеца изъ робства избавіо; и почемъ се истинито увѣріо, да є то башъ нѣговъ благодѣтель, подигне руке къ небу и призиваше свога пророка и све, што му є найсветіє было, за сведоке свое найчувствителніє радости. Овакомъ радошћу и благодарношћу узхићенъ падне къ ногама свога благодѣтеля, обгрли ій и у присуству свію околостоећій повиче: „О! ты найбольи измећу свію христіяна! О ты! найвеликодушніи и найблагороднiи измећу свію людій! — Небо ми є дакле дозволило, да башъ вами мое иманѣ, мой животъ и све, што ми є драгоцѣно, предати могу! Све є то сада ваше! одите и будите ми господаръ у Смирни! я самъ сада вашъ робъ онако исто, као што самъ оногъ трговца у Ливорну было.“

Ово изявлѣнѣ доведе не само све присуствующе Турке у удивленіє, него и самогъ опораваюћегъ се младића, кои се, премда є врло клонуо было, ипакъ више за любезну сапутницу свое несреће, него за себе самогъ бринуо.

„Я єдва могу,“ проговори онъ, „ову велику срећу поняти, да сте се вы овде мога избавленія ради десили, нити знамъ како ћу вамъ за то благодарити моћи. Али чуйте, слобода и животъ нису сада за мене никакавъ даръ, ако мою милу заручницу и нѣногъ честногъ уяка ненађете и неизбавите. Єданъ одъ ваши земляка є мою заручницу одвео, то знамъ.“

На ове речи Турчинъ га одма остави и пође на све стране распытивати, и наскоро се радостніи поврати, него што є отишао. „Ништа, “повиче онъ, „немамо више желити; я вамъ сада могу дати не само слободу, него и оно, што вы любите.“

Нѣговъ собственый сынъ купіо є было младу Малтезкиню своіой майки, да ю послужує; и ова сретня куповина даде повода, те и старый Турчинъ оде на пазаръ; єръ кадъ є нѣговъ сынъ куплѣну Христіянку кући довео, упыта га отацъ, да ли има іоштъ Христіяна на продаю, съ томъ намѣромъ, да неколико ньи одкупи и ослободи, као што се у Ливорну завѣштао было.

Садъ лако и венеціянскогъ трговца нађу. Турчинъ исплати за ньи све одкупъ, и све дужности спрамъ ньи съ таквимъ унутрашньимъ осећанѣмъ испуни, кое є изрядность христіяна каквогъ достойно.

Не дуго затимъ оставе сви трое Азію и поврате се у свое отечество, гди су право земно блаженство уживали, кое є у толико чувствителніє и слађе было, у колико су противности, кое су предходиле, горчіє было.

Превео М. Р.

По земльи путуюће рибе.

Пре некогъ времена изиће у енглезкомъ „Zoological Journal“ описаніє особитогъ рода оклопомъ снабдѣвены риба, названи Doras costata, кое у сладкимъ водама, єзера и рѣка Енглезке Гувіяне живе. Ове се рибе приближаваю у обште воденимъ инсектима, и єдне одъ оны, кое имаю то свойство, да изъ воде изиђу и по земльи путую. Ово путованѣ предузимлю гомилама овогъ рода, кадъ є велика суша; єръ само у ово доба приморане су овомъ опасномъ путованю изложити се. Кадъ вода усане изъ єзера и рѣка, у коима обично живе, закопаю се Гарови (єдна сорта штуке) и друга сорта Хассари, о коима ћемо одма говорити, у блато, докъ све остале рибе у оскудици ньиовогъ природногъ елемента одъ птица и т. д. утрвене буду. Пльоснатоглави Хассари оставе одма ньово пребивалиште, упуте се преко землѣ да воду траже, и у той намери путую по целу ноћь као што Индіянци причаю. Искуствомъ се дознало, да заиста много часова могу изванъ воде живити, па и кадъ ій вреле сунчане луче опеку. Ньово є покретанѣ подобно двоножнимъ гуштерима. Они се съ преда криве на ньове кошане мишице и посредствомъ еластичногъ репа мало помало иду унапредъ. Онако се брзо покретаю, као кадъ човекъ умерено корача. Якій сплетъ или каимъ, коимъ є ньово тело обмотано, и кои могу по вольи скупляти и продужавати, служи іймъ место ногу, као што зміяма прстенови на тѣлу, почемъ се посредствомъ овогъ по вольи крећу. Округлоглави Хассари, кои бы тако требали, да таково путованѣ предузимлю, почемъ су у станю дуже времена безъ воде живити, закопаваю се у блато, као и брови, кадъ вода усане. Индіянци веле да ове рибе свагда на путу носе са собомъ воду. Ово ньово потврђиванѣ види се да є истинито, почемъ „Zoological Journal“ доказує, да се тело Хассара никако неможе осушити и несуши се, као кодъ осталы риба, кадъ се изъ воде изваде. Кадъ му се тело марамомъ или другимъ чимъ утре притяжаваюћій неку особитость, опетъ га овлажи. Ніє могуће да човекъ изсуши кожу ове рибе, докъ є жива. Хассари праве као и остале рибе, уредна гньизда, у коме яя ставляю, и одвећъ ій брижльиво покриваю. Съ тиме се само незадоволяваю, вѣчъ стое поредъ гньизда докъ се икра неразгукне, и чуваю є тако прилѣжно, као што кокоши своя яя. Како мужякъ тако и женка (єръ хассари су спарени) чуваю ревностно младе и храбро одбіяю одъ ньи свакій нападай. Овако ій често ватаю Негри, покриваюћи іймъ рукомъ гньизда изподъ воде, на кое мужякъ разяренъ изкочи изъ воде, и тако га увати. Округоглавый прави гньиздо одъ траве; пльосноглавый пакъ одъ лишћа. Оба се завію у извѣстно време у землю край обале. Яя леже само кадъ є киша. Зритель се диви множини гньизда, кадъ уютру после кише исподъ силне пене, коя на површини воде повр' гньизда плови, угледа. Оне сорте риба кое по земльи путую леже яя у школькама, лишћу и трави, кое саме налазе и скупляю. Како они ово у дѣло приводе, незна се, почемъ немаю секутића. Месо одъ Хассара жућкасто є, масно, вкусно, и Креоли одъ нѣга праве чорбу ставивши у исту одъ разны разстѣнія начинѣне валюшке. Све ово са биберомъ, солю и сокомъ одъ липе зачинѣно, дає іймъ врло вкусно єло, кое се само Европецима неће допасти.

А. С.

Шахъ-Гебалъ и Данишмендъ.

(Продуженѣ.)

Кои є съ вниманѣмъ читао оно, што є прошло, могао є лако погодити, да ће нешто важно доћи. Да бы пакъ, ово важно сватити се могло каваля, да ћемо ми у кратко, као ключъ, характере оны людій, кои су, у овомъ великомъ послу радили, дакле првый иде Данишмендъ.

Данишмендъ, то се неможе утаити, имао є доста пута, у различнимъ приликама, и у извѣстна времена, неку нестерпельивость, но ова є одвећъ кратко траила, и пролазила є тако брзо, и ніє

ни коме штете чинила, а излазила є изъ тако топлогъ, поштеногъ, и целомъ човечеству преданогъ срца, да се нико зато ніє лютити могао. Найцрнѣ, на што га є ова нестерпельивосгь наводила, было є то, да є онъ ниткова нитковомъ, незналицу незналицомъ звао; или да є каквогъ поштеногъ човека, кои или ніє имао, или по положеню своимъ ніє смео имати валяно срце, проклиняо. Онъ бы онда обично овакве люде къ Деціалу шиляо.

Омра Алхазій многимъ путованѣмъ своимъ познао є люде са сваке стране, али оно парче мармора, кое є у грудима имао, и кое є срцемъ своимъ називао, было є тврдо, и спрамъ човечества тако ладно, као и она стѣна, съ коіомъ є сродно было. Онъ є имао велико знанѣ, но ово є онъ само на собствену користь обраћао. Нигда ніє напредъ у говору трчао. Намѣре своє кріо є дубоко, и кадъ бы чрезъ противне говоре узбуніо се, знао є лицу своимъ заповедити, да га забуномъ своіомъ неизда.

Омра Феридунъ было є подозрѣльивъ, суморанъ и плашльивъ, онъ є было здраво наученъ, али знанѣ своє ніє употребити умео. Онъ є само у своимъ идеалномъ свету живіо, а у правомъ овомъ ніє се наћи знао.

Омра Ебнъ-Бекръ было є средня глава, вѣровао є све што му ко каже, повѣравао се свакомъ, кои є нѣговой слабости снисходіо, попуштао є и онде, гди не бы требало, и тако є често, и млого пути шкодіо своіой ствари, и падао є у опасности велике.

Софта Фарукъ было є надувенъ, прецѣніо є свою наученость, кому є и найманѣ противрѣчіо, лютіо бы се на нѣга, и често бы га жаръ ове лютине до тога довео, да се на себе заборави, те падне у пучке грднѣ. Онъ є мечтавао о себи Богъ зна шта, и было є суетанъ.

Софта Садокъ было є првый софистъ, онъ є све што є говоріо тако умотавао, да є и себе и другогъ, чрезъ своє траляве силогизме, варао, неспособности за дѣланѣ нико, између свію нѣговихъ другова, веће имао ніє, а овамо кадъ бы што почео, мислило се садъ ће проћутати све.

Каймакамъ Массудъ было є суровъ, напраситъ, и грабльивъ, онъ є одбіяо одъ себе чрезъ свою неотесану наравь све, кои су се нѣму приближити желили. Онъ ніє никомъ попустити умео, терао є іогунасто свою ћудь, и што є єданпутъ предузео, остао є при томъ, терао є макъ на конацъ, ма да бы чрезъ то найвећій кваръ учиніо, и да бы свою главу о то размрскао.

Каймакамъ Керимъ имао є снагу чрезвичайну, было є тѣломъ големъ, као Рутренъ, имао є великій духъ, было є у найвећимъ опасностима неустрашимъ, имао є отворене прси, было є простосрдечанъ, али фалило му є знанѣ, было є слабогъ разума, и промотрености.

Ризничаръ Задекъ было є правый ризничаръ: лукавъ, претворенъ, попуштао є свакомъ, успавльивао є свакогъ своіомъ сладкомъ али подмукломъ бесѣдомъ, наводіо є найприснієгъ пріятеля на танакъ ледъ, гди є што користити могао, и душу є свою Деціалу продавао, онъ бы што но кажу и мастно ћебе прогутао, и са мртвогъ отца покровъ скинуо, а не бы поруменіо.

Браминъ Газмовъ Абу-Жива было честолюбивъ пунъ суєте, брблявъ, тайну ма да бы га и главе стало ніє умео чувати, онъ є све нѣкой Деведасси (тако се зову пагодске играчице у Сурати) казивао, гди бы што чуо, тражіо є неко особито почитанѣ одъ свакога, съ кимъ бы се састаяо, а было є плитакъ у разсуђеню, свађао є наопако све, што є слушао, было є извртало, и радо се мѣшао у свашто, а найрадіє у тайне послове великаша.

Сви други, кои су на овой Гури-Мату были, были су, — шта друго да кажемо, него, они су были Индіянцы.

А султанъ — шта пріяне, ты бы желіо, да знашъ и какавъ є султанъ Шахъ-Гебалъ было? — Е, то є тежко казати; єрбо оне старе книге о томъ прилично ћуте. Оне кажу, да є онъ было и добаръ и злочестъ. Но, кадъ смо мы неке друге коментаре преметали, нашли смо нешто мало више о нѣму, а то є ово: У султана Шахъ-Гебала характеру налазила се величина, поштенѣ, и безпристрастность. И то є добра страна, збогъ чега називаю га добримъ. Покрай тога, было є онъ напрасанъ, имао є обичай заборавити на онога, кои га є верно послужіо, и слушао є здраво султанку Нурмахалъ. И то є вальда нѣгова зла страна, сбогъ чега су га нарекли злочестимъ.

Али, управо султанъ Шахъ-Гебалъ нити се могао добаръ, нити злочестъ назвати, и то башъ збогъ тога, што є было — султанъ. Онъ, и кадъ є добро, и кадъ є зло чиніо, ніє чиніо самъ, и изъ собственогъ побуђеня. А то є лако разумѣти; єръ кадъ помислимо, да султани немогу сами свуда доспети, да они немогу све своимъ рођенимъ очима видити, своимъ ушима чути, него, да они на туђе очи гледе, на туђе уши чую, онда и оно што они ураде, не можемо ньима урачунати, него туђимъ очима и ушима! Па, ако су ове туђе очи бистре, те добро виде, и ако су ове туђе уши чисте, те валяно чую, онда све иде, да болѣ быти неможе, но, ако су или ове туђе очи мутне, или ако су ове туђе уши протекле, те добро не виде, и нечую, или ако и ове туђе очи и уши, опетъ на друге туђе очи и уши гледе, и слушаю, онда може быти свашта, и онда башъ никако, и нипошто несмемо султане кривити, и ньима приписати оне покоре, кои се догађаю. Е, зато неможемо мы и султанъ Шахъ-Гебалъ нити добримъ, нити злочестимъ назвати. А сувише, дознали смо мы изъ овихъ старихъ книга, да су они, кои су тако, написали, о нѣму тако написали, што су изъ добрихъ и злочестихъ гласова, кое су о нѣму слушали, разумѣли, да є онъ такавъ. Дакле, сумма суммарумъ — драги читаоцы, заключавамо овако: кадъ є султанъ Шахъ-Гебалъ, као што коментари гласе, было великогъ духа, поштеногъ срца, и безпристрастанъ, а то ће рећи, ніє гледао ни на лево, ни на десно, него ишао є управо, онда се слободно рећи може, да є султанъ Шахъ-Гебалъ было великій султанъ, и узоръ Могула. Шта ћете више, да вамъ кажемо.

„Нећемо ништа пріятелю, хвала и на томъ што си намъ већъ изказао. Али, мы ти искрено кажемо, слушамо те, кадъ већъ говоришъ, но шта є намъ стало до твоихъ данишменда, и омри, софта и каймакама и другихъ ђавола, мы бы были волели, да ти намъ кажешъ, како бы мы оной браћи, коя сада пате, помогли.“

„Молите се за ньи Богу, брате и рођаче!“ —

Зачинци.

Критици.

Неки люди критикую,
Гдегодъ што ухвате,
А башъ сами нагрђую,
Чега се годъ лате.

Искреность.

Лепе речи отвараю
И гвоздена врата,
Али често затвараю
Срца „venenata“ (отрова).

Два времена.

Ахъ! што лета где с' благує
Ко ветри прохує,
А тренутакъ, где с' тугує,
Башъ као да векує?

Двоструки пароксизамъ.

* У грозници найпре хвата зима, па онда долази врућина; у любови иде сасвимъ натражке.

с. л.

Мрвице.

* Ако си радъ знати какавъ є было чворъ гордієвъ, читай неке нове граматике србске.

* Ако си радъ знати кадъ ће светъ пропасти, отиди на какву берзу па ћешъ чути.

* Ако си радъ знати како є у мухамедовомъ раю, отиђи на Дорћолъ.

* Ако си радъ знати како су Юдеи изъ робства Египетскогъ бежали, стани у 10 сати пре подне предъ врата гимназіє.

* Ако си радъ знати како се барикаде праве, прошетай се одъ типографіє до пиваре, па ћешъ знати.

* Ако си радъ знати како се вавилонска кула зидала, слушай разговоре о зиданю Београдскогъ театра.

* Полюбацъ су люди изумели, као што вели некій старый латинскій списатель, и у старо доба ништа друго ніє значіо, него испитиванѣ, и т. д. да се увере, єсу ли пиле вина. Но као што светъ напредує у новомъ изобретеню, тако и старый значай полюбца заменутъ є съ другимъ новимъ.

* Изъ писма єдне нѣжне супруге: „Любезный супруже! свуда осећамъ твоє одсутствіє, и свакій путъ, кадъ уђемъ у собу и видимъ твою альину, гди виси о клину, помислимъ у себи ей Боже, камо срећа да си ти, место твоє альине.“

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Єси л' чуо, Петаче, неки оћеду да буде у Крагуєвцу.

Петакъ. А шта светъ вели?

Еракъ. Светъ ште да буде у Београду.

Петакъ. А зашто башъ у Београду, кадъ є Крагуєвацъ у средини отечества, и кадъ су тамо и у пређашня времена быле.

Еракъ. Али є Београдъ прво трговачко место и найглавнія скела у земльи.

Петакъ. Кадъ пођешъ преко, а ты ми купи паприке, за коє ми є єданъ пріятель моліо.

Еракъ. Незнамъ оћу л' добити, єръ треба ће тога и тамо садъ доста.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Изъ Београда являю, да є тамо ючеръ држанъ полгодишньій парастосъ за покойника г. Раю Дамяновића, на комъ є много света было.

— Мртво тѣло скоро у Монци кодъ Милана умерше надвойводкинѣ Маргарете саранѣно є у царской костурници кодъ п. Капуцина у Бечу. Покойница, пре две године за Н. В. Надвойводу Карла Лудвика, другогъ брата Н. В. цара нашегъ удата, была є текъ у 19. годину ступила, и редке лепоте.

— Репата звезда, кою є татіянскій астрономикъ Донато одкріо, показа се све лепше и сяйніє, особито предъ зоромъ, кадъ є на восточной страни за къ западу окренутимъ репомъ идима. 21. о. м. быће та звезда найближе нашой земльи.

— У Какови кодъ Оравице пао є 19. Мая т. г. єданъ метеоръ, кои є тежакъ было єдну фунту и єданъ лотъ. Нашао га є єданъ чобанинъ и предао власти, коя га є послала ц. к. геологичкомъ заведенію у Бечъ.

— У селу Васторика, у млетачкой провинціи лежећемъ, было є скоро тамошньій свештеникъ ноћу кодъ єднога болестника зватъ, да га пречести. Кадъ се одъ болестника кући вратіо, опази да у єдной кући, поредъ коє га є нѣговъ путъ воліо, іоштъ свећа гори. То му се необично видило, зато се рѣши да са два човека, кои су пошли, да га кући прате, у кућу уђе, да виде шта є тамо. Но ту га є страшно позорѣ очекивало: мужъ, жена и кћи, коя су лица фамилію ове куће сачинявала, висили обешени на дувару; ормани и сандуци были су обієни, и видило се да су ту лопови дѣйствовали Почемъ су на мртвацима іоштъ мало топлоте опазили, то су покушавали, да обешени натрагъ у животъ повраћаю, што имъ є само кодъ кћери за рукомъ испало, коя є, кадъ є къ себи дошла, изпричала, да є свештениковъ слуга са іоштъ другима то грозно дѣло учиніо То чувши свештеникъ одма пошти са своимъ пратіоцима своіой кући, лупи на пенцеръ, слуга га пусти унутра, и немислећи, да му господинъ за ньиме учинѣно злочинство зна. Свештеникъ заповеди му, да донесе вина изъ подрума, а кадъ є слуга у подрумъ отишао, послушавши свештеникову заповѣсть, заключи овай за ньимъ подрумска врата. Потомъ попне се на торонь и почне што болѣ може на ларму звонити. На ларму звоне скупіо се светъ мложиномъ и тако ухвате слугу и шестоpo ньи у подруму, гди су и ствари поаране нашли.

— Сви геновески листови являю, да є 6. т. м. у $10^1/_2$ сата предъ подне тамо было потресъ. Кодъ Караре, гди се мраморъ копа, срушила се земля пригодомъ, кадъ су барутомъ каменѣ ломили, и закопала є више раденика.

— Султанъ башъ хоће да покаже, да збиля жели увести у редъ свой дворъ. У последнѣ време одпуштено є до 100 кочияша султановихъ и силне канкціє.

— Порта смѣра повући телеграфъ исподъ мора одъ предгоря Хеласа до Родоста, и одатле до Адріянополя.

— Изъ Смирне се явля да се тамо спремаю да мећу телеграфъ исподъ мора. — За жетву се добро говори у унутрашньости.

У Паризу се поговара, да є царица Еугенія опетъ трудна и да су іой збогъ тога лѣкари свѣтовали, да неиде іошъ до єдно осамъ дана у Біарицъ, єрбо іой треба покоя.

— Поредъ приспѣвши извѣстія имао є царъ Александеръ у Москву приспѣти, гди є было одређено да се годишньи данъ нѣг. крунисаня светкує найсяйніимъ начиномъ.

— 20. Августа прославлѣнъ є имендан царевъ и великогъ князя Александра Александровића. Царъ и царица дошли су у Москву 25. о. м., а сутра данъ была є свечана божія служба у саборной цркви у Кремлю. Ту є цара и царицу поздравіо московскій митрополитъ Филаретъ краткомъ и снажномъ беседомъ.

— Страшна се разпршенѣ догодило у Ехти кодъ Петрограда. Све су ондашнѣ фабрике и магазе за барутъ, други 14 фабрика водомъ кретани и множина зграда дѣломъ яко оштећене. У четири разпершенѣ, изгорело є 1500 пудова барута, 33 радника остали су мртва а 37 ранѣни. Нађена су такођеръ и четири коня убієна.

— Необичанъ случаай догодіо се овы дана у Пери. У по ноћи пробуди се єданъ тамошньи грађанинъ осећаюћи некакво штипанѣ на найместнатіємъ месту свога тѣла. Маши се рукомъ и нађе тамо четрнаєстъ піявица, коє су свойски сисале крвь. Наравно да се яко зачудіо. Брже болѣ прекине ручакъ овимъ безобразницима и заустави крвь, коя є обилато текла. Пре тога было є нешто болестанъ, а сада є сасвимъ оздравіо. А ево како су піявице до нѣга дошле. У истой соби была є и єдна боца са піявицама, али ніє была добро затворена. Гладне піявице дигну се да траже што да поплаше гладъ, па онако и нађоше, одъ чега ће се насити.

— Ронско пароповско француско друштво почеће на пролеће пловитбу са своимъ пароповима по Дунаву, єръ мисли, да ће дондѣ савладати препоне, коє су му на путу. У Пешти и Пожуну има друштво своихъ люди, кои ће тамо покуповати зданія за магазине.

Станѣ воде.

На Дунаву	. . . . .	7 ст. 2 п.
На Сави	. . . . нарастла са	2 „ 3 —
На Тиси (Кодъ Титела — Августа)	—	„ — —

Месеца Октобра починѣ четвртый кварталъ овогод. течая Подунавке. Тимъ поводомъ како доякошнѣ пріятелѣ наше тако и остале родолюбиве Србле позивамо, да се на овай листъ предброє. Цена одъ 1. Октобра до конца године єсть 1 фр. 30 кр. ср. са поштариномъ,

Млоги одъ наши предбройника нису намъ іоштъ предплату положили; мы ій найучтивіє умолявамо, да бы то што пре учинити изволели.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије пека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 38. У Земуну 21. Септембра. 1858.

Његовой Свѣтлости Господару

ДАНИЛУ

Князу Црне Горе и Брда'.

Свемоћный Богъ те — што светомъ влада —
Довео на тай гвозденый тронъ;
Тебе юнака, храбра и млада,
И даљ за руку води онъ.

Мала є твоя область и земля,
Али си славомъ великій ты,
И твоя света велика жеља,
Створи, те смо ти одани сви.

Срѣчно си твою стазу почео,
Мудро си браніо Душановъ родъ;
Олуи страшной ты си отео
Надежде котву, слободе бродъ.

Ты си намъ, княже! утѣха цигла,
После Лазара првый си ты!
Тобомъ се туга съ Косова дигла,
На те гледамо данаске сви.

Сладка є радость Србина свакогъ,
Кадъ се спомене имена твогъ;
При свакой слави имена крепогъ
За твоє здравлѣ призива — с' Богъ.

Радуй се, княже! слава ти цвета,
Име ти Србинъ попѣва свудъ.
То є намѣра обшта и света,
Што твою србску обима грудь.

Радуй се, княже! време є твоє,
Пролећа жельногъ сія намъ зракъ.
Крстови свуда усправо стоє,
Месецъ є заш'о, пролази мракъ.

У Београду. Л. П. Ненадовићъ.

Мануела.

Приповедка.

На єданъ часъ одъ тако названогъ пустогъ великогъ друма, кои и изъ Вера-Круса у Аканозикъ води, и два пушкомета одъ гомиле полу сурвани колиба назване Сантафе или Асенсіонъ, коє су са свію страна шумама окружене, лежала є кућа Тећіа, стары господара породице Тећіа.

Одпочиванѣ по подне свршено є — потомци шпаньолски, кои су у спанскомъ дворцу на долнѣмъ спрату обитавали, устали су были и трчали носећи пуне котлове съ водомъ и млекомъ и ћушали су децу црнаца, коя су іймъ се на руци десила. Єданъ киткама окићенъ лепъ црномањастый дечко ишао є за колима, коя су златно-жутимъ и плавимъ боядисана была, и протезаюћи се непрестано є мокромъ четкомъ махао. Овце и веома угоєне краве одале су око дворца пасећи, а на улазку валяло се више коня по дебеломъ застру пиринчне сламе. Жути борови и сѣновите палме надвишавале су своіомъ огромномъ висиномъ колебе црнаца па и самый спанскій дворацъ. По воздуху сунчане луче подобно иглицама на све стране разпрострле се а хилядама инсекта своимъ зуањемъ прекрасну милину причинивали су.

Мы ступимо у велику полу-мрачну трапезарію а изъ ове одемо у салу, овде спазимо, мложину прилично начертаны образа (живописа) на застртомъ зиду, потомъ єданъ великій, белимъ застртъ столъ, єданъ биліяръ за женске, єдно енглеско огледало и єдну сасма вешто направлѣну віолину и видимо, почемъ є зидъ одъ сале стакленъ было, да домаћинъ и домаћица спрамъ исте у другой соби седе. Иста соба была є унутра млогочисленимъ прекрасно-окићенимъ стубовима украшена, подобно каквомъ огромномъ позоришту. Прозори, кои су између стубова направлѣни были, застрти су были платномъ.

У соби є было найвећій непоредакъ. Застирачи су были искварени; покрай стакленогъ зида было є неколико столица врло стары; млоги мали позлаћени и са папагаима украшени столови. Єдна сасвимъ нова особито лепа софа и єданъ одъ махагони столъ и огромно француско огледало на „страни женской" врло ружно одговараюћи старомъ намештаю, а на мужкой страни стояло дугачко кожно канапе.

Овде є седіо домаћинъ и тражіо у гомили разны новина іоштъ непрочитаный листъ. Предъ њиме се пушила шоля са чоколадомъ а на столу лежало є дванаєстинама попушены цигара. То є было Донъ Филипъ Тећіо, потомакъ прастаре мексиканске породице Ацтека, а уєдно никада ніе заборавляо на шпанско име свои прадедова Тламора, кадъ се подписивао — найбогатіи спаія у целой околини. Донъ Филипъ было є врло лепъ приобрадастый човекъ са ораовомъ боіомъ, прекрасны чертій лица, велики очію, живостанъ ходъ, коса лепо очешљана, руке пуне као млекомъ наливене; свилена о врату марама, париздкій свиленый прслукъ и сјајне ципеле, све то издавало є дорда. У осталомъ носіо є Нанкинску горню альину и широке беле панталоне.

Спрамъ њега седила є госпоя Мануела єдна Веракрусанка одъ старе лозе; она є имала густу црну прекрасно намештену косу, нѣжно лице и велике као морске трњине црне очи. Одъ прилике имала є текъ 20 година, али є была одвећъ пуна буцмураста. Сама споляшньость показивала є да є одвећъ тврдоглава; погледа є была оштрогъ, а покадъ што изражавала се одвећъ лицемерно. Стаса є была малогъ и носила широку просто скроєну одъ муселина альину, коя се на прсима свиленимъ гај аномъ припетљивала.

До нѣ седила є нѣна сестра, Іозита Есконцъ, ако є имала найвише 14 година, но стасомъ већа одъ сестре. Округла глава са лепо оплетеномъ светло-преливаюћомъ се косомъ опоминяла є на ликъ Богородичный, кои є шпаньолацъ Мурило чертао. Очи є имала тавно-плаве, руке беле и коштуняве, прсе слабачке.

На средъ собе є муткиня Инесила непрестано єдну кутію леду окретала, и простираче водомъ квасила.

Найпосле напуни Инезила єданъ таньиръ сладоледа и понесе Мануели, на то устане Донъ Филипъ и узме да є самъ по обичаю послужи. Мануела се увати за чело и гурне на страну таньиръ.

„Я вамъ благодаримъ, Тећіо . . . ."

Донъ Филипъ яко се узнемири.

„А зашто ме, ево већъ 8 дана," рече, „незовете никако више Филипе? Све овимъ именомъ, коє свагда погрешно изговарашъ. Зашто не Тламорасъ? Єди сладоледа — видишъ да си се яко угреяла, Мануела!"

„Теби є познато да самъ се заверила да постимъ, одговори Мануела гледаюћи у высъ, „докъ ми желю неиспунишъ. Я волемъ безъ сладоледа умрети — и ты не само да ћешъ гре-

шанъ быти, што ми желю нисе испуніо, већъ бы-ћешъ и уморитель могъ живота, а као таковый подпасћешъ кодъ всеблагогъ Створителя подъ страшный судъ.“

Филипъ запали нову цигару и стави руке у џепове. По споляшности могло се познати да є яко разлюћенъ быо.

„Карамба, каква мука!“ проговори раздробивши цигару у зубма. Ова несрећна мисао свію женскиня, да се у дружству са свештеницима слободно играю и шале проводе . . . . . Заръ ты мислишъ, Мануела, я самь будала, да ти дозволимъ да се малашъ, па онда да твой ликъ у пчешкой колеби (капели) у Санта-фе за споменъ оставишъ? Што се мене тиче можешъ слободно капелу другимъ чимъ обдарити; я самь у Вера-Крусу єданъ живописъ наручіо, само ты нетреба да се малашъ!“

„Ахъ, я несрећница!“ уздане Мануела.

„Заръ то ніє доста,“ продужи Филипъ яко разяренъ, да се готово по читавый часъ и то свакій данъ са несрећнимъ отцемъ Исидоромъ затворите, кои вамъ саветъ дає? Можешъ ли одрећи да се увече са онимъ бичомъ не тучешъ съ коимъ я немогу моє псето?“

„Св. мати Богородица сажалиће се на ме,“ рече Мануела; „она ће ме подстрићи, Теђіо, кою я непрестано за єдинца молимъ.“ —

„О Мануела!“ повиче Филипъ обузетъ любавію. Али тужно осећанє преобладало є, међутимъ рече: „Я не желимъ сына, кадъ га намеравашъ молебнимъ упражненіяма стећи. Ово се мора на лепъ начинъ свршити, ако не а оно ће са несрећомъ! Злогъ демона оногъ надутогъ єзуита я већъ имамъ у рукама . . . . Одлазите обе! доведите іоштъ и оногъ скитницу живописца у кућу; несреће светске! Дакако, таковый любимацъ, кои є као црный какаду, као белый гавранъ лепъ, кои 22 године говори да има уместо 34, — као я, кои є Паризъ видіо. . . . .“

Мануела устане и пође ніяући се къ канапету на комъ є Филипъ седіо.

„Заиста!“ рече: „я желимъ да видимъ мой ликъ; све є госпоє у Аудієнціи Мартинъ Хекторъ малао, — па и я мислимъ нетреба да останемъ немалана, или самь я последня — “

„Ты? Али морашъ ли ты непрестано у очи гледати живописцу, Мануела?“ рече Филипъ, бришући мртвачкій зной са чела.

„Я ћу свету Богородицу гледати . . .“

„Кога?“

„Св. Богородицу у мислима ћу представляти а на икони дѣйствително остварену видити и показаћу іой дете, коє тако изгледа, као што себи уображавамъ, да бы твой сынъ изгледао, Филипе!“ повиче Мануела и у исто време заплаче се. „И кадъ икона данъ и ноћь непрестано на олтару стояла буде, на кои Богородица съ выса гледа, то она небы была обшта мати, кадъ ме небы саслушала.“

Филипъ яко узбуђенъ обгрли свою супругу.

„Ты ме єдномъ речи волишъ,“ рече: „па што увекъ тражишъ онакавъ начинъ да ми твою любовь изявишъ, кои ме у сумню доводи!“

„Ето, буди и ты ту, кадъ ме Хекторъ мала“ — рече Мануела тихо и умильно.

„Ты ћешъ ме на роштилю пећи, као што се приповеда да су св. Лоренца.“

„А ако се у случаю ты ту недесишъ, оно ће на место тебе присудствовати отацъ Исидоръ. . . .“

Филипъ на єданпутъ скочи.

„Опетъ отацъ! Овай нитковъ, овай ласкаюћій пасъ На место мене? Я самь баба, заръ іошъ да ме и жене за носъ вуку? Свастико,“ рече на то Іозити. „Мислишъ ли ты да си увекъ у присудствію быо?

Іозита оштро погледа Филипа, а онъ натуче свой сламный шеширъ на очи и оде брзо крозъ трапезарію у дворану. Овде да знакъ и таки доћу мала кола.

Преко дворане ишла су два странца. Єданъ врло бледый човекъ и яко снужденъ обученъ у єзуитскомъ оделу, и єданъ младићъ у црномъ капуту, са єдномъ кутіомъ исподъ пазува и іошъ єдномъ справомъ у руци. Филипъ се яко разяри кадъ ій види, єръ то су были отацъ Исидоръ и живописацъ Хекторъ Мартинъ. . . . . Потомъ увидивши да ніє у станю дочекати ій, похита крозъ дворацъ и изиђе на другу страну, те се тако у џбуниће лавора прикріє. Звечарка (змія) яче и опаснів неуєда него ли проклета освета демона — любоморность. Садъ мора да су странци већъ горе у соби, садъ люби Мануела свештенику руку а са живописцемъ се рукує, за коє бы му Филипъ зубе избіо само кадъ бы у станю быо. Да ли є требало да се попне горе и да и онъ у ньіовомъ дружству присудствує? каквый резилукъ, каква безчестность за Мануелу! —

Међутимъ отацъ Исидоръ и живописацъ Хекторъ Мартинъ успели су се были кодъ женскиня. Како по изгледу тако и изъ самога поступаня видило се, да є єзуитъ быо учтивъ и понизанъ; у разговору свакоме є попуштао; никога ніє за ништа упыткивао, а опетъ є свакій гледао да му довольногъ одговора даде. Свакій своя посла свршавао у найвећой тишини, и цело ово двужство подобно є было каквомъ предѣлу, у коме птице своє клюнове помулюю, отвараю и затвараю, и у коме се дрвлѣ и остало покреће, али безъ икаквогъ жубора. . . .

Хекторъ Мартинъ быо є врло лепъ човекъ съ малимъ ногама и црномъ окрутломъ брадомъ доста наликъ на Хорація Вернеа, французскогъ ликописца, и прилично будаластногъ изгледа. Почемъ є на Французскомъ острову Марія Галантъ рођенъ и у Паризу се подуже бавіо, започне съ Іозитомъ французскій нагађати. Мануела іоштъ као дете говорила є овимъ єзикомъ врло добро, али є она добру ону шпанску пословицу у главу уврстила, да є свакій онай немъ, кои шпански незна. — Хекторъ покаже свой штапъ женскиняма, као узорито дѣло некогъ Паризскогъ рукодѣле и изясни се, да онъ може прво као штапъ служити; потомъ да се може одъ нѣга столица направити, — затимъ врло добаръ кишо и сунцобранъ; потомъ ногари за живописца; после може служити, ако му се само гвоздена кука на краю прекує, за пенянѣ по врлетима и одкосима, да се риба лови и т. д. Да бы ово заседочіо наслони се на нѣга као на столицу али се штапъ у неколико комада преломи и Хекторъ дигне пете у высъ и стражньицу окрене госпоями. Мануела се насмеє.

На то оштро погледа Єзуитъ живописца изъ буџака и међутимъ подмукло се насмеє. По самой споляшности видило се да є ово у себи помисліо: Тебе, будало, я самь добро оценіо — ты си лудъ, пріятелю!

„Нѣгова Светлость Донъ Филипъ Тламорасъ“, — прошапуће свештеникъ Мануели, „ели зацело вашой жельи на путъ стао?“

„Да, почитаня достойный Господине!“

„Вы нећете быти измалани, но и ваше завештанѣ неће се одржати.“

Како іой є умилно, како ласкателно ово пребаціо, и изъ самы чертій лица могло се помислити, да є отацъ Исидоръ узъ то іоштъ и ово додао: Гледай ты само посла, добро ће быти.

За неколико тренутака Мануела є ћутала, потомъ озбильно погледа Исидора. На то іой се черте лица разведре а мишићи стану да дркћу. —

„Моє завештанѣ неодржати?“ запыта Мануела сасвимъ ясно. „Да се не маламъ? Отче Исидоре, тада бы заиста могъ супруга манѣ любила, него што ми срдце свакимъ ударомъ то налаже.“

Исидоръ нерадо уздане и погледа Мануелу.

„Погдекои люди никако неволе да образъ своє супруге начертанъ виду. . . Оне могу наћи да су одвећъ лепе а ругоба є мати скромности, послушности. . .“

Каква паклена мудрость научила є овогъ младогъ свештеника, да башъ о овоме ступи у разговоръ са младомъ женомъ, коя є у Мануели женску сујету побудила, и учинила да се наоружа — оружѣ, коє у вештимъ рукама непромашно дѣйствує. Заиста овай свештеникъ пламтіо є за младомъ женскомъ, о чему она ніє ни саняла. . . . .

Међутимъ Мартинъ потврђиваше да є одвећъ несрећанъ, почемъ іоштъ крозъ кою недѣлю па се мора у Вера-крусъ вратити и отацъ Исидоръ рече:

„Нѣна Светлость найболѣ ће знати, оће ли жельи Донъ Филипа противустати.“

„Ако ми мою молбу испуни быће найсрећніи човекъ на овомъ свету, а я самь завѣтовала само, да бы ми ово св. Богородица допустила.“

Исидоръ промисли неколико тренутака.

„Молитве држаћемо доцніє,“ промумла. „Како бы г. Хекторъ непримѣтно у дворацъ дошао да васъ у присудству момъ и господичне Іозите намала.“

„А да прекрасногъ живописа за св. Марію!“ . . . рече живописацъ. . . .

„Добро“ рече Єзуитъ доста опоро; „я ћу око 10 сатій ноћи доћи а вы ће те баръ старой Инезили заповедити, да г. Хектора крадомъ изъ баште кодъ васъ доведе. Спаваћа соба има степене, коє воду у тремъ. . . .“

Мануела устане збунѣна.

„Ето могъ супруга где иде,“ рече идући му на сукобъ. „Али намолованый образъ неможе остати у капели Санта-фе. . .“

„Я ћу га послати у цркву св. Лаврентія у Вера-Крусъ,“ рече Исидоръ.

Првый коракъ добродѣтельи быо є одпао одъ Мануеле — она є имала тайну, у коіой є страный човекъ быо ближій одъ нѣногъ законогъ супруга.

Донъ Филипъ уђе унутра, поздрави учтиво госте и яви женскиням да кола за шетню предъ вратима чекаю. Исидоръ и живописацъ препоруче се и оду. Мануела и Іозита попну се на месту у кола и сяйно обученый кочіашъ опали бичемъ конѣ, а господа полако поѣу за колима.

„Я самь врло занятъ,“ рече Исидоръ, „незнамъ ни самь кадъ бы могао са госпоіомъ Мануеломъ и господичномъ Іозитомъ започето наставленіе у вери продужити. . .“

„Заиста, отче, вы сте врло добри. . .“

„Я бы могао улучити време текъ око 10 сатій ноћи. . .“

„У 10 сатій мы обично лежемо,“ одговори.

„Я не веруємъ да є г. Мануела вашегъ мѣнія,“ рече Єзуитъ.

„Оћете ли тако добри быти, да опредѣлите, колико ће ваше свето упиянѣ као што є можда и сада траяти?“ запыта Филипъ, зацрвенивши се яко.

„Милостива се госпа заверила. . .“

„Канаріо!“ насмеє се Филипъ. „То є лепа ствар за завереногъ. Отче Исидоре и я самь се нешто заверіо. . . . Оћете ли быти тако добри, да ми изъ чисте услужности као неверномъ совета дате?“

„Я по дужности моіой уколико узмогу притећи ћу у помоћь свакомъ идолопоклонику.

„Вы сте дакле Єзуитъ. . .“ рече Филипъ „неучите ли вы, да намера средство светимъ чини. . . „да нећу ништа згрешити и ма да самь злочинствомъ што учиніо, само ако благородну цѣль постигнемъ?“

Исидоръ савъ плане.

(Свршетакъ слѣдує.)

Хораціева песма 5. кнь. I.

ПИРХИ.

Какво у ружицам' вицкасто садъ момче
Светлимъ намазано грли те мирисомъ
Пирхо! у миломъ ладу?
Коя' плаву косу с' траг' стежешъ.

Ты, што с' просто китишъ? ахъ! Кол'ко ће пута
Дрекнут' збогъ невѣре и Богов' противникъ,
Мору и бѣсномъ Ненадъ
Са црномъ дивит' се буромъ.

Кои у теби мисли да ужива злато,
У теб' имат' увекъ нѣжну и оддану
Нада с', незна за ветрнѣ
Варльивъ. О несретнихъ, коим'

Блисташъ незнана ти! я да обесихъ вѣемъ
Моє хальине све свети о зидъ влажне
Силномъ Богу надъ моремъ,
Табла казує завѣтна *) С. Лазићъ.

*) Пѣсникъ по обичаю своимъ и овде чрезъ аллегорію оће да каже: я, кои се одъ толики опасности, у кое ме є любовь твоя увалила, избави, подобно оними, кои се после бродокрша спасу, прековао самъ у св. храму Нептуна изъ благодарности таблу завѣтну за споменъ, с' альинама заедно, у коима самъ изливао.

Господ. Уреднику Подунавке.

У Бечу 11. Септ. 1858.

Врло ме є обрадовао онай дописъ г. А. Николића пароха у 10. брою Подунавке (одъ 8. Марта ове године) о Краини Неготинской и о Карапанцићима. Найпріє Васъ молимъ, да молите онога Вашегъ г. дописника да би се постарао у име свію нашіехъ родолюбаца наговорити онога господара одъ берата и осталіехъ оніехъ ствари оборъ-кнеза Иліє Карапанцића, да би ихъ послао у Београдъ Друштву Српске Словесности, коє ће ямачно уредити, да се бератъ преведе на српски а и остало све што буде за исторію и за єзикъ народа нашега да се свету обяви, и матице да се оставе и сачуваю одъ пропасти.

Я не могу вѣровати да є кнежина Карапанцића била тако велика као што каже поменути Вашъ г. дописникъ (да є у ньой био и Заєчаръ и Гургусовацъ и Баня и Алексинацъ), него мислимъ да є била само данашня Краина, у коіой нема више до 40 и неколико села. Може быти да ће се и о овоме дознати што яснiє изъ берата и изъ архиве обор-кнеза Иліє.

Да би читатели Ваше Подунавке за садъ дознали што више о последньимъ годинама Карапанцића шаљемъ Вамъ житіє Данила Алексієвића, као што ми га є пріє неколико година по моме казиваню написао г. Ђ. Даничићъ. Ево га:

Данило Алексієвићъ

родіо се у Срієму у селу Войци, па негдѣ око седме десетине осамнаєстога вѣка као младъ и лѣпъ момакъ пріеђе у Србію (управо се не зна зашто и како), и дошавши у Неготинъ, постане писаръ кодъ знатнога онда обор-кнеза Краинскога Иліє Карапанцића. Послiє некога времена обор-кнезъ Илія умре, онда се Данило ожени нѣговомъ женомъ, съ коіомъ є іоштъ за живота мужа іой био ухватіо особито пріятельство. По смрти Илійной био є по обичаю постао обор-кнезъ нѣговъ братъ Станко, али Данило оженивши се Илійномъ женомъ и тако ушавши у кућу ньихову, учини коєкако кодъ Турака, те Станка збаце съ кнештва, и онъ постане на нѣгово мѣсто. Послiє некога времена умре Данилова жена; онда се Данило поплаши, да га Карапанцићи изъ куће и изъ кнештва не би истѣрали, за то, да би се наново утврдіо, узме за себе рођену кѣерь Станка, рођеногa брата Илійна, коіой я садъ имена управо не знамъ, него ми се чини, колико се опоминѣмъ говора о томе, да су є звали Нуцомъ. Истина да є то браніо и Станко и сва породица Карапанцића, єдно за то, што су мислили да то законъ не допушта, а друго што нiесу ради били да се онъ наново у кући и у породици ньиховой утврђує; али Данило учини кодъ Турака и кодъ владике Видинскога, те се тако ожени и остане єднако у кнештву и у кући Карапанцића. Кадъ се у почетку године 1788. заметне ратъ између Турске и Аустріє, и аустрійска войска дође у Краину, Данило постане некакавъ комесаръ, те є давао войсци аустрійской сіено, дрва и друге такове потребе (коє є онъ по свой прилици одъ народа узимао за бадава); а кадъ се 1791. године учини миръ између Турске и Аустріє, онъ, надаюћи се да ће за заслуге своє у Банату добити спахилукъ, остави Србію и пріеђе у Банатъ. Али кадъ му се амо мѣсто спахилука даде само мађарска племенштина, онъ се намѣсти да живи у Ршави, и ондѣ, да би могао живлѣти господски, као што се у Неготину био научіо, почне ковати некаке лажне новце. Кадъ царство за то дозна, онъ пребѣгне опетъ у Неготинъ. Онамо є већъ био постао оборъ-кнезъ опетъ Станко Илійнъ братъ. Али Данило коєкако учини кодъ Пасманціє, те га опетъ збаци и самъ се наново окнежи. Кадъ потомъ войска царска 1796. године дође на Видинъ и Пасманцію као бунтовника затвори у граду, Карапанцићи оптуже Данила кодъ царскіехъ везира, како є дошао изъ туђе землѣ, и ньима отео хлѣбъ, кои є царъ ньиховіемъ старима Богъ зна кадъ дао, како є узъ Нѣмачки ратъ био съ Нѣмцима и съ ньима се на свою праву постойбину вратіо, пакъ садъ на ново дошао, и съ помоћу Пасмаційномъ кнештво имъ опетъ отео и т. д. На ову тужбу Турци Данила посіеку, и на нѣгово мѣсто постане опетъ Станко.

По смрти Станковой био є обор-кнезъ Краински нѣговъ синъ Перча, кои съ братомъ своимъ Мишомъ године 1807. пребѣгне међу Србе, кои су на Дахіє били устали, и стане се у Поречу. Перча у Поречу умре, а кадъ Срби 1810. године освое Краину, нѣговъ братъ Миша постане войвода и одъ Ключа и одъ Краине. Али 1811. године умре и онъ у Неготину. Миша ніє деце ни имао, а иза Перче є било остало єдно мужко дете по имену Николча, коєга Краници, кадъ Турци 1813. године наново Србіомъ обладаю, преведу изъ Ршаве у Неготинъ и окнеже, али кадъ се врати натрагъ у Ршаву, валяда да преведе свою матерь и стрину, убію га у путу некаки Арнаути, кои су се у оно врієме онуда много смуцали.

По смрти Николчиной постане у Краини обор-кнезъ неки трговацъ изъ Неготина по имену Яковъ, коєга є мати велика была одъ породице Карапанцића, и за коєга се говорило да є навратіо Арнауте да убію Николчу. Али наскоро умре и онъ и по нѣговой смрти дође однекуда (изъ Каравлашке или изъ Баната) старіи синъ обор-кнеза Иліє Николча, те постане оборкнезъ, али и онъ некако наскоро умре. Послiє смрти овога Николче я садъ не знамъ ко є у Краини оборкнезовао докле она ніє опетъ припала къ данашньой Кнежевини Србіи. Слушао самъ, да є овай послѣдньи Николча био оженѣнъ (чини ми се изъ Вршца одъ породице Нешића), али не знамъ, єли имао деце и има ли іошъ коє живо *); онъ є имао млађега брата Михаила, кои є погинуо 1813. године кадъ су Срби по смрти Хайдук-Вельковой побѣгли изъ Неготина.

Ове догађає о Данилу Алексієвићу слушао самъ како одъ поменутога Мише Карапанцића у Кладову (године 1811.), тако и послiє нѣгове

*) У поменутоме допису стои да има и унука.

*

смрти у Неготину одъ нѣгове жене Саре и одъ снахе (Перчинице) Милене, а и одъ некіехъ трговаца изъ Ршаве. в. с. к. *)

Првый бой на Косову и смрть Вукашинова.

(Продужено.)

„А каква те мука навратила,
„Да насрнешъ на Юга-Богдана?
„Рієчь му се по свой земльи прима,
„Слушаю га мали и велики,
„Ніє шала, сояй Неманьића, 205
„Ніє шала, деветъ 'накихъ сина
„Юговића деветъ воєвода,
„Гласа даше свуда по свієту,
„Одъ ньихъ стрепе сви душмани наши,
„Србадія шньима поноси се; 210
„А ты съ тіемъ хоћешъ кралю кавге.
„И то бы се боланъ опростило,
„Невѣранъ си, невѣруєшъ никомъ,
„Свакій валянъ душманинъ є теби,
„Е несретню послѣдку се надашъ; 215
„Та невѣра проклинѣ се сама.
„Но са шта те оставиши синци,
„Твои синци Марко и Андрія?
„Ето Марко, кога данасъ нема
„Правичнія нити юначнія; 220
„Поєднако свуда хвале Марка
„Порадъ дивна племенита дара:
„Єръ є юнакъ вѣранъ и погоданъ,
„Ни душманинъ не наће му мане;
„Јадре ніє лошіи одъ Марка, 225
„Млађій братацъ на старієгъ гледи;
„Валяна те дѣца оставише,
„Єръ с' невѣромъ вѣра непогодна.
„Све то видишъ мучанъ и невѣранъ,
„А памети іоштъ се не научи. 230
„Одъ главнієхъ Србскієхъ войвода
„Свакій теби кидисати кадаръ,
„Али неће огрієшит' душе,
„На се грієхъ да ти прими неће;
„Я ко бы те узео на душу? 235
„Подобри се земльи и свієту,
„Или умри, или се подобри,
„Насилѣ ти дакле на измаку.“
Кадъ є Лазо кньигу написао
Даде ситну хитру татарину, 240
Однесе є преко землѣ дуге,
Докле дође Скадру на Бояну,
Гђе находи краля Вукашина,
Е Вукашинъ кодъ брата се деси
У гостима, кодъ войводе Гойка, 245
Братъ имъ трећій ту се придесіо
Банъ Углѣша одъ Сереза равна.
Ту се часте три Мрнявчевића,
У піянци проводе врієме,
Како, брате, мучне безпослице, 250
Што но живе, да єду и пію,
Нити знаду, нити зато хаю
Порашта су на овомъ свієту.
Кадъ Вукашинъ ситну кньигу прими,
И кадъ видѣ каква му є гласа 255
И одкуда данасъ донієла,
Одъ лютине мучанъ оніемлѣ,
Е гнѣвъ неће ни с' кимъ разговора,
Но да му є текъ да се освети.
Снаће краля дрхатъ и помама, 260
Нити гледа браће ни гозбине,
Нити пази части ни поштеня.
Ласно изда паметъ огорльива.
Краль ванъ ума мучно повикує:
„Ой давори, давори Лазаре! 265
„Ил' я ил' ты, ино быти неће.“
Чудіо се Гойко и Углѣша,
Чудили се сви гости остали,
(Єръ біише пуно удворица,
И подлѣца око госпоштине, 270
Што дебеле чанке облизую),
Сва се софра ев' у чуду нашла,
А не сміє нико да га пита,
Одъ кудъ кньига, каква ли є гласа;
Свакомъ бѣше мила своя глава, 275
Те се бои краля крвничкога,
Што є много на душу узео,
И ништа му зазорно не бѣше.
Банъ Углѣша, юнакъ понайболи
У дружини што се деси оће, 280
Найзадъ брата упитує свога:
„О мой брате, Вукашине кралю!
„Одъ кудъ кньига, шта л' се у ньой пише,
„Те си забунъ са ньe и ванъ ума?
„Єръ поминѣшъ и претишъ се Лазу, 285
„Да л' Войводи Лазу одъ Срієма?
„Валяда ти о невѣри ради?
„Кажи брату, шта є, и како є.“
Но Вукашинъ не зна шта да каже,
Мучанъ гнѣвъ му єзикъ савезао, 290
Текъ Лазову браћи кньигу дає,
Проговори двіє — три рієчи:
„Ето кньиге, на гласъ проучите,
„Е одъ гнѣва и велика єда
„Ніесамъ є ни я проучіо, 295
„Да све знадемъ, шта се у ньой пише,
„Сва є кньига текъ моя срамота,
„Што одъ млађегъ застиђує краля.“
Банъ Углѣша ситну кньигу чати,
Ту сва софра, како изумрла, 300
Умучала, и слуша рієчи:
„Вукашине по невольи кралю!
„Заръ си мучанъ на зоръ науміо
„Да све сатрешъ, и да упропастишъ
„Нечовѣчствомъ ядомъ опакіемъ? 305
„Камо паметъ и паметованѣ,
„Да расудишъ и премислишъ умомъ:
„Неманьићи кадъ се мієнише,
„За двієста и више година,
„На Србскоме силномъ пріестолу, 310
„Нису были добри поєднако;
„И ньихъ бѣше свакоякихъ люди,
„Злієхъ бѣше, и пуно добрієхъ.
„Но и они, што опаки были,
„Одусташе, ил' се подобрише, 215
„Не чинише покора голема,
„Нити своіой земльи досадише,
„Ка' ти што си данасъ, Вукашине,
„Нечовѣчствомъ за кратко врієме.
„А заръ незнашъ, не знало те лѣто, 320
„Кадъ се више иште у свієта,
„Но што й' кадаръ дати добровольно,
„Да є данакъ нѣму мучанъ наметъ;
„Свакій наметъ, глоба необична,
„Завадиће са народомъ владу, 325
„Наймирніє изопачит' люде,
„И одбити гори у хайдуке.
„Зла є с' тебе земля допанула,
„Єръ іой уби цара господара
„Честитога Царевића Уроша, 330
„Свієтъ знаде: шньимъ бы дичанъ было,
„А с' тебе є Богу омрзнуо.
„Томе земля иште одговора.
„Вукашине, зло те не минуло! 335
„Дай одговоръ крви и покору,
„Светой крви Царевић' Уроша,
„И несреће, што Србію снаће,
„Кадъ іой просу снагу и господство.
„Нудеръ узми на умъ, Вукашине,
„Докъ неволѣ сузе истѣрує, 340
„Дотле сузе муку разблажую,
„И нечемъ се болѣмъ нада народъ;
„Но кадъ по све неволя додія,
„Тадъ престане изворъ у очію,
„И му а се мукомъ растѣрує. 345
„Богъ ће вѣруй догодити, кралю,
„Те ће тебе, мучителя грдна
„Наћи напасть, наћи напасница;
„Съ несрећомъ се несреће убіи,
„Кадъ іой среће не прекине пута. 350
„Найнестретні' братъ є на свієту,
„Кои сретну озлосреће браћу.
„Вукашине, разумидеръ томе,
„Ако можешъ, подобри се, кралю.
„Єсте танко поузданѣ у те; 355
„Я како бы земльомъ управляо,
„Ни самъ собомъ кадъ ніеси кадаръ,
„Колико те вѣчъ на свою руку
„Преузела опачина страшна.
„Кудъ те мучна паметъ занієла, 360
„Да преваришъ войводу Момчила;
„Онакова главнога юнака,
„И потребна брата гђе му драго
„Да убієшъ подло пріеваромъ?
„А свойта ти и шуракъ ти было, 365
„Исто уякъ рођеной ти дѣци.
„Но ты си се нѣга препадао,
„Єръ онаки не трпи неправде.
„А рашта си опетъ иштетіо,
„Што се свади съ Бановић' Страхиньомъ? 370
„Кои но є Србу десно крило;
„Страхиня є соя юначкога
„Одъ заманде одъ како се памти.

(Продужиће се.)

*) Овай за нашу повѣстницу важанъ чланакъ написанъ є было са познатомъ ортографіомъ славно-познатогъ Нестора наше литературе. Мы смо га ради были онако печатати, како га є овай врстный мужъ написао; али познята обстоятелства нису намъ то допустила, и принудила су насъ, да правописъ изменемо, што намъ є Г. писацъ и дозволіо. Мы му за овай чланакъ явну хвалу предъ публикомъ нашомъ признашаюћи, умолявамо га, да и у будуће нашъ листъ своимъ важнимъ чланцима украшавати небы се одрекао. Учр. Под.

Истинитый догађай.

Прилично є ладно было, кадъ смо насъ шестъ ловаца єдне ноћи око половине месеца Новембра у єдной долини око добро распалѣне ватре поседали, и свакій своє догађає причао. Томъ Ваде, снажна люди а као каковый исполинъ, кои є свагда миранъ и замишлѣнъ было, али збогъ своє доброте одъ свію веома почитованъ и искрено лю-

блѣнъ; буде такође замолѣнъ, да намъ и онъ што изъ свога живота приповеди. Спочетка є было томе противанъ и ніє хтео никако, но опетъ после дугогъ ћутаня започне слѣдующе:

Може быти да има вѣчъ 30 година одъ тогъ времена, кадъ смо се насъ десетъ ловаца кренули да терамо айку на биволе, одъ Бононскогъ сланогъ єзера управо къ Санта-фе. Са собомъ смо повели неколико добры коня, съ коима ћемо биволе ловити, и до четиръ магарца, кои су намъ пртлягъ носили. Єстива нисмо понели задоста, почемъ смо се надали, да ћемо довольно дивлячій наћи. Кадъ смо потомъ на главный друмъ ступили, извѣстимо се одъ путника, да се ове године врло мало бивола налази, па зато решимо, да се десно окренемо и да идемо дужъ рѣке Мисури. Садъ ударимо поредъ Кунцила-Блуфа и напоследку упутимо се високомъ равницомъ поредъ обале.

Мы смо се овимъ путемъ упутили єдинствено дивлячій ради, но што смо далѣ ишли то смо є све манѣ налазили. Одкако смо населбине прешли, редко смо могли на данъ и поєдину убити, а камо ли да имамо што и у готовини. Почемъ є време было лепо, то намеримо све далѣ и далѣ ићи, докъ на биволе ненаиђемо, па тако смо се све вѣма одъ населбине удальивали а съ тимъ и одъ дивлячи. Найпосле вратимо се єдне ноћи сви у станъ, безъ да смо ма какво животно убили. Никада нећу заборавити ову ноћь, кадъ смо сви око ватре поседали и свакій доставіо да и онъ ніє никакву дивлячь ни видіо, а камо ли убіо. Садъ станемо очаявати и помислимо да ћемо паметніє учинити, ако се вратимо.

Кадъ є єданъ то предложіо, сви га измеємо и одговоримо му, да мы неможемо ни помислити, да се вратимо, почемъ смо вѣчъ тако далеко заишли. Шта бы наши укућани казали, кадъ бы чули, да єдногъ вечера нисмо имали ништа єсти. Осимъ тога надамо се, да ћемо за цело сутра дивлячи наћи. Ма гди морамо бивола наћи.

Ова начела претегну и сутраданъ упутимо се далѣ.

Я самь повео было са мномъ и єдногъ пса, когъ самь обично звао „Брутъ.“ Онъ є было, найпаметніє и найверніє животно одъ свію тамо налазећи се. Све єднако є самномъ ишао и узастопце ме пратіо; при томъ было є храбаръ, лукавъ, бодаръ и веома послушанъ. Онъ ми є было свакидашный пратіоцъ. Чимъ се почне сваньивати, онъ є вѣчъ на ногама, па до мркле ноћи ганяо є дивлячь по шуми на кою самь пуцао; ноћу пакъ спавао ми є чело главе и сваніо не одъ сваке опасности. Єдномъ речи было є валянъ.

У лову пакъ тако смо были несрећни, као и прошлогъ дана. Никакву дивлячь нисмо могли ни спазити. Само самь я убіо было єдну лисицу и донео, єръ є и то болѣ было него ништа. Увекъ ћу се опоминяти жеднећи погледа, кое самь на плячку управіо было. Она є была приличне величине. За тилый часакъ одеремъ є, очистимъ и на десетъ части поделимъ. Бруту дамъ црева и осталый дробъ. Додуше видіо самь кадъ гладни куряци плѣнъ прождиру, али ньіова прождрльивость ніє ни пола као што є была мои другова. Мой део меса дамъ Бруту почемъ нисамь могао єсти, но овай га ніє хтео поєсти, и ако є одвеćъ гладанъ было, онъ ме погледа па потомъ мирно легне.

Садъ станемо ревностніє о повратку говорити, но несрећа, коя намъ се тада случи, доведе насъ іоштъ у већу забуну. Како смо непрестано дивлячь тражили и ловили, заборавимо на конѣ, коє смо довели, и ови се одреше и одбегну далѣ да пасу. Они, кои су послани были да ій траже, нису ій могли нигди у околини наћи па зато смо и садъ принуђени были, да далѣ идемо, како бы ловећи и наше конѣ и магарце тражили. За срећу іоштъ єданъ конь было намъ є заостао. Онъ є было престаръ, да далѣ иде.

Почемъ смо лисицу поєли, чуємо неко дактанѣ иза нашегъ стана. Мы опазимо како се конь на преднѣ ноге успиніе и на єданпутъ се на землю стропошта. Сикира га є башъ у средъ чела погодила была. На єданъ сатъ одъ прилике после тога мои се другови подобро наєду, па онда легну да спаваю. Брутъ и я добіємо такође нама припадаюћій део. Ово ми є было найслађій ручакъ у момъ животу. Первый комадъ прогутамъ готово полу живъ. После тога ме обузме дремежъ, кои увекъ за таквимъ догађаємъ слѣдує и я препоручимъ Бруту, да ме чува. Управъ нисмо се имали ничега бояти, па башъ и да су дошли одъ куда Индіянци, сасвимъ бы намъ добро было, єрбо бы имъ за цело савъ ловъ одузели. При свемъ томъ ніє насъ ништа узнемиривало.

Коньско месо траяло намъ є целе неделѣ, но напоследку и нѣга нестане. Ми смо ишли све далѣ и далѣ, нити смо икакву дивлячь нашли. Оногъ дана, кадъ смо месо поєли сви се скупимо и сваки жалостно достави, да ніє ништа убіо. Я спазимъ како Іо-Винъ, єданъ одъ мои другова, са жельнимъ погледомъ Брута стреля, и псето овогъ часа допузи къ мени.

Идућегъ вечера предложи Винъ, да се Брутъ убіє.

Я се латимъ пушке и закунемъ се, да ће прво онай, кои руку на пса подигне, мртавъ пасти. Нико ніє се ни мрдную, єръ су знали, како самь волео пса. После тога непрестано ми є пасъ у очи гледао, као да є свою судбину у моимъ очимамъ читао. Кадъ є видіо, да самь се пушке латіо, чиніо се као да є сватіо мою намеру, єръ репомъ непрестано ма'ао а потомъ на своє обично место одтрча.

Мои другови навале са своимъ захтеванѣмъ, тако, да самь найпосле допустіо, да се пасъ убіє.

Како Іо-Винъ узме сикиру, я одемъ изъ стана, да невидимъ смрть могъ верногъ пріятеля. Но опетъ зато окренемъ се погледамъ га іоштъ єданпутъ и видимъ, како ме умилято и тужно погледа, као да є знао шта га очекує, и као да бы ме моліо, да га спасемъ. Онъ се ніє са своГъ места ни мрдную, вѣчъ ме непрестано са светлећимъ очима гледао. Само да самь намигную па бы Вина одма за грлу счепао. Затимъ се окренемъ и чу' гди му сикира крозъ главу као муня пролети. Мало затимъ осетимъ пса да ми ноге лиже. Крвь му є либдила изъ главе, али после смртоносногъ удара оно є опетъ устало и скончало се кодъ ногу своГъ господара, да бы последню оданость показало. Ово нисамь могао гледати, да се нисамь заплакао.

На ово покріє Ваде лице. Очи су му были пуне суза и я нисамь могао исполинскогъ човека гледати како плаче, а да се и самь незаплачемъ. Затимъ продужи: „Почемъ самь се изплакао, дођемъ кодъ Іо-Вина, и рекнемъ, то вамъ є срећа помогла, што ми ніє была пушка при руци. Я вамъ праштамъ, али вамъ никако ово немогу заборавити, што сте ми наймиліє и найверніє створенѣ одузели. Сирома Брутъ! Нѣговъ последный погледъ управлѣнъ є было на ловъ. Морамъ се непрестано опоминяти како ме последный путъ гледао.

Они ми даду припадаюћій ми део одъ пса, али га я нисамь могао єсти. Изнесемъ га потайно изъ стана и закопамъ у песакъ. При томъ сузе су ми непрестано текле и увидіо самь да самь скоро безъ сваке утѣхе оставлѣнъ. Мора быти да су ме другови вребали, єръ кадъ сутра данъ на исто место погледамъ, гди самь месо закопао, спазимъ, да су копали. И овай малый остатакъ бѣдногъ Брута поєду гладни.

Мало по мало нестане сасвимъ Брута. Кадъ потомъ истогъ вечера опетъ ништа не убіємо, почнемо озбильно да се саветуємо, шта да предузмемо. Вѣчъ смо были и последню надежду на дивлячь изгубили. Да се вратимо бояли смо се а да далѣ идемо іошъ више. Свега є было нестало што є могло човечіи животъ издржати, тада єданъ предложи — садъ управо незнамъ, кои є было, почемъ ћемо можда сви одъ глади поскапати, то ће быти за све у обште болѣ, ако се єданъ одъ насъ жертвує, єръ бы тада могли покушати и да се повратимо. Ово предложенѣ примимо съ незадовольствомъ мрмляюћи и заключимо, да баръ іоштъ єданъ данъ покушамо ловити, те вальда ће Богъ дати да што уловимо, па ако и тада ништа не буде, да се єданъ одъ дружства избере, кои ће се или самъ убити или нека га другій убіє, кога коцка за то опредѣли.

И овай данъ проће намъ као и обично и мы се сви заєдно повратимо неразположени и у найвећой бриги у станъ. Сагласно и ништа не говорећи станемо у кругъ. Напоследку єданъ наруши тишину и проговори, да се коцка на слѣдующій начинъ реши: Да се одсеку десетъ штапова неєднаке дужине, и да ій єданъ са завезанимъ очима на землю стави. Потомъ сви редомъ са завезанимъ очима да вучемо, па кои найкраћій извуче, тай да буде жертва, а кои найдужій, тай да буде извршитель.

Ово буде извршено. Притомъ ніє нико истомъ ни речице прословіо. Само се могло чути несигурно корачанѣ и тихо діянѣ свакогъ поєдиногъ, кадъ є са свезанимъ очима на месту приведенъ было. Найпосле произиће решителный часъ. Я извучемъ найдужій штапъ а Іо-Винъ, убица Брута, найкраћій.

БИБЛИОТЕКА

Истина самь многе осуђенике видіо, а неке и са смрћу бореће се, али таковый смртный страх очаянѣ іоштъ нисамь никада као што се овай човекъ показао, кадъ га є коцка означила да жертва буде. Ово є было наймучителніи погледъ за мене у момъ животу. Мы се сви окренемо на другу страну и очекивасмо да ядникъ самъ изабере смрть.

Онъ устане са свога места и рече: „Другови мои, мени є найкраћи штапъ допао и —“ ту застане гласомъ узбуђенъ. Кадъ є видіо, да смо се окренули, охрабри се мало несрећный човекъ. Мало затимъ увати ме за руку и почне ми шаптати, но тако да су сви могли чути и лако разумети тужнимъ срдце-параћимъ гласомъ: „О Ваде, спаси ме! Избави ме, Тому! Я знамъ ты можешъ, само ако оћешъ. Кадъ бы ты казао, остали ме не бы убили. Я знамъ, ты то не желишъ. Кажи, драгій Тому, я ћу одсадъ све за тебе чинити. О Тому, немой да ме убієшъ! Само садъ немой да ме убієшъ! Мы можемо трпити гладъ іоштъ єданъ данъ. Онъ намъ неће быти тако несносанъ. Я се зацело надамъ, да ћемо сутра штогодъ наћи. Ты ћешъ ма шта убити, я то знамъ. Недай да садъ погинемъ. Садъ немогу да умремъ. О спаси ме, спаси, Тому! Сутра ћу драговольно умрети. Я самь твогъ пса убіо, Тому, но други су ме на то наговорили. Можешъ ій слободно питати, ако оћешъ. Кадъ бы онъ іоштъ у животу было, не бы га се смео нико ни дотаћи. Избави ме Тому, ты можешъ, само да єдну рекнешъ. Оћешъ ли, драгій Тому?“

После тога почне ми руку любити. Я самь веома мрзіо на мекушце и страшльивце. Споменъ Брута іоштъ ме већма раздражіо, али болѣ чувство и одвећъ велика неповольность да човечіє месо уживамъ, одврати ме одъ намереногъ. потомъ се обратимъ къ дружству и запытамъ ій, да ли они саизволяваю, да Вину поклонимо іоштъ єданъ данъ да живи и да пођемо опетъ по ловъ небыли штогодъ убили. Ово сви приме, но подъ условіємъ, да, ако буде нуждно, Винъ првый погине

Мы одспавамо ову ноћь врло добро и у ютру са зоромъ већъ смо сви были спремни да се на ловъ кренемо. Садъ свакій оде другимъ путемъ, почемъ смо уговорили, да се са заодомъ сунца сви у станъ састанемо.

Васъ целый данъ тумарао самь тамо амо небыли што живо нашао, докъ напоследку спазимъ скорашньій трагъ у песку. Ово є было за мене найдрагоцѣніє позорѣ. Срдце ми є яко ударало, а я ти зграбимъ пушку и пођемъ у потеру. И идући познамъ найпосле по трагу да є животно близу.

У єдномъ лугу спазимъ и то првый путъ у момъ животу, мркогъ медведа. Мы смо се морали видити, почемъ смо єдно другомъ на сукобъ ишли. Онъ є было врло великій, али скоро тако исто одъ глади малаксао као што самь и самъ было. Одъ єданпутъ навишанимъ и опалимъ; затимъ да самъ га убокъ погодіо. После тога веома разяренъ упути се къ мени, и тако ми наблизу дође. Іошъ се и данасъ опоминѣмъ нѣговы малы првены очію, коє є управъ не мене управіо было, и какоє шапама землю чупао, коє су у крвавой пени огрезле быле. Многи су ми ловци о овой страшной животиньи причали — како све испредъ нѣ бежи, да куршумъ нѣну кожу неможе пробити и да онай когъ она нападне мора погинути. Тада самь све ово было заборавіо, само ме є слепа желя, да ране себи тражимъ гонила. Кадъ бы у место єдногъ медведа ньи дванаєстъ на истомъ месту было, я бы на првогъ налетіо.

Садъ се устремимо єданъ на другогъ. На левой плећки іоштъ имамъ белегу одъ првогъ сукоба. Тада нисамь ни найманѣ болъ осетіо, премда є сасма велика рана была. Првый путъ га ударимъ анцаромъ, као што самь доцніє увидіо, у левый бокъ. Затимъ се уватимо у коштацъ. Я самь се было решіо, да га никако не испустимъ. Болѣ да овде бореће се погинемъ, него у стану. Мой се противникъ тако исто было решіо, и єди и удари были су за чудо брзо и то безъ икакве ларме. Веома изнурени паднемо обоица у очаянѣ. О Бруту, како те нема садъ! Да си само ты овде, колико бы ми лакше было борити се.

На єданпутъ се медведъ на землю стропошта, и я му уседнемъ на леђа. Онъ се садъ стане успиняти да ме обали, и готово самь было сасвимъ малаксао, али опетъ се охрабримъ и станемъ га непрестано анцаромъ бости. Незнамъ колико самь се с' ньимъ овако боріо; срећомъ те онъ зграби мой ловачкій рогъ пунъ съ барутомъ и размрви га подъ зубе. Я се садъ іоштъ већма охрабримъ, да самь му рогъ левакомъ и далѣ у грло гурао, докъ самь га десномъ тако анцаромъ погодіо, да ни мрднути више ніє могао. Како самь се на нѣму одржао, и самъ се чудимъ. Можете мислити шта самь у почетку чиніо. Да сте вы были на моє место, вы бы то исто чинили. Одъ нѣговогъ іоштъ дрктаюћегъ меса секао самь парче по парче и онако живо и крваво єо. После тога сетимъ се на моє другове. Неку часть одъ медведа узмемъ и сакріємъ и тада станемъ мирно очекивати остале да се врате. Напоследку доћу сви, єданъ по єданъ, Іо-Винъ найпосле. При свемъ томъ што су ме коя ране болеле, заключимъ да Вина, што ми є пса убіо казнимъ и садъ се намргодимъ, колико самь већма могао. Остали су были и садъ у лову тако исто несрећни, као обично а Винъ пакъ яко се было уплашіо. Чимъ су ми доставили, да ништа нису убили, окренемъ се къ Вину.

„Дакле, Іо, вы сте чули вѣсть. Єсте ли спремни за идуће вече?“

Я незнамъ, да ли є гдигодъ на альпинама крвь спазіо, или му є веселій изгледъ, кои нисамь могао никако сасвимъ сакрити, надежде дао, онъ ме подобро у очи погледа, потомъ наєданъ путъ клекне и викне пливаюћи у страху и радости: „О Боже, я самь спашенъ! Томъ є нешто убіо. Погледайте му альпе, погледайте крвь по кости и устинцама. О ты мой Боже, я самь спашенъ.

Потомъ устане и почне усклицавати и играти у наоколо. Други нису имали ни мало времена, да последнѣ саслушаю, єръ ме є было одма счепао и играо. Садъ имъ текъ исприповедамъ догађай, кои се са мномъ збыо и кажемъ имъ, да самь нешто мало меса близу стана сакріо.

„Дакле другови садъ знате на чему смо. Неће намъ быти пріятно, ако месо као гладни куряци живо поедемо, шта више можемо се поболети. Ако оћете са мномъ да идете — на ово сви поустаю — я ћу вамъ показати место где самь месо сакріо. Али само нека буде уредно, за садъ да узмемо свакій поедно парче. Ето ту, у томъ шибљу —“

Ако сте кадъ годъ видили, кадъ кобацъ ято чворака гони, тако можете себи представити како су трчали. Мисліо самь, да ћу пући одъ смея. На шта мислите, кои є первый на место стигао? — Іо-Винъ!

Целе ноћи шалили смо се са сиромашнимъ Іоомъ и свагда смо се гроотомъ смеяли кадъ годъ є жалостнимъ гласомъ почео викати:

„Драгій Тому, я ћу за васъ све радити, штогодъ на овомъ свету желите!“

Сутраданъ одемо за остатакъ медведа, и почемъ смо све узели, и наше ствари спремили пођемо натрагъ. Медвећине имали смо непрестано у путу догодъ нисмо дошли у усеве наше мile постойбине.

А. С.

Хронологія найячи зима.

У години 1840. была є врло яка зима у Француской и ова є дала повода єдномъ париз-скомъ новинару те є у колико є дознати могао найяче зиме описао и у редъ ставіо. Год. 358. кадъ є римскій царъ Юліанъ у Паризу зимовао была є Сена тако смрзнута, да се преко нѣ као преко каквогъ моста ићи могло. Іоштъ яча зима была є 763. 801. и 822. као што савршени лѣтописци причаю. Сена є два месеца смрзнута была. Врло яка зима была є 1067. 1210. 1305. 1354. 1358. 1361. 1364. 1408. и 1420. У години 1433. разлила се Сена и читава три месеца разливена стаяла є. Као яку зиму споминю летописци годину 1460. 1480. 1493. 1507. 1522. и 1544 смрзло се вино тако да се сикиромъ секло; 1600 и 1608. многи су се тужили на зиму. Год. 1621. и 1622. была є тако яка зима, да є у дольной Италіи найвећа бѣда была и люди су се смрзавали, тако исто строга зима была у Паризу 1638. и 1657. Зима 1662. и 1663. године траяла є одъ 5. Декембра до 8. Марта, а у зими 1676. и 1677. была є Сена 35 дана єднако смрзнута. Изналазакъ термометра (времемера) спаде на свршетакъ 16. века (обично 1590. година узима се као виновнице нѣгове.) Изналазакъ нѣговъ єдни приписую Холандезцу Корнелію Дреббу, неки Санкторію а неки Галилею. У тимъ новима налазе се слѣдуюће термометриске бележке. 1709. г. была є зима у Паризу 23 центи града. 1716. г. 18. У години 1740 смрзла се сва Сена. 1742. найвећа зима была є 17 гради. 1748. год. найяча зима 15 гради. 1755. такође. 1762. разлила се Сена сва. 1767. 15 гради. 1768. 17 гради. 1776 год. 19 гради. 1783. такође. 1788. 22 града. 1795. год.

23 ½ гради. 1812. год. была є врло яка зима, и нѣ се сећаю као своґъ похода у Русію. 1829. и 1830. была є зима 16 гради као и 1836. Найобичнія температура у Паризу єсте 10—11 градій. Найвећа до садъ зима была є 1795. године, и была є 23 ½ градій.

Анекдоте.

— У єдномъ сраженію Руса са Шведима, башъ када се рускій топција спремао да подпали топъ, долети непріятельско ђуле и однесе му десну руку. Храбрый войникъ ладнокрвно левомъ рукомъ подигнути запалѣный фитиль — подпали топъ, и рече: „Шведи мысле да Русси само єдну руку имаю!“

— Текъ што се єдна доста широка рѣка нешто мало заледила и одозго снегомъ запрашила была, пође по ньой єданъ официръ, кога — чимъ єданъ на обали стоећи стражаръ угледи, одма викати поче, да не иде далѣ него да се натрагъ врати. На то се официръ обазре, али не разумевши стражареве речи, продужи далѣ своє по леду шетанѣ. Садъ стражаръ изъ све снаге викне и по другій путъ, и чимъ га официръ спази, поздрави га стражаръ са своіомъ пушкомъ као на погребъ. Садъ официръ замишлѣно стаде, и найпосле вративши се натрагъ запыта стражара: шта то значи? а овай му протолкує целу ствар, и тимъ начиномъ сачува га одъ смрти.

— Єданъ краль Перзійскій ловећи зажели, да му се убієна єдна дивлячь одма у полю зготови. Готовећи єло примѣте, да соли немаю, чимъ бы єло осолили, те краль оправи єдногъ изъ пратнѣ своє, да изъ найближегъ села соли донесе, али му строго заповѣди, да со' одма плати. Великашъ єданъ примѣти кралю: „А шта бы то башъ тако млого значило, ако бы малчицо соли и онако узели?“ — „Кадъ бы я данасъ,“ одговори краль, „ма у чіой башти одъ поданика моій само єдну єдину ябуку узабрао, дверяни бы мои мыслили, да они пуно право имаю, читаво дрво одсѣћи.“

— Доминико, шальивчина при таліянскомъ театру у Паризу, кадъ є єдномъ кодъ краля на ручку было, ніє скидао очію свои са чиніє, у коіой су яребице быле. Краль примѣти то, па рекне служителю, кои є єла носіо: Подай ту чинію Доминику. „Шта, Господару! па заръ и яребице?“ Запыта овай. Краль, кои се одма сетіо, шта Доминикъ мысли, одговори: „И яребице дабогме.“ Тако Доминико хитримъ пытанѣмъ своимъ добіє и яребице и чинію, коя є одъ злата была.

— Кадъ є войвода єданъ варошь неку обсео, све се госпе у ньой сложе и замоле га, да имъ слободанъ излазакъ изъ вароши, како небы страотама обсаде изложене быле, допусти. Али войвода предвиђаюћи добро єдно то, да ће башъ госпе паньканѣмъ и лелеканѣмъ своимъ мужеве своє приморати, да варошь предаду, а друго, да бы се и люди, по излазку свои жена іоштъ упорніє одбраньивали, одговори имъ: да му є посве немогуће молби ньиовой удовлетворити, єръ бы га башъ молба та найлепшегъ дела побѣде нѣгове лишила.

— Простъ єданъ селячкій слуга имао є отмѣномъ єдномъ господину корпу пуну крушака да преда. Чимъ є онъ у кућу наступіо, али два маймуна, кои су у плаветнимъ са златомъ везенымъ альинама и са припасанимъ саблями туда тумарали, полете къ нѣму и наклопе се на крушке. Простакъ, кои читавогъ века свога никада такова створеня ни видіо ніє, скине іоштъ предъ ньима капу свою, и пусти имъ да чине, шта оће. Напоследку кадъ є већъ поклонъ самомъ господину предао, запыта га овай, а зашто корпа сасвимъ пуна ніє. Та была є башъ сасвимъ пуна, одговори онъ, али су деца ваша половину поела.

— Комедіяшъ єданъ, кои се смртно у комедіяшицу єдну залюбіо, свакояко се старао, да любовь ту утуши; али му то никако ніє могло за рукомъ да изпадне. Напоследку самомъ себи рекне: та морамъ є за жену узети, да ми се вećъ єдаредъ огади.

— Єданъ є прайзскій официръ са сто талира зато казнѣнъ было, што є у кралѣвомъ забрану єлена єдногъ убіо. Забринутъ, да му кривица ова осимъ тога іоштъ већу немилость краљеву ненавуче замоли найжалостиніє краля за опроштай. Врло утѣшительно али и сасма рѣшительно одговори му краль: Немате шта молити. За ту цену стоє вамъ и више єлена на служби.

Зачинци.

* Само онай, кои необичне лудоріє проводи, долази у лудну кућу; онай пакъ, кои обичне, свакидашнѣ лудоріє чини, то ти є човекъ, кои познає светъ, и кои зна у свету живити.

* Врсноћа човека дѣло є воспитанія нѣговогъ. Съ млекомъ материнымъ посиса онъ у себи будућій карактеръ свой. Никада неће онъ лако детинске белеге своє, детинске предразсудке своє изгубити.

* Обично женске имаю за лудоріє оштріи погледъ одъ людій, по свой прилици зато, што су оне израніє и чешће одъ лудака окружене. Єли природа или вештина девойку нешто мало лепомъ начинила, то она чує увекъ више одъ лудака, него одъ паметны людій. Наравно, ови знаду на девойки друго што уважавати, него споляшный изгледъ нѣнъ.

РЕБУСЪ.

(Народна пословица.)

Разрѣшеніє ребуса у 35. бр. Подунавке:

„Дѣлай у славу свога рода.“

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Помоз' Богъ, Петаче!

Петакъ. Богъ ти добро дао, Ераче.

Еракъ. Хмъ!

Петакъ. Хмъ!

Еракъ. Пстъ!

Петакъ. Пстъ.

Еракъ. Съ Богомъ, Петаче!

Петакъ. Съ Богомъ, Ераче!

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. — Прошастогъ Четвртка држала се хайка на куряке на нашемъ хатару, но безъ успѣха; осимъ неколико невины зецова ніе се ништа убило.

— Земни остатци скоро преминувше надвойводкинѣ Маргарите саранѣни су по обичаю на три места. Тѣло почива у царско-фамиліярной костурници у манастиру капуцинскомъ, утроба саранѣна є у саборной цркви св. Стефана, а срце се храни кодъ Аугустина у Бечу.

— Изъ Маїланда явля се, да су се тамо две младе и лепе девойчице зато отровале, што су дознале, да є имъ любезникъ, кои се свакой обрекао, да ће ю узети, єдно и исто лице, и почемъ се ніе ни єдна рѣшити могла, да га другой уступи.

— У Бечу има свега 8793 кућа, одъ кои су 300 правителствены или обштински, 600 притяжаваю великаши, 2000 су оніехъ, кои одъ интереса живе, 4800 имаю занатліє и трговци, а 1090 кућа притяжаваю люди различиты заниманія. Одъ половине одъ свію кућа газде су женскинѣ.

— По званичномъ извѣстію дале су обштине у Хрватской и Славоніи одъ год. 1851. до 1857. за народне школе 304.159 фр. ср. То є лепъ доказъ, вели „Невенъ,“ колико нашъ народъ за просветомъ мари, а тимъ већма, што су то само обштине дале, те ніе требала држава никакове помоћи дати.

— Године 1770. было є у Лайпцигу само 17 книгопродавница, а садъ ій има 1778.

— Лайпцигскій вашаръ прилично є добаръ было. Странаца было є доста, но за чудо мало є было людій изъ Турске.

— На железници тирингской у Немачкой догодила се овы дана велика неприлика, при коіой истина ніе нико тѣлесну штету претрпіо, али тимъ више новчану, єръ 14 су се кола са млогимъ еспапомъ натоварены разрушила, коимъ поводомъ не явля се.

— Князъ Цика, єданъ одъ оны влашки великаша, кои се траже да постану господаремъ у Влашкой, умрло є овы дана у слѣдству несретногъ скока изъ кола.

— Професоръ у монаковскомъ свеучилишту, Иванъ Ротъ, кои є путуюћи по истоку умро у Ливану месеца Юлія ове године, оставіо є атинскомъ свеучилишту великодушно сву свою библіотеку, кою є за 20 година купіо и коя вреди 6000 фор.

— Изъ Цариграда приспѣо є у Босну налогъ, да се десетина даде у наямъ обштинама. Ако се ова заповѣсть у истину изведе, рая ће осетити велику олакшицу и користь, єръ ће быти спасена одъ проганяня наємника, кои су увекъ были главный узрокъ нѣзины тужба и потешкоћа — на другой страни неће ни царска каса трпити овимъ средствомъ, будући да ће се десетина дати у наямъ за исту суму као и прошле године.

— У Цариграду су се у последнѣ време разнели свакояки гласови и међу Турцима и међу Христіянима. Тако є више посланства добило писма безъ подписа, где имъ се явля, да стамболски Турци хоће све ђауре да посѣку и да ій се ради тога до 80,000 заверило, а да се они све умножаваю. Турци одъ своє стране тако зазиру одъ Москова, да мисле, да има у Пери сакривены руски войника.

— У турскомъ државномъ календару има пописъ школа у царевини. Свега има 3371 школа. У Цариграду има 279 турски школа, 77 грчки, 50 єрменски, 47 чифутски.

— Француской посланикъ, г. Тувенелъ у Цариграду, отишао є пре неколико дана на кратко време у Свету Гору.

— Руско паропловско друштво на црномъ и средиземномъ мору ужива одъ државе руске годишню помоћь одъ 1.800.000 сребрны рубаля, а царско друштво у Марселю подпомагано є са 8.000.000 франака на годину.

— И Астракану є было великій пожаръ као што смо већъ на кратко явили. У вече се запале некакви обручи на обали Волге и за часакъ запали се место, и утамани силне даске. Жестокій ветаръ іошъ већма подпири ватру, а кадъ око поноћи дуну силна бура морадоше срушити читавъ редъ кућа. Кадъ предъ зору баци ветаръ неколико запалѣны греда у єдну шайку, коя се запали, па іошъ поредъ нѣ неколико лађа. Све ове лађе отргнуше се одъ єндека, па пођу низъ Волгу, запале узпутъ іошъ поредъ нѣ неколико лађа и то башъ онде, где су силни магазини с' храномъ были. Да бы ове спасли, пусте неколико лађа, што су тамо близо быле. Све ове запалѣне лађе пловише єдно 5 врстій низъ воду, докъ се незаустависе кодъ єдногъ отока, где одчасти потону а одчасти се погасе. Али близу кодъ тогъ отока нађу две шайке на єдну лађу са барутомъ, коя плану. Одатле се запали єданъ државный магазинъ и єдна дрвара и изгору. Сутра данъ опетъ се неколико запалѣны лађа одкидоше, коє іошъ 27 већиномъ натоварены лађа запале. Осимъ тога изгорело є іошъ други лађа. Изгорела є 121 кућа, доста стовариште и єдна црква. Іошъ се незна, колико є лађа пропало и колика є штета. У околини петроградской запалиле су се неке шуме.

— Войвода Муравіевъ, главный губернаторъ источне Сибиріє, заключіо є последный уговоръ с' Киномъ. Кадъ су у Иркутску ту вѣсть добили, тако су се обрадовали, да є єданъ трговацъ 500 ср. руб. поклоніо на добротворне цѣли. За Николаєвскъ се говори, да ће се преместити на више, єдно 200 врстій одъ садашнѣга места. Дужъ Амура има доста населбина руски, а сада се мисле іошъ друге оснивати. Намѣраваю єдну бригаду забайкалски Козака (12.000 душа) и єданъ коняничкій полкъ ньіовъ (4000 душа) преместити на место, где се населбине мисле правити. Зватће се и другій светъ, кои хоће одъ своє волѣ да се тамо одсели. Войвода Муравіевъ отишао є чимъ є уговоръ с' Киномъ учиніо, да прегледа морску обалу.

— У Смирни чине се приправе за ставленѣ подморскогъ телеграфа. Енглескій поморскій поручникъ Спратъ изтражує воде у Архипелагу и у овомъ заливу. Вѣсти о жетви изъ унутрашньи страна царевине гласе повољно.

— Лордъ Палмерстонъ одпутовао є изъ Париза натрагъ у Лондонъ. Не само Кина него и Японъ отворіо є садъ своє луке европской трговини Говори се, да є такођеръ натрагъ узетъ разписъ одъ год. 1614. противъ разпространяня христіянства.

— Изъ Тангера являю, да се мароканскій царъ озбиљно разболіо. Нѣгова смрть могла бы дати повода к' новимъ догађаима у Африки.

— По службенимъ извѣстіяма имао є француской редъ почестне легіє на концу првога царства около 900 чланова, садъ ій пакъ има 272.000

— Као што се чує изъ Лондона, тражи тамошня полиція некога К., родомъ Грка, побѣгавшегъ изъ Александріє овамо да избегне тужби и дальный испитъ ради тога, што є отворіо гробъ свога пре 5—6 година умрвшега отца и скинуо му с' прста печатный прстенъ, те с' овимъ изопачіо некій документъ.

— По службенымъ извѣстіяма имаде садъ Енглеска паробродарску флоту одъ 1785 лађа.

— У Атини осуђено є у єдной сѣдници 18 особа на смрть, а то су были сами разбойници.

— По грчкимъ листовима была є грчка она лађа, кою су на водама александрискимъ Турци напали и сажегли, коя є 13. Септембра изъ Кусандасія отишла у малу Азію. Злотвори су се укрцали были на ню као путници.

Станѣ воде.

На Дунаву	4 ст.	4 п.
На Сави . . . нарастла са	2 „	2 „
На Тиси (Кодъ Титела — Августа)	— „	— —

Месеца Октобра починѣ четвртый квартал овогод. течая Подунавке. Тимъ поводомъ како доякошнѣ пріятелѣ наше тако и остале родолюбиве Србле позивамо, да се на овай листъ предброє. Цена одъ 1. Октобра до конца године єсть 1 фр. 30 кр. ср. са поштариномъ.

Млоги одъ наши предбройника нису намъ іоштъ предплату положили; мы ій найучтивіє умолявамо, да бы то што пре учинити изволели.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предбројити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. Б. Валожића обратити се.

Бр. 39. У Земуну 28. Септембра. 1858.

Мануела.

(Свршетакъ.)

„Законъ учи," рече сасма ревностно, „да се никаква зломъ постигнута цѣль неможе ослободити грѣха. . . Шта више наставля свакога, да се одъ злочинства у колико већма може уклоняи вели да є то неизгладимый грѣхъ, за кои ће не само и онай, кои є таково што учиніо страдати, већъ и сами потомци истога; и да є то паклена казнь. Съ Богомъ.

„Изъ овы речій могло бы се извести, да є Донъ Филипъ," рече живописацъ носећій подъ пазухомъ парчадь свога штапа, „као и жена му придворный богомољацъ. . . . А да како ће се онъ о светимъ дѣлима препирати?"

„Тако є, господине," рече озбиљно Исидоръ.

„Али доиста," продужи вештакъ, ... „Я досамъ могао ни єдну женскиню да погледимъ, коя ніє имала лепъ стасъ. . . . А како є то могуће, да є Мануела тако яко обчараваюћа? Я мислимъ да ово осећанѣ, кое ме на ма при последу какве женскинѣ зграби, долази одъ самогъ поднебія?"

„Да ли се вы тога страшите?" упыта Єзуитъ.

Донъ Филипъ иђаше поредъ кола.

„Мануела," рече сасвимъ променутимъ гласомъ, „ты си онай образъ наручила?"

„Не!"

„Ты ћешъ твое ученѣ молитвій држати одъ десетъ сатій, па до подѣ поћи?"

„Да."

Филипъ [illegible] окре[illegible] оде крозъ шуму къ потоку Арою [illegible]ефе преко ћуприце и упути се крозъ ливаде [illegible]ћи.

Кадъ [illegible]ло, отацъ Исидоръ и живописацъ [illegible]ма кодъ куће Т[illegible]ієве. Инезила дочека[illegible] на краю шумице и безъ по муке уведе [illegible]спаваћу собу на горнѣмъ спрату, гди є одма спреміо, да свой започетый посао продужи. Отацъ Исидоръ небоєћій се никаквогъ подозреня доће крозъ дворану. Кадъ га є Мануела спазила, похити у собу Дона Филипа да се за време ученя молитвій съ ньиме опрости; но врата одъ Филипове собе была су затворена. Яко неспокойна прими своє госте. — После єдногъ часа одъ прилике доће Инезила кодъ ньи у собу, и рече Єзуиту: „Отче, єданъ землѣдѣлацъ изъ Сента-фе дошао є да васъ моли да пођете съ ньимъ и да супругу нѣговогъ арендатора, коя є на смрти, причестите." Исидоръ съ места устане, и међутимъ, замоли живописца да онъ свой посао за време нѣговогъ одсудства продужи.

Исидоръ изишавши наполѣ стане на све стране разгледати, небыли тога кои га тражи спазіо, кадъ у истый ма изиђе изъ оближнѣгъ луга грдна людина носећи на глави кожный великій судъ напунѣнъ нечимъ, а тако исто исподъ мишке єданъ цакъ. Одъ яко на очи натученогъ шешира текъ се овлашъ могло дознати да є савъ было гаравъ. Непознаваюћи ову грдосію почне зебсти особито кадъ му истый громовнимъ гласомъ „добро вече" назове. —

„Брате! Ниси ли ты онай землѣдѣлацъ, изъ Санта-фе?," рече Исидоръ.

„Ко то треба да зна?" — одговори.

Єзуита ніє было одвећъ плашльивъ; али опетъ почне у себи страовати и садъ се упути преко ћуприце што є брже могао, освртаюћи се непрестано, єръ се страшіо, да га непознатый не свали у потокъ, кое є лако могло быти, докъ є преко истогъ прелазіо. Црнацъ пође за ньимъ и мало подалѣ скине кожный судъ и цакъ. Исидоръ се у исто време окрене да види шта овай ради.

Но чимъ се окренуо, странацъ му на єданпутъ у сукомъ скочи, башъ као разяреный ягуаръ. За тилый часакъ стану се по ледини копрцати. Отацъ Исидоръ, премда є было у бореню доста вештъ, почемъ є у млађимъ годинама гимнастику и рванѣ у єзуитскимъ школама упражнявао, опетъ є морао подлећи грдной ячини странца, и непрестано очекивао да га истый мачемъ, кои є у руци држао пробурази.

„Скидай альине, лупежу!" повиче странацъ бубаюћи га непрестано песницама.

Отацъ Исидоръ скине горню альину.

„И прслукъ!" загрми странацъ.

И овай путъ послуша га свештеникъ.

„Далѣ и кошулю!"

„Заръ ћешъ да свештеника обезчестишъ и да га гологъ оставишъ!" продере се Исидоръ, дошавши у ярость и зграбивши руку разбойника у коіой є мачъ држао.

Опетъ обори Єзуита на землю, коме орамсняке изкида и кошулю на хиляду комада подере. У исто време сасне му на главу ону течность, кою є у кожномъ суду носіо. Єзуитъ потомъ сасвимъ изнуренъ устане и стане брисати густу течность съ очію.

Странацъ є држао кожный судъ у рукама и непрестано обилазіо око немоћногъ, сипаюћи єднако течность на местима где ова допрла ніє. Исидоръ быяше савъ умазанъ тако рећи одъ главе до пете. Кадъ га є овако добро намазао узме перѣмъ напунѣный цакъ и изручи га на нѣга. Отацъ Исидоръ буде за неколико тренутака у особито чудовиште преображенъ, у исполинску птицу Да бы се овога яда што пре курталисао упути се Исидоръ онако нагрђенъ у Санта-фе, коя є варошъ одъ нѣга одъ прилике 300 кораклии удалѣна была. Идући трудіо се непрестано пера и прну течность съ лица да скине. . .

Злочинацъ оде кодъ потока, опере се. Затимъ баци цакъ и кожный судъ на похита што є брже могао своіой кући, гди после неколико тренутака доће и у своіой се соби заключа. То є было Донъ Филипъ; онъ є знао да ће овай догађай наймане за 24 сата по целой вароши Санта-фе на све стране пући, па тако да бы се прикріо, легне. И то є мисліо, да Веракрусански свештеници Исидора у свой редъ више неће примити, и дозволити му да у олтаръ господньи приступи, већъ да ће се побринути, да га што пре у колико є већма могуће одъ ньи удале. А како бы се могла „птица" сакрити, помисли, кадъ га мораю прво нѣгови укућани видити, па кадъ ови виде онда є явно по целомъ Мексику. — Тако исто неможе се ни у гостіоници кодъ „Ор-

ла,“ гди є Хекторъ Мартинъ седіо, сачувати, а да га нико не види. . . .

Отацъ Исидоръ онако нагрѣенъ идуѣи у Санта-фе поѣе у сукомъ єдномъ кириціи, кои се са свои 4 — 5 натоварены мазгій збогъ одвеѣъ велике врућине ноѣу на путъ кренуо, како бы по ладу у Аканозикъ дошао. Истый кирицiя, кадъ є Исидора спазіо яко се уплаши и повиче: „Стани, неиди далѣ!“ И у истый ма обори га карабиномъ. На гласъ пушке стеку се изъ околине люди и стану отца Исидора загледати. —

За ово време Хекторъ Мартинъ прилѣжно є радіо ликъ Іозитинъ и хитао, небы ли га што пре свршіо. Кадъ є свой посао веѣъ довршіо опрости се съ Мануеломъ и Іозитомъ и доѣе у Санта-фе башъ онда, кадъ се народъ око яко ранѣногъ Исидора сакупіо и тражіо, небы ли ядника како му драго излечіо.

Кириціи предали су были суду као убійцу. После дугогъ мученя и испытиваня дознаду, да кирицiя ніє томе узрокъ, почемъ є онъ пушку на нагрѣеногъ отца изъ превеликогъ страха опаліо, и да га онъ ніє онако наружіо. И да бы се овомъ у трагъ ушло, збогъ чега є народъ яко огорченъ было, непрестано су мотрили и све на коє су подозревали мукама предавали.

Найпосле почну подозревати и на самога живописца Хектора Мартина, кои є заєдно съ поменутимъ отцемъ изъ вароши у шетню отишао и кои се у варошь натрагъ текъ онда повратіо; пошто се овакова несрећа съ ньиме догодила. Хекторъ нинайманѣ о томе не сумняюѣи спреми се да иде у Веракрусъ. Но истогъ вечера іоштъ кадъ се спремао одзову га у судъ и затворе. Да бы се ове неволѣ ослободіо напише изъ затвора Мануели и Іозити слѣдуюѣе неколико врстій:

Ваше Высочество!

„Догађай, кои се са несрећнимъ отцемъ Исидоромъ случіо безъ сумнѣ, мислимъ, да вамъ є веѣъ познатъ. Я се као обтуженикъ налазимъ у затвору у Санта-фе, па да бы се ове беде и опасности мога живота избавіо, позивамъ се на Ваше Высочество, коя су у станю да ме овога ослободе. У осталомъ Вашъ одговоръ очекуємъ свакогъ тренутка.“ —

Овай догађай яко упрепасти Мануелу, коя съ места помисли да є то масло Дона Филипа, почемъ є онъ отцу Исидору много пребацивао и претіо. Затимъ оде кодъ Филипа, кои єу другой соби было и преда му писмо, коє истый ладнокрвно прочита и поврати іой га.

„Шта се то догодило?“ упыта после дугогъ ћутаня.

„Да, то и я пытамъ! — Заєдно ћемо имати да одговарамо. Само ты ме морашъ съ Іозитомъ у Санта-фе допратити, да предстанемъ суду.“ —

Донъ Филипъ заповеди те кола доѣу и после краткогъ времена у Санта-фе предъ судомъ се зауставе. Овде Филипъ ступивши са женскиняма у тавну собу, спази предъ судіомъ на асталу свой мачъ, кои є кодъ потока, борећи се са Исидоромъ у трави заборавіо.

„Я самъ пропао!“ промумла Филипъ, кадъ є мачъ спазіо и Мартина привели.

Мануела лице отца Исидора, кои є овде на носилама лежао, сасвимъ жалостно погледи.

„Ты оћешъ дакле да ме упропастишъ!“ промумла Филипъ и іоштъ дода: „Пре него г. Мануела и г. Іозита на испытъ узете буду, молимъ да іошъ кою речь съ ньима насамо проговоримъ!“

Яко намрштеный полицай одведе ій у єдну малу собу.

„Ты си дакле тай!“ рече Мануела одвеѣъ озбильно. „Ты си наравно веѣма кривъ него ли онай будаластый кирицiя!“

Филипъ клекне предъ ньомъ.

„Обтужи твою лепоту и мою пламтеѣу любовь; окривлюй злочине мисли овогъ свештеника; само Мануела немой, да ме упропастишъ. . . .“ Мой є животъ садъ у твоимъ рукама и Іозитинимъ. Вы ћете ме спасти ако само засведочили будете, да самъ я за то време съ вама было. . .“

„Ты дакле на то идешъ да се мы огрешимо и да кукавный Хекторъ на правди Бога погине,“ рече Мануела. „Я неѣу да се криво кунемъ. Хекторъ є за то време кодъ насъ было и Іозиту малао. Проклетъ было и онай часъ кадъ смо га позвали! Садъ морамо да гледамо како ћемо се и мы предъ светомъ опрати, почемъ є сведокъ нашегъ поштеня убієнъ. — Єръ ко ће веровати да смо се мы малале? светъ као светъ онъ ће саєвимъ друго изъ тога заключавати и толковати. . . . А ты, несрећный Филипе, ты идолу мога срдца. . . . Е, кадъ бы дао Богъ да отацъ Исидоръ оздрави. . . . Ено, онъ іошъ по мало дише, всеблагій Творацъ шта неможе учинити. . . . Али Филипе“ — повиче торжествено, „желила бы да моя лепота у усамлѣномъ манастиру угине, и да саюзъ брачный, кои те є на убиство побудіо, за свагда разрѣшенъ буде. . . . Ево ти последный полюбацъ, последный кои ти на земльи даємъ.“

Мануела уведе Филипа и да му Іозитину руку, па онда изкаже предъ судіомъ, што є знала. . .

После краткогъ времена отацъ Исидоръ оздрави и Дона Филипа изъ затвора пуште, кои одма види у Санта-фе свою милу Мануелу као калуѣерицу у капели св. Урзулине. Хекторъ се венча са Іозитомъ и наслѣди грдно иманѣ. Донъ Филипъ ніє могао ово никако у Мексику гледати, па зато се наскоро пресели у Бразилію, гди є после дуго іоштъ живіо. После неколико година добіє Мануела слѣдуюѣе писмо одъ Филипа:

Мануела!

„Я намеравамъ, да се са животомъ растанемъ. Отацъ Исидоръ казао ми є іоштъ оногъ дана: да се рѣаво дѣло самимъ слѣдствомъ подиже и да злочинцу ништа друго неостає, до проклетство грѣха, докъ цену свои дѣла самимъ поступкомъ неизгуби. . . . Я исповедамъ мою незаборавиму любовь къ теби Мануела и . . .“

Написавши ово неколико речи издане.

Д. Ст.

Долазакъ Месіє.

Чуй! как' мунѣ крозъ небеса сичу
И громови страовито ричу;
Како небо жаркомъ ватромъ гори
И одскъ се крозъ дубраве хори?
Милый отче, да отворимъ прозоръ,
Мунѣ с' ближе, то є нѣговъ данъ!
Нама паля дати на нѣг' позоръ,
Онъ ће насъ одвести у Канаанъ!

Там', гдѣ млеко с' сладкимъ медомъ тече,
Сунце ярко гдѣ іоштъ яче пече,
Воѣе гдѣ се златнимъ плодомъ сія,
Тихій вѣтрићъ гдѣ гране повія,
Гдѣ мирисна, а у немой туги,
Виткостасна ела іоштъ се нія,
К'о приповѣсть одъ вѣкова дуги
Одъ дальногъ времена намъ дія.

Гдѣ гласъ диже свой труба жестока
Соломона великогъ пророка,
Гдѣ се божа ясность къ небу диже,
И слава му с' у пѣсмама ниже,
Гдѣ одъ жаркогъ юга до запада
Єховъ народъ на колена пада,
И у збору жертву му приноша,
Там' се пружа нам' спасеня чаша!

Чуєшъ, како стрѣлу[illegible]ећетъ сичу,
И громови како страшно ричу;
Месію намъ шаље небо доле,
Да избави насъ онъ, єръ насъ воле.
Милый отче, прозоръ некъ с' отворю
Чуй гласъ спаса съ небеса се ори,
Самъ громъ явля. да є дошо данъ
Да насъ онъ одведе у Канаанъ!

Остав' прозоръ, не отварай сыне,
Съ громомъ онай, неслази с' высине;
Онъ ће доѣи, кадъ намъ доѣе лето,
Кадъ с' испуни пророчество свето: —
Кадъ с' почнемо мѣ' собомъ любити;
Тадъ ће голубъ съ неба явит' данъ,
Тадъ ће земля равна небу быти,
Цѣла земля, сынко, нашъ Канаанъ!

Кадъ нашъ свіетъ братска права пружи,
Родъ нашъ више кадъ злату неслужи;
Христянину кадъ робски не двори; —
Веѣъ за добра дѣла духомъ гори: —
Тадъ ће, сынко, доѣи мило време,
Тадъ ће доѣи онай светый данъ,
Тадъ ће с' скинут' и с' насъ робско бреме,
Тадъ ће савъ свѣтъ быти нашъ Канаанъ!

Онда, дѣцо, вране ваше косе
Кит'те ружомъ, мокромъ іоштъ одъ росе.
Онда сад'те кринскій цвѣтъ по стази,
Кудъ годъ светый Месија прозази.
Єръ на свакомъ пу[illegible] ове,
Види ћете трагъ [illegible]е;
Тад' ће свакій данъ быт' [illegible]въ данъ
Цѣла земля, дѣцо, [illegible]ръ!

—В—

Мета[illegible]

Славный пос[illegible]ній.

Римскій совѣтникъ Гравина, омаленъ мршавъ старъ некій господинъ, отиде на краю месоѣа безъ да га є ко познао на Корзо у Риму, гдѣ се неколица людій са свакоякимъ забавама увеселяваше и слушаше певанѣ єдногъ младића, кои є врло лепогъ

гласа, и сасвимъ повольно певао. Сабіена гомила слушаоца обколяваше га и малый совѣтникъ немогаше га лично познати. И онъ є было као очаранъ пріятнымъ гласомъ, а исто тако и угодность импровизираны песама нѣговы здраво му се допадаше. Найпосле кадъ избіє петый сатъ и звона зазвоне на молитву на цркви св. Петра, наскоро се Корзо одъ людій очисти, и Гравина хтеде се прикучити младимъ певачу, кои га садъ видившій именомъ зовне и са неколико стихова поздрави.

„Како то?“ пыташе Гравина „ты мене познаєшъ, а ко си ты?“

„Дете народа,“ одговори певачъ.

„И као што я по одѣлу видимъ, сироче. Зато узми овай дукатъ, добрый певачу, и потроши га како за болѣ знашъ.“

Младићъ поцрвени при овимъ речима и ватра му изъ очію севаше. „Я нисамъ просякъ,“ одговори гордо, и уклони се брзо одъ Гравине. Затимъ отиде на тако звану марвену піяцу, куда му и совѣтникъ таки послѣдує.

На піяци стаяше млого света но не весело, него мумлаюћи и грдећи се.

„То є башъ праведно,“ повиче єдна жена изъ гомиле, „то є казнь за пређашный вашъ животъ. Кадъ су іошъ младе и лепе незнаю одъ надиманя како ће разкошніє живити, а кадъ ій постигне казнь и кадъ допадну бѣди шака, онда немаю моћи да се истргну.“

„Ахъ“ уздисаше уврећена „то є истина, но моє невино дете, моя Юлія, шта ће она; имайте сажалѣня!“

Овай часъ протураю се и Гравина и младый импровизаторъ крозъ густу гомилу людій и смотре жену, кою су пребациванѣмъ обасипали. Она є была іошъ млада но порушена и бѣдно одевена.

Наєданпутъ се зачує гласъ младогъ певача: „О вы жене,“ говораше онъ, „оћете да будете христіянке а немате къ томе потребне узайме любави. О майке, сећайте се деце ваше и неодреците сиротой майци леба за скапаваюће нѣно дете.“

Гласъ говорећегъ у целомъ Риму познатъ произведе одма почивку. Онъ се садъ прикучи къ безпомоћной и извуче изъ торбе комадъ леба.

„Ето узми мою вечеру“ рече онъ, „я ћу сутра слаће доручковати.“

„Богъ ти то наплатіо, великодушно дете,“ одговара гладна и желъно гризаше датый іой комадъ. „Но Боже мой, то ніє доста. Я морамъ ићи стрицу у Тарму, а немамъ путногъ трошка.“

„Некъ ме Господъ Богъ съ неба оснажи“ рече народно дѣте и одма се стави предъ несрећну и почне певати читаву суру импровизираны стихова са своимъ ватромъ пѣсничства и рѣчитости, а сви околостоећи усхићени слушали су упечатльиве нѣгове речи. Када сврши, мете свой шеширъ пред-а-се на землю и рече озбиљно и торжествено „плаћайте!“

Совѣтникъ Гравини баци првый єданъ дукатъ у шеширъ и сви околостоећи приложе по мало. Кадъ се шеширъ прилично напуни подигне га стихотворацъ и новце изручи у крило сиротой майци. После овогъ протура се крозъ гомилу и повиче двапутъ: „пуштайте ме да идемъ“, и одма му се разкрчи путъ. Гравина незакасни да за ньимъ иде и проговори му: „О добродушно дете, истина ти имена незнамъ, но надевамъ ти га; треба да се „Метастазіо,“ по грчкомъ толико колико „идући“ „пролазећи“ зовешъ, а ма ко да си, я те узимамъ место детета добродушный и благодѣтелный певаче. Ты си мой сынъ, мой наслѣдникъ, мой пріятель и утѣха моє старости.“

Дете се смешило на брзо одушевленѣ совѣтника и оде далѣ съ ньимъ. Кадъ доћу оба кући Гравининой изиђе изъ нѣ у истой седећій папуція и рекне къ детету: „Ей ты скитаче, одроде сына, по улицама ты неможешъ научити ципеле правити; я те више за сына непризнаємъ.“

„Ал' га я за мога, Трапезій,“ упадне му у речь Гравина, „онъ више твоє име носити неће, я ћу га оденути као царевића, а да'ћу му найлепшу собу у моіой кући, и онъ ће се звати Метастазіо.“ —

Петаръ Бонавентура Трапазій подъ именомъ Метастазіо постао є првимъ Талїянскимъ поетомъ и већъ у четрнаестой своіой години написао є єдно жалостно позорѣ. Дѣла су му врло многобройна. Написао є 63 жалостна позорія и опере, 12 ораторія, 24 кантате, и силасто елегія, идила и сонета. Родіо се у Риму 3. Януара 1698. а умр'о є у Бечу 2. Априла 1782., гдѣ лежи саранѣнъ у цркви св. Михаила. —

Налази се людій, кои одъ природе іошъ у нѣжной своіой младости необичну способность за художества и науке притяжаваю, но немаю сви пута и прилике да такову за времена развію а већой части треба способанъ учитель, кои да руководи како ће у животъ ступити. Єръ има младежи, коя примане у време наставляня науке са своимъ пазльивости схвата да се у животу ньима ползую и да се са поцрплѣнимъ наукама за себе и за своє саграђане изобразе.

Многозналци люди образацъ су и благородны людій, єръ увиђаю цѣль живота, и познаю да є у ньиномъ саобраштаю правый путъ човеколюблѣ, да се изъ земногъ живота у небесный преселе.

Найпрепоручителніє є време да се научи разумно и цѣли сходно живлѣти младость, зато тадъ нетреба єдногъ часка узалудъ пропустити, да се зато нуждно знанѣ неприбере и да се на одговараюћій начинъ неупотреблява. к. н.

Како є некій сиромашный апотекаръ постао срећанъ.

У Брани, малой варошици у Француской было є на преднѣмъ зиду апотеке на піяци озидане, начертанъ особитый живописъ, съ кои се кућа прославила. Пре свега треба да се живописъ опише предварително довольно, да се у истоме романтическа и памтеня достойна прича стекла, кою ћемо овде саобштити.

У почетку прошлогъ столѣтія живіо є у Брани некій имућный и наученый саветникъ, Михаило Обре, кои є уєдно и членъ тамошнѣгъ парламента было. После неколико година своє женидбе роди му супруга кћерь, кою є, предавши є ондашнѣмъ духовнику на воспитанѣ свестрано а нарочито у побожности навикао и изобразіо. Маделина Обре не само да є была добронаравна и побожна већъ и найобчараваюћа и найлюбведостойна девойчица целе околине, и свакій, кои годъ є преко піяце ишао, почео є лакше ићи, кадъ се већъ прилично високимъ зидинама камените куће приближіо, у коіой є породица Обре іошъ одъ памти-века седила, да на прозору прекрасну Маделину види и да є поздрави. Маделина є свакогъ учтиво поздравила, кои годъ іой є Бога назвао, па ма каквогъ онъ станя и реда было. Кадъ пакъ нико ніє поредъ нѣны прозора прошао, и кадъ є мислила да є нико неће примѣтити, брзо є отишла преко піяце у апотеку, гди се са младимъ лепимъ човекомъ забавляла. То є было надзиратель старогъ апотекара Ортуна, кои се звао Яковъ Сенакъ. Онъ є было изъ Нормадіє, у почетку за неко време было є као калфа у апотеки, али касніє добіє тако велико поверенѣ кодъ свога господара, да му є апотеку сасвимъ предао. Умѣтный надзиратель текъ што є познао свою лепу и добронаравну сусѣдкиню, страстно се у ню залюби. Да іой свою неволю изясни, г. Сенакъ ніє пропустіо; єръ Маделина долазила є готово свакій данъ у апотеку, коя є, као што є у оно време обычай было, и са ситницама трговала, да за кућу потребно купи. После неколико неделя она є све чешће у мирисный дућанъ долазила. У шестнаестой години девойка є у найвећой ватри, и тада се дає лако обманути —, па и саме скромне и добронаравне томе подлежу.

Доста да су се ово двоє млади често састаяли и по читавъ сатъ забавляли. Яковъ Сенакъ честный, дубокомислећій, мало є говоріо, али є яко чувствовао и сваку и найспореднію ствар примао. Правый потомакъ Нормандскій є онъ прекообичайно волео лепу Маделину и съ дана на данъ све є већма за ньомъ чезнуо што є манѣ ово изявльивао. Єръ онъ є было одъ незнатне породице, безъ заштите и пріятеля, странацъ у овой вароши. Онъ ніє никако веровао, да є то могуће, да онъ богату и отмѣну Маделину узме.

У исто време врати се изъ Париза Филипъ Дибо, сынъ богатогъ трговца исте вароши, кои се више година у трговини упражнявао.

Младый Дибо свршіо є у Паризу школе пробитачніє, будући му є попечитель, єданъ одъ найразвратніи людій, сродникъ было, у чиіой є кући свагда приступа имао. Онъ се вратіо као савршеный научникъ и притворица. На єдной вечерньой забави упозна се са Маделиномъ, и одма іой изяви свою любовь, и стане іой говорити, како є нѣговъ отацъ пре неколико дана са старимъ г. саветникомъ говоріо, да се опріятелѣ. Ни єдна ни друга страна, па шта више нико у целой варошици, коя іоштъ ніє была додир-

*

нута моралнимъ кужнимъ задаємъ паризскога живота, ніє ни помислила на покварене нрави, кои се претваранѣмъ свима допао быо. Родительи девойке не само да нису овоме саюзу на путъ стояли, вѣчъ су држали да ѣе ньнова кѣи венчавши се са младимъ Дибоомъ найсрѣћнія у варошици постати, и садъ су гледали да се то што пре сврши. Маделина као свагда послушна покори се вольи свои родителя и ако є овогъ часа почела да тугує. Она є нешто мало предчувствовала свою будуѣу судбину. Текъ после венчаня на неколико дана, дозна Маделина како іой є міо быо надзиратель, кога одъ тогъ времена никако на прозору ни на вратима апотеке ніє могла да види. Она є одъ садъ све вѣма туговала, али у потаи.

Іоштъ ни по године ніє прошло было одъ Дибове свадбе, и Маделина га скрозъ упозна. Она є презрела свогъ невалялогъ супруга, коме є досадно было да се съ ньомъ обходи, вѣчъ є тражіо последнѣ женскинѣ и съ ньима се често забавляо. Онъ є често ишао у оближнѣ велике вароши и у Паризъ и доводіо у Брак женскинѣ, съ коима се проводіо и коє є о своимъ трошку издржавао. Маделина съ дана на данъ све се вѣма губила докъ іой найпосле и родителѣ одъ велике муке, што су свою єдиницу тако унесрѣћили, пре времена умру. Одъ овогъ времена Маделина непрестано є данонѣно плакала и никако више ніє могла свога мужа предъ очима гледати. Изъ тога породе се ужасни догађаи, и последня одъ ови имала є жалостный исходъ, да є Маделина побацила и после тога яко се разболела и умре.

Дибо радовао се, што ѣе се своє „лицемѣрке,“ као што є онъ називао, опростити и велико богатство наслѣдити. — У брачномъ уговору одредили су да сво иманѣ ономе ко одъ ньи двоє живъ остане припадне — и заповеди те є іоштъ оногъ вечера у гробницу нѣны родителя положе.

Чимъ су є саранили стане настоявати да се ни найманѣ што о умрлой у нѣговой кѣи неповеде разговоръ, притомъ наложи да собе добро уреде и осветле и валяну вечеру сготове. Онъ самъ собомъ оде и по помрчини доведе младе непошгене Паризкинѣ, съ коима є целу ноѣ частеѣи се провео.

Надзирателю Сенаку судбина Маделинина была є позната, и честа известія, коя є одъ служавке бѣдне госпоє дознавао іоштъ су му вѣчу муку причинявала. Кадъ є онъ дознао за нѣну прерану смрть, сасвимъ одъ великогъ бола изнемогне, а уєдно и благодари свевишнѣму Створителю што є немоѣну ужасны мука и патня избавіо. Завіенъ у огртачу изъ далека ишао є за погребомъ, и садъ є у своимъ срдцу само іошъ єдну желю подраньивао, да мило Маделинино покривало іоштъ єдномъ види. Одъ како се она венчала была, клоніо се као одъ какве грешнице. Онъ є садъ непрестано чезнуо да є іоштъ єдномъ види. Тако дакле купи две повеће воштане свеће и упути се на гроблѣ. Одъ прилике могло є быти по ноѣи, кадъ є Сенакъ са запаленомъ воштаницомъ у страшну гробницу сишао. Безъ да се и найманѣ страшіо — света любовь сасма є преиспунила была нѣгово срдце, те тако ніє могла никаква друга помисао у нѣму се породити — корачао є поредъ мртвачки сандука докъ ніє дошао до Маделининогъ и у исто га време одклони. У истомъ лежала є она лепа као ангео у белимъ венчанимъ альинама. Воштаница, кою іой чело главе наместіо было, озарила є лепе разговетне черте лица; онъ є дуго стаяо и гледао є одвѣчъ жалостно. Найпосле привіє се къ ньой; онъ є то чиніо безъ волѣ. Природа захтева нѣно свето право; никада онъ ніє помисліо было на таково што, да свою любезну полюби. Сада, почемъ су іой уста као и цело тело живость изгубила усуди се те є полюби. Уплашенъ тргне се. Шта є то? Та она ніє тако ладна као што су обично мртваци! У овимъ устнама топлый токъ крви іоштъ се ніє укочіо. Млогомилостивый Боже, да ли є то могуѣе? Да ли Маделина ніє заиста мртва? Сенакъ было є особито искусанъ у медицини и кирургіи. За тилый часакъ раздере іой одѣу и почне кушати знаке живота. У истый ма яко се обрадує; онъ є было примѣтіо некакву топлоту и крвотокъ. Любезна ніє мртва. Брзо є упрти и изнесе изъ гробнице, да очекуюѣемъ звонару своє одкровенѣ означи. Оба човека однесу Маделину у ѣелію, положу є у креветъ и Апотекаръ препише іой нуждне лекове, а мѣутимъ отрчи самъ кѣи да нуждна средства донесе. Онъ оде брзо и врати се, протрля іой тело са якимъ мирисима и неколико іой капій у уста суну. На єданъ часъ после тога уздане и сва се ознои. Онъ іой отвори єдну жилу на руци и крвь почне да тече. Она отвори очи. Зачуѣена гледала є около себе. Она є све то држала за лепый санъ. Напоследку Сенакъ яко обрадованъ повиче: „Буди Богу хвала и свима Светима!. . . . Она є спашена! — Можете ли говорити, драга госпоіо? како вамъ є.“

„Хвала Богу, добро! одговори му. Али гди самь я? шта се самномъ догодило?“

„Мала нека незгода догодила вамъ се. Ваше станѣ недопушта ми, да вамъ све саобштимъ. Кадъ будете оздравили све ѣе те дознати.“

„Али зашто я нисамь у моіой кѣи, у моіой соби, у момъ кревету?“

„Особитый случай ту васъ є довео. Сутра ѣете причину дознати. Садъ будите спокойни. Санъ ѣе васъ опоравити.“

„Али не овде. Страна околина страши ме. Я васъ молимъ, господинъ Сенаку, одведите ме кѣи. Овде не могу никако да останемъ.“

„Останите само до сутра. Ако се сада повратите може вамъ се здравлѣ іоштъ горе пореметити.“

„Не! никако! Заклинѣмъ васъ живимъ Богомъ: одведите ме кѣи. Овде ми є сасвимъ досадно.“

Сенакъ ніє іой могао молбу никако одбити. Црквенякъ донесе носильку, положе сасвимъ брижльиво болну, и садъ є оба човека упрте и упуте се у варошь. Апотекаръ яко ожалошѣенъ, што мора ово благо безсавестномъ мучителю издати. Неколико минута непрестано є мисліо, да предъ Маделиномъ клекне, да іой све одкріє и да є закуне, да заедно побегну. Онъ є знао, да богобоязльива женскиня неѣе пристати да противу Божіє и людске заповеди преступи, и самъ се свои погрешны мислій стидіо.

Тако доѣу кодъ Дибове кѣе и стану куцати на вратима. Мало затимъ отворе. Самъ Дибо изаѣе са свеѣомъ у руци, стане прислушкивати и грдити што га тако доцне узнемираваю.

У найвеѣой тишини уѣу у кѣу и спусте носильке Маделина устане. Дибо почне ужасно викати и стропошта се на патосъ. Уплашени послужительи разбегну се кудъ кои. Страшно яуканѣ орило се по целой кѣи. Покварене Паризкинѣ изишле су изъ кѣе, као да іой є каквый ангелъ са пламенимъ мачемъ гоніо. Црквенякъ и Сенакъ однесу у нѣну собу изъ умрлый воскресавшу женскиню, положе є на мекану постелю и набаве іой све потребно, почемъ у кѣи ніє было никога живогъ. Сенакъ донесе изъ апотеке нове лекове и одреди іой да іой у извѣстно време употреблює. Найпосле заспи. Садъ поѣу люди да одбегше послужителѣ потраже, и тако наиѣу на Богомъ заборавлѣна Дибоа, кои є на земльи лежао. Нико одъ нѣговы послужителя ніє га жаліо; сви су преко нѣга у ономъ стра'у прешли и гледали да се што пре одъ кѣе одмакну. Оба човека подигну га и однесу у нѣгову собу. Они су мислили у почетку да є у несвестицу пао, и после виде да є сасвимъ оладніо. Сви лекови были су безъ икакве асве. Страхъ є опіеногъ невалялца умртвіо.

Сенакъ се старао, да Маделину ничимъ не узнемирую. У єдно исто време и радостанъ и боланъ доводіо є лекаре и друге люде. Наєданпутъ се Маделина пробуди.

Дибо є на место пао мртавъ! — редка промена судбине!

Сутра данъ положи Сенакъ у ономъ истомъ сандуку у коме є Маделина положена была Дибоа и сарани га а Маделина мало по мало особитомъ негомъ и надзиранѣмъ нѣговимъ предигне се.

Чимъ є устала све точно дозна шта се съ ньомъ збило и изяви найтоплію благодарность своме спасителю.

Маделина наслѣди сво благо нѣногъ несрѣћногъ мужа, кои є у намери было да сво благо, како своє тако и миразъ, кои му є Маделина донела, у найвеѣой разкошности са блудним Паризкиняма растури. — Садъ ніє више было никога, кои бы іой позиву нѣногъ срдца на путъ стао. После толико у невольи проведены година постане супруга одвѣчъ любеѣегъ Сенака, кои є мѣутимъ апотеку одъ свогъ господара купіо. Цела варошь радовала се саюзу ово двоє младі, кои су после тога дуго у найвеѣой срѣћи и богатству живили, тако да су и своимъ послѣдовательима не само превелико благо, како у готовомъ новцу, у огромнимъ зидинама и польскимъ добрама, коє є благо послѣдовало после устанка Маделине, почемъ є Сенакъ дао начер-

тати на своіой апотеки Маделину, како у мртвачкомъ сандуку лежи, до нѣ смрть съ косомъ у руци, а спрамъ нѣ себе са некимъ лековима у руци, кое Маделини пружа. И народъ отуда уверенъ да є онъ єданъ одъ найвештіи лекара радо га є примао и изъ целе околине у неволи дозивао и скупо му за нѣговъ трудъ плаћао. Вѣчъ и честно име оставили, кои су се вековима поносили, и съ првима равнали. А. Св.

Првый бой на Косову и смрть Вукашинова.

(Продужено.)

„А шта ли си, боланъ, наумио
„Са младіемъ Милош' Обилићемъ, 375
„Са Милошемъ Поцерскомъ войводомъ?
„У нѣгъ земля очи є упрла
„Ка' и свою дику и обрану;
„Виде Срби, шта у нѣму лежи.
„Шта хотія съ Рельомъ одъ Пазара? 380
„Кои но є одъ Краине глава,
„Нити има безъ Релѣ мейдана,
„Гѣе се деси, ту є Србска хвала.
„А каква те мука навратила,
„Да насрнешъ на Юга Богдана? 385
„Рієчь му се по свой земльи прима,
„Слушаю га мали и велики,
„Ніє шала, соя і' Неманьића,
„Ніє шала, деветъ 'накихъ сина
„Юговића, деветъ воєвода, 390
„Гласа даше свуда по свієту,
„Одъ ньихъ стрепе сви душмани наши,
„Србадія шньима поноси се;
„А ты съ тіемъ хоћешъ, кралю, кавге.
„И то бы се, боланъ, опростило, 395
„Невѣранъ си, невѣруєшъ никомъ,
„Свакій валянъ душманинъ є теби,
„Е несретну пошлѣтку се надашъ;
„Та невѣра проклинѣ се сама.
„Но са шта те оставише синци, 400
„Твои синци Марко и Андрія?
„Ето Марко, кога данасъ нема
„Правичнія нити юначнія;
„Поєднако свуда хвале Марка
„Порадъ дивна племенита дара: 405
„Єръ є юнакъ вѣранъ и погоданъ,
„Ни душманинъ не нађе му мане;
„Јидре ніє лошіи одъ Марка,
„Млађій братацъ на старієгъ гледи;
„Валяна те дѣца оставише, 410
„Єръ съ невѣромъ вѣра непогодна.
„Све то видишъ мучанъ и невѣранъ,
„А памети іошъ се не научи.
„Одъ главвієхъ Србскієхъ войвода
„Сваки теби кидисати кадаръ, 415
„Али неће огрієшитъ душе,
„На се грієхъ да ти прими неће;
„Я ко бы те узео на душу?
„Подобри се земльи и свієту,
„Или умри, или се подобри, 420
„Насилѣ ти данасъ на измаку.“
Кадъ међъ собомъ кньигу проучише,
И видѣше каквога є гласа,
Войвод' Гойко подла страшивица
Узмуха се и узмучи люто, 425
Ніє што є муханатъ одъ срама,
Е невѣру у хрђи юнаку
Ніє ништа застидѣти кадро;
Но Гойко се быо препануо:
Туђа мука да ће быти туђа, 430
Како стече, да ће и растећи,
Нестати му власти и господства
Што му мукте уза брата дође,
Са тога се усплаири Гойко,
Те се съ кралѣмъ плаховито згледа.
Валянъ юнакъ банъ Углѣша бѣше, 435
Но узъ кварну браћу иштетіо,
Да пристане, мора, за двоицомъ,
Ласно і' трећегъ залудѣти двама;
Лазова га кньига опамети,
Ка' изнова да на свієтъ дође. 440
Остали се гости низа софру
Зачудише кньизи Лазаревой,
Те имъ магла спаде са очію,
Свою бруку и несрећу Србску
Осѣтише, те се застидѣше; 445
Свакій себи тврду вѣру дає,
Да се подло издавати не ће,
Ни крвничкомъ покораватъ кралю.
Банъ Угдѣша рієчь говораше:
„Нуто, браћо, бруке и срамоте, 450
„И укора страшна одъ свієта;
„Заисто смо иштетили люто.
„Јохъ нама, кудъ ће наше душе?
„Сапреће ихъ суза сиротиньска,
„А сврхъ свега Урошева крвца, 455
„Те вѣчите муке допануће.
„Него, браћо, болѣ за времена
„Сиротиньи да се подобримо,
„И кодъ Бога мѣсто ухватимо.
„Не треба ми све земальско благо, 460
„Кадъ ми душа у пакао мора.“
Кадъ су браћа брата саслушала
Краль Вукашинъ и войвода Гойко,
Ка' горопадъ да ихъ нека снађе
Побѣснише, и помамише се, 465
Да сміяху, кидисати шћаху
На Углѣшу брата рођенога;
Ал' є мука уд'рит' на юнака.
У ту муку, у ту непогоду
Съ кньигомъ другомъ другій мезилъ дође, 470
Кньигу кралю додаде у руке.
Краль є чати а грдно се пати,
Ту быяше повеће бієде;
Кньига была одъ Турскогъ султана,
Амиръ Муратъ 'вако пише кралю: 474
„Чуєшъ мене, Вукашине кралю!
„Кривъ си Богу, кривъ си и людима,
„Кадъ изгуби господара свога
„Свога цара Царевић' Уроша,
„И преоте землю пріеваромъ. 480
„Я царъ цара хоћу да покаємъ,
„Позивлѣмъ те на мейданъ юначкій;
„Три мѣсеца рока теби даємъ,
„А рочиште гѣе є теби драго,
„Или, кралю, гѣе се удесимо.“ 485
Краль се нађе у чуду голему,
Види мучанъ, да већъ куда нема,
Срб' га неће, Турчинъ войшти на ньга.
Оба съ єдне на нѣг' мрзе мане.
Нигѣе ніє нѣговієхъ яда. 490
Ко бієсни съ добра и полуди,
Наймана га неволя обара;
Та ко ніє богатоватъ кадаръ,
Я како ће сиротоватъ тужанъ.
Колко силанъ краль Вукашинъ бѣше, 495
Пуно силанъ а веће поносанъ,
Съ толико се снужди и покуньи;
Ни самъ не зна, шта га брже снађе;
А страшивацъ Гойко обумріє.
Банъ Углѣша држи се юначки, 500
Одъ софре є госте подигао,
Да му с' браћи не брукаю оиђе.
А кадъ сви три остадоше сами,
Краль Вукашинъ мало себи дође,
Те є браћи тихо говоріо: 505
„Браћо моя Углѣша и Гойко!
„Ова і' кньига одъ Турскогъ султана;
„(Злослутница може погодити).
„Турчинъ мене на мейданъ зазива,
„Цар' Уроша хоће да покає. 510
„Я не могу боя учинити,
„Главни су ме издали юнаци,
„И войводе одустале мене,
„Нико поћи садъ узъ мене неће.

(Продужиће се.)

Арапи у пустиньи.

Доспѣо си на край предѣла и людскогъ живота, предъ тобомъ се шири тихо море пустинѣ — неизмѣрима пешчара. Ты на ню ступашъ са потайнимъ нѣкимъ ужасомъ. Іоштъ ти мало остає слушати гласъ човечій, пѣванѣ птица, риканѣ, непрестано блеянѣ стада', свирале пастирске и шуштанѣ ветра по дрвећу. Мало по мало све то нестає, губи се. Шарено преливанѣ боя' такође се губи. Ты ништа невидишъ осимъ праву пругу песка и надъ ньомъ као разапето небо. А између тога остає опетъ ништа и ништа.

Што далѣ идешъ животъ све већма престає. Животный задай природе, когъ ты пре пазіо ниси, нестає у шуштаню воздуха међу редкимъ влатовима траве. Тишина є страовита и ужасаваюћа.

Невидишъ никаквогъ брежулька баремъ каквогъ кртичняка међъ тобомъ и зреникомъ. Ты си са твоимъ камилама єдиный у природи живота.

Ты далѣ ступашъ, ослушкуєшъ каквогъ гласа крозъ смртну тишину, кои бы те водити могао; али све ћути. Твой воћа показує ти простомъ немо два копля, коя се изнадъ песка дижу, нѣгово су око стра и пустиня изоштрили. Ты ништа невидишъ. Потомъ видишъ две црне точке на хоризонту са твоимъ увеличаваюћимъ стакломъ, а твой ій воћа за два коньика познаде. Они су те одавна смотрили єръ се уставише. Затимъ се пажльиво приближиваше; синове пустинѣ плаши само твоє страовито огнѣстрелно о-

ружѣ. Они стрепе одъ нѣга кадъ га само угледаю и руке ньине повлаче се одъ плячке.

Ты ій гледашъ. Црни су, мали а мршави, образацъ ньинове суве пустинѣ. Ты ій пыташъ: „Гди седи Емиръ? я самь нѣговъ пріятель и имамъ на нѣга заштитно єдно писмо.“ Они те пріятелски одведу къ станишту кудъ ты оѣешъ. Они ти покажу нѣгове чадорове. А ты невидишъ ништа, невидишъ са увеличаваюѣимъ стакломъ ништа, што ньино соколово око онако голо види.

Ты преноѣишъ а уютру опазишъ црну нѣку точку, коя се све више и више увеѣава, у само є вече достигнешъ и хтео бы тамо за ноѣиште иѣи; алъ твои разумни воѣе недаду ти опоминюѣи те; велики и зли пси ноѣу у великимъ гомилама обколяваю чадоръ Емировъ и станиште и стоє као запета пушка, да свакогъ оногъ разтргну, кои бы се усудіо тамо приближити.

Рано сутра доѣешъ у кругъ црны чадорова. У среди стои веѣій Емировъ зелене боє, окруженъ чадорима нѣгове породице, а одвоєнъ одъ чадорова своГъ племена подалекимъ разстоянѣмъ.

Тебе доведе воѣа подъ нѣговъ чадоръ. Нѣга ту нема, єръ є юче отишао да провиди пустиню.

Видишъ троє мужке деце и єдну девойчицу гола іошъ спаваюѣій: трогодишнѣ єдно дете почива на кобили; меѣу кокошима пакъ, измеѣъ коня, и на ньима дремаю друга.

Кобила подиже главу, спусти пажльиво спаваюѣе дете съ врата и оде полако преко спаваюѣе деце да господара поздрави.

Арапинъ, кои є сада твой угоститель постао, пружи ти руку вичуѣи; „Некъ є съ тобомъ миръ,“ оне исте речи, коє є Аврамъ пре толико столеѣа казао: а ты му одговарашъ: „И съ тобомъ некъ є миръ.“ Потоме подигне дванаесть и више пута твою руку а свою полюби пытаюѣи те: „Како си ми брате?“ а ты опетъ нѣга дванаесть пута то исто запыташъ.

Па онда те полюби у браду, єръ у источнымъ земляма носе люди браде, само несмеду робови и онай, кои є осрамоѣенъ или обезчешѣенъ. Притоме говори: „Нека Богъ на мой чадоръ съ твоимъ долазкомъ благословъ изліє и у нашъ станъ. Добро ми дошао!“

Ты му одговоришъ одъ прилике опетъ тако. Онъ те полюби наново у браду са новымъ поклономъ. И ты томе одговарашъ.

Садъ те текъ узме за руку и у мензилъ одведе, или чадоръ Емировъ за госте, коме є дете твога воѣе веѣъ явило за тебе.

Кадъ уѣешъ наѣешъ Емирове люде како веѣъ стеру ѣилиме, ястуке и т. д.

Емиръ ступи садъ у чадоръ да тебе поздрави. Опетъ наступе дугачки поклони, грлѣня и полюбци у браду. Донесе се чибукъ и кава, твоє камиле отоваре, побрину се за твоє конѣ, напоє ій и нараде. Учтиво те запытаю шта имашъ волю, оѣешъ у стану на конакъ остати ил' ѣешъ далѣ путовати и кудъ.

Ты изјасишъ твой посао. Донесе се ручакъ. Твоє дружство сачиняваю найодабраніи люди изъ стана; учине ти почестно место. Съ тобомъ се обходе на найлепшій начинъ. Што найлепше има преда те се изнесе; ту ти є кукурузъ, млеко, сиръ, воѣе и медъ. Ако ли си у гостима кодъ Емира, буде и кувана и печена меса. Єло се левомъ рукомъ недодира него све десномъ. Руке се са цепномъ марамомъ изпрашу, коя се после преко колена простре. Кадъ се єде онда се ништа не говори. Свакій чешља прстима свою браду, коя є станиште анѣела. Донесе се чибукъ и кафа и онда се почне разговарати. Све є весело и по гдекои прича изъ „хиляду и єдне ноѣи“ приповедке.

Ако само єдну ноѣь у стану останешъ и другогъ ютра одешъ да видишъ Емира, или чега другогъ ради, даю ти доручакъ, старешина се постара да дозна за твоє добро здравлѣ и за спаванѣ.

Кадъ оѣешъ да одпутуєшъ старешина се извинява што те ніє могао болѣ дочекати. Жао му є што си се тако замало бавіо. Разстанакъ є такоѣе у изражаима богатъ. Грле се, по сто се пута Богомъ благосиля, потомъ долазе и полюбци у браду, па онда пояхиванѣ на конѣ. Препитателна средства за тебе и за твоє камиле, као и зобь за конѣ, све є то повезано и намешѣено. Ако су опасни путови іошъ те до у првый станъ одпрате.

Тако бы те ако бы што какавъ твой конь заведмого или се иначе ты коимъ посломъ задржавао за осамъ и више дана држали. Можешъ ако имашъ волю при разстанку дати комъ слуги кою маленкость вештачку и онда благосиляня добри людій далеко за тобомъ звоне. к. н.

Мода.

Ніє башъ найпробитачніє озбиљно о моди говорити, єръ є ова богиня тако непостояна: Оно што є юче по моди было ніє веѣе више данасъ и т. д.

Свуда имаю они люди, кои хоѣе по моди да живе, преко мере посла . . . они немаю ни єданъ тренутакъ ока одмора: ютро, подне, вече, концертъ, балъ, тоалетъ . . . пакъ и то све іоштъ доста ніє! И самъ квартиръ, собный намештай, ношиво, екипажъ, коньи, амови, єдномъ речи све мора по моди да будне. А мода се свакій часъ меня . . . то є башъ права неволя.

Они люди, кои само по моди живе, сматраю себе као Богъ зна како несретне, кадъ они оно, што є по моди оскудѣваю: „и та марама на врату ніє веѣъ више новлъ; капутъ незакопчава се садъ веѣъ подъ грклянъ; овай шеширъ нема найновію форму; та се боя неноси више; таки се шталови за шетанѣ неупотребляваю више.“ Ако є ко тако несреѣанъ, да є у шетаю пре нежели што є своє ствари добро промотріо, изишао, онда є тай за друштво по моди изгублѣнъ човекъ. Онда нека слободно бега, докъ га іоштъ ко видіо ніє, єръ є иначе пропао.

Али на срецу нису зато опетъ сви люди на свету робови моде постали. Даровити люди немаю када да о ньой мисле, єръ они и за друге ствари мало времена имаю; строги и немилосрдни философи кадкадъ є толико презиру и противъ нѣ вичу, да неможе грѣе быти.

Одъ пре се догодіо некій смешанъ случай у Паризу. Нека дама одъ прилике око четрдесете године стара уважавала є моду као нешто найвиспреніє и найболѣ на свету. Ніє была лепа, пакъ є зато опетъ кадкадъ такове альине носила, да су є іошъ ружніомъ чиниле. А зашто то? зато, што су по моди быле.

„То ніє по моди,“ быле су іой найслаѣе и найлепше речи; ни за коє благо не бы она одъ овы речій одустала была. Често є говорила:

„Све оно што є годъ по моди, мора лепо да стои и да одликує.“

„Али кадъ є што смешно у моди?“

„То не може никако быти.“

„А кадъ вамъ оно, што є по моди, ружно стои?“

„Зато я ништа немаримъ.“

„Кадъ бы васъ она приморала, да вы вашъ вратъ го носите, а вы н. пр. немате лепъ вратъ?

„Я бы се зато опетъ тако носила.“

„А кадъ бы мода была, да до колена сукнѣ носите?

„Я бы и то чинила.“

„Пакъ . . . да вамъ се іошъ и подвезе одъ чарапа виде?

„О, све бы я дала да се види, што годъ бы по моди было.“

Мужу ове даме, кои є сасвимъ противны мислій быо, падне єдаредъ на паметь, да нешто начерта, пакъ да то своіой жени у место журнала подметне. Онъ начерта даму, коя є на глави у место другога накита, грдну и репату репу имала, и подъ овимъ начертаніємъ напише: „Права природна репа.“

Дама є дуго времена начертаніє са проницателнимъ погледомъ сматрала пакъ онда повиче:

„О, како є то за чудо лепъ копфпуцъ! како є оригиналанъ: башъ права природна репа! Е гле садъ се и растѣція у коси носе!“

Нѣнъ мужъ чинеѣи се о томе невешгъ рекне іой:

„Та ніє то ништа, бога ти! Та то нема никаквогъ смисла. Я неверуємъ да ѣемъ се ти усудити, да се тако смешно накитишъ.

„А зашто не, богати? Та то ніє ни найманѣ смешно а ружно . . . а ружно . . . зацело ніє . . . то є садъ у моди, пакъ сотимъ свршенъ посао. Нека ми одма єдну репу донесу. Мы ѣемо данасъ иѣи у оперу, я оѣу, да се са овимъ копфпуцомъ прва покажемъ.“

Мужъ се претварао, као да іой онъ то іошъ сасвимъ неодобрава, али жена оѣе на оѣе. Она углави одма репу у косу пакъ овако накиѣена оде у оперу. Нѣной су се моди сви чудили и дивили, али не онако, као што є она мислила. Сви су є на очигледъ измеѣавали и ругали іой се, тако да є она лако видити могла, да се то све на ню односи. Сирота дама врати се сасвимъ жалостна и зло разположена куѣи.

„За предивно чудо,“ рекне она, „мой є копфпуцъ быо по найновіой моди, пакъ су ми се опетъ сви смеяли.“

„Моя любезна, одговори мужъ, я самъ ти казивао, да теби никаква мода недоликує; треба да се по твомъ лицу управляшъ. Репа плавомъ лицу ни на кои начинъ доликовати неможе.“

Одъ то доба ніє се та дама башъ тако строго по моди и журналима владала.

Черте изъ живота Великогъ Петра.

Іоштъ у найранніой младости образовао се Петаръ Великій за войника, сносіо є съ радосћу све тегобе и незгоде, кое є войничкій животъ са собомъ доносіо, и навикао се быо на найпростіи и найсуровіи начинъ живлѣня. Кадъ му є єдва десетъ година было, саставіо є онъ у Москви изъ млады племића єдну роту войника по начину немачке правилне войске, живіо є у стану те роте подъ шаторомъ, и подчинявао се сведневанимъ упражненима и извршавао є све послове просты войника. И зато є онъ одбіо одъ себе, назвати се капетаномъ ове прве правилне у Русіи войске; него є шта више почео служити одъ найнижегъ степена, како бы само и онъ самъ службу войничку основно изучіо. Онъ є дакле неко време быо и добошаръ, а затимъ пуны 12 година простъ войникъ. Кадъ є быо одрећеный за стражу данъ, онда є спавао са другарима своимъ подъ шаторомъ, или у дашчари, стражаріо є и ноћу и даню, и єо є са осталимъ найпростію войничку рацу. Кадъ є єдномъ грађено єдно утврђенѣ за войничка упражненя, довлачіо є онъ са осталимъ войницима землю у колицама, коя є онъ самъ направіо. Овимъ начиномъ не само да се младый юнакъ и самъ навикао на све тегобе, него є и свима онима, кое є за воєну службу ображавао, добримъ примеромъ предходіо. Суєтно воображенѣ о преимућству благороднички фамилія онъ є свакомъ приликомъ исмеявао; напротивъ тога тежіо є онъ улити отечественомъ племичству право и достойно честолюбіє, да сирѣчь собственомъ заслугомъ по примеру нѣговомъ до чести, достоинства и преимућства доћу. Ова мысао и тежня Петра Великогъ дала є повода указу нѣговомъ одъ год. 1722. гласећемъ о разпореду и устройству чинова, по коме указу опредѣлявана є само правителствена служба преимућство єдногъ лица надъ другимъ, и да нико неможе другій чинъ уживати, него онай, кога є у служби получіо; кои пакъ не служи или ніє никадъ служіо, тай да неможе имати никакавъ чинъ.

Кадъ є после овы юношески воєны упражненя постало мореплавство и подизанѣ флоте, наймилій посао и заниманѣ Петра I., кои є самъ у Сардаму и Амстердаму као простъ раденикъ у бродницама радіо, служіо є овай неодморный владаоцъ исто тако, као и нѣгови поданици и на флоти, починюћи одъ найнижегъ степена, и дотерао є у служби до контр-адмирала, чимъ се онъ яко задоволявао, тако, да є подпуно признавао заслуге свои адмирала и вице-адмирала, кои су одъ нѣга у чину старіи были. Єданпутъ быяше упразнѣно єдно место вице-адмирала, кое бы се попунити имало. Царъ Петаръ Алексієвићъ поднео є прошеніє адмиралской колегіи, и моліо є за то место контр-адмирала, излажући своє досадашнѣ заслуге у морской служби. Стварь ову узела є адмиралска колегія у зрело разсуђенѣ, и дала є ово упразнѣно место другомъ контр-адмиралу, а одбіяо є просбу Петра Алексієвића слѣдуюћимъ одговоромъ: Колегія адмиралска признає нѣгове досадашнѣ заслуге, и нада се, да ће се онъ и у будуће одликовати и іошъ заслужніимъ постати, и дає му надежду за скоро аванзиранѣ у чину, чимъ се буде згодна прилика и празно место показало. Но сравнивши нѣгове досадашнѣ заслуге у морской служби са заслугама оногъ другогъ контр-адмирала, нашла є, да онай дуже на мору као флотскій официръ служи, и да се при млогимъ приликама на мору сяйно одликовао, чега ради ніє могла адмиралска колегія другчіє по правичности поступити, него є засадъ дала првенство ономъ другомъ, и произвести га за вице-адмирала.“ Петаръ є быо врло задоволянъ са овимъ одговоромъ, и рекао є при двору, кадъ се речь о овомъ аванциранію повела, слѣдуюће: „Чланови адмиралске колегіє врло су добро и правично судили. Да су они были толико подли па да су изъ ласканя мене моме садругу предпоставили, они бы зацѣло скупо зато платили.“

Зачинци.

Речь „фала,“ често се мене на место многи други рѣчій, кое су сасвимъ другогъ значеня, као н. п.

* Ако одешъ у кафану, маргеръ ти доће и понуди те са црномъ кафомъ, ты му рекнешъ фала, то значи: „немамъ мамурлука да піємъ киселицу.“

* Ако извадишъ кесу са дуваномъ, а некій услужный пріятель запита те, „оћете ли артице за цигару,“ ты му рекнешъ „фала! т. є. иди па купи дувана ако ти треба!“

* Ако одешъ шетнѣ ради у пивару, а келнеръ те запита оћешъ ли пива, ты одма потуришъ твое „фала,“ то значи: „нисамъ донео лонче за квасацъ.“

* „Фала“ рекнешъ често и ономъ асталскомъ пріятелю, кои, видивши те спремаюћегъ се на ручакъ, покланяти се и виче ти: Желимъ вамъ пріятанъ ручакъ, а то значи: Опростите, и я самъ данась туђъ гостъ.

* Ако одешъ у читалиште, па тражишъ Кладерадача или Подунавку, а други те нуди са новинама Народнимъ или другимъ ты рекнешъ одма „фала т. є. не спава ми се.“

РЕБУСЪ.

(Народна пословица).

Куће тасло, па тасло фати се нашло.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Петакъ. Познаешъ ли ты некогъ Голотрбића?

Еракъ. Іокъ! Непознаемъ га.

Петакъ. А некога Шмалцбергера?

Еракъ. Кога?! . . . Шмалцбергера? . . . То бы іошъ пріє Голотрбића познао.

Еракъ. Чудне ствари! контрола є укинута, а и одъ желъно очекиване чини ми се, да неће ништа быти.

Петакъ. И мени се чини, да одъ нѣ ништа быти неће.

Еракъ. А зашто да небуде ништа одъ нѣ?

Петакъ. Што се боє, да ће и репата звезда на ню ма и незвата доћи, а она носи са собомъ велику метлу.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Кодъ насъ су виногради скоро већъ сви обрани. Туже се люди, да имъ берба башъ ніе испала по жельи, єръ се баръ єдна трећина манѣ добивало вина него лане. И изъ Фрушке горе долазе намъ такове вѣсти о берби, и тамо, веле, неће у пола толико вина быти колико лане.

— Пароплавна агенція обзнанює, да ће одъ Понедельника 29. Септембра о. г. почети, пароброди за путнике по слѣдующемъ реду пловити: Изъ Земуна у Пешту: Недельомъ, Понедельникомъ, Средомъ и Петкомъ, у 10 сатій пре подне (за три дана). Изъ Пеште у Земунъ: Понедельникомъ, Средомъ, Четвртномъ и Суботомъ, у 7 сатій изютра (за два дана). Изъ Земуна у Оршаву: Четвртномъ и Недельомъ, по долазку пештанскогъ брода. Изъ Оршаве у Земунъ: Вторникомъ и Суботомъ изютра. Изъ Земуна у Сисакъ: Понедельникомъ и Четвртномъ, у 12 сатій у подне. Изъ Сиска у Земунъ: Вторникомъ и Петкомъ изютра. Зато што є вода у Тиси врло опала, нећеду до далѣгъ разположеня, парне лађе за путнике између Земуна и Сегедина пловити, но робе примаће се за све штаціє на Тиси као и досадъ.

Београдъ. Немогу пропустити, да вамъ о грозномъ случаю неявимъ, кои се овде ноћу између 23. и 24. о. м. догодіо. Г. Коста И., адвокатъ, пао є съ врха басамака на трећемъ спрату у зданію кодъ єлена тако несретно, да є на месту мртавъ остао. Покойникъ, синъ обштепочитованогъ протопресвитера г. С. И. и синовацъ єдногъ высокогъ достоинственика наше цркве — было є човекъ валянъ и наученъ, притомъ іошъ младъ, благе нарави и поштеногъ карактера. Одъ неколико година овде у Београду адвоцираюћи стекао є кодъ свію оны, кои су съ ньиме ма у каквомъ одношеню были, почитанѣ и поверенѣ, а родительи и пріятельи оплакую у нѣму милогъ сина и вѣрнога друга. Лака му земльица была! — Исте ноћи некій Коста, бакалинъ на Сави, добіє неколико ножевны убода одъ лопова, кои се у дућану нѣговомъ прикріо и поарати га намеравао. Лоповъ тай было є Турчинъ; онъ є по фесу, кои є у дућану остао, другій данъ уваћенъ и власти преданъ, где ће за своє дело награду пріймити. Убоди пакъ — кажу — да нису опасни, и да ће ій страдалникъ моћи преболети. —

— Изъ Вуковара являю, да є између Варадина и Осека направлѣнъ брзоявъ, али да нигди нема на томъ простору брзоявне штаціє. Жица ніє одъ бакра него одъ обичногъ гвожђа.

— У Суботу 14. Септ. отворило є скупштину свою у Бечу дружство Филолога. Између осталы говоріо є г. Професоръ Миклошићъ слово о узајмности класичне, дакле съ єдне стране о изтраживаню грчкогъ, латинскогъ и источны єзика, съ друге стране пакъ о изтраживаню помодне, германске, романске и славенске филологіє. Назначіо є, како су одкровенія на области єдной свима другима, посредно или непосредно добро долазила, єрбо єзици имаю као и религіє и нрави кодъ различны народа до душе свагда разне видове, али ипакъ сачуваше трагове сродства. Затимъ се обазрео на важность народногъ епоса, коега постанакъ изъ народны пѣсама дає се по већой части доказати. Тако є финско стихотвореніє Калевала текъ у новіє доба составлѣно изъ постоећи народны пѣсама, а єданъ немачкій пѣсникъ покушао є подобно съ успѣхомъ изъ србски народны пѣсама. Признао є найпосле заслуге нѣмачке филологіє поради сравнителногъ изтраживаня єзика, коя се изобразила ученѣмъ класичне филологіє. (Св.)

— Господинъ баронъ Сина намѣрава у Гедели велику єдну галерію ликова завести, у коіой ће исключително аустрійски вѣштаци заступлѣни быти.

— Изъ Дубровника пишу зв. бечкимъ новинама, да су знатне новчане пошиљке приспѣле на князя Данила. Тако є добіо ови дана преко рускогъ конзула у Трсту неколико хиляда дуката, а преко некогъ французскогъ капетана 60,000 франака у златнимъ Наполеонима. То є наравно учинѣно веома обазриво, да остане стварь у потаи. (?)

— У Сплѣту є на петомесечный затворъ осуђена єдна особа, коя є измамила была єдномъ простаку три дуката у злату, преваривши га да онъ има средства да може єдногъ нѣговогъ сына одъ войнике ослободити. Почемъ є онай сирома у нади преваренъ остао, ова стварь изиђе на видило. Подобни примери правде врло су спасоносни.

— Общ. Нов. пишу изъ Єрусалима, да се међу тамошньимъ мухамеданцима начинила єдна секта, коя Мухамеда ни за што недржи.

— Изъ сѣверне Арапске являю за опасну побуну. У покраини Асиру станую неки независни слободни Мусулмани, кои се држе за потомке Мохамед-бен Абд-ел-Вахаба, кои є године 1753. основао секту Вахабита. У прошломъ столѣту и овога столѣта яко су напредовали; и Турци, и Персіяни држе ій за горе ђауре одъ христіяна. Године 1801. устану на Турке и 1808. године отму Дамаскъ. После неколико година поврате Турци, што су изгубили, а године 1814. зароби Мехмед-Алія ньіовога поглавицу. Одъ неколико година почели су се Вахабити опетъ дизати. Они су више пута нападали на Турску, протерати су лани бажибозуке изъ Джезана и отели су одъ Турака варошь и область Гонфоду. Међутимъ су Бедуини 2000 Турака потукли на другомъ месту. То се догодило у Юнію и Юлію и Порта хоће сада да преустрои войничку управу у Арапской.

— Велико руско дружство паробродарства наймило є єдно пристаниште и у Алгеріи, где ће држати стовариште угля.

— Петроградски листови доносе известія о царевомъ путованю, кои се съ царицомъ и великомъ княгиньомъ Маріомъ Александровомъ кренуо по гвозденомъ путу до Ивера, куда є іошъ оно вече дошао. Сутра данъ посѣтіо є съ царицомъ манастире и идућега дана кренули се царица далѣ до Клина, и преко Дмитрова и Ростова до Ярослава, царъ є пакъ остао у Тверу, где ће прегледати различне заводе и после за царицомъ отићи. Царъ и царица неће одма ићи у Москву, него преко Ярослава по Волги до нижнѣга Новгорода, а отуда вратиће се у Москву, где ће у Кремлю неколико дана остати. У нижнѣмъ Новгороду быти ће изванредне светчаности за бавлѣня царя и царице. Башъ прве седмице месеца Септембра тамо є найживльи великій вашаръ, на кои долазе различни азіятски народи. До 80.000 кола дође тамо томъ приликомъ и донесе робе, коя вреди до 50 миліона рубаля. Киванци, польски Жидови, Букарци, Чухонци, ногайски Татари и Калмуци, у кратко найразличніи народи стичу се ту у своомъ народномъ оделу, а то є врло диванъ погледъ.

— Изъ Париза являю подъ 31. о. м. Данасъ є саранѣнъ Князъ Ђика. За богатимъ са 6 коня запрегнутимъ колма ишао є єданъ православный свештеникъ у „великой“ одежди. Князъ є было 46 година старъ, и као што обште говоре, одвећъ милостивъ. Погребу є присутствовала нѣгова мати и млада нѣгова красна супруга, такође членови турскогъ посланичества овдашньи, Власи и силный светъ. Одъ двора нису была ни єдна каруца.

— У Бриселу се слободи печатнѣ подиже величествена штатуа. Калупъ є 20. Сept. већъ приспѣо на коли изъ Антверпина. Скоримъ ће се штатуа сама у кр. ливници лити.

— Имери, грчкомъ листу, кои излази у Трсту, пишу изъ Атине, да є 20. изишла єдна краљевска наредба, да се зида у Атини нова гимназія, коя ће се звати Зосимова гимназія, у честь браће Зосима, кои су много чинили за просвету грчкога народа. Истій листъ явля, да є г. баронъ Сина, грчкій посланикъ у Бечу, дао грчкой влади 200.000 драхма на благотворне цѣли. Говори се да ће онъ доћи у Атину, кадъ се стане акдеміи темель полагати.

Станѣ воде.

На Дунаву	. . . . .	1 ст. 9 п.
На Сави	. . . нарастла са	1 „ 5 „
На Тиси (Кодъ Тителa — Августа)		— „ — —

Съ данашньимъ листомъ свршавасе трећа четвртина овогодишнѣгъ течая Подунавке.

Млоги одъ наши предбройника нису намъ іоштъ предплату положили: мы ій найучтивіє умолявамо, да бы то што пре учинити изволели.

Печата, издає и одговара кньигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предбројити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 40. У Земуну 5. Октобра. 1858.

Битка кодъ Малплакета.

Приповедка.

„Набави намъ вина, Филипе! я самъ послао наше слуге да се одмараю. Мы ћемо пити а спаванѣ одложити на сутра.“

„Болѣ бы было да се и мы за неколко сатій одморимо!“ одговори овай. „За сутрашньій посао треба ће намъ снага.“

„Не!“ повиче Алфонсъ. „Мы ћемо пити! пити, као да бы свакимъ жельнымъ гутљемъ животъ црпили. Ко зна, да неће судба іошъ сутра талогъ одъ тога излити на бойномъ полю у пурпурнымъ капљама срца.“

„Па башъ зато,“ одговори Филипъ озбильно, „мени се не піе, него бы радіе држао рачунъ са самымъ собомъ, па себе у молитви да укрепимъ.“

„Рачунъ!“ повтори Алфонсъ лагано, „тада рачунъ држати! Али пре него што самъ кадаръ књигу срца за истый отворити, каменѣ стотинама ока тежко мора се найпре са срца сваляти, и зато набави вина, Филипе. Єръ што было яче куца, тимъ се радіе отвараю узке груди пріятелю, а ты треба да ми помогнешъ, да каменѣ свалямо! Пребди ову ноћь, Филипе, са мномъ, коя лако може быти последня, и мене гони неко непобѣдимо чувство, да ти мою унутрашньость одкріемъ.“

Филипъ се іошъ затезаше, тада га Алфонсъ увати за руку, и рече:

„Я те любимъ као могъ сына! Оћешъ ли примити моє дуго уздржавано поверенѣ као заветъ?“

„О, радо! радо!“ повиче Филипъ.

„Но, то дай вина!“ навали Алфонсъ на нѣга. „Єръ я оћу найпре, да срце ватренымъ капљицама поквасимъ.“ Филипъ оде.

То є было 9. Септембра године 1709. у вече, у очи судбепуне битке кодъ Малплакета. Четири велика юнака, Евгенія и Малборугъ на єдной, а Виларсъ и Буфлеръ на другой страни, лежали су са своіомъ войскомъ єдно другомъ на супротъ. Ноћь є была тавна и облачна, и докъ є спаванѣ уморну войску іошъ єдномъ позвало на зелено полѣ, као госте, ишао є нѣговъ братъ, смрть, тіо по ньой, и брояо є свою добить, за кою є мысліо, да сутра у землю сакріє.

Алфонсъ д' Аламбертъ служаше као официръ у француской войсцы, а садъ као аћутантъ генерала Виларса; Филипъ отъ Сен-Гудрана, богатъ, независимъ младићъ, кои є као своєволацъ понудіо маршалу услуге своє, и одъ овога съ радосћу примлѣнъ, поверенъ є было руководству изкусногъ, озбильногъ Аламберта. И овай є тако омиловао младића, да га одъ себе никако не раздваяше, па и шаторъ свой съ ньимъ деляше.

Управо сада доће Алфонсъ одъ маршала, съ коима є планъ правіо за сутрашню битку. Она се морала учинити, єръ се хтело побѣдоносномъ напредованю аустриско-енглеске войске брзый край учинити, и Монсъ спасти. Тренутакъ быяше удесанъ, и маршали хтедоше напасти съ освиткомъ сутрашнѣга дана. Списцы су были раздани, и войску є само требао да краткій одморъ опорави.

Но Алфонсъ не хтеде спавати. Нѣгова душа бяше у великомъ покрету, єръ образъ сутрашнѣгъ дана излазаше му грозећи предъ очи. Премда се и онъ у више биткій борію, а у пляди прилика свой непоколебимый духъ показао, али сада му се чиняше, да га є нека особита слутня обузела, коя є сигурно єдинимъ случаємъ постала. Одъ неколико дана налазила се у француской войсцы и єдна циганка, коя є као маркетаница узъ ню ишла и своимъ знанѣмъ побудила є пазльивость свію. Радо су ишла къ ньой, да имъ прориче, єръ она знаћаше речи своє врло вешто наместити, и радо се кодъ нѣ піяше вино, єръ сви любляху нѣно чудновато владанѣ. Само Алфонсъ чиняше се да є башъ хотимице избегава, и онъ примѣти съ неописанымъ немиромъ, да є она подигла свой шаторъ близу нѣговогъ. Али данасъ піе могао ню избећи, єръ више нѣговы другова шалећи се увукоше га къ циганки, заштуто вина, и докъ су пили, неки зактеваю одъ старе, да іймъ прориче, єръ су особито желили знати, да ли треба скоро какву битку очекивати, и ко ће се одъ ньи изъ исте вратити? Весели пытачи и не слућаю на скоро рѣшеніе, єръ су предводители наравно задржали у тайности сутрашньій нападай одъ велике гомиле, и само искусномъ и вештомъ оку не могаше се сакрити нужда скорашнѣ какве битке. Алфонсъ се смеяо у себи сретньомъ незнаню млады официра, кои безбрижно пћаю судбини своіой на сусретъ; и кои се играю са своіомъ будућности, докъ се оку нѣговомъ простираше сутрашнѣ полѣ съ лешевима; онъ се немогаше уздржати, да ій све испытуюћи не погледи, да ли не стои на комъ цветаюћемъ лицу смртный знакъ какавъ? но онъ примѣти само животъ и снагу, и чу, како повторително навальиваю они на циганку, да имъ прориче. И ова напоследку приступи къ округломъ столу, на комъ се пило, погледи свакоме оштро у лице, заште да іой се руке покажу и започне: „Ослободите ме данасъ одъ одговора, єръ кадъ сутрашньій данъ осване, нећете ме више пытати, єръ ће многи одъ васъ быти паметніи одъ мене, ако можда и немъ.“ Они се почну смеяти томъ тавномъ изреченію; но Алфонсъ, кои самъ разумеваше смысао речій нѣны, скочи, и повиче: „Проклета вештицо! ћути, кадъ ти є ђаво допустіо да завиришъ у нѣговъ мрачанъ сандукъ.“

„Лагано! лагано! проговори циганка. „Ко носи каменъ на срцу, тай некъ га сваля одма доле, пре него што земля своє каменѣ на истый насте, и господару, вы имате овде до сутра іошъ много чинити, єръ на вашой руци стои нешто написано!“ — „О, а шта стои на ньой?“ повичу любопытно официри, и захтеваю, да іой Алфонсъ свою руку пружи. „Но добро,“ рече онъ, кадъ га вису всѣхъ хтели на миру оставити, „шта читашъ ты у нѣнымъ дубокимъ борама?“ Циганка увати обема рукама нѣгову, и рекне: „Да сте заборавили, много поправити!“ Съ тимъ речма хтеде она оставити шаторъ, но Алфонсъ, кои на єданпутъ на своіой руцы опази прстенъ, кои є нѣму врло добро познатъ было, повиче у найвышемъ узбуђеню: „Бѣдна обсенарко!“ счепа свою чашу и баци є за ньомъ яростно; но циганка є съ лакоћу увати, напуни виномъ, из-

піе е живо, и повиче, излазећи изъ шатора: „Да живи Алфонсъ одъ Аламбре!“ Алфонсъ пакъ побледи, навуче шеширъ сасвимъ на очи, и оде.

Речи циганкине и прстенъ, кои му е на прстъ тайно метла, яко су потресли нѣгову унутрашньость, и онъ не хтеде спавати, кадъ га е маршалъ одпустіо, него науми дуго затворено срце своме пріятелю отворити.

Филипъ отъ Сен-Гудрана уђе напоследку у шаторъ съ едномъ котарицомъ вина. „Одъ кога си узео вино?“ упыта Алфонсъ.

„Одъ циганке,“ одговори Филипъ. „Нѣнъ намъ е шаторъ найближій, а и све друго у стану већъ спава!“

„Али зашто си три чаше донео?“ запыта Алфонсъ опетъ.

„Стара ми е сигурно неотице у корпу метнула!“ рече Филипъ.

„О, молимъ те!“ продужи Алфонсъ, „уклони ту трећу чашу, она ми яко смета! она изгледа као трећій човекъ, а я желимъ да самъ самъ съ тобомъ!“

Филипъ е метне опетъ мирно у корпу. Алфонсъ ходаше постоянимъ корацима по шатору, и више путій изпражниваше ћутећи свою чашу; тада застане, и замишлено сматраше прстенъ, кои ніе іоштъ скинуо было. „По другій путъ съ тобомъ прстенованъ?“ рече онъ; „првый путъ на несрећу, а садъ можда на смрть? Не!“ повиче, после мале почивке. „Шта ће овай прстенъ! нашъ е саюзъ прекинутъ!“ и съ тимъ речма скине га, и метне страшльиво на асталъ!

Филипъ немо сећаше и гледаше га зачуђено, еръ у таквомъ разположеню духа ніе іоштъ никада озбильнога свогъ пріятеля видіо.

„Зашто ме тако гледишъ?“ запыта Алфонсъ. „Можешъ ли прочитати написано на момъ челу?“

„Мене смућуе узколебано, душевно станѣ твое!“ рекне Филипъ тіо, и пружи му руку.

„Пусти га!“ продужи Алфонсъ, „я мислимъ, да ће ми после ове олуе лакше быти. Она вештица има право; я ћу каменъ са срца скинути, и онда съ Богомъ у бой!“ Садъ завѣсе одъ шатора болѣ навуче, узме столицу и приближивши се къ асталу, седне покрай Филипа.

„Видишъ,“ започне онъ, и покаже му прстенъ, кои лежаше на асталу, „око овогъ прстена, кои е богъ зна како дошао у руке оне вештице, вила се негда сва срећа моя! Я нисамъ твой землякъ; я се не зовемъ д' Аламбертъ; я самъ Шпаньолацъ и име ми е Алфонсъ одъ Аламбре! Я самъ рођенъ одъ богаты родителя, и одъ мога отца, кои бяше и самъ официръ у шпаньской войсцы, воспытанъ самъ было одъ ране младости за войничку службу. Онъ быяше страстный, дивльій човекъ, и мышляше, да необузданый духъ дичи войника! Зато самъ я растіо у пуной слободи волѣ, и нисамъ познавао никаква закона. Моя мати бяше противка страна мога отца; она бяше смерна и здраво побожна, и гледаше съ дубокомъ жалости будаласто поступанѣ свога супруга и мое дивлѣ растенѣ. Она е сигурно мало сретны дана и часова у своомъ супружеству доживила, еръ нѣне очи, опажао самъ я, да су често пуне суза быле. И будући да ми она непрестано добра чиняше, гди годъ само могаше, то самъ и я према ньой подраньивао велику любавь, и почео самъ се мало по мало гнушати мога отца, коме самъ приписивао кривицу тій мирны суза. Но онъ ми буде одтргнутъ наскоро на несретный начинъ, еръ кадъ хтеде еднога младогъ, дивлѣгъ коня припитомити, скочи овай съ еднога моста у реку, и утопи се како коньникъ, тако и конь.“

„Моя сирота, смирена мати држаше ову страшну смрть за казнь божію, и падне у меланхолію. Она е плаћала да се службе држе за отца и удвоявала своя побожна дѣла. И я често клечаше поредъ нѣ и моляше се Богу; но опетъ више у страу него у побожности, еръ ми е она вечно проклетство мога отца доста страшно чертала.“

„Я быя садъ дете одъ четриаесть година, снажно израстао, вештъ у тѣлесномъ упражняваню; у осталомъ пакъ найвећа незналица, еръ я знађаше едва нешто читати и писати. Мой отацъ нехтеде другоячіе, и свагда ми говораше: войникъ не треба ништа друго да зна, него како ће мачемъ владати! и я не хтедо друго ништа быти него войникъ. Али е моя мати на то мрзила, одведе ме Доминиканима *) и преда ме ньовомъ воспытанію. То за мене быяше права благодеть, еръ я нађо у томъ манастиру честне люде, кои ме се отечески приме, да страсти мое обуздаю, срце ми изобразе, и кои ме далеко съ наукама упознаду. Невеселость пакъ мое матере међутимъ се увеличала; она потврђиваше, да іой се мой отацъ на сну увекъ показуе, и да одъ нѣ захтева спасенѣ душе свое. Къ томе іоштъ и то дође, да моя сестра, коя быяше много млађа одъ мене, и любимица материна, падне у тежку неку болесть и често говораше у своіой занешености о ужасномъ изгледу мога отца о чему е доста путій чула гди мати говори. Мати быя у очаяню, она незнађаше, како бы свою душу умирити и милога детета животъ спасти могла. Она се обрати своме исповеднику, еръ іой лекари напоследку слабе надежде дадоше. Овай іой посавѣтуе онда, као едно спасительно средство, да учини завѣтъ какавъ за животъ детиный, и еданъ дѣо свога знаменитогъ имана да преда цркви, да се држе службе за спасеніе душе мога отца. Сирота, устрашена жена драговольно даде велику суму, и будући да е осимъ тога склоность мою къ войничкомъ животу држала за грешну, и мыслила мене небу спасти и съ ньиме помирити, она се томъ приликомъ ползуе и закуне, да ћу се я цркви посветити и свештеникъ быти, ако желимъ любимацъ іой остати!“

„Я се згрозимъ, кадъ ме воспытатели известе о завѣту материномъ, и то одобраваюћи, изпуненѣ исте мени су ослонили на савесть, да самъ я чешће желіо, да е болѣ да моя сестра умре, него да ме своимъ опоравлѣемъ баци у мрзкій, монашескій животъ; еръ моя страстна природа не быяше сходна за манастирску тишину, и моя склоность къ слободномъ, необвезаномъ животу войничкомъ, кои самъ мысліо, да ћу скоро започети, была е непобѣдима.“

„Моя сестра заиста оздрави, и са свію страна навале на мене, да испунимъ завѣтъ материнъ. Но опоминяня и претнѣ духовенства, и молбе мое матере и нѣно напоследку проклетство, не могаше ништа учинити противу мое непобѣдиме склоности къ слободномъ животу у лепомъ свету и противу неугасимогъ пламена, кои е већъ у моимъ прсима буктіо!“

Алфонсъ се овде задржи; врло побуђенъ устане, и навуче завѣсе одъ шатора іошъ болѣ, кое су тіо, као ноћно дисанѣ шуштале.

„Филипе!“ продужи затымъ далѣ, „я ти могу само съ мало речій казати, шта се збывало у момъ срцу. У твоимъ годинама лако се разуме найсветіе чувство стране душе. Я самъ любіо! Случайно упознамъ се съ едномъ прекрасномъ девойчицомъ одъ знаметите породице, коя е такође хтела узети закривало. Еднака судба приведе насъ едно другомъ ближе, и изъ узаймногъ саучастія роди се жарка любавь. Како самъ могао бацыти преко овога жара у срцу калуђерску камилавку, како ли допустити, да иза вечитогъ закривала прецвета лепота мое Изабеле.“

„У овой нужди и при навальиваню са свію страна, попустимъ напоследку привидно, и ступимъ заиста у манастиръ Доминиканаа.“

„Но за то време мышля я на средство како бы могао себи и своіой любезной помоћи, и спремао самъ све съ найвећомъ обозрителносћу за наше бѣгство. И Изабела се найпосле сагласи са мномъ, и нѣна вѣрна служавка Ана, коя е држала свою заповедницу сретнію у момъ наручію, него у манастиру, помогне ми, да извршимъ намеру одводеня. Заборавлѣна буду опоминяня мои учителя, заборавлѣнъ гнѣвъ цркве, заборавлѣнъ завѣтъ, стра, и пренебрегнута буде клетва материна! — Где, Филипе! тамо лежи прстенъ! — Кадъ ми га е Изабела у ноћи нашегъ бѣгства на прстъ метла, ништа више нисамъ у срцу носіо, него ню саму!“

„Данъ, у кои су ме хтели закалуђерити, одбегнемо срећно. Усамлѣна долина у Пирнеима, у коіой су само пастири обитавали прими насъ, и будући самъ я съ мудромъ брижльивосћу свакій трагъ нами заметнуо, то самъ мысліо да ћу овде са своіомъ любезницомъ сасвимъ безбѣданъ быти. Мы и не чуясмо ни о каквомъ гоненю, и живясмо у миру и любави.“

„Филипе! да ми е судба одкупити хтела блаженымъ станѣмъ оны дана, срећу многи последуюћи година, я то не бы држао за нешто особито!“

„Али то мое небо я самъ узмути. Мени се чиняше да самъ усамлѣнъ у друштву текъ ове две жене, и осећао самъ да ми е слобода притеснѣна; мужко чувство пробуди се у мени, кое е чезнуло за извѣстнымъ опредѣлѣемъ света, а не, да текъ само съ дана на данъ живи у

*) Редъ калуђерскій римске цркве.

чувству любави, него да може правити и извршивати и велике намѣре за будућность. Къ томе іоштъ веселость изабелину узмућивала су и пребацивання, коя є почела себи чинити збогъ нашега бѣгства и наше свезе, и у мутнымъ облацыма, кои су се збогъ тога надъ нами навлачили, указивао се и мени претећій ликъ моє бѣдне, дубоко устрашене матере. Я обећамъ за умиренѣ изабелино, да ћу ду'овника довести, кои ће венчанѣ наше свршити; зато ми ніє было толико стало, колко да бы разсеяность уклоніо изъ наше колебе. Тако се я усудимъ, изъ наше мирне, крише долине изићи, и учинимъ познанство у сусѣднымъ местима. Но тако я, несмотреный, покажемъ путъ нашимъ изтражительима у прибѣжиште наше. Єднога дана кадъ се хтедо вратити преко планине, и кадъ погледамъ съ вр'а исте у нашу долину, опазимъ съ ужасомъ да є наша колеба одъ войника обколѣна; опазимъ, како мећу Изабелу и Ану на кола, и како ій одводе подъ пратньомъ, а остали обседну улазке у долину а неки опетъ разсею се по планини, сигурно, да мене увате. — Мой цео духъ клоне, кадъ ово опазимъ. Изабели нисамь већъ више могао помоћи, и у страу одъ извѣстне, ужасне казни, почнемъ бегати, и безъ одмора трчао самь у найвећемъ страу, докъ нисамь доспео до француске границе."

У пограничной, єдной вароши нађемъ францускогъ, войничкогъ уписника. То самь одавно желіо; єзыкъ самь францускій знао, издамъ се за Француза и упишемъ се за войника. — Моє многоструко знанѣ, коє самь добыо кодъ Доминикана, лепо ми овде ползує, на мене почну пазити, наскоро одликовати ме, и будући да самь се я знао потребнымъ учинити своме старіемъ, то су се старали за мою срећу и я самь се пеняо са степена на степенъ. Ту самь было у своме елементу, желѣ моє быле су изпунѣне и я самь се осећао врло срећнымъ. Име самь моє променіо и назвао самь се Алфонсъ д' Аламбертъ; ништа ме ніє узнемиривало, и Изабела стаяше у светскомъ веселомъ тисканю пред-а-мномъ као заборавлѣный санъ. Већъ после десетогодишнѣ службе будемъ капетанъ и одъ маршала Виларса, у чіой самь войсци и было, особито добро примлѣнъ. — Сяйну бы срећу достигао да самь остао на овомъ путу, али особитый случай изведи ме на путъ єдно появленѣ, коє моє горде намере обори, докъ ми међутимъ даваше іошъ єдномъ надежде на лепу срећу."

Алфонсъ ућути, као да се удубіо у сладке снове. — „Филипе!" запыта онъ са зажаренымъ очима: „Филипе, знашъ ты за любавь?"

„Не знамъ," одгово и овай простодушно пріятельски, „іошъ є я не познаємъ."

„О! и ты ћешъ є познати!" продужи Алфонсъ одушевлѣно. „И у твоє ће се срце она увући и поздравити те умилнымъ гласомъ, као славуй постойбину у пролетнѣмъ ютру; тада се опомени мене и усамлѣногъ часа! — Гле, я самь было капетанъ; уживао самь наклоность войводе, почитанѣ моих другова и по изгледу судећи, было самь срећанъ човекъ. Но, опетъ є было часови, кадъ ми є, у момъ веселомъ, дивлѣмъ животу, предъ очи излазила жалостна судба оставлѣне Изабеле, и клетва материна, неизпунѣный завѣтъ одъ мене исканый, немо су ми крозъ срце продирали, као покоѣно звоно." —

„Садъ паднемъ у тежку болесть и никога не бяше, кои бы ме срдачно неговао и чувао. Мени се чинило да самь сасвимъ оставлѣнъ, и докъ су ме образи прошлости съ ужасомъ плашили, моліо самь небо, да ми пошлѣ или ангела, кои ће ме грѣха опростити, или смрть! — Но оно ми пошлѣ ангела. — Цыганка єдна, именомъ Біоренка, и, истину ти кажемъ, иста она наказа, коя є овде као маркетаница, дође съ єднымъ прекрасным девойчетомъ, тако одъ 13 година у кућу, у коіой самь я обитавао. Лепе черте полудораслогъ детета нешто су ме особито привлачиле, и кадъ се мило суштество чинило као да ме и оно тражи, и мени прилеплює, осећао самь, да є моє срце особито узбуђено и нѣму одато. Нѣно присуство свагда є разтерало тужно разположенѣ, и неописано блажено чувство, изливало се у мою душу, кадъ самь девойче кодъ себе имао. Стара се чиняше, као да радо гледи нашу нѣжну дружбу. Но текъ што самь оздравіо, ступи она єдногa ютра у мою собу, и рече ми: да ме мора оставити, и да є дошла, да се са мномъ опрости! — То ми прође као ножъ крозъ срце, єръ я нисамь могао више безъ девойке живити, и докъ самь є заклиньо, да ми остави свою кћерь, бацымъ іой пуну кесу новаца. — „Не, господине," рекне она, и любезно ме погледи, „я дете моє нећу продавати; али ако ћете вы ньой быти као отацъ, то она може кодъ васъ остати; после некогъ времена повратићу се и одвести є." Посрамлѣнъ узмемъ новце натрагъ, обећамъ све съ радосћу и стара потайно одпутує. — Девойчица была є съ почетка изванъ себе, кадъ є видила, да є одъ матере оставлѣна; но моя представляня и умиляваня напоследку є опетъ умире, и она се прилюби мени са своме любави. Но и моє срце быяше съ целомъ силомъ чувства наклонѣно само девойчици. Она ми є важила одъ свега найвише, и я не мышля ништа друго, него да є за себе задржимъ. Са страомъ и стрепенѣмъ мышля я на тренутакъ, у кои ће се стара повратити, да ми узме дете. Я дакле рѣшимъ, да се съ девойкомъ сакріемъ дотле, докъ не узнемогнемъ безпоречно именовати девойку моіомъ собственосћу. Нѣ ради узмемъ одпустъ и сакріемъ се съ моіомъ драгоцѣносћу у єданъ край у Француской. Овде самь є воспытавао за дѣвицу, за мене є у лепоти нѣной цветала; за себе самь нѣно срце нѣжно и безпорочно, нѣнъ духъ тако богато изобразіо, єръ мене она люби, више несумнимъ, на нѣнымъ ћу іошъ присма срће и мира наћи, кои већъ одавно узалудъ тражимъ!"

„Па си опетъ любезницу оставити могао," рече Филипъ, „и у войну си ступіо?"

„Маршалъ Виларсъ," настави Алфонсъ, „повратн се изъ Немачке, и прими врховну заповѣсть надъ овомъ войскомъ. Случайно дозна онъ за моє тайно пребиванѣ, дозове ме къ себи, и понуди ме чести пунымъ званіемъ ађутанта свога. Тада се пробуди у мени стара склоность войнику, и я држаше, да не смемъ ову прилику къ слави пропустити, єръ пріятелю, радо се указує любезницы као юнакъ. Я є оставимъ подъ сигурномъ заштитомъ и разстанемъ се, при свимъ нѣнымъ сузама. — Погле, садъ іой носимъ два ордена и неколико белега одъ рана, коє ми не стоє ружно, и скоро мыслимъ, опетъ се къ ньой повратити, да є назовемъ своимъ благомъ. Кадъ не бы было само стары образа изъ прошлости!" — Онъ ућути! — после дуге почивке настави опетъ: „Одкудъ є вештица дошла до прстена? одкудъ зна моє име? Да ніє послата за мномъ изъ Шпаніє, да ме тражи и упропасти?" Онъ извуче мачъ изъ корица и повиче беснећи: „Она треба да умре! прво ћу сва страшила разтерати, па онда, некъ свити данъ венчаня!"

Филипъ се труђаше да га умири и обећа се, да ће онъ одъ циганке тайну докучити.

„Добро!" рече Алфонсъ, „добро! но я за тебе имамъ іошъ єдну молбу, Филипе, на изпуненю коє, лежи моє спокойство, ако ће ти доста и тешко пасти."

„Захтевай!" рече Филипъ „за твоє данасъ указано ми поверенѣ, великій самь ти дужникъ."

„Ты си богатъ и независимъ," настави Алфонсъ, „ты служишъ као своєволяцъ и неморашъ за свагда остати у воєной служби. Ако се ратъ сада сврши, онда иди у Шпанію, потражи моє сродникe и пріятелѣ, разпытай за Изабелу, и помири ме съ ньима. Я се не страшимъ никакве жертве, текъ я самъ не смемъ се враћати и єдва се и усуђуємъ изкати нову срећу одъ будућности пре, него што се помиримъ са прошлости. — Обећавашъ ли ми то Филипе? — оћешъ ли повратити спокойство моме срцу?"

„Као што ми є моє собствено мило!" повиче овай, „заклинѣмъ ти се, ако ми небо продужи животъ, то ће после рата путъ у Шпанію быти мой првый посао!"

„Добро!" рече Алфонсъ. „То є каменъ са срца свалянъ! — Ондѣ лежи прстенъ Изабелинъ; узми га, пріятелю, и не скидай га съ прста; онъ нека те опоминѣ на изпуненѣ твога обећаня, єръ о томъ я нећу више ни речи споменути. — И садъ, дай руку брате! — Да се сретно видимо побѣдоносногъ вечера, после сутрашнѣ битке! да се сретно видимо у наручю любави, после помиреня."

Душа младићева была є дубоко узбуђена, и као одъ далеки слутня потрешенъ, сасвимъ озбиньно мете на прстъ изабелинъ златанъ прстенъ; тада се живо куцне чашомъ на сретно ваћенѣ.

„А гди вамъ є трећа чаша? и я бы съ вама пила!" проговори єданъ гласъ међутымъ, и кадъ се окрену, опазе ликъ циганке крозъ раздвоєне завѣсе одъ шатора.

„А! Біоренка, ты си то? — Ты долазишъ у згодно време!" повиче Алфонсъ, отвори итро шаторъ, и снажно увуче баку унутра.

„Само лагано! лагано!" проговори ова. „Тако се гости не воде къ асталу!"

*

„Ты си ми башъ драгій и пожелѣный гость.“ одговори Алфонсъ, „кога ћу изъ самогъ гостолюбія дотле гостити, докъ му дубоко у срце не загледимъ, или му нешто изъ срца не изчупамъ.“

(Продужиће се.)

Првый бой на Косову и смрть Вукашинова.

(Продуженѣ.)

„Тадъ одъ мене и синови реку,
„Ено Марко у Прилипу граду
„Сбратіо се съ Рельомъ и съ Милошемъ,
„Шиьима живи, шиьима погинуће,
„За баба му ни хабера ніе.
„И Андрія какогодъ и Марко
„Никадъ за ме да бы упитао.
„Я не могу съ Турцим' боя быти,
„Но слушайте мене старієга,
„Да ми наше покупимо благо,
„Да бѣжимо граду Дубровнику;
„Србію ћу землю напустити,
„Ето ньойзи нѣніехъ войвода,
„Нека бію, некъ узбію Турке,
„Осимъ мене, єръ за ме не знаду.
„Тако мене, браћо, послушайте!“
Умо Гойка, како томе каилъ;
Банъ Углѣша другу проговара:
„Авай мени, кодъ такіехъ брата!
„Єсте л' люди, имате ли душу,
„Да ли искру юначки поштеня?
„Заръ вамъ ніе одъ Бога страхота,
„А одъ люди зазоръ и срамота,
„Кадъ садъ подло землю напустите?
„Да ли висте у доброй свієсти,
„Мож'да васъ є пиво преузело,
„Те у пићу ружно говорите?
„Єръ є піянъ гори одъ будале.
„Камо образъ, кадъ се подхватисте
„Землю држат', пакъ не уздржати?
„Камо хвала, Вукашине кралю!
„Кам' зидови, біели градови?
„Што ти были тврдо поузданѣ.
„Виђи данасъ, и прогледай, кралю,
„Любавь валя и лієпа слога
„У зидове біеле градове
„Те є истекъ онда поузданѣ.
„Темель царству зидови нієсу,
„Него вѣрность и послушна слога.
„У насъ тога ніе ни єднога,
„Ето края нашой госпоштини.
„Али ніе но се обрукамо,
„Болѣ намъ є свієтъ проминѣнит'.
„Премъ покору смрть є мала шала;
„Свієтъ не ће покора међу се,
„Све се клони брата непогодна.
„Или данасъ, браћо, ил' никада
„Послушайте мене наймлађега.
„Вы дижите по подручю войску,
„Я ћу главомъ по свой земльи поћи
„Одъ войводе єдне те до друге;
„Позваћу ихъ на бой на Турчина,
„Нека землю бране постойбину.
„Порадъ злобе и вике на краля,
„Да Србію не застану Турци
„Неприправну, да є не уярме.
„Ако срєтно узбіємо Турке,
„Нека земля старешину бира,
„Кои ће іой знати угодити.“
Млађегъ слушат' зазоръ старієму,
Кадъ му рієчь неповольну каже.
Путъ є правый невалялпу тежакъ.
Кадъ то юнакъ банъ Углѣша видѣ,
Гђе га гледе браћа поприєко;
Не стіаше чекат' поговора,
Но имъ рече двіе — три рієчи:
„Идемъ єданъ по свой кралѣвини,
„Я ко поће на бой, я не поће.
„Я ћу єданъ ударит' на Турке,
„Волимъ мрієт', но укоранъ живлѣт'.“
Оба брата за млађега знаду,
Што годъ рече, да пореći не ће;
До юначкогъ кадъ доће поштеня
Што науми, хоће учинити.
И они се за ньимъ поведоше,
Отидоше да подижу войску.
Банъ Углѣша посѣде кулаша,
Те полази све градове редомъ,
И у ньима Србске поглавице,
Свима каже, како юнакъ прави,
Сву истину, како иду Турци.
Банъ Углѣша овако веляше:
„Браћо моя, Србске поглавице!
„Не браните краля Вукашина,
„Веће землю милу домовину;
„Некъ є земля мирна одъ душмана,
„А ласно ће стећи господара.
„Остан'те се низме и опасти.
„Докле напасть ову узбіємо.
„Краль Вукашинъ досадит' вамъ неће,
„Ни владати томъ земльомъ Србіомъ.
„Я самъ ємацъ за ту рієчь мою.“
Вѣрую му Србске старѣшине,
Юначку му рієчь послушаше.
Васоєвићъ дигао се Васо,
И онъ диже Зету и Морачу
И до мора ону Гору Црну.
Пакъ се диже Бранковићу Вуче
Одъ Требиня на Херцеговини,
Собомъ диже силне Херцеговце.
Банъ Босански диже се Милутинъ
Одъ Маглая у край Босне града,
Уза нь' поће Босна и Краина.
Подиже се велика войвода
Одъ Пазара Реля Крилатица,
Што і' свой Србской человоћа войсци,
Што є шиьиме валяне є войске
Одъ Сѣнице и Влаха Старога.
Подиже се Бановићъ Страхиня
Одъ малене поносите Баньске
Уза нь' иде нѣгово подручѣ.
Одъ біела града Вучитрна
Дигоше се три Воиновића,
Са ньима су Косовци юнаци.
Одъ Прилипа подиже се Марко
Са Андріомъ, братомъ роћеніемъ,
Оба беру око себе войске.
И Югъ-Богданъ одъ Прокупля града
Викну силанъ деветъ Юговића,
Деветъ сина деветъ воєвода,
А войводе дигоше баряке,
Подъ баряке позивлю юнаке.
Подиже се Милошъ одъ Поцеря,
Уза нь' иду Поцерци юнаци.
И диже се Миланъ Топличанинъ,
Узъ юнака има и юнака.
И войвода Ив..нъ съ Косайнице
Подигао своє подручнике.
А войвода Грбляновићъ Лазо
Диже Мачву, диже Шумадію,
И Подринѣ до зелена Лима,
Но Срієма неће ни Баната,
Да му земля не остане пуста;
Свака земля на Краини страшна
Одъ душмана, злієхъ ябанлія,
Што су клети саме шиѣарціе,
Те насрђу на Краине туће.
Пакъ войвода Златокосићъ Раде
Са войводомъ Бієлићемъ Вуіомъ
Подигао Браничево равно,
Кршанъ Тимокъ и Црну Рієку.
Краль Вукашинъ диже Метохію,
Войвод' Гойко силну Арбанію,
Банъ Углѣша сву Мађедонію,
Съ войводама, главнимъ юнацима,
Што Углѣши иду по рієчи,
Постойбину свою да одбране
Одъ зла госта Турчина проклета.

(Продужиће се.)

Область на Амуру.

Кодъ све пазльивости, кою є амурска область у найновіе време прибавлянима и заслугама, кое є Русія тамо учинила, на се привукла, навесћемо и овай слѣдуюћій интересантанъ чланакъ, Некій немачкій трговацъ у Сан-Франціску, г. Отто Еше, већъ одъ више година занимао се съ планомъ, како бы трговачке свезе са новимъ рускимъ населѣницима на Амуру заключіо, и почемъ є у єдномъ путованю у Европу са некимъ високимъ рускимъ званичницима у договоръ и саюзъ ступіо, оправи онъ прошле године єдну лађу „Оскаръ,“ и проплови съ истомъ крозъ мореузъ Ла-Пепрузъ у Кастрієс-Бай, где 14. Юлія стане. Пилотскій чамацъ дао є одъ свогъ дружства двадесетъ людій, да бы „Оскара“ крозъ тесный, тежко постоєћій пролазакъ кодъ предгорія Лазарева до Амура провезли. Самъ Еше пакъ избрао є угодніи путъ преко Кизи низъ Амуръ до Николаєвска, где є 8. Августа приспѣо. Николаєвскъ лежи на єдной далеко пружаюћой се високой равници, коя толикій просторъ као Сан-Франціско заузима и стрмо у рѣку пада. Варошь є пріятногъ изгледа, и обколѣна є обилатимъ шумама, само око 500 ютара землѣ око ове досадъ су покрчене. Піяца отворена є на єдной страни према рѣци, и у средини стои нова сазидана и врло украшена црква са єднимъ већимъ и четири маня тороня. Одъ піяце пружаю се широки друмови, одъ кои є єданъ, рав-

потекући са рекомъ, крозъ оближню шуму просеченъ и до губернаторскогъ зданія протеже се. Велики гостіоница тамо нема. Животъ у Николаєвску веома є пріятанъ. Овде се наоди єдна библіотека са више одъ 4000 књига одъ сваке струке знаня и науке, а у књигама о бродарству особито є богата; далѣ наоди се єдна за єденѣ и за балъ сала и великій изборъ немачки и француски новина, н. пр. Indépendance Belge, Свето-Петроградски и Московски листова. Одношеня су овде разумитено войничка, єръ готово нема ніедногъ изображеногъ човека, кои онде живи, а да войничкомъ реду непринадлежи. Варошь заиста ништа друго ніє, него єдна тврдиня, коя 12 до 1500 жителя, у коіой сто до две стотине официра се наоде. Єданъ островъ у рѣци изпуњава се и тамо се єдна батерія зида; три далѣ батеріє брану место, а далѣ низъ реку постоє такође тврдинѣ. Николаєвскъ има лепе у согласію са потребама климе сазидане стрѣлнице (утврђене куле), изъ тврдо изрезаногъ дрвеногъ стабла, са якимъ вратима и прозорима. Унутрашнѣ уређенѣ неможе се болѣ пожелити. Іоштъ ту има две войничке школе. Веома є писацъ осећао себе узбуђена, кадъ є видіо да тамо найвише Немаца има; особито има много Курландеза и Немаца изъ други руски провинція на балтійскомъ мору, кои сви немачкимъ єзикомъ говоре. Приликомъ освећеня єдне цркве држала се немачка литургія, при коіой є єданъ немачкій свештеникъ, кои є изъ Ситке овамо дошао, участвовао и чинодѣйствовао. Еше ваће два немачка лекара, єдногъ немачкогъ апотекара и многе немачке официре, и садъ є могао по плану свомъ немачко дружство основати. Єданъ є Виртембергеръ управитель свію владѣнію принадлежећи зидарски и построителны машина и справа. У близости одъ Николаєвска налазе се више села, у коима обитаваю руски селяци, кои су се изъ Сибиріє овамо доселили. Люди обдѣлаваю ражь, єчамъ, кромпире, репе, пасуль и друге неке производе, и тако су весели и живостни, као што су сви руски землѣдѣлци уобште. Овде се управо само толико ради, колико є потребно. Но знаменитіи су іошъ производи, кои на лакимъ чамцима рѣкомъ (Амуромъ) долазе, као: посолѣно месо, шунке, грашакъ, єчамъ, одъ ражи брашно, коже, гвоздени еспапи, дрвени судови, покућство и т. д. Єчамъ изъ Сибиріє може се са найбольимъ рускимъ єчмомъ сравнити. 7 до 800 енглески миля одъ Кизи, на южномъ савіютку Амура, расте красанъ дуванъ. Еше очекуе првогъ лета велике сплавове съ растовиномъ, буквама, яворовима, ораовиномъ и другимъ подобнимъ тврдимъ дрвећемъ натоварене. Пловидба на Амуру врло є лако, и руска влада има многе пароплове, кои тамо амо иду. Амуръ у своіой пловидби има многе подобности са Елбомъ. Река постае све шира и шира, тако да се обале на обадве стране єдва видити могу. Тако се доспева до предгорія Происъ, на 40 миля исподъ Николаєвска. Овде є образъ (чертежъ) іошъ подобніи, и опоминѣ насъ сасвимъ на пловидбу одъ Бланкенсеа до Хамбурга. Полагано се напредуе, єръ Амуръ кривуда у свомъ току непрестано, и само пловленѣ изискуе изкуство каквогъ корманоша, кои є съ томъ рекомъ точно упознатъ. По већой є части дубока, али поредъ двадесетъ хватій дубльине налазимо и плиткоћу, где вода єдва за єдну стопу землю покрива. Кодъ предгорія Происъ с'ужене су обале нешто ближе єдна другой, но опетъ има река већу ширину него Мисисипи кодъ Ню-Орлеана. Руска влада намѣрава Николаєвскъ за главный састанакъ руски китоловаца учинити, и подстрекава руске лаће свакояко на посао. Ко є красне шуме на Амуру видіо, тай лако може заключити, да ће Николаєвскъ красну штацію лаћій сачинявати. Къ томе налази се осимъ богаты стоварішта углѣна на Амуру, добаръ углѣнъ непосредствено на приморію на острову Сахалину. Тамошньи брегови углѣна готово се одъ Руса у прилично распространѣной мери израђую, и могли бы се са найбольимъ Енглескимъ углѣномъ успоредити. Страногъ трговца примаю у Николаєвску съ найвећомъ услужносћу, и надлежательство му чини на руку, да бы га у нѣговой радньи подпомогло. Трговина се мора пре развити, него што се колонисти (населѣници) на ову плодовиту землю обрате. Правительство жели доселѣнике и подпомаже ій на свакій начинъ. Доселѣникъ и нѣгови после дошавши слободни су одъ войничке службе, онъ прима землю и друге неке помоћи. И у долинама извора Амура, Шилке и Аргуна предузеће є руско правительство у новіє време великій развитакъ створило, о коме се у Европи єдва нешто предчувствуе; оно є сазидало дѣлаонице (фабрике), коє се са европейскимъ могу мерити. Руде гвожђа, сребра и бакара израђуе се, и живый саобраштай на рекама влада. Чини се као да и сама природа овимъ долинама великій развитакъ обећава. Тамо превазилазе немачко листнато дрвеће, коє се у целой протежини одъ Урала до Байкалане налази. Налазе се букве, растови, липе и т. д. Земля є особито плодоносна, и дае сваке врсте жита; коже и вуна су главни предмети извозне трговине. Осимъ тога налази се у тамошньимъ бреговима велико богатство минерала, коє се са свакомъ земльомъ у свету мерити може. Сребрне руде у Нерчинску по свой прилици найбогатіє су на свету. Налази се у овимъ бреговима и бакара, калая и цинка, тако исто и фино-тврдый гранитъ, кои се за воденично каменѣ употреблява. Има и мермера.

Шахъ-Гебалъ и Даниш-мендъ.

10. Отворанѣ Гура-Мату-а.

Несрећне су оне државе, где су грађани у процепу, да ій стра одъ каштиге уздржава, те да своє тужбе противъ неваляли чиновника явно предъ престолъ изнети несмеду. Овай редъ стварій може се само ласкательима, и пузливимъ удворицама допасти, кои непрестано владаоцыма говоре, да су народи на овоме свету само ньи ради. — Овако є мислила велика Екатерина, владателька одъ целе Руссіє.

Овако є одъ прилике морао мислити и Шахъ-Гебалъ, кадъ є свомъ Итимадулету заповедіо, да гледа одлакшати народу. Но онъ є у томъ погрешіо велико, што ніє самъ по народу путовао, па да чуе изъ уста народа, шта га боле, и где га тишти, већъ є то предао Даниш-менду, као неку стварь, коя се преко другогъ свршити може. Овай пакъ сазове великаше, а ови су народу прилично туђи были. Они нити су знали шта народу треба, нити шта му нетреба, они су се сада о народу, безъ народа разговарати намеравали.

Кадъ є дакле султанъ Шахъ-Гебалъ толико опоравіо се, да є явно показати се могао, представи му нѣговъ Итимадулетъ све позване великаше царства, коє онъ у пуной гали прими. После обичнихъ поздравленя закаже онъ ньима данъ, кадъ ће Гура-Мату у свесветлой собственой персони отворити.

У одређеный данъ савъ Делхій было є на ногама, прозори были су искићени найкраснімъ индіянскимъ ћилимима, дервиши и факири певали су свете песме, на славу живе, и пророка; 40.000 султанове гарде было є на ногама и сви ти момцы єдва су редъ одржати могли. Одъ султанове палате, до палате итимадулетске, где є Гура-Мату држана, стаяла су три реда войника съ обе стране сокака, и єдва су народъ уздржавали, да редове непробіє. Делхій у оно доба имао є 1 500.000 жителя. Кадъ се султанъ изъ палате на свомъ у бисеръ окићеномъ вранцу, и са великомъ могулскомъ круномъ, у коіой є найвећій целогъ света діямантъ трептіо, на глави — (а где є садъ тай діямантъ? вальда у коси високе ледіє президентовице) — и са султанскимъ ајунцетомъ, съ найкрупніимъ бисеромъ искићенымъ на лећи появи, падне савъ народъ ничице на землю, и удари три путъ челомъ о ню, за тымъ стане съ приклоњеномъ главомъ, и на прси ставлѣнымъ рукама, и остане као укоченъ на месту, где се кои затекао. Предъ султаномъ яшило є 15.000 момака, све на бели коньи, а за овима яшили су државни достойници носећи знакове царства, т. є. штапъ одъ бамбуса бисеромъ искићенъ, и саблю сву златомъ извезену, на коіой є было балчакъ изъ єдногъ рубина изсеченъ. Другій знакова ніє ни было, а круну є имао султанъ на глави. За султаномъ яшили су везири, првогъ реда, за овимъ везири другогъ реда, а найпосле они трећегъ реда. За везирима яшили су бегови, а за овима мудири и кадіє, а 15.000 момака заключили су ову сяйну свиту. Ови су яшили пола на врани, а пола на кулашасти коньи. Докле годъ ніє султанъ у итимадулетство ушао, стаяо є єднако народъ босъ, гологлавъ, са спуштеномъ главомъ, и рукама на прси метутимъ. А кадъ онъ у капію уђе, повиче народъ: „Живіо султанъ, Брама светый нека му даде мозга доста, и нека му даде чисте уши, да чуе шта народъ говори!“ —

Докъ є народъ овако наполѣ викао, дотле є султанъ ушао у пространу собу, где су

вѣкъ сви, кои су овамо принадлежали, скуплѣни были. Они са громкимъ плѣсканѣмъ дочекаю султана, когъ нѣгови камераши на богато искићеный престолъ попну. Кадъ се султанъ Шахъ-Гебалъ на своє место посади, почне онъ овако беседити: „Око мога престола скуплѣне моє слуге, Омре, Софте, Каймаками, Брамини, и сви кои сте овде! Я самъ васъ предъ моє лице сазвао, да васъ видимъ, и да вамъ кажемъ, одъ некогъ времена увукли су се у службе моє люди, кои мою добру плату беру а притомъ или су леньштине, или незналице, ове є све мой прѣашный итимадулетъ Малекъ, безъ мога знаня, у службе потрпао. Я незнамъ, или є збогъ ньи, или збогъ итимадулета Малека, али за цело знамъ, да є царство моє посрнуло. Многи има у нѣму неприлика. Народъ є го и босъ. Кассе моє прилично су празне. Џаміє и пагоде покрай толики добара стоє запуштене. Дервиши, факири, и другій служительи ньови баве се само са Деведасима, скитаю се по вилаету, а найманѣ, или ни найманѣ баве се са ученѣмъ народа у вольи Браманой, и о науци великогъ пророка. — Чуйте дакле моє слуге, моя є султанска воля, да се вы договорите, и да уредите све како валя. Я самъ момъ итимадулету Данишмендуу наручіо, шта ћете чинити. Разговорите се и о Пеншви, и Делай-Лами, уредите Єзде и Таджике Пеншва и Делай-Лама нешто су дигли посеве, а Єзде и Таджики све нешто закераю. Кажите имъ, ако я дигнемъ на ньи войску, биће ій свуда. Я самъ султанъ, и осимъ мене, одъ Хине до великогъ мора, нема другогъ господара. Ово є моя султанска воля. И тако нека се све изврши.“ После овихъ речій, устане султанъ Шахъ-Гебалъ са свога престола, и будући да ніє могао испаренія различны людій трпити, уклони се са свитомъ двора, и оде у свою палату.

Како онъ овамо дође, изиђе предъ нѣга султанка Нурмахалъ, и оде съ ньимъ у нѣгове собе. Шта су се они ту разговарали, незна се. Нѣнъ Браминъ ћутіо є. А Браминъ Газмовъ Абу-Жива никоме живомъ ніє речице єдне говоріо, но одъ тога доба само се смешіо. Одъ тога часа видіо є свакъ, да су страже удвостручене, капіє одъ палате султанове утврђивале су се, на ньима су быле велике страже. По сокаци шетала є патрола єдна за другомъ. Браминъ Газмовъ Абу-Жива ишао є свако вече къ Брамину султанкиномъ. Но о томе ћемо драгимъ нашимъ читаоцима мало ниже преповедати. А садъ да кажемо, шта се по одлазку султановомъ у Гура-Мату догодило.

Кадъ є султанъ Шахъ-Гебалъ отишао, заузео є нѣговъ итимадулетъ Данишмендъ своє место, а то є было за асталомъ, као предсѣдатель Гуре-Мату, и као заступникъ султановъ. Онъ є хтео за данасъ да прекине заседаніє, но скуплѣне омре и каймаками навале, да се прочитаю султанова предложеня, и Данишмендъ неимаюћи кудъ камо, настави далѣ и почне говорити овако: „Преясно собраніє! Светли стубови царства силногъ султана Шахъ-Гебала! Мижцы правде, коє є султанъ, нашъ заповедаюћій господаръ, поставіо, да правый путъ правогъ, а кривый и тамный неправогъ разсветлявате! Нашъ великій монархъ света, кадъ є мене, управо и противъ моє волѣ, своимъ итимадулетомъ наименовао, и кадъ ме є убѣдіо, да се итимадулетства примимъ, предао ми є четири заповести, и наложіо ми є, да се свакояко побринемъ, да, будући є прека нужда, то исправимъ, и у редъ доведемъ, а те су четири заповести, ево ове:

1) Да се одлакша народу.

2) Да се промену, и исправе чиновници, кои су леньи и неправедни.

3) Да се поправе џаміє и пагоде.

4) Да се у редъ дотераю муфтіє, факири и дервиши.

Я, кои самъ осећао, да є то за мене великій посао, и да я довольногъ искуства немамъ, да све онако свршимъ, како є нуждно и потребно, да се задовольи нашъ моћный господаръ, представіо самъ нѣму, да сазове васъ, господо моя! па да се у договору свію васъ ове ствари доврше. Высокій султанъ по нѣговой неограниченой мудрости увидіо є, да є то добро, и сазвао є васъ премудре Софте, васъ у закону и правди веште Омре, васъ светли и силни Каймаками, и васъ Брами*) угодни Брамини! онъ се на вашу мудрость, правду, снагу, брамоугодіє позива, и осланя се на то, да ћете вы умети и хтети овомъ злу лека наћи, и да ћете исправити, што исправленя, избацити што избацаня, додати што додаваня требуе, те тако да ћете утврдити престолъ нѣговъ на любови славногъ народа индійскогъ, народа, кои є великъ и славанъ, и кои є заслуженъ, да вы съ вашомъ мудрошћу надъ ньимъ господарите!

„За садъ држимъ я, господо моя! да є доста. Я васъ данасъ одпуштамъ, да се сутра на ново овде састанемо, и да у име Браме, Вишнуа и Живена сутра нашъ посао продужимо.“

„Не сутра, повиче Браминъ Газмовъ Абу-Жива, не сутра, него после четири дана, єръ мы требамо времена, да се о тако важнымъ стварма размишлявамо. Господо! ніє лако, и неможе се на пречацъ валяно о таковымъ стварма разговарати.“

„Не сутра!“ повикну и Омре, и Каймаками, и Ризничари, „Браминъ Дазмовъ Абу-Жива има право, не сутра, него после четири дана, да се скупимо.“

„Кадъ є васъ свію воля, господо моя! нека буде тако; дакле, после четири дана, быће опетъ сѣдница, или као што просто кажемо засѣданіє, изрекне Данишмендъ, и тако разиђе се ово прво собраніє, светле индійске Гура-Мату. — Кадъ наши Гура-Матовци изиђу на улицу, падну имъ у очи султанове патроле те се зачуде, али іоштъ се већма зачуде, кадъ двоструке страже опазе. Свему тому ніє се чудіо єдакъ човекъ, а тай є быо Браминъ Газмовъ Абу-Жива. Онъ є после засѣданія одма отишао у Брамину султанке Нурмахалъ. Но кадъ є у нѣгову собу ушао, ненађе га тамо, но чуе, да є онъ отишао къ султанки у Серай; єръ є она болестна была у совѣсти, па є по нѣга послала, да за свою болесть совѣта одъ нѣга добіє. Онъ за сада буде съ тимъ гласомъ задоволянъ, но предъ вече, оде опетъ къ свомъ патрону, и тако, као што рекосмо, могао га є свакъ живи видити, гди свако вече тамо иде. Но, кадъ се враћао одтуда, нико ніє могао видити.

Ніє траяло ни три дана, многи су већъ дознали, да се нешто важно, а добро извештени знали су и шта се кує; само єданъ Данишмендъ и велика Софа школе Бенареске, нити су шта видили, нити су шта чули, они су ревностно радили, да съ похваломъ сврше волю и заповесть султанову, и утврде срећу народа индіянскогъ.

Намъ є за велико и дивно чудо, да Данишмендъ о томъ ништа знао ніє, кадъ є и одъ султана совѣтъ, и одъ главногъ ризничара прилично суму Бахамдора добіо, да на потайне гласоноше троши. Но, будући да нѣгова философія, ни на што већма, него на овакогъ рода люде, мрзила є, то є сигурно онъ и пренебрегао, по совѣту султановомъ поступити, а Бахамдоре — мислio є онъ, да ће на болѣ ћели употребити моћи. Сирома Данишмендъ! —

*) Брама є — Богъ — индійскій.

Хорацієва песма 6., кн. I.

Агрипини.

Варіусъ меонскій певат' ће те летеѣ',
Да си юначина, душмана побѣдникъ
Штогодъ на бродови из' коньицы храбаръ
Подъ тобомъ учини войникъ.

Я, Агрипино! ово нечезнемъ певати
К'о ни гнѣвъ Пелида, уступит' што незна,
Блудећ нит' дволичногъ Улиса по мору,
Грозно нит' Пелопа племе.

Я, маленъ велике за ствари: стидъ докъ ми
И муза снажна у неубойной лири
Кратки Цесареву, а и твою славу,
Духа кривицомъ умалит'.

Ко бы у оклопу Марса діамантскомъ
Достойно спевао? из' пра одъ троянскогъ
Црногъ Меріона? из' силомъ Палладе
Тидида вышньима равна?

Части я певамъ и девояка борбе
Лютіа са моћцыма сеченим' с' поктима;
Из' срца слободногъ из' залюблѣнъ быо,
Я самъ ко обично шаливъ.

Ст. Лазићъ.

Майчина стѣна.

Іоште и у самомъ почетку овогъ столѣтія подъ управомъ христіянски миссіонера ловило се люди у южной Америци безъ икаква зазора, при свемъ томъ и ако се ово у интересу христіянства и саизволенѣмъ шпанскогъ правленія упражнявало ніє.

Єдногъ дана миссіонеръ изъ Санъ-Фернанда доведе на обалу реке Гвагіаре своє у христіянство обраћене Индіянце, подъ изговоромъ путованя — на людскій ловъ.

Овомъ нечовечномъ намѣромъ нанђе на єдну индіянску келебицу, у коіой є мати са троє деце, одъ кои двоица іошъ сасвимъ мали, сѣдећурека была, и неко гесто мешавала. Кадъ є людски ловацъ

нападоше, немогше продирућой сили сама противити се, єръ іой мужъ у риболовъ отишао быо, него се одважи съ дечицомъ бежати. Но текъ што стиже савану (тако названу пространу, великомъ травомъ обраслу поляну) ухвати є миссіонера ловацъ, у кургу є съ децомъ стегне и довуче ю на обалу. Миссіонеръ спокойно селећи на лађи само є на готово изгледао. — Да се мати своимъ непріятельима одупрла и ма найманѣ супротивила, была бы ямачно убіена; єръ є тада при овакомъ послу свашта безъ согрешеня дозволѣно было чинити. Зато сада брже болѣ поките и децу да поватаю, како бы ихъ за христіянске робове добро приуготовили.

Садъ матерь съ дечицомъ у Санъ-Фернандо донесу — мислећи, да неће моћи сувимъ свою отачбину погодити; али срце матере чезнуло є и за ономъ децомъ, коя су съ оцемъ у риболовъ отишла была, када се ова одъ куће удалити морала. Зато више пута съ децомъ заєдно покуша срећу робства се ослободити, но на жалость увекъ уваћена и немилостиво корбачомъ изшибана буде, па найпосле є одъ деце разставе, и рѣкомъ Атабапа у Ріо-Негро одведу.

Слабо свезана седила є на предню часть лађе замишлѣна, непознаваћи свою судбу. Но кадъ іой за рукомъ изађе да раскине свезе, скочи у воду и одплива къ левой обали. — Таласи є къ єдной стени однесу, и ту се за магновеліє оку у шушняру сакріє. Видећи то управитель Миссіонера посла одма єдну чету свои индіанца за ньомъ. — Несрећна жена буде натрагъ доведена, ужасно изшибана, и свезанимъ на лѣђи рукама у штацію христіянске миссіє Гавита одведена.

Ноћь быяше одвећъ мрачна и време кишовито. У овомъ предлу збогъ пространы и честы шума, єдине рѣке служе за саобраштай између места и места. Матерня любовь силно подѣйствова на несрећну жену, коя найпосле опетъ до тогъ доће, да ма како децу ослободи и осталой ихъ куће одведе.

Несрећна жена, као и свака мати чезнући за своіомъ децомъ храбро ихъ као лавица бранила. Ньойзи су одвећъ нечовечно руке свезане быле тако, да є найпосле крвь изъ ньи пробила; но на то се Индіанци смилую, те іой свезе мало попусте.

Мати, кадъ стражари ни мыслили нису, за тилый часакъ одгризе зубма штраньгу, и сасвимъ изчезну. После четири дана видила се у околини Санъ-Фернанда, гди су ньна деца ухваћена была. Она є страшне горе преюрити, силне рѣке препливати и често по пустиньи — и крозъ трнѣ, одрпана ядна и жалостна, продирати имала, и за то цело време, у недостатку друге човеку сходніє ране, правый мравождеръ была.

Кога небы ово неописано материнѣ любави очаянѣ силно тронуло? Съ горкомъ тугомъ на велику жалость морамо овде примѣтити, да є христіянскій миссіонеръ као обично према несрећной матери тиранъ остао и на ново за ньомъ ловачку потеру учиніо. Она буде уваћена и у горньи Ориноко одведена, гди безъ надежде за децомъ тугујући, сама себи смрть зада.

Алексавдеръ Хумболтъ, кои ово приповеда, до срца є тронутъ быо, кадъ є угледао на западной обали Атабапе стѣну, на кою се несрећна мати хтела спасти. Одъ тогъ времена ову стѣну називаю „Майчина стѣна.“ Народъ съ особитимъ почитанѣмъ сећа се споменика кукавне, несрећне и честите матере; и докле годъ стѣна узтрає, и човекъ се на обалу Атабапе укаже, преповедаће се овай за питомогъ човека срамный и недостойный догађай.

„Човекъ, текъ што коракне“ — вели Хумболтъ — „у ову пустиню, одма га име ове стѣне, вѣчногъ спомена природе, на разно станѣ човеческе нравствености опоминѣ, и ясно предъ очима ставля разлику добродѣтельи дивляка, а тиранство фанатичны людій. Овде лежи живый споменъ жертве идолопоклонства и суровости людске, кои се правимъ служительима христіянске вере називаю и ближнѣлюбіє као найвисприенію дужность свакога човека — притворно — исповедаю!“ — При овак'вомъ поступаню миссіонера нетреба се дакле ни найманѣ чудити, што се христіянство кодъ индіянски племена ніє — као што се мислило и као што є лако быти могло, само да се човечіє поступало, посве усвоити дало. Зато пунимъ правомъ наводи Лудевитъ Вахлеръ у почетку своги описанія паризске крваве свадбе, „да се подъ видомъ вѣроисповести гадне и найсебичніє желѣ сакривале, коимъ нечовечно съ преображанѣмъ невернима у веру Христову, гледали су и трудили се, да цркви и Богу угодни постану.“

Но одъ како се црква и ове свештенство подъ покровительствомъ државе владаоца налази, фала Богу, има доста изгледа, да ће се како садъ тако и напредъ много лакше и срећніє христіянство вереисповедне цѣли постизавати.

Мрвице.

— Године 1586. пошлѣ Филипъ II. єдногъ младогъ принца кастилскогъ, да папи Сиксту V. честита ступанѣ на ово достоинство. Папа се нашао увређенъ збогъ тога, што є овако млада посланика Филипъ послао и рекне посланику: „Заръ Филипъ тако оскудѣва у людима, те ми є послао човека, кои іоште ни браде нема.“ „Кадъ бы мой краль знао, рекне принцъ, да честь и достоинство у бради лежи, онъ бы вамъ послао ярца а не благородника као што самъ я.“

— Ибикусъ, славный поета, пође у шуму прошетати се, гди га айдуци убію. Кадъ су га они убити хтели, видіо є онъ єдно ято ждралова гди надъ ньимъ лети, и звао ій є у помоћь. После краткогъ времена дођу айдуци у варошь и угледе єдно ято ждралова, кое управъ у варошь иђаше, и рекне му: „видите ово су они, кое є Ибикусъ у помоћь звао, они иду садъ да яве, да смо га ми убили.“ Околостоећи чую то и власти яве, коя злочинце повата и осуди.

— Єданъ господинъ запита просяка одъ чега живи. „Кадъ бы ты мене питао одъ чега умиремъ, могао бы ти лакше одговорити; єръ я умиремъ одъ глади“ одговори просякъ.

— У єдной варошици у Ческой упита катихета єдно дете: „Ко є преваріо Адама, те є изео забрањену ябуку?“ „Гладь“ одговори радостно дете.

Сонетъ.

Видо самь те, дѣво красна,
Видо бело твое лице.
И румене ягодице,
Видо оба ока ясна.

Ко музика сладкогласна
Са сребрне, танке жице:
Твое речи, о Милице,
Буде у ме чувства сластна.

Кадъ бы мог'о славуй быти
На устне ти долетити,
— Сладость райску съ ньи бы піо,

Пево бы ти тужне звуке,
Явль'о срца мога муке;
— О блаженъ бы тада быо.

ѣ.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

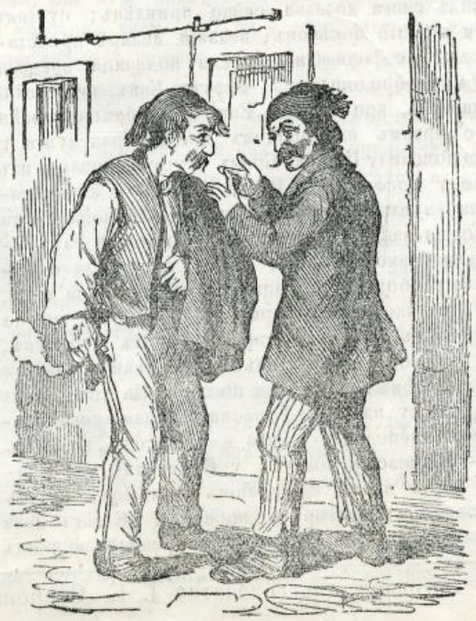

Петакъ. Говори се да су опетъ сви дали оставку, и да є у Србіи велика суша настала; сви су се потоци засушили.

Еракъ. Нека, нека! баръ неће моћи свакій воду на свою воденицу окрећати.

Еракъ. Чуй побро — я самь залюблѣнъ, оћу, море, да се женимъ.

Петакъ. Шта — ты залюблѣнъ . . . . да се женишъ!?

Еракъ. Зашто да се не оженимъ, кадъ є садъ томе найзгодніє време.

Петакъ. Боларъ — кадъ цео светъ виче да є зло и наопако време, шта ти є наспело.

Еракъ. Море оћу — оћу, да узмемъ младу одъ друге партае — пакъ некъ буде како буде. —

Петакъ. Шта є то, Ераче! осећашъ ли и ты нешто?

Еракъ. Єсть! нешто яко удара . . . . . смрди на . . . . .

Петакъ. (кине).

Еракъ. На здравлѣ, Петаче!

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Београдъ. 29. Септембра као данъ рођеня Нѣгове Светлости пропратисмо у найвећемъ торжеству обично као сваке године. После свршене литургіе како г. г. представници страны сила, тако и сви наши званичници вышегъ и нижегъ реда са отмѣнимъ грађанима учинили су Нѣговой Светлости посѣту. У вече пакъ у честь светлогъ Князa давали су грађани сјанъ балъ у зданію кодъ „Србске круне.“ Ово торжество іоштъ већма є увеличала телеграфска депеша као првый путъ изъ Гургусовца, коіомъ приликомъ честитали су чиновници са грађанима данъ рођеня Нѣговой Светлости. Као што се наше высоко правительство стара, да све пограничне вароши средствомъ телеграфа съ Београдомъ саюзи, тако се надамо, да ће се до кои данъ између Неготина, Зайчара и Гургусовца наместити жица, и онда питомци артилѣрске школе, кои су се за телеграфску струку спремали, на определене штаціє разилазити. Види се, да се ова наша мала државица, угледаюћи се на друге, све већма усавршава и развія, премда неке препречице движеня на путу стоє, али ће быти савладане, па ће путъ до развитка отворенъ быти. — Пре 15 дана изишла є изъ земунске печатнѣ прва свезка книге подъ насловомъ: „Прилози за србску історію,“ кою издає г. Любомиръ П. Ненадовићъ. Мени ніє познато, да є іоште каква србска книга овако пролазила као што ови прилози; за неколико дана разпродало се у самомъ Београду стотинама одъ исте, макаръ што комадъ на 30 кр. ср. стои, а єданъ трговацъ, кои є овы дана изъ внутрености нашегъ отечества овамо дошао, приповедa ми, да тамо люди и 2 фор. ср. за екземпларъ плаћаю, само ако є добити могу. Садржай прве свезке су бесѣде Милошеве о скупштинама народнимъ држане.

— Ньова Величества царъ и царица отишли су у Ишлъ, да тамо ово лепо єсенско време проведу. И друга су высока лица тамо приспѣла, међ' коима и князъ Тури-Таксійкій са высокомъ супругомъ своіомъ, коя є старія сестра наше царице.

— На имендан Н. В. цара нашегъ (22. Септ.) отиснута є у Поли, воєномъ пристаништу на ядранскомъ мору, прва аустрійска линейска воєна лађа на воду. Овой є лађи дато име „Царъ.“ Већъ се почело на истомъ месту и друга линейска лађа градити, коіой ће име быти „Аустрія.“ — Неке бечке новине пишу, да ће се одсадъ са свомъ снагомъ радити, да се аустрійска флота на онай степенъ снаге узвиси, на комъ ће моћи одговарати достоинству овакове силне монархіе.

— Изъ Беча являю: Прошасте ноћи преминуо є овде господинъ савѣтникъ попечительства Негрели витезъ одъ Молделбе.

— У Лайпцигу є пре неколико дана немачкій списатель В. Герхардъ у 77. години умрьо, истый онай, кои є іошъ пре 30 година неке одъ наши народны песама на немачки преводіо, кое су онда по свой Германіи вниманіє у велико на се обратиле, и самомъ се Гетеу яко допале быле. Покойникъ є было притижатель оне баште на обали реке Елстеръ, у коіой є польскомъ князу Понятовскомъ споменикъ подигнутъ, кои се после битке Лайпційске у овой реки удавіо.

— Краль хановеранскій посѣтіо є садъ первый путъ свою варошь Гетингенъ, гди є было сјайно дочеканъ. Гетингско свеучилиште є єдно одъ найбольи у Немачкой, и свакій се чуди, што хановеранскій краль ово славно место текъ после осамгодишнѣгъ владаня посетіо. Овай є краль у томе несрећанъ, што є сленъ.

— Вѣсть єдна, коя є овы дана у Хамбургъ стигла, велику є жалость и ядикованѣ у овой вароши проузроковала. Парна лађа „Аустрія,“ коя є 1. Септембра о. г. п. р. изъ Хамбурга у Америку одпловила, постала и после 13. дневногъ путованя и кадъ є већъ близу обале Америке была, жертвомъ пожара. Лађа є до дна изгорела, а одъ 600 особа, кое су се на лађи налазиле, мало су избавлѣне. И кормановшъ и капетанъ лађе погинули су.

— Изъ Рима являю, да є некій земльодржацъ, кадъ є овай свою кућу оправити дао, на врло редке старине изъ прастаро римскогъ доба наишао. То су старине храма богинѣ среће, Фортуне, а надписи на ньима су добро сачувани.

— Новине являю за велику раздраженость у подунавскимъ княжествама, особито у Молдавіи, и да є томе найвећма князъ Ђ. Стурдца кривъ, кои се одъ рата у Криму подъ именомъ Мухли-паша налази у турской воєной служби. Мало є, веле, фалило, да га ніє князъ Вогорида уапсити дао, само да ніє побегао было у Фокшани.

— Бывшій єрменскій патріярхъ Цариградскій, г. Матеосъ, наименованъ є одъ цара рускогъ обштимъ патріярхомъ свію Єрмена, и рускій посланикъ, г. Бутенѣвъ, явіо є то наименованѣ султану, кои га є и у томъ достоинству потврдіо.

— Телеграфска жица, кою су толикимъ напрезанѣмъ и мукомъ између' Америке и Европе наместили, као да неће обштой надежди и радости одговарати, єръ одъ нѣколико неделя никако немогу телеграфирати, макаръ да ніє жица одкинута.

— Грчкій краль Отонъ вратіо се већъ у свою државу, после неколико месечногъ бавленя у Нѣмачкой.

— Не далеко одъ Хохштата у балтискомъ мору — пропао є францускій бродъ „Енванспблъ“ путуюћи изъ Кронштата у Брестъ; путници као и морнари избавлѣни су.

— Читательи ће се сећати, да є и у Гами и Єрусалимскомъ пашалику было немира, кадъ се чуло за догађає у Джеди. Сада є неколико тамошньи мусломана писало паши у Єрусалимъ, те му тужили Христіяне, да неслушаю турскій законъ, єръ оправляю и креће свою цркву и да бы ій као у Джеди валяло изсећи. У место одговора каква затворіо є паша те люде и довео ій є у Єрусалимъ, гди ће имъ се судити.

— Изъ Меке являю, да тамо колера страшно бесни, до 50.000 хація одъ нѣ є умрло.

— Являю изъ Цариграда: Лордъ Редклифъ было є кодъ свога долазка сјайно примлѣнъ; султанъ га є учестіо посѣтомъ, великій везиръ представіо му се одма и енглески поданици предали су му добродошлицу. Ферукъ-Канъ, перзійскій државникъ, кои лане по Европи се бавляо, враћа се с' првимъ паробродомъ преко Трапезунта у свою домовину Персію. Бродъ Таурусъ дошао є изъ Сире у Босфоръ. У Варни изгорео є єданъ магазинъ аустріянскога подконзула и Лойдова агента Тедескія заедно с' архивима. Найновіє изъ Техерана овамо дошавше вѣсти являю, да є Садразанъ оборенъ и уапшенъ са своя два сина, кои су такође министери были. Мисле, да ће поставлѣнъ быти министарскій савѣтъ и Ферукъ, кои се скоро очекує изъ Европе, наименованъ є попечителѣмъ инострански послова. На Астерабадъ ударили су изъ нова Туркомани. Єдна руска знанствена експедиція дошла є у Меседъ и Цресъ.

— Енглезскій конзулъ у Єрусалиму има обичай, летно време са своіомъ фамиліомъ изванъ вароши подъ шаторомъ провести. Єдногъ дана хтела га енглезска господична Креасай, коя одъ више година у Єрусалиму станує, посѣтити. Кадъ се ова на тай конацъ изъ града удаљила, убію є неки зликовци Турци, бацивши мртво тѣло у неку яругу, гди су га после четири дана нашли. Ноге и руке быле су іой одъ паса изгриже є.

— По свой прилици царъ ће дуже остати у Варшави, него што се пре мислило, као што є и пре онамо дошао, него што є было одређено. Іоштъ свеєднако долазе високи иностранци у Варшаву, тако є дошао скоро великій войвода саксонско-ваймарскій.

— Последнѣ у Паризъ дошавше вѣсти изъ индійскога мора доносе о внутренѣмъ станю Хине поєдинности, коима уговори недавно склопленіи с' пекингскимъ двором давали особитый интересъ. — Устанакъ у Кіангску-у, кои є године 1857. оборенъ было, диже се на ново и према концу прошастога Юлія была є царска войска подъ зидинама пакингскимъ знатно потучена. Врховный заповедникъ, Чангъ-Кулеанжъ, кои є према южной страни града ископао єндеке за юришанѣ и посредствомъ єдногa лагума начинio велику проваду, хтео є изненада юришати, али было є са знатнимъ губиткомъ одбіянъ. Другій данъ изишли су бунтовници изъ града и нанесоше велику штету обсадницима. Войска Тан-Сингова довела є у градъ великій брой заробленика, кое су затимъ на колацъ натакли. За овомъ побѣдомъ следовао є іошъ сјайніи успѣхъ. Десетъ дана затимъ ударише бунтовници на чету одъ 7000 момака, коя є Чангъ-Куланжу у помоћь послана была. Навалише на ню пре него што се могла сѣдинити посекоше ю сасвимъ. Доидућій данъ послао є царскій генералъ єдногъ одъ свои официра у Пакингъ, али тай сожаленя вреданъ човекъ было є, мѣсто да му се даде какавъ одговоръ, одма погубленъ. Види се при овимъ околностима, колика огорченость влада међу ратуюћимъ странама. По свой прилици у томе царевци неуступлюю бунтовницима. Было како му драго, чини се да су бунтовници у тый царъ ячи, кои су уште Сангъ-Тже-Кинангово т. є. найважнію страну ове реке запремили. Могло бы быти, да вѣсти о великимъ незгодама, кое су постигле царску войску, нису быле безъ уплива на китайскога владаоца и услѣдъ тога показао се истый приправанъ пристати на захтеваня европски сила.

— Изъ Восточне Индіе явля се, да се река Индусъ кодъ вароши Новшера разлила и страшна опустошеня проузроковала. Вода є тако невероятно нагло долазила, да є за 12 минута 50 стопа нарастла, и цео войничкій станъ Енглеза, на обали реке наодећій се, са собомъ одвела.

Станѣ воде.

Изводъ 0.

На Дунаву	1 ст.	— п.
На Сави . . . нарастла са	— „	6 „
На Тиси (Кодъ Титела 4. Октобра)	— „	8 —

Съ овимъ листомъ починѣ четврта четврть овогодишнѣ Подунавке. Умоляваво све оне наше предбройнике, кои предплату іошъ положили нису, да то неодложно съ првомъ поштомъ учинити изволе.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предброни се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутренности Србіе нека изволе у плаћенимъ писмима съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 42. У Земуну 19. Окшобра. 1851.

Битка кодъ Малплакета.

(Продуженѣ.)

„Ніе тако!“ повиче Филипъ и увати є за руку, „што твоє пурпурне устне кваси, ты красный створе, што ружице на твоимъ образима питу, то є и мени найслађа рана!“ и съ тимъ све одтура далѣ одъ себе, и деляше съ Ружицомъ само млеко и нѣно зелѣ. Стара мане само главомъ смешеѣи се, али у своимъ єлу не даде се узнемирити. Филипъ напротивъ мишляше садъ, да никада ніе тако сладко вечерао.

Онъ повтораваше често своє посѣте, и онда му є текъ было лакше на срцу, кадъ нѣаше во усамлѣной планинской стази, мирномъ, польскомъ дому, у коме Ружица живляше. Овай истина лежаше у сасвимъ оделѣной долини, но лепе баште унаоколо, и скоро величественый намештай унутри, чиняли су га врло пріятнимъ обиталиштемъ, и показиваху свуда богатство и вкусъ. И чиняше се да є оскудость, у коіой су се обе женске налазиле, текъ садъ наступила, єръ изъ казиваня старе дозна Филипъ, да є Ружа пре краткогъ времена све слуге до єдне само служавке, одпустила. Но што Филипъ изближе познаваше девойку све се више чуђаше нѣномъ високомъ, душевномъ разположеню. Поредъ чистоће и простоте нѣны правій, поредъ невиности нѣногъ духа, притяжаваше она лепа женска савршенства, и у различнимъ струкама знаня свестрано познаванѣ. Филипъ іой изкаже своє дивленѣ, и она говораше онда съ одушевленѣмъ о своме благодѣю, коме има за све благодарити, кои се нѣ ради сасвимъ одъ света уклоніо, нѣномъ се изображаю посвѣтіо, и неописаномъ є любави за себе привезао.

„Ахъ!“ повикала бы она више пута у сузама, и ломила бы прсте, „за све то имамъ нѣму благодарити, и ужасный ратъ никога ніе тако осиромашіо, како мене, єръ я на єданпутъ постадо сасвимъ страна и оставлѣна на пространой земльи!“

Но Филипъ се заклиняше у себи, да она веће быти оставлѣна; єръ овде, у овой усамлѣной долини поздравила га є любавь, као „славуй првогъ пролетнѣгъ ютра, постойбину!“ У той дражести и савршенству ніе стаяло іоштъ никакво земно суштество предъ ньимъ, и унутрашньость нѣгова была є тако напунѣна анѣелскомъ любави, да є мисліо, да небо у грудима носи. Но како да буде нѣнъ заштитникъ? Време нѣговогъ задржаваня већъ є скоро прошло; онъ очекиваше свакій данъ наредбу за повратакъ а помаганѣ ніе смео оставити на страну, єръ и стара већъ не хтеде ништа примити, а да девойци своє срце отвори, и неизказану іой любавь призна, не могаше се плашльивый младићъ іоштъ одважити, єръ ако и слуђаше полагано на нѣну любавь, то іоштъ не смеде се сасвимъ ослонити на бляженъ помисао.

Тако су му протекла два златна месеца, у коима є свакій данъ виђао свою Ружицу. Напоследку стигне и позывъ войске натрагъ. Онъ га издавна очекиваше, но опетъ га погоди као громовный ударъ! Пошто є све нуждне припреме учиніо, пошти рано сутрадань съ тугомъ у срцу, къ Ружици. Онъ є изненада застане заняту у кућне послове! Ахъ, она є была тако неизказано дражестна, као ружа у ютреньой роси, и у радости своіой, збогъ нѣговогъ тако раногъ долазка, она и не примѣти облакъ, кои почиваше на нѣговомъ челу. „О то є лепо, што сте тако рано дошли!“ повиче му она на сусретъ, „данасъ ћете остати сигурно цео данъ кодъ насъ!“

„Оћу!“ одговори Филипъ жалостно, „но то є и последный!“ и садъ іой приповеди, да се опетъ мора повратити у ратъ. Ружица не задржи своє сузе, и кадъ є Филипъ већъ предсудствуюћи запита: „зашто плаче?“ и она ћутећи главомъ маше, и онъ све већма навалююћи заклиняше є, да му каже узрокъ нѣны суза, єръ є онъ почувствовао, да є решителный тренутакъ нѣговогъ живота дошао, и она му съ детинскомъ безазлености напоследку призна: да мора плакати, єръ она ништа несме задржати, што іой є драгоцено постало; и онъ пружи руке за любезницомъ, привуче є лагано на своє прси и при светомъ признаваню узаймне любави, и топлимъ сузама блаженства, гледаше свако дубоко у мирнимъ грудма другога свой ликъ, осветлѣнъ зрацима любави. Тако гледа земля кадъ небо ню, любезницу, своимъ сузама ороси, и сунце своє зраке вечите любави крозъ каплѣ баци: у нѣговомъ мрачномъ недру облака, лепый образъ любави и спокойства.

У узаймномъ, сладкомъ признаваню, чертаніе Филипъ любезной свой независимъ, слободанъ положай. Онъ обеća, да ће одма гледати за одпустъ и извая іой бояма любави, срећну будућность. Ружица наслони лагано свою главу на нѣгове прси, и рече: „Ахъ, я ти радо веруємъ! єръ да ме ты любишъ мене ради, то чувствуємъ: ты іошъ ниси запытао, ко самь я и одкуда? О да самь я дете ове долине! но и я сама незнамъ за своє отечество, и тако ми незнана, тавна тайна мога порекла стои увекъ пред-а-мномъ као страшило!“ Филипъ гледаше да є умири, и повиче: „Я те држимъ у момъ наручю, ты драгоценый бисеру, па не пытай ков те є море родило!“

„Но, то треба баръ да видишъ черте лица човека,“ рече она, „кои се твоє Ружице као сирочета приміо, ню за твою любавь одгаіо и изобразіо!“ Съ тимъ речма увати га за руку, одведе га у свою собу, у кою онъ іоштъ ніе ногомъ ступіо, и ту му покаже великій, лепъ ликъ єднога ратника.

„О, Боже!“ повиче Филипъ страшльиво, и покріе лице рукама. „То є Алфонсъ д' Аламбре!“ Садъ му текъ буде ясно, да онъ стои у светиньи свога пріятеля и мисли да є придобіо срце, ков є текъ єдва свогъ любезногъ заборавити могло, и у неизказаномъ болу, кои нападне нѣгову душу, учини му се, као вешто начертаный планъ, да Ружица овога човека, кои му є самъ срећу своє любави описивао, увекъ као отца сматра, и да никадъ ништа не спомену о чувству любави према нѣму. Онъ метне руке на очи, и извеће изъ собе. То сирота девойка ніе могла поняти. Она се хтеде радовати, што є онъ познао нѣногъ благодѣя, и гледаше га смућена, где одлази! Но она пошти за ньимъ, и заклиняше га подъ найнѣжнімъ миловаћемъ, да іой каже узрокъ своє жалости! И кадъ іой онъ у лепо, отворено око погледи, изчезне свако непо-

веренѣ, и изкрено приповеди іой свой одношай съ Алфонсомъ, и шта му є овай о своме чувству къ ньой говоріо! Ружица постане сасвимъ озбиљна и ћуташе дуго. „Не!“ повиче она затимъ, „Не! я самъ га само као благодарна кћи любила! Не!“ настави она грозећи се, „и никадъ небы была нѣгова супруга, и судба є можда добро учинила, што намъ є уштедила обману!“ Стара ступи у собу у тай ма и ню призове Ружица за сведока свога детиньскогъ владаня према Алфонсу.

„Я самъ чула вашъ разговоръ,“ рече она, „вы обоє имате право. Ты дете моє, владала си се као кћи нѣгова; но кадъ те є моіой неги поверіо, дао ми є найоштріи налогъ, да те никада ни съ кимъ не доводимъ у познанство, и кадъ самъ дуже на нѣга мотрила, тада више нисамъ сумняла, да си му ты нешто више одъ кћери.“

Међутимъ Ружица гледаше тужно пред-асе, єръ на лику свога благодѣтеля, кои є досадъ у нѣнимъ, детинско-благодарнимъ прсима стаяше поверително, као хранитель кућный, примечаваше мрзке іой черте, и докъ є Филипъ лыбезнимъ погледима сматраше и сладко верованѣ питаше душу нѣгову, да се милый цветъ текъ садъ пробудіо за любавь къ нѣму, викала є стара непрестано на Алфонса, што є тако дубоко ћутао о своимъ околностима, и ню, докъ є жнвъ было, свакимъ потребама живота богато снабдѣвао, а садъ є после себе оставіо безъ икакве помоћи на свету.

Ружица є замоли да ћути. „Онъ є было благороданъ мужъ,“ рече она, „кои мишляше о мени добро, и споменъ нѣговъ быће ми навекъ міо; єръ безъ нѣга не бы никадъ любила могъ Гудрана!“ — „Ты можда имашъ право,“ рече стара, „ты си му дужна за твоє воспитанѣ, но я никада не могу заборавити, што те є одъ твоє матере украо!“

„Не!“ повиче Ружица, „не! онъ ме више пута увераваше, да є бадава савъ трудъ обраћао, да добіє каква гласа о моіой матери!“

„Онъ те є варао!“ рече стара, „я знамъ да є онъ све трагове о теби и себи заметуо, и ово мало, усамлѣно добро купіо, да се съ тобомъ сакріє одъ целога света, докъ му не будешъ супруга.“

„О мати моя!“ тужаше Ружица. „Гди си ты своє дете тражила!“ Филипъ више ни найманѣ не сумняше, да у циганки оной ніє видіо матерь Ружичину и не задржи се дуже, него приповеди, што знаћаше о ньой и Алфонсу, но опетъ є ранію историю овога прећутао. Ружица се преда сасвимъ радости, єръ се зацело надаше, да ће матерь свою опетъ наћи и приповиди свою ранію историю. Нѣно отечество, држаше она єсть зацело Шпанія. Она се опоминѣ, да є у єдной великой вароши воспитана и да є чешће бывала са своіомъ майкомъ у женскомъ некомъ монастиру, гди є особито одъ єдне калуђерице любавно дочекивана была. Овай іой монастиръ іоштъ и сада стои тако живо предъ очима, да се она у себе узда, да бы га познала. Као дете одъ шестъ година отишла є она са своіомъ майкомъ у светъ. Ню є овде првый путъ видила у циганскомъ оделу, па и она сама добіє такво исто. Ни на єдномъ месту нису се више задржале, него колико є нуждно было, да посѣте сва явна места, где се мати радо међу люде мешала и своимъ вештинама као Циганка, трудила се обратити ньіову пазльивость на себе. У миру пакъ учила ю є мати свакомъ добру а у смирености особито; и гледала є да произведе у ньой мрзость спроћу мужки и спроћу нѣногъ собственогъ заната. После четврто-годишнѣгъ безодморногъ скитаня, задржимо се у малой єдной варошици француской дуже, него обично. У кући, у кою су се последный путъ доселили, лежао є Алфонсъ болестанъ, и будући да є было сасвимъ оставлѣнъ, мати, сигурно изъ сажаленя, почне га неговати, па и ню саму зато употреблявати. Тако се она съ ньимъ упозна и напоследку, кадъ є мати, изъ непонятны іой узрока, тайно остави, прилюби му се детинскомъ любави и осећала се у овой усамлѣной долини, у єдиномъ съ ньиме обхоћеню и пресрећна.

Тако приповедаше Ружица. Но растеће сенке брегова опомену Филипа, да се одвоити мора. Найсветіє заклетве вечите любави и верности запечате саюзъ; онъ обећа іоштъ єдномъ, првомъ могућомъ приликомъ, оставити дужности войничке, и као нѣна имаовина само за ню живити, и разстане се садъ са сладкомъ свести, да ће неизказано люблѣнъ быти.

Ружица се ћутећи врати у свою собу и дркћући навуче завѣсу на ликъ алфонсовъ, єръ она не могаше више гледати у зажарене очи, коє истый на ню бацаше.

Маршалъ Виларсъ, кои є оздравіо, и заповедничество опетъ приміо, быяше са уписиванѣмъ Гудрановимъ сасвимъ задоволянъ, єръ є овай войски особито лепе люде послао. Онъ буде врло любезно примлѣнъ и маршалъ му преда самъ єданъ вежлѣй писама съ речма: „Докъ сте вы мой милый Гудране за насъ радили, ніє судба ни за васъ недѣлателна была. Я знамъ садржай тій писама и желимъ вамъ срећу!“ Писма быяу одъ єдногъ здраво удалѣногъ, богатога сродника, кои га испенада постави за наслѣдника своігъ великогъ иманя и свои лепы добара, но ту му положи неодложно условіє, да одма войску остави и къ нѣму поити да наслѣдство и благословъ одъ нѣга самога прими. Срце Филипово бяше пуно радости, манѣ збогъ добивеногъ великогъ иманя, єръ є и самъ богатъ, него што му воля сродника нѣговогъ неодложный поводъ даваше, да иште одпустъ. Маршалъ га нерадо одпусти. Али Филипъ поити съ веселимъ срцемъ изъ шума оружія къ своме сроднику, кога прекрасна добра лежау близу подножія Пиринея. За мало после нѣговогъ долазка умре старацъ у нѣговимъ наручіяма, и Филипъ, кои наће задржаванѣ на овимъ добрама за врло дражестно, и не могаше дочекати време, да Ружица, као мила нѣгова супруга у овай рай ступи, поити, и своє одъ отца наслеђено добро у предѣлу аміанскомъ прода, па онда полети у усамлѣну долину, гди обитаваше нѣгова любавь.

Ахъ! Ружица є веће одавно, али свагда бадава очекивала одъ нѣга гласа. Она имаћаше доста незгоде са своіомъ старомъ надзирателькомъ, коя се на смрть разболела и безъ икакве помоћи заостала. Но какавъ узхитъ обузе душу нѣну, кадъ изненада любезный предъ ньомъ стаяше, и ньой рече: „Я самъ садъ савъ вашъ!“

После прве радости састанка заключе любећи се, да своє венчанѣ сврше безъ одлаганя, и да се одма изселе изъ ове самоће далеко, на филипова добра. У преправляню за свадбу, коє є сама Ружица морала чинити, умре стара, а Филипъ є међутимъ узео себи обиталиште у колеби онога младића, ослобоћенѣмъ кога упознао се Филипъ съ Ружицомъ, и кои є садъ сретанъ супругъ и отацъ постао. Ружица сарани стару, проливаући благодарне сузе, и кадъ на неколко дана затимъ изговори дуовникъ благословъ за саюзъ любећи се, и Ружица малый, усамлѣный домъ са своимъ нѣговомъ опремомъ остави сретномъ пару, у чиіой є колеби Филипъ обитавао, оставе они пусту долину, и понесавши Алфонсовъ ликъ крену се у свободный, ведрый светъ.

Докъ Филипъ живляше са своіомъ супругомъ у сладкомъ спокойству на своимъ дражестнымъ добрама, и кодъ никадъ неочекиване среће, кою є у нѣнимъ наручіяма нашао на светъ заборавляше, наступи Европи година 1714., коя іой донесе миръ, заключеный 6. Мая у Раштату. Све се войске повуку подъ узликомъ граћана кућама своима, сви зароблѣници буду одпуштени и съ радосћу поите домовини своіой.

И Алфонсъ д' Аламбре налазаше се међу ньима. Тежко ранѣнъ лежећи остао є на бойномъ полю и падне у руке победителя, кои су га, као знаменитогъ зароблѣника, оправили чакъ у внутреность Аустріє. Съ разжареномъ страсти према лепоме, одъ нѣга самогъ воспитаноме цвету, иђаше у радосномъ очекиваню долини, коіой є поверіо своє найвеће благо. Но ко ће описати нѣгово чувствованѣ, кадъ му изъ оне куће, гди се надао да ће быти дочеканъ любави и чезньомъ, изиђу на сусретъ страни люди, и кадъ дозна изъ мало речій, да є одъ пређашньи обитателя стара умрла, а млађа, коє лепоту и добродѣтель нису могли довольно нахвалити, удала се за єдногъ младогъ човека, Филипа одъ Сен-Гудрана, и да є съ ньимъ отишла, незна се кудъ! Бледъ и немъ и као одбіеный просіякъ, оде Алфонсъ и баци се на планини подъ єдно дрво, одкудъ є могао долину прегледати.

Ране, коє намъ любавь задає, држимо свагда за найвеће и неизлечиме, и мислимо у првый ма, да ньіовой сили не наличи никакво позднiє чувство. Благо ономъ! кога є прва любавь и последня! Благо и ономъ! кога є последня любавь све дугове раніє изплатила! Но я пытамъ тебе, ты несретный оставлѣный, кои за твоє верно срце ништа ниси могао задржати, да ли нису ране твоє доцніє любави свагда іоштъ незалечене, докъ су раніє зарастле, као зелена брдашца надъ гробовима? Крозъ отворена врата младога срца излазе и улазе лако небесни вѣстници, као весели гости, и ако є найлюбезніи одъ

ньи, любавь, заиста неверно, своє лепо прибѣжиште оставіо, ступи ли горећа туга на упразнѣно место, то уме надежда опетъ своимъ дадильскимъ приповедкама умирити плачуће дете, и докъ у шаренимъ бояма свагда нови образи живота пролазе, шалѣ време свою служавку, заборавность, да закріє старе образе лакомъ копреномъ. Али ако, човекъ напоследку затвори своє ладно срце одъ безбройны превара у животу, одъ заоставши неизпунѣны надежда, одъ ненаситиме чежнѣ опоменутъ, и ако радіє не пусти сладке госте, да се съ ньима и болъ не увуче, и кадъ опетъ любавь куцне на гвоздена врата, и онъ не може да противстане, да молеће, любве пуно невиности дете пусти, као своога любимца прими, да га своіомъ срдачномъ, последньомъ крвлю нарани, и да му іошъ єданпутъ свете изворе свога дубокога чувства отвори, коє є у дугомъ затвору, као старо райнско вино, само ватреніє и вкусніє постало; какве іошъ утѣхе има овай бедный, ако є іошъ и последня любавь обмана? Остатакъ є живота кратакъ за нове надежде, а срце претврдо и пресиромашно за заборавъ.

Сасвимъ тако и вечито осиромашенъ осећаше се Алфонсъ, и нѣгова рука увати за ножъ, да на єданпутъ учини край свима преварама. Но у нѣговой страстной души породи се на єданпутъ осветолюбіє, и задржи му волю къ животу. „Не!“ повиче онъ, „нећете мою трудно основану срећу, вы неверни, однети као лакоумну добитъ! Вы не треба да останете безъ освете, што сте мою срећу обезсвестили и моє последнѣ надежде порушили! Я ћу васъ наћи, и као ангелъ освете држати надъ вама судъ!“ Онъ устане, и упути се суседной вароши; гди є, єдной знаменитой трговачкой кући своє не мало иманѣ поверіо, и садъ прими све у готовомъ новцу, у банкама. Купи себи садъ оружѣ, и пошти къ долини съ томъ намеромъ, да нѣгово, а садъ туђе добро или новцемъ или силомъ іошъ єданпутъ поврати! Онъ се покаже садашньимъ обитательима польскогъ дома као странацъ, коме се ово усамлѣно добро здраво допада, збогъ чега и жели да га купи, и понуди ій великомъ, вредность притяжанія далеко превазилазећомъ сумомъ, да никаква сила ніє была нуждна. Изплати одма погодбу, но кућа морала є брзо быти изпразнѣна, оставивши у ньой само оно, што є нѣгово и пре іошъ было.

Кадъ онъ садъ по пустой кући нѣаше изъ собе у собу, и кадъ уђе и у ружичину спаваћу собу, гди више не висаше нѣговъ ликъ надъ нѣномъ постельомъ, тада надвлада туга нѣгову яку душу, и гласно єцаюћи клоне на свето место, гди є любезна подъ сладкимъ сновима невиности процветала. Но пробуђенъ очаянѣмъ и осветомъ скочи опетъ брзо; зграби сикиру, и пошта наполѣ, да лепа дрва обори. Съ неописанымъ бесиломъ строваљиваше све; величествене воћке падау, цвеће буде изгажено, лишће одкинуто, и кадъ є као бесомучанъ цео данъ безъ одмора бесніо, и кадъ се нађе у вече на усамлѣномъ месту, гди стара надзирателька ружичина закопана лежаше, повиче онъ грозно: „Стара, устай! и кажи ми гди ћу наћи неверне! Іошъ само єданпутъ отвори твоя већъ изтрула уста, па после можешъ довека ћутати!“ Дрзновено почне ударати и расће на гробу и викаше и бесняше наново. Но стара бяше тврдо заспала, и не чуяше га више. Само ято врана, коє хићаше са наступаюћомъ ноћи горовитой планини, даде одговоръ, и гачуећи лећаше преко нѣга. Гроза тавне слутнѣ нападне га и хитно се упути кући. Овде садъ све гореће ствари у ружичиной соби метне на гомилу, и кадъ се смркне, запали кућу. „Овде се неће више ни ласта гнѣздити!“ повиче ужаснимъ гласомъ, „єръ одсадъ є проклето ово место!“ Кадъ се садъ густъ, црнъ пламенъ по лепимъ собама валяше, и ватра и на кровъ изађе, и ноћь осветли, поите люди изъ оближньи предѣла у помоћь. Но као чудовиште пакла, облећаше Алфонсъ око зданія, голимъ мачемъ тераше спасаваюће, и закланяше пламенъ у нѣговомъ ужасномъ раду. Напоследку и сване, и осветли пушећу се гомилу пепела.

Алфонсъ остави порушено место, и упути се у селячкомъ оделу, съ постояніимъ решеніемъ къ добрама гудрановима, одъ отца наслѣђенима, коя су му добра позната была, и гди є зацело мисліо наћи сретне супружнике. Но садашньій притяжатель не знађаше му ништа више казати, него да є Гудранъ намеравао путовати къ єдной долини, да се тамо ожени; гди се пакъ садъ налази нико му не знађаше казати. — Тако гоняше осветолюбіє несретнога Алфонса све далѣ, и онъ узалудъ пропутує већу часть Француске.

Филипова добра лежау на срећу близу предѣла, гди некада Алфонсъ са Изабеломъ живляше, и гди му є она отета была. У своомъ садашнѣмъ душевномъ станю брижльиво избегаваше онъ и самый споменъ, па съ тимъ више и предѣлъ, и сретне супружнике збогъ тога ніє нашао.

И будући да є свуда узалудъ тражіо и разпитивао, дође найпосле на ту мисао, да є Ружица можда свою матерь нашла, и онда сигурно отишла съ ньомъ у Шпанію. Зато заключи, да тамо одма иде, и пође опетъ у своє старо отечество. После двадесетогодишнѣгъ одсуства прође онъ крозъ капію свога места рођеня, гди га више нико не познаваше. Нѣгова мати и сестра бяху умрле; на месту нѣгове отчинске куће, бяху подигнута нова зданія; непознати, страни люди, пролазау сокакомъ покрай нѣга. — Ослабдѣнъ посади се на єданъ каменъ на піяци, и велике каплѣ суза течау изъ очію, єръ овай образъ непрестаногъ обнавленя и постояне промене учине велико упечатленѣ, на нѣговъ, особито садъ, узнемиреный духъ. Напоследку опази кулу одъ доминиканскогъ монастира, гди є некада воспитанъ, и яко тронутъ уђе унутра. И кадъ опетъ садъ ту, место они промене споля, све іошъ стално наће, кадъ старе, свете обичає іошъ у ономъ истомъ поредку види, да се извршую па кадъ и више некадашньи свои учителя опази, кои, као и старци, на своимъ местима увекъ стаяху; и кадъ є сравніо образъ свои, ту преживлѣны, безбрижны дана, са своима, доцніє у свету проведенима, учинѣнима изкуствама, и кадъ му светый, домовный миръ свуда на сусретъ излазаше, тада нападне на нѣгову душу тако дубока замишлѣность и туга, да предъ олтаромъ клоне, своє врело чело на степене наслони, и срдачно се изплаче. Црквенякъ га найпосле опомене, да є време да изиђе изъ цркве. Ахъ! на устнама алфонсовимъ стояше молба: да бы болѣ было, да му даде какву мирну ћелицу у ньіовомъ монастиру! но онъ є не могаше изрећи, оде дакле и погоди собицу єдну у предградію, гди се простре здраво изможденъ по оскудной постельи. — Што се живлѣ стари спомени изъ нѣгове безбрижне младости у срцу нѣговомъ понавляу, тимъ га ће обузимаше олуя ужасны страстій, коє су га по свету гониле, и нѣгове моћи држале непрестано сплетене. Онъ се осећаше сасвимъ уморанъ и слабъ, и у овомъ месту, иначе домовини своіой, самъ и оставлѣнъ. Свой путъ не могаше даље наставити, и заключи, да се ту одмори и укрепи. Сутраданъ оде трудно у монастиръ, кудъ га є необорима чезня вукла. Онъ уђе унутра, башъ кадъ є парастосъ држанъ, и чує, како свештеникъ споминяше имена нѣговы родителя. — То му духъ яко потресе. Нѣму се чиняше као да види духове ньіове, да претећи край нѣга пролазе, и нѣму узрокъ приписую, што іошъ нису ушли у обиталишта блажени. Садъ му буде ясно, да га є майчина клетва гонила, и сву нѣгову срећу и нѣгове надежде порушила, и садъ га такавъ стра одъ савѣсти нападне, да готово у несвести клоне. У овомъ ужасномъ душевномъ станю, опази предъ собомъ само єдно спасително средство: покаянѣ! и као што се свачега нагло примао, то ни овде ніє оклевао, пошти игуману, покаже му се ко є, и подвргаваюћи се свима казнима, као каюће се дете, моляше да га прими у редъ. — Онъ добіє опрештай и наскоро буде постриженъ.

И ако съ почетка тишина монастирскогъ живота, и тіи, у научный предметъ и свете обичає разделеный токъ времена, нѣговомъ болестномъ духу као мелемъ быяше, то опетъ започне доцніє, кадъ му се порушено здравлѣ опоравило, мало по мало осећати, да нѣговъ немирный духъ овде слабо ране налази, и єдва му ту година дана прође, кадъ потайно желяше да є ванъ монастира, да проводи раденіи животъ.

Случайно се догоди, да є монастиръ нѣговъ у престолной вароши имао неке послове свршивати, и збогъ тога мораде тамо послати каквогъ одрешеногъ и вештогъ мужа изъ своє средине. Изборъ падне на Алфонса; знало се за нѣгова многострична светска искуства, као и за нѣговъ духъ, и тако одпутує у Мадридъ, снабдѣвенъ нуждним налозима. — Докъ є онъ ту вешто и снажно дѣла свога монастира свршивао, и докъ су сви гледали на мудрогъ, духа пуногъ калуђера, и срећу монастиру нѣговомъ, съ таквимъ честитимъ братомъ желили, ступи онъ у ближе познанство са кардиналомъ, великимъ инквизаторомъ, кои наскоро о нѣму тако высоко поче мислити, да га понуди упразнѣнимъ єднимъ местомъ

при инквизиціи. Одкако є любавь прси алфонсове одбегла, показиваше се он створенъ за леденогъ, страшногъ судію, кои не мери людска послованя, но само найдублѣ мислій душе. Велика власть надъ срећомъ и животомъ людскимъ, коя у нѣговимъ рукама сада лежаше, раздражи му гордый духъ нѣговъ; онъ съ радосћу прими понуду, знађаше придобити себи одобренѣ и одъ свога монастира, и ступи у ужасный онай судъ, као членъ. Грозна дѣла веселила су нѣгове, човекомрзосћу напунѣне прси, и инквиція ніє се издавна поносила таковимъ леденимъ и строгимъ судіомъ.

(Продужиће се.)

Первый бой на Косову и смрть Вукашинова.

(Продуженѣ.)

Како га є сила ударила,
Изъ седла га мртва избаціо,
Е му груди на плеć' изгоніо. 825
Хвата Марко хата зеленога,
И дохвати саблю димискію,
Те се славно повратіо войсци.
Арап-пашу оставіо Марко,
Цѣлокупна да г' саране Турци. 830
Кадъ се овай мейданъ подієли,
Готове су обадвіє войске,
Да с' ударе, да се огледаю.
Турака є за триста тисућа,
А за двѣста има и Србаля. 835
Реля пусти по войсци телале,
А телали гласовито вичу:
„Поздравъ вамъ є одъ свіехъ войвода,
„Ка' одпріє држ'те се юначки,
„Свакій глайте по два усмртите, 840
„А толико и не ма ихъ овђе.
„Свакъ се Србинъ на четири писа
„Душманина за времена царска;
„Садъ іошъ жешћи треба да будемо,
„Да стечемо изгублѣно царство." 845
Знаде Реля, старый мейданція,
Шта му валя, да му дирне войску,
Текъ што дали одъ боя зламенѣ
Полетѣше копля утакмице,
Войска юришъ учинила войсци. 850
Боже милый, на свему ти хвала!
Ко бы икадъ мога' помислити,
Єдно око да ћ' остати здраво,
Кадъ погледи съ голіє планине
На ограшѣ у Косову равну, 855
Бойна копля и хитре стріеле
Ведро небо оку заклониле,
Мучно зує, мучно ударaю,
Те челичне параю штитове
Дели не бы юначко турело. 860
Докъ се ситно истроши оружѣ,
Тадъ изъ кора саблѣ полетѣше,
Ту насрну пѣшакъ на пѣшака,
Коньикъ пусти коня на коньика,
Са Турчиномъ Србъ се измієша. 865
Ту є сѣча, ту є поколь тежакъ,
Мачъ и сабля промашити не ће,
Те на брзо тару се юнаци.
Султанъ Муратъ по средъ своє войске,
Око нѣга бирание деліє, 870
Све хатліє саме панцирліє,
Што су вични бою и мейдану.
Муратъ иште Вукашина краля,
Ка' да бы му мейданъ остануо,
Кадъ изгуби несретнога краля. 875
Да га више ніє на свієту.
Човѣкъ єдно, а намѣра друго,
Єра съ вольомъ не подудара се.
Туажи Муратъ Вукашина краля,
А лаво му у сусрећу дође, 880
Силанъ юнакъ дели Страхинь-бане,
Што на бою не дангуби никадъ,
Коси Турке како косацъ траву,
Спріедъ крчи, за собомъ гомила,
Трагове му ласно познавати, 885
Лешъ по лешу испрекрштао се.
А када се съ царемъ уочіо,
Ускипѣло срце у юнаку,
Жешће пође ударати бане,
Коилъ юнакъ доћи до султана, 890
Те онъ пусти на волю ђогану;
Валянъ ђого занієо бана
У деліє цареве юнаке,
Гђе на бою понайжешћи были,
Но Страхиня сабльомъ крчи пута, 895
Да га ђого олашнѣ пронаша.
И намѣра бану пошту гради,
Пратила му у среталоштину
Делибашу зета султанова,
Што га люћегъ ни лѣпшега ніє 900
На разбою међъ Турцима онђе.
У кобъ смрти трчи дели-баша,
Поюначи с' удари на бана;
Страхиня га дочекао страшно
На десницу и на оштру ђорду, 905
Што но ђорда никоме не прашта
Одъ како є у бановой руци,
Посієче и тогъ дели-башу,
Дохвати га по лієвой страни,
А на десну излетѣла бритка, 910
Предъ ньомъ душа зета султанова,
Єданъ Турчинъ на двѣ паде страно.
Ту є муку султанъ угледао,
Те успрегну, єръ се препануо
Страхинь-бану да не дође шака, 915
И убѣже у Арапску войску.
На мейдану остале деліє,
Те Страхиня посигра се шньима,
Съ бакомъ Срби напредую красно.
Алъ да видишъ муке и бієде! 920
Адемъ муширъ паша мухурлія
Съ Вукашиномъ удеси се кралѣмъ,
Юнакъ везиръ потисну му войску,
И брата му погубіо Гойка,
Гони везиръ несретнога краля, 925
Но подъ кралѣмъ добаръ коньицъ бѣше,
Те уграби у Голешъ планину,
А войска му оста на мейдану,
Пуно бы іой досадили Турци,
Да іой Реля у помоћь не дође 930
Са синовцемъ злопоглеђомъ Срђомъ,
Ко іоште недораста' бѣше,
Текъ му было седамнаесть лѣта,
Но не бѣше у нѣга дѣтинства,
Лакрдія ни велике шале, 935
Мушко му є и озбильно лице,
А око му, да є юнакъ, каже,
Садъ се учи бою поредъ стрица;
Ко є зашто, томъ се ласно учи,
Исто Срђо съ Рельомъ напоредо 940
Куша срећу, куша срце своє.
Адем-пашу оба нападоше;
Но да видишъ яда одъ Турчина,
Кадъ угази Реля у пашинце,
На кадъ сташе полієтат' главе 945
Испредъ Релѣ старогъ мейданціє,
Смѣста срце изгубише Турци,
А паша се одъ гнѣва помами,
Гђе Шамліє побѣгоше Турци,
У Марицу воду поскакаше, 950
Бѣже Турци ка вода Ситница,
Помоћ' ишту у Арапске войске,
А Срби ихъ гоне и тѣрау.
Стиже Реля мухурли везира,
Удари га по голоме врату, 955
И русу посієче главу.

(Продужиће се.)

20. Октоберъ у Лисабону.

То є єдно одъ найстрашніи успомена новієгъ времена, кое є 20. Октобра (1. Новембра) 1755. главну варошь Португалске, изненада и ка нико ни сваньо о томе ніє, упропастило. Да би сватали величину и обятіє несреће, коя є жите лѣ Лисабонске згодила, нуждно є да бацимо неколико погледи на варошь, у ономъ стаю, кадъ іой іоштъ ніє было сваньо данъ ужаса.

Свакій зна, да є Лисабонъ у Европи покрай Лондона, Амстердама и Хамбурга найживлѣ место трговачко. Саобраштай є было неколико година пре земльотреса далеко живлый него садъ. Варошь є лежала на сѣверной обали реке Таіо, на седамъ брежуляка и подаваше изъ ове стране реке прекрасанъ изгледъ. Зданія су се са Таіомъ дружила и мало по мало уздизала су се на-више по брежульку. Да се ова река у вароши налази имала бы иста у себи найлепшу реку света, єръ є река по' добре милѣ широка и ово видено огледало носило є на себи богатство на лађама одъ найвеће части мореплованя народа. Надъ честомъ овомъ шумомъ одъ катаркій горе лежаше предѣлъ живописанъ, богато обдаренъ природомъ, а населѣнъ добро имућнимъ варошима и селима. Тадашный є Лисабонъ скоро єдну и по немачку милю у дужину ватао. Имао є єданъ зидъ са 77 старофранкски кула, кое истина небы могле никаквомъ непріятелю отпора дати, али су давале вароши чести достоянъ изгледъ. Са стране реке было є на зиду 26 а са сува 17 капія.

Варошь є имила єданъ градѣнъ, яко єдно старо зданіє, кое є на найвишемъ брегу стаяло и одъ части се своіомъ величиномъ, одъ части

арапскимъ начиномъ зиданя одликовало. Племићство є имало лепе куће од четвороугловногъ камена са лепимъ баштама, коє су много на украсъ вароши служиле, међутимъ су просте куће слабъ изгледъ давале. У вароши є было до 40 црквій, осимъ катедралне, коя є на найвишемъ брегу стаяла и зато изъ далека врло сяйно вароши доликовала, была є сазидана по начину староготскогъ зиданя; но изнутра была є врло богато накићена. Варошь є ништа манѣ имала 25 манастира за монахе, 18 за монахинѣ и око 130 за миряне, кои су капелане и свештенике држали. За сиротиню было є подигнуто неколико велики болница и кралѣвска палата врло є лепо изгледала од стране реке; она є имала врло пробитачно положенѣ, єръ су се могле са прозора велике флоте на котвама и све лађе видити, коє су у велико пристаниште улазиле, или су изъ њега излазиле. Ова є палата образовала єдну страну єдногъ четвороугля, остале су заузимале ђумрукъ, месарнице, пiяце и т. д. На овой су се пiяци држале „борбе бикова" и овде су и оне несрећнике живе спаљивали, коє су быле жертоване Инквизиціомъ, коя є на пiяци Розине своє седнице држала.

Улице су безъ изузетка тесне и неколико њи и врло стрмените быле. Угодно пристаниште могло є 10.000 лађій сместити и тако є дубоко было да су найвеће лађе у 18 хватій воде могле покрай саме палате на котвама сигурно стаяти. Улазакъ чувале су две тврдиньице, Сен-Ју-лiянъ, коя є на обали сазидана была, и Торре, коя се на єдномъ водомъ окруженомъ браништу видила. Али найвећа заштита пристаништа быо є прудъ, кои се предъ њимъ пружаше и свима є лађама веома опасанъ быо, коє нису имале вештогъ проводногъ корманоша.

Оваквый є быо Лисабонъ до 20. Октобра 1755. Изютра іоштъ єдна од найлепши найбогатiи па и найнаселѣнiи вароши, а у вече гомила развалина, пушеће се место пожара, и непрегледимо поле мртваца. Овогъ одношая пуногъ ютра было є небо ведро и смешеће се, какво є готово свагда у срећнымъ круговима европскогъ юга. Никакавъ се ветрићъ не дизаше; али у 10 сатій и 57 минутій чуло се по улицама крћенѣ, као кадъ каруце сокакомъ проћу; у истый ма' тресла се земля са силнимъ надимаюћимъ се покретима. То є было управо на празникъ свію светій (рим.) и жительи су се многобройно по прквама скупили, кадъ се несрећа появи. Кратко време од десетъ минутій было є кадро, да найлепше палате, найкраснiе цркве и приватна зданія у оплакиваня вредне развалине преобрати, у коима су се илядама людій саранили. Одма при почетку треска свалила се Casa santa т. є. палата страшне инквизиціє. Ніє болѣ прошла ни кралѣвска палата; она є была са свима драгоценостима, коє су се у њой налазиле, земльомъ прогутана, штета, коя се сама на 4.000.000 талира рачуна! На срећу была є кралѣвска породица у Белему, у богатомъ некомъ манастиру на ушћу реке Таіо, западно од Лисабона: Величественый єзуитскій колегіумъ закопао є у своє развалине све у њему налазеће се чланове реда. Већа несрећа и непрорачунѣна штета появи се у близости ђумрука, где є была велика обала од камена На ню су богато натоварене флоте Бразилiянске, Источноиндійске и Африканске, деньковe, сандуке и вреће пуне редки производа за уживанѣ сѣверногъ света отовариле. Овде су милiони у еспапе уложени были. Шећеръ, чивитъ, слонова кость, златанъ пра, памукъ, свила, кафа, циметъ, мушкати, лекарски производи, хинезкій и японскій порцеланъ, фино дрвеће, драгоцености, и т. д.; овде су се виђале скупоцене боє, къ томе придруживали су се векики товари европскогъ трудолюбля изъ Лiона, Бирмингхама, Нирнберга, Бреславе, Шемница, Солингена, Елберфелда и осталы фабричны варошій. Око овы добара врвили су од свануће до ноћи многобройни лађари, слуге, чиновници, матрози, носіоци, спетлячи; тако и Арапи, Турци, Єрмени, Чивути, и Христіяни изъ свію земаля. Земля се затресе, и за неколико минутій пропаде ова од камена начинѣна обала и ниєдна душа непобегне. Место нѣно подпуни вода и изгладн трагъ да є ту икадъ што было.

Стра, ужасъ и яуканѣ, коє є свуда єчало, превазилази свако описиванѣ. Люди су сокакомъ трчали, руке къ небу дижући, и за милость се молећи. Многи су гледали, да се друма или отворена места дочепаю и од части су пола голи преко развалина трчали. Старци, жене, деца, болестници, кои су іошъ у постеляма лежали, были су раскомадани, оставлѣни безъ икакве помоћи, или су были разгнѣчени засути и тако найгрозниіой, найужасниіой смрти од глади изложени. Коньи и говеда одреше се и тражили су заєдно са своимъ коньицима да се од разореня спасе, коє се непредчувствовано появљивало. Целе гомиле, коє су се у бежаню налазиле быле су гредомъ, од крепа или другогъ чега достигнуте, или су падомъ други зданія згнављене бывале. Єдна є гомила трчала къ Тура-де-Паса, месту где се кралѣвска палата налазила, да одатле у лађе умакну, али се брзо натрагъ повукоше, єръ Таіо на необичну висину од 20 — 30 стопа нарасте. Ово спада међу найгрознія чуда овогъ дана, да є ова река брзиномъ мунѣ тако нарасла и опетъ тако исто спала. Лађе коє су на 6 фати дубльине стаяле, буду избачене на суво. Ово преко сваки изражая грозно предолазенѣ и опаданѣ воде четиръ пута се повторавало. Неколико чамаца буду сасвимъ прогутани, и изъ кралѣве кораблѣстройнѣ одвуче овай приливъ све, што є было дрвено, заєдно са катаркама, бурадн и укупномъ грдномъ лађарскомъ грађомъ. На преће споменутомъ месту при улазку пристаништа лађе су се заклапаюћи ломиле, као на бури; изгледъ, кои бы и найладнокрвніегъ бродара уплашіо.

По вароши летили су грдни стубови прашине, поредъ падаюћи сокака. Преданіє каже, да є неколико минута сунце од тога помрачило, и да се тако смркло, као у по ноћи; новъ стра између толики грозны догађая. Овде се іоштъ и то догоди, што се лако замислити дає, т. є. да се непрестана вика од стра свуда разлегла и да су сваке прси ужасомъ смрти напунѣне быле, од коє су предъ собомъ илядоструке образе виђали. Догађаима разореня, кои су несрећне жителѣ окружавали, слѣдовала є страовита почивка. Облаци пра'а изчезоше, спашени себи су срећу желили, међутимъ су други губитакъ свои сродника жалили, деца, супруге, пріятельи ломили су прсте кодъ своє мртве деце. Многи су се од пропасти као некимъ чудомъ спасли, изиђу изъ развалина, и налазише се опетъ међу живећимъ; неколико држали су се на страовитой висини за греде и зидове разорены кућа и викали су у помоћь. Онемлѣны, крвавы и умирући читава є гомила несрећника воздухъ са яуканѣмъ, запевкомъ и молитвама пунила.

После неколико минута опетъ се земля потресе. Малый брой кућа, коє су се іоштъ мало држале, ніяле су се тамо амо као катарке какве лађе при бури. Они, кои су се за своє спасенѣ радовали, садъ опетъ повичу къ небу за милость и гледали су да што є могуће брже, преко развалина пређу. Кадъ успѣду къ цркви, нађу новогъ новода, да благодаре Богу за њиово чудно одржанѣ; єръ овде са ужасомъ виде, да су гомиле людій, кои су овде побегли подъ сурванимъ тороньима, крововима и сурвинама овогъ великогъ зданія већомъ части свой гробъ нашли.

Не дуго осети се и трећій силанъ потресъ. Бежећи нису се могли на земльи држати; морали су падати, или клечати. Стра, врвенѣ, деранѣ од ужаса, вика за помоћь и спасенѣ опетъ умноже грозность овогъ догађая и величину яда.

Задуго се іоштъ ніє ово жалостно позорѣ окончало, єръ є требало да и ватра разоренѣ и потресъ природе увећа. Већъ после неколико сатій были су сви остатци ватромъ спремлѣни, коя є у више єдне од друге удалѣны частій вароши проницала, и са наступаюћомъ ноћи све су развалине вароши стаяле у пламену. Почемъ ніє нико быо да гаси, разпростирала се беснећа ватре докъ є само средства налазила, и довршиа уништоженѣ и оставше жителѣ савршенимъ просяцима учини, єръ страомъ сва су лица тако занемена была, да никомъ ни до шта ніє было. Ветаръ є врло яко дувао и гоніо ватру съ єдногъ сокака на другій. Осамъ є дана бесніо пламенъ и то у найзнатнімъ и найтешньимъ странама вароши. Люди су морали полу наги бежати на околна поля. Еспапи, покућства, альине све є погорело; случай є учиніо да су сви єданъ другомъ єднаки постали, дворяни, народъ, монаси, монахинѣ, сви су морали безъ разлике на отвореномъ полю задовольити се, несносность олує трпити и не само зиму, него и гладь сносити.

Овимъ є начиномъ велика цветаюћа варошь за неколико сатій у гомилу сурвина преобраћена. Небросне богате и добро имућне породице пале су у сиротиню, деца од свои родителя, а ови од своє деце одтргнути, раздерате найлепше свезе, уништене найслаће надеж-

де, найдражестніє радости у ядъ и у тугу претворене.

Найпре се мислило да є ватра изъ землѣ дошла; но по точніємъ испитиваню, то се ніє потврдило. Она є постала одъ части изъ ватре по кућама, а одъ части одъ велики горећи свећа по црквама, а одъ части су є лопови ужегли. Шестнаєстъ дана после, кадъ є ватра престала, быо є пепео тако врео, да су се котарице, у коима є ношенъ запаљивале. Краљевска породица морала є ноћь подъ ведримъ небомъ на полю у колима провести. Шпанскій посланикъ башъ кадъ є на врата изишао, быо є падомъ своє куће убієнъ. Они, кои су свой готовъ новацъ у гвозденимъ сандуцима држали, добили су га добра и непокварена, осталый спашенъ новацъ быо є здраво црнъ, и при свакомъ плаћаню, коє є непосредствено после земльотреса настало, обично є опредѣльивано, да ли ће се белимъ или црнимъ новцемъ исплаћивати. Узани су сокаци ватромъ при разореню сасвимъ затрвени. Савремена известія не могу да нађу довольно речій, да опишу страовитый изгледъ развалина после земльотреса. При гледаню показивале су се страшне пирамиде сагорели кућа, коє су се часъ тамо часъ амо савіяле. На неброєна места, плаши се чисто човекъ одъ мртвы тѣлеса, кои є све 6—7 єдно на друго видети могао, и пола у сурвине закопана, а пола сажежена быяху.

Одъ свію явны зданія сачували су се после земльотреса невредима само іошъ ковница новаца и благайница. Земльотреси іоштъ су неко време траяли али нису были по сразмерици никаквогъ значая. Наступивша киша гонила є несрећнике на брдима, куда су одъ беснила земльотреса, пламена и прилива побегли были. Влага, ладноћа, болесть и гладь произведу овде непазећи на сву обраћану брижльивость неброєнимъ людима смрть, кои се бѣдный животъ после земльотреса само у толико сачувао. Брой погинувшій износіо є 30—40.000, губитакъ имания быо є непремѣримъ и рачуни се на 570.000,000 талира. Почемъ є лакомость тежила да себи иманѣ погинувши привуче, зато се пошлю у варошь неколико регементій войника, да опетъ сигурность личности и имания уведу и єдногъ дана обешено є 36 разбойника. Око 3000 людій свакій данъ є радило на чишћеню сурвина и опустошеный Лисабонъ мало по мало величественіи се показа, него што є пре быо. к. н.

Пропасть пароброда „Авантена.“

Ноћу између 17. и 18. Септембра о. г.

Об. нов. пише се: Причамъ вамъ о пропасти франц. пароброда „Авантена“ као очевидацъ ужасне катастрофе, коя по околностима свога збитіє особито вниманѣ мора на се привуће. 17. Септембра у 5 сатій после подне, кренемо се на пароброду „Хермусу“ као поштанской француского дружства лађи, на коіой є капетанъ Бови управляо изъ Ливорна на море. Лађа є изрядно и врло чврсто саграђена са две машине, была є за Неаполъ одређена; пре тога пловила є по обрежяма Африке на Истоку; и садъ є текъ првый путъ по Тошканско море почела пловити. Време є было посве поспѣшно и тихо, вода са површиномъ огледала, у кою се ведро небо са месецомъ, миліонима трептећи сяйны звезда и честимъ ватренимъ появима репате звезде, коя се на небу међу лава и великогъ медведа появльивала. Свака водна птица могла се ясно видити, акамо ли каква лађа, коя бы му у сукобъ пошла.

У 10 сатій у вече, почемъ су се готово сви путници съ крова пароброда разишли, останемъ само я са іоштъ єднимъ Сардинцемъ и єднимъ Неаполитанцемъ, слушаући внимателно, како последный одвећъ животно познатый сукобъ пароброда „Херкуланума“ и „Сицилія,“ далѣ пропасть несрећны путника, и найпосле нѣгово дуго тумаранѣ по мору, причаше. По сата после тога, текъ што самь очи склопіо пробуди ме ужасна праска, коя се као найчій громъ муньомъ спровођенъ заорило. Затимъ зачу се ужасна вика. Кадъ самь на степенима са капетанове собе на кровъ полетіо, спазимъ єданъ великій пароброд покрай „Хермуса“ и позорѣ ужасти и забуне, коє само онай, кои є таково што преживіо, може себи ясно представити, „Хермусъ“ є было са своіомъ предньомъ части у бокъ „Авантена“ (коя є такође поштанска лађа фран. дружства была, и на коіой є было заповѣдникъ Блотъ) ударіо и скрозъ на другу страну проваліо. После неколико тренутака у забуни, коя ће лађа одъ ньи двоє пропасти, спазимъ где предня часть „Авантена“ мало поче тонути. Путници кои су на нѣму были, одприлике 30 на брою, Шпаньолци, Грци, Аустріянци, Французи, Руси, Италіянци и нѣгово людство, полете безъ икаква обзира на „Хермусъ“ ставивши мость съ „Авантена“ на истый. Текъ што су они прешли, а „Авантенъ“ утоне.

Заиста є ово было страшно срдце параюће позоріє. Овай изрядный бродъ, у кога ясно осветлѣной сали могло се іоштъ ясно видити, продре у правоме смислу речій — великій вулканъ, изъ когъ ж д р е л а, ватра и више пута ужасна рика, као кадъ каково животно уздише, продре; потомъ велика грмлявина, море се узколеба и таласи се до неба подигну — све се наєданпутъ стиша као да ништа ни было ніє, и овогъ лепогъ пароброда нестане. Єданъ генуезкій свештеникъ, балванима у малой собици затворенъ, заєдно съ лађомъ пропадне у пучину морску; иначе сви су се остали путници спасли, али одъ имания нису могли ни игле изнети.

Ова се катастрофа догодила у рђаво разглашеномъ Піемонтескомъ каналу, иза канала острова Палмаіола, крозъ кои є „Хермусъ“ већъ прошао быо. Превећъ велика брзина, за 6 или 8 минута, у коме се све ово догодило, яко є све на броду збунила, но опетъ су се ови люди успокоили и ни єданъ ніє ни ити закукао ни ти заплакао, шта више ни саме жене, чему самь се яко чудити морао. И то незаборавлямъ, како є єданъ Шпаньолацъ изъ Валенціє при томе одвећъ озбилянъ быо, а тако исто и изражає нѣговогъ пратіоца, кои є савъ дрктао, држећи се за ме, и покадъ што своє бледо лице къ небу управляо, и всеблагогъ творца за спасенѣ призивао.

Ту спазимъ и єдногъ капуцина, єдногъ Майландезца, голіятскогъ стаса, кои приповедаше да ништа осимъ 12 свезки исторіє св. Мартина заєдно са сандукомъ, у коме су быле, изгубіо, и да є иначе одъ своогъ имания изгубіо само єдне опанке. У исто време покаже овай философъ на свой кожный тоболацъ, у комъ є спасао само четири издрта слова (придика). Онъ є было заєдно са генуезскимъ свештеникомъ и описиваше како є овай сирома, заграђенъ одъ нѣга, опроштеніє свои грѣхова искао, и како га є онъ у итньи съ овимъ речма абсолвирао: Богъ нека те разреши!

У осталомъ како є могуће да се на тихомъ мору, при одвећъ ведрой ноћи, такова несрећа догоди, текъ онда ми є понятно, кадъ узмемъ да су обе ноћне страже поспале быле. Я іоштъ єданпутъ повторавамъ, да є ноћь тако ведра была, да се могла прилично далеко чайка спазити, а камо ли паробродъ, кои има знаке на катарки. Додуше мене се нетиче да я о кривици или невиности овога и онога управителя говоримъ, почемъ ій довольно непознаємъ. Дружству коє више одъ 50 бродова у послу има, ова є катастрофа безъ сумнѣ великій ударъ причинила, и може се очекивати да ће збогъ ове небрежльивости онай, подъ чіомъ се то управомъ догодило строго казнѣнъ быти. Путници са „Авантена“ приповедаху ми, да су имъ, кадъ су праскомъ застрашени на кровъ брода поюрили, одговорили: „да ніє ништа и да се не боє;“ и у место да све живо горе позову, остану ій саме. Страшна брзина овога догађая све є збунила, єръ лађа, на две поле порушена, за неколико минута потоне и напуни се водомъ. Иначе тишина и безбѣдность съ комъ су официри оба брода избавлѣнѣ нуждно извршили, има се веома похвалити; и особито я желимъ да се люди, кои су одавно у морской служби, ове кривице збогъ непредосторожности ослободе. Нико кои годъ є на ма коіой лађи поштанской путовао, ніє имао, баръ као што я мислимъ, правога основа нашто потужити се. Како дакле было, да су се ова два пароброда при тако ведрой ноћи ударила, одвећъ є жестоко и ужасно, да далѣ удивленѣ и неузбуђуємъ. Срећа є те се и овако свршило; єръ на дубльой пучини морской, не само да бы людство „Авантена“ безъ икаква спасеня пропало у бездну, него бы и „Хермусъ“ исту судбину имао. На овога предньой части была є єдна рупа (даска дебела као палацъ сломила се была истомъ као да є стаклена была), крозъ кою бы при свакомъ удару таласа по аковъ воде унутра ушло. Но садъ є могла, почемъ смо, предню страну претоваривши стражню, безъ икакве опасности натрагъ у Ливорно вратити се. У пристаниште смо приспѣли са зоромъ, и почемъ є кормановшъ примлѣнъ быо кренемо се опетъ далѣ. Вѣсть о пропасти лепогъ пароброда — нѣга су избавлѣни машинисти као укопаногъ пріятеля, сапутника и отца са топлимъ сузама оплакали — разпростр се брзо

као муня по пристаништу, и наєданпутъ видимо са свію страна око насъ чамце, кои управительи са веома участвуюћимъ говоромъ, єданъ другогъ позиваюћи, овай ужасъ доставляху.

Туженѣ за домовиномъ кодъ животиня.

Туженѣ за постойбиномъ єсть фанатическа чезня за некадашньимъ милимъ пребывалиштемъ. Но опетъ она ніє само на овоме ограничена, она се распростире и на уживаня и на сама занимання, и тада є вєћа, кадъ све ово на човека дѣйствує. Што є пакъ вєћа противность првашнѣгъ са настоєћимъ, то се пре пораћа тугованѣ. Сви люди ово неосєћаю, єръ се сви немогу тако лако побудити и нису тако лако осетльиви. Шумадинацъ, кои по вєћой части просто, са природомъ тесно скучено живи, посве тежи за свою постойбину, кадъ се одъ нѣ и найманѣ удали; онъ непрестано чезне за ньомъ, и ако му є на страни млого болѣ, и неможе никако ово чезненѣ да угуши, вєћъ съ дана на данъ постає све яче, докъ се найпосле у болесть, у тугованѣ за домовиномъ непреобрати, па често и смрть проузрокує. Туженѣ за домовиномъ єсть дакле духовно-чувствено сагласіє, коє мало по мало обвлада целимъ душевнимъ животомъ, и само тѣло уничтожи.

Као што кодъ людій тако исто и кодъ животиня налазимо тугованѣ за постойбиномъ, кодъ єдне класе више, кодъ друге пакъ манѣ, и найразговетніє то примѣчавамо кодъ выши животиньски класа, као н. пр. кодъ коня, маймуна, паса', мачкій, голубова и т. д. Млоге животинѣ а именно птице уваћене толико буду спопаднуте, да сву рану презру и тако угину. То се приписує кодъ неки самой сили навичая. Птица, коя є слободе лишена, после неколико дана, чезнећи за постойбиномъ, угине; ова има ону исту рану, кою є и у слободи имала, тако исто има доста простора да се покреће, и опетъ зато неможе дуго да живи, єръ чезня за слободомъ, лугове и саучастнике, съ коима подъ ведримъ небомъ узлеће, срце іой изчупаю. Неки су ово доиста приметили. Зашто реће преживе славуи, кадъ се у поздно доба године, почемъ су се вєћъ двоили, него іоштъ зарана пре тога. Чезня за женкомъ или мужякомъ и гньиздомъ умртви ій. Тако исто и све дроплѣ брзо затворене угину.

Маймунъ, кадъ є прилично одрастанъ уваћенъ, снужденъ є непрестано, и ништа не єде докъ найпосле не скаплѣ, а тако исто и кугуаръ. Па шта є то друго него туженѣ за постойбиномъ, да селеће се птице увекъ у време селеня обузете бываю? Да ли се може само као какво тавно тиштенѣ, као каковый вєћій или маньій природный нагонъ, кои є чувству поделѣнъ, и заиста то се неда ни найманѣ одрећи. Кадъ се прилично приближи време да птице изъ єдногъ у другій предѣлъ одлазе, тада и саме оне, коє су уваћене и у кавезу затворене узнемире се, и после тога времена дуже сасма невеселе; а кадъ се пакъ кодъ насъ исте птице поврате, свака одлази у своє место и зна да своє мало гньиздашце наће, или ако є ово случайно временомъ порушено или другомъ каквомъ незгодомъ уништено, начине ново и то у близости преће бывшегъ, као што и самый новый нараштай, кадъ доће у станѣ да се може расплодити, око свогъ негдашнѣгъ обыталишта себи пребывалиште тражи и справля. Рода се увекъ повраћа у своє старо гньиздо, и у исто млого година проживи и кадъ угине, населе исто нѣгови потомци, коє населенѣ више година трає. Тако исто быва и са рибама. У време икреня враћаю се увекъ на место гди су се родиле, и то онимъ истимъ путемъ коимъ су изъ потока у реку а изъ реке у море отишле. Оне не могу све да остану (а нарочито вєће) у потоку, што іймъ є просторъ малый, вєћъ се разилазе на све стране у белый светъ, али сећанѣ за постойбиномъ никада неизчезава.

Колика є а нарочито кодъ наши домаћи животиня любовь за постойбиномъ, за участнике, па и за саме люде, кои су ій обкружавали, имамо неколико примѣра, кои насъ у удивленѣ поставляю. Пси и мачке, кадъ ій и у затворену врећу или у ноћь на колима на неколико миля одъ куће однесемо, после неколико дана или неделя поврате се. Реніеръ прича о єдномъ магарцу, кои є изъ Африке преко Гибралтара у Шпанію пренешенъ, да є после неколико дана, чимъ є улучіо прилику како ће измаћи, нагао да преко Гибралтара у Африку преплива. Како се човекъ любовію и тежньомъ за постойбиномъ голубова ползує, доста є познато, и тога ради нетреба да се повраћамо на Ноево време. Они голубови, кои писма носе изъ Енглезске у Шпанію, кадъ су єдномъ къ постойбини се управили, неможе ій ни гладь, ни жеђь, ни уморъ одъ предузетогъ одвратити, тако да често веома усиляваюћи се, одма чимъ приспе на опредѣлено место, скаплю. — Єдну корнячу, кою су кодъ острова Асценсіона уватили и коіой су на трбушной кори означили нека писмена и знаке, баце изъ лаће кадъ су у бритскій каналъ дошли, почемъ су се бояли да не цркне, и после две године исту ту означену корнячу нађу опетъ на Асценсіону. Она є толикій путъ прешла докъ є у свою постойбину дошла.

Како наша домаћа животиня, кадъ се изъ своє постойбине удали, у новоме предѣлу, башъ и ако іой є тамо млого болѣ, опетъ є снуждена и невесела, ништа неєде и гледа како бы се ма на кои начинъ у свою постойбину повратила, како се често са найобилніє паше повраћаю у празне штале, како коньи кадъ се у постойбину враћаю много брже иду.

Има врло много примѣра, изъ кои ћемо такође врло велику любовь за постойбиномъ а не якій природный нагонъ или безсвестно упиняћ. и траћенѣ къ достиженю цѣли увидити, али изъ вєћъ наведеногъ быће одъ прилике задоста и извѣстно, да животиньска душа сасвимъ людма подобну уображеня силу има, єръ се онако исто показує као и кодъ людій. Тако исто просіява изъ чувства чезненя за постойбиномъ кодъ животиня яка сила опоминяня а тако исто могућность разликованя и сравньиваня негда бывшегъ са саданьимъ. — А. Сп.

Мрвице.

— Отацъ и мати запрети своме маломъ сину и девойчици, да за асталомъ никадъ ништа не ишту сами, но да чекаю, докъ имъ се даде. Кадъ є єданпутъ было на ручку више гостію, дечко не добивши дуго ништа за єло узме на врх ножа соли, на коє га запытаю, шта ће съ ньомъ, а онъ одговори, хоћу да посолимъ месо, коє ће те ми дати. Девойчица пакъ коіой су изъ свакe, само не изъ єдне чиніє дали по нешто, узме ножъ и почне редомъ указивати на чиніє, говорећи: одъ ове самь чиніє добила и тако редомъ до оне, изъ коє іой ништа дали нису. Ову чинію преćути и на пытанѣ єдногъ госта: а изъ ове, одговори она: изъ ове нисамь іоштъ добила ништа.

— Тестаментъ Раблеа: немамъ ништа, млого самь дужанъ, а оно друго оставлямъ сиротиньи.

— Єдногъ младогъ принца воспитавали су нѣгови учительи врло рђаво, ласкаюћи млого нѣговой сувети и попуштаюћи у свачему нѣговомъ самовольству тако, да му є све по ћуди ишло и ништа ніє могао научити. Кадъ су запитали нѣговогъ штамайстера одкудъ є то, да є принцъ найболѣ одъ свега у ященю се извѣшбао, овай одговори, зато, што му коньи ласкали нису.

— У Вашингтону убіо є єданъ енглезскій лордъ у пiянству изъ пушке келнера оне гостіонице, у коіой є онъ обитавао. Уплашенъ гостіоничаръ дотрчи као безъ душе: „господине знате ли вы, шта сте урадили, вы сте убили мога келнера!“ „Е па добро!“ викне пiяный лордъ, „а вы ми га ставите у рачунъ!“

— Прославлѣный енглезскій дипломатъ Фоксъ ручао є за време свога бавленя у Паризу кодъ графа С. -- После ручка оде газда съ гостомъ своимъ у єдну салу, у коіой беше и єдна прекрасна мапа целога света. Французскій графъ показиваюћи прстомъ на Енглезску, запита Фокса: „Кажите ми, како є то могуће да овай тако малый островъ влада надъ половиномъ света?“— „О!“ одговори Фоксъ, „ово є само нашъ квартиръ за конакъ, светъ — то є права Енглезска!“

Зачинци.

* Ученость бы се могла сравнити съ каквимъ дрветомъ, коє млоги незвани тресу, други се одважно на нѣга попну, но уморни на првимъ гранама остану; опетъ други — ньи мало избраніи своги столѣтія — до вршка се попну, гди онай редкій плодъ, безсмртіє, сазрева. —

* Добродѣтелна жена вєћъ постає на земльи анѣелъ, ако опора нападаня и неправедне укоре своги суровогъ мужа съ достоянствомъ и благомъ наравію сносити уміє.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. — Пре некогъ времена читало се по новинама — а и Подунавка є о томе споменула — да се г. фелдмаршал-лайтнантъ Крайтнеръ отъ Татенбургъ у Гмундену, у горньой Аустріи, у вѣчность преселіо. Ова вѣсть о смрти овогъ мужа морала є особито насъ Земунце яко тронути, єръ є покойникъ више година у нашой средини живіо и одправляюћи високо званіє, коє му є држава поверила, толико є труда положіо, да Земунъ у станѣ болѣгъ процветаня доведе. Мы споминѣмо само нѣгово неуморно дѣланѣ у пытаню о слободномъ пристаништу, и ако му и ніє за рукомъ испало, свою намѣру испуњену видити, то овай мужъ ипакъ заслужує нашу найтоплію благодарность. Вѣчна му памятъ! — Фелдмаршал-лайтнантъ Давидъ Крайтнеръ отъ Татенбургъ родіо се 1793. год. у Сибиню, и кадъ є свршіо было гимназіалне и лицеалне науке ступіо є 1809. као кадетъ у баталіонъ ердельски стреляца, съ коима є до 1814. противъ Француза воєвао. Поставши капетан-лайтнантомъ видимо га одъ 1824 — 29. год. као управителя воєне школе у месту рођеня своґъ, и год. 1837. предложили су га Сибињани за ердельско-земальскогъ генерала. Буре 1848. год. нашле су га као полковника пешачке регименте Дон-Мигуела у Варадину, и као такавъ водіо є онъ две кумпаніє пешака одъ свога полка у Земунъ. Месеца Августа 1848. постао генерал-маіоромъ, и налазіо се у Бановой войсци при освоєню Беча у Октобру 1848. 1850. год. поставши фелдмаршал-лайтнантомъ одправляо є скоро крозъ три године дужность дивизіонера у Земуну, и то є было оно време, за коє се онъ тако неуморно трудіо за благостанѣ ове вароши, огледаюћи се на генерала Червенку, и наставивши овога планове о слободномъ пристаништу. Збогъ нѣгове заслуге за ову варошь наименовала га є и наша обштина за нѣногъ почестногъ грађанина. 1853. године наименованъ є было за помоћника губернаторскогъ, кои є званіє три године одправляо. 1856. пресао є у станѣ покоя, почемъ га повторително капь ударила.

⸸ Београдъ. 11. Октомбра. Имамо явити промену у нашемъ лицеуму. Г. Коста Іовановићъ, ступіо є на катедру професорску, и томъ приликомъ држао є краснорѣчиво слово, при комъ су се участвовали и неки одъ државны званичника. Онъ є заступіо г. Милована Јанковића, кои є неусипнимъ трудомъ и ревносћу предавао политичну рачуницу и државну економію, за коє су му питомци III. год. права явно на труду нѣговомъ єднимъ адресомъ захвалили; и онъ, толико га є нѣгово родолюбиво срдце коснуло, да є реченимъ питомцима одговоріо равнимъ начиномъ. — Одъ лопова, кои су пре некогъ времена напали на делиджансъ правителственый недалеко одъ Милановаца и оплячкали, уваћени су троица и суду предани. Да ли ій є іоштъ у томъ друштву было, испытъ ће, кои ће се надъ овима држати, показати. — Пре некій данъ єданъ крпачъ нађе єдно дете на шанцу близу теразія бачено; изъ сожаленѣ прими га се, и подъ надзоромъ полиціє стара се о нѣму. Истомъ крпачу пре тога на два дана умрло є дете, и то му є садъ добро дошло было. —

— По наредби министерства финансіє одређене су поштанске таксе по новомъ новцу, коє ће важити одъ 1. Новембра (20. Октобра) о. г. На местной пошти плаћа се на место досадашнѣ 2 кр. ср. 3 новч., за писмо до 1 лота на 10 миля на место 3 кр. ср. 5 новч., на више одъ 10 миля на место 6 кр. ср. 10 новч., на више одъ 20 миля на место 9 кр. ср. 15 новч. За прекрштенъ завитакъ на место 1 кр. ср. 2 новч. За нефранкована писма доплаћує се 5 новч. Рекомандованѣ у месту 5 новч., на страну 10 новч. Рецеписъ повратный кошта 10 новч. За писма преко 1 лота на свакій лотъ іоштъ єдна такса. За остала пошиляня одъ фунте и на сваки 5 миля по 2 новч., исто толико за пошилянѣ новаца одъ сваки 100 ф. и 5 миля. — Другомъ наредбомъ исте власти. Одређене су телеграфске таксе по новомъ новцу, коє ће важити одъ 1. Новембра (20. Октобра) о. г. За просту депешу одъ 20 речи, коя се шаље на 10 миля, плаћа се 60 новчића. За сваки дальи 10 речи узима се половина те таксе. За просту депешу на 10 до 25 миля плаћа се 1 фор. 20 новч., за сваки дальи 10 речій 60 новч., и т. д. За доставлянѣ депеше по пошти плаћа се 40 новч., по нарочитомъ посланику до 2 миле 1 ф. 20 новч.

— „Тр. Цтг." извештава за єданъ случай у Превези, кои ласно може произвести неприлике међу рускимъ и енглескимъ правителствомъ. Др. Петрикло Ставро наименованъ є рускимъ правительствомъ за вице-конзула, и одъ Порте є већъ добіо екзекватуру, али у званіє своє іоштъ ніє было ступіо. 13. пр. м. дође у енглеску канцеларію да пасошъ свой подпише за Јањину, куда га є позвао рускій конзулъ г. Дендрино да му преда наставлѣня. Место пакъ да му подпише пасошъ, даде га енглескій конзулъ, г. Саундеръ, затворити, и мимо то и испремеће му кућу и одъ жене нѣгове узме на силу неке артіє. Г. Ставро већъ се збогъ тога са тужбомъ обратіо министру иностраны дѣла у Лондону.

— По званичномъ извѣстію, родили су ове године виногради у Бургундской врло добро. Како коликоћа тако и каквоћа су као у найбольмъ годинама овогъ столећа.

— Н. ц. кр. Височ. надвойвода Стефанъ отишао є изъ Беча натрагъ у Шаумбургъ.

— Као што явля „Ест. Цтг.", трусъ, кои се у Софіи 18. пр. м. догодіо, починіо є грдне штете. 20 џамія, многе куће и дућани порушени су, и до 30 людій животъ є изгубило. „С. Н." имаю непосредно известіє изъ Софіє, у коме имъ се явля да се трусъ до 5. ов. м. єднако по више пута на данъ осећао.

— Ћамил-бей ће ићи у Букурештъ а Асанбей у Јашъ са царскимъ хатишерифима, кои ће садржавати ново устройство Влашке и Молдавіє. Лордъ Редклифъ имао є 7. о. м. отићи изъ Цариграда, а Фуад-паша се очекує ове недѣлѣ. Прускій дѣловодитель г. Аймань дошао є и ступіо у дужность да замени посланика г. Вилденбрука, кои ступа у станѣ покоя. Порта ће редовну парну пловидбу да заведе између Цариграда и берберскога приморя Єдно друштво тражи да му се дозволи саградити телеграфъ исподъ мора између арбанаскогъ приморя и Неапольске. Телеграфъ између Ерзерума и Багдада скоро ће быти готовъ. Єрменскій патріярхъ Агопъ збогъ старости є дао оставку. Скендер-паша (грофъ Илинскій) погинуо є у бою съ Арапима. По приморю око црногa мора ствари стоє врло опасно.

— Као што се извештава, по новоме уговору съ Хиномъ Русія є амурскомъ облашћу, коя іой є одъ стране Хине уступлѣна, добила 50.000 четвероуглы миля, а међу тима у татарскомъ мореузу лежеће приморѣ 15 до 18 географійски миля широко и до 9 градій дугачко.

— Новине „Кавказъ" являю да є умрло Шамиловъ синъ Џемал-Единъ, кои є одпре живіо у Русіи. Покойникъ є, као што знамо, іошъ као дете пао Русима у руке кадъ су юришили на Дарго, и по заповести цара Николе воспитанъ є у Петербургу найбрижльивіє, а пре три године враћенъ є Шамилу у измену за заробљену княгиню Шавраваповицу. Младићу є садъ врло тешко было живети у отечеству, коє ніє ни познавао, те є изъ дана у данъ све више венуо, докъ на последку ніє пао у суву болесть. Летосъ умоли Шамилъ єдногъ лекара изъ Тифлиса, по имену Піорковскога, да дође походити му сина у Зул-Каду и ако узможе да га спасе. Лекаръ нађе болестника већъ у стању таквомъ, да му ніє было помоћи, и не могаше ништа друго учинити него му є само болю ублажавао. Жалостно описує лекаръ у каквомъ се моралномъ и физичномъ стању налазіо болникъ, кои за болесть свою подозреваше и на люде, кои су се око нѣга налазили, али се та болесть ласно разяснити дає напраснимъ и на силу променѣнимъ начиномъ живота.

— Краль Отонъ є 9. ов. м. изутра у повольномъ здравлю приспео у Атину. Некій Маровеја кои є предводіо устанакъ на острову Криту, дошао є у Атину као бегунацъ са іоштъ неколико друга.

Станѣ воде.

Изподъ 0.

На Дунаву	5 ст. 1 п.
На Сави . . . нарастла са	— „ 9 „
На Тиси (Кодъ Тителя . . .	— „ — „

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. више.

Предброити се може код сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 43. У Земуну 26. Октобра. 1858.

Битка кодъ Малплакета.

(Продуженѣ.)

Но, премда онъ мишляше, да ће у своме садашњемъ, ужасномъ кругу дѣланя сасвимъ на прошлость заборавити, то буде његово трудомъ задобивено разположенѣ порушено; и старый, готово угашеный пламенъ, іоштъ єдномъ страшно букне.

Филипъ пакъ одъ Сен-Гудрана проживіо є међутимъ више година у срећи и миру са своіомъ Ружицомъ. Они и не слуђау, да какавъ зао духъ тумара ньи тражећи да ій упропасти и славяу често у благодарномъ тронуђу споменъ алфонсовъ, кога су држали, да се већъ одавно у пра претворіо. Ахъ! да су знали, да су стара, грозећа опоминяня изъ његова живота, до сада на границама ньіовога рая стаяла, као ангели хранитељи, то бы радо на овомъ скривеномъ добру, као две вољке на каквомъ месту добро утврђене, сваку олую сносили, и свакогъ пролећа, до саме смрти, своє цветове развіяли. Но дете єдно, кое є Ружица родила, и коме су дали име Алфонсъ живляше само неколко месецій, и къ жалости, коя є обузела срце родительско придружи се у души ружичиной іоштъ и неописана чежня за матеромъ, за кою є све досадъ у залудъ разпытивала; єръ одъ битке кодъ Малплакета нигде се више ніе видила. Ружица држаше, да ће є у Шпаніи зацело наћи, а и Филипъ не гледаше безъ пребацая изабелинъ престенъ, кои онъ свето храняше, и мышляше, на своє учинѣно обећанѣ; да се извѣсти о породици алфонсовой, и њега съ ньомъ да помири! и држаше да га мора изпунити, ако и умрломъ пріятелю. Особито граница шпанска быяше имъ здраво близу, и цѣль ньіовогъ пута чиняше имъ се тако света, да су га безбрижно и радостно предузели. Сретно приспу у Мадридъ, и заключе, да се ту задрже за неко време, да учине изпитиваня одъ обе стране. — Кадъ єднога дана пролазау поредъ монастира милостивы сестара, застане Ружица предъ капіомъ истога, као окаменѣна, и изяви своме супругу, да є тай, а никакавъ другій монастиръ, у кои є као дете често вођена бывала. Нестрпельиво га повуче унутра, и у цркви, гди є башъ служба држана, у сладкой надежди, да ће се ту разрешити загонетка нѣнога рођеня, клечаше съ ньиме, и моляше се срдачно.

Филипъ осети да га садъ неко лагано за руку дирну, и кадъ се осврне, опази єдну калуђерицу. Прво є зачуђено погледи, но кадъ га она пріятельски именомъ зовне, позна у ньой по гласу ружичину матерь. И Ружица при првой є речи позна, полети ій у наручя, и назове є сладкимъ именомъ матере. Но Біоренка изведе є брзо изъ цркве у оближню монастирску єдну собу, гди се и она преда своме узхићеню. Она се не могаше довольно нагледати, цветаюће, прекрасне женске, миловаше є и любляше, и захте да іой припо еди, шта є съ ньомъ было одъ часа ньіовогъ давногъ разстанка. Она слушаше кћерь съ великомъ пажньомъ и напоследку проговори: „Слава Богу, што є онъ све тако дивно руководіо, да те я напоследку опетъ видимъ. Но садъ оставите, децо моя! я имамъ да изпунимъ свете дужности, одъ кои ваша срећа зависи. Кажите ми гди є ваше обиталиште, сутра рано быћу кодъ васъ!“ и съ тимъ є одпусти подъ неброєнимъ полюбцима, молећи, да донде спокойни буду.

Съ усхитомъ састанка у срцу, хтеде Филипъ одвести свою супругу у обиталиште ньіово. Они морадоше проћи покрай двора инквизиціє, и опазе єдну бѣдну жену съ лепимъ єднимъ дететомъ, гди на степенима седи, просећи милостиню одъ мимопролазећи. Ружица, угледомъ детета узбуђена, приђе къ ньой и богато є обдари. Но судба хтеде садъ све ко концу привести, и догоди се, да Алфонсъ башъ садъ изъ двора изиђе, и оба добропознята лица предъ собомъ опази. Бледъ, дрћући и као укопанъ стаяше свирѣпый, и сматраше ій укоченимъ погледима василиска. Дична лепота Ружичина и ведаръ погледъ нѣногъ сретногъ супруга показиваше му, шта є изгубіо, и на ново букнувше страсти позову га къ ужасномъ решенію. „То су они!“ промуца крозъ бледе устне, кадъ они мирно даље одоше: „но они су предати у мое руке.“

Пандури разуму нѣговъ мигъ, и пре него што су безлобни до своге обиталишта приспѣли, сустигну ій у усамлѣной улици єдной кола, у коя ій приморaю да се попну, и пре него што су помислити могли, шта ће да раде съ ньима, затворе се гвоздена врата за ньима, и служитељи инквизиціє разделивши ій єдно одъ другога баце ій у дубоке тамнице.

Алфонсъ узклицаваше у себи, што су обе, иначе одъ њега тако любленє, но садъ мрзке особе, у нѣговой власти, и заклиняше се, да ће ій упропастити.

Ахъ! зашто расту оба небесна цвета, любавь и пріятельство, тако близу отровнога расћа, мрзости и освете? — Зашто є човечіє срце ньима отворено, као златне двери запада, крозъ коя тихи ветрићи долазе а и бурѣ бесне? —

У свести своє ужасне власти, не оклеваше Алфонсъ ни найманѣ, да жеђь освете загаси. Любавь, коя є напоследку целу нѣгову душу изпунила, и кою є држао да є узаймна, ніє смела остати ненаказнѣна, што га є преварила; срећа, кою му є судба у другой половини живота указа, и кою є дубоко кріо предъ очима завиднога света, ніє смела быти украдена безъ освете Онъ преда оба невина лица инквизиціи, и самъ даде тужбу противу ньи, при чему є главанъ паводъ было: да є Ружица кћи безбожне єдне Циганке, и да се Филипъ дао навести, ню узети за жену и примити нѣне, Бога врећаюће мисли. Они се изведу предъ судъ и тужба имъ буде представлѣна. Будући да ніє могла одрицати, да є матерь свою обично виђала у циганскомъ оделу, то нису даље ни изпытивани него ій осуде за повине, и ніє више требало никаква доказа, па да ій метну у брой оны, кои се на смрть осуђую.

У одечу свою увіенъ, и недавши се познати, сећаше Алфонсъ и самъ у суду и наслађаваше се очаянѣмъ свои жертвій, кои цветаюћа лица у мрачномъ затвору почеше већъ опадати, и кои гордо чувство невиности опетъ немогаше ужасъ, близкогъ и грозепуногъ конца одклонити. Несретници морали су іошъ знати, одъ чіє ће руке умрети, морали су познати освети-

теля, кои є као образъ смрти опетъ устао, да разруши срећу невине. И кадъ су ій после последнѣгъ испыта опетъ у тавницу оправити хтели, гди се само шалю на смрть осуђени, онъ заповеди да ій доведу у собу, у коіой се онъ самъ налазаше, и кадъ ови съ различны страна дођу, и изненада єднодруго угледавши, поите у наручя: скочи Алфонсъ бесно међу ньи, раздвои ій и повиче: „Познаєте ли ме, вы безсрамни!“

Они га познаду, но не уплаше се, шта више надали су се, да ће нађеный пріятель быти бранитель ньіове невиности. Кадъ га пакъ Филипъ увати поверително за руку, и Ружица га детиньски обгрлити хтеде, и молећи повиче: „Оче мой, спаси твоє сироте дете!“ — тада, иначе тако сладко име отца, спопадне ново беснило, єръ є онъ хтео быти нѣнъ любезникъ; онъ ій одгурне одъ себе, и само укори и клетве прелазау преко нѣгови грчевити устній, и съ ужаснимъ признанѣмъ, да є то нѣгова моћна рука, коя ій изъ освете смрти посвећує, остави несретне, кои као укочени одъ ужаса одведени буду опетъ у мрачне, оделѣне тавнице. У вече истога дана, кадъ Филипъ удублѣнъ у мысли сеђаше на своіой влажной сламнячи, и узалудъ се труђаше, да утѣхе изъ свои прсію прии, ступи тамничаръ са свећомъ, съ кошаромъ съ єломъ и съ виномъ у тамницу. Онъ се посади край Филипа, и кадъ га подуже оштро посматраше, рече: „Да, я више не сумнямъ, да сте вы одъ Сен-Гудрака, кои є негда служіо у французской войсци?“ и кадъ то Филипъ потврди, да му се овай познати као увода, коме є Филипъ, пре битке кодъ Малплакете, животъ поклоніо. „Господине!“ рече онъ, „я желимъ да се одужимъ; вы сте пали у ужасне руке! не пытамъ како, и да ли сте криви, но кадъ се я не бы побринуо за ваше спасенѣ, то бы вы зацело погинули, єръ изъ ове тамнице иде се само на смрть!“ Филипъ се истина обрадує овомъ пріятелю у нужди, но онъ не хтеде самъ, већъ са Ружицомъ, опасность избећи, или съ ньомъ умрети. Но благодарный мужъ, говораше тако, да га напоследку увери, да се они поєдинце могу потайнимъ бѣгствомъ спасти, и да тай одважай мора се съ ньимъ започети. Онъ му свето обећа, да ће све радити и за Ружичино спасеніє, и ако є она другомъ, суровомъ тамничару предана. Изпадне ли му то за рукомъ, то ће съ ньомъ заєдно побећи, нѣму є довести, и кодъ нѣга живити и умрети!

Филипъ се преда опетъ сладкой надежди, и допусти тамничару. Овай брзо узме изъ корпе крчагъ єданъ, крвлю напуњенъ; Филипъ се мораде као мртавъ на своімъ кревету пружити, ножъ у руку узети и допустити, да га овай крвлю облієе. Затимъ пошти тамничаръ, да зовне лекара, кои башъ садъ тамнице обилазаше, да му покаже тѣло самоубійце. Овай дође, и кадъ Филипа оказа недвижима у крви, и не изпытиваше далѣ, него да сведочбу да є мртавъ. И будући да су такве самоубійце одма тамничари закопавали у потайнимъ гробовима инквизиціє, то быше тамничару овомъ лако, имаући у рукама сведочбу лекарску, дати да се закопа яко закованый, земльомъ напуњеный, мртвачкій сандукъ, докъ Филипъ, као калуђеръ обученъ, прође крозъ све страже. Тако му є дакле благодарность животъ спасла, и подъ закрилюћомъ альиномъ пђаше, да остави страшне границе шпанске.

Међутимъ Ружица и Филипъ буду на смрть осуђени. Данъ є быо опредѣленъ, у комъ ће при великомъ „Auto-da-Fè“ и ова два красна живота у пламену да се окончаю. Филипъ є пакъ то предупредіо сретно привиднимъ самоубійствомъ. Бѣдна Ружица пакъ лежаше болна и оставлѣна у своіой, пуной грозе тамници. На мрачну, влажну ноћь, коя є обкружаваше, на тврду, ладну постелю, на опору и удну рану ненавикнута, мораде нѣно нѣжно тѣло подлећи, и ако іой скромна свесть утѣху шапуташе, то іой опетъ быя стра за драгога, и ужасъ збогъ алфонсовогъ страшногъ виђеня тако великій, да су є непрестано ти образи плашили. Никакавъ пріятельскій гласъ не уливаше іой утѣхе, никакво любеће око не бдіяше покрай нѣ; — само страшна грозница пролазаше іой крозъ жиле, часъ као ледъ студена, а часъ као ватра, докъ смрть већъ у гробной помрчини нѣне тамнице тіо свою добитъ обкружаваше.

Алфонсъ не могаше дочекати данъ погубленя, єръ неописаный немиръ, кои гризаше душу нѣгову, одкадъ є смртна пресуда непоречно изречена, и одъ оно доба, кадъ є чуо за само убійство Филипово, бегаше и найслабіи санъ одъ нѣгове постелѣ и онъ желяше, да му се већъ єдномъ приближи и само дѣйство, у коме мышляше, да ће разладити своє рушеће страсти. Напоследку лежаше само іоштъ єданъ данъ између тога. — Алфонсъ у ютру у очи дана погубленя рано устане, єръ и ту є ноћь провео безъ спаваня, кадъ єдна калуђерица желяше, да съ ньимъ говори, и изяви му устмено молбу своє игуменіє: да неодложно къ ньой дође, єръ има съ ньиме да се разговара о стварима одъ велике важности! Алфонсъ не оклеваше, него одма къ ньой пође заєдно съ калуђерицомъ. Ова га одведе у монастиръ милостивы сестара, покаже му собу єдну на страни, у коіой се обично говорило, и рече, да ће одма дозвати игуменію.

Докъ се Алфонсъ самъ ту налазаше, баци погледъ на єданъ ликъ на зиду, кои представляше лепу женску у калуђерскомъ оделу. Но што га више сматраше, тимъ немирніє поче срце нѣгово куцати, єръ черте му быяху познате, и нѣму се чинило, као да устне отвара и по имену га зове. И кадъ тако ту стаяше, сумняући, да ли види предъ собомъ ликъ Ружичинъ, или какавъ образъ изъ давне прошлости, удари га неко по рамену и запыта: „Како вамъ се допада ликъ?“ Алфонсъ се тргне, єръ предъ ньимъ стаяше Циганка Біоренка.

„Да те ђаво носи! ты наказо!“ повиче Алфонсъ као упрепашћенъ, „съ тобомъ више немамъ ништа! Я самъ дошао, да говоримъ са игуменіомъ овогъ монастира, и како си се ты усудила ући у ову светиню?“

„Почитаня достойный оче!“ рече Біоренка, „башъ ме игуменія посла къ вама, єръ пре, него што она узможе съ вама говорити, имате іошъ да и мени нешто кажете! Господару!“ настави она, „тако вамъ свега, што вамъ є свето, кажите ми истину: Знате ли што о Ружици и нѣномъ супругу? Као некій появъ была самъ ій нашла, но и опетъ изгубила, и пошто самъ ій дуго у неописаномъ страу свуда узалудъ тражила, на последку дођемъ не безъ основа на ту мисао, да су невини у руке вашегъ страшногъ суда пали!“ —

Алфонсъ є погледи гордо осменувши се и рече: „Да! за тебе су они изгублѣни! Моя снажна рука нашла є безстидне, па ће и тебе уништити!“

„Господару!“ моляше Біоренка, „споменомъ са онай ликъ, заклинѣмъ васъ, да ми кажете: шта су скривила моя деца?“

„Па іоштъ можешъ пытати? Циганко!“ повиче Алфонсъ. „Они су ми украли мою срећу, па зато оћу да имъ животъ сатремъ. — Гле! твоя кћи быяше ми негда найскупоценія на свету, я самъ є воспитао као ангела, а ты си требала да є видишъ као мою сретну супругу. Тада нападне неверный Филипъ, єдиный, коме самъ я, доста слабъ, мою тайну поверіо, докъ самъ и у несретномъ робству быо, као айдукъ на мою светиню, и украде ми любавь моє супруге; она пође за ньимъ у светъ, а я съ моимъ вернимъ срцемъ будемъ заборавлѣнъ, будемъ одбієнъ као просіякъ, морао самъ є узалудъ свуда тражити, и найпосле ово жарко, горће срце сакрити подъ калуђерску одећу!“

„И то є єдино ньово преступленѣ?“ питаше Біоренка.

(Свршетакъ слѣдує.)

Злосрећница.

Дакле за ме нема среће,
Ахъ! кодъ тебе, жельо моя?
Другомъ цвате твоє цвеће,
Другомъ планти любавь твоя.

За другога красно лице?
За другога твоя рука?
За другога твоє срце,
А за мене? — горка мука . . .

Три узрока ты наводишъ —
Прѣче тебе любит' мене —
Да се тако ослободишъ,
Желѣ моє одъ ловене.

Пріятельства Невенъ сува
Цветъ ми рука твоя пружа,
А за оногъ другогъ чува
Любави се жарке ружа.

Мртвачко є Невенъ цвеће,
По гробу се мртвимъ сади,
Нѣга срце моє неће,
Одъ нѣга се живимъ гади.

Ружу дай ми мирисаву,
Макаръ по ньой трнѣ было. —
У сваку се любавь праву
Смѣша кадкадъ и немило. —

Садъ другчіе срце моє
Неодлази са бошта,
Любавь дай м' и срце твоє,
Илъ нетребамъ пишта! пишта! —

А да знадешъ како жарко
Тебе люби срце моє,
Како те к'о сунце ярко
Желн, врѣме у свакоє;

Како мисли 'вѣкъ о теби,
Сладкой своіой у самоћи,
Како ликъ твой нос' у себи
'Вѣкъ у дану, 'вѣкъ у ноћи;

Неб' узроке наваћала,
Па да ій є петъ стотина,
Вѣкъ бы мени срдце дала,
Съ чаромъ твоій сви милина.

Иди пѣсмо злосрећнице.
Реци ньоизи: „Ой! . . . . . .
Узми рѣчи жалостнице,
Твой Недрагъ што плачућ' спѣво."

Небы ли се одазвала
Горкомъ плачу срца мога,
Небы ли ме услишала
Любовника злосретнога.

Н. Недрагъ.

Буна на Дахіє.*)

(По Ранке-у.)

И у подармлѣномъ народу налази се некій степенъ народности. Мы смо видили, како су Срби после смрти Душанове постепено падали, како су политичну свою самосталность, свако участіє у явномъ животу у внутрености, у држави и цркви изгубили. Свакій тренутакъ предходеће ньнове слободе имао є за слѣдство новъ грабежъ. Доиста човекъ є створенъ да се пати, и много сносити и трпити може: увекъ се видило, да се нешто све горе и горе на путу збивало. Садъ после краткогъ подкрепленя подъ Аустріомъ и сносимимъ станѣмъ, коє є одъ неколико година себи путъ прокрчило, нашли су се сви онде, где су имъ противузакони насилници смрћу и личнимъ робствомъ претили. Мы знамо: да се національный животъ у овомъ народу и чувство самога себе пробудило и оживило у последньимъ ратовима, а имено у срећнимъ предузећама противъ Јничара, одъ кои су они садъ пропасти посвећени были. Вѣкъ на границама бића и небића, до кои се допрло, морала се ова свесть къ устанку пробудити, или уобште тога ніє было.

Далѣ разсматранѣ да'ће мислима другій правацъ, по комъ ће се новъ течай народногъ развитка появити.

Землѣдѣлци и пастири, кои су сада оставили своє куће и у планину побегли, намеравали су, да се натрагъ врате, небоећи се за тело и животъ свой. Но почемъ су хтели то предузети, морали су свеобштый ратъ започети, и таковомъ насилію, коє се на найсуровіи начинъ упражнивало, єданпутъ за свагда силомъ оружя край учинити.

*) Види брой Под. 15. т. г.

На то су се сви одважили.

Земля, као што се поредъ Дунава и Саве пружа, дели се у три велика оделеня. Найзнатніє є поделенѣ средный, преимућственый шумскій предѣлъ, Шумадіомъ названъ. Оно, што одавде широка, често наводнѣна долина Мораве на єдной, а на другой страни съ почетка силовита, а после дугимъ блатнимъ просторима обколѣна Колубара разлучую, образує обадве друге части землѣ. У свакой овой части породіо се покретъ одъ други предводителя.

Найпре су се у Шумадіи нашле три народне поглавице, Ђорђе Петровићъ, одъ Турака прозванъ Кара-Ђорђе, Янко Катићъ и Васо Чарапићъ. Прваи одъ ньи овай часъ є умакао, чимъ є осетіо, да су га уватити хтели. Текъ што є было у намѣренію, да свинѣ, коє є купіо, у Аустрію претера и прода — єръ то є была нѣгова радня, коя є уєдно найбогатіи и найизредніи плодъ ове землѣ — кадъ ал' наєданпутъ чує, да су дошли Турци, кои га траже. Онъ остави свою стоку, да тумара кудъ коє оће; са пастирима, коє є за свой посао наймио, побегне у шуму. Онъ є пре тога служіо у фрайкору, было є потомъ и хайдукъ — мы ћемо се изближе съ ньимъ упознати — и као єданъ одъ найсмѣліи людій было є одликованъ, као што є єданъ и одъ найбогатіи было. Другій пакъ, Катићъ, као булюкбаша подигао є све за оружѣ способне люде своє землѣ на ратъ противъ Пасван-Оглуа; онъ є было мударъ, речитъ и храбаръ. Васо є было желянъ, да смрть свога брата Марка Чарапића освети. Они нису чекали, да ій целати и конюшари дахійски везую и срамно смрти предаю, него су желили као слободни люди да є сами траже и храбро за свой родъ и отечество умру. Многи други скупили су се око ньи, и држали су за грехъ умрети, а ніедногъ непріятеля непогубити; они заключе, да свакій свою главу са другомъ главомъ замени. Радостно су дотрчали хайдуци овамо, међу коима Главашъ и Велько были су найзнатніи. Велько у зимнѣ доба служіо є као овчаръ, и као такавъ оженіо се. Садъ изнесе на видикъ своє оружѣ и свой хайдучкій украсъ. „Тежко мени, повиче жена, кадъ га є у овоме видила, я самъ се мећеръ за хайдука удала." Онъ є тѣшіо съ тимъ, да є садъ свакій хайдукомъ постао и мора постати, съ томъ речи пође, да своє другове и сапутнике тражи. За кратко време знатна се гомила хайдука и бегунаца кодъ села Сибинце у београдскомъ окружію, изъ коє є Катићъ и Чарапићъ родомъ, стекла. Овде запале обиталиште Субашино, поубіяю и оплячкаю Турке, коє су онде нашли, и поведу наоружане Србе са собомъ далѣ. На све стране летили су вѣстници: „Когодъ пушку носити може, нека на ноге устає и у оружане се чете купи; обиталишта субашина нека разруши, жене и децу у планину и у шуму одводи!" Тако се и збило. Ко ніє хтео, тога су силомъ натерали.

На овай гласъ устане сва земля съ оне стране Колубаре. Яковъ Ненадовићъ, о коме єдна песма вели, да му є братъ нѣговъ Алекса на смрти наложіо, да га освети, найсяйніє се у томъ делу одликовао. Лука Лазаревићъ, братъ Ранковъ, ніє гледао на то, што є браду носіо и попъ было, него се лати оружія. Међъ хайдуцима у овой земльи ніеданъ ніє было тако страшанъ као Ћурчія. Кадъ є єдномъ одъ прваи ма у своме животу нишанъ погодіо, при чему су многи Турци узалудъ после пробали, да погоде, омрзну тако страшно на нѣга, да су му о глави радили, и то га принуди, да кућу остави и у планину у хайдуке побегне. Садъ онъ дође, и носіо є барякъ предъ Яковомъ, кадъ є овай прваи путъ изишао.

У исто време побунило се съ оне стране Мораве. Миленко изъ Кличевца, познаникъ Катићевъ одъ рата противъ Пасван-Оглуа, човекъ одъ природе склоненъ къ миру, но то ніє было толико, што є опасносћу заслепленъ было, у кою су га нѣгова знатность и богатство поставила. Съ ньимъ подигне се Петаръ Тодоровићъ Добринацъ, кои є онда а и дуго потомъ у обштимъ интересима съ ньимъ у тесной свези было.

У свима трима окружіима были су Турци съ места изъ села изтерани. Победители нису дуго оклевали него заузели су многе мале варошице, паланке назване. И овде нису нашли никакавъ одпоръ; они заузму найпре Рудникъ и запале га, потомъ редомъ и друге. Турци хитили су, да се у тврдиняма спасу и обезбѣде.

Тако се започела буна Срба; за єданъ тренутакъ была є цела земля, сви дванаєсть нахія, села и паланке у рукама оны, кои су Турци изтребити намеравали.

Срби су рекли єданъ другомъ: свака кућа има своєгъ поглавицу: и народъ мора знати, коме ће слѣдовати. У єдной скупштини одъ найотмѣніи изъ Шумадіє саставлѣной буде представлѣнъ съ почетка Главашъ, кои се при изгнанію Турака найдѣлателніи показао; но овай одговори: да се народъ єдномъ хайдуку, као што є онъ, кои нити кућу ни полѣ, и нигди ништа изгубити нема, неће никада поверити. Они се сете кнеза Теодосія изъ Орашя у крагуєвачкомъ окружію. „Богъ съ вама! рече овай, шта вамъ паде на паметъ? Хайдуку нека даду кнезови одпустно писмо: єръ ко ће кнезове покровителствовати, ако Турци опетъ дођу?" Но будући садъ нити су хайдуци, исправно, довольно поверенѣ уживали, нити су пакъ кнезови хтели своє мирно званіє оставити, то су морали єдногъ изабрати, кои є истина хайдукъ было, или є у исто време и свою мирну радню водіо, као што є и войска изъ две части саставлѣна была. У овомъ положеню было є Кара-Ђорђе. Нѣга представи Теодосіє. Но Ђорђе одговори: да онъ неуме управляти; кнезови пакъ рекну: да ћеду га они саветомъ подпомагати; — онъ настави далѣ: да га нѣгова напраситость чини неспособнимъ, и да му ова недозволява, дуго говорити и затезати се, но да ће се съ места живота лишити; они су га уверавали: да є башъ такова строгость необходимо нуждна. Тако постане Кара-Ђорђе командантъ Срба;*) но

*) Речь командантъ Србіє носіо є на печату. Доцніє звао се Врховный Вождъ.

*

нити є имао княжеску власть надъ земльомъ, нити пакъ войводску надъ войскомъ, єръ многи нѣму равни обкружавали су га, и само у Шумадіи признавали су га као поглавицу, но будући є ова єдна одъ найвећи предѣли была, то му задобіє превагу на другима.

Сила Дахія была є само повређена и у опасность доведена, алъ не сасвимъ скрушена; іоштъ су имали у внутрености тврдинѣ, одкуда су земльомъ управляли, и коє су имъ личну безбѣдность давале. Они су мислили, да ће се Рая съ обећаняма задовольити и на лепъ начинъ помирити. Али ова є осећала себе яко оснаженомъ; и садъ су се догађале ужасне страоте, такове страоте, коє се само помислити могу.

Одма при првомъ састанку у Дрлупи (т. є. Срби и Турци), докъ су се поглавари обоихъ страна договарали, побію се њнови пратіоци измѣу себе, и безъ крви неодступе съ места. Касніє кушао є Фочићъ свою срећу, алъ є было безъ успѣха. Кадъ є напоследку митрополитъ Леонтіє, кои є Србима исто тако мрзакъ было као и сами Турци, са новимъ предложеніяма изъ Београда дошао, одговоре му они просто, да се никаквомъ миру немогу надати, докъ се Дахіє не предаду.

У исто време єдна чета одъ хиляде крцалія, на првый гласъ о породившимъ се немирима домамлѣна, подъ именомъ свога предводителя Гушанацъ-Аліє появи се на граници землѣ (Србіє). Они нису были противни, са Србима о обштой ствари радити, али ови нису имали волю съ Турцима мешати се, съ коіомъ славомъ намера (постигъ) єдногъ господара готово неразлучно є скончана была. Али Дахіє нису смели оклевати. Колико є съ єдне стране опасно было, незваногъ госта у свою главну варошь пріимити, толико ій є съ друге стране на то потреба принудила, и они су мислили, да су се за свою безбедность довольно побринули, што су му квартире іоштъ предъ собственомъ вароши на Врачару определили.

Садъ њима приспе помоћь у отвореномъ полю. Њиовъ босанскій пріятель Алибегъ Видаићъ хтео имъ є накнадити оно, што су му пре годину дана учинили: онъ се дакле съ некимъ числомъ свога людства прикучи Србіи, коє людство нити є само двоумило, да ће буну савршено угушити, нити є самомъ нѣму давало посумняти. Кадъ су крозъ Козницу пролазили, чуло се, где неки одъ њи пытаю: да ли су то они Срби, кои су навикнути были, да, кадъ съ девойкомъ наоружани на свадбу иду, па макаръ педесетъ њи было, кадъ Турчина спазе, сви пиштолѣ подъ гуњацъ посакриваю, или се съ коня поскидаю; єданъ єдиный Турчинъ бићe и садъ у станю на њи 50 ударити. Алибегъ држао є, да ніє вредно (што наши кажу: „Жали Боже труда“), противъ тако рђавогъ непріятеля лично у полѣ изићи; онъ остане, по обичаю везира, у Шабцу а субаши преда управу, да съ войскомъ противъ побунѣника иде и њи казни. Али Срби, кои нису првый путъ у полю лежали, знали су предусрести га. Они су были паметни, кадъ су се Турци приближили, да шанацъ, кои су они, истина у Свилеуви направили, али кои іоштъ ніє было сталанъ, брзо оправе; Турци, кои су то страу приписивали, нису закаснили заузети га; затимъ врате се Срби и обколе шанацъ. За тилый часъ добію Срби преимућство. Са свію страна затворени, безъ ране непрестаномъ ватромъ и єднако долазећимъ новимъ гомилама обкружени, и извѣстна опасность грозећи имъ, изясне се напоследку Турци, да ніє была њиова намера туђи се: него само да су зато дошли, како бы се о положаю ствари известили. На то дозволе Бошняцима да одлазе, само не Београђанима, кои су съ њима дошли. Али у томъ кои су кушали да єданъ съ другимъ одавде иду, догоди се, да се одъ обои єдва десетый човекъ спасао. Веома измененимъ мнѣніємъ врате се остали заоставши Турци крозъ Лозницу натрагъ. Свакій Србинъ — приповедали су — носіо є са собомъ по єданъ широкъ, штиту подобанъ колацъ, кои напредъ увекъ предъ собомъ у землю побивши иза нѣга са своіомъ пушкомъ безбѣданъ, непрестано є тако пуцао, као кадъ бы изъ какове вреће, пуне муниціє непрестано кугле рукама на непріятелѣ бацао. Мослимани овогъ окружія шиляли су своє жене и децу преко Дрине. —

(Свршиће се.)

Первый бой на Косову и смрть Вукашинова.

(Свршетакъ.)

То є Рельи, славноме юнаку
Найпотоня мейданъ и юнаштво.
Я кадъ Турци чудо опазише,
Како згуби Реля Адем-пашу, 960
Бѣже пусти съ главомъ безъ обзира
Преко воде и преко планина,
За њима су Срби упливали,
Да ихъ гоне, да ихъ не оставе.
Но и Срби збунише се люто, 965
Силанъ Реля одъ наглости тешке,
Не пазећи ни воде ни згоде,
Не гледећи брода на рієци,
На вртлогъ є води ударіо,
Съ конѣмъ га є вода прогутала. 970
Пуно назадъ поврати се Срба,
Свакій тужи, свакій ядикує:
„Яохъ Реля, яохъ славо наша!
„Ко ће по садъ водити Крајне,
„Ко л' юначки мейданъ односити?“ 975
Тако паде, што Србу валяде,
За валянимъ лете сузе саме,
Сва є земля за њимъ проплакала.
Младый Срђо зато и не знаде.
Онъ є сретно воду пребродіо, 980
Гони далѣ и тамани Турке,
Ту су шњиме два силна юнака,
Два Рельина врла побратима,
Два рођена брата Краљевића,
Старіи Марко а млађи Андрія, 985
Шамліє су крдисали страшно,
Што умаче у Арапе уђе.
Ту є мука, ту є боякъ тежакъ,
Съ Арапима Мисирліє Турци
И бію се и држе юначки, 990
Ев' бію се са Югомъ-Богданомъ
И са Лазомъ зетомъ Юговіємъ.
Но у Срба силни су юнаци,
У Богдана деветъ милихъ сина,
Све юнака како жеравице; 995
Три войводе ту су узъ Лазара:
Єдно юнакъ Милошъ Обилићу,
А друго є Миланъ Топличанинъ,
Треће Иванъ съ равне Косайнице,
Три войводе три змаја огнѣна, 1000
Кои могу бастисати войску;
Банъ Углѣша ту се придесіо,
До нѣга є Бранковићу Вуче,
Обоица валяни юваци.
Множина є у Турчина войске, 1005
Те се држа и до нѣиндіє,
А кадъ лакси и захлади сунце,
А погибе Краљевићъ Андрія,
Отрована умори г' стрієла.
Я кадъ видѣ одъ Прилипа Марко, 1010
Гђе му брата коньи газе мртва,
Мал' му срце ніє препукнуло
Одъ помаме у лютини тешкой.
Гнѣванъ Марко пусти дизгенъ Шарцу,
Те упаде међу Арапію, 1015
Силанъ Марко и онако страшанъ,
Необична стаса и узраста,
Подугъ човѣкъ бѣше у висину,
Исто тако, брате, у ширину,
Я какова ока и погледа, 1020
Сієваху одъ очію мунѣ,
Црне масти, а кушлява брка,
Мрки брци у рамо упрли;
Кадъ є добаръ кадъ є волянъ Марко,
Страшиво є у нѣгъ погледати, 1025
А некмоли кадъ є мучанъ Марко!
Евъ угази маменъ у Арапе,
Пакъ имъ црне стаде дизат' главе,
И набіят' на коплѣ юнаке;
Куда Марковъ палошъ допираше, 1030
Онудъ Турска прореди се войска.
Напоредо узъ делію Марка
Тлача Милошъ и сієче Турке
Мисирліє и Арапе црне,
Ту поредо Миланъ са Иваномъ, 1035
И ту су ти деветъ Юговића,
И неячакъ Срђо Злопоглеђа,
И остали сви главни юнаци,
Са юначкимъ са своимъ подручѣмъ,
Поломише Муратове войске. 1040
Ко бы огню томе одолѣо!
Батлія є Милошъ одъ Поцеря,
Догони се до Мурат' везира,
Одъ Медіє што султану доће
И доведе силну Арапію, 1045
На нѣга є Милошъ кидисао.
Юнакъ паша, ал' му не помаже,
Удари га Милошъ коплѣмъ бойнимъ,
Крозъ панціеръ-кошулю продрло,
И на плеће юначко изаће. 1050
На коплю га Милошъ подигао.
Грданъ везиръ сву препаде войску,

Што остало, плећи окренуло,
Бѣже Турци мору дебеломе,
Найбржи є Муратъ султанъ силный, 1055
Измакао далеко предъ войскомъ,
Да га нико догледат' не мога.
Далеко су забасали Турци
Одъ синѣга мора до Косова,
Пуно бѣше бѣжати конака 1060
Преко землѣ туђе и душманске.
Гонише ихъ и сѣкоше Срби
Чакъ до међе Грчке Цариградске.
Силне главе Срби посѣкоше,
И силанъ су шићаръ задобили, 1065
Васъ су Турски преузели логоръ.
Оста мейданъ Србу и безъ краля.
Вукашину ни гласа ни трага,
Нико не зна, да каже за краля,
Кудъ се стопа, куда ли се спрати. 1070
Неко знаде но га ніє онђе,
Знаде Нико, Неманьића слуга,
Те се дао у потѣру Нико,
Да своѓъ цара покає на кралю.
Гони Нико по Голешу краля, 1075
На Ягрзу коню Урошеву,
Ал' га стићи не могаше Нико,
Те Ягрзу оде бесѣдити:
„О Ягрзу крило соколово!
„Опомени с' хране и снаженя, 1080
„Опомени с' добра Урошева,
„Достигни намъ царева крвника,
„Да покаємъ нашегъ господара."
Нуто чуда! коньицъ разабрао,
Завриштао, савъ се Голешъ тресе, 1085
А опружи и придаде снагу,
За часъ тиньи достигао краля.
Краль познаде Неманьића слугу,
Осѣти се, є самъ себи вазда
Кобит' мора злочинацъ проклетый; 1090
Оде подло молити се Нику:
„Молимъ ти се, остави ми главу,
„Честита ћу тебе учинити,
„Богатієгъ да Србина ніє,
„Ни у земльи већегъ достоянства." 1095
Вели њему слуга Неманьића:
„Молишъ ми се ка' злочинацъ правый,
„Обећавашъ благо и господство;
„А царъ силный свега теби даде,
„Пакъ ти, море, све си погазіо, 1100
„И уби му єдинога сина.
„Убица си, и крвникъ си грданъ,
„Та севахъ є теби дохакати,
„И покаят' крвцу Урошеву."
Па потеже дугу палошину, 1105
Посієче царева крвника.
Онда Нико и самъ говораше!
„О Уроше, мой честитый царе!
„Заръ є просто одъ Бога и люди,
„Што покаяхъ тебе, господаре." 1110
Досадъ было, и вазда ће быти,
Да невѣру убіє невѣра.

Земльотресъ у Софіи.

Текућа се година особито одликовала са доста неволя природе. И да неспоменемъ о страшнимъ опустошеняма, коя су некій предѣлъ неаполскій пролетосъ онако страовито посѣтила, было є и у више земаля опустошены киша, потопа и земльотреса. О оваковомъ у Софіи скоро догодившемъ се являю „Срб. Нов." овако: У Четвртакъ 18. Септ. после подне сунце сяше надъ полѣмъ софійскимъ и быяше тако жестоко да човекъ ніє знао где бы се заклоніо одъ необичне врућине и омаре. У єданъ путъ се зачує грмлявина, али така яка као да пуче хиляду хиляда топова. У тай се часъ затресе земля тако яко и страшно, да већъ свакъ помисли да є дошао смакъ света. Како є необичанъ было овай потресъ, може се судити по штети, кою и учиніо. У єданъ махъ люди поплашени истрчаше изъ кућа, да ій куће не побію. Надъ вароши се подиже црнъ густъ облакъ одъ праха, кои изађе изъ порушены кућа. На све се стране бежи, плаче и яуче. „Где су наши?" — „Єсу ли жива деца?" — „Нема ми сина, Боже! да га ніє затрпала и убила коя кућа!" Таки су гласови были по свой вароши. Бугари, Турци и Євреи сви бежаху и уплашени викаху къ Богу и свакъ на свой начинъ моляше Бога да се смилує. — После 2—3 минута угледаше да є одъ 24 џаміє остало само 5 съ мунарама, а осталыма мунаре попадале. Али зидови и у єдны и у други попуцаше и хоће да падну. Одъ 7 црквій само се у 2 може служити, а у осталима не може, єръ су яко порушене. Мунаре су убиле єднога млада Бугарина по имену Исаію, кога врло жале сви мешћани, а два су млада Турета погинула подъ зидовима одъ џаміє св. Софіє. Одъ нове цркве св. краля Стефана, коя се садъ на ново зида, паде єданъ сводъ и уби єднога посленика. О онима кои се ранише, и онима кои се поболеше одъ страха, нетреба ни говорити. По сата на западъ одъ вароши у полю, где нигде ніє было воде, у овай часъ провре врела вода тако силна, да бы могла терати три воденична витла. Кажу да се планина Витошъ, єданъ сатъ на югозападъ одъ Софіє, распукла на єдномъ месту до по аршина и селяци увераваю, да є у онай часъ кадъ се земля затресла, изъ оне пукотине посуктао густъ димъ и модаръ пламенъ. Іошъ кажу да су попадале велике стене. У вароши нема џаміє, цркве и куће, да є остала цела: све є попуцало и растресло се. — Одъ 18. Септ. до данасъ све се понавља трусъ по неколико пута на данъ. Первый се данъ 6 сатій земля тресла 27 пута, другій данъ 12 пута; а садъ по 3—4 пута за данъ и ноћь. Яче се тресе ноћу. Найвише є штете учинѣно первый путъ, а садъ є трешня већъ слаба, и люди се починю враћати у своє куће; али има іошъ много челяди што спава подъ шаторима по полю.

Водопадъ на Ніагари.

Само насъ нѣговъ угледъ може побудити да се чудимо сили Свемогућегъ, кои грдну пенушећу се и већу водену масу преко стене баца, као да є лакше одъ єдне каплѣ росе.

Одъ Буфало-а, неке вароши на источномъ краю єзера Єріє, у сѣверной Америки, одакле река Ниагара своє вале износи, почнемъ я са моимъ пріятелѣмъ Вилзономъ и више пратіоца путъ къ водопаду, можда найсилніємъ и найвеличественіємъ, каквогъ наша земля показати има. Овай, тако славанъ водопадъ поєдинце у два рукава спушта се са своѓъ кршногъ престола. Ширина тогъ єдногъ рукава износи око 300 стопа и овай зову американскимъ, будући онъ принадлежи саюженимъ сѣверо-американскимъ државама, почемъ є граница башъ између та два рукава провучена. Одъ другогъ се енглескогъ, тако названимъ козвіимъ островомъ раздвая. Овай є последньи канадскій и єсть найлепши водопадъ.

Овай у већой гомили валова одъ природе образованый пограничный стубъ, т. є. козвій островъ, ніє могао временомъ одолети сили воденогъ наступа, почемъ се у нѣму већъ особитый водопадъ око 25 стопа ширине образовао. Садъ га зову Иринъ островъ, єръ се савъ, одъ сунчанимъ зракама осветлѣне и у боє преливаюће се паре, као дугомъ опасанъ види.

Єдинствена є поява, да є дно тако големе реке, на комъ се савія на єданпутъ као сикиромъ осечено и што она свою воду у ширини 2216 стопа са отвѣсне висине одъ 150 стопа свалявати мора. У близости осећа се да се чисто земля тресе, гди она пада, а ука водопада на више се миля далеко чує.

Испрва тече река тиіо а што ближе мы долазисмо водопаду, она є све яча и бржа бывала. Мы смо опазили надъ ньомъ лебдећій подный облакъ кои се равнао найгушћемъ облаку на небу. Онъ намъ се являо по различномъ станю сунца, коє га є своимъ зрацима осіявало, часъ затворено црно, а часъ сяйно бело. Маса є ове паре тако широка и велика да бы се могло мыслити да река у какавъ пламтећій вулканъ пада, кои сву воду одма у пару претвара.

Кодъ тврдиньице Шипевай, корито Ниагарино постає стеновито и узко. Валови се нѣни овуда већій о стене ломе, а особито одъ два стеновита острова, кои се изъ стрменитогъ корита реке подижу. Вода се сече и лупа овде, тако, да бы реко да се сва у пену претворила и на многимъ местима високо у воздухъ скаче. Овде, іоштъ шестъ миля далеко одъ тврдиньице Ниагаре, одъ коє река и водопадъ име носи, потонявана єданпутъ земля са своѓъ масомъ воде, коя страшно уи. Рачуна се да се за єданъ минутъ 672.000 тона воде са висине доле спусти.

Поредъ оба опоменута острова река тако силно тече, да све, што іой є на горньой површини, или што се къ ньой примакне, као рибе, водене птице, већу животиню, коя бы у ньой пливати хтела, као свинѣ, срне, медведе, єлене, собомъ одвлачи, и буду раздрускана у дубльину одвучена. Примѣтило се да се съ почетка птице радо пуштаю вући све ячомъ постаюћомъ волномъ, докъ на место недоћу гди притисакъ и сила воде напоследакъ тако яка постає, да се оне, у прокосъ свой надимлѣной снаги немогу одъ пада да уздрже. Птице кушаю, да се

на крила дижу лупаю са тима или су имъ се ноге гвожђемъ заковале и буду ятама одвучене у водену провалу.

Изъ падшегъ каменя, частій землѣ и комаѣа древногъ начинио се на подножю водопада прилично великій островъ, кои се Орловацъ зове, єръ се на нѣму невероятна множина орлова и други грабљивица задржава, коє се овде мртвимъ животинама, заустављенимъ на обалама, богато ране.

После дугогъ и опасногъ обилазеня, дође се кодъ тако названы столски стена, коє се изъ єдне на стрмой страни леве обале издижуће се стенске масе састоє, коя се опетъ као што самъ чуо, са виса доле скотрляла. Одавде може се са удивленѣмъ гледати величественый а у исто време ужасъ пробуђуюћій ликъ исполинске реке, коя као велика каква водена зрака доле пада. Овде се гледа величествено неописано дело, коє стра и найвеће чуђенѣ побуђує. Съ крайца стене може се одвѣсно у уећій волну одбіяюћи и одскачући шлюнакъ гледати, међъ коима силанъ ратъ трає, єръ є толико храбаръ колико и желянъ и непознає обртає брзине. На обали су тамо-амо испребіяна древна стабла и тѣлеса животинѣ разасута, коя су у току реке разрушена и разбіена была. Боя є воде при нѣномъ паденію са стене готово затворено зелена, светло-сяйна, бела као пена и показує плядобойно преваћанѣ светлости по свойству и атмосфери, стаю сунца и ячини ветра.

Доле пре него што вода къ єзеру Онтаріо непочне течи, силно се по шлюнку премеће; дуго се у ковитлацъ у силномъ волнованю и вртлозима окреће, докъ незапочинѣ у току напредовати. Разтворена у найситніе частице паре, одьоивши се одъ землѣ, подигне се у воздухъ у виду дебеле магле или дима.

Што се човекъ више приближава узвишеномъ овомъ природномъ позорю, тимъ є неравнія земля. На некимъ местима мора се четвороножке пузити и крозъ дугачке мрачне путове и ходнике ићи. Стене, преко кои се мора проћи тако су одъ вечногъ испараваня оклизавиле, да се може само найвећомъ пажньомъ сачувати да се у пропасть нестровали. Іоштъ єдно четвртъ сата морали смо путовати, да дођемо на подножѣ водопада, и вećъ смо были нѣговомъ паромъ тако оквашени, као да насъ є неко у реку замочіо.

Кадъ се дође кодъ єдни степена, коє є некій губернаторъ Симко на стенама утврдити заповедіо, угледа се човекъ обколѣнъ са гомилама стенскогъ комаѣа и парчета землѣ, кои су се съ єдне стране стена одтиснули. Ова є страна кедровима и єлама обрастла, коє се чине да надъ главомъ сматраоца тако лебде и прете да га кои часъ смлате. Млога одъ овы дрва вр'ове су доле обесила и само се слабо са коренѣмъ за землю држе.

Кадъ се на ово место дође, коє се између текуће воде и стенске масе налази, виде се у той дубоке водомъ издублѣне рупе. Петъ до шесть корака ишао самъ къ силной воденой зраки, да іоштъ више у унутрашньость овы рупа погледамъ; али наскоро я быя владаюћимъ виіоромъ обколѣнъ, кои є све више къ подножію, свою опаку игру терао, и кои се са силнимъ стровальиванѣмъ воде доле, производи. Заповедаюћа сила природе одриче іоштъ єдномъ напредъ ступити. Радо признаємъ да ми є и силе и храбрости оскудѣвало и найманый покретъ іоштъ учинити. И мой пріятель, тако срчаный Вилзонъ, ніє покушао да далѣ одъ мене ступи у страовиту шупльину, место коє є претило неодречено видимомъ смрћу. Мы се оба обуватимо, као да заедно мыслимо умрети, или се у животъ повратити.

Нема изражая, кои є кадаръ дати разумльиво понятіє осећаима дивленя, стра'а и ужаса; ясанъ шумъ улива чуђенѣ сасвимъ особито, кадъ се сети човекъ да само єданъ тихій дисай овогъ виіора слабогъ смртника са стена, на коима онъ стои, одтргнути може и дати га провали, кою предъ собомъ гледа, на прождиранѣ, изъ коега га никаква човечія сила неспасе. Заглуше се уши одъ грмленя и уяня; око блуди, забунѣно и незна, кудъ ће се управити; душа обећа се као погружена и налази се у никадъ неосећаномъ движеню.

Одозго, где водопадъ починѣ свальивати се, кадъ се погледа на безграничный хоризонтъ, спрамъ востока шири се єзеро Онтаріо, коегъ є воде површина са моремъ равна; ближе пружа се велика ливада, кою река Ст. Лоренцо наводнява и три окуке прави; на дну долине лежи ссоце Куєнъ. Кадъ се съ десна погледа, види се да река измеђъ два брда као изъ пећине скаче.

к. н.

Сангвиникъ.

Као што у панорами разновидне предмете и природне образе у целомъ свомъ появленю са задовольствомъ сматрамо, тако исто разсматраюћи люде по ньовимъ урођенимъ склоностима, обичаима и т. д. имамо важно позоріє. Одвећъ є забавно а у исто време и поучително разгледанѣ како є природа люде разно створила: Єдногъ узбудителногъ, жестокогъ и брзогъ; — другогъ разборитогъ, дубокомисленогъ и озбильногъ. — Ова многоструччность природе дає се често увидити и на найпростіимъ стварма и догађаима. Тако се н. пр. люди при жалостнимъ сасма различно показую; єръ неки су споляшности спокойни али у внутрености яко осећаю; други яко узбуђени; трећи пакъ ладни и безъ икаква сажаленя; найпосле неки само споляшнѣ показую се да су жалостни и свакояко се пренемажу, кукаю, плачу и овоме подобна. — Тако исто у разнимъ повольнимъ догађаима, при найманьой незгоди и т. д. споляшный изгледъ често є найточніи сведокъ темперамента. Кадъ затворъ каковый, кои смо собственомъ рукомъ затворили станемо да отварамо, єданъ ће га одма чимъ се у првый ма' неотвори ногомъ обити, и то є Холерикъ; другій ће више пута покушати и подуже се око истогъ яко разлюћенъ задржати — найпосле ће за неиспытавши узрокъ овой препречици оставити и одмаћиће се онако исто расположенъ као што є и дошао, и то є Меланхоликъ; трећій пакъ, кои є у присудству было кадъ су се они мучили да га отворе, неће никако да проба вećъ на првый погледъ гледа да га обіє, то є Сангвиникъ. А онай, кога се то тако речи ни найманѣ нетиче да ли ће се овай отворити или не, и кои се за ништа тако яко небрине, єсть Флегматичногъ темперамента.

Пре свега добро ћемо испытати темпераментъ Сангвиника.

Кадъ у тихой ноћи сладко-звучни, бубоки гласови славуя заоре, или при лепомъ майскомъ ютру шева лепршаюћи се по воздуху свою песму удеси, тако да се изъ далека свакій гласъ точно чує, морамо се доиста дивити, да тако мало створенѣ, онако ясно пева, коє са величиномъ нѣномъ никако у сразмерію нестои. Сравнимо ли човечій гласъ видиѣемо, да се никако неможе у смотренію ячине са гласомъ оне мале птице подударити. Као што обично шева пева, то бы морао човекъ, кадъ бы се на тежину гледало тако ясно певати да се изъ Београда чакъ у Крагуєвцу чує. Шева є єдва неколико драма тежка, па кадъ пева чує се свуда у околини за 5 — 6 минута.

Ячина гласа зависи одъ справе дисаня. Где нема белы цигерица ту неможе быти ни правога гласа. Рибе су неме; неразвіене беле цигерице кодъ змія производе само неку писку. Кодъ птица є додуше мала цигерица, но воздушне кесице, коє се у утробу спуштаю и ове са кисеоникомъ саставляю, а осимъ тога и кости, коє се у додиръ са беломъ цигерицомъ напуњене су воздухомъ — тако се управо може казати, да є птица ова бела цигерица и да се она у правоме смислу речій може назвати дисаюћомъ животиньомъ.*)

Ни єдна животиня у целой природи недише брже одъ птице, и ніедна нетроши толико кисеоника. Два врабца подъ воздушно звоно затворена потроше за исто време толико кисеоника, колико и питомый зецъ, кои є 40 пута тежій.

Ово грдно употребленѣ кисеоника чини, да є птичія крвь црвенія него ли сисарска. Тога ради є ударъ артерія кодъ птица врло брзъ и подобанъ удару грозничавогъ Сисара.

Будући є птица готово у свему Сангвинику подобна, зато смо о ньой толико и беседили. Овога главне черте суште су черте птице. Лакомисленость, несталность, наглость, то се све и кодъ птице и кодъ Сангвиника налази. Овога характера люди имаю као и деца смей и плачъ у єдномъ завежляю и озбильне опоме на єдно уво приме а на друго испусте. Ако се деси да каквой птици некій птичиће оплѣни, она ће ій у истый ма' тако жалостнимъ гласомъ оплакивати, да ће се што но веле и дрво и каменъ заплакати; али чимъ є само єданъ данъ прошао, она є вećъ све заборавила и тако навово зида себи гньиздо, а кадшто башъ и на истомъ месту, где

*) Ако узмемо гуску, па іой ноздрве, уста и остале одушке запушимо, и затимъ іой горнѣ крило прережемо, видиѣемо да ће онако исто угодно дисати као и крозъ душникъ.

іой се пре несреча догодила. Сангвиници су обично весели, и ништа ій неможе тако яко ожалостити. Осимъ тога одвећъ су непостояни; на противъ пуни фантазіе, и живостне силе уображеня. Кодъ ньи є желя сасма велика, али дуго нетраје. Сангвиникъ съ єдне стране може быти весео и живостанъ човекъ, любведостоянъ пріятель, поета и великій уметникъ, али опетъ и лакомисленъ, порочанъ, скитница, зачеменякъ и овомъ подобна.

Споляшнѣ главне черте сангвиника єсу: нѣжна бела кожа, коя лако поцрвени и побледи, велике као у зеца избулѣне очи; вешто подражаванѣ у говору другоме. А. Сп.

Подай далѣ.

(Хумореска.)

Херцогъ Брауншвайгскій Ерихъ быо є снажанъ човекъ и имао є волю покадкадъ какву лакрдію терати, особито, кадъ га є ова исто тако добро къ цѣли водила као и озбильность.

Єданпутъ му доставлѣно буде, да селяци єдногъ села нѣгове државе не иду у цркву, него седе за време службе Божіе у меани и піянче. Онъ се іоштъ точніе о томе извѣсти, и дозна, да меанція єдну велику стражню собу има, у коіой се селяци скупляю.

Башъ на Троице рано звонило є селско звоно на службу Божію, кадъ се єданъ коняникъ предъ меаномъ заустави. Овай є у свему онако изгледао као херцегови коняници, имао є саблю о бедрима и на прваи погледъ видило се, да ніе пробитачно, съ ньиме велику шалу збіяти. Слуга му привати коня а онъ поѣе никомъ ништа къ вратима споменуте стражнѣ собе. Меанція полети за ньимъ, дочепа га за раме, и повиче: „пріяне! овамо є меана.“ -- Коняникъ га погледа тако умилно да му є сва крвь у жилама стала была, затимъ га полако муне рамеиомъ, те овай оллети чакъ у чошакъ, а онъ уѣе у собу. Селяци издику вратове и стану се пречити на страногъ насилника; єръ то є управъ противъ уговора са меанціомъ. Но путъ му показати, неимаѣаше ни єданъ толико мужества; єръ су видили да овай шалу неразуме. —

На краю клупе, коя є око целе собе ишла, башъ до врата, было є празногъ места, коє коняникъ заузме, довати бокалъ свога комшіе дупне съ ньомъ подобро о асталъ и викне: „Ей, меанція.“ — Меанція уѣе снисходително но жалостиво унутра, држеѣи се за леву страну у кою га є коняникъ мунуо, и запыта: „шта заповеда Господинъ?“

„Єданъ бокалъ пива!“ одговори овай оштро и кадъ истый долети као муня зграби га коняникъ и нагне тако, да єдва што остане. Затимъ га метне на асталъ и овако почне: „Ово є красно Нисамь ни мисліо да ћу овако згодно друштво наѣи на праздникъ и іоштъ за време службе Божіе! Но кадъ смо се случайно овако састали, то баръ нешто да поиграмо. Я ћу васъ научити єдной замашной коняничкой игри, коя лечи одъ дугогъ времена. Та се игра зове: „Подай далѣ.“ Съ тимъ устане и пришіе своимъ левомъ комшіи єданъ шамаръ, — или заушку, или ћушку, или како оћете — да овай савъ поцрвени и тако се зажари, као да се о фуруну опеко. Онъ скочи па повиче: „ха, садъ ћешъ . . —!“ и хтеде на коняника полетити. Но овай му пришіе іоштъ єдну, тако силно, да є на клупу посрнуо и смешеѣи се рекне: „То є коняничка игра! подай далѣ, єръ ћешъ иначе іоштъ по туцета одъ те исте сорте добити, докле годъ далѣ недашъ.“ —

Ово се учини селяцима увеселително и стану се изъ свегъ грла смеяти се. — Овай, коме є коняникъ и другу приломіо, неимаюѣи волю за више, устане и прида своимъ комшіи єдну напрену, рекавши му: „Подай далѣ!“ Тако се обреде. Пуца, брате, да се искидашъ одъ смея. Но кадъ доѣе редъ до коняника, окрене се овай брзо и припали своимъ комшіи десно єдну, као по нотама, рекавши му: „Подай далѣ!“ и кадъ се овай стаде затезати као да има волю повратити му, добіе онъ одма и другу и коняникъ метне руку на жутый балчакъ своє саблѣ, при чему га тако страшно погледа, да се меанціи почне коса кострешити: „Єл' ниткове, оћешъ ли и трећу?“ Селякъ прекрати то, и прида своме комшіи десно опетъ єдну. Тако се обреде, и селяци престадоше смеяти се; него подивляше и стаде ій праска да се маглило.

Тако доѣе редъ опетъ на коняниковогъ сусѣда лево и пре него што се овай окрене, долети му опетъ єдна ћушка на другій образъ. „Подай далѣ,“ рекне му коняникъ. „Стой, то є погрешна игра!“ повиче селякъ, „та ты пролазишъ єфтино!“

„Друго ће іоштъ доѣи!“ одговори коняникъ и приложи му и другу уватившн притомъ опетъ за балчакъ. —

Садъ преседне селяку све и пришіе своимъ комшіи опетъ єдну по нотама.

Тако се обреде и селяци почеше пречити се као да бы се хтели на коняника натурити, и измлатити га. Но овай стаяше ту као да є наумио заповедати и проговори: „Тако! садъ є доста.“ Притомъ одгрне капутъ и покаже селяцима свою херцогску звезду. —

Ови посрну, зину и почну єданъ за другимъ капе скидати, єръ имъ се учинило, као да ніе чистъ посао. —

„Познаєте ли ме, ниткови и бездѣлници?“ запыта коняникъ садъ. „Я самь вашъ Херцогъ Ерихъ! Я самь у момъ двору у Брауншвайгу чуо, како вы радите за време цркве. Садъ самь дошо да се самъ уверимъ и наѣемъ васъ скитнице овде у меани при піянченю у место у Божіемъ дому при придики и молитви. Хтео самь васъ, обезсветителѣ празника, мало поучити и то чрезъ ваше собствене шаке. То є прво; но я ћу пазити одсадъ, то вамъ кажемъ, тешко ономъ, кои одсадъ одъ цркве остане! Тешко ономъ, кои у недѣлю у меану уѣе. Осамъ дана лежаѣе у кврги и платиѣе 10 талира. Оћете ли вы скитнице, Бога да заборавите, кои вамъ незаслужено толика добра чини, то ћу я, божіомъ милости вашъ Херцогъ, да васъ христіянской дужности учимъ, да ћете грѣе осећати него данасъ! Садъ се вуците и Богъ нека вамъ буде милостивъ, ако іоштъ єданпутъ што за васъ чуємъ!“

Селяци побледе и седили су као панѣви, кадъ имъ є ньиовъ господаръ тако говоріо, при чему су му очи севале.

„Вуците се!“ повиче херцогъ іоштъ єданпутъ. Но садъ проживише, дубоко се поклоне и полако се искраду изъ храма Бахусовогъ.

Кадъ соба остане праздна, зовне херцогъ меанцію, плати му царски нѣговъ бокалъ пива, но што му є притомъ реко, небыяше нѣжно као масло, ни сладко као медъ; єръ кадъ се херцогъ бацы на коня и одаши, меанція се тако намршти и отробольи лице, да се могло аршиномъ мерити.

Што є накъ найболѣ было — селячка скупштина престаде. Селяци су ишли найпре одъ стра збогъ казни у цркву а потомъ изъ любави.

Кадъ ово херцогъ чує, рекне онъ смешеѣи се: „Има разны лѣкарія за покварене христіянске стомаке“ а „Подай далѣ“ ніе башъ найгора была.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Петакъ. Та гди си, море! одкадъ те нема на разговору? Већъ почеше по Београду и викати на насъ.

Еракъ. Шта? . . . викати! . . . Ако є то истина, то намъ нефале скоро велика званія.

Еракъ. Башъ є тешко живети за простаке, као што смо мы двоє.

Петакъ. То ћете вы опростити, господинъ Ераче! ако сте вы простакъ, я нисамь.

Еракъ. Охо! Петаче! што се надимашъ, валяда си чуо, да су опетъ дали оставку, па се надашъ да ћешъ ты ступити у ньиово высоко званіе.

Петакъ. Надо се, не надао се, време є прошло за простаклукъ; єръ одъ нѣ неѣе ништа быти. Зато васъ найучтивѣйши молимъ, да ме у будуѣе не зовнете просто „Петакъ.“

Еракъ. Слуга самь понизный, господинъ Дедакъ.

— Изъ Београда намъ являю, да є пре некій данъ было концертъ познатогъ рускогъ віолинисте, на кои є доста света долазило. — У Смедереву было є некій човекъ одъ другогъ изъ пушке убієнъ; говори се зато, што є было лихоимацъ узимаюћи нечовечне интересе, и што є тимъ начиномъ онога, кои га є убіо, упропастіо. Нашло се кодъ нѣга велике суме у облигаціяма. — Изъ овдашнѣ печатнѣ изишла є на србскомъ єзику табела о новимъ новцима, коя є врло згодно и разумитело саставлѣна. —

— Изъ Бечкерека яв. „Св-у:“ Изъ доста поузданогъ извора мого самъ разумети, да є благоизбрано обштество наше по даной му одъ Бога добродѣтели и великодушію, г. Аркадіи Косанићу, изслуженомъ учителю у Оповачкомъ краю, єдну годишню пензію одъ 300 ф. сребра издавати, опредѣлила.

— Изъ Загреба являю „Вандереру“ Народный музеумъ на ново є уређенъ. Онъ є сасвимъ престроєнъ. Ту се налази єдна вкусно искићена сала, у коіой висе ликови Нѣг. Велич. Цара, Бана Єлачића и Кардинала Хаулика. Геогностична збирка, коя се єднако умножава, дає вѣчъ садъ доста подпунъ образацъ главны гора у земльи, особито су занимльиве палеонтологичке збирке одъ Радобоя и Суседа. Нумисматична збирка пуна є славенски новаца, али су и други народи добро заступлѣни. Свега скупа быт' ће до 34.000 комадій новаца. Желити є само, да заведеніє ово єднако не чека на сталну подпору одъ земальски прихода, єръ овако трудно се држи.

— Изъ Загреба являю далѣ, да се у хрватскимъ горама нашло каменогъ угля и гвожђа, кое бы се съ великомъ ползомъ копати дало.

— У великомъ обштемъ засѣданію мађарске Академіє разписаће се, веле, различне награде за знанствена и белестристична дѣла. Почемъ академія више одъ десетъ година главно засѣданіє држала ніє, нити є издала награде одъ интереса кои су одъ 200 дуката на 2000 нарастли, то ће се наградити одтудъ найболя списанія, коя су изишла за ово последнѣ 10 година.

— У єдной трговачкой седници у Пешти предложіо є некій, да се прави шестъ пропелера, кои ће носити рану на Дунаву.

— Изъ Зл. Прага являю, да ће на свечаность, коіомъ ће се месец. Декембра тамо одкрити споменикъ Радецкога, доћи ће и Нѣг. ц. кр. Величество Царъ нашъ, више членова найвишегъ царскогъ дома и млоги генерали, кои су у Италіи подъ Радецкомъ воєвали.

— У Флоренцу има врло млоги фалічны новаца у течаю, особито турски, кои су обично тако хрђаво ковани, да є за чудо, како и могу издавати, па да ій одма не познаю.

— У Ливорни (Италіи) забранѣне су скоро новине „Ривиста,“ што су се усудили што и о комети писати, почемъ имъ концесія само за трговачке и театралне предмете гласе.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

— За време бавлѣня прайзскогъ краля и кральице у Лайпцигу украдена є кральици мала єдна каса са 1000 дуката и писмама. Полиція изтражує злочинца, а садъ є и вышій єданъ полицайный чиновникъ изъ Берлина приспѣо, да изтражує далѣ.

— Изъ Петербурга. Текъ што се Нѣг. Велич. Царъ вратіо, а вѣчъ говоре, да ће генералъ Росговцовъ быти попечитель внутреньи дѣла. Добро извѣштена лица сумняю здраво о той промѣни. Царъ изгледа врло добро. Онъ є велику часть войске пресмотріо у Архангелу, Нижнѣмъ, Москви и Варшави, и свуда є у дѣйствованю нашао нову систему воинства, кое износи 130.000 людій. У последнѣмъ рату имали су Руси заиста 1.200.000 войника подъ оружѣмъ, баремъ є попечитель финансіє толико исплатити морао.

— Изъ Брисла являю да се тамо узруяо светъ збогъ тога, што є неко ноћу измеђъ Понедельника и Вторника баціо єдну бомбу у манастиръ Єзуита, коя се разпала као громъ, тако да су сви сусѣди гласъ чули. Разбієна су многа окна на прозори, но злодѣй ніє ухваћенъ. Полиція є нашла парчадь бомбе. Судови испытую ствар.

— Изъ Романѣ являю Вандереру за єданъ жалостный случай, кои се догодіо у вароши Луго приликомъ вашара, на кои правителство свагда єданъ баталіонъ правилногъ воинства шалѣ. Было є првы дана вашара, када є око подне єдна патрола, састоєћа се изъ єдногъ каплара и 6 момака крозъ сокакъ вароши пролазила. На путу сретне она тамошнѣгъ Бригадира одъ Жандармеріє, на когъ двапутъ ватру проспе, па онда є нестане. Бригадиръ є на мѣсту мртавъ остао. На ту ватру стану лупати у добошъ, имена буду прозивана, и пушке прегледане, али сви су войници были подпуно на брою, и све пушке быяху чисте, нико незна ко є было онай капларъ са 6 момака, и кудъ су нестали. Сви су тогъ мнѣнія, да є то было опетъ ремекъ политичне освете, коя є у Италіи обычна.

— Изъ Цариграда являю: Танзиматскій совѣтъ израдіо є вѣчъ за Турску казнителный законикъ. При томъ послу употреблѣни су сви европски законици, съ томъ промѣномъ, коя є нуждна была поради особиты отношая, нравій и обичая у Турской. Совѣтъ Попечителя и Султана одобрили су дѣло, а да се практички види да ли валя, уведенъ є вѣчъ мешовитый полицайный судъ при Такикъ-Мецлису, заведеномъ пре неколико година у провинціяма. По старомъ османскомъ законодавству ніє было званія явногъ државногъ тужителя. Той оскудици доскочіо новый законикъ, кои точно одређує, шта истый валя да ради. Правила казнителногъ поступка управо се израђую. Као што є уређиванѣ законика, тако є и исправлянѣ процедуре и уведенѣ коначны казнителны судова подъ пменомъ „Диванъ адликъ“ такође преданъ танзиматскомъ совѣту.

— Изъ Александріє являю: Вицекраль вратіо се натрагъ у Каиру. Гвозденый путъ у Суецъ валя да буде готовъ за мѣсецъ дана. Предузимаю се наредбе за исправу финанціє.

— У Валони у Албаніи срушено є 9. Окт. више села одъ земльотреса, а колико є людій погинуло, іоштъ є непознато. Многа су лица полумртва изъ развалина извучена, многа пакъ нису ни нађена.

— По вѣстима изъ Цариграда дали су рускій и француздкій посланикъ Лорду Редклифу за честь сяйне части, тако и великій везиръ.

— Ц. к. Попеч. Финанціє издало є тарифу соли по новимъ новцима. Тако ће одсадъ стаяти цента сиве морске соли у Далмаціи 2 ф. 25 н. к., бѣле 3 ф. 50 кр. у Хорватской и Славоніи, сирѣчъ бѣла морска, у Рѣки, Сеню, Бакру и Багу 6 ф. 72 н. к. у Осѣку камена со 8 ф. у Терезовцу иста 8 ф. 25 кр. у Старой Градишки, Броду и Жупаньи 8 ф. 25 кр. У Войводовини: у Земуну и Митровици камена со 8 ф. 25 кр. у Унгаріи: у Мохачу камена со 8 ф.

— Лимитирана со за воєне вароши и за Граничара: бѣла морска со цента 4 ф. 26 н. к. сива 3 ф. 75 н. к. камена со 4 ф. 25 н. к. со за марву у Земуну, Осѣку, Жупаньи, Ст. Градишки, Сеню по 3 ф. Ова цѣна ступила є одъ 1. Нов. н. р. у дѣйство.

— О старини чокоћа саобштава Монитеръ єданъ чланакъ, у комъ се истина наводи, да некій Уврардъ, членъ законодателногъ тѣла, у своѣмъ винограду насадъ притяжава, кои є по доказателству год. 1037. засаћенъ. Одкадъ на томъ мѣсту расте винова лоза, има вѣчъ 2000 година.

— Тантія Топи освоиіо є Ипграпатумъ са великимъ плѣномъ и 30 топова. Мишелъ разбіо га є пакъ 15. и отео му 25 топа. Бунтовникъ Рамдинъ Сингъ купи у диштрикту Голеборе яку убойну силу. Полковникъ Робертсонъ разбіо є неке бунтовнике, што се зову Поври. У Бехару влада єднако велика анархія. Бунтовници су Умеръ Синга прогласили кралѣмъ одъ Шахабада. Кодъ Лукнова было є више пута ћарканя. Измеђъ Футенора и Каунпора свршена є железница; обяви ће се нека прокламація енглезске кральице, съ тога се чине торжествене припреме.

Станѣ воде.

Изподъ 0.

На Дунаву	. . . . .	8 ст. — н.
На Сави	. . . нарастла са	2 „ 8 „
На Тиси (Кодъ Титела	. . .	— „ —

ГГ. Скупителѣ, као и остале наше читателѣ, кои намъ предплату іоштъ положили нису, умолявамо найучтивіє, да бы то што пре учинити благоизволели.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. више.

Предброити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 44. У Земуну 2. Новембра. 1858.

Битка кодъ Малплакета.

(Свршетакъ.)

„То є преступленѣ, коє ме на освету зове!“ рече Алфонсъ; „но кадъ су твоя деца грешна, безбожна жено, то знай, да ій є светый судъ на смрть осудіо. Малодушный Гудранъ себе є убіо, а твоя ће кћи сутра быти погублѣна!“

„Благій Боже!“ повиче єданъ гласъ иза решетке, и Алфонсъ угледа игуменію, коя падши на колена, молећи пружаше руке къ њему. Но Біоренка га увати, и кадъ га сасвимъ решетки привуче, запыта га: „Познаєшъ ли ову жену?“ Тада онъ опази, да є она оригиналъ онога лика, и прошлость подигне свою завесу, и рукомъ ударивши се по челу, повиче: „Изабела!“

„Познаєшъ ме іоштъ?“ запыта она тіо; „заръ іоштъ ниси заборавіо име бѣдне верне, оставлѣне Изабеле? Морамъ ли садъ клечати предъ тобомъ, да измолимъ одъ тебе животъ нашега детета?“

„За име божіє! ћути!“ повиче Алфонсъ стрепећи, „ћути! шта оће твоє устне да признаду?“

„Найскупоценію и найсветію тайну мога живота!“ рече она, „да є Ружица моя и твоя кћи!“

При овымъ речма клоне Алфонсъ као уништенъ на єдну столицу и сакріє своє лице.

„Кадъ ме опетъ одведоше изъ наше сретне долине,“ настави Изабела, опоравивши се нешто, „и ты ми не поита у помоћь, доведу ме за казнь мога бѣгства у овай монастиръ. Овде у тайности родимъ твою кћерь, и мораде копрену на главу метути. Верной моіой Ани поверимъ наше дете, коє воспытавши као мати, пође съ моимъ одобренѣмъ, у оделу Циганке, съ лепимъ дететомъ у светъ, да тебе тражи, и кадъ те нађе, да те испита, да ли си достоянъ да ти кћерь предамо. Кадъ те напоследку, после вишегодишнѣгъ узалудногъ траженя у Француской нађе, кадъ Ружица твоя старателька постане, и твоє се срце съ нѣжномъ любави къ девойци прилюби, хтеде Ана съ томъ радостномъ вѣсти найпре къ мени поитити, да добіє одъ моє стране одобренія, па да ти кћерь на срце твоє метне. Но твой дивлый духъ не познаваше чистый пламенъ любави, и у запешености твоє ужасне страсти украо си свою собствену кћерь!“

„Ахъ! зашто сте ми прећутали, да є то моя кћи?“ повиче Алфонсъ.

„Єръ те држасмо за неверна!“ настави Изабела, „и хтедосмо те найпре испытати, да ли си на мене заборавіо; єръ ко матерь заборавля, ни детету не може быти добаръ отацъ!“

Ана, коя є међутимъ своє альине збацила, ступи у оделу калуђерице и запыта га: „Знате ли, како самъ вамъ у очи несретне битке кодъ Малплакета метла на руку прстенъ изабелинъ? пошто самъ васъ и нашу Ружицу у найвећемъ страу читаву годину тражила; опоминѣте ли се, како васъ у последнѣмъ часу заклиняла, да ми одкріете пребиванѣ моє кћери, и како самъ се трудила, да пробудимъ у вами старый споменъ? — Но вы ми предъ ноге баците ликъ изабелинъ, вы ме хтедосте убити, и будући самъ я слутила тайну ваше грешне любави, молила самъ Бога, да бы болѣ было, да съ вами на бойномъ полю край учини! — Небо се показа да ме є саслушало; я васъ видо, гди падосте! — Никакве опасности не могау ме уздржати, да къ вами непоитимъ, да вамъ, ма и у смртной борби, одкріемъ тайну вашега детета, и да заштемъ одъ васъ известіє о нѣномъ пребываню. Али вы быясте онесвестли, и непріятельи ме одтргну одъ васъ. До мира быя я у робству кодъ Енглеза, после поитимъ опетъ къ моіой заповедници, и нађемъ напоследку и васъ, на моє удивленѣ, у калуђерскомъ оделу. Све бы се наравно могло разрешити, будући є судба и вашу децу овамо довела; да є само у вашемъ необузданомъ духу светіє чувство было, а не гореће страсти. Ахъ, у тренутку, у комъ мышля све васъ саединити, осудили сте сами вашу децу!“ — „О! моя сиротна, невина децо!“ повиче Алфонсъ у очаяню, „єсть, я самъ свою кћерь топло любіо, премда изворъ те любави нисамъ познавао, и у ньой самъ гледао само твой помлађеный образъ, Изабела!“

Тада Изабела пружи нѣномъ иначе драгомъ мужу руке, и моляше за животъ ньиовогъ детета. Но онъ сеђаше съ грчевито саставлѣнимъ рукама и спуштеномъ главомъ, гласно єцаюћи, па найпосле рече: „Садъ шта є, ту є!“ И кадъ га садъ Изабела стаде заклиняти ньіовомъ старомъ, светомъ, вечитомъ любави, да спасе ньіово дете; и кадъ Ана такође предъ нѣга се баци, и опомене га, да свой животъ положи, за животъ свога детета; тада стара моћь наново обузме нѣговъ духъ, и онъ уставши, повиче: „Я ћу є или спасти или съ ньомъ погинути!“ И ништа далѣ не рекавши остави монастиръ и поити у дворъ инквизиціє.

Бледъ и прерушенъ уђе у собу кардинала, великогъ инквизитора, кодъ кога свагда имађаше слободанъ приступъ, и замоли га за єданъ тайный разговоръ. Старацъ му дозволи, удивлѣнъ, што види, иначе тако ладногъ и ћутльивогъ мужа у таквомъ узбуђеню духа. Но одкако се съ очинскимъ чувствомъ духъ некористолюбиве, чисте любави у крѣпку алфонсову душу ушао, кои є ужасна страшила нѣговы страстій разагнао; одкако є нестало рушећегъ жара у нѣговомъ срцу, кои се преобратіо у веру, свету любавь къ детету; одкако онъ не више сиротанъ и изданъ, не! но тако безмерно богатъ и любленъ у свету стаяше — одъ то доба постао є опетъ човекъ, и хтео є оно спасти, што є башъ садъ любити почео. — Онъ не оклеваше, него приповеди великомъ инквизитору изкрено главну точку нѣговога живота, и самога себе съ ужаснымъ признателносћу почне обтуживати, да бы се тако дете нѣгово показало чистіє и невиніє. Кардиналъ га слушаше са участіемъ, но кадъ сврши пружи му руку и рече: „Несретный отче! твоє є дете изгублѣно!“ Тада Алфонсъ обори колена нѣгова, и моляше кукаюћи за животъ свога детета; но старацъ остане неумолимъ. „Пресуда, коя є изречена одъ нашега суда, па вѣчъ и одъ краля подписана, не може се променити!“ рече онъ, ослобођаваюћи се одъ Алфонса, „ты си твою кћерь самъ обтужіо, па у томе признай чудну наредбу божію. Нѣна смрть нека поправи твою и изабелину погрешку!“ „Высокопочитова-

ный оче!“ повиче Алфонсъ у очаяню, „кадъ єдна жертва мора пасти, то ћу я за ню умрети!“ — „Не!“ рече старацъ, „твой испытъ іоштъ ніє свршенъ. Што є невиніє и чистіє дете твоє, то пусти мирніє и радостніє да сврши! И я самъ смрть држао за неку казнь, али одкадъ узалудъ за ньомъ чезнемъ, за ньомъ, кою самъ разкошно илядама већъ дао, одъ то доба осећамъ, да є она путъ изъ мрака у светлость вечнога отца — само погледъ сунца, у коме зрео плодъ одпада!“

Кадъ види Алфонсъ, да више ништа не може спасти нѣгову Ружицу, тада нѣговъ страстный духъ изъ найдублѣ туге пређе у найвеће беснило. Онъ извуче мачъ изподъ альине, и држаше га небу управлѣногъ, подъ дрзкимъ клетвама, да ће него што дете нѣгово умре одъ руке целатове, онъ самъ одъ найужасніє смрти умрети. Великій инквизиторъ остави га озбиљно му претећи, и заповеди своимъ людима, да пазе на нѣга, и да га не пусте пре у зданіє инквизиціє, докъ се не сврши сутрашньій Auto-da-Fé.

Алфонсъ тумараше као бесомучанъ. Онъ хтеде ући у тавницу къ своіой кѣери, али га одбію. — У ужасномъ страу, да є неће моћи више спасти, па и ньой самой да ће непознатъ остати, отрчи къ своимъ исповеднику, єдномъ свештенику, кои се обично шиляо осуђенима іоштъ єданпутъ пре погубленя; нѣму повери свою тайну, и закуне га да исту одкріє и кѣери нѣговой, и да є помири са несретнимъ отцемъ. Дуовникъ то обећа и одржи речь.

И благодарный тавничаръ, трудіо се, да одржи своє обеćанѣ, да Ружицу ослободи. Но нѣгови често повторавани, суєтни покушаи ради ослобођеня, и нѣга самогъ учине подозрителнимъ и на неколко дана пре погубленя, єдва се могаше и само скоримъ бѣгствомъ спасти одъ оштре казни.

Напоследку осване и јутро, кога ће се свршити крвно дѣло. На великомъ отвореномъ месту предъ Мадридомъ была су дрва нагомилана. Шпанскій дворъ у пуной сяйности и скоро сви жительи варошки иђау, да присутствую томъ жалостномъ дѣлу. И найозбиљніє судіє инквизиціє стаяу на ньіовомъ месту, па и самъ Алфонсъ ту быяше. Старый кардиналъ, великій инквизиторъ држаше, да є онъ после жестоке борбе са самимъ собомъ, напоследку срце своє побѣдіо, и баци на нѣга задоволянъ погледъ, но готово се ужасне одъ страовиты очію, коима га Алфонсъ гледаше. Найпосле подъ якомъ войничкомъ заштитомъ приближиваo се походъ, а у средини быяу осуђени, кои су мирно ишли, као лабуди, кадъ ій ладный сѣверъ гони у топлію, лепшу землю. Сасвимъ острагъ виђаше се женска особа, кою су водили, збогъ нѣне слабости, два служителя судейска. — То быяше Ружица. — Но кадъ она посрѣћи пролазаше край Алфонса, онъ скочи као бесанъ лавъ, кои своє младе брани, одтурне пандуре на страну, свою кѣерь узме у наручя, и у лудилу очаяня продре до народа, и нѣму повиче: да онъ треба да спасе нѣга и нѣгово дете изъ руку убійца! — Но боязльивъ народъ остане миранъ и не усуди се осуђену жертву бранити, и кадъ великій инквизиторъ намигне, стража полети и хтеде кѣерь одъ отца насилно раздвоити. Но она му се быяше око врата обвила рукама, и моляше измождено: „Дай ми смрть, отче мой!“ — и онъ притисне првый, светый отчинскій полубац на нѣне бледе, дркћуће устне, забоде іой ножъ у чисто, невино срце, и — онесвешћенъ падне съ ньомъ на землю. —

После дугогъ, занешеногъ смртногъ сна, пробуди се Алфонсъ опетъ. Нѣгова повраћаюћа се свесть скопчана є была са последньимъ догађаима, и стиснувши песницу устане, и гледаше превринутимъ очима. — Но появъ се быо променіо. Онъ види себе у слабой светлости лампе, и лежаше на кревету у малой єдной собици, а край нѣга сеђаше єдна женска особа у калуђерскомъ оделу, кои дремаше на столици. — То быяше Ана. — Великій є инквизиторъ дао однети несретнога, полумртвога човека у оближню болницу милостивы сестара а тѣло Ружичино однешено буде и мирно закопано. — Овде є садъ игуменія свою негу поверила своіой Ани.

Онъ позна ню, и чувство, да га после свега, што се збыло, ово верно суштество опетъ ніє оставило, тако му разнѣжи тугонъ притиснуто срце, да є почео тіо и сузити, и прилюби своє устне лагано руки дремаюће. — Ана се пробуди. Нѣна радость, да га опетъ у животу види, бяше велика, єръ се сумняло, да ће се опетъ повратити.

Кадъ сване, дође и сама игуменія у болницу, и сама ступи у нѣгову собу. Алфонсъ іой пружи руке на сусретъ и повиче: „Изабела! знашъ ли, шта самъ урадіо?“

„Знамъ све!“ одговори она тіо, и клоне на нѣговъ креветъ. „Ты си самъ наше дете тамо послао!“

Лагано, но напоследку опетъ оздрави Алфонсъ у нѣжной неги овы жена. Нѣгову яку природу, о кою су се све страсти, као о стену какву сломиле, ни туга не могаше оборити. Кадъ опетъ собу могаше оставити, дозове га кардиналъ къ себи. Онъ га самъ дочека, и пошто є дуго посматрао бледо, упало лице, рече напоследку: „Вы неможете, после свега што се догодило, съ нами у суду седити. Света инквизиція изгнала васъ є єднимъ заключенѣмъ изъ своє средине. Поитайте, да оставите варошь и предѣлъ, єръ є народъ на васъ разлюћенъ!“

„Па и вы ме у гнѣву одпуштате? отче мой!“ повиче Алфонсъ. „Я іоштъ єдномъ морамъ по свету тумарати, одъ васъ одгнанъ? и обтерећенъ вашомъ клетвомъ?“

„Не, несретный сыне мой!“ рече старацъ. „Я те не проклинѣмъ! Богъ нека буде съ тобомъ! ты ћешъ можда наћи на другомъ месту сигурніи путъ къ нѣму, него овде, я ти даємъ писмо, да те у свакій монастиръ, у кои узжелишъ ступити, радо приме. Иди съ миромъ!“

Алфонсъ оде. И пошто є и Изабели збогомъ рекао, остави варошь и каюћи се потуцао се одъ места до места. Онъ напоследку пређе границе шпанске и путоваше садъ безъ цѣли по Француской. Ахъ! іоштъ га є срце тіо вукло къ долини, гди є съ Ружицомъ живіо, но онъ се не усуди ступити на старо, свето, одъ нѣга порушено место. Неодморно тумараюћи, безъ покоя и отечества, неописано є тежіо за каквимъ мирнимъ, усамлѣнимъ местомъ, гди бы могао постоянимъ каянѣмъ себе посветити, и животъ окончати! но и ако є крозъ млоге предѣле пролазіо, млоге монастире посећавао, нигди не нађе места, кое бы га себи привлачило.

Єднога дана свога безконечнога путованя, изиђе изъ варошице Сеоца у Нормандіи, и не пазећи на путъ, загуби се у великой шуми, да се већъ и вече почело приближивати, а онъ одъ рана јутра ништа ніє быо окусіо. Сасвимъ малаксавши баци се на подножѣ єдногъ, шумомъ обраслогъ брежулька, и реши се, да ту и преноћи. Садъ зачує свечаный звукъ звона, и кадъ радостно скочи, и напоследку съ упиняньемъ свои последньи сила, дође на врх брега, опази озго у шумовитой долини куле усамлѣногъ єдногъ монастира. Угледъ овогъ мрачногъ, одвоєногъ обиталишта снажно покрене срце нѣгово; єръ о таквомъ прибѣжишту често є саньо и разширивши руке, повиче: „О примите ме у ваше мирне зидове! да се ту каємъ, да ту умремъ!“ Тада вечерніє звоно іоштъ єдномъ зазуи, и чиняше се као да му одговара и къ себи га зове. Већъ се было сасвимъ смркло, када онъ лупаше на капіи монастирской и моляше за конакъ. Пусте га унутра, и на пытанѣ нѣгово каже му вратаръ, да се налази у монастиру „La Trappe.“ *)

После краткогъ одмора, сутраданъ пріяви се радостно почитаня достойномъ игумену, упозна га съ редкомъ, страшномъ судбиномъ своіомъ; пружи му писмо великогъ инквизитора, и моляше на такавъ начинъ да га прими у овай монастиръ, као да моли за последню милость. Игуманъ одговори нѣговой прозби, и сматраюћи на строге изпите нѣговогъ живота, као и на топле желѣ овогъ несретногъ и бѣдногъ мужа, да му се молба скоро изпуни, то є и самъ посредствовао, да є овай одма као калуђеръ обученъ.

Тако садъ Алфонсъ явно се завѣшта, да ће се найстрожіє каяти, и закуне се, сходно строгимъ законима тога реда, да ће ћутати, до саме смрти!

Кадъ се светковина нѣговогъ ступаня сврши, и онъ првый путъ ступи међу свою ћутећу оређену, монастирску браћу, ко ће да опише ужасъ нѣговъ, кадъ између ньи опази нѣму не непознатогъ Филипа одъ Сен-Гудрана! Филипъ є нѣга іоштъ при ступаню и заклетви познао, и морао се уклонити изпредъ страшны погледа оногъ човека, кои му є сву срећу разрушіо, и мораде посрѣћи оставити салу.

Тамничаръ є пакъ, кадъ є и самъ побегао, поитао къ Филипу, и донео му весть, о неизбежимой смрти ружичиной. Тада Филипъ преда сва добра своя сродницима, и мыслећи, да му одсадъ само плакати а не беседити валя, то се посвети ту за калуђера.

Но оба, єдно одъ другога стрепећа лица, морадоше се свакій данъ сусрести. Съ оборе-

*) Манастиръ некогъ реда калуђера (Картауза), кои се найстрожіегъ монашескогъ правила држе. Они н. пр. докъ су живи ни єдну речь несме проговорити.

нимъ очима и готово ело и недодираюћи, сећау єдно према другомъ за асталомъ. Са скривенимъ ужасомъ клечаху често у цркви єданъ поредъ другога. Да су єднодругомъ могли срца своя одкрити, они бы помирени пали єданъ другомъ у наручя. Но они морадоше — ћутати. Сузвый погледъ покаяня, и неизречене отчине любави, кои Алфонсъ управляше на супруга своє кћери, Филипъ не разумеваше и избегаваше га; и тіо сажаленє и нѣжанъ опроштай, коимъ є Филипъ погледао своГъ несретногъ, дубоко ожалошеногъ пріятеля, остало є за Алфонса тайна, єръ они морадоше — ћутати. Па опетъ, што се чешће виђау, то ій є нека чежня све ближе єднодругомъ вукла, єръ теретъ на срцу постає лакшій, кадъ душа, ако се и не разуме, у очи ступити може.

Кодъ вратница на гроблю, на коме су калуђери сами себи гробове копати морали, налазау се два камена седишта. Ту обичествоваше Филипъ задржавати се, кадъ се вече приближаваше, и сматраюћи мирне, одъ части зелениломъ покривене, одъ части пакъ іоштъ отворене гробове, мышляше на свою Ружицу, коя као што онъ држаше, не почива подъ зеленомъ травомъ, него є њено нѣжно тѣло ватромъ спалѣно и у пепео преображено; кои є ветаръ, као цветный пра разсуо по земльи. Ту му обично следоваше и Алфонсъ, посади се на друго празно седиште, и размышляваше такође о своіой кћери. — Кадъ бы се ова два бледа лица, коя имаћау єднодругомъ толико млого казати, па опетъ єданъ према другомъ ћутећи и немичући се сећау, у месечини погледала, како мирно прекрстивши руке, съ неописаномъ чезньомъ постояно єданъ другомъ у упале очи гледе: то бы се помислити морало, да има предъ собомъ два света лика, кои, и ако време са своимъ годинама покрай ньи пролази, опетъ не могу да очи єданъ съ другогъ скину.

Єсень и зима прођоше напоследку, и пролеће се спусти и у ову пусту долину. Филипъ упути се єдногъ лепогъ дана самъ у монастирску башту, и дубоко замышлѣнъ застане предъ єдномъ ружомъ, првомъ, коя се управъ онда развіяше, помисли на њену милу, по имену сестру, и ороси цветъ тіимъ, топлимъ сузама.

Њему садъ приступи лагано Алфонсъ, и погодивши мысли свога пріятеля, узабере ружицу, и тіо є полюбивши, придене на прси филипове. — Тада овай надвладанъ разшири му наручя, и гласно єцаюћи падну єданъ другомъ на прси, но они — ћутау.

Тако у верномъ ћутаню и спокойномъ трпленю, помирени нѣжніимъ говоромъ, иђау іоштъ више година єданъ поредъ другогъ, докъ ій напоследку смрть изъ монастирскога ћутаня не одведе у ћутанѣ вѣчито. Али є радостніє нико одъ ньи ніє поздравіо, єръ имъ є она была вѣстникъ, кои ће ій изъ тамнице живота одвести предъ судъ, на коме се предъ благимъ судіомъ свака загонетка разрешує.

—

Каменица.

Просуле с' войске свуда по полю
Ужасно да се бію и колю. —
Великій жуборъ у турскомъ стану,
Плаше се Турци Србаля храбри
Стра є обвладао свакоимъ срдцемъ
Залуду паша збори и храбри.
Доста є пута испредъ Србина
Побего Турчинъ а безъ турбана —
Залуду баше войску юначе,
Плаши се Турчинъ србскога стана.
Кол'ко є турски остало глава
На бойномъ полю одъ руке мрзке —
Узалудъ паши што войску тѣши
Плаше се Турци деснице Србске. —

Сатана учи турске главаре,
Како да Срблѣ лакше сатаре. —
Паша се єданъ другомъ приближи
И баше доју диванъ да чую,
Скупе с' главари выши и нижи,
Победу како сгодно да скую.
Рекоше єдни, одобре други,
И цео диванъ пристане на то:
Живота свога и среће ради
Срб'ма да пошлю жежено злато. —

Приспео бостанъ Србльи да беру,
Єръ лубеницу войводе ждеру. —
У србской войсци сатана кує
Саблю, коіомъ ће Срблѣ изсећи,
Неслога стара и данасъ трує,
Племе србинско води несрећи.
Єданъ другоме у инатъ иду
— Косово неће на умъ да падне —
Ніє имъ стало до блага землѣ,
Сатана креће душе имъ гадне.
Новацъ имъ благо драже одъ рода
Слобода ньима ништа незначи,
Отачство цвили кодъ ти изрода.
Душманинъ землю роби и тлачи. —

Демонъ се смеє, чини веселѣ,
Нѣгове грозне врше се желѣ. —
Србска се войска у бригу дала,
Турци се више Срба неплаше,
— Подла є душа источникъ зала —
Уговоръ свршенъ, ликую паше.
Србину заръ є суђено тако
Робство да трпи са своє главе,
С' неслоге, распре свои главара.
Изгуби животъ, лиши се славе.
Када се крвца отрує роду
И народъ прими демона сродство:
Пропасть є брза и неизбежна,
Слобода бега, долази робство,
Неслога, невера, паклена с' чеда,
Пропада народъ, у комъ ій има,
И нису Турци, већъ ова беда,
Одузе славу, животъ Србима. —

Поляна ечи, гора одече,
Спремила с' войска войску да сече —
Зора се яви, пуцньи почеше
Обе су войске у вельой смутньи,
Диже се праска, топотъ и рика,
Земля подъ войскомъ дркти и тутньи,
Ватра долази ближе и ближе,
Пуцньи се чую яче и више,
Пламена пушка редове стриже,
Топовско зрно немило брише.
Дигла се вика, пала є магла
Покрила войске, покрила полѣ,
Ништа с' нечує, ништа с' невиди
Нити се знаде ко кога колѣ.

Ал' у средъ сече издаше подли,
Милоє, Петаръ изроди клети,
Обамре Србинъ и садъ ће Турчинъ
Ужасно Србу да се освети.
Ранѣный Велько жалостно ити.
Краини своіой, Краини лютой,
Синђелићъ Стево очайно с' бори,
Но неодоле судбини крутой. —
Тисућа много пало є Срба
Србска издаства невина жртва,
Полѣ широко, полѣ крваво
Покрила Србска телеса мртва. —

И садъ є тамо црвена трава
И кула с' бели одъ србски глава! —

Драгашевићъ.

Буна на Дахіє.

(Свршетакъ.)

Охрабрени овимъ слѣдствомъ, нису се колебали и плашили, да своє непріятелѣ у тврдиняма потраже. Войска шумадійска заузме Београдъ; съ оне стране Колубаре улогори се Яковъ Ненадовићъ предъ Шабцомъ, съ оне стране Мораве Миленко предъ Пожаревцомъ, когъ су дахіє утврдили были.

Предъ Шабцомъ Бошняци су на Србе іоштъ єданпутъ напали.

Єданъ кабадахія дахискій, именомъ Ношина, отишао є было іоштъ пре буне у Босну, да се са фамиліомъ види; садъ почемъ є очаявао, да ће се само са осамдесетъ одабраны крцалія, кои су га пратили, моћи вратити, поведе око хиляду людій са собомъ, да не само продре, него іоштъ и да гомилу, коя є Шабацъ обсадила, разбіє. Само око 200 хайдука, кои су подъ ћурчіомъ кодъ манастира Чокешина стояли, имао є найпре побѣдити и надвладати. Єдна мала тако сила, премда іой Яковъ єдну малу помоћь довео, быяше опетъ тако слаба, да є ћурчія очаявао, да ће моћи манастиръ одржати. „Єданъ погорелый манастиръ, рече онъ, може се изнова сазидати, али умрлый човекъ неможе се више у животъ повратити.“ Яковъ увидіо є болѣ, да се овде неради о зидинама манастирскимъ, него о продужению обсаде єдне одъ найзнатніи тврдиня. „Заръ ты мислишъ, одговори онъ хайдуку, да ће се човечіє семе у теби затрети?“ ћурчія окрене му лютитъ леђа, остави манастиръ и одда се у планину. Ни друге ніє могао Яковъ склонити къ томе, да зидине бране, само у шуми и планини навикнути су они, да се туку; они нису хтели, као што су рекли, да као жене затворени смрть очекую. Али притомъ решили су се они доиста, на єдной оближньой висини (брежульку) скоро петъ пута претежнію и ячу силу дочекати. Термопиле србски хайдука! Неможе се ньима рећи, да су они смрть безъ изгледа на помоћь очекивали: Яковъ се спреміо, да имъ више помоћи доведе, али пре него што є могао опетъ доћи было є све решено. Хайдуци буду на ньиновомъ брегу обколѣни, где су се одъ ютра до мрака найхрабріє борили, докъ имъ є барутъ мало по мало нестао, пушке одъ честократногъ кльоцаня готово су постале за потребу неспособне, многи су были побіени, а други готово ранѣни и іоштъ

*

иза свогъ дрвета седећи, овде онде пуцали. Потомъ увече новимъ пидатемъ охрабрени, юрише на Турке и поубіяю све храбріе мужеве. Али нису они забадава умрли. Ношина заузео є брежулякъ, али при томе тако є велику штету претрпіо, да се ніе смео поуздати, да ће што кодъ Шабца моћи издѣйствовати.

Іоштъ онда млого више было є Шабацъ, особито кадъ є себи Яковъ Неналовићъ, и то за већу славу, па и за неманѣ умноженѣ свогъ одличія єданъ топъ набавіо было, тако яко притеснѣнъ, да є онъ првый одъ твердиня было, кои є пристао на уговоръ. Но пре него што се Яковъ одъ Чокешине натрагъ вратіо, предао се манастиръ нѣговомъ сивовцу, Проти, Алексиномъ сыну. Условіе было є, да су се насилни участници у дахискомъ господарству и владѣнію изъ землѣ уклонити морали: други могли су остати, али нису смели у нахію долазити.

Съ онимъ топомъ, съ народомъ, кои су одъ Шабца одвели, као и съ онимъ, безъ чега су предъ Београдомъ првый ма быти могли, появе се у томъ Яковъ и Кара-Ђорђе, да Миленка кодъ Пожаревца подпомогну. Почемъ се овде заштита градска овогъ места видила одъ свію страна затворена, молила є за слободанъ одлазакъ, кои су іой и дозволили, пошто є своє найболѣ арабске конѣ и найлепше сребромъ обложено оружѣ предводителю предала. Побѣдоносна войска окрене се на Смедерево; Турци су се морали обећати, да у нахію недолазе, и у осталомъ да се сасвимъ по ономъ управляю, што ће се у Београду свршити и уговорити. И садъ Срби са сединѣномъ силомъ крену се управъ на Београдъ, као гнѣздо свои крвопія. Цело полѣ одъ Саве до Дунава было є Србима прекрилѣно. Близу Саве станіо се Яковъ, на Дунаву Чарапићъ; између ньи Ђорђе и Катићъ; свакій у своме собственомъ шанцу. Ћурчія пакъ после краткогъ помиреня съ Яковомъ, збогъ поделеня плячке, кодъ Пожаревца задобивене, опетъ се одвои, онъ истина покаже се на видикъ, али самъ за себе построи єданъ шанацъ, и побіє свой собственый барякъ да се съ воздухомъ титра. Ніе то дуго траяло. Єръ наскоро нађе се яко увређенъ збогъ тога, што є врховный вождъ єднога одъ нѣговы другова казніо; онъ се налюти и оде одавде.

На нѣгово место добію Срби наскоро єдногъ участника у свою обсаду сасвимъ одъ другогъ реда. Хайдукъ ій є оставіо, али паша босанскій дође имъ у помоћь.

Србима ніе было то сасвимъ изненадно, што є онъ дошао. Они су одавна познавали явна отношеня, и знали су, да Дахіе нису пріятельи султанови. Одагнати пакъ спахіе єднако су имъ давали на знанѣ, да се овоме много више воєванѣмъ услужность чини. Већъ неки несумнителни Турци посвађаю се и међу ньима єданъ бывшій бимбаша Хаџа-Мустафинъ поделіо є између ньи муницію, и ободравао ій, да добро нишане; на свакій изметакъ мора непріятель пасти. Но єданъ старый турскій свештеникъ (оца) появи се у ньіовомъ логору, и поднесу му лажный, измишлѣный ферманъ, кои санволява ньіово предузеће, и кои се прикованъ на шанцу видіо, заиста тай ферманъ ніе изъ Цариграда дошао.

Но како му драго, видило се изъ свега овогъ да є диванъ необичный интересъ са целимъ владѣніемъ султана у овой борби скончавао. То є было текъ почетакъ, да силу Јничара скруши, коіой є извршенѣ свакогъ свеобштегъ правила на путу стаяло. Великій везиръ имао є у своіой памети, да узвышенѣ народа участіемъ више силе у редъ постави, а у исто време и ствари ко концу приведе. У то време Асамбегу, кои се іошъ у Цариграду задржавао, да ствари отераны спахія изврши, дозволеніе дао, да све око себе скупи. и кнеза Іована Рашковића, кои є тако исто у той главной вароши было, съ налогомъ, да рану за србску войску купує, за базрђанбашу — ђумрукцію — у Београду наименовао є, у исто време заповедіо є паши босанскомъ, Бећиру, да уређенѣ и настояванѣ свію послова предузме, Дахіе уклони и миръ возобнови.

О томе, шта є Асанбегъ съ Рашковићемъ учиніо, нема се много говорити. Довольно є толико, да є Бећиръ са 3000 людій изъ Босне дошао. Съ великимъ почестима примили су га Срби. Они су му своє кнезове на границу Србіе послали на сусретъ, и свуда му пренокишта приуготовлявали; у своме стану поздравили су га торжествено; поредъ други предводителя улогори се и онъ не далеко одъ Врачара кодъ белогъ бунара.

Доиста нашао є онъ ствари другчіе, него што є онъ себи представляо. Онъ є управо на Шабацъ дошао, кадъ є и Ћурчія са своимъ барякомъ тамо приспео было Єданъ старый Турчинъ, кадъ є име познатогъ хайдука чуо, кои є садъ барякъ носіо, повиче: „Моя є брада оседила, и я заръ садъ првый путъ да видимъ хайдучкій барякъ како се віе?“ Тако се могло и на другима удивленѣ приметити. У место покорне раєнѣе Бећиръ предъ Београдомъ за свакій одпоръ преправлѣну войску, предводителѣ сіяюће се у украсу и оружю, коє су одъ Турака као плячку задобили.

Па шта є онъ о томе могао мислити, да су се яко уплашили, кадъ су видили, да є іоштъ и паша узъ раю пристао, и кадъ є садъ очевидно было, да є войска другогъ закона подъ управомъ великогъ ауторитета противъ ньи дошла. Найвећа пакъ опасность грозила имъ є отуда, што се ньіовъ собственый наємникъ, Гушанацъ Али, са обоима непріятельима явно договарао. Кадъ є єданъ искреный слуга овога, подъ видомъ као да се одъ нѣга одвоіо, али безъ сумнѣ на свою заповѣсть, ньима явіо, да нѣговъ господаръ намерава, обсаднике унутра пустити, ови заключе да съ остаткомъ свога блага побегну. На єдной шайки навезу се низъ Дунавъ у нову Оршаву (Ада-кале). Тренуткомъ ньиовогъ удаленя ползовао се Гушанацъ, да се господаромъ собствене твердинѣ учини. Онъ ніе пропустіо, да найотмѣніе жителѣ подъ изговоромъ ньиовогъ пріятельства према Дахіяма неоплячка. Спрамъ султана тако є велико страхопочитанѣ имао, да є пашу босанскогъ безъ икакогъ противречія у варошь приміо.

Страшльиви тирани были су ове Дахіе, но у зао часъ су изъ града побегли. Почемъ Срби нису се съ тимъ задовольили, него су желили, да виде ньове главе у своимъ рукама, то заповеди паша команданту адакалскомъ, да дошавшима непріятелѣ султанове преда. Єдне ноћи неколико Срба подъ Миленкомъ буду пуштени у твердиню. Командантъ покаже имъ кућу са осветлѣнимъ прозорима, у коіой су Дахіе были: они уђу унутра, поубіяю Дахіе, и донесе Миленко све четири главе у србскій станъ.

Садъ Бећиръ каже, да є се све свршило, што се пожелити могло: Срби могу садъ слободно своимъ кућама ићи, орати, своя стада чувати и послове безъ бриге свршавати, а онъ ће се далѣ за ньи старати.

Хорацієва

Песма 13. книга I.

Лидій.

Кадъ ми, ты Лидіо, станешъ
Фалит', како се вратъ у Телефа светли,
Да су руке му ко восакъ,
Горакъ надима єдъ дигерицу мою.
Тад' ми ни паметь ни боя
Ніе постояна: низъ образе влага
Крадомъ рони, те издає
Како лагани скрозъ єде ме свогъ огань.
Горемъ, ил' бела рамена
Теби нагрдиле безмерне збогъ вина
Свађе, ил' дечко разпалѣнъ
Устни угризо ти белегу за споменъ.
Немысли, ако ме слушашъ,
Да ће быт' постоянъ, кой сурово скверни
Сладка уста, што є Венусъ
Петимъ нектара свогъ напунила деломъ.
Сретни ахъ! трипутъ и више,
Коє нерѣшима држи увекъ свеза,
И зломъ нецепана тужбомъ
Любовь пре последнѣгъ неразставля данка.

С. Лазићъ.

Старацъ и Бака.

Слике изъ живота славенскогъ народа, одъ Міята Стояновића.

Кадъ оцвате пролеће живота, кадъ сазре плодъ мушкогъ доба и сврши се берба свію труда и мразъ живота падне по темену и снегъ старости обели косу на глави; кадъ се почне у ослабленимъ жилама топла крвь мрзнути, кадъ издаду ноге старца тако, да несигурне кораке своє мора подупирати съ палицомъ; кадъ му се лица одъ свакояки повольны и неповольны утисака живота поразаю, очи окрмелѣ и видъ ослаби, уши отврдну, руке почну одъ слабости дрктати и цело тело клоне, изнемогне и погрби се, къ црной земльи тежећи: онда є старацъ дозрео изкуствомъ за свакій случай. Ако седне у савѣть са мужевима, ладнокрвно изяви шта є у таковомъ случаю већъ доживіо и изкусіо; ако є у дому међу своіомъ породицомъ, на првомъ є месту кодъ астала; децу и унуке, у коима се помладіо, обучава и понукує као мудрацъ; ако є при послу, равна га саветомъ; ако є међу женама, разговоранъ є и шальивъ и показує, да му іоштъ куца

у прсима оно некадашнѣ топло срце, іоштъ у веселю и дружству при капи вина, суче седе бркове, пева ослабѣнимъ гласомъ даворіе старе, при игри іоштъ удара дланъ о дланъ и лупа ногомъ о землю; ако е међу децомъ, радуе се њиновой игри, и често се заборави да самъ ніе дете. У полю е сеячъ, у дому домаћинъ, на пиру кумъ или важанъ гостъ, у цркви побожанъ, свагдѣ почитованъ и у чести; на стану е пчеларъ и надзиратель марве, докгодъ може надзирати. У кући е прва особа, и гдегодъ е божій благословъ ту млађи старіе почитую, и послушни су домаћемъ господарству. Као какавъ домаћій свештеникъ брине се старацъ за богобоязльивость и поштенѣ свои покућана; разпре ньове као какавъ судія разправля како и колико може; пази строго да се одрже у дому стари обичаи, особито гледа пира и празнованя: Божића, Ускрса и други празника; гледа кумства и пріятельства, крсченя и погреба. Онъ гледа на радъ кадъ треба што предузети и како, онъ пази како валя разполагати са раномъ, марвомъ и смокомъ у кући, кадъ и колико треба оставити марвенске омладине, съ кимъ валя ступити у кумство, пріятельство, у спрежъ тежачкій, у друштво млинско, у заедницу ма кое врсте. Старацъ пази на зграде, покућство, оруђе и алатъ у кући, да е све уредно и спремлѣно. Деца у кући подъ старчевимъ су особитимъ надгледомъ: предъ ньимъ се Богу моле, нѣму, деди своме, хвале се у добру, а туже се у невольи; онъ имъ е учитель и казнитель, надзиратель и све у свему. Онъ зна колико су ратари наорали, копачи окопали, жетеоци пожели, косци покосили; колико крава отелило, кобила ождребило, оваца оњиньило, коза окозило, крмача опрасило, пчелаца оройло; колико воћака уродило, колико возова сена увезло, колико вреча жита у амбаръ стрешено, колико акова ракіе изпечено, колико буради вина у подрумъ спремлѣно, колико кола кукуруза у кошъ стрпано, колико граће и дрва изъ шуме зими дома или на станъ довежено и пр.

Ако гостъ у кућу доће, старацъ се съ ньиме забавля, ако кумъ и пріятель доће, са старцемъ се рукуе и люби, ако се изъ куће девойка удавачи поведе, старацъ ю благосиля, ако войникъ изъ куће поће на войску, старацъ га благосиля и саветуе; ако се пыта за родословѣ куће, старца пытаю за то. Старацъ е у славонской кући што е матица у кошници, ако е истый старацъ само човекъ честитъ и поштенъ, добаръ домаћинъ и правичанъ отацъ свое деце и унучадій.

То ти е слика старца. Садъ да смотримо сапутницу нѣгову на путу живота, чести достойну баку.

Кадъ повене цвеће лепоте девојчке као касно есенско цвеће у вртлу; кадъ румена и пуна лица побледе, спадну и увену, те се поразаю, повораю и погрешпаю; кадъ обрве, некадъ морске пiявице, обеле или опадну, коралье устнице счоре се и помодре; кадъ по беломъ грлу некадашнѣмъ, кое ђерданъ украшаваше, набрекну жиле, кадъ се бисерни зуби разреде, потамну или поизпадаю, те се носъ спусти ниже къ брадишту, а ово се заковрчи, као да се кани съ носомъ састати; кадъ гиздави плави или модри прами, дика девоячка и уресъ младости, опадну и красне плетенице отибаю се на танке беле вуклице; кадъ жарке очи стрелоносне, кое су обчаравале у колу юнаке, угасну као догорео угленъ трнећегъ се огня и пуне некадъ и едре груди опласну и изгубе се; кадъ виткій стасъ некадашньій, коимъ су затравлѣни многи юнаци, погури се као стара подупрта зграда, кадъ то све буде, онда изъ лепотице постане старица, бака. Све што е годъ на ньой пролетно было, прошло е, но одъ лепогъ цвета постало е дрво пуно златны плодова мудрости и искуства. Славонске баке веште су свакомъ женскомъ и домаћемъ послу. Оне су добре станарице и веште спремалѣ сваке врсти смока и воћа, зеля и ране; лекарице су людма и марви, веште у боядисаню вуне, изкусне су прималѣ и помажу женама у кући децу одрањивати; богомолке су и кадгодъ могу иду у цркву; кодъ куће никадъ нису безпослене, радо диване у друштву и при найманѣмъ поводу плачу и свака свою или туђу неволю и беду грознима сузама оплакую. У кући славонской свако старицу баку почитуе. Она се брине за многе ствари у кући, по именце, да имаде у дому свете воде водокрсне, мариньска цвећа, пропеће, фенѣ (боровице) за каденѣ, свакояки лековиты трава и мелема, свакоякогъ семеня одъ поврталя. Бака саветуе жене у кући при одхраньиваню марве и живадій, при спреманю смока и поврталя, при свакояки женски послови, и ако иде Божићъ, бака саветуе што валя за тай благъ данъ спремити. Быва ли породъ у кући, то бака е надприманя, ако е пиръ, бака саветуе у свему што се тиче дара и подаря, ако е ко болестанъ бака е лекаръ, ако ли пакъ ко умре бака седи кодъ мртваца и спроводи укопце често до гробля. Бака у кући труди се понайвише око одрањиваня деце и у томъ важномъ и тежкомъ послу помаже дечѣ матере. Велике заслуге има бака и по томе што е она често едина у кући, коя учи децу Богу се молити, старіегъ у руку полюбити и слушати га. Она деци у кући дели яя, ябуке, крушке и т. д., чега она у есень свега доста спрема на зимину за добру и послушну децу. Ако бака има іоштъ свога старца, труди се око нѣга ради чистоће и неге онако, како е навикла чинити у младимъ годинама и брине се за нѣгову притештину, ако ли е удова, често сузнима очима споминѣ се свога старца и моли се свакій данъ за покой нѣгове душе. За онимъ своимъ детегомъ или унукомъ пріоня са свимъ срцемъ, кое іой дете любавь и привреженость показуе. Ако бака нема никогъ своега, онда е бедно и несрећно створенѣ, на кое се у кући мало пази, и тадъ често кукавне животари данке. Но кадъ има бака свое кћери и унуке, онда іой ове ослађаваю последнѣ живота данке, а има доста примера, да и снашице буду баки рођене кћери, те ю у свачему помажу и негую. Коя е бака у Славоніи цокаста, зову ю нацакбабомъ и вештицомъ, врачаромъ, попрньицомъ, баялицомъ, и свако се такве клони; ако ли е доброћудна, паметна, миролюбива и добра, свакою почитуе и помаже, свако се за ню заузима и одъ сваке нужде закланя.

Єдинъ ручакъ.

Пословица вели: „Ко другоме яму копа, самъ у ню пада,“ — но крчмаръ кодъ „златногъ куряка“ у едной варошици пре е то искусіо, него што е веровао. Едномъ у нѣгову крчму доће еданъ лепо обученъ гостъ. Кратко и опоро зактевао е онъ за свое новце, добру чорбу. Потомъ е зактевао комадъ говећине и чинію варива, за свое новце. Крчмаръ упита га сасвимъ понизно: Нема ли волю и на чашу вина? „О! дабогме,“ одговори гостъ: „ако што добро за мое новце добити могу.“ Пошто се лепо нараніо и понапіо, извади изъ џепа еданъ пробушенъ новацъ одъ 6 кр. и рекне: „Ево, господаре крчмаре, мои новаца.“ Крчмаръ рече: „Шта ће то значити? Нисте ли вы мени талиръ за ручакъ тай дужни?“ Гостъ одговори: „Я нисамъ одъ васъ ела за талиръ захтевао, но за мое новце. Ево мои новаца; я више немамъ. Ако сте ми више, негъ што за ньи засеца ести дали, то е ваша кривица.“ — Ова досетка, додуше ніе башъ изъ особитогъ оштроумія постала, требало е човеку быти само мало безобразанъ, и више среће, па е ласно са оваковомъ досеткомъ се играти. Но оно найболѣ садъ текъ долази. „Вы сте некій безобразный нитковъ,“ одговори крчмаръ; и заиста сте више нешто заслужили. Но я вамъ поклањамъ тай ручакъ, и іоштъ 20 крайцара на то, само вы тай случай прећутите; па идите къ момъ сусѣду, крчмару кодъ „сребрногъ медведя,“ и учините и нѣму тако.“ То е онъ зато рекао, еръ е са своимъ сусѣдомъ изъ зависти рђаво живіо, и еданъ е другомъ често пркосъ и поругу чиніо или му враћао. Алъ лукавый овай гостъ маши се едномъ рукомъ за новце, а другомъ предосторожно за врата, и почемъ е већъ пста отворіо, и крчмару „съ Богомъ“ рекао, дода: „Кодъ вашегъ сусѣда, крчмара кодъ сребрногъ медведа, већъ самъ я было, и башъ ме е онъ овамо къ вама послао, а нико другій!“ и сотимъ прелупне за собомъ врата.

Тако су дакле обадвоица преварени были, а трећій е одъ тогъ ползу имао. Но лукавый овай муштерія, іоштъ е преко тога, одъ обадвоице лепу благодарность заслужіо, еръ су ова два непріятеля добру науку одтудъ поцрпили, и еданъ се съ другимъ помирили.

Две черте добродѣтели.

На некомъ западно-индійскомъ острову, еданъ робъ, Црнацъ, добые, пошто се покрстіо, добротомъ своръ срдца и страомъ Божіимъ у пуномъ смыслу поверенѣ свога господара. Потоме дакле задобые у кући свогъ господара прво мѣсто у служби и съ ньимъ су найлюбезніе поступали.

Єдномъ заповеде нѣму да купи двадесетъ робова и да по свомъ увиђеню на піяци найпоузданіє избере.

Одма дакле изиђе на піяцу робова и почне поузданость ньіову огледати. Текъ што є пакъ одпочео свой посао, а онъ угледа старогъ єдногъ преживлѣногъ вѣкъ човека, подма понуди свога господара да га купи. Овай се врло запрепасти збогъ таквогъ избора и нехтеде се на то согласити. Црнацъ непрестано понавля ти свою молбу, али му господаръ никако нехте саизволити.

Докъ се овако ово водило, понуди се трговацъ робова ако ће купити двадесетъ робова, да ће имъ дати старца радоша. Таки свршe погодбу и робови буду одведени къ свомъ новомъ господару. Но ніедномъ непосвећаваше надзиратель Црнаца толико брижльивости колико старомъ Африканцу. Онъ га узме у своє собствено обыталиште, раніо га є са свогъ астала и поіо своимъ судомъ. Кадъ є было поладно износаше га на сунце, а на врућини у ладъ дрвета.

Зачуђенъ овакомъ брижльивости дивіо се господаръ о тако любовномъ поступаню и пыташе га за узрокъ тога.

„По свой прилици,“ рече онъ, „мора да ти є старацъ сродникъ какавъ, или башъ и отацъ? Ил' ти є старіи братъ или стрицъ?“

„Ніє, господару. Ніє ми ни пріятель, кам' ли што више.“

„Но па кажи ми шта те побуђує къ таквомъ изванредномъ поступаню и саучастію.“

„Онъ є мой непріятель,“ одговори Црнацъ, „и онъ є мене продао трговцу робова. Законъ ме є хришћанскій научіо, да свомъ непріятелю опростимъ. Онъ насъ учи: „Ако ти є непріятель гладанъ, ты га нарани, а ако є жеданъ напой га. Боже! опрости наше кривице па ћемо и мы опростити онима, кои су што нама криви.“

Похвале є врло вредно, кадъ се пріятельи и сродници добри и любавни показую, но благородніє є и великодушніє, кадъ се нађе да се зло свогъ непріятеля са добримъ накнађава.

При уписиваню єдне чете самоволяца у войнике, яви се къ официру, кои є уписивао, у вече єданпутъ некій лепъ одрастанъ младићъ. Имао є изгледъ сасвимъ валяно воспитаногъ човека и дркташе у свимъ удовима, кадъ є предъ официра стао.

Официръ є приписивао ово младићевой боязльивости и запыта га одашта се плаши?

„Да ме неодбієте,“ одговори онъ, „єръ морамъ повелику суму новаца за нужду искати, а то не изъ лакомости вѣкъ збогъ притеснѣны околностій. Я молимъ за 100 фор. и ако ми ту суму одречете найнесрећніи самъ човекъ.“

„Млого новаца!“ рече официръ, „но вы ми се допадате и я мыслимъ да ћете вы све вама припадаюће дужности испунити. Ето вама 100 фор. Сутра ћемо одпутовати.“

Младый човекъ яко се удиви, и замоли официра да сме садъ кући отићи да испуни неку свету дужность и обеща се да ће до єдногъ сата опетъ доћи.

Официръ повераваюћи се на нѣгово честно лице допусти му да иде, єръ є нѣшто особито примѣтіо у нѣговомъ обхођеню, а имао є и поузданє за ньимъ. Онъ опази како младићъ къ варошкой тамници нђаше, гди на врата куцне и буде пуштенъ.

Официръ чує како младићъ предъ вратима тамнице са тамничаромъ говори и само є чуо речи:

„Ево новаца, збогъ кои мой отацъ у тамници лежи. Я ћу му ій положити а вы нека ме отцу одведете, да га затвора ослободимъ.

Тамничаръ одма саизволи. Притомъ застане официръ да даде времена младићу да се самъ отцу укаже, па онда оде и онъ за ньимъ. — Какавъ угледъ! Онъ види сина на прси нѣговогъ отца, чести достойногъ некогъ старца, притешнѣна, а сузе су речи обоици прекидале. — Неколико є минути прошло докъ су официра угледали.

Тронутъ приступи онъ старцу и рече му: „Умирите се, нећу да васъ тако доброгъ сина лишимъ; допустите ми да имамъ и я саучастія у заслуги нѣговогъ поступка. Онъ є слободанъ а я се за суму нећу покаяти, кадъ ю є онъ тако лепо употребити умео.“

Отацъ и синъ падну къ ногама официра; младићъ моляше се, да му понуђену слободу одузме, но официръ остаде непоколебимъ при свомъ обећаню; онъ оба изъ тамнице одведе са сладкимъ осећанѣмъ да є два човека срећнима учиніо.

Ако неоскудѣваю добра благородна осећаня према родительима, тада неизостаю ни плодови одъ тога, чимъ се прилике укаже. Срећно ће она деца поживити на путу ньіовогъ живота, коя отца и матерь любе и почитую и свою любовь подкрепляваю са свакимъ могућимъ пожертвованѣмъ. Свака ће се добродѣтель наградити. И што су они сходніє томе и лепше поступали, то ће више наћи некадъ у своіой деци благородне своє послѣдователѣ. Само добри люди стеку лепъ, весео и задоволяваюћій животъ.

к. н.

Савѣти

Исокраша сину свога пріятеля Димонику.

* Оно што знашъ труди се да упражненіемъ задржишъ, а што незнашъ трудисе да научишъ; єръ као што є стидно, непріимити какво добро одъ пріятеля, исто є тако стидно непріимити и неупамтити што полезно, кадъ други говоре.

* И ако далеко обитаваю они, одъ кои желишъ што полезно научити, ты опетъ иди къ ньима. Помысли само ніє ли стидно штедити путованѣ сувимъ, да научишъ што добро и лепо; кадъ трговацъ плове преко толики мора, да умложе само своє иманѣ. Упражнявай се у пословима своєвольнимъ, како бы и оне, кои ти нису по вольи, учинити могао.

* Немой учинити пріятелѣмъ никога донде, докле неиспыташъ, како се владао съ пређашньимъ пріятельима; єръ као годъ што є было спрамъ ньи, такавъ ће быти и спрамъ тебе.

* Ако си радъ учинити кога пріятелѣмъ, а ты реци за ньимъ што добро кодъ оны, кои ће му казати; єръ є похвала почетакъ пріятельства, а опорочаванѣ почетакъ непріятельства. — Ако ти є добаръ савѣтъ нужданъ, пакъ си радъ кога запытати, а ты найпре испытай, како онай, кога желишъ за савѣтъ пытати, своє послове управля. — Старай се о свему, што ти є нуждно, а особито облагорођавай умъ свой; єръ є найвећа стварь у найманьой, благороданъ умъ у телу човека.

* Требашъ да научишъ и оно, што су стихотворци и други мудраци паметно рекли; єръ и малу пчелу видимо, да на свакій цветъ пада, али сиса само оно што є сладко и пріятно: тако треба да поступа и онай, кои є желянъ науке, прегледаюћи све, и збираюће само добро и полезно. И съ овакимъ прилѣжаніемъ єдва ће човекъ природне недостатке исправити моћи.

Бодоніево изданіє „Оченаша“ у 155 єзика.

Године 1804. кадъ є Папа у Паризу быо, даде славный Марцелъ, управитель кралѣвске штампаріє у Паризу, „Оченашъ“ у 150 єзика наштампати. Бодоній у Майланду, когъ є изредну печатню сва Европа знала, даде то исто у 155 єзика наштампати. У томе паметодостойномъ дѣлу славногъ вештака, налази се веће богатство писмена, него у паризкомъ изданію. Првый одѣлъ садржи 59 превода у азіятскимъ єзицима, другій 72 у европскимъ, трећій 12 у африканскимъ а четвртый 12 у американскимъ. Но преко свію овы 155 разны превода или єзика, опетъ се налази „Оченашъ“ 215 пута са исто тако разнимъ словима печатанъ; сирѣчъ са 68 начина азіятски слова, 140 европейски, 13 африкански и 20 американски. Странски свакомъ єзику свойствены писмены характера има 107: 43 азіятски, 58 европейски (међъ коима 34 само грчки) и 6 африкански. Остали 188 су обична писмена, али тако у мери и форми разна, да никадъ подобна недолазе. Одовуда се може заключити на богатство Бодоніеве печатнѣ, коя є найманѣ 200 сортій слова имала. Самъ є Бодоній сва слова, коя є употребляваo и резао и одтуда се може заключити на трудъ, кои се захтева докъ єданъ човекъ изрезиванѣ и одъ тога зависеће послове свршиі, а чудо ће се умложити, кадъ се помысли да Малабарска азбука сама 1132 слова има.*)

—н.—

*) Алойзъ Ауеръ, директоръ царске печатнѣ у Бечу, издао є год. 1845. „Оченашъ“ у више него 660 єзика и нарѣчія. Ово се изданіє и у томе одликує, што є велика часть одъ тій „Оченаша“ писменима оригиналнимъ наштампана. У. П.

Живо изображенѣ.

Међу првимъ аутоматима, кои су у новіе време начинѣни, особито су жива изображеня Пієрова у Паризу, млого сматраня побудила. — Изванредни су и млогоструччни предмети у овимъ изображеняма. У ньима све живи и миче се. Тако се н. пр. види у Гренвичъ водеѣій друмъ близу Лондона, на Темзи. Неброєна кола, каруце, чезе и тальиге лете по нѣму. Тако се разпознає лупа точкова и тапканѣ коня, па виде се како туда и пешаци у тротоаръ путую. Обсена є велика, да човекъ себи уобрази, да се зацело види издалека великій лондонскій мостъ, на коме се мложина людій, коня и кола непрестано сретаю. У исто є време и Темза са млогимъ лађама и другимъ чамцима покривена, кои су са пунимъ ветрилама туда пловили; са товарнимъ лађама, кои су по брою веслара часъ брже часъ лакше воду просецале. Па и боя живописны предѣла свакогъ гледаоца зачуђава, и изгледъ острова Бомбея, пристаништа корфскогъ, или каквогъ бреговитогъ предѣла у Савои обчарава око преко сваке мере. — На средъ мора, кое се о єдну долину лупа, плива лабудъ по своме забленутомъ начину. Но найлепше є и чуђенѣ найдостойніе є рађанѣ сунца. Овде природа мнимо изображенѣ заданула. — Страовито сяйно є позорѣ, представлянѣ буре на мору одъ почетка па до найжешћегъ беснила Све више лупаю волне, а све страшнія опасность грози по мору пловећимъ лађама. На єданпутъ се єдна лађа муньомъ упали и не дуго потомъ быва одъ уєни волній разорена. Люди кои се на лађи наодише спасу се пливанѣмъ на ближнѣ стене. — У кратко, угледъ не само овогъ страовитогъ позорія, него целогъ вештичкогъ дѣла, поглавито тако є за препашћаваюћій, и срце добыяюћій, тако природи веранъ, да се уобште морамо дивити дару вештака.

—н.—

Мрвице.

— Некій спаія на селу рекне своме слуги: „Іоване, кадъ коня отимаришъ, узяшћешъ га па иѣи у варошъ кодъ доктора К.“ — Слуга: „Добро господару!“ затимъ отимари коня, узяше га и одкаса у варошъ къ доктору. Докторъ: „Заръ ми ниси никакво писмо одъ господара твогъ донео?“ — Слуга: „Нисамъ, єръ господаръ ніє ми ништа друго казао, већъ да къ вама доћемъ.“ — Лекаръ га є пытао за све укуѣане да ніє ко болестанъ и т. д., но кадъ му слуга каже да ніє нико, онъ напише писмо господару спахіи и запечативши га, даде га слуги, съ коимъ се овай натрагъ врати. У путу сретне онъ другогъ спаискогъ слугу, кои є у варошъ на коню трчао и запыта га: „Куда ћешъ ты, Никола?“ -- „Та носимъ доктору писмо, кое си му ты требао понети!“ — „Е, кадъ є тако а ты се врати; ево я већъ носимъ одъ доктора одговоръ!“ рекне Іованъ, и тако се оба натрагъ врате, безъ да су што свршили.

— Некій кураръ имао є маймуна когъ є тако было обучіо да му є млого у куйни помагао; онъ є на примеръ лукъ сецкао и месо, туцао кафу и черупао пилиће. Єдномъ очерупа онъ єдну препелицу и метне є на прозоръ, кои є на несрећу было отворенъ, затимъ оде да другу препелицу черупа. Но међутимъ ястребъ се залети и однесе прву съ прозора. Маймунъ є знао шта га чека, кадъ кураръ дође и ненађе обадве препелице очерупане и готове за пригане. Да бы се дакле очистіо одъ подозреня као да є онъ препелицу пово, очерупа и ону другу и метне є на прозоръ. Прождрльивый ястребъ опетъ се залети да и ову другу счепа, но майсторъ маймунъ счепа нѣга, и при свой нѣговой дреки, очерупа га као и препелице, но жива. — И кадъ кураръ дође, баци му онъ очерупаногъ ястреба, кои се зачуди оштроумію маймуновомъ.

— Теофрасъ изъ Лесбоса, ученикъ Аристотела, рече при єдной веселой части єдномъ одъ гостію, кои кодъ своге говора мирно ћуташе: „Ако си будала, ты чинишъ мудро, што ћутишъ; али ако си мударъ, то чинишъ лудо.“

— Кадъ є Демокритъ, философъ изъ Абдере, одъ єдногъ брблявца упытанъ, гди га може сутра опетъ наћи, одговори: „Онде, гди се надамъ, да те нећу наћи.“

— Єданъ тврдица запыта свога десетогодишнѣгъ синчића, кои се башъ на посве мастну рану ніє жалити могао, при ручку овако: Кажи ты мени сине, шта ты управо желишъ да будешъ? Ситъ! одговори овай.

— Єлисавета царица руска врло се дуго размышлявала, кадгодъ є имала што да подпише. Тако се догодило, те є одговоръ на писмо краля француског, коимъ іой є овай явіо, да є сина добіо, текъ после шестъ година слѣдовао.

— Кантъ оде єданпутъ у гостилницу єдну, да са пріятелѣмъ своимъ, кои є съ пута дошавши ту се уквартиріо было, за обштимъ асталомъ заедно руча. Предъ Канта донешена буде чинія съ некимъ зелѣмъ. Гостъ єданъ, кои є спроћу Канта седіо, и кога овай познавао ніє, одма счепа съ астала судъ съ биберомъ, и изручи савъ биберъ у зеленъ рекавши: Ово я єло обиберисано радо єдемъ. Кантъ сместа извади бурмутицу свою изъ џепа и изручи савъ бурмутъ у чинію одговоривши: А я опетъ єло то врло радо съ бурмутомъ єдемъ.

— Између генерала, кое є Бонапарте са собомъ при воєномъ походу своме у Египетъ повео, было є и храбрый генералъ Фріанъ. Онъ є управляо съ єдномъ одѣленіемъ войске, коме є међу осталима и повеликій брой наученика примлѣнъ было, и кое буде у путу угрожавано, да ће одъ велике чете Арапа нападнуто быти. Непредомишляваюћи се већъ сместа изда онъ ову воєну заповесть. „Одѣленіе нека образує четвороуголіє, магарци и наученици некъ се склоне у среду!“ На то се обштій смеѣ заори. Арапи немогући великій овай кликотъ поняти, помысле, да мораю ма съ кое стране быти у опасности, па нагну бегати, и тако одѣленіе безпрепятствено продужи путъ свой далѣ.

— Премда є Єлисавета кральица млого мужества у коечему показивала опетъ се никако одважити ніє могла, да да себи зубъ извадити, кои іой є яке болове причиняваo, и кои се нису могли ни на кои начинъ другчіе уталожити, већъ да се зубъ извади. Бадава су была сва представляня зубногъ лѣкара, неплодне су остале све молба дворяна. Наєданпутъ се посади владика лондонскій Аймаръ на столицу, кои се такође те десіо, дозове съ очима къ себи лѣкара, отвори уста и окаже овоме єданъ свой сасвимъ здравчитавъ зубъ. Лѣкаръ сместа извади зубъ тай, и онъ покаже истый равнодушно свима присудствуюћима. Кральица се упрепасти на такову грдну ладнокрвность, па одма седне и она, те мужествено непоказавши ни найманый знакъ бола издржи операцію ту.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Шта веле новосадски Матичари за „Лѣтописъ“?

Петакъ. Вичу наопако.

Еракъ. А зашто да вичу?

Петакъ. Што су корице зелене боє, коя неодговора, веле, духу народа србскогъ.

Еракъ. Та то є фарба надежде, брайко!

Петакъ. Башъ зато се и люте, єръ мисле, да се съ тымъ хтело надежду изрећи, да ће „Лѣтописъ“ найпосле іоштъ іогомъ быти печатанъ.

Еракъ. Ніє вайде, Петаче, морамо се растати.

Петакъ. Куда си намислio, Ераче?

Еракъ. Та заръ незнашъ да є законъ о ньой изишао.

Петакъ. Па како гласи?

Еракъ. На свако 500 пор. глава, буде 1 избиранъ. Они нису одговорни зато, што буду говорили, и кадъ бы што незгодно радили, быћеду одма разпуштени.

Петакъ. Та одъ разпуштены треба се найвећма чувати.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. У овдашньой православной цркви св. Богородице држанъ є данасъ у 11 сатій пре подне парастосъ за скоро у Гмундену преминувшегъ г. Барона Давида Крайтнера, ц. кр. Фелдмаршал-Лайтнанта.

— Колика є грдна потреба књижица о новимъ новцима може се по томе видити, што осимъ дебльи и танъи књижица, коима Бечки издательи землѣ потонише, и онде као и у више маньи градова провинціє великій брой таковы књижица излази. Одъ єдне мале, за практичну потребу удешене књижице у виду буђелара, што є изишла кодъ г. Хазе синова, издано є већъ шестъ изданія. и потрошено више одъ 20.000 екземплара. Къ тому долазе више или манѣ обширна поученія у разнимъ календарима, одъ кои є речена фирма сама 100.000 продала.

— 22. Октобра была є у Бечу прва овогодишня „беседа“ у сали кодъ Швендера. Ма да є време незгодно было, опетъ се велико друштво скупило. Међу гостима была є и чувена руска играчица Наталія Богданова.

— Нѣмачкій паробродъ „Худсонъ“ изгорео є у Бременскомъ пристаништу. Лађа ніє была натоварена.

— „С. Н.“ явля се изъ Софіє, да се тамо іошъ єднако земља тресе, и то неколико пута за данъ, и да су збогъ тога жительи іошъ єднако у немиру и страу. Тако є умрло єданъ младъ Бугаринъ, троє еврейчади и два млада Турчина одъ страха иза првога труса. Како Етем-паша са своимъ гарнизомъ, тако и найвећа часть жительства живе у полю подъ шаторима.

— Изъ Цариграда являю да є Порта издала наредбе, коима се мисли раскоштву чиновника на путъ стати. Чибуци са драгимъ каменѣмъ на ћилибару забранѣни су. По канцеларіяма несме се више пушити ни како и шербетъ служити. Чиновницима є по чину прописано колико коня смею у кола хватати и колико весала могу на своимъ канцима имати.

— Архіепископъ брускій г. Коворкъ наименованъ є за патріярха православны Єрмена. Лађа, на коіой се лордъ Редкливъ возіо изъ Цариграда, кодъ Смирне є ударила на єдну аустрійску лађу и сатерана є была на прудъ, одакле се истомъ после неколико дана спасла.

— По извѣстію изъ Цариграда одъ 15. овогъ м. у Боспору се некимъ несретнимъ случаємъ удавіо Али-Галиб-паша, синъ Решид-пашинъ а зетъ султановъ.

— Енглескій посланикъ у Цариграду Булверъ яшіо є овы дана по Пери. Предъ ньимъ яхаше му слуга. Тада є башъ было празникъ Мухамедова рођеня, и неке султанке проходнѣ ради возаше се у затворенымъ колима праћене четомъ евнуха. Ту се догоди, да се г. Булверъ са своимъ конѣмъ очеше о коня у колима. Кочіашъ га на то ошине бичемъ, а и онъ после кочіаша. Садъ є кавга была готова. Посланикъ, хотећи распру мирно расправити, добіє одъ евнуха неколико ударца, а међутимъ доћу люди одъ полиціє па га одведу у тамницу, но ту га познаду и одма пусте.

— Изъ Баирута има извѣстія о дошашемъ карвану турски поклоника у Дамаскъ. Кадъ су были изъ Медине пошли, появила се међу ньима колера, коя є трећину поклоника смазала. Одъ 75.000 поклоника, кои су у Меку отишли, вратило су се само ньи 30.000; одъ прочи 45.000 већа є часть помрла одъ колере.

— Архимандритъ Ник. Нѣгушъ одпутовао є већъ у С. Петрбургъ, да се завладичи. Зна се да ће изъ руку рускогъ цара пріимити златну митру, окићену съ діямантима.

— Генералъ Нієлъ предао є цару прву свезску дневника о дѣйствованю Французске войске при дуготраюћемъ обсаду Севастополя. Требало є три године времена, да се ова свезска доврши. Къ тому припадаю прекрасни земльовиди, кои садрже планове свію французски, руски и енглески шанцева.

— Рускій царъ поклоніо є преко барона Будберга у Берлину попечителю Мантайфлу две скупоцѣне вазе одъ порцелана изъ царске фабрике у С. Петрбургу.

— У С. Петрбургу држано є 20. Окт. прво засѣданіє земльописногъ дружства, на коє є дошло было 95 членова. Међу посланимъ стварма особыто су се допале черемиске и чувашке аљине, што ій є послао Губернаторъ казанскій. Секретаръ Ламанскій поднео є своє извѣстіє о предузетомъ путу у заграничіє, у Сибиръ и Коросанъ.

— Новине являю, да се саставило друштво холандски капиталиста, коє ће да сагради телеграфъ изъ Москве у Америку преко Сибира.

— Овы дана умрлый у Паризу грофъ Валентинъ Естерхази ніє се никадъ женіо, слѣдовательно и нема свои потомака. После нѣга є садъ домъ Халевинъ, друга лоза Естерхазіевогъ племена, остао само на двоимъ очима, и изумрѣе са грофомъ Ладислаусъ Естерхазіемъ, кои у дубокой старости и неоженѣнъ живи у Русіи.

— Царскій врховный судъ у Паризу решио є да отацъ и мати мораю одговарати за вредъ, кои деца єдно другоме нанесу кадъ се играю, єръ родительи, кои децу свою пуштаю играти се безъ надзора или имъ дозволяваю проводити опасне игре, треба да сносе штету, коя отуда може другоме произићи у новчаномъ обзиру, као и да су одговорни кадъ се деца ране пуштаюћи ій играти се опасне игре.

— Паризліє диве се здраво єдной промени у дворской башти. За време Луй Филипа была є красна штатуа одъ Фоятеа: Шпартакусъ, како ланацъ разкида и своє господаре грозећимъ окомъ погледа, спрамъ дворца окренута. Садъ є издана заповесть, штатуу окренути, съ тога ће Шпартакусъ одсадъ гледати на другу страну.

— У Кристалной палати биће на годишнѣмъ дану Балаклавске битке велика светковина, на коюу су сви у Лондону налазећи се, после Кримскогъ рата отликовани войници, позвани.

— У Виндзору поставлѣнъ є єданъ одъ найвећи освоєны хинески топова. Онъ є вешто саливенъ. За набой потребно є 30 фунтій барута и може хитати танета одъ две центе тежине.

— Одкако є изъ Валенціє дошло утѣшительно извѣстіє, коє є тамо изъ Найфундланда приспело у 7 разумителны речій, рекао бы да є жица опетъ пала у пређашнѣ страдательно положенѣ.

— „Теймсъ“ пише о бавленю лорда Елгина у Єду, па Японію и Јапонце описуе врло повольно. Енглези нађоше, да є Японія пробитачна противность према Хини, а у главной вароши поредъ лепы велики улица и зграда допала имъ се и чистота и уредность, коя ту влада, као и што нема просяка ни скитница, коє показуе да су жительи у добромъ станю и миролюбиви. Па тимъ поводомъ „Теймсъ“ овако опоминѣ своє земляке: „На жалостъ іошъ нисмо доживили изузетакъ одъ закона, по коме већа цивилизація квари и руши нижу. Али ипакъ дає се штогодъ учинити, да се ова парница ублажи, ако не и задржи сасвимъ. Европа има за много коєшта да одговара. Іошъ ніє никадъ тако брзо нашла новога света, као што га є брзо покварила и разрушила. Нека се овай преступъ не обнови у Јапоніи!“ — Єда є друга главна варошъ царства японскога на острову Нифону у великомъ океану, а цело царство японско є саставлѣно одъ 3511 острова и островчића, испросецаны многимъ мореузима и заливима, и има 36 миліона жителя, кои исповедаю три различите вере. Влада є деспотична. Царъ се зове Даири и седи у Міяку, коє є прва главна варошъ у царству, лежећа на поменутомъ острову Нифону; но онъ се сматра само као духовный поглаваръ државе и само се єданпутъ у години сме показати народу, а у нѣгово име влада земальскій поглаваръ, кои се зове Кубо, и тай седи у Єду. Воєна сила царства у мирно доба износи 100.000 пешака и 20.000 коњаника Европу є са Японіомъ првый упознао у 13. столећу Млечићъ Марко Поло, а први трговци съ ньомъ су започели Португалци год. 1542.

Станѣ воде.

Изнадъ 0.

На Дунаву	8 ст. — п.	
На Сави . . .	нарастла са	3 „ 8 „
На Тиси (Кодъ Титела . . .		— „ —

ГГ. Скупителѣ, као и остале наше читателѣ, кои намъ предплату іоштъ положили нису, умолявамо найучтивіє, да бы то што пре учинити благоизволели.

Печата, издає и одговара књигопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

Слѣдує додатакъ о новимъ новцима.

Подунавка излази сваке Недеље у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштарином 1 ф. више.

Предбројити се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србије нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књижару Госп. В. Валожића обратити се.

Бр. 45. У Земуну 9. Новембра. 1858.

Прва любовь Хајнриха IV.

(По Чоке-у.)

I. Младый Князъ одъ Беарна.

У Нераку, єдной пріятной варошици у Гаскогньи, была є више дана траюћа велика светковина, єръ є было краль француској, Карлъ IX., са своимъ своіомъ сјајномъ свитомъ на посєту двору Наварскомъ дошао. О овимъ светковинама може се іоштъ и данданасъ у кроники Нерака читати, кадъ се тражи год. 1566.

Посєта кралєва имала є свой узрокъ; Карлъ є IX. довео кральици Наварской нєногъ младогъ сина Хајнриха, кои є было у Паризу у кралєвскомъ двору воспитанъ. Колико се мати радовала може се лако помислити, кадъ є свога сына на прси притисла. Кральица, као што є познато, звала се Іованка, и была є несамо нєжна, него и юначна жена, и доста є познато, како се она владала, кадъ є нєногъ любимца Хајнриха родила. Нєнъ отацъ, Хајнрихъ одъ Албре, краль Наварскій, прође къ нєной постельи, и, носєћи на рукама златну кутію съ дугачкимъ у ньой златнимъ ланцемъ, рече іой: „Гле, кєрко, ако ми какву лепу песму Гасконьску при пороћаю одпевашъ, добиєшъ ову кутію и оно што се у ньой налази. Она є певала, чимъ є дете родила. Тада іой мете отацъ ланацъ на вратъ и даде іой кутію рекавши и узимаюћи новороћеногъ на руке: „Али зато ћу ти сина узети.“ — Али то му она ніє дозволила.

Хајнрихъ є здраво порастао, истина было му є текъ 15 — 18 година, но за нєговъ векъ врло є было високъ, и макаръ да му се текъ гдикоя длака на бради вила, и што му є было лице као у девойке, то є онъ имао срдце подобно челику и руке тврде и моћне за мачъ и свакій посао, кои є предузео. Истина онъ є было лакомисленый ветрогоня, правый несташко; умео є јашити, ловити, борити се, играти, пењо се на брегове и стєне као каква дивія коза. Нєговъ учитель и воспитатель, мудрый Лагошери, имао є муке съ ньимъ. Али притомъ было є младый князъ, тако любведостоянъ, тако духа пунъ, тако добродушанъ — да га є свакій любити и почитовати морао. Ако є мало и почео шарати, то съ опоменомъ на дужность и честь одма є было на правый путъ изведенъ, и съ ове две речи могао се одма као ягнє укротити. То ће све о єдномъ господару, кои има кралєвство наслєдити, много рећи; єръ и данашнєгъ дана тешко се да съ речима дужность и честь размаженый синъ каквогъ трговца у редъ довести.

Зато су люди у Нераку радіє гледали дивлєгъ, лепогъ, скромногъ Хајнриха, него сву помпу нєговогъ величества краля Француског. И шта се могло и видити на коньма, колима и златомъ накићенимъ јахачима, телохранительима, пандурима, локаима и другой пратньи? То су могли седлари, колари, кројачи и овыма подобни люди, кои су нешто за ньиовъ занатъ научити хтели, гледати. Остали люди гледали су радіє на оногъ, „кои є найвышу честь заслужіо“ а не на оногъ, „коме є найвыша честь указивана.“ Зато су радіє гледали честни люди Нерака на надежде пуногъ князя одъ Беарна, сирєчь на младогъ Хајнриха, него на краля. Овай є ишао увекъ врло озбильно и величествено, и благодаріо є текъ онда, кадъ су га поздравили; али Хајнрихъ смешећи се и десно и лево све є поздравляо. У овомъ осмею лежало є одвећъ много умилности. Найвише су посведочавале ово младе госпе и девойке Нерака своимъ познаваюћимъ очима. У таквимъ су стварма госпоє найбольи критичари и млого више природни судіє.

У пратньи краля Карла было є іоштъ више млады господа, лепы, изображены и храбри племића; као што є было н. пр. младый Херцогъ одъ Гвиза, кои є было три године старіи одъ князя Беарскогъ, кога су люди увекъ пріятельски поздравили, што є онъ ій увекъ пріятельски одпоздравіо. Али младый Херцогъ знао є то добро, зашто то тако быва и често се и збогъ тога лютіо, и мрзіо є на сина краля Наварскогъ. Обадвоє заєдно су нарастли, у младости играли се; али често при свемъ томъ свађали се. Краль Француській имао є свакій данъ међу ньима понешто судити и равнати. Збогъ тога є добро было, да се разставе и Хајнрихъ кодъ своє майке остане. Међутимъ су се скоро при растанку у Нераку опетъ посвађали.

II. Стреланє у нишанъ.

Између остали увеселеня у Нераку было є гађанє са стреломъ. Самъ краль было є добаръ стрелацъ. Али на жалость и зна се, како є онъ шестъ година после светковине у Нераку, у време крваве „свадбе Паризке,“ на своє хугенотске (калвинске) поданике пуцао. У Нераку пакъ онъ є ту вештину невино употребляваo; єръ єдна поморанца, у соразмерной дальини, была є нишанъ.

Ако ли краль или какавъ владатель има волю да у каквой вештини найбольи буде, то се разуме, да онъ лако такавъ быти може. Тако є то было и овде. Нієданъ дворянинъ ніє златанъ плодъ стреломъ погодіо, да небы кралю честь или шта више лажно мнєніє преотео, да є онъ подъ сунцемъ найбольій стрелацъ. Тако се увекъ вараю „сироти великаши,“ а томе іимъ се иза леђа смею. Херцогъ одъ Гвиза было є такође врлый стрелацъ, но притомъ и изредный дворянинъ. Наравно, да є и нєгова стрела пролетила далеко на страну одъ лепе поморанце. Ту су стаяли млоги гледаоци обоєга пола изъ замка и изъ вароши, сви предивно украшени. Добри су люди врло озбильно мислили, да є краль вештакъ у стреланю; єръ є стреломъ поморанцу окрзнуо. Но они нису разумевали „дворску вештину стреланя.“

Садъ повичу: „Князъ одъ Беарна на среду.“ Дакле дође младый Хајнрихъ съ стреломъ, дигне є, нишани и раздвои златну ябуку съ стреломъ на двоє при првомъ гађаню. Гледаоци мумлали су међу собомъ о овомъ догађаю, а лепе гледательке шаптале су єдна другой на уво, я башъ незнамъ, шта? Али краю то ніє было сасвимъ право. Онъ є изгледао мрачно и намргођено.

По правилу гађаня хтео є Хајнрихъ изнова на новопоставлєну поморанцу стреляти. Напротивъ краль помисли: Я самъ іоштъ краль! нєћу дозволити, да ми се честь првогъ гађаня одузме, па онда рече: „Треба ићи по предузетомъ реду.“ Хајнрихъ викне: „Све єдно! Некъ иде

по правилу.“ Али краљеви, обично ако су люти, не придржаваю се радо правила. Но тада се Хайнрихъ у пркосъ нѣму стави у ситуацію стрелца, но краль га гурне врло неучтиво на страну. Не мора му се то на зло толковати, єръ и онъ є было младъ и одприлике исты година, као и Князъ одъ Беарна. Хайнрихъ, после примлѣногъ удара — одъ природе жестокъ — одскочи два корака натрагъ, запне тетиву, стави у лукъ стрелу, и управи є на краля.

Нѣгово Величество повуче се уплашено брзо натрагъ, и за єдногъ одъ найдебльи свои дворяна сакріє се. Дебелый дворянинъ, кои є већъ мисліо да му є стрела у трбу улетила, повиче: „Убійство!“ и разшири руке предъ стомакомъ колко є већма могао. Хайнрихъ, кои є мало малаксао у ярости, ніє могао при погледу на дебелька, кои є као дрктаюћій бедемъ предъ краљемъ стаяо, одъ смея се задржати. Девойке изъ Нерака, чимъ су видле смеюћегъ се князя, почеле су се церекати, а исто тако и жене. Смеянѣ, каогодъ и плачъ єсу госпама придевени; и као што є Ева, блажене памети, Адама на лакомство навела, тако су и оне садъ люде на смей навеле. Сви су се смеяли, само дворяни нису знали, кои бы образъ узели. Али кралю ніє было до смея, а іоштъ манѣ нѣговомъ дебеломъ заштитнику, кои є викао: „На страну Князя одъ Беарна.“

На срећу ту се деси мудрый Лагошери. Онъ узме свогъ ученика подъ руку и одведе га у замакъ. Іоштъ се дуго изъ дальине чуо нѣговъ смей.

Као што се разуме, малый разборъ између краля и Хайнриха престане садъ; за такву маленкость одма се ратъ неводи. Хайнрихъ є было несмотреный младићъ; онъ є морао за опроштенѣ молити, и на томъ остане.

III. Ружа на стрели.

Слѣдуюћегъ дана было є опетъ стреланя поморанце. Сви су стрелци дошли, све су девойке и госпођице дошле, па и люди. — Гледаоца было є више него игда, єръ су се и садъ надали, да ће быти нешто за смей. Али ко ніє дошао, то быяше краль. Онъ остане подъ некимъ изговоромъ кодъ куће; по свой прилици имао є велики државны послова.

Садъ су стрелци болѣ погађали, него юче. Люди изъ Нерака нису могли поняти како су сви дворяни уобште за єдну ноћь тако способни постали. Свака є скоро поморанца была устрелѣна. Нишанъ се стави далѣ. И ту ій иста срећа послужи. Особито се као вештакъ показао Херцогъ одъ Гвиза. Онъ є тукао последню поморанцу и оборіо.

Хайнриху є то было непріятно, єръ ніє было више поморанца, кое бы могле за нишанъ служити, а онъ бы радо са своимъ саперникомъ у обкладу бити. Погледа око себе десно и лево, шта бы за нишанъ метнуо, кадъ опази међу гледаоцима єдно девойче одъ прилике тако исто стару или младу, као што є онъ самъ было. То є было єдно лепо детенце одъ петнайстъ година. Оно стаяше ту у простомъ оделу, нѣжно іой лице пола одъ шешира заклонѣно бяше, као дражећа любавь, безазлено као невиность.

Хитро скочи Хайнрихъ къ овой малой венери Неракской, не што є хтео ню за нишанъ поставити, него да ружу ште, кою є она на прсима носила. То є была ружа као и сама девойка, у пріятной шупльини пола затворена, съ нѣжно сведенимъ зеленкастимъ лишћемъ око дубоко-сліноцрвене средине. Онъ є моляше за цветъ и пружи руке млађанимъ грудма, кое є онъ красіо. Млада венера поцрвени и да му смешећи се свой сликъ. Онъ отрчи къ нишану, забоде ружу, и врати се на место натрагъ.

„Сада, господине херцогъ; вы сте побѣдитель. Тамо є новъ нишанъ. Вама пристои прво гађанѣ!“ викао є Хайнрикъ дишући и сисаюћи крвь изъ прста, кои є на трнъ руже уб'о. Прстъ ніє га толико болео, колико друго нешто — самъ ніє знао што. Притомъ погледа на страну, одкудъ нѣжный болъ долазаше.

Гвизъ подигне стрелу, нанишани, — стрела пролети и — непогоди. Садъ ступи Хайнрихъ, запне лукъ, и нанишани, и погледа крадомъ испод руке на страну, одкудъ му є болъ долазіо, онда опетъ на ружу и притисне стрелу. Стрела прободе срдце цвета.

„Вы сте побѣдили!“ викне Гвизъ. Али младый Князъ одъ Беарна хтео се точно извѣстити, одтрчи къ нишану, извуче стрелу изъ даске. Прободена ружа стаяла є тврдо као држальица. Онъ одтрчи съ ньомъ дражестной девойци, да іой оплачкано цвеће поврати. Са лакимъ поклономъ моляше лепотицу, да ружу и побѣдоносну стрелу узме.

„Вашъ ми поклонъ донео є срећу,“ рече онъ.

„Али ваша срећа была є несрећа сироте руже,“ одговори девойче, докъ се съ нѣжнимъ прстима цветъ одъ стреле ослободити трудила.

„Радо вамъ даємъ за ню казни достойну стрелу.“

„Я є непотребуємъ,“ одговори девойче.

„Веруємъ; вы умете съ оштріимъ стрелама ранити!“ предусретне є Хайнрихъ, и погледа лепу невину девойчицу, коя стидивши се предъ ньимъ стаяше, и како у нѣга погледа, занеми и поцрвени. И онъ поцрвени као и она, и неотице држаше руке предъ нѣговимъ прсима, као да ій є хтео одъ какве несреће сачувати. Онъ ніє могао више ни єдну речь произусти, поклони се и врати се на свое место.

Игра се сврши. Стрелци се врате у градъ, кои є покрай угасито-зелено течеће реке Баизъ лежао, а и гледаоци разиђу се сви. Млада девойка съ ружомъ на стрели набоденомъ упути се, праћена одъ другарица, кући. Другарице брбляле су много и завидиле девойчици збогъ стреле. Она пакъ ћутала є сасвимъ, и сматрала само прободену ружу, и изгледала є притомъ, као да іой є нѣно срдце прострелѣно.

Кадъ су стрелци до града дошли, гледао є Хайнрихъ іошъ са басамака за гледаоцима, кадъ су се ови већъ разишли были. Очи су му тражиле єдно лице, али га нису могле више наћи.

„Коя ли є она мала дражестна девойчица, коіой самъ я ружу узео?“ запита онъ єдногъ племића изъ свите свое майке, краљице Іоване.

„Она є кћи градскогъ баштована,“ одговори племићъ, „она чини како занату нѣногъ отца, тако себи самой са нѣнимъ именомъ честь.“

„Како се она зове?“

„Сада се зове Флорета, а доцніє ће се звати, Флора*).“

„Флорета!“ рече Хайнрихъ, и самъ незнађаше, шта є казао. Онъ погледа іоштъ єданпутъ око себе, али ништа ніє могао видети.

IV. Студенацъ одъ Гаренне.

Хайрихъ є често у свомъ животу речь „любавь“ чуо, и како не бы ту речь, безъ да є глувъ было, у Паризскомъ двору ћути могао? нѣнъ значай исто тако слабо є разумев'о, као што ніє арабски и халдейски знао, о коима є такође слушао, да на свету суштествую. Но лакше му беше научити любити, него арабскій єзикъ, и было є у томе у своимъ доцніимъ годинама искусніи, него што є нѣговой слави асновито было. Зна се, да бы лакше было нѣгове борбе и побѣде изчислити, кое су му доцніє круну Француске прибавиле, него нѣгова люблѣня и плодове овы Нева се и данъ данасъ о нѣговой любови са лепомъ Гавриелкомъ д' Естрее, с' дражестномъ Хенріетомъ Балзакъ д' Ентраге, с' Шарлотомъ д' Есаръ и другима, кое су у трия пуный животъ Хайнриха Великогъ мирисне руже упленле. Одъ свію пакъ, кое є икадъ любіо, ніедна ніє была, као Флорета изъ Нерака; — ни єдна тако лепа као ова? Не! то нисамъ хтео казати, да не бы несмотворце и госпое увредіо, єръ о таковимъ стварма има свакій подпуну слободу по савести судити, но одъ свію ни єдна ніє любави достойнія была, ако є истина, да верношћу любавь узвышена буде, одъ Флорете.

Такова є была Флорета. Са прободеномъ ружомъ было іой є и срдце прободено, и кадъ іой є Хайнрихъ стрелу дао, баціо є жаркій погледъ нѣны црны лепы очію другу стрелу пуну сладке освете у нѣгове незахранѣне прси.

Садъ се почне кодъ ове деце несрећа и ніедно ніє знало, шта му се догодило. Флорету ніє могло ништа по вазданъ изъ саняня о ономъ часу, кадъ є онъ са стреломъ предъ ньомъ стаяо, пробудити, и сву ноћь ніє могла заспати. Хайнрихъ, чимъ се у замку одъ друштва ослободити могао, трчао є по дворской башти, и сматрао є сво цвеће съ великомъ любавю и пазльивостћу, да бы изъ нѣгове лепоте дознао, да л' є одъ Флорете посађено или є само заливано. Могли бы се обкладити, да є хтео постати познавателѣмъ зеля, кадъ га тако замишлѣна предъ цветнимъ леяма са скрштенимъ рукама стаяти видимо. А онъ бы найрадіє постао баштованомъ у друштву са Флоретомъ; а кадъ бы се са сагнутомъ главомъ, погледомъ к' земльи оборенимъ, у мислима изгубивши, по широкомъ путу између лея шетао, могли бы се опетъ обкладити, да є

*) Florette значи цветићъ, а Flora цветъ.

хтео философъ постати и да већъ тражи каменъ мудрости. Онъ є тражіо по песку трагъ одъ ноге лепогъ детенцета.

Дошавши на край велике дворске баште близу кодъ Гаренскогъ кладенца, мисліо є опазити утисакъ одъ нѣне ноге у песку, и текъ што є после увидіо, да є Флоретина ножица маня и умеренія, кою є єдва видіо а камо ли меріо; али Хайнрихъ имао є бистро око, што є у доцніимъ годинама на гдѣкоємъ бойномъ полю толико пута показао. Идући за трагомъ дође онъ крозъ шиблякъ, на ћупрійцу преко тихогъ потока. С' оне стране воде стаяла є єдна мала, бела, красна кућица. Тада бы онъ радо питао, чія є кућа, или ко у ньой обитава? Али ту небяше никога, осимъ нѣгове стреле с' ружомъ, коя є на прозору у соби кућице стаяла. Онъ се уплаши као да є какво страшило на прозору видіо, окрене се брзо и утекне у башту натрагъ; срдце му є лупало, а нико га ніє гоніо.

У вече оде опетъ у башту. Већъ є было полумрачно. Онъ є имао оштаръ видъ и онъ є видіо на гаренскомъ кладенцу у дальини єдну девойку ни маню ни већу одъ Флорете. Она подигне єданъ шафоль с' водомъ на главу и носаше га крозъ шиблякъ преко ћупрійце к' малой кућици.

Цело вече віо му се предъ очима девойчинъ ликъ. У замку тогъ вечера даванъ є балъ; княгинѣ, благородне госпоє и господа играли су. Ніедна одъ господичній ніє у Хайнриховой души тако лепо играла као баштованова кћи с' шафольомъ на глави крозъ шиблякъ и преко стѣна. И кадъ є найпосле самъ играо, више є гледао на врата него на играчицу, гди су гледаоци стаяли. Али є бадава гледао.

V. Баштованъ.

Другогъ дака было є већъ рано Хайнрихъ у башти. Ишао є са мотикомъ на леђи к' гаренскомъ кладенцу. Око кладенца было є све пренебрегнуто и подивлячено, єръ овамо никадъ нико долазіо ніє, развѣ онда, кадъ бы хтео воде заватити. Кладенацъ є было оставлѣнъ и кући баштовановой найближій. То се младомъ Князу одъ Беарна особито допало. Онъ є копао нашироко око кладенца зелено бусенѣ, и копао є целогъ ютра. Зной му є капао с' чела. Кадъ се умори и ожедни отиде кладенцу, кои є сребрно-светло скакао, и напіє се. И кадъ своє устнице омокри, чинило му се, да му никакво вино небы тако пріяло. Безъ сумнѣ є и Флорета съ тога извора пійла. После рада отиде у замакъ. Тада є ожалошћенъ седіо у своіой зеленикастой собици, крозъ узаносведене прозоре гледаюћи.

Да є іоштъ мало застао имао бы єдногъ гледаопа; єръ Флорета к' извору дође. Кадъ широкообкопаный кругъ с' бусенѣмъ и видши планъ о новымъ леяма види, помисли: Отацъ є овде морао већъ врло рано быти или є заповедіо слугама да то ураде.

Кадъ она натрагъ дође и старогъ Луку упита, зачуди се овай ништа о томъ незнаюћи; онъ се упути къ кладенцу и видивши посао рече лютито: „Ово су ми момци безъ могъ знаня урадили.“ Пошлѣ по момке и псовао ій є премда су то одрицали. То се зачуди Лука, єръ ніє могао поняти, ко бы се смео усудити, да у дворской башти тако невешто ради, и да бы то дознао заключіо є вребати. Онъ є вребао целогъ дана, и целогъ дана ніє ништа увребао, єръ кралѣва породица текъ є увече изъ сусѣдногъ градића дошла, гди є отишла была ради веселя. И младый князъ Хайнрихъ было є тамо пошао, макаръ да бы радіє заостао. Следующегъ ютра было є опетъ друго веселѣ, комъ є младый князъ такође морао присутствовати. Зато се ползує найраніимъ часовима, и после излазка сунца копао є, нове лее правіо, а гди су цвећа врло густа стаяла, изкопавао ій є, и око кладенца засађивао. Нико га при томъ послу видіо ніє, али ни онъ, што му є немило было, ніє никогъ видіо, а нарочито ону, кою бы найрадіє гледао. Дакле оде по найближемъ путу у замакъ. Но овай одъ свію найближій путъ одвевши га око замка, доведе га предъ єдну малу прекрасну кућицу. Тада погледа на прозоръ, да неће опетъ стрелу видити. О, какавъ му стра крозъ срце прође! . . . . на прозору стаяше єдно девойче, а прозоръ као годъ и небо бяше отворенъ.

Флорета стаяла є на отвореномъ прозору и витице нѣне прне, лепе косе везивала є око главе. Нѣне прси быле су раздрлѣне, а вратъ сіяо се као снегъ изподъ мрачне свилене косе. Предъ ньомъ стаяло є цвеће, комъ є већъ какво место у коси, на шеширу или на прсима опредѣлено было. Онъ є пріятельски, као годъ и она нѣга, поздрави. Хайнрихъ се попне на клупицу и тако є было као и Флорета высокъ, предъ коіомъ є на прозору стаяо.

Лепа румень прелети преко анѣелскогъ лица и белогъ алабастру равногъ врата. Онъ є упита: „оћу ли вамъ у облаченю помоћи?“ Она нѣга пакъ упита: „Заръ сте тако рано устали, младый господару?“ Онъ є мисліо, да ніє рано, а она, да помоћи нетреба. Онъ є мисліо іоштъ, да она, да бы лепа была, никакавъ другій накитъ, осимъ себе саме непотребує; а она, да є онъ подсмевачъ, што му не приличи. Онъ є потврђивао, да нигда истинитіє ніє говоріо, да є одъ онда, кадъ му є ружу дала, никако ніє могао заборавити. Она є потврђивала напротивъ: да се заръ за тако євтину цену може кодъ нѣга незаборавимомъ учинити. Онъ се куняше, да іой є ружу за споменъ о нѣму повратіо; — а она, да є хрђаво цвеће узабрала, кое му, само ако га то може задовольити, драговольно све подноси. Онъ ю є уверавао задевающи на прси цвеће, да исто текъ чрезъ давательку важность добыя. Она є доказивала, да є цвеће текъ онда лепо, кадъ се онъ съ ньимъ закити.

Тако су донде ово двоє доказивали и клели се, мислили и веровали, докъ ню старый Лука изъ споредне собе незовну. Тада сладко смешећи поклони се девойка младомъ князу, и изчезну. Хайнрихъ оде одатле у замакъ. Онъ є ишао, а землю подъ ногама ніє осећао. Чинило му се, да у небо лети. Докъ є онъ дошао, већъ су га были тражили, за што онъ башъ ніє маріо.

Хораціева

Песма 11. книга IV.

Филиди.

Пуну албанскогъ имамъ кацу вина,
Коме одъ деветъ више є година:
Селенъ у башти, можешъ плести венце:
Бршлянъ к'о гора,
Да косу китишъ и блисташъ Филидо.
Смеє се дома сребро: светимъ лишћемъ
Окићенъ олтаръ быт' орошенъ жели
Ягнѣта жертвомъ.
Свака се рука жури: тамо амо
Трче са децомъ измешане дѣве:
Димъ ватра сева віорећи густи
Чакъ у в'ръ вр'а.
Да опетъ знадешъ, каквомъ се веселю
Позывашъ: идусъ валя да славимо,
Данъ, кои дели Венере поморке
Месецъ Априлій:
Праведно мени свечанъ и светій
Скоро одъ мога рођенога, єрбо
Одъ тога дана мой Мецена брои
Лѣта текућа.
За киме чезнешъ, узе ти Телефа
Несуђенога богата девойка,
Дражестна к' томе и везана држи
Сладки у ланцы.
Фаетонъ спалѣнъ ужасава наде
Лакоме: Пегазъ збилянъ примеръ дає
Крилати, земскогъ што яхача збаца
Беллерофонта.
Спрамъ себе свагда да тражишъ и преко
Слободне наде за грѣхоту држећ'
Неравна да се клонишъ. Ходи мени
Последна дико, —
Єръ одсадъ неће друга ме успалит'
Жена, — ты учи аріє, да певашъ
Умилнимъ гласомъ: те ће бриге прне
Песма умалит'.

Ст. Лазићъ.

Почетакъ устанка Срба и противъ самогъ Султана.

(По Ранке-у.)

Срби нису започели своє предузеће изъ какове желѣ за поновленѣ, нити изъ рђаве намѣре, да чудо у свету створе; него тврда нужда и опасность собственогъ живота натерале су ій, да се оружя лате и противъ явны непріятеля свога господара, султана, устану.

Были бы до лудости понижени, кадъ бы се садъ, почемъ су ове побѣдили, у своя стара одношеня и станѣ повратили.

Іоштъ дакле ніє было ратъ окончанъ.

Ако су и поубіяни были Дахіє, то опетъ ніє ньова система уништена. Ньове субаше и кабадаіє утврдили су се у южнимъ твриднями пашалука. У Ужици станіо се некій Омер-Ага изъ Видина, кои є у служби Пасван-Оглуа было, и добро намъ познатый Бегъ Новлянинъ, кои є изъ Босне дошао. Ови су тако исто неограничену и противузаконну власть упражнивали; у Карановцу,

*

Пожеги найвећи насилници од свію субаша нашли су прибѣжиште.

Бѣћиръ се преваріо, што є мисліо, да є већъ господаромъ и у Београду постао.

Гушанацъ-Алія, кои му є варошь отворіо, али ключеве горнѣгъ града за себе задржао, захтевао є жестоко свою плату, кою му Дахіє исплатили нису, кои є читаво лето градъ одъ Раѥ браніо. Бѣћиръ доиста ніє смео изъ Београда отићи, докъ Србе по желѣи везира неумири, и єдну часть плате, коя є противъ ньи заслужена была, неисплати. *)

Тако дакле оставе Крцалія тврдиню безъ ничега. Они се поделе између себе на различне партаѥ и свуда су делили мейданъ, безъ да є ко покушавао стати имъ на путъ; синовацъ команданта Нове Оршове (Ада-Кале-а), Рецепъ и Гушанацъ-Алія надали су се обоица, да ће пашалукъ єданпутъ задобити, и посваде се збогъ тога; Гушанацъ отера напослѣдку будућегъ соперника. Тако дакле мало се некій редъ уведе или како му драго постанови се неко утврђено станѣ.

Но макаръ да бы се то тако уредило, то опетъ Срби не бы се у своє пређашнѣ старо одношенѣ повратити могли. Требаю л' они, кои су садъ већъ по трећій путъ у битки противъ Турака побѣду одржали, и у будуће предъ ньима съ коня силазити и оружѣ прикривати, кои су предшествници пре сто година само єданпутъ побѣдительи были? Треба ли, да свакій робскій посао врше, чимъ у вароши дођу, оне вароши, коє су они садъ сами заузели? Ко побѣдоносно оружѣ у руци има, тай ће свакій путъ и силу силомъ одбити. Више него паша и спахія држали су се они садъ за праве врховне поглавице, кои су у рату напредъ ишли: мужеви, коихъ є моћь одъ самы ньи произишла, имали су око себе многобройне другове, момцима назване, за сваку услужность преправне: нису налазили задовольство у томе, да само заповедаю, коє бы за кратко уживали, него су и сами найревностніє радили. Ако и нису у почетку имали намѣру да себи друго, выше станѣ израде, то се опетъ токомъ саме ствари извршило.

Што се то и на єдной и на другой страни осѣћало, причинило є найвише неповеренѣ и распра спрамъ оны, съ коима є требало у слоги и сагласію быти, као н. пр. спрамъ у Београду заоставшегъ Солиман-паше. Онъ є постао србскимъ поглавицама тако подозрителанъ, да нису смели съ ньимъ у Београдъ дружити се; и кадъ се єдва то єданпутъ случайно догодило, они су видили или су мислили да су видили, да ій є онъ заѣдно задржати и погубити хтео; они су се тиме претварали, као да є ньова намѣра, тескера одъ арача изъ вароши узети, како бы данакъ принадлежећій извадили, и касніє уверили су се, да су само таковомъ лажи изъ нужде срећно оданде умакли.

У овомъ тренутку представлѣнъ є лепъ примѣръ посредствованя владаюћи противоположая.

Као што се некада неправично присвоєнѣ тако се садъ у састанакъ и съ ове стране Дрине лежећемъ босанскомъ окружію разпространіо. То се є чрезъ Ћурчію догодило. У шабачкой нахіи, где смо га оставили, удовлетворіо є своіой мржньи спрамъ Якова Ненадовића съ тимъ, што є све званичнике сбаціо, коє є овай понаметао; па онда побегне преко границе. Почемъ є пакъ замакъ Алибега Виданића запаліо и онда своє момке у окололежећимъ околинама Ядра и Раѣевине разредіо, подигне се народъ на буну и изтера Турке одъ свуда.

Самомъ нѣму, Ћурчіи, служило є то на штету. Єръ кадъ су Турци опетъ дошли, и немилице Ядаръ пустошили, на Шабацъ нагрнули, безъ да ій є одбити могао, припише му Яковъ како то, тако и нека насилія нѣговы людій за преступленіє, и изрече надъ ньимъ смртну пресуду. Да бы пакъ то извршіо, позове хайдука, подъ видомъ, да се съ ньимъ о обраня земальске границе посавѣтує, и то у Ново-село, овай безъ подозреня, и немислећи на стару распру, дође са четири момка кодъ Якова, кои є више одъ хиляде людій око себе имао. Увече єли су и пили; сутраданъ нападну найпре на єдногъ момка, башъ кадъ є Ћурчія спавао. Кадъ се пробуди види свога коня већъ у рукама непріятеля, гледао є, да бы се баръ єдне одъ свои пушака дочепао, како бы крозъ средину ньіовы редова до найближе какве колибе допрео, где бы леђа своя заклонити могао. Већъ раннама покривенъ, кадъ тамо приспѣ, изтера све наполѣ, кои су унутра были, простре се на землю, гди му крвь изтече и умре. То є прва жертва унутрашнѣ распре и неслоге, юнакъ, кога се Срби съ удивленѣмъ сећаю.

Нѣму истина нѣгово предпріятіє нанело є смрть; али є окружія подопмогло къ закону-сходномъ станю. Некій угледанъ старацъ изъ Зворника, Мехмедъ Капетанъ, противникъ Алибеговъ — истина седамдесетъ година старъ, али іоштъ крѣпакъ и живостанъ, — появи се у ньіовой средини, и изрекне се да є готовъ са свои петъ синова самъ противъ Турака ићи. Средствомъ помоћи овога, премда є онъ напослѣдку примѣтіо, да су му люди нерадо слѣдовали, и трудомъ уроѣены поглавара, као: Антонія Богићевића и Євтимія Саввића буду ова окружія умирена. Субаше и чилуксайбіє буду укинути; паша се обећа, да спаія само єданпутъ у години ради извршеня своє дужности може доћи у землю, иначе ни єданъ Турчинъ, па ни самъ онъ; ако бы пакъ противъ Србіє на войску ишли, то мораю другимъ путемъ ићи. Дакле узаймно даду заложнике. Жительи пакъ обећаю се, порезъ и харачъ плачати; онъ имъ за то дозволи, да се сами собомъ самостално управляю и уређую у найвећимъ као и у найманьимъ стварма. Тако дакле буде съ Ядромъ и Раѣевиномъ учинѣно.

А заръ се ніє могло видити, да ћеду се и Срби у пашалуку београдскомъ съ подобнимъ начелама задовольити?

Они нису на то ни мислили, и нико се ніє смео томе дивити.

Сасвимъ на другій начинъ, него люди Ядарски и раѣевачки, подъ несравнѣно већомъ опасности и напрезанѣмъ дошли су Срби београдски до узвышеня и развитка. Много више и болѣ успѣли су они. Већъ єданпутъ были су они немарльивосћу найвыше власти, кадъ є ова Јничарима, коє су они изтерали, дозволила натрагъ враћати се, у найтежу несрећу заплетени. Ко бы се пошаліо рећи, да имъ противоположено дѣло за рукомъ ніє испало? Ко бы смео рећи, да ће свему ономе, што бы имъ у део пало, на путу стати?

Нико се ніє могао ньима замерити, кадъ бы они на поузданію безбѣдность за будућность позорни были.

Садъ имъ є пала єдна мысао на паметь, коя є была одъ найвеће важности, и кою є требало извршати. Та мысао была є, да посредствованѣ какве христіянске силе у помоћь призову.

Дуго су они были нерѣшими, да ли да се на Аустрію или Русію обрате.

Подъ Аустріомъ живила су толика ньіова тамо прешавша браћа: — Она є найпре дала повода къ народномъ устанку, овимъ земляма была є єданпутъ већъ обладала, и іоштъ у последнѣмъ рату положила є основъ Србима у владаню съ оружѣмъ. Многи, кои су заклетву верности Іосифу II. положили, были су око нѣга, или су подъ ньимъ оружѣ носили.

Али сећали су се іоштъ и тога, да є Аустрія имаюћи ове землѣ у рукама, опетъ є народъ и землю Турцима предала. И садъ є Аустрія савъ свой позоръ обратила на западъ: скупила є сву свою силу за породившій се новый ратъ противу Француского царства, кои се у Италіи и Нѣмачкой за животъ и смрть водити мора.

На другой страни было є име Русіє, коє є у теченію последнѣгъ столећа кодъ свію православны високопочитанѣ придобило; главно є пакъ то: што се она пре десетине година у Влашкой и Молдавіи налазила у таковомъ одношеню, где є за Србію одъ велике користи дѣйствовала. Слобода вѣроисповѣданія, и сходна мера данка была є обѣдвема княжествама одъ порте у по-

*) Сусѣди знали су да ове ствари нису разложене. Они су приповедали о некомъ особитомъ уговору између Бѣћира и Срба. Напослѣдку разнео се гласъ, као да є Бѣћиръ къ Србима прешао. (В. Бредовъ, Хроникъ 19. столећа 1804. год. стр. 347). Шта се о томе већъ приповедало, одприлике тако исто є точно као напредъ говорено, т. є да є Бѣћиръ єдного Турчина подплатіо, да Кара-Ђорђа потайно убіє, кои, почемъ є важну тайну извршити имао, приближи се Вожду, и онда изпали ништоль на нѣга, али га неубіє но само у лицу рани. И то є цела истина, да є после Кара-Ђорђе рану носіо на образу. И овако се то приповедало: Некій игуманъ носіо є єданъ одъ Турака задобивеный буздованъ; момци Кара-Ђорђеви бадава су га за нѣга молили; найпосле позову свога господара у помоћь, и овай заповеди, да игуману буздованъ на силу отму. Али овай рече: Одъ Шаркова (само се онъ зваше) нису ништа Турци силомъ захтевали; извуче свой мачъ и упре Кара-Ђорђу у лице. На то скоче момци и убію га.

вторителномъ согласію са Русіомъ дозволѣна. Іоштъ у свѣжимъ мислима стаяо є хатишерифъ одъ 23. Октомбра 1801, у коме Порта и тамошньой влади постоянно забраняює, да князя безъ договора съ Русіомъ немогу сбацити, и обеćава се, да ни єданъ Турчинъ, кои ніє трговацъ, несме тамо доћи. Пре краткогъ времена новый князъ на основу Пасвано-Оглуовогъ опустошеня одъ Русіє издѣйствовано ослобођенѣ данка у дѣйство є привео. Такове необходимо нужде услужности, ньіовомъ сусѣду онда указане, подѣйствовале су, да су се и Срби после некогъ размишлyаня рѣшили, да се Русіи обрате. Вećъ у Августу 1804. отиду три одсланика, Прота Ненадовićъ, Іованъ Протićъ и Петаръ Чардаклія у Петроградъ. У Фебруару 1805. врату се натрагъ, и донесу у свему врло благонаклонѣный одговоръ. Рускій дворъ позове Србе, да ньіове желѣ и захтеваня найпре у Цариградъ представи, и обеćа се, да ће ій тамо подпомагати и покровительствовати.

Дала є Србима уверенѣ, да се може съ поузданѣмъ надати у своимъ предузетку, тако да су они садъ у средъ велике христіянске силе нашли и на ню свой взоръ обратили, и не манѣ была су она захтеваня, коя су они предложили.

У Априлу 1805. држали су Срби скупштину у Остружници. Ту су дошли и Турци изъ Београда; были су овде и посланици господара Молдавіє и Влашке *) у име Порте, и као што кажу, съ налогомъ, да поглавицама обеćаю берать о обркнезовима. Али оно, што су Срби захтевали, нису ни єдни ни други имали дозволѣне, да обеćаю. У случаю нужде, ако бы се ратъ противъ Гушанац-Аліє у Београду и противъ привржeника Дахія у южнимъ твердиняма продужио: захтевали су Срби, да у будуће све градове землѣ србскомъ войскомъ заузму. Ако се ово захтеванѣ у призренію на народъ и неможе неправичнимъ назвати, єръ є сво насиліє изъ твердиня произишло, то опетъ є было за Порту у толико опасніє, у колико Србія знамениту границу образує. За подпору ньіовогъ захтеваня дали су Срби одсланицима особитый документъ: єданъ рачунъ свію трошкова, кое су они у пређашнѣмъ рату за Султана учинили. Они су ставили у рачунъ ово: шта су три пута Гушанацъ Алій, шта Бećиру и Солиман-паши, а и за ньи шта су издали, колико ій є обиталиште трію паша у Београду стало, не манѣ напослѣдку, колик ій є трошакъ и самогъ ньіовогъ собственогъ оружаня износио, свега сума износила є више одъ два миліона гроша. Съ тимъ су баремъ хтели сва захтеваня изравнати съ неизплаћеннимъ данкомъ.

Да бы своимъ захтеваню вećу силу дали, заключе Срби у Остружници и то, да нападну на остатакъ свои непріятеля у южнимъ твердиняма, и да ніедан тренутакъ дуже нецрпоцуштаю.

*) Мислило се у Цариграду, да є одъ обоице господара овы княжества найманѣ єдацъ, Цисилацти, добаръ пріятель Карађорђевъ было, и овога найпре на свою страну у рату противъ Турака придобіо (Юхеро II ч. 36).

Найпре появи се Карађорђе кодъ Карановца. Овай су градъ не само субаше, кои су се у нѣгъ повукли, него и помоćне трупе изъ Новогъ Пазара и други ратницы кои су тамо позвани, храбро бранили. Єданъ юришъ, кои є ђорђе рескирао, буде одбіенъ, и при повратку изгуби онъ свою дутачку пушку, кою є собомъ носио, свое найвеће благо. Напротивъ тога доведе га у овай паръ договаранѣ до цѣли. Онъ представи паши изъ Новогъ Пазара, да онъ само съ Турцима изъ београдскогъ пашалука има посла; и затимъ пошлѣ овай доиста свога силидара у србскій станъ, да явно предложеніє о одлазку свію Турака учини. Лако су Срби то саизволили, кои су се само трудили, да величину свогъ губитка прикрію. Турци дакле оду сви скупа; Карађорђе добіє не само свою пушку натрагъ, него и єдногъ лепогъ арабскогъ хата са краснимъ скерлетнимъ амомъ покривоногъ на поклонъ.

Онда є пошао и Яковъ Ненадовićъ на Ужицу. Кадъ є пролазио поредъ Сокола, придружи му се съ некомъ помоћи и архимандритъ манастира Раче, Мелентіє. Почемъ є планинскій замакъ (градićъ), названъ Соколъ, одъ кога и цело окружіє свое име има, веома високо и стрмо на брегу сазиданъ, то нису кушали нападати на нѣга. И овде су врло лако подигли народъ на оружѣ. Мелентіємъ и Миланомъ Обреновićемъ изъ Рудника оснаженъ, корачао є Яковъ съ єдномъ четомъ одъ 3000 людій и са два топа напредъ, єръ іоштъ єданъ є себи набавіо; за ову землю была є доста велика сила, коя є, као што се видило, Омер-Агу яко застрашила. Двадесетъ стары Турака, невини у свима ужасима, кои су починѣни, ишли су овимъ войницима на сусретъ, да бы ій колико є могуће ублажили. У планини Црнокоса нанѣу на Якова. Съ почетка нису хтели веровати, да онъ доиста са собомъ топове вуче, као што се гласъ разнео, а кадъ су ове видили, мислили су іоштъ да су одъ дрвета. Кадъ су пакъ ближе приступили и ове опипали, и више нису могли одрећи, да су то прави и истинити топови, пођу имъ сузе на очима. Куда ћешъ? упытаю Якова, зашто иде султанова раја, да на твердиню султанову пуца? Яковъ одговори: да онъ неиде противу царске твердинѣ, него противъ нѣговы одметника, Омер-Аге и Бега, и каже, да є одъ самогъ цара ове топове добіо; и да ћеће онъ никога ни найманѣ повредити, само ако му ове злочинце преда. Они одговоре: да ньиовъ законъ ньима недопушта, свое єдноверике туђоверцима предати.

Тако дакле нападне Яковъ на Ужицу, и кадъ му є попало за рукомъ у варошь бацити ватру, коіомъ се за тилый часъ све дрвене куће, као при сувомъ времену, на све стране уватиле, побегну Омеръ и Бегъ Новлянинъ; остали се преда (1805. 20. Юлія). Они се обеćаю, да ћеćеду у цахію долазити, коіой є Яковъ шта више єдногъ собственогъ войводу поставіо. За дозволенѣ, што ћеду у вароши остати, дали су своме победителю 50 000 гроша и 80 арабски коња.

Чрезъ то была є садъ опетъ южна часть у оно станѣ поставлѣна, кое є иначе у той земльи владало. Твердинѣ су быле свуда капитулирале, али іоштъ нису быле напунѣне войскомъ. Што є сила дахія уништена была, то су на старо уређенѣ ствари навикнути и Султану оддани Турци тако исто видили, да є користно, као и сами Срби. Али садъ одъ свуда настало є пытанѣ, у каквомъ су одношенію обадве стране єдна према другой стаяле. Турци были су изъ землѣ изключени, а право владаня надъ истомъ іошъ нису предали: Срби напротивъ захтевали су да твердинѣ у свое руке добію.

Садъ имао є Султанъ ова противоположена захтеваня решити; — єръ у то време вećъ є посланство србско приспело у Цариградъ и речена захтеваня нѣму представило.

Ако бацимо погледъ на укупно станѣ османскога царства, то смемо рећи, да є ово єданъ одъ найважніи тренутака, кои су се одъ читавогъ столећа у внутрености нѣговой догађали.

Башъ онда было є и реформираюће паштенѣ, коега постанакъ горе споменусмо, до извѣстне зрелости доспело.

Године 1804. были су топціє савршено изванъ одношеня къ Яничарима поставлѣни; видила су се два низамицедидъ ескадрона, где се подъ црвеномъ и беломъ заставомъ екзерцираю; инфантерія (пешаци) имала є пушке съ баіонетима сасвимъ по францускомъ начину; одъ паша само єданъ, Абдураманъ у Караманіи, своимъ ревности слѣдовао є примеру, кои му є султанъ дао.

И будући є ова войска при изгнанію разбойнички чета, кое су крозъ Румелію прошле, найболѣ услуге учинила, то є Селимъ III. у Марту 1805. предузео рѣшаваюћій коракъ: издао є заповесть, да се одсвуда изъ средине Яничара и уобште изъ млады людій целогъ царства, найбольи и найснажніи бираю, кои бы у Низамицедидъ служили.

У исто време, кадъ є у дахіяма и кабадахіяма огледаюћа се сила Яничара на єдномъ месту, на комъ є гледала да се утврди, силомъ рає срушена была, нашао є ню съ друге стране на нѣну савршену пропасть опредѣленый ударъ.

Оне разбойничке хорде (чете), кое су одъ Низамицедида побеćене, као крцаліє одъ Срба, были су више ньіови саюзници, него непріятельи.

Но іоштъ имали су Султану сво участіє противоположити, кое народъ обичествує навикнутомъ посветити.

Зна се, да є єданъ кадія, кои є покушавао султанову заповесть извршити, збогъ тога удавлѣнъ было; Адріянополь побуніо се; Яничари были су довольно яки, да ново устроеной войски султановой одъ десетъ хиляда противстати могу.

Види се, да бы се Султанъ сретно прославити могао, кадъ бы му и другимъ провинціяма храбра раја на руку была, као србска; но постає двояко пытанѣ, да ли онъ ніє могао ню найманѣ къ себи приволети, или съ ньомъ озбильно саюзити се.

Какву су другу помоћь владатели, кои су противъ надмоћно ограничаваюће привилегіе на ратъ устали, некада употребили, него участіе и садѣйствованѣ нижи станя?

Несрећа Селимова и турскогъ царства была є та, што онъ ніє могао, и што му нѣгово положенѣ ніє то дозволявало.

Онъ ніє было као какавъ другій владаоцъ, коме сви нѣгови подайници єднако принадлеже: онъ є было пре свега врховный поглавица Мослимана.

Но, као што є споменуто, ова држава ніє основана на саєдиненю и прониканю различны елемента, него на противности два народа, одъ кои є єданъ за владанѣ, а другій за служенѣ опредѣленъ.

Што се рая, коя треба да служи, оружати жели, а чрезъ у одношенѣ єднакости са исповедательима владаюће вере ступити захтева, не само да є Мусулманима обои партия, реформатора и старомислећи, несносно слушати, него иде противъ основоположенія землѣ, противъ понятія калифата и саме найвыше власти.

Мы смо примѣтили, како су хаци Мустафи као преступленіе приписивали, што є Србе противъ Пасван-Оглуа на мейданъ водіо; на разлики између верны и неверны позивао є онай Фетва Муфтія, кои є решіо опетъ примити Янничаре у Београду. Ништа на мирне Турке ніє могло тако великій упечатакъ учинити, као барякъ хайдука, и топоьи, кое су собомъ вукли.

Да се све оно допусти, што су Срби у Оструженици захтевали, упутно є было одъ Султана захтевати. Онъ є имао истина основа, да ньима постановленѣ тврдиня на границама забрани: али оно друго што се тиче ньове сигурности и безбѣдности дужанъ є было испунити. Но да ли є смео оно оружѣ кудити, кое су они на нѣгову користь подигли, съ коимъ є найопасніе насилно отиманѣ и присваянѣ своє власти уништіо.

Колико ту велико противорѣчіе лежи, и опетъ є Селимъ III. то чиніо.

Одма као да су Срби злочинци и преступници нѣговогъ височества, даде онъ у место одговора ньове посланике подъ стражу метути, и наложи паши вишкомъ, Афису, да рая оружѣ одузме. Пропасть сасвимъ на другій него на обичный начинъ, коя є одъ самогъ Султана произишла, и кою су Османи са задовольствомъ одобравали, была є съ озбилносѣу преправлѣна.

Као што се приповеда, некій одъ посланика, Стефанъ Живковићъ, богатъ турскій као и грчкій єзикъ добро знаюћій трговацъ, кои є пре тога своимъ земляцима муниціє набавіо, и друге услуге учиніо, принео є и садъ не маню ползу, што є Афис-паши противстати могао. У то време предложи онъ у Цариграду, да бы требало Србима явити, да Афисъ заиста на заповесть Порте у Србію долази, єръ само тако ће се крвопролитіе уклонити, тимъ дакле издѣйствує, да є одма пуштенъ было У Србіи само поглаварима казао є истину, осталима пакъ явіо добримъ гласомъ, као да Афисъ има налогъ, само са три стотине людій у Србію доћи, а онъ поведе већу войску, тако да є кадаръ было противстати му. Напоследку учиніо є и то да є Гушанацъ Алія веровао, да є при своимъ посредствованю вожда опетъ Афису пашалукъ чрезъ подмиćенѣ у део пао. Гушанацъ одговори: Е добро, а вы дакле ударите на нѣга и одбите га! а онъ се задовольио међутимъ са своимъ крцаліяма и єдномъ маломъ четомъ опасанъ (обседнутъ) у Београду мирно остати.

То є дакле причинило, те су се Срби спремити могли, да Афиса у случаю нужде съ оружаномъ рукомъ одбію. На найкрайньой граници пашалука, између Ћупріє и Параћина, утврде се Миленко и Петаръ Добринацъ са 2500 людій и єднимъ гвозденимъ топомъ. Они направе два шанца єданъ већій а другій маньій. Иза ньи, на левой обали Мораве, на брегу Ягодинскомъ улогори се Кара-Ђорђе съ народомъ изъ Шумадіє.

Међутимъ нису одма, чимъ се Афисъ появіо, до боя дошли. Срби съ почетка захтевали су само, да онъ обичнимъ путемъ на Ягодину удари, коимъ су досада и све паше ишли; єръ су се само на томъ путу за нѣгову рану побринули. Афисъ, кои є добро знати могао, да га башъ на истомъ путу єдна друга войска србска чека, остане постоянъ у томе, да се десномъ обаломъ Мораве къ Дунаву крене. Срби одговоре: да є земля на оной страни ратомъ упропашћена, и неможе никакву войску изранити. Афисъ на то одговори: А заръ морамъ я лопове пытати, кои ћу путъ за Београдъ предузети? Каже се, да є носіо са собомъ конопце, коима ће предводителѣ везати, за друге пакъ, коима є збогъ лепы мачева и турбану подобни капа (шалова), кое су они носили, замерао, имао є бритве и простачке шубаре, єръ то ньима пристои. Онъ удари найпре на малый шанацъ, и доиста заузме га при своимъ гвозденомъ топу, коимъ су Срби пуцали. Кадъ се пакъ другій цео данъ држао, и одпора давао, тако да су Турци губитакъ кои су претрпили, съ ужасомъ гледали, и кадъ су вѣстници явили, да Кара-Ђорђе долази са целомъ силомъ, найманѣ са 10.000 людій — єдва са 5000 доиста сишао є онъ съ брега у долину, — мисліо є Афисъ на свой повратакъ. Ноћу заповеди онъ баряке, съ коима є обсаћеный шанацъ у округъ обколявао, извадити, и да небы нѣговъ одлазакъ примѣтили, даде онъ на ньово место лисната дрва побити; потомъ крене се къ Параћину.

Сутра данъ укаже се Кара-Ђорђе. Кадъ є видіо, да є станъ оставлѣнъ, поита онъ до єдногъ брежулька предъ Параћиномъ, и поздрави непріятеля неколико пута громовномъ пуцнявомъ. Онъ му є реко: ако є юнакъ нека се у равници покаже; зашто бы сиромашнымъ людма на месту, кои нису ништа криви, куће палio?

Кара-Ђорђе желіо є напасти на Параћинъ и тимъ ослободити га, будући є принадлежао паши Лесковачкомъ, противъ кога є онъ неке дужности имао.

И већъ є Афисъ очаявао о своимъ задржаваню иза овы зидина. Онъ се ніє уздао у себе, да ће моћи своє предузеће свршити, и зато се врати натрагъ у Нишъ: несрећанъ тужнимъ срдцемъ и съ тимъ мислима, заръ да се онъ испредъ єдне рає уклонити мора. Нѣгову наскоро затимъ послѣдовавшу смрть приписивали су жалости, кою є онъ збогъ тога осећао.

Но садъ се догодило іоштъ оно, чега су се досадъ клонили. Ніє се могло више рећи, да є султанъ съ раіомъ, почемъ є єдна войска, кою є у Србію, послао, на границама землѣ силомъ натрагъ одбієна была.

Ратъ, кои се съ почетка противъ дахія започео, узео є сасвимъ другій правацъ. Изъ заблуђеня дневногъ подигли су се стари національни противположаи.

Курячице као доилѣ у Индіи.

Приче о дивльимъ животиняма, кое су случайно нађену или башъ навалице и силомъ отету децу одоиле изъ свои собствены дойкій, налазе се скоро у свима земляма и то сасма различите. Оне саставляю люоку басну у одношеню на велике юнаке и основателѣ какве државе. Єленъ, медведъ и пасъ играю у истой велику ролу, али найвећу пакъ курякъ. Као што є млого у исторіи Ромуловой доста на истини основано, видићемо и у млогима другимъ догађаима.

Куряка у Индіи, као светиню какву обожаваю, а тако є исто пређе и у сѣверной Европи было. Готово сви у Индіи држе, да є то найвећій грѣхъ убити га, и село, у комъ є нѣгова крвь єдногъ проливена, сматра се да ће у бездну сурвати се. Отуда є природно слѣдство, да се у свима краєвима, гди мало Европеца има, куряци тако умножаваю, да не само илядама домаћи' животиня, као: коза, оваца, говеда, коня и т. д. већъ и люде посведневно яко затиру. Само єдна класа народа тако рећи найпростія, коя є безъ постояногъ обиталишта, ове тамани, али ово чине изъ намере да украсъ, одъ курякова поєдене деце, себи задобію. На жалость у Индіи се често догађа, да се деца збогъ ньовы златны и сребрны огрлица и други адићара убіяю.

Покадъ што є курякъ больи и одъ гдекои людій. У близости Султанпура по обалама рѣке Гумти особито се млого курякова налази, и овде првый путъ налазимо курячицу као доилю.

Кадъ є єдномъ єданъ войникъ покрай поменуте рѣке къ Кандуру ишао, спази єдну курячицу са три млада и єдно мало дете, кои изъ повелике пештере изиђоше. Дете є ишло четвороножке и было є сасма своимъ дивльимъ сапутницима одано, а курячица га є исто онако брижльиво чувала као и своє курячиће. Они отиду на рѣку и напію се воде, докъ међутимъ истый войникъ улучи прилику, те се прикріє. Онъ є хтео да узме дете, путъ є было тако кршевитъ, да ій ніє могао никако стиснути. Они садъ побегну у пештеру и войникъ оде у Кандуръ и доведе люде наоружане са анцарима и копляма, да курячицу изъ пећине, коя є была дубока одъ прилике 10—15 стопа, одгваду. Курячица са младимъ курячићима и дететомъ изиђе изъ пећине; и садъ войникъ и други окретни люди

потрче за њима на коњима, и курячицу са курячићима одгнаю а дете увате.

Дете є имало одъ прилике 9—10 година и навичає имало є сасвимъ, као и свака друга дивља зверь. У путу, кадъ су у Кандуръ ишли, тражило є непрестано да се у какву рупу увуче на кою є наишло. Одъ одрастны людій плашило се и избегавало ій є, децама є напротивъ на главу скакало, и урликало као свако псето, и уєдало ій є. Кувано или пакъ печено месо ніє могло да єде, а за преснимъ слепимице є трчало и велике комаде ждерало. Ужастно є урликало, кадъ му се ко одъ людій хтео при єденю приближити, а кадъ му є пасъ случайно дошао, ніє никаквогъ знака неповольности показивало, па шта више одма є, башъ да є и єдну мрву само имало, съ њимъ поделило. Войникъ га преда Раци Хасуанпурскомъ, кои є дете видіо, одма чимъ су га уватили. После некогъ времена дозниду за њега његове родителѣ, али га они нису могли никако познати, почемъ є посве курячію природу примило. Три године живило є подъ надзиранѣмъ капетана Николета и непрестано є остало само животно. Никако га нису могли на то нагнати да му какву альину обуку, па башъ и при найвећемъ мразу; и често є комаде разны отканя прогутавало. Увекъ є скоро ишло на четири ноге као курякъ, и текъ по кой путъ исправлѣно. Людій се свагда бояло и избегавало ій є. Напротивъ радо се обходило са псима и шакалима и рану є съ њима делило. Никада га нико ніє могао видити да се насмеє или ти пакъ да га чує да говори, изузимаюћи неколико минута пре смрти; єръ се тада уватило за главу, рекло, да га боли и заискало мало воде. Почемъ є исте напило, издануло є. Да є дуже живило може быти да бы се освестило.

Другій примѣръ показао се у близости кодъ Гумти. Месеца Марта 1843. год. пође єданъ надничаръ у Купру, 20 миля далеко одъ Султанпура са своіомъ супругомъ и єднимъ трогодишњимъ дететомъ. Истый надничаръ некако се убоде у ногу, и докъ є рану завіяо, излети напрасно изъ шуме єданъ курякъ и дете однесе. Отацъ позове оближнѣ люде у помоћь, али залуду они нису могли куряку у трагъ ући.

Текъ после шест година два коњаника изъ Синграмура идући у ловъ спазе на єдномъ брежульку три курячића и єдно дете, гди изъ пећине изиђоше, и къ рѣки се упуте, гди су воде пили. Коњаници пођу за њима, курячићи побегну чимъ ій спазе у пећину, па и дете кое є за њима ишло, хтеде се у исту пећину увући, али га єданъ одъ њи счепа за ногу и извуче га. Оно се было тако разлутило и подивляло, да є коњаника за руку подобро уело. Коњаници га садъ вежу и са собомъ у варошъ однесу, и тако су га преко 20 дана у њіовой кући држали, за кое време ранили су га непрестано живимъ (преснимъ) месомъ разны дивлячи. И будући да іймъ є то доста тежко было, да и даљ продуже, однесу га у Базаръ близу Келепира, и понуде неке богаташе да га се приме, и да се о њему стараю. На вашару види га тамо єданъ човекъ изъ Купре и кадъ се повратіо причаше своимъ сусѣду о њему како изгледа, гди су га уватили, и томе подобна. Кадъ є овай дознао, да оно има белегу на левомъ колену и три маснице на десной бутини како га є іоштъ докъ є кодъ отца было пасъ уво, спреми се, и пође у Базаръ, гди у путу слушаюћи одъ млоги, кои су га видили дозна и за трећу белегу съ коіомъ се дете родило.

Онъ га узме и однесе у село, али є оно посве людску свесть изгубило. Зглавкови на коленима а тако исто и на лактовима одъ непрестаногъ одања четвороножке већъ су отврдли были, и ма да є даню по селу тумарало, ноћу є тражило да у какву шуму умакне. Оно ніє могло говорити. Кадъ є што пило навело се было сасма на воду и ніє, као курякъ, локало. Пресно (живо) месо свагда є найволело, и кадъ є видило да се какво животно заклало, слепимице трчало є на ово.

Овоме подобны случаєва има іоштъ врло много. Мы ћемо све друге оставити; и навесћемо само єданъ, као найважніи одъ осталы. Одъ прилике пре седамъ година види єданъ войникъ, кои є спроводіо Раю Хурдута Сингца на обалама рѣке Гагра у области Баречу, два курячића и єдно дете гди воду пію. Тако му испадне за рукомъ, те дете увати, кое є имало до 10 година и кадъ га є овай уватіо све му є альине подерало и на више га места изуєдало. Раца га да прво яко свезати и са живимъ месомъ ранити, а доцніє допусти му да слободно по Базару у Бонди ода. Овде оно украде єданъ данъ изъ месарнице повеликій комадъ меса, па кадъ є и другій путъ на истый посао пошло, рани га месаръ у леву плећку. Єданъ човекъ, именомъ Яни, слуга некогъ богаташа изъ Кашмира, кои є у Бодни было, узме исто дете изъ сажаленя, извади му стрелу изъ плећке и унесе га у свой чадоръ. Ту га подобро за єданъ колацъ привеже. До тогъ времена оно є ело само живо месо, али му Яни садъ даваше пириначъ и друга варива. После шестъ неделя, почемъ му є рана већъ зарастила была, почне да иде исправлѣно, кое є до тогъ времена непрестано четвороножке ишло. За четири месеца већъ є научило было понеку речь изговорити и навикло се на све знаке, кое су му давали прилѣжно мотрити. Тако є научило было да на заповесть свога благодетеля лулу испразни и напуни, ватру да донесе, и друго што му є заповедіо. Али найболѣ є изговарало име мале сестре єдногъ представляча, коя се съ њиме любко обходила. Тѣло му є као у сваке дивлячи заударало, при свима усиливаняма, да ово коимъ годъ начиномъ уклони. Єдне ноћи кадъ є оно спавало, спази Яни два куряка гди га лижу. Садъ у место да се одъ њи поплаши почне се съ њима играти и сламу и лишће на њи бацати, докъ су они око њега скакали. Яни ій хтеде одгнати, и кадъ є видіо да му то за рукомъ неће испати, полако оде до прве страже и яви да су куряци напали дете и да ће га повести. Войникъ одговори бежи иначе ће и тебе повести. Кадъ є Яни видіо да се они само играю охрабри се мало и стане ій гледати. Найпосле одгна ій, но идуће ноћи дођу три куряка а после тога и четвртый, кои є више путій долазіо. Яни є мисліо, да су она прва два была заєдно са дететомъ одрастла, и да су га нюшећи познали, иначе морали бы га повести. Они су му лизали руке и образе. Кадъ се господаръ Янія у Лукау повратіо дозволи му да и дете са собомъ поведе. Яни га веже и да му да понесе єданъ свежаль альина. Но ово чимъ є какву пештеру угледало, одма є свежаль бацило и усилявало се да побегне. Кадъ га є пакъ почео да туче, оно є одма свежаль са землѣ узело и пошло далѣ. После некогъ времена кадъ су у Лукно дошли, Яни пошлѣ господаръ на путъ, кои кадъ после два дана дође, чує да є дете побегло. Затимъ два месеца дана дође супруга єдногъ ткача, са писмомъ одъ Раце Бодинскогъ, кои є потврѣивао, да є то нѣно дете было, кое є курякъ пре петъ година украо. По описанію као што іой га є Яни описивао, и по знацима кое є она наводила, за иста є нѣно дете было. Она є дуже у Лукно заостала, и сви су се трудили небы ли дете како годъ опетъ нашли. Но све є залуду было, они га нису могли више никако наћи.

Єдночъ донесу єдно дете у варошъ Хазанпуръ, кое є такође курячица одранила. Оно є имало одъ прилике 12—13 година, было є сасвимъ црне боє и съ почетка є было обрасло сво длакомъ, кое су мало по мало опале, чимъ се мало упитомило, и почело да єде слана єла. Оно ніє никако говорило, али є и найманый мигъ свећало. Шта се съ њимъ найпосле догодило ніє познато. —

А. Спасићъ.

Изреченія стари мудраца.

* Мудра природа учинила є човека, да съ малимъ може быти задоволанъ, и кои є паметанъ, да у овомъ естеству слѣдує, може ласно благополучанъ быти.

* Богъ бы морао зао быти, кадъ бы родъ човеческій на свое зло и несрећу створіо; — то треба тако свакій да помисли.

* Самъ є Богъ безъ погрешака и недостатака.

* Овай вѣчный и премудрій, кои є све, што видимо, створіо и садржава, Онъ све види и дати ће свакомъ по дѣлу, ако то насилникомъ и неправеднимъ и ніє драго.

РЕБУСЪ.

(Народна пословица.)

Разрешенѣ ребуса у бр. 38. и 39. Под „Вреди царева града.“ „Кудъ се пасло с сло дома се нашло.

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Камо тебе, Петаче, већъ неколико дана нисамъ те видіо?

Петакъ. Та имао самъ у Београду важны послова.

Еракъ. Какви су то послови были, кадъ знамъ да ты за ню немаришъ.

Петакъ. Звао ме є єданъ родолюбацъ да будемъ у присудствію кадъ правительственатестаментъ, єръ текъ што ніє изданує. Потомъ была є и лицитація за грађенѣ два правителствена зданія, на коя самъ и я хтео лицитирати.

Еракъ. А є ли кои погодіо?

Петакъ. За грађенѣ шупе за скупштину нису се могли погодити, но за луду кућу єсу.

Еракъ. Єси л' и ты чуо, да оногъ опетъ очекую, кои є и пролетосъ ту быо? Тай нешто често долази.

Петакъ. Зашто не, кадъ є онъ винодѣлацъ и радъ є да држи бербу.

Петакъ. Да Совѣтници, Попечительи и други чиновници немогу быти скупштинари, то може имати свой добаръ узрокъ, али зашто не свештеници?

Еракъ. Зато, море, што они сви знаду „осмогласникъ" напаметъ, а свакій скупштинаръ само єданъ гласъ сме имати.

Петакъ. Та таковихъ мало има.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Београдъ. Данасъ слави наша саборна црква, то вамъ зато являмъ, да не бы мислили Богъ зна шта, кадъ будете пуцняву прангіє чули. — Неки овдашньи книжевници добыли су овы дана програмъ єдногъ новогъ привременогъ листа, кои ће уредничество „Беседе" на рускомъ єзыку одъ нове године у Москви издавати. По овомъ програму доносиваће овай листъ, кои ће у свезкама излазити, само научне чланке, т. є. земльописногъ, повѣстничкогъ, и подобногъ садржая, но само такове, кои су изъ славенства прилѣни. Писмене саставе прима се на комъ славенскомъ єзыку, коє ће учредничество превести и саобштавати. Као хонораръ за єданъ наштампанъ табакъ плаћа се 40 сребрны рубаля. Програмъ, кои су наши книжевници примили, штампанъ є на србскомъ єзыку. — Г. Любомиръ П. Ненадовићъ, первый секретаръ попечительства просвете, наименованъ є за секретара србске агенціє у Цариграду, и текъ што ніє на место опредѣленя своегъ одпутовао. Колико є немило нѣговимъ пріятельима и почитательима — овима причислує се скоро савъ читаюћій светъ овостранскій — да се овай Господинъ изъ наше средине удальи, толико имамо се надати, да ће Цариградъ, ово преинтересантно место, пуно класически опоминяня, и романтично-дивногъ положеня одъ великогъ уплива на овога любимца Музе быти, и да ће се одтуда и наша литература ползовати. — Г. Миланъ А. Симићъ компонирао є за свиранѣ у піанофорте: „Angelinen-Walzer," кои є ови дана у Бечу у музикалной [illegible]говини Ф. Гегла на светъ изишао. Ову компо[illegible]ію врло є пріятно слушати, и наше ће лепе [illegible]це по свой прилици идуће фашанге нема[illegible] овога валцера осећати.

[illegible]о. м. умрло є князъ Алойзъ Лихтен[illegible]чикъ є быо врло популаранъ и єданъ одъ найбогатіи лица. Прихода одъ свои добара имао є 1,400.000 фор. ср. После себе оставіо є 11-сторо деце, међу коима само два мушкарца, єдногъ одъ 18 а другогъ одъ 8 година, а остале све женскинѣ, одъ кои су му две удате, а друге су іошъ неудомлѣне. Предъ смрть свою дао є 6000 фор. да се даду у помоћь месту у войводству србскомъ, коє є год. 1848 найвише пострадало, и надлежна власть у войводству србскомъ ту є суму новаца предала Темерину.

— Г. грофъ Самуило Кеглевићъ пише друштву за югосл. повѣстницу у Загребу да има међу многимъ писмима изъ 15. столећа и 30 комада турскихъ и србскихъ, 5 одъ кнеза Євѣения Савойскога, 4 одъ Іована Корвина, 5 одъ Матиє Корвина и неколико одъ грофа Ђорђа Зриньскога, бискупа Брайковића, породице Гаталовачке и т. д.

— Телеграфска депеша изъ Мадрита одъ 29. пр. м. явля, да є тай данъ изютра отишла експедиція противъ рифски гусара, састоєћа се изъ осамъ убойны параброда.

— 28. пр. м. положіо се у Паризу темель руской капели, кою правителство руско дає градити. Капела ће ова быти саграђена по стилу руске капеле у Висбадену, гди лежи саранѣна прва жена херцога Насавскога.

— Явля се, да є царъ Александеръ дозволіо енглескомъ библійскомъ друштву, да преводе св. библіє у народномъ єзику може распростирати међу протестантима и римокатолицима у рускоме царству, али не и међу православнима.

— Пре две године одприлике двоє се млади замилую, и хтедоше се узети, но отацъ девойке, кои є лепо иманѣ притяжавао, недопусти никоимъ начиномъ да то буде, не пазећи нимало на наговараня сродника и пріятеля, кои сви младомъ любавнику годаше. — Младый овай човекъ быяше чиновникъ у месту **, плата нѣгова врло є малена была, но зато опетъ усудисе іошъ єдномъ на врати неумолима отца лично покуцати, на коє му отацъ у лютини, своіомъ уобичаєномъ пословицомъ одговори: „Я вамъ мою кѣерь недамъ докле се годъ у форинти 60 крайцара бропло буде." Старацъ се одъ тогъ доба предомисліо, и кадъ сада нови новци дођоше, заокупе га сви сродници доказуюћи му, да бы му валяло задану рѣчь као поштенъ човекъ сада и да одржи, те тако двоє любезни буду испытани, и првогъ дана кадъ се у форинти 100 крайцара есапити стаде, држаше срећна заручница свою велику свадбу.

— Изъ Регенсбурга являю, да се у тамошньой фабрики г. Майфея, 15 параброда за руско друштво праве, кои ће по дольномъ Дунаву и Дону пловити.

— „Об. нов." явля се изъ Готе као некій изванредный догађай, да тамо одъ некогъ времена даю се Цигани видети. Готяни познавали су досадъ те скитнице само изъ романа и други книга. Ти су Цигани дошли изъ Француске.

— У селу Корниловомъ у верхотурскомъ окружію (на Уралу) нашао є єданъ тежакъ плавъ каменъ, и потоме нашли су на читавъ таванъ драгога камена сафира.

— У Петрограду се запалила на Неви 16. Октобра єдна лађа и съ ньомъ су іошъ многе друге са сеномъ изгореле.

ГГ. Скупителѣ, као и остале наше читателѣ, кои намъ предплату іошъ положили нису, умолявамо найучтивіє, да бы то што пре учинити благоизволели.

Печата, издає и одговара книгопечатня І. К. Сопрона у Земуну.

ZII II/13

Univerzitetska biblioteka "SVETOZAR MARKOVIĆ" | Sign.

Datumi izdavanja knjige:

24. V. 1962 (Год. 1856, 57, 58)